Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ୱିନଯପିଟକେ

ୱିମତିୱିନୋଦନୀ-ଟୀକା (ପଠମୋ ଭାଗୋ)

ଗନ୍ଥାରମ୍ଭକଥା

କରୁଣାପୁଣ୍ଣହଦଯଂ , ସୁଗତଂ ହିତଦାଯକଂ;

ନତ୍ୱା ଧମ୍ମଞ୍ଚ ୱିମଲଂ, ସଙ୍ଘଞ୍ଚ ଗୁଣସମ୍ପଦଂ।

ୱଣ୍ଣନା ନିପୁଣାହେସୁଂ, ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ଯା;

ପୁବ୍ବକେହି କତା ନେକା, ନାନାନଯସମାକୁଲା।

ତତ୍ଥ କାଚି ସୁୱିତ୍ଥିଣ୍ଣା, ଦୁକ୍ଖୋଗାହା ଚ ଗନ୍ଥତୋ;

ୱିରଦ୍ଧା ଅତ୍ଥତୋ ଚାପି, ସଦ୍ଦତୋ ଚାପି କତ୍ଥଚି।

କାଚି କତ୍ଥଚି ଅପୁଣ୍ଣା, କାଚି ସମ୍ମୋହକାରିନୀ;

ତସ୍ମା ତାହି ସମାଦାଯ, ସାରଂ ସଙ୍ଖେପରୂପତୋ।

ଲୀନତ୍ଥଞ୍ଚ ପକାସେନ୍ତୋ, ୱିରଦ୍ଧଞ୍ଚ ୱିସୋଧଯଂ;

ଉପଟ୍ଠିତନଯଞ୍ଚାପି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପକାସଯଂ।

ୱିନଯେ ୱିମତିଂ ଛେତ୍ତୁଂ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଲହୁୱୁତ୍ତିନଂ;

ସଙ୍ଖେପେନ ଲିଖିସ୍ସାମି, ତସ୍ସା ଲୀନତ୍ଥୱଣ୍ଣନଂ।

ଗନ୍ଥାରମ୍ଭକଥାୱଣ୍ଣନା

ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନାରମ୍ଭେ ରତନତ୍ତଯଂ ନମସ୍ସିତୁକାମୋ ତସ୍ସ ୱିସିଟ୍ଠଗୁଣଯୋଗସନ୍ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଯୋ କପ୍ପକୋଟୀହିପୀତିଆଦିମାହ। ୱିସିଟ୍ଠଗୁଣଯୋଗେନ ହି ୱନ୍ଦନାରହଭାୱୋ, ୱନ୍ଦନାରହେ ଚ କତା ୱନ୍ଦନା ଯଥାଧିପ୍ପେତମତ୍ଥଂ ସାଧେତି । ଏତ୍ଥ ଚ ସଂୱଣ୍ଣନାରମ୍ଭେ ରତନତ୍ତଯପଣାମକରଣପ୍ପଯୋଜନଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ବହୁଧା ପପଞ୍ଚେନ୍ତି ଆଚରିଯା, ମଯଂ ପନ ଇଧାଧିପ୍ପେତମେୱ ପଯୋଜନଂ ଦସ୍ସଯିସ୍ସାମ। ତସ୍ମା ସଂୱଣ୍ଣନାରମ୍ଭେ ରତନତ୍ତଯପଣାମକରଣଂ ଯଥାପଟିଞ୍ଞାତସଂୱଣ୍ଣନାଯ ଅନନ୍ତରାଯେନ ପରିସମାପନତ୍ଥନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ ''ତସ୍ସାନୁଭାୱେନ ହତନ୍ତରାଯୋ''ତି। ରତନତ୍ତଯପଣାମକରଣେନ ହି ରାଗାଦିଦୋସୱିଗମତୋ ପଞ୍ଞାଦିଗୁଣପାଟୱତୋ ଆଯୁଆଦିୱଡ୍ଢନତୋ ପୁଞ୍ଞାତିସଯଭାୱାଦିତୋ ଚ ହୋତେୱ ଯଥାପଟିଞ୍ଞାତସଂୱଣ୍ଣନାଯ ଅନନ୍ତରାଯେନ ପରିସମାପନଂ।

ତତ୍ଥ ପଠମଂ ତାୱ ଭଗୱତୋ ୱନ୍ଦନଂ କତ୍ତୁକାମୋ ''ଯୋ କପ୍ପକୋଟୀହିପି…ପେ… ତସ୍ସା''ତି ଆହ। ଇମିସ୍ସା ପନ ୱିନଯଦେସନାଯ କରୁଣାପ୍ପଧାନଞାଣସମୁଟ୍ଠିତତାଯ କରୁଣାପ୍ପଧାନମେୱ ଥୋମନଂ ଆରଦ୍ଧଂ। ଏସା ହି ଆଚରିଯସ୍ସ ପକତି, ଯଦିଦଂ ଆରମ୍ଭାନୁରୂପଥୋମନା। କରୁଣାଗ୍ଗହଣେନ ଚେତ୍ଥ ଅପରିମେଯ୍ଯପ୍ପଭାୱା ସବ୍ବେପି ବୁଦ୍ଧଗୁଣା ନଯତୋ ସଙ୍ଗହିତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା ତଂମୂଲକତ୍ତା ସେସବୁଦ୍ଧଗୁଣାନଂ। ତତ୍ଥ ଯୋତି ଇମସ୍ସ

ଅନିୟମଵଚନସ୍ସ ନାଥୋତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କପ୍ପକୋଟୀହିପି ଅପ୍ପମେୟ୍ୟଂ କାଲନ୍ତି କପ୍ପକୋଟିଗଣନାଵସେନପି ''ଏତ୍ତକା କପ୍ପକୋଟିୟୋ''ତି ପମେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟଂ କାଲଂ। ଅପି-ସଦ୍ଦେନ ପଗେଵ ଵସ୍ସଗଣନାୟାତି ଦସ୍ସେତି। ଅପ୍ପମେୟ୍ୟଂ କାଲନ୍ତି ଚ ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂୟୋଗେ ଉପୟୋଗଵଚନଂ, ତେନ କପ୍ପକୋଟିଗଣନାଵସେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁମସକ୍କୁଣେୟ୍ୟମ୍ପି, ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟଵସେନ ପନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବତୋ ସଲକ୍କଂ ଚତୁରସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟକପ୍ପକାଲଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତମେଵ ନିରନ୍ତରଂ ପଞ୍ଚମହାପଅଚ୍ଚାଗାଦିଅତିଦୁକ୍କରାନି କରୋନ୍ତୋ ଖେଦଂ କାୟିକଂ ପରିସ୍ସମଂ ପତ୍ତୋତି ଦସ୍ସେତି।

ଲୋକହିତାୟାତି ସତ୍ତଲୋକସ୍ସ ହିତାୟ। ନାଥତୀତି ନାଥୋ, ଵେନେୟ୍ୟାନଂ ହିତସୁଖଂ ଆସୀସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ଵା ନାଥତି ଵେନେୟ୍ୟଗତେ କିଲେସେ ଉପତାପେତି, ନାଥତି ଵା ୟାଚତି ଵେନେୟ୍ୟେ ଅତ୍ତନୋ ହିତକରଣେ ୟାଚିତ୍ଵାପି ନିୟୋଜେତୀତି ନାଥୋ, ଲୋକପଟିସରଣୋ ଲୋକସାମୀ ଲୋକନାୟକୋତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ମହାକାରୁଣିକସ୍ସାତି ୟୋ କରୁଣାୟ କମ୍ପିତହଦୟତ୍ତା ଲୋକହିତତ୍ଥଂ ଅତିଦୁକ୍କରକିରିୟାୟ ଅନେକପ୍ପକାରଂ ତାଦିସଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅନୁଭଵିତ୍ଵା ଆଗତୋ, ତସ୍ସ ମହାକାରୁଣିକସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ କିରତୀତି କରୁଣା, ପରଦୁକ୍ଖଂ ଵିକ୍ଖିପତି ଅପନେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁକ୍ଖିତେସୁ ଵା କିରିୟତି ପସାରିୟତୀତି କରୁଣା। ଅଥ ଵା କିଣାତୀତି କରୁଣା, ପରଦୁକ୍ଖେ ସତି କାରୁଣିକଂ ହିଂସତି ଵିବାଧେତି, ଵିନାସେତି ଵା ପରସ୍ସ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପରଦୁକ୍ଖେ ସତି ସାଧୂନଂ କମ୍ପନଂ ହଦୟଖେଦଂ କରୋତୀତି ଵା କରୁଣା। ଅଥ ଵା କମିତି ସୁଖଂ, ତଂ ରୁନ୍ଧତୀତି କରୁଣା। ଏସା ହି ପରଦୁକ୍ଖାପନୟନକାମତାଲକ୍ଖଣା ଅତ୍ତସୁଖନିରପେକ୍ଖତାୟ କାରୁଣିକାନଂ ସୁଖଂ ରୁନ୍ଧତି ଵିବାଧେତି। କରୁଣାୟ ନିୟୁତ୍ତୋ କାରୁଣିକୋ, ମହନ୍ତୋ କାରୁଣିକୋ ମହାକାରୁଣିକୋ, ତସ୍ସ ନମୋ ଅତ୍ଥୂତି ପାଠସେସୋ।

ଏଵଂ କରୁଣାମୁଖେନ ସଙ୍ଖେପତୋ ସକଲସବ୍ବଞ୍ଞୁଗୁଣେହି ଭଗଵନ୍ତଂ ଥୋମେତ୍ଵା ଇଦାନି ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଥୋମେତୁଂ ଅସମ୍ବୁଧନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ବୁଦ୍ଧନିସେଵିତଂ ୟଂ ଅସମ୍ବୁଧଂ ଜୀଵଲୋକୋ ଭଵା ଭଵଂ ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ସ ଧମ୍ମଵରସ୍ସ ନମୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ଅସମ୍ବୁଧନ୍ତି ଅସମ୍ବୁଜ୍ଝନ୍ତୋ, ୟଥାସଭାଵଂ ଅପ୍ପଟିଵିଜ୍ଝନ୍ତୋତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ହେତୁଅତ୍ଥୋ ହେତ୍ଥ ଅନ୍ତପଚ୍ଚୟୋ। ୟନ୍ତି ଅନିୟମତୋ ସପରିୟତ୍ତିକୋ ନଵଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ କମ୍ମଭାଵେନ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ। ବୁଦ୍ଧନିସେଵିତନ୍ତି ତସ୍ସେଵ ଵିସେସନଂ, ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ, ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧସାଵକବୁଦ୍ଧେହିପି ଵା ଗୋଚରାସେଵନଭାଵନାସେଵନାହି ୟଥାରହଂ ନିସେଵିତଂ, ଅଜହିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ପରିୟତ୍ତିଫଲନିବ୍ବାନାନି ଗୋଚରାସେଵନଵସେନେଵ ନିସେଵିତାନି, ମଗ୍ଗୋ ପନ ଭାଵନାସେଵନଵସେନାପି ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣଞାଣାଦିଵସେନ ଗୋଚରାସେଵନଵସେନାପି ନିସେଵିତୋ। ଭଵାଭଵନ୍ତି ଭଵତୋ ଭଵଂ। ଅଥ ଵା ହୀନପଣୀତାଦିଵସେନ ଖୁଦ୍ଦକଂ ମହନ୍ତଞ୍ଚ ଭଵନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଵୁଦ୍ଧତ୍ଥୋପି ହି ଅ-କାରୋ ଦିସ୍ସତି ଅସେକ୍ଖା ଧମ୍ମାତିଆଦୀସୁ (ଧ। ସ। ତିକମାତିକା ୧୧) ଵିୟ। ଅଥ ଵା ଭଵୋତି ଵୁଦ୍ଧି, ଅଭଵୋତି ହାନି। ଭଵୋତି ଵା ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠି, ଅଭଵୋତି ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠି । ଵୁତ୍ତପ୍ପକାରୋ ଭଵୋ ଚ ଅଭଵୋ ଚ ଭଵାଭଵୋ, ତଂ ଭଵାଭଵଂ। ଗଚ୍ଛତୀତି ଉପଗଚ୍ଛତି। ଜୀଵଲୋକୋତି ସତ୍ତଲୋକୋ। ଅଵିଜ୍ଜାଦିକିଲେସଜାଲଵିଦ୍ଧଂସିନୋତି ଧମ୍ମଵିସେସନଂ। ତତ୍ଥ ନ ଵିନ୍ଦତି ଧମ୍ମାନଂ ୟଥାସଭାଵଂ ନ ଵିଜାନାତୀତି ଅଵିଜ୍ଜା, ଅଞ୍ଞାଣଂ। ସା ଆଦି ୟେସଂ ତଣ୍ହାଦୀନଂ, ତେୟେଵ କିଲିସ୍ସନ୍ତି ଏତେହି ସତ୍ତାତି କିଲେସା, ତେୟେଵ ଚ ସତ୍ତାନଂ ଵିବାଧନଟ୍ଠେନ ଜାଲସଦିସାତି ଜାଲଂ, ତଂ ଵିଦ୍ଧଂସେତି ସବ୍ବସୋ ଵିନାସେତି ସୀଲେନାତି ଅଵିଜ୍ଜାଦିକିଲେସଜାଲଵିଦ୍ଧଂସୀ, ତସ୍ସ।

ନନୁ ଚେତ୍ଥ ସପରିୟତ୍ତିକୋ ନଵଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ, ତତ୍ଥ ଚ ମଗ୍ଗୋୟେଵ କିଲେସେ ଵିଦ୍ଧଂସେତି, ନେତରେତି ଚେ? ଵୁଚ୍ଚତେ – ମଗ୍ଗସ୍ସାପି ନିବ୍ବାନମାଗମ୍ମ କିଲେସଵିଦ୍ଧଂସନତୋ ନିବ୍ବାନମ୍ପି କିଲେସେ ଵିଦ୍ଧଂସେତି ନାମ, ମଗ୍ଗସ୍ସ କିଲେସଵିଦ୍ଧଂସନକିଚ୍ଚଂ ଫଲେନ ନିଟ୍ଠିତନ୍ତି ଫଲମ୍ପି ''କିଲେସଵିଦ୍ଧଂସୀ''ତି ଵୁଚ୍ଚତି, ପରିୟତ୍ତିଧମ୍ମୋପି କିଲେସଵିଦ୍ଧଂସନସ୍ସ ଉପନିସ୍ସୟପଚ୍ଚୟତ୍ତା ''କିଲେସଵିଦ୍ଧଂସୀ''ତି ଵତ୍ତୁଂ ଅରହତୀତି ନ କୋଚି ଦୋସୋ। ଧମ୍ମଵରସ୍ସ ତସ୍ସାତି ପୁବ୍ବେ ଅନିୟମିତସ୍ସ ନିୟାମକଵଚନଂ। ତତ୍ଥ ୟଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ପଟିପଜ୍ଜମାନେ ଚତୁସୁ ଅପାୟେସୁ ସଂସାରଦୁକ୍ଖେ ଚ ଅପତମାନେ ଧାରେତୀତି ଧମ୍ମୋ। ଵୁତ୍ତପ୍ପକାରୋ ଧମ୍ମୋ ଏଵ ଅତ୍ତନୋ ଉତ୍ତରିତରାଭାଵେନ ଵରୋ ପଵରୋ ଅନୁତ୍ତରୋତି ଧମ୍ମଵରୋ, ତସ୍ସ ଧମ୍ମଵରସ୍ସ ନମୋ ଅତ୍ଥୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏଵଂ ସଙ୍ଖେପନୟେନେଵ ସବ୍ବଧମ୍ମଗୁଣେହି ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଥୋମେତ୍ଵା ଇଦାନି ଅରିୟସଙ୍ଘଂ ଥୋମେତୁଂ ଗୁଣେହୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଗୁଣେହି ୟୋ ୟୁତ୍ତୋ, ତମରିୟସଙ୍ଘଂ ନମାମୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୀଲାଦୟୋ ଗୁଣା ଚେତ୍ଥ ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରା ଅଧିପ୍ପେତା। ''ଵିମୁତ୍ତିଵିମୁତ୍ତିଞାଣ''ନ୍ତି ଵତ୍ତବ୍ବେ ଏକଦେସସରୂପେକସେସନୟେନ ''ଵିମୁତ୍ତିଞାଣ''ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ, ଆଦିସଦ୍ଦପରିୟାୟେନ ପଭୁତିସଦ୍ଦେନ ଵା ଵିମୁତ୍ତିଗ୍ଗହଣଂ ଵେଦିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଵିମୁତ୍ତୀତି ଫଲଂ। ଵିମୁତ୍ତିଞାଣନ୍ତି ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣଞାଣଂ। ପଭୁତି-ସଦ୍ଦେନ ଛଳଭିଞ୍ଞାଚତୁପଟିସମ୍ଭିଦାଦୟୋ ଗୁଣା ସଙ୍ଗହିତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। କୁସଲତ୍ଥିକାନଂ ଜନାନଂ ପୁଞ୍ଞାତିସୟଵୁଦ୍ଧିୟା ଖେତ୍ତସଦିସତ୍ତା ଖେତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ଖେତ୍ତଂ ଜନାନଂ କୁସଲତ୍ଥିକାନ''ନ୍ତି। ଖିତ୍ତଂ ବୀଜଂ ମହପ୍ଫଲଭାଵକରଣେନ ତାୟତୀତି ହି ଖେତ୍ତଂ। ଅରିୟସଙ୍ଘନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆରକତ୍ତା କିଲେସେହି, ଅନୟେ ନ ଇରିୟନତୋ, ଅୟେ ଚ ଇରିୟନତୋ, ସଦେଵକେନ ଲୋକେନ ''ସରଣ''ନ୍ତି ଅରଣୀୟତୋ ଉପଗନ୍ତବ୍ବତୋ, ଉପଗତାନଞ୍ଚ ତଦତ୍ଥସିଦ୍ଧିତୋ ଅରିୟା, ଅଟ୍ଠ ଅରିୟପୁଗ୍ଗଲା, ଅରିୟାନଂ ସଙ୍ଘୋ ସମୂହୋତି ଅରିୟସଙ୍ଘୋ, ତଂ ଅରିୟସଙ୍ଘଂ।

ଇଦାନି ରତନତ୍ତୟପଣାମଜନିତଂ କୁସଲାଭିସନ୍ଦଂ ଯଥାଧିପ୍ପେତେ ପୟୋଜନେ ନିୟୋଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନା ସଂୱଣ୍ଣିୟମାନସ୍ସ ୱିନୟସ୍ସ ସକଲସାସନମୂଲଭାୱଦସ୍ସନମୁଖେନ ସଂୱଣ୍ଣନାକରଣସ୍ସାପି ସାସନମୂଲତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଚ୍ଚେୱମିଚ୍ଚାଦିଗାଥାଦ୍ୱୟମାହ। ପୁଞ୍ଞାଭିସନ୍ଦନ୍ତି ପୁଞ୍ଞୋଘଂ, ପୁଞ୍ଞପ୍ପୱାହଂ ପୁଞ୍ଞରାସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ସାନୁଭାୱେନାତି ତସ୍ସ ଯଥାୱୁତ୍ତସ୍ସ ପୁଞ୍ଞପ୍ପୱାହସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ବଲେନ ହତନ୍ତରାୟୋ ୱିନୟଂ ୱଣ୍ଣୟିସ୍ସନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅଟ୍ଠିତସ୍ସ ସୁସଣ୍ଠିତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନଂ ଯସ୍ମିଂ ଠିତେ ପତିଟ୍ଠିତଂ ହୋତୀତି ୟୋଜେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମିନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ୱିନୟପିଟକେ। ଠିତେତି ପାଳିତୋ ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଚ ଅନୂନଂ ହୁତ୍ୱା ଲଜ୍ଜୀପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପୱତ୍ତନୱସେନ ଠିତେ। ସାସନନ୍ତି ସିକ୍ଖତ୍ତୟସଙ୍ଗହିତଂ ସାସନଂ। ଅଟ୍ଠିତସ୍ସାତି କାମସୁଖଲ୍ଲିକତ୍ତକିଲମଥାନୁୟୋଗସଙ୍ଖାତେ ଅନ୍ତଦ୍ୱୟେ ଅଟ୍ଠିତସ୍ସ, ‘‘ପରିନିବ୍ବୁତସ୍ସପି ଭଗୱତୋ’’ତିପି ୱଦନ୍ତି। ସୁସଣ୍ଠିତସ୍ସାତି ଅନ୍ତଦ୍ୱୟୱିରହିତାୟ ମଜ୍ଝିମାୟ ପଟିପଦାୟ ସୁଟ୍ଠୁ ଠିତସ୍ସ। ଅମିସ୍ସନ୍ତି ଭାୱନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ, ନିକାୟନ୍ତରଲଦ୍ଧୀହି ଅସମ୍ମିସ୍ସଂ କତ୍ୱା ଅନାକୁଲଂ କତ୍ୱା ୱଣ୍ଣୟିସ୍ସନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନିସ୍ସାୟ ପୁବ୍ବାଚରିୟାନୁଭାୱନ୍ତି ପୁବ୍ବାଚରିୟେହି ସଂୱଣ୍ଣିତଂ ଅଟ୍ଠକଥଂ ନିସ୍ସାୟ, ନ ଅତ୍ତନୋ ବଲେନାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ଅଥ ପୋରାଣଟ୍ଠକଥାସୁ ୱିଜ୍ଜମାନାସୁ ପୁନ ୱିନୟସଂୱଣ୍ଣନା କିଂପୟୋଜନାତି? ଆହ କାମଞ୍ଚାତିଆଦି। ତତ୍ଥ କାମନ୍ତି ଏକଂସେନ, ଯଦିଚ୍ଛକଂ ୱା, ସବ୍ବସୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ସଂୱଣ୍ଣିତୋୟଂ ୱିନୟୋତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁବ୍ବାଚରିୟାସଭେହୀତି ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରାଦୟୋ ପୁବ୍ବାଚରିୟା ଏୱ ଅକମ୍ପିୟଟ୍ଠେନ ଉତ୍ତମଟ୍ଠେନ ଚ ଆସଭା, ତେହି ପୁବ୍ବାଚରିୟୱରେହୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କୀଦିସା ପନ ତେ ପୁବ୍ବାଚରିୟାତି? ଆହ ଞାଣମ୍ବୁତିଆଦି। ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗଞାଣସଙ୍ଖାତେନ ଅମ୍ବୁନା ସଲିଲେନ ନିଦ୍ଧୋତାନି ନିସ୍ସେସତୋ ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିଧମ୍ମତାପାଦନେନ ଧୋତାନି ୱିସୋଧିତାନି ରାଗାଦୀନି ତୀଣି ମଲାନି କାମାସୱାଦୟୋ ଚ ଚତ୍ତାରୋ ଆସୱା ଯେହି ତେ ଞାଣମ୍ବୁନିଦ୍ଧୋତମଲାସୱା, ତେହି ଖୀଣାସୱେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଖୀଣାସୱଭାୱେପି ନ ଏତେ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକାତି ଆହ ‘‘ୱିସୁଦ୍ଧୱିଜ୍ଜାପଟିସମ୍ଭିଦେହୀ’’ତି। ତତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜାତି ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା, ଅଟ୍ଠ ୱିଜ୍ଜା ୱା। ପଟିସମ୍ଭିଦାପ୍ପତ୍ତେସୁପି ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରାଦୀନଂ ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ଗହିତତାୟ ତେସଂ ସଦ୍ଧମ୍ମସଂୱଣ୍ଣନେ ସାମତ୍ଥିୟଂ ସାତିସୟନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଦ୍ଧମ୍ମସଂୱଣ୍ଣନକୋୱିଦେହୀ’’ତି।

କିଲେସଜାତଂ, ପରିକ୍ଖାରବାହୁଲ୍ଲଂ ୱା ସଲ୍ଲିଖତି ତନୁଂ କରୋତୀତି ସଲ୍ଲେଖୋ, ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦିଗୁଣସମୂହୋ, ଇଧ ପନ ଖୀଣାସୱାଧିକାରତ୍ତା ପରିକ୍ଖାରବାହୁଲ୍ଲସ୍ସ ସଲ୍ଲିଖନୱସେନେୱ ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ସଲ୍ଲେଖେନ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ସଲ୍ଲେଖିୟଂ, ତସ୍ମିଂ ସଲ୍ଲେଖିୟେ, ଧୁତଙ୍ଗପରିହରଣାଦିସଲ୍ଲେଖପଅପତ୍ତିୟନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନୋସୁଲଭୂପମେହୀତି ସଲ୍ଲେଖପଟିପତ୍ତିୟା ‘‘ଅସୁକସଦିସା’’ତି ନତ୍ଥି ସୁଲଭା ଉପମା ଏତେସନ୍ତି ନୋସୁଲଭୂପମା, ତେହି। ମହାୱିହାରସ୍ସାତି ଇମିନା ନିକାୟନ୍ତରଂ ପଟିକ୍ଖିପତି । ୱିହାରସୀସେନ ହେତ୍ଥ ତତ୍ଥ ନିୱାସୀନଞ୍ଞେୱ ତେହି ସମଲଦ୍ଧିକାନଞ୍ଚ ସବ୍ବେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଗହଣଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତସ୍ମା ତେସଂ ମହାୱିହାରୱାସୀନଂ ଦିଟ୍ଠିସୀଲୱିସୁଦ୍ଧିୟା ପଭାୱତେନ ସଞ୍ଞାଣଭୂତତ୍ତା ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକା ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରାଦୟୋ ‘‘ମହାୱିହାରସ୍ସ ଧଜୂପମା’’ତି ୱୁତ୍ତା, ତେହି ଅୟଂ ୱିନୟୋ ସଂୱଣ୍ଣିତୋ ସମ୍ମା ଅନୂନଂ କତ୍ୱା ୱଣ୍ଣିତୋ। କଥନ୍ତି ଆହ ‘‘ଚିତ୍ତେହି ନୟେହୀ’’ତି। ୱିଚିତ୍ତେହି ନୟେହି ସମ୍ବୁଦ୍ଧୱରନ୍ୱୟେହି ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧୱରଂ ଅନୁଗତେହି, ଭଗୱତୋ ଅଧିପ୍ପାୟାନୁଗତେହି ନୟେହୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଏୱଂ ପୋରାଣଟ୍ଠକଥାୟ ଅନୂନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅତ୍ତନୋ ସଂୱଣ୍ଣନାୟ ପୟୋଜନୱିସେସଂ ଅତ୍ଥେସକଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ସଂୱଣ୍ଣନାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଖତତ୍ତାତି ରଚିତତ୍ତା। ନ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥଂ ଅଭିସମ୍ଭୁଣାତୀତି ନ କିଞ୍ଚି ଅତ୍ଥଂ ସାଧେତି।

ସଂୱଣ୍ଣନଂ ତଞ୍ଚାତିଆଦିନା ଅତ୍ତନୋ ସଂୱଣ୍ଣନାୟ କରଣପ୍ପକାରଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ତଞ୍ଚ ଇଦାନି ୱୁଚ୍ଚମାନଂ ସଂୱଣ୍ଣନଂ ସମାରଭନ୍ତୋ ସକଲାୟପି ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟ ଇଧ ଗହେତବ୍ବତୋ ମହାଅଟ୍ଠକଥଂ ତସ୍ସା ଇଦାନି ୱୁଚ୍ଚମାନାୟ ସଂୱଣ୍ଣନାୟ ସରୀରଂ କତ୍ୱା ମହାପଚ୍ଚରିୟଂ ଯୋ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତଥେୱ କୁରୁନ୍ଦୀନାମାଦୀସୁ ୱିସ୍ସୁତାସୁ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଯୋ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତତୋପି ୱିନିଚ୍ଛୟତୋ ଯୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ଅପରିଚ୍ଚଜନ୍ତୋ ଅନ୍ତୋଗଧତ୍ଥେରୱାଦଂ କତ୍ୱା ସଂୱଣ୍ଣନଂ ସମ୍ମା ସମାରଭିସ୍ସନ୍ତି ପଦତ୍ଥସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଅତ୍ଥୋ କଥୀୟତି ଏତାୟାତି ଅଟ୍ଠକଥା ତ୍ଥ-କାରସ୍ସ ଟ୍ଠ-କାରଂ କତ୍ୱା। ମହାପଚ୍ଚରିୟନ୍ତି ମହାପଚ୍ଚରୀନାମିକଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ପଚ୍ଚରୀତି ଉଳୁମ୍ପଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ମିଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା କତତ୍ତା ତମେୱ ନାମଂ ଜାତଂ। ‘‘କୁରୁନ୍ଦୀୱଲ୍ଲିୱିହାରୋ ନାମ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ କତତ୍ତା ‘କୁରୁନ୍ଦୀ’ତି ନାମଂ ଜାତ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥଂ ସଙ୍ଖେପଟ୍ଠକଥଞ୍ଚ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

ଯୁତ୍ତମତ୍ଥନ୍ତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାନୟେନ, ଚତୁବ୍ବିଧୱିନୟଯୁତ୍ତିୟା ୱା ଯୁତ୍ତମତ୍ଥଂ। ‘‘ଅଟ୍ଠକଥଂୟେୱ ଗହେତ୍ୱା ସଂୱଣ୍ଣନଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତତ୍ଥେରୱାଦାନଂ ବାହିରଭାୱୋ ସିୟାତି ତେପି ଅନ୍ତୋକତ୍ତୁକାମୋ ‘‘ଅନ୍ତୋଗଧଥେରୱାଦ’’ନ୍ତି ଆହ, ଥେରୱାଦେପି ଅନ୍ତୋକତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ତଂ ମେତି ଗାଥାଯ ସୋତୂହି ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବୱିଧିଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମପ୍ପଦୀପସ୍ସାତି ଧମ୍ମୋ ଏୱ ମୋହନ୍ଧକାରୱିଦ୍ଧଂସନତୋ ପଦୀପସଦିସତ୍ତା ପଦୀପୋ ଅସ୍ସାତି ଧମ୍ମପ୍ପଦୀପୋ, ଭଗୱା, ତସ୍ସ। ପଟିମାନଯନ୍ତାତି ପୂଜେନ୍ତା ମନସା ଗରୁଂ କରୋନ୍ତା ନିସାମେନ୍ତୁ ସୁଣନ୍ତୁ।

ବୁଦ୍ଧେନାତିଆଦିନା ଅତ୍ତନୋ ସଂୱଣ୍ଣନାଯ ଆଗମନସୁଦ୍ଧିଦସ୍ସନମୁଖେନ ପମାଣଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅନୁସିକ୍ଖିତବ୍ବତଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ଯଥେୱ ବୁଦ୍ଧେନ ଯୋ ଧମ୍ମୋ ୱିନଯୋ ଚ ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ତସ୍ସ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଯେହି ପୁତ୍ତେହି ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରାଦୀହି ତଥେୱ ଞାତୋ, ତେସଂ ବୁଦ୍ଧପୁତ୍ତାନଂ ମତିମଚ୍ଚଜନ୍ତା ସୀହଳଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯା ଯସ୍ମା ପୁରେ ଅଟ୍ଠକଥା ଅକଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମୋତି ସୁତ୍ତାଭିଧମ୍ମେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ୱିନଯୋତି ସକଲଂ ୱିନଯପିଟକଂ। ୱୁତ୍ତୋତି ପାଳିତୋ ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଚ ବୁଦ୍ଧେନ ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତୋ। ନ ହି ଭଗୱତା ଅବ୍ୟାକତଂ ନାମ ତନ୍ତିପଦଂ ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭଗୱତା ପୱତ୍ତିତପକିଣ୍ଣକଦେସନାଯେୱ ହି ଅଟ୍ଠକଥା। ତଥେୱ ଞାତୋତି ଯଥେୱ ବୁଦ୍ଧେନ ୱୁତ୍ତୋ, ତଥେୱ ଏକପଦମ୍ପି ଏକକ୍ଖରମ୍ପି ଅୱିନାସେତ୍ୱା ଅଧିପ୍ପାଯଞ୍ଚ ଅୱିକୋପେତ୍ୱା ଞାତୋ ୱିଦିତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତେସଂ ମତିମଚ୍ଚଜନ୍ତାତି ତେସଂ ବୁଦ୍ଧପୁତ୍ତାନଂ ମତିସଙ୍ଖାତଂ ଥେରପରମ୍ପରାଯ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଆଭତଂ ଅବ୍ବୋଚ୍ଛିନ୍ନଂ ପାଳିୱଣ୍ଣନାୱସେନ ଚେୱ ପାଳିମୁତ୍ତକୱସେନ ଚ ପୱତ୍ତଂ ସବ୍ବଂ ଅଟ୍ଠକଥାୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଅପରିଚ୍ଚଜନ୍ତା। ଅଟ୍ଠକଥା ଅକଂସୂତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାମହାପଚ୍ଚରିଆଦିକା ସୀହଳଅଟ୍ଠକଥାଯୋ ଅକଂସୁ। ‘‘ଅଟ୍ଠକଥାମକଂସୂ’’ତିପି ପାଠୋ, ତତ୍ଥାପି ସୋଯେୱତ୍ଥୋ।

ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ତେସଂ ବୁଦ୍ଧପୁତ୍ତାନଂ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଅୱିକୋପେତ୍ୱା ପୁରେ ଅଟ୍ଠକଥା ଅକଂସୁ, ତସ୍ମା। ଯଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ପମାଣନ୍ତି ଯୋଜନା। ହୀତି ନିପାତମତ୍ତଂ ହେତୁଅତ୍ଥସ୍ସ ତସ୍ମାତି ଇମିନାଯେୱ ପକାସିତତ୍ତା, ଅୱଧାରଣତ୍ଥୋ ୱା, ପମାଣମେୱାତି। ଯଦି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ପମାଣଂ, ଏୱଂ ସତି ତତ୍ଥ ପମାଦଲେଖାପି ପମାଣଂ ସିଯାତି ଆହ ‘‘ୱଜ୍ଜଯିତ୍ୱାନ ପମାଦଲେଖ’’ନ୍ତି, ଅପରାପରଂ ଲିଖନ୍ତେହି ପମାଦେନ ସତିଂ ଅପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଲିଖିତବ୍ବଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଲିଖନାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତିତା ପମାଦଲେଖା ନାମ, ସା ଚ ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସଯମେୱ ଆୱିଭୱିସ୍ସତି। ପୁନ ଯସ୍ମାତି ପଦସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧଦସ୍ସନୱସେନ ଅଯଂ ଅତ୍ଥଯୋଜନା – ଯସ୍ମା ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ ଇଧ ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ ସିକ୍ଖାସୁ ସଗାରୱାନଂ ପଣ୍ଡିତାନଂ ପମାଣମେୱ, ଯସ୍ମା ଚ ଅଯଂ ୱଣ୍ଣନାପି ଭାସନ୍ତରପରିଚ୍ଚାଗାଦିମତ୍ତୱିସିଟ୍ଠତାଯ ଅତ୍ଥତୋ ଅଭିନ୍ନା, ତତୋ ଏୱ ପମାଣଭୂତାୱ ହେସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଅନୁସିକ୍ଖିତବ୍ବାତି।

ତତୋତି ତାହି ଅଟ୍ଠକଥାହି। ଭାସନ୍ତରମେୱ ହିତ୍ୱାତି ସୀହଳଭାସଂଯେୱ ଅପନେତ୍ୱା। ୱିତ୍ଥାରମଗ୍ଗଞ୍ଚ ସମାସଯିତ୍ୱାତି ପୋରାଣଟ୍ଠକଥାସୁ ଯଥାଠାନେ ୱତ୍ତବ୍ବମ୍ପି ପଦତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯାଦିକଂ ଅତିୱିତ୍ଥିଣ୍ଣେନ ୱଚନକ୍କମେନ ଚେୱ ୱୁତ୍ତମେୱ ଅତ୍ଥନଯଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକୱିସେସେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ କଥନେନ ଚ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପପଞ୍ଚିତଂ ତାଦିସଂ ୱିତ୍ଥାରମଗ୍ଗଂ ପହାଯ ସଲ୍ଲହୁକେନ ଅତ୍ଥୱିଞ୍ଞାପକେନ ପଦକ୍କମେନ ଚେୱ ୱୁତ୍ତନଯସଦିସଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଅତିଦିସିତ୍ୱା ଚ ସଙ୍ଖେପନଯେନେୱ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ ପନ ୱିନଯଟୀକାଯଂ ‘‘ପୋରାଣଟ୍ଠକଥାସୁ ଉପରି ୱୁଚ୍ଚମାନମ୍ପି ଆନେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପପଞ୍ଚିତଂ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନ କମ୍ମେନ…ପେ… ଉପସମ୍ପନ୍ନୋତି ଭିକ୍ଖୂତି ଏତ୍ଥ ଅପଲୋକନାଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନମ୍ପି କମ୍ମାନଂ ୱିତ୍ଥାରକଥା ୱିଯ ତାଦିସଂ ୱିତ୍ଥାରମଗ୍ଗଂ ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ତନ୍ତିକ୍କମଂ କଞ୍ଚି ଅୱୋକ୍କମିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥେୱ ୱତ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପାଳିଯା ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ କଥନଞ୍ହି ତନ୍ତିକ୍କମଂ ୱୋକ୍କମିତ୍ୱା କଥନଂ ନାମ। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ତଥେୱ ୱଣ୍ଣିତୁଂ ଯୁତ୍ତରୂପଂ ହୁତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଆଗତଂ ପାଳିଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ସଂୱଣ୍ଣନତୋ ସୀହଳଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଅଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ୱଣ୍ଣିତଂ ଯଥାଠାନେଯେୱ ୱଣ୍ଣନତୋ ଚ ୱୁତ୍ତଂ ‘ତନ୍ତିକ୍କମଂ କଞ୍ଚି ଅୱୋକ୍କମିତ୍ୱା’’’ତି। ତସ୍ମା ଯଥାୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। କଥଂ ପନ ୱିତ୍ଥାରମଗ୍ଗସ୍ସ ସଙ୍ଖିପନେ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ନ ହୀଯତୀତି? ଆହ ‘‘ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ସବ୍ବମସେସଯିତ୍ୱା’’ତି। ସଙ୍ଖିପନ୍ତୋପି ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱଚନାଦିମେୱ ସଙ୍ଖିପନ୍ତୋ, ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ପନ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ସବ୍ବାସୁପି ୱୁତ୍ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଅସେସଯିତ୍ୱା, କିଞ୍ଚିମତ୍ତମ୍ପି ଅପରିହାପେତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତନ୍ତିକ୍କମଂ କଞ୍ଚି ଅୱୋକ୍କମିତ୍ୱାତି କଞ୍ଚି ପାଳିକ୍କମଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା, ଅନୁକ୍କମେନେୱ ପାଳିଂ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସାମାତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୁତ୍ତନ୍ତିକାନଂ ୱଚନାନମତ୍ଥନ୍ତି ୱେରଞ୍ଜକଣ୍ଡାଦୀସୁ ଆଗତାନଂ ଝାନକଥାଦୀନଂ ସୁତ୍ତନ୍ତୱଚନାନଂ ସୀହଳଅଟ୍ଠକଥାସୁ ‘‘ସୁତ୍ତନ୍ତିକାନଂ ଭାରୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଅୱଣ୍ଣିତବ୍ବଟ୍ଠାନଂ ଅତ୍ଥଂ ତଂତଂସୁତ୍ତାନୁରୂପଂ ସବ୍ବସୋ ପରିଦୀପଯିସ୍ସାମାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ହେସ୍ସତୀତି ଭୱିସ୍ସତି, କରୀଯିସ୍ସତୀତି ୱା ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ପଠମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେ ‘‘ଭାସନ୍ତରପରିଚ୍ଚାଗାଦିକଂ ଚତୁବ୍ବିଧଂ କିଚ୍ଚଂ ନିପ୍ଫାଦେତ୍ୱା ସୁତ୍ତନ୍ତିକାନଂ ୱଚନାନମତ୍ଥଂ ପରିଦୀପଯନ୍ତୀ ଅଯଂ ୱଣ୍ଣନା ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ୱଣ୍ଣନାୱସେନ ସମାନକତ୍ତୁକତା ୱେଦିତବ୍ବା। ପଚ୍ଛିମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେ ପନ ‘‘ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତଭାସନ୍ତରପରିଚ୍ଚାଗାଦିକଂ କତ୍ୱା ସୁତ୍ତନ୍ତିକାନଂ ୱଚନାନମତ୍ଥଂ ପରିଦୀପଯନ୍ତୀ ଅଯଂ ୱଣ୍ଣନା ଅମ୍ହେହି କରୀଯିସ୍ସତୀ’’ତି ଏୱଂ ଆଚରିଯୱସେନ ସମାନକତ୍ତୁକତା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଗନ୍ଥାରମ୍ଭକଥାୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ବାହିରନିଦାନକଥା

ଇଦାନି ସଂୱରୱିନଯପହାନୱିନଯାଦୀସୁ ବହୂସୁ ୱିନଯେସୁ ଅତ୍ତନା ‘‘ତଂ ୱଣ୍ଣଯିସ୍ସଂ ୱିନଯ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ସଂୱଣ୍ଣେତବ୍ବଭାୱେନ ପଟିଞ୍ଞାତଂ ୱିନଯଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ତତ୍ଥାତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ଯଥାୱୁତ୍ତାସୁ ଗାଥାସୁ। ତାୱ-ସଦ୍ଦୋ ପଠମନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ତେନ ପଠମଂ ୱିନଯଂ ୱୱତ୍ଥପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣନଂ କରିସ୍ସାମାତି ଦୀପେତି। ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବୋତି ନିଯମେତବ୍ବୋ। ତେନେତଂ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଯସ୍ମା ୱୱତ୍ଥପେତବ୍ବୋ, ତେନ ହେତୁନା ଏତଂ ୱିନଯୋ ନାମାତିଆଦିକଂ ନିଯାମକୱଚନଂ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସ୍ସାତି ୱିନଯସ୍ସ। ମାତିକାତି ଉଦ୍ଦେସୋ। ସୋ ହି ନିଦ୍ଦେସପଦାନଂ ଜନନୀଠାନେ ଠିତତ୍ତା ମାତା ୱିଯାତି ‘‘ମାତିକା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଇଦାନି ସଂୱଣ୍ଣେତବ୍ବମତ୍ଥଂ ମାତିକଂ ପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ୱୁତ୍ତଂ ଯେନାତିଆଦି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଏତଂ ତେନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱା ୱେରଞ୍ଜାଯଂ ୱିହରତୀତିଆଦିନିଦାନୱଚନପଟିମଣ୍ଡିତଂ ୱିନଯପିଟକଂ ଯେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଯସ୍ମିଂ କାଲେ ୱୁତ୍ତଂ, ଯସ୍ମା କାରଣା ୱୁତ୍ତଂ, ଯେନ ଧାରିତଂ, ଯେନ ଚ ଆଭତଂ, ଯେସୁ ପତିଟ୍ଠିତଂ, ଏତଂ ଯଥାୱୁତ୍ତୱିଧାନଂ ୱତ୍ୱା ତତୋ ତେନ ସମଯେନାତିଆଦିପାଠସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଅନେକପ୍ପକାରତୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱିନଯସ୍ସ ଅତ୍ଥୱଣ୍ଣନଂ କରିସ୍ସାମୀତି।

ଏତ୍ଥ ଚ ୱୁତ୍ତଂ ଯେନ ଯଦା ଯସ୍ମାତି ଇଦଂ ୱଚନଂ ତେନ ସମଯେନ ବୁଦ୍ଧୋ ଭଗୱାତିଆଦିନିଦାନୱଚନମତ୍ତଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ୱତ୍ତୁକାମୋପି ୱିସୁଂ ଅୱତ୍ୱା ‘‘ନିଦାନେନ ଆଦିକଲ୍ୟାଣଂ, ଇଦମୱୋଚାତି ନିଗମନେନ ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣ’’ନ୍ତି ୱଚନତୋ ନିଦାନନିଗମନାନିପି ସତ୍ଥୁଦେସନାଯ ଅନୁୱିଧାନତ୍ତା ତଦନ୍ତୋଗଧାନେୱାତି ନିଦାନସ୍ସାପି ୱିନଯପାଳିଯଂଯେୱ ଅନ୍ତୋଗଧତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ଯେନ ଯଦା ଯସ୍ମାତି ଇଦମ୍ପି ୱିନଯପିଟକସମ୍ବନ୍ଧଂଯେୱ କତ୍ୱା ମାତିକଂ ଠପେତି। ମାତିକାଯ ହି ଏତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ୱିନଯପିଟକଂଯେୱ ସାମଞ୍ଞତୋ ସବ୍ବତ୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧମୁପଗଚ୍ଛତି।

ଇଦାନି ପନ ତଂ ୱିସୁଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ ଯେନାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ମାତିକାପଦେସୁ। ଇଦନ୍ତି ତେନ ସମଯେନାତିଆଦିନିଦାନୱଚନଂ। ହି-ସଦ୍ଦୋ ଯସ୍ମାତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ଯସ୍ମା ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖୱଚନଂ ନ ହୋତି, ତସ୍ମାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅତ୍ତପଚ୍ଚକ୍ଖୱଚନଂ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ତନା ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ନ ହୋତି। ଅଥ ୱା ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚକ୍ଖକାଲେ ଧରମାନକାଲେ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ନ ହୋତି। ତଦୁଭଯେନାପି ଭଗୱତୋ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତିକଥାୱଣ୍ଣନା

ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତି ନାମ ଚେସାତି ଏତ୍ଥ ଚ-ସଦ୍ଦୋ ୱତ୍ତବ୍ବସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ, ଉପଞ୍ଞାସତ୍ଥୋ ୱା, ଉପଞ୍ଞାସୋତି ଚ ୱାକ୍ୟାରମ୍ଭୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ଏସା ହି ଗନ୍ଥକାରାନଂ ପକତି, ଯଦିଦଂ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ୱା ପୁନ ଅପରଂ ୱତ୍ତୁମାରଭନ୍ତାନଂ ଚ-ସଦ୍ଦପ୍ପଯୋଗୋ। ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଦେସିତତ୍ତା ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣାନଂ ଧମ୍ମୱିନଯାନଂ ସଭାଗତ୍ଥୱସେନ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଗାଯନଂ କଥନଂ ସଙ୍ଗୀତି, ମହାୱିସଯତ୍ତା ପୂଜନୀଯତ୍ତା ଚ ମହତୀ ସଙ୍ଗୀତି ମହାସଙ୍ଗୀତି। ଦୁତିଯାଦିଂ ଉପାଦାଯ ଚେସା ‘‘ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତା। ନିଦଦାତି ଦେସନଂ ଦେସକାଲାଦିୱସେନ ଅୱିଦିତଂ ୱିଦିତଂ କତ୍ୱା ନିଦସ୍ସେତୀତି ନିଦାନଂ, ତତ୍ଥ କୋସଲ୍ଲତ୍ଥଂ।

ୱେନେଯ୍ୟାନଂ ମଗ୍ଗଫଲୁପ୍ପତ୍ତିହେତୁଭୂତାୱ କିରିଯା ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ବୁଦ୍ଧକିଚ୍ଚନ୍ତି ଆହ ‘‘ଧମ୍ମଚକ୍କପ୍ପୱତ୍ତନଞ୍ହି ଆଦିଂ କତ୍ୱା’’ତି। ତତ୍ଥ ସତିପଟ୍ଠାନାଦିଧମ୍ମୋ ଏୱ ପୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଚକ୍କନ୍ତି ଧମ୍ମଚକ୍କଂ, ଚକ୍କନ୍ତି ୱା ଆଣା, ତଂ ଧମ୍ମତୋ ଅନପେତତ୍ତା ଧମ୍ମଚକ୍କଂ, ଧମ୍ମେନ ଞାଯେନ ଚକ୍କନ୍ତିପି ଧମ୍ମଚକ୍କଂ। କତବୁଦ୍ଧକିଚ୍ଚେତି ନିଟ୍ଠିତବୁଦ୍ଧକିଚ୍ଚେ ଭଗୱତି ଲୋକନାଥେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କୁସିନାରାଯନ୍ତି ସମୀପତ୍ଥେ ଏତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ଉପୱତ୍ତନେ ମଲ୍ଲାନଂ ସାଲୱନେତି ତସ୍ସ ନଗରସ୍ସ ଉପୱତ୍ତନଭୂତଂ ମଲ୍ଲରାଜୂନଂ ସାଲୱନୁଯ୍ୟାନଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତା ଉଯ୍ୟାନତୋ ଉପେଚ୍ଚ ୱତ୍ତନ୍ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଏତେନାତି ‘‘ଉପୱତ୍ତନ’’ନ୍ତି ଉଯ୍ୟାନସ୍ସ ଚ ନଗରସ୍ସ ଚ ମଜ୍ଝେ ସାଲୱନଂ ୱୁଚ୍ଚତି। କୁସିନାରାଯ ହି ଦକ୍ଖିଣପଚ୍ଛିମଦିସାଯ ତଂ ଉଯ୍ୟାନଂ ହୋତି, ତତୋ ଉଯ୍ୟାନତୋ ସାଲୱନରାଜିୱିରାଜିତୋ ମଗ୍ଗୋ ପାଚୀନାଭିମୁଖୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ନଗରସ୍ସ ଦକ୍ଖିଣଦ୍ୱାରାଭିମୁଖୋ ଉତ୍ତରେନ ନିୱତ୍ତୋ, ତେନ ମଗ୍ଗେନ ମନୁସ୍ସା ନଗରଂ ପୱିସନ୍ତି, ତସ୍ମା ତଂ ‘‘ଉପୱତ୍ତନ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତତ୍ଥ କିର ଉପୱତ୍ତନେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସଂସଟ୍ଠୱିଟପାନଂ ସମ୍ପନ୍ନଚ୍ଛାଯାନଂ ସାଲପନ୍ତୀନମନ୍ତରେ ଭଗୱତୋ ପରିନିବ୍ବାନମଞ୍ଚୋ ପଞ୍ଞତ୍ତୋ, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଯମକସାଲାନମନ୍ତରେ’’ତି। ଉପାଦୀଯତି କମ୍ମକିଲେସେହୀତି ଉପାଦି, ୱିପାକକ୍ଖନ୍ଧା କଟତ୍ତା ଚ ରୂପଂ। ତଦେୱ କମ୍ମକିଲେସେହି ସମ୍ମା ଅପ୍ପହୀନତାଯ ସେସୋ, ନତ୍ଥି ଏତ୍ଥ ଉପାଦିସେସୋତି ଅନୁପାଦିସେସା, ନିବ୍ବାନଧାତୁ, ତାଯ। ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତଲକ୍ଖଣେ ଚାଯଂ କରଣନିଦ୍ଦେସୋ। ପରିନିବ୍ବାନେତି ନିମିତ୍ତତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମଂ, ପରିନିବ୍ବାନହେତୁ ତସ୍ମିଂ ଠାନେ ସନ୍ନିପତିତାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସଙ୍ଘସ୍ସ ଥେରୋ ଜେଟ୍ଠୋ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ସଙ୍ଘସଦ୍ଦସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସତସହସ୍ସସଦ୍ଦସାପେକ୍ଖତ୍ତେପି ଗମକତ୍ତା ଥେରସଦ୍ଦେନ ସମାସୋ ଯଥା ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ଗରୁକୁଲନ୍ତି। ଆଯସ୍ମା ମହାକସ୍ସପୋ ଧମ୍ମୱିନଯସଙ୍ଗାଯନତ୍ଥଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଉସ୍ସାହଂ ଜନେସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ତଥା ଉସ୍ସାହଂ ଜନନସ୍ସ କାରଣମାହ ସତ୍ତାହପରିନିବ୍ବୁତେତିଆଦି। ସତ୍ତ ଅହାନି ସମାହଟାନି ସତ୍ତାହଂ, ସତ୍ତାହଂ ପରିନିବ୍ବୁତସ୍ସ ଅସ୍ସାତି ସତ୍ତାହପରିନିବ୍ବୁତୋ, ସତ୍ତାହପରିନିବ୍ବୁତେ ସୁଭଦ୍ଦେନ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତେନ ୱୁତ୍ତୱଚନମନୁସ୍ସରନ୍ତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଲଂ, ଆୱୁସୋତିଆଦିନା ତେନ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ଅଲନ୍ତି ପଟିକ୍ଖେପୱଚନଂ। ତେନ ମହାସମଣେନାତି ନିସ୍ସକ୍କେ କରଣୱଚନଂ, ତତୋ ମହାସମଣତୋ ସୁଟ୍ଠୁ ମୁତ୍ତା ମୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ, ଉପଦ୍ଦୁତା ଚ ହୋମ ତଦାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ, ହୋମାତି ୱା ଅତୀତତ୍ଥେ ୱତ୍ତମାନୱଚନଂ, ଅହୁମ୍ହାତି ଅତ୍ଥୋ। ଠାନଂ ଖୋ ପନେତଂ ୱିଜ୍ଜତୀତି ତିଟ୍ଠତି ଏତ୍ଥ ଫଲଂ ତଦାୟତ୍ତୱୁତ୍ତିତାୟାତି ଠାନଂ, ହେତୁ। ଖୋତି ଅୱଧାରଣେ, ଏତଂ କାରଣଂ ୱିଜ୍ଜତେୱ, ନୋ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କିଂ ତଂ କାରଣନ୍ତି? ଆହ ୟଂ ପାପଭିକ୍ଖୂତିଆଦି। ଏତ୍ଥ ୟନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ, କାରଣନିଦ୍ଦେସୋ ୱା, ୟେନ କାରଣେନ ଅନ୍ତରଧାପେୟ୍ୟୁଂ, ତଦେତଂ କାରଣଂ ୱିଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତୀତୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ସତ୍ଥା ଏତ୍ଥ, ଏତସ୍ସାତି ୱା ଅତୀତସତ୍ଥୁକଂ, ପାୱଚନଂ। ପଧାନଂ ୱଚନଂ ପାୱଚନଂ, ଧମ୍ମୱିନୟନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପକ୍ଖଂ ଲଭିତ୍ୱାତି ଅଲଜ୍ଜୀପକ୍ଖଂ ଲଭିତ୍ୱା। ନ ଚିରସ୍ସେୱାତି ନ ଚିରେନେୱ। ୟାୱ ଚ ଧମ୍ମୱିନୟୋ ତିଟ୍ଠତୀତି ୟତ୍ତକଂ କାଲଂ ଧମ୍ମୋ ଚ ୱିନୟୋ ଚ ଲଜ୍ଜୀପୁଗ୍ଗଲେସୁ ତିଟ୍ଠତି।

ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ ଭଗୱତାତି ପରିନିବ୍ବାନମଞ୍ଚେ ନିପନ୍ନେନ ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦେସିତୋ ପଞ୍ଞତ୍ତୋତି ସୁତ୍ତାଭିଧମ୍ମପିଟକସଙ୍ଗହିତସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଚେୱ ୱିନୟପିଟକସଙ୍ଗହିତସ୍ସ ୱିନୟସ୍ସ ଚ ଅତିସଜ୍ଜନଂ ପବୋଧନଂ ଦେସନା। ତସ୍ସେୱ ପକାରତୋ ଞାପନଂ ଅସଙ୍କରତୋ ଠପନଂ ପଞ୍ଞାପନଂ। ସୋ ୱୋ ମମଚ୍ଚୟେନ ସତ୍ଥାତି ସୋ ଧମ୍ମୱିନୟୋ ତୁମ୍ହାକଂ ମମଚ୍ଚୟେନ ସତ୍ଥା ମୟି ପରିନିବ୍ବୁତେ ସତ୍ଥୁକିଚ୍ଚଂ ସାଧେସ୍ସତି। ସାସନନ୍ତି ପରିୟତ୍ତିପଟିପତ୍ତିପଟିୱେଧୱସେନ ତିୱିଧଂ ସାସନଂ, ନିପ୍ପରିୟାୟତୋ ପନ ସତ୍ତତିଂସ ବୋଧିପକ୍ଖିୟଧମ୍ମା। ଅଦ୍ଧନିୟନ୍ତି ଅଦ୍ଧାନକ୍ଖମଂ, ତଦେୱ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ଅସ୍ସ ଭୱେୟ୍ୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଇଦାନି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ଅତ୍ତନୋ କତଂ ଅନୁଗ୍ଗହୱିସେସଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ଆହ ୟଞ୍ଚାହଂ ଭଗୱତାତିଆଦି। ତତ୍ଥ ୟଞ୍ଚାହନ୍ତି ଏତସ୍ସ ଅନୁଗ୍ଗହିତୋତି ଏତେନ ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ୟନ୍ତି ୟସ୍ମା, ୟେନ କାରଣେନାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। କିରିୟାପରାମସନଂ ୱା ଏତଂ, ତେନ ଅନୁଗ୍ଗହିତୋତି ଏତ୍ଥ ଅନୁଗ୍ଗହଣଂ ପରାମସତି। ଧାରେସ୍ସସୀତିଆଦିକଂ ଭଗୱତା ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚୀୱରପରିୱତ୍ତନଂ କାତୁକାମେନ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ। ଧାରେସ୍ସସି ପନ ମେ ତ୍ୱଂ କସ୍ସପାତି ''କସ୍ସପ, ତ୍ୱଂ ଇମାନି ପରିଭୋଗଜିଣ୍ଣାନି ପଂସୁକୂଲାନି ପାରୁପିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସସୀ''ତି ୱଦତି, ତଞ୍ଚ ଖୋ ନ କାୟବଲଂ ସନ୍ଧାୟ, ପଟିପତ୍ତିପୂରଣଂ ପନ ସନ୍ଧାୟ ଏୱମାହ। ସାଣାନି ପଂସୁକୂଲାନୀତି ମତକଳେୱରଂ ପଲିୱେଠେତ୍ୱା ଛଡ୍ଡିତାନି ତୁମ୍ବମତ୍ତେ କିମୟୋ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ଗହିତାନି ସାଣୱାକମୟାନି ପଂସୁକୂଲଚୀୱରାନି। ରଥିକାଦୀନଂ ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ପଂସୂନଂ ଉପରି ଠିତତ୍ତା ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତଟ୍ଠେନ ତେସୁ କୂଲମିୱାତି ପଂସୁକୂଲଂ। ଅଥ ୱା ପଂସୁ ୱିୟ କୁଚ୍ଛିତଭାୱଂ ଉଲତି ଗଚ୍ଛତୀତି ପଂସୁକୂଲନ୍ତି ପଂସୁକୂଲସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ନିବ୍ବସନାନୀତି ନିଟ୍ଠିତୱସନକିଚ୍ଚାନି, ପରିଭୋଗଜିଣ୍ଣାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକମେୱ ତଂ ଚୀୱରଂ ଅନେକାୱୟୱତ୍ତା ବହୁୱଚନଂ କତଂ। ସାଧାରଣପରିଭୋଗେନାତି ଅତ୍ତନା ସମାନପରିଭୋଗେନ, ସାଧାରଣପରିଭୋଗେନ ଚ ସମସମଟ୍ଠପନେନ ଚ ଅନୁଗ୍ଗହିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଇଦାନି ନୱାନୁପୁବ୍ବୱିହାରଛଳଭିଞ୍ଞାପ୍ପଭେଦେ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମେ ଅତ୍ତନା ସମସମଟ୍ଠପନତ୍ଥାୟ ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତଂ କସ୍ସପସଂୟୁତ୍ତେ (ସଂ। ନି। ୨। ୧୫୨) ଆଗତଂ ପାଳିଂ ପେୟ୍ୟାଲମୁଖେନ ଆଦିଗ୍ଗହଣେନ ଚ ସଙ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ଅହଂ, ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦି। ତତ୍ଥ ୟାୱଦେ ଆକଙ୍ଖାମୀତି ୟାୱଦେୱ ଆକଙ୍ଖାମି, ୟତ୍ତକଂ କାଲଂ ଇଚ୍ଛାମୀତି ଅତ୍ଥୋ, ''ୟାୱଦେୱା''ତିପି ପାଠୋ। ନୱାନୁପୁବ୍ବୱିହାରଛଳଭିଞ୍ଞାପ୍ପଭେଦେତି ଏତ୍ଥ ନୱାନୁପୁବ୍ବୱିହାରୋ ନାମ ଅନୁପଟିପାଟିୟା ସମାପଜ୍ଜିତବ୍ବଭାୱତୋ ଏୱଂସଞ୍ଞିତା ନିରୋଧସମାପତ୍ତିୟା ସହ ଅଟ୍ଠ ରୂପାରୂପସମାପତ୍ତିୟୋ। ଛଳଭିଞ୍ଞା ନାମ ଆସୱକ୍ଖୟଞାଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞାୟୋ। ଅତ୍ତନା ସମସମଟ୍ଠପନେନାତି ''ଅହଂ ୟତ୍ତକଂ କାଲଂ ୟତ୍ତକେ ସମାପତ୍ତିୱିହାରେ ଅଭିଞ୍ଞାୟୋ ଚ ୱଳଞ୍ଜେମି, ତଥା କସ୍ସପୋପୀ''ତି ଏୱଂ ୟଥାୱୁତ୍ତୌତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମେ ଅତ୍ତନା ସମସମଂ କତ୍ୱା ଠପନେନ, ଇଦଞ୍ଚ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମସାମଞ୍ଞେନ ଥେରସ୍ସ ପସଂସାମତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଭଗୱତା ସଦ୍ଧିଂ ସବ୍ବଥା ସମତାୟ। ଭଗୱତୋ ହି ଗୁଣୱିସେସଂ ଉପାଦାୟ ସାୱକା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଚ କଲମ୍ପି କଲଭାଗମ୍ପି ନ ଉପେନ୍ତି, ତସ୍ସ କିମଞ୍ଞଂ ଆଣଣ୍ୟଂ ଭୱିସ୍ସତି ଅଞ୍ଞତ୍ର ଧମ୍ମୱିନୟସଙ୍ଗାୟନାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତତ୍ଥ ତସ୍ସାତି ତସ୍ସ ଅନୁଗ୍ଗହସ୍ସ, ତସ୍ସ ମେତି ୱା ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ହି କେସୁଚି ''ତସ୍ସ ମେ''ତି ପାଠୋ ଦିସ୍ସତି। ଆଣଣ୍ୟଂ ଅଣଣଭାୱୋ। ସକକୱଚୈସ୍ସରିୟାନୁପ୍ପଦାନେନାତି ଏତ୍ଥ ଚୀୱରସ୍ସ ନିଦସ୍ସନୱସେନ କୱଚସ୍ସେୱ ଗହଣଂ କତଂ, ସମାପତ୍ତିୟା ନିଦସ୍ସନୱସେନ ଇସ୍ସରିୟଂ ଗହିତଂ।

ଇଦାନି ୟଥାୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ପାଳିୟା ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ଆହ ୟଥାହାତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଏକମିଦାହନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଇଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଏକଂ ସମୟନ୍ତି ଏକସ୍ମିଂ ସମୟେତି ଅତ୍ଥୋ। ପାୱାୟାତି ପାୱାନଗରତୋ। ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋତି ଦୀଘମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନୋ। ଦୀଘପରିୟାୟୋ ହେତ୍ଥ ଅଦ୍ଧାନସଦ୍ଦୋ। ସବ୍ବଂ ସୁଭଦ୍ଦକଣ୍ଡଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ପଞ୍ଚସତିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ଆଗତଂ ସୁଭଦ୍ଦକଣ୍ଡଂ ଇଧ ଆନେତ୍ୱା ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବଂ।

ତତୋ ପରନ୍ତି ସୁଭଦ୍ଦକଣ୍ଡତୋ ପରଂ। ସଙ୍ଗଂ ସୁଭଦ୍ଦକଣ୍ଡଂ ୱିହାରତୋ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ଇମିନା ''ଯଂ ନ ଇଚ୍ଛିସ୍ସାମ, ନ ତଂ କରିସ୍ସାମା''ତି ଏତଂ ପରିଯନ୍ତଂ ସୁଭଦ୍ଦକଣ୍ଡପାଠଇଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅୱସେସଂ ଉସ୍ସାହଜନନପ୍ପକାରପ୍ପୱତ୍ତଂ ପାଠଇମେୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ହନ୍ଦ ମଯଂ ଆୱୁସୋତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପୁରେ ଅଧମ୍ମୋ ଦିପ୍ପତୀତି ଏତ୍ଥ ''ଅଧମ୍ମୋ ନାମ ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥପଟିପକ୍ଖଭୂତୋ ଅଧମ୍ମୋ''ତି ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ୧। ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତିକଥାୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତଂ। ଧମ୍ମସଙ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ଉସ୍ସାହଜନନପ୍ପସଙ୍ଗତ୍ତା ପନ ଧମ୍ମୱିନଯାନଂ ଅସଙ୍ଗାଯନହେତୁଦୋସଗଣୋ ସମ୍ଭୱତି, ସୋ ଏୱ ଏତ୍ଥ ଅଧମ୍ମୋ ଦିପ୍ପତି ତପ୍ପଟିପକ୍ଖୋ ଧମ୍ମୋ ଚ ପଟିବାହୀଯତୀତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଅପି ଚ ''ଅଧମ୍ମୱାଦିନୋ ବଲୱନ୍ତୋ ହୋନ୍ତି ଧମ୍ମୱାଦିନୋ ଦୁବ୍ବଲା ହୋନ୍ତୀ''ତି ୱୁଚ୍ଚମାନତ୍ତା ଯେନ ଅଧମ୍ମେନ ତେ ସୁଭଦ୍ଦୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକାଦଯୋ ଅଧମ୍ମୱାଦିନୋ, ଯେନ ଚ ଧମ୍ମେନ ଇତରେ ଧମ୍ମୱାଦିନୋୱ ହୋନ୍ତି। ତେଯେୱ ଇଧ ''ଅଧମ୍ମୋ'' ''ଧମ୍ମୋ''ତି ଚ ୱତ୍ତବ୍ବା। ତସ୍ମା ସୀଲୱିପତ୍ତିଆଦିହେତୁକୋ ପାପିଚ୍ଛତାଦିଦୋସଗଣୋ ଅଧମ୍ମୋ, ତପ୍ପଟିପକ୍ଖୋ ସୀଲସମ୍ପଦାଦିହେତୁକୋ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦିଗୁଣସମୂହୋ ଧମ୍ମୋତି ଚ ଗହେତବ୍ବଂ। ପୁରେ ଦିପ୍ପତୀତି ଅପି ନାମ ଦିପ୍ପତି। ଅଥ ୱା ଯାୱ ଅଧମ୍ମୋ ଧମ୍ମଂ ପଟିବାହିତୁଂ ସମତ୍ଥୋ ହୋତି, ତତୋ ପୁରେତରମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିପ୍ପତୀତି ଦିପ୍ପିସ୍ସତି। ପୁରେସଦ୍ଦଯୋଗେନ ହି ଅନାଗତତ୍ଥେ ଅଯଂ ୱତ୍ତମାନପ୍ପଯୋଗୋ, ଯଥା ପୁରା ୱସ୍ସତି ଦେୱୋତି। ଅୱିନଯୋତି ପହାନୱିନଯାଦୀନଂ ପଟିପକ୍ଖଭୂତୋ ଅୱିନଯୋ।

ତେନ ହୀତି ଉଯ୍ୟୋଜନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ସକଲନୱଙ୍ଗସତ୍ଥୁସାସନପରିଯତ୍ତିଧରେତି ସକଲଂ ସୁତ୍ତଗେଯ୍ୟାଦିନୱଙ୍ଗଂ ଏତ୍ଥ, ଏତସ୍ସ ୱା ଅତ୍ଥୀତି ସକଲନୱଙ୍ଗଂ, ସତ୍ଥୁସାସନଂ। ଅତ୍ଥକାମେନ ପରିଯାପୁଣିତବ୍ବତୋ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାଦିପୁରିସତ୍ଥପରିଯତ୍ତିଭାୱତୋ ଚ ''ପରିଯତ୍ତୀ''ତି ତୀଣି ପିଟକାନି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତଂ ସକଲନୱଙ୍ଗସତ୍ଥୁସାସନସଙ୍ଖାତଂ ପରିଯତ୍ତିଂ ଧାରେନ୍ତୀତି ସକଲନୱଙ୍ଗସତ୍ଥୁସାସନପଅଯତ୍ତିଧରା, ତାଦିସେତି ଅତ୍ଥୋ। ସମଥଭାୱନାସିନେହାଭାୱେନ ସୁକ୍ଖା ଲୂଖା ଅସିନିଦ୍ଧା ୱିପସ୍ସନା ଏତେସନ୍ତି ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସକା। ତିପିଟକସବ୍ବପରିଯତ୍ତିପ୍ପଭେଦଧରେତି ତିଣ୍ଣଂ ପିଟକାନଂ ସମାହାରୋ ତିପିଟକଂ, ତଦେୱ ନୱଙ୍ଗାଦିୱସେନ ଅନେକଭେଦଭିନ୍ନଂ ସବ୍ବଂ ପରିଯତ୍ତିପ୍ପଭେଦଂ ଧାରେନ୍ତୀତି ତିପିଟକସବ୍ବପରିଯତ୍ତିପ୍ପଭେଦଧରା।

କିସ୍ସ ପନାତି କସ୍ମା ପନ। ସିକ୍ଖତୀତି ସେକ୍ଖୋ। ତମେୱାହ ''ସକରଣୀଯୋ''ତି। ଉପରିମଗ୍ଗତ୍ତଯକିଚ୍ଚସ୍ସ ଅପରିଯୋସିତତ୍ତା ସକିଚ୍ଚୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସ୍ସାତି ଅନେନ। ବହୁକାରତ୍ତାତି ବହୁପକାରତ୍ତା। ଅସ୍ସାତି ଭୱେଯ୍ୟ। ଅତିୱିଯ ୱିସ୍ସତ୍ଥୋତି ଅତିୱିଯ ୱିସ୍ସାସିକୋ। ନନ୍ତି ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରଂ ୱଦତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ କଦାଚି ଅସଞ୍ଞତାଯ ନୱକାଯ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକପରିସାଯ ଜନପଦଚାରିକାଚରଣଂ, ତେସଞ୍ଚ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାନଂ ଏକଚ୍ଚଣେ ଉପ୍ପବ୍ବଜନଞ୍ଚ ପଟିଚ୍ଚ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରୋ ତଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଏୱମାହ ''ନ ୱାଯଂ କୁମାରକୋ ମତ୍ତମଞ୍ଞାସୀ''ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ୱା-ସଦ୍ଦୋ ପଦପୂରଣୋ, ଅଯଂ କୁମାରୋ ଅତ୍ତନୋ ପମାଣଂ ନ ପଟିଜାନାତୀତି ଥେରଂ ତଜ୍ଜେନ୍ତୋ ଆହ। ତତ୍ରାତି ଏୱଂ ସତି।

କିଞ୍ଚାପି ସେକ୍ଖୋତି ଇଦଂ ନ ସେକ୍ଖାନଂ ଅଗତିଗମନସବ୍ଭାୱେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଅସେକ୍ଖାନଞ୍ଞେୱ ପନ ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ଗହିତତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତସ୍ମା ''କିଞ୍ଚାପି ସେକ୍ଖୋ, ତଥାପି ଥେରୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତମ୍ପି ଆନନ୍ଦଂ ଉଚ୍ଚିନତୂ''ତି ଏୱମେତ୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ନ ପନ କିଞ୍ଚାପି ସେକ୍ଖୋ, ତଥାପି ଅଭବ୍ବୋ ଅଗତିଂ ଗନ୍ତୁନ୍ତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଅଭବ୍ବୋତିଆଦି ପନସ୍ସ ସଭାୱକଥନଂ। ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦାତି ଛନ୍ଦେନ ସିନେହେନ। ଅଗତିଂ ଗନ୍ତୁନ୍ତି ଅକତ୍ତବ୍ବଂ କାତୁଂ। ପରିଯତ୍ତୋତି ଅଧୀତୋ ଉଗ୍ଗହିତୋ।

ରାଜଗହଂଖୋ ମହାଗୋଚରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଗାୱୋ ଚରନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଗୋଚରୋ, ଗୁନ୍ନଂ ଗୋଚରଟ୍ଠାନଂ। ଗୋଚରୋ ୱିଯାତି ଗୋଚରୋ, ଭିକ୍ଖାଚରଣଟ୍ଠାନଂ। ସୋ ମହନ୍ତୋ ଅସ୍ସାତି ମହାଗୋଚରଂ, ରାଜଗହଂ। ଉକ୍କୋଟେଯ୍ୟାତି ନିୱାରେଯ୍ୟ।

ସତ୍ତସୁ ସାଧୁକୀଳନଦିୱସେସୂତି ଏତ୍ଥ ସଂୱେଗୱତ୍ଥୁଂ କିତ୍ତେତ୍ୱା କିତ୍ତେତ୍ୱା ସାଧୁକଂ ଏୱ ପୂଜାୱସେନ କୀଳନତୋ ସାଧୁକୀଳନଂ। ଉପକଟ୍ଠାତି ଆସନ୍ନା। ୱସ୍ସଂ ଉପନେତି ଉପଗଚ୍ଛତି ଏତ୍ଥାତି ୱସ୍ସୂପନାଯିକା।

ତତ୍ର ସୁଦନ୍ତି ତସ୍ସଂ ସାୱତ୍ଥିଯଂ, ସୁଦନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଉସ୍ସନ୍ନଧାତୁକନ୍ତି ଉପଚିତପିତ୍ତସେମ୍ହାଦିଧାତୁକଂ। ସମସ୍ସାସେତୁନ୍ତି ସନ୍ତପ୍ପେତୁଂ। ଦୁତିଯଦିୱସେତି ଜେତୱନୱିହାରଂ ପୱିଟ୍ଠଦିୱସତୋ ଦୁତିଯଦିୱସେତି ୱଦନ୍ତି। ୱିରିଚ୍ଚତି ଏତେନାତି ୱିରେଚନଂ। ଓସଧପରିଭାୱିତଂ ଖୀରମେୱ ୱିରେଚନନ୍ତି ଖୀରୱିରେଚନଂ। ଯଂ ସନ୍ଧାଯାତି ଯଂ ଭେସଜ୍ଜପାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଭେସଜ୍ଜମତ୍ତାତି ଅପ୍ପମତ୍ତକଂ ଭେସଜ୍ଜଂ। ଅପ୍ପତ୍ଥୋ ହି ଅଯଂ ମତ୍ତା-ସଦ୍ଦୋ ମତ୍ତା ସୁଖପରିଚ୍ଚାଗାତିଆଦୀସୁ (ଧ। ପ। ୨୯୦) ୱିଯ।

ଖଣ୍ଡଫୁଲ୍ଲପ୍ପଟିସଙ୍ଖରଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଖଣ୍ଡନ୍ତି ଛିନ୍ନଂ, ଫୁଲ୍ଲନ୍ତି ଭିନ୍ନଂ, ତେସଂ ପଟିସଙ୍ଖରଣଂ ଅଭିନୱକରଣଂ।

ପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ୱେଦିଯତି ଦିସ୍ସତୀତି ପରିୱେଣଂ। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ୱିହାରେସୁ ଖଣ୍ଡଫୁଲ୍ଲପ୍ପଟିସଙ୍ଖରଣନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଠମଂ ମାସନ୍ତି ୱସ୍ସାନସ୍ସ ପଠମଂ

ମାସଂ, ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂୟୋଗେ ଚେତଂ ଉପୟୋଗୱଚନଂ। ସେନାସନୱତ୍ତାନଂ ବହୂନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା, ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକେ (ଚୂଳୱ। ୨୯୪ ଆଦୟୋ) ସେନାସନପଟିବଦ୍ଧାନଂ ବହୂନଂ କମ୍ମାନଂ ୱିହିତତ୍ତା “ଭଗୱତା…ପେ… ୱଣ୍ଣିତ”ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଦୁତିୟଦିୱସେତି “ଖଣ୍ଡଫୁଲ୍ଲପଟିସଙ୍ଖରଣଂ କରୋମା”ତି ଚିନ୍ତିତଦିୱସତୋ ଦୁତିୟଦିୱସେ। ୱସ୍ସୂପନାୟିକଦିୱସେୟେୱ ତେ ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସୁଂ। ସିରିୟା ନିକେତନମିୱାତି ସିରିୟା ନିୱାସନଟ୍ଠାନଂ ୱିୟ। ଏକସ୍ମିଂ ପାନୀୟତିତ୍ଥେ ସନ୍ନିପତନ୍ତା ପକ୍ଖିନୋ ୱିୟ ସବ୍ବେସଂ ଜନାନଂ ଚକ୍ଖୂନି ମଣ୍ଡପେୟେୱ ନିପତନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ‘ଏକନିପାତତିତ୍ଥମିୱ ଚ ଦେୱମନୁସ୍ସନୟନୱିହଙ୍ଗାନ”ନ୍ତି। ଲୋକରାମଣେୟ୍ୟକନ୍ତି ଲୋକେ ରମଣୀୟଭାୱଂ, ରମଣଂ ଅରହତୀତି ୱା ଲୋକରାମଣେୟ୍ୟକଂ । ଦଟ୍ଠବ୍ବସାରମଣ୍ଡନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବେସୁ ସାରଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବସାରଂ, ତତୋ ୱିସେସନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବସାରମଣ୍ଡଂ। ଅଥ ୱା ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ ସାରଭୂତୋ ୱିସିଟ୍ଠତରୋ ମଣ୍ଡୋ ମଣ୍ଡନଂ ଅଲଙ୍କାରୋ ଏତସ୍ସାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବସାରମଣ୍ଡୋ, ମଣ୍ଡପୋ। ମଣ୍ଡଂ ସୂରିୟରସ୍ମିଂ ପାତି ନିୱାରେତୀତି ମଣ୍ଡପୋ। ୱିୱିଧାନି କୁସୁମଦାମାନି ଚେୱ ମୁତ୍ତୋଲମ୍ବକାନି ଚ ୱିନିଗ୍ଗଲନ୍ତଂ ୱମେନ୍ତଂ ନିକ୍ଖାମେନ୍ତମିୱ ଚାରୁ ସୋଭନଂ ୱିତାନଂ ଏତ୍ଥାତି ୱିୱିଧକୁସୁମଦାମୋଲମ୍ବକୱିନିଗ୍ଗଲନ୍ତଚାରୁୱିତାନୋ। ନାନାପୁପ୍ଫୂପହାରୱିଚିତ୍ତସୁପରିନିଟ୍ଠିତଭୂମିକମ୍ମତ୍ତା ଏୱ “ରତନୱିଚିତ୍ତମଣିକୋଟ୍ଟିମତଲମିୱା”ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ମଣିୟୋ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା କତତଲଂ ମଣିକୋଟ୍ଟିମତଲଂ ନାମ, ତମିୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଆସନାରହନ୍ତି ନିସୀଦନାରହଂ। ଦନ୍ତଖଚିତନ୍ତି ଦନ୍ତେହି ଖଚିତଂ।

ଆୱଜ୍ଜେସୀତି ଉପନାମେସି। ଅନୁପାଦାୟାତି ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିୱସେନ କଞ୍ଚି ଧମ୍ମଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା। କଥାଦୋସୋତି କଥାୟ ଅସଚ୍ଚଂ ନାମ ନତ୍ଥି।

ୟଥାୱୁଡ୍ଢନ୍ତି ୱୁଡ୍ଢପଟିପାଟିଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା। ଏକେତି ମଜ୍ଝିମଭାଣକାନଂୟେୱ ଏକେ। ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହି ସବ୍ବଂ ମଜ୍ଝିମଭାଣକା ୱଦନ୍ତିୟେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଦୀଘଭାଣକା ପନ “ପଦସାୱ ଥେରୋ ସନ୍ନିପାତମାଗତୋ”ତି ୱଦନ୍ତି। ତେସୁ କେଚି “ଆକାସେନା”ତି, “ତେ ସବ୍ବେପି ତଥା ତଥା ଆଗତଦିୱସାନମ୍ପି ଅତ୍ଥିତାୟ ଏକମେକଂ ଗହେତ୍ୱା ତଥା ତଥା ୱଦିଂସୂ”ତି ୱଦନ୍ତି।

କଂ ଧୁରଂ କତ୍ୱାତି କଂ ଜେଟ୍ଠକଂ କତ୍ୱା। ବୀଜନିଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ବୀଜନୀଗହଣଂ ପରିସାୟ ଧମ୍ମକଥିକାନଂ ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚୱିନୋଦନମୁଖୱିକାରପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥଂ ଧମ୍ମତାୱସେନ ଆଚିଣ୍ଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ହି ଅଚ୍ଚନ୍ତସଞ୍ଞତପ୍ପତ୍ତା ବୁଦ୍ଧାପି ସାୱକାପି ଧମ୍ମକଥିକାନଂ ଧମ୍ମତାଦସ୍ସନତ୍ଥମେୱ ଚିତ୍ତବୀଜନିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ପଠମଂ, ଆୱୁସୋ ଉପାଲି, ପାରାଜିକଂ କତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ କଥଂ ସଙ୍ଗୀତିୟା ପୁବ୍ବେ ପଠମଭାୱୋ ସିଦ୍ଧୋତି? ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସାନୁକ୍କମାଦିନା ପୁବ୍ବେ ପଠମଭାୱସ୍ସ ସିଦ୍ଧତ୍ତା। ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ହି ତୀଣି ପିଟକାନି ଭଗୱତୋ ଧରମାନକାଲେୟେୱ ଇମିନା ଅନୁକ୍କମେନ ସଜ୍ଝାୟିତାନି, ତେନେୱ କମେନ ପଚ୍ଛାପି ସଙ୍ଗୀତାନି ୱିସେସତୋ ୱିନୟାଭିଧମ୍ମପିଟକାନୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କିସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିନ୍ତି ନିମିତ୍ତତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମଂ। ଅନ୍ତରା ଚ, ଭନ୍ତେ, ରାଜଗହଂ ଅନ୍ତରା ଚ ନାଳନ୍ଦନ୍ତି ରାଜଗହସ୍ସ ଚ ନାଳନ୍ଦାୟ ଚ ଅନ୍ତରା, ୱିୱରେ ମଜ୍ଝେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନ୍ତରା-ସଦ୍ଦେନ ପନ ୟୁତ୍ତତ୍ତା ଉପୟୋଗୱଚନଂ କତଂ। ରାଜାଗାରକେତି ରଞ୍ଞୋ କୀଳନତ୍ଥାୟ କତେ ଅଗାରକେ। ଅମ୍ବଲଟ୍ଠିକାୟନ୍ତି ରଞ୍ଞୋ ଏୱଂନାମକଂ ଉୟ୍ୟାନଂ। କେନ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଇଧ କସ୍ମା ୱୁତ୍ତନ୍ତି? ୟସ୍ମା ପନେତଂ ନ ଭଗୱତା ଏୱ ୱୁତ୍ତଂ, ରଞ୍ଞାପି କିଞ୍ଚି କିଞ୍ଚି ୱୁତ୍ତମତ୍ଥି, ତସ୍ମା “କମାରବ୍ଭା”ତି ଅୱତ୍ୱା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ୱେଦେହିପୁତ୍ତେନାତି ଅୟଂ କୋସଲରଞ୍ଞୋ ଧୀତାୟ ପୁତ୍ତୋ, ନ ୱିଦେହରଞ୍ଞୋ ଧୀତାୟ। ୟସ୍ମା ମାତା ପନସ୍ସ ପଣ୍ଡିତା, ତସ୍ମା ସା ୱେଦେନ ଞାଣେନ ଈହତି ଘଟତି ୱାୟମତୀତି “ୱେଦେହୀ”ତି ପାକଟନାମା ଜାତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଏୱଂ ନିମିତ୍ତପୟୋଜନକାଲଦେସଦେସକକାରକକରଣପ୍ପକାରେହି ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତତ୍ଥ ୱୱତ୍ଥାପିତେସୁ ଧମ୍ମୱିନୟେସୁ ନାନପ୍ପକାରକୋସଲ୍ଲତ୍ଥଂ ଏକୱିଧାଦିଭେଦେ ଦସ୍ସେତୁଂ ତଦେତଂ ସବ୍ବମ୍ପୀତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନାୱରଣଞାଣପଦଟ୍ଠାନଂ ମଗ୍ଗଞାଣଂ, ମଗ୍ଗଞାଣପଦଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅନାୱରଣଞାଣଂ “ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧୀ”ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତେନ ୱାତି ଉଦାନାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତଧମ୍ମଂ ସନ୍ଧାୟାହ। ୱିମୁତ୍ତିରସନ୍ତି ଅରହତ୍ତଫଲସ୍ସାଦଂ, ୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପତ୍ତିକଂ ୱା ଅଗ୍ଗଫଲନିପ୍ଫାଦନତୋ, ୱିମୁତ୍ତିକିଚ୍ଚଂ ୱା କିଲେସାନଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତୱିମୁତ୍ତିସମ୍ପାଦନତୋ। ଅୱସେସଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଧମ୍ମୋତି ଏତ୍ଥ ୟଦିପି ଧମ୍ମୋ ଏୱ ୱିନୟୋପି ପରିୟତ୍ତିୟାଦିଭାୱତୋ, ତଥାପି ୱିନୟସଦ୍ଦସନ୍ନିଧାନେନ ଭିନ୍ନାଧିକରଣଭୋୱେନ ପୟୁତ୍ତୋ ଧମ୍ମ-ସଦ୍ଦୋ ୱିନୟତନ୍ତିୱିରହିତଂ ତନ୍ତିଂ ଦୀପେତି, ୟଥା ପୁଞ୍ଞଞାଣସମ୍ଭାରୋ ଗୋବଲିବଦ୍ଦନ୍ତିଆଦି।

ଅନେକଜାତିସଂସାରନ୍ତି ଇମିସ୍ସା ଗାଥାୟ ଅୟଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଅହଂ ଇମସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱଗେହସ୍ସ କାରକଂ ତଣ୍ହାୱଡ୍ଢକିଂ ଗୱେସନ୍ତୋ ୟେନ ଞାଣେନ ତଂ ଦଟ୍ଠୁଂ ସକ୍କା, ତଂ ବୋଧିଞାଣଂ ଅନିବ୍ବିସଂ ଅଲଭନ୍ତୋ ଏୱ ଅଭିନୀହାରତୋ ପଭୁତି ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅନେକଜାତିସତସହସ୍ସସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଇମଂ ସଂସାରୱଟ୍ଟଂ ସନ୍ଧାୱିସ୍ସଂ ସଂସରିଂ, ୟସ୍ମା ଜରାବ୍ୟାଧିମରଣମିସ୍ସତାୟ ଜାତି ନାମେସା ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପଗନ୍ତୁଂ ଦୁକ୍ଖା, ନ ଚ ସା ତସ୍ମିଂ ଅଦିଟ୍ଠେ ନିୱତ୍ତତି, ତସ୍ମା ତଂ ଗୱେସନ୍ତୋ ସନ୍ଧାୱିସ୍ସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିଟ୍ଠୋସୀତି ଇଦାନି ମୟା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ପଟିୱିଜ୍ଝନ୍ତେନ ଦିଟ୍ଠୋ ଅସି। ପୁନ ଗେହନ୍ତି ପୁନ ଇମଂ ଅତ୍ତଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ମମ ଗେହଂ। ନ କାହସୀତି ନ କରିସ୍ସସି। କାରଣମାହ ସବ୍ବା ତେତିଆଦି। ତୱ ସବ୍ବା ଅୱସେସକିଲେସଫାସୁକା ମୟା ଭଗ୍ଗା। ଇମସ୍ସ

ତଯା କତସ୍ସ ଅଉଭାୱଗେହସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜାସଙ୍ଖାତଂ କୂଟଂ କଣ୍ଣିକମଣ୍ଡଲଂ ୱିସଙ୍ଖତଂ ୱିଦ୍ଧଂସିତଂ। ୱିସଙ୍ଖାରଂ ନିବ୍ବାନଂ ଆରମ୍ମଣକରଣୱସେନ ଗତଂ ମମ ଚିତ୍ତଂ। ଅହଞ୍ଚ ତଣ୍ହାନଂ ଖଯସଙ୍ଖାତଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଫଲଂ ଅଜ୍ଝଗା ପତ୍ତୋସ୍ମୀତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ପନ ‘‘ୱିସଙ୍ଖାରଗତଂ ଚିତ୍ତମେୱ ତଣ୍ହାନଂ ଖଯଂ ଅଜ୍ଝଗା’’ତି ଏୱମ୍ପି ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି।

କେଚୀତି ଖନ୍ଧକଭାଣକା। ପାଟିପଦଦିୱସେତି ଇଦଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନାତି ଏତେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ, ନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁଭାୱପ୍ପତ୍ତସ୍ସାତି ଏତେନ। ସୋମନସ୍ସମଯଞାଣେନାତି ସୋମନସ୍ସସମ୍ପଯୁତ୍ତଞାଣେନ। ଆମନ୍ତଯାମୀତି ନିୱେଦଯାମି, ବୋଧେମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନ୍ତରେତି ଅନ୍ତରାଠଏ, ୱେମଜ୍ଝେତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକନ୍ତି ଯଥା କମ୍ମମେୱ କମ୍ମନ୍ତଂ, ଏୱଂ ସୁତ୍ତମେୱ ସୁତ୍ତନ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅସଙ୍ଗୀତନ୍ତି ସଙ୍ଗୀତିକ୍ଖନ୍ଧକ (ଚୂଠଅୱ। ୪୩୭ ଆଦଯୋ) କଥାୱତ୍ଥୁପ୍ପକରଣାଦିକଂ। ସୋଠଅସହି ୱାରେହି ଉପଲକ୍ଖିତତ୍ତା ‘‘ସୋଠଅସ ପରିୱାରା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ହି ପରିୱାରପାଠଇଯଂ (ପରି। ୧ ଆଦଯୋ) ପଠମଂ ପାରାଜିକଂ କତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତଂ। ପଞ୍ଞତ୍ତିୱାରୋ କଥାପତ୍ତିୱାରୋ ୱିପତ୍ତିୱାରୋ ସଙ୍ଗହୱାରୋ ସମୁଟ୍ଠାନୱାରୋ ଅଧିକରଣୱାରୋ ସମଥୱାରୋ ସମୁଚ୍ଚଯୱାରୋତି ଇମେ ଅଟ୍ଠ ୱାରା, ତଦନନ୍ତରଂ ‘‘ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱନପଚ୍ଚଯା ପାରାଜିକଂ କତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତ’’ନ୍ତି (ପରି। ୧୮୮) ଏୱଂ ପଚ୍ଚଯମତ୍ତୱିସେସେନ ପୁନ ୱୁତ୍ତା ତେଯେୱ ଅଟ୍ଠ ୱାରା ଚାତି ଇମେସଂ ସୋଠଅସନ୍ନଂ ୱାରାନଂ ୱସେନ ଭିକ୍ଖୁୱିଭଙ୍ଗସ୍ସ ଚ ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗସ୍ସ ଚ ପକାସିତତ୍ତା ସୋଠଅସହି ୱାରେହି ଉପଲକ୍ଖିତୋ ପରିୱାରୋ ‘‘ସୋଠଅସପରିୱାରୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଦଠହୀକମ୍ମସିଥିଲକରଣପ୍ପଯୋଜନାତି ଇଦଂ ଲୋକୱଜ୍ଜପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜେସୁ ଯଥାକ୍କମଂ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ସଞ୍ଞମୱେଲଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ପୱତ୍ତୋ ଆଚାରୋ ଅଜ୍ଝାଚାରୋ, ୱୀତିକ୍କମୋ। ତେନାତି ୱିୱିଧନଯତ୍ତାଦିହେତୁନା। ଏତନ୍ତି ୱିୱିଧୱିସେସନଯତ୍ତାତିଆଦିଗାଥାୱଚନଂ। ଏତସ୍ସାତି ୱିନଯସ୍ସ।

ଇତରଂ ପନାତି ସୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ତତ୍ଥପରତ୍ଥାଦିଭେଦେତି ଏତ୍ଥ ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାଯିକତ୍ଥେ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରାଦିଅତ୍ଥେ ଚ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ୱେନେଯଜ୍ଝାସଯାନୁଲୋମେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତାତି ୱିନଯଂ ୱିଯ ଇସ୍ସରଭାୱତୋ ଆଣାପତିଟ୍ଠାପନୱସେନ ଅଦେସେତ୍ୱା ୱେନେଯ୍ୟାନଂ ଅଜ୍ଝାସଯାନୁଲୋମେନ ଚରିତାନୁରୂପଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଅନୁପୁବ୍ବସିକ୍ଖାଦିୱସେନ ଅଦେସେତ୍ୱା ୱେନେଯ୍ୟାନଂ କାଲନ୍ତରେ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସସ୍ସମିୱ ଫଲ’’ନ୍ତି। ଉପାଯସମଙ୍ଗୀନଂଯେୱ ନିପ୍ଫଜ୍ଜନଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଧେନୁ ୱିଯ ଖୀର’’ନ୍ତି ଆହ। ନ ହି ଧେନୁଂ ୱିସାଣାଦୀସୁ, ଅକାଲେ ୱା ଅୱିଜାତଂ ୱା ଦୋହନ୍ତୋ ଖୀରଂ ପଟିଲଭତି।

ଯନ୍ତି ଯସ୍ମା। ଏତ୍ଥାତି ଅଭିଧମ୍ମେ। ଅଭିଧମ୍ମେତି ସୁପିନନ୍ତେନ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଯା ଅନାପତ୍ତିଭାୱେପି ଅକୁସଲଚେତନା ଉପଲବ୍ଭତୀତିଆଦିନା ୱିନଯପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ସଙ୍କରୱିରହିତେ ଧମ୍ମେ, ‘‘ପୁବ୍ବାପରୱିରୋଧାଭାୱତୋ ସଙ୍କରୱିରହିତେ ଧମ୍ମେ’’ତିପି ୱଦନ୍ତି। ଆରମ୍ମଣାଦୀହୀତି ଆରମ୍ମଣସମ୍ପଯୁତ୍ତକମ୍ମଦ୍ୱାରପଟିପଦାଦୀହି। ଲକ୍ଖଣୀଯତ୍ତାତି ସଞ୍ଜାନିତବ୍ବତ୍ତା। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅୱିସିଟ୍ଠନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱିନଯପିଟକନ୍ତିଆଦୀସୁ ତୀସୁ ସଦ୍ଦେସୁ ଯଂ ଅୱିସିଟ୍ଠଂ ସମାନଂ, ତଂ ପିଟକସଦ୍ଦନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ମା ପିଟକସମ୍ପଦାନେନାତି ପାଠଇସମ୍ପଦାନୱସେନ ମା ଗଣ୍ହିତ୍ଥାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଯଥାୱୁତ୍ତେନାତି ଏୱଂ ଦୁୱିଧତ୍ଥେନାତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେନ।

ଦେସନାସାସନକଥାଭେଦନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦେସନାଭେଦଂ ସାସନଭେଦଂ କଥାଭେଦନ୍ତି ଭେଦସଦ୍ଦୋ ପଚ୍ଚେକଂ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ଭେଦନ୍ତି ଚ ନାନତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେସୂତି ପିଟକେସୁ। ସିକ୍ଖା ଚ ପହାନାନି ଚ ଗମ୍ଭୀରଭାୱୋ ଚ ସିକ୍ଖାପହାନଗମ୍ଭୀରଭାୱୋ, ତଞ୍ଚ ଯଥାରହଂ ପରିଦୀପଯେତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିଯତ୍ତିଭେଦନ୍ତି ପରିଯାପୁଣନଭେଦଂ ୱିଭାୱଯେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯହିଂ ଯସ୍ମିଂ ୱିନଯାଦିକେ ଯଂ ସମ୍ପତ୍ତିଞ୍ଚ ୱିପତ୍ତିଞ୍ଚ ଯଥା ପାପୁଣାତି, ତମ୍ପି ସବ୍ବଂ ୱିଭାୱଯେତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଥ ୱା ଯଂ ପରିଯତ୍ତିଭେଦଂ ସମ୍ପତ୍ତିଂ ୱିପତ୍ତିଞ୍ଚ ଯହିଂ ଯଥା ପାପୁଣାତି, ତମ୍ପି ସବ୍ବଂ ୱିଭାୱଯେତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ପରିଦୀପନା ୱିଭାୱନା ଚାତି ହେଟ୍ଠା ଗାଥାସୁ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଅନୁରୂପତୋ ୱୁତ୍ତଂ, ଅତ୍ଥତୋ ପନ ଏକମେୱ।

ଆଣାରହେନାତି ଆଣଂ ପଣେତୁଂ ଅରହତୀତି ଆଣାରହୋ, ଭଗୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧତ୍ତା। ସୋ ହି ମହାକାରୁଣିକତାଯ ଚ ଅୱିପରୀତତୋ ଦେସକଭାୱେନ ପମାଣୱଚନତ୍ତା ଚ ଆଣଂ ପଣେତୁଂ ଅରହତି। ୱୋହାରପରମତ୍ଥାନମ୍ପି ସମ୍ଭୱତୋ ଆହ ‘‘ଆଣାବାହୁଲ୍ଲତୋ’’ତି। ଇତୋ ପରେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ପଠମନ୍ତି ୱିନଯପିଟକଂ। ପଚୁରାପରାଧା ସେଯ୍ୟସକତ୍ଥେରାଦଯୋ। ତେ ହି ଦୋସବାହୁଲ୍ଲତୋ ‘‘ପଚୁରାପରାଧା’’ତି ୱୁତ୍ତା । ପଚୁରୋ ବହୁକୋ ବହୁଲୋ ଅପରାଧୋ ଦୋସୋ ୱୀତିକ୍କମୋ ଯେସନ୍ତେ ପଚୁରାପରାଧା। ଅନେକଜ୍ଝାସଯାତିଆଦୀସୁ ଆସଯୋୱ ଅଜ୍ଝାସଯୋ, ସୋ ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଦିଟ୍ଠି ଞାଣଞ୍ଚ। ଚରିଯାତି ରାଗଚରିଯାଦିକା ଛ ମୂଲଚରିଯା। ଅଥ ୱା ଚରିଯାତି ଚରିତଂ, ତଂ ସୁଚରିତଦୁଚ୍ଚରିତୱସେନ ଦୁୱିଧଂ। ଅଧିମୁତ୍ତି ନାମ ସତ୍ତାନଂ ପୁବ୍ବପରିଚଯୱସେନ ଅଭିରୁଚି, ସା ଦୁୱିଧା ହୀନପଣୀତଭେଦେନ। ଯଥାନୁଲୋମନ୍ତି ଅଜ୍ଝାସଯାଦୀନଂ ଅନୁରୂପଂ। ଯଥାଧମ୍ମନ୍ତି ଧମ୍ମସଭାୱାନୁରୂପଂ।

ସଂୱରାସଂୱରୋତି ଏତ୍ଥ ଖୁଦ୍ଦକୋ ମହନ୍ତୋ ଚ ସଂୱରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୱୁଡ୍ଢିଅତ୍ଥୋ ହେତ୍ଥ ଅ-କାରୋ। ଦିଟ୍ଠିୱିନିୱେଠନାତି ଦିଟ୍ଠିଯା ୱିମୋଚନଂ। ସୁତ୍ତନ୍ତପାଠଇଯଂ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହୀତିଆଦିନା (ଦୀ। ନି। ୧।୨୨୬; ସଂ। ନି। ୨।୧୫୨) ସମାଧିଦେସନାବାହୁଲ୍ଲତୋ ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକେ ''ଅଧିଚିତ୍ତସିକ୍ଖା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱୀତିକ୍କମପ୍ପହାନଂ କିଲେସାନନ୍ତି ସଂକିଲେସଧମ୍ମାନଂ, କମ୍ମକିଲେସାନଂ ୱା ଯୋ କାଯୱଚୀଦ୍ୱାରେହି ୱୀତିକ୍କମୋ, ତସ୍ସ ପହାନଂ। ଅନୁସଯୱସେନ ସନ୍ତାନମନୁୱତ୍ତନ୍ତା କିଲେସା ପରିଯୁଟ୍ଠିତାପି ସୀଲଭେଦୱସେନ ୱୀତିକ୍କମିତୁଂ ନ ଲଭନ୍ତୀତି ଆହ ''ୱୀତିକ୍କମପଟିପକ୍ଖତ୍ତା ସୀଲସ୍ସା''ତି। ପରିଯୁଟ୍ଠାନପ୍ପହାନନ୍ତି ଓକାସଦାନୱସେନ ଚିତ୍ତେ କୁସଲପ୍ପୱତ୍ତିଂ ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱା ସମୁପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ଠାନଂ ପରିଯୁଟ୍ଠାନଂ, ତସ୍ସ ପହାନଂ। ଅନୁସଯପ୍ପହାନନ୍ତି ଅରିଯମଗ୍ଗେନ ଅପ୍ପହୀନଭାୱେନ ସନ୍ତାନେ କାରଣଲାଭେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନାରହା ଥାମଗତା କାମରାଗାଦଯୋ ସତ୍ତ କିଲେସା ସନ୍ତାନେ ଅନୁ ଅନୁ ସଯନତୋ ଅନୁସଯା ନାମ, ତେସଂ ପହାନଂ।

ତଦଙ୍ଗପ୍ପହାନନ୍ତି ତେନ ତେନ ଦାନସୀଲାଦିକୁସଲଙ୍ଗେନ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅକୁସଲଙ୍ଗସ୍ସ ପହାନଂ ତଦଙ୍ଗପ୍ପହାନଂ। ଦୁଚ୍ଚରିତସଂକିଲେସସ୍ସ ପହାନନ୍ତି କାଯୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତମେୱ ଯତ୍ଥ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ସନ୍ତାନଂ ସମ୍ମା କିଲେସେତି ଉପତାପେତୀତି ସଂକିଲେସୋ, ତସ୍ସ ତଦଙ୍ଗୱସେନ ପହାନଂ। ସମାଧିସ୍ସ କାମଚ୍ଛନ୍ଦପଟିପକ୍ଖତ୍ତା ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକେ ତଣ୍ହାସଂକିଲେସସ୍ସ ପହାନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ତାଦିସୁଞ୍ଞସଭାୱଧମ୍ମପ୍ପକାସନତୋ ଅଭିଧମ୍ମପିଟକେ ଦିଟ୍ଠିସଂକିଲେସସ୍ସ ପହାନଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଏକମେକସ୍ମିଞ୍ଚେତ୍ଥାତି ଏତ୍ଥ ଏତେସୁ ତୀସୁ ପିଟକେସୁ ଏକେକସ୍ମିଂ ପିଟକେତି ଅତ୍ଥୋ। ଧମ୍ମୋତି ପାଠଇତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମସ୍ସ ସୀଲାଦିୱିସିଟ୍ଠତ୍ଥଯୋଗତୋ, ବୁଦ୍ଧାନଂ ସଭାୱନିରୁତ୍ତିଭାୱତୋ ଚ ପକଟ୍ଠାନଂ ଉକ୍କଟ୍ଠାନଂ ୱଚନପ୍ପବନ୍ଧାନଂ ଆଠଇ ପନ୍ତୀତି ପାଠଇ, ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋ। ସମ୍ମୁତିପରମତ୍ଥଭେଦସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଅନୁରୂପୱାଚକଭାୱେନ ପରମତ୍ଥସଦ୍ଦେସୁ ଏକନ୍ତେନ ଭଗୱତା ମନସା ୱୱତ୍ଥାପିତୋ ନାମପଞ୍ଞତ୍ତିପ୍ପବନ୍ଧୋ ପାଠଇଧମ୍ମୋ ନାମ। ଦେସନାଯ ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ କୋ ୱିସେସୋତି ଚେ? ଯଥାୱୁତ୍ତନଯେନ ମନସା ୱୱତ୍ଥାପିତଧମ୍ମସ୍ସ ପରେସଂ ବୋଧନଭାୱେନ ଅତିସଜ୍ଜନା ୱାଚାଯ ପକାସନା ''ଦେସନା''ତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତେନାହ – ''ଦେସନାତି ତସ୍ସା ମନସା ୱୱତ୍ଥାପିତାଯ ପାଠଇଯା ଦେସନା''ତି। ତଦୁଭଯମ୍ପି ପନ ପରମତ୍ଥତୋ ସଦ୍ଦୋ ଏୱ ପରମତ୍ଥୱିନିମୁତ୍ତାଯ ସମ୍ମୁତିଯା ଅଭାୱା। ଇମମେୱ ନଯଂ ଗହେତ୍ୱା କେଚି ଆଚରିଯା ''ଧମ୍ମୋ ଚ ଦେସନା ଚ ପରମତ୍ଥତୋ ସଦ୍ଦୋ ଏୱା''ତି ୱୋହରନ୍ତି, ତେପି ଅନୁପୱଜ୍ଜାଯେୱ। ଯଥା ''କାମାୱଚରପଟିସନ୍ଧିୱିପାକା ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣା''ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଏୱଂସମ୍ପଦମିଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ନ ହି ''କାମାୱଚରପଟିସନ୍ଧିୱିପାକା ନିବ୍ବତ୍ତିତପରମତ୍ଥୱିସଯାଯେୱା''ତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ ଇତ୍ଥିପୁରିସାଦିଆକାରପରିୱିତକ୍କପୁବ୍ବକାନଂ ରାଗାଦିଅକୁସଲାନଂ ମେତ୍ତାଦିକୁସଲାନଞ୍ଚ ଆରମ୍ମଣଂ ଗହେତ୍ୱାପି ସମୁପ୍ପଜ୍ଜନତୋ। ପରମତ୍ଥଧମ୍ମମୂଲକତ୍ତା ପନସ୍ସ ପରିକପ୍ପସ୍ସ ପରମତ୍ଥୱିସଯତା ସକ୍କା ପଞ୍ଞପେତୁଂ, ଏୱମିଧାପୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତୀସୁପି ଚେତେସୁ ଏତେ ଧମ୍ମତ୍ଥଦେସନାପଟିୱେଧା ଗମ୍ଭୀରାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ପିଟକାୱଯୱାନଂ ଧମ୍ମାଦୀନଂ ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଗମ୍ଭୀରଭାୱୋ ତଂସମୁଦାଯସ୍ସ ପିଟକସ୍ସାପି ୱୁତ୍ତୋ ଯେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଦୁକ୍ଖେନ ଓଗଯ୍ହନ୍ତି, ଦୁକ୍ଖୋ ୱା ଓଗାହୋ ଓଗାହନଂ ଅନ୍ତୋପୱିସନମେତେସୂତି ଦୁକ୍ଖୋଗାହା। ଏତ୍ଥାତି ଏତେସୁ ପିଟକେସୁ, ନିଦ୍ଧାରଣେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ।

ହେତୁନୋ ଫଲଂ ହେତୁଫଲଂ। ଧମ୍ମାଭିଲାପୋତି ଅତ୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜନକୋ ଅୱିପରୀତାଭିଲାପୋ। ୱିସଯତୋ ଅସମ୍ମୋହତୋ ଚାତି ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରାନଂ ଯଥାକ୍କମଂ ଅୱବୋଧପ୍ପକାରଦସ୍ସନଂ, ଏତସ୍ସ ଅୱବୋଧୋତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଲୋକିଯୋ ହି ଧମ୍ମତ୍ଥାଦିଂ ଆଲମ୍ବିତ୍ୱାୱ ପୱତ୍ତନତୋ ୱିସଯତୋ ଅୱବୋଧୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଲୋକୁତ୍ତରୋ ପନ ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣତାଯ ତଂ ଅନାଲମ୍ବମାନୋପି ତବ୍ବିସଯମୋହୱିଦ୍ଧଂସନେନ ଧମ୍ମାଦୀସୁ ପୱତ୍ତନତୋ ଅସମ୍ମୋହତୋ ଅୱବୋଧୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅତ୍ଥାନୁରୂପଂ ଧମ୍ମେସୂତି କାରିଯାନୁରୂପଂ କାରଣେସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଞତ୍ତିପଥାନୁରୂପଂ ପଞ୍ଞତ୍ତୀସୂତି ଛବ୍ବିଧନାମପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ପଥୋ ପଞ୍ଞତ୍ତିପଥୋ, ତସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ ପଞ୍ଞତ୍ତୀସୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ଧମ୍ମଜାତନ୍ତି କାରଣପ୍ପଭେଦୋ କାରଣମେୱ ୱା। ଅତ୍ଥଜାତନ୍ତି କାରିଯପ୍ପଭେଦୋ, କାରିଯମେୱ ୱା। ଯା ଚାଯଂ ଦେସନାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯୋ ଚେତ୍ଥାତି ଏତାସୁ ଧମ୍ମତ୍ଥଦେସନାସୁ ଯୋ ପଟିୱେଧୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥାତି ଏତେସୁ ତୀସୁ ପିଟକେସୁ।

ଅଲଗଦ୍ଦୂପମାତି ଏତ୍ଥ ଅଲଗଦ୍ଦସଦ୍ଦେନ ଅଲଗଦ୍ଦଗ୍ଗହଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି ୱୀଣାୱାଦନଂ ୱୀଣାତିଆଦୀସୁ ୱିଯ, ଗହଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ଯଥା ଡଂସତି, ତଥା ଦୁଗ୍ଗହଣଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଇତରଗ୍ଗହଣେ ୱିରୋଧାଭାୱା। ତସ୍ମା ଅଲଗଦ୍ଦସ୍ସ ଗହଣଂ ଉପମା ଏତିସ୍ସାତି ଅଲଗଦ୍ଦୂପମା। ଅଲଗଦ୍ଦୋତି ଚେତ୍ଥ ଆସିୱିସୋ ୱୁଚ୍ଚତି। ସୋ ହି ଅଲଂ ପରିଯତ୍ତୋ, ଜୀୱିତହରଣସମତ୍ଥୋ ୱା ୱିସସଙ୍ଖାତୋ ଗଦୋ ଅସ୍ସାତି ''ଅଲଂଗଦୋ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ''ଅଲଗଦ୍ଦୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ୱଟ୍ଟତୋ ନିସ୍ସରଣଂ ଅତ୍ଥୋ ପଯୋଜନଂ ଏତିସ୍ସାତି ନିସ୍ସରଣତ୍ଥା। ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ୱିଯାତି ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ, ଧମ୍ମରତନାନୁପାଲକୋ, ତସ୍ସ ଅତ୍ଥନିରପେକ୍ଖସ୍ସ ପରିଯତ୍ତି ଭଣ୍ଡାଗାରିକପରିଯତ୍ତି। ଦୁଗ୍ଗହିତାନୀତି ଦୁଟ୍ଠୁ ଗହିତାନି। ତେନାହ ''ଉପାରମ୍ଭାଦିହେତୁ ପରିଯାପୁଟା''ତି। ଏତ୍ଥ ଚ

ଉପାରମ୍ଭୋ ନାମ ପରିଯତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାୟ ପରୱମ୍ଭନଂ। ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଇତିୱାଦପ୍ପମୋକ୍ଖଲାଭସକ୍କାରାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଯଂ ସନ୍ଧାୟାତି ଯଂ ପରିଯତ୍ତିଦୁଗ୍ଗହଣଂ ସନ୍ଧାୟ। ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଲଗଦ୍ଦୂପମସୁତ୍ତେ (ମ। ନି। ୧।୨୩୮) ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ଚସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ନାନୁଭୋନ୍ତୀତି ତଞ୍ଚ ଅସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ସୀଲପରିପୂରଣାଦିସଙ୍ଖାତଂ ଅତ୍ଥଂ ଏତେ ଦୁଗ୍ଗହିତଗାହିନୋ ନାନୁଭୋନ୍ତି ନ ୱିନ୍ଦନ୍ତି। ପଟିୱିଦ୍ଧାକୁପ୍ପୋତି ପଟିୱିଦ୍ଧଅରହତ୍ତଫଲୋ।

ଇଦାନି ତୀସୁ ପିଟକେସୁ ଯଥାରହଂ ସମ୍ପତ୍ତିୱିପତ୍ତିୟୋ ନିଦ୍ଧାରେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ୱିନୟେ ପନାତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତାସଂୟେୱାତି ଅୱଧାରଣଂ ଛଳଭିଞ୍ଞାଚତୁପଟିସମ୍ଭିଦାନଂ ୱିନୟେ ପଭେଦୱଚନାଭାୱଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ୱେରଞ୍ଜକଣ୍ଡେ (ପାରା। ୧୨) ହି ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜାୱ ୱିଭତ୍ତା। ଦୁତିୟେ ତାସଂୟେୱାତି ଅୱଧାରଣଂ ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା କତଂ ତିସ୍ସନ୍ନମ୍ପି ୱିଜ୍ଜାନଂ ଛସୁ ଅଭିଞ୍ଞାସୁ ଅନ୍ତୋଗଧତ୍ତା। ତାସଞ୍ଞେୱାତି ଏତ୍ଥ ଚ-ସଦ୍ଦେନ ସେସାନମ୍ପି ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥିଭାୱଂ ଦୀପେତି। ଅଭିଧମ୍ମପିଟକେ ହି ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା ଛ ଅଭିଞ୍ଞା ଚତସ୍ସୋ ପଟିସମ୍ଭିଦା ଚ ୱୁତ୍ତା ଏୱ। ପଟିସମ୍ଭିଦାନଂ ତତ୍ଥେୱ ସମ୍ମା ୱିଭତ୍ତଭାୱଂ ଦୀପେତୁଂ ତତ୍ଥେୱାତି ଅୱଧାରଣଂ କତଂ। ଉପାଦିନ୍ନଫସ୍ସୋତି ମଗ୍ଗେନ ମଗ୍ଗପଟିପାଦନଫସ୍ସୋ। ତେସନ୍ତି ତେସଂ ପିଟକାନଂ। ଏତନ୍ତି ଏତଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ।

ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସାନୀ...

ଚତୁତ୍ତିଂସେୱସୁତ୍ତନ୍ତାତି ଗାଥାୟ ଅୟମତ୍ଥଯୋଜନା – ଯସ୍ସ ନିକାୟସ୍ସ ସୁତ୍ତଗଣନତୋ ଚତୁତ୍ତିଂସେୱ ସୁତ୍ତନ୍ତା ୱଗ୍ଗସଙ୍ଗହୱସେନ ତୟୋ ୱଗ୍ଗା ଯସ୍ସ ସଙ୍ଗହସ୍ସାତି ତିୱଗ୍ଗୋ ସଙ୍ଗହୋ, ଏସ ପଠମୋ ନିକାୟୋ ଇଧ ଦୀଘନିକାୟୋତି। ଅନୁଲୋମିକୋତି ଅପଚ୍ଚନୀକୋ, ଅତ୍ଥାନୁଲୋମନତୋ ଅନ୍ୱତ୍ଥନାମୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏକନିକାୟମ୍ପୀତି ଏକସମୂହମ୍ପି। ଏୱଂ ଚିତ୍ତନ୍ତି ଏୱଂ ୱିଚିତ୍ତଂ। ଯଥୟିଦନ୍ତି ଯଥା ଇମେ। ପୋଣିକଚିକ୍ଖଲ୍ଲିକା ଖତ୍ତିୟା, ତେସଂ ନିୱାସୋ ''ପୋଣିକନିକାୟୋ ଚିକ୍ଖଲ୍ଲିକନିକାୟୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଞ୍ଚଦସୱଗ୍ଗପରିଗ୍ଗହୋତି ପଞ୍ଚଦସହି ୱଗ୍ଗେହି ପରିଗ୍ଗହିତୋ। ସୁତ୍ତନ୍ତାନଂ ସହସ୍ସାନି ସତ୍ତ ସୁତ୍ତସତାନି ଚାତି ପାଠେ ସୁତ୍ତନ୍ତାନଂ ସତ୍ତସହସ୍ସାନି ସତ୍ତ ସୁତ୍ତସତାନି ଚାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। କତ୍ଥଚି ପନ ''ସତ୍ତ ସୁତ୍ତସହସ୍ସାନି, ସତ୍ତ ସୁତ୍ତସତାନି ଚା''ତି ପାଠୋ। ପୁବ୍ବେ ନିଦସ୍ସିତାତି ସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକନିଦ୍ଦେସେ ନିଦସ୍ସିତା।

ୱେଦନ୍ତି ଞାଣଂ। ତୁଟ୍ଠିନ୍ତି ପୀତିଂ। ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧୱସେନାତି ଧମ୍ମରାସିୱସେନ। ଦ୍ୱାସୀତିସହସ୍ସାନି ବୁଦ୍ଧତୋ ଗଣ୍ହିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦ୍ୱେ ସହସ୍ସାନି ଭିକ୍ଖୁତୋତି ଧମ୍ମସେନାପତିଆଦୀନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକା ତେହିୟେୱ ଦେସିତାନି ଦ୍ୱେ ସହସ୍ସାନି ଗଣ୍ହିଂ। ମେତି ମମ ହଦୟେ, ଇତି ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଅତ୍ତାନଂ ନିଦ୍ଦିସତି। ଯେ ଧମ୍ମା ମମ ହଦୟେ ପୱତ୍ତିନୋ, ତେ ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସାନୀତି ଯୋଜନା। ଇଦଞ୍ଚ ଭଗୱତୋ ଧରମାନକାଲେ ଉଗ୍ଗହିତଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ପରିନିବ୍ବୁତେ ପନ ଭଗୱତି ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ଦେସିତାନଂ ସୁଭସୁତ୍ତ(ଦୀ। ନି। ୧।୪୪୪ ଆଦୟୋ) ଗୋପକମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସୁତ୍ତାନଂ (ମ। ନି। ୩।୭୯ ଆଦୟୋ), ତତିୟସଙ୍ଗୀତିୟଂ ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରେନ କଥିତକଥାୱତ୍ଥୁପ୍ପକରଣସ୍ସ ଚ ୱସେନ ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ଚତୁରାସୀତିସହସ୍ସତୋପି ଅଧିକତା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଏକାନୁସନ୍ଧିକଂ ସୁତ୍ତନ୍ତି ସତିପଟ୍ଠାନାଦି (ଦୀ। ନି। ୨।୩୭୨ ଆଦୟୋ; ମ। ନି। ୧।୧୦୫ ଆଦୟୋ)। ଅନେକାନୁସନ୍ଧିକନ୍ତି ପରିନିବ୍ବାନସୁତ୍ତାଦି (ଦୀ। ନି। ୨।୧୩୪ ଆଦୟୋ)। ତତ୍ଥ ହି ନାନାଠାନେସୁ ନାନାଧମ୍ମଦେସନାନଂ ୱସେନ ପୱତ୍ତଂ। ତିକଦୁକଭାଜନଂ ଧମ୍ମସଙ୍ଗଣିୟଂ ନିକ୍ଖେପକଣ୍ଡ(ଧ। ସ। ୯୮୫ ଆଦୟୋ) ଅଟ୍ଠକଥାକଣ୍ଡୱସେନ (ଧ। ସ। ୧୩୮୪ ଆଦୟୋ) ଗହେତବ୍ବଂ। ଚିତ୍ତୱାରଭାଜନନ୍ତି ଇଦଂ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦକଣ୍ଡୱସେନ (ଧ। ସ। ୧ ଆଦୟୋ) ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ଥି ୱତ୍ଥୂତିଆଦୀସୁ ୱତ୍ଥୁ ନାମ ସୁଦିନ୍ନକଣ୍ଡାଦି (ପାରା। ୨୪ ଆଦୟୋ)। ମାତିକାତି ସିକ୍ଖାପଦଂ। ଅନ୍ତରାପତ୍ତୀତି ସିକ୍ଖାପଦନ୍ତରେସୁ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ପଞ୍ଞତ୍ତା ଆପତ୍ତି। ତିକଚ୍ଛେଦୋତି ତିକପାଚିତ୍ତିୟାଦିତିକପରିଚ୍ଛେଦୋ । ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସ୍ସାତି ବୁଦ୍ଧୱଚନସ୍ସ। ସଙ୍ଗୀତିପରିୟୋସାନେ ସାଧୁକାରଂ ଦଦମାନା ୱିୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଚ୍ଛରଂ ପହରିତୁଂ ଯୁତ୍ତାନି ଅଚ୍ଛରିୟାନି, ପୁପ୍ଫୁ଱ସ୍ସଚେଲୁକ୍ଖେପାଦୀନି। ଯା ''ପଞ୍ଚସତା''ତି ଚ ''ଥେରିକା''ତି ଚ ପୱୁଚ୍ଚତି, ଅୟଂ ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତି ନାମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟ ୱିନୟଟ୍ଠକଥାୟ ୱିମତିୱିନୋଦନିୟଂ

ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତିକଥାୱଣ୍ଣନାନୟୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଦୁତିୟସଙ୍ଗୀତିକଥାୱଣ୍ଣନା

ଏୱଂ ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଯଦତ୍ଥଂ ସା ଇଧ ଦସ୍ସିତା, ତଂ ନିଗମନୱସେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଇମିସ୍ସାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ରାୟଂ ଆଚରିୟପରମ୍ପରାତି ତସ୍ମିଂ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ଅୟଂ ଆଚରିୟାନଂ ପୱେଣୀ ପଟିପାଟି। ୱିଜିତାୱିନୋତି ୱିଜିତସବ୍ବକିଲେସପଟିପକ୍ଖତ୍ତା ୱିଜିତୱନ୍ତୋ। ଜମ୍ବୁସିରିୱ୍ହୟେତି ଜମ୍ବୁସଦିସୋ ସିରିମନ୍ତୋ ଅୱ୍ହୟୋ ନାମଂ ଯସ୍ସ ଦୀପସ୍ସ, ତସ୍ମିଂ ଜମ୍ବୁଦୀପେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ମହନ୍ତେନ ହି ଜମ୍ବୁରୁକ୍ଖେନ ଅଭିଲକ୍ଖିତତ୍ତା ଦୀପୋପି

‘‘ଜମ୍ପୂ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଚ୍ଛିନ୍ନମାନଂ ଅୱିନସ୍ସମାନଂ କତ୍ୱା। ୱିନଯୱଂସନ୍ତିଆଦୀହି ତୀହି ୱିନଯପାଠଇଯେୱ କଥିତା ପରିଯାଯୱଚନତ୍ତା ତେସଂ। ପକତଞ୍ଞୁତନ୍ତି ୱେଯ୍ୟତ୍ତିଯଂ, ପଟୁଭାୱନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଧୁରଗ୍ଗାହୋତି ପଧାନଗ୍ଗାହୀ, ସବ୍ବେସଂ ପାମୋକ୍ଖୋ ହୁତ୍ୱା ଗଣ୍ହୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଭିକ୍ଖୂନଂ ସମୁଦାଯୋ ସମୂହୋ ଭିକ୍ଖୁସମୁଦାଯୋ।

ଯଦାତି ନିବ୍ବାଯିଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଜୋତଯିତ୍ୱା ଚ ସଦ୍ଧଧୀତି ତମେୱ ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ପକାସଯିତ୍ୱା। ଜୁତିମନ୍ତୋତି ପଞ୍ଞାଜୁତିଯା ଯୁତ୍ତା, ତେଜୱନ୍ତୋ ୱା, ମହାନୁଭାୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ନିବ୍ବାଯିଂସୂତି ଅନୁପାଦିସେସାଯ ନିବ୍ବାନଧାତୁଯା ନିବ୍ବାଯିଂସୁ। ଅନାଲଯାତି ଅସଙ୍ଗା।

ଅଥାତି ପଚ୍ଛା, ଯଦା ପରିନିବ୍ବାଯିଂସୁ, ତତୋ ପରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କପ୍ପତି ସିଙ୍ଗୀଲୋଣକପ୍ପୋତି ଏତ୍ଥ କପ୍ପ-ସଦ୍ଦୋ ୱିକପ୍ପତ୍ଥୋ, ତେନ ସିଙ୍ଗୀଲୋଣୱିକପ୍ପୋପି କପ୍ପତି। ଇଦମ୍ପି ପକ୍ଖନ୍ତରଂ କପ୍ପତୀତି ଅତ୍ଥୋ, ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ। ତତ୍ଥ ସିଙ୍ଗେନ ଲୋଣଂ ପରିହରିତ୍ୱା ଅଲୋଣକପିଣ୍ଡପାତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ କପ୍ପତି , ସନ୍ନିଧିଂ ନ କରୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। କପ୍ପତି ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲକପ୍ପୋତି ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲଂ ଅତିକ୍କନ୍ତାଯ ଛାଯାଯ ୱିକାଲେ ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ କପ୍ପତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କପ୍ପତି ଗାମନ୍ତରକପ୍ପୋତି ‘‘ଗାମନ୍ତରଂ ଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ପୱାରିତେନ ଅନତିରିତ୍ତଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ କପ୍ପତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କପ୍ପତି ଆୱାସକପ୍ପୋତି ଏକସୀମାଯ ନାନାସେନାସନେସୁ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଉପୋସଥାଦୀନି ସଙ୍ଘକମ୍ମାନି କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କପ୍ପତି ଅନୁମତିକପ୍ପୋତି ‘‘ଅନାଗତାନଂ ଆଗତକାଲେ ଅନୁମତିଂ ଗହେସ୍ସାମା’’ତି ତେସୁ ଅନାଗତେସୁଯେୱ ୱଗ୍ଗେନ ସଙ୍ଘେନ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅନୁମତିଂ ଗହେତୁଂ କପ୍ପତି, ୱଗ୍ଗକମ୍ମଂ ନ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। କପ୍ପତି ଆଚିଣ୍ଣକପ୍ପୋତି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେହି ଆଚିଣ୍ଣୋ କପ୍ପତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ପନ ଏକଚ୍ଚୋ କପ୍ପତି ଧମ୍ମିକୋ, ଏକଚ୍ଚୋ ନ କପ୍ପତି ଅଧମ୍ମିକୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। କପ୍ପତି ଅମଥିତକପ୍ପୋତି ଯଂ ଖୀରଂ ଖୀରଭାୱଂ ୱିଜହିତଂ ଦଧିଭାୱଂ ଅସମ୍ପତ୍ତଂ, ତଂ ଭୁତ୍ତାୱିନା ପୱାରିତେନ ଅନତିରିତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ କପ୍ପତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କପ୍ପତି ଜଳୋଗିଂ ପାତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଜଳୋଗୀତି ତରୁଣସୁରା, ଯଂ ମଜ୍ଜସମ୍ଭାରଂ ଏକତୋ କତଂ ମଜ୍ଜଭାୱମସମ୍ପତ୍ତଂ, ତଂ ପାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଜାତରୂପରଜତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସରସତୋ ୱିକାରଂ ଅନାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ସବ୍ବଦା ଜାତରୂପମେୱ ହୋତୀତି ଜାତଂ ରୂପଂ ଏତସ୍ସାତି ଜାତରୂପଂ, ସୁୱଣ୍ଣଂ। ଧୱଲସଭାୱତାଯ ରାଜତୀତି ରଜତଂ, ରୂପିଯଂ। ସୁସୁନାଗପୁତ୍ତୋତି ସୁସୁନାଗସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ। କାକଣ୍ଡକପୁତ୍ତୋତି କାକଣ୍ଡକସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ। ୱଜ୍ଜୀସୂତି ଜନପଦନାମତ୍ତା ବହୁୱଚନଂ କତଂ।

ତଦହୁପୋସଥେତି ଏତ୍ଥ ତଦହୂତି ତସ୍ମିଂ ଅହନି। ଉପୱସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଉପୋସଥୋ, ଉପୱସନ୍ତୀତି ଚ ସୀଲସମାଦାନେନ ୱା ଅନସନାଦିନା ୱା ଉପେତା ହୁତ୍ୱା ୱସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କଂସପାତିନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣପାତିଂ। ମାସକରୂପନ୍ତି ମାସକୋ ଏୱ। ସବ୍ବଂ ତାୱ ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଇମିନା ସତ୍ତସତିକକ୍ଖନ୍ଧକେ (ଚୂଳୱ। ୪୪୬ ଆଦଯୋ) ଆଗତା ସବ୍ବାପି ପାଳଇ ଇଧ ଆନେତ୍ୱା ୱତ୍ତବ୍ବାତି ଦସ୍ସେତି। ସଙ୍ଗାଯିତସଦିସମେୱ ସଙ୍ଗାଯିଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ସା ପନାଯଂ ସଙ୍ଗୀତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତେସୂତି ତେସୁ ସଙ୍ଗୀତିକାରକେସୁ ଥେରେସୁ। ୱିସ୍ସୁତା ଏତେ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକା ଞେଯ୍ୟାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସାଣସମ୍ଭୂତୋତି ସାଣଦେସୱାସୀ ସମ୍ଭୂତତ୍ଥେରୋ। ଦୁତିଯୋ ସଙ୍ଗହୋତି ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ପନ୍ନଭାରାତି ପତିତକ୍ଖନ୍ଧଭାରା।

ଅବ୍ବୁଦନ୍ତି ଉପଦ୍ଦୱଂ ୱଦନ୍ତି। ‘‘ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ଥେନେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱଚନସ୍ସ ଦୀପନତୋ ଅବ୍ବୁଦନ୍ତି ଚୋରକମ୍ମ’’ନ୍ତି ଏକେ। ଇଦନ୍ତି ୱକ୍ଖମାନନିଦସ୍ସନଂ। ସନ୍ଦିସ୍ସମାନା ମୁଖା ସମ୍ମୁଖା। ଭାୱିତମଗ୍ଗନ୍ତି ଉପ୍ପାଦିତଜ୍ଝାନଂ। ସାଧୁ ସପ୍ପୁରିସାତି ଏତ୍ଥ ସାଧୂତି ଆଯାଚନତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ତଂ ଯାଚାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ହଟ୍ଠପହଟ୍ଠୋତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ସନ୍ତୁଟ୍ଠୋ। ଉଦଗ୍ଗୁଦଗ୍ଗୋତି ସରୀରୱିକାରୁପ୍ପାଦନପୀତିୱସେନ ଉଦଗ୍ଗୁଦଗ୍ଗୋ, ପୀତିମା ହି ପୁଗ୍ଗଲୋ କାଯଚିତ୍ତାନଂ ଉଗ୍ଗତତ୍ତା ‘‘ଉଦଗ୍ଗୁଦଗ୍ଗୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନାତି ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଦୁତିଯଂ ସଙ୍ଗୀତିଂ ଅକରିଂସୁ, ତସ୍ମିଂ ସମଯେତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ ଅଧିକରଣଂ ନ ସମ୍ପାପୁଣିଂସୂତି ତଂ ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକେହି ଉପ୍ପାଦିତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱିନିଚ୍ଛିନିତୁଂ ନ ସମ୍ପାପୁଣିଂସୁ ନାଗମିଂସୁ। ନୋ ଅହୁୱତ୍ଥାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯାୱତାଯୁକଂ ଠତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବୁତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କିଂ ପନ କତ୍ୱା ଥେରା ପରିନିବ୍ବୁତାତି? ଆହ ଦୁତିଯଂ ସଙ୍ଗହଂ କତ୍ୱାତିଆଦି। ଅନିଚ୍ଚତାୱସନ୍ତି ଅନିଚ୍ଚତାଧୀନତଂ। ଜମ୍ମିନ୍ତି ଲାମକଂ। ଦୁରଭିସମ୍ଭୱଂ ଅନଭିଭୱନୀଯଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟଂ ଅନିଚ୍ଚତଂ ଏୱଂ ଞତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଦୁତିଯସଙ୍ଗୀତିକଥାୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ତତିଯସଙ୍ଗୀତିକଥାୱଣ୍ଣନା

ସତ୍ତୱସ୍ସାନୀତି ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ଅତିଚ୍ଛଥାତି ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଇଚ୍ଛଥ, ଇତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖଂ ପରିଯେସଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଭତ୍ତୱିସ୍ସଗ୍ଗକରଣତ୍ଥାଯାତି ଭତ୍ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝୋହରଣକିଚ୍ଚତ୍ଥାଯ, ଭୁଞ୍ଜନତ୍ଥାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ସୋଳସୱସ୍ସୋ’’ତି ଉଦ୍ଦେସୋ କଥନଂ ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି

ସୋଠଅସଓସ୍ସୁଦେସିକୋ, ‘‘ସୋଠଅସଓସ୍ସିକୋ’’ତି ଅତ୍ଥୋ।

ତୀସୁ ୱେଦେସୁତିଆଦୀସୁ ଇରୁୱେଦଯଜୁୱେଦସାମୱେଦସଙ୍ଖାତେସୁ ତୀସୁ ୱେଦେସୁ। ତଯୋ ଏୱ ହି ର ୱେଦା ଅଟ୍ଠକାଦୀହି ଧମ୍ମିକେହି ଇସୀହି ଲୋକସ୍ସ ସଗ୍ଗମଗ୍ଗୱିଭାୱନତ୍ଥାଯ କତା। ତେନେୱ ହି ତେ ତେହି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଆଥବ୍ବଣୱେଦୋ ପନ ପଚ୍ଛା ଅଧମ୍ମିକେହି ବ୍ରାହ୍ମଣେହି ପାଣୱଧାଦିଅତ୍ଥାଯ କତୋ। ପୁରିମେସୁ ଚ ତୀସୁ ୱେଦେସୁ ତେହେୱ ଧମ୍ମିକସାଖାଯୋ ଅପନେତ୍ୱା ଯାଗୱଧାଦିଦୀପିକା ଅଧମ୍ମିକସାଖା ପକ୍ଖିତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ନିଘଣ୍ଡୁତି ରୁକ୍ଖାଦୀନଂ ୱେୱଚନପ୍ପକାସକଂ ପରିଯାଯନାମାନୁରୂପଂ ସତ୍ଥଂ। ତଞ୍ହି ଲୋକେ ‘‘ନିଘଣ୍ଡୂ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କେଟୁଭନ୍ତି କିଟତି ଗମେତି କିରିଯାଦିୱିଭାଗନ୍ତି କେଟୁଭଂ, କିରିଯାକପ୍ପୱିକପ୍ପୋ କୱୀନଂ ଉପକାରସତ୍ଥଂ। ଏତ୍ଥ ଚ କିରିଯାକପ୍ପୱିକପ୍ପୋତି ୱଚୀଭେଦାଦିଲକ୍ଖଣା କିରିଯା କପ୍ପୀଯତି ୱିକପ୍ପୀଯତି ଏତେନାତି କିରିଯାକପ୍ପୋ, ସୋ ପନ ୱଣ୍ଣପଦବନ୍ଧପଦତ୍ଥାଦିୱିଭାଗତୋ ବହୁୱିକପ୍ପୋତି ‘‘କିରିଯାକପ୍ପୱିକପ୍ପୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇଦଞ୍ଚ ମୂଲକିରିଯାକପ୍ପଗନ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ସହ ନିଘଣ୍ଡୁନା କେଟୁଭେନ ଚ ସନିଘଣ୍ଡୁକେଟୁଭା, ତଯୋ ୱେଦା, ତେସୁ ସନିଘଣ୍ଡୁକେଟୁଭେସୁ। ଠାନକରଣାଦିୱିଭାଗତୋ ଚ ନିବ୍ବଚନୱିଭାଗତୋ ଚ ଅକ୍ଖରା ପଭେଦୀଯନ୍ତି ଏତେନାତି ଅକ୍ଖରପ୍ପଭେଦୋ, ସିକ୍ଖା ଚ ନିରୁତ୍ତି ଚ। ସହ ଅକ୍ଖରପ୍ପଭେଦେନାତି ସାକ୍ଖରପ୍ପଭେଦା, ତେସୁ ସାକ୍ଖରପ୍ପଭେଦେସୁ। ଆଥବ୍ବଣୱେଦଂ ଚତୁତ୍ଥଂ କତ୍ୱା ‘‘ଇତିହ ଆସ ଇତିହ ଆସା’’ତି ଈଦିସୱଚନପଟିସଂଯୁତ୍ତୋ ପୋରାଣକଥାସଙ୍ଖାତୋ ଇତିହାସୋ ପଞ୍ଚମୋ ଏତେସନ୍ତି ଇତିହାସପଞ୍ଚମା, ତଯୋ ୱେଦା, ତେସୁ ଇତିହାସପଞ୍ଚମେସୁ।

ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତନ୍ତିଆଦି ପଞ୍ଚଦ୍ୱଯଂ ଖୀଣାସୱାନଂ ଚୁତିଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପଠମପଞ୍ହେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣସମଙ୍ଗିତାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ନ ନିରୁଜ୍ଝତୀତି ନିରୋଧକ୍ଖଣଂ ଅପ୍ପତ୍ତତାଯ ନ ନିରୁଜ୍ଝତି। ତସ୍ସ ଚିତ୍ତନ୍ତି ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ କିଂ ନିରୁଜ୍ଝିସ୍ସତି ଆଯତିଞ୍ଚ ନୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ପୁଚ୍ଛା, ତସ୍ସା ଚ ୱିଭଜ୍ଜବ୍ୟାକରଣୀଯତାଯ ଏୱମେତ୍ଥ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅରହତୋ ପଚ୍ଛିମଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣେ ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ନିରୁଜ୍ଝତି, ଆଯତିଞ୍ଚ ନୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ଅୱସ୍ସମେୱ ନିରୋଧକ୍ଖଣଂ ପତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝିସ୍ସତି, ତତୋ ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକତ୍ତା ଅଞ୍ଞଂ ନୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି। ଠପେତ୍ୱା ପନ ପଚ୍ଛିମଚିତ୍ତସମଙ୍ଗିଂ ଖୀଣାସୱଂ ଇତରେସଂ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣସମଙ୍ଗିଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣସମଙ୍ଗିତାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଭଙ୍ଗଂ ଅପ୍ପତ୍ତତାଯ ନ ନିରୁଜ୍ଝତି, ଭଙ୍ଗଂ ପନ ପତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝିସ୍ସତେୱ, ଅଞ୍ଞଂ ପନ ତସ୍ମିଂ ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱା ଅତ୍ତଭାୱେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି ଚେୱ ନିରୁଜ୍ଝିସ୍ସତି ଚାତି। ଯସ୍ସ ୱା ପନାତିଆଦି ଦୁତିଯପଞ୍ହେ ପନ ନିରୁଜ୍ଝିସ୍ସତି ନୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦକ୍ଖଣସମଙ୍ଗିତାଯ ଭଙ୍ଗକ୍ଖଣଂ ପତ୍ୱା ନିରୁଜ୍ଝିସ୍ସତି ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକତାଯ ନୁପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ତସ୍ସ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ତଂ ଚିତ୍ତଂ କିଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ନ ନିରୁଜ୍ଝତୀତି ପୁଚ୍ଛା, ତସ୍ସା ଏକଂସବ୍ୟାକରଣୀଯତାଯ ‘‘ଆମନ୍ତା’’ତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଉଦ୍ଧଂ ୱା ଅଧୋ ୱା ହରିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋତି ଉପରିମପଦେ ୱା ହେଟ୍ଠିମପଦଂ ହେଟ୍ଠିମପଦେ ୱା ଉପରିମପଦଂ ଅତ୍ଥତୋ ସମନ୍ନାହରିତୁଂ ଘଟେତୁଂ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଅତ୍ଥଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୋତାପନ୍ନାନଂ ସୀଲେସୁ ପରିପୂରକାରିତାଯ ସମାଦିନ୍ନସୀଲତୋ ନତ୍ଥି ପରିହାନୀତି ଆହ ‘‘ଅଭବ୍ବୋ ଦାନି ସାସନତୋ ନିୱତ୍ତିତୁ’’ନ୍ତି। ୱଡ୍ଢେତ୍ୱାତି ଉପରିମଗ୍ଗତ୍ଥାଯ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା। ଦନ୍ତେ ପୁନନ୍ତି ୱିସୋଧେନ୍ତି ଏତେନାତି ଦନ୍ତପୋନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ। ଅଭିନୱାନଂ ଆଗନ୍ତୁକାନଂ ଲଜ୍ଜୀସଭାୱଂ ଖନ୍ତିମେତ୍ତାଦିଗୁଣସମଙ୍ଗିତଞ୍ଚ କତିପାହଂ ସୁଟ୍ଠୁ ୱୀମଂସିତ୍ୱାୱ ହତ୍ଥକମ୍ମାଦିସମ୍ପଟିଚ୍ଛନଂ ସଙ୍ଗହକରଣଞ୍ଚ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ସାମଣେରସ୍ସ ଚେୱ ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତାନଂ ଞାପନତ୍ଥଂ ଥେରୋ ତସ୍ସ ଭବ୍ବରୂପତଂ ଅଭିଞ୍ଞାଯ ଞତ୍ୱାପି ପୁନ ସମ୍ମଜ୍ଜନାଦିଂ ଅକାସି। ‘‘ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଦମନତ୍ଥ’’ନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ପଟ୍ଠପେସୀତି ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେତୁଂ ଆରଭି। ସକଲୱିନଯାଚାରପଟିପତ୍ତି ଉପସମ୍ପନ୍ନାନମେୱ ୱିହିତାତି ତପ୍ପରିଯାପୁଣନମପି ତେସଞ୍ଞେୱ ଅନୁରୂପନ୍ତି ଆହ ‘‘ଠପେତ୍ୱା ୱିନଯପିଟକ’’ନ୍ତି। ତସ୍ସ ଚିତ୍ତେ ଠପିତମ୍ପି ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ସଙ୍ଗୋପନତ୍ଥାଯ ନିଯ୍ୟାତିତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ହତ୍ଥେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏକରଜ୍ଜାଭିସେକନ୍ତି ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ଏକାଧିପଚ୍ଚୱସେନ କରିଯମାନଂ ଅଭିସେକଂ। ରାଜିଦ୍ଧିଯୋତି ରାଜାନୁଭାୱାନୁଗତପ୍ପଭାୱା। ଯତୋତି ଯତୋ ସୋଠଅସଘଟତୋ। ଦେୱତା ଏୱ ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଆହରନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଦେୱସିକନ୍ତି ଦିୱସେ ଦିୱସେ। ଅଗଦାମଲକନ୍ତି ଅପ୍ପକେନେୱ ସରୀରସୋଧନାଦିସମତ୍ଥଂ ସବ୍ବଦୋସହରଂ ଓସଧାମଲକଂ। ଛଦ୍ଦନ୍ତଦହତୋତି ଛଦ୍ଦନ୍ତଦହସମୀପେ ଠିତଦେୱୱିମାନତୋ, କପ୍ପରୁକ୍ଖତୋ ୱା, ତତ୍ଥ ତାଦିସା କପ୍ପରୁକ୍ଖୱିସେସା ସନ୍ତି, ତତୋ ୱା ଆହରନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସୁତ୍ତମଯିକନ୍ତି ସୁତ୍ତେହି ଅବଦ୍ଧଂ ଦିବ୍ବସୁମନପୁପ୍ଫେହେୱ କତଂ ସୁମନପୁପ୍ଫପଟଂ। ଉଟ୍ଠିତସ୍ସ ସାଲିନୋତି ସଯଂଜାତସାଲିନୋ, ସମୁଦାଯାପେକ୍ଖଞ୍ଚେତ୍ଥ ଏକୱଚନଂ, ସାଲୀନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନୱ ୱାହସହସ୍ସାନୀତି ଏତ୍ଥ ଚତସ୍ସୋ ମୁଟ୍ଠିଯୋ ଏକୋ କୁଡୁୱୋ, ଚତ୍ତାରୋ କୁଡୁୱା ଏକୋ ପତ୍ଥୋ, ଚତ୍ତାରୋ ପତ୍ଥା ଏକୋ ଆଳ୍ହକୋ, ଚତ୍ତାରୋ ଆଳ୍ହକା ଏକଂ ଦୋଣଂ, ଚତ୍ତାରି ଦୋଣାନି ଏକା ମାନିକା , ଚତସ୍ସୋ ମାନିକା ଏକା ଖାରୀ, ୱୀସତି ଖାରିକା ଏକୋ ୱାହୋ, ତଦେୱ ‘‘ଏକଂ ସକଟ’’ନ୍ତି ସୁତ୍ତନିପାତଟ୍ଠକଥାଦୀସୁ (ସୁ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୨। କୋକାଲିକସୁତ୍ତୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତଂ। ନିତ୍ଥୁସକଣେ କରୋନ୍ତୀତି ଥୁସକୁଣ୍ଡକରହିତେ କରୋନ୍ତି। ତେନ ନିମ୍ମିତଂ ବୁଦ୍ଧରୂପଂ ପସ୍ସନ୍ତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁଞ୍ଞପ୍ପଭାୱନିବ୍ବତ୍ତଗ୍ଗହଣଂ ନାଗରାଜନିମ୍ମିତାନଂ ପୁଞ୍ଞପ୍ପଭାୱନିବ୍ବତ୍ତେହି ସଦିସତାଯ କତଂ। ୱିମଲକେତୁମାଲାତି ଏତ୍ଥ କେତୁମାଲା ନାମ ସୀସତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଉପରିମୁଦ୍ଧନି ପୁଞ୍ଜୋ ହୁତ୍ୱା ଦିସ୍ସମାନରସ୍ମିରାସୀତି ୱଦନ୍ତି।

ବାହିରକପାସଣ୍ଡନ୍ତି ବାହିରକପ୍ପୱେଦିତଂ ସମଯୱାଦଂ। ପରିଗ୍ଗଣ୍ହୀତି ୱୀମଂସମାନୋ ପରିଗ୍ଗହେସି। ଭଦ୍ଦପୀଠକେସୂତି ୱେତ୍ତମଯପୀଠେସୁ। ସାରୋତି ଗୁଣସାରୋ। ସୀହପଞ୍ଜରେତି ମହାୱାତପାନସମୀପେ। କିଲେସୱିପ୍ଫନ୍ଦରହିତଚିତ୍ତତାଯ ଦନ୍ତଂ। ନିଚ୍ଚଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତସତାରକ୍ଖତାଯ ଗୁତ୍ତଂ। ଖୁରଗ୍ଗେଯେୱାତି କେସୋରୋପନାୱସାନେ। ଅତିୱିଯ ସୋଭତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱାଣିଜକୋ ଅହୋସୀତି ମଧୁୱାଣିଜକୋ ଅହୋସି।

ପୁବ୍ବେ ୱ ସନ୍ନିୱାସେନାତି ପୁବ୍ବେ ୱା ପୁବ୍ବଜାତିଯଂ ୱା ସହୱାସେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନହିତେନ ୱାତି ୱତ୍ତମାନଭୱେ ହିତଚରଣେନ ୱା। ଏୱଂ ଇମେହି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ତଂ ସିନେହସଙ୍ଖାତଂ ପେମଂ ଜାଯତେ। କିଂ ୱିଯାତି? ଆହ “ଉପ୍ପଲଂ ୱ ଯଥୋଦକେ”ତି। ଉପ୍ପଲଂ ୱାତି ରସ୍ସକତୋ ୱା-ସଦ୍ଦୋ ଅୱୁତ୍ତସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥୋ। ଯଥା-ସଦ୍ଦୋ ଉପମାଯଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯଥା ଉପ୍ପଲଞ୍ଚ ସେସଞ୍ଚ ପଦୁମାଦି ଉଦକେ ଜାଯମାନଂ ଦ୍ୱେ କାରଣାନି ନିସ୍ସାଯ ଜାଯତି ଉଦକଞ୍ଚେୱ କଲଲଞ୍ଚ, ଏୱଂ ପେମମ୍ପୀତି (ଜା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨।୧୭୪)।

ଧୁୱଭତ୍ତାନୀତି ନିଚ୍ଚଭତ୍ତାନି। ୱଜ୍ଜାୱଜ୍ଜନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକଂ ମହନ୍ତଞ୍ଚ ୱଜ୍ଜଂ। ମୋଗ୍ଗଲିପୁତ୍ତତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ଭାରମକାସୀତି ଥେରସ୍ସ ମହାନୁଭାୱତଂ, ତଦା ସାସନକିଚ୍ଚସ୍ସ ନାଯକଭାୱେନ ସଙ୍ଘପରିଣାଯକତଞ୍ଚ ରଞ୍ଞୋ ଞାପେତୁଂ ସଙ୍ଘୋ ତସ୍ସ ଭାରମକାସୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ, ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ଅଜାନନତାଯ। ସାସନସ୍ସ ଦାଯାଦୋତି ସାସନସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରୋ ଞାତକୋ ହୋମି ନ ହୋମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେ ସାସନେ ପବ୍ବଜିତୁଂ ପୁତ୍ତଧୀତରୋ ପରିଚ୍ଚଜନ୍ତି, ତେ ବୁଦ୍ଧସାସନେ ସାଲୋହିତଞାତକା ନାମ ହୋନ୍ତି, ସକଲସାସନଧାରଣେ ସମତ୍ଥାନଂ ଅତ୍ତନୋ ଓରସପୁତ୍ତାନଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତତ୍ତା ନ ପଚ୍ଚଯମତ୍ତଦାଯକାତି ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ଥେରୋ “ନ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଏତ୍ତାୱତା ସାସନସ୍ସ ଦାଯାଦୋ ହୋତୀ”ତି ଆହ। କଥଞ୍ଚରହୀତି ଏତ୍ଥ ଚରହୀତି ନିପାତୋ ଅକ୍ଖନ୍ତିଂ ଦୀପେତି। ତିସ୍ସକୁମାରସ୍ସାତି ରଞ୍ଞୋ ଏକମାତୁକସ୍ସ କନିଟ୍ଠସ୍ସ। ସକ୍ଖସୀତି ସକ୍ଖିସ୍ସସି। ସିକ୍ଖାଯ ପତିଟ୍ଠାପେସୁନ୍ତି ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଆଦୀସୁ ୱିକାଲଭୋଜନା ୱେରମଣିପରିଯୋସାନାସୁ ଛସୁ ସିକ୍ଖାସୁ ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣିଂ ଦ୍ୱେ ୱସ୍ସାନି ଅୱୀତିକ୍କମ୍ମ ସମାଦାନଂ ସମାଦିଯାମୀତିଆଦିନା (ପାଚି। ୧୦୭୯) ସମାଦାନୱସେନ ସିକ୍ଖାସମ୍ମୁତିଦାନାନନ୍ତରଂ ସିକ୍ଖାଯ ପତିଟ୍ଠାପେସୁଂ। ଛ ୱସ୍ସାନି ଅଭିସେକସ୍ସ ଅସ୍ସାତି ଛୱସ୍ସାଭିସେକୋ।

ସବ୍ବଂଥେରୱାଦନ୍ତି ଦ୍ୱେ ସଙ୍ଗୀତିଯୋ ଆରୁଳ୍ହା ପାଳି। ସା ହି ମହାସଙ୍ଘିକାଦିଭିନ୍ନଲଦ୍ଧିକାହି ୱିୱେଚେତୁଂ “ଥେରୱାଦୋ”ତି ୱୁତ୍ତା। ଅଯଞ୍ହି ୱିଭଜ୍ଜୱାଦୋ ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରାଦୀହି ଅସଙ୍କରତୋ ରକ୍ଖିତୋ ଆନୀତୋ ଚାତି “ଥେରୱାଦୋ”ତି ୱୁଚ୍ଚତି, “ସଥେରୱାଦ”ନ୍ତିପି ଲିଖନ୍ତି। ତତ୍ଥ “ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଆଗତଥେରୱାଦସହିତଂ ସାଟ୍ଠକଥଂ ତିପିଟକସଙ୍ଗହିତଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନ”ନ୍ତି ଆନେତ୍ୱା ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ତେଜୋଧାତୁଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ତେଜୋକସିଣାରମ୍ମଣଂ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା।

ସଭାଯନ୍ତି ନଗରମଜ୍ଝେ ୱିନିଚ୍ଛଯସାଲାଯଂ। ଦିଟ୍ଠିଗତାନୀତି ଦିଟ୍ଠିଯୋୱ। ନ ଖୋ ପନେତଂ ସକ୍କା ଇମେସଂ ମଜ୍ଝେ ୱସନ୍ତେନ ୱୂପସମେତୁନ୍ତି ତେସଞ୍ହି ମଜ୍ଝେ ୱସନ୍ତୋ ତେସୁଯେୱ ଅନ୍ତୋଗଧତ୍ତା ଆଦେଯ୍ୟୱଚନୋ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ଏୱଂ ଚିନ୍ତେସି। ଅହୋଗଙ୍ଗପବ୍ବତନ୍ତି ଏୱଂନାମକଂ ପବ୍ବତଂ। “ଅଧୋଗଙ୍ଗାପବ୍ବତ”ନ୍ତିପି ଲିଖନ୍ତି, ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ। ପଞ୍ଚାତପେନ ତପ୍ପେନ୍ତୀତି ଚତୂସୁ ଠାନେସୁ ଅଗ୍ଗିଂ ଜାଲେତ୍ୱା ମଜ୍ଝେ ଠତ୍ୱା ସୂରିଯମଣ୍ଡଲଂ ଉଲ୍ଲୋକେନ୍ତା ସୂରିଯାତପେନ ତପ୍ପେନ୍ତି। ଆଦିଚ୍ଚଂ ଅନୁପରିୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଉଦଯକାଲତୋ ପଭୁତି ସୂରିଯଂ ଓଲୋକଯମାନା ଯାୱ ଅତ୍ଥଙ୍ଗମନା ସୂରିଯାଭିମୁଖାୱ ପରିୱତ୍ତନ୍ତି। ୱୋଭିନ୍ଦିସ୍ସାମାତି ପଗ୍ଗଣ୍ହିଂସୂତି ୱିନାସେସ୍ସାମାତି ଉସ୍ସାହମକଂସୁ।

ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋତି ମରଣସଙ୍କାରହିତୋ, ନିବ୍ଭଯୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମିଗୱଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱାତି ଅରଞ୍ଞେ ୱିଚରିତ୍ୱା ମିଗମାରଣକୀଳଆ ମିଗୱଂ, ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମିଗୱଧତ୍ଥଂ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅହିନାଗାଦିତୋ ୱିସେସନତ୍ଥଂ “ହତ୍ଥିନାଗେନା”ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସେୱାତି ଅନାଦରେ ସାମିୱଚନଂ, ତସ୍ମିଂ ପସ୍ସନ୍ତେଯେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆକାସେ ଉପ୍ପତିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଅଯଂ ୱିକୁବ୍ବନିଦ୍ଧି ନ ହୋତୀତି ଗିହିସ୍ସାପି ଇମଂ ଇଦ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେସି ଅଧିଟ୍ଠାନିଦ୍ଧିଯା ଅପ୍ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା। ପକତିୱଣ୍ଣଞ୍ହି ୱିଜହିତ୍ୱା ନାଗୱଣ୍ଣାଦିଦସ୍ସନଂ ୱିକୁବ୍ବନିଦ୍ଧି। ଛଣୱେସନ୍ତି ଉସ୍ସୱୱେସଂ। ପଧାନଘରନ୍ତି ଭାୱନାନୁଯୋଗୱସେନ ୱୀରିଯାରମ୍ଭସ୍ସ ଅନୁରୂପଂ ୱିୱିତ୍ତସେନାସନଂ। ସୋପୀତି ରଞ୍ଞୋ ଭାଗିନେଯ୍ୟଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

କୁସଲାଧିପ୍ପାଯୋତି ମନାପଜ୍ଝାସଯୋ। ଦ୍ୱେଳ୍ହକଜାତୋତି ସଂସଯମାପନ୍ନୋ। ଏକେକଂ ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସପରିୱାରନ୍ତି ଏତ୍ଥ “ଗଣ୍ହିତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛଥା”ତି ଆଣାକାରେନ ୱୁତ୍ତେପି ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ସାସନହିତତ୍ତା ଗତା। କପ୍ପିଯସାସନଞ୍ଚେତଂ, ନ ଗିହୀନଂ ଗିହିକମ୍ମପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ। ଥେରୋ ନାଗଚ୍ଛୀତି କିଞ୍ଚାପି “ରାଜା ପକ୍କୋସତୀ”ତି ୱୁତ୍ତେପି ଧମ୍ମକମ୍ମତ୍ଥାଯ ଆଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପନ ପେସିତେପି “ଅନନୁରୂପା ଯାଚନା”ତି ନାଗତୋ, “ମହାନୁଭାୱୋ ଥେରୋ ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ପଟିପତ୍ତିକୋ ପମାଣଭୂତୋ”ତି ରଞ୍ଞୋ ଚେୱ ଉଭଯପକ୍ଖିକାନଞ୍ଚ ଅତ୍ତନି ବହୁମାନୁପ୍ପାଦନୱସେନ ଉଦ୍ଧଂ କତ୍ତବ୍ବକମ୍ମସିଦ୍ଧିଂ ଆକଙ୍ଖନ୍ତୋ ଅସାରୁପ୍ପୱଚନଲେସେନ ନାଗଚ୍ଛି। ଏକତୋ ସଙ୍ଘଟିତା ନାୱା ନାୱାସଙ୍ଘାଟଂ। ସାସନପଚ୍ଚତ୍ଥିକାନଂ ବହୁଭାୱତୋ ଆହ “ଆରକ୍ଖଂ ସଂୱିଧାଯା”ତି। ଯନ୍ତି ଯସ୍ମା। ଅଗ୍ଗାହିଂସୂତି ଆକଡ୍ଢିଂସୁ। ବାହିରତୋତି ଉଯ୍ୟାନସ୍ସ ବାହିରତୋ। ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ଅତିଦୁକ୍କରଭାୱେନ ଉପଟ୍ଠାନଂ ସନ୍ଧାଯ

‘‘ପଦେସପଥୱୀକମ୍ପନଂ ଦୁକ୍କର’’ନ୍ତି ଆହ। ଅଧିଟ୍ଠାନେ ପନେତ୍ଥ ୱିସୁଂ ଦୁକ୍କରତା ନାମ ନତ୍ଥି।

ଦୀପକତିତ୍ତିରୋତି ସାକୁଣିକେହି ସଜାତିକାନଂ ଗହଣତ୍ଥାୟ ପୋସେତ୍ୱା ସିକ୍ଖେତ୍ୱା ପାସଟ୍ଠାନେ ଠପନକତିତ୍ତିରୋ। ନ ପଟିଚ୍ଚ କମ୍ମଂ ଫୁସତୀତି ଗାଥାୟ ଯଦି ତୱ ପାପକିରିୟାୟ ମନୋ ନପ୍ପଦୁସ୍ସତି, ଲୁଦ୍ଦେନ ତଂ ନିସ୍ସାୟ କତମ୍ପି ପାପକମ୍ମଂ ତଂ ନ ଫୁସତି। ପାପକିରିୟାୟ ହି ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କସ୍ସ ନିରାଲୟସ୍ସ ଭଦ୍ରସ୍ସ ସତୋ ତୱ ତଂ ପାପଂ ନ ଉପଲିମ୍ପତି, ତୱ ଚିତ୍ତଂ ନ ଅଲ୍ଲୀୟତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

କିଂ ୱଦତି ସୀଲେନାତି କିଂୱାଦୀ। ଅଥ ୱା କୋ କତମୋ ୱାଦୋ କିଂୱାଦୋ, ସୋ ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି କିଂୱାଦୀ। ଅତ୍ତାନଞ୍ଚ ଲୋକଞ୍ଚ ସସ୍ସତୋତି ୱାଦୋ ଏତେସନ୍ତି ସସ୍ସତୱାଦିନୋ। ସତ୍ତେସୁ ସଙ୍ଖାରେସୁ ୱା ଏକଚ୍ଚଂ ସସ୍ସତନ୍ତି ପୱତ୍ତୋ ୱାଦୋ ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତୋ, ତସ୍ମିଂ ନିୟୁତ୍ତା ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତିକା। ‘‘ଅନ୍ତୋ, ଅନନ୍ତୋ, ଅନ୍ତାନନ୍ତୋ, ନେୱନ୍ତୋ ନାନନ୍ତୋ’’ତି ଏୱଂ ଅନ୍ତାନନ୍ତଂ ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତା ଚତ୍ତାରୋ ୱାଦା ଅନ୍ତାନନ୍ତା, ତେସୁ ନିୟୁତ୍ତା ଅନ୍ତାନନ୍ତିକା। ନ ମରତି ନ ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜତୀତି ଅମରା, ଏୱନ୍ତିପି ମେ ନୋ, ତଥାତିପି ମେ ନୋତିଆଦିନା (ଦୀ। ନି। ୧।୬୨) ପୱତ୍ତା ଦିଟ୍ଠି ଚେୱ ୱାଚା ଚ, ତସ୍ସା ୱିକ୍ଖେପୋ ଏତେସନ୍ତି ଅମରାୱିକ୍ଖେପିକା। ଅଥ ୱା ଅମରା ନାମ ମଚ୍ଛଜାତି ଦୁଗ୍ଗହା ହୋତି, ତସ୍ସା ଅମରାୟ ୱିୟ ୱିକ୍ଖେପୋ ଏତେସନ୍ତି ଅମରାୱିକ୍ଖେପିକା। ଅଧିଚ୍ଚ ଯଦିଚ୍ଛକଂ ଯଂ କିଞ୍ଚି କାରଣଂ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ସମୁପ୍ପନ୍ନୋ ଅତ୍ତା ଚ ଲୋକୋ ଚାତି ୱାଦେ ନିୟୁତ୍ତା ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନିକା। ସଞ୍ଞୀ ଅତ୍ତାତି ୱାଦୋ ଯେସନ୍ତେ ସଞ୍ଞୀୱାଦା। ଏୱଂ ଅସଞ୍ଞୀୱାଦା ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀୱାଦାତି ଏତ୍ଥାପି। ‘‘କାୟସ୍ସ ଭେଦା ସତ୍ତୋ ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜତୀ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୮୫-୮୬) ଏୱଂ ଉଚ୍ଛେଦଂ ୱଦନ୍ତୀତି ଉଚ୍ଛେଦୱାଦା। ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୋତି ପଚ୍ଚକ୍ଖୋ ଯଥାସକଂ ଅତ୍ତଭାୱୋ, ତସ୍ମିଂଯେୱ ଯଥାକାମଂ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣପରିଭୋଗେନ ନିବ୍ବାନଂ ଦୁକ୍ଖୂପସମଂ ୱଦନ୍ତୀତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମନିବ୍ବାନୱାଦା। ୱିଭଜିତ୍ୱା ୱାଦୋ ଏତସ୍ସାତି ୱିଭଜ୍ଜୱାଦୀ, ଭଗୱା। ସଙ୍ଗଂ ଏକରୂପେନ ଅୱତ୍ୱା ଯଥାଧମ୍ମଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ନିଜ୍ଜଟଂ ନିଗ୍ଗୁମ୍ବଂ କତ୍ୱା ଯଥା ଦିଟ୍ଠିସନ୍ଦେହାଦୟୋ ୱିଗଚ୍ଛନ୍ତି, ସମ୍ମୁତିପରମତ୍ଥା ଚ ଧମ୍ମା ଅସଙ୍କରା ପଟିଭନ୍ତି, ଏୱଂ ଏକନ୍ତୱିଭଜନସୀଲୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପରପ୍ପୱାଦଂ ମଦ୍ଦମାନୋତି ତସ୍ମିଂ କାଲେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ଆୟତିଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଞ୍ଚ ସଙ୍ଗଂ ପରୱାଦଂ କଥାୱତ୍ଥୁମାତିକାୱିୱରଣମୁଖେନ ନିମ୍ମଦ୍ଦନଂ କରୋନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତିୟସଙ୍ଗୀତିକଥାୱଣ୍ଣନାନୟୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଆଚରିୟପରମ୍ପରକଥାୱଣ୍ଣନା

କେନାଭତନ୍ତି ଇମଂ ପଞ୍ହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତେନ ଜମ୍ବୁଦୀପେ ତାୱ ଯାୱ ତତିୟସଙ୍ଗୀତି, ତାୱ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ସୀହଳଦୀପେ ଆଚରିୟପରମ୍ପରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ତତିୟସଙ୍ଗହତୋ ପନ ଉଦ୍ଧନ୍ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ଇମଂ ଦୀପନ୍ତି ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପଂ। ତସ୍ମିଂ ଦୀପେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଆଚରିୟେନ ଅଟ୍ଠକଥାୟ କତତ୍ତା ‘‘ଇମଂ ଦୀପ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। କଞ୍ଚି କାଲନ୍ତି ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂୟୋଗେ ଉପୟୋଗୱଚନଂ, କିସ୍ମିଞ୍ଚି କାଲେତି ଅତ୍ଥୋ। ପୋରାଣାତି ସୀହଳଦୀପେ ସୀହଳଅଟ୍ଠକଥାକାରକା। ଭଦ୍ଦନାମୋତି ଭଦ୍ଦସାଲତ୍ଥେରୋ। ଆଗୁଂ ପାପଂ ନ କରୋନ୍ତୀତି ନାଗା। ୱିନୟପିଟକଂ ୱାଚୟିଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତମ୍ବପଣ୍ଣିୟାତି ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ନିକାୟେ ପଞ୍ଚାତି ୱିନୟାଭିଧମ୍ମାନଂ ୱିସୁଂ ଗହିତତ୍ତା ତବ୍ବିନିମୁତ୍ତା ପଞ୍ଚ ନିକାୟା ଗହେତବ୍ବା। ପକରଣେତି ଅଭିଧମ୍ମପକରଣେ ୱାଚେସୁନ୍ତି ଯୋଜନା। ତୀଣି ପିଟକାନି ସ୍ୱାଗତାନି ଅସ୍ସାତି ‘‘ତେପିଟକୋ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ‘‘ତିପେଟକୋ’’ତି ଛନ୍ଦାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତାରକରାଜାତି ଚନ୍ଦିମା। ପୁପ୍ଫନାମୋତି ଏତ୍ଥ ମହାପଦୁମତ୍ଥେରୋ ସୁମନତ୍ଥେରୋ ଚ ଞାତବ୍ବୋତି ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ‘‘ପୁପ୍ଫନାମୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ୱନୱାସିନ୍ତି ୱନୱାସୀରଟ୍ଠଂ। କରକୱସ୍ସନ୍ତି ହିମପାତନକୱସ୍ସଂ, କରକଧାରାସଦିସଂ ୱା ୱସ୍ସଂ। ହରାପେତ୍ୱାତି ଉଦକୋଘେନ ହରାପେତ୍ୱା। ଛିନ୍ନଭିନ୍ନପଟଧରୋତି ସତ୍ଥକେନ ଛିନ୍ନଂ ରଙ୍ଗେନ ଭିନ୍ନଂ ପଟଂ ଧାରଣକୋ। ଭଣ୍ଡୂତି ମୁଣ୍ଡକୋ। ମକ୍ଖଂ ଅସହମାନୋତି ଥେରସ୍ସ ଆନୁଭାୱଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅତ୍ତନୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରେସଂ ଗୁଣମକ୍ଖନଲକ୍ଖଣଂ ମକ୍ଖଂ ତଥା ପୱତ୍ତଂ କୋଧଂ ଅସହମାନୋ। ଅସନିୟୋ ଫଲନ୍ତୀତି ଗଜ୍ଜନ୍ତା ପତନ୍ତି। ମେ ମମ ଭୟଭେରୱଂ ଜନେତୁଂ ପଟିବଲୋ ନ ଅସ୍ସ ନ ଭୱେୟ୍ୟାତି ଯୋଜନା। ଅଞ୍ଞଦତ୍ଥୂତି ଏକଂସେନ। କସ୍ମୀରଗନ୍ଧାରାତି କସ୍ମୀରଗନ୍ଧାରରଟ୍ଠୱାସିନୋ। ଇସିୱାତପଟିୱାତାତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଚୀୱରଚଲନକାୟଚଲନେହି ସଞ୍ଜନିତୱାତେହି ପରିତୋ ସମନ୍ତତୋ ବୀଜୟମାନା ଅହେସୁଂ। ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁନ୍ତି ହେଟ୍ଠାମଗ୍ଗତ୍ତୟେ ଞାଣଂ। ଅନମତଗ୍ଗିୟନ୍ତି ଅନମତଗ୍ଗସଂୟୁତ୍ତଂ (ସଂ। ନି। ୨।୧୨୪ ଆଦୟୋ)। ସମଧିକାନୀତି ସାଧିକାନି। ପଞ୍ଚ ରଟ୍ଠାନୀତି ପଞ୍ଚ ଚିନରଟ୍ଠାନି। ୱେଗସାତି ୱେଗେନ। ସମନ୍ତତୋ ରକ୍ଖଂ ଠପେସୀତି ତେସଂ ଅପ୍ପୱେସନତ୍ଥାୟ ଅଧିଟ୍ଠାନୱସେନ ରକ୍ଖଂ ଠପେସି। ଅଡ୍ଢୁଡ୍ଢାନି ସହସ୍ସାନୀତି ଅଡ୍ଢେନ ଚତୁତ୍ଥାନି ଅଡ୍ଢୁଡ୍ଢାନି, ଅତିରେକପଞ୍ଚସତାନି ତୀଣି ସହସ୍ସାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିୟଡ୍ଢସହସ୍ସନ୍ତି ଅଡ୍ଢେନ ଦୁତିୟଂ ଦିୟଡ୍ଢଂ, ଅତିରେକପଞ୍ଚସତିକଂ ସହସ୍ସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନିଦ୍ଧମେତ୍ୱାନାତି ପଲାପେତ୍ୱା।

ରାଜଗହନଗରପରିୱତ୍ତକେନାତି ରାଜଗହନଗରଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ତତୋ ବହି ତଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କତ୍ୱା ଗତମଗ୍ଗେନ, ଗମନେନ ୱା। ଆରୋପେସୀତି

ପଟିପାଦେସି। ପଠଇନାତି ଆକାସଂ ପକ୍ଖନ୍ଦିଂସୁ। ନଗୁତ୍ତମେତି ଚେତିଯଗିରିମାହ। ପୁରତୋତି ପାଚୀନଦିସାଭାଗେ। ପୁରସେଟ୍ଠସ୍ସାତି ସେଟ୍ଠସ୍ସ ଅନୁରାଧପୁରସ୍ସ। ସିଲକୂଟମ୍ହୀତି ଏଵଂନାମକେ ପବ୍ବତକୂଟେ। ସୀହକୁମାରସ୍ସ ପୁତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ‘‘କଲିଙ୍ଗରାଜଧୀତୁ କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ସୀହସ୍ସ ଜାତୋ ସୀହକୁମାରୋ’’ତି ଵଦନ୍ତି। ଜେଟ୍ଠମାସସ୍ସ ପୁଣ୍ଣମିଯଂ ଜେଟ୍ଠନକ୍ଖତ୍ତଂ ଵା ମୂଲନକ୍ଖତ୍ତଂ ଵା ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଜେଟ୍ଠମୂଲନକ୍ଖତ୍ତଂ ନାମ ହୋତୀ’’ତି। ମିଗାନଂ ଵାନତୋ ହିଂସନତୋ ବାଧନତୋ ମିଗଵଂ, ମିଗଵିଜ୍ଝନକୀଠଆ। ରୋହିତମିଗରୂପନ୍ତି ଗୋକଣ୍ଣମିଗଵେସଂ। ରଥଯଟ୍ଠିପ୍ପମାଣାତି ରଥପତୋଦପ୍ପମାଣା। ଏକା ଲତାଯଟ୍ଠି ନାମାତି ଏକା ରଜତମଯା କଞ୍ଚନଲତାଯ ପଟିମଣ୍ଡିତତ୍ତା ଏଵଂ ଲଦ୍ଧନାମା। ପୁପ୍ଫଯଟ୍ଠିଯଂ ନୀଲାଦୀନି ପୁପ୍ଫାନି, ସକୁଣଯଟ୍ଠିଯଂ ନାନପ୍ପକାରା ମିଗପକ୍ଖିନୋ ଵିଚିତ୍ତକମ୍ମକତା ଵିଯ ଖାଯନ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ରାଜକକୁଧଭଣ୍ଡାନୀତି ରାଜାରହୌତ୍ତମଭଣ୍ଡାନି। ସଙ୍ଖନ୍ତି ଦକ୍ଖିଣାଵଟ୍ଟଂ ଅଭିସେକସଙ୍ଖଂ। ଵଡ୍ଢମାନନ୍ତି ଅଲଙ୍କାରଚୁଣ୍ଣଂ, ‘‘ନହାନଚୁଣ୍ଣ’’ନ୍ତି କେଚି। ଵଟଂସକନ୍ତି କଣ୍ଣପିଠଅନ୍ଧନଂ ଵଟଂସକନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନନ୍ଦିଯାଵଟ୍ଟନ୍ତି ନନ୍ଦିଯାଵଟ୍ଟପୁପ୍ଫାକାରେନ ମଙ୍ଗଲହତ୍ଥଂ ସୁଵଣ୍ଣେନ କତଂ। କଞ୍ଞନ୍ତି ଖତ୍ତିଯକୁମାରିଂ। ହତ୍ଥପୁଞ୍ଛନନ୍ତି ପୀତଵଣ୍ଣଂ ମହଗ୍ଘହତ୍ଥପୁଞ୍ଛନଵତ୍ଥଂ। ଅରୁଣଵଣ୍ଣମତ୍ତିକନ୍ତି ନାଗଭଵନସମ୍ଭଵଂ। ଵତ୍ଥକୋଟିକନ୍ତି ଵତ୍ଥଯୁଗମେଵ। ନାଗମାହଟନ୍ତି ନାଗେହି ଆହଟଂ। ଅମତୋସଧନ୍ତି ଏଵଂନାମିକା ଗୁଠଇକଜାତି। ଅମତସଦିସକିଚ୍ଚତ୍ତା ଏଵଂ ଵୁଚ୍ଚତି। ଭୂମତ୍ଥରଣସଙ୍ଖେପେନାତି ଭୂମତ୍ଥରଣାକାରେନ। ଉପ୍ପାତପାଠକାତି ନିମିତ୍ତପାଠକା। ଅଲଂ ଗଚ୍ଛାମାତି ‘‘ପୁରସ୍ସ ଅଚ୍ଚାସନ୍ନତ୍ତା ସାରୁପ୍ପଂ ନ ହୋତୀ’’ତି ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଆହ। ଅଡ୍ଢୁନଵମାନଂ ପାଣସହସ୍ସାନନ୍ତି (ଅ। ନି। ୬।୫୩) ପଞ୍ଚସତାଧିକାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପାଣସହସ୍ସାନଂ। ଅପ୍ପମାଦସୁତ୍ତନ୍ତି ଅଙ୍ଗୁତ୍ତରନିକାଯେ ମହାଅପ୍ପମାଦସୁତ୍ତଂ, ରାଜୋଵାଦସୁତ୍ତନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ମହଚ୍ଚାତି ମହତା। ଉପସଙ୍କମନ୍ତୋତି ଅତିଵିଯ କିଲନ୍ତରୂପୋ ହୁତ୍ଵା ଉପସଙ୍କମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତୁମ୍ହେ ଜାନନ୍ଥନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପଞ୍ଚପଣ୍ଣାସାଯାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଚତୁପଞ୍ଞାସାଯାତି ଵତ୍ତବ୍ବଂ। ଏଵଞ୍ହି ସତି ଉପରି ଵୁଚ୍ଚମାନଂ ଦ୍ଵାସଟ୍ଠି ଅରହନ୍ତୋତି ଵଚନଂ ସମେତୀ’’ତି ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ୧। ଆଚରିଯପରମ୍ପରକଥାଵଣ୍ଣନା) ଵୁତ୍ତଂ। ଦସଭାତିକସମାକୁଲନ୍ତି ମୁଟସିଵସ୍ସ ପୁତ୍ତେହି ଦେଵାନଂପିଯତିସ୍ସାଦୀହି ଦସହି ଭାତିକେହି ସମାକିଣ୍ଣଂ। ଚିରଦିଟ୍ଠୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଧାତୁଯୋ ସନ୍ଧାଯାହ। ସବ୍ବତାଠଆଵଚରେତି ସବ୍ବାନି ତୁରିଯଭଣ୍ଡାନି, ତଂସହଚରିତେ ଵା ଵାଦକେ। ଉପଟ୍ଠାପେତ୍ଵାତି ଉପହାରକାରାପନଵସେନ ସନ୍ନିପାତେତ୍ଵା। ଵଡ୍ଢମାନକଚ୍ଛାଯାଯାତି ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ। ପୋକ୍ଖରଵସ୍ସନ୍ତି ପୋକ୍ଖରପତ୍ତେ ଵିଯ ଅତେମିତୁକାମାନଂ ଉପରି ଅତେମେତ୍ଵା ପଵତ୍ତନକଵସ୍ସଂ। ମହାଵୀରୋତି ସତ୍ଥୁଵୋହାରେନ ଧାତୁ ଏଵ ଵୁତ୍ତା। ପଚ୍ଛିମଦିସାଭିମୁଖୋଵ ହୁତ୍ଵା ଅପସକ୍କନ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖୋ ଠିତୋଵ ପିଟ୍ଠିତୋ ଅପସକ୍କନେନ ପଚ୍ଛିମଦିସାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ତାଦିସୋପସଙ୍କମନଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ପଚ୍ଛିମଦିସାଭିମୁଖୋ’’ତି ଵୁତ୍ତୋ। ‘‘ମହେଜଵତ୍ଥୁ ନାମ ଏଵଂନାମକଂ ଦେଵଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ଵଦନ୍ତି।

ପଞ୍ଜରକେନାତି ଅମନୁସ୍ସସମୁଟ୍ଠାପିତେନ ପଞ୍ଜରକରୋଗେନ। ଦେଵୋତି ମେଘୋ। ଅନୁପ୍ପଵେଚ୍ଛୀତି ଵିମୁଞ୍ଚି। ଵିଵାଦୋ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ କିରିଯାକାଲମପେକ୍ଖିତ୍ଵା ଵତ୍ତମାନପ୍ପଯୋଗୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଏଵଂ ଇଦିସେସୁ ସବ୍ବତ୍ଥ। ତଦେତନ୍ତି ଠାନଂ ତିଟ୍ଠତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ଛନ୍ନଂ ଵଣ୍ଣାନଂ ସମ୍ବନ୍ଧଭୂତାନଂ ରଂସିଯୋ ଚା’’ତି ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବଂ, ‘‘ଛନ୍ନଂ ଵଣ୍ଣାନଂ ଉଦକଧାରା ଚା’’ତି ଏଵମେତ୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧଂ ଵଦନ୍ତି। ପରିନିବ୍ବୁତେପି ଭଗଵତି ତସ୍ସାନୁଭାଵେନ ଏଵରୂପଂ ପାଟିହାରିଯଂ ଅହୋସି ଏଵାତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଏଵଂ ଅଚିନ୍ତିଯାତିଆଦିଗାଥମାହ। ରକ୍ଖଂ କରୋନ୍ତୋତି ଅତ୍ତନା ଉପାଯେନ ପଲାପିତାନଂ ଯକ୍ଖାନଂ ପୁନ ଅପ୍ପଵିସନତ୍ଥାଯ ପରିତ୍ତାନଂ କରୋନ୍ତୋ। ଆଵିଜ୍ଜୀତି ପରିଯାଯି।

ରଞ୍ଞୋଭାତାତି ରଞ୍ଞୋ କନିଟ୍ଠଭାତା। ଅନୁଠଆଦେଵୀ ନାମ ରଞ୍ଞୋ ଜେଟ୍ଠଭାତୁ ଜାଯା। ସରସରଂସିଜାଲଵିସ୍ସଜ୍ଜନକେନାତି ସିନିଦ୍ଧତାଯ ରସଵନ୍ତଂ ଓଜଵନ୍ତଂ ରଂସିଜାଲଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତେନ। ଏକଦିଵସେନ ଅଗମାସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅପ୍ପେସୀତି ଲେଖସାସନଂ ପତିଟ୍ଠାପେସି। ଉଦିକ୍ଖତୀତି ଅପେକ୍ଖତି ପତ୍ଥେତି। ଭାରିଯନ୍ତି ଗରୁକଂ, ଅନତିକ୍କମନୀଯନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ମଂ ପଟିମାନେତୀତି ମଂ ଉଦିକ୍ଖତି। କମ୍ମାରଵଣ୍ଣନ୍ତି ରଞ୍ଞୋ ପକତିସୁଵଣ୍ଣକାରଵଣ୍ଣଂ। ତିହତ୍ଥଵିକ୍ଖମ୍ଭନ୍ତି ତିହତ୍ଥଵିତ୍ଥାରଂ। ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପରଜ୍ଜେନାତି ଏତ୍ଥ ରଞ୍ଞୋ ଇଦନ୍ତି ରଜ୍ଜଂ, ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଆଯୋ ଚେଵ ଆଣାଦଯୋ ଚ, ତେନ ପୂଜେମୀତି ଅତ୍ଥୋ, ନ ସକଲପଥଵୀପାସାଦାଦିଵତ୍ଥୁନା ତସ୍ସ ସତ୍ତାହଂ ଦେମୀତିଆଦିନା କାଲପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ଵା ଦାତୁଂ ଅଯୁତ୍ତତ୍ତା। ଏଵଞ୍ହି ଦେନ୍ତୋ ତାଵକାଲିକଂ ଦେତି ନାମ ଵତ୍ଥୁପରିଚ୍ଚାଗଲକ୍ଖଣତ୍ତା ଦାନସ୍ସ, ପଥଵାଦିଵତ୍ଥୁପରିଚ୍ଚାଗେନ ଚ ପୁନ ଗହଣସ୍ସ ଅଯୁତ୍ତତ୍ତା। ନିଯମିତକାଲେ ପନ ଆଯାଦଯୋ ପରିଚ୍ଚତ୍ତା ଏଵାତି ତତୋ ପରଂ ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତତ୍ତା ଗହେତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ତସ୍ମା ଵୁତ୍ତନଯେନେତ୍ଥ ଇତୋ ପରମ୍ପି ଆଯାଦିଦାନଵସେନେଵ ରଜ୍ଜଦାନଂ ଵେଦିତବ୍ବଂ। ପୁପ୍ଫୁଠଅକା ହୁତ୍ଵାତି କେତକୀପାରୋହଙ୍କୁରା ଵିଯ ଉଦକପୁପ୍ଫୁଠଅକାକାରା ହୁତ୍ଵା। ଗଵକ୍ଖଜାଲସଦିସନ୍ତି ଭାଵନପୁଂସକଂ, ଵାତପାନେସୁ ଜାଲାକାରେନ ଠପିତଦାରୁପଟସଦିସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ, ଗଵକ୍ଖେନ ଚ ସୁତ୍ତାଦିମଯଜାଲେନ ଚ ସଦିସନ୍ତି ଵା ଅତ୍ଥୋ।

ଦେଵଦୁନ୍ଦୁଭିଯୋତି ଏତ୍ଥ ଦେଵୋତି ମେଘୋ, ତସ୍ସ ଅଚ୍ଛସୁକ୍ଖତାଯ ଆକାସମିଵ ଖାଯମାନସ୍ସ ଅନିମିତ୍ତଗଜ୍ଜିତଂ ଦେଵଦୁନ୍ଦୁଭି ନାମ, ଯଂ ‘‘ଆକାସଦୁନ୍ଦୁଭୀ’’ତିପି ଵଦନ୍ତି। ଫଲିଂସୂତି ଥନିଂସୁ। ପବ୍ବତାନଂନଚ୍ଚେହୀତି ପଥଵୀକମ୍ପେନ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ଭମନ୍ତାନଂ ପବ୍ବତାନଂ ନଚ୍ଚେହି। ଵିମ୍ହଯଜାତା ଯକ୍ଖା ‘‘ହି’’ନ୍ତିସଦ୍ଦଂ ନିଚ୍ଛାରେନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ଯକ୍ଖାନଂ ହିଙ୍କାରେହୀ’’ତି। ସକସକପଟିଭାନେହୀତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ସିପ୍ପକୋସଲ୍ଲେହି।

ଅଭିସେକଂ ଦତ୍ୱାତି ଅନୋତତ୍ତଦହୋଦକେନ ଅଭିସେକଂ ଦତ୍ୱା।

ଦେୱତାକୁଲାନୀତି ମହାବୋଧିଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ଠିତନାଗଯକ୍ଖାଦିଦେୱତାକୁଲାନି ଦତ୍ୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗୋପକରାଜକମ୍ମିନୋ ତଥା ‘‘ତରଚ୍ଛା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଇମିନା ପରିୱାରେନାତି ସହତ୍ଥେ କରଣୱଚନଂ, ଇମିନା ପରିୱାରେନ ସହାତି ଅତ୍ଥୋ। ତାମଲିତ୍ତିନ୍ତି ଏୱଂନାମକଂ ସମୁଦ୍ଦତୀରେ ପଟ୍ଟନଂ। ଇଦମସ୍ସ ତତିଯନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣକଟାହେ ପତିଟ୍ଠିତସାଖାବୋଧିଯା ରଜ୍ଜସମ୍ପଦାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତତୋ ପନ ପୁବ୍ବେ ଏକୱାରଂ ରଜ୍ଜସମ୍ପଦାନଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ନାଯ ସାଖାଯ ମହାବୋଧିଯା ଏୱ କତଂ, ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁକ୍ଖତ୍ତୁଂ ରାଜା ରଜ୍ଜେନ ପୂଜେସି। ରଜ୍ଜେନ ପୂଜିତଦିୱସେସୁ କିର ସକଲଦୀପତୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଆଯଂ ଗହେତ୍ୱା ମହାବୋଧିମେୱ ପୂଜେସି।

ପଠମପାଟିପଦଦିୱସେତି ସୁକ୍କପକ୍ଖପାଟିପଦଦିୱସେ। ତଞ୍ହି କଣ୍ହପକ୍ଖପାଟିପଦଦିୱସଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘ପଠମପାଟିପଦଦିୱସ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଇଦଞ୍ଚ ତସ୍ମିଂ ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପେ ୱୋହାରଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ଇଧ ପନ ପୁଣ୍ଣମିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଅପରା ପୁଣ୍ଣମୀ, ତାୱ ଏକୋ ମାସୋତି ୱୋହାରୋ। ତସ୍ମା ଇମିନା ୱୋହାରେନ ‘‘ଦୁତିଯପାଟିପଦଦିୱସେ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯା କଣ୍ହପକ୍ଖପାଟିପଦସ୍ସ ଇଧ ପଠମପାଟିପଦତ୍ତା। ଗଚ୍ଛତି ୱତରେତି ଏତ୍ଥ ଅରେତି ଖେଦେ। ସମନ୍ତାଯୋଜନନ୍ତି ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ, ଯୋଜନପ୍ପମାଣେ ପଦେସେ ସବ୍ବତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁପଣ୍ଣରୂପେନାତି ମହାବୋଧିଂ ବଲକ୍କାରେନ ଗହେତ୍ୱା ନାଗଭୱନଂ ନେତୁକାମାନି ନାଗରାଜକୁଲାନି ଇଦ୍ଧିଯା ଗହିତେନ ଗରୁଳରୂପେନ ସନ୍ତାସେତି। ତଂ ୱିଭୂତିଂ ପସ୍ସିତ୍ୱାତି ଦେୱତାଦୀହି କରୀଯମାନଂ ପୂଜାମହତ୍ତଂ, ମହାବୋଧିଯା ଚ ଆନୁଭାୱମହତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ସଯମ୍ପି ତଥା ପୂଜେତୁକାମା ଥେରିଂ ଯାଚିତ୍ୱାତି ଯୋଜନା। ସମୁଦ୍ଦସାଲୱତ୍ଥୁସ୍ମିନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଠତ୍ୱା ରାଜା ସମୁଦ୍ଦେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ବୋଧିଂ ଥେରାନୁଭାୱେନ ଅଦ୍ଦସ, ଯତ୍ଥ ଚ ପଚ୍ଛା ସମୁଦ୍ଦସ୍ସ ଦିଟ୍ଠଟ୍ଠାନନ୍ତି ପକାସେତୁଂ ସମୁଦ୍ଦସାଲଂ ନାମ ସାଲଂ ଅକଂସୁ, ତସ୍ମିଂ ସମୁଦ୍ଦସାଲାଯ ୱତ୍ଥୁଭୂତେ ପଦେସେ। ଥେରସ୍ସାତି ମହାମହିନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ। ପୁପ୍ଫଅଗ୍ଘିଯାନୀତି କୂଟାଗାରସଦିସାନି ପୁପ୍ଫଚେତିଯାନି। ଆଗତୋ ୱତରେତି ଏତ୍ଥ ଅରେତି ପମୋଦେ। ଅଟ୍ଠହି ଅମଚ୍ଚକୁଲେହି ଅଟ୍ଠହି ବ୍ରାହ୍ମଣକୁଲେହି ଚାତି ସୋଳସହି ଜାତିସମ୍ପନ୍ନକୁଲେହି। ରଜ୍ଜଂ ୱିଚାରେସୀତି ରଜ୍ଜଂ ୱିଚାରେତୁଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି। ରାଜୱତ୍ଥୁଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଟ୍ଠାନେତି ରାଜୁଯ୍ୟାନସ୍ସ ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକଟ୍ଠାନେ। ଅନୁପୁବ୍ବୱିପସ୍ସନନ୍ତି ଉଦଯବ୍ବଯାଦିଅନୁପୁବ୍ବୱିପସ୍ସନଂ। ‘‘ସହ ବୋଧିପତିଟ୍ଠାନେନା’’ତି କରଣୱଚନେନ ୱତ୍ତବ୍ବେ ୱିଭତ୍ତିପରିଣାମେନ ‘‘ସହ ବୋଧିପତିଟ୍ଠାନା’’ତି ନିସ୍ସକ୍କୱଚନଂ କତଂ। ସତି ହି ସହସଦ୍ଦପ୍ପଯୋଗେ କରଣୱଚନେନେୱ ଭୱିତବ୍ବଂ। ଦସ୍ସିଂସୂତି ପଞ୍ଞାଯିଂସୁ। ମହାଆସନଟ୍ଠାନେତି ପୁବ୍ବପସ୍ସେ ମହାସିଲାସନେନ ପତିଟ୍ଠିତଟ୍ଠାନେ। ପୂଜେତ୍ୱା ୱନ୍ଦୀତି ଆଗାମିନଂ ମହାଚେତିଯଂ ୱନ୍ଦି। ପୁରିମେ ପନ ମହାୱିହାରଟ୍ଠାନେ ପୂଜାମତ୍ତସ୍ସେୱ କତତ୍ତା ଅନାଗତେ ସଙ୍ଘସ୍ସପି ନୱକତା ଅୱନ୍ଦିତବ୍ବତା ଚ ପକାସିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଅନାଗତେ ପନ ମେତ୍ତେଯ୍ୟାଦିବୁଦ୍ଧା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଚ ବୁଦ୍ଧଭାୱକ୍ଖଣଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ୱନ୍ଦିତବ୍ବାୱ ସଭାୱେନ ୱିସିଟ୍ଠପୁଗ୍ଗଲତ୍ତାତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ମହାଅରିଟ୍ଠୋତି ପଞ୍ଚପଞ୍ଞାସାଯ ଭାତୁକେହି ସଦ୍ଧିଂ ଚେତିଯଗିରିମ୍ହି ପବ୍ବଜିତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ମେଘୱଣ୍ଣାଭଯଅମଚ୍ଚସ୍ସ ପରିୱେଣଟ୍ଠାନେତି ମେଘୱଣ୍ଣଅଭଯସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ ଅମଚ୍ଚେନ କତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ପରିୱେଣସ୍ସ ୱତ୍ଥୁଭୂତେ ଠାନେ। ମଙ୍ଗଲନିମିତ୍ତଭାୱେନ ଆକାସେ ସମୁପ୍ପନ୍ନୋ ମନୋହରସଦ୍ଦୋ ଆକାସସ୍ସ ରୱୋ ୱିଯ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଆକାସଂ ମହାୱିରୱଂ ରୱୀ’’ତି। ନ ହି ଆକାସୋ ନାମ କୋଚି ଧମ୍ମୋ ଅତ୍ଥି, ଯୋ ସଦ୍ଦଂ ସମୁଟ୍ଠାପେଯ୍ୟ, ଆକାସଗତୌତୁୱିସେସସମୁଟ୍ଠିତୋୱ ସୋ ସଦ୍ଦୋତି ଗହେତବ୍ବୋ। ପଠମକତ୍ତିକପୱାରଣଦିୱସେ…ପେ… ୱିନଯପିଟକଂ ପକାସେସୀତି ଇଦଂ ୱିନଯଂ ୱାଚେତୁଂ ଆରଦ୍ଧଦିୱସଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅନୁସିଟ୍ଠିକରାନନ୍ତି ଅନୁସାସନୀକରାନଂ। ରାଜିନୋତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ, ଦେୱାନଂପିଯତିସ୍ସରାଜାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞେପୀତି ମହିନ୍ଦାଦୀହି ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠିମହାଥେରେହି ଅଞ୍ଞେପି, ତେସଂ ସରୂପଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ତେସଂ ଥେରାନନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତେସଂ ଥେରାନଂ ଅନ୍ତେୱାସିକାତି ମହିନ୍ଦତ୍ଥେରାଦୀନଂ ଅଟ୍ଠସଟ୍ଠିମହାଥେରାନଂ ଅରିଟ୍ଠାଦଯୋ ଅନ୍ତେୱାସିକା ଚ ମହାଅରିଟ୍ଠତ୍ଥେରସ୍ସ ଅନ୍ତେୱାସିକା ତିସ୍ସଦତ୍ତକାଳସୁମନାଦଯୋ ଚାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଅନ୍ତେୱାସିକାନଂ ଅନ୍ତେୱାସିକାତି ଉଭଯତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଅନ୍ତେୱାସିକାନଂ ଅନ୍ତେୱାସିକପରମ୍ପରା ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରାତି ମହିନ୍ଦୋ ଇଟ୍ଟିଯୋ ଉତ୍ତିଯୋତିଆଦିଗାଥାହି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧। ତତିଯସଙ୍ଗୀତିକଥା) ପକାସିତା ଆଚରିଯପରମ୍ପରା।

ନ ପଗ୍ଘରତୀତି ନ ଗଳତି, ନ ପମୁସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସତିଗତିଧିତିମନ୍ତେସୂତି ଏତ୍ଥ ସତୀତି ଉଗ୍ଗହଧାରଣେ ସତି। ଗତୀତି ସଦ୍ଦତ୍ଥୱିଭାଗଗ୍ଗହଣେ ଞାଣଂ। ଧିତୀତି ଉଗ୍ଗହପରିହରଣାଦୀସୁ ୱୀରିଯଂ। କୁକ୍କୁଚ୍ଚକେସୂତି ‘‘କପ୍ପତି ନ କପ୍ପତୀ’’ତି ୱୀମଂସକୁକ୍କୁଚ୍ଚକାରୀସୁ। ମାତାପିତୁଟ୍ଠାନିଯୋତି ୱତ୍ୱା ତମେୱତ୍ଥଂ ସମତ୍ଥେତୁଂ ଆହ ତଦାଯତ୍ତାହୀତିଆଦି। ୱିନଯପରିଯତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାଯାତି ୱିନଯପିଟକପରିଯାପୁଣନଂ ନିସ୍ସାଯ। ଅତ୍ତନୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ ସୁଗୁତ୍ତୋତି ଲଜ୍ଜିନୋ ୱିନଯଧାରଣସ୍ସ ଅଲଜ୍ଜିଅଞ୍ଞାଣତାଦୀହି ଛହି ଆକାରେହି ଆପତ୍ତିଯା ଅନାପଜ୍ଜନତୋ ଅତ୍ତନୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ ଖଣ୍ଡାଦିଦୋସୱିରହିତୋ ସୁଗୁତ୍ତୋ ସୁରକ୍ଖିତୋ ହୋତି। କୁକ୍କୁଚ୍ଚପକତାନନ୍ତି କପ୍ପିଯାକପ୍ପିଯଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନେନ କୁକ୍କୁଚ୍ଚେନ ପକତାନଂ ଉପଦ୍ଦୁତାନଂ ଅଭିଭୂତାନଂ ଯଥାୱିନଯଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧନ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପନେନ ପଟିସରଣଂ ହୋତି। ୱିଗତୋ ସାରଦୋ ଭଯମେତସ୍ସାତି ୱିସାରଦୋ।

‘‘ଏଵଂ କଥେନ୍ତସ୍ସ ଦୋସୋ ଏଵଂ ନ ଦୋସୋ’’ତି ଛେତ୍ଵାଵ କଥନତୋ ନିବ୍ଭୁୟୋଵ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଵୋହରତି। ପଚ୍ଛିମେକେତି ଅତ୍ତପଚ୍ଛିମେକେ ଚେଵ ଵଜ୍ଜିପୁତ୍ତକାଦିସାସନପଚ୍ଛିମେକେ ଚ। ସହଧମ୍ମେନାତି ସକାରଣେନ ଵଚନେନ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ୟଥା ତେ ଅସଦ୍ଧମ୍ମଂ ପତିଟ୍ଠାପେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଏଵଂ ସୁନିଗ୍ଗହିତଂ କତ୍ଵା ନିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। ସଦ୍ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିୟାତି ପରିୟତ୍ତିପଟିପତ୍ତିପଟିଵେଧସଙ୍ଖାତସ୍ସ ତିଵିଧସ୍ସାପି ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଠିତିୟା, ପଵତ୍ତିୟାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଵିନୟୋ ସଂଵରତ୍ଥାୟାତିଆଦୀସୁ ଵିନୟପରିୟାପୁଣନଂ ଵିନୟୋ, ଵିନୟପଞ୍ଞତ୍ତି ଵା କାୟଵଚୀଦ୍ଵାରସଂଵରତ୍ଥାୟ। ଅଵିପ୍ପଟିସାରୋତି କତାକତଂ ନିସ୍ସାୟ ଵିପ୍ପଟିସାରାଭାଵୋ ସନ୍ତାପାଭାଵୋ। ପାମୋଜ୍ଜଂ ତରୁଣପୀତି। ପୀତି ନାମ ବଲଵପୀତି। ପସ୍ସଦ୍ଧୀତି କାୟଚିତ୍ତପସ୍ସଦ୍ଧି। ୟଥାଭୂତଞାଣଦସ୍ସନନ୍ତି ସପ୍ପଚ୍ଚୟନାମରୂପପରିଗ୍ଗହୋ। ନିବ୍ବିଦାତି ଵିପସ୍ସନା। ଵିରାଗୋତି ଅରିୟମଗ୍ଗୋ। ଵିମୁତ୍ତୀତି ଅଗ୍ଗଫଲଂ। ଵିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନନ୍ତି ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣଞାଣଂ। ଅନୁପାଦାତି କଞ୍ଚି ଧମ୍ମଂ ଅନୁପାଦିୟିତ୍ଵା ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ଵା। ପରିନିବ୍ବାନତ୍ଥାୟାତି ପଚ୍ଚଵେକ୍ଖଣଞାଣେ ଅନୁପ୍ପନ୍ନେ ଅନ୍ତରା ପରିନିବ୍ବାନାଭାଵେନ ତଂପରିନିବ୍ବାନତ୍ଥାୟାତି ପଚ୍ଚୟତ୍ତେନ ଵୁତ୍ତଂ ଅନନ୍ତରାଦିପଚ୍ଚୟତ୍ତା। ଏତଦତ୍ଥା କଥାତି ଅୟଂ ଵିନୟକଥା ନାମ ଏତସ୍ସ ଅନୁପାଦାପରିନିବ୍ବାନସ୍ସ ଅତ୍ଥାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ମନ୍ତନାତି ଵିନୟମନ୍ତନାୟେଵ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ‘‘ଏଵଂ କରିସ୍ସାମ, ଏଵଂ ନ କରିସ୍ସାମା’’ତି ଵିନୟପଟିବଦ୍ଧମନ୍ତନା। ଉପନିସାତି ଉପନିସୀଦତି ଏତ୍ଥ ଫଲନ୍ତି ଉପନିସା, କାରଣଂ। ଵିନୟୋ ସଂଵରତ୍ଥାୟାତିଆଦିକାରଣପରମ୍ପରାପି ଏତଦତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋତାଵଧାନନ୍ତି ଇମିସ୍ସା ପରମ୍ପରପଚ୍ଚୟକଥାୟ ଅତ୍ତାନଂ ସମନତ୍ଥାୟ ସୋତାଵଧାନଂ, ତମ୍ପି ଏତଦତ୍ଥଂ। ୟଦିଦନ୍ତି ନିପାତୋ। ୟୋ ଅୟଂ ଚତୂହି ଉପାଦାନେହି ଅନୁପାଦିୟିତ୍ଵା ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗସଙ୍ଖାତୋ, ତପ୍ଫଲସଙ୍ଖାତୋ ଵା ଵିମୋକ୍ଖୋ, ସୋପି ଏତଦତ୍ଥାୟ ଅନୁପାଦାପରିନିବ୍ବାନତ୍ଥାୟ। ଅଥ ଵା ୟୋ ଅୟଂ କଞ୍ଚି ଧମ୍ମଂ ଅନୁପାଦାଚିତ୍ତସ୍ସ ଵିମୋକ୍ଖୋ ଵିମୁଚ୍ଚନଂ ଵିଗମୋ ପରିନିବ୍ବାନଂ ଏତଦତ୍ଥା କଥାତି ଏଵଂ ଉପସଂହରଣଵସେନ ୟୋଜେତୁମ୍ପି ଵଟ୍ଟତି ମଗ୍ଗଫଲଵିମୋକ୍ଖସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ଵୁତ୍ତତ୍ତା। ଆୟୋଗୋତି ଉଗ୍ଗହଣାଦିଵସେନ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅଭିୟୋଗୋ।

ଆଚରିୟପରମ୍ପରକଥାଵଣ୍ଣନାନୟୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟ ଵିନୟଟ୍ଠକଥାୟ ଵିମତିଵିନୋଦନିୟଂ

ବାହିରନିଦାନକଥାଵଣ୍ଣନାନୟୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଵେରଞ୍ଜକଣ୍ଡଵଣ୍ଣନା

ସେୟ୍ୟଥିଦନ୍ତି ତଂ କତମଂ, ତଂ କଥନ୍ତି ଵା ଅତ୍ଥୋ। ଅନିୟମନିଦ୍ଦେସଵଚନନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥଂ ସରୂପେନ ନିୟମେତ୍ଵା ନିଦ୍ଦିସତୀତି ନିୟମନିଦ୍ଦେସୋ, ନ ନିୟମନିଦ୍ଦେସୋ ଅନିୟମନିଦ୍ଦେସୋ। ସୋଵ ଵୁଚ୍ଚତେ ଅନେନାତି ଵଚନନ୍ତି ଅନିୟମନିଦ୍ଦେସଵଚନଂ। ତସ୍ସାତି ତେନାତିପଦସ୍ସ। ପରିଵିତକ୍କୋତି "କତମେସାନଂ ଖୋ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଭଗଵନ୍ତାନଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ଅହୋସୀ"ତିଆଦିନା (ପାରା। ୧୮) ପଵତ୍ତୋ। ପୁବ୍ବେ ଵା ପଚ୍ଛା ଵାତି ତେନାତିପଦତୋ ହେଟ୍ଠା ଵୁତ୍ତପାଠେ ଵା ଉପରି ଵକ୍ଖମାନପାଠେ ଵାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥତୋ ସିଦ୍ଧେନାତି ସାମତ୍ଥିୟତୋ ସିଦ୍ଧେନ। ତତ୍ରିଦଂ ମୁଖମତ୍ତନିଦସ୍ସନନ୍ତି ତସ୍ସା ୟଥାଵୁତ୍ତୟୁତ୍ତିୟା ପରିଦୀପନେ ଇଦଂ ଉପାୟମତ୍ତନିଦସ୍ସନଂ। ମୁଖଂ ଦ୍ଵାରଂ ଉପାୟୋତି ହି ଅତ୍ଥତୋ ଏକଂ।

ସମୟସଦ୍ଦୋ ଦିସ୍ସତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅସ୍ସାତି ସମୟସଦ୍ଦସ୍ସ ସମଵାୟୋ ଅତ୍ଥୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କାଲଞ୍ଚ ସମୟଞ୍ଚ ଉପାଦାୟାତି ଏତ୍ଥ କାଲୋ ନାମ ଉପସଙ୍କମନସ୍ସ ୟୁତ୍ତକାଲୋ, ସମୟୋ ନାମ ସରୀରବଲାଦିକାରଣସମଵାୟୋ, ତେ ଉପାଦାୟ ପଟିଚ୍ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଖଣୋତି ଓକାସୋ। ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦାଦୟୋ ହି ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିୟସ୍ସ ଓକାସୋ। ସୋ ଏଵ ସମୟୋ। ତେନେଵ "ଏକୋଵା"ତି ଵୁତ୍ତଂ। ମହାସମୟୋତି ମହାସମୂହୋ। ପଵନସ୍ମିନ୍ତି ଵନସଣ୍ଡେ। ସମୟୋପି ଖୋ ତେ ଭଦ୍ଦାଲୀତି ଏତ୍ଥ ସମୟୋତି ସିକ୍ଖାପଦାଵିଲଙ୍ଘନସ୍ସ ହେତୁ, କୋ ସୋ? ଅତ୍ତନୋ ଵିପ୍ପଟିପତ୍ତିୟା ଭଗଵତୋ ଜାନନଂ, ସୋ ସମୟସଙ୍ଖାତୋ ହେତୁ ତୟା ଅପ୍ପଟିଵିଦ୍ଧୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଭଗଵାତିଆଦି ତସ୍ସ ପଟିଵିଜ୍ଝନାକାରଦସ୍ସନଂ। ଉଗ୍ଗହମାନୋତି କିଞ୍ଚି କିଞ୍ଚି ଉଗ୍ଗହେତୁଂ ସମତ୍ଥତାୟ ଉଗ୍ଗହମାନୋ, ସୁମନପରିବ୍ବାଜକସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ସମୟଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ପଵଦନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ସମୟପ୍ପଵାଦକୋ, ମଲ୍ଲିକାୟ ଆରାମୋ। ସ୍ଵେଵ ତିନ୍ଦୁକାଚୀରସଙ୍ଖାତାୟ ତିମ୍ବରୁରୁକ୍ଖପନ୍ତିୟା ପରିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା "ତିନ୍ଦୁକାଚୀର"ନ୍ତି ଚ, ଏକାଵ ନିଵାସା ସାଲା ଏତ୍ଥାତି "ଏକସାଲକୋ"ତି ଚ ଵୁଚ୍ଚତି। ଅତ୍ଥାଭିସମୟାତି ୟଥାଵୁତ୍ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକସମ୍ପରାୟିକସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ହିତସ୍ସ ପଟିଲାଭତୋ। ମାନାଭିସମୟାତି ମାନପ୍ପହାନା। ପୀଳନଟ୍ଠୋତି ପୀଳନଂ ତଂସମଙ୍ଗିନୋ ହିଂସନଂ, ଅଵିପ୍ଫାରିକତାକରଣଂ, ପୀଳନମେଵ ଅତ୍ଥୋ ପୀଳନଟ୍ଠୋ । ସନ୍ତାପୋତି ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖତାଦିଵସେନ ସନ୍ତାପନଂ। ଵିପରିଣାମୋତି ଜରାୟ ମରଣେନ ଚାତି ଦ୍ଵିଧା ଵିପରିଣାମେତବ୍ବତା ଅଭିସମେତବ୍ବୋ ପଟିଵିଜ୍ଝିତବ୍ବୋତି ଅଭିସମୟୋ, ସୋଵ ଅଭିସମୟଟ୍ଠୋ, ପୀଳନାଦୀନି।

ଏତ୍ଥ ଚ ଉପସଗ୍ଗାନଂ ଜୋତକମତ୍ତତ୍ତା ସମୟସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୁଦ୍ଧାରେପି ସଉପସଗ୍ଗୋ ଅଭିସମୟସଦ୍ଦୋ ଉଦ୍ଧଟୋ। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଗମଵସେନ ପଚ୍ଚୟାନଂ ଫଲୁପ୍ପାଦନଂ ପଟି ଅୟନଂ ଏକତୋ ପଵତ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ସମୟୋ, ସମଵାୟୋ। ଵିଵଟ୍ଟୂପନିସ୍ସୟସଙ୍ଗମେ ସତି ଏନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସତ୍ତା ପଵତ୍ତନ୍ତୀତି ସମୟୋ, ଖଣୋ। ସମେତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମୋ, ସୟଂ ଵା ଏତି ଆଗଚ୍ଛତି ଵିଗଚ୍ଛତି ଚାତି ସମୟୋ, କାଲୋ। ସମେନ୍ତି ଅଵୟଵା ଏତସ୍ମିଂ, ସୟଂ ଵା ତେସୂତି ସମୟୋ, ସମୂହୋ। ପଚ୍ଚୟନ୍ତରସଙ୍ଗମେ ଏତି ଆଗଚ୍ଛତି ଏତସ୍ମା ଫଲନ୍ତି ସମୟୋ, ହେତୁ। ସଞ୍ଞାଵସେନ ଵିପଲ୍ଲାସତୋ ଧମ୍ମେସୁ ଏତି ଅଭିନିଵିସତୀତି ସମୟୋ, ଦିଟ୍ଠି। ସମୀପଂ ଅୟନଂ ଉପଗମନଂ ସମୟୋ, ପଟିଲାଭୋ। ସମ୍ମଦେଵ ସହିତାନଂ ଵାଚାନଂ ଅୟନଂ ଵିଗମୋତି ସମୟୋ, ପହାନଂ। ସମ୍ମଦେଵ, ସହିତାନଂ ଵା ସଚ୍ଚାନଂ ଅୟନଂ ଜାନନନ୍ତି ସମୟୋ, ପଟିଵେଧୋ। ଏଵଂ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ସମୟସଦ୍ଦସ୍ସ ପଵତ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବା।

ଏତ୍ଥ ଚ ସମୟସଦ୍ଦସ୍ସ ସାମଞ୍ଞେନ ଅନେକତ୍ଥତା ଵୁତ୍ତା। ନ ହି ଏକସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥଵିସେସେ ଵତ୍ତମାନୋ ସଦ୍ଦୋ ତଦଞ୍ଞେପି ଵତ୍ତତି। ତସ୍ମା ଅତ୍ଥା ଵିୟ ତଂତଂଵାଚକା ସମୟସଦ୍ଦାପି ଭିନ୍ନା ଏଵାତି ଗହେତବ୍ବା। ଏଵଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ଥୁଦ୍ଧାରେସୁ।

ତତ୍ଥ ତଥାତି ତେସୁ ସୁତ୍ତାଭିଧମ୍ମେସୁ ଉପୟୋଗଭୁମ୍ମଵଚନେହି। ଇଧାତି ଵିନୟେ, ଅଞ୍ଞତ୍ଥାତି କରଣଵଚନେନ। ଅଚ୍ଚନ୍ତମେଵାତି ନିରନ୍ତରମେଵ। ଭାଵୋ ନାମ କିରିୟା, କିରିୟାୟ କିରିୟନ୍ତରୂପଲକ୍ଖଣଂ ଭାଵେନଭାଵଲକ୍ଖଣଂ, ୟଥା ଉଦୟେ ସତି ଚନ୍ଦେ ଜାତୋ ରାଜପୁତ୍ତୋତି। ଅଧିକରଣଞ୍ହୀତିଆଦି ଅଭିଧମ୍ମେ ସମୟସଦ୍ଦୋ କାଲସମୂହଖଣସମଵାୟହେତୁସଙ୍ଖାତେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ଵତ୍ତତି, ନ ଵିନୟେ ଵିୟ କାଲେ ଏଵ, ତେସୁ ଚ କାଲସମୂହତ୍ଥା ଦ୍ଵେ ତତ୍ଥ ଵୁତ୍ତାନଂ ଫସ୍ସାଦିଧମ୍ମାନଂ ଅଧିକରଣଭାଵେନ ନିଦ୍ଦିସିତୁଂ ୟୁତ୍ତା। ଖଣସମଵାୟହେତୁଅତ୍ଥା ପନ ତୟୋପି ଅତ୍ତନୋ ଭାଵେନ ଫସ୍ସାଦୀନଂ ଭାଵସ୍ସ ଉପଲକ୍ଖଣଭାଵେନ ନିଦ୍ଦିସିତୁଂ ୟୁତ୍ତାତି ଵିଭାଵନମୁଖେନ ୟଥାଵୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ସମତ୍ଥେତୁଂ ଵୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ୟସ୍ମିଞ୍ହି କାଲେ, ଧମ୍ମସମୂହେ ଵା ସମୟେ ଅଧିକରଣଭୂତେ କୁସଲଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତସ୍ମିଞ୍ଞେଵ କାଲେ, ଧମ୍ମସମୂହେ ଵା ସମୟେ ଫସ୍ସାଦୟୋ ହୋନ୍ତୀତି ଏଵଂ ଅଧିକରଣତ୍ଥୟୋଜନା, ୟସ୍ମିଂ ପନ ଖଣେ, ସମଵାୟେ ହେତୁମ୍ହି ଵା ସମୟେ ସତି ଵିଜ୍ଜମାନେ କୁସଲଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତସ୍ମିଞ୍ଞେଵ ଖଣାଦିମ୍ହି ସମୟେପି ଵିଜ୍ଜମାନେ ଫସ୍ସାଦୟୋ ହୋନ୍ତୀତି ଭାଵେନଭାଵଲକ୍ଖଣତ୍ଥୟୋଜନା ଚ ଵେଦିତବ୍ବା।

ହୋତିଚେତ୍ଥାତି ଏତ୍ଥ ୟଥାଵୁତ୍ତଅତ୍ଥଵିସୟେ ସଙ୍ଗହଗାଥା ହୋତି। ଅଞ୍ଞତ୍ରାତି ସୁତ୍ତାଭିଧମ୍ମେସୁ। ଅଭିଲାପମତ୍ତଭେଦୋତି ଦେସନାଵିଲାସତୋ

ସଦ୍ଦମତ୍ତେନେୱ ଭେଦୋ, ନ ଅତ୍ଥତୋ।

ଅୱିସେସେନାତି ସାମଞ୍ଞେନ। ଇରିୟାପଥୋତିଆଦୀସୁ ଇରିୟାୟ ସବ୍ବାରିକକିରିୟାୟ ପଥୋ ପୱତ୍ତନଟ୍ଠାନଂ ତଦ୍ଦିନିମୁତ୍ତକମ୍ମସ୍ସ ଅଭାୱାତି ଠାନାଦୟୋ ଇରିୟାପଥୋ, ସୋୱ ୱିହାରୋ। ବ୍ରହ୍ମଭୂତା ସେଟ୍ଠଭୂତା ପରହିତଚିତ୍ତାଦିୱସପ୍ପୱତ୍ତିତୋ ମେତ୍ତାଦୟୋ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରୋ ନାମ। ତଦୱସେସୋ ପନ ମହଗ୍ଗତା ସବ୍ବନୀୱରଣୱିଗମନାଦିସିଦ୍ଧେନ ଜୋତନାଦିଅତ୍ଥେନ ଦିବ୍ବୱିହାରୋ ନାମ। ବ୍ରହ୍ମୱିହାରଭାୱେନ ୱିସୁଂ ଗହିତତ୍ତା ମେତ୍ତାଦୟୋ ଇଧ ଅସଙ୍ଗହିତା। ଅରିୟାନମେୱ ୱିହାରୋତି ଫଲସମାପତ୍ତିୟୋ ଅରିୟୱିହାରୋ ନାମ।

ରୁକ୍ଖାଦିମୂଲେୟେୱ ମୂଲସଦ୍ଦସ୍ସ ନିରୁଢ୍ହଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅପରେନ ମୂଲସଦ୍ଦେନ ୱିସେସେତ୍ୱା ‘‘ମୂଲମୂଲେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ୟଥା ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖନ୍ତି (ୱିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୧୯୦)। ଲୋଭାଦୀନଂ ଦୋସମୂଲାଦିଚିତ୍ତାସାଧାରଣତ୍ତା ‘‘ଅସାଧାରଣହେତୁମ୍ହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ଥ ସିୟାତି ତତ୍ଥ ୱେରଞ୍ଜାୟନ୍ତିଆଦୀସୁ ପଦେସୁ କସ୍ସଚି ଚୋଦନା ସିୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଭୟଥା ନିଦାନକିତ୍ତନସ୍ସ ପନ କିଂ ପୟୋଜନନ୍ତି? ଆହ ଗୋଚରଗାମନିଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅସ୍ସାତି ଭଗୱତୋ।

କିଲମୋୱ କିଲମଥୋ, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ କିଲମଥୋ ଅତ୍ତକିଲମଥୋ, ତସ୍ସ ଅନୁ ଅନୁ ୟୋଗୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ପୱତ୍ତନଂ ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁୟୋଗୋ। ୱତ୍ଥୁକାମାରମ୍ମଣେ ସୁଖେ ସମ୍ପୟୋଗୱସେନ ଲୀନା ୟୁତ୍ତା, କାମତଣ୍ହା , ତଂସହଚରିତେ କାମେ ସୁଖେ ୱା ଆରମ୍ମଣଭୂତେ ଅଲ୍ଲୀନା ପୱତ୍ତତୀତି କାମସୁଖଲ୍ଲିକା ତଣ୍ହା, ତସ୍ସା କାମସୁଖଲ୍ଲିକାୟ ଅନୁ ଅନୁ ୟୋଗୋ କାମସୁଖଲ୍ଲିକାନୁୟୋଗୋ। ଲୋକେ ସଂୱଡ୍ଢଭାୱନ୍ତି ଆମିସୋପଭୋଗେନ ସଂୱଡ୍ଢିତଭାୱଂ। ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋ ବହୁଜନହିତାଦିଅତ୍ଥାୟେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ୟୋଜନା।

ଦିଟ୍ଠିସୀଲସାମଞ୍ଞେନ ସଂହତତ୍ତା ସଙ୍ଘୋତି ଇମମତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ଆହ ଦିଟ୍ଠୀତିଆଦି। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ୟାୟଂ ଦିଟ୍ଠି ଅରିୟା ନିୟ୍ୟାନିକା ନିୟ୍ୟାତି ତକ୍କରସ୍ସ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖକ୍ଖୟାୟ, ତଥାରୂପାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ଦିଟ୍ଠିସାମଞ୍ଞଗତୋ ୱିହରତୀ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୩୨୪, ୩୫୬; ମ। ନି। ୧।୪୯୨; ୩।୫୪; ଅ। ନି। ୬। ୧୨; ପରି। ୨୭୪) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା। ‘‘ୟାନି ତାନି ସୀଲାନି ଅଖଣ୍ଡାନି…ପେ… ସମାଧିସଂୱତ୍ତନିକାନି, ତଥାରୂପେସୁ ସୀଲେସୁ ସୀଲସାମଞ୍ଞଗତୋ ୱିହରତୀ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୩୨୪, ୩୫୬; ମ। ନି। ୧।୪୯୨; ୩।୫୪; ଅ। ନି। ୬।୧୨; ପରି। ୨୭୪) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାନଞ୍ଚ ସୀଲାନଂ ସାମଞ୍ଞସଙ୍ଖାତେନ ସଙ୍ଘାତୋ ସଙ୍ଘଟିତୋ ସମଣଗଣୋ, ତେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଦିଟ୍ଠିସୀଲସାମଞ୍ଞସଙ୍ଘାତସଙ୍ଘାତେନା’’ତି ୱା ପାଠେନେତ୍ଥ ଭୱିତବ୍ବଂ, ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିସୀଲସାମଞ୍ଞଭୂତେନ ସଂହନନେନ ସଙ୍ଘାତୋ ସମଣଗଣୋ, ତେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଞ୍ହି ପାଠେ ସଦ୍ଦତୋ ଅତ୍ଥୋ ୟୁତ୍ତତରୋ ହୋତି। ଅସ୍ସାତି ମହତୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ।

ବ୍ରହ୍ମଂ ଅଣତୀତି ଏତ୍ଥ ବ୍ରହ୍ମ-ସଦ୍ଦେନ ୱେଦୋ ୱୁଚ୍ଚତି, ସୋ ମନ୍ତବ୍ରହ୍ମକପ୍ପୱସେନ ତିୱିଧୋ। ତତ୍ଥ ଇରୁୱେଦାଦୟୋ ତୟୋ ୱେଦା ମନ୍ତା, ତେ ଚ ପଧାନା, ଇତରେ ପନ ସନ୍ନିସ୍ସିତା, ତେନ ପଧାନସ୍ସେୱ ଗହଣଂ। ମନ୍ତେ ସଜ୍ଝାୟତୀତି ଇରୁୱେଦାଦିକେ ମନ୍ତସତ୍ଥେ ସଜ୍ଝାୟତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇରୁୱେଦାଦୟୋ ହି ଗୁତ୍ତଭାସିତବ୍ବତାୟ ‘‘ମନ୍ତା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ‘‘ବାହିତପାପତ୍ତା ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ସମିତପାପତ୍ତା ସମଣୋ’’ତି ୟଥାୱୁତ୍ତମତ୍ଥଦ୍ୱୟଂ ଉଦାହରଣଦ୍ୱୟେନ ୱିଭାୱେତୁଂ ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ସମିତତ୍ତା ହି ପାପାନଂ ‘ସମଣୋ’ତି ପୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ହି ଇଦଂ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ସମିତପାପତ୍ତା ‘ସମଣୋ’ତି ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ବାହିତପାପୋତି ଇଦଂ ପନ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଗାଥାବନ୍ଧେ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ। ୟଥାଭୁଚ୍ଚଗୁଣାଧିଗତନ୍ତି ୟଥାଭୂତଗୁଣାଧିଗତଂ। ସକିଞ୍ଚନୋତି ସଦୋସୋ।

ଗୋତ୍ତୱସେନାତି ଏତ୍ଥ ଗଂ ତାୟତୀତି ଗୋତ୍ତଂ, ଗୋ-ସଦ୍ଦେନ ଚେତ୍ଥ ଅଭିଧାନଂ ବୁଦ୍ଧି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। କେନଚି ପାରିଜୁଞ୍ଞେନାତି ଞାତିପାରିଜୁଞ୍ଞାଦିନା କେନଚି ପାରିଜୁଞ୍ଞେନ , ପରିହାନିୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତୋ ପରନ୍ତି ୱେରଞ୍ଜାୟନ୍ତିଆଦିୱଚନଂ। ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତାଖ୍ୟାନତ୍ଥେ ଉପୟୋଗୱଚନନ୍ତି ଇତ୍ଥଂ ଇମଂ ପକାରଂ ଭୂତୋ ଆପନ୍ନୋତି ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତୋ, ତସ୍ସ ଆଖ୍ୟାନଂ ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତାଖ୍ୟାନଂ, ସୋୟେୱତ୍ଥୋ ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତାଖ୍ୟାନତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ‘‘ଇତ୍ଥଂ ଏୱଂପକାରୋ ଭୂତୋ ଜାତୋ’’ତି ଏୱଂ କଥନତ୍ଥୋ ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତାଖ୍ୟାନତ୍ଥୋ, ତସ୍ମିଂ ଉପୟୋଗୱଚନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋତି ଏତ୍ଥ ଅଭି-ସଦ୍ଦୋ ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତାଖ୍ୟାନତ୍ଥଜୋତକୋ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗମନପ୍ପକାରସ୍ସ ଦୀପନତୋ, ତେନ ୟୋଗତୋ ତଂ ଖୋ ପନ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମନ୍ତି ଇଦଂ ଉପୟୋଗୱଚନଂ ସାମିଅତ୍ଥେପି ସମାନେ ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତାଖ୍ୟାନଦୀପନତୋ ‘‘ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତାଖ୍ୟାନତ୍ଥେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତେନେୱାହ ‘‘ତସ୍ସ ଖୋ ପନ ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ’’ତି।

ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ୟଥା ସାଧୁ ଦେୱଦତ୍ତୋ ମାତରମଭୀତି ଏତ୍ଥ ଅଭିସଦ୍ଦୟୋଗତୋ ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତାଖ୍ୟାନେ ଉପୟୋଗୱଚନଂ କତଂ, ଏୱମିଧାପି ତଂ

ଖୋ ପନ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମଂ ଅଭି ଏୱଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଉଗ୍ଗତୋତି ଅଭିସଦ୍ଦଯୋଗତୋ ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତାଖ୍ୟାନେ ଉପଯୋଗୱଚନନ୍ତି। ସାଧୁ ଦେୱଦତ୍ତୋ ମାତରମଭୀତି ଏତ୍ଥ ହି ''ଦେୱଦତ୍ତୋ ମାତରମଭି ମାତରି ୱିସଯେ ମାତୁଯା ୱା ସାଧୂ''ତି ଏୱଂ ଅଧିକରଣତ୍ଥେ ୱା ସାମିଅତ୍ଥେ ୱା ଭୁମ୍ମୱଚନସ୍ସ ସାମିୱଚନସ୍ସ ୱା ପସଙ୍ଗେ ଇତ୍ଥମ୍ଭୂତାଖ୍ୟାନତ୍ଥଜୋତକେନ ଅଭିସଦ୍ଦେନ ଯୋଗେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ କତଂ, ଯଥା ଚେତ୍ଥ ଦେୱଦତ୍ତୋ ମାତୁୱିସଯେ ମାତୁସମ୍ବନ୍ଧୀ ୱା ସୋ ସୁଉପ୍ପକାରପ୍ପତ୍ତୋତି ଅଯମତ୍ଥୋ ୱିଞ୍ଞାଯତି, ଏୱମିଧାପି ଭୋତୋ ଗୋତମସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧୀ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗମନପକାରପ୍ପତ୍ତୋତି ଅଯମତ୍ଥୋ ୱିଞ୍ଞାଯତି। ତତ୍ଥ ହି ଦେୱଦତ୍ତଗ୍ଗହଣଂ ୱିଯ ଇଧ କିତ୍ତିସଦ୍ଦଗ୍ଗହଣଂ, ତତ୍ଥ ମାତରନ୍ତି ୱଚନଂ ୱିଯ ଇଧ ତଂ ଖୋ ପନ ଭୱନ୍ତଂ ଗୋତମନ୍ତି ୱଚନଂ, ତତ୍ଥ ସାଧୁସଦ୍ଦଗ୍ଗହଣଂ ୱିଯ ଇଧ ଉଗ୍ଗତସଦ୍ଦଗ୍ଗହଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋତି କିତ୍ତିଭୂତୋ ସଦ୍ଦୋ, ନ କେୱଲୋତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱିସେସିତନ୍ତି ଆହ ''କିତ୍ତି ଏୱା''ତି। ତତୋ କିତ୍ତୀତି ଥୁତି, ତସ୍ସା ପକାସକୋ ସଦ୍ଦୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋତି ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଥୁତିଘୋସୋ ୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ସୋ ଭଗୱାତି ଏତ୍ଥ ସୋତି ପସିଦ୍ଧିଯଂ, ଯୋ ସୋ ସମତିଂସ ପାରମିଯୋ ପୂରେତ୍ୱା ସବ୍ବକିଲେସେ ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ କମ୍ପେନ୍ତୋ ଅନୁତ୍ତରଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୋଧିଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ, ସୋ ଲୋକେ ଅତିପାକଟୋତି ''ସୋ ଭଗୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଭଗୱାତି ଚ ଇଦଂ ସତ୍ଥୁ ନାମକିତ୍ତନଂ, ନ ଗୁଣକିତ୍ତନଂ। ପରତୋ ପନ ଭଗୱାତି ଗୁଣକିତ୍ତନମେୱ। ଇମିନା ଚ ଇମିନା ଚାତି ଏତେନ ଅରହନ୍ତିଆଦିପଦାନଂ ପଚ୍ଚେକଂ ଅନେକଗୁଣଗଣଂ ପଟିଚ୍ଚ ପୱତ୍ତିଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

ସୁୱିଦୂରୱିଦୂରେତି ଦ୍ୱୀହି ସଦ୍ଦେହି ଅତିୱିଯ ଦୂରେତି ଦସ୍ସେତି, ସୁୱିଦୂରତା ଏୱ ହି ୱିଦୂରତା। ସୱାସନାନଂ କିଲେସାନଂ ୱିଦ୍ଧଂସିତତ୍ତାତି ଇମିନା ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାଦୀହି ଅସାଧାରଣଂ ଭଗୱତୋ ଅରହତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି ତେସଂ ୱାସନାଯ ଅପ୍ପହୀନତ୍ତା, ୱାସନା ଚ ନାମ ନିକ୍କିଲେସସ୍ସାପି ସକଲଞ୍ଞେଯ୍ୟାନୱବୋଧାଦିଦ୍ୱାରଉଯପ୍ପଯୋଗୱିଗୁଣତାହେତୁଭୂତୋ କିଲେସନିହିତୋ ଆକାରୋ ଚିରନିଗଳଇତପାଦାନଂ ନିଗଳଅମୋକ୍ଖେପି ସଙ୍କୁଚିତତାଗମନହେତୁକୋ ନିଗଳଅନିହିତୋ ଆକାରୋ ୱିଯ। ଯାଯ ପିଲିନ୍ଦୱଚ୍ଛାଦୀନଂ ୱସଲୱୋହାରାଦିୱିଗୁଣତା ହୋତି, ଅଯଂ ୱାସନାତି ଗହେତବ୍ବା। ଆରକାତି ଏତ୍ଥ ଆକାରସ୍ସ ରସ୍ସତ୍ତଂ କ-କାରସ୍ସ ଚ ହ-କାରଂ ସାନୁସ୍ସରଂ କତ୍ୱା ନିରୁତ୍ତିନଯେନ ''ଅରହ''ନ୍ତି ପଦସିଦ୍ଧି ୱେଦିତବ୍ବା। ଏୱଂ ଉପରିପି ଯଥାରହଂ ନିରୁତ୍ତିନଯେନ ପଦସିଦ୍ଧି ୱେଦିତବ୍ବା। ଯଞ୍ଚେତଂ ସଂସାରଚକ୍କନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁଞ୍ଞାଦୀତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଅପୁଞ୍ଞାଭିସଙ୍ଖାରଆନେଞ୍ଜାଭିସଙ୍ଖାରେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଆସୱା ଏୱ ଅୱିଜ୍ଜାଦୀନଂ କାରଣତ୍ତା ସମୁଦଯୋତି ଆହ ''ଆସୱସମୁଦଯମଯେନା''ତି। ''ଆସୱସମୁଦଯା ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦଯୋ''ତି (ମ। ନି। ୧।୧୦୩) ହି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିପାକକଟତ୍ତାରୂପପ୍ପଭେଦୋ ତିଭୱୋ ଏୱ ରଥୋ, ତସ୍ମିଂ ତିଭୱରଥେ। ସଂସାରଚକ୍କନ୍ତି ଯଥାୱୁତ୍ତକିଲେସକମ୍ମୱିପାକସମୁଦଯୋ।

''ଖନ୍ଧାନଞ୍ଚ ପଟିପାଟି, ଧାତୁଆଯତନାନ ଚ;

ଅବ୍ବୋଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱତ୍ତମାନା, 'ସଂସାରୋ'ତି ପୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି। (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୬୧୮; ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୯୫ ଅପସାଦନାୱଣ୍ଣନା; ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨।୬୦; ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୪।୧୯୯; ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନକଥା; ୱିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୨୨୬ ସଙ୍ଖାରପଦନିଦ୍ଦେସ; ସୁ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୫୨୩; ଉଦା। ଅଟ୍ଠ। ୩୯; ଇତିୱୁ। ଅଟ୍ଠ। ୧୪, ୫୮; ଥେରଗା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୬୭, ୯୯; ବୁ। ୱଂ। ଅଟ୍ଠ। ୫୮; ପଟି। ମ। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧।୧୧୭; ଚୂଳନି। ଅଟ୍ଠ। ୬) –

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ ସଂସାରୋୱ ଚକ୍କଂ ୱିଯ ପରିବ୍ଭମନତୋ ଚକ୍କଂ, ତସ୍ସ ଚକ୍କସ୍ସ ସବ୍ବେ ଅରା ହତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନେନାତି ଭଗୱତା। ବୋଧୀତି ଞାଣଂ, ତଂ ଏତ୍ଥ ମଣ୍ଡଂ ପସନ୍ନଂ ଜାତନ୍ତି ବୋଧିମଣ୍ଡୋ। କମ୍ମକ୍ଖଯକରଂ ଞାଣଫରସୁନ୍ତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଞାଣଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଛିନ୍ଦିତବ୍ବଂ ଅଭିସଙ୍ଖାରସଙ୍ଖାତଂ କମ୍ମଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ କମ୍ମକ୍ଖଯକରୱିସେସନୱିସିଟ୍ଠଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଏୱଂ କତିପଯଙ୍ଗେହି ସଂସାରଚକ୍କଂ ତଦୱସେସଙ୍ଗେହି ଫଲଭୂତନାମରୂପଧମ୍ମେହି ତିଭୱରଥଞ୍ଚ ତସ୍ମିଂ ରଥେ ଯୋଜିତସଂସାରଚକ୍କାରାନଂ ହନନପ୍ପକାରଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ସବ୍ବେହିପି ଦ୍ୱାଦସହି ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଙ୍ଗେହି ରଥୱିରହିତମେୱ କେୱଲଂ ସଂସାରଚକ୍କଂ, ତସ୍ସ ଅରଘାତନପ୍ପକାରଭେଦଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଥୱାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅନମତଗ୍ଗନ୍ତି ଅନୁ ଅନୁ ଅମତଗ୍ଗଂ, ସବ୍ବଥା ଅନୁଗଚ୍ଛନ୍ତେହିପି ଅୱିଞ୍ଞାତକୋଟିକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୱିଜ୍ଜାମୂଲକତ୍ତା ଜରାମରଣପରିଯୋସାନତ୍ତାତି ଇଦଂ ସଙ୍ଖାରାଦୀନଂ ଦସନ୍ନଂ ଅରଭାୱେନ ଏକତ୍ତଂ ସମାରୋପେତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ। ନ ହି ତେସଂ ପଚ୍ଚେକଂ ଅୱିଜ୍ଜାମୂଲକତା ଜରାମରଣପରିଯୋସାନତା ଚ ଅତ୍ଥି ତଥା ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦପାଠଇଯଂ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଅଥ ୱା ତେସମ୍ପି ଯଥାରହଂ ଅତ୍ଥତୋ ଅୱିଜ୍ଜାମୂଲକତ୍ତଂ, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଲକ୍ଖଣଭୂତଖଣିକଜରାମରଣୱସେନ ତପ୍ପରିଯୋସାନତଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱଞ୍ଚ ତେସଂ ପଚ୍ଚେକଂ ଅରଭାୱୋ ସିଦ୍ଧୋ ହୋତି।

ଏୱଂ ସଙ୍କାକାରଂ ସଂସାରଚକ୍କମେୱ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଯେନ ଞାଣେନ ଇମସ୍ସ ସଂସାରଚକ୍କସ୍ସ ଅରାନଂ ଛେଦୋ ଭଗୱତୋ ସିଦ୍ଧୋ, ତସ୍ସ ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣସ୍ସ ‘‘ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣ’’ନ୍ତି (ପଟି। ମ। ୪; ୧।୪୫) ମାତିକା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଭୱଚକ୍କାୱଯୱେସୁ ଅୱିଜ୍ଜାଦୀସୁ ପଚ୍ଚଯପଚ୍ଚୟୁପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ପରିଗ୍ଗହୱସେନ ପୱତ୍ତିଆକାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପରତୋ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ନିଗମନୱସେନ ୱୁତ୍ତେନ ଏୱମଯଂ ଅୱିଜ୍ଜାହେତୂତିଆଦିକେନ ପଟିସମ୍ଭିଦାପାଠଇସହିତେନ (ପଟି। ମ। ୧।୪୫) ପାଠେନ ସରୂପତୋ ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ, ତସ୍ସ ଚ ତେସ୍ୱେୱ ଅୱିଜ୍ଜାଦୀସୁ ଚତୁସଙ୍ଖେପାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତିୱିଭାଗଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତତୋ ପରଂ ଇତି ଭଗୱାତିଆଦିପାଠେନ ଭଗୱତୋ ତେନ ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣେନ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦସ୍ସ ସଙ୍କାକାରତୋ ପଟିୱିଦ୍ଧଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନ ଇମିନା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣେନାତିଆଦିନା ଭଗୱତୋ ତେନ ଞାଣେନ ସଂସାରଚକ୍କାରାନଂ ୱିଦ୍ଧଂସିତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ତତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞାଣଂ ଅୱିଜ୍ଜାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତିଣ୍ଣଂ ଆଯତନାନନ୍ତି ଚକ୍ଖୁସୋତମନାଯତନାନଂ ତିଣ୍ଣଂ। ଏସ ନଯୋ ତିଣ୍ଣଂ ଫସ୍ସାନନ୍ତିଆଦୀସୁପି। ରୂପତଣ୍ହାଦିୱସେନ ଛ ତଣ୍ହାକାଯା ଏୱ ୱେଦିତବ୍ବା।

ସଗ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିନ୍ତି କାମସୁଗତୀସୁ ସମ୍ପତ୍ତିଂ। ତଥେୱାତି କାମୁପାଦାନପଚ୍ଚଯା ଏୱ। ବ୍ରହ୍ମଲୋକସମ୍ପତ୍ତିନ୍ତି ରୂପୀବ୍ରହ୍ମଲୋକସମ୍ପତ୍ତିଂ। ତେଭୂମକଧମ୍ମୱିସଯସ୍ସ ସଙ୍ଗସ୍ସାପି ରାଗସ୍ସ କିଲେସକାମଭାୱତୋ ଭୱରାଗୋପି କାମୁପାଦାନମେୱାତି ଆହ ‘‘କାମୁପାଦାନପଚ୍ଚଯାଯେୱ ମେତ୍ତଂ ଭାୱେତୀ’’ତି। ସେସୁପାଦାନମୂଲିକାସୁପୀତି ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନସୀଲବ୍ବତୁପାଦାନଅତ୍ତୱାଦୁପାଦାନମୂଲିକାସୁପି ଯୋଜନାସୁ। ତତ୍ରାଯଂ ଯୋଜନାନଯୋ – ଇଧେକଚ୍ଚୋ ‘‘ନତ୍ଥି ପରଲୋକୋ ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜତି ଅତ୍ତା’’ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୮୫-୮୬ ଅତ୍ଥତୋ ସମାନଂ) ଦିଟ୍ଠିଂ ଗଣ୍ହାତି, ସୋ ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନପଚ୍ଚଯା କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତୀତିଆଦିନା, ଅପରୋ ‘‘ଅସୁକସ୍ମିଂ ଭୱେ ଅତ୍ତା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜତୀ’’ତି ଦିଟ୍ଠିଂ ଗହେତ୍ୱା କାମରୂପାରୂପଭୱୂପପତ୍ତିଯା ତଂ ତଂ କୁସଲଂ କରୋତୀତିଆଦିନା ଚ ଦିଟ୍ଠୁପାଦାନମୂଲିକା ଯୋଜନା, ଇମିନାୱ ନଯେନ ଅତ୍ତୱାଦୁପାଦାନମୂଲିକା ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅପରୋ ‘‘ସୀଲେନ ସୁଦ୍ଧି ୱତେନ ସୁଦ୍ଧୀ’’ତି ଅସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଂ ‘‘ସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗୋ’’ତି ପରାମସନ୍ତୋ ସୀଲବ୍ବତୁପାଦାନପଚ୍ଚଯା କାଯେନ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ଚରତୀତିଆଦିନା ସବ୍ବଭୱେସୁ ସୀଲବ୍ବତୁପାଦାନମୂଲିକା ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଇଦାନି ଯସ୍ସ ସଂସାରଚକ୍କାରାନଂ ଘାତନସମତ୍ଥସ୍ସ ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜାଦିପଚ୍ଚଯପଅଗ୍ଗହାକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ କାମଭୱେ ଚ ଅୱିଜ୍ଜା କାମଭୱେ ସଙ୍ଖାରାନଂ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀତିଆଦିନା ଅୱିଜ୍ଜାଦୀନଂ ପଚ୍ଚଯପଚ୍ଚୟୁପ୍ପନ୍ନଭାୱୋ ଦସ୍ସିତୋ, ତମେୱ ଞାଣଂ ଅୱିଜ୍ଜାଦୀସୁ ପୱତ୍ତିଆକାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗପାଠଇଂ ଆନେତ୍ୱା ନିଗମନୱସେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମଯନ୍ତିଆଦିମାହ। ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗଟୀକାଯଂ ପନ ‘‘ଇଦାନି ସ୍ୱାଯଂ ସଂସାରଚକ୍କଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେନ କାମଭୱେ ଅୱିଜ୍ଜା କାମଭୱେ ସଙ୍ଖାରାନଂ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀତିଆଦିନା ଅୱିଜ୍ଜାଦୀନଂ ପଚ୍ଚଯଭାୱୋ ସଙ୍ଖାରାଦୀନଂ ପଚ୍ଚୟୁପ୍ପନ୍ନଭାୱୋ ଦସ୍ସିତୋ, ତମେୱ ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗପାଠଇଂ ଆନେତ୍ୱା ନିଗମନୱସେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱମଯନ୍ତିଆଦିମାହା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯା ୱିନଯଟୀକାଯପି ଅଯମେୱ ପାଠୋ ଲିଖିତୋ। ତତ୍ଥ ଚ କାମଭୱେ ଚ ଅୱିଜ୍ଜାତିଆଦିନା ଅୱିଜ୍ଜାଦୀନଂ ପଚ୍ଚଯପଚ୍ଚୟୁପ୍ପନ୍ନଭାୱୋ ସଂସାରଚକ୍କଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେନ ୱୁତ୍ତୋ ନ ହୋତି ତସ୍ସ ଚ ଅୱିଜ୍ଜା ନାଭି, ମୂଲତ୍ତାତିଆଦିନା ପୁବ୍ବେୱ ଦସ୍ସିତତ୍ତା ଉପରି ଚକ୍କରୂପତୋ ପଯୋଗତ୍ତେନ ଉପସଂହାରାଭାୱା ଚ। ‘‘ଅପି ଚ ତମେୱ ପଚ୍ଚଯପଚ୍ଚୟୁପ୍ପନ୍ନଭାୱଂ ନିଗମନୱସେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଚେତ୍ଥ ପଚ୍ଚଯପଚ୍ଚୟୁପ୍ପନ୍ନଭାୱୋ ନିଗମନୱସେନ ପଧାନତ୍ତେନ ଦସ୍ସିତୋ, ଅଥ ଖୋ ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହୱସପ୍ପୱତ୍ତଂ ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣମେୱ ଯଥାୱୁତ୍ତପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହାକାରସ୍ସ ନିଗମନୱସେନ ଦସ୍ସିତଂ। ତଥା ହି ‘‘ଏୱମଯଂ ଅୱିଜ୍ଜା ହେତୁ, ସଙ୍ଖାରା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନା, ଉଭୋପେତେ ଧମ୍ମା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନାତି ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ। ଅତୀତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ। ଅନାଗତମ୍ପି ଅଦ୍ଧାନଂ ଅୱିଜ୍ଜା ହେତୁ…ପେ… ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣ’’ନ୍ତି (ପଟି। ମ। ୧।୪୬) ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣମେୱ ପଧାନତ୍ତେନ ଦସ୍ସିତଂ। ‘‘ଅୱିଜ୍ଜା ହେତୁ, ସଙ୍ଖାରା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନା’’ତିଆଦି ପନ ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହେ ପଞ୍ଞା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣନ୍ତି (ପଟି। ମ। ମାତିକା ୪; ୧।୪୫) ୱୁଚ୍ଚମାନତ୍ତା ତସ୍ସ ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହାକାରପରିଦୀପନତ୍ଥଂ ୱିସଯତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପଧାନତ୍ତେନ।

ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ଏୱନ୍ତି ଅନନ୍ତରେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅଯଂ ଅୱିଜ୍ଜା ସଙ୍ଖାରାନଂ ହେତୁ, ସଙ୍ଖାରା ଚ ତେନ ହେତୁନା ସମୁପ୍ପନ୍ନା। ଉଭୋପେତେତି ଯସ୍ମା ଅଯଂ ଅୱିଜ୍ଜା ପରପରିକପ୍ପିତପକତିଇସ୍ସରାଦି ୱିଯ ଅହେତୁକା ନିଚ୍ଚା ଧୁୱା ନ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ‘‘ଆସୱସମୁଦଯା ଅୱିଜ୍ଜାସମୁଦଯୋ’’ତି (ମ। ନି। ୧।୧୦୩) ୱଚନତୋ ସଯମ୍ପି ସହେତୁକା ସଙ୍ଖତା ଅନିଚ୍ଚାଯେୱ ହୋତି, ତସ୍ମା ଉଭୋପେତେ ଅୱିଜ୍ଜାସଙ୍ଖାରା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନାଯେୱ। ଇତୀତି ଏୱଂ ଯଥାୱୁତ୍ତନଯେନ ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗଣ୍ହନେ ଯା ପଞ୍ଞା, ତଂ ଧମ୍ମାନଂ ଠିତିସଙ୍ଖାତେ କାରଣେ ଯାଥାୱତୋ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞାଣଂ ନାମାତି।

ଏତ୍ଥ ହି ଞାଣସ୍ସ ୱିସଯୱିଭାୱନୱସେନେୱ ଅୱିଜ୍ଜାଦୀନଂ ପଚ୍ଚଯାଦିଭାୱୋ ୱୁତ୍ତୋ, ନ ପଧାନତ୍ତେନ, ଞାଣମେୱ ପନେତ୍ଥ ପଧାନତୋ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଏତସ୍ସ ଞାଣସ୍ସ ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହାକାରଦସ୍ସନତ୍ଥମେୱ ହେଟ୍ଠାପି କାମଭୱେ ଚ ଅୱିଜ୍ଜାତିଆଦିନା ଅୱିଜ୍ଜାଦୀନଂ ପଚ୍ଚଯାଦିଭାୱୋ ୱୁତ୍ତୋ, ଇଧାପି ନିଗମନୱସେନ ଉପସଂହଟୋ, ନ ଭୱଚକ୍କଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତି ଅଯମେତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ମତି।

ତତ୍ଥ ଚ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଧମ୍ମେସୁ ଅଦିଟ୍ଠେସୁ ହେତୂନଂ ପଚ୍ଚଯଭାୱୋପି ନ ସକ୍କା ଦଟ୍ଠୁନ୍ତି ‘‘ସଙ୍ଖାରା ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନା’’ତି ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହଞ୍ଞାଣନିଦ୍ଦେସେ (ପଟି। ମ। ୧।୪୫) ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନଧମ୍ମାନମ୍ପି ଗହଣଂ କତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏତେନ ନଯେନାତି ଅୱିଜ୍ଜାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ସଙ୍ଖାରା ହେତୁ, ୱିଞ୍ଞାଣଂ ହେତୁସମୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତିଆଦିନା ସବ୍ବାନି ଜାତିପରିଯୋସାନାନି ପଦାନି ୱିତ୍ଥାରେତବ୍ବାନି।

ଏୱଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାମଗ୍ଗପାଠଇଯା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜାଦୀସୁ ପୱତ୍ତିଆକାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତସ୍ସ ତେସୁ ପଚ୍ଚଯେସୁ ଅଞ୍ଞେହିପି ଆକାରେହି ପୱତ୍ତିଆକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ତତ୍ଥାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦଙ୍ଗେସୁ। ସଙ୍ଖିପ୍ପନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅୱିଜ୍ଜାଦଯୋ ହେତୁସାମଞ୍ଞେନ ଫଲସାମଞ୍ଞେନ ୱାତି ସଙ୍ଖେପୋ, ସଙ୍ଗହୋ, କୋଟ୍ଠାସୋ ରାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ପନ ଜାତିତୋ ଦୁୱିଧୋପି କାଲଭେଦୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧୋ ଜାତୋ। ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୋ ଅଦ୍ଧାତି ଅନୁୱତ୍ତତି। ତଣ୍ହୁପାଦାନଭୱା ଗହିତା କିଲେସକମ୍ମସାମଞ୍ଞତୋ ତଦୱିନାଭାୱତୋ ଚ। ଅୱିଜ୍ଜାଦିକିଲେସୱଟ୍ଟମ୍ପି ୱିପାକଧମ୍ମଧମ୍ମତାସରିକ୍ଖତାଯ ଇଧ କମ୍ମୱଟ୍ଟମେୱାତି ଆହ ଇମେ ପଞ୍ଚ ଧମ୍ମାତିଆଦି। ୱିପାକା ଧମ୍ମାତିଆଦୀସୁ କମ୍ମଜଅରୂପକ୍ଖନ୍ଧାନମେୱ ୱିପାକସଦ୍ଦୱଚନୀଯତ୍ତେପି ନାମରୂପାଦିପଦେସୁ ରୂପମିସ୍ସମ୍ପି ଫଲପଞ୍ଚକଂ ଅରୂପପ୍ପଧାନତାଯ ଚ ତବ୍ବହୁଲତାଯ ଚ ‘‘ୱିପାକୱଟ୍ଟ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିପାକପ୍ପଧାନଂ ୱଟ୍ଟଂ, ୱିପାକବହୁଲଂ ୱା ୱଟ୍ଟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କମ୍ମଜପରିଯାଯୋ ୱା ଏତ୍ଥ ୱିପାକ-ସଦ୍ଦୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଜାତିଜରାମରଣାପଦେସେନାତି ପରମତ୍ଥଧମ୍ମୱିନିମୁତ୍ତଜାତିଜରାମରଣଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ତଦପଦେସେନ ତେସଂ କଥନେନ ତଂମୁଖେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆକିରୀଯନ୍ତି ପକାସୀଯନ୍ତୀତି ଆକାରା, ଅୱିଜ୍ଜାଦିସରୂପା, ତତୋ ପଚ୍ଚଯାକାରତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକୋ ସନ୍ଧୀତି ଅୱିଚ୍ଛେଦପ୍ପୱତ୍ତିହେତୁଭୂତୋ ହେତୁଫଲସନ୍ଧି, ଦୁତିଯୋ ଫଲହେତୁସନ୍ଧି, ତତିଯୋ ହେତୁଫଲସନ୍ଧୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଏୱଂ ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜାଦୀସୁ ଅନେକେହି ପକାରେହି ପୱତ୍ତିଆକାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତେହି, ଅୱୁତ୍ତେହି ଚ ସବ୍ବେହି ଆକାରେହି ଭଗୱତୋ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦସ୍ସ ପଟିୱିଦ୍ଧଭାୱଂ, ତସ୍ସ ଚ ଞାଣସ୍ସ ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞ୍ଞାଣସଦ୍ଦପ୍ପୱତ୍ତିନିମିତ୍ତଂ ପଟିସମ୍ଭିଦାପାଠଇନଯେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ଉପସଂହାରୱସେନ ଇତି ଭଗୱାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଇତୀତି ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରପରାମସନଂ, ତେନାହ ଚତୁସଙ୍ଖେପନ୍ତିଆଦି। ସବ୍ବାକାରତୋତି ଇଧ କାମଭୱେ ଚ ଅୱିଜ୍ଜା କାମଭୱେ ସଙ୍ଖାରାନଂ ପଚ୍ଚଯୋତିଆଦିନା ଇଧ ୱୁତ୍ତେହି ଚ ଅୱୁତ୍ତେହି ଚ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦୱିଭଙ୍ଗାଦୀସୁ (ୱିଭ। ୨୨୫ ଆଦଯୋ) ଆଗତେହି ସବ୍ବେହି ପକାରେହି ପଟିୱିଜ୍ଝତି। ତନ୍ତି ଯେନ ଞାଣେନ ଭଗୱା ଏୱଂ ଜାନାତି, ତଂ ଞାଣଂ। ଞାତଟ୍ଠେନାତି ଜାନନଟ୍ଠେନ। ପଜାନନଟ୍ଠେନାତି ପଟିୱିଜ୍ଝନଟ୍ଠେନ।

ଇଦାନି ଯମିଦଂ ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞ୍ଞାଣଂ ପଚ୍ଚଯପରିଗ୍ଗହାକାରଭେଦେହି ସଦ୍ଧିଂ ପପଞ୍ଚତୋ ଦସ୍ସିତଂ, ତସ୍ମିଂ ଅରଘାତେ ଏତସ୍ସ ଉପଯୋଗିତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମିନା ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞ୍ଞାଣେନାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞ୍ଞାଣେନ ଅରେ ହନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କଥନ୍ତି? ଆହ ‘‘ତେ ଧମ୍ମେ’’ତିଆଦି। ତେ ଅୱିଜ୍ଜାଦିକେ ଧମ୍ମେ ମହାୱଜିରଞ୍ଞାଣାୱୁଧେନ ତେନ ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞ୍ଞାଣେନ ଯଥାଭୂତଂ ଞତ୍ୱା ତେନ ବଲୱୱିପସ୍ସନାୱୁଧେନ ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ଅରିଯମଗ୍ଗାୱୁଧେନ ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ ଅରେ ହନୀତି ଯୋଜନା। ଅରିଯମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣମ୍ପି ହି କିଚ୍ଚତୋ ସମୁଦଯସଚ୍ଚାଦିବୋଧତୋ ‘‘ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଞ୍ଞାଣ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଏକେକଂ ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧଂ ଏକେକୱିହାରେନ ପୂଜେମୀତି ଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧଂ ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତାପି ୱିହାରକରଣପୂଜା ଭଗୱତି ପେମେନେୱ ପୱତ୍ତତ୍ତା ସଧାତୁକାଦିଚେତିଯପଟିମଣ୍ଡିତତ୍ତା ଚ ଭଗୱତୋୱ ପୂଜାତି ଆହ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସାତିଆଦି। କିଲେସାରୀନ ସୋ ମୁନୀତି ଏତ୍ଥ ନିଗ୍ଗହୀତଲୋପୋ, କିଲେସାରୀନଂ ହତତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଚ୍ଚଯାଦୀନ ଚାରହୋତି ଏତ୍ଥାପି ନିଗ୍ଗହୀତଲୋପୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ଏତ୍ଥ ସଂ-ସଦ୍ଦୋ ସଯନ୍ତି ଅତ୍ଥେ ପୱତ୍ତତୀତି ଆହ ‘‘ସାମ’’ନ୍ତି, ଅପରନେଯ୍ୟୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବଧମ୍ମାନନ୍ତି ଇଦଂ କସ୍ସଚି ୱିସଯୱିସେସସ୍ସ ଅଗ୍ଗହିତତ୍ତା ସିଦ୍ଧଂ। ପଦେସଗ୍ଗହଣେ ହି ଅସତି ଗହେତବ୍ବସ୍ସ ନିପ୍ପଦେସତାୱ ୱିଞ୍ଞାଯତି, ଯଥା ଦିକ୍ଖିତୋ ନ ଦଦାତୀତି। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଅତ୍ଥୱିସେସାନପେକ୍ଖା କତ୍ତରିଯେୱ ବୁଦ୍ଧ-ସଦ୍ଦସିଦ୍ଧି ୱେଦିତବ୍ବା କମ୍ମୱଚନିଚ୍ଛାଯ ଅଭାୱତୋ। ‘‘ସମ୍ମା ସାମଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ତା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ’’ତି ଏତ୍ତକମେୱ ହି ଇଧ ସଦ୍ଦତୋ ଲବ୍ଭତି। ସବ୍ବଧମ୍ମାନନ୍ତି ଇଦଂ ପନ ଅତ୍ଥତୋ ଲବ୍ଭମାନଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ନ ହି ବୁଜ୍ଝନକିରିଯା ଅୱିସଯା ଯୁଜ୍ଜତି। ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟେତି ଲକ୍ଖଣାଦିତୋ ଅନିଚ୍ଚାଦିତୋ ଚ ଅଭିୱିସିଟ୍ଠେନ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରଞ୍ଞାଣେନ ଜାନିତବ୍ବେ ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମେ। ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟେତି ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଜାନିତବ୍ବଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିଯସଚ୍ଚମାହ। ପହାତବ୍ବେତି ସମୁଦଯସଚ୍ଚଂ। ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବେତି ନିରୋଧସଚ୍ଚଂ। ବହୁୱଚନନିଦ୍ଦେସୋ ପନେତ୍ଥ ସୋପାଦିସେସାଦିକଂ ପରିଯାଯସିଦ୍ଧଂ ଭେଦଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା କତୋ।

ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟନ୍ତି ଗାଥାଯ ପହାତବ୍ବଭାୱେତବ୍ବାନଂ ସମୁଦଯମଗ୍ଗସଚ୍ଚାନଂ ହେତୁଧମ୍ମାନଂ ଗହଣେନେୱ ତପ୍ଫଲାନଂ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚନିରୋଧସଚ୍ଚାନମ୍ପି ସିଦ୍ଧିତୋ ପରିଞ୍ଞାତବ୍ବଞ୍ଚ ପରିଞ୍ଞାତଂ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଞ୍ଚ ସଚ୍ଛିକତନ୍ତି ଇଦମ୍ପେତ୍ଥ ସଙ୍ଗହିତମେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ତେନାହ ‘‘ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧୋସ୍ମୀ’’ତି। ଯସ୍ମା ଚତ୍ତାରିପି ସଚ୍ଚାନି ମଯା ବୁଦ୍ଧାନି, ତସ୍ମା ସବ୍ବମ୍ପି ଞେଯ୍ୟଂ ବୁଦ୍ଧୋସ୍ମି, ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱିଚିତ୍ତୱିସଯପଣ୍ହନାକାରପ୍ପୱତ୍ତିଯା ତଣ୍ହା ଦୁକ୍ଖୱିଚିତ୍ତତାଯ ପଧାନକାରଣନ୍ତି ଆହ ''ମୂଲକାରଣଭାୱେନା''ତି। ଉଭିନ୍ନନ୍ତି ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ତଂସମୁଦଯସ୍ସ ଚ। ଅପ୍ପୱତ୍ତୀତି ଅପ୍ପୱତ୍ତିନିମିତ୍ତଂ, ନ ଅଭାୱମତ୍ତଂ। ତସ୍ସ ଅୱହୁତ୍ୱା ସପ୍ପଚ୍ଚଯତ୍ତାଦିଅନେକଭେଦା ସଦ୍ଦସଙ୍ଗହିତା। ନିରୋଧପ୍ପଜାନନାତି ସଚ୍ଛିକିରିଯାଭିସମଯୱସେନ ନିରୋଧସ୍ସ ପଟିୱିଜ୍ଝନା। ଏକେକପଦୁଦ୍ଧାରେନାପୀତି ଚକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁସମୁଦଯୋତିଆଦିନା ଏକେକକୋଟ୍ଠାସନିଦ୍ଧାରଣେନାପି, ନ ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚାଦିସାମଞ୍ଞତୋ ଏୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତଣ୍ହାଯପି ସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖପରିଯାପନ୍ନତାଯ ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟତ୍ତା ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଛ ତଣ୍ହାକାଯା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ମିଂ ପନ ଅତ୍ତଭାୱେ ସା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ସ ମୂଲକାରଣଭାୱେନ ସମୁଟ୍ଠାପିକା ପୁରିମଭୱସିଦ୍ଧା ତଣ୍ହା ସମୁଦଯସଚ୍ଚନ୍ତି ଗହେତବ୍ବା। କସିଣାନୀତି କସିଣାରମ୍ମଣାନି ଝାନାନି। ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରାତି କେସାଦଯୋ ତଦାରମ୍ମଣଜ୍ଝାନାନି ଚ। ନୱ ଭୱାତି କାମଭୱାଦଯୋ ତଯୋ ସଞ୍ଞୀଭୱାଦଯୋ ତଯୋ ଏକୱୋକାରଭୱାଦଯୋ ତଯୋ ଚାତି ନୱ ଭୱା। ଚତ୍ତାରି ଝାନାନୀତି ଆରମ୍ମଣୱିସେସଂ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ସାମଞ୍ଞତୋ ଚତ୍ତାରି ଝାନାନି ୱୁତ୍ତାନି। ୱିପାକକିରିଯାନମ୍ପି ଯଥାରହଂ ସଚ୍ଚଦ୍ୱଯ ସଙ୍ଗହୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥ ଚ କୁସଲଧମ୍ମାନଂ ଉପନିସ୍ସଯଭୂତା ତଣ୍ହାସମୁଟ୍ଠାପିକାତି ୱେଦିତବ୍ବା, କିରିଯଧମ୍ମାନଂ ପନ ତସ୍ସ ଅତ୍ତଭାୱସ୍ସ କାରଣଭୂତା ତଣ୍ହା। ଅନୁଲୋମତୋତି ଏତ୍ଥ ଅୱିଜ୍ଜା ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ, ତଂସମୁଟ୍ଠାପିକା ପୁରିମତଣ୍ହା ଆସୱା ସମୁଦଯସଚ୍ଚନ୍ତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ସଙ୍ଖାରାଦୀସୁ ପନ ଅୱିଜ୍ଜାଦଯୋୱ ସମୁଦଯସଚ୍ଚଭାୱେନ ଯୋଜେତବ୍ବା। ତେନାତି ତସ୍ମା।

ୱିଜ୍ଜାତି ଅତ୍ତନୋ ୱିସଯଂ ୱିଦିତଂ କରୋତୀତି ୱିଜ୍ଜା। ସମ୍ପନ୍ନତ୍ତାତି ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା, ସମ୍ପୁଣ୍ଣତ୍ତା ୱା। ତତ୍ରାତି ଅମ୍ବଟ୍ଠସୁତ୍ତେ। ମନୋମଯିଦ୍ଧିଯାତି ଏତ୍ଥ ''ଇଧ ଭିକ୍ଖୁ ଇମମ୍ହା କାଯା ଅଞ୍ଞଂ କାଯଂ ଅଭିନିମ୍ମିନାତୀ''ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୨୩୬) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସରୀରବ୍ଭନ୍ତରଝାନମନେନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ସରୀରସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତିୱସେନ ପୱତ୍ତା ମନୋମଯିଦ୍ଧି ନାମ, ସା ଅତ୍ଥତୋ ଝାନସମ୍ପଯୁତ୍ତା ପଞ୍ଞାଯେୱ। ସତ୍ତ ସଦ୍ଧମ୍ମା ନାମ ସଦ୍ଧା ହିରୀ ଓତ୍ତପ୍ପଂ ବାହୁସଚ୍ଚଂ ୱୀରିଯଂ ସତି ପଞ୍ଞା ଚ। ଗଚ୍ଛତି ଅମତଂ ଦିସନ୍ତି ଦୁକ୍ଖନିସ୍ସରଣତ୍ଥିକେହି ଦଟ୍ଠବ୍ବତୋ ଅମତଂ ନିବ୍ବାନମେୱ ଦିସଂ ଗଚ୍ଛତି, ଇମିନା ଚ ଚରଣାନଂ ସିକ୍ଖତ୍ତଯସଙ୍ଗହିତଅରିଯମଗ୍ଗଭାୱତୋ ନିବ୍ବାନତ୍ଥିକେହି ଏକଂସେନ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବତଂ ଦସ୍ସେତି। ଇଦାନିସ୍ସା ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପଦାଯ ସାୱକାଦିଅସାଧାରଣତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ତତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜାସମ୍ପଦାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଆସୱକ୍ଖଯୱିଜ୍ଜାୱସେନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତା ସିଜ୍ଝତି, ଚରଣଧମ୍ମଭୂତେସୁ ଝାନେସୁ ଅନ୍ତୋଗଧାଯ ମହାକରୁଣାସମାପତ୍ତିଯା ୱସେନ ମହାକାରୁଣିକତା ସିଜ୍ଝତୀତି ଆହ ''ୱିଜ୍ଜା...ପେ... ମହାକାରୁଣିକତ''ନ୍ତି। ଯଥା ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ଯଥା ଅଞ୍ଞୋପି ୱିଜ୍ଜାଚରଣସମ୍ପନ୍ନୋ ବୁଦ୍ଧୋ ନିଯୋଜେତି, ତଥା ଅଯମ୍ପୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାତି ଅନତ୍ଥପରିୱଜ୍ଜନଅତ୍ଥନିଯୋଜନେନ। ଅତ୍ତନ୍ତପାଦଯୋତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ପରନ୍ତପୌଭଯନ୍ତପା ଗହିତା। ଅସଜ୍ଜମାନୋ ଭୱେସୁ ଅପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛନ୍ତୋତି ପହୀନାନଂ ପୁନାନୁପ୍ପତ୍ତିତୋ ନ ପୁନ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୋ।

ତତ୍ରାତି ଯୁତ୍ତୱାଚାଭାସନେ ସାଧେତବ୍ବେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମଂ। ଅଭୂତନ୍ତି ଅଭୂତତ୍ଥଂ। ଅତଚ୍ଛନ୍ତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଅନତ୍ଥସଂହିତନ୍ତି ପିସୁଣାଦିଦୋସଯୁତ୍ତଂ। ସମ୍ମାଗଦତ୍ତାତି ସୁନ୍ଦରୱଚନତ୍ତା, ଗଦନଂ ଗଦୋ, କଥନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁନ୍ଦରୋ ଗଦୋ ୱଚନମସ୍ସାତି ''ସୁଗଦୋ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ନିରୁତ୍ତିନଯେନ ଦ-କାରସ୍ସ ତ-କାରଂ କତ୍ୱା ''ସୁଗତୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ସଭାୱତୋତି ଦୁକ୍ଖସଭାୱତୋ। ଲୋକନ୍ତି ଖନ୍ଧାଦିଲୋକଂ। ଯଥାୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ସୁତ୍ତତୋ ଆହ ଯତ୍ଥାତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଲୋକନ୍ତସଙ୍ଖାତେ ନିବ୍ବାନେ। ତନ୍ତି ଲୋକସ୍ସନ୍ତଂ, ଓକାସଲୋକେ କାଯଗମନେନ ଞାତବ୍ବଂ ପତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ନାହଂ ୱଦାମୀତି ଯୋଜନା। ଇଦଞ୍ଚ ରୋହିତଦେୱପୁତ୍ତେନ ଲୋକସ୍ସ କାଯଗତିୱସେନ ଅନ୍ତଗମନସ୍ସ ପୁଚ୍ଛିତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଅପ୍ପତ୍ୱା ଲୋକସ୍ସନ୍ତନ୍ତି ଖନ୍ଧାଦିଲୋକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

କିନ୍ତେ ପଦସା ଓକାସଲୋକପରିବ୍ଭମନେନ, ପରିମିତଟ୍ଠାନେ ଏୱ ତଂ ଞାଣଗମନେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେମୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅପି ଚାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ବ୍ୟାମମତ୍ତେ କଳେୱରେତି ସରୀରେ। ତେନ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧଂ ଦସ୍ସେତି। ସସଞ୍ଞିମ୍ହୀତି ସଞ୍ଞାସୀସେନ ୱେଦନାଦଯୋ ତଯୋ ଖନ୍ଧେ। ସମନକେତି ୱିଞ୍ଞାଣକ୍ଖନ୍ଧଂ। ଲୋକନ୍ତି ଖନ୍ଧାଦିଲୋକଂ, ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଲୋକନିରୋଧନ୍ତି ନିବ୍ବାନେନ ଲୋକସ୍ସ ନିରୁଜ୍ଝନଂ, ନିବ୍ବାନମେୱ ୱା। ଅଦେସମ୍ପି ହି ନିବ୍ବାନଂ ଯେସଂ ନିରୋଧାଯ ହୋତି, ଉପଚାରତୋ ତନ୍ନିସ୍ସିତଂ ୱିଯ ହୋତୀତି ''ବ୍ୟାମମତ୍ତେ କଳେୱରେ ଲୋକନିରୋଧମ୍ପି ପଞ୍ଞପେମୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଚକ୍ଖୁ ଲୋକେ ପିଯରୂପଂ, ସାତରୂପଂ, ଏତ୍ଥେସା ତଣ୍ହା ନିରୁଜ୍ଝମାନା ନିରୁଜ୍ଝତୀତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୨।୪୦୧; ୱିଭ। ୨୦୪) ୱିଯ। କୁଦାଚନନ୍ତି କଦାଚିପି। ଅପ୍ପତ୍ୱାତି ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗେନ ଅନଧିଗନ୍ତ୍ୱା। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ତଂ ଗମନେନ ପତ୍ତୁଂ ନ ସକ୍କା, ତସ୍ମା। ହୱେତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ଏକଂସତ୍ଥେ ୱା । ଲୋକୱିଦୂତି ସଭାୱାଦିତୋ ଖନ୍ଧାଦିଜାନନକୋ। ଚତୁସଚ୍ଚଧମ୍ମାନଂ ଅଭିସମିତତ୍ତା ସମିତାୱୀ, ସମିତକିଲେସୋତି ୱା ଅତ୍ଥୋ। ନାସୀସତି ନ ପତ୍ଥେତି ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକତ୍ତା।

ଏୱଂ ସଙ୍ଖେପତୋ ଲୋକଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ୱିତ୍ଥାରତୋ ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅପି ଚ ତଯୋ ଲୋକାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଇନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧାନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ସମୂହସନ୍ତାନଭୂତୋ ସତ୍ତଲୋକୋ। ସୋ ହି ରୂପାଦୀସୁ ସତ୍ତୱିସତ୍ତତାଯ ''ସତ୍ତୋ''ତି ଚ, ଲୋକିଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ କମ୍ମକିଲେସା ତବ୍ବିପାକା ଚାତି ''ଲୋକୋ''ତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ଅନିନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧାନଂ ଉତୁଜରୂପାନଂ ସମୂହସନ୍ତାନଭୂତୋ ଓକାସଲୋକୋ। ସୋ ହି ସତ୍ତସଙ୍ଖାରାନଂ ଆଧାରତୋ

‘‘ଓକାସୋ’’ତି ଚ, ଲୋକିଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତସ୍ସାଧାରା ଚ ଆଧେଯ୍ୟଭୂତାତି ‘‘ଲୋକୋ’’ତି ଚ ପଵୁଚ୍ଚତି। ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନିନ୍ଦ୍ରିଯବଦ୍ଧା ପନ ସବ୍ବେପି ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା ପଚ୍ଚଯେହି ସଙ୍ଖତଟ୍ଠେନ ଲୁଜ୍ଜନପଲୁଜ୍ଜନଟ୍ଠେନ ଚ ‘‘ସଙ୍ଖାରଲୋକୋ’’ତି ଚ ଵୁଚ୍ଚତି। ଆହରତି ଅତ୍ତନୋ ଫଲନ୍ତି ଆହାରୋ, ପଚ୍ଚଯୋ। ତେନ ତିଟ୍ଠନସୀଲା ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ଵା ଯାଵ ଭଙ୍ଗା ପଵତ୍ତନସୀଲାତି ଆହାରଟ୍ଠିତିକା, ସବ୍ବେ ସଙ୍ଖତଧମ୍ମା। ସବ୍ବେ ସତ୍ତାତି ଚ ଇମିନାପି ଵେନେଯ୍ୟାନୁରୂପତୋ ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନତ୍ତା ଦେସନାଯ ସଙ୍ଖାରାଵ ଗହିତା।

ଯାଵତା ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ପରିହରନ୍ତୀତି ଯତ୍ତକେ ଠାନେ ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ପରିଵତ୍ତନ୍ତି ପଵତ୍ତନ୍ତି। ଵିରୋଚନାତି ତେସଂ ଵିରୋଚନହେତୁ ଓଭାସନହେତୂତି ହେତୁମ୍ହି ନିସ୍ସକ୍କଵଚନଂ। ଦିସା ଭନ୍ତୀତି ସଙ୍କା ଦିସା ଯାଵତା ଵିଗତନ୍ଧକାରା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି। ଅଥ ଵା ଦିସାତି ଉପଯୋଗବହୁଵଚନଂ। ତସ୍ମା ଵିରୋଚମାନା ଚନ୍ଦିମସୂରିଯା ଯତ୍ତକା ଦିସା ଭନ୍ତି ଓଭାସେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତାଵ ସହସ୍ସଧା ଲୋକୋତି ତତ୍ତକେନ ପମାଣେନ ସହସ୍ସପ୍ପକାରୋ ଓକାସଲୋକୋ, ସହସ୍ସଚକ୍କଵାଳଆନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥାତି ସହସ୍ସଚକ୍କଵାଳଏ। ଵସୋତି ଇଦ୍ଧିସଙ୍ଖାତୋ ଵସୋ ଵତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତମ୍ପୀତି ତିଵିଧମ୍ପି ଲୋକଂ। ଅସ୍ସାତି ଅନେନ ଭଗଵତା ସଙ୍ଖାରଲୋକୋପି ସବ୍ବଥା ଵିଦିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକୋ ଲୋକୋତି ଯ୍ୱାଯଂ ହେଟ୍ଠା ଵୁତ୍ତନଯେନ ସବ୍ବସଙ୍ଖତାନଂ ପଚ୍ଚଯାଯତ୍ତଵୁତ୍ତିତୋ ତେନ ସାମଞ୍ଞେନ ସଙ୍ଖାରଲୋକୋ ଏକୋ ଏକଵିଧୋ, ଏସ ନଯୋ ସେସେସୁପି। ସବ୍ବତ୍ଥାପି ଲୋକିଯଧମ୍ମାଵ ଲୋକୋତି ଅଧିପ୍ପେତା ଲୋକୁତ୍ତରାନଂ ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟଭାଵାଭାଵା। ଉପାଦାନାନଂ ଆରମ୍ମଣଭୂତା ଖନ୍ଧା ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା। ସତ୍ତ ଵିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋତି ତଥା ତଥା ସମୁପ୍ପନ୍ନା ପଜାଯେଵ ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି। ନାନତ୍ତକାଯା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ନାନତ୍ତକାଯା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ଏକତ୍ତକାଯା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ଏକତ୍ତକାଯା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ, ହେଟ୍ଠିମା ଚ ତଯୋ ଆରୁପ୍ପାତି ଇମା ସତ୍ତଵିଧା ପଜାଯେଵ ଵିଞ୍ଞାଣଂ ତିଟ୍ଠତି ଏତ୍ଥାତି ଵିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ ନାମ। ତତ୍ଥ ନାନତ୍ତଂ କାଯୋ ଏତେସମତ୍ଥୀତି ନାନତ୍ତକାଯା। ନାନତ୍ତଂ ସଞ୍ଞା ଏତେସନ୍ତି ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ। ସଞ୍ଞାସୀସେନେତ୍ଥ ପଟିସନ୍ଧିଵିଞ୍ଞାଣଂ ଗହିତଂ, ଏସ ନଯୋ ସେସେସୁପି।

ତତ୍ଥ ସବ୍ବମନୁସ୍ସା ଚ ଛ କାମାଵଚରଦେଵା ଚ ନାନତ୍ତକାଯା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ ନାମ। ତେସଞ୍ହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଵିସଦିସତାଯ ନାନା କାଯୋ, ପଟିସନ୍ଧିସଞ୍ଞା ଚ ନଵଵିଧତାଯ ନାନା। ତୀସୁ ପଠମଜ୍ଝାନଭୂମୀସୁ ବ୍ରହ୍ମକାଯିକା ଚେଵ ଚତୂସୁ ଅପାଯେସୁ ସତ୍ତା ଚ ନାନତ୍ତକାଯା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ ନାମ। ତେସୁ ହି ବ୍ରହ୍ମପାରିସଜ୍ଜାଦୀନଂ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ସରୀରଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଵିସଦିସଂ, ପଟିସନ୍ଧିସଞ୍ଞା ପନ ପଠମଜ୍ଝାନଵିପାକଵସେନ ଏକାଵ, ତଥା ଆପାଯିକାନମ୍ପି, ତେସଂ ପନ ସବ୍ବେସଂ ଅକୁସଲଵିପାକାହେତୁକାଵ ପଟିସନ୍ଧିସଞ୍ଞା। ଦୁତିଯଜ୍ଝାନଭୂମିକା ଚ ପରିତ୍ତାଭ ଅପ୍ପମାଣାଭ ଆଭସ୍ସରା ଏକତ୍ତକାଯା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ ନାମ। ତେସଞ୍ହି ସବ୍ବେସଂ ଏକପ୍ପମାଣୋଵ କାଯୋ, ପଟିସନ୍ଧିସଞ୍ଞା ପନ ଦୁତିଯତତିଯଜ୍ଝାନଵିପାକଵସେନ ନାନା ହୋତି। ତତିଯଜ୍ଝାନଭୂମିଯଂ ପରିତ୍ତସୁଭାଦଯୋ ତଯୋ, ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଭୂମିଯଂ ଅସଞ୍ଞସତ୍ତଵଜ୍ଜିତା ଵେହପ୍ଫଲା, ପଞ୍ଚ ଚ ସୁଦ୍ଧାଵାସାତି ନଵସୁ ଭୂମୀସୁ ସତ୍ତା ଏକତ୍ତକାଯା ଏକତ୍ତସଞ୍ଞିନୋ ନାମ। ଆଭାନାନତ୍ତେନ ପନ ସବ୍ବତ୍ଥ କାଯନାନତ୍ତଂ ନ ଗଯ୍ହତି, ସଣ୍ଠାନନାନତ୍ତେନେଵ ଗଯ୍ହତୀତି। ଅସଞ୍ଞସତ୍ତା ଵିଞ୍ଞାଣାଭାଵେନ ଵିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିସଙ୍ଖ୍ୟଂ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ନେଵସଞ୍ଞା ନାସଞ୍ଞାଯତନଂ ପନ ଯଥା ସଞ୍ଞାଯ, ଏଵଂ ଵିଞ୍ଞାଣସ୍ସାପି ସୁଖୁମତ୍ତା ନେଵଵିଞ୍ଞାଣଂ ନାଵିଞ୍ଞାଣଂ, ତସ୍ମା ପରିବ୍ୟତ୍ତଵିଞ୍ଞାଣକିଚ୍ଚଵନ୍ତେସୁ ଵିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତୀସୁ ନ ଗଯ୍ହତି। ତସ୍ମା ସେସାନି ଆକାସାନଞ୍ଚାଯତନାଦୀନି ତୀଣିଯେଵ ଗହିତାନି, ତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଇମା ସତ୍ତ ଵିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋତି ଵେଦିତବ୍ବା।

ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମାତି ଲାଭୋ ଅଲାଭୋ ଯସୋ ଅଯସୋ ନିନ୍ଦା ପସଂସା ସୁଖଂ ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଇମେ ଅଟ୍ଠ ଲୋକସ୍ସ ସଭାଵତ୍ତା ଲୋକଧମ୍ମା। ଲାଭାଲାଭାଦିପଚ୍ଚଯା ଉପ୍ପଜ୍ଜନକା ପନେତ୍ଥ ଅନୁରୋଧଵିରୋଧା ଵା ଲାଭାଦିସଦ୍ଦେହି ଵୁତ୍ତାତି ଵେଦିତବ୍ବା। ନଵ ସତ୍ତାଵାସାତି ହେଟ୍ଠା ଵୁତ୍ତା ସତ୍ତ ଵିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋ ଏଵ ଅସଞ୍ଞସତ୍ତଚତୁତ୍ଥାରୁପ୍ପେହି ସଦ୍ଧିଂ ‘‘ନଵ ସତ୍ତାଵାସା’’ତି ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି। ସତ୍ତା ଆଵସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ସତ୍ତାଵାସା, ସତ୍ତନିକାଯୋ, ଅତ୍ଥତୋ ତଥା ପଵତ୍ତା ପଜା ଏଵ ଇଧ ସଙ୍ଖାରଲୋକଭାଵେନ ଗଯ୍ହନ୍ତୀତି ଵେଦିତବ୍ବା। ଦସାଯତନାନୀତି ଧମ୍ମାଯତନମନାଯତନଵଜ୍ଜିତାନି ଦସ।

ଏତ୍ଥ ଚ ତୀସୁ ଭଵେସୁ ଅସ୍ସାଦଦସ୍ସନଵସେନ ତିସ୍ସୋ ଵେଦନାଵ ଲୋକଭାଵେନ ଵୁତ୍ତା, ତଥା ପଚ୍ଚଯଦସ୍ସନଵସେନ ଚତ୍ତାରୋଵ ଆହାରା। ଅତ୍ତଗ୍ଗାହନିମିତ୍ତଦସ୍ସନଵସେନ ଛ ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନେଵ ଆଯତନାନି। ଥୂଲସଞ୍ଞୀଭଵଦସ୍ସନଵସେନ ସତ୍ତ ଵିଞ୍ଞାଣଟ୍ଠିତିଯୋଵ, ଅନୁରୋଧଵିରୋଧଦସ୍ସନଵସେନ ଅଟ୍ଠ ଲୋକଧମ୍ମା ଵା, ଥୂଲାଯତନଦସ୍ସନଵସେନ ଦସାଯତନାନେଵ ଲୋକଭାଵେନ ଵୁତ୍ତାନି। ତେସଂ ଗହଣେନେଵ ତନ୍ନିସ୍ସଯତପ୍ପଟିବଦ୍ଧା ତଦାରମ୍ମଣା ସବ୍ବେ ତେଭୂମକା ନାମରୂପଧମ୍ମା ଅତ୍ଥତୋ ଗହିତା ଏଵ ହୋନ୍ତି। ସେସେହି ପନ ଏକଵିଧାଦିକୋଟ୍ଠାସେହି ସରୂପେନେଵ ତେ ଗହିତାତି ଵେଦିତବ୍ବଂ।

ଆସଯଂ ଜାନାତୀତିଆଦୀସୁ ଆହଚ୍ଚ ଚିତ୍ତଂ ଏତ୍ଥ ସେତୀତି ଆସଯୋ, ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଵିସଯେ ପଵତ୍ତିତ୍ଵାପି ଚିତ୍ତଂ ଯତ୍ଥ ସରସେନ ପଵିସିତ୍ଵା ତିଟ୍ଠତି, ସୋ ଵଚ୍ଚାସଯୋ ଵିଵଟ୍ଟାସଯୋତି ଦୁଵିଧୋ। ତତ୍ଥ ଵଚ୍ଚାସଯୋପି ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିଵସେନ ଦୁଵିଧୋ। ଵିଵଟ୍ଟାସଯୋ ପନ ଵିପସ୍ସନାସଙ୍ଖାତା ଅନୁଲୋମିକା

ଖନ୍ତି, ମଗ୍ଗସଙ୍ଖାତଂ ଯଥାଭୂତଞ୍ଞାଣଞ୍ଚାତି ଦୁୱିଧୋ। ଯଥାହ –

‘‘ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠି ଚ, ଖନ୍ତି ଚେୱାନୁଲୋମିକଂ;

ଯଥାଭୂତଞ୍ଚ ଯଂ ଞାଣଂ, ଏତଂ ଆସଯସଦ୍ଦିତ’’ନ୍ତି। (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ୧।ୱେରଞ୍ଜକଣ୍ଡୱଣ୍ଣନା);

ଏତଂ ଦୁୱିଧମ୍ପି ଆସଯଂ ସତ୍ତାନଂ ଅପ୍ପୱତ୍ତିକ୍ଖଣେଯେୱ ଭଗୱା ସବ୍ବଥା ଜାନାତି। ଅନୁସଯନ୍ତି କାମରାଗାନୁସଯାଦିୱସେନ ସତ୍ତୱିଧଂ ଅନୁସଯଂ। ଚରିତନ୍ତି ‘‘ସୁଚରିତଦୁଚ୍ଚରିତ’’ନ୍ତି ନିଦ୍ଦେସେ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଥ ୱା ଚରିତନ୍ତି ଚରିଯା, ତେ ରାଗାଦଯୋ ଛ ମୂଲଚରିଯା, ସଂସଗ୍ଗସନ୍ନିପାତୱସେନ ଅନେକୱିଧା ହୋନ୍ତି। ଅଧିମୁତ୍ତିନ୍ତି ଅଜ୍ଝାସଯଧାତୁଂ, ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଭିରୁଚିୱସେନ ନିନ୍ନତା, ସା ଦୁୱିଧା ହୀନାଧିମୁତ୍ତି ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତୀତି। ଯାଯ ଦୁସ୍ସୀଲାଦିକେ ହୀନାଧିମୁତ୍ତିକେ ସେୱନ୍ତି, ସା ହୀନାଧିମୁତ୍ତି। ଯାଯ ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତିକେ ସେୱନ୍ତି, ସା ପଣୀତାଧିମୁତ୍ତି। ତଂ ଦୁୱିଧମ୍ପି ଅଧିମୁତ୍ତିଂ ଭଗୱା ସବ୍ବାକାରତୋ ଜାନାତି। ଅପ୍ପଂ ରାଗାଦିରଜଂ ଏତେସନ୍ତି ଅପ୍ପରଜକ୍ଖା, ଅନୁସ୍ସଦରାଗାଦିଦୋସା। ଉସ୍ସଦରାଗାଦିଦୋସା ମହାରଜକ୍ଖା। ଉପନିସ୍ସଯଭୂତେହି ତିକ୍ଖେହି ସଦ୍ଧାଦିଇନ୍ଦ୍ରିଯେହି ମୁଦୁକେହି ଚ ସମନ୍ନାଗତା ତିକ୍ଖିନ୍ଦ୍ରିଯା ମୁଦିନ୍ଦ୍ରିଯା ଚ। ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତେହି ଆସଯାଦୀହି ସୁନ୍ଦରେହି ଅସୁନ୍ଦରେହି ଚ ସମନ୍ନାଗତା ସ୍ୱାକାରା ଦ୍ୱାକାରା ଚ ୱେଦିତବ୍ବା। ସମ୍ମତ୍ତନିଯାମଂ ୱିଞ୍ଞାପେତୁଂ ସୁକରା ସୁୱିଞ୍ଞାପଯା, ୱିପରୀତା ଦୁୱିଞ୍ଞାପଯା। ମଗ୍ଗଫଲପଟିୱେଧାଯ ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନା ଭବ୍ବା, ୱିପରୀତା ଅଭବ୍ବା। ଏୱଂ ସତ୍ତସନ୍ତାନଗତଧମ୍ମୱିସେସଜାନନେନେୱ ସତ୍ତଲୋକୋପି ୱିଦିତୋ ଧମ୍ମୱିନିମୁତ୍ତସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଅଭାୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଏକଂ ଚକ୍କୱାଳଂ…ପେ… ପଞ୍ଞାସଞ୍ଚ ଯୋଜନାନୀତି ଏତ୍ଥ ହୋତୀତି ସେସୋ। ପରିକ୍ଖେପତୋ ପମାଣଂ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ସେସୋ। ଚକ୍କୱାଳସ୍ସ ସବ୍ବଂ ପରିମଣ୍ଡଲଂ ଛତ୍ତିଂସ ସତସହସ୍ସାନି…ପେ… ସତାନି ଚ ହୋନ୍ତୀତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥାତି ଚକ୍କୱାଳେ, ଦ୍ୱେ ସତସହସ୍ସାନି ଚତ୍ତାରି ନହୁତାନି ଚ ଯୋଜନାନି ଯାନି ଏତ୍ତକଂ ଏତ୍ତକପ୍ପମାଣଂ ବହଲତ୍ତେନ ଅଯଂ ୱସୁନ୍ଧରା ସଙ୍ଖାତାତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥ ଏତ୍ତକନ୍ତି କିରିଯାୱିସେସନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସନ୍ଧାରକଂ ଜଲଂ ଏତ୍ତକଂ ଏତ୍ତକପ୍ପମାଣଂ ହୁତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠିତନ୍ତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥାତି ଚକ୍କୱାଳେ। ଅଜ୍ଝୋଗାଳ୍ହୁଗ୍ଗତାତି ଅଜ୍ଝୋଗାଳ୍ହା ଚ ଉଗ୍ଗତା ଚ। ବ୍ରହାତି ମହନ୍ତା। ଯୋଜନାନଂ ସତାନୁଚ୍ଚୋ, ହିମୱା ପଞ୍ଚାତି ଯୋଜନାନଂ ପଞ୍ଚସତାନି ଉଚ୍ଚୋ ଉବ୍ବେଧୋ। ତିପଞ୍ଚଯୋଜନକ୍ଖନ୍ଧପରିକ୍ଖେପାତି ପନ୍ନରସଯୋଜନପ୍ପମାଣକ୍ଖନ୍ଧପରିଣାହା। ନଗୱ୍ହଯାତି ରୁକ୍ଖାଭିଧାନା ଜମ୍ବୂତି ଯୋଜନା। ସମନ୍ତତୋତି ସବ୍ବସୋଭାଗେନ, ଆଯାମତୋ ଚ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଚ ସତଯୋଜନୱିତ୍ଥାରାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ସାନୁଭାୱେନାତି ଯସ୍ସା ମହନ୍ତତାକପ୍ପଟ୍ଠାଯିକାଦିପ୍ପକାରେନ ପଭାୱେନ। ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତଂ ସବ୍ବଂ, ଲୋକଧାତୁମଯଂ ଠିତୋତି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ତଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚକ୍କୱାଳସିଲୁଚ୍ଚଯୋ ଠିତୋ, ଅଯଂ ଏକା ଲୋକଧାତୁ ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ, ମ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ। ଅଥ ୱା ତଂ ସବ୍ବଂ ଲୋକଧାତୁଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଯଂ ଚକ୍କୱାଳସିଲୁଚ୍ଚଯୋ ଠିତୋତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥାତି ତସ୍ସଂ ଲୋକଧାତୁଯଂ। ତାୱତିଂସଭୱନନ୍ତି ତିଦସପୁରଂ। ଅସୁରଭୱନନ୍ତି ଅସୁରପୁରଂ। ଅୱୀଚିମହାନିରଯୋ ଚ ତଥା ଦସସହସ୍ସଯୋଜନୋ, ସୋ ପନ ଚତୁନ୍ନଂ ଲୋହଭିତ୍ତୀନମନ୍ତରା ଯୋଜନସତାଯାମୱିତ୍ଥାରୋପି ସମନ୍ତା ସୋଳସହି ଉସ୍ସଦନିରଯେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦସସହସ୍ସଯୋଜନୋ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତଦନନ୍ତରେସୂତି ତେସଂ ଚକ୍କୱାଳାନଂ ଅନ୍ତରେସୁ। ଲୋକାନଂ ଚକ୍କୱାଳାନଂ ଅନ୍ତରେ ୱିୱରେ ଭୱତ୍ତା ଲୋକନ୍ତରିକା। ତିଣ୍ଣଞ୍ହି ସକଟଚକ୍କାନଂ ପତ୍ତାନଂ ୱା ଆସନ୍ନଟ୍ପିତାନଂ ଅନ୍ତରସଦିସେ ତିଣ୍ଣଂ ତିଣ୍ଣଂ ଚକ୍କୱାଳାନଂ ଅନ୍ତରେସୁ ଏକେକୋ ଲୋକନ୍ତରିକନିରଯୋ ଅଟ୍ଠଯୋଜନସହସ୍ସପ୍ପମାଣୋ ସୀତନରକୋ ସତ୍ତାନଂ ଅକୁସଲୱିପାକେନ ନିବ୍ବତ୍ତତି। ଅନନ୍ତାନୀତି ତିରିଯଂ ଅଟ୍ଠସୁ ଦିସାସୁ ଚକ୍କୱାଳାନି ଆକାସୋ ୱିଯ ଅନନ୍ତାନି। ଉଦ୍ଧଂ ପନ ଅଧୋ ଚ ଅନ୍ତାନେୱ। ଅନନ୍ତେନ ବୁଦ୍ଧଞାଣେନାତି ଏତ୍ଥ ଅନନ୍ତଞେଯ୍ୟପଟିୱେଧସାମତ୍ଥିଯଯୋଗତୋୱ ଞାଣଂ ‘‘ଅନନ୍ତ’’ନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅତ୍ତନୋତି ନିସ୍ସକ୍କେ ସାମିୱଚନମେତଂ, ଅତ୍ତତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଗୁଣେହି ଅତ୍ତନୋ ୱିସିଟ୍ଠତରସ୍ସାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ତରଗ୍ଗହଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅନୁତ୍ତରୋତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥନିଦ୍ଦେସୱସେନ କତଂ, ନ ୱିସିଟ୍ଠସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅତ୍ଥିତାଯ। ସଦେୱକେ ହି ଲୋକେ ସଦିସକପ୍ପୋପି ନାମ କୋଚି ତଥାଗତସ୍ସ ନତ୍ଥି, କୁତୋ ସଦିସୋ, ତେନାହ ସୀଲଗୁଣେନାପି ଅସମୋତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅସମେହି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେହି ସମୋ ଅସମସମୋ। ନତ୍ଥି ପଟିମା ଏତସ୍ସାତି ଅପ୍ପଟିମୋ। ଏସ ନଯୋ ସେସେସୁପି। ତତ୍ଥ ଉପମାମତ୍ତଂ ପଟିମା, ସଦିସୂପମା ପଟିଭାଗୋ। ଯୁଗଗ୍ଗାହୱସେନ ଠିତୋ ପଟିମୋ ପୁଗ୍ଗଲୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅତ୍ତନାତି ଅତ୍ତତୋ। ପୁରିସଦମ୍ମେତିଆଦୀସୁ ଦମିତବ୍ବା ଦମ୍ମା, ‘‘ଦମ୍ମପୁରିସା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ୱିସେସନସ୍ସ ପରନିପାତଂ କତ୍ୱା ‘‘ପୁରିସଦମ୍ମା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ପୁରିସଗ୍ଗହଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ଉକ୍କଟ୍ଠୱସେନ ଇତ୍ଥୀନମ୍ପି ଦମେତବ୍ବତୋ। ନିବ୍ବିସା କତା ଦୋସୱିସସ୍ସ ୱିନୋଦନେନ। ଅତ୍ଥପଦନ୍ତି ଅତ୍ଥାଭିବ୍ୟଞ୍ଜନକଂ ପଦଂ, ୱାକ୍ୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକପଦଭାୱେନ ଚ ଅନଞ୍ଞସାଧାରଣୋ ସତ୍ଥୁ ପୁରିସଦମ୍ମସାରଥିଭାୱୋ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି, ତେନାହ ଭଗୱା ହୀତିଆଦି। ଅଟ୍ଠ ଦିସାତି ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ। ଅସଜ୍ଜମାନାତି ୱସୀଭାୱପ୍ପତ୍ତିଯା ନିସ୍ସଙ୍ଗଚାରା।

ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୋ ୱୁଚ୍ଚତି ପଚ୍ଚକ୍ଖୋ ଅତ୍ତଭାୱୋ, ତତ୍ଥ ନିଯୁତ୍ତୋତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକୋ, ଇଧଲୋକତ୍ଥୋ। କମ୍ମକିଲେସୱସେନ ସମ୍ପରେତବ୍ବତୋ ସମାଗନ୍ତବ୍ବତୋ ସମ୍ପରାଯୋ , ପରଲୋକୋ, ତତ୍ଥ ନିଯୁତ୍ତୋତି ସମ୍ପରାଯିକୋ, ପରଲୋକତ୍ଥୋ। ପରମୋ ଉତ୍ତମୋ ଅତ୍ଥୋ ପରମତ୍ଥୋ, ନିବ୍ବାନଂ। ସହ ଅତ୍ଥେନ ୱତ୍ତତୀତି ସତ୍ଥୋ, ଭଣ୍ଡମୂଲେନ ୱାଣିଜ୍ଜାଯ ଦେସନ୍ତରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଜନସମୂହୋ। ସୋ ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ସତ୍ଥା, ସତ୍ଥୱାହୋତି ନିରୁତ୍ତିନଯେନ। ସୋ ୱିଯ ଭଗୱାତି ଆହ ''ସତ୍ଥା, ଭଗୱା ସତ୍ଥୱାହୋ''ତି। ଇଦାନି ତମତ୍ଥଂ ନିଦ୍ଦେସପାଳିନଯେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ଯଥା ସତ୍ଥୱାହୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସତ୍ଥେତି ସତ୍ଥିକେ ଜନେ। କଂ ଉଦକଂ ତାରେନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି କନ୍ତାରୋ, ନିରୁଦକୋ ଅରଞ୍ଞପ୍ପଦେସୋ। ଚୋରାଦୀହି ଅଧିଟ୍ଠିତଅରଞ୍ଞପ୍ପଦେସୋପି ଦୁଗ୍ଗମନଟ୍ଠେନ ତଂସଦିସତାଯ କନ୍ତାରାତ୍ୱେୱ ନିରୁଳ୍ହାତି ସାମଞ୍ଞତୋ ''କନ୍ତାରଂ ତାରେତୀ''ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ୱିୱରନ୍ତୋ ଚୋରକନ୍ତାରନ୍ତିଆଦିମାହ।

ଭଗୱତୋତି ନିସ୍ସକ୍କେ ସାମିୱଚନଂ, ଭଗୱନ୍ତତୋ ଧମ୍ମସ୍ସୱନେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ''ଉପଜ୍ଝାଯତୋ ଅଜ୍ଝେତୀ''ତି, ଭଗୱତୋ ସନ୍ତିକେତି ୱା ଅତ୍ଥୋ। ସରେ ନିମିତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗହେସୀତି ପୁବ୍ବବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେସୁ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନପରିଚଯେନ ''ଧମ୍ମୋ ଏସୋ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି ସରେ ଆକାରଂ ଗଣ୍ହି। ପୁବ୍ବାଭିଯୋଗୱସେନେୱ ହି ଇଦିସାନଂ ତିରଚ୍ଛାନାନଂ ଧମ୍ମସ୍ସୱନାଦୀସୁ ପସାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ୱଗ୍ଗୁଲିଆଦୀନଂ ୱିଯ। ଇତରଥା ସବ୍ବତିରଚ୍ଛାନାନମ୍ପି ତଥା ପସାଦୁପ୍ପତ୍ତିପ୍ପସଙ୍ଗତୋ। ଯଦି ହି ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ଭଗୱା ଅନନ୍ତଚକ୍କୱାଳେସୁ ସବ୍ବସତ୍ତାନମ୍ପି ଏକକ୍ଖଣେ ସପ୍ପାଟିହାରିଯଧମ୍ମଂ ସାୱେତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି ସବ୍ବସତ୍ତାନମ୍ପି ଇତୋ ପୁବ୍ବେୱ ୱିମୁତ୍ତିପ୍ପସଙ୍ଗୋ ସିଯା। ଯେ ପନ ଦେୱମନୁସ୍ସନାଗସୁପଣ୍ଣାଦଯୋ ପକତିଯାୱ କମ୍ମସ୍ସକତଞ୍ଞାଣାଦିଯୁତ୍ତା ହୋନ୍ତି, ତେଯେୱ ପୁବ୍ବେ ଅନୁପନିସ୍ସଯାପି ଭଗୱତୋ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନାଦିନା ପଠମଂ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ ପସାଦଂ ଉପ୍ପାଦେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ନ ଇତରେତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଅରେ ଅହମ୍ପି ନାମାତି ଏତ୍ଥ ''କୁତୋହଂ ଇଧ ନିବ୍ବତ୍ତୋତି ଓଲୋକେତ୍ୱା ମଣ୍ଡୂକଭାୱତୋତି ଞତ୍ୱା''ତି ଇଦଂ ଏତ୍ତକମ୍ପି ଅରେ ଅହମ୍ପି ନାମାତି ୱିମ୍ହଯୱଚନେନେୱ ସିଦ୍ଧତୀତି ଅୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଜଲନ୍ତି ଜଲନ୍ତୋ ୱିଜ୍ଜୋତମାନୋ। ମଣ୍ଡୂକୋହନ୍ତି ଗାଥାଯ ଉଦକେତି ସଞ୍ଜାତଟ୍ଠାନଦସ୍ସନଂ, ତେନ ଥଲମଣ୍ଡୂକତା ନିୱତ୍ତନଂ କତଂ ହୋତି। ଉଦକେ ଜାତାନମ୍ପି କଚ୍ଛପାଦୀନଂ ଥଲଗୋଚରତାପି ଅତ୍ଥୀତି ତଂ ନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ''ୱାରିଗୋଚରୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଉଦକସଞ୍ଚାରୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱିମୋକ୍ଖନ୍ତିକଞ୍ଞାଣୱସେନାତି ଏତ୍ଥ ସବ୍ବସୋ କିଲେସେହି ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି ୱିମୋକ୍ଖୋ, ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗୋ, ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ, ଅଗ୍ଗଫଲଂ, ତତ୍ଥ ଭୱଂ ୱିମୋକ୍ଖନ୍ତିକଂ, ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ସବ୍ବମ୍ପି ବୁଦ୍ଧଞ୍ଞାଣଂ। ଇଦାନି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପଦତୋ ବୁଦ୍ଧପଦସ୍ସ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଯସ୍ମା ୱାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧପଦେନ ହି ସତ୍ଥୁ ପଟିୱେଧଞ୍ଞାଣାନୁଭାୱୋ ୱୁତ୍ତୋ, ଇମିନା ପନ ବୁଦ୍ଧପଦେନ ଦେସନାଞ୍ଞାଣାନୁଭାୱୋପି, ତେନାହ ଅଞ୍ଞେପି ସତ୍ତେ ବୋଧେସୀତିଆଦି।

ଗୁଣୱିସିଟ୍ଠସତ୍ତୁତ୍ତମଗରୁଗାରୱାଧିୱଚନନ୍ତି ସବ୍ବେହି ସୀଲାଦିଗୁଣେହି ୱିସିଟ୍ଠସ୍ସ ତତୋ ଏୱ ସବ୍ବସତ୍ତେହି ଉତ୍ତମସ୍ସ ଗରୁନୋ ଗାରୱୱସେନ ୱୁଚ୍ଚମାନୱଚନମିଦଂ ଭଗୱାତି। ସେଟ୍ଠନ୍ତି ସେଟ୍ଠୱାଚକଂ ୱଚନଂ ସେଟ୍ଠଗୁଣସହଚରଣତୋ। ଅଥ ୱା ୱୁଚ୍ଚତୀତି ୱଚନଂ, ଅତ୍ଥୋ, ସୋ ସେଟ୍ଠୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଉତ୍ତମନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଗରୁଗାରୱଯୁତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ଗରୁଭାୱୋ ଗାରୱଂ, ଗରୁଗୁଣଯୋଗତୋ ଗରୁକରଣଂ ୱା ଗାରୱଂ, ତେନ ସାୱକାଦୀନଂ ଅସାଧାରଣତାଯ ଗରୁଭୂତେନ ମହନ୍ତେନ ଗାରୱେନ ଯୁତ୍ତୋତି ଗରୁଗାରୱଯୁତ୍ତୋ। ଅଥ ୱା ଗରୁ ଚ ସବ୍ବଲୋକସ୍ସ ସିକ୍ଖକତ୍ତା ତେନେୱ ଗାରୱଯୁତ୍ତୋ ଚାତିପି ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ଅୱତ୍ଥାଯ ୱିଦିତଂ ଆୱତ୍ଥିକଂ। ଏୱଂ ଲିଙ୍ଗିକଂ। ନିମିତ୍ତତୋ ଆଗତଂ ନେମିତ୍ତିକଂ। ଅଧିଚ୍ଚ ଯଂକିଞ୍ଚି ନିମିତ୍ତଂ ଅଧିୱଚନୱସେନ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ପୱତ୍ତଂ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନଂ, ତେନାହ ''ୱଚନତ୍ଥମନପେକ୍ଖିତ୍ୱା''ତି। ଯଦିଚ୍ଛାଯ ଆଗତଂ ଯାଦିଚ୍ଛକଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ବାହିରଂ ଦଣ୍ଡାଦି ଲିଙ୍ଗଂ, ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ତେୱିଜ୍ଜାଦି ନିମିତ୍ତଂ। ପଚୁରଜନୱିସଯଂ ୱା ଦିସ୍ସମାନଂ ଲିଙ୍ଗଂ, ତବ୍ବିପରୀତଂ ନିମିତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସଚ୍ଛିକାପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ସଚ୍ଛିକିରିଯାନିମିତ୍ତା ପଞ୍ଞତ୍ତି। ଅଥ ୱା ସଚ୍ଛିକାପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ପଚ୍ଚକ୍ଖସିଦ୍ଧା ପଞ୍ଞତ୍ତି। ଯଂଗୁଣନିମିତ୍ତା ହି ସା, ତେ ଗୁଣା ସତ୍ଥୁ ପଚ୍ଚକ୍ଖଭୂତାତି ଗୁଣା ୱିଯ ସାପି ସଚ୍ଛିକତା ଏୱ ନାମ ହୋତି, ନ ପରେସଂ, ୱୋହାରମତ୍ତେନାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଯଂଗୁଣନେମିତ୍ତିକନ୍ତି ଯେହି ଗୁଣେହି ନିମିତ୍ତଭୂତେହି ଏତଂ ନାମଂ ନେମିତ୍ତିକଞ୍ଚ ଜାତଂ। ୱଦନ୍ତୀତି ଧମ୍ମସେନାପତିସ୍ସ ଗରୁଭାୱତୋ ବହୁୱଚନେନାହ, ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ୱା କତମନୁୱାଦଂ ସନ୍ଧାଯ।

ଇସ୍ସରିଯାଦିଭେଦୋ ଭଗୋ ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ଭଗୀ। ମଗ୍ଗଫଲାଦିଅରିଯଗୁଣଂ ଅରଞ୍ଞାଦିୱିୱେକଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଭଜି ସେୱି ସୀଲେନାତି ଭଜୀ। ଚୀୱରାଦିପଚ୍ଚଯାନଂ ଅତ୍ଥରସାଦୀନଞ୍ଚ ସୀଲାଦିଗୁଣାନଞ୍ଚ ଭାଗୀ, ଦାଯାଦୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିଭଜି ଉଦ୍ଦେସନିଦ୍ଦେସାଦିପ୍ପକାରେହି ଧମ୍ମରତନଂ ପୱିଭଜୀତି ୱିଭତ୍ତୱା। ରାଗାଦିପାପଧମ୍ମଂ ଭଗ୍ଗଂ ଅକାସୀତି ଭଗୱାତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ସବ୍ବତ୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗରୁପି ଲୋକେ ଭଗୱାତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଆହ ''ଗରୂ''ତି, ଯସ୍ମା ଗରୁ, ତସ୍ମାପି ଭଗୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପାରମିତାସଙ୍ଖାତଂ ଭଗ୍ୟମସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ଭଗ୍ୟୱା। ବହୂହି ଞାଯେହୀତି କାଯଭାୱନାଦିକେହି ଅନେକେହି ଭାୱନାକ୍କମେହି। ସୁଭାୱିତତ୍ତନୋତି ପଚ୍ଚତ୍ତେ ଏତଂ ସାମିୱଚନଂ, ତେନ ସୁଭାୱିତସଭାୱୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୱାନଂ ଅନ୍ତଂ ନିବ୍ବାନଂ ଗତୋତି ଭୱନ୍ତଗୋ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭଗୱାତି

ସଦ୍ଦସିଦ୍ଧି ନିରୁତ୍ତିନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା।

ଇଦାନି ଭଗୀ ଭଜୀତି ନିଦ୍ଦେସଗାଥାଯ ନୱହି ପଦେହି ଦସ୍ସିତମତ୍ଥଂ ଭଗ୍ୱାତି ଗାଥାଯ ଛହି ପଦେହି ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ପଦସିଦ୍ଧିଂ ଅତ୍ଥଯୋଜନାନଯଭେଦେହି ସଦ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଯଂ ପନ ଅପରୋ ନଯୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ୱଣ୍ଣୱିପରିଯଯୋତି ଏତ୍ଥ ଇତି-ସଦ୍ଦୋ ଆଦିଅତ୍ଥୋ, ତେନେୱ ୱଣ୍ଣୱିକାରୋ ୱଣ୍ଣଲୋପୋ ଧାତୁଅତ୍ଥେନ ନିଯୋଜନଞ୍ଚାତି ଇମଂ ତିୱିଧଂ ଲକ୍ଖଣଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ସଦ୍ଦନଯେନାତି ସଦ୍ଦଲକ୍ଖଣନଯେନ। ପିସୋଦରାଦୀନଂ ସଦ୍ଦାନଂ ଆକତିଗଣଭାୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ ''ପିସୋଦରାଦିପକ୍ଖେପଲକ୍ଖଣଂ ଗହେତ୍ୱା''ତି। ପକ୍ଖିପନମେୱ ଲକ୍ଖଣଂ। ତପ୍ପରିଯାପନ୍ନତାକରଣଞ୍ହି ପକ୍ଖିପନଂ। ଭଗ୍ଗନ୍ତି କୁସଲଂ।

ଲୋଭାଦଯୋ ଚତ୍ତାରୋ ଦୋସା ଏକକୱସେନ ଗହିତା। ଅହିରିକାଦଯୋ ଦୁକୱସେନ। ଅକ୍କୋଚ୍ଛିମନ୍ତିଆଦିନା (ଧ। ପ। ୩-୪) ପୁନପ୍ପୁନଂ କୁଜ୍ଝନୱସେନ ଚିତ୍ତପରିଯୋନନ୍ଧନୋ କୋଧୋୱ ଉପନାହୋ। ପରେସଂ ପୁବ୍ବକାରିତାଲକ୍ଖଣସ୍ସ ଗୁଣସ୍ସ ନିପୁଞ୍ଛନୋ ମକ୍ଖୋ ନାମ। ବହୁସ୍ସୁତାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଯୁଗଗ୍ଗାହୋ ଅତ୍ତନୋ ସମକରଣଂ ପଲାସୋ। ଅତ୍ତନୋ ୱିଜ୍ଜମାନଦୋସପଟିଚ୍ଛାଦନା ମାଯା। ଅୱିଜ୍ଜମାନଗୁଣପ୍ପକାସନଂ ସାଠେଯ୍ୟଂ। ଗରୂସୁପି ଥଦ୍ଧତା ଅନୋନତତା ଥମ୍ଭୋ। ତଦୁତ୍ତରିକରଣଲକ୍ଖଣୋ ସାରମ୍ଭୋ। ଜାତିଆଦିଂ ନିସ୍ସାଯ ଉନ୍ନତିଲକ୍ଖଣୋ ମାନୋ। ଅବ୍ଭୁନ୍ନତିଲକ୍ଖଣୋ ଅତିମାନୋ। ଜାତିଆଦିଂ ନିସ୍ସାଯ ମଜ୍ଜନାକାରପ୍ପତ୍ତୋ ମାନୋୱ ମଦୋ ନାମ। ସୋ ସତ୍ତୱୀସତିୱିଧୋ। କାମଗୁଣେସୁ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱୋସ୍ସଗ୍ଗୋ ପମାଦୋ। କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀନି ତିୱିଧଦୁଚ୍ଚରିତାନି। ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିଦୁଚ୍ଚରିତୱସେନ ତିୱିଧସଂକିଲେସା। ରାଗଦୋସମୋହାୱ ମଲାନି। ତେଯେୱ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦଯୋ ଚ ତିୱିଧୱିସମାନି। କାମବ୍ୟାପାଦୱିହିଂସାସଞ୍ଞା ତିୱିଧସଞ୍ଞା ନାମ। ତେଯେୱ ୱିତକ୍କା। ତଣ୍ହାଦିଟ୍ଠିମାନା ପପଞ୍ଚା। ସୁଭସୁଖନିଚ୍ଚଅତ୍ତୱିପରିଯେସା ଚତୁବ୍ବିଧୱିପରିଯେସା। ଛନ୍ଦାଦଯୋ ଅଗତି। ଚୀୱରାଦୀସୁ ପଚ୍ଚଯେସୁ ଲୋଭା ଚତ୍ତାରୋ ତଣ୍ହୁପ୍ପାଦା। ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମସଙ୍ଘସିକ୍ଖାସୁ କଙ୍ଖା, ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ କୋପୋ ଚ ପଞ୍ଚ ଚେତୋଖୀଲା। କାମେ କାଯେ ରୂପେ ଚ ଅୱୀତରାଗତା, ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ସେଯ୍ୟସୁଖାଦିଅନୁଯୋଗୋ, ଅଞ୍ଞତରଂ ଦେୱନିକାଯଂ ପଣିଧାଯ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଚରଣଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ ଚେତୋୱିନିବନ୍ଧା। ରୂପାଭିନନ୍ଦନାଦଯୋ ପଞ୍ଚ ଅଭିନନ୍ଦନା। କୋଧମକ୍ଖେସ୍ସାସାଠେଯ୍ୟପାପିଚ୍ଛତାସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସା ଛ ୱିୱାଦମୂଲାନି। ରୂପତଣ୍ହାଦଯୋ ଛ ତଣ୍ହାକାଯା। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଆଦଯୋ ଅଟ୍ଠମଗ୍ଗଙ୍ଗପଟିପକ୍ଖା ମିଚ୍ଛତ୍ତା। ତଣ୍ହଂ ପଟିଚ୍ଚ ପରିଯେସନା, ପରିଯେସନଂ ପଟିଚ୍ଚ ଲାଭୋ, ଲାଭଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ, ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଛନ୍ଦରାଗୋ, ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଅଜ୍ଝୋସାନଂ, ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ପରିଗ୍ଗହୋ, ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ମଚ୍ଛରିଯଂ, ତଂ ପଟିଚ୍ଚ ଆରକ୍ଖା, ଆରକ୍ଖାଧିକରଣଂ ଦଣ୍ଡାଦାନାଦିଅନେକାକୁସଲରାସୀତି ନୱ ତଣ୍ହାମୂଲକା ଧମ୍ମା। ପାଣାତିପାତାଦଯୋ ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥା। ଚତ୍ତାରୋ ସସ୍ସତୱାଦା ତଥା ଏକଚ୍ଚସସ୍ସତୱାଦା ଅନ୍ତାନନ୍ତିକା ଅମରାୱିକ୍ଖେପିକା ଦ୍ୱେ ଅଧିଚ୍ଚସମୁପ୍ପନ୍ନିକା ସୋଳସ ସଞ୍ଞୀୱାଦା ଅଟ୍ଠ ଅସଞ୍ଞୀୱାଦା ଅଟ୍ଠ ନେୱସଞ୍ଞୀନାସଞ୍ଞୀୱାଦା ସତ୍ତ ଉଚ୍ଛେଦୱାଦା ପଞ୍ଚ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମନିବ୍ବାନୱାଦାତି ଏତାନି ଦ୍ୱାସଟ୍ଠି ଦିଟ୍ଠିଗତାନି। ରୂପତଣ୍ହାଦିଛତଣ୍ହା ଏୱ ପଚ୍ଚେକଂ କାମତଣ୍ହାଭୱତଣ୍ହାୱିଭୱତଣ୍ହାୱସେନ ଅଟ୍ଠାରସ ହୋନ୍ତି, ତା ଅଜ୍ଝତ୍ତବହିଦ୍ଧରୂପାଦୀସୁ ପୱତ୍ତିୱସେନ ଛତ୍ତିଂସ, ପୁନ କାଲତ୍ତଯୱସେନ ଅଟ୍ଠସତତଣ୍ହାୱିଚରିତାନି ହୋନ୍ତି। ପଭେଦ-ସଦ୍ଦଂ ପଚ୍ଚେକଂ ସମ୍ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଲୋଭପ୍ପଭେଦୋତିଆଦିନା ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ସବ୍ବଦରଥପରିଳାହକିଲେସସତସହସ୍ସାନୀତି ସବ୍ବାନି ସତ୍ତାନଂ ଦରଥସଙ୍ଖାତପରିଳାହକରାନି କିଲେସାନଂ ଅନେକାନି ସତସହସ୍ସାନି, ଆରମ୍ମଣାଦିୱିଭାଗତୋ ପୱତ୍ତିଆକାରୱିଭାଗତୋ ଚ ନେସଂ ଏୱଂ ପଭେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ପଞ୍ଚ ମାରେ ଅଭଞ୍ଜୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପରିସ୍ସଯାନନ୍ତି ଉପଦ୍ଦୱାନଂ।

ଏୱଂ ଭଗ୍ଗୱା ଭଗ୍ଗୱାତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଦାନଂ ଅତ୍ଥଂ ୱିଭଜିତ୍ୱା ଇଦାନି ତେହି ଦ୍ୱୀହି ଗହିତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଭଗ୍ଗୱନ୍ତତାଯ ଚସ୍ସାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସତପୁଞ୍ଞଜଲକ୍ଖଣଧରସ୍ସାତି ଅନେକସତପୁଞ୍ଞନିବ୍ବତ୍ତମହାପୁରିସଲକ୍ଖଣଧରସ୍ସ ଭଗୱତୋ। ସକଚିତ୍ତେ ଇସ୍ସରିଯଂ ନାମ ପଟିକ୍କୂଲାଦୀସୁ ଅପ୍ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞିତାଦିୱସପ୍ପୱତ୍ତିଯା ଚେୱ ଚେତୋସମାଧିୱସେନ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱସୀଭାୱାପାଦନମେୱ। ଅଣିମା ଲଘିମାଦିକନ୍ତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ମହିମା ପତ୍ତି ପାକମ୍ମଂ ଈସିତା ୱସିତା ଯତ୍ଥକାମାୱସାଯିତାତି ଇମେ ଛପି ସଙ୍ଗହିତା। ତତ୍ଥ କାଯସ୍ସ ଅଣୁଭାୱକରଣଂ ଅଣିମା। ଆକାସେ ପଦସା ଗମନାଦିଅରହଭାୱେନ ଲହୁଭାୱୋ ଲଘିମା। କାଯସ୍ସ ମହନ୍ତତାପାଦନଂ ମହିମା। ଇଟ୍ଠଦେସସ୍ସ ପାପୁଣନଂ ପତ୍ତି। ଅଧିଟ୍ଠାନାଦିୱସେନ ଇଚ୍ଛିତତ୍ଥନିପ୍ଫାଦନଂ ପାକମ୍ମଂ। ସଯଂୱସିତା ଇସ୍ସରଭାୱୋ ଈସିତା। ଇଦ୍ଧିୱିଧେ ୱସୀଭାୱୋ ୱସିତା। ଆକାସେନ ୱା ଗଚ୍ଛତୋ, ଅଞ୍ଞଂ ୱା କିଞ୍ଚି କରୋତୋ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ୱୋସାନପ୍ପତ୍ତି ଯତ୍ଥକାମାୱସାଯିତା, ''କୁମାରକରୂପାଦିଦସ୍ସନ''ନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ସବ୍ବଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗସିରୀତି ସବ୍ବେସଂ ଅଙ୍ଗପଚ୍ଚଙ୍ଗାନଂ ସୋଭା। ଅତ୍ଥୀତି ଅନୁୱତ୍ତତି। ଲହୁସାଧନଂ ତଂ ତଂ କାଲିକଂ ଇଚ୍ଛିତଂ, ଗରୁସାଧନଂ ଚିରକାଲିକଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ତାଦିପତ୍ଥିତଂ । ଭଗା ଅସ୍ସ ସନ୍ତୀତି ଭଗୱାତି ଇଦଂ ସଦ୍ଦସତ୍ଥନଯେନ ସିଦ୍ଧଂ, ସେସଂ ସବ୍ବଂ ନିରୁତ୍ତିନଯେନ ସିଦ୍ଧନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ପୀଳଅନସଙ୍ଖତସନ୍ତାପୱିପରିଣାମଟ୍ଠେନାତିଆଦୀସୁ ପୀଳଅନଟ୍ଠୋ ସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋତିଆଦିନା ଅତ୍ଥ-ସଦ୍ଦୋ ପଚ୍ଚେକଂ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱେନ ପୀଳଅନଲକ୍ଖଣଂ ଦୁକ୍ଖଂ। ତସ୍ସ ଯୋ ପୀଳଅନମେୱ ଅତ୍ଥୋ ''ପୀଳଅନଟ୍ଠୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ସୋ ସଭାୱୋ। ଯସ୍ମା ପନ ତଂସମୁଦଯେନ

ସଙ୍ଖତଂ, ତସ୍ମା ସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ ସମୁଦୟଦସ୍ସନେନ ଆୱିଭୂତୋ। ୟସ୍ମା ଚ ମଗ୍ଗୋ କିଲେସସନ୍ତାପହରତ୍ତା ସୁସୀତଲୋ, ତସ୍ମାସ୍ସ ମଗ୍ଗଦସ୍ସନେନ ସନ୍ତାପଟ୍ଠୋ ଆୱିଭୂତୋ ତପ୍ପଟିୟୋଗତ୍ତା। ଅୱିପରିଣାମଧମ୍ମସ୍ସ ପନ ନିରୋଧସ୍ସ ଦସ୍ସନେନ ୱିପରିଣାମଟ୍ଠୋ ଆୱିଭୂତୋତି। ଏକସ୍ସେୱ ସଭାୱଧମ୍ମସ୍ସ ସକଭାୱତୋ ଇତରସଚ୍ଚତ୍ତୟନିୱତ୍ତିତୋ ଚ ପରିକପ୍ପେତବ୍ବତ୍ତା ଚତ୍ତାରୋ ଅତ୍ଥା ୱୁତ୍ତା। ସମୁଦୟସ୍ସ ପନ ରାସିକରଣତୋ ଆୟୂହନଟ୍ଠୋ ସଭାୱୋ, ତସ୍ସେୱ ଦୁକ୍ଖଦସ୍ସନେନ ନିଦାନଟ୍ଠୋ ଆୱିଭୂତୋ। ୱିସଂୟୋଗଭୂତସ୍ସ ନିରୋଧସ୍ସ ଦସ୍ସନେନ ସଂୟୋଗଟ୍ଠୋ। ନିୟ୍ୟାନଭୂତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଦସ୍ସନେନ ପଲିବୋଧଟ୍ଠୋ ଆୱିଭୂତୋ।

ନିରୋଧସ୍ସ ପନ ନିସ୍ସରଣଟ୍ଠୋ ସଭାୱୋ, ତସ୍ସେୱ ସମୁଦୟଦସ୍ସନେନ ୱିୱେକଟ୍ଠୋ ଆୱିଭୂତୋ। ସଙ୍ଖତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଦସ୍ସନେନ ଅସଙ୍ଖତଟ୍ଠୋ, ୱିସଭୂତସ୍ସ ମରଣଧମ୍ମସ୍ସ ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦସ୍ସନେନ ଅମତଟ୍ଠୋ। ମଗ୍ଗସ୍ସ ପନ ନିୟ୍ୟାନଟ୍ଠୋ ସଭାୱୋ, ତସ୍ସେୱ ସମୁଦୟଦସ୍ସନେନ ଦୁକ୍ଖସ୍ସେୱାୟଂ ହେତୁ, ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତିୟା ପନ ଅୟମେୱ ହେତୂତି ହେତ୍ୱଟ୍ଠୋ, ଅତିସୁଖୁମନିରୋଧଦସ୍ସନେନ ଇଧମେୱ ଦସ୍ସନନ୍ତି ଦସ୍ସନଟ୍ଠୋ, ଅଧିକପଣସ୍ସ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଦସ୍ସନେନ ଅଧିପତେୟ୍ୟଟ୍ଠୋ ଆୱିଭୂତୋ। ଏତେ ଏୱ ଚ ପୀଳନାଦୟୋ ସୋଳସ ଆକାରାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

କାମେହି ୱିୱେକଟ୍ଠକାୟତା କାୟୱିୱେକୋ। ନୀୱରଣାଦୀହି ୱିୱିତ୍ତା ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିୟୋ ଚିତ୍ତୱିୱେକୋ। ଉପଧୀୟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୟଥାସକଂ ଫଲାନୀତି ଉପଧୟୋ, ପଞ୍ଚକାମଗୁଣସଙ୍ଖାତକାମଖନ୍ଧକିଲେସଅଭିସଙ୍ଖାରା, ତେହି ଚତୂହି ୱିୱିତ୍ତଂ ନିବ୍ବାନଂ ଉପଧିୱିୱେକୋ ନାମ।

ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାୟ ପଟିଲଦ୍ଧୋ ଦୁକ୍ଖାନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାହି ଚ ପଟିଲଦ୍ଧୋ ଅରିୟମଗ୍ଗୋ ଆଗମନୱସେନ ୟଥାକ୍କମଂ ସୁଞ୍ଞତଅପ୍ପଣିହିତଅନିମିତ୍ତୱିମୋକ୍ଖସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭତି, କିଲେସେହି ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ହି ଏସ ୱିମୋକ୍ଖୋତି।

ୟଥା ଲୋକେ ଏକେକପଦତୋ ଏକେକମକ୍ଖରଂ ଗହେତ୍ୱା ''ମେଖଲା''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଏୱମିଧାପୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ମେହନସ୍ସାତି ଗୁୟ୍ହପ୍ପଦେସସ୍ସ। ଖସ୍ସାତି ଓକାସସ୍ସ।

ସହଦେୱେହୀତିଆଦୀସୁ ସହ ଦେୱେହି ୱତ୍ତତୀତି ସଦେୱକୋ ଲୋକୋ। ତଂ ସଦେୱକନ୍ତିଆଦିନା ୟୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ସଦେୱକୱଚନେନାତି ସଦେୱକ-ସଦ୍ଦେ ୱିସେସନଭାୱେନ ଠିତଦେୱୱଚନେନ। ତସ୍ସାପି ସଦେୱକପଦେ ଅନ୍ତୋଭୂତତ୍ତା ଅୱୟୱେ ସମୁଦାୟୋପଚାରୱସେନ ୱୋହାରୋ କତୋ। ଇତରଥା ତେନ ଦେୱୱିସିଟ୍ଠଲୋକସ୍ସେୱ ଗହଣତୋ ପଞ୍ଚକାମାୱଚରଦେୱଗ୍ଗହଣଂ ନ ସିୟା, ଏୱଂ ଉପରିପି। ସମାରକୱଚନେନ ମାରସଦ୍ଦେନ ତେନ ସହଚରିତା ସଦ୍ଦେ ୱସୱତ୍ତିଦେୱା ଚ ଗହିତାତି ଆହ ''ଛଟ୍ଠକାମାୱଚରଦେୱଗ୍ଗହଣ''ନ୍ତି। ବ୍ରହ୍ମକାୟିକା ନାମ ପଠମଜ୍ଝାନଭୂମିକା। ତେ ଆଦି ୟେସଂ ଆରୁପ୍ପପରିୟନ୍ତାନଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ତେସଂ ବ୍ରହ୍ମାନଂ ଗହଣଂ ବ୍ରହ୍ମକାୟିକାଦିବ୍ରହ୍ମଗ୍ଗହଣଂ। ଲୋକ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ଓକାସଲୋକାଦୀନମ୍ପି ସାଧାରଣତ୍ତା ସତ୍ତଲୋକାୱେଣିକମେୱ ପଜାଗହଣଂ କତନ୍ତି ଆହ ''ପଜାୱଚନେନ ସତ୍ତଲୋକଗ୍ଗହଣ''ନ୍ତି। ସଦେୱକାଦିୱଚନେନ ଉପପତ୍ତିଦେୱାନଂ, ସସ୍ସମଣୱଚନେନ ୱିସୁଦ୍ଧିଦେୱାନଞ୍ଚ ଗହିତତ୍ତା ଆହ ''ସଦେୱମନୁସ୍ସୱଚନେନ ସମ୍ମୁତିଦେୱଅୱସେସମନୁସ୍ସଗ୍ଗହଣ''ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ସମ୍ମୁତିଦେୱା ରାଜାନୋ, ଅୱସେସମନୁସ୍ସା ସମ୍ମୁତିଦେୱସମଣବ୍ରାହ୍ମଣେହି ଅୱସିଟ୍ଠା। ସତ୍ତଲୋକାୱେଣିକସ୍ସ ପଜାସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସୁଂ ଗହିତତ୍ତା ସଦେୱକଂ ଲୋକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଲୋକସଦ୍ଦଗ୍ଗହଣଂ ଓକାସଲୋକମେୱ ନିୟମେତୀତି ଆହ ''ତୀହି ପଦେହି ଓକାସଲୋକୋ''ତି। ଇଦଞ୍ଚ ସଦେୱକାଦିପଦତ୍ତୟୱଚନୀୟସ୍ସ ପଧାନତ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଓକାସଲୋକୱିସେସନସ୍ସ ପନେତ୍ଥ ଦେୱମାରାଦିସତ୍ତଲୋକସ୍ସାପି ଗହଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ ସାମତ୍ଥିୟତୋ ଗମ୍ମମାନତ୍ତା ସପୁତ୍ତୋ ଆଗତୋତିଆଦୀସୁ ପୁତ୍ତାଦୀନଂ ୱିୟ। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ନୟେ ସଦେୱକଂ ସମାରକଂ ସବ୍ରହ୍ମକଂ ଓକାସଲୋକଂ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିଂ ସଦେୱମନୁସ୍ସଂ ପଜଞ୍ଚାତି ଚ-କାରଂ ଆନେତ୍ୱା ୟୋଜେତବ୍ବଂ, ଓକାସସତ୍ତଲୋକାନଂ ଗହଣେନ ଚେତ୍ଥ ତଦୁଭୟସମ୍ମୁତିନିମିତ୍ତଭୂତୋ ସଙ୍ଖାରଲୋକୋପି ତଦୱିନାଭାୱତୋ ଗହିତୋ ଏୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅପରେ ପନ ''ସଦେୱକନ୍ତିଆଦୀହି ପଞ୍ଚହି ପଦେହି ସତ୍ତଲୋକୋୱ ଅତ୍ତନୋ ଅୱୟୱଭୂତଦେୱାଦିୱିସେସନେହି ୱିସେସେତ୍ୱା ଗହିତୋ, ତଗ୍ଗହଣେନ ତଦାଧାରୋ ଓକାସଲୋକୋ, ତଦୁଭୟପଞ୍ଞତ୍ତିୱିସୟୋ ସଙ୍ଖାରଲୋକୋ ଚ ଗହିତା ଏୱ ହୋନ୍ତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ତେସଞ୍ଚ ପଜନ୍ତି ଇଦଂ ଲୋକସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିସେସନଂ କତ୍ୱା ସଦେୱକଂ ପଜଂ ଲୋକଂ...ପେ... ସଦେୱମନୁସ୍ସଂ ପଜଂ ଲୋକନ୍ତି ୟୋଜେତବ୍ବଂ।

ଅରୂପାୱଚରଲୋକୋ ଗହିତୋ ପାରିସେସଞ୍ଞାୟେନ ଇତରେସଂ ପଦନ୍ତରେହି ଗହିତତ୍ତା। ମାରଗ୍ଗହଣେନ ତପ୍ପଧାନା ତଂସଦିସା ଚ ଉପପତ୍ତିଦେୱା ସଙ୍ଗୟ୍ହନ୍ତୀତି ଆହ ''ଛକାମାୱଚରଦେୱଲୋକୋ''ତି। ଖତ୍ତିୟପରିସା ବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିସମଣଚାତୁମହାରାଜିକତାୱତିଂସମାରବ୍ରହ୍ମପରିସାତି ଇମାସୁ ଅଟ୍ଠସୁ ପରିସାସୁ ଚାତୁମହାରାଜିକାଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପରିସାନଂ ସଦେୱକାଦିପଦେହି ସଙ୍ଗହିତତ୍ତା ଇଧ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିନ୍ତି ଇମିନା ସମଣପରିସା ବ୍ରାହ୍ମଣପରିସା ଚ, ସଦେୱମନୁସ୍ସନ୍ତି ଇମିନା ଖତ୍ତିୟପରିସା ଗହପତିପରିସା ଚ ୱୁତ୍ତାତି ଆହ ''ଚତୁପରିସୱସେନା''ତି। ତସ୍ସ ମନୁସ୍ସଲୋକୋ ଗହିତୋତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସଲୋକୋତି ମନୁସ୍ସସମୂହୋ, ତେନାହ ''ଅୱସେସସବ୍ବସତ୍ତଲୋକୋ ୱା''ତି।

ଵିକପ୍ପନ୍ତରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସମ୍ମୁତିଦେଵେହି ଵା ସହ ମନୁସ୍ସଲୋକୋ’’ତି। ଦେଵପଦେନ ସମ୍ମୁତିଦେଵା, ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣମନୁସ୍ସପଦେହି ସେସମନୁସ୍ସା ଚ ଗହିତାତି ଏଵଂ ଵିକପ୍ପଦ୍ଵଯେପି ମନୁସ୍ସଂ ପଜଂ ମନୁସ୍ସିଂ ପଜନ୍ତି ପଜା-ସଦ୍ଦଂ ମନୁସ୍ସ-ସଦ୍ଦେନ ଵିସେସେତ୍ଵା ତଂ ପୁନ ସହ ଦେଵେହି ଵତ୍ତତୀତି ସଦେଵା, ପଜା। ସଦେଵା ଚ ସା ମନୁସ୍ସା ଚାତି ସଦେଵମନୁସ୍ସା, ତଂ ସଦେଵମନୁସ୍ସଂ ପଜଂ। ପୁନ କିଂ ଭୂତଂ ସସ୍ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣିନ୍ତି ଏଵଂ ଯଥା ପଜାସଦ୍ଦେନ ମନୁସ୍ସାନଞ୍ଞେଵ ଗହଣଂ ସିଯା, ତଥା ନିବ୍ବଚନଂ କାତବ୍ବଂ, ଇତରଥା ମନୁସ୍ସାନଞ୍ଞେଵ ଗହଣଂ ନ ସମ୍ପଜ୍ଜତି ସବ୍ବମନୁସ୍ସାନଂ ଵିସେସନଭାଵେନ ଗହିତତ୍ତା ଅଞ୍ଞପଦତ୍ଥଭୂତସ୍ସ କସ୍ସଚି ମନୁସ୍ସସ୍ସ ଅଭାଵା। ଇଦାନି ପଜନ୍ତି ଇମିନା ଅଵସେସନାଗାଦିସତ୍ତେପି ସଙ୍ଗହେତ୍ଵା ଦସ୍ସେତୁକାମୋ ଆହ ‘‘ଅଵସେସସବ୍ବସତ୍ତଲୋକୋ ଵା’’ତି। ଏତ୍ଥାପି ଚତୁପରିସଵସେନ ଅଵସେସସବ୍ବସତ୍ତଲୋକୋ ସମ୍ମୁତିଦେଵମନୁସ୍ସେହି ଵା ସହ ଅଵସେସସବ୍ବସତ୍ତଲୋକୋତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ଏତ୍ତାଵତା ଭାଗସୋ ଲୋକଂ ଗହେତ୍ଵା ଯୋଜନଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ଇଦାନି ଏକେକପଦେନ ଅଭାଗସୋ ସବ୍ବଲୋକାନଂ ଗହଣପକ୍ଖେପି ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଵିସେସନସ୍ସ ସଫଲତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅପି ଚେତ୍ଥାତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ। ଉକ୍କଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦତୋତି ଉକ୍କଟ୍ଠାନଂ ଦେଵଗତିପରିଯାପନ୍ନାନଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଵସେନ ଜାନନଵସେନ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ସଯଂ ଅତ୍ତନୋ ଅଵଯଵଭୂତେନ ସଦେଵକଵଚନେନ ତଂ ସୁଣନ୍ତାନଂ ସାଵେନ୍ତୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋତି ଯୋଜନା। ଅନୁସନ୍ଧିକ୍କମୋତି ଅତ୍ଥାନଞ୍ଚେଵ ପଦାନଞ୍ଚ ଅନୁସନ୍ଧାନକ୍କମୋ, ଜାନନକ୍କମୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଭିଞ୍ଞାତି ଯ-କାରଲୋପେନ ନିଦ୍ଦେସୋତି ଆହ ‘‘ଅଭିଞ୍ଞାଯା’’ତି। ସମନ୍ତଭଦ୍ରକତ୍ତାତି ସବ୍ବଭାଗେହି ସୁନ୍ଦରତ୍ତା। ସାସନଧମ୍ମୋତି ପଟିପତ୍ତିପଟିଵେଧସାସନସ୍ସ ପକାସକୋ ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମୋ। ବୁଦ୍ଧସୁବୋଧିତତାଯାତି ଇଦଂ ତିକଂ ଧମ୍ମସ୍ସ ହେତୁସରୂପଫଲଵସେନ ଵୁତ୍ତଂ, ତଥା ନାଥପଭଵତ୍ତିକମ୍ପି। ମଜ୍ଝେ ତିକଦ୍ଵଯଂ ଫଲଵସେନେଵ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। କିଚ୍ଚସୁଦ୍ଧିଯାତି ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ଵା ଯଥାସୁତଵସେନ ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତାନଂ ସୁପ୍ପଟିପତ୍ତିସଙ୍ଖାତକିଚ୍ଚସୁଦ୍ଧିଯା।

ଇଦାନି ଆଦିକଲ୍ୟାଣାଦିପ୍ପକାରମେଵ ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଭଗଵା ସୋତୂନଂ ଯଂ ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯଞ୍ଚ ପକାସେତି, ତପ୍ପକାସକସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପଦସ୍ସ ସାତ୍ଥନ୍ତିଆଦୀନି ପଦାନି ଵିସେସନଭାଵେନ ଵୁତ୍ତାନି, ନ ଧମ୍ମପଦସ୍ସାତି ଦସ୍ସନମୁଖେନ ନାନପ୍ପକାରତୋ ଅତ୍ଥଂ ଵିଵରିତୁକାମୋ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନନ୍ତି ଏଵମାଦୀସୁ ପନାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ତିସ୍ସୋ ସିକ୍ଖା ସକଲୋ ଚ ତନ୍ତିଧମ୍ମୋ ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ନାମ। ଭଗଵା ହି ଧମ୍ମଂ ଦେସେନ୍ତୋ ସୀଲାଦିକେ ଵିଯ ତପ୍ପକାସକଂ ତନ୍ତିଧମ୍ମମ୍ପି ପକାସେତି ଏଵ ସଦ୍ଦତ୍ଥସମୁଦାଯତ୍ତା ପରିଯତ୍ତିଧମ୍ମସ୍ସ। ଯଥାନୁରୂପନ୍ତି ଯଥାରହଂ। ସିକ୍ଖତ୍ତଯସଙ୍ଗହିତଞ୍ହି ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥସମ୍ପତ୍ତିଯା ସମ୍ପନ୍ନତ୍ଥତାଯ, ଉପରୂପରି ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବଵିସେସସଙ୍ଖାତଅତ୍ଥସମ୍ପତ୍ତିଯା ଚ ସହ ଅତ୍ଥେନ ପଯୋଜନେନ ଵତ୍ତତୀତି ସାତ୍ଥମେଵ, ନ ତୁ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, ତନ୍ତିଧମ୍ମସଙ୍ଖାତଂ ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ଯଥାଵୁତ୍ତେନ ଅତ୍ଥେନ ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନଞ୍ଚ। କିରାତାଦିମିଲକ୍ଖୁଵଚନାନମ୍ପି ସାତ୍ଥସବ୍ୟଞ୍ଜନତ୍ତେ ସମାନେପି ଵିସିଟ୍ଠତ୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜନଯୋଗଂ ସନ୍ଧାଯ ସହତ୍ଥୋ ଦେଵଦତ୍ତୋ ସଵିତ୍ତୋତିଆଦି ଵିଯ ‘‘ସାତ୍ଥଂ ସବ୍ୟଞ୍ଜନ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅତ୍ଥସମ୍ପତ୍ତିଯା ସାତ୍ଥଂ, ବ୍ୟଞ୍ଜନସମ୍ପତ୍ତିଯା ସବ୍ୟଞ୍ଜନ’’ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯଂ ଅତ୍ଥଂ ସୁତ୍ଵା ତଥା ପଟିପଜ୍ଜନ୍ତା ସବ୍ବଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯଂ ପାପୁଣନ୍ତି, ତସ୍ସ ତାଦିସସମ୍ପତ୍ତି ଅତ୍ଥସମ୍ପତ୍ତି ନାମ, ସମ୍ପନ୍ନତ୍ଥତାତି ଅତ୍ଥୋ। ବ୍ୟଞ୍ଜନସମ୍ପତ୍ତି ନାମ ସିଥିଲଧନିତାଦିବ୍ୟଞ୍ଜନପରିପୁଣ୍ଣତାଯ ମାଗଧିକାଯ ସଭାଵନିରୁତ୍ତିଯା ଗମ୍ଭୀରମ୍ପି ଅତ୍ଥଂ ଉତ୍ତାନଂ କତ୍ଵା ଦସ୍ସନସମତ୍ଥତା ସମ୍ପନ୍ନବ୍ୟଞ୍ଜନତାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇଦାନି ନେତ୍ତିପ୍ପକରଣନଯେନାପି (ନେତ୍ତି ୪ ଦ୍ଵାଦସପଦ) ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ସଙ୍କାସନାତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସଙ୍ଖେପତୋ କାସୀଯତି ଦୀପୀଯତୀତି ସଙ୍କାସନନ୍ତି କମ୍ମସାଧନଵସେନ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ଏଵଂ ସେସେସୁପି। ପଠମଂ କାସନଂ ପକାସନଂ। ଉଭଯମ୍ପେତଂ ଉଦ୍ଦେସତ୍ଥଵଚନସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଵିତ୍ଥାରଵଚନଂ। ସକିଂ ଵୁତ୍ତସ୍ସ ପୁନ ଵଚନଞ୍ଚ ଵିଵରଣଵିଭଜନାନି। ଉଭଯମ୍ପେତଂ ନିଦ୍ଦେସତ୍ଥଵଚନଂ। ଵିଵଟସ୍ସ ଵିତ୍ଥାରତରାଭିଧାନଂ ଵିଭତ୍ତସ୍ସ ଚ ପକାରେହି ଞାପନଂ ଉତ୍ତାନୀକରଣପଞ୍ଞତ୍ତିଯୋ। ଉଭଯମ୍ପେତଂ ପଟିନିଦ୍ଦେସତ୍ଥଵଚନସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଵିତ୍ଥାରଵଚନଂ। ଅତ୍ଥପଦସମାଯୋଗତୋତି ଯଥାଵୁତ୍ତାନି ଏଵ ଛ ପଦାନି ପରିଯତ୍ତିଯା ଅତ୍ଥଵିଭାଗତ୍ତା ଅତ୍ଥପଦାନି, ତେହି ସହିତତାଯ ଅତ୍ଥକୋଟ୍ଠାସଯୁତ୍ତତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପରିଯୋସିତେ ପଦେ ଆଦିମଜ୍ଝଗତଵଣ୍ଣୋ ଅକ୍ଖରଂ, ଏକକ୍ଖରଂ, ପଦଂ ଵା ଅକ୍ଖରଂ। ଵିଭତ୍ତିଯନ୍ତଂ ପଦଂ। ପଦାଭିହିତଂ ଅତ୍ଥଂ ବ୍ୟଞ୍ଜେତୀତି ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ, ଵାକ୍ୟଂ। କଥିତସ୍ସେଵତ୍ଥସ୍ସ ଅନେକଵିଧେନ ଵିଭାଗକରଣଂ ଆକାରୋ ନାମ। ଆକାରାଭିହିତସ୍ସ ନିବ୍ବଚନଂ ନିରୁତ୍ତି। ନିବ୍ବଚନତ୍ଥଵିତ୍ଥାରୋ ନିଦ୍ଦେସୋ। ଅଥ ଵା ‘‘ଅକ୍ଖରେହି ସଙ୍କାସେତି, ପଦେହି ପକାସେତି, ବ୍ୟଞ୍ଜନେହି ଵିଵରତି, ଆକାରେହି ଵିଭଜତି, ନିରୁତ୍ତୀହି ଉତ୍ତାନିଂ କରୋତି, ନିଦ୍ଦେସେହି ପଞ୍ଞପେତୀ’’ତି ଵଚନତୋ ସଙ୍କାସନପକାସନସଙ୍ଖଆତୌଦ୍ଦେସତ୍ଥଵାଚକାନି ଵଚନାନି ଅକ୍ଖରପଦାନି ନାମ। ଵିଵରଣଵିଭଜନସଙ୍ଖାତନିଦ୍ଦେସତ୍ଥଵାଚକାନି ଵଚନାନି ବ୍ୟଞ୍ଜନାକାରା ନାମ। ଉତ୍ତାନୀକରଣପଞ୍ଞତ୍ତିସଙ୍ଖାତପଟିନିଦ୍ଦେସତ୍ଥଵାଚକାନି ଵଚନାନି ନିରୁତ୍ତିନିଦ୍ଦେସା ନାମ, ତେସଂ ସମ୍ପତ୍ତିଯା ସବ୍ୟଞ୍ଜନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅତ୍ଥଗମ୍ଭୀରତାତିଆଦୀସୁ ଅତ୍ଥୋ ନାମ ତନ୍ତିଅତ୍ଥୋ, ହେତୁଫଲଂ ଵା। ଧମ୍ମୋ ନାମ ତନ୍ତି, ହେତୁ ଵା। ଦେସନା ନାମ ଯଥାଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମାଭିଲାପୋ।

ପଟିଵେଧୋ ନାମ ଯଥାଵୁତ୍ତଅତ୍ଥାଦୀନଂ ଅଵିପରୀତାଵବୋଧୋ। ତେ ପନେତେ ଅତ୍ଥାଦୟୋ ଯସ୍ମା ସସାଦୀହି ଵିଯ ମହାସମୁଦ୍ଦୋ ମନ୍ଦବୁଦ୍ଧୀହି ଦୁକ୍ଖୋଗାହା ଅଲବ୍ଭନେଯ୍ୟପତିଟ୍ଠା ଚ, ତସ୍ମା ଗମ୍ଭୀରା। ତେସୁ ପଟିଵେଧସ୍ସାପି ଅତ୍ଥସନ୍ନିସ୍ସିତତ୍ତା ଅତ୍ଥସଭାଗତ୍ତା ଚ ଵୁତ୍ତଂ "ଅତ୍ଥଗମ୍ଭୀରତାପଟିଵେଧଗମ୍ଭୀରତାହି ସାତ୍ଥ"ନ୍ତି। ଧମ୍ମଦେସନାନଂ ଅତ୍ଥସନ୍ନିସ୍ସିତତ୍ତେପି ସୟଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନରୂପତ୍ତା ଵୁତ୍ତଂ "ଧମ୍ମଗମ୍ଭୀରତାଦେସନାଗମ୍ଭୀରତାହି ସବ୍ୟଞ୍ଜନ"ନ୍ତି। ଯଥାଵୁତ୍ତଅତ୍ଥାଦୀସୁ ପଭେଦଗତାନି ଞାଣାନି ଅତ୍ଥପଟିସମ୍ଭିଦାଦୟୋ। ତତ୍ଥ ନିରୁତ୍ତୀତି ତନ୍ତିପଦାନଂ ନିଦ୍ଧାରେତ୍ୱା ଵଚନଂ, ନିବ୍ବଚନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତୀସୁ ପଟିସମ୍ଭିଦାସୁ ଞାଣଂ ପଟିଭାନପଟିସମ୍ଭିଦା। ଲୋକିଯା ସଦ୍ଧେୟ୍ୟଵଚନମୁଖେନେଵ ଅତ୍ଥେସୁ ପସୀଦନ୍ତି, ନ ଅତ୍ଥମୁଖେନାତି ଆହ ସଦ୍ଧେୟ୍ୟତୋତିଆଦି। କେଵଲସଦ୍ଦୋ ସକଲାଧିଵଚନନ୍ତି ଆହ "ସକଲପରିପୁଣ୍ଣଭାଵେନା"ତି। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯ-ସଦ୍ଦୋ ଇଧ ସିକ୍ଖତ୍ତଯସଙ୍ଗହଂ ସକଲଂ ସାସନଂ ଦୀପେତୀତି ଆହ ସିକ୍ଖତ୍ତଯପରିଗ୍ଗହିତତ୍ତାତିଆଦି।

ଯଥାଵୁତ୍ତମେଵତ୍ଥଂ ଅପରେନାପି ପରିଯାୟେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅପି ଚାତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସନିଦାନନ୍ତି ଦେସକାଲାଦିଦୀପକେନ ନିଦାନଵଚନେନ ସନିଦାନଂ। ସଉପ୍ପତ୍ତିକନ୍ତି ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିଆଦିଯୁତ୍ତିଯୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯଂ ପାଠଇଯୋଜନାକ୍କମୋ – "ଵେରଞ୍ଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ସମଣୋ ଖଲୁ ଭୋ…ପେ… ଵିହରତୀ"ତି ଚ, "ତଂ ଖୋ ପନ ଭଵନ୍ତଂ ଗୋତମଂ 'ଇତିପି ସୋ…ପେ… ପଵେଦେତୀ'ତି ଏଵଂ କଲ୍ୟାଣୋ କିତ୍ତିସଦ୍ଦୋ ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋ"ତି ଚ, "ସୋ ଧମ୍ମଂ ଦେସେତି…ପେ… ପରିଯୋସାନକଲ୍ୟାଣଂ, ଦେସେନ୍ତୋ ଚ ସାତ୍ଥସବ୍ୟଞ୍ଜନାଦିଗୁଣସଂଯୁତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତୀ"ତି ଚ, "ସାଧୁ ଖୋ ପନ ତଥାରୂପାନଂ ଅରହତଂ ଦସ୍ସନଂ ହୋତୀ"ତି ଚ ଅସ୍ସୋସି, ସୁତ୍ୱା ଚ ଅଥ ଖୋ ଵେରଞ୍ଜୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଯେନ ଭଗଵା ତେନୁପସଙ୍କମୀତି।

ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ କିଞ୍ଚାପି "ଦସ୍ସନମତ୍ତମ୍ପି ସାଧୁ ହୋତୀତି ଏଵଂ ଅଜ୍ଝାସଯଂ କତ୍ୱା ଅଥ ଖୋ ଵେରଞ୍ଜୋ…ପେ… ଉପସଙ୍କମୀ"ତି ଏଵଂ ସାଧୁ ଖୋ ପନାତିଆଦିପାଠସ୍ସ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ପରିଵିତକ୍କନଭାଵେନ ଵୁତ୍ତତ୍ତା ବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ ପକାସେତୀତି ପଦାନନ୍ତରମେଵ ଅସ୍ସୋସୀତି ପଦଂ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ ଵିଯ ପଞ୍ଞାଯତି, ତଥାପି "ସାଧୁ ଖୋ ପନ ତଥାରୂପାନଂ ଅରହତଂ ଦସ୍ସନଂ ହୋତୀ"ତି ଏଵଂ ଯଥାଵୁତ୍ତନିଦସ୍ସନତ୍ଥେନ ଇତି-ସଦ୍ଦେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଵୁତ୍ତତ୍ତା ପନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଇତି-ସଦ୍ଦସ୍ସ ଅଦସ୍ସନତୋ ଚ ଅଥ ଖୋ ଵେରଞ୍ଜୋତିଆଦିନା କଉଇବ୍ବନ୍ତରଦସ୍ସନମୁଖେନ ପାଠଇଯା ପକାରନ୍ତରେ ପଵତ୍ତିତୋ ଚ ଯଥାଵୁତ୍ତଵସେନେଵ "ସାଧୁ ଖୋ ପନ ତଥାରୂପାନଂ ଅରହତଂ ଦସ୍ସନଂ ହୋତୀ"ତି ଵଚନାନନ୍ତରମେଵ ଅସ୍ସୋସୀତି ପଦଂ ଆନେତ୍ୱା ସମ୍ବନ୍ଧନଂ ଯୁତ୍ତଂ। ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯେନ ହି ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସ ଅତ୍ତନା ସୁତଵସେନେଵ ଅଜ୍ଝାସଯୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଉପସଙ୍କମନହେତୁଦସ୍ସନମୁଖେନ ଦସ୍ସନମତ୍ତମ୍ପି ସାଧୁ ହୋତୀତି ଏଵଂ ଅଜ୍ଝାସଯଂ କତ୍ୱାତିଆଦି ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

୨।ସୀତୋଦକଂଵିଯ ଉଣ୍ହୋଦକେନାତି ଇଦଂ ଉକ୍କମେନ ମୁଖାରୁଳ୍ହଵସେନ ଵୁତ୍ତଂ, ଅନୁପସନ୍ତସଭାଵତାଯ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ସେଵ ଉଣ୍ହୋଦକଂ ଵିଯ ସୀତୋଦକେନାତି ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ, ଞାଣତେଜଯୁତ୍ତତାଯ ଵା ଭଗଵା ଉଣ୍ହୋଦକୋପମୋତି କତ୍ୱା ତବ୍ବିରହିତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ସୀତୋଦକଂ ଵିଯ କତ୍ୱା ତଥା ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଏକୀଭାଵନ୍ତି ସମ୍ମୋଦନକିରିଯାଯ ଏକରୂପତଂ। ଯାଯାତିଆଦୀସୁ ଯାଯ କଥାଯ ସମ୍ମୋଦି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ, ତଂ ସମ୍ମୋଦନୀଯଂ କଥନ୍ତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥ ଖମନୀଯନ୍ତି ଦୁକ୍ଖବହୁଲଂ ଇଦଂ ସରୀରଂ, କଚ୍ଚି ଖମିତୁଂ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟଂ। ଯାପନୀଯନ୍ତି ଚିରପ୍ପବନ୍ଧସଙ୍ଖାତାଯ ଯାପନାଯ ଯାପେତୁଂ ସକ୍କୁଣେୟ୍ୟଂ। ରୋଗାଭାଵେନ ଅପ୍ପାବାଧଂ। ଦୁକ୍ଖଜୀଵିତାଭାଵେନ ଅପ୍ପାତଙ୍କଂ। ତଂତଂକିଚ୍ଚକରଣତ୍ଥାଯ ଲହୁଂ ଅକିଚ୍ଛେନ ଉଟ୍ଠାତୁଂ ଯୋଗ୍ୟତାଯ ଲହୁଟ୍ଠାନଂ। ବଲନ୍ତି ସରୀରସ୍ସ ସବ୍ବକିଚ୍ଚକ୍ଖମଂ ବଲଂ କଚ୍ଚି ଅତ୍ଥୀତି ପୁଚ୍ଛତି। ଫାସୁଵିହାରୋତି ସୁଖଵିହାରୋ। ସରଣୀଯମେଵ ଦୀଘଂ କତ୍ୱା "ସାରଣୀଯ"ନ୍ତି ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ "ସରିତବ୍ବଭାଵତୋ ଚ ସାରଣୀଯ"ନ୍ତି। ପରିଯାଯେହୀତି କାରଣେହି।

ଭାଵୋତି କିରିଯା, ତସ୍ମିଂ ଵତ୍ତମାନୋ ନପୁଂସକ-ସଦ୍ଦୋ ଭାଵନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ ନାମ, କିରିଯାଵିସେସନସଦ୍ଦୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକମନ୍ତେ ଏକସ୍ମିଂ ଅନ୍ତେ ଯୁତ୍ତପ୍ପଦେସେତି ଅତ୍ଥୋ। ଖଣ୍ଡିଚ୍ଚାଦିଭାଵନ୍ତି ଖଣ୍ଡିତଦନ୍ତପଲିତକେସାଦିଭାଵଂ। ରାଜପରିଵଟ୍ଟେତି ରାଜୂନଂ ପରିଵତ୍ତନଂ, ପଟିପାଟିଯୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁରାତନୁଚ୍ଚକୁଲପ୍ପସୁତତାଯ ଜିଣ୍ଣତା, ନ ଵଯସାତି ଆହ "ଚିରକାଲପ୍ପଵତ୍ତକୁଲନ୍ୱଯେ"ତି। ଵିଭଵାନଂ ମହନ୍ତତ୍ତଂ ଲାତି ଗଣ୍ହାତୀତି ମହଲ୍ଲକୋତି ଆହ "ଵିଭଵମହତ୍ତତାଯ ସମନ୍ନାଗତେ"ତି। ଵିଭାଵନେ ନାମ ଅତ୍ଥେତି ପକତିଵିଭାଵନସଙ୍ଖାତେ ଅତ୍ଥେ। ନ ଅଭିଵାଦେତି ଵାତି ଅଭିଵାଦେତବ୍ବନ୍ତି ନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତି, ଏଵଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖଣପକତିକୋତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ରୂପଂ ନିଚ୍ଚଂ ଵା ଅନିଚ୍ଚଂ ଵାତି ଏତ୍ଥାପି ନିଚ୍ଚପକତିକଂ ଅନିଚ୍ଚପକତିକଂ ଵାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନିଚ୍ଚଂ ଵାତି ଏତ୍ଥ ଵା-ସଦ୍ଦୋ ଅଵଧାରଣତ୍ଥୋ।

ସମ୍ପତିଜାତୋତି ମୁହୁତ୍ତଜାତୋ, ଜାତସମନନ୍ତରମେଵାତି ଅତ୍ଥୋ। ସତ୍ତପଦଵୀତିହାରେନ ଗନ୍ତ୍ୱା…ପେ… ଓଲୋକେସୀତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱାରଂ ପିଧାଯ ନିକ୍ଖନ୍ତୋତିଆଦୀସୁ ଵିଯ ଗମନତୋ ପୁରେ କତମ୍ପି ଓଲୋକନଂ ପଚ୍ଛା କତଂ ଵିଯ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଓଲୋକେସିନ୍ତି ଚ ଲୋକଵିଵରଣପାଟିହାରିଯେ ଜାତେ ମଂସଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସେଟ୍ଠୋତି ପସତ୍ଥତରୋ। ପତିମାନେସୀତି ପୂଜେସି। ଆସଭିନ୍ତି ଉତ୍ତମଂ।

୩।ତଂ ଵଚନନ୍ତି ନାହଂ ତଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାତିଆଦିଵଚନଂ। ଅଞ୍ଞାଯ ସଣ୍ଠହେୟ୍ୟାତି ଅରହତ୍ତେ ପତିଟ୍ଠହେୟ୍ୟ। ଜାତିଵସେନାତି ଖତ୍ତିଯାଦିଜାତିଵସେନ।

ଉପପତ୍ତିୱସେନାତି ଦେୱେସୁ ଉପପତ୍ତିୱସେନ। ଆୱିଞ୍ଛନ୍ତୀତି ଆକଡ୍ଢନ୍ତି। ଯସ୍ସ ଅଭିୱାଦାଦିକରଣସଙ୍ଖାତସ୍ସ ସାମଗ୍ଗିରସସ୍ସ ଭଗୱତି ଅଭାୱଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ''ଅରସରୂପୋ''ତି ଆହ, ତଦ୍ୱିଧୁରସ୍ସ ରୂପତଣ୍ହାଦିକସ୍ସେୱ ସାମଗ୍ଗିରସସ୍ସ ଅଭାୱେନ ଭଗୱା ''ଅରସରୂପୋ''ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ସାମଗ୍ଗିରସସଦ୍ଦସ୍ସ ରୂପରସାଦୀସୁ ୱତ୍ତନପ୍ପକାରଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ୱତ୍ଥାରମ୍ମଣାଦୀତିଆଦି।

ତାଲାୱତ୍ଥୁକତାତି ଉଚ୍ଛିନ୍ନମୂଲାନଂ ତାଲାନଂ ୱତ୍ଥୁ ୱିଯ ନେସଂ ରୂପରସାଦୀନଂ ୱତ୍ଥୁ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନଂ କତନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ମଜ୍ଝେପଦଲୋପଂ ଦୀଘଞ୍ଚ କତ୍ୱା ନିଦ୍ଦେସୋତି ଆହ ତାଲୱତ୍ଥୁ ୱିଯାତିଆଦି। ତାଲୱତ୍ଥୁ ୱିଯ ଯେସଂ ୱତ୍ଥୁ କତଂ ତେ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତାତି ୱିସେସନସ୍ସ ପରନିପାତୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, କତତାଲୱତ୍ଥୁକାତି ଅତ୍ଥୋ। ମତ୍ଥକଚ୍ଛିନ୍ନତାଲୋଯେୱ ପତ୍ତଫଲାଦୀନଂ ଅକାରଣତାଯ ଅୱତ୍ଥୂତି ତାଲାୱତ୍ଥୁ, ତଂ ୱିଯ ଯେସଂ ୱତ୍ଥୁ କତଂ ତେ ରୂପରସାଦଯୋ ତାଲାୱତ୍ଥୁକତା, ଅଯଂ ଅଞ୍ଞପଦତ୍ଥୱସେନ ଅତ୍ଥଗ୍ଗାହୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନ ସୁଗମୋତି ୱିସେସମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ମତ୍ଥକଚ୍ଛିନ୍ନତାଲୋ ୱିଯ କତା''ତି। ଏୱଞ୍ଚ ମତ୍ଥକସଦିସେସୁ ରୂପରସାଦୀସୁ ରାଗେସୁ ଛିନ୍ନେସୁପି ତଦ୍ୱତ୍ଥୁଭୂତସ୍ସ ତାଲାୱତ୍ଥୁସଦିସସ୍ସ ଚିତ୍ତସନ୍ତାନସ୍ସ ଯାୱ ପରିନିବ୍ବାନଟ୍ଠାନଂ ଉପପନ୍ନମେୱ ହୋତି। ଯଥାରୁତତୋ ପନ ୱିସେସନସମାସୱସେନ ଅତ୍ଥେ ଗଯ୍ହମାନେ ରୂପରସାଦୀନଂ ତାଲାୱତ୍ଥୁସଦିସତାଯ ଠାନଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଯଂ ପନ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ୧।୩) ଏତଂ ଦୋସଂ ପରିହରିତୁଂ ରୂପରସାଦୀନଂ କୁସଲାକୁସଲତ୍ତଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ତେ ତଥାଗତସ୍ସ ପହୀନାତିଆଦିପାଠଇଯା, କାମସୁଖସ୍ସାଦସଙ୍ଖାତା ରୂପରସାତିଆଦିଅଟ୍ଠକଥାଯ ଚ ନ ସମେତି, ଖୀଣାସୱାନମ୍ପି ଯାୱ ପରିନିବ୍ବାନା କୁସଲାକୁସଲାନଂ ଫଲୁପ୍ପତ୍ତିତୋ ତେସଂ ମତ୍ଥକଚ୍ଛିନ୍ନତାଲସଦିସତାପି ନ ଯୁତ୍ତାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଅଥ ୱା ମତ୍ଥକଚ୍ଛିନ୍ନତାଲସ୍ସ ଠିତଂ ଅଟ୍ଠିତଞ୍ଚ ଅମନସିକତ୍ୱା ପୁନ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିଧମ୍ମତାସଦିସମତ୍ତଂ ଉପମେତ୍ୱା ତାଲାୱତ୍ଥୁ ୱିଯ କତାତି ୱିସେସନସମାସୱସେନ ଅତ୍ଥଗ୍ଗହଣେପି ନ କୋଚି ଦୋସୋ। ଅନୁ-ସଦ୍ଦୋ ପଚ୍ଛାତି ଅତ୍ଥେ ୱତ୍ତତୀତି ଆହ ପଚ୍ଛାଭାୱୋ ନ ହୋତୀତିଆଦି। ଅନୁ ଅଭାୱଂ ଗତାତି ପଚ୍ଛା ଅନୁପ୍ପତ୍ତିଧମ୍ମତାୱସେନ ଅଭାୱଂ ଗତା। ଅନଚ୍ଛରିଯାତି ଅନୁ ଅନୁ ଉପରୂପରି ୱିମ୍ହଯକତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଞ୍ଚ ଖୋ ତ୍ୱଂ ୱଦେସୀତି ଯଂ ୱନ୍ଦନାଦିସାମଗ୍ଗୀରସାଭାୱସଙ୍ଖାତଂ କାରଣଂ ଅରସରୂପତାଯ ୱଦେସି, ତଂ କାରଣଂ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୪।ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତମତ୍ଥନ୍ତି ଯଂ ଅତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନିବ୍ଭୋଗୋ ଭୱଂ ଗୋତମୋତିଆଦିମାହ, ଭଗୱା ଚ ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ନିବ୍ଭୋଗତାଦିଂ ଅତ୍ତନି ଅନୁଜାନାତି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତମତ୍ଥଂ।

୫।କୁଲସମୁଦାଚାରକମ୍ମନ୍ତି କୁଲାଚାରକମ୍ମଂ। କାଯତୋ କାଯଦ୍ୱାରତୋ ପୱତ୍ତଂ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତଂ। ଅନେକୱିହିତାତି ଅନେକପ୍ପକାରା।

୬।ପଞ୍ଚକାମଗୁଣିକରାଗସ୍ସାତି ରୂପାଦୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ କାମକୋଟ୍ଠାସେସୁ ଅତିୱିଯ ସଙ୍ଗୱସେନ ନିଯୁତ୍ତସ୍ସ କାମରାଗସ୍ସ, ଏତେନ ଅନାଗାମୀନଂ ୱତ୍ଥାଭରଣାଦୀସୁ ସଙ୍ଗନିକନ୍ତିୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକାମରାଗସ୍ସ କାମରାଗତାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି ତସ୍ସ ରୂପରାଗାଦୀସୁ ସଙ୍ଗହତୋ। ଅୱସେସାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସକ୍କାଯଦିଟ୍ଠିୱିଚିକିଚ୍ଛାନଂ ପଠମେନ ମଗ୍ଗେନ, ସେସାନଂ ଚତୂହିପି ଉଚ୍ଛେଦଂ ୱଦତି, ତେନାହ ''ଯଥାନୁରୂପ''ନ୍ତି।

୭।ଜିଗୁଚ୍ଛତି ମଞ୍ଞେତି ଜିଗୁଚ୍ଛତି ୱିଯ, ''ଜିଗୁଚ୍ଛତୀ''ତି ୱା ସଲ୍ଲକ୍ଖେମି। ଅକୋସଲ୍ଲସମ୍ଭୂତଟ୍ଠେନାତି ଅଞ୍ଞାଣସମ୍ଭୂତଟ୍ଠେନ।

୮-୧୦।ତତ୍ରାତି ଯଥାୱୁତ୍ତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେସୁ। ପଟିସନ୍ଧିପରିଯାଯୋପି ଇଧ ଗବ୍ଭସଦ୍ଦୋତି ଆହ ''ଦେୱଲୋକପଟିସନ୍ଧିପଟିଲାଭାଯା''ତି। ଅପୁନବ୍ଭୱଭୂତାତି ଖଣେ ଖଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାନଂ ଧମ୍ମାନଂ ଅଭିନିବ୍ବତ୍ତି।

୧୧।ଧମ୍ମଧାତୁନ୍ତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ। ତଞ୍ହି ଧମ୍ମେ ଯଥାୱତୋ ଧାରେତି ଉପଧାରେତୀତି ''ଧମ୍ମଧାତୂ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଦେସନାୱିଲାସପ୍ପତ୍ତୋତି ଅଭିରୁଚିୱସେନ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଦେସେତୁଂ ସମତ୍ଥତା ଦେସନାୱିଲାସୋ, ତଂ ପତ୍ତୋ। କରୁଣାୱିପ୍ଫାରନ୍ତି ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ମହାକରୁଣାଯ ଫରଣଂ। ତାଦିଗୁଣଲକ୍ଖଣମେୱ ଉପମାଯ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ଆହ ''ପଥୱୀସମଚିତ୍ତତ''ନ୍ତି। ତତୋଯେୱ ଅକୁଜ୍ଝନସଭାୱତୋ ଅକୁପ୍ପଧମ୍ମତା। ଜାତିଯା ଅନୁଗତନ୍ତି ଜାତିଯା ଅନୁବଦ୍ଧଂ। ଜରାଯ ଅନୁସଟନ୍ତି ଜରାଯ ପଲିୱେଠିତଂ। ୱଟ୍ଟଖାଣୁଭୂତନ୍ତି ୱଟ୍ଟତୋ ଉଦ୍ଧରିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତାଯ ୱଟ୍ଟେ ନିଚ୍ଚଲଭାୱେନ ଠିତଂ ଖାଣୁ ୱିଯ ଭୂତଂ। ଜାତାନଂ ମଚ୍ଚାନଂ ନିଚ୍ଚଂ ମରଣତୋ ଭଯନ୍ତି ଆହ ଅଜ୍ଜ ମରିତ୍ୱାତିଆଦି। ଅପ୍ପଟିସମଂ ପୁରେଜାତଭାୱନ୍ତି ଅସଦିସଂ ଅରିଯାଯ ଜାତିଯା ପଠମଜାତଭାୱଂ, ସବ୍ବଜେଟ୍ଠଭାୱନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

''ଅପୀ''ତି ଅୱତ୍ୱା ''ପୀ''ତି ୱଦନ୍ତୋ ପି-ସଦ୍ଦୋ ୱିସୁଂ ଅତ୍ଥି ନିପାତୋତି ଦସ୍ସେତି। ସମ୍ମା ଅଧିସଯିତାନୀତି ପାଦାଦୀହି ଉପଘାତଂ ଅକରୋନ୍ତିଯା ସମ୍ମଦେୱ ଉପରି ସଯିତାନି, ଅକମ୍ମକସ୍ସାପି ସଯତିଧାତୁନୋ ଅଧିପୁବ୍ବତାଯ ସକମ୍ମକତା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ନଖସିଖାତି ନଖଗ୍ଗାନି। ସକୁଣାନଂ ପକ୍ଖା ହତ୍ଥପାଦଟ୍ଠାନିଯାତି ଆହ ''ସଙ୍କୁଚିତହତ୍ଥପାଦା''ତି। ଏତ୍ଥାତି ଆଲୋକଟ୍ଠାନେ। ନିକ୍ଖମନ୍ତାନନ୍ତି ନିକ୍ଖମନ୍ତେସୁ, ନିଦ୍ଧାରଣେ ହେତଂ ସାମିୱଚନଂ।

ଅଣ୍ଡକୋସନ୍ତି ଅଣ୍ଡକପାଲଂ।

ଲୋକୋଯେୱ ଲୋକସନ୍ନିୱାସୋ। ଅବୁଜ୍ଝି ଏତ୍ଥାତି ରୁକ୍ଖୋ ବୋଧି, ସଯଂ ବୁଜ୍ଝତି, ବୁଜ୍ଝନ୍ତି ୱା ତେନାତି ମଗ୍ଗୋପି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣମ୍ପି ବୋଧି। ବୁଜ୍ଝୀଯତୀତି ନିବ୍ବାନଂ ବୋଧି। ଅନ୍ତରା ଚ ବୋଧିନ୍ତି ଦୁତିଯମୁଦାହରଣଂ ୱିନାପି ରୁକ୍ଖ-ସଦ୍ଦେନ ବୋଧି-ସଦ୍ଦସ୍ସ ରୁକ୍ଖପ୍ପୱତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ୱରଭୂରିମେଧସୋତି ମହାପଥୱୀ ୱିଯ ପତ୍ଥଟପଞ୍ଞୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜାତି ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗୋ ଅତ୍ତନା ସହ ୱତ୍ତମାନଂ ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଖାତଂ ଆସୱକ୍ଖଯଞ୍ଞାଣଞ୍ଚେୱ ଇତରା ଦ୍ୱେ ମହଗ୍ଗତୱିଜ୍ଜା ଚ ତବ୍ବିନିବନ୍ଧକକିଲେସୱିଦ୍ଧଂସନୱସେନ ଉପ୍ପାଦନତୋ ''ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଛ ଅଭିଞ୍ଞାତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ସାୱକପାରମୀଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଅଗ୍ଗସାୱକେହି ପଟିଲଭିତବ୍ବଂ ସବ୍ବମେୱ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରଞ୍ଞାଣଂ। ପଚ୍ଚେକବୋଧିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଓପମ୍ମସମ୍ପଟିପାଦନନ୍ତି ଓପମ୍ମତ୍ଥସ୍ସ ଉପମେଯ୍ୟେନ ସମଂ ପଟିପାଦନଂ। ଅତ୍ଥେନାତି ଉପମେଯ୍ୟତ୍ଥେନ। ତିକ୍ଖଖରୱିପ୍ପସନ୍ନସୂରଭାୱୋତି ଇମିନା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାପୱତ୍ତଂ ୱିପସ୍ସନାଯ ଦସ୍ସେତି। ପରିଣାମକାଲୋତି ଇମିନା ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନିଭାୱାପତ୍ତିଂ। ତଦା ଚ ସା ମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣଗବ୍ଭଂ ଧାରେନ୍ତୀ ୱିଯ ହୋତୀତି ଆହ ''ଗବ୍ଭଗ୍ଗହଣକାଲୋ''ତି। ଅନୁପୁବ୍ବାଧିଗତେନାତି ପଠମମଗ୍ଗାଦିପଟିପାଟିଯା ଅଧିଗତେନ। ଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତନ୍ତି ''କାମଂ ତଚୋ ଚ ନ୍ହାରୁ ଚ ଅଟ୍ଠି ଚ ଅୱସିସ୍ସତୁ (ମ। ନି। ୨।୧୮୪; ସଂ। ନି। ୨।୨୨; ଅ। ନି। ୨।୫; ମହାନି। ୧୯୬), ସରୀରେ ଉପସୁସ୍ସତୁ ମଂସଲୋହିତ''ନ୍ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଚତୁରଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ୱୀରିଯଂ।

ଛନ୍ଦୋ କାମୋତିଆଦୀସୁ ପତ୍ଥନାକାରେନ ପୱତ୍ତୋ ଦୁବ୍ବଲୋ ଲୋଭୋ ଇଚ୍ଛନଟ୍ଠେନ ଛନ୍ଦୋ। ତତୋ ବଲୱା ରଞ୍ଜନଟ୍ଠେନ ରାଗୋ। ତତୋପି ବଲୱତରୋ ଛନ୍ଦରାଗୋ। ନିମିତ୍ତାନୁବ୍ୟଞ୍ଜନସଙ୍କପ୍ପୱସେନ ପୱତ୍ତୋ ସଙ୍କପ୍ପୋ। ତତୋପି ବଲୱସଙ୍କପ୍ପୱସେନେୱ ପୱତ୍ତୋ ରାଗୋ। ତତୋପି ବଲୱତରୋ ସଙ୍କପ୍ପରାଗୋ। ସ୍ୱାଯଂ ପଭେଦୋ ଏକସ୍ସେୱ ଲୋଭସ୍ସ ପୱତ୍ତିଆକାରଭେଦେନ ଅୱତ୍ଥାଭେଦେନ ଚ ୱୁତ୍ତୋ।

ପଠମଜ୍ଝାନକଥାୱଣ୍ଣନା

ସେଯ୍ୟଥିଦନ୍ତି ତଂ କଥନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତନ୍ତି ପୁବ୍ବପଦେଯେୱ ଅୱଧାରଣକରଣଂ, ଏତଂ ଅତ୍ଥଜାତଂ ୱା। ତନ୍ନିସ୍ସରଣତୋତି ତେସଂ କାମାନଂ ନିସ୍ସରଣତ୍ତା। ଏସାତି ଏୱ-କାରୋ। କାମଧାତୁ ନାମ କାମଭୱୋ, ନେକ୍ଖମ୍ମନ୍ତି ପଠମଜ୍ଝାନଂ। ଏସାତି ନିଯମୋ। ତଦଙ୍ଗୱିକ୍ଖମ୍ଭନସମୁଚ୍ଛେଦପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିନିସ୍ସରଣୱିୱେକା ତଦଙ୍ଗୱିୱେକାଦଯୋ। କାଯଚିତ୍ତୋପଧିୱିୱେକା କାଯୱିୱେକାଦଯୋ, ତଯୋ ଏୱ ଇଧ ଝାନକଥାଯ, ସମୁଚ୍ଛେଦୱିୱେକାଦୀନଂ ଅସମ୍ଭୱା। ନିଦ୍ଦେସେତି ମହାନିଦ୍ଦେସେ। ତତ୍ଥେୱାତି ମହାନିଦ୍ଦେସେ ଏୱ। ୱିଭଙ୍ଗେତି ଝାନୱିଭଙ୍ଗେ। ଏୱଞ୍ହି ସତୀତି ଉଭଯେସମ୍ପି କାମାନଂ ସଙ୍ଗହେ ସତି।

ପୁରିମେନାତି କାଯୱିୱେକେନ। ଏତ୍ଥାତି ଏତସ୍ମିଂ କାଯଚିତ୍ତୱିୱେକଦ୍ୱଯେ। ଦୁତିଯେନାତି ଚିତ୍ତୱିୱେକେନ। ଏତେସନ୍ତି ଯଥାୱୁତ୍ତନଯେନ ୱତ୍ଥୁକାମକିଲେସକାମୱିୱେକଦ୍ୱଯସ୍ସ ୱାଚକଭୂତାନଂ ୱିୱିଚ୍ଚେୱ କାମେହି ୱିୱିଚ୍ଚ ଅକୁସଲେହୀତି ଇମେସଂ ପଦାନଂ, ନିଦ୍ଧାରଣେ ଚେତଂ ସାମିୱଚନଂ। ବାଲଭାୱସ୍ସ ହେତୁପରିଚ୍ଚାଗୋତି ଅନୁୱତ୍ତତି। ଅକୁସଲଧମ୍ମୋ ହି ବାଲଭାୱସ୍ସ ହେତୁ। ଆସଯପୋସନନ୍ତି ଆସଯସ୍ସ ୱିସୋଧନଂ ୱଡ୍ଢନଞ୍ଚ। ୱିଭଙ୍ଗେ ନୀୱରଣାନେୱ ୱୁତ୍ତାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ କାରଣମାହ ''ଉପରିଝାନଙ୍ଗପଚ୍ଚନୀକପଟିପକ୍ଖଭାୱଦସ୍ସନତୋ''ତି। ତତ୍ଥ ଉପରି ସୱିତକ୍କନ୍ତିଆଦିନା ୱୁଚ୍ଚମାନାନି ଝାନଙ୍ଗାନି, ତେସଂ ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚନୀକାନଂ ପଟିପକ୍ଖଭାୱଦସ୍ସନତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପରିଝାନଙ୍ଗାନଂ ପଚ୍ଚନୀକପଟିପକ୍ଖଭାୱସ୍ସ ଦସ୍ସନତୋତିପି ପାଠୋ। ତତ୍ଥ ''ଉପରି ୱୁଚ୍ଚମାନଝାନଙ୍ଗାନଂ ଉଜୁୱିପଚ୍ଚନୀକୱସେନ ପଟିପକ୍ଖଭାୱଦସ୍ସନତୋ''ତି ''ନୀୱରଣାନଂ ତାନେୱ ୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତାନୀ''ତିପି ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି । ପେଟକେତି ମହାକଚ୍ଚାଯନତ୍ଥେରେନ କତଂ ନେତ୍ତିପ୍ପକରଣନଯାନୁସାରିପକରଣଂ, ତଂ ପନ ପିଟକାନଂ ୱଣ୍ଣନାଭୂତତ୍ତା ''ପେଟକ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱିତକ୍କନଂ ନାମ ଆରମ୍ମଣପରିକପ୍ପନନ୍ତି ଆହ ''ଊହନ''ନ୍ତି। ରୂପଂ ରୂପନ୍ତିଆଦିନା ୱିସଯେ ଆକୋଟେନ୍ତସ୍ସ ୱିସଯପ୍ପୱତ୍ତିଆହନନଂ ଉପରି ଆହନନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଆନଯନଂ ନାମ ଆରମ୍ମଣାଭିମୁଖକରଣଂ। ଅନୁସଞ୍ଚରଣନ୍ତି ଅନୁପରିବ୍ଭମନଂ, ତଞ୍ଚ ଖଣନ୍ତରସ୍ସ ତଥାକାରେନ ଉପ୍ପାଦନମେୱ, ନ ହି ପରମତ୍ଥତୋ ଏକସ୍ସ ସଞ୍ଚରଣମତ୍ଥି, ଏୱମଞ୍ଞତ୍ଥାପି ଈଦିସେସୁ। ଅନୁମଜ୍ଜନନ୍ତି ପରିମଜ୍ଜନଂ। ତତ୍ଥାତି ଆରମ୍ମଣେ। ସହଜାତାନୁଯୋଜନଂ ସକିଚ୍ଚାନୁୱତ୍ତିତାକରଣେନ। କତ୍ଥଚୀତି ଦୁତିଯଜ୍ଝାନୱିରହିତେସୁ ସୱିଚାରଚିତ୍ତେସୁ ସବ୍ବତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିଚାରେନ ସହ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନୋପି ୱିତକ୍କୋ ଆରମ୍ମଣେ ଅଭିନିରୋପନାକାରେନ ପୱତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ''ପଠମାଭିନିପାତୋ''ତି ୱୁତ୍ତୋ। ୱିପ୍ଫାରୱାତି ଅୱୂପସନ୍ତସଭାୱତାଯ ୱେଗୱା, ତେନେୱେସ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନେ ପହାନଙ୍ଗଂ ଜାତଂ। ପଠମଦୁତିଯଜ୍ଝାନେସୂତି ପଞ୍ଚକନଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଙ୍ଗୱିନିମୁତ୍ତସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଅଭାୱଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ରୁକ୍ଖୋ ୱିଯାତିଆଦିମାହ।

ୱିୱେକ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ଭାୱସାଧନପକ୍ଖେ ‘‘ତସ୍ମା ୱିୱେକା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଇତରପକ୍ଖେ ‘‘ତସ୍ମିଂ ୱିୱେକେ’’ତି। ପିନୟତୀତି ତପ୍ପେତି, ୱଡ୍ଢେତି ୱା। ଫରଣରସାତି ପଣୀତରୂପେହି କାୟେ ବ୍ୟାପନରସା। ସାତଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଇଟ୍ଠସଭାୱଂ, ମଧୁରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସମ୍ପୟୁତ୍ତାନଂ ପୀଳନଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନଂ ଅକତ୍ୱା ଅନୁ ଅନୁ ଗଣ୍ହନଂ ଉପକାରିତା ୱା ଅନୁଗ୍ଗହୋ। ୱନମେୱ ୱନନ୍ତଂ। ଉଦକମେୱ ଉଦକନ୍ତଂ। ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ ପାକଟଭାୱତୋତି ଇମିନା ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣାଦିପଟିଲାଭସମୟେପି ସୁଖଂ ୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି ଅପାକଟଂ, ପୀତିୟେୱ ତତ୍ଥ ପାକଟା, ପଟିଲଦ୍ଧରସାନୁଭୱନସମୟେ ଚ ୱିଜ୍ଜମାନପୀତିତୋପି ସୁଖମେୱ ପାକଟତରନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଚେତସିକସୁଖୱସେନେୱ ପଟିଲଦ୍ଧରସାନୁଭୱନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ, ନ କାୟିକସୁଖୱସେନ ତସ୍ସ ପୀତିସମ୍ପୟୋଗସ୍ସେୱ ଅଭାୱେନ ଇଧାନଧିପ୍ପେତତ୍ତା। ଅୟଞ୍ଚ ପୀତୀତିଆଦି ଅଞ୍ଞପଦତ୍ଥସମାସଦସ୍ସନଂ, ଅସ୍ସତ୍ଥିପକ୍ଖେ ତଦ୍ଧିତପଚ୍ଚୟଦସ୍ସନଂ ୱା। ଦୁତିୟୱିକପ୍ପେନ ଅଞ୍ଞପଦତ୍ଥସମାସୱସେନେୱ ‘‘ୱିୱେକଜଂ ପୀତିସୁଖ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଏକଂ ପଦନ୍ତି ଦସ୍ସେତି, ୱିଭତ୍ତିୟା ଚ ଅଲୋପଂ।

ଗଣନାନୁପୁବ୍ବତାତି ଦେସନାକ୍କମଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ପଠମଂ ସମାପଜ୍ଜତୀତି ଇଦଂ ଆଦିକମ୍ମିକୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଚିଣ୍ଣୱସୀନଂ ପନ ୟୋଗୀନଂ ଉପ୍ପଟିପାଟିୟାପି ଝାନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତେୱ। ଝାପେତୀତି ଦହତି। ଅନିଚ୍ଚାଦିଲକ୍ଖଣୱିସୟାୟ ୱିପସ୍ସନାୟ ଉପନିଜ୍ଝାୟନଂ କଥଂ ନିବ୍ବାନାଲମ୍ବନସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ହୋତୀତି ଆହ ୱିପସ୍ସନାୟାତିଆଦି। ତତ୍ଥ ମଗ୍ଗେନ ସିଜ୍ଝତୀତି ନିଚ୍ଚାଦିୱିପଲ୍ଲାସପ୍ପହାୟକେନ ସହ ମଗ୍ଗେନେୱ ତଂ ଲକ୍ଖଣୂପନିଜ୍ଝାନଂ ଅସମ୍ମୋହତୋ ଅତ୍ତନୋ ସିଜ୍ଝତି। ଅଥ ୱା ମଗ୍ଗେନାତି ମଗ୍ଗକିଚ୍ଚେନ, ୱିପଲ୍ଲାସପ୍ପହାନେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଞ୍ଞୋତି ସତ୍ତୋ। ଅୱୁତ୍ତତ୍ତାତି ‘‘ସଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତ’’ନ୍ତି ଝାନପାଳିୟଂ (ୱିଭ। ୫୦୮ ଆଦୟୋ) ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା। ୱୁତ୍ତତ୍ତାତି ତସ୍ସା ଝାନପାଳିୟା ୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତତ୍ତା।

ଦୁତିୟଜ୍ଝାନକଥାୱଣ୍ଣନା

ଅଜ୍ଝତ୍ତନ୍ତି ଝାନୱିସେସନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଇଧ ନିୟକଜ୍ଝତ୍ତମଧିପ୍ପେତ’’ନ୍ତି। ଝାନଞ୍ହି ଅଜ୍ଝତ୍ତଜ୍ଝତ୍ତଂ ନ ହୋତି ଛଳିନ୍ଦ୍ରିୟାନମେୱ ତବ୍ଭାୱତୋ। ଖୁଦ୍ଦକା ଊମିୟୋ ୱୀଚିୟୋ। ମହତିୟୋ ତରଙ୍ଗା। ସନ୍ତା ହୋନ୍ତି ସମିତାତିଆଦୀନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱେୱଚନାନି, ଝାନବଲେନ ସମତିକ୍କନ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଅପ୍ପିତାତି ଗମିତା ୱିନାସଂ ପାପିତା। ପରିୟାୟୋତି ଝାନପରିକ୍ଖାରେ ଝାନୱୋହାରତ୍ତା ଅପରମତ୍ଥତୋ।

ତତିୟଜ୍ଝାନକଥାୱଣ୍ଣନା

ତଦଧିଗମାୟାତି ତତିୟମଗ୍ଗାଧିଗମାୟ। ଉପପତ୍ତିତୋ ଇକ୍ଖତୀତି ପଞ୍ଞାୟ ସହଚରଣପରିଚୟେନ ୟଥା ସମୱାହିଭାୱୋ ହୋତି, ଏୱଂ ୟୁତ୍ତିତୋ ପସ୍ସତି। ୱିପୁଲାୟାତି ମହଗ୍ଗତଭାୱପ୍ପତ୍ତାୟ। ଥାମଗତାୟାତି ୱିତକ୍କୱିଚାରପୀତିୱିଗମେନ ଥିରଭାୱପ୍ପତ୍ତିୟା, ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି ‘‘ୱିତକ୍କୱିଚାରପୀତୀହି ଅନଭିଭୂତତ୍ତା’’ତିଆଦି। (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୧ ତତିୟଜ୍ଝାନକଥା)। ଉପେକ୍ଖାଭେଦଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଧାଧିପ୍ପେତଂ ଉପେକ୍ଖଂ ପକାସେତୁଂ ଉପେକ୍ଖା ପନାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତତାୱ ଖୀଣାସୱାନଂ ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠଛଳାରମ୍ମଣାପାଥେ ପରିସୁଦ୍ଧପକତିଭାୱାୱିଜହନାକାରେନ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନତୋ ‘‘ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା’’ତି ଚ, ସତ୍ତେସୁ ମଜ୍ଝତ୍ତାକାରପ୍ପୱତ୍ତା ‘‘ବ୍ରହ୍ମୱିହାରୁପେକ୍ଖା’’ତି ଚ, ସହଜାତଧମ୍ମାନଂ ମଜ୍ଝତ୍ତାକାରଭୂତା ‘‘ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା’’ତି ଚ, କେୱଲା ‘‘ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖା’’ତି ଚ, ତତିୟଜ୍ଝାନସହଗତା ଅଗ୍ଗସୁଖେପି ତସ୍ମିଂ ଅପକ୍ଖପାତଭୂତା ‘‘ଝାନୁପେକ୍ଖା’’ତି ଚ, ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସହଗତା ସବ୍ବପଚ୍ଚନୀକପରିସୁଦ୍ଧିତାୟ ‘‘ପାରିସୁଦ୍ଧୁପେକ୍ଖା’’ତି ଚ ତେନ ତେନ ଅୱତ୍ଥାଭେଦେନ ଛଧା ୱୁତ୍ତା।

ୱୀରିୟମେୱ ପନ ଅନଚ୍ଚାରଦ୍ଧଅନତିସିଥିଲେସୁ ସହଜାତେସୁ ସଙ୍ଖାରେସୁ ଉପେକ୍ଖନାକାରେନ ପୱତ୍ତଂ ‘‘ୱୀରିୟୁପେକ୍ଖା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ରୂପାରୂପଜ୍ଝାନାନଂ ପଟିଲାଭତୋ ପୁବ୍ବଭାଗେ ଏୱ ନୀୱରଣୱିତକ୍କୱିଚାରାଦୀନଂ ପହାନାଭିମୁଖୀଭୂତତ୍ତା ତେସଂ ପହାନେପି ଅବ୍ୟାପାରଭାୱୂପଗମନେନ ମଜ୍ଝତ୍ତାକାରପ୍ପୱତ୍ତା ସମାଧିୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନା ଅଟ୍ଠ ପଞ୍ଞା ଚେୱ ଉପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧଭୂତେସୁ ସଙ୍ଖାରେସୁ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନାକାରପ୍ପୱତ୍ତା ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନା ଚତୁନ୍ନଂ ମଗ୍ଗାନଂ ପୁବ୍ବଭାଗେ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଚତସ୍ସୋ ଚତୁନ୍ନଂ ଫଲସମାପତ୍ତୀନଂ ପୁବ୍ବଭାଗେ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅଧିଗମାୟ ଅପ୍ପଣିହିତୱିମୋକ୍ଖୱସେନ ପୱତ୍ତା ଚତସ୍ସୋ ସୁଞ୍ଞତଅନିମିତ୍ତୱିମୋକ୍ଖୱସେନ ଦ୍ୱେତି ଦସ ପଞ୍ଞା ଚାତି ଇମେ ଅଟ୍ଠାରସ ପଞ୍ଞା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ନାମ। ୟଥାୱୁତ୍ତୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାୱ ଲକ୍ଖଣୱିଚିନନେପି ମଜ୍ଝତ୍ତଭୂତା ୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖା ନାମ। ଅଦୁକ୍ଖମସୁଖୱେଦନା ୱେଦନୁପେକ୍ଖା ନାମ। ଇମାସଂ ପନ ଦସନ୍ନମ୍ପି ଉପେକ୍ଖାନଂ ‘‘ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଆଗତନୟତୋ ୱିଭାଗୋ ଧମ୍ମସଙ୍ଗହଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତନୟେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ’’ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ଏୱମୟଂ ଦସୱିଧାପୀତିଆଦି। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଆଗତନୟତୋତି ଇଦମ୍ପି ହି ତାସଂ ୱିଭାଗଦସ୍ସନସ୍ସ ଭୂମିପୁଗ୍ଗଲାଦିପଦଂ ୱିୟ ୱିସୁଂ ମାତିକାପଦୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ଭୂମିପୁଗ୍ଗଲାଦିୱସେନ ୱିଭାଗଦସ୍ସନସ୍ସ ଆଗତଟ୍ଠାନପରାମସନଂ ଆଗତଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅଟ୍ଠସାଲିନିୟାତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତତ୍ତା,

ତସ୍ମା ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ (ସାରତ୍ଥା ଟୀ। ୧।୧୧ ତତିଯଜ୍ଝାନକଥା) ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଇମାସଂ ପନ ଦସନ୍ନମ୍ପି ଉପେକ୍ଖାନଂ ଭୂମିପୁଗ୍ଗଲାଦିୱସେନ ୱିଭାଗୋ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ଏୱମଯଂ ଦସୱିଧାତିଆଦୀ’’ତି, ତଂ ଅମନସିକତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଆଗତନଯତୋତି ‘‘ଇଧ (ଖୀଣାସୱୋ) ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱା ନେୱ ସୁମନୋ ହୋତି, ନ ଦୁମ୍ମନୋ, ଉପେକ୍ଖକୋ ୱିହରତି ସତୋ ସମ୍ପଜାନୋ’’ତିଆଦିନା (ଦୀ। ନି। ୩।୩୪୮; ଅ। ନି। ୬।୧) ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା ଆଗତା, ‘‘ଉପେକ୍ଖାସହଗତେନ ଚେତସା ଏକଂ ଦିସଂ ଫରିତ୍ୱା ୱିହରତୀ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୩୦୮; ମ। ନି। ୧।୭୭; ୨।୩୦୯; ୩।୨୩୦) ଏୱଂ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରୁପେକ୍ଖା ଆଗତାତି ଇମିନା ନଯେନ ଦସନ୍ନମ୍ପି ଉପେକ୍ଖାନଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତପଦେସେସୁ ଆଗତନଯଦସ୍ସନତୋ ଚ ଅଯଂ ଦସୱିଧାପି ଉପେକ୍ଖା ଧମ୍ମସଙ୍ଗହଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଭୂମୀତିଆଦୀସୁ ପନ ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା କାମାୱଚରା, ବ୍ରହ୍ମୱିହାରୁପେକ୍ଖା ରୂପାୱଚରାତିଆଦିନା ଭୂମିତୋ ଚ, ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା ଅସେକ୍ଖାନମେୱ, ବ୍ରହ୍ମୱିହାରୁପେକ୍ଖା ପୁଥୁଜ୍ଜନାଦୀନଂ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ପୁଗ୍ଗଲାନନ୍ତିଆଦିନା ପୁଗ୍ଗଲତୋ ଚ, ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା ସୋମନସ୍ସୁପେକ୍ଖାସହଗତଚିତ୍ତସମ୍ପଯୁତ୍ତାତିଆଦିନା ଚିତ୍ତତୋ ଚ, ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା ଛଳାରମ୍ମଣାତିଆଦିନା ଆରମ୍ମଣତୋ ଚ, ‘‘ୱେଦନୁପେକ୍ଖା ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧେନ ସଙ୍ଗହିତା, ଇତରା ନୱ ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧେନା’’ତି ଖନ୍ଧସଙ୍ଗହୱସେନ ଚ, ‘‘ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା ବ୍ରହ୍ମୱିହାରବୋଜ୍ଝଙ୍ଗଝାନ ପାରିସୁଦ୍ଧିତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖା ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଏକା। ତସ୍ମା ଏକକ୍ଖଣେ ଚ ତାସୁ ଏକାଯ ସତି ଇତରା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତଥା ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ୱିପସ୍ସନୁପେକ୍ଖାପି ୱେଦିତବ୍ବା। ୱେଦନାୱୀରିଯୁପେକ୍ଖାନମେକକ୍ଖଣେ ସିଯା ଉପ୍ପତ୍ତୀ’’ତି ଏକକ୍ଖଣୱସେନ ଚ, ‘‘ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା ଅବ୍ୟାକତା ବ୍ରହ୍ମୱିହାରୁପେକ୍ଖା କୁସଲାବ୍ୟାକତା, ତଥା ସେସା। ୱେଦନୁପେକ୍ଖା ପନ ସିଯା ଅକୁସଲାପୀ’’ତି ଏୱଂ କୁସଲତ୍ତିକୱସେନ ଚ, ‘‘ସଙ୍ଖେପତୋ ଚତ୍ତାରୋ ଚ ଧମ୍ମା ୱୀରିଯୱେଦନାତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତତାଞାଣୱସେନା’’ତି ଏୱଂ ସଙ୍ଖେପୱସେନ ଚ ଅଯଂ ଦସୱିଧାପି ଉପେକ୍ଖା ଧମ୍ମସଙ୍ଗହଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବାତି ଯୋଜନା।

ଏତ୍ଥ ଚେତା କିଞ୍ଚାପି ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ ଭୂମିପୁଗ୍ଗଲାଦିୱସେନ ସରୂପତୋ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ନ ୱୁତ୍ତା, ତଥାପି ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେହେୱ ତାସଂ ଭୂମିପୁଗ୍ଗଲାଦିୱିଭାଗୋ ନଯତୋ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ସକ୍କା ଞାତୁନ୍ତି ତତ୍ଥ ସରୂପତୋ ୱୁତ୍ତଞ୍ଚ ଅୱୁତ୍ତଞ୍ଚ ଏକତୋ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଆଗତନଯତୋତିଆଦୀହି ନୱହି ପକାରେହି ଅତିଦେସୋ କତୋ, ତେନେୱ ‘‘ଧମ୍ମସଙ୍ଗହଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତୱସେନା’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ୱୁତ୍ତନଯେନେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଥାହି ଖୀଣାସୱୋ ଭିକ୍ଖୁ ଚକ୍ଖୁନା ରୂପଂ ଦିସ୍ୱାତି ଆଦିମ୍ହି ୱୁତ୍ତେ ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା ରୂପାଦିଆରମ୍ମଣତାଯ ଭୂମିତୋ କାମାୱଚରା ଚ ପୁଗ୍ଗଲତୋ ଅସେକ୍ଖାନମେୱ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଚିତ୍ତତୋ ସୋମନସ୍ସୁପେକ୍ଖାଚିତ୍ତସମ୍ପଯୁତ୍ତା, ଆରମ୍ମଣତୋ ଛଳାରମ୍ମଣା, କୁସଲତ୍ତିକତୋ ଅବ୍ୟାକତା ଚାତି ପଣ୍ଡିତେହି ସକ୍କା ଞାତୁଂ, ତଥା ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା ଚ ବ୍ରହ୍ମୱିହାରୁପେକ୍ଖା ଚ ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖା ଚ ଝାନୁପେକ୍ଖା ଚ ପାରିସୁଦ୍ଧୁପେକ୍ଖା ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଏକାତିଆଦିମ୍ହି ୱୁତ୍ତେ ପନସ୍ସ ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧସଙ୍ଗହିତତ୍ତା ବ୍ରହ୍ମୱିହାରୁପେକ୍ଖାଦୀହି ସହ ଏକକ୍ଖଣେ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିଆଦଯୋ ଚ ସକ୍କା ଞାତୁଂ, ଯଥା ଚ ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା, ଏୱଂ ସେସାନମ୍ପି ଯଥାରହଂ ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଂ ୱୁତ୍ତନଯତୋ ଭୂମିଆଦିୱିଭାଗୁଦ୍ଧାରନଯୋ ଞାତବ୍ବୋ। ଅନାଭୋଗରସାତି ପଣୀତସୁଖେପି ତସ୍ମିଂ ଅୱନତିପଟିପକ୍ଖକିଚ୍ଚାତି ଅତ୍ଥୋ।

ପୁଗ୍ଗଲେନାତି ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନେନ। କିଲେସେହି ସମ୍ପଯୁତ୍ତାନଂ ଆରକ୍ଖା। ତୀରଣଂ କିଚ୍ଚସ୍ସ ପାରଗମନଂ। ପୱିଚଯୋ ୱୀମଂସା। ଇଦନ୍ତି ସତିସମ୍ପଜଞ୍ଞଂ। ଯସ୍ମା ତସ୍ସ ନାମକାଯେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ସୁଖନ୍ତି ଇମସ୍ସ ତସ୍ମା ଏତମତ୍ଥନ୍ତିଆଦିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତସ୍ସାତି ଝାନସମଙ୍ଗିନୋ। ତଂସମୁଟ୍ଠାନେନାତି ତଂ ଯଥାୱୁତ୍ତନାମକାଯସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ସୁଖଂ ସମୁଟ୍ଠାନଂ କାରଣଂ ଯସ୍ସ ରୂପସ୍ସ ତେନ ତଂସମୁଟ୍ଠାନେନ ରୂପେନ। ଅସ୍ସାତି ଯୋଗିନୋ। ଯସ୍ସାତି ରୂପକାଯସ୍ସ। ଫୁଟତ୍ତାତି ଅତିପଣୀତେନ ରୂପେନ ଫୁଟତ୍ତା। ଏତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋତି କାଯିକସୁଖହେତୁଭୂତରୂପସମୁଟ୍ଠାପକନାମକାଯସୁଖଂ ପଟିସଂୱେଦିଯମାନୋ ଏୱ ଝାନସମଙ୍ଗିତାକରଣେ କାରିଯୋପଚାରତୋ ‘‘ସୁଖଞ୍ଚ କାଯେନ ପଟିସଂୱେଦେତୀ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯନ୍ତି ହେତୁଅତ୍ଥେ ନିପାତୋତି ଆହ ‘‘ଯଂଝାନହେତୂ’’ତି। ସୁଖପାରମିପ୍ପତ୍ତେତି ସୁଖସ୍ସ ଉକ୍କଂସପରିଯନ୍ତଂ ପତ୍ତେ। ଏୱମେତେସଂ ପହାନଂ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଥ କସ୍ମା ଝାନେସ୍ୱେୱ ନିରୋଧୋ ୱୁତ୍ତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନକଥାୱଣ୍ଣନା

କତ୍ଥ ଚୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଏତ୍ଥ କତ୍ଥାତି ହେତୁମ୍ହି ଭୁମ୍ମଂ, କସ୍ମିଂ ହେତୁମ୍ହି ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନାନାୱଜ୍ଜନେତି ଅପ୍ପନାୱୀଥିଆୱଜ୍ଜନତୋ ନାନା ଭିନ୍ନଂ ପୁରିମୱୀଥୀସୁ ଆୱଜ୍ଜନଂ ଯସ୍ସ ଉପଚାରସ୍ସ, ତସ୍ମିଂ ନାନାୱଜ୍ଜନେ। ୱିସମନିସଜ୍ଜାଯ ଉପ୍ପନ୍ନକିଲମଥୋ ୱିସମାସନୁପତାପୋ। ଉପଚାରେ ୱାତିଆଦି ପକ୍ଖନ୍ତରଦସ୍ସନଂ ଏକାୱଜ୍ଜନୂପଚାରେପି ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୀତିଫରଣେନାତି ଇମିନା ଅପ୍ପନାୱୀଥିଯା ୱିଯ ଏକୱୀଥିଯମ୍ପି କାମାୱଚରପୀତିଯା ଫରଣମତ୍ତସ୍ସ ଅଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଦୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଅସ୍ସ ସିଯା ଉପ୍ପତ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏତନ୍ତି ଦୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ୱିତକ୍କୱିଚାରପ୍ପଚ୍ଚଯେପୀତି ପି-ସଦ୍ଦୋ

ଅଟ୍ଠାନପ୍ପଯୁତ୍ତୋ। ସୋ ‘‘ପହୀନସ୍ସା’’ତି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତପଦାନନ୍ତରଂ ଯୋଜେତବ୍ବୋ ‘‘ପହୀନସ୍ସାପି ଦୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସା’’ତି। ୱିତକ୍କୱିଚାରଭାୱେତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଦୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯ’’ନ୍ତି ଆନେତ୍ୱା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ନିମିତ୍ତତ୍ଥେ ଚେତଂ ଭୁମ୍ମଂ, ୱିତକ୍କୱିଚାରଭାୱହେତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିତକ୍କୱିଚାରାତି ଏତ୍ଥ ଇତି-ସଦ୍ଦୋ ତସ୍ମାତି ଏତସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ତେନ ଯସ୍ମା ଏତଂ ଦୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିତକ୍କୱିଚାରପଚ୍ଚଯେ…ପେ… ନେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଯତ୍ଥ ପନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତତ୍ଥ ୱିତକ୍କୱିଚାରଭାୱେଯେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଯସ୍ମା ଚ ଅପ୍ପହୀନାଯେୱ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନୂପଚାରେ ୱିତକ୍କୱିଚାରା, ତସ୍ମା ତତ୍ଥସ୍ସ ସିଯା ଉପ୍ପତ୍ତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା।

ତତ୍ଥାତି ଦୁତିଯଜ୍ଝାନୂପଚାରେ। ଅସ୍ସାତି ଦୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ। ସିଯା ଉପ୍ପତ୍ତୀତି ଇଦଞ୍ଚ ପଚ୍ଚଯମତ୍ତଦସ୍ସନେନ ସମ୍ଭାୱନମତ୍ତତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ଦୋମନସ୍ସୁପ୍ପତ୍ତିସମ୍ଭାୱନାପି ହି ଉପଚାରକ୍ଖଣେଯେୱ କାତୁଂ ଯୁତ୍ତା, ୱିତକ୍କୱିଚାରରହିତେ ପନ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନକ୍ଖଣେ ତଦୁପ୍ପତ୍ତିସମ୍ଭାୱନାପି ନ ଯୁତ୍ତା କାତୁନ୍ତି। ଇତରଥା କୁସଲଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ଅକୁସଲଦୋମନସ୍ସୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଅସମ୍ଭୱତୋ ‘‘ତତ୍ଥସ୍ସ ସିଯା ଉପ୍ପତ୍ତୀ’’ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯା। ସମୀପତ୍ଥେ ୱା ଏତଂ ଭୁମ୍ମଂ, ଉପଚାରଜ୍ଝାନାନନ୍ତରୱୀଥୀସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁତିଯଜ୍ଝାନେତି ଏତ୍ଥାପି ଅନନ୍ତରୱୀଥୀସୁପି ନ ହୋୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ, ଏୱଂ ଉପରି ସୁଖିନ୍ଦ୍ରିଯେପି। ସୋମନସ୍ସିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପହୀନାତି ୱୁତ୍ତାତି ଇଦଂ ‘‘ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଓରମ୍ଭାଗିଯାନଂ ସଂଯୋଜନାନଂ ପରିକ୍ଖଯା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଦୁକ୍ଖାଭାୱେନାତି ଦୁକ୍ଖତାଭାୱେନ। ଏୱଂ ସୁଖାଭାୱେନାତି ଏତ୍ଥାପି। ଏତେନାତି ଦୁକ୍ଖସୁଖପଟିକ୍ଖେପୱଚନେନ। ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠୱିପରୀତାନୁଭୱନଲକ୍ଖଣାତି ଅତିଇଟ୍ଠଅତିଅନିଟ୍ଠାନଂ ୱିପରୀତସ୍ସ ମଜ୍ଝତ୍ତାରମ୍ମଣସ୍ସ ଅନୁଭୱନଲକ୍ଖଣା, ମଜ୍ଝତ୍ତାରମ୍ମଣମ୍ପି ହି ଇଟ୍ଠାନିଟ୍ଠେସୁ ଏୱ ପୱିଟ୍ଠଂ ତବ୍ବିନିମୁତ୍ତସ୍ସ ଅଭାୱା।

ଝାନଚତୁକ୍କକଥାୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ପୁବ୍ବେନିୱାସକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୨। ଅରୂପଜ୍ଝାନାନମ୍ପି ଅଙ୍ଗସମତାଯ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେ ସଙ୍ଗହୋତି ଆହ କେସଞ୍ଚି ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକାନୀତିଆଦି, ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି ‘‘ଅଟ୍ଠ ସମାପତ୍ତିଯୋ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା’’ତିଆଦି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୨)। ତେସୁ ଚ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନମେୱ ଅଭିଞ୍ଞାପାଦକଂ ନିରୋଧପାଦକଂ ହୋତି, ନ ଇତରାନି। ଦୂରକାରଣତଂ ପନ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଚତ୍ତାରି ଝାନାନୀ’’ତି ନେସମ୍ପି ଏକତୋ ଗହଣଂ କତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଚିତ୍ତେକଗ୍ଗତତ୍ଥାନୀତି ଇଦଂ ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମସୁଖୱିହାରଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ଖୀଣାସୱାନନ୍ତିଆଦି। ସବ୍ବକିଚ୍ଚସାଧକନ୍ତି ଦିବ୍ବୱିହାରାଦିସବ୍ବବୁଦ୍ଧକିଚ୍ଚସାଧକଂ। ସବ୍ବଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରଗୁଣଦାଯକନ୍ତି ଇମିନା ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ୱିପସ୍ସନାପାଦକତ୍ତାଦିସବ୍ବଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତି। ଇଦଞ୍ହି ଝାନଂ ଭଗୱତୋ ସବ୍ବବୁଦ୍ଧଗୁଣଦାଯକସ୍ସ ମଗ୍ଗଞାଣସ୍ସ ପଦଟ୍ଠାନତ୍ତା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯଥଯିଦନ୍ତି ଯଥା ଇଦଂ। ଅଭିନୀହାରକ୍ଖମନ୍ତି ଇଦ୍ଧିୱିଧାଦିଅତ୍ଥଂ ତଦଭିମୁଖଂ ନୀହରଣଯୋଗ୍ଗଂ।

ଝାନପ୍ପଟିଲାଭପଚ୍ଚଯାନନ୍ତି ଝାନପ୍ପଟିଲାଭହେତୁକାନଂ ଝାନପ୍ପଟିଲାଭଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକାନଂ। ପାପକାନନ୍ତି ଲାମକାନଂ। ଇଚ୍ଛାୱଚରାନନ୍ତି ଇଚ୍ଛାଯ ୱସେନ ଓତିଣ୍ଣାନଂ ନୀୱରଣଭାୱଂ ତଦେକଟ୍ଠତଞ୍ଚ ଅପ୍ପତ୍ତାନଂ ଅତ୍ତୁକ୍କଂସନାଦିୱସପ୍ପୱତ୍ତାନଂ ଅହୋ ୱତ ମମେୱ ସତ୍ଥା ପଟିପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଏୱରୂପଂ ଧମ୍ମଂ ଦେସେଯ୍ୟାତିଆଦିନଯପ୍ପୱତ୍ତାନଂ ମାନାଦୀନଂ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ‘‘ଝାନପ୍ପଟିଲାଭପଚ୍ଚନୀକାନ’’ନ୍ତିପି ପାଠଂ ଲିଖନ୍ତି, ସୋ ପମାଦପାଠୋତି ଗହେତବ୍ବୋ ‘‘ଝାନପ୍ପଟିଲାଭପଚ୍ଚନୀକାନଂ ନୀୱରଣାନଂ ଅଭାୱସ୍ସ ନୀୱରଣଦୂରୀଭାୱେନ ପରିସୁଦ୍ଧୋ’’ତି ଏୱଂ ପୁବ୍ବେ ପରିସୁଦ୍ଧପଦେଯେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ୧।୧୨) ପନ ‘‘ଇଚ୍ଛାୱଚରାନନ୍ତି ଇଚ୍ଛାଯ ଅୱଚରାନଂ ଇଚ୍ଛାୱସେନ ଓତିଣ୍ଣାନଂ ପୱତ୍ତାନଂ ନାନପ୍ପକାରାନଂ କୋପଅପ୍ପଚ୍ଚଯାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋତି ଅଯମ୍ପି ପାଠୋ ଅଯୁତ୍ତୋ ଏୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ତତୋ ଏୱ ଚ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ଅଯଂ ପାଠୋ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ନ ଦସ୍ସିତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଚ ନାନପ୍ପକାରାନଂ କୋପଅପ୍ପଚ୍ଚଯାନନ୍ତି ଏୱଂ ନୀୱରଣଭାୱପ୍ପତ୍ତଦୋସାନଂ ପରାମଟ୍ଠତ୍ତା ଅଯଂ ପାଠୋ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଭିଜ୍ଝାଦୀନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଭିଜ୍ଝା-ସଦ୍ଦେନ ଚ ଅନୀୱରଣସଭାୱସ୍ସେୱ ଲୋଭସ୍ସ ମାନାଦୀନଞ୍ଚ ଗହଣଂ ଝାନପ୍ପଟିଲାଭପଚ୍ଚଯାନନ୍ତି ଅନୁୱତ୍ତମାନତ୍ତା। ଉଭଯମ୍ପୀତି ଅନଙ୍ଗଣତ୍ତଂ ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସତ୍ତଞ୍ଚାତି ଏତଂ ଉଭଯମ୍ପି ଯଥାକ୍କମଂ ଅନଙ୍ଗଣସୁତ୍ତୱତ୍ଥସୁତ୍ତାନୁସାରେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେସୁ ଚ ସୁତ୍ତେସୁ କିଞ୍ଚାପି ନୀୱରଣସଭାୱପ୍ପତ୍ତା ଥୂଲଦୋସାପି ୱୁତ୍ତା, ତଥାପି ଅଧିଗତଚତୌତ୍ଥଜ୍ଝାନସ୍ସ ୱସେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଇଧ ସୁଖୁମା ଏୱ ତେ ଗହିତା। ଅଙ୍ଗଣୂପକ୍କିଲେସସାମଞ୍ଞେନ ପନେତ୍ଥ ସୁତ୍ତାନଂ ଅପଦିସନଂ। ତଥା ହି ‘‘ସୁତ୍ତାନୁସାରେନା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ସୁତ୍ତୱସେନାତି।

ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଯଂ ଞାଣଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଞାଣନ୍ତି ନିବ୍ବଚନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିମ୍ହୀତିଆଦି। ଇଦାନି ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିଂ ତତ୍ଥ ଞାଣଞ୍ଚ ୱିଭାଗତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ତତ୍ଥାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ପୁବ୍ବ-ସଦ୍ଦୋ ଅତୀତଭୱୱିସଯୋ, ନିୱାସ-ସଦ୍ଦୋ ଚ କମ୍ମସାଧନୋତି ଆହ ‘‘ପୁବ୍ବେ ଅତୀତଜାତୀସୁ ନିୱୁତ୍ଥକ୍ଖନ୍ଧା’’ତି। ନିୱୁତ୍ଥତା ଚେତ୍ଥ ସକସନ୍ତାନେ ପୱତ୍ତତା, ତେନାହ ଅନୁଭୂତାତିଆଦି। ଇଦାନି

ସପରସନ୍ତାନସାଧନୱସେନ ନିୱାସ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ "ନିୱୁତ୍ଥଧମ୍ମା ୱା ନିୱୁତ୍ଥା"ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ୱିୱରିତୁଂ ଗୋଚରନିୱାସେନାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଗୋଚରଭୂତାପି ହି ଧମ୍ମା ଞାଣେନ ନିୱୁତ୍ଥା ନାମ ହୋନ୍ତି, ତେ ପନ ସପରୱିଞ୍ଞାଣଗୋଚରତାଯ ଦୁୱିଧାତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଅତ୍ତନୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ପରୱିଞ୍ଞାଣୱିଞ୍ଞାତାପି ୱା ନିୱୁତ୍ଥାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଧାପି ପରିଚ୍ଛିନ୍ନାତି ପଦଂ ଆନେତ୍ୱା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଅନମତଗ୍ଗେପି ହି ସଂସାରେ ଅତ୍ତନା ଅୱିଞ୍ଞାତପୁବ୍ବାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଖନ୍ଧା ପରେହେୱ କେହିଚି ୱିଞ୍ଞାତତ୍ତା ପରୱିଞ୍ଞାଣୱିଞ୍ଞାତା ନାମ ୱୁତ୍ତା, ତେସଂ ଅନୁସ୍ସରଣଂ ପୁରିମତୋ ଦୁକ୍କରଂ ଯେହି ପରେହି ୱିଞ୍ଞାତତାଯ ତେ ପରୱିଞ୍ଞାଣୱିଞ୍ଞାତା ନାମ ଜାତା, ତେସଂ ୱତ୍ତମାନସନ୍ତାନାନୁସାରେନ ୱିଞ୍ଞାତବ୍ବତୋ। ତେ ଚ ପରୱିଞ୍ଞାଣୱିଞ୍ଞାତା ଦୁୱିଧା ପରିନିବ୍ବୁତା ଅପରିନିବ୍ବୁତାତି। ତେସୁ ଚ ପରିନିବ୍ବୁତାନୁସ୍ସରଣଂ ଦୁକ୍କରଂ ସବ୍ବସୋ ସୁସମୁଚ୍ଛିନ୍ନସନ୍ତାନତ୍ତା। ତଂ ପନ ସିଖାପ୍ପତ୍ତପରୱିଞ୍ଞାତଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ "ଛିନ୍ନୱଟୁମକାନୁସ୍ସରଣାଦୀସୂ"ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଛିନ୍ନୱଟୁମକା ଅତୀତେ ପରିନିବ୍ବୁତା ଖୀଣାସୱା ଛିନ୍ନସଂସାରମଗ୍ଗତ୍ତା । ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଅପରିନିବ୍ବୁତାନଂ ପରୱିଞ୍ଞାଣୱିଞ୍ଞାତାନମ୍ପି ସୀହୋକ୍କନ୍ତିକୱସେନ ଅନୁସ୍ସରଣଂ ଗହିତଂ। ଯାଯ ସତିଯା ପୁବ୍ବେନିୱାସଂ ଅନୁସ୍ସରତି, ସା ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତୀତି ଆନେତ୍ୱା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ।

ୱିହିତ-ସଦ୍ଦୋ ୱିଧ-ସଦ୍ଦପରିଯାଯୋତି ଆହ "ଅନେକୱିଧ"ନ୍ତି, ଭୱଯୋନିଆଦିୱସେନ ବହୁୱିଧନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିହିତନ୍ତି ୱା ପୱତ୍ତିତଂ ୱଣ୍ଣିତନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ୱା "ଅନେକେହି ପକାରେହି ୱିହିତ"ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ମଜ୍ଝେପଦଲୋପଂ କତ୍ୱା ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠନ୍ତି ଆହ "ଅନେକେହି…ପେ… ସଂୱଣ୍ଣିତ"ନ୍ତି। ପକାରେହୀତି ନାମଗୋତ୍ତାଦିପକାରେହି। ସଂୱଣ୍ଣିତନ୍ତି ବୁଦ୍ଧାଦୀହି କଥିତଂ। ଅନୁ-ସଦ୍ଦୋ ଅନନ୍ତରତ୍ଥଦୀପକୋତି ଆହ "ଅଭିନିନ୍ନାମିତମତ୍ତେ ଏୱା"ତି, ଏତେନ ଚ ପରିକମ୍ମସ୍ସ ଆରଦ୍ଧତଂ ଦସ୍ସେତି। ପୂରିତପାରମୀନଞ୍ହିତିଆଦିନା ପରିକମ୍ମଂ ୱିନାପି ସିଦ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେତି।

ଆରଦ୍ଧପ୍ପକାରଦସ୍ସନତ୍ଥେତି ଅନୁସ୍ସରିତୁଂ ଆରଦ୍ଧାନଂ ପୁବ୍ବେ ନିୱୁତ୍ଥକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥେ। ଜାଯତୀତି ଜାତି, ଭୱୋ। ସୋ ଏକକମ୍ମମୂଲକୋ ଆଦାନନିକ୍ଖେପପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ ଖନ୍ଧପ୍ପବନ୍ଧୋ ଇଧ "ଜାତୀ"ତି ଅଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ଏକମ୍ପୀତିଆଦି। କପ୍ପୋତି ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟକପ୍ପୋ, ସୋ ପନ ଅତ୍ଥତୋ କାଲୋ ତଥାପୱତ୍ତଧମ୍ମମୁପାଦାଯ ପଞ୍ଞତ୍ତୋ, ତେସଂ ୱସେନସ୍ସ ପରିହାନି ଚ ୱଡ୍ଢି ଚ ୱେଦିତବ୍ବା। ସଂୱଟ୍ଟୋ ସଂୱଟ୍ଟନଂ ୱିନାସୋ ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ସଂୱଟ୍ଟୋ, ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟକପ୍ପୋ। ସଂୱଟ୍ଟେନ ୱିନାସେନ ସହ ତିଟ୍ଠତି ସୀଲେନାତି ସଂୱଟ୍ଟଟ୍ଠାଯୀ। ଏୱଂ ୱିୱଟ୍ଟୋତିଆଦୀସୁପି। ତତ୍ଥ ୱିୱଟ୍ଟନଂ ୱିୱଟ୍ଟୋ, ଉପ୍ପତ୍ତି, ୱଡ୍ଢି ୱା। ତେଜେନ ୱିନାସୋ ତେଜୋସଂୱଟ୍ଟୋ। ୱିତ୍ଥାରତୋ ପନାତି ପୁଥୁଲତୋ ପନ ସଂୱଟ୍ଟସୀମାଭେଦୋ ନତ୍ଥି, ତେନାହ "ସଦାପୀ"ତି। ଏକନଗରିଯା ୱିଯ ଅସ୍ସ ଜାତକ୍ଖଣେ ୱିକାରାପଜ୍ଜନତୋ ଜାତିକ୍ଖେତ୍ତୱୋହାରୋତି ଦସ୍ସେତୁଂ "ପଟିସନ୍ଧିଆଦୀସୁ କମ୍ପତୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଆନୁଭାୱୋ ପୱତ୍ତତୀତି ତଦନ୍ତୋଗଧାନଂ ସବ୍ବେସଂ ସତ୍ତାନଂ ରୋଗାଦିଉପଦ୍ଦୱୋ ୱୂପସମ୍ମତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଯଂ ଯାୱତା ୱା ପନ ଆକଙ୍ଖେଯ୍ୟାତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯଂ ୱିସଯକ୍ଖେତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଏକସ୍ମିଂ ଏୱ ଖଣେ ସବ୍ବତ୍ଥ ସରେନ ଅଭିୱିଞ୍ଞାପନଂ, ଅତ୍ତନୋ ରୂପକାଯଦସ୍ସନଞ୍ଚ ପଟିଜାନନ୍ତେନ ଭଗୱତା "ଯାୱତା ୱା ପନ ଆକଙ୍ଖେଯ୍ୟା"ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏତେସୂତି ନିଦ୍ଧାରଣେ ଭୁମ୍ମଂ। ପୱତ୍ତଫଲଭୋଜନୋତି ସଯଂପତିତଫଲାହାରୋ, ଇଦଞ୍ଚ ତାପସକାଲଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଧୂପପତ୍ତିଯାତି ଇଧ ଚରିମଭୱେ ଉପପତ୍ତିଯା। ଏକଗୋତ୍ତୋତି ତୁସିତଗୋତ୍ତେନ ଏକଗୋତ୍ତୋ। ଇତରେତି ୱଣ୍ଣାଦଯୋ। ଚିରଟ୍ଠିଯାତି କମ୍ମଫଲୱାଦିନୋ। ଅଭିନୀହାରୋତି ଅଭିନୀହାରୋପଲକ୍ଖିତୋ ପୁଞ୍ଞଞାଣସମ୍ଭରଣକାଲୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିୱସେନାତି ଅତ୍ତନୋ ପରସ୍ସ ୱା ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ଚୁତିଂ ଦିସ୍ୱା ଅନ୍ତରା କିଞ୍ଚି ଅନାମସିତ୍ୱା ପଟିସନ୍ଧିଯା ଏୱ ଗହଣୱସେନ ଏୱଂ ଜାନନଂ ଇଚ୍ଛିତପ୍ପଦେସୋକ୍କମନନ୍ତି ଆହ ତେସଞ୍ହିତିଆଦି। ଉଭଯଥାପୀତି ଖନ୍ଧପଟିପାଟିଯାପି ଚୁତିପଟିସନ୍ଧିୱସେନପି। ସୀହୋକ୍କନ୍ତୱସେନପୀତି ସୀହନିପାତୱସେନପି। କିଲେସାନଂ ଆତାପନପରିତାପନଟ୍ଠେନ ୱୀରିଯଂ ଆତାପୋତି ଆହ "ୱୀରିଯାତାପେନା"ତି।

ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୩। ଦିୱି ଭୱତ୍ତା ଦିବ୍ବନ୍ତି ଦେୱାନଂ ପସାଦଚକ୍ଖୁ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଆହ "ଦିବ୍ବସଦିସତ୍ତା"ତି। ଦୂରେପୀତି ପି-ସଦ୍ଦେନ ସୁଖୁମସ୍ସାପି ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଗହଣଂ। ୱୀରିଯାରମ୍ଭୱସେନ ଇଜ୍ଝନତୋ ସବ୍ବାପି ଭାୱନା, ପଧାନସଙ୍ଖାରସମନ୍ନାଗତୋ ୱା ଇଦ୍ଧିପାଦଭାୱନାୱିସେସତୋ ୱୀରିଯଭାୱନାତି ଆହ "ୱୀରିଯଭାୱନାବଲନିବ୍ବତ୍ତ"ନ୍ତି। ଦିବ୍ବୱିହାରୱସେନାତି କସିଣାଦିଜ୍ଝାନଚତୌକ୍କୱସେନ। ଇମିନା ଦୂରକାରଣତ୍ଥେ ଅସ୍ସ ଦିବ୍ବଭାୱମାହ। ଦିବ୍ବୱିହାରସନ୍ନିସ୍ସିତତ୍ତାତି ଇମିନା ଆସନ୍ନକାରଣଭୂତପାଦକଜ୍ଝାନତୋ ନିବ୍ବତ୍ତନ୍ତି ଦିବ୍ବୱିହାରସନ୍ନିସ୍ସିତତ୍ତାତି ଇମସ୍ସ ଦିବ୍ବୱିହାରପଅଯାପନ୍ନଂ ଅତ୍ତନା ସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ରୂପାୱଚରଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯଭୂତଂ ନିସ୍ସାଯ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣସ୍ସ ପୱତ୍ତତ୍ତାତିପି ଅତ୍ଥୋ। ଦିୱୁଧାତୁସ୍ସ ଜୁତିଗତିଯୋଗଂ ସନ୍ଧାଯ ଆଲୋକପଅଗ୍ଗହେନାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଆଲୋକପରିଗ୍ଗହେନାତି କସିଣାଲୋକପରିଗ୍ଗହୱସେନ। ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନାତି ରୂପଦସ୍ସନଭାୱେନ, ଇମିନା "ଚକ୍ଖତି ରୂପଂ ୱିଭାୱେତୀ"ତି ନିବ୍ବଚନତୋ ଚକ୍ଖୁଂ ଦସ୍ସେତି। ଚକ୍ଖୁକିଚ୍ଚକରଣେନାତି ଇଦଂ ଚକ୍ଖୁମିୱ ଚକ୍ଖୂତି ଉପମାଯ ସଦିସନିମିତ୍ତଦସ୍ସନଂ,

ସମୱିସମାଦିଦସ୍ସନସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଚକ୍ଖୁକିଚ୍ଚସ୍ସ କରଣତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯଥାହାତି ଉପକ୍କିଲେସସୁତ୍ତଉପଦେସଂ (ମ॰ ନି॰ ୩.୨୪୨) ନିଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ୱିଚିକିଚ୍ଛାତିଆଦୀସୁ ଭଗୱତୋ ବୋଧିମୂଲେ ଅନଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସେୱ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ନାନାୱିଧାନି ରୂପାନି ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ ''ଇଦଂ ନୁ ଖୋ କିଂ, ଇଦଂ ନୁ ଖୋ କି''ନ୍ତି ୱିଚିକିଚ୍ଛା ଉପ୍ପନ୍ନା, ତତୋ ପନ ୱିଚିକିଚ୍ଛାନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ତାନି ରୂପାନି ଅମନସିକରୋତୋ ଅମନସିକରୋନ୍ତସ୍ସ ଥିନମିଦ୍ଧଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତତୋ ନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ପୁନ ସବ୍ବରୂପାନି ମନସିକରୋତୋ ରକ୍ଖସାଦୀସୁ ଛମ୍ଭିତତ୍ତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ''କିମେତ୍ଥ ଭାୟିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଭୟୱିନୋଦନୱସେନ ମନସିକରୋତୋ ଅତ୍ତନୋ ମନସିକାରକୋସଲ୍ଲଂ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପିଲସଙ୍ଖାତା ସମାଧିଦୂସିକା ଗେହସିତପୀତି ଉପ୍ପନ୍ନା, ତନ୍ନିସେଧାୟ ମନସିକାରୱୀରିୟଂ ସିଥିଲଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ କାୟାଲସିୟସଙ୍ଖାତଂ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ, ତନ୍ନିସେଧାୟ ପୁନ ୱୀରିୟଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହତୋ ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧୱୀରିୟଂ, ପୁନ ତନ୍ନିସେଧାୟ ୱୀରିୟଂ ସିଥିଲୟତୋ ଅତିଲୀନୱୀରିୟଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତନ୍ନିସେଧେତ୍ୱା ଦିବ୍ବରୂପାନି ପସ୍ସତୋ ଅଭିଜପ୍ପାସଙ୍ଖାତା ତଣ୍ହା ଉପ୍ପନ୍ନା, ତନ୍ନିସେଧାୟ ହୀନାଦିନାନାରୂପାନି ମନସିକରୋତୋ ନାନାରମ୍ମଣୱିକ୍ଖେପସଙ୍ଖାତା ନାନତ୍ତସଞ୍ଞା ଉପ୍ପନ୍ନା। ପୁନ ତଂ ୱିହାୟ ଏକମେୱ ମନସିକରୋତୋ ଅତିନିଜ୍ଝାୟିତତ୍ତଂ ରୂପାନଂ ଅତିୱିୟ ଚିନ୍ତନଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ। ଓଭାସନ୍ତି ପରିକମ୍ମସମୁଟ୍ଠିତଂ ଓଭାସଂ । ନ ଚ ରୂପାନି ପସ୍ସାମୀତି ''ପରିକମ୍ମୋଭାସମନସିକାରପସୁତତାୟ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ରୂପାନି ନ ପସ୍ସାମୀ''ତି ଏୱଂ ଉପ୍ପଟିକ୍କମସହିତୋ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ, ମନୁସ୍ସାନଂ ଇଦନ୍ତି ମାନୁସକଂ ମାନୁସକଚକ୍ଖୁଗୋଚରଂ ଥୂଲରୂପଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ତଦେୱ ମନୁସ୍ସାନଂ ଦସ୍ସନୂପଚାରତ୍ତା ମନୁସ୍ସୂପଚାରୋତି ଆହ ''ମନୁସ୍ସୂପଚାରଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା''ତି। ରୂପଦସ୍ସନେନାତି ଦୂରସୁଖୁମାଦିରୂପଦସ୍ସନେନ।

ଯସ୍ମା ନିୟମେନ ପୁରେଜାତପ୍ପୱତ୍ତରୂପାରମ୍ମଣଂ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣଂ ଆୱଜ୍ଜନପରିକମ୍ମେହି ୱିନା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ଭିଜ୍ଜମାନଂ ରୂପମସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଂ ହୋତି ଦୁବ୍ବଲତ୍ତା, ଚୁତିଚିତ୍ତଞ୍ଚ କମ୍ମଜରୂପସ୍ସ ଭଙ୍ଗକ୍ଖଣେ ଏୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ପଟିସନ୍ଧିଚିତ୍ତଞ୍ଚ ଉପପତ୍ତିକ୍ଖଣେ, ତସ୍ମା ଆହ ଚୁତିକ୍ଖଣେତିଆଦି। ରୂପଦସ୍ସନମେୱେତ୍ଥ ସତ୍ତଦସ୍ସନନ୍ତି ଚୱମାନେତିଆଦିନା ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଭିରୂପେ ୱିରୂପେତିପୀତି ଇଦଂ ୱଣ୍ଣ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ସଣ୍ଠାନୱାଚକତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ମହନ୍ତଂ ହତ୍ଥିରାଜୱଣ୍ଣଂ ଅଭିନିମ୍ମିନିତ୍ୱାତିଆଦୀସୁ (ସଂ॰ ନି॰ ୧.୧୩୮) ୱିୟ। ସୁନ୍ଦରଂ ଗତିଂ ଗତା ସୁଗତାତି ଆହ ''ସୁଗତିଗତେ''ତି। ଇମିନା ପନ ପଦେନାତି ଯଥାକମ୍ମୂପଗେତି ଇମିନା ପଦେନ।

ନେରୟିକାନଂ ଅଗ୍ଗିଜାଲସତ୍ଥନିପାତାଦୀହି ୱିଭିନ୍ନସରୀରୱଣ୍ଣଂ ଦିସ୍ୱା ତଦନନ୍ତରେହି କାମାୱଚରଜୱନେହେୱ ଞାତଂ ତେସଂ ଦୁକ୍ଖାନୁଭୱନମ୍ପି ଦସ୍ସନଫଲାୟତ୍ତତାୟ ''ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁକିଚ୍ଚମେୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ମନସିକରୋତୀତି ତେସଂ କମ୍ମସ୍ସ ଞାତୁକାମତାୱସେନ ପାଦକଜ୍ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାୟ ପରିକମ୍ମୱସେନ କିନ୍ନୁ ଖୋତିଆଦିନା ମନସିକରୋତି। ଅଥସ୍ସ ତଂ କମ୍ମଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଆୱଜ୍ଜନପରିକମ୍ମାଦୀନଂ ଉପରି ଉପ୍ପନ୍ନେନ ରୂପାୱଚରଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନେନ ସମ୍ପୟୁତ୍ତଂ ଯଂ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଇଦଂ ଯଥାକମ୍ମୂପଗଞାଣଂ ନାମାତି ଯୋଜନା। ଦେୱାନଂ ଦସ୍ସନେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ୱିସୁଂ ପରିକମ୍ମନ୍ତି ପୁବ୍ବେନିୱାସାଦୀନଂ ୱିୟ ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞାଣପରିକମ୍ମଂ ୱିନା ୱିସୁଂ ପରିକମ୍ମଂ ନତ୍ଥି। କେଚି ପନେତ୍ଥ ''ପାଦକଜ୍ଝାନସମାପଜ୍ଜନପରିକମ୍ମେହି କିଞ୍ଚି ନତ୍ଥି, କିନ୍ନୁ ଖୋ କମ୍ମନ୍ତିଆଦିମନସିକାରାନନ୍ତରମେୱ କମ୍ମଂ। କମ୍ମସୀସେନ ତଂସମ୍ପୟୁତ୍ତେ ଚ ଧମ୍ମେ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଅପ୍ପନାୱୀଥି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଏୱମନାଗତଂସଞାଣେପି, ତେନେୱ ୱିସୁଂ ପରିକମ୍ମଂ ନାମ ନତ୍ଥି...ପେ... ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ସହେୱ ଇଜ୍ଝନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ ୱସୀଭୂତାନମ୍ପି ଅଭିଞ୍ଞାଞାଣାନଂ ପାଦକଜ୍ଝାନାଦିପରିକମ୍ମଂ ୱିନା ଅନୁପ୍ପତ୍ତିତୋ। ପାଦକଜ୍ଝାନାଦିମତ୍ତେନ ଚ ୱିସୁଂ ପରିକମ୍ମଂ ନାମ ନ ହୋତୀତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନାୱ ଏତାନି ଞାଣାନି ସିଦ୍ଧାନୀତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ଅନାଗତଂସଞାଣସ୍ସାପୀତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁନା ଦିଟ୍ଠସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଅନାଗତେ ପୱତ୍ତିଂ ଞାତୁକାମତାୟ ପାଦକଜ୍ଝାନାଦୀନମନନ୍ତରଂ ଞାଣବଲାନୁରୂପଂ ଅନାଗତେସୁ ଅନେକକପ୍ପେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜନାରହେ ପୁବ୍ବେ ଅତ୍ତଭାୱପରିୟାପନ୍ନେ ପଞ୍ଚକ୍ଖନ୍ଧେ ତପ୍ପଟିବଦ୍ଧେ ତଦାରମ୍ମଣେ ଚ ସବ୍ବେ ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମେ ସମ୍ମୁତିଞ୍ଚ ଏକକ୍ଖଣେ ଆଲମ୍ବିତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜନକସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମ୍ପୟୁତ୍ତସ୍ସ ଅନାଗତଂସଞ୍ଞାଣସ୍ସାପି ୱିସୁଂ ପରିକମ୍ମଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା।

କେଚି ପନେତ୍ଥ ''ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିୟଂ ୱିୟ ନାମଗୋତ୍ତାଦିଗହଣମ୍ପି ଅତ୍ଥେୱ, ତଞ୍ଚ ନ ଅଭିଞ୍ଞାଞାଣକ୍ଖଣେ, ଅଥ ଖୋ ତଦନନ୍ତରେସୁ କାମାୱଚରଜୱନକ୍ଖଣେସୁ ଏୱ ହୋତି ନାମପରିକପ୍ପକାଲେ ଇତରପରିକପ୍ପାସମ୍ଭୱା କମ୍ମେନୁପ୍ପତ୍ତିୟଞ୍ଚ ପରିୟନ୍ତାଭାୱା। ସବ୍ବପରିକମ୍ମନିମିତ୍ତେସୁ ପନ ଧମ୍ମେସୁ ଅତ୍ଥେସୁପି ଏକକ୍ଖଣେ ଅଭିଞ୍ଞାୟ ଦିଟ୍ଠେସୁ ଯଥାରୁଚିୱସେନ ପଚ୍ଛା ଏୱଂନାମୋତିଆଦିନା କାମାୱଚରଚିତ୍ତେନ ୱିକପ୍ପୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚକ୍ଖୁନା ଦିଟ୍ଠେସୁ ବହୂସୁ ରୂପେସୁ ଥମ୍ଭକୁମ୍ଭାଦିୱିକପ୍ପୋ ୱିୟ। ଯଞ୍ଚ କତ୍ଥ ଅୱିକପ୍ପିତଂ, ତମ୍ପି ୱିକପ୍ପନାରହନ୍ତି ସବ୍ବଂ ନାମଗୋତ୍ତାଦିତୋ ୱିକପ୍ପିତମେୱ ହୋତି। ଯଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ ପୁବ୍ବେନିୱାସାନୁସ୍ସତିୟମ୍ପି ପରିକପ୍ପାରହତମ୍ପି ସନ୍ଧାୟ ପାଠଇୟଂ ଏୱଂନାମୋତିଆଦିନା ଅପଦେସସହିତମେୱ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେ ପନ ''ନାମଗୋତ୍ତାଦିକଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଏକକ୍ଖଣେ ପଞ୍ଞାୟତି, ଅଭିରୁଚିତଂ ପନ ୱଚସା ୱୋହରନ୍ତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି, ତେପି ଅତ୍ଥତୋ ପୁରିମେହି ସଦିସା ଏୱ, ପୁବ୍ବେ ଦିଟ୍ଠସ୍ସ ପୁନ ୱୋହାରକାଲେପି ପରିକପ୍ପେତବ୍ବତୋ ପରିକପ୍ପାରହଧମ୍ମଦସ୍ସନମେୱ ତେହିପି ଅତ୍ଥତୋ ଉପଗତଂ। ଏକେ ପନ ''ସୋ ତତୋ ଚୁତୋ ଅମୁତ୍ର ଉଦପାଦିନ୍ତିଆଦିୱଚନତୋ କମେନେୱ ଅତୀତାନାଗତଧମ୍ମଜାନନେନ ନାମଗୋତ୍ତାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଗହଣଂ ସୁକର''ନ୍ତି

ୱଦନ୍ତି, ତଂ ଅଯୁତ୍ତମେୱ ବୁଦ୍ଧାନମ୍ପି ସଵ୍ୱଂ ଞାତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତାୟ ସଵ୍ୱଞ୍ଞୁତାହାନିପ୍ପସଙ୍ଗତୋ। ପାଠଇୟଂ ଇମେ ୱତ ଭୋନ୍ତୋତିଆଦି ୟଥାକମ୍ମୂପଗଞାଣସ୍ସ ପୱତ୍ତିଆକାରଦସ୍ସନଂ। କାୟୱାଚାଦି ଚେତ୍ଥ କାୟୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟୋ।

ଭାରିୟନ୍ତି ଆନନ୍ତରିୟସଦିସତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଖମାପନେ ହି ଅସତି ଆନନ୍ତରିୟମେୱ। ତସ୍ସାତି ଭାରିୟସଭାୱସ୍ସ ଉପୱାଦସ୍ସ। ମହଲ୍ଲକୋତି କେୱଲଂ ୱୟସାୱ ମହଲ୍ଲକୋ, ନ ଞାଣେନ, “ନାୟଂ କିଞ୍ଚି ଲୋକୱୋହାରମତ୍ତମ୍ପି ଜାନାତି, ପରିସଦୂସକୋ ଏୱ ଅମ୍ହାକଂ ଲଜ୍ଜିତଵ୍ୱସ୍ସ କରଣତୋ”ତି ଅଧିପ୍ପାୟେନ ହୀଳେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଗୁଣପରିଧଂସନେନ ଉପୱଦତୀତି ୱେଦିତଵ୍ୱଂ। ଆୱୁସୋତିଆଦିନା ଥେରୋ ଉପରିମଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତିମସ୍ସ ଆକଙ୍ଖନ୍ତୋ କରୁଣାୟ ଅତ୍ତାନମାୱିକାସି। ପାକତିକଂ ଅହୋସୀତି ମଗ୍ଗାୱରଣଂ ନାହୋସୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଅତ୍ତନା ୱୁତ୍ତତରୋତି ସୟମ୍ପି ୱୁଡ୍ଢୋ। ଏତ୍ଥାପି “ଉକ୍କୁଟିକଂ ନିସୀଦିତ୍ୱା”ତି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତଂ। ଅନାଗାମୀ ଅରହା ଚ ଆୟତିଂ ସଂୱରତ୍ଥାୟ ନ ଖମେୟ୍ୟୁଂ, ସେସା ଦୋସେନପୀତି ଆହ “ସଚେ ସୋ ନ ଖମତୀ”ତି।

ୟେ ଚ…ପେ… ସମାଦପେନ୍ତି, ତେପି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକମ୍ମସମାଦାନାତି ୟୋଜେତଵ୍ୱଂ। ସୀଲସମ୍ପନ୍ନୋତିଆଦୀସୁ ନିପ୍ପରିୟାୟତୋ ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗଟ୍ଠୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ ତସ୍ସେୱ ଅଞ୍ଞାରାଧନା ନିୟମତୋ, ସେସାପି ୱା ପଚ୍ଛିମଭୱିକା ସୀଲାଦୀସୁ ଠିତା ତେସମ୍ପି ଅଞ୍ଞୁପ୍ପତ୍ତିନିୟମତୋ। ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଅରହତ୍ତଫଲଂ। ଏୱଂ ସମ୍ପଦନ୍ତି ଏୱଂ ନିଵ୍ୱତ୍ତିକଂ। ୟଥା ତଂ ଅୱିରଜ୍ଝନକନିଵ୍ୱତ୍ତିକଂ, ଏୱମିଦମ୍ପି ଏତସ୍ସ ନିରୟେ ନିଵ୍ୱତ୍ତନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୟଂ ସନ୍ଧାୟ “ଏୱଂସମ୍ପଦମିଦ”ନ୍ତି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ, ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ତଂ ୱାଚନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ୱାଚନ୍ତି ଅରିୟୂପୱାଦଂ। ଚିତ୍ତନ୍ତି ଅରିୟୂପୱାଦକଚିତ୍ତଂ। ଦିଟ୍ଠିନ୍ତି ଅରିୟୂପୱାଦେ ଦୋସାଭାୱଦସ୍ସନଦିଟ୍ଠିଂ। “ସଵ୍ୱମେତଂ ପଜହିସ୍ସାମୀ”ତି ଚିତ୍ତେନ ଅଚ୍ଚୟଂ ଦେସେତ୍ୱା ଖମାପନୱସେନ ଅପ୍ପହାୟ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା। ୟଥାଭତଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏୱଂ ନିରୟେତି ୟଥା ନିରୟପାଲେହି ଆହରିତ୍ୱା ନିରୟେ ଠପିତୋ, ଏୱଂ ନିରୟେ ଠପିତୋ ଏୱ, ଅରିୟୂପୱାଦେନେୱସ୍ସ ଇଦଂ ନିୟମେନ ନିରୟେ ନିଵ୍ୱତ୍ତନଂ ୟଥା ମଗ୍ଗେନ ଫଲଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ଏୱଂ ସମ୍ପଜ୍ଜନକନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ସଵ୍ୱପାପମୂଲତ୍ତା ପରମା ପଧାନା ୟେସଂ ୱଜ୍ଜାନଂ ତାନି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିପରମାନି ୱଜ୍ଜାନି, ସଵ୍ୱୱଜ୍ଜେହି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିୟେୱ ପରମଂ ୱଜ୍ଜନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୱୀତରାଗସ୍ସ ମରଣତୋ ପରଂ ନାମ ଭୱନ୍ତରୁପାଦାନମେୱାତି ଆହ “ପରଂ ମରଣାତି ତଦନନ୍ତରଂ ଅଭିନିଵ୍ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧଗ୍ଗହଣେ”ତି। ୟେନ ତିଟ୍ଠତି, ତସ୍ସ ଉପଚ୍ଛେଦେନେୱ କାୟୋ ଭିଜ୍ଜତୀତି ଆହ “କାୟସ୍ସ ଭେଦାତି ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସୁପଚ୍ଛେଦା”ତି। ଏତି ଏତସ୍ମା ସୁଖନ୍ତି ଅୟୋ, ପୁଞ୍ଞଂ। ଆୟସ୍ସାତି ଆଗମନସ୍ସ, ହେତୁସ୍ସ ୱା। ଅୟତି ଇଟ୍ଠାରମ୍ମଣାଦୀହି ପୱତ୍ତତୀତି ଆୟୋ, ଅସ୍ସାଦୋ। ଅସୁରସଦିସନ୍ତି ପେତାସୁରସଦିସଂ।

ଆସୱକ୍ଖୟଞାଣକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୪।ସରସଲକ୍ଖଣପଟିୱେଧେନାତି ସଭାୱସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣସ୍ସ ଅସମ୍ମୋହତୋ ପଟିୱିଜ୍ଝନେନ। ନିଵ୍ୱତ୍ତିକନ୍ତି ନିପ୍ଫାଦନଂ। ୟଂ ଠାନଂ ପତ୍ୱାତି ୟଂ ନିଵ୍ୱାନଂ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଆରମ୍ମଣପଚ୍ଚୟଟ୍ଠେନ ଠାନଂ କାରଣଭୂତଂ ଆଗମ୍ମ। ଅପ୍ପୱତ୍ତିନ୍ତି ଅପ୍ପୱତ୍ତିହେତୁଂ। କିଲେସୱସେନାତି ୟେସଂ ଆସୱାନଂ ଖେପନେନ ଇଦଂ ଞାଣଂ ଆସୱକ୍ଖୟଞାଣଂ ଜାତଂ, ତେସଂ କିଲେସାନଂ ୱସେନ, ତେସଂ ଆସୱାନଂ ୱସେନ ସଵ୍ୱକିଲେସାନଂ ସଙ୍ଗହଣତୋ ପରିୟାୟତୋ ପକାରନ୍ତରତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପାଠଇୟଂ ଅତୀତକାଲୱସେନ “ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସି”ନ୍ତି ୱତ୍ୱାପି ଅଭିସମୟକାଲେ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଜାନନସ୍ସ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନତଂ ଉପାଦାୟ “ଏୱଂ ଜାନତୋ ଏୱଂ ପସ୍ସତୋ”ତି ୱତ୍ତମାନକାଲେନ ନିଦ୍ଦେସୋ କତୋ। କାମାସୱାଦୀନଂ ୱିମୁଚ୍ଚନେନେୱ ତଦୱିନାଭାୱତୋ ଦିଟ୍ଠାସୱସ୍ସାପି ୱିମୁତ୍ତି ୱେଦିତଵ୍ୱା।

“ଖୀଣା ଜାତୀ”ତି ଜାନନଂ କିଲେସକ୍ଖୟପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣୱସେନ, ୱୁସିତଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟନ୍ତିଆଦିଜାନନଂ ମଗ୍ଗଫଲନିଵ୍ୱାନପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣୱସେନ ହୋତୀତି ଆହ “ଖୀଣା ଜାତୀତିଆଦୀହି ତସ୍ସ ଭୂମି”ନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଭୂମିନ୍ତି ୱିସୟଂ, ତୀସୁ କାଲେସୁପି ଜାତିକ୍ଖୟଂ ପତି ଉଜୁକମେୱ ୱାୟାମାସମ୍ଭୱେପି ତଂ ପତି ୱାୟାମକରଣସ୍ସ ସାତ୍ଥକତଂ, ତସ୍ସ ଅନାଗତକ୍ଖନ୍ଧାନୁପ୍ପତ୍ତିଫଲତଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ୟା ପନାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ୟା ପନ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅଭାୱିତତ୍ତାତିଆଦିନା ହି ମଗ୍ଗେନାୱିହତକିଲେସେହେୱ ଆୟତିଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଜାତି ହେସ୍ସତି, ତେସଞ୍ଚ କିଲେସାନଂ ମଗ୍ଗେନ ୱିନାସେ ସତି ଖନ୍ଧା ନ ଜାୟିସ୍ସନ୍ତି, କିଲେସାନଞ୍ଚ ତେକାଲିକତାୟ ଜାତିୟଂ ୱୁତ୍ତନୟେନ କେନଚି ପଚ୍ଚୟେନ ୱିନାସୟୋଗେପି ଚିତ୍ତସନ୍ତାନେ କିଲେସୱିରୁଦ୍ଧଅରିୟମଗ୍ଗକ୍ଖଣୁପ୍ପାଦନମେୱ ତଵ୍ୱିନାସୋ ୱିରୁଦ୍ଧପଚ୍ଚୟୋପନିପାତେନ ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନତୋ ବୀଜସନ୍ତାନେ ଅଗ୍ଗିକ୍ଖନ୍ଧୋପନିପାତେନ ଆୟତିଂ ବୀଜତ୍ତାନୁପ୍ପତ୍ତି ୱିୟ, ଇତି ମଗ୍ଗକ୍ଖଣୁପ୍ପତ୍ତିସଙ୍ଖାତକିଲେସାଭାୱେନ କିଲେସଫଲାନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିୟେୱ ଜାତିକ୍ଖୟୋତି ଅୟମତ୍ଥୋ ୱିଭାୱୀୟତି, ତେନାହ “ମଗ୍ଗସ୍ସ ଭାୱିତତ୍ତା ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମତଂ ଆପଜ୍ଜନେନ ଖୀଣା”ତି। ଏତ୍ଥ ଚାୟମତ୍ଥୋ କିଲେସାଭାୱସଙ୍ଖାତସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଭାୱିତତ୍ତା ଉପ୍ପାଦିତତ୍ତା ପଚ୍ଚୟାଭାୱେନ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀ ଖନ୍ଧାନଂ ଜାତି ତେନ ଆୟତିଂ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜନସଙ୍ଖାତେନ ଅନୁପ୍ପାଦଧମ୍ମତଂ ଆପଜ୍ଜନେନ ୱୋହାରତୋ ଖୀଣା ମେ ଜାତୀତି। ନ ହି ସଙ୍ଖତଧମ୍ମାନଂ ପଚ୍ଚୟନ୍ତରେନ ୱିନାସୋ ସମ୍ଭୱତି, ସମ୍ଭୱେ ଚ ତସ୍ସ ପଚ୍ଚୟନ୍ତରତାଦିପ୍ପସଙ୍ଗତୋ। ତଵ୍ୱିରୁଦ୍ଧକ୍ଖଣୁପ୍ପାଦନମେୱ ତଵ୍ୱିନାସୁପ୍ପାଦନଂ। ତନ୍ତି

ଖୀଣଜାତିଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଞାସିନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଦ୍ଧତ୍ତାଯାତି ଇମେ ପକାରା ଇଦ୍ଧଂ, ତବ୍ଭାୱୋ ଇଦ୍ଧତ୍ତଂ, ତଦତ୍ଥାଯ। ଦସ୍ସେନ୍ତୋତି ନିଗମନୱସେନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋତି।

ୱିଜ୍ଜାତ୍ତଯକଥାୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଉପାସକତ୍ତପଟିୱେଦନାକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୫।ଅଞ୍ଜଲିନ୍ତି ଧି-ସଦ୍ଦଯୋଗେନ ସାମିଅତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ପାଦାନୀତି ପାଦେ। ଯସସାତି ପରିୱାରେନ। କୋତୂହଲଚ୍ଛରେତି କୋତୂହଲେ ଅଚ୍ଛରେ ଚ। ଅଯନ୍ତି ଅଭିକ୍କନ୍ତ-ସଦ୍ଦୋ। ନଯିଦଂ ଆମେଡିତୱସେନ ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ, ଅଥ ଖୋ ଅତ୍ଥଦ୍ୱଯୱସେନାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅଥ ୱାତିଆଦିମାହ। ଅୱିସେସେନ ଅତ୍ଥସାମଞ୍ଞେନ ନିପ୍ଫନ୍ନୋ ଅଭିକ୍କନ୍ତନ୍ତି ଭାୱନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ, ଦେସନାପସାଦାଦିୱିସେସାପେକ୍ଖାଯପି ତଥେୱ ତିଟ୍ଠତି ପୁବ୍ବେ ନିପ୍ଫନ୍ନତ୍ତାତି ଆହ ''ଅଭିକ୍କନ୍ତଂ…ପେ… ପସାଦୋ''ତି। ଅଧୋମୁଖଠପିତଂ କେନଚି। ହେଟ୍ଠାମୁଖଜାତଂ ସଯମେୱ। ପରିଯାଯେହୀତି ପକାରେହି, ଅରସରୂପତ୍ତାଦିପଟିପାଦକକାରଣେହି ୱା।

ଗମୁଧାତୁସ୍ସ ଦ୍ୱିକମ୍ମକତ୍ତାଭାୱା ଗୋତମଂ ସରଣନ୍ତି ଇଦଂ ପଦଦ୍ୱଯମ୍ପି ନ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ଅପି ଚ ଖୋ ପୁରିମମେୱ, ପଚ୍ଛିମଂ ପନ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଗୋତମଂ ସରଣନ୍ତି ଗଚ୍ଛାମୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତେନ ଚ ଇତି-ସଦ୍ଦୋ ଲୁତ୍ତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅଘସ୍ସାତି ଅଘତୋ ପାପତୋ। ତାତାତି ହି ପଦଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ନିସ୍ସକ୍କସ୍ସେୱ ଯୁତ୍ତତ୍ତା। ଅଧିଗତମଗ୍ଗେ ସଚ୍ଛିକତନିରୋଧେତି ପଦଦ୍ୱଯେନାପି ଫଲଟ୍ଠା ଏୱ ଦସ୍ସିତା, ନ ମଗ୍ଗଟ୍ଠାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଯଥାନୁସିଟ୍ଠଂ ପଟିପଜ୍ଜମାନେ ଚା''ତି ଆହ। ୱିଦ୍ଧାରୋତି ଇମିନା ''ଯାୱତା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଧମ୍ମା ସଙ୍ଖତା ୱା ଅସଙ୍ଖତା ୱା, ୱିରାଗୋ ତେସଂ ଅଗ୍ଗମକ୍ଖାଯତୀ''ତି (ଇତିୱୁ। ୯୦; ଅ। ନି। ୪।୩୪) ୱୁତ୍ତପଦଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅନେଜନ୍ତି ନିତ୍ତଣ୍ହଂ। ଅପ୍ପଟିକୂଲନ୍ତି ଅୱିରୋଧଦୀପନତୋ ଅୱିରୁଦ୍ଧସୁଚିଂ ପଣୀତଂ ୱା। ୱାଚାଯ ପଗୁଣୀକତତ୍ତତୋ, ପକଟ୍ଠେହି ସଦ୍ଦତ୍ଥଗୁଣେହି ଯୋଗତୋ ୱା ପଗୁଣଂ। ସଂହତୋତି ଘଟିତୋ ସମେତୋ । ଯତ୍ଥାତି ଯେସୁ ପୁରିସଯୁଗେସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଟ୍ଠ ଚ ପୁଗ୍ଗଲଧମ୍ମଦସା ତେତି ତେ ଅଟ୍ଠ ପୁଗ୍ଗଲା ଅରିଯଧମ୍ମସ୍ସ ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ଧମ୍ମଦସା।

ସରଣନ୍ତିଆଦୀସୁ ଅଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ – ଭଯହିଂସନାଦିଅତ୍ଥେନ ରତନତ୍ତଯଂ ସରଣଂ ନାମ, ତଦେୱ ମେ ରତନତ୍ତଯଂ ତାଣଂ ଲେଣଂ ପରାଯଣନ୍ତି ବୁଦ୍ଧସୁବୁଦ୍ଧତାଦିଗୁଣୱସେନ ତପ୍ପରାଯଣତାକାରପ୍ପୱତ୍ତୋ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦୋ ସରଣଗମନଂ ନାମ। ଯଥାୱୁତ୍ତେନ ଇମିନା ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ସରଣଂ ଗଚ୍ଛତି ନାମ। ଏତସ୍ସ ଚ ସରଣଗମନସ୍ସ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରୱସେନ ଦୁୱିଧୋ ପଭେଦୋ। ତତ୍ଥ ଲୋକୁତ୍ତରଂ ସରଣଗମନୂପକ୍କିଲେସସମୁଚ୍ଛେଦେନ ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେଯେୱ ସିଜ୍ଝତି। ଲୋକିଯସରଣଗମନଂ ଚତୁଧା ପୱତ୍ତତି ଅହଂ ଅତ୍ତାନଂ ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପରିଚ୍ଚଜାମୀତିଆଦିନା ଅତ୍ତନିଯ୍ୟାତନେନ, ଯଥାୱୁତ୍ତତପ୍ପରାଯଣତାଯ, ସିସ୍ସଭାୱୂପଗମନେନ, ପଣିପାତେନ ଚାତି। ସବ୍ବତ୍ଥାପି ଚେତ୍ଥ ସେଟ୍ଠଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଭାୱୱସେନେୱ ସରଣଗମନଂ ହୋତି, ନ ଞାତିଭଯାଚରିଯାଦିୱସେନାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ଞାତିଆଦିୱସେନ ତିତ୍ଥିଯଂ ୱନ୍ଦତୋ ସରଣଂ ନ ଭିଜ୍ଜତି, ଦକ୍ଖିଣେଯ୍ୟଭାୱେନ ଅଞ୍ଞଂ ୱନ୍ଦତୋ ସରଣଂ ଭିଜ୍ଜତି। ଲୋକିଯସ୍ସ ସରଣଗମନସ୍ସ ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତିନିଯମଂ ସଦିସଫଲଂ ସରଣଗତସ୍ସ ଅନାଗତେ ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତିନିଯମତୋ। ସବ୍ବଲୋକିଯସମ୍ପତ୍ତିସମଧିଗମୋ ପନ ଅପାଯଦୁକ୍ଖାଦିସମତିକ୍କମୋ ଚ ଆନିସଂସଫଲଂ। ତୀସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ଚସ୍ସ ସଂସଯମିଚ୍ଛାଞାଣାଦି ସଂକିଲେସୋ। ଭେଦୋପିସ୍ସ ସାୱଜ୍ଜାନୱଜ୍ଜୱସେନ ଦୁୱିଧୋ। ତତ୍ଥ ପଠମୋ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିପୁବ୍ବକେହି ତିତ୍ଥିଯପଣିପାତାଦୀହି ହୋତି, ସୋ ଚ ଅନିଟ୍ଠଫଲତ୍ତା ସାୱଜ୍ଜୋ। ଅନୱଜ୍ଜୋ ପନ କାଲକିରିଯାଯ ହୋତି। ଲୋକୁତ୍ତରସରଣଗମନସ୍ସ ସବ୍ବଥା ସଂକିଲେସୋ ୱା ଭେଦୋ ୱା ନତ୍ଥୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

କୋ ଉପାସକୋତିଆଦି ଉପାସକତ୍ତସରୂପକାରଣାଦିପୁଚ୍ଛା। ତତ୍ଥ ଯୋ ଗହଟ୍ଠୋ ମନୁସ୍ସୋ ୱା ଅମନୁସ୍ସୋ ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନ ତିସରଣଂ ଗତୋ, ଅଯଂ ଉପାସକୋ। ଯୋ ଚ ସରଣଗମନାଦିକିରିଯାଯ ରତନତ୍ତଯଂ ଉପାସନତୋ ''ଉପାସକୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଞ୍ଚ ୱେରମଣିଯୋ ଚସ୍ସ ସୀଲଂ। ପଞ୍ଚମିଚ୍ଛାୱାଣିଜ୍ଜାଦିପାପାଜୀୱଂ ପହାଯ ଧମ୍ମେନ ସମେନ ଜୀୱିତକପ୍ପନମସ୍ସ ଆଜୀୱୋ। ଅସ୍ସଦ୍ଧିଯଦୁସ୍ସୀଲତାଦଯୋ ଉପାସକତ୍ତସ୍ସ ୱିପତ୍ତି, ତଦଭାୱୋ ସମ୍ପତ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ୱିହାରଗ୍ଗେନାତି ଓୱରକାଦିୱସେନଟ୍ଠାନକୋଟ୍ଠାସେନ। ଅଜ୍ଜଭାୱନ୍ତି ଅସ୍ମିଂ ଅହନି ପୱତ୍ତଂ ପସାଦାଦିଂ। କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତିହେତୁକୋ ସରୀରାୱଯୱୋ କାଯଙ୍ଗଂ। ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତିହେତୁକଂ ଓଟ୍ଠଜିୱ୍ହାଦି ୱାଚଙ୍ଗଂ। ଅଚୋପେତ୍ୱାତି ଅଚାଲେତ୍ୱା। ଏତେନ ଚ ୱଚୀପୱତ୍ତିଯା ପୁବ୍ବଭାଗେ ଠାନକରଣାନଂ ଚଲନପଚ୍ଚଯୋ ୱାଯୋଧାତୁଯା ୱିକାରାକାରୋ ୱିସୁଂ କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତି ନ ହୋତି, ତେନ ୱିସୁଂ ୱିଞ୍ଞାପେତବ୍ବସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯସ୍ସ ଅଭାୱା ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯମେୱ ସଙ୍ଗଯ୍ହତି ତଦୁପକାରତ୍ତା। ଯଥା କାଯେନ କାଯକଣ୍ଡୁଯନାଦୀସୁ ସଦ୍ଦୁପ୍ପତ୍ତିହେତୁଭୂତୋ ପଥୱୀଧାତୁଯା ଆକାରୱିକାରୋ ୱିସୁଂ ଅଧିପ୍ପାଯସ୍ସ ଅୱିଞ୍ଞାପନତୋ ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତି ନ ହୋତି, ଏୱମଯମ୍ପୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅଧିପ୍ପାଯୱିଞ୍ଞାପନତୋ ହେତା ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯୋ ନାମ ଜାତା, ନ

କେୱଲଂ ୱାଯୁପଥୱୀନଂ ଚଲନସଦ୍ଦୁପ୍ପତ୍ତିପଚ୍ଚଯଭୂତୱିକାରାକାରମତ୍ତତାଯ। ଏୱଞ୍ଚ ବହିଦ୍ଧା ରୁକ୍ଖାଦୀସୁ ଚଲନସଦ୍ଦୁପ୍ପତ୍ତିପଚ୍ଚଯାନଂ ଯଥାୱୁତ୍ତପ୍ପକାରାନଂ ୱିକାରାକାରାନଂ ଅୱିଞ୍ଞତ୍ତିତା ସମତ୍ଥିତା ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। କେଚି ୱାଚଙ୍ଗନ୍ତି "ହୋତୁ ସାଧୂ"ତି ଏୱମାଦିୱାଚାଯ ଅୱଯୱନ୍ତିଆଦିଂ ୱଦନ୍ତି, ତଂ ଅଚୋପେତ୍ୱାତି ଇମିନା ନ ସମେତି। ଖନ୍ତିଂ ଚାରେତ୍ୱାତି ଅନୁମତିଂ ପୱତ୍ତେତ୍ୱା। "ଖନ୍ତିଂ ଧାରେତ୍ୱା"ତିପି ପାଠୋ, ବହି ଅନିକ୍ଖମନୱସେନ ଗଣ୍ହିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିମୁଖୋତି ଭଗୱତି ପଟିନିୱତ୍ତମୁଖୋ, ତେନାହ "ଅପକ୍କମିତ୍ୱା"ତି।

୧୬। ଯାଚଧାତୁସ୍ସ ଦ୍ୱିକମ୍ମକତ୍ତା "ଭଗୱା ୱସ୍ସାୱାସଂ ଯାଚିତୋ"ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସୁସସ୍ସକାଲେପୀତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ପାକଟଂ କାତୁଂ "ଅତିସମଗ୍ଘେପୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅତିୱିଯ ଅପ୍ପଗ୍ଘେପି ଯଦା କିଞ୍ଚିଦେୱ ଦତ୍ୱା ବହୁଂ ପୁବ୍ବଣ୍ଣାପରଣ୍ଣଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତାଦିସେ କାଲେପୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭିକ୍ଖମାନାତି ଯାଚମାନା। ୱୁତ୍ତସସ୍ସନ୍ତି ୱପିତସସ୍ସଂ। ତନ୍ତାତି ୱେରଞ୍ଜାଯଂ, ଏତେନ "ୱୁତ୍ତଂ ସଲାକା ଏୱ ହୋତି ଏତ୍ଥାତି ସଲାକାୱୁତ୍ତା"ତି ୱିସେସନସ୍ସ ପରନିପାତେନ ନିବ୍ବଚନଂ ଦସ୍ସେତି। ଅଥ ୱା "ସବ୍ବଂ ସସ୍ସଂ ସଲାକାମତ୍ତମେୱ ୱୁତ୍ତଂ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ସମ୍ପନ୍ନଂ ଏତ୍ଥାତି ସଲାକାୱୁତ୍ତା"ତିପି ନିବ୍ବଚନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ତେନାହ "ସଲାକା ଏୱ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀ"ତି। "ସଲାକାଯ ୱୁତ୍ତଂ ଜୀୱିକା ଏତିସ୍ସନ୍ତି ସଲାକାୱୁତ୍ତା"ତିପି ନିବ୍ବଚନଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ସଲାକାଯ ୱାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଧଞ୍ଞକରଣଟ୍ଠାନେତି ଧଞ୍ଞମିନନଟ୍ଠାନେ। ୱଣ୍ଣଚ୍ଛକ୍କନ୍ତି କହାପଣପରିକ୍ଖକଂ।

ଉଞ୍ଛେନ ପଗ୍ଗହେନାତି ଏତ୍ଥ ପଗ୍ଗହେନାତି ପତ୍ତେନ, ତଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଗ୍ଗଯ୍ହତି ଏତେନ ଭିକ୍ଖାତି ହି ପଗ୍ଗହୋ, ପତ୍ତୋ। ତେନାହ ପଗ୍ଗହେନଯୋ ଉଞ୍ଛୋତିଆଦି। ଅଥ ୱା ପଗ୍ଗହେନାତି ଗହଣେନ, ଉଞ୍ଛତ୍ଥାଯ ଗହେତବ୍ବୋ ପତ୍ତୋତି ସିଜ୍ଝତୀତି ଆହ "ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା"ତି।

ଗଙ୍ଗାଯ ଉତ୍ତରଦିସାପଦେସୋ ଉତ୍ତରାପଥୋ, ସୋ ନିୱାସୋ ଏତେସଂ, ତତୋ ୱା ଆଗତାତି ଉତ୍ତରାପଥକା, ତେନାହ ଉତ୍ତରାପଥୱାସିକାତିଆଦି। "ଉତ୍ତରାହକା"ତିପି ପାଠୋ, ସୋ ଏୱ ଅତ୍ଥୋ ନିରୁତ୍ତିନଯେନ। ମନ୍ଦିରନ୍ତି ଅସ୍ସସାଲଂ। "ମନ୍ଦୁରା"ନ୍ତିପି ଲିଖନ୍ତି, ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ। ସା ଚ ମନ୍ଦିରା ଯସ୍ମା ପରିମଣ୍ଡଲାକାରେନ ବହୁୱିଧା ଚ କତା, ତସ୍ମା "ଅସ୍ସମଣ୍ଡଲିକାଯୋ"ତି ୱୁତ୍ତା।

ଗଙ୍ଗାଯ ଦକ୍ଖିଣାଯ ଦିସାଯ ଦେସୋ ଦକ୍ଖିଣାପଥୋ, ତତ୍ଥ ଜାତା ମନୁସ୍ସା ଦକ୍ଖିଣାପଥମନୁସ୍ସା। ବୁଦ୍ଧଂ ମମାଯନ୍ତି ମମେୱାଯନ୍ତି ଗଣ୍ହନସୀଲା ବୁଦ୍ଧମାମକା, ଏୱଂ ସେସେସୁପି। ଏୱନ୍ତି ପଚ୍ଛା ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅତ୍ଥେ ଗଯ୍ହମାନେ। ପଟିୱୀସନ୍ତି କୋଟ୍ଠାସଂ। ତଦୁପିଯନ୍ତି ତଦନୁରୂପଂ ତପ୍ପହୋନକଂ। ଲଦ୍ଧାତି ଲଭିତ୍ୱା ନୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। "ଲଦ୍ଧୋ"ତି ୱା ପାଠୋ, ଉପଟ୍ଠାକଟ୍ଠାନଂ ନେୱ ଲଭିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଜାତି ଚ ପସତ୍ଥତମଗୁଣଯୋଗତୋ ସେଟ୍ଠୋ ଚାତି ଜାତିସେଟ୍ଠୋ। ଏୱରୂପେସୁ ଠାନେସୁ ଅଯମେୱ ପତିରୂପୋତି ଆମିସସ୍ସ ଦୁଲ୍ଲଭକାଲେସୁ ପରିକଥୋଭାସାଦିଂ ଅକତ୍ୱା ପରମସଲ୍ଲେଖୱୁତ୍ତିଯା ଆଜୀୱସୁଦ୍ଧିଯଂ ଠତ୍ୱା ଭଗୱତୋ ଅଧିପ୍ପାଯାନୁଗୁଣଂ ଆମିସଂ ୱିଚାରେନ୍ତେନ ନାମ ଜାତିସିନେହଯୁତ୍ତେନ ଅରିଯସାୱକେନେୱ କାତୁଂ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ମାରାୱଟ୍ଟନାଯାତି ମାରେନ କତଚିତ୍ତପରିୱଟ୍ଟନେନ, ଚିତ୍ତସମ୍ମୋହନେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତମ୍ପୀତି ଉତ୍ତରକୁରୁଂ ୱା ତିଦସପୁରଂ ୱା ଆୱଟ୍ଟେନ୍ତୋ।

"ଫୁସ୍ସସ୍ସାହଂ ପାୱଚନେ, ସାୱକେ ପରିଭାସଯିଂ;

ଯୱଂ ଖାଦଥ ଭୁଞ୍ଜଥ, ମା ଚ ଭୁଞ୍ଜଥ ସାଲଯୋ"ତି। (ଅପ। ଥେର ୧।୩୯।୮୮) –

ଅପଦାନେ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଅକୁସଲସ୍ସ ତଦା ଓକାସକତତ୍ତା। ନିବଦ୍ଧଦାନସ୍ସାତି "ଦସ୍ସାମା"ତି ୱାଚାଯ ନିଯମିତଦାନସ୍ସ। ଅପ୍ପିତୱତ୍ତସ୍ସାତି କାଯେନ ଅତିହରିତ୍ୱା ଦିନ୍ନୱତ୍ଥୁନୋପି। ୱିସହତୀତି ସକ୍କୋତି। ସଙ୍ଖେପେନାତି ନୀହାରେନ। ବ୍ଯାମପ୍ପଭାଯାତି ସମନ୍ତତୋ ହେଟ୍ଠା ଚ ଉପରି ଚ ଅସୀତିହତ୍ଥମତ୍ତେ ଠାନେ ଘନୀଭୂତାଯ ଛବ୍ବଣ୍ଣାଯ ପଭାଯ, ଯତୋ ଛବ୍ବଣ୍ଣରଂସିଯୋ ତଠଆକତୋ ମାଟିକାଯୋ ୱିଯ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଦସସୁ ଦିସାସୁ ଧାୱନ୍ତି, ସା ଯସ୍ମା ବ୍ଯାମମତ୍ତା ୱିଯ ଖାଯତି, ତସ୍ମା "ବ୍ଯାମପ୍ପଭା"ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯସ୍ମା ଅନୁବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ଚ ପଚ୍ଚେକଂ ଭଗୱତୋ ସରୀରେ ପଭାସମ୍ପତ୍ତିଯୁତ୍ତା ଆକାସେ ଚନ୍ଦସୂରିଯାଦଯୋ ୱିଯ ୱିଭାତା ୱିରୋଚନ୍ତି, ତସ୍ମା ତାନି ବ୍ଯାମପ୍ପଭାଯ ସହ କେନଚି ଅନଭିଭୱନୀଯାନି ୱୁତ୍ତାନି।

ଅନତ୍ଥସଞ୍ହିତେତି ଘାତାପେକ୍ଖଂ ସାମିଅତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ, ତେନାହ "ତାଦିସସ୍ସ ୱଚନସ୍ସ ଘାତୋ"ତି। ଅତ୍ଥୋ ଧମ୍ମଦେସନାଯ ହେତୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଏତ୍ଥ, ଧମ୍ମଦେସନାଦିକୋ ୱା ଅତ୍ଥୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଏତାଯାତି ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତି, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁ।

ଏକଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଧମ୍ମଦେସନାସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିସଙ୍ଖାତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଧମ୍ମଦେସନାକାରଣଂ ଗହେତ୍ୱା। ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦୋ ୱାତି ସତ୍ତାହକରଣୀଯୱସେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ବହି ଅରୁଣୁଟ୍ଠାପନୱସେନ ୱୁତ୍ତୋ, ନ ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦୱସେନ ତସ୍ସ ୱିସୁଂ ୱୁଚ୍ଚମାନତ୍ତା। ଏତେନ ଚ ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦପଚ୍ଚଯେ ସତ୍ତାହକରଣୀଯେନ ଗମନଂ

ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନ କିଞ୍ଚିଞ୍ଚୀତି କିଞ୍ଚିଞ୍ଚି ଗୁଣେ ସମ୍ଭାୱନାୱସେନ ନ ମଞ୍ଞନ୍ତି। ପଚ୍ଛା ସୀଲଂ ଅଧିଟ୍ଠହେୟ୍ୟାମାତି ଆଜୀୱହେତୁ ସନ୍ତଗୁଣପ୍ପକାସନେନ ଆଜୀୱୱିପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଅତିମଞ୍ଞିସ୍ସତୀତି ଅୱମଞ୍ଞିସ୍ସତି।

୧୭। ‘‘ଆୟସ୍ମାତି ପିୟୱଚନମେତ’’ନ୍ତି ଉଚ୍ଚନୀଚଜନସାମଞ୍ଞୱସେନ ୱତ୍ୱା ପୁନ ଉଚ୍ଚଜନାୱେଣିକୱସେନେୱ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଗରୁଗାରୱସପ୍ପତିସ୍ସାଧିୱଚନ’’ନ୍ତି ଆହ। ତତ୍ଥ ସହ ପତିସ୍ସୟେନ ନିସ୍ସୟେନାତି ସପ୍ପତିସ୍ସୋ, ସନିସ୍ସୟୋ, ତସ୍ସ ଗରୁଗୁଣୟୁତ୍ତେସୁ ଗାରୱୱଚନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଧ ପନ ୱଚନମେୱ ଅଧିୱଚନଂ। ପପ୍ପଟକୋଜନ୍ତି ଆଦିକପ୍ପେ ଉଦକୂପରି ପଠମଂ ପଥୱୀଭାୱେନ ସଞ୍ଜାତଂ ନୱନୀତପିଣ୍ଡସଦିସଂ ଉଦକେପି ଉପ୍ପିଲନସଭାୱଂ ଅୱିଲୀୟନକଂ ଅତିସିନିଦ୍ଧମଧୁରଂ ଅନେକୟୋଜନସହସ୍ସବହଲଂ ରସାତଲସଙ୍ଖାତଂ ପଥୱୋଜଂ। ୟଂ ଆଦିକପ୍ପିକେହି ମନୁସ୍ସେହି ରସତଣ୍ହାୟ ଗହେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜମାନଂ ତେସଂ କମ୍ମବଲେନ ଉପରିଭାଗେ କକ୍ଖଳଅଭାୱଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ପୁରିମାକାରେନେୱ ଠିତଂ, ୟସ୍ସ ଚ ବଲେନ ଅୟଂ ମହାପଥୱୀ ସପବ୍ବତସମୁଦ୍ଦକାନନା ହେଟ୍ଠାଉଦକେ ଅନିମୁଜ୍ଜମାନା ଅୱିକିରିୟମାନା କୁଲ୍ଲୁପରି ୱିୟ ନିଚ୍ଚଲା ତିଟ୍ଠତି, ତଂ ପଥୱୀସାରମଣ୍ଡନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ, ତେନାହ ପଥୱୀମଣ୍ଡୋତିଆଦି। ସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ମଧୁରରସେନ ଉପେତଂ, ତେନାହ ‘‘ସାଦୁରସ’’ନ୍ତି। ଉପପନ୍ନଫଲୋତି ବହୁଫଲୋ। ‘‘ନିମ୍ମକ୍ଖିକ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ‘‘ନିମ୍ମକ୍ଖିକଣ୍ଡ’’ନ୍ତି ମକ୍ଖିକଣ୍ଡାନମ୍ପି ଅଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଯେ ପଥୱୀନିସ୍ସିତା ପାଣା, ତେ ତତ୍ଥ ସଙ୍କାମେସ୍ସାମୀତି ଏତ୍ଥ ମନୁସ୍ସାମନୁସ୍ସତିରଚ୍ଛାନଗତିତ୍ଥୀନମ୍ପି ହତ୍ଥସଙ୍କାମନେ କିଂ ଅନାମାସଦୋସୋ ନ ହୋତୀତି? ନ ହୋତି, କସ୍ମା? ‘‘ଅନାପତ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦ୍ଧିମସ୍ସ ଇଦ୍ଧିୱିସୟେ’’ତି (ପାରା। ୧୫୯) ୱଚନତୋ, ତେନେୱ ଭଗୱାପି ଅନାମାସଦୋସଂ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ୱିପଲ୍ଲାସମ୍ପି ସତ୍ତା ପଟିଲଭେୟ୍ୟୁ’’ନ୍ତି ଆହ, ଖୁଦ୍ଦକୋ ଗାମୋ। ମହନ୍ତୋ ସାପଣୋ ନିଗମୋ। ପଦୱୀତିହାରେନାତି ପଦନିକ୍ଖେପେନ।

ୱିନୟପଞ୍ଞତ୍ତିୟାଚନକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୮।ୱିନୟପଞ୍ଞତ୍ତିୟାମୂଲତୋ ପଭୁତୀତି ପାରାଜିକାଦିଗରୁକାନଂ, ତଦଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକ୍କମେନ ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ଅପଞ୍ଞତ୍ତତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଅପଞ୍ଞତ୍ତତାୟ। ତେନେୱ ଥେରୋ ଭଗୱନ୍ତଂ ‘‘ସାୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେୟ୍ୟ ଉଦ୍ଦିସେୟ୍ୟ ପାତିମୋକ୍ଖ’’ନ୍ତି ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସେନ ସହ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ୟାଚି। ଖନ୍ଧକେ ହି ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରାଦୀନଂ ପବ୍ବଜ୍ଜତୋ ପୁରେତରମେୱ ରାହୁଲଭଦ୍ଦସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନନୁଞ୍ଞାତୋ ମାତାପିତୂହି ପୁତ୍ତୋ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୋ, ୟୋ ପବ୍ବାଜେୟ୍ୟ ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା’’ତି (ମହାୱ। ୧୦୫) ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଂ ଦିସ୍ସତି। ଇଧେୱ ଅଟ୍ଠକଥାୟମ୍ପି ‘‘ସାମମ୍ପି ପଚନଂ…ପେ… ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚ, ‘‘ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦୋ ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦୋ ୱା ନ କତୋ’’ତି ଚ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପୁବ୍ବେୱ ସାମପାକାଦିପଟିକ୍ଖେପୋ ଅତ୍ଥୀତି ପଞ୍ଞାୟତି। ଏୱଂ କତିପୟସିକ୍ଖାପଦାନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିସବ୍ଭାୱେପି ଅପଞ୍ଞତ୍ତପାରାଜିକାଦିକେ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ନ ତାୱ, ସାରିପୁତ୍ତ, ସତ୍ଥା ସାୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ପୁଥୁତ୍ତାରମ୍ମଣତୋ ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ସମ୍ମଦେୱ ଏକାରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତେନ ଲୀନୋ ପଟିସଲ୍ଲୀନୋ ନାମାତି ଆହ ‘‘ଏକୀଭାୱଂ ଗତସ୍ସା’’ତି, ଚିତ୍ତୱିୱେକଂ ଗତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଚିରନ୍ତି ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂୟୋଗେ ଉପୟୋଗୱଚନଂ।

ସୋଳସୱିଧାୟ ପଞ୍ଞାୟାତି ମଜ୍ଝିମନିକାୟେ ଅନୁପଦସୁତ୍ତନ୍ତଦେସନାୟଂ ‘‘ମହାପଞ୍ଞୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାରିପୁତ୍ତୋ ପୁଥୁପଞ୍ଞୋ ହାସପଞ୍ଞୋ ଜୱନପଞ୍ଞୋ ତିକ୍ଖପଞ୍ଞୋ ନିବ୍ବେଧିକପଞ୍ଞୋ’’ତି ଆଗତା ଛ ପଞ୍ଞା ଚ ନୱାନୁପୁବ୍ବୱିହାରସମାପତ୍ତିପଞ୍ଞା ଚ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗପଞ୍ଞା ଚାତି ଏୱଂ ସୋଳସୱିଧେନ ଆଗତାୟ ପଞ୍ଞାୟ। ୟେସଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାୱକା ସୁଦ୍ଧାୱାସେସୁ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତି, ତେୟେୱ ଲୋକେ ପାକଟାତି ୱିପସ୍ସୀଆଦୟୋୱ ଇଧ ଉଦ୍ଧଟା, ନ ଇତରେ ପୁବ୍ବବୁଦ୍ଧା। ତେନେୱ ଆଟାନାଟିୟସୁତ୍ତେ (ଦୀ। ନି। ୩।୨୭୫ ଆଦୟୋ) ଦେୱାପି ଅତ୍ତନୋ ପାକଟାନଂ ତେସଞ୍ଞେୱ ଗହଣଂ ଅକଂସୁ, ନାଞ୍ଞେସନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୧୯।କିଲାସୁନୋତି ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ପୟୋଜନାଭାୱେନ ନିରୁସ୍ସାହା ଅହେସୁଂ, ନ ଆଲସିୟେନ, ତେନାହ ନ ଆଲସିୟକିଲାସୁନୋତିଆଦି। ନିଦ୍ଦୋସତାୟାତି କାୟୱଚୀୱୀତିକ୍କମସମୁଟ୍ଠାପକଦୋସାଭାୱା। ପାଣଂ ନ ହନେ ନ ଚାଦିନ୍ନମାଦିୟେତିଆଦିନା (ସୁ। ନି। ୪୦୨) ୱୁତ୍ତାଦସିକ୍ଖାପଦାନଂ ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ସତ୍ତାପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧୱସେନାତିଆଦି। ଛନ୍ନଂ ଛନ୍ନଂ ୱସ୍ସାନଂ ୱସାନଦିୱସଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ‘‘ସକିଂ ସକି’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ତଦପେକ୍ଖମେତ୍ଥ ସାମିୱଚନଂ। ସକଲଜମ୍ବୁଦୀପେ ସବ୍ବୋପି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଉପୋସଥଂ ଅକାସୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଖନ୍ତୀପରମନ୍ତିଆଦୀସୁ ତିତିକ୍ଖାସଙ୍ଖାତା ଖନ୍ତି ସତ୍ତସଙ୍ଖାରେହି ନିବ୍ବତ୍ତାନିଟ୍ଠାଖମନକିଲେସତପନତୋ ପରମଂ ତପୋ ନାମ। ୱାନସଙ୍ଖାତାୟ ତଣ୍ହାୟ ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ତା ନିବ୍ବାନଂ ସବ୍ବଧମ୍ମେହି ପରମଂ ଉତ୍ତମନ୍ତି ବୁଦ୍ଧା ୱଦନ୍ତି। ୟଥାୱୁତ୍ତଖନ୍ତିୟା ଅଭାୱେନ ପାଣୱଧଂ ୱା ଛେଦନତାଳନାଦିଂ ୱା କରୋନ୍ତୋ ପରୂପଘାତୀ ପରସ୍ସହରଣପରଦାରାତିକ୍କମନାଦୀହି ମୁସାପେସୁଞ୍ଞଫରୁସାଦୀହି ଚ ପରଂ ୱିହେଠୟନ୍ତୋ ଚ ବାହିତପାପତାୟ ଅଭାୱେନ ପବ୍ବଜିତୋ ୱା ସମିତପାପତାୟ ଅଭାୱେନ ସମଣୋ ୱା ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୀଲସଂୱରେନ ସବ୍ବପାପସ୍ସ ଅନୁପ୍ପାଦନଂ ଲୋକିୟସମାଧିୱିପସ୍ସନାହି କୁସଲସ୍ସ

ଉପସମ୍ପାଦନଂ ନିପ୍ଫାଦନଂ ସଙ୍କେହି ମଗ୍ଗଫଲେହି ଅତ୍ତନୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପରିସୋଧନଂ ପଭସ୍ସରଭାୱକରଣଂ ଯଂ, ତମେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ସାସନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠି। ଅନୁପୱାଦୋତି ୱାଚାଯ କସ୍ସଚି ଅନୁପୱଦନଂ। ଅନୁପଘାତୋତି କାଯେନ କସ୍ସଚି ଉପଘାତାକରଣଂ ୱୁତ୍ତାୱସେସେ ଚ ପାତିମୋକ୍ଖସଙ୍ଖାତେ ସୀଲେ ଅତ୍ତାନଂ ସଂୱରଣଂ। ଭତ୍ତସ୍ମିଂ ମତ୍ତଞ୍ଞୁତାସଙ୍ଖାତଆଜୀୱପାରିସୁଦ୍ଧିପଚ୍ଚଯସନ୍ନିସ୍ସିତସୀଲସମାଯୋଗୋ ତମ୍ମୁଖେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯସଂୱରୋ ପନ୍ତସେନାସନସଙ୍ଖାତଂ ଅରଞ୍ଞୱାସଂ ତମ୍ମୁଖେନ ପକାସିତେ ଚତୁପଚ୍ଚଯସନ୍ତୋସଭାୱନାରାମତାସଙ୍ଖାତମହାଅରିଯୱଂସେ ପତିଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଧିଚିତ୍ତସଙ୍ଖାତେ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରସମାଧିମ୍ହି ତଦୁପ୍ପାଦନୱସେନ ଆଯୋଗୋ ଅନୁଯୋଗୋ ଚ ଯଂ, ତମେତଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅନୁସିଟ୍ଠୀତି ଯୋଜନା।

''ଯାୱ ସାସନପରିଯନ୍ତା''ତି ଆଣାପାତିମୋକ୍ଖସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ପରିନିବ୍ବାନତୋ ପନ ଉଦ୍ଧଂ ଓୱାଦପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସୋପି ନତ୍ଥେୱ, ବୁଦ୍ଧା ଏୱ ହି ତଂ ଉଦ୍ଦିସନ୍ତି, ନ ସାୱକା। ପଠମବୋଧିଯନ୍ତି ବୋଧିତୋ ୱୀସତିୱସ୍ସପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ କାଲେ, ଆଚରିଯଧମ୍ମପାଲତ୍ଥେରେନ ପନ ''ପଞ୍ଚଚତ୍ତାଲୀସାଯ ୱସ୍ସେସୁ ଆଦିତୋ ପନ୍ନରସ ୱସ୍ସାନି ପଠମବୋଧୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିକାଲତୋ ପନ ପଭୁତି ଆଣାପାତିମୋକ୍ଖମେୱ ଉଦ୍ଦିସନ୍ତୀତି ଇଦଂ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକ୍କମେନେୱ ପରିପୁଣ୍ଣଂ କତ୍ୱା ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିକାଲଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଟ୍ଠାନଂ ଅନୱକାସୋତି ଯଥାକ୍କମଂ ହେତୁପଚ୍ଚଯପଟିକ୍ଖେପୱସେନ କାରଣପଟିକ୍ଖେପୋ। ଯନ୍ତି ଯେନ କାରଣେନ। ଅପରିସୁଦ୍ଧାଯ ପରିସାଯାତି ଅଲଜ୍ଜୀପୁଗ୍ଗଲେହି ୱୋମିସ୍ସତାଯ ଅସୁଦ୍ଧାଯ ପରିସାଯ, ନ କେୱଲଂ ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ଞେୱ ଅପରିସୁଦ୍ଧାଯ ପରିସାଯ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସୋ ଅଯୁତ୍ତୋ, ଅଥ ଖୋ ସାୱକାନମ୍ପି। ଚୋଦନାସାରଣାଦିୱସେନ ପନ ସୋଧେତ୍ୱା ସଂୱାସକରଣଂ ସାୱକାନଞ୍ଞେୱ ଭାରୋ, ବୁଦ୍ଧା ପନ ସିକ୍ଖାପଦାନି ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ଉପୋସଥାଦିକରଣୱିଧାନଂ ସିକ୍ଖାପେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତି, ଚୋଦନାସାରଣାଦୀନି ନ କରୋନ୍ତି, ତେନେୱ ଭଗୱା ଅସୁଦ୍ଧାଯ ପରିସାଯ ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଅନୁଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ସକଲରତ୍ତିଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋ ନିସୀଦି। ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଭଗୱତୋ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଞତ୍ୱା ଅସୁଦ୍ଧପୁଗ୍ଗଲଂ ବହି ନୀହରିଂସୁ। ତସ୍ମା ସାୱକାନମ୍ପି ଅସୁଦ୍ଧାଯ ପରିସାଯ ଞତ୍ୱା ଉପୋସଥାଦିସଙ୍ଘକମ୍ମକରଣଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତରାଯକରଣଂ ୱିନା ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ସମ୍ମୁଖସାୱକାନନ୍ତି ବୁଦ୍ଧାନଂ ସମ୍ମୁଖେ ଧରମାନକାଲେ ପବ୍ବଜିତାନଂ ସବ୍ବନ୍ତିମାନଂ ସାୱକାନଂ। ଉଚ୍ଚାରାତିସଯଜୋତନତ୍ଥଂ ''ଉଚ୍ଚାରୁଚ୍ଚାରଭୋଗାଦିକୁଲୱସେନ ୱା''ତି ପୁନ ଉଚ୍ଚାରସଦ୍ଦଗ୍ଗହଣଂ କତଂ। ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଉଚ୍ଚାରମଜ୍ଝତ୍ତଅନୁଚ୍ଚାରାଦୀନଂ ଗହଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେ ପଚ୍ଛିମା ସାୱକା ଅନ୍ତରଧାପେସୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅପଞ୍ଞତ୍ତେପି ସିକ୍ଖାପଦେ ଯଦି ସାୱକା ସମାନଜାତିଆଦିକା ସିଯୁଂ, ଅତ୍ତନୋ କୁଲାନୁଗତଗନ୍ଥଂ ୱିଯ ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ନ ନାସେଯ୍ୟୁଂ। ଯସ୍ମା ପନ ସିକ୍ଖାପଦଞ୍ଚ ନ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ଇମେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ନ ସମାନଜାତିଆଦିକା, ତସ୍ମା ୱିନାସେସୁନ୍ତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଯସ୍ମା ଏକନାମା...ପେ... ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିହେଠେନ୍ତାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଚିରଟ୍ଠିତିକୱାରେ ପନ ସାୱକାନଂ ନାନାଜଚ୍ଚାଦିଭାୱେ ସମାନେପି ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ପରିପୁଣ୍ଣତାଯ ସାସନସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଯଦି ଏୱଂ କସ୍ମା ସଙ୍କେପି ବୁଦ୍ଧା ସିକ୍ଖାପଦାନି ନ ପଞ୍ଞପେନ୍ତୀତି? ଯସ୍ମା ଚ ସାସନସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିଯା ନ କେୱଲଂ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯେୱ ହେତୁ, ଅଥ ଖୋ ଆଯତିଂ ଧମ୍ମୱିନଯଂ ଗହେତ୍ୱା ସାୱକେହି ୱିନେତବ୍ବପୁଗ୍ଗଲାନଂ ସମ୍ଭୱୋପି, ତସ୍ମା ତେସଂ ସମ୍ଭୱେ ସତି ବୁଦ୍ଧା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, ନାସତୀତି ପରିପୁଣ୍ଣାପଞ୍ଞତ୍ତିଯେୱ ୱେନେଯ୍ୟସମ୍ଭୱସ୍ସାପି ସୂଚନତୋ ସାସନସ୍ସ ଚିରଟ୍ଠିତିଯା ହେତୁ ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ପାଠଇଯଂ ସହସ୍ସଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଂ...ପେ... ଓୱଦତୀତି ଏତ୍ଥ ସହସ୍ସସଙ୍ଖ୍ୟାପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ ସଙ୍ଘୋ ସହସ୍ସୋ ସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁତିଆଦୀସୁ (ଦୀ॰ ନି॰ ୨।୧୮) ୱିଯ। ତଂ ସହସ୍ସଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘନ୍ତି ଯୋଜନା। ସହସ୍ସସଦ୍ଦସ୍ସ ଏକୱଚନନ୍ତତାଯ ''ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସସ୍ସା''ତି ୱତ୍ୱା ଅୱଯୱାପେକ୍ଖାଯ ''ଓୱଦିଯମାନାନ''ନ୍ତି ବହୁୱଚନନିଦ୍ଦେସୋ କତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଅନୁପାଦାଯ ଆସୱେହି ଚିତ୍ତାନି ୱିମୁଚ୍ଚିଂସୂତି ଏତ୍ଥ ଆସୱେହୀତି କତ୍ତୁଅତ୍ଥେ କରଣୱଚନଂ। ଚିତ୍ତାନୀତି ପଚ୍ଚତ୍ତବହୁୱଚନଂ। ୱିମୁଚ୍ଚିଂସୂତି କମ୍ମସାଧନଂ। ତସ୍ମା ଆସୱେହି କତ୍ତୁଭୂତେହି ଅନୁପାଦାଯ ଆରମ୍ମଣକରଣୱସେନ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଚିତ୍ତାନି ୱିମୋଚିତାନୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ ତେସଞ୍ହି ଚିତ୍ତାନୀତିଆଦି। ଯେହି ଆସୱେହୀତି ଏତ୍ଥାପି କତ୍ତୁଅତ୍ଥେ ଏୱ କରଣୱଚନଂ। ୱିମୁଚ୍ଚିଂସୂତି କମ୍ମସାଧନଂ। ତେତି ଆସୱା। ତାନୀତି ଚିତ୍ତାନି, ଉପଯୋଗବହୁୱଚନଞ୍ଚେତଂ। ୱିମୁଚ୍ଚିଂସୂତି କତ୍ତୁସାଧନଂ, ୱିମୋଚେସୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ୱିମୁଚ୍ଚିଂସୂତି ଆରମ୍ମଣୱସେନ ତାନି ଚିତ୍ତାନି ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଆସୱା ତେହି ଚିତ୍ତେହି ମୁଚ୍ଚନ୍ତା ଅହେସୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ଆସୱେହୀତି ନିସ୍ସକ୍କୱଚନଂ, ୱିମୁଚ୍ଚିଂସୂତି କତ୍ତୁସାଧନଂ। ତସ୍ମା କଞ୍ଚି ସଙ୍ଖତଧମ୍ମଂ ତଣ୍ହାଦିୱସେନ ଅନୁପାଦିଯିତ୍ୱା ଚିତ୍ତାନି ୱିମୁତ୍ତାନି ଅହେସୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ପୁରିମୱଚନାପେକ୍ଖନ୍ତି ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ଭିଂସନକେ ୱନସଣ୍ଡେତି ୱୁତ୍ତୱଚନସ୍ସ ଅପେକ୍ଖନଂ ତସ୍ମିଂ ପୁରିମୱଚନେତି ଏୱଂ ଅପେକ୍ଖନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ, ତେନାହ ଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତିଆଦି। ଭିଂସନସ୍ସ ଭଯସ୍ସ କତଂ କରଣଂ କିରିଯା ଭିଂସନକତଂ, ତସ୍ମିଂ ଭିଂସନକିରିଯାଯାତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଭିଂସନକିରିଯାଯା''ତି। ଭିଂସଯତୀତି ଭିଂସନୋ, ସୋୱ ଭିଂସନକୋ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ''ଭିଂସନକତ୍ତ''ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ତ-କାରସ୍ସ ଲୋପଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ପକାରନ୍ତରେନ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଅଥ ୱା''ତିଆଦି। ବହୁତରାନଂ ସତ୍ତାନଂ ୱାତି ଯେଭୁଯ୍ୟେନାତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଦସ୍ସନଂ। ତେନ ଚ ଯୋ କୋଚୀତି ପଦସ୍ସାପି ଯୋ ଯୋ ପୱିସତୀତି ୱିଚ୍ଛାୱସେନ ନାନତ୍ଥେନ ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋତି

ଦସ୍ସେତି, ଯୋ ଯୋ ପଣ୍ଡିତୋ, ତେସୁ ବହୁତରାନନ୍ତି ଅତ୍ଥସମ୍ବଣ୍ଣତୋ।

ନିଗମନନ୍ତି ପକତେ ଅତ୍ଥେ ଯଥାଵୁତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଉପସଂହାରୋ। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ନିଗମନକ୍କମୋ – ଯା ହି, ସାରିପୁତ୍ତ, ୱିପସ୍ସୀଆଦୀନଂ ତିଣ୍ଣଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ଅତ୍ତନୋ ପରିନିବ୍ବାନତୋ ଉପରି ପରିୟତ୍ତିୱସେନ ୱିନେତବ୍ବାନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅଭାୱେନ ତେସଂ ଅନ୍ତ୍ତାୟ ୱିତ୍ଥାରତୋ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିୟଂ କିଲାସୁତା ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କତା, ଯା ଚ ଉପନିସ୍ସୟସମ୍ପନ୍ନାନଂ ୱେନେୟ୍ୟାନଂ ଚେତସା ଚେତୋ ପରିଚ୍ଚ ଭିଂସନକୱନସଣ୍ଡେପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଓୱଦନ୍ତାନଂ ତେସଂ ମଗ୍ଗଫଲୁପ୍ପାଦନତ୍ଥାୟ ଧମ୍ମଦେସନାୟ ଏୱ ଅକିଲାସୁତା ସୌସ୍ସାହତା, ନ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଧମ୍ମୱିନୟଦେସନାୟ, ଅୟଂ ଖୋ, ସାରିପୁତ୍ତ, ହେତୁ, ଅୟଂ ପଚ୍ଚୟୋ, ଯେନ ୱିପସ୍ସୀଆଦୀନଂ ତିଣ୍ଣଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ନ ଚିରଟ୍ଠିତିକଂ ଅହୋସୀତି। ପୁରିସଯୁଗୱସେନାତି ପୁରିସାନଂ ଯୁଗଂ ପୱତ୍ତିକାଲୋ, ତସ୍ସ ୱସେନ, ପୁରିସୱସେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବପଚ୍ଛିମକୋତି ପରିନିବ୍ବାନଦିୱସେ ପବ୍ବଜିତୋ ସୁଭଦ୍ଦସଦିସୋ। ସତସହସ୍ସଂ ସଟ୍ଠିମତ୍ତାନି ଚ ୱସ୍ସସହସ୍ସାନୀତି ଇଦଂ ଭଗୱତୋ ଜାତିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ବୋଧିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ପନ ଗଣିୟମାନଂ ଊନଂ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଧ୍ୱେଯେୱାତି ଧରମାନେ ଭଗୱତି ଏକଂ, ପରିନିବ୍ବୁତେ ଏକନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଏୱ ପୁରିସଯୁଗାନି।

୨୦-୧।ଅସନ୍ତୁଣନ୍ତେନାତି ଅପାପୁଣନ୍ତେନ। କୋ ଅନୁସନ୍ଧୀତି ପୁରିମକଥାୟ ଇମସ୍ସ କୋ ସମ୍ବନ୍ଧୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଯଂ ଯାଚିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେସୁତି ୱୀତିକ୍କମଧମ୍ମେସୁ। ନେସନ୍ତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାଦିଆସୱାନଂ। ତେତି ୱୀତିକ୍କମଧମ୍ମା। ଞାତିଯେୱ ପିତାମହପିତୁପୁତ୍ତାଦିୱସେନ ପରିୱଟ୍ଟନତୋ ପରିୱଟ୍ଟୋତି ଞାତିପରିୱଟ୍ଟୋ। ଲୋକାମିସଭୂତନ୍ତି ଲୋକପରିଯାପନ୍ନଂ ହୁତ୍ୱା କିଲେସେହି ଆମସିତବ୍ବତୋ ଲୋକାମିସଭୂତଂ। ପବ୍ବଜ୍ଜାସଙ୍ଖେପେନେୱାତି ଦସସିକ୍ଖାପଦଦାନାଦିପବ୍ବଜ୍ଜାମୁଖେନ। ଏତନ୍ତି ମେଥୁନାଦୀନଂ ଅକରଣଂ। ଥାମନ୍ତି ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞାପନସାମତ୍ଥିୟଂ। ସଞ୍ଛୱିନ୍ତି ସୁକ୍କଚ୍ଛୱିଂ ପକତିଚ୍ଛୱିଂ, ସୁନ୍ଦରଚ୍ଛୱିଂ ୱା। ସେସନ୍ତି ସେସପଦଯୋଜନଦସ୍ସନଂ। ଇଦାନି ଅତ୍ଥଯୋଜନଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ଅୟଂ ୱା ହେତ୍ଥାତିଆଦି। ତତ୍ଥ ୱା-ସଦ୍ଦୋ ଅୱଧାରଣେ। ହି-ସଦ୍ଦୋ ପସିଦ୍ଧିୟଂ, ଅୟମେୱ ହେତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ସତ୍ଥାତି ପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି ''ତଦା ସତ୍ଥା''ତି। ରୋପେତ୍ୱାତି ଫାଲିତଟ୍ଠାନେ ନିନ୍ନଂ ମଂସଂ ସମଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା। ସକେ ଆଚରିୟକେତି ଅତ୍ତନୋ ଆଚରିୟଭାୱେ, ଆଚରିୟକମ୍ମେ ୱା।

ୱିପୁଲଭାୱେନାତି ବହୁଭାୱେନ। ଅଯୋନିସୋ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜମାନାତି ଅନୁପାୟେନ ଅଭିନିୱିସମାନା, ୱିପରୀତତୋ ଜାନମାନାତି ଅତ୍ଥୋ। ରସେନ ରସଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱାତି ଅନୱଜ୍ଜସଭାୱେନ ସାୱଜ୍ଜସଭାୱଂ ସମ୍ମିସ୍ସେତ୍ୱା। ଉଦ୍ଧମ୍ମଂ ଉବ୍ବିନୟନ୍ତି ଉଗ୍ଗତଧମ୍ମଂ ଉଗ୍ଗତୱିନୟଞ୍ଚ, ଯଥା ଧମ୍ମୋ ଚ ୱିନୟୋ ଚ ୱିନସ୍ସିସ୍ସତି, ଏୱଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେତି ଇମସ୍ମିଂ ସଙ୍ଘାଧିକାରେ। ପଭସ୍ସରୋତି ପଭାସନସୀଲୋ। ଏୱଂନାମୋ ଏୱଂଗୋତ୍ତୋତି ସୋୟମାୟସ୍ମା ସୋତାପନ୍ନୋତିନାମଗୋତ୍ତେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଅୟଂ ୱୁଚ୍ଚତି ସୋତାପନ୍ନୋତି ପକତେନ ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅୱିନିପାତଧମ୍ମୋତି ଏତ୍ଥ ଧମ୍ମ-ସଦ୍ଦୋ ସଭାୱୱାଚୀ, ସୋ ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଅପାୟେସୁ ଖିପନକୋ ଦିଟ୍ଠିଆଦିଅକୁସଲଧମ୍ମୋ ଏୱାତି ଆହ ''ଯେ ଧମ୍ମା''ତିଆଦି। ଇଦାନି ସଭାୱୱସେନେୱ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱିନିପତନଂ ୱାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ନିୟତୋତି ସତ୍ତଭୱବ୍ଭନ୍ତରେ ନିୟତକ୍ଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନୋ। ତସ୍ସ କାରଣମାହ ''ସମ୍ବୋଧିପରାୟଣୋ''ତି।

୨୨।ଅନୁଧମ୍ମତାତି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମାନୁଗତୋ ସଭାୱୋ। ପୱାରଣାସଙ୍ଗହଂ ଦତ୍ୱାତି ''ଆଗାମିନିୟା ପୁଣ୍ଣମିୟା ପୱାରେସ୍ସାମା''ତି ଅନୁମତିଦାନୱସେନ ଦତ୍ୱା, ପୱାରଣଂ ଉକ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ, ଏତେନ ନୟେନ କେନଚି ପଚ୍ଚୟେନ ପୱାରଣୁକ୍କଡ୍ଢନଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପିତଂ ହୋତି। ମାଗସିରସ୍ସ ପଠମଦିୱସେତି ଚନ୍ଦମାସୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଅପରକତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମାୟ ଅନନ୍ତରେ ପାଟିପଦଦିୱସେତି ଅତ୍ଥୋ। ଫୁସ୍ସମାସସ୍ସ ପଠମଦିୱସେତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଇଦଞ୍ଚ ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ ୱେନେୟ୍ୟାନଂ ଅପରିପାକଂ ପଟିଚ୍ଚ ଫୁସ୍ସମାସତୋ ପରଞ୍ଚ ଏକଦ୍ୱିତିଚତୁମାସମ୍ପି ତତ୍ଥେୱ ୱସିତ୍ୱା ସେସମାସେହି ଚାରିକାୟ ପରିଯୋସାପନତୋ। ଦସସହସ୍ସଚକ୍କୱାଳଏତି ଇଦଂ ଦେୱବ୍ରହ୍ମାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ମନୁସ୍ସା ପନ ଇମସ୍ମିଂଯେୱ ଚକ୍କୱାଳଏ ବୋଧନେୟ୍ୟା ହୋନ୍ତି। ଇତରଚକ୍କୱାଳଏସୁ ପନ ମନୁସ୍ସାନଂ ଇମସ୍ମିଂ ଚକ୍କୱାଳଏ ଉପ୍ପତ୍ତିୟା ଛନ୍ଦୁପ୍ପାଦନତ୍ଥଂ ଅନନ୍ତମ୍ପି ଚକ୍କୱାଳଅଂ ଓଲୋକେତ୍ୱା ତଦନୁଗୁଣାନୁସାସନୀ ପାଟିହାରିୟଂ କରୋନ୍ତିଯେୱ।

ଆୟାମାତି ଏତ୍ଥ ଆ-ସଦ୍ଦୋ ଆଗଚ୍ଛାତି ଇମିନା ସମାନତ୍ଥୋତି ଆହ ''ଆଗଚ୍ଛ ଯାମା''ତି, ଏହି ଗଚ୍ଛାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁୱଣ୍ଣରସପିଞ୍ଜରାହୀତି ୱିଲୀନସୁୱଣ୍ଣଜଲଂ ୱିୟ ପିଞ୍ଜରାହି ସୁୱଣ୍ଣୱଣ୍ଣାହୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପାଠଇୟଂ ନିମନ୍ତିତମ୍ହାତିଆଦୀସୁ ''ନିମନ୍ତିତା ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥା ଅମ୍ହା''ତି ଚ, ''ନିମନ୍ତିତା ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥା ଅତ୍ଥା''ତି ଚ ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଯନ୍ତି ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମଜାତଂ, ଯଂ କିଞ୍ଚୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନୋ ନତ୍ଥୀତି ଅମ୍ହାକଂ ନତ୍ଥି, ନୋତି ୱା ଏତସ୍ସ ୱିୱରଣଂ ନତ୍ଥୀତି। ଏତ୍ଥାତି ଘରାୱାସେ। ତନ୍ତି ତଂ କାରଣଂ, କିଞ୍ଚଂ ୱା। କୁତୋତି କତରହେତୁତୋ। ଯନ୍ତି ଯେନ କାରଣେନ, କିଞ୍ଚେନ ୱା। ଦୁତିଯେ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେ ଏତ୍ଥାତି ଇମସ୍ସ ୱିୱରଣଂ ଇମସ୍ମିଂ ତେମାସବ୍ଭନ୍ତରେତି। ତନ୍ତି ତଂ ଦେୟ୍ୟଧମ୍ମଂ।

ତତ୍ଥଚାତି କୁସଲୋ। ତିକ୍ଖୱିସଦଭାୱାପାଦନେନ ସମୁତ୍ତେଜେତ୍ୱା। ୱସ୍ସେତ୍ୱାତି ଆଯତିଂ ୱାସନାଭାଗିଯଂ ଧମ୍ମରତନୱସ୍ସଂ ଓତାରେତ୍ୱା। ଯଂ ଦିୱସନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ଦିୱସେ।

୨୩।ପଣ୍ଡୁଣ୍ଡପଡ଼ପଟେ ଚାତି ପଣ୍ଡୁଣ୍ଡପଟେ ଚୀନପଟେ ଚ। ତୁମ୍ବାନୀତି ଚମ୍ମମଯତେଲଭାଜନାନି। ଅନୁବନ୍ଧିତ୍ୱାତି ଅନୁପଗମନଂ କତ୍ୱା। ଅଭିରନ୍ତ-ସଦ୍ଦୋ ଇଧ ଅଭିରୁଚିପରିଯାଯୋତି ଆହ ‘‘ଯଥାଭିରନ୍ତଂ ଵିହରିତ୍ୱା’’ତିଆଦି। ସୋରେଯ୍ଯାଦୀନି ମହାମଣ୍ଡଲଚାରିକାଯ ମଗ୍ଗଭୂତାନି ସୋରେଯ୍ଯନଗରାଦୀନି। ପଯାଗପତିଟ୍ଠାନନ୍ତି ଗଙ୍ଗାଯ ଏକସ୍ସ ତିତ୍ଥୱିସେସସ୍ସାପି, ତଂସମୀପେ ଗାମସ୍ସାପି ନାମଂ। ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯାତି ସମନ୍ତତୋ ସବ୍ବସୋ ପସାଦଂ ଜନେତୀତି ସମନ୍ତପାସାଦିକା, ତସ୍ସା।

ଯେ ପନ ପକାରେ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ସମନ୍ତତୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତେ ପକାରେ ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ତତ୍ରିଦନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ‘‘ସମନ୍ତପାସାଦିକା’’ତି ଯା ସଂୱଣ୍ଣନା ୱୁତ୍ତା, ତତ୍ର ତସ୍ସଂ ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯଂ ସମନ୍ତପସାଦିକଭାୱେ ଇଦଂ ୱକ୍ଖମାନଗାଥାୱଚନଂ ହୋତୀତି ଯୋଜନା। ବାହିରନିଦାନଅବ୍ଭନ୍ତରନିଦାନସିକ୍ଖାପଦନିଦାନାନଂ ୱସେନ ନିଦାନପ୍ପଭେଦଦୀପନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ‘‘ଥେରୱାଦପ୍ପକାସନଂ ୱତ୍ଥୁପ୍ପଭେଦଦୀପନ’’ନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ‘‘ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନୱତ୍ଥୁପ୍ପଭେଦଦୀପନ’’ନ୍ତିପି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସିକ୍ଖାପଦନିଦାନନ୍ତି ପନ ୱେସାଲୀଆଦି ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯା କାରଣଭୂତଦେସୱିସେସୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥାତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ। ସମ୍ପସ୍ସତଂ ୱିଞ୍ଞୂନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ତସ୍ମା ଅଯଂ ସମନ୍ତପାସାଦିକାତ୍ୱେୱ ପୱତ୍ତାତି ଯୋଜେତବ୍ବା।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ୱିମତିୱିନୋଦନିଯଂ

ୱେରଞ୍ଜକଣ୍ଡୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧। ପାରାଜିକକଣ୍ଡୋ

୧। ପଠମପାରାଜିକଂ

ସୁଦିନ୍ନଭାଣୱାରୱଣ୍ଣନା

୨୪। ୱିକ୍କାଯିକଭଣ୍ଡସ୍ସ ୱିକ୍କିଣନଂ ଇଣଦାନଞ୍ଚ ଭଣ୍ଡପ୍ପଯୋଜନଂ ନାମ। ଏୱଂ ପଯୋଜିତସ୍ସ ମୂଲସ୍ସ ସହ ୱଡ୍ଢିଯା ଗହଣୱାଯାମୋ ଉଦ୍ଧାରୋ ନାମ। ଅସୁକଦିୱସେ ଦିନ୍ନନ୍ତିଆଦିନା ପମୁଟ୍ଠସ୍ସ ସତୁପ୍ପାଦନାଦି ସାରଣଂ ନାମ। ଚତୁବ୍ବିଧାଯାତି ଖତ୍ତିଯବ୍ରାହ୍ମଣଗହପତିସମଣାନଂ ୱସେନ, ଭିକ୍ଖୁଆଦୀନଂ ୱା ୱସେନ ଚତୁବ୍ବିଧାଯ। ଦିସ୍ୱାନସ୍ସ ଏତଦହୋସୀତି ହେତୁଅତ୍ଥେ ଅଯଂ ଦିସ୍ୱାନ-ସଦ୍ଦୋ ଅସମାନକତ୍ତୁକତ୍ତା, ଯଥା ଘତଂ ପିୱିତ୍ୱା ବଲଂ ହୋତୀତି, ଏୱମଞ୍ଞତ୍ଥାପି ଏୱରୂପେସୁ। ଭବ୍ବକୁଲପୁତ୍ତୋତି ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପତ୍ତିସଭାୱେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପଚ୍ଛିମଭୱିକତାଯ। ତେନେୱସ୍ସ ମାତାଦିଅକଲ୍ୟାଣମିତ୍ତସମାଯୋଗେନ କତୱୀତିକ୍କମନଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନୱିପ୍ପଟିସାରେନ ଅଧିଗମନ୍ତରାଯୋ ଜାତୋ। ପଚ୍ଛିମଭୱିକାନଂ ପୁବ୍ବବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେସୁ ଲଦ୍ଧବ୍ୟାକରଣାନଂ ନ ସକ୍କା କେନଚି ଅନ୍ତରାଯଂ କାତୁଂ। ତେନେୱ ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲତ୍ଥେରାଦଯୋ ଅକୁସଲଂ କତ୍ୱାପି ଅଧିଗମସମ୍ପନ୍ନା ଏୱ ଅହେସୁନ୍ତି। ଚରିମକଚିତ୍ତନ୍ତି ଚୁତିଚିତ୍ତଂ। ସଙ୍ଖଂ ୱିଯ ଲିଖିତଂ ଘଂସିତ୍ୱା ଧୋୱିତଂ ସଙ୍ଖଲିଖିତନ୍ତି ଆହ ଧୋତସଙ୍ଖାଦି। ଅଜ୍ଝାୱସତାତି ଅଧି-ସଦ୍ଦଯୋଗେନ ଅଗାରନ୍ତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନନ୍ତି ଆହ ''ଅଗାରମଜ୍ଝେ''ତି। କସାଯରସରତ୍ତାନି କାସାଯାନୀତି ଆହ ''କସାଯରସପୀତତାଯା''ତି। କସାଯତୋ ନିବ୍ବତ୍ତତାଯ ଚ ହି ରସୋପି ''କସାଯରସୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୨୬। ଯଦା ଜାନାତି-ସଦ୍ଦୋ ବୋଧନତ୍ଥୋ ନ ହୋତି, ତଦା ତସ୍ସ ପଯୋଗେ ସପ୍ପିନୋ ଜାନାତି ମଧୁନୋ ଜାନାତୀତିଆଦୀସୁ ୱିଯ କରଣତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ ସଦ୍ଦସତ୍ଥୱିଦୂ ଇଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଆହ ''କିଞ୍ଚି ଦୁକ୍ଖେନ ନାନୁଭୋସୀ''ତି। କେନଚି ଦୁକ୍ଖେନ ନାନୁଭୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ, କିଞ୍ଚୀତି ଏତ୍ଥାପି ହି କରଣତ୍ଥେ ସାମିୱଚନସ୍ସ ଲୋପୋ କତୋ, ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି ''ୱିକପ୍ପଦ୍ୱଯେପି ପୁରିମପଦସ୍ସ ଉତ୍ତରପଦେନ ସମାନୱିଭତ୍ତିଲୋପୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ''ତି। ଯଦା ପନ ଜାନାତି-ସଦ୍ଦୋ ସରଣତ୍ଥୋ ହୋତି, ତଦା ମାତୁ ସରତୀତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ ସଦ୍ଦସତ୍ଥୱିଦୂ ୱଦନ୍ତୀତି ଆହ ''ଅଥ ୱା କିଞ୍ଚି ଦୁକ୍ଖଂ ନସ୍ସରତୀତି ଅତ୍ଥୋ''ତି, କସ୍ସଚି ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନନୁଭୂତତାଯ ନସ୍ସରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିକପ୍ପଦ୍ୱଯେପୀତି ଅନୁଭୱନସରଣତ୍ଥୱସେନ ୱୁତ୍ତେ ଦୁତିଯତତିଯୱିକପ୍ପଦ୍ୱଯେ। ପୁରିମପଦସ୍ସାତି କିଞ୍ଚୀତି ପଦସ୍ସ। ଉତ୍ତରପଦେନାତି ଦୁକ୍ଖସ୍ସାତିପଦେନ। ସମାନାଯ ସାମିୱଚନଭୂତାଯ ୱିଭତ୍ତିଯା ''କସ୍ସଚି ଦୁକ୍ଖସ୍ସା''ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ''କିଞ୍ଚି ଦୁକ୍ଖସ୍ସା''ତି ଲୋପୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ମରଣେନପି ମଯଂ ତେତି ଏତ୍ଥ ତେତି ପଦସ୍ସ ସହତ୍ଥେ କରଣୱସେନପି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ତଯା ୱିଯୋଗଂ ୱା ପାପୁଣିସ୍ସାମାତି ଅତ୍ଥନ୍ତରଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୨୮।ଗନ୍ଧବ୍ବା ନାମ ଗାଯନକା। ନଟା ନାମ ରଙ୍ଗନଟା। ନାଟକା ଲଙ୍ଘନକାଦଯୋ। ସୁଖୁପକରଣେହି ଅତ୍ତନୋ ପରିଚରଣଂ କରୋନ୍ତୋ ଯସ୍ମା ଲଳଅନ୍ତୋ କୀଳଅନ୍ତୋ ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମା ଦୁତିଯେ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେ ଲଳଆତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଦାନପ୍ପଦାନାଦୀନୀତି ଏତ୍ଥ ନିଚ୍ଚଦାନଂ ଦାନଂ ନାମ, ୱିସେସଦାନଂ ପଦାନଂ ନାମ, ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ସୀଲାଦୀନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

୩୦।ଚୁଦ୍ଦସ ଭତ୍ତାନୀତି ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଂ ନିମନ୍ତନଂ ସଲାକଂ ପକ୍ଖିକଂ ଉପୋସଥିକଂ ପାଟିପଦିକଂ ଆଗନ୍ତୁକଂ ଗମିକଂ ଗିଲାନଂ ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକଂ ୱିହାର-ଧୁର-ୱାରଭତ୍ତନ୍ତି ଇମାନି ଚୁଦ୍ଦସ ଭତ୍ତାନି। ଏତ୍ଥ ଚ ସେନାସନାଦିପଚ୍ଚଯତ୍ତଯନିସ୍ସିତେସୁ ଆରଞ୍ଞକଙ୍ଗାଦିପଧାନଙ୍ଗାନଂ ଗହଣୱସେନ ସେସଧୁତଙ୍ଗାନିପି ଗହିତାନେୱ ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱଜ୍ଜୀନନ୍ତି ୱଜ୍ଜୀରାଜୂନଂ। ୱଜ୍ଜୀସୂତି ଜନପଦାପେକ୍ଖଂ ବହୁୱଚନଂ, ୱଜ୍ଜୀନାମକେ ଜନପଦେତି ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଚକାମଗୁଣାଯେୱ ଉପଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବତୋ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବତୋ ଚ ଉପଭୋଗପରିଭୋଗା, ଇତ୍ଥିୱତ୍ଥାଦୀନି ଚ ତଦୁପକରଣାନୀତି ଆହ ''ଯେହି ତେସ''ନ୍ତିଆଦି। ଉକ୍କଟ୍ଠପିଣ୍ଡପାତିକତ୍ତାତି ସେସଧୁତଙ୍ଗପରିୱାରିତେନ ଉକ୍କଟ୍ଠପିଣ୍ଡପାତିକଧୁତଙ୍ଗେନ ସମନ୍ନାଗତତ୍ତା, ତେନାହ ''ସପଦାନଚାରଂ ଚରିତୁକାମୋ''ତି।

୩୧।ଦୋସାତି ରତ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅଭିୱୁତ୍ଥଂ ପରିୱୁସିତଂ ଆଭିଦୋସିକଂ, ଅଭିଦୋସଂ ୱା ପଚ୍ଚୂସକାଲଂ ଗତୋ ପତ୍ତୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ଆଭିଦୋସିକୋ, ତେନାହ ଏକରତ୍ତାତିକ୍କନ୍ତସ୍ସ ୱାତିଆଦି।

୩୨।ଉଦକକଞ୍ଜିଯନ୍ତି ପାନୀଯପରିଭୋଜନୀଯୋଦକଞ୍ଚ ଯାଗୁ ଚ। ତଥାତି ସମୁଚ୍ଚଯତ୍ଥୋ।ଅନୋକପ୍ପନଂ ଅସଦ୍ଦହନଂ, ଅମରିସନଂ ଅସହନଂ।

୩୪।ତଦ୍ଧିତଲୋପନ୍ତି ପିତାମହତୋ ଆଗତଂ ''ପେତାମହ''ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ତଦ୍ଧିତପଚ୍ଚଯନିମିତ୍ତସ୍ସ ଏ-କାରସ୍ସ ଲୋପଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯେସଂ ସନ୍ତକଂ ଧନଂ ଗହିତଂ, ତେ ଇଣାଯିକା। ପଲିବୁଦ୍ଧୋତି 'ମା ଗଚ୍ଛ ମା ଭୁଞ୍ଜା'ତିଆଦିନା କତାୱରଣୋ, ପୀଳଇତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୫।ଅତ୍ତନାତି ସଯଂ। ସପତିନୋ ଧନସାମିନୋ ଇଦଂ ସାପତେଯ୍ୟଂ, ଧନଂ। ତଦେୱ ୱିଭୱୋ।

୩୬।ଭିଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଅଗହିତପୁବ୍ବା ଏୱ ଭିଜ୍ଜନ୍ତି। ଦିନ୍ନାପି ପଟିସନ୍ଧୀତି ପିତରା ଦିନ୍ନଂ ସୁକ୍କଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିପି ତେନ ଦିନ୍ନା ନାମ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ସୁକ୍କମେୱ ୱା ଇଧ ପଟିସନ୍ଧିନିସ୍ସଯତ୍ତା ''ପଟିସନ୍ଧୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତେନାହ ''ଖିପ୍ପଂ ପତିଟ୍ଠାତୀ''ତି। ନ ହି ପିତୁ ସଂଯୋଗକ୍ଖଣେଯେୱ ସତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିନିଯମୋ ଅତ୍ଥି ସୁକ୍କମେୱ ତଥା ପତିଟ୍ଠାନନିଯମତୋ। ସୁକ୍କେ ପନ ପତିଟ୍ଠିତେ ଯାୱ ସତ୍ତ ଦିୱସାନି, ଅଡ୍ଢମାସମତ୍ତଂ ୱା, ତଂ ଗବ୍ଭସଣ୍ଠାନସ୍ସ ଖେତ୍ତମେୱ ହୋତି ମାତୁ ମଂସସ୍ସ ଲୋହିତଲେସସ୍ସ ସବ୍ବଦାପି ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା। ପୁବ୍ବେପି ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦାନଂ ସବ୍ଭାୱତୋ ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ ସିକ୍ଖାପଦେତି ଇମସ୍ସ ପଠମପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦେ ଅଟ୍ଠପିତେତି ଅତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଏୱରୂପନ୍ତି ଏୱଂ ଗରୁକସଭାୱଂ, ପାରାଜିକସଙ୍ଘାଦିସେସୱତ୍ଥୁଭୂତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ, ତେନାହ ''ଅୱସେସେ ପଞ୍ଚଖୁଦ୍ଦକାପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧେ ଏୱ ପଞ୍ଞପେସୀ''ତି। ଯଂ ଆଦୀନୱନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତିଚୋପନତୋତି କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯା ନିବ୍ବତ୍ତଚଲନତୋ।

ତେନେୱାତି ଅୱଧାରଣେନ ଯାନି ଗବ୍ଭଗ୍ଗହଣକାରଣାନି ନିୱତ୍ତିତାନି, ତାନିପି ଦସ୍ସେତୁଂ କିଂ ପନାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଉଭଯେସଂ ଛନ୍ଦରାଗୱସେନ କାଯସଂସଗ୍ଗୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଇତ୍ଥିଯା ଏୱ ଛନ୍ଦରାଗୱସେନ ନାଭିପରାମସନଂ ୱିସୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସାମପଣ୍ଡିତସ୍ସ ହି ମାତା ପୁତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତିଯା ସଞ୍ଜାତାଦରା ନାଭିପରାମସନକାଲେ କାମରାଗସମାକୁଲଚିତ୍ତା ଅହୋସି, ଇତରଥା ପୁତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଏୱ ଅସମ୍ଭୱତୋ। ''ସକ୍କୋ ଚସ୍ସା କାମରାଗସମୁପ୍ପତ୍ତିନିମିତ୍ତାନି ଅକାସୀ''ତିପି ୱଦନ୍ତି, ୱତ୍ଥୁୱସେନ ୱା ଏତଂ ନାଭିପରାମସନଂ କାଯସଂସଗ୍ଗତୋ ୱିସୁଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ମାତଙ୍ଗପଣ୍ଡିତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠମଙ୍ଗଲିକାଯ ନାଭିପରାମସନେନ ମଣ୍ଡବ୍ୟସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତି ଅହୋସି। ଚଣ୍ଡପଜ୍ଜୋତମାତୁ ନାଭିଯଂ ୱିଚ୍ଛିକା ଫରିତ୍ୱା ଗତା, ତେନ ଚଣ୍ଡପଜ୍ଜୋତସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତି ଅହୋସୀତି ଆହ ଏତେନେୱ ନଯେନାତିଆଦି।

ଅଯନ୍ତି ସୁଦିନ୍ନସ୍ସ ପୁରାଣଦୁତିଯିକା। ଯଂ ସନ୍ଧାଯାତି ଯଂ ଅଜ୍ଝାଚାରଂ ସନ୍ଧାଯ। ମାତାପିତରୋ ଚ ସନ୍ନିପତିତା ହୋନ୍ତୀତି ଇମିନା ସୁକ୍କସ୍ସ ସମ୍ଭୱଂ ଦୀପେତି, ମାତା ଚ ଉତୁନୀ ହୋତୀତି ଇମିନା ସୋଣିତସ୍ସ। ଗନ୍ଧବ୍ବୋତି ତତ୍ରୂପଗୋ ସତ୍ତୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ, ଗନ୍ତବ୍ବୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି, ତ-କାରସ୍ସ ଚେତ୍ଥ ଧ-କାରୋ କତୋ। ଅଥ ୱା ଗନ୍ଧବ୍ବା ନାମ ରଙ୍ଗନଟା, ତେ ୱିଯ ତତ୍ର ତତ୍ର ଭୱେସୁ ନାନାୱେସଗ୍ଗହଣତୋ ଅଯମ୍ପି ''ଗନ୍ଧବ୍ବୋ''ତି ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ମାତାପିତୂନଂ ସନ୍ନିପାତକ୍ଖଣତୋ ପଚ୍ଛାପି ସତ୍ତାହବ୍ଭନ୍ତରେ ତତ୍ର ଉପପନ୍ନୋ ''ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତୋ''ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଗବ୍ଭସ୍ସାତି କଲଲରୂପସହିତସ୍ସ ପଟିସନ୍ଧିୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ। ତଞ୍ହି ଇଧ ''ଗବ୍ଭୋ''ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ ସା ତେନ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହୀତିଆଦୀସୁ (ପାରା। ୩୬) ୱିଯ। ଅସ୍ସ ତଂ ଅଜ୍ଝାଚାରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପାଠଇଯଂ ନିରବ୍ବୁଦୋ ୱତ ଭୋ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ନିରାଦୀନୱୋତି ଇମସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ ତସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେତି ଅଜ୍ଝାହରିତ୍ୱା ସୁଦିନ୍ନେନ…ପେ… ଆଦୀନୱୋ ଉପ୍ପାଦିତୋତି ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଇତିହାତି ନିପାତସମୁଦାଯସ୍ସ ଏୱନ୍ତି ଇଦଂ ଅତ୍ଥୱଚନଂ। ମୁହୁତ୍ତେନାତି ଇଦଂ ଖଣେନାତି ପଦସ୍ସ ୱେୱଚନଂ। ଯାୱ ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତୋପି ଦେୱାନଂ ତାୱମହନ୍ତୋ ସଦ୍ଦୋ ତେସଂ ରୂପଂ ୱିଯ ମନୁସ୍ସାନଂ ଗୋଚରୋ ନ ହୋତି। ତସ୍ମା ପଚ୍ଛା ସୁଦିନ୍ନେନ ୱୁତ୍ତେ ଏୱ ଜାନିଂସୂତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୩୭।ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ମଗ୍ଗପଦଟ୍ଠାନଂ ସିକ୍ଖତ୍ତଯମେୱ ଉପଚାରତୋ ୱୁତ୍ତଂ ତସ୍ସେୱ ଯାୱଜୀୱଂ ଚରିତବ୍ବତ୍ତା। ଅୱିପ୍ଫାରିକୋତି ଉଦ୍ଦେସାଦୀସୁ ଅବ୍ୟାୱଟୋ। ୱହଚ୍ଛିନ୍ନୋତି ଛିନ୍ନପାଦୋ, ଛିନ୍ନଖନ୍ଧୋ ୱା। ଚିନ୍ତଯୀତି ଇମିନା ପଜ୍ଝାଯୀତି ପଦସ୍ସ କିରିଯାପଦତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତି। ତେନ ''କିସୋ ଅହୋସି…ପେ… ପଜ୍ଝାଯି ଚା''ତି ଚ-କାରଂ ଆନେତ୍ୱା ପାଠଇଯୋଜନା କାତବ୍ବା।

୩୮। ଗଣେ ଜନସମାଗମେ ସନ୍ନିପାତନଂ ଗଣସଙ୍ଗଣିକା, ସାୱ ପପଞ୍ଚୋ, ତେନ ଗଣସଙ୍ଗଣିକାପପଞ୍ଚେନ। ଯସ୍ସାତି ଯେ ଅସ୍ସ। କଥାଫାସୁକାତି ୱିସ୍ସାସିକଭାୱେନ ଫାସୁକକଥା, ସୁଖସମ୍ଭାସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପାଦାରୂପଂ ଭୂତରୂପମୁଖେନେୱ ମଦ୍ଦନଂ ପୀନନଞ୍ଚ ହୋତୀତି ଆହ ପସାଦେତ୍ୱାଦି। ଦାନୀତି ନିପାତୋ ଇଧ ପନ-ସଦ୍ଦତ୍ଥେ ୱତ୍ତତି ତକ୍କାଲୱାଚିନୋ ଏତରହି-ପଦସ୍ସ ୱିସୁଂ ୱୁଚ୍ଚମାନତ୍ତାତି ଆହ ''ସୋ ପନ ତ୍ୱ''ନ୍ତି। ନୋ-ସଦ୍ଦୋପି ନୁ-ସଦ୍ଦୋ ୱିଯ ପୁଚ୍ଛନତ୍ଥୋତି ଆହ ''କଚ୍ଚି ନୁ ତ୍ୱ''ନ୍ତି। ତମେୱାତି ଗିହିଭାୱପତ୍ଥନାଲକ୍ଖଣମେୱ। ଅନଭିରତିମେୱାତି ଏୱ-କାରେନ ନିୱତ୍ତିତାଯ ପନ ତଦଞ୍ଞାଯ ଅନଭିରତିଯା ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଧିକୁସଲାନନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, ସମଥୱିପସ୍ସନା ଅଧିକୁସଲା ନାମ। ଇଦଂ ପନାତିଆଦି ଉପରି ୱତ୍ତବ୍ବୱିସେସଦସ୍ସନଂ। ପରିଯାଯୱଚନମତ୍ତନ୍ତି ସଦ୍ଦତ୍ଥକଥନମତ୍ତଂ।

ତସ୍ମିନ୍ତି ଧମ୍ମେ, ଏୱଂ ୱିରାଗାଯ ଦେସିତେ ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନାମାତି ଗରହାଯଂ। ଲୋକୁତ୍ତରନିବ୍ବାନନ୍ତି ୱିରାଗାଯାତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତକିଲେସକ୍ଖଯନିବ୍ବାନତୋ ୱିସେସେତି। ଜାତିଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକମାନୋ ଏୱ ମଦଜନନଟ୍ଠେନ ମଦୋତି ମାନମଦୋ। "ଅହଂ ପୁରିସୋ"ତି ପୱତ୍ତୋ ମାନୋ ପୁରିସମଦୋ। "ଅସଦ୍ଧମ୍ମସେୱନାସମତ୍ଥତଂ ନିସ୍ସାଯ ମାନୋ, ରାଗୋ ଏୱ ୱା ପୁରିସମଦୋ"ତି କେଚି। ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ବଲମଦାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତେଭୂମକୱଟ୍ଟନ୍ତି ତୀସୁ ଭୂମୀସୁ କମ୍ମକିଲେସୱିପାକା ପୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ୱଟ୍ଟଂ। ୱିରଜ୍ଜତୀତି ୱିଗଚ୍ଛତି। ଯୋନିଯୋତି ଅଣ୍ଡଜାଦଯୋ, ତା ପନ ଯୱନ୍ତି ତାହି ସତ୍ତା ଅମିସ୍ସିତାପି ସମାନଜାତିତାଯ ମିସ୍ସିତା ହୋନ୍ତୀତି "ଯୋନିଯୋ"ତି ୱୁତ୍ତା।

ଞାତତୀରଣପହାନୱସେନାତି ଏତ୍ଥ ଲକ୍ଖଣାଦିୱସେନ ସପ୍ପଚ୍ଚଯନାମରୂପପରିଗ୍ଗହୋ ଞାତପରିଞ୍ଞା ନାମ। କଲାପସମ୍ମସନାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତା ଲୋକିଯୱିପସ୍ସନା ତୀରଣପରିଞ୍ଞା ନାମ। ଅରିଯମଗ୍ଗୋ ପହାନପରିଞ୍ଞା ନାମ। ଇଧ ପନ ଞାତତୀରଣକିଚ୍ଚାନମ୍ପି ଅସମ୍ମୋହତୋ ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ସିଜ୍ଝନତୋ ଅରିଯମଗ୍ଗମେୱ ସନ୍ଧାଯ ତିୱିଧାପି ପରିଞ୍ଞା ୱୁତ୍ତା, ତେନେୱ "ଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗୋୱ କଥିତୋ"ତି ୱୁତ୍ତଂ। କାମେସୁ ପାତବ୍ୟତାନନ୍ତି ୱତ୍ଥୁକାମେସୁ ପାତବ୍ୟତାସଙ୍ଖାତାନଂ ସୁଭାଦିଆକାରାନଂ ତଦାକାରଗାହିକାନଂ ତଣ୍ହାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିସଯମୁଖେନ ହେତ୍ଥ ୱିସଯିନୋ ଗହିତା। ତୀସୁ ଠାନେସୂତି "ୱିରାଗାଯ ଧମ୍ମୋ ଦେସିତୋ...ପେ... ନୋ ସୌପାଦାନାଯା"ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେସୁ।

୩୯।କଲିସାସନାରୋପନତ୍ଥାଯାତି ଦୋସାରୋପନତ୍ଥାଯ। କଲୀତି କୋଧସ୍ସ ନାମଂ, ତସ୍ସ ସାସନଂ କଲିସାସନଂ, କୋଧୱସେନ ୱୁଚ୍ଚମାନା ଗରହା। ଅଜ୍ଝାଚାରୋୱ ୱୀତିକ୍କମୋ। ସମଣକରଣାନଂ ଧମ୍ମାନନ୍ତି ସମଣଭାୱକରାନଂ ହିରୋତ୍ତପ୍ପାଦିଧମ୍ମାନଂ। ପାଠଇଯଂ କଥଂ-ସଦ୍ଦଯୋଗେନ ନ ସକ୍କିସ୍ସସୀତି ଅନାଗତୱଚନଂ କତଂ, "ନାମ-ସଦ୍ଦଯୋଗେନା"ତିପି ୱଦନ୍ତି। ଅତିୱିଯ ଦୁକ୍କୱିପାକନ୍ତି ଗହଟ୍ଠାନଂ ନାତିସାୱଜ୍ଜମ୍ପି କମ୍ମଂ ପବ୍ବଜିତାନଂ ଭଗୱତୋ ଆଣାୱୀତିକ୍କମତୋ ଚେୱ ସମାଦିନ୍ନସିକ୍ଖତ୍ତଯୱିନାସନତୋ ଚ ମହାସାୱଜ୍ଜଂ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଉଦକେ ଭୱଂ ଓଦକଂ, ଧୋୱନକିଚ୍ଚନ୍ତି ଆହ ଉଦକକିଚ୍ଚନ୍ତିଆଦି। ସମାପଜ୍ଜିସ୍ସସୀତି ଅନାଗତୱଚନଂ ନାମ-ସଦ୍ଦଯୋଗେନ କତନ୍ତି ଆହ "ନାମ-ସଦ୍ଦେନ ଯୋଜେତବ୍ବ"ନ୍ତି। ଦୁବ୍ଭରତାଦୀନଂ ହେତୁଭୂତୋ ଅସଂୱରୋ ଇଧ ଦୁବ୍ଭରତାଦି-ସଦ୍ଦେନ ୱୁତ୍ତୋ କାରଣେ କାରିଯୋପଚାରେନାତି ଆହ "ଦୁବ୍ଭରତାଦୀନଂ ୱତ୍ଥୁଭୂତସ୍ସ ଅସଂୱରସ୍ସା"ତି। ଅତ୍ତାତି ଅତ୍ତଭାୱୋ। ଦୁବ୍ଭରତନ୍ତି ଅତ୍ତନା ଉପଟ୍ଠାକେହି ଚ ଦୁକ୍ଖେନ ଭରିତବ୍ବତଂ। ସତ୍ତେହି କିଲେସେହି ଚ ସଙ୍ଗଣନଂ ସମୋଧାନଂ ସଙ୍ଗଣିକାତି ଆହ ଗଣସଙ୍ଗଣିକାଯାତିଆଦି। ଅଟ୍ଠକୁସୀତୱତ୍ଥୁପାରିପୂରିଯାତି ଏତ୍ଥ କମ୍ମଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ଏକଂ, ତଥା ଅକାସିନ୍ତି, ମଗ୍ଗୋ ଗନ୍ତବ୍ବୋତି ଅଗମାସିନ୍ତି, ନାଲତ୍ଥଂ ଭୋଜନସ୍ସ ପାରିପୂରିନ୍ତି, ଅଲତ୍ଥନ୍ତି, ଉପ୍ପନ୍ନୋ ମେ ଆବାଧୋତି, ଅଚିରୱୁଟ୍ଠିତୋ ଗେଲଞ୍ଞାତି ଏକନ୍ତି ଇମାନି ଅଟ୍ଠ କୁସୀତୱତ୍ଥୂନି ନାମ। ଏତ୍ଥ ଚ କୋସଜ୍ଜଂ କୁସୀତ-ସଦ୍ଦେନ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିନାପି ହି ଭାୱଜୋତନପଚ୍ଚଯଂ ଭାୱତ୍ଥୋ ୱିଞ୍ଞାଯତି ଯଥା ପଟସ୍ସ ସୁକ୍କନ୍ତି। ସବ୍ବକିଲେସାପଚଯଭୂତାଯ ୱିୱଟ୍ଟାଯାତି ରାଗାଦିସବ୍ବକିଲେସାନଂ ଅପଚଯହେତୁଭୂତାଯ ନିବ୍ବାନାଯ, ନିବ୍ବାନତ୍ଥନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସଂୱରପ୍ପହାନପଟିସଂଯୁତ୍ତନ୍ତି ସୀଲସଂୱରାଦୀହି ପଞ୍ଚହି ସଂୱରେହି ଚେୱ ତଦଙ୍ଗପ୍ପହାନାଦୀହି ପଞ୍ଚହି ପହାନେହି ଚ ଉପେତଂ। ଅସୁତ୍ତନ୍ତ ୱିନିବଦ୍ଧନ୍ତି ତୀସୁ ପିଟକେସୁ ପାଠଇସଙ୍ଖାତସୁତ୍ତନ୍ତୱସେନ ଅରଚିତଂ, ସଙ୍ଗୀତିକାରେହି ଚ ଅନାରୋପିତଂ, ତେନାହ "ପାଠଇୱିନିମୁତ୍ତ"ନ୍ତି। ତେନ ଚ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଯଥାନୁରୂପଂ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଏୱରୂପା ହି ପକିଣ୍ଣକଦେସନା ଅଟ୍ଠକଥାଯ ମୂଲଂ। ୱଚ୍ଛନ୍ତିକଧମ୍ମଦେସନା ନାମ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ପସଙ୍ଗେ ଓତାରେତ୍ୱା ଓତାରେତ୍ୱା ନାନାନଯେହି କଥିଯମାନା ଧମ୍ମଦେସନା, ତେନାହ ଭଗୱା କିରାତିଆଦି। ପଟିକ୍ଖିପନାଧିପ୍ପାଯାତି ପଞ୍ଞତ୍ତମ୍ପି ସିକ୍ଖାପଦଂ "କିମେତେନା"ତି ମଦ୍ଦନଚିତ୍ତା।

ୱୁତ୍ତତ୍ଥୱସେନାତି ପଟିଗ୍ଗାଅଧିଗମୁପାଯୱସେନ। ସିକ୍ଖାପଦୱିଭଙ୍ଗେ ଯା ତସ୍ମିଂ ସମଯେ କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ଆରତି ୱିରତୀତିଆଦିନା (ୱିଭ। ୭୦୬) ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୱିରତିଯୋ ଚେୱ, ଯା ତସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚେତନା ସଞ୍ଚେତନାତିଆଦିନା (ୱିଭ। ୭୦୪) ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଚେତନା ଚ, କାମେସୁମିଚ୍ଛାଚାରା ୱିରମନ୍ତସ୍ସ ଫସ୍ସୋ...ପେ... ଅୱିକ୍ଖେପୋତିଆଦିନା (ୱିଭ। ୭୦୫) ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଫସ୍ସାଦିଧମ୍ମା ଚ ସିକ୍ଖାପଦନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ "ଅଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ସିକ୍ଖାପଦୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ"ତି ୱୁତ୍ତଂ। "ଯୋ ତତ୍ଥ ନାମକାଯୋ ପଦକାଯୋତି ଇଦଂ ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତ"ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ନାମକାଯୋତି ନାମସମୂହୋ ନାମପଞ୍ଞତ୍ତିଯେୱ, ସେସାନିପି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନାନି। ସିକ୍ଖାକୋଟ୍ଠାସୋତି ୱିରତିଆଦଯୋ ୱୁତ୍ତା ତପ୍ପକାସକଞ୍ଚ ୱଚନଂ।

ଅତ୍ଥୱସେତି ହିତୱିସେସେ ଆନିସଂସୱିସେସେ, ତେ ଚ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ହେତୂତି ଆହ "କାରଣୱସେ"ତି। ସୁଖୱିହାରାଭାୱେ ସହଜୀୱନସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ସହଜୀୱିତାତି ସୁଖୱିହାରୋୱ ୱୁତ୍ତୋ। ଦୁସ୍ସୀଲପୁଗ୍ଗଲାତି ନିସ୍ସୀଲା ଦୂସିତସୀଲା ଚ। ପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦପ୍ପସଙ୍ଗେ ହି ନିସ୍ସୀଲା ଅଧିପ୍ପେତା, ସେସସିକ୍ଖାପଦପସଙ୍ଗେ ତେହି ତେହି ୱୀତିକ୍କମେହି ଖଣ୍ଡଛିଦ୍ଦାଦିଭାୱପ୍ପତ୍ତିଯା ଦୂସିତସୀଲା ଅଧିପ୍ପେତା। ଉଭଯେନପି ଅଲଜ୍ଜିନୋୱ ଇଧ "ଦୁସ୍ସୀଲା"ତି ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ସବ୍ବସିକ୍ଖାପଦାନମ୍ପି ଦସ ଅତ୍ଥୱସେ ପଟିଚ୍ଚେୱ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ଉପରି ଦୁସ୍ସୀଲପୁଗ୍ଗଲେ ନିସ୍ସାଯାତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ, ତେନେୱ "ଯେ ମଙ୍କୁତଂ...ପେ... ନିଗ୍ଗହେସ୍ସତୀ"ତି ସବ୍ବସିକ୍ଖାପଦସାଧାରଣୱସେନ ଅତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ ମଙ୍କୁତନ୍ତି ନିତ୍ତେଜତଂ ଅଧୋମୁଖତଂ। ଧମ୍ମେନାତିଆଦୀସୁ ଧମ୍ମୋତି ଭୂତଂ ୱତ୍ଥୁ। ୱିନଯୋତି ଚୋଦନା ଚେୱ ସାରଣା ଚ। ସତ୍ଥୁସାସନନ୍ତି ଞତ୍ତିସମ୍ପଦା ଚେୱ ଅନୁସାୱନସମ୍ପଦା ଚ। ସନ୍ଦିଟ୍ଠମାନାତି ସଂସଯଂ ଆପଜ୍ଜମାନା। ଉବ୍ବାଳ୍ହାତି ପୀଳିତା। ଦୁସ୍ସୀଲପୁଗ୍ଗଲେ ନିସ୍ସାଯ ହି ଉପୋସଥୋ ନ ତିଟ୍ଠତି, ପୱାରଣା ନ ତିଟ୍ଠତି, ସଙ୍ଘକମ୍ମାନି ନପ୍ପୱତ୍ତନ୍ତି, ସାମଗ୍ଗୀ ନ ହୋତୀତି ଇମିନା ଅଲଜ୍ଜୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଉପୋସଥାଦିସକଲସଙ୍ଘକମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି ଧମ୍ମପରିଭୋଗତ୍ତାତି ଦସ୍ସେତି। ଉପୋସଥପୱାରଣାନଂ ନିଯତକାଲିକତାଯ ଚ ଅୱସ୍ସଂ କତ୍ତବ୍ବତ୍ତା ସଙ୍ଘକମ୍ମତୋ ୱିସୁଂ ଗହଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅକିତ୍ତି ଗରହା। ଅଯସୋ ପରିୱାରହାନି।

ଚୁଦ୍ଦସ ଖନ୍ଧକୱତ୍ତାନି ନାମ ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକେ (ଚୂଳୱ। ୩୫୬ ଆଦଯୋ) ୱୁତ୍ତାନି ଆଗନ୍ତୁକୱତ୍ତଂ
ଆୱାସିକଗମିକଅନୁମୋଦନଭତ୍ତଗ୍ଗପିଣ୍ଡଚାରିକଆରଞ୍ଞକସେନାସନଜନ୍ତାଘରୱଚ୍ଚକୁଟିଉପଜ୍ଝାଯସଦ୍ଧିୱିହାରିକଆଚରିଯଅନ୍ତେୱାସିକୱତ୍ତନ୍ତି ଇମାନି ଚୁଦ୍ଦସ ୱତ୍ତାନି, ଏତାନି ଚ ସବ୍ବେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସବ୍ବଦା ଚ ଯଥାରହଂ ଚରିତବ୍ବାନି। ଦ୍ୱେ ଅସୀତି ମହାୱତ୍ତାନି ପନ ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମକତାଦିକାଲେଯେୱ ଚରିତବ୍ବାନି, ନ ସବ୍ବଦା। ତସ୍ମା ୱିସୁଂ ଗଣିତାନି। ତାନି ପନ "ପାରିୱାସିକାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱତ୍ତଂ ପଞ୍ଞପେସ୍ସାମୀ"ତି (ଚୂଳୱ। ୭୫) ଆରଭିତ୍ୱା "ନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବଂ...ପେ... ନ ଛମାଯ ଚଙ୍କମନ୍ତେ ଚଙ୍କମେ ଚଙ୍କମିତବ୍ବ"ନ୍ତି ୱୁତ୍ତାୱସାନାନି ଛସଟ୍ଠି, ତତୋ ପରଂ "ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପାରିୱାସିକେନ ଭିକ୍ଖୁନା ପାରିୱାସିକେନ ୱୁଡ୍ଢତରେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସଦ୍ଧିଂ, ମୂଲାଯପଟିକସ୍ସନାରହେନ, ମାନତ୍ତଚାରିକେନ, ମାନତ୍ତାରହେନ, ଅବ୍ଭାନାରହେନ ଭିକ୍ଖୁନା ସଦ୍ଧିଂ ଏକଚ୍ଛନ୍ନେ ଆୱାସେ ୱତ୍ଥବ୍ବ"ନ୍ତିଆଦିନା (ଚୂଳୱ। ୮୨) ୱୁତ୍ତୱତ୍ତାନି ପକତତ୍ତେନ ଚରିତବ୍ବେହି ଅନଞ୍ଞତ୍ତା ୱିସୁଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ପାରିୱାସିକୱୁଡ୍ଢତରାଦୀସୁ ପୁଗ୍ଗଲନ୍ତରେସୁ ଚରିତବ୍ବତ୍ତା ତେସଂ ୱସେନ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ଏକେକଂ କତ୍ୱା ଗଣିତାନି ପଞ୍ଚାତି ଏକସତ୍ତତିୱତ୍ତାନି ଚ ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମକତୱତ୍ତେସୁ ଚ ୱୁତ୍ତଂ "ନ ପକତତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଭିୱାଦନଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାନଂ...ପେ... ନହାନେ ପିଟ୍ଠିପରିକମ୍ମଂ ସାଦିତବ୍ବ"ନ୍ତି (ଚୂଳୱ। ୮୬) ଇଦଂ ଅଭିୱାଦନାଦୀନଂ ଅସାଦିଯନଂ ଏକଂ, "ନ ପକତତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୀଲୱିପତ୍ତିଯା ଅନୁଦ୍ଧଂସେତବ୍ବୋ"ତିଆଦୀନି (ଚୂଳୱ। ୫୧) ଚ ଦସାତି ଏୱଂ ଦ୍ୱାସୀତି ୱତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି, ଏତେସ୍ୱେୱ ପନ କାନିଚି ତଜ୍ଜନୀଯକମ୍ମାଦିୱତ୍ତାନି କାନିଚି ପାରିୱାସିକାଦିୱତ୍ତାନୀତି ଅଗ୍ଗହିତଗ୍ଗହଣେନ ଦ୍ୱାସୀତିଯେୱ। ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପନ ଅଟ୍ଠକଥାପଦେସେ ଅପ୍ପକଂ ଊନମଧିକଂ ୱା ଗଣନୂପଗଂ ନ ହୋତୀତି ଅସୀତିଖନ୍ଧକୱତ୍ତାନୀତି ଆଗତଂ। ଅଥ ୱା ପୁରିମେହି ଚୁଦ୍ଦସୱତ୍ତେହି ଅସଙ୍ଗହିତାନି ୱିନଯାଗତାନି ସବ୍ବାନି ୱତ୍ତାନି ଯଥା ଦ୍ୱାସୀତି ୱତ୍ତାନି, ଅସୀତି ୱତ୍ତାନି ଏୱ ୱା ହୋନ୍ତି, ତଥା ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଞାତବ୍ବାନି।

ସଂୱରୱିନଯୋତି ସୀଲସଂୱରୋ ସତିସଂୱରୋ ଞାଣସଂୱରୋ ଖନ୍ତିସଂୱରୋ ୱୀରିଯସଂୱରୋତି ପଞ୍ଚୱିଧୋପି ସଂୱରୋ ଯଥାସକଂ ସଂୱରିତବ୍ବାନଂ ୱିନେତବ୍ବାନଞ୍ଚ କାଯଦୁଚ୍ଚରିତାଦୀନଂ ସଂୱରଣତୋ ସଂୱରୋ, ୱିନଯନତୋ ୱିନଯୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପହାନୱିନଯୋତି ତଦଙ୍ଗପ୍ପହାନଂ ୱିକ୍ଖମ୍ଭନପ୍ପହାନଂ ସମୁଚ୍ଛେଦପ୍ପହାନଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିପ୍ପହାନଂ ନିସ୍ସରଣପ୍ପହାନନ୍ତି ପଞ୍ଚୱିଧମ୍ପି ପହାନଂ, ଯସ୍ମା ଚାଗଟ୍ଠେନ ପହାନଂ, ୱିନଯନଟ୍ଠେନ ୱିନଯୋ, ତସ୍ମା "ପହାନୱିନଯୋ"ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସମଥୱିନଯୋତି ସତ୍ତ ଅଧିକରଣସମଥା। ପଞ୍ଞତ୍ତିୱିନଯୋତି ସିକ୍ଖାପଦମେୱ। ତମ୍ପି ହି ଭଗୱତୋ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯାୱ ଅନୁଗ୍ଗହିତଂ ହୋତି ତବ୍ଭାୱେ ଏୱ ଭାୱତୋ। ସଙ୍ଖଲିକନଯଂ କତ୍ୱା ଦସକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଯୋଜନଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ପୁରିମପୁରିମପଦସ୍ସ ଅନନ୍ତରପଦେନେୱ ଯୋଜିତତ୍ତା ଅଯୋସଙ୍ଖଲିକସଦିସନ୍ତି "ସଙ୍ଖଲିକନଯ"ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଦସସୁ ପଦେସୁ ଏକମେକଂ ପଦଂ ତଦୱସେସେହି ନୱନୱପଦେହି ଯୋଜିତତ୍ତା "ଏକେକପଦମୂଲିକ"ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଅତ୍ଥସତଂଧମ୍ମସତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯୋ ହି ସୋ ପରିୱାରେ (ପରି। ୩୩୪) ଯଂ ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୁ, ତଂ ସଙ୍ଘଫାସୂତି ଆଦିଂକତ୍ୱା ଯଂ ସଦ୍ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଯା, ତଂ ୱିନଯାନୁଗ୍ଗହାଯାତି ପରିଯୋସାନଂ ଖଣ୍ଡଚକ୍କୱସେନେୱ ସଙ୍ଖଲିକନଯୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ମିଂ ଏକମୂଲକନଯେ ଆଗତବଦ୍ଧଚକ୍କନଯେନ ଯଂ ୱିନଯାନୁଗ୍ଗହାଯ, ତଂ ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୂତି ଇଦମ୍ପି ଯୋଜେତ୍ୱା ବଦ୍ଧଚକ୍କେ କତେ ପୁରିମପୁରିମାନି ଦସ ଧମ୍ମପଦାନି, ପଚ୍ଛିମପଚ୍ଛିମାନି ଦସ ଅତ୍ଥପଦାନି ଚାତି ୱୀସତି ପଦାନି ହୋନ୍ତି। ଏକମୂଲକନଯେ ପନ ଏକସ୍ମିଂ ୱାରେ ନୱେୱ ଅତ୍ଥପଦାନି ଲବ୍ଭନ୍ତି। ଏୱଂ ଦସହି ୱାରେହି ନୱୁତି ଅତ୍ଥପଦାନି ନୱୁତି ଧମ୍ମପଦାନି ଚ ହୋନ୍ତି, ତାନି ସଙ୍ଖଲିକନଯେ ୱୁତ୍ତେହି ଦସହି ଅତ୍ଥପଦେହି ଦସହି ଧମ୍ମପଦେହି ଚ ସଦ୍ଧିଂ ଯୋଜିତାନି ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ଅତ୍ଥସତଂ ଧମ୍ମସତଞ୍ଚ ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ (ସାରତ୍ଥ ଟୀ। ପାରାଜିକକଣ୍ଡ ୨।୩୯) ସଙ୍ଖଲିକନଯେପି ଏକମୂଲକନଯେପି ପଚ୍ଚେକଂ ଅତ୍ଥସତସ୍ସ ଧମ୍ମସତସ୍ସ ଯୋଜନାମୁଖଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ତଥା ସିଦ୍ଧେପି ଅତ୍ଥସତଂ ଧମ୍ମସତନ୍ତି (ପରି। ୩୩୪) ଗାଥାଯ ନ ସମେତି ଦ୍ୱେ ଅତ୍ଥସତାନି ଦ୍ୱେ ଧମ୍ମସତାନି ଚତ୍ତାରି ନିରୁତ୍ତିସତାନି ଅଟ୍ଠ ଞାଣସତାନୀତି ୱତ୍ତବ୍ବତୋ। ତସ୍ମା ଇଧ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ଅତ୍ଥସତଂ ଧମ୍ମସତନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଦ୍ୱେ ଚ ନିରୁତ୍ତିସତାନୀତି ଅତ୍ଥଜୋତିକାନଂ ନିରୁତ୍ତୀନଂ ୱସେନ ନିରୁତ୍ତିସତଂ, ଧମ୍ମଭୂତାନଂ ନିରୁତ୍ତୀନଞ୍ଚ ୱସେନ ନିରୁତ୍ତିସତନ୍ତି ଦ୍ୱେ ନିରୁତ୍ତିସତାନି। ଚତ୍ତାରି ଚ ଞାଣସତାନୀତି ଅତ୍ଥସତେ ଞାଣସତଂ, ଧମ୍ମସତେ ଞାଣସତଂ, ଦ୍ୱୀସୁ ନିରୁତ୍ତିସତେସୁ ଦ୍ୱେ ଞାଣସତାନୀତି ଚତ୍ତାରି ଞାଣସତାନି। ଅତିରେକାନଯନତ୍ଥୋତି ଅୱୁତ୍ତସମୁଚ୍ଚଯତ୍ଥୋ।

ପଠମପଞ୍ଞତ୍ତିକଥାୱଣ୍ଣନାନୟୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ସୁଦିନ୍ନଭାଣୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ମକ୍କଟୀୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୦।ପଟୁରହ୍ଫେ ହି ୱତ୍ତମାନୱଚନନ୍ତି ଏକଦା ପଟିସେୱିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅନୋରମିତ୍ୱା ଦିୱସେ ଦିୱସେ ସେୱନିଚ୍ଛାୟ ୱତ୍ତମାନତ୍ତା ସେୱନାୟ ଅଭାୱକ୍ଖଣେପି ଇହ ମଲ୍ଲା ଯୁଜ୍ଝନ୍ତୀତିଆଦୀସୁ ୱିୟ ଅୱୋଚ୍ଛିନ୍ନତଂ ବାହୁଲ୍ଲୱୁତ୍ତିତଞ୍ଚ ଉପାଦାୟ ପଟିସେୱତୀତି ୱତ୍ତମାନୱଚନଂ କତନ୍ତି ଅହ୍ଫୋ। ଆହିଣ୍ଡନ୍ତାତି ୱିଚରନ୍ତା।

୪୧।ସହୋଡ୍ଢଗ୍ଗହିତୋତି ସଭଣ୍ଡଗ୍ଗହିତୋ, ଅୟମେୱ ୱା ପାଠୋ। ତଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ତଥେୱ ହୋତୀତି ମନୁସ୍ସାମନୁସ୍ସାଦିପୁଗ୍ଗଲୱିସେସଂ କିଞ୍ଚି ଅନୁପାଦିୟିତ୍ୱା ସାମଞ୍ଞତୋ “ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱେୟ୍ୟା”ତି (ପାରା। ୩୯) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ମନୁସ୍ସାମନୁସ୍ସତିରଚ୍ଛାନଗତାନଂ ଇତ୍ଥିପୁରିସପଣ୍ଡକୌଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନାନଂ ତିଂସୱିଧେପି ମଗ୍ଗେ ମେଥୁନଂ ସେୱନ୍ତସ୍ସ ତଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ମୂଲଚ୍ଛେଜ୍ଜକରଂ ହୋତି ଏୱାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଏତେନ ଯଂ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିମୂଲପଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଏୱ ଅଧିପ୍ପାୟପ୍ପକାସନୱସେନ ସୁବୋଧତ୍ଥାୟ ୱତ୍ଥୁୱସେନ ପୱତ୍ତାନଂ ୱିସେସତ୍ଥଜୋତକୱସେନାତି ଦସ୍ସିତଂ ହୋତି। ଆମସନଂ ଆମଟ୍ଠମତ୍ତଂ। ତତୋ ଦଳ୍ହତରଂ ଫୁସନଂ। ଘଟ୍ଟନଂ ପନ ତତୋ ଦଳ୍ହତରଂ କତ୍ୱା ସରୀରେନ ସରୀରସ୍ସ ସଙ୍ଘଟ୍ଟନଂ। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପୀତି ଅନୁରାଗେନ ପୱତ୍ତିତଂ ଦସ୍ସନାଦିସବ୍ବମ୍ପି।

୪୨।ପାଣାତିପାତାଦିସଚିତ୍ତକସିକ୍ଖାପଦାନଂ ସୁରାପାନାଦିଅଚିତ୍ତକସିକ୍ଖାପଦାନଞ୍ଚ (ପାଚି। ୩୨୬ ଆଦୟୋ) ଏକେନେୱ ଲକ୍ଖଣୱଚନେନ ଲୋକୱଜ୍ଜତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ “ଯସ୍ସ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଚିତ୍ତଂ ଅକୁସଲମେୱ ହୋତି, ତଂ ଲୋକୱଜ୍ଜଂ ନାମା”ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେତି ଇଦଂ କିଞ୍ଚାପି ଅଚିତ୍ତକସିକ୍ଖାପଦଂ ସନ୍ଧାୟେୱ ୱତ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ ତସ୍ସେୱ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖସମ୍ଭୱତୋ, ତଥାପି ସଚିତ୍ତକସିକ୍ଖାପଦାନମ୍ପି ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଚଙ୍କମନାଦୀସୁ ଲୋକେ ପାଣଘାତୱୋହାରସମ୍ଭୱେନ ଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖଂ ପରିକପ୍ପେତ୍ୱା ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ସଚିତ୍ତକାଚିତ୍ତକସିକ୍ଖାପଦାନଂ ସାଧାରଣୱସେନ “ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ”ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇତରଥା ସଚିତ୍ତକସିକ୍ଖାପଦାନଂ ଇମସ୍ମିଂ ୱାକ୍ୟେ ଲୋକୱଜ୍ଜତାଲକ୍ଖଣଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ ସିୟା। “ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଚିତ୍ତଂ ଅକୁସଲମେୱା”ତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ସଚିତ୍ତକସିକ୍ଖାପଦାନଂ ଚିତ୍ତଂ ଅକୁସଲମେୱ, ଇତରେସଂ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେୟେୱ ଅକୁସଲନିୟମୋ, ନ ଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ। ତତ୍ଥ ପନ ଯଥାସମ୍ଭୱଂ କୁସଲଂ ୱା ସିୟା, ଅକୁସଲଂ ୱା, ଅବ୍ୟାକତଂ ୱାତି ଅୟମତ୍ଥୋ ସାମତ୍ଥିୟତୋ ସିଜ୍ଝତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେତି ୱତ୍ଥୁୱୀତିକ୍କମୱିଜାନନଚିତ୍ତେନ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେତି ଗହେତବ୍ବଂ, ନ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱିଜାନନଚିତ୍ତେନ ତଥା ସତି ସବ୍ବସିକ୍ଖାପଦାନମ୍ପି ଲୋକୱଜ୍ଜତାପସଙ୍ଗତୋ। “ପଟିକ୍ଖିତ୍ତମିଦଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ”ତି ଜାନନ୍ତସ୍ସ ହି ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜେପି ଅନାଦରିୟୱସେନ ପଟିଘଚିତ୍ତମେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ଇଦଂ ୱାକ୍ୟଂ ନିରତ୍ଥକମେୱ ସିୟା ସବ୍ବସିକ୍ଖାପଦାନିପି ଲୋକୱଜ୍ଜାନୀତି ଏତ୍ତକମତ୍ତସ୍ସେୱ ୱତ୍ତବ୍ବତାପସଙ୍ଗତୋ।

ଏତ୍ଥ ଚ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେୟେୱ ଚିତ୍ତଂ ଅକୁସଲନ୍ତି ନିୟମସ୍ସ ଅକତତ୍ତା ସୁରାପାନାଦୀସୁ ଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଚିତ୍ତଂ ଅକୁସଲଂ ନ ହୋତେୱାତି ନ ସକ୍କା ନିୟମେତୁଂ, କେୱଲଂ ପନ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଚିତ୍ତଂ ଅକୁସଲମେୱ, ନ କୁସଲାଦୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ନିୟମୋ ସିଜ୍ଝତି, ଏୱଞ୍ଚ ସୁରାତି ଅଜାନିତ୍ୱା ପିୱନ୍ତାନମ୍ପି ଅକୁସଲଚିତ୍ତେନେୱ ପାନଂ ଗନ୍ଧୱଣ୍ଣକାଦିଭାୱଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ଲିମ୍ପନ୍ତୀନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ୱିନାପି ଅକୁସଲଚିତ୍ତେନ ଲିମ୍ପନଞ୍ଚ, ଉଭୟତ୍ଥାପି ଆପତ୍ତିସମ୍ଭୱୋ ଚ ସମତ୍ଥିତୋ ହୋତି। ଯଂ ପନ ସାରତ୍ଥଦୀପନିୟଂ (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ପାରାଜିକକଣ୍ଡ ୨।୪୨) “ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଚିତ୍ତଂ ଅକୁସଲମେୱାତି ୱଚନତୋ ଅଚିତ୍ତକସ୍ସ ୱତ୍ଥୁଅଜାନନୱସେନ ଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଚିତ୍ତଂ ଅକୁସଲମେୱାତି ଅୟଂ ନିୟମୋ ନତ୍ଥୀତି ୱିଞ୍ଞାୟତୀ”ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ । ଅଚିତ୍ତକେସୁ ହି ତେରସସୁ ଲୋକୱଜ୍ଜେସୁ ସୁରାପାନସ୍ସେୱ ଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖେପି ଅକୁସଲଚିତ୍ତନିୟମୋ, ନ ଇତରେସଂ ଦ୍ୱାଦସନ୍ନଂ ଅକୁସଲାଦିଚିତ୍ତେନାପି ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତୋ। ଯଂ ପନ ଏୱଂ କେନଚି ଅନିଚ୍ଛମାନଂ ସଦ୍ଦତୋପି ଅପତୀୟମାନମିମଂ ନିୟମଂ ପରାଧିପ୍ପାୟଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ “ଯଦି ହି ଅଚିତ୍ତକସ୍ସ ଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖେପି ଚିତ୍ତଂ ଅକୁସଲମେୱ ସିୟା, ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେତି ଇଦଂ ୱିସେସନଂ ନିରତ୍ଥକଂ ସିୟା”ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନିରତ୍ଥକମେୱ ଏୱଂ ନିୟମସ୍ସ କେନଚି ଅନଧିପ୍ପେତତ୍ତା। ନ ହି କୋଚି ସଦ୍ଦସତ୍ଥୱିଦୂ ନିୟମଂ ଇଚ୍ଛତି, ଯେନ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେତି ଇଦଂ ୱିସେସନଂ ନିରତ୍ଥକଂ ସିୟାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ ଭୱେୟ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଚିତ୍ତଂ ଅକୁସଲମେୱ, ଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ପନ ଚିତ୍ତଂ ଅନିୟତଂ ଅକୁସଲମେୱ ୱା ସିୟା, କୁସଲାଦୀସୁ ୱା ଅଞ୍ଞତରନ୍ତି ଏୱମେୱ ଇଚ୍ଛତି। ତେନ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେତି ୱିସେସନମ୍ପି ସାତ୍ଥକଂ ସିୟା। ଅଚିତ୍ତକସିକ୍ଖାପଦାନଂ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେସୁ ଅକୁସଲନିୟମେନ ଲୋକୱଜ୍ଜତା ଚ ସିଜ୍ଝତି। ତେସୁ ଚ ସୁରାପାନସ୍ସେୱ ଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖେପି ଲୋକୱଜ୍ଜତା ଅକୁସଲଚିତ୍ତତା ଚ, ଇତରେସଂ ପନ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଏୱାତି ୱାଦୋପି ନ ୱିରୁଜ୍ଝତୀତି ନ କିଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅନୁପପନ୍ନଂ ନାମ।

ଯଂ ପନେତ୍ଥ “ସୁରାତି ଅଜାନିତ୍ୱା ପିୱନ୍ତସ୍ସ…ପେ… ୱିନାପି ଅକୁସଲଚିତ୍ତେନ ଆପତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ…ପେ… ସୁରାପାନାଦିଅଚିତ୍ତକସିକ୍ଖାପଦାନଂ ଲୋକୱଜ୍ଜତା ନ ସିୟା”ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଞ୍ଚ ତମତ୍ଥଂ ସାଧେତୁଂ ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ଆଗତୱଚନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ବହୁଂ ପପଞ୍ଚିତଂ, ତଂ ନ ସାରତୋ ପଚ୍ଚେତବ୍ବଂ ଅଟ୍ଠକଥାହି ୱିରୁଦ୍ଧତ୍ତା। ତଥା ହି “ୱତ୍ଥୁଅଜାନନତାୟ ଚେତ୍ଥ ଅଚିତ୍ତକତା ୱେଦିତବ୍ବା ଅକୁସଲେନେୱ ପାତବ୍ବତାୟ ଲୋକୱଜ୍ଜତା”ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଞ୍ଚେତସ୍ସ “ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଅକୁସଲେନେୱ ପାତବ୍ବତୋ ଲୋକୱଜ୍ଜତା”ତି ୱୁତ୍ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନଂ, ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ। “ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଚିତ୍ତଂ ଅକୁସଲମେୱା”ତି ସବ୍ବେସଂ ଲୋକୱଜ୍ଜାନଂ ଇଧେୱ ପାରାଜିକଟ୍ଠକଥାୟ ସାମଞ୍ଞତୋ ୱତ୍ୱା ସୁରାପାନସିକ୍ଖାପଦଟ୍ଠକଥାୟଂ “ଅକୁସଲେନେୱ ପାତବ୍ବତାୟା”ତି ଏୱଂ ଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖେପି ଅକୁସଲଚିତ୍ତତାୟ ୱିସେସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ନ ହି “ସାମଞ୍ଞତୋ ଇଧ ୱୁତ୍ତୋୱ ଅତ୍ଥୋ ପୁନ ସୁରାପାନଟ୍ଠକଥାୟମ୍ପି ୱୁତ୍ତୋ”ତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ ୱୁତ୍ତସ୍ସେୱ ପୁନ ୱଚନେ ପୟୋଜନାଭାୱା, ତଦଞ୍ଞେସୁପି ଅଚିତ୍ତକଲୋକୱଜ୍ଜେସୁ ୱତ୍ତବ୍ବତାପସଙ୍ଗତୋ ଚ, ନାପି ଏକତ୍ଥ ୱୁତ୍ତୋ ନୟୋ ତଦଞ୍ଞେସୁପି ଏକଲକ୍ଖଣତାୟ ୱୁତ୍ତୋ ଏୱ ହୋତୀତି “ସୁରାପାନସିକ୍ଖାପଦେୟେୱ (ପାଚି। ୩୨୬ ଆଦୟୋ) ୱୁତ୍ତୋ”ତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ ଅଚିତ୍ତକଲୋକୱଜ୍ଜାନଂ ସବ୍ବପଠମେ ଉମ୍ମୁଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦେୟେୱ (ପାଚି। ୩୧୧ ଆଦୟୋ) ୱତ୍ତବ୍ବତୋ, ସୁରାପାନସିକ୍ଖାପଦେୟେୱ ୱା ୱତ୍ୱା ଏସେୱ ନୟୋ ସେସେସୁ ଅଚିତ୍ତକଲୋକୱଜ୍ଜେସୁପୀତି ଅତିଦିସିତବ୍ବତୋ ଚ।

ଅପିଚ ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତେନ “ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଅକୁସଲେନେୱ ପାତବ୍ବତାୟା”ତି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତକ୍କମେନେୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସନ୍ଦେହାଦିୱିଗମତ୍ଥତ୍ତା ପୁନ ୱଚନସ୍ସ। ସିକ୍ଖାପଦୱିସୟେ ଚ ୱିସେସିତବ୍ବଂ ୱିସେସେତ୍ୱାୱ ୱୁଚ୍ଚତି, ଇତରଥା ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତାଦିଭେଦସ୍ସ ଦୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟତ୍ତା। ତଥା ହି ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗଟ୍ଠକଥାୟଂ “ୱିନାପି ଚିତ୍ତେନ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତ୍ତା ଅଚିତ୍ତକାନି, ଚିତ୍ତେ ପନ ସତି ଅକୁସଲେନେୱ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତ୍ତା ଲୋକୱଜ୍ଜାନି ଚେୱ ଅକୁସଲଚିତ୍ତାନି ଚା”ତି ଗିରଗ୍ଗସମଜ୍ଜାଦୀନଂ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଏୱ ଲୋକୱଜ୍ଜତା ଅକୁସଲଚିତ୍ତତା ଚ ୱିସେସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତା, ନ ଏୱଂ ସୁରାପାନସ୍ସ। ତସ୍ସ ପନ ପକ୍ଖଦ୍ୱୟସ୍ସାପି ସାଧାରଣୱସେନ “ଅକୁସଲେନେୱ ପାତବ୍ବତାୟା”ତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ “ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ”ତି ୱିସେସେତ୍ୱା। ତସ୍ମା ଇଦଂ ସୁରାପାନଂ ସଚିତ୍ତକାଚିତ୍ତକପକ୍ଖଦ୍ୱୟେପି ଲୋକୱଜ୍ଜଂ ଅକୁସଲଚିତ୍ତଞ୍ଚାତି ଦସ୍ସେତୁମେୱ “ଅକୁସଲେନେୱ ପାତବ୍ବତାୟ ଲୋକୱଜ୍ଜତା”ତି ୱିସୁଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସୁଟ୍ଠୁ ସିଜ୍ଝତି। ଏତେନେୱ ଯଂ ସାରତ୍ଥଦୀପନିୟଂ “ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଅକୁସଲେନେୱ ପାତବ୍ବତାୟ ଲୋକୱଜ୍ଜତା”ତି ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଇମସ୍ସେୱ ଅଧିପ୍ପାୟସ୍ସ ପଟିପାଦକମେତନ୍ତି ସଞ୍ଞାୟ ଇମିନା ଏୱ ହି ଅଧିପ୍ପାୟେନ ଅଞ୍ଞେସୁପି ଲୋକୱଜ୍ଜେସୁ ଅଚିତ୍ତକସିକ୍ଖାପଦେସୁ ଅକୁସଲଚିତ୍ତତା ଏୱ ୱୁତ୍ତା, ନ ପନ ତିଚିତ୍ତତା। ତେନେୱ ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତଂ “ଗିରଗ୍ଗସମଜ୍ଜଂ ଚିତ୍ତାଗାରସିକ୍ଖାପଦଂ ସଙ୍ଘାଣି ଇତ୍ଥାଲଙ୍କାରୋ ଗନ୍ଧୱଣ୍ଣକୋ ୱାସିତକପିଞ୍ଞାକୋ ଭିକ୍ଖୁନୀଆଦୀହି ଉମ୍ମଦ୍ଦନପରିମଦ୍ଦନାନୀତି ଇମାନି ଦସ ସିକ୍ଖାପଦାନି ଅଚିତ୍ତକାନି ଅକୁସଲଚିତ୍ତାନି, ଅୟଂ ପନେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାୟୋ ୱିନାପି ଚିତ୍ତେନ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତ୍ତା ଅଚିତ୍ତକାନି, ଚିତ୍ତେ ପନ ସତି ଅକୁସଲେନେୱ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତ୍ତା ଲୋକୱଜ୍ଜାନି ଚେୱ ଅକୁସଲଚିତ୍ତାନି ଚା”ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତମ୍ପି ପଟିସିଦ୍ଧଂ ହୋତି ତବ୍ବିପରୀତସ୍ସେୱ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଯଥାୱୁତ୍ତନୟେନ ସାଧନତୋ। ତସ୍ମା ସୁରାପାନସ୍ସ ଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖେପି ଚିତ୍ତଂ ଅକୁସଲମେୱାତି ଇମଂ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତୁମେୱ ଇଦଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱତ୍ଥୁଅଜାନନତାୟ ଚେତ୍ଥାତି ଏତ୍ଥ ଚ-କାରୋ ୱିସେସତ୍ଥଜୋତକୋ ଅପିଚାତି ଇମିନା ସମାନତ୍ଥୋ। ତସ୍ମା ଯଦିଦଂ ଅଞ୍ଞେସୁ ଅଚିତ୍ତକଲୋକୱଜ୍ଜେସୁ ୱିନାପି ଚିତ୍ତେନ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତ୍ତା ଅଚିତ୍ତକାନି, ଚିତ୍ତେ ପନ ସତି ଅକୁସଲେନେୱ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତ୍ତା ଲୋକୱଜ୍ଜାନି ଚେୱ ଅକୁସଲଚିତ୍ତାନି ଚାତି ଲୋକୱଜ୍ଜତାୟ ଅକୁସଲଚିତ୍ତତାୟ ଚ ଲକ୍ଖଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ଏତ୍ଥ ସୁରାପାନସିକ୍ଖାପଦେ ନାଗଚ୍ଛତି, ଇଧ ପନ ୱିସେସୋ ଅତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୋ କତରୋତି ଚେ? ୱତ୍ଥୁଅଜାନନତାୟ ଏୱ ୱତ୍ଥୁଜାନନଚିତ୍ତେନ ୱିନାପି ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତାୟ ଏୱ ଅଚିତ୍ତକତା ୱେଦିତବ୍ବା, ନତ୍ୱେତ୍ଥ ଅଚିତ୍ତକତାୟ ୱିସେସୋ। କିନ୍ତୁ ୱତ୍ଥୁଅଜାନନସଙ୍ଖାତଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖେପି ଅକୁସଲଚିତ୍ତେନେୱ ସୁରାମେରୟସ୍ସ ଅଜ୍ଝୋହରିତବ୍ବତାୟାତି ଇମସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେପି ଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖେପି ଲୋକୱଜ୍ଜତା ଅକୁସଲଚିତ୍ତତା ଚ ୱେଦିତବ୍ବାତି ଅୟମେତ୍ଥ ୱିସେସୋ। ଇଧ ହି “ଚିତ୍ତେ ପନ ସତୀ”ତି ଅୱିସେସେତ୍ୱା “ଅକୁସଲେନେୱା”ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଉଭୟପକ୍ଖେପି ଲୋକୱଜ୍ଜତା ଅକୁସଲଚିତ୍ତତା ଚ ସିଦ୍ଧାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତେନେୱ ପରମତ୍ଥଜୋତିକାୟ (ଖୁ। ପା। ଅଟ୍ଠ। ୨।ପଚ୍ଛିମପଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ଖୁଦ୍ଦକଟ୍ଠକଥାୟ ସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନାୟ “ସୁରାମେରୟମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନଂ କାୟତୋ ଚ କାୟଚିତ୍ତତୋ ଚାତି ଦ୍ୱିସମୁଟ୍ଠାନ”ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସୁରାତି ଜାନନଚିତ୍ତାଭାୱେନେୱ ହେତ୍ଥ ଚିତ୍ତଙ୍ଗୱିରହିତୋ କେୱଲୋପି କାୟୋ ଏକସମୁଟ୍ଠାନଂ ୱୁତ୍ତୋ, ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଏକସମୁଟ୍ଠାନକ୍ଖଣେପି ଯାୟ ଚେତନାୟ ପିୱତି, ସା ଏକନ୍ତଅକୁସଲା ଏୱ ହୋତି। ତେନେୱ ତତ୍ଥେୱ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ “ପଠମା ଚେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଏକନ୍ତଅକୁସଲଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନତ୍ତା ପାଣାତିପାତାଦୀନଂ ପକତିୱଜ୍ଜତୋ ୱେରମଣିୟୋ, ସେସା ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜତୋ”ତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚନ୍ନମ୍ପି ସାମଞ୍ଞତୋ ଅକୁସଲଚିତ୍ତତା ଲୋକୱଜ୍ଜତାସଙ୍ଖାତା ପକତିୱଜ୍ଜତା ଚ ୱୁତ୍ତା। ଅଙ୍ଗେସୁ ଚ ଜାନନଙ୍ଗଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ହି “ସୁରାମେରୟମଜ୍ଜପମାଦଟ୍ଠାନସ୍ସ ପନ ସୁରାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ହୋତି ମଦନୀୟଂ, ପାତୁକାମତାଚିତ୍ତଞ୍ଚ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି, ତଜ୍ଜଞ୍ଚ ୱାୟାମଂ ଆପଜ୍ଜତି, ପୀତେ ଚ ପୱିସତୀତି ଇମାନି ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନୀ”ତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ସୁରାତି ଜାନନଙ୍ଗେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚାତି। ଯଦି ହି ସୁରାତି ଜାନନମ୍ପି ଅଙ୍ଗଂ ସିୟା, ଅୱସ୍ସମେୱ ତଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିୟା, ନ ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ ଅଞ୍ଞାସୁପି ସୁତ୍ତପିଟକାଦିଅଟ୍ଠକଥାସୁ କତ୍ଥଚି ଜାନନଙ୍ଗଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା “ଅକୁସଲେନେୱ ପାତବ୍ବତାୟ ଲୋକୱଜ୍ଜତା”ତି ଇମସ୍ସ ଅଟ୍ଠକଥାପାଠସ୍ସ ଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖେପି “ଅକୁସଲେନେୱ ପାତବ୍ବତାୟ ଲୋକୱଜ୍ଜତା”ତି ଏୱମେୱ ଅତ୍ଥୋତି ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ।

ଅପିଚ ଯଂ ଗଣ୍ଠିପଦେସୁ ‘‘ଏତଂ ସତ୍ତଂ ମାରେସ୍ସାମୀତି ତସ୍ମିଂୟେୱ ପଦେସେ ନିପନ୍ନଂ ଅଞ୍ଞଂ ମାରେନ୍ତସ୍ସ ପାଣସାମଞ୍ଞସ୍ସ ଅତ୍ଥିତାୟ ଯଥା ପାଣାତିପାତୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଏତଂ ମଜ୍ଜଂ ପିୱିସ୍ସାମୀତି ଅଞ୍ଞଂ ମଜ୍ଜଂ ପିୱନ୍ତସ୍ସ ମଜ୍ଜସାମଞ୍ଞସ୍ସ ଅତ୍ଥିତାୟ ଅକୁସଲମେୱ ହୋତି, ଯଥା ପନ କଟ୍ଠସଞ୍ଞାୟ ସପ୍ପଂ ଘାତେନ୍ତସ୍ସ ପାଣାତିପାତୋ ନ ହୋତି, ଏୱଂ ନାଳିକେରପାନସଞ୍ଞାୟ ମଜ୍ଜଂ ପିୱନ୍ତସ୍ସ ଅକୁସଲଂ ନ ହୋତୀ’’ତି ପାଣାତିପାତେନ ସଦ୍ଧିଂ ସବ୍ବଥା ସମାନତ୍ତେନ ଉପମେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଅତିୱିୟ ଅଯୁତ୍ତଂ ସବ୍ବେସଂ ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ପାଣାତିପାତାଦିଅକୁସଲାନଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମାନତାୟ ନିୟମାଭାୱା। ପାଣାତିପାତୋ ହି ପରିୟାୟେନାପି ସିଜ୍ଝତି, ନ ତଥା ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ। ତଂ ପନ ଆଣତ୍ତିୟାପି ସିଜ୍ଝତି, ନ ଚ ମେଥୁନାଦୀସୁ। ତସ୍ମା ପୟୋଗଙ୍ଗାଦୀହିପି ଭିନ୍ନାନମେୱ ସଂସଟ୍ଠଂ ସବ୍ବଥା ସମୀକରଣଂ ଅଯୁତ୍ତମେୱ। ‘‘ପାଣାତିପାତୋ ୱିୟ ଅଦିନ୍ନାଦାନମେଥୁନାଦୀନିପି ପରିୟାୟକଥାଦୀହି ସିଜ୍ଝନ୍ତୀ’’ତି କେନଚି ୱୁତ୍ତେ ତଂ କିନ୍ତି ନ ଗଯ୍ହତି ତଥା ୱଚନାଭାୱାତି ଚେ? ଇଧାପି ‘‘ତଥା ପାଣାତିପାତସଦିସଂ ସୁରାପାନ’’ନ୍ତି ୱଚନାଭାୱା ଇଦମ୍ପି ନ ଗହେତବ୍ବମେୱ। କିଞ୍ଚି ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନେନେୱ ସିଦ୍ଧମେୱତ୍ଥଂ ପଟିବାହନ୍ତେନ ୱିନୟଞ୍ଞୁନା ସୁତ୍ତସୁତ୍ତାନୁଲୋମାଦୀହି ତସ୍ସ ୱିରୋଧଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପଟିବାହେତବ୍ବଂ, ନ ପନ ପୟୋଗଙ୍ଗାଦୀହି ଅଚ୍ଚନ୍ତୱିଭିନ୍ନେନ ସିକ୍ଖାପଦନ୍ତରେନ ସହ ସମୀକରଣମତ୍ତେନ। ନ ହି ‘‘ସୁରାତି ଅଜାନିତ୍ୱା ପିୱନ୍ତସ୍ସାପି ଅକୁସଲମେୱା’’ତି ଏତ୍ଥ ସୁତ୍ତାଦିୱିରୋଧୋ ଅତ୍ଥି, ୱିନୟପିଟକେ ତାୱ ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିରୁଦ୍ଧଂ ସୁତ୍ତାଦିକଂ ନ ଦିସ୍ସତି, ନାପି ସୁତ୍ତପିଟକାଦୀସୁ।

ଯଂ ପନେତ୍ଥ କେଚି ୱଦନ୍ତି ‘‘ମନୋପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ଧମ୍ମାତି (ଧ॰ ପ॰ ୧, ୨) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସବ୍ବାନି ଅକୁସଲାନି ପୁବ୍ବେ ୱୀତିକ୍କମୱତ୍ଥୁଂ ଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ହୋନ୍ତୀ’’ତି। ତଂ ତେସଂ ସୁତ୍ତାଧିପ୍ପାୟାନଭିଞ୍ଞାତମେୱ ପକାସେତି। ନ ହି ‘‘ମନୋପୁବ୍ବଙ୍ଗମା ଧମ୍ମା’’ତି ଇଦଂ ୱଚନଂ ପୁବ୍ବେ ୱୀତିକ୍କମୱତ୍ଥୁଂ ଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦୀପେତି, ଅଥ ଖୋ କୁସଲାକୁସଲା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଉପ୍ପାଦପଚ୍ଚୟଟ୍ଠେନ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମଭୂତଂ ସହଜାତଚିତ୍ତଂ ନିସ୍ସାୟେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ନ ୱିନା ଚିତ୍ତେନାତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦୀପେତି। ନ ହେତ୍ଥ ‘‘ସୁରାତି ଅଜାନିତ୍ୱା ପିୱନ୍ତସ୍ସ ଅକୁସଲମେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ସହଜାତଚିତ୍ତଂ ୱିନାପି ଲୋଭାଦିଅକୁସଲଚେତସିକା ଧମ୍ମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି ଅୟମତ୍ଥୋ ଆପଜ୍ଜତି। ଯେନ ତଂ ନିସେଧାୟ ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଆହରଣୀୟଂ ସିୟା, ଅଭିଧମ୍ମୱିରୋଧୋପେତ୍ଥ ନତ୍ଥି ପୁବ୍ବେ ନାମଜାତିଆଦିୱସେନ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ପଞ୍ଚୱିଞ୍ଞାଣୱୀଥିୟଂ କୁସଲାକୁସଲଜୱନୁପ୍ପତ୍ତିୱଚନତୋ।

ଅପିଚ ବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ଛସୁ ଦ୍ୱାରେସୁ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାନି ଜୱନାନି ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ଅକୁସଲାନେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି। କୁସଲାନି ପନ ତେସଂ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତାଦିଉପନିସ୍ସୟବଲେନ ଅପ୍ପକାନେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତୁଣ୍ହୀଭୂତାନମ୍ପି ନିଦ୍ଦାୟିତ୍ୱା ସୁପିନଂ ପସ୍ସନ୍ତାନମ୍ପି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚାଦିଅକୁସଲଜୱନସ୍ସେୱ ଯେଭୁୟ୍ୟପ୍ପୱତ୍ତିତୋ କୁସଲାକୁସଲୱିରହିତସ୍ସ ଜୱନସ୍ସ ତେସଂ ଅଭାୱା। ଅକୁସଲା ହି ୱିସୟାନୁଗୁଣଂ ୱାସନାନୁଗୁଣଞ୍ଚ ଯଥାପଚ୍ଚୟଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତତ୍ଥ କିଂ ପୁବ୍ବେ ଜାନନାଜାନନନିବନ୍ଧେନ। ଯେ ପନ ଜାନନାଦିଅଙ୍ଗସମ୍ପନ୍ନା ପାଣାତିପାତାଦୟୋ, ଯେ ଚ ଜାନନାଦିଂ ୱିନାପି ସିଜ୍ଝମାନା ସୁରାପାନମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଆଦୟୋ, ତେ ତେ ତଥା ତଥା ଯାଥାୱତୋ ଞତ୍ୱା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠା, ତେସଞ୍ଚ ଯଥାନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୱସେନ ଗହଣେ କୋ ନାମ ଅଭିଧମ୍ମୱିରୋଧୋ। ଏୱଂ ସୁତ୍ତାଦିୱିରୋଧାଭାୱତୋ, ଅଟ୍ଠକଥାୟ ଚ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଯଥାୱୁତ୍ତୱସେନେୱେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଯଦି ଏୱଂ କସ୍ମା ‘‘ସାମଣେରୋ ଜାନିତ୍ୱା ପିୱନ୍ତୋ ସୀଲଭେଦଂ ଆପଜ୍ଜତି, ନ ଅଜାନିତ୍ୱା’’ତି ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି? ନାୟଂ ଦୋସୋ ସୀଲଭେଦସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଆଣାୟତ୍ତତ୍ତା ଉକ୍ଖିତ୍ତାନୁୱତ୍ତିକାଦୀନଂ ସୀଲଭେଦୋ ୱିୟ। ନ ହି ତାସଂ ଅକୁସଲୁପ୍ପତ୍ତିୟା ଏୱ ସୀଲଭେଦୋ ହୋତି ସଙ୍ଘାୟତ୍ତସମନୁଭାସନାନନ୍ତରେୟେୱ ୱିହିତତ୍ତା। ଏୱମିଧାପି ଜାନିତ୍ୱା ପିୱନେ ଏୱ ୱିହିତୋ, ନ ଅଜାନିତ୍ୱା ପିୱନେ। ଅଞ୍ଞୋ ହି ସିକ୍ଖାପଦୱିସୟୋ, ଅଞ୍ଞୋ ଅକୁସଲୱିସୟୋ। ତେନେୱ ସାମଣେରାନଂ ପୁରିମେସୁ ପଞ୍ଚସୁ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ଏକସ୍ମିଂ ଭିନ୍ନେ ସବ୍ବାନିପି ସିକ୍ଖାପଦାନି ଭିଜ୍ଜନ୍ତି। ଅକୁସଲଂ ପନ ଯଂ ଭିନ୍ନଂ, ତେନ ଏକେନେୱ ହୋତି, ନାଞ୍ଞେହି। ତସ୍ମା ସାମଣେରସ୍ସ ଅଜାନିତ୍ୱା ପିୱନ୍ତସ୍ସ ସୀଲଭେଦାଭାୱେପି କମ୍ମପଥପ୍ପତ୍ତଂ ଅକୁସଲମେୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ଯଂ ପନ ସାରତ୍ଥଦୀପନିୟଂ (ସାରତ୍ଥ॰ ଟୀ॰ ପାରାଜିକକଣ୍ଡ ୨।୪୨) ‘‘ସାମଣେରସ୍ସ ସୁରାତି ଅଜାନିତ୍ୱା ପିୱନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି, ଅକୁସଲଂ ପନ ହୋତୀ’’ତି କେହିଚି ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ‘‘ତଂ ତେସଂ ମତିମତ୍ତ’’ନ୍ତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଜାନିତ୍ୱାପି ବୀଜତୋ ପଟ୍ଠାୟ ମଜ୍ଜଂ ପିୱନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିୟଂ। ସାମଣେରୋ ଜାନିତ୍ୱା ପିୱନ୍ତୋ ସୀଲଭେଦଂ ଆପଜ୍ଜତି, ନ ଅଜାନିତ୍ୱାତି ଏତ୍ତକମେୱ ହି ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଅକୁସଲଂ ପନ ହୋତୀତି ନ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ତତ୍ଥ କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଅକାରଣଂ। ନ ହି ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ସାମଣେରାନଂ ଜାନିତ୍ୱା ପିୱନେ ଏୱ ସୀଲଭେଦୋ, ନ ଅଜାନିତ୍ୱାତି ସୀଲଭେଦକଥନଟ୍ଠାନେ ଅକୁସଲଂ ପନ ହୋତୀତି ଅୱଚନଂ ଅଜାନନପକ୍ଖେ ଅକୁସଲାଭାୱସ୍ସ କାରଣଂ ହୋତି, ତତ୍ଥ ପସଙ୍ଗାଭାୱା, ୱତ୍ତବ୍ବଟ୍ଠାନେ ଏୱ ‘‘ଅକୁସଲେନେୱ ପାତବ୍ବତାୟ ଲୋକୱଜ୍ଜତା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଚ। ନ ଚ ତେ ‘‘ଅକୁସଲଂ ପନ ହୋତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତା ଆଚରିୟା ଇମଂ ସାମଣେରାନଂ ସୀଲଭେଦପ୍ପକାସକଂ ଖନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାପାଠମେୱ ଗହେତ୍ୱା ଅୱୋଚୁଂ, ଯେନ ‘‘ଏତ୍ତକମେୱ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିୟା, ଅଥ ଖୋ ସୁରାପାନଟ୍ଠକଥାଗତଂ ସୁତ୍ତପିଟକଟ୍ଠକଥାଗତଞ୍ଚ ଅନେକୱିଧଂ ୱଚନଂ, ମହାୱିହାରୱାସୀନଂ ପରମ୍ପରୋପଦେସଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ଅୱୋଚୁଂ। ଭିନ୍ନଲଦ୍ଧିକାନଂ ଅଭୟଗିରିକାଦୀନଂ ମତଞ୍ହେତଂ, ଯଦିଦଂ ଜାନିତ୍ୱା ପିୱନ୍ତସ୍ସେୱ ଅକୁସଲନ୍ତି ଗହଣଂ। ତସ୍ମା ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ କେହିଚି ‘‘ସାମଣେରସ୍ସ ସୁରାତି ଅଜାନିତ୍ୱା ପିୱନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି, ଅକୁସଲଂ ପନ ହୋତୀ’’ତି, ତଂ ସୁୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ଯଞ୍ଚ ସାରତ୍ଥଦୀପନିୟଂ (ସାରତ୍ଥ॰ ଟୀ॰ ପାରାଜିକକଣ୍ଡ ୨।୪୨) ‘‘ଅଜାନିତ୍ୱା ପିୱନ୍ତସ୍ସାପି ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ମୁଖଂ ସୁରା ନ ପୱିସତି କମ୍ମପଥପ୍ପତ୍ତଅକୁସଲଚିତ୍ତେନେୱ ପାତବ୍ବତୋ’’ତି କେହିଚି ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ‘‘ନ ସୁନ୍ଦର’’ନ୍ତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ବୋଧିସତ୍ତେ କୁଚ୍ଛିଗତେ ବୋଧିସତ୍ତମାତୁ ସୀଲଂ ୱିୟ ହି ଇଦମ୍ପି ଅରିୟସାୱକାନଂ ଧମ୍ମତାସିଦ୍ଧନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଧମ୍ମତାସିଦ୍ଧତ୍ତଂୟେୱ ସମତ୍ଥେତୁଂ ‘‘ଭୱନ୍ତରେପି ହି ଅରିୟସାୱକୋ ଜୀୱିତହେତୁପି ନେୱ ପାଣଂ ହନତି, ନ ସୁରଂ ପିୱତି। ସଚେପିସ୍ସ ସୁରଞ୍ଚ ଖୀରଞ୍ଚ ମିସ୍ସେତ୍ୱା ମୁଖେ ପକ୍ଖିପନ୍ତି, ଖୀରମେୱ ପୱିସତି, ନ ସୁରା। ଯଥା କିଂ? ଯଥା କୋଞ୍ଚସକୁଣାନଂ ଖୀରମିସ୍ସକେ ଉଦକେ ଖୀରମେୱ ପୱିସତି, ନ ଉଦକଂ। ଇଦଂ ଯୋନିସିଦ୍ଧନ୍ତି ଚେ, ଇଦମ୍ପି ଧମ୍ମତାସିଦ୍ଧନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନଂ ଦସ୍ସିତଂ, ତମ୍ପି ନ ଯୁତ୍ତମେୱ। ଯଥା ହି ବୋଧିସତ୍ତମାତୁ ସୀଲଂ ୱିୟ ଅରିୟସାୱକାନଂ ଧମ୍ମତାସିଦ୍ଧନ୍ତି ଏତ୍ଥ ବୋଧିସତ୍ତମାତୁ ଧମ୍ମତା ନାମ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଚ ପାରମିତାନୁଭାୱେନ ଅକୁସଲାନୁପ୍ପତ୍ତିନିୟମୋ ଏୱ। ତଥା ଅରିୟସାୱକାନମ୍ପି ଭୱନ୍ତରେ ପାଣାତିପାତାଦୀନଂ ଦସନ୍ନଂ କମ୍ମପଥାନଂ ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ଅପାୟହେତୁକାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ଅଚ୍ଚନ୍ତପ୍ପହାୟକସ୍ସ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଆନୁଭାୱେନ ତଂତଂସୀଲୱୀତିକ୍କମହେତୁକସ୍ସ ଅକୁସଲସ୍ସ ଅନୁପ୍ପତ୍ତିନିୟମୋ ଏୱ ଧମ୍ମତା। ନ ହି ସଭାୱୱାଦୀନଂ ଧମ୍ମତା ୱିୟ ଅହେତୁକତା ଇଧ ଧମ୍ମତା ନାମ। ଯଥା ୱା ଏୱଂଧମ୍ମତାନୟେ କାରଣସ୍ସ ଭାୱେ ଅଭାୱେ ଚ କାରିୟସ୍ସ ଭାୱୋ ଅଭାୱୋ ଚ ଧମ୍ମତା, ନ ଅହେତୁଅପ୍ପଚ୍ଚୟାଭାୱାଭାୱୋ, ଏୱମିଧାପି ପାଣାତିପାତାଦିକମ୍ମପଥାନଂ ହେତୁଭୂତସ୍ସ କିଲେସସ୍ସ ଅଚ୍ଚନ୍ତାଭାୱେନ ତେସଂ ଅଭାୱୋ, ତଦୱସେସାନଂ ଅକୁସଲାନଂ ହେତୁନୋ ଭାୱେନ ଭାୱୋ ଚ ଧମ୍ମତା , ନ ଅହେତୁକତା। ତସ୍ମା ଅପାୟହେତୁନୋ ରାଗସ୍ସ ଅଭାୱେନେୱ ଅରିୟାନଂ ଅଜାନିତ୍ୱାପି ସୁରାୟ ଅନଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ସୁୱୁତ୍ତମେୱିଦଂ କେହିଚି ‘‘ଅଜାନିତ୍ୱା ପିୱନ୍ତସ୍ସାପି ସୋତାପନ୍ନସ୍ସ ମୁଖଂ ସୁରା ନ ପୱିସତି କମ୍ମପଥପ୍ପତ୍ତଅକୁସଲଚିତ୍ତେନେୱ ପାତବ୍ବତୋ’’ତି, ତଂ କେନ ହେତୁନା ନ ସୁନ୍ଦରଂ ଜାତନ୍ତି ନ ଞାୟତି, ଧମ୍ମତାସିଦ୍ଧନ୍ତି ୱା କଥନେନ କଥଂ ତଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି।

ଯମ୍ପି ଦୀଘନିକାୟଟ୍ଠକଥାୟଂ (ଦୀ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୧।୩୫୨) ‘‘ସୁରଞ୍ଚ ଖୀରଞ୍ଚ ମିସ୍ସେତ୍ୱା…ପେ… ଇଦଂ ଧମ୍ମତାସିଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ୱଚନଂ, ତମ୍ପି ସୁରାପାନସ୍ସ ଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖେପି ଅକୁସଲଚିତ୍ତଞ୍ଞେୱ ସାଧେତି। ତଥା ହି ‘‘ଭୱନ୍ତରେପି ହି ଅରିୟସାୱକୋ ଜୀୱିତହେତୁପି ପାଣଂ ନ ହନତି, ନାଦିନ୍ନଂ ଆଦିୟତି…ପେ… ନ ସୁରଂ ପିୱତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ପୁରିମାନଂ ତାୱ ଚତୁନ୍ନଂ କମ୍ମପଥାନଂ ସଚିତ୍ତକତ୍ତା ୱିରମଣଂ ସୁକରଂ, ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ପନ ସୁରାପାନସ୍ସ ଅଚିତ୍ତକତ୍ତା କଥଂ ୱିରମଣଂ ଭୱେୟ୍ୟା’’ତି ଚୋଦନାସମ୍ଭୱଂ ମନସିକତ୍ୱା ୱତ୍ଥୁଅଜାନନୱସେନ ଅଚିତ୍ତକତ୍ତେପି ଯସ୍ମା କମ୍ମପଥପ୍ପତ୍ତଅକୁସଲେନେୱ ସୁରା ଅଜ୍ଝୋହରିତବ୍ବା, ତାଦିସୀ ଚ ଅକୁସଲପ୍ପୱତ୍ତି ଅରିୟସାୱକସ୍ସ ମଗ୍ଗେନେୱ ହତା, ତସ୍ମାସ୍ସ ପରଗଲଂ ସୁରାୟ ପୱିସନଂ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥତୋ ଗମ୍ୟମାନମତ୍ଥଂ ପରିହାରୱଚନଂ ୱଦତା ‘‘ସଚେପିସ୍ସ ସୁରଞ୍ଚ ଖୀରଞ୍ଚା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଖୀରମେୱ ପୱିସତି, ନ ସୁରାତି ଇଦଂ ସୁରାୟ ସବ୍ବଥାପି ପରଗଲପ୍ପୱେସାଭାୱଦସ୍ସନପରଂ, ନ ପନ ସୁରାମିସ୍ସଖୀରସ୍ସ ସୁରାୟ ୱିୟୋଜନସାମତ୍ଥିୟଦସ୍ସନପରଂ। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାୟୋ – ଯଦି ହି ସୁରାମିସ୍ସେ ଖୀରେ କିଞ୍ଚି ପୱିସେୟ୍ୟ, ଖୀରମେୱ ପୱିସେୟ୍ୟ, ନ ସୁରା। ଖୀରେ ପନ ସୁରାୟ ଅୱିୟୁତ୍ତେ ନ କିଞ୍ଚି ପୱିସତୀତି । ଇଦଂ ଯୋନିସିଦ୍ଧନ୍ତି ଉଦକସ୍ସ ମୁଖେ ଅପ୍ପୱିସନଂ ଯୋନିସିଦ୍ଧଂ। ଯୋନୀତି ଚେତ୍ଥ ଜାତି ଅଧିପ୍ପେତା। ତସ୍ମା କୋଞ୍ଚଜାତିକାନଂ ମୁଖତୁଣ୍ଡସଙ୍ଖାତାନଂ ରୂପଧମ୍ମାନଂ ଖୀରମିସ୍ସୋଦକଜ୍ଝୋହରଣହେତୁତ୍ତାଭାୱେନ ତଂ ଅପ୍ପୱିସନଂ ସିଦ୍ଧନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦମ୍ପି ହି ଖୀରମିସ୍ସାୟ ସୁରାୟ ଖୀରେ ପୱିସନ୍ତେପି ପରଗଲାପୱିସନନ୍ତି। ଧମ୍ମତାସିଦ୍ଧନ୍ତି ଅରିୟସାୱକସ୍ସ ଅରୂପଧମ୍ମାନଂ ସୁରାପିୱନହେତୁଭୂତକିଲେସସହିତତ୍ତାଭାୱସଙ୍ଖାତାୟ ଧମ୍ମତାୟ ସିଦ୍ଧଂ। ଏୱମେତ୍ଥ ଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖେପି ସୁରାୟ ଅକୁସଲଚିତ୍ତେନେୱ ପାତବ୍ବତୋ ଅରିୟସାୱକାନଂ ଅପିୱନଂ ସମତ୍ଥିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଥାପି ସିୟା ଅଜାନନପକ୍ଖେ ଅକୁସଲଚିତ୍ତେନ ୱିନାୱ ପାତବ୍ବତ୍ତେପି ସୁରାୟ ଅପିୱନଂ ଅରିୟାନଂ ଧମ୍ମତାତି ସମତ୍ଥନପରମେତନ୍ତି, ତଂ ନ, ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନନ୍ତରେହି ୱିରୁଜ୍ଝନତୋ। ଯଥା ହି ୱଚନନ୍ତରେହି ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି, ତଥାୟେୱ ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

ଅପିଚ ପାଣାତିପାତାଦୀନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ କମ୍ମପଥାନଂ ଭୱନ୍ତରେପି ଅକରଣଂ ଅରିୟାନଂ ଧମ୍ମତାସୀଲମେୱ, ତେସଞ୍ଚ ଯଦି ସଚିତ୍ତକତଂ ସମାନଂ। ସୁରାପାନଂ ୱିୟ ଇତରାନିପି ଚତ୍ତାରି ଅଜାନନ୍ତେନାପି ଅରିୟସାୱକେନ ନ କତ୍ତବ୍ବାନି ସିୟୁଂ, ତଥା ଚ ଅଜାନନ୍ତାନଂ ଅରିୟାନଂ କୁସଲାବ୍ୟାକତଚିତ୍ତେହିପି ୱିରମଣପରମାରଣପରସନ୍ତକଗହଣାଦୀସୁ କାୟୱଚୀପୱତ୍ତି ନ ସମ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ନୋ ଚେ ସମ୍ପଜ୍ଜତି, ଚକ୍ଖୁପାଲତ୍ଥେରସ୍ସ ଚଙ୍କମନେନ ପାଣୱିୟୋଗସ୍ସ, ଉପ୍ପଲୱଣ୍ଣତ୍ଥେରିୟା ବଲକ୍କାରେନ ମଗ୍ଗେନମଗ୍ଗଫୁସନସ୍ସ ଚ ପୱତ୍ତତ୍ତା। ତସ୍ମା ସୁରାପାନସ୍ସ ଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖେପି ଅକୁସଲେନେୱ ପାତବ୍ବତାୟ ସୁରା ଅରିୟାନଂ ପରଗଲଂ ନ ପୱିସତୀତି ୱିସେସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ନନୁ ୱତ୍ଥୁଂ ଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ସବ୍ବେ କମ୍ମପଥା ୱୁତ୍ତାତି? ନ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିୟା ୱିପରୀତଗ୍ଗହଣେନେୱ ପୱତ୍ତତ୍ତା। କଥଞ୍ହି ନାମ ଅସବ୍ବଞ୍ଞୁଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତୋ, ଅନିଚ୍ଚାଦିଂ ନିଚ୍ଚାଦିତୋ ଚ ଗହଣନ୍ତୀ ଦିଟ୍ଠି ୱତ୍ଥୁଂ ୱିଜାନାତି। ଯଦି ହି ଜାନେୟ୍ୟ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିୟେୱ ନ ସିୟା। ସା ଚ କମ୍ମପଥେସୁ ଗଣିତାତି କୁତୋ ଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ କମ୍ମପଥପ୍ପୱତ୍ତିନିୟମୋ। ଅଥ ସବ୍ବଞ୍ଞୁଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୂତି ଗଣ୍ହନ୍ତୀପି ‘‘ଅୟଂ ସତ୍ତୋ’’ତି ତସ୍ସ ସରୂପଗ୍ଗହଣତୋ ଦିଟ୍ଠିପି ୱତ୍ଥୁଂ ୱିଜାନାତୀତି ଚେ? ନ, ସୁରାପାନସ୍ସପି ‘‘ଅୟଂ ନ ସୁରା’’ତି ସରୂପଗ୍ଗହଣସ୍ସ ସମାନତ୍ତା। ‘‘ଅୟ’’ନ୍ତି ଚ ୱତ୍ଥୁପରାମସନେପି ‘‘ସୁରା’’ତି ୱିସେସୱିଜାନନାଭାୱା ନ ଜାନାତୀତି ଚେ? ‘‘ଅୟ’’ନ୍ତି ପୁଗ୍ଗଲତ୍ତଂ ଜାନନ୍ତୀପି ‘‘ଅସବ୍ବଞ୍ଞୂ’’ତିପି ୱିସେସଜାନନାଭାୱା ଦିଟ୍ଠିପି ୱତ୍ଥୁଂ ନ ଜାନାତୀତି ସମାନମେୱ। ଏୱଞ୍ହି ତେସଂ ବୁଦ୍ଧାତି ଅହିତୋତି ଅହିତଂ ୱା ପୂରଣକସ୍ସପାଦିଂ ହିତୋ ପଟିଘସ୍ସ ୱା ଅନୁନୟସ୍ସ ୱା ଉପ୍ପାଦନେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ୱିପଲ୍ଲାସପୁବ୍ବକଞ୍ହି ସବ୍ବଂ

ଅକୁସଲଂ।

ଅପିଚ ସୁରାଯ ପୀଯମାନାଯ ନିଯମେନ ଅକୁସଲୁପ୍ପାଦନଂ ସଭାୱୋ ପୀତାଯ ୱିଯ। ଖୀରାଦିସଞ୍ଞାଯ ପୀତସୁରସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ମାତୁଭଗିନିଆଦୀସୁପି ରାଗଦୋସାଦିଅକୁସଲପ୍ପବନ୍ଧୋ ୱତ୍ଥୁସଭାୱେନେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଏୱଂ ପୀଯମାନକ୍ଖଣେପି ତିଖିଣୋ ରାଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତେୱ, ତେନେୱ ସାଗତତ୍ଥେରସ୍ସ ଅଜାନିତ୍ୱା ପିୱନକାଲେ ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞାଦିଝାନପରିହାନି, ପଚ୍ଛା ଚ ବୁଦ୍ଧାଦୀସୁ ଅଗାରୱାଦିଅକୁସଲପ୍ପବନ୍ଧୋ ଯାୱ ସୁରାୱିଗମା ପୱତ୍ତିତ୍ଥ। ତେନେୱ ଭଗୱାପି ତସ୍ସ ଅଗାରୱାଦିଅକୌସଲପ୍ପୱତ୍ତିଦସ୍ସନମୁଖେନ ସୁରାଦୋସଂ ପକାସେତ୍ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେସି। ନ ହି ପଞ୍ଚନୀୱରଣୁପ୍ପତ୍ତିଂ ୱିନା ଝାନପରିହାନି ହୋତି। ତସ୍ମା ଅଜାନନ୍ତସ୍ସାପି ସୁରା ପୀଯମାନା ପୀତା ଚ ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱେନେୱ ଅକୁସଲୁପ୍ପାଦିକାତି ଅଯମତ୍ଥୋ ସାଗତତ୍ଥେରସ୍ସ ଝାନପରିହାନିଯା ଅନ୍ୱଯତୋପି, ଅରିଯାନଂ କିଲେସାଭାୱେନ ମୁଖେନ ସୁରାଯ ଅପ୍ପୱେସସଙ୍ଖାତବ୍ୟତିରେକତୋପି ସିଜ୍ଝତୀତି ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ଏୱଂ ଗହଣମେୱ ହି ୱିଭଜ୍ଜୱାଦୀମତାନୁସାରଂ।

ଯଂ ପନ ‘‘ଜାନିତ୍ୱା ପିୱନ୍ତସ୍ସେୱ ଅକୁସଲ’’ନ୍ତି ଗହଣଂ, ତଂ ଭିନ୍ନଲଦ୍ଧିକାନଂ ଅଭଯଗିରିକାଦୀନମେୱ ମତଂ, ତଂ ପନ ଗଣ୍ଠିପଦକାରକାଦୀହି ‘‘ପରୱାଦୋ’’ତି ଅଜାନନ୍ତେହି ଅତ୍ତନୋ ମତିଯା ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ଲିଖିତଂ ୱିଭଜ୍ଜୱାଦୀମଣ୍ଡଲମ୍ପି ପୱିସିତ୍ୱା ଯାୱଜ୍ଜତନା ସାସନଂ ଦୂସେତି, ପୁରାପି କିର ଇମସ୍ମିମ୍ପି ଦମିଳରଟ୍ଠେ କୋଚି ଭିନ୍ନଲଦ୍ଧିକୋ ନାଗସେନୋ ନାମ ଥେରୋ କୁଣ୍ଡଲକେସୀୱତ୍ଥୁଂ ପରୱାଦମଥନନଯଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଦମିଳକବ୍ବରୂପେନ କାରେନ୍ତୋ ‘‘ଇମଂ ସୁରାପାନସ୍ସ ଜାନିତ୍ୱାୱ ପିୱନେ ଅକୁସଲନଯଂ, ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ଦେସକାଲାଦିଭେଦେନ ଅନନ୍ତମ୍ପି ଞେଯ୍ୟଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ ସଲକ୍ଖଣୱସେନେୱ ଞାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି ଞାଣେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତେନ ଞେଯ୍ୟସ୍ସ ଅନନ୍ତତ୍ତହାନିପ୍ପସଙ୍ଗତୋ। ଅନିଚ୍ଚାଦିସାମଞ୍ଞଲକ୍ଖଣୱସେନେୱ ପନ ଞାତୁଂ ସକ୍କୋତୀ’’ତି ଚ, ‘‘ପରମତ୍ଥଧମ୍ମେସୁ ନାମରୂପନ୍ତିଆଦିଭେଦୋ ୱିଯ ପୁଗ୍ଗଲାଦିସମ୍ମୁତିପି ୱିସୁଂ ୱତ୍ଥୁଭେଦୋ ଏୱା’’ତି ଚ ଏୱମାଦିକଂ ବହୁଂ ୱିପରୀତତ୍ଥନଯଂ କବ୍ବକାରସ୍ସ କୱିନୋ ଉପଦିସିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ପବନ୍ଧେ କାରଣାଭାସେହି ସତିଂ ସମ୍ମୋହେତ୍ୱା ପବନ୍ଧାପେସି, ତଞ୍ଚ କବ୍ବଂ ନିସ୍ସାଯ ଇମଂ ଭିନ୍ନଲଦ୍ଧିକମତଂ ଇଧ ୱିଭଜ୍ଜୱାଦୀମତେ ସମ୍ମିସ୍ସଂ ଚିରଂ ପୱତ୍ତିତ୍ଥ। ତଂ ପନ ପଚ୍ଛା ଆଚରିଯବୁଦ୍ଧପ୍ପିଯମହାଥେରେନ ବାହିରବ୍ଭୁରିକଂ ଦିଟ୍ଠିଜାଲଂ ୱିଘାଟେତ୍ୱା ଇଧ ପରିସୁଦ୍ଧଂ ସାସନଂ ପତିଟ୍ଠାପେନ୍ତେନ ସୋଧିତମ୍ପି ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯା (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ପାରାଜିକକଣ୍ଡ ୨।୪୨) ୱିନଯଟୀକାଯ ସୁରାପାନସ୍ସ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେଯେୱ ଚିତ୍ତଂ ଅକୁସଲନ୍ତି ସମତ୍ଥନୱଚନଂ ନିସ୍ସାଯ କେହିଚି ୱିପଲ୍ଲତ୍ଥଚିତ୍ତେହି ପୁନ ଉକ୍ଖିତ୍ତସିରଂ ଜାତଂ, ତଞ୍ଚ ମହାଥେରେହି ୱିନିଚ୍ଛିନିତ୍ୱା ଗାରଯ୍ହୱାଦଂ କତ୍ୱା ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଲଦ୍ଧିଗାହକେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ୱିଯୋଜେତ୍ୱା ଧମ୍ମେନ ୱିନଯେନ ସତ୍ଥୁସାସନେନ ଚିରେନେୱ ୱୂପସମିତଂ। ତେନେୱେତ୍ଥ ମଯଂ ଏୱଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଇଦଂ ପଟିକ୍ଖିପିମ୍ହ ‘‘ମା ଅଞ୍ଞେପି ୱିଭଜ୍ଜୱାଦିନୋ ଅଯଂ ଲଦ୍ଧି ଦୂସେସୀ’’ତି। ତସ୍ମା ଇଧ ୱୁତ୍ତାନି ଅୱୁତ୍ତାନି ଚ କାରଣାନି ସୁଟ୍ଠୁ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଯଥା ଆଗମୱିରୋଧୋ ନ ହୋତି, ତଥା ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

ସେସନ୍ତି ଯସ୍ସ ୱତ୍ଥୁୱିଜାନନଚିତ୍ତେନ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେପି ଚିତ୍ତଂ ଅକୁସଲମେୱାତି ନିଯମୋ ନତ୍ଥି, ତଂ ସବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ରୁନ୍ଧନ୍ତୀତି ‘‘ତିରଚ୍ଛାନଗତିତ୍ଥିଯା ଦୋସୋ ନତ୍ଥୀ’’ତିଆଦିନା ଅନାପତ୍ତିଯା ଲେସଗ୍ଗହଣଂ ନିୱାରେନ୍ତୀ। ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହନ୍ତୀତି ‘‘ତଞ୍ଚ ଖୋ ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଯା’’ତିଆଦିନା (ପାରା। ୪୧) ଲେସଗ୍ଗହଣସ୍ସ କାରଣସଙ୍ଖାତଂ ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହନ୍ତୀ। ସୋତଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦମାନାତି ତଦୁଭଯଲେସଗ୍ଗହଣଦ୍ୱାରାନଂ ୱସେନ ଅୱିଚ୍ଛିନ୍ନଂ ୱୀତିକ୍କମସୋତଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦମାନା। ଗାଳ୍ହତରଂ କରୋନ୍ତୀତି ଯଥାୱୁତ୍ତେହି କାରଣେହି ପଠମପଞ୍ଞତ୍ତିସିଦ୍ଧଂ ଆପତ୍ତିଞ୍ଞେୱ ଦଳ୍ହଂ କରୋନ୍ତୀ, ଅନାପତ୍ତିଯା ଓକାସଂ ଅଦଦମାନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସା ଚ ଯସ୍ମା ୱୀତିକ୍କମାଭାୱେ, ଅୱିସଯତାଯ ଅବ୍ବୋହାରିକେ ୱୀତିକ୍କମେ ଚ ଲୋକୱଜ୍ଜେପି ସିଥିଲଂ କରୋନ୍ତୀ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ତଥା ଉପ୍ପତ୍ତିଂ ଉପ୍ପତ୍ତିକାରଣଞ୍ଚ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅଧିମାନାତିଆଦି। ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅଧିମାନାତି ଇମିସ୍ସା ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ‘‘ୱୀତିକ୍କମାଭାୱା’’ତି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ସୁପିନନ୍ତାତି ଇମିସ୍ସା ‘‘ଅବ୍ବୋହାରିକତ୍ତା’’ତି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ୱୀତିକ୍କମାଭାୱାତି ପାପିଚ୍ଛାଯ ଅୱିଜ୍ଜମାନସ୍ସ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନତୋ ପକାସନୱସପ୍ପୱତ୍ତୱିସଂୱାଦନାଧିପ୍ପାଯସଙ୍ଖାତସ୍ସ ୱୀତିକ୍କମସ୍ସ ଅଭାୱତୋ। ଅଧିମାନିକସ୍ସ ହି ଅନଧିଗତେ ଅଧିଗତସଞ୍ଞିତାଯ ଯଥାୱୁତ୍ତୱୀତିକ୍କମୋ ନତ୍ଥି। ଅବ୍ବୋହାରିକତ୍ତାତି ‘‘ଅତ୍ଥେସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚେତନା, ସା ଚ ଖୋ ଅବ୍ବୋହାରିକା’’ତି (ପାରା। ୨୩୫) ୱଚନତୋ ମୋଚନସ୍ସାଦଚେତନାଯ ଉପକ୍କମନସ୍ସ ଚ ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତେପି ଥିନମିଦ୍ଧେନ ଅଭିଭୂତତାଯ ଅୱସତ୍ତେନ ଅବ୍ବୋହାରିକତ୍ତା, ଆପତ୍ତିକାରଣୱୋହାରାଭାୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱା-ସଦ୍ଦୋ ଚେତ୍ଥ ସମୁଚ୍ଚଯତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ‘‘ଅବ୍ବୋହାରିକତ୍ତା ଚା’’ତି ୱା ପାଠୋ। ୱୁତ୍ତାତି ଦୁୱିଧାପି ଚେସା ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତି ଅନାପତ୍ତିକରା ୱୁତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଅକତେ ୱୀତିକ୍କମେତି ଆପଦାସୁପି ଭିକ୍ଖୂହି ସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମେ ଅକତେ, କୁକ୍କୁଚ୍ଚା ନ ଭୁଞ୍ଜିଂସୂତିଆଦୀସୁ ୱିଯ ୱୀତିକ୍କମଂ ଅକତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂହି ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତିଯା ଆରୋଚିତାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ସିଥିଲଂ କରୋନ୍ତୀତି ପଠମଂ ସାମଞ୍ଞତୋ ବଦ୍ଧସିକ୍ଖାପଦଂ ମୋଚେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱିସଯେ ଅନାପତ୍ତିକରଣୱସେନ ସିଥିଲଂ କରୋନ୍ତୀ। ଦ୍ୱାରଂ ଦଦମାନାତି ଅନାପତ୍ତିଯା ଦ୍ୱାରଂ ଦଦମାନା। ଅପରାପରମ୍ପି ଅନାପତ୍ତିଂ କୁରୁମାନାତି ଦିନ୍ନେନ ତେନ ଦ୍ୱାରେନ ଉପରୂପରି ଅନାପତ୍ତିଭାୱଂ ଦୀପେନ୍ତୀ। ପଞ୍ଞତ୍ତେପି ସିକ୍ଖାପଦେ ଉଦାଯିନା ‘‘ମୁହୁତ୍ତିକାଯ ୱେସିଯା ନ ଦୋସୋ’’ତି ଲେସେନ ୱୀତିକ୍କମିତ୍ୱା ସଞ୍ଚରିତ୍ତାପଜ୍ଜନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ (ପାରା। ୨୯୬ ଆଦଯୋ) ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ‘‘କତେ ୱୀତିକ୍କମେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପଞ୍ଞତ୍ତିଗତିକାତି ଅତ୍ଥତୋ ମୂଲପଞ୍ଞତ୍ତିଯେୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ମକ୍କଟୀୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ସନ୍ଥତଭାଣୱାରୋ

ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୩-୪୪। ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକୱତ୍ଥୁକଥାଯ ପାଳିଯଂ ‘‘ୱେସାଲିକା…ପେ… ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିଂସୂ’’ତି ଏତ୍ଥ ତେ ଞାତିକୁଲଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗିହିଲିଙ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଗିହିଭୂତା ମଯ’’ନ୍ତି ସଞ୍ଞାଯ ମେଥୁନଂ ପଟିସେୱିଂସୂତି ଗହେତବ୍ବଂ, ତେନାହ ଞାତିବ୍ୟସନେନପି ଫୁଟ୍ଠାତିଆଦି। ଞାତୀନଂ ୱିନାସୋ ରାଜଦଣ୍ଡାଦିକାରଣେନ ହୋତୀତି ଆହ ରାଜଦଣ୍ଡୈଚ୍ଛାଦି। ଧଞ୍ଞହିରଞ୍ଞଦାସିଦାସଗୋମହିଂସାଦିଧନାନି ଭୋଗା ନାମ, ତେସମ୍ପି ରାଜଦଣ୍ଡାଦିନାୱ ୱିନାସୋତି ଆହ ‘‘ଏସ ନଯୋ ଦୁତିଯପଦେପୀ’’ତି। ନ ସବ୍ବଞ୍ଞୁବୁଦ୍ଧୋତିଆଦିନା ତୀସୁ ୱତ୍ଥୂସୁ ଅପ୍ପସନ୍ନାୱ ସାସନେ ଅଭବ୍ବାତି ସଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ତନୋ ଭବ୍ବତଂ ପକାସେନ୍ତା ନ ମଯନ୍ତିଆଦିମାହଂସୂତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ‘‘ଅଟ୍ଠତିଂସାରମ୍ମଣେସୂ’’ତି ପାଳିଯଂ ଅନାଗତେ ଆଲୋକାକାସକସିଣେ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ତେହି ପନ ସଦ୍ଧିଂ ଚତ୍ତାଲୀସ ହୋନ୍ତି। ୱିଭତ୍ତା କୁସଲା ଧମ୍ମାତି ‘‘ଇମସ୍ମିଂ ଆରମ୍ମଣେ ଇଦଂ ହୋତୀ’’ତି ୱିଭାଗସୋ ଦସ୍ସିତା ସୌପଚାରଜ୍ଝାନା ମହଗ୍ଗତକୁସଲା ଧମ୍ମା। ଗିହିପଲିବୋଧନ୍ତି ସହସୋକିତାଦିୱସେନ ଗିହୀସୁ ବ୍ୟାୱଟତଂ। ଆୱାସପଲିବୋଧନ୍ତି ସେନାସନେସୁ ନୱକମ୍ମାଦିୱସେନ ନିଚ୍ଚବ୍ୟାୱଟତଂ। ଦୁପ୍ପରିଚ୍ଚାଗାନଂ ଇମେସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଲିବୋଧାନଂ ୱସେନ ସବ୍ବେପି ପଲିବୋଧା ସଙ୍ଗହିତା ଏୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଯେନାତି କାରଣେନ। ଅସଂୱାସୋତି ଇଦଂ ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ କେନଚିପି ପରିଯାଯେନ ଭିକ୍ଖୁ ହୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱାସଂ ନାରହତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅସଂୱାସୋ’’ତି। ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସମୂହନେଯ୍ୟାତି ‘‘ସୋ ଆଗତୋ ନ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୋ’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ’’ତି ଏତ୍ତକସ୍ସେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପାରାଜିକସ୍ସ ସାମଣେରଭୂମି ଅନୁଞ୍ଞାତାତି ୱିଞ୍ଞାଯତି, ତେନାହ ସାମଣେରଭୂମିଯଂ ପନ ଠିତୋତିଆଦି। ‘‘ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା (ପାରା। ୩୯) ପଚ୍ଚକ୍ଖାତସିକ୍ଖୋ ଯସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁ ନ ହୋତି, ମେଥୁନସେୱନେ ଚ ପାରାଜିକଂ ନାପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମାସ୍ସ ‘‘ଆଗତୋ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ’’ତି ଉପସମ୍ପଦଂ ଅନୁଜାନନ୍ତୋ ପାରାଜିକଂ ନ ସମୂହନତି ନାମ, ତେନାହ ‘‘ଭିକ୍ଖୁଭାୱେ ଠତ୍ୱା ଅୱିପନ୍ନସୀଲତାଯା’’ତି। ଉତ୍ତମତ୍ଥଂ ଅରହତ୍ତଂ, ନିବ୍ବାନମେୱ ୱା।

ଚତୁବ୍ବିଧୱିନଯାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୫।ନୀହରିତ୍ୱାତି ପାଳିତୋ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା, ତଥା ହି ‘‘ପଞ୍ଚହୁପାଲି, ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତେନ ଭିକ୍ଖୁନା ନାନୁଯୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। କତମେହି ପଞ୍ଚହି? ସୁତ୍ତଂ ନ ଜାନାତି, ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ ନ ଜାନାତୀ’’ତିଆଦିପାଳିତୋ ସୁତ୍ତଂ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଞ୍ଚ ନୀହରିଂସୁ। ‘‘ଅନାପତ୍ତି ଏୱଂ ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯାନଂ ଉଗ୍ଗହୋ ପରିପୁଚ୍ଛାତି ଭଣତୀ’’ତି ଏୱମାଦିତୋ ଆଚରିଯୱାଦଂ। ‘‘ଆଯସ୍ମା ଉପାଲି ଏୱମାହ – ‘ଅନାପତ୍ତି, ଆୱୁସୋ, ସୁପିନନ୍ତେନା’ତି’’ ଏୱମାଦିତୋ ଅତ୍ତନୋ ମତିଂ ନୀହରିଂସୁ, ସା ଚ ଥେରସ୍ସ ଅତ୍ତନୋମତି ସୁତ୍ତେନ ସଙ୍ଗହିତତ୍ତା ସୁତ୍ତଂ ଜାତଂ, ଏୱମଞ୍ଞାପି ସୁତ୍ତାଦୀହି ସଙ୍ଗହିତାୱ ଗହେତବ୍ବା, ନେତରାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅଥ ୱା ନୀହରିତ୍ୱାତି ୱିଭଜିତ୍ୱା ସାଟ୍ଠକଥଂ ସକଲଂ ୱିନଯପିଟକଂ ସୁତ୍ତାଦୀସୁ ଚତୂସୁ ପଦେସେସୁ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଚତୁଧା ୱିଭଜିତ୍ୱା ୱିନଯଂ ପକାସେସୁଂ ତବ୍ବିନିମୁତ୍ତସ୍ସ ଅଭାୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ୱୁତ୍ତନ୍ତି ନାଗସେନତ୍ଥେରେନ ମିଲିନ୍ଦପଞ୍ହେ ୱୁତ୍ତଂ। କଣ୍ଡାଦିୱତ୍ଥୁପ୍ପଭିଟ୍ଠାନକରଣାଦୀହି ଆହରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯାୱ ଭାସିତୱଚନଂ ଆହଚ୍ଚପଦଂ। ରସୋତି ସାରୋ ‘‘ପତ୍ତରସୋ’’ତିଆଦୀସୁ (ଧ। ସ। ୬୨୮-୬୩୦) ୱିଯ, ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଅନୁଞ୍ଞାତସୁତ୍ତସାରୋତି ଅତ୍ଥୋ, ରସୋତି ୱା ଲକ୍ଖଣଂ ପଟିୱତ୍ଥୁକଂ ଅନୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଲକ୍ଖଣାନୁଲୋମେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକାଦିଆଚରିଯୱଂସେନ ଆଭତା ଅଟ୍ଠକଥା ଆଚରିଯୱଂସୋତି ଆହ ‘‘ଆଚରିଯୱଂସୋତି ଆଚରିଯୱାଦୋ’’ତି।

ୱିନଯପିଟକେ ପାଳିତି ଇଧ ଅଧିକାରୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସପିଟକେସୁପି ସୁତ୍ତାଦିଚତୁନଯା ଯଥାନୁରୂପଂ ଲବ୍ଭନ୍ତେୱ। ମହାପଦେସାତି ମହାଓକାସା ମହାୱିସଯା, ତେ ଅତ୍ଥତୋ ‘‘ଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ’’ତିଆଦିପାଳିୱସେନ ଅକପ୍ପିଯାନୁଲୋମତୋ କପ୍ପିଯାନୁଲୋମତୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲେହି ନଯତୋ ତଥା ତଥା ଗଯ୍ହମାନା ଅତ୍ଥନଯା ଏୱ। ତେ ହି ଭଗୱତା ସରୂପତୋ ଅୱୁତ୍ତେସୁପି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାନୁଲୋମେସୁ, ଅନୁଞ୍ଞାତାନୁଲୋମେସୁ ଚ ସେସେସୁ କିଚ୍ଚେସୁ ନିୱତ୍ତିପୱତ୍ତିହେତୁତାଯ ମହାଗୋଚରାତି ‘‘ମହାପଦେସା’’ତି ୱୁତ୍ତା, ନ ପନ ‘‘ଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମଯା ଇଦଂ ନ କପ୍ପତୀ’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତା ସାଧିପ୍ପାଯା ପାଳିଯେୱ ତସ୍ସା ସୁତ୍ତେ ପୱିଟ୍ଠତ୍ତା। ‘‘ସୁତ୍ତାନୁଲୋମମ୍ପି ସୁତ୍ତେ

ଓତାରେତବ୍ବଂ…ପେ… ସୁତ୍ତମେୱ ବଲୱତର’’ନ୍ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୪୫) ହି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ହେସା ସାଧିପ୍ପାଯା ପାଳି ସୁତ୍ତେ ଓତାରେତବ୍ବା, ନ ଗହେତବ୍ବା ୱା ହୋତି, ଯେନାଯଂ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ ସିଯା। ତସ୍ମା ଇମଂ ପାଳିଅଧିପ୍ପାଯଂ ନିସ୍ସାଯ ପୁଗ୍ଗଲେହି ଗହିତା ଯଥାୱୁତ୍ତଅତ୍ଥାୱ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ। ତପ୍ପକାସକତ୍ତା ପନ ଅଯଂ ପାଳିପି ସୁତ୍ତାନୁଲୋମନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ, ତେନାହ ଯେ ଭଗୱତା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାତିଆଦି। ଯଂ ଭିକ୍ଖୱେତିଆଦିପାଳିନଯେନ ହି ପୁଗ୍ଗଲେହି ଗହେତବ୍ବା ଯେ ଅକପ୍ପିଯାନୁଲୋମାଦଯୋ ଅତ୍ଥା ୱୁତ୍ତା, ତେ ମହାପଦେସାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଭଗୱତୋ ପକିଣ୍ଣକଦେସନାଭୂତା ଚ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଭୂତା ଚ ଅଟ୍ଠକଥା। ଯସ୍ମା ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକତ୍ଥେରେହି ପାଳିୱଣ୍ଣନାକ୍କମେନ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତା, ତସ୍ମା ‘‘ଆଚରିଯୱାଦୋ’’ତି ୱୁତ୍ତା, ଏତେନ ଚ ଅଟ୍ଠକଥା ସୁତ୍ତସୁତ୍ତାନୁଲୋମେସୁ ଅନ୍ତୋ ସଙ୍ଗୟ୍ହତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଯଥା ଚ ଏସା, ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋମତିପି ପମାଣଭୂତା। ନ ହି ଭଗୱତୋ ୱଚନଂ ୱଚନାନୁଲୋମଞ୍ଚ ଅନିସ୍ସାଯ ଅଗ୍ଗସାୱକାଦଯୋପି ଅତ୍ତନୋ ଞାଣବଲେନ ସୁତ୍ତାଭିଧମ୍ମୱିନଯେସୁ କଞ୍ଚି ସମ୍ମୁତିପରମତ୍ଥଭେଦଂ ଅତ୍ଥଂ ୱତ୍ତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବମ୍ପି ୱଚନଂ ସୁତ୍ତେ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମେ ଚ ସଙ୍ଗୟ୍ହତି। ୱିସୁଂ ପନ ଅଟ୍ଠକଥାଦୀନଂ ସଙ୍ଗହିତତ୍ତା ତଦୱସେସଂ ସୁତ୍ତସୁତ୍ତାନୁଲୋମତୋ ଗହେତ୍ୱା ଚତୁଧା ୱିନଯୋ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ। ସୁତ୍ତାଦଯୋ ନିସ୍ସାଯେୱ ପୱତ୍ତାପି ଅତ୍ତନୋମତି ତେସୁ ସରୂପେନ ଅନାଗତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୁତ୍ତସୁତ୍ତାନୁଲୋମଆଚରିଯୱାଦେ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା’’ତି, ତେନାହ ‘‘ଅନୁବୁଦ୍ଧିଯା ନଯଗ୍ଗାହେନା’’ତି। ତତ୍ଥ ସୁତ୍ତାଦୀନି ଅନୁଗତାଯ ଏୱ ବୁଦ୍ଧିଯା ତେହି ଲଦ୍ଧନଯଗ୍ଗାହେନ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଥେରୱାଦୋତି ମହାସୁମତ୍ଥେରାଦୀନଂ ଗାହୋ। ସୁତ୍ତାଦିଂ ନିସ୍ସାଯେୱ ୱିପରୀତତୋପି ଅତ୍ତନୋମତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଆହ ତଂ ପନାତିଆଦି। ଅତ୍ଥେନାତି ଅତ୍ତନା ନଯଗ୍ଗହିତେନ ଅତ୍ଥେନ। ପାଳିଇନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଗାହସ୍ସ ନିସ୍ସଯଭୂତଂ ସାଟ୍ଠକଥଂ ପାଳିଂ। ପାଳିଯାତି ତପ୍ପଟିକ୍ଖେପତ୍ଥଂ ପରେନାହଟାଯ ସାଟ୍ଠକଥାଯ ପାଳିଯା, ଅତ୍ତନା ଗହିତଂ ଅତ୍ଥଂ ନିସ୍ସାଯ ପାଳିଞ୍ଚ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଚରିଯୱାଦେତି ଅତ୍ତନା ପରେନ ଚ ସମୁଦ୍ଧଟଅଟ୍ଠକଥାଯ। ଓତରତି ଚେୱ ସମେତି ଚାତି ଅତ୍ତନା ଉଦ୍ଧଟେହି ସଂସନ୍ଦନୱସେନ ଓତରତି, ପରେନ ଉଦ୍ଧଟେନ ସମେତି। ସବ୍ବଦୁବ୍ବଲାତି ଅସବ୍ବଞ୍ଞୁପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଦୋସୱାସନାଯ ଯାଥାୱତୋ ଅତ୍ଥସମ୍ପଟିପତ୍ତିଅଭାୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ପମାଦପାଠୱସେନ ଆଚରିଯୱାଦସ୍ସ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମେନ ଅସଂସନ୍ଦନାପି ସିଯାତି ଆହ ‘‘ଇତରୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ’’ତି।

ସମେନ୍ତମେୱ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଯେ ସୁତ୍ତେନ ସଂସନ୍ଦନ୍ତି, ଏୱରୂପାୱ ଅତ୍ଥା ମହାପଦେସତୋ ଉଦ୍ଧରିତବ୍ବାତି ଦସ୍ସେତି ତଥା ତଥା ଉଦ୍ଧଟଅତ୍ଥାନମେୱ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମତ୍ତା, ତେନାହ ‘‘ସୁତ୍ତାନୁଲୋମତୋ ହି ସୁତ୍ତମେୱ ବଲୱତର’’ନ୍ତି। ଅପ୍ପଟିୱତ୍ତିଯନ୍ତି ଅପ୍ପଟିବାହିଯଂ। କାରକସଙ୍ଘସଦିସନ୍ତି ପମାଣତ୍ତା ସଙ୍ଗୀତିକାରକସଙ୍ଘସଦିସଂ। ବୁଦ୍ଧାନଂ ଠିତକାଲସଦିସନ୍ତି ଧରମାନକବୁଦ୍ଧସଦିସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସକୱାଦୀ ସୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେତୀତିଆଦୀସୁ ଯୋ ଯଥାଭୂତମତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ୱା କଥନସୀଲୋ, ସୋ ସକୱାଦୀ। ସୁତ୍ତନ୍ତି ସଙ୍ଗୀତିତ୍ତଯାରୁଳ୍ହଂ ପାଳିୱଚନଂ। ପରୱାଦୀତି ମହାୱିହାରୱାସୀ ୱା ହୋତୁ ଅଞ୍ଞନିକାଯୱାସୀ ୱା, ଯୋ ୱିପରୀତତୋ ଅତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ୱା କଥନସୀଲୋ, ସୋୱ ଇଧ ‘‘ପରୱାଦୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ। ସୁତ୍ତାନୁଲୋମନ୍ତି ସଙ୍ଗୀତିତ୍ତଯାରୁଳ୍ହଂ ୱା ଅନାରୁଳ୍ହଂ ୱା ଯଂକିଞ୍ଚି ୱିପଲ୍ଲାସତୋ ୱା ୱଞ୍ଚନାଯ ୱା ‘‘ସଙ୍ଗୀତିତ୍ତଯାଗତମିଦ’’ନ୍ତି ଦସ୍ସିଯମାନଂ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ। କେଚି ‘‘ଅଞ୍ଞନିକାଯେ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ ସକୱାଦୀପରୱାଦୀନଂ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ସଙ୍ଗୀତିତ୍ତଯାରୁଳ୍ହସୁତ୍ତାଦୀନଂ ଏୱ ଗହେତବ୍ବତୋ। ତଥା ହି ୱକ୍ଖତି ‘‘ତିସ୍ସୋ ସଙ୍ଗୀତିଯୋ ଆରୁଳ୍ହଂ ପାଳିଆଗତଂ ପଞ୍ଞାଯତି, ଗହେତବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦି। ନ ହି ସକୱାଦୀ ଅଞ୍ଞନିକାଯସୁତ୍ତାଦିଂ ପମାଣତୋ ଗଣ୍ହାତି, ଯେନ ତେସୁ ସୁତ୍ତାଦୀସୁ ଦସ୍ସିତେସୁ ତତ୍ଥ ଠାତବ୍ବଂ ଭୱେୟ୍ୟ, ୱକ୍ଖତି ଚ ‘‘ପରୋ ତସ୍ସ ଅକପ୍ପିଯଭାୱସାଧକଂ ସୁତ୍ତତୋ ବହୁଂ କାରଣଞ୍ଚ ୱିନିଚ୍ଛଯଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି…ପେ… ‘ସାଧୂ’ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅକପ୍ପିଯେଯେୱ ଠାତବ୍ବ’’ନ୍ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୪୫)। ତସ୍ମା ପରୱାଦିନାପି ସଙ୍ଗୀତିତ୍ତଯେ ଅନାରୁଳ୍ହମ୍ପି ଅନାରୁଳ୍ହମିଚ୍ଚେୱ ଦସ୍ସୀଯତି, କେୱଲଂ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ସୁତ୍ତାଦିନୋ ସଙ୍ଗୀତିତ୍ତଯେ ଅନାଗତସ୍ସ କୂଟତା, ଆଗତସ୍ସ ଚ ବ୍ୟଞ୍ଜନଚ୍ଛାଯାଯ ଅଞ୍ଞଥା ଅଧିପ୍ପାଯଯୋଜନା ଚ ୱିସେସୋ। ତତ୍ଥ ଚ ଯଂ କୂଟଂ, ତଂ ଅପନୀଯତି। ଯଂ ଅଞ୍ଞଥା ଯୋଜିତଂ, ତସ୍ସ ୱିପରୀତତାସନ୍ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ତଦଞ୍ଞେନ ସୁତ୍ତାଦିନା ସଂସନ୍ଦନା କରୀଯତି। ଯୋ ପନ ପରୱାଦିନା ଗହିତୋ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ସୁତ୍ତନ୍ତାଦିନା ସଂସନ୍ଦତି, ସୋ ସକୱାଦିନାପି ଅତ୍ତନୋ ଗାହଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବୋତି ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ସଙ୍ଗୀତିତ୍ତଯାଗତମେୱ ସୁତ୍ତାଦିପମାଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେନେୱ କଥାୱତ୍ଥୁପ୍ପକରଣେ ସକୱାଦେ ପଞ୍ଚ ସୁତ୍ତସତାନି ପରୱାଦେ ପଞ୍ଚାତି (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନକଥା; କଥା। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନକଥା) ସୁତ୍ତସହସ୍ସମ୍ପି ଅଧିପ୍ପାଯଗ୍ଗହଣନାନତ୍ତେନ ସଙ୍ଗୀତିତ୍ତଯାଗତମେୱ ଗହିତଂ, ନ ନିକାଯନ୍ତରେ କିଞ୍ଚୀତି।

ଖେପନ୍ତି ‘‘କିଂ ଇମିନା’’ତି ପଟିକ୍ଖେପଂ ଛଡ୍ଡନଂ। ଗରହନ୍ତି ‘‘କିମେସ ବାଲୋ ଜାନାତୀ’’ତି ନିନ୍ଦନଂ। ସୁତ୍ତେ ଓତାରେତବ୍ବନ୍ତି ଯସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଅନୁଲୋମନତୋ ଇଦଂ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ ଅକାସି, ତସ୍ମିଂ, ତଦନୁରୂପେ ୱା ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ଅତ୍ତନା ଗହିତଂ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଂ ଅତ୍ଥତୋ ସଂସନ୍ଦନୱସେନ ଓତାରେତବ୍ବଂ, ‘‘ଇମିନା ଚ ଇମିନା ଚ କାରଣେନ ଇମସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ସଂସନ୍ଦତୀ’’ତି ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯନ୍ତି ସକୱାଦୀ। ପରୋତି ପରୱାଦୀ। ଆଚରିଯୱାଦୋ ସୁତ୍ତେ ଓତାରେତବ୍ବୋତି ଯସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ ୱଣ୍ଣନାୱସେନ ଅଯଂ ଆଚରିଯୱାଦୋ ପୱତ୍ତୋ, ତସ୍ମିଂ, ତାଦିସେ ଚ ଅଞ୍ଞତରସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତେ ପୁବ୍ବାପରଅତ୍ଥସଂସନ୍ଦନୱସେନ ଓତାରେତବ୍ବଂ। ଗାରୟ୍ହାଚରିଯୱାଦୋତି ପମାଦଲିଖିତୋ, ଭିନ୍ନଲଦ୍ଧିକେହି ୱା ଠପିତୋ, ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ଯଂ କିଞ୍ଚି କୂଟସୁତ୍ତଂ ବାହିରକସୁତ୍ତାଦିୱଚନଂ ନ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ସୁତ୍ତଂ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମେ ଓତାରେତବ୍ବନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଗୁଳ୍ହୱେସ୍ସନ୍ତରାଦୀନି ମହାସଙ୍ଘିକାଦିଭିନ୍ନଲଦ୍ଧିକାନଂ ପକରଣାନି। ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଗୁଳ୍ହୌମ୍ମଗ୍ଗାଦୀନଂ ଗହଣଂ । ସକୱାଦୀ ସୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା କଥେତି, ପରୱାଦୀପି ସୁତ୍ତନ୍ତିଆଦିନା ଅଞ୍ଞେପି ୱାଦାଲମ୍ବନା ୱୁତ୍ତନଯେନ ସକ୍କା ଞାତୁନ୍ତି ଇଧ ନ ୱୁତ୍ତା।

ଏୱଂ ସୁତ୍ତସୁତ୍ତାନୁଲୋମାଦିମୁଖେନ ସାମଞ୍ଞତୋ ୱିୱାଦଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ୱିସେସତୋ ୱିୱାଦୱତ୍ଥୁଂ ତବ୍ବିନିଚ୍ଛଯମୁଖେନ ସୁତ୍ତାଦୀନଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅଥ ପନାଯଂ କପ୍ପିଯନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ସୁତ୍ତେ ଚ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମେ ଚାତି ଏତ୍ଥ ଚ-କାରୋ ୱିକପ୍ପତ୍ଥୋ, ତେନ ଆଚରିଯୱାଦାଦୀନମ୍ପି ସଙ୍ଗହୋ, ତେନାହ ‘‘କାରଣଞ୍ଚ ୱିନିଚ୍ଛଯଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୀ’’ତି। ତତ୍ଥ କାରଣନ୍ତି ସୁତ୍ତାଦିନଯଂ ନିସ୍ସାଯ ଅତ୍ତନୋମତିଯା ଉଦ୍ଧଟଂ ହେତୁଂ। ୱିନିଚ୍ଛଯନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାୱିନିଚ୍ଛଯଂ। କାରଣଚ୍ଛାଯାତି ସୁତ୍ତାଦୀସୁ ‘‘କପ୍ପିଯ’’ନ୍ତି ଗାହସ୍ସ, ‘‘ଅକପ୍ପିଯ’’ନ୍ତି ଗାହସ୍ସ ଚ ନିମିତ୍ତଭୂତଂ କିଚ୍ଛେନ ପଟିପାଦନୀଯଂ ଅୱିଭୂତକାରଣଂ କାରଣଚ୍ଛାଯା, କାରଣପତିରୂପକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିନଯଞ୍ଞୁ ପଦ୍ୱାତି ଇମସ୍ସ ୱିୱରଣଂ କପ୍ପିଯାକପ୍ପିଯୱିଚାରଣମାଗମ୍ମାତି। ରୁନ୍ଧିତବ୍ବନ୍ତି କପ୍ପିଯସଞ୍ଞାଯ ୱୀତିକ୍କମକରଣଂ ରୁନ୍ଧିତବ୍ବଂ, ତଂନିୱାରଣଚିତ୍ତଂ ଦଳ୍ହତରଂ କାତବ୍ବଂ। ସୋତଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବନ୍ତି ତତ୍ଥ ୱୀତିକ୍କମପ୍ପୱତ୍ତି ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବା। ଗରୁକଭାୱେତି ଅକପ୍ପିଯଭାୱେ। ସୁତ୍ତୱିନିଚ୍ଛଯକାରଣେହୀତି ସୁତ୍ତେନ ଅଟ୍ଠକଥାୱିନିଚ୍ଛଯେନ ଚ ଲଦ୍ଧକାରଣେହି। ଏୱନ୍ତିଆଦି ଯଥାୱୁତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ନିଗମନୱଚନଂ। ଅତିରେକକାରଣନ୍ତି ସୁତ୍ତାଦୀସୁ ପୁରିମଂ ପୁରିମଂ ଅତିରେକକାରଣଂ ନାମ, ବହୁକାରଣଂ ୱା।

ୱାଚୁଗ୍ଗତନ୍ତି ୱାଚାଯ ଉଗ୍ଗତଂ, ତତ୍ଥ ନିରନ୍ତରଂ ଠିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ସୁତ୍ତଂ ନାମ ସକଲଂ ୱିନଯପିଟକ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପୁନ ସୁତ୍ତତୋତି ତଦତ୍ଥପଟିପାଦକଂ ସୁତ୍ତାଭିଧମ୍ମପାଳିୱଚନଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନତୋତି ଇମସ୍ସ ୱିୱରଣଂ ପରିପୁଚ୍ଛତୋ ଚ ଅଟ୍ଠକଥାତୋ ଚାତି। ତତ୍ଥ ପରିପୁଚ୍ଛାତି ଆଚରିଯସ୍ସ ସନ୍ତିକା ପାଳିଯା ଅତ୍ଥସୱନଂ। ଅଟ୍ଠକଥାତି ପାଳିମୁତ୍ତକୱିନିଚ୍ଛଯୋ। ତଦୁଭଯମ୍ପି ହି ପାଳିଂ ଅନୁଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ଥସ୍ସ ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ‘‘ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିନଯେତି ୱିନଯାଚାରେ, ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି ୱିନଯଂ ଅୱିଜହନ୍ତୋ ଅୱୋକ୍କମନ୍ତୋତିଆଦି। ତତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠାନଂ ନାମ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପତ୍ତିଯା ଅନାପଜ୍ଜନାଦି ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଲଜ୍ଜୀଭାୱେନ ପତିଟ୍ଠିତୋ’’ତି, ତେନ ଲଜ୍ଜୀ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱିନଯଧରସ୍ସ ଲକ୍ଖଣେ ୱତ୍ତବ୍ବେ କିଂ ଇମିନା ଲଜ୍ଜୀଭାୱେନାତି ଆହ ଅଲଜ୍ଜୀ ହୀତିଆଦି। ତତ୍ଥ ବହୁସ୍ସୁତୋପୀତି ଇମିନା ପଠମଲକ୍ଖଣସମନ୍ନାଗମଂ ଦସ୍ସେତି। ଲାଭଗରୁତାଯାତିଆଦିନା ୱିନଯେ ଠିତତାଯ ଅଭାୱେ ପଠମଲକ୍ଖଣଯୋଗୋ କିଚ୍ଚକରୋ ନ ହୋତି, ଅଥ ଖୋ ଅକିଚ୍ଚକରୋ ଅନତ୍ଥକରୋ ଏୱାତି ଦସ୍ସେତି। ସଙ୍ଘଭେଦସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗୋ କଲହୋ ସଙ୍ଘରାଜି।

ୱିତ୍ଥୁନତୀତି ୱିହଞ୍ଞତି, ନିତ୍ଥୁନତି ୱା ସନ୍ତିଟ୍ଠିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତେନାହ ଯଂ ଯନ୍ତିଆଦି। ଆଚରିଯପରମ୍ପରାତି ଆଚରିଯାନଂ ୱିନିଚ୍ଛଯପରମ୍ପରା, ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି ‘‘ଅତ୍ତନୋ ମତିଂ ପହାଯ…ପେ… ଯଥା ଆଚରିଯୋ ଚ ଆଚରିଯାଚରିଯୋ ଚ ପାଳିଞ୍ଚ ପରିପୁଚ୍ଛଞ୍ଚ ୱଦନ୍ତି, ତଥା ଞାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ନ ହି ଆଚରିଯାନଂ ନାମମତ୍ତତୋ ପରମ୍ପରାଜାନନେ ପଯୋଜନମତ୍ଥି। ପୁବ୍ବାପରାନୁସନ୍ଧିତୋତି ପୁବ୍ବୱଚନସ୍ସ ଅପରୱଚନେନ ସହ ଅତ୍ଥସମ୍ବନ୍ଧଜାନନତୋ। ଅତ୍ଥତୋତି ପଦତ୍ଥପିଣ୍ଡତ୍ଥଅଧିପ୍ପେତତ୍ଥାଦିତୋ। କାରଣତୋତି ତଦତ୍ଥୁପପତ୍ତିତୋ। ଥେରୱାଦଙ୍ଗନ୍ତି ଥେରୱାଦପଟିପାଟିଂ, ତେସଂ ୱିନିଚ୍ଛଯପଟିପାଟିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇମେହି ଚ ପନ ତୀହି ଲକ୍ଖଣେହୀତି ଏତ୍ଥ ପଠମେନ ଲକ୍ଖଣେନ ୱିନଯସ୍ସ ସୁଟ୍ଠୁ ଉଗ୍ଗହିତଭାୱୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଦୁତିଯେନସ୍ସ ଲଜ୍ଜୀଭାୱେନ ଚେୱ ଅଚଲତାଯ ଚ ପତିଟ୍ଠିତତା। ତତିଯେନ ପାଳିଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଅନୁରୂପେନ ଅନାଗତମ୍ପି ତଦନୁଲୋମତୋ ଆଚରିଯେହି ଦିନ୍ନନଯତୋ ୱିନିଚ୍ଛିନିତୁଂ ସମତ୍ଥତା। ଓତିଣ୍ଣେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିନ୍ତି ଚୋଦନାୱସେନ ୱୀତିକ୍କମୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଓତିଣ୍ଣେ। ଚୋଦକେନ ଚୁଦିତକେନ ଚ ୱୁତ୍ତେ ୱତ୍ତବ୍ବେତି ଏୱଂ ଓତିଣ୍ଣେ ୱତ୍ଥୁଂ ନିସ୍ସାଯ ଚୋଦକେନ ‘‘ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତ’’ନ୍ତିଆଦିନା ଚୁଦିତକେନ ‘‘ଅତ୍ଥି ନତ୍ଥୀ’’ତିଆଦିନା ଚ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତସ୍ମିଂ ୱତ୍ତବ୍ବେ ୱୁତ୍ତେତି ଅତ୍ଥୋ। ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଦୁବ୍ଭାସିତାନଂ ମାତିକାଯ ଅନାଗତତ୍ତା ‘‘ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଆପତ୍ତୀନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତିକଦୁକ୍କଟନ୍ତି ‘‘ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେ ଉପସମ୍ପନ୍ନସଞ୍ଞୀ ଉଜ୍ଝାଯତି ୱା ଖୀଯତି ୱା ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା’’ତିଆଦିନା (ପାଚି। ୧୦୬ ଥୋକଂ ୱିସଦିସଂ) ଆଗତଂ ତିକଦୁକ୍କଟଂ। ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ଆପତ୍ତିନ୍ତି ‘‘କାଲେ ୱିକାଲସଞ୍ଞୀ ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସ, କାଲେ ୱେମତିକୋ ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା’’ତିଆଦିକଂ (ପାଚି। ୨୫୦) ଦୁକଦୁକ୍କଟଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅନ୍ତରାପତ୍ତିନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ ଆଗତୱତ୍ଥୁୱୀତିକ୍କମଂ ୱିନା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁୱୀତିକ୍କମେ ନିଦାନତୋ ପଭୁତି ୱିନୀତୱତ୍ଥୁପରିଯୋସାନା ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୁତ୍ତଂ ଆପତ୍ତିଂ। ଇଧ ପନ ‘‘ୱତ୍ଥୁଂ ଓଲୋକେତୀ’’ତି ୱିସୁଂ ଗହିତତ୍ତା ତଦୱସେସା ଅନ୍ତରାପତ୍ତୀତି ଗହିତା। ପଟିଲାତଂ ଉକ୍ଖିପତୀତି ଇଦଂ ୱିସିବ୍ବନସିକ୍ଖାପଦେ (ପାଚି। ୩୫୦-୩୫୧) ଆଗତଂ। ତତ୍ଥ ଡୟ୍ହମାନଂ ଅଲାତଂ ଅଗ୍ଗିକପାଲାଦିତୋ ବହି ପତିତଂ ଅୱିଜ୍ଝାତମେୱ ପଟିଉକ୍ଖିପତି , ପୁନ ଯଥାଠାନେ ଠପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିଜ୍ଝାତଂ ପନ ପକ୍ଖିପନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ। ଅନାପତ୍ତିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ୱୁତ୍ତା ଅନାପତ୍ତିପି ଅତ୍ଥି, ‘‘ଅନାପତ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦ୍ଧିମସ୍ସ ଇଦ୍ଧିୱିସଯେ’’ତିଆଦି (ପାରା। ୧୫୯) ୱିଯ ସାପି ସଙ୍ଗୟ୍ହତି।

ପାରାଜିକାପତ୍ତୀତି ନ ତାୱ ୱଦନ୍ତି ଇଦଂ ଆପନ୍ନପୁଗ୍ଗଲେନ ଲଜ୍ଜୀଧମ୍ମେ ଠତ୍ୱା ଯଥାଭୂତଂ ଆୱିକରଣେପି ଦୁୱିନିଚ୍ଛୟଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନାଦିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଂ ପନ ମେଥୁନାଦୀସୁ ୱିଜାନନଂ, ତଂ ୱଦନ୍ତମେୱ, ତେନାହ ମେଥୁନଧମ୍ମୱୀତିକ୍କମୋ ହୀତିଆଦି। ଯୋ ପନ ଅଲଜ୍ଜିତାୟ ପଟିଞ୍ଞଂ ଅଦତ୍ୱା ୱିକ୍ଖେପଂ କରୋତି, ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି ନ ସକ୍କା ଓଳାରିକାପି ୱିନିଚ୍ଛିନିତୁଂ, ଯାୱ ସୋ ଯଥାଭୂତଂ ନାୱି କରୋତି, ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ଆପତ୍ତିସନ୍ଦେହୋ ନ ୱିଗଚ୍ଛତି, ତାୱ ନାସିତକୋୱ ଭୱିସ୍ସତି। ସୁଖୁମାତି ଚିତ୍ତପରିୱତ୍ତିୟା ସୁଖୁମତାୟ ସୁଖୁମା। ତେନାହ ‘‘ଚିତ୍ତଲହୁକା’’ତି, ଚିତ୍ତଂ ତସ୍ସ ଲହୁକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେତି ୱୀତିକ୍କମୋ। ତଂୱତ୍ଥୁକନ୍ତି ଅଦିନ୍ନାଦାନାଦିମୂଲକଂ। ଯଂ ଆଚରିୟୋ ଭଣତି, ତଂ କରୋହୀତିଆଦି ସବ୍ବଂ ଲଜ୍ଜୀପେସଲଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଯୋ ଯାଥାୱତୋ ପକାସେତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧିମେୱ ଗୱେସତି, ତେନାପି, ପାରାଜିକୋସୀତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋତି ଅନାପତ୍ତିକୋତିୟାପି ସଙ୍କିୟମାନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ, ତେନେୱ ‘‘ପାରାଜିକଚ୍ଛାୟା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସୀଲାନି ସୋଧେତ୍ୱାତି ଯସ୍ମିଂ ୱୀତିକ୍କମେ ପାରାଜିକାସଙ୍କା ୱତ୍ତତି, ତତ୍ଥ ପାରାଜିକାଭାୱପକ୍ଖଂ ଗହେତ୍ୱା ଦେସନାୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନୀନଂ ଆପତ୍ତୀନଂ ସୋଧନୱସେନ ସୀଲାନି ସୋଧେତ୍ୱା। ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରନ୍ତି ପାକଟଭାୱତୋ ଉପଲକ୍ଖଣୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଯଂ କିଞ୍ଚି ଅଭିରୁଚିତଂ ମନସିକାତୁଂ ୱଟ୍ଟତେୱ। କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଘଟିୟତୀତି ୱିପ୍ପଟିସାରମୂଲକେନ ୱିକ୍ଖେପେନ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଖଣ୍ଡଂ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ପବନ୍ଧୱସେନ ଚିତ୍ତେନ ସଙ୍ଘଟିୟତି। ସଙ୍ଖାରାତି ୱିପସ୍ସନାକମ୍ମଟ୍ଠାନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ସାପତ୍ତିକସ୍ସ ହି ପଗୁଣମ୍ପି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନ ସୁଟ୍ଠୁ ଉପଟ୍ଠାତି, ପଗେୱ ପାରାଜିକସ୍ସ। ତସ୍ସ ହି ୱିପ୍ପଟିସାରନିନ୍ନତାୟ ଚିତ୍ତଂ ଏକଗ୍ଗଂ ନ ହୋତି। ଏକସ୍ସ ପନ ୱିତକ୍କୱିକ୍ଖେପାଦିବହୁଲସ୍ସ ସୁଦ୍ଧସୀଲସ୍ସପି ଚିତ୍ତଂ ନ ସମାଧିୟତି, ତଂ ଇଧ ପାରାଜିକମୂଲକନ୍ତି ନ ଗହେତବ୍ବଂ। କତପାପମୂଲକେନ ୱିପ୍ପଟିସାରେନେୱେତ୍ଥ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅସମାଧିୟନଂ ସନ୍ଧାୟ ‘‘କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ନ ଘଟିୟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତେନାହ ୱିପ୍ପଟିସାରଗ୍ଗିନାତିଆଦି। ଅତ୍ତନାତି ଚିତ୍ତେନ କରଣଭୂତେନ ପୁଗ୍ଗଲୋ କତ୍ତା ଜାନାତି, ପଚ୍ଚତ୍ତେ ୱା କରଣୱଚନଂ, ଅତ୍ତା ସୟଂ ପଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଚତୁବ୍ବିଧୱିନୟାଦିକଥାୱଣ୍ଣନାନୟୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ପଦଭାଜନୀୟୱଣ୍ଣନା

ଯୋ ୱିୟ ଦିସ୍ସତୀତି ଯାଦିସୋ, ଯଂ-ସଦ୍ଦତ୍ଥେ ଯଥା-ସଦ୍ଦୋ ୱତ୍ତତୀତି ଆହ ‘‘ଯେନ ୱା ତେନ ୱା ଯୁତ୍ତୋ’’ତି। ଯେନ ତେନାତି ହି ପଦଦ୍ୱୟେନ ଅନିୟମତୋ ଯଂ-ସଦ୍ଦତ୍ଥୋୱ ଦସ୍ସିତୋ। ୱାସଧୁରଯୁତ୍ତୋତି ୱିପସ୍ସନାଧୁରଯୁତ୍ତୋ। ଯା ଜାତି ଅସ୍ସାତି ଯଂଜାତି, ପୁଗ୍ଗଲୋ, ସୋୱ ଯଂଜଚ୍ଚୋ ସକତ୍ଥେ ଯପଚ୍ଚୟଂ କତ୍ୱା। ଗୋତ୍ତୱସେନ ଯେନ ୱା ତେନ ୱା ଗୋତ୍ତେନ ଯଥାଗୋତ୍ତୋ ୱା ତଥାଗୋତ୍ତୋ ୱା ହୋତୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସୀଲେସୂତି ପକତୀସୁ। ଅଥ ଖୋତି ଇଦଂ କିନ୍ତୂତି ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ। କିଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେତି ଇମସ୍ମିଂ ପାରାଜିକୱିସୟେ। ଏସୋତି ଯଥାୱୁତ୍ତେହି ପକାରେହି ଯୁତ୍ତୋ। ଅରିୟାୟାତି ‘‘ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅରିୟା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ଏସା ଅରିୟାନଂ ଯାଚନା’’ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାୟ, ନ, ‘‘ଦେହି ମେ’’ତି କପଣାୟ। ଲିଙ୍ଗସମ୍ପଟିଚ୍ଛନେନାତି ‘‘ଭିକ୍ଖଂ ଚରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିତ୍ତାଭାୱେପି ଭିକ୍ଖାହାରନିସ୍ସିତପବ୍ବଜ୍ଜାଲିଙ୍ଗସ୍ସ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନେନ। କାଜଭତ୍ତନ୍ତି କାଜେହି ଆନୀତଭତ୍ତଂ। ଅଧମ୍ମିକାୟାତି ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖାଦିଭିକ୍ଖୁଗୁଣାଭାୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ, ତେନାହ ‘‘ଅଭୂତାୟା’’ତି। ‘‘ମୟଂ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ୱଦନ୍ତା ପଟିଞ୍ଞାମତ୍ତେନେୱ ଭିକ୍ଖୁ, ନ ଅତ୍ଥତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଞ୍ଚ ‘‘ମୟଂ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ପଟିଜାନନସ୍ସାପି ସମ୍ଭୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ମୟଂ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ଅପ୍ପଟିଜାନନ୍ତାପି ହି ଭିକ୍ଖୁୱୋହାରନିମିତ୍ତସ୍ସ ଲିଙ୍ଗସ୍ସ ଗହଣେନ ଚେୱ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦିନ୍ନପଚ୍ଚୟଭାଗଗ୍ଗହଣାଦିନା ଚ ଭିକ୍ଖୁପଟିଞ୍ଞା ଏୱ ନାମ ହୋନ୍ତି। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ ପୁଗ୍ଗଲପଞ୍ଞତ୍ତିଅଟ୍ଠକଥାୟଂ –

‘‘‘ଅବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରିପଟିଞ୍ଞୋ’ତି ଅଞ୍ଞେ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୋ ସୁନିୱତ୍ଥେ ସୁପାରୁତେ ସୁମ୍ଭକପତ୍ତଧରେ ଗାମନିଗମଜନପଦରାଜଧାନୀସୁ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରିତ୍ୱା ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତେ ଦିସ୍ୱା ସୟମ୍ପି ତାଦିସେନ ଆକାରେନ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜନତୋ ‘ଅହଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ’ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ଦେନ୍ତୋ ୱିୟ ହୋତି। ‘ଅହଂ ଭିକ୍ଖୂ’ତି ୱତ୍ୱା ଉପୋସଥଗ୍ଗାଦୀନି ପୱିସନ୍ତୋ ପନ ବ୍ରହ୍ମଚାରିପଟିଞ୍ଞୋ ହୋତିୟେୱ, ତଥା ସଙ୍ଘିକଂ ଲାଭଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ’’ତି (ପୁ। ପ। ଅଟ୍ଠ। ୯୧)।

ତସ୍ମା ଏୱରୂପେହି ପଟିଞ୍ଞାୟ ଭିକ୍ଖୂହି ଗୋତ୍ରଭୁପରିୟୋସାନେହି ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ଭୋଗପରିଭୋଗୋ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଅଲଜ୍ଜୀପରିଭୋଗୋୱ ହୋତି। ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପତ୍ତିଆପଜ୍ଜନାଦିଅଲଜ୍ଜୀଲକ୍ଖଣଂ ପନ ଉକ୍କଟ୍ଠାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ ସାମଣେରାଦୀନମ୍ପି ଅଲଜ୍ଜୀୱୋହାରଦସ୍ସନତୋ। ‘‘ଅଲଜ୍ଜୀସାମଣେରେହି ହତ୍ଥକମ୍ମମ୍ପି ନ କାରେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥାୱିହିତପଟିପତ୍ତିୟଂ ଅତିଟ୍ଠନଞ୍ହି ସବ୍ବସାଧାରଣଂ ଅଲଜ୍ଜୀଲକ୍ଖଣଂ। ଦୁସ୍ସୀଲା ଲିଙ୍ଗଗ୍ଗହଣତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯଥାୱିହିତପଟିପତ୍ତିୟା ଅଭାୱତୋ ଏକନ୍ତା ଲଜ୍ଜିନୋୱ ମହାସଙ୍ଘିକାଦିନିକାୟନ୍ତରିକା ୱିୟ, ଲିଙ୍ଗତ୍ଥେନକାଦୟୋ ୱିୟ, ଚ। ଯାୱ ୧ ୧ ଚ ତେସଂ ଭିକ୍ଖୁପଟିଞ୍ଞା ଅନୁୱତ୍ତତି, ତାୱ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱ, ତେହି ଚ ପରିଭୋଗୋ ଅଲଜ୍ଜିପଅଭୋଗୋୱ, ତେସଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସଞ୍ଞାୟ ଦିନ୍ନଂ ସଙ୍ଘେ ଦିନ୍ନଂ ନାମ ହୋତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ଭଗୱତା –

‘‘ଭୱିସ୍ସନ୍ତି ଖୋ ପନାନନ୍ଦ, ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ ଗୋତ୍ରଭୁନୋ କାସାୱକଣ୍ଠା ଦୁସ୍ସୀଲା ପାପଧମ୍ମା, ତେସୁ ଦୁସ୍ସୀଲେସୁ ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଦାନଂ ଦସ୍ସନ୍ତି, ତଦାପାହଂ, ଆନନ୍ଦ, ସଙ୍ଘଗତଂ ଦକ୍ଖିଣଂ ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟଂ ଅପ୍ପମେୟ୍ୟଂ ୱଦାମୀ’’ତି (ମ। ନି। ୩।୩୮୦)।

ଭଗୱତୋ ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଦିନ୍ନତ୍ତା ଦକ୍ଖିଣା ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟା ଅପ୍ପମେୟ୍ୟା ଜାତା। ଦୁସ୍ସୀଲାନଂ ଦିନ୍ନତ୍ତା ନାତି ଚେ? ନ, ତେସୁ ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସାତି ଗୋତ୍ରଭୂନଂ ପଟିଗ୍ଗାହକତ୍ତେନ ପରାମଟ୍ଠତ୍ତା, ଇତରଥା ‘‘ଯେସୁ କେସୁଚି ଗହଟ୍ଠେସୁ ୱା ପବ୍ବଜିତେସୁ ୱା ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବତାପସଙ୍ଗତୋ, ତଥା ଚ ‘‘ତଦାପାହଂ, ଆନନ୍ଦା’’ତି ହେଟ୍ଠିମକୋଟିଦସ୍ସନସ୍ସ ପୟୋଜନଂ ନ ସିୟା। ତସ୍ମା ଗୋତ୍ରଭୂନମ୍ପି ଅଭାୱେ ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଦାନଂ ନତ୍ଥି, ହେଟ୍ଠିମକୋଟିୟା ତେସୁପି ଦିନ୍ନା ସଙ୍ଘଗତା ଦକ୍ଖିଣା ଅସଙ୍ଖେୟ୍ୟା, ନ ତତୋ ପରଂ ସିଜ୍ଝତୀତି ତେପି ପଟିଞ୍ଞାୟ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ବ୍ରହ୍ମଘୋସନ୍ତି ଉତ୍ତମଘୋସଂ, ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ଘୋସସଦିସଂ ୱା ଘୋସଂ। ଏହି ଭିକ୍ଖୂତି ‘‘ଭିକ୍ଖୂ’’ତିସମ୍ବୋଧନଂ। ସଂସାରେ ଭୟେକ୍ଖକ ତସ୍ସ ଭୟସ୍ସ ସବ୍ବସୋ ୱିନାସନତ୍ଥଂ ତିସରଣଂ, ସାସନଂ ୱା ଏହି ମନସା ‘‘ତାଣଂ ଲେଣ’’ନ୍ତି ପୱିସ ଉପଗଚ୍ଛ। ଉପଗନ୍ତ୍ୱାପି ଚର ବ୍ରହ୍ମଚରିୟନ୍ତି ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିୟଞ୍ଚ ଚରସ୍ସୁ। ଭଣ୍ଡୂତି ମୁଣ୍ଡିତକେସୋ। ୱାସୀତି ଦନ୍ତକଟ୍ଠଦିଚ୍ଛେଦନୱାସି। ବନ୍ଧନନ୍ତି କାୟବନ୍ଧନଂ। ଯୁତ୍ତୋ ଯୋଗୋ ସମାଧିପଞ୍ଞାୱସେନ ସୋ ଯୁତ୍ତଯୋଗୋ, ତସ୍ସ ଅଟ୍ଠେତେ ପରିକ୍ଖାରାତି ସେସୋ। ସରୀରେ ପଟିମୁକ୍କେହିୟେୱ ଉପଲକ୍ଖିତୋତି ସେସୋ। ‘‘ତୀଣି ସତାନୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଗାଥାବନ୍ଧସୁଖତ୍ଥଂ ‘‘ତୀଣି ସତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତସ୍ମାତି ଭଗୱା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତଂ ପରାମସତି। ହେଟ୍ଠା ହି ‘‘ଅହଂ ଖୋ ପନ, କସ୍ସପ, ଜାନଞ୍ଞେୱ ୱଦାମି ‘ଜାନାମୀ’ତି, ପସ୍ସଞ୍ଞେୱ ୱଦାମି ‘ପସ୍ସାମୀ’’’ତି (ସଂ। ନି। ୨।୧୫୪) ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ପରାମସତି, ଯସ୍ମା ଅହଂ ଜାନଂ ୱଦାମି, ତସ୍ମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇହାତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ। ତିବ୍ବନ୍ତି ମହନ୍ତଂ। ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଥେରାଦିଉପସଙ୍କମନତୋ ପୁରେତରମେୱ ତେସୁ ଯଂନୂନ ମେ ହିରୋତ୍ତପ୍ପଂ ଉପଟ୍ଠିତଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କୁସଲୂପସଂହିତନ୍ତି ଅନୱଜ୍ଜଧମ୍ମନିସ୍ସିତଂ। ଅଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ତାନଂ ତେନ ଧମ୍ମେନ ଅଟ୍ଠିକଂ କତ୍ୱା, ତଂ ୱା ଧମ୍ମଂ ‘‘ଏସ ମେ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ଅତ୍ଥଂ କତ୍ୱା। ଓହିତସୋତୋତି ଧମ୍ମେ ନିହିତସୋତୋ। ଏୱଞ୍ହି ତେ, କସ୍ସପ, ସିକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି ଞାଣସୋତଞ୍ଚ ପସାଦସୋତଞ୍ଚ ଓଦହିତ୍ୱା ‘‘ଧମ୍ମଂ ସକ୍କଚ୍ଚମେୱ ସୁଣିସ୍ସାମୀ’’ତି ଏୱମେୱ ତୟା ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ସାତସହଗତା ଚ ମେ କାୟଗତାସତୀତି ଅସୁଭେସୁ ଚେୱ ଆନାପାନେ ଚ ପଠମଜ୍ଝାନୱସେନ ସୁଖସମ୍ପୟୁତ୍ତକାୟଗତାସତି। ଯଂ ପନେତସ୍ସ ଓୱାଦସ୍ସ ସକ୍କଚ୍ଚପଟିଗ୍ଗହଣଂ, ଅୟମେୱ ଥେରସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜା ଚ ଉପସମ୍ପଦା ଚ ଅହୋସି (ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨।୧୫୪)।

ଉଦ୍ଧୁମାତକପଟିଭାଗାରମ୍ମଣଂ ଝାନଂ ଉଦ୍ଧୁମାତକସଞ୍ଞା। କସିଣାରମ୍ମଣଂ ରୂପାୱଚରଜ୍ଝାନଂ ରୂପସଞ୍ଞା। ଇମେତି ସଞ୍ଞାସୀସେନ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠା ଇମେ ଦ୍ୱେ ଝାନଧମ୍ମା। ସୋପାକୋ ଚ ଭଗୱତା ପୁଟ୍ଠୋ ‘‘ରୂପାୱଚରଭାୱେନ ଏକତ୍ଥା, ବ୍ୟଞ୍ଜନମେୱ ନାନ’’ନ୍ତି ଆହ। ଆରଦ୍ଧଚିତ୍ତୋତି ଆରାଧିତଚିତ୍ତୋ। ଗରୁଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗହଣାଦିଉପସମ୍ପଦା ଉପରି ସୟମେୱ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପରିୟାୟେନାତି ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପରିଚ୍ଛେଦେନ। ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥା କମ୍ମୱାଚା ଉପସମ୍ପଦାକମ୍ମସ୍ସ କାରଣତ୍ତା ଠାନଂ, ତସ୍ସ ଠାନସ୍ସ ଅରହଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକନ୍ତି ୱତ୍ଥୁଦୋସାଦିୱିନିମୁତ୍ତକମ୍ମଂ ‘‘ଠାନାରହ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ୱତ୍ଥାଦିଦୋସଯୁତ୍ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ସଭାୱତୋ କମ୍ମୱାଚାରହତ୍ତାଭାୱା। ଅଥ ୱା ଠାନନ୍ତି ନିବ୍ବାନପ୍ପତ୍ତିହେତୁତୋ ସିକ୍ଖତ୍ତୟସଙ୍ଗହଂ ସାସନଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ କମ୍ମଂ ଠାନାରହଂ। ଯଥାୱିହିତଲକ୍ଖଣେନ ହି କମ୍ମେନ ଉପସମ୍ପନ୍ନୋୱ ସକଲଂ ସାସନଂ ସମାଦାୟ ପରିପୂରେତୁମରହତି। ତସ୍ମା ପରିସୁଦ୍ଧକମ୍ମୱାଚାପରିୟୋସାନଂ ସବ୍ବଂ ସଙ୍ଘକିଚ୍ଚଂ ଠାନାରହଂ ନାମ, ତେନାହ ‘‘ସତ୍ଥୁସାସନାରହେନା’’ତି, ସୀଲାଦିସକଲସାସନପରିପୁଣ୍ଣସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଛୱିକେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅୟଂ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେତି ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମେନ ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସେୱ ସବ୍ବସିକ୍ଖାପଦେସୁ ୱୁତ୍ତତ୍ତା କିଞ୍ଚାପି ଏହିଭିକ୍ଖୂପସମ୍ପଦାଦୀହି ଉପସମ୍ପନ୍ନାନଂ ସୁଦ୍ଧସତ୍ତାନଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମେପି ଅଭବ୍ବତା ୱା ଦୋସାଭାୱୋ ୱା ସଦ୍ଦତୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ତଥାପି ଅତ୍ଥତୋ ତେସମ୍ପି ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜେସୁ, ଲୋକୱଜ୍ଜେସୁପି ୱା ସୁରାପାନାଦିଲହୁକେସୁ ମଗ୍ଗୁପ୍ପତ୍ତିତୋ ପୁବ୍ବେ ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚାଦିନା ଆପତ୍ତିଆପଜ୍ଜନଂ ସିଜ୍ଝତିୟେୱ। ତଥା ହି ‘‘ଦ୍ୱେ ପୁଗ୍ଗଲା ଅଭବ୍ବା ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜିତୁଂ ବୁଦ୍ଧା ଚ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧା ଚ। ଦ୍ୱେ ପୁଗ୍ଗଲା ଭବ୍ବା ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜିତୁଂ ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଭିକ୍ଖୁନିୟୋ ଚା’’ତି (ପରି। ୩୨୨) ୱୁତ୍ତଂ। ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନ କମ୍ମେନ ଉପସମ୍ପନ୍ନୋତି ଇଦଂ ପନ ସବ୍ବସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମାରହେ ସବ୍ବକାଲିକେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଗହେତ୍ୱା ୟେଭୁୟ୍ୟୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ନିରୁତ୍ତିୱସେନାତି ନିବ୍ବଚନୱସେନ। ଅଭିଲାପୱସେନାତି ୱୋହାରୱସେନ। ଗୁଣୱସେନାତି ଭିକ୍ଖୁୱୋହାରନିମିତ୍ତାନଂ ଗୁଣାନଂ ୱସେନ।

ସାଜୀୱପଦଭାଜନୀୟୱଣ୍ଣନା

ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସୟା ସୀଲାଦୟୋ ଲୋକିୟେହି ଅଭିୱିସିଟ୍ଠତ୍ତା ଅଧିସୀଲାଦିୱୋହାରେନ ୱୁତ୍ତାତି ଦସ୍ସେତୁଂ କତମଂ ପନାତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚଙ୍ଗଦସଙ୍ଗସୀଲନ୍ତି ଅବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦକାଲେ ସୀଲଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ତସ୍ସ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସୟତ୍ତାଭାୱା। ଯଂ ପନ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେ ରତନତ୍ତୟଗୁଣଂ ଞତ୍ୱା ସାସନେ ସୁନିୱିଟ୍ଠସଦ୍ଧାହି ଉପାସକୋପାସିକାହି ଚେୱ ସାମଣେରସିକ୍ଖମାନାହି ଚ ରକ୍ଖିୟମାନଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗଅଟ୍ଠଙ୍ଗଦସଙ୍ଗସୀଲଂ, ତମ୍ପି ଅଧିସୀଲମେୱ ମଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତିହେତୁତୋ। ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତିନିମିତ୍ତତାୟ ହି ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲଂ ଲୋକିୟାନଂ ସୀଲେହି ଅଧିସୀଲଂ ଜାତଂ ଅଧିଚିତ୍ତଂ ୱିୟ। ନ ହି ୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗନିମିତ୍ତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଲୋକିୟଚିତ୍ତତୋ ଅଧିଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞୋ କୋଚି ୱିସେସୋ ଉପଲବ୍ଭତି, ତଦୁଭୟଞ୍ଚ ଅନାଦିମତୋ ସଂସାରୱଟ୍ଟସ୍ସ ଅତ୍ତାଦିସାରୱିରହିତତାୟ ତିଲକ୍ଖଣବ୍ଭାହତତ୍ତଂ, ‘‘ଅହଂ ମମା’’ତି ଆକାରେନ ପୱତ୍ତଅୱିଜ୍ଜାତଣ୍ହାଦିଦୋସମୂଲକତ୍ତଞ୍ଚ, ତଂଦୋସମୂଲୱିଦ୍ଧଂସନସମତ୍ଥତାୟ ସୀଲଚିତ୍ତବଲୋପତ୍ଥଦ୍ଧାୟ ୱିପସ୍ସନାୟ ଉକ୍କଂସେନେୱ ତସ୍ସ ସଂସାରୱଟ୍ଟସ୍ସ ୱିଗମଞ୍ଚ, ତଦୁପଦେସକସ୍ସ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତାଦିଅପରିମିତଗୁଣଗଣଯୋଗେନ ଅୱିପରୀତସଦ୍ଧମ୍ମଦେସକତ୍ତଞ୍ଚ ଯାଥାୱତୋ ଞତ୍ୱା ପଟିପନ୍ନେନ ସମାଦାୟ ସିକ୍ଖିତବ୍ବତାୟ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସୟଂ ଜାତଂ, ନ ଅଞ୍ଞେନ କାରଣେନ, ତଞ୍ଚ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସୟତ୍ତଂ ଯଦି ସାସନେ ପଞ୍ଚସୀଲାଦିସ୍ସାପି ସମାନଂ, କିମିଦଂ ଅଧିସୀଲଂ ନ ସିୟା। ପଞ୍ଚସୀଲାଦିମତ୍ତେ ଠିତାନଞ୍ହି ଅନାଥପିଣ୍ଡିକାଦୀନଂ ଗହଟ୍ଠାନମ୍ପି ମଗ୍ଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ନ ହି ଅଧିସୀଲାଧିଚିତ୍ତଂ ୱିନା ମଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତି ହୋତି, ତଞ୍ଚ କିଞ୍ଚାପି କେସଞ୍ଚି ଅନୁପନିସ୍ସୟତାୟ ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ମଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତିୟା ହେତୁ ନ ହୋତି, ତଥାପି ଭୱନ୍ତରେ ଅୱସ୍ସଂ ହୋତେୱାତି ଅଧିସୀଲମେୱ କାଲଂ କରୋନ୍ତାନଂ କଲ୍ୟାଣପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲଂ ୱିୟ, ତେନାହ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେୟେୱ ଚ ପୱତ୍ତତୀତିଆଦି। ୱିୱଟ୍ଟଂ ପତ୍ଥେତ୍ୱା ରକ୍ଖିୟମାନମ୍ପି ପଞ୍ଚସୀଲାଦି ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେୟେୱ ପୱତ୍ତତି। ନ ହି ତଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିନ୍ତିଆଦି ପନ ଉକ୍କଟ୍ଠୱସେନ ସବ୍ବଂ ପାତିମୋକ୍ଖଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତଦେକଦେସଭୂତମ୍ପି ହି ପାଣାତିପାତାଦିନ୍ନାଦାନାଦିଗହଟ୍ଠସୀଲମ୍ପି ବୁଦ୍ଧାୟେୱ ୱିନୟେ ପାରାଜିକସୁତ୍ତୱିଭଙ୍ଗାଦୀସୁ ଆଗତୱସେନ ସବ୍ବସୋ କାୟୱଚୀଦ୍ୱାରେସୁ ମଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତିୟା ୱିବନ୍ଧକଅଜ୍ଝାଚାରସୋତଂ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ମଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତିୟା ପଦଟ୍ଠାନଭାୱେନ ପଞ୍ଞପେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ନ ଅଞ୍ଞେ। ମଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାୟ ହିସ୍ସ ଅଧିସୀଲତା ୱୁତ୍ତା। ତେନାହ ‘‘ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରତୋପି ଚ ମଗ୍ଗଫଲସମ୍ପୟୁତ୍ତମେୱ ସୀଲଂ ଅଧିସୀଲ’’ନ୍ତି। ତସ୍ସେୱ ହି ଅଧିସୀଲନ୍ତି ଅତ୍ଥୱଧାନେନ ମଗ୍ଗାଧିଟ୍ଠାନାତି। ଇଧ ଅନଧିପ୍ପେତନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ପଠମପାରାଜିକୱିସୟେ ‘‘ସିକ୍ଖା’’ତି ଅନଧିପ୍ପେତଂ।

ଲୋକିୟଅଟ୍ଠସମାପତ୍ତିଚିତ୍ତାନୀତି ସାସନସଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତେହି ଲୋକିୟଜନେହି ସମାପଜ୍ଜିତବ୍ବାନି ଅଟ୍ଠ ରୂପାରୂପଜ୍ଝାନସମ୍ପୟୁତ୍ତଚିତ୍ତାନି ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ହି ମହଗ୍ଗତେସୁ ଲୋକିୟଲୋକୁତ୍ତରଭେଦୋ ଅତ୍ଥି, ଯେନ ଲୋକିୟୱିସେସନଂ ଲୋକୁତ୍ତରନିୱତ୍ତନଂ ସିୟା। ତସ୍ମା ସାସନିକେହି ସମାପଜ୍ଜିତବ୍ବମହଗ୍ଗତଜ୍ଝାନନିୱତ୍ତନମେୱ ଲୋକିୟୱିସେସନଂ କତଂ। ଯଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ କାମାୱଚରାନି ପନ ଅଟ୍ଠ କୁସଲଚିତ୍ତାନୀତି ଏତ୍ଥାପି ଲୋକିୟୱିସେସନଂ କାତବ୍ବମେୱ। ଅୟମେୱ ହି ଅଧିଚିତ୍ତତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଭେଦୋ, ଯଂ ସାସନଂ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜନଂ। ଏୱଞ୍ଚ ଅବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେପି ସାସନସଭାୱଂ ଜାନନ୍ତାନଂ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧାଦୀନମ୍ପି ସୀଲଚିତ୍ତାନଂ ଅଧିସୀଲାଧିଚିତ୍ତତା ସମତ୍ଥିତା ହୋତି। ନ ୱିନା ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦାତି ଇଦଂ ପନ ଅଞ୍ଞେସଂ ଅଭିସମୟହେତୁଭାୱେନ ପଚ୍ଚେକବୁଦ୍ଧବୋଧିସତ୍ତାଦୀନଂ ଦେସନାସାମତ୍ଥିୟାଭାୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ଆୟତିଂ ୱାସନାହେତୁଂ ପନ ସୀଲଚିତ୍ତଂ ତେପି ଦେସେନ୍ତିୟେୱ, ତଞ୍ଚ ମଗ୍ଗହେତୁତାୟ ଅଧିସୀଲାଧିଚିତ୍ତମ୍ପି ହୋନ୍ତଂ ଅପ୍ପକତାୟ ୱିପ୍ଫାରିକତାବାହୁଜଞ୍ଞଭାୱେନ ଅବୋହାରିକନ୍ତି ‘‘ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେୟେୱା’’ତି ଅୱଧାରଣଂ କତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନ ହି ତଂସମାପନ୍ନୋତିଆଦିଅଟ୍ଠକଥାୱଚନେହି ଇଧ ଅଧିଚିତ୍ତନିଦ୍ଦେସେ, ଉପରି ଅଧିପଞ୍ଞାନିଦ୍ଦେସେ ଚ ମଗ୍ଗଫଲସମ୍ପୟୁତ୍ତଅଧିଚିତ୍ତଅଧିପଞ୍ଞାନମେୱ ପଟିକ୍ଖେପତୋ ଲୋକିୟାଧିଚିତ୍ତାଧିପଞ୍ଞାନଂ ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତତା, ତଂଦ୍ୱୟଂ ସମାପନ୍ନସ୍ସାପି ମେଥୁନଧମ୍ମସମାପଜ୍ଜନସଭାୱୋ ଚ ୱିଞ୍ଞାୟତି, ପାଳିୟଂ ପନ ‘‘ଯାୟଂ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖା, ଅୟଂ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଅଧିପ୍ପେତା ସିକ୍ଖା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଲୋକିୟାପି ଅଧିଚିତ୍ତାଧିପଞ୍ଞା ଅନଧିପ୍ପେତାତି ୱିଞ୍ଞାୟତି। ତସ୍ମା ପାଳିୟଂ ଅଟ୍ଠକଥାୟଞ୍ଚ ଏୱମଧିପ୍ପାୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ – ‘‘ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନମତ୍ତେ ଲୋକିୟଂ ଅଧିଚିତ୍ତଂ ଅଧିପଞ୍ଞା ଚ ପରିହାୟତି, ଅଧିସୀଲଂ ପନ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମତ୍ତେନ ନ ପରିହାୟତୀତି ପାଳିୟଂ ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖାୱ ୱୁତ୍ତା। ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ପଟିଲଦ୍ଧଲୋକୁତ୍ତରମଗ୍ଗସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ‘‘ମେଥୁନଂ ପଟିସେୱିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିତ୍ତମ୍ପି ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ସବ୍ବସୋ ଅକୁପ୍ପଧମ୍ମତ୍ତା, ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ସମାପତ୍ତିଲାଭୀନମ୍ପି କେନଚି କାରଣେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି କୁପ୍ପଧମ୍ମତ୍ତାତି ଇମଂ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ନ ହି ତଂସମାପନ୍ନୋ’’ତି ଲୋକୁତ୍ତରାୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅତ୍ଥି ଦିନ୍ନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦିନ୍ନନ୍ତି ଦାନଚେତନା ଅଧିପ୍ପେତା, ତସ୍ସ ଦିନ୍ନସ୍ସ ଫଲଂ ଅତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସ ନୟୋ ଅତ୍ଥି ଯିଟ୍ଠନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି। ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ହୁତାଦୀନଂ ସଙ୍ଗହୋ। ତତ୍ଥ ଯିଟ୍ଠନ୍ତି ମହାୟାଗୋ ସବ୍ବସାଧାରଣଂ ମହାଦାନମେୱ। ହୁତନ୍ତି ପହୋନକସକ୍କାରୋ, ଅତ୍ତନୋ ୱା ହୋତୁ, ପରେସଂ ୱା ଦସ ଅକୁସଲକମ୍ମପଥା, ସବ୍ବେପି ୱା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମା ଅନତ୍ଥୁପ୍ପାଦନତୋ ନ ସକଂ କମ୍ମଂ ନାମ, ତବ୍ବିପରୀତା କୁସଲା ଧମ୍ମା ସକଂ ନାମ, ତଦୁଭୟମ୍ପି ୱା କୁସଲାକୁସଲଂ କମ୍ମସ୍ସକୋମ୍ହୀତିଆଦିୱଚନତୋ ସତି ସଂସାରପ୍ପୱତ୍ତିୟଂ ଅଧିମୁଚ୍ଚନଟ୍ଠେନ ସତ୍ତାନଂ ସକନ୍ତି ଏୱଂ କମ୍ମସ୍ସକତାୟ ସକଭାୱେ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକତାୟ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଞ୍ଞାଣଂ କମ୍ମସ୍ସକତଞ୍ଞାଣଂ, ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଞ୍ଚେତଂ। ସାସନନିସ୍ସିତା ପନ ସବ୍ବାପି ୱଟ୍ଟଗାମିନିକୁସଲପଞ୍ଞା କମ୍ମସ୍ସକତଞ୍ଞାଣେ ପୱିଟ୍ଠା। ସାସନନିସ୍ସିତା ହି ୱିୱଟ୍ଟଗାମିନୀ ସବ୍ବାପି ପଞ୍ଞା ‘‘ସଚ୍ଚାନୁଲୋମିକଞ୍ଞାଣ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସା ଏୱ ଚ ଅଧିପଞ୍ଞା ତଦୱସେସଂ ସବ୍ବଂ କମ୍ମସ୍ସକତଞ୍ଞାଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ, ତେନେୱ ଭଗୱା ‘‘କମ୍ମସ୍ସକତଞ୍ଞାଣଂ ସଚ୍ଚାନୁଲୋମିକଞ୍ଞାଣଂ ମଗ୍ଗସମଙ୍ଗିସ୍ସ ଞାଣଂ ଫଲସମଙ୍ଗିସ୍ସ ଞାଣ’’ନ୍ତି ସବ୍ବମ୍ପି ଞାଣଚତୁକ୍କେୟେୱ ସଙ୍ଗହେସି। ତିଲକ୍ଖଣାକାରପରିଚ୍ଛେଦକଂ ପନ ୱିପସ୍ସନାଞାଣନ୍ତି ଇଦଂ ପନ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଆସନ୍ନପଚ୍ଚୟତାୟ ଉକ୍କଟ୍ଠୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତଦିତରାସଞ୍ହି ରତନତ୍ତୟାନୁସ୍ସରଣାଦିପଞ୍ଞାନମ୍ପି ମଗ୍ଗହେତୁତାୟ ଅଧିପଞ୍ଞତା ସମାନାୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ସାଜୀୱପଦଭାଜନୀୟୱଣ୍ଣନାନୟୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ପଚ୍ଚକ୍ଖାନୱିଭଙ୍ଗୱଣ୍ଣନା

ଦୁବ୍ବଲ୍ଲେଆୱିକତେତି ଯଂନୂନାହଂ ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖେୟ୍ୟନ୍ତିଆଦିନା ଦୁବ୍ବଲଭାୱେ ପକାସିତେ। ମୁଖାରୁଳ୍ହତାତି ଲୋକଜନାନଂ ସତ୍ତଗ୍ଘାତିଆଦୀସୁ ମୁଖାରୁଳ୍ହଞ୍ଞାୟେନାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଦିରତ୍ତତିରତ୍ତନ୍ତି (ପାଚି। ୫୨) ଏତ୍ଥ ଯଥା ଅନ୍ତରନ୍ତରା ସହସେୟ୍ୟୱସେନ ତିରତ୍ତଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ନିରନ୍ତରମେୱ ତିସ୍ସୋ ରତ୍ତିୟୋ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ସଦ୍ଧିଂ ସହସେୟ୍ୟାୟ ଅରୁଣୁଟ୍ଠାପନୱସେନ ତିରତ୍ତଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ‘‘ଦିରତ୍ତତିରତ୍ତ’’ନ୍ତି ଅତ୍ଥୱଧାନେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦିରତ୍ତଗ୍ଗହଣସ୍ସ ପୟୋଜନମ୍ପି ସକ୍କା ଗହେତୁଂ, ଏୱମିଧାପି ଦୁବ୍ବଲ୍ଲଂ ଅନାୱିକତ୍ୱାତି ଇମସ୍ସାପି ଗହଣସ୍ସ ପୟୋଜନମତ୍ଥେୱାତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଯସ୍ମା ୱା ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନସ୍ସାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ଇଦାନି ଦୁବ୍ବଲ୍ଲଂ ଅନାୱିକତ୍ୱାତି ଇମସ୍ସ ପୁରିମପଦସ୍ସେୱ ୱିୱରଣଭାୱଂ ୱିନାପି ୱିସୁଂ ଅତ୍ଥସବ୍ଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅପିଚାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିସେସାୱିସେସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯେନ ୱାକ୍ୟେନ ଦୁବ୍ବଲ୍ଲାୱିକମ୍ମମେୱ ହୋତି, ନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ, ତତ୍ଥ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଦୁବ୍ବଲ୍ଲାୱିକମ୍ମାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିସେସୋ ହୋତି। ଯେନ ପନ ୱଚନେନ ତଦୁଭୟମ୍ପି ହୋତି, ତତ୍ଥ ନେୱତ୍ଥି ୱିସେସୋ ଅୱିସେସୋପି, ତଂ ୱିସେସାୱିସେସଂ। ‘‘କଠ କିଚ୍ଛଜୀୱନେ’’ତି ଧାତୁସୁ ପଠିତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘କିଚ୍ଛଜୀୱିକପ୍ପତ୍ତୋ’’ତି। ଉକ୍କଣ୍ଠନଞ୍ହି ଉକ୍କଣ୍ଠା, ତଂ ଇତୋ ଗତୋତି ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ, କିଚ୍ଛଜୀୱିକଂ ପତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଦ୍ଧଂ ଗତୋ କଣ୍ଠୋ ଏତିସ୍ସାତି ଉକ୍କଣ୍ଠା, ଅନଭିରତିୟା ୱଜେ ନିରୁଦ୍ଧଗୋଗଣୋ ୱିୟ ଗମନମଗ୍ଗଂ ଗୱେସନ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଉକ୍କଣ୍ଠୋ ହୋତି, ତଂ ଉକ୍କଣ୍ଠଂ। ଅନଭିରତିଂ ଇତୋତିପି ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ – ‘‘ଉଦ୍ଧଂ କଣ୍ଠଂ କତ୍ୱା ୱିହରମାନୋ’’ତି। ସା ଚ ଉକ୍କଣ୍ଠତା ୱିକ୍ଖେପେନେୱାତି ୱିକ୍ଖିତ୍ତୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ସମଣଭାୱତୋତି ଉପସମ୍ପଦତୋ। ଭାୱୱିକପ୍ପାକାରେନାତି ଭିକ୍ଖୁଭାୱତୋ ଚୱିତ୍ୱା ଯଂ ଯଂ ଗିହିଆଦିଭାୱଂ ପତ୍ତୁକାମୋ ‘‘ଅହଂ ଅସ୍ସ’’ନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଭୱନଂ ୱିକପ୍ପେତି, ତେନ ତେନ ଗିହିଆଦିଆକାରେନ, ଅତ୍ତନୋ ଭୱନସ୍ସ ୱିକପ୍ପନାକାରେନାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

୪୬।ପାଳିୟଂଯଦି ପନାହନ୍ତି ଅହଂ ଯଦି ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖେୟ୍ୟଂ, ସାଧୁ ୱତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପାହଂ, ହନ୍ଦାହନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ‘‘ହୋତି ମେ ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖେୟ୍ୟ’’ନ୍ତି ମମ ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ୱଦତି।

୫୦।ନରମାମୀତି ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ଦୁକ୍ଖବହୁଲତାୟ ସୁଖାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ନାଭିରମାମୀତି ପବ୍ବଜ୍ଜାୟ ୱିଜ୍ଜମାନେପି ଅନୱଜ୍ଜସୁଖେ ଅତ୍ତନୋ ଅଭିରତିଅଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି।

୫୧।ତେନେୱ ୱଚୀଭେଦେନାତି ୱଚୀଭେଦଂ କତ୍ୱାପି ଅଞ୍ଞେନ କାୟପ୍ପୟୋଗେନ ୱିଞ୍ଞାପନଂ ନିୱତ୍ତେତି। ଅୟଂ ସାସନଂ ଜହିତୁକାମୋତିଆଦିନା ଭାସାକୋସଲ୍ଲାଭାୱେନ ସବ୍ବସୋ ପଦତ୍ଥାୱବୋଧାଭାୱେପି ‘‘ଅୟଂ ଅତ୍ତନୋ ପବ୍ବଜିତଭାୱଂ ଜହିତୁକାମୋ ଇମଂ ୱାକ୍ୟଭେଦଂ କରୋତୀ’’ତି ଏତ୍ତକଂ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ଥମତ୍ତଂ ଚେପି ସୋ ତାୱ ଜାନାତି, ପଚ୍ଚକ୍ଖାନମେୱ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତେନାହ ‘‘ଏତ୍ତକମତ୍ତମ୍ପି ଜାନାତୀ’’ତି। ପଦପଚ୍ଛାଭଟ୍ଠନ୍ତି ପଦପରାୱତ୍ତି, ମାଗଧଭାସତୋ ଅୱସିଟ୍ଠା ସବ୍ବାପି ଭାସା ‘‘ମିଲକ୍ଖଭାସା’’ତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଖେତ୍ତମେୱ ଓତିଣ୍ଣନ୍ତି ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନସ୍ସ ରୁହନଟ୍ଠାନଭୂତଂ ଖେତ୍ତମେୱ ଓତିଣ୍ଣଂ।

ଦୂତନ୍ତି ମୁଖସାସନଂ। ସାସନନ୍ତି ପଣ୍ଣସାସନଂ, ଭିତ୍ତିଥମ୍ଭାଦୀସୁ ଅକ୍ଖରଂ ୱା ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତି। ପଚ୍ଚକ୍ଖାତୁକାମତାଚିତ୍ତେ ଧରନ୍ତେୟେୱ ୱଚୀଭେଦସମୁପ୍ପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ଚିତ୍ତସମ୍ପୟୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନିୟମିତାନିୟମିତୱସେନ ୱିଜାନନଭେଦଂ ଦସ୍ସେତୁମାହ ଯଦି ଅୟମେୱ ଜାନାତୂତିଆଦି। ଅୟଞ୍ଚ ୱିଭାଗୋ ୱଦତି ୱିଞ୍ଞାପେତୀତି ଏତ୍ଥ ଯସ୍ସ ୱଦତି, ତସ୍ସେୱ ୱିଜାନନଂ ଅଧିପ୍ପେତନ୍ତି ଇମିନା ୱୁତ୍ତନୟେନ ଲଦ୍ଧୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ନ ହେତ୍ଥ ଏକସ୍ସ ୱଦତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପେତୀତି ଅୟମତ୍ଥୋ ସମ୍ଭୱତି। ‘‘ତେସୁ ଏକସ୍ମିଂ ଜାନନ୍ତେପୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ଦ୍ୱେୟେୱ ଜାନନ୍ତୁ ଏକୋ ମା ଜାନାତୂ’’ତି ଏୱଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଜନାନଂ ନିୟମେତ୍ୱା ଆରୋଚିତେପି ତେସୁ ଏକସ୍ମିମ୍ପି ଜାନନ୍ତେ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତିୟେୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ପରିସଙ୍କମାନୋତି ‘‘ୱାରେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଆସଙ୍କମାନୋ। ସମୟଞ୍ଞୂତି ସାସନସଙ୍କେତଞ୍ଞୂ, ଇଧ ପନ ଅଧିପ୍ପାୟମତ୍ତଜାନନେନାପି ସମୟଞ୍ଞୂ ନାମ ହୋତି, ତେନାହ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋତିଆଦି। ତସ୍ମା ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତିଆଦିଖେତ୍ତପଦାନଂ ସବ୍ବସୋ ଅତ୍ଥଂ ଞତ୍ୱାପି ସଚେ ‘‘ଭିକ୍ଖୁଭାୱତୋ ଚୱିତୁକାମତାୟ ଏସ ୱଦତୀ’’ତି ଅଧିପ୍ପାୟଂ ନ ଜାନାତି, ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱ ହୋତି ସିକ୍ଖା। ଅତ୍ଥଂ ପନ ଅଜାନିତ୍ୱାପି ‘‘ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ ୱଦତୀ’’ତି ତଂ ଜାନାତି, ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱ ହୋତି ସିକ୍ଖା। ସୋତୱିଞ୍ଞାଣୱୀଥିୟା ସଦ୍ଦମତ୍ତଗ୍ଗହଣମେୱ, ଅତ୍ଥଗ୍ଗହଣଂ ପନ ମନୋୱିଞ୍ଞାଣୱୀଥିପରମ୍ପରାୟାତି ଆହ ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱାତିଆଦି।

୫୩।ୱଣ୍ଣପଟ୍ଠାନନ୍ତି ସଝ୍ଝୁଗୁଣୱଣ୍ଣପ୍ପକାସକଂ ପକରଣଂ। ଉପାଲିଗାଥାସୂତି ଉପାଲିସୁତ୍ତେ ଉପାଲିଗହପତିନା ଧୀରସ୍ସ ୱିଗତମୋହସ୍ସାତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତଗାଥାସୁ। ଯଥାରୁତନ୍ତି ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତମେୱାତି ଅଜ୍ଝୋ। ଅନନ୍ତବୁଦ୍ଧୀତିଆଦୀନି ୱଣ୍ଣପଟ୍ଠାନେ ଆଗତନାମାନି। ଧୀରନ୍ତିଆଦୀନି (ମ। ନି। ୨।୭୬) ପନ ଉପାଲିଗାଥାସୁ। ତଜ୍ଝ ବୋଧି ୱୁଚ୍ଚତି ସଜ୍ଝଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ, ସା ଜାନନହେତୁତ୍ତା ପଞ୍ଞାଣଂ ଏତସ୍ସାତି ବୋଧିପଞ୍ଞାଣୋ। ସ୍ୱାକ୍ଖାତଂ ଧମ୍ମନ୍ତିଆଦୀସୁ ଧମ୍ମ-ସଦ୍ଦୋ ସ୍ୱାକ୍ଖାତାଦିପଦାନଂ ଧମ୍ମୱୋଚନଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତୋ। ତସ୍ମା ସ୍ୱାକ୍ଖାତଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତେଯେୱ ୱୋଚନେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ନାମ ହୋତି। ଧମ୍ମ-ସଦ୍ଦେନ ସହ ଯୋଜେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତେ ପନ ଯଥାରୁତୱସେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନନ୍ତି ୱେଦିତଜ୍ଝଂ। ସୁପ୍ପଟିପନ୍ନଂ ସଙ୍ଘନ୍ତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। କୁସଲଂ ଧମ୍ମନ୍ତିଆଦୀନିପି କୁସଲା ଧମ୍ମା ଅକୁସଲା ଧମ୍ମାତିଆଦିଧମ୍ମମେୱ (ଧ। ସ। ତିକମାତିକା ୧) ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନାମାନି, ଇତରଥା ଅକୁସଲଧମ୍ମପଚ୍ଚକ୍ଖାନେ ଦୋସାଭାୱପ୍ପସଙ୍ଗତୋତି, ତେନାହ ଚତୁରାସୀତିଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସହସ୍ସେସୂତିଆଦି। ପଠମପାରାଜିକନ୍ତିଆଦିନା ସିକ୍ଖାପଦାନଂଯେୱ ଗହଣଂ ୱେଦିତଜ୍ଝଂ, ନ ଆପତ୍ତୀନଂ।

ଯସ୍ସ ମୂଲେନାତି ଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ। ଆଚରିଯୱୋଚନେସୁ ଯୋ ଉପଜ୍ଝଂ ଅଦତ୍ୱା ଆଚରିଯୋୱ ହୁତ୍ୱା ପଜ୍ଜାଜେସି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ''ଯୋ ମଂ ପଜ୍ଜାଜେସୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସ ମୂଲେନାତି ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ। ଓକଲ୍ଲକୋତି ଖୁପ୍ପିପାସାଦିଦୁକ୍ଖାତୁରାନଂ କିସଲୂଖସରୀରୱେସାନଂ ଗହଟ୍ଠମନୁସ୍ସାନଂ ଅଧିୱଚନଂ। ମୋଠଇବଦ୍ଧୋତି ବଦ୍ଧକେସକଲାପୋ ଗହଟ୍ଠୋ। କୁମାରକୋତି କୁମାରାୱଜ୍ଝୋ ଅତିୱିଯ ଦହରୋ ସାମଣେରୋ। ଚେଲ୍ଲକୋତି ତତୋ କିଞ୍ଚି ମହନ୍ତୋ। ଚେଟକୋତି ମଜ୍ଝିମୋ। ମୋଠଇଗଲ୍ଲୋତି ମହାସାମଣେରୋ। ସମଣୁଦ୍ଦେସୋତି ଅୱିସେସତୋ ସାମଣେରାଧିୱଚନଂ। ଅସୁଚିସଙ୍କସ୍ସରସମାଚାରୋତି ଅସୁଚି ହୁତ୍ୱା ''ମଯା କତଂ ପରେ ଜାନନ୍ତି ନୁ ଖୋ, ନ ନୁ ଖୋ''ତି ଅତ୍ତନା, ''ଅସୁକେନ ନୁ ଖୋ ଇଦଂ କତ''ନ୍ତି ପରେହି ଚ ସଙ୍କାଯ ସରିତଜ୍ଝେନ ଅନୁସ୍ସରିତଜ୍ଝେନ ସମାଚାରେନ ଯୁତ୍ତୋ। ସଞ୍ଜାତରାଗାଦିକଚୱରତ୍ତା କସମ୍ଭୁଜାତୋ। କୋଣ୍ଡୋତି ଦୁସ୍ସୀଲାଧିୱଚନମେତଂ।

୫୪।ତିହେତୁକପଟିସନ୍ଧିକାତି ଅତିଖିପ୍ପଂ ଜାନନସମତ୍ଥେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଦୁହେତୁକାନଂ ତଜ୍ଝ ଅସମ୍ଭୱତୋ। ସଭାଗସ୍ସାତି ପୁରିସସ୍ସ। ୱିସଭାଗସ୍ସାତି ମାତୁଗାମସ୍ସ। ପୋକ୍ଖରୂପସଦିସସ୍ସାତି ମତ୍ତିକାଦୀହି କତରୂପସଦିସସ୍ସ। ଗରୁମେଧସ୍ସାତି ଆରମ୍ମଣେସୁ ଲହୁପ୍ପୱତ୍ତିଯା ଅଭାୱତୋ ଦନ୍ଧଗତିକତାଯ ଗରୁପଞ୍ଞସ୍ସ, ମନ୍ଦପଞ୍ଞସ୍ସାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଇଦାନେଜ୍ଝ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନୱାରସ୍ସ ପାଠଇଯଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତନଯାନଂ ସମ୍ପିଣ୍ଡନୱସେନ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱେଦିତଜ୍ଝୋ – ତଜ୍ଝ ହି ସାମଞ୍ଞା ଚୱିତୁକାମୋତିଆଦୀହି ପଦେହି ଚିତ୍ତନିଯମଂ ଦସ୍ସେତି। ବୁଦ୍ଧନ୍ତିଆଦୀହି ପଦେହି ଖେତ୍ତନିଯମଂ, ପଚ୍ଚକ୍ଖାମି ଧାରେତୀତି ଏତେନ କାଲନିଯମଂ, ୱଦତୀତି ଇମିନା ପଯୋଗନିଯମଂ, ଅଲଂ ମେ ବୁଦ୍ଧେନ, କିଂ ନୁ ମେ, ନ ମମଜ୍ଝୋ, ସୁମୁତ୍ତାହନ୍ତିଆଦୀହି ଅନାମଟ୍ଠକାଲୱସେନପି ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି, ୱିଞ୍ଞାପେତୀତି ଇମିନା ୱିଜାନନନିଯମଂ, ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ସିକ୍ଖଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସ ସନ୍ତିକେତିଆଦୀହି ପୁଗ୍ଗଲନିଯମଂ, ସୋ ଚ ନପ୍ପଟିୱିଜାନାତୀତିଆଦୀହି ୱିଜାନନନିଯମାଭାୱେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି, ଦୱାଯାତିଆଦୀହି ଚିତ୍ତନିଯମାଭାୱେନ, ସାୱେତୁକାମୋ ନ ସାୱେତୀତି ଇମିନା ପଯୋଗନିଯମାଭାୱେନ, ଅୱିଞ୍ଞୁସ୍ସ ସାୱେତି ୱିଞ୍ଞୁସ୍ସ ନ ସାୱେତୀତି ଏତେହି ଯଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସାୱେତି, ତସ୍ସେୱ ସୱନେ ସୀସଂ ଏତି, ନାଞ୍ଞସ୍ସାତି। ସଜ୍ଝସୋ ୱା ପନ ନ ସାୱେତି ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା ହୋତି ସିକ୍ଖାତି ଇଦଂ ପନ ଚିତ୍ତାଦିନିଯମେନେୱ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି, ନ ଅଞ୍ଞଥାତି ଦସ୍ସନଜ୍ଝଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଚିତ୍ତଖେତ୍ତକାଲପଯୋଗପୁଗ୍ଗଲୱିଜାନନୱସେନ ସିକ୍ଖାଯ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ଞତ୍ୱା ତଦଭାୱେନ ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ୱେଦିତଜ୍ଝଂ।

କଥଂ? ଉପସମ୍ପନ୍ନଭାୱତୋ ଚୱିତୁକାମତାଚିତ୍ତେନେୱ ହି ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି, ନ ଦୱା ୱା ରୱା ୱା ଭଣନ୍ତସ୍ସ। ଏୱଂ ଚିତ୍ତୱସେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି, ନ ତଦଭାୱେନ। ତଥା ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତାନଂ ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରିପରିଯୋସାନାନଂ ଚତୁଦ୍ଦସନ୍ନଞ୍ଚେୱ ଗିହୀତି ମଂ ଧାରେହୀତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତାନଂ ଗିହିଆଦୀନଂ ଅସକ୍ୟପୁତ୍ତିଯପରିଯୋସାନାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଞ୍ଚାତି ଇମେସଂ ଦ୍ୱାୱୀସତିଯା ଖେତ୍ତପଦାନଂ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ସଭ୍ୱୋଚନସ୍ସ ୱସେନ ତେସୁ ଯଂ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତୁକାମସ୍ସ ଯଂ କିଞ୍ଚି ୱଦତୋପି ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି। ଏୱଂ ଖେତ୍ତୱସେନ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି, ନ ତଦଭାୱେନ। ତଜ୍ଝ ଯଦେତଂ ''ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତି ଚ ମଂ ଧାରେହୀତି ଚା''ତି ୱୁତ୍ତଂ ୱତ୍ତମାନକାଲୱଚନଂ, ଯାନି ଚ ''ଅଲଂ ମେ ବୁଦ୍ଧେନ, କିଂ ନୁ ମେ ବୁଦ୍ଧେନ, ନ ମମଜ୍ଝୋ ବୁଦ୍ଧେନ, ସୁମୁତ୍ତାହଂ ବୁଦ୍ଧେନା''ତିଆଦିନା ନଯେନ ଆଖ୍ୟାତୱସେନ କାଲଂ ଅନାମସିତ୍ୱା ପୁରିମେହି ଚୁଦ୍ଦସହି ପଦେହି ସଦ୍ଧିଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତାନି ଅଲଂ ମେତିଆଦୀନି ଚତ୍ତାରି ପଦାନି, ତେସଂଯେୱ ଚ ସଭ୍ୱୋଚନାନଂ ୱସେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି, ନ ପନ ''ପଚ୍ଚକ୍ଖାସି''ନ୍ତି ୱା, ''ପଚ୍ଚକ୍ଖିସ୍ସ''ନ୍ତି ୱା, ''ମଂ ଧାରେସୀ''ତି ୱା, ''ମଂ ଧାରେସ୍ସସୀ''ତି ୱା, ''ଯଂନୂନ ପଚ୍ଚକ୍ଖେଯ୍ୟ''ନ୍ତି ୱାତିଆଦୀନି ଅତୀତାନାଗତପରିକପ୍ପୱଚନାନି ଭଣନ୍ତସ୍ସ। ଏୱଂ ୱତ୍ତମାନକାଲୱସେନ ଚେୱ ଅନାମଟ୍ଠକାଲୱସେନ ଚ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି, ନ ତଦଭାୱେନ। ପଯୋଗୋ ପନ ଦୁୱିଧୋ କାଯିକୋ ୱାଚସିକୋ, ତଜ୍ଝ ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀତିଆଦିନା ନଯେନ ଯାଯ କାଯଚି ଭାସାଯ ୱଚୀଭେଦଂ କତ୍ୱା ୱାଚସିକପଯୋଗେନେୱ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି, ନ ଅକ୍ଖରଲିଖନଂ ୱା ହଜ୍ଝମୁଦ୍ଦାଦିଦସ୍ସନଂ ୱା କାଯପଯୋଗଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ। ଏୱଂ ୱାଚସିକପଯୋଗେନେୱ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି, ନ ତଦଭାୱେନ।

ପୁଗ୍ଗଲୋ ପନ ଦୁୱିଧୋ ଯୋ ଚ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ଯସ୍ସ ଚ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ତଜ୍ଝ ଯୋ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ସୋ ସଚେ ଉମ୍ମତ୍ତକଖିତ୍ତଚିତ୍ତୱେଦନଟ୍ଟାନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ନ ହୋତି, ଯସ୍ସ ପନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାତି, ସୋ ସଚେ ମନୁସ୍ସଜାତିକୋ ହୋତି, ନ ଚ ଉମ୍ମତ୍ତକାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ସମ୍ମୁଖୀଭୂତୋ ଚ, ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି। ନ ହି ଅସମ୍ମୁଖୀଭୂତସ୍ସ ଦୂତେନ ୱା ପଣ୍ଣେନ ୱା ଆରୋଚନଂ ରୁହତି। ଏୱଂ ଯଥାୱୁତ୍ତପୁଗ୍ଗଲୱସେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି, ନ ତଦଭାୱେନ। ୱିଜାନନମ୍ପି ନିଯମିତାନିଯମିତୱସେନ ଦୁୱିଧଂ। ତଜ୍ଝ ଯସ୍ସ ଯେସଂ ୱା ନିଯମେତ୍ୱା ଇମସ୍ସ ଇମେସଂ ୱା ଆରୋଚେମୀତି ୱଦତି, ସଚେ ତେ ଯଥା ପକତିଯା ଲୋକେ ମନୁସ୍ସା ୱଚନଂ ସୁତ୍ୱା ଆୱଜ୍ଜନସମଯେ ଜାନନ୍ତି, ଏୱଂ ତସ୍ସ ୱଚନାନନ୍ତରମେୱ ''ଅଯଂ ଉକ୍କଣ୍ଠିତୋ''ତି ୱା, ''ଗିହିଭାୱଂ ପଜ୍ଝଯତୀ''ତି ୱା ଯେନ କେନଚି ଆକାରେନ ମନୁସ୍ସଜାତିକୋ ୱଚନଜ୍ଝଂ ଜାନାତି, ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱ ହୋତି ସିକ୍ଖା। ଅଥ ଅପରଭାଗେ ''କିଂ ଇମିନା ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଜାନନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେ ୱା ଜାନନ୍ତି, ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାତାୱ ହୋତି। ଅନିଯମେତ୍ୱା ଆରୋଚେନ୍ତସ୍ସ ପନ ସଚେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଯୋ କୋଚି ମନୁସ୍ସଜାତିକୋ ୱଚନଜ୍ଝଂ ଜାନାତି, ପଚ୍ଚକ୍ଖାତା ହୋତି ସିକ୍ଖା, ଏୱଂ ଜାନନୱସେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି, ନ ତଦଭାୱେନ। ଇତି ଇମେସଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରାନଂ ଚିତ୍ତାଦୀନଂ ୱସେନେୱ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନଂ ହୋତି, ନ ଅଞ୍ଞଥାତି ଦଟ୍ଠଜ୍ଝଂ।

ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ମୂଲପଞ୍ଞତ୍ତିୱଣ୍ଣନା

୫୫।ଇତୋପଟ୍ଠାଯାତି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲପଦତୋ ପଟ୍ଠାଯ। ମେଥୁନଧମ୍ମୋ ଯଥା ସରୂପେନେୱ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ, ଏୱଂ ଦସ୍ସନାଦିଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଧମ୍ମପରିୱାରତ୍ତାପି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଯସ୍ମାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଅୱସ୍ସୁତାନନ୍ତି ମେଥୁନରାଗେନ ତିନ୍ତାନଂ। ପରିଯୁଟ୍ଠିତାନନ୍ତି ମେଥୁନରାଗେନ ଅଭିଭୂତଚିତ୍ତାନଂ। ମେଥୁନ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ସଦିସସଦ୍ଦପଅଯାଯତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ''ସଦିସାନ''ନ୍ତି, ରତ୍ତତାଦୀହି ସଦିସାନନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋ। ଇଦଞ୍ଚ ଯେଭୁଯ୍ୟତୋ ୱୁତ୍ତଂ ଉଭୋସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ରାଗାଭାୱେପି ଇତରସ୍ସ ମେଥୁନସେୱନସଂସିଦ୍ଧିତୋ। ମେଥୁନ-ସଦ୍ଦୋ ୱା ଉଭଯସଦ୍ଦପଅଯାଯୋ, ମେଥୁନଂ ଯୁଗଠଅଂ ଯମକଂ ଉଭଯନ୍ତି ହି ଅଜ୍ଝତୋ ଏକଂ, ତେନାହ ''ଉଭିନ୍ନଂ ରତ୍ତାନ''ନ୍ତି। ''ଦ୍ୱଯଂଦ୍ୱଯସମାପତ୍ତୀ''ତି ହି ପାଠଇଯମ୍ପି ୱୁତ୍ତଂ। ନିମିତ୍ତେନାତି ଭୁମ୍ମଜ୍ଝେ କରଣୱଚନଂ, ଇଜ୍ଝିନିମିତ୍ତେ ଅତ୍ତନୋ ନିମିତ୍ତଂ ପୱେସେତୀତି ଅଜ୍ଝୋ। ନିମିତ୍ତଂ ଅଙ୍ଗଜାତନ୍ତି ଅଜ୍ଝତୋ ଏକଂ। ତିଲଫଲନ୍ତି ସାସପମତ୍ତଂ ତିଲବୀଜଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ନ କୋସସହିତଂ ଫଲନ୍ତି ଆହ ''ତିଲବୀଜମତ୍ତମ୍ପୀ''ତି। ଅଲ୍ଲୋକାସେତି ସଭାୱେନ ପିହିତସ୍ସ ନିମିତ୍ତସ୍ସ ପକତିୱାତେନ ଅସମ୍ଫୁଟ୍ଠେ ତିନ୍ତପ୍ପଦେସେ। ତାଦିସୋ ପଦେସୋ ସଚେପି କେନଚି ୱାତାଦିୱିକାରେନ ସୁକ୍ଖତି, ତଥାପି ଅନଲ୍ଲୋକାସୋତି ଉପକ୍କମତୋ ପାରାଜିକମେୱ।

ୱେମଜ୍ଝନ୍ତି ଯଥା ଚତ୍ତାରି ପସ୍ସାନି ଅଫୁସନ୍ତୋ ପୱେସେତି, ଏୱଂ କତୱିୱରସ୍ସ ଇଜ୍ଝିନିମିତ୍ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝନ୍ତରତଲଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ପୁରିସନିମିତ୍ତେ ପନ ମଜ୍ଝନ୍ତି ଅଗ୍ଗକୋଟିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଉପରୀତି ମଜ୍ଝିମପଜ୍ଝେନ ସମିଞ୍ଜିତ୍ୱା ପୱେସିଯମାନସ୍ସ ଅଙ୍ଗଜାତସ୍ସ ସମିଞ୍ଜିତଙ୍ଗୁଲିଯା ମଜ୍ଝିମପଜ୍ଝପିଟ୍ଠିସଦିସଅଗ୍ଗକୋଟିଯେୱ। ହେଟ୍ଠା ପୱେସେନ୍ତୋତି ଇଜ୍ଝିନିମିତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠାଭାଗେନ ଛୁପିଯମାନଂ ପୱେସେନ୍ତୋ, ଯଥା ଇଜ୍ଝିନିମିତ୍ତସ୍ସ ଅଲ୍ଲୋକାସଂ ହେଟ୍ଠିମତଲଂ ତିଲବୀଜମତ୍ତମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ନିମିତ୍ତେନ ଛୁପତି, ଏୱଂ ପୱେସେନ୍ତୋତି ଅଜ୍ଝୋ। ଛୁପନମେୱ ହେଜ୍ଝ ପୱେସନଂ, ଏୱଂ ସେସେସୁପି। ମଜ୍ଝେନ ପୱେସେନ୍ତୋତି ଅଜ୍ଝନ୍ତରତଲେନ ଛୁପିଯମାନଂ ପୱେସେନ୍ତୋ, ଯଥା ଅଜ୍ଝନ୍ତରତଲଂ ଛୁପତି, ଏୱଂ ପୱେସେନ୍ତୋତି ଅଜ୍ଝୋ। କଜ୍ଝଚି ଅଚ୍ଛୁପନ୍ତଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଆକାସଗତମେୱ ନୀହରନ୍ତସ୍ସ ନଜ୍ଝି ପାରାଜିକଂ, ଦୁକ୍କଟଂ ପନ ହୋତି ଛିନ୍ନସୀସୱଜ୍ଝୁସ୍ମିଂ (ପାରା। ୭୩) ୱିଯ। ମଜ୍ଝେନେୱ ଛୁପନ୍ତଂ ପୱେସେନ୍ତୋତି ଅଗ୍ଗକୋଟିଯା ଛୁପନ୍ତଂ ପୱେସେନ୍ତୋ। ମଜ୍ଝିମପଜ୍ଝପିଟ୍ଠିଯା ସଙ୍କୋଚେତ୍ୱାତି ନିମିତ୍ତଂ ଅତ୍ତନୋ ମଜ୍ଝିମପଜ୍ଝପିଟ୍ଠିଯା ସମିଞ୍ଜିତ୍ୱା ଉପରିଭାଗେନ ଛୁପନ୍ତଂ ପୱେସେନ୍ତୋପି। କିଂ ୱିଯ? ସମିଞ୍ଜିତଙ୍ଗୁଲି ୱିଯାତି ଯୋଜନା। ଅଥ ୱା ମଜ୍ଝିମପଜ୍ଝପିଟ୍ଠିଯା ସମିଞ୍ଜିତଙ୍ଗୁଲି ୱିଯାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ସମିଞ୍ଜିତଙ୍ଗୁଲିଂ ୱା ମଜ୍ଝିମପଜ୍ଝପିଟ୍ଠିଯା ପୱେସେନ୍ତୋ ୱିଯାତିପି ଯୋଜେତଜ୍ଝଂ। ଉପରିଭାଗେନାତି ସଙ୍କୋଚିତସ୍ସ ନିମିତ୍ତସ୍ସ ଉପରିକୋଟିଯା।

ଇଦାନି ପୁରିସନିମିତ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତେସୁ ଛସୁ ''ଉପରୀ''ତି ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଛଟ୍ଠସ୍ସ ଠାନସ୍ସ ୱସେନ ୱିସୁଂ ଚତ୍ତାରି ପସ୍ସାନି ଗହେତ୍ୱା ପୁରିସନିମିତ୍ତେ ଦସଟ୍ଠାନଭେଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ତଜ୍ଝାତିଆଦିମାହ। ହେଟ୍ଠା ପନ ଅଗହିତଗ୍ଗହଣୱସେନ ଛ ଠାନାନି ୱୁତ୍ତାନି। ତୁଲାଦଣ୍ଡସଦିସଂ ପୱେସେନ୍ତସ୍ସାପୀତି ଅସମିଞ୍ଜିତ୍ୱା ଉଜୁକଂ ପୱେସେନ୍ତସ୍ସ। ଚମ୍ମଖୀଲନ୍ତି ଏଠଅକାଦୀନଂ ଗୀୱାଯ ୱିଯ ନିମିତ୍ତେ ଜାତଂ ଚମ୍ମଙ୍କୁରଂ, ''ଉଣ୍ଡିଗଣ୍ଡୋ''ତିପି ୱଦନ୍ତି। ''ଉପହତକାଯପ୍ପସାଦ''ନ୍ତି ଅୱତ୍ୱା ନଟ୍ଠକାଯପ୍ପସାଦନ୍ତି ୱଚନେନ ଉପାଦିନ୍ନଭାୱେ ସତି କେନଚି ପଚ୍ଚଯେନ ଉପହତେପି କାଯପ୍ପସାଦେ ଉପହତିନ୍ଦ୍ରିଯୱଜ୍ଝୁସ୍ମିଂ (ପାରା। ୭୩) ୱିଯ ପାରାଜିକମେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ଇଜ୍ଝିନିମିତ୍ତସ୍ସ ପନ ନଟ୍ଠେପି ଉପାଦିନ୍ନଭାୱେ ସତି ମତସରୀରେ ୱିଯ ପାରାଜିକକ୍ଖେତ୍ତତା ନ ୱିଜହତୀତି ୱେଦିତଜ୍ଝା। ମେଥୁନସ୍ସାଦେନାତି ଇଦଂ କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେ ସତି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ବୀଜାନୀତି ଅଣ୍ଡାନି।

ମୁଖଂ ଅପିଧାଯାତି ପମାଦେନ ସମୁପ୍ପନ୍ନମ୍ପି ହାସଂ ବୀଜନିଯା ପଟିଚ୍ଛାଦନମ୍ପି ଅକତ୍ୱା ନିସୀଦନଂ ଅଗାରୱନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଥ ୱା ଅପିଧାଯାତି ପିଦହିତ୍ୱା, ବୀଜନିଯା ମୁଖଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ହସମାନେନ ନ ନିସୀଦିତଜ୍ଝନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋ।

ଦନ୍ତଵିଦଂସକନ୍ତି ଦନ୍ତେ ଦସ୍ସେତ୍ଵା। ଗବ୍ଭିତେନାତି ‘‘ଅଯୁତ୍ତକଥା’’ତି ସଙ୍କୋଚଂ ଅନାପଜ୍ଜନ୍ତେନ, ନିରଵସେସାଧିପ୍ପାଯକଥନେ ସଞ୍ଜାତୁସ୍ସାହେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିଵଣ୍ଣନା

ପାରାଜିକଵତ୍ଥୁଭୂତାତି ଯେସଂ ତୀସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ତିଲବୀଜମତ୍ତମ୍ପି ନିମିତ୍ତସ୍ସ ପଵେସୋକାସୋ ହୋତି, ତେ ଇତ୍ଥିପୁରିସାଦିଭେଦା ସବ୍ବେ ସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତି, ନ ଇତରେ। ଇଧ ପନ ତିରଚ୍ଛାନଗତାଯାତି-ପାଠେଇପଦାନୁରୂପତୋ ନ ସଵ୍ଵାତିଆଦିନା ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଵସେନ ଵୁତ୍ତଂ। ଗୋନସାତି ସପ୍ପଵିସେସା, ଯେସଂ ପିଟ୍ଠୀସୁ ମହନ୍ତମହନ୍ତାନି ମଣ୍ଡଲାନି ହୋନ୍ତି। କଚ୍ଛପମଣ୍ଡୂକାନଂ ଚତୁପ୍ପଦତ୍ତେପି ଓଦକତାସାମଞ୍ଞେନ ଅପଦେହି ସହ ଗହଣଂ। ମୁଖସଣ୍ଠାନନ୍ତି ଵଟ୍ଟଚମ୍ମସଣ୍ଠାନଂ। ଵଣସଙ୍ଖେପନ୍ତି ଵଣସଙ୍ଗହଂ। ଵଣେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ‘‘ଅମଗ୍ଗେନ ଅମଗ୍ଗଂ ପଵେସେତି, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସା’’ତି (ପାରା। ୬୬) ଇମସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ ଵସେନ ଵେଦିତବ୍ବଂ। ମଙ୍ଗୁସାତି ନକୁଲା। ଏତମେଵ ହି ଅତ୍ଥନ୍ତି ଯୋ ନଂ ଅଜ୍ଝାପଜ୍ଜତି, ତଂ ପରାଜେତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ଵୁତ୍ତାନଂଯେଵ ପାରାଜିକାଦିସଦ୍ଦାନଂ ନିବ୍ବଚନଵସେନ ଇମିସ୍ସା ପରିଵାରଗାଥାଯ ପଵତ୍ତତ୍ତା। ଭଟ୍ଠୋତି ସାସନତୋ ପରିହୀନୋ। ନିରଙ୍କତୋତି ନିରାକତୋ। ଏତନ୍ତି ଆପତ୍ତିରୂପଂ ପାରାଜିକଂ। ଛିନ୍ନୋତି ଅନ୍ତରାଖଣ୍ଡିତୋ।

ପକତତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୂହୀତି ଏତ୍ଥ ପକତତ୍ତା ନାମ ପାରାଜିକଂ ଅନାପନ୍ନା ଅନୁକ୍ଖିତ୍ତା ଚ। କେଚି ପନ ‘‘ପକତତ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଏକତୋ କତ୍ତବ୍ବତ୍ତାତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଵୁତ୍ତତ୍ତା ପକତତ୍ତଭୂତେହି ଅଲଜ୍ଜୀହିପି ସଦ୍ଧିଂ ଉପୋସଥାଦିସଙ୍ଘକମ୍ମକରଣେ ଦୋସୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଵଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ଇମିନା ଵଚନେନ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଅସିଜ୍ଝନତୋ। ଯଦି ହି ସଙ୍ଘକମ୍ମଂ କରୀଯତି, ପକତତ୍ତେହେଵ କରୀଯତି, ନ ଅପକତତ୍ତେହୀତି ଏଵଂ ଅପକତତ୍ତେହି ସହସଂଵାସପଟିକ୍ଖେପପରଂ ଇଦଂ ଵଚନଂ, ନ ପନ ପକତତ୍ତେହି ସବ୍ବେହି ଅଲଜ୍ଜୀଆଦୀହି ଏକତୋ ସଙ୍ଘକମ୍ମଂ କତ୍ତବ୍ବମେଵାତି। ଏଵଂ ସଂଵାସଵିଧାନପରଂ ପକତତ୍ତେସୁପି ସଭାଗାପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନେହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଞ୍ଚ ଅଲଜ୍ଜୀହି ଚ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ କମ୍ମକରଣସ୍ସ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା। ଵୁତ୍ତଞ୍ହି ‘‘ସଚେ ସବ୍ବୋ ସଙ୍ଘୋ ସଭାଗାପତ୍ତିଯା ସତି ଵୁତ୍ତଵିଧିଂ ଅକତ୍ଵା ଉପୋସଥଂ କରୋତି, ଵୁତ୍ତନଯେନେଵ ସବ୍ବୋ ସଙ୍ଘୋ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତୀ’’ତିଆଦି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନଵଣ୍ଣନା)। ‘‘ଯତ୍ଥ ଆମିସପରିଭୋଗୋ ଵଟ୍ଟତି, ଧମ୍ମପରିଭୋଗୋପି ତତ୍ଥ ଵଟ୍ଟତୀ’’ତି ଅଲଜ୍ଜୀହି ସହ ପରିଭୋଗୋ ଚ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏକତୋ କମ୍ମକରଣସ୍ସାପି ଧମ୍ମପରିଭୋଗତ୍ତା। ତସ୍ମା ଯଥା ହି ପାଠେଇଯଂ ପାରାଜିକାପତ୍ତିଆପଜ୍ଜନକପୁଗ୍ଗଲନିଯମତ୍ଥଂ ଵ୍ଯାଯଂ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେନ କମ୍ମେନ…ପେ… ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ, ଅଯଂ ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ଅଧିପ୍ପେତୋ ଭିକ୍ଖୂତି ଇମସ୍ମିଂ ଵଚନେ ସବ୍ବେପି ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମେନ ଉପସମ୍ପନ୍ନା ପାରାଜିକାପଜ୍ଜନକପୁଗ୍ଗଲାଯେଵାତି ନିଯମୋ ନ ସିଜ୍ଝତି ପାରାଜିକାନାପଜ୍ଜନକାନମ୍ପି ସେକ୍ଖାଦୀନଂ ସମ୍ଭଵା, ଅଥ ଖୋ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମେନ ଉପସମ୍ପନ୍ନେସ୍ଵେଵ ପାରାଜିକାପତ୍ତିଆପଜ୍ଜନକା ଅଲଜ୍ଜୀ ବାଲପୁଥୁଜ୍ଜନା ଲବ୍ଭନ୍ତି, ନ ପନ ଏହିଭିକ୍ଖୁଆଦୀସୂତି ଏଵଂ ନିଯମୋ ସିଜ୍ଝତି, ଏଵମିଧାପି ପକତତ୍ତେସ୍ଵେଵ ଏକତୋ କମ୍ମକରଣାରହା ଅନାପତ୍ତିକା ଲଜ୍ଜୀ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକା ସିକ୍ଖାକାମା ଉପଲବ୍ଭନ୍ତି , ନ ଅପକତତ୍ତେସୂତି ଏଵମେଵ ନିଯମୋ ସିଜ୍ଝତି ଅପକତତ୍ତାନଂ ଗଣପୂରଣଭାଵାଭାଵେନ ଅସଂଵାସିକତ୍ତନିଯମତୋ। ଅଲଜ୍ଜିନୋ ପନ ଗଣପୂରକା ହୁତ୍ଵା କମ୍ମସ୍ସ ସାଧନତୋ ଅସଂଵାସିକେସୁ ନ ଗହିତା କତ୍ତବ୍ବଵିଧିଂ ଅକତ୍ଵା ତେହି ସହ ମଦ୍ଦିତ୍ଵା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତାନଂ ଆପତ୍ତି ଅଲଜ୍ଜିତା ଚ ନ ଵିଗଚ୍ଛତୀତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। ‘‘ଏକୋ ଅଲଜ୍ଜୀ ଅଲଜ୍ଜୀସତମ୍ପି କରୋତୀ’’ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୫୮୫) ହି ଵୁତ୍ତଂ, ତେନେଵ ଵକ୍ଖତି ‘‘ସବ୍ବେପି ଲଜ୍ଜିନୋ ଏତେସୁ କମ୍ମାଦୀସୁ ସହ ଵସନ୍ତୀ’’ତିଆଦି। ଅଯଞ୍ଚତ୍ଥୋ ଉପରି ଵିତ୍ଥାରତୋ ଆଵି ଭଵିସ୍ସତି।

ତଥାତି ସୀମାପରିଚ୍ଛିନ୍ନେହୀତିଆଦିଂ ପରାମସତି। ଏକତୋ ଵନ୍ଦନଭୁଞ୍ଜନଗାମପ୍ପଵେସନଵତ୍ତାପଟିଵତ୍ତକରଣୌଗ୍ଗହପରିପୁଚ୍ଛାସଜ୍ଝାଯକରଣାଦିସାମଗ୍ଗିକିରିଯାଵସେନ ଭଗଵତା ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦେସିକ୍ଖନଂ ସମସିକ୍ଖତା ନାମ, ତଞ୍ଚ ଲଜ୍ଜୀହେଵ ସମଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ନ ଅଲଜ୍ଜୀହୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ପନ…ପେ… ସମସିକ୍ଖତା ନାମା’’ତି ଵୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅନତିକ୍କମନଵସେନ ଉଗ୍ଗହପରିପୁଚ୍ଛାଦିଵସେନ ଚ ଲଜ୍ଜୀପୁଗ୍ଗଲେହି ସମଂ ଏକତୋ ସିକ୍ଖିତବ୍ବା ସମସିକ୍ଖାତି ସିକ୍ଖାପଦାନି ଵୁତ୍ତାନି, ତାସଂ ସମସିକ୍ଖନଂ ଯଥାଵୁତ୍ତନଯେନ ଲଜ୍ଜୀହି ସିକ୍ଖିତବ୍ବଭାଵୋ ସମସିକ୍ଖତା ନାମାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଯଥାଵୁତ୍ତେସୁ ଏକକମ୍ମାଦୀସୁ ଅଲଜ୍ଜୀନଂ ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମେ ଅନୋକ୍କନ୍ତେ ଲଜ୍ଜୀହି ସହ ସଂଵାସୋ ନତ୍ଥି, ତତୋ ବହିଯେଵ ତେ ସନ୍ଦିସ୍ସନ୍ତୀତି ଆହ ସବ୍ବେପି ଲଜ୍ଜିନୋତିଆଦି।

୫୬। ଯଂ ତଂ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଵତ୍ଥୁମେଵ ନ ହୋତୀତି ସୁଵଣ୍ଣାଦୀହି କତେତ୍ଥିରୂପାନଂ ଅଙ୍ଗଜାତେସୁପି ନିମିତ୍ତଵୋହାରଦସ୍ସନତୋ ତତ୍ଥ ପାରାଜିକାସଙ୍କାନିଵତ୍ତନତ୍ଥଂ ଵୁତ୍ତଂ। ତେନେଵ ଵିନୀତଵତ୍ଥୂସୁ ଲେପଚିତ୍ତାଦିଵତ୍ଥୂସୁ ସଞ୍ଜାତକୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ପାରାଜିକେନ ଅନାପତ୍ତି ଵୁତ୍ତା।

ପଠମଚତୁକ୍କଵଣ୍ଣନା

୫୭।ଅସ୍ସାତି ଆଖ୍ଯାତପଦନ୍ତି ତସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ହୋତୀ’’ତି ଆହ, ଭଵେଯ୍ଯାତି ଅତ୍ଥୋ, ହୋତୀତି ଵୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଦୁତିଯେ ଅତ୍ଥଵିକପ୍ପେ ‘‘ହୋତୀ’’ତି ଇଦଂ ଵଚନସେସୋ।

୫୮ ।ସାଦିଯନ୍ତସ୍ସେଵାତି ଏତ୍ଥ ସାଦିଯନଂ ନାମ ସେଵେତୁକାମତାଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦନମେଵାତି ଆହ ‘‘ପଟିସେଵନଚିତ୍ତସମଙ୍ଗିସ୍ସା’’ତି। ପଟିପକ୍ଖନ୍ତି ଅନିଟ୍ଠଂ ଅହିତଂ। ‘‘ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଭିକ୍ଖୁପଚ୍ଚତ୍ଥିକା’’ତି ଵୁତ୍ତେ ଉପରି ଵୁଚ୍ଚମାନା ରାଜପଚ୍ଚତ୍ଥିକାଦଯୋପି ଇଧେଵ ପଵିସନ୍ତୀତି ତଂ ନିଵତ୍ତନତ୍ଥଂ ଭିକ୍ଖୂ ଏଵ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକାତି ରାଜପଚ୍ଚତ୍ଥିକାନୁରୂପେନ ଅତ୍ଥୋ ଦସ୍ସିତୋ। ତସ୍ମିଂ ଖଣେତି ପଵେସନକ୍ଖଣେ। ଅଗ୍ଗତୋ ହି ଯାଵ ମୂଲା ପଵେସନକିରିଯାଯ ଵତ୍ତମାନକାଲୋ ପଵେସନକ୍ଖଣୋ ନାମ। ପଵିଟ୍ଠକାଲେତି ଅଙ୍ଗଜାତସ୍ସ ଯତ୍ତକଂ ଠାନଂ ପଵେସନାରହଂ, ତତ୍ତକଂ ଅନଵସେସତୋ ପଵିଟ୍ଠକାଲେ, ପଵେସନକିରିଯାଯ ନିଟ୍ଠିତକ୍ଖଣେତି ଅତ୍ଥୋ। ଏଵଂ ପଵିଟ୍ଠସ୍ସ ଉଦ୍ଧରଣାରମ୍ଭତୋ ଅନ୍ତରା ଠିତକାଲେ ଠିତଂ ଅଙ୍ଗଜାତଂ, ତସ୍ସ ଠିତି ଵା ଠିତଂ ନାମ, ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ମାତୁଗାମସ୍ସ ସୁକ୍କଵିସ୍ସଟ୍ଠିଂ ପତ୍ଵା ସବ୍ବଥା ଵାଯାମତୋ ଓରମିତ୍ଵା ଠିତକାଲଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ସୁକ୍କଵିସ୍ସଟ୍ଠିସମଯେ’’ତି ଵୁତ୍ତଂ, ତଦୁଭଯମ୍ପି ଠିତମେଵାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଉଦ୍ଧରଣଂ ନାମ ଯାଵ ଅଗ୍ଗା ନୀହରଣକିରିଯାଯ ଵତ୍ତମାନକାଲୋତି ଆହ ‘‘ନୀହରଣକାଲେ ପଟିସେଵନଚିତ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠାପେତୀ’’ତି।

ଏତ୍ଥ ଚ ଯସ୍ମା ପରେହି ଉପକ୍କମିଯମାନସ୍ସ ଅଙ୍ଗଜାତାଦିକାଯଚଲନସ୍ସ ଵିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ସେଵନଚିତ୍ତେ ଉପଟ୍ଠିତମତ୍ତେ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଚିତ୍ତଜରୂପେନ ସଞ୍ଜାଯମାନଂ ଅଙ୍ଗଜାତାଦିଚଲନଂ ଇମିନା ସେଵନଚିତ୍ତେନ ଉପ୍ପାଦିତମେଵ ହୋତି। ଅପିଚ ସେଵନଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପରେହି ଅନୁପକ୍କମିଯମାନସ୍ସାପି ଅଙ୍ଗଜାତେ ଚଲନଂ ହୋତେଵ, ତଞ୍ଚ ତେନ କତଂ ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମା କାଯଚିତ୍ତତୋ ସମୁଟ୍ଠିତଂ ପାରାଜିକାପତ୍ତିଂ ସୋ ଆପଜ୍ଜତିଯେଵ ଉବ୍ଭଜାଣୁମଣ୍ଡଲିକା (ପାଚି। ୬୫୭-୬୫୮) ଵିଯ। ତତ୍ଥାପି ହି ‘‘ଅଧକ୍ଖକଂ ଉବ୍ଭଜାଣୁମଣ୍ଡଲଂ ଆମସନଂ ଵା…ପେ… ପଟିପୀଳନଂ ଵା ସାଦିଯେଯ୍ଯା’’ତି (ପାଚି। ୬୫୭) ସାଦିଯନମତ୍ତେଯେଵ ଆପତ୍ତି ଵୁତ୍ତା, ଭିକ୍ଖୁନୋ କାଯସଂସଗ୍ଗେ ପନ ‘‘କାଯସଂସଗ୍ଗଂ ସମାପଜ୍ଜେଯ୍ଯା’’ତି (ପାରା। ୨୭୦) ଅତ୍ତନୋ ଉପକ୍କମସ୍ସ ଆପତ୍ତିନିମିତ୍ତଭାଵେନ ଵୁତ୍ତତ୍ତା ଇତ୍ଥିଯା ଫୁସିଯମାନସ୍ସ କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେ ଚ ଇତ୍ଥିଯା ସଞ୍ଜନିତକାଯଚଲନେ ଚ ଵିଜ୍ଜମାନେପି ଅତ୍ତନୋ ପଯୋଗାଭାଵେନ ଅନାପତ୍ତିଯେଵ ଵୁତ୍ତାତି ଗହେତବ୍ବଂ। କେଚି ପନ ‘‘ପଠମସଙ୍ଘାଦିସେସଵିସଯେପି ପରେହି ବଲକ୍କାରେନ ହତ୍ଥାଦୀହି ଉପକ୍କମିଯମାନସ୍ସ ମୋଚନସ୍ସାଦୋ ଚ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତେନ ଚ ଅସୁଚିମ୍ହି ମୁତ୍ତେ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ଅମୁତ୍ତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ଏଵା’’ତି ଵଦନ୍ତି। ଅଙ୍ଗାରକାସୁନ୍ତି ଅଙ୍ଗାରରାସିଂ, ଅଙ୍ଗାରପୁଣ୍ଣାଵାଟଂ ଵା। ଇତ୍ଥିଯା ଉପକ୍କମିଯମାନେ ଅସାଦିଯନଂ ନାମ ନ ସବ୍ବେସଂ ଵିସଯୋତି ଆହ ଇମଞ୍ହୀତିଆଦି। ଏକାଦସହି ଅଗ୍ଗୀହୀତି ରାଗଦୋସମୋହଜାତିଜରାମରଣସୋକପରିଦେଵଦୁକ୍ଖଦୋମନସ୍ସୁପାଯାସସଙ୍ଖାତେହି ଏକାଦସଗ୍ଗୀହି। ଅସ୍ସାତି ଅସାଦିଯନ୍ତସ୍ସ। ଚତୁକ୍କଂ ନୀହରିତ୍ଵା ଠପେସୀତି ଏତ୍ଥ ଏକପୁଗ୍ଗଲଵିସଯତାଯ ଏକୋପି ଅନାପତ୍ତିଵାରୋ ପଵେସନପଵିଟ୍ଠଠିତୌଦ୍ଧରଣସଙ୍ଖାତାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପଦାନଂ ଵସେନ ‘‘ଚତୁକ୍କ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତୋ। ପଠମଚତୁକ୍କକଥାତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅନାପତ୍ତିଵାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଵାରାନଂ ଵୁତ୍ତନଯେନ ‘‘ପଞ୍ଚ ଚତୁକ୍କା’’ତି ଵତ୍ତବ୍ବେପି ଏକମଗ୍ଗଵିସଯତାଯ ତେସଂ ଏକତ୍ତଂ ଆରୋପେତ୍ଵା ପଠମଚତୁକ୍କତା ଵୁତ୍ତା। ତେନେଵ ଵକ୍ଖତି ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗାନଂ ଵସେନ ତୀଣି ସୁଦ୍ଧିକଚତୁକ୍କାନୀତିଆଦି।

ଏକୂନସତ୍ତତିଦ୍ଵିସତଚତୁକ୍କକଥାଵଣ୍ଣନା

୫୯-୬୦।ମତ୍ତନ୍ତି ସୁରାଦୀହି ମତ୍ତଂ। ଅକ୍ଖାଯିତନିମିତ୍ତା ଇଧ ଉତ୍ତରପଦଲୋପେନ ଅକ୍ଖାଯିତସଦ୍ଦେନ ଵୁତ୍ତାତି ଆହ ‘‘ଅକ୍ଖାଯିତନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତି। ଜାଗରନ୍ତିନ୍ତିଆଦି ଵିସେସନରହିତତ୍ତା ‘‘ସୁଦ୍ଧିକଚତୁକ୍କାନୀ’’ତି ଵୁତ୍ତଂ। ସମାନାଚରିଯକାଥେରାତି ଏକାଚରିଯସ୍ସ ଉଦ୍ଦେସନ୍ତେଵାସିକା। ଗଙ୍ଗାଯ ଅପରଭାଗୋ ଅପରଗଙ୍ଗଂ। ଵତରେତି ଗରହତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ଏଵଂ ଵିନଯଗରୁକାନନ୍ତି ଇମିନା ଉପରି ଉପତିସ୍ସତ୍ଥେରେନ ଵୁଚ୍ଚମାନଵିନିଚ୍ଛଯସ୍ସ ଗରୁକରଣୀଯତାଯ କାରଣଂ ଵୁତ୍ତଂ। ସଙ୍କଂ ପରିଯାଦିଯିତ୍ଵାତି ସଙ୍କଂ ପାରାଜିକଖେତ୍ତଂ ଅନଵସେସତୋ ଗହେତ୍ଵା। ଯଦି ହି ସାଵସେସଂ କତ୍ଵା ପଞ୍ଞପେଯ୍ଯ, ଅଲଜ୍ଜୀନଂ ତତ୍ଥ ଲେସେନ ଅଜ୍ଝାଚାରସୋତୋ ପଵତ୍ତତୀତି ଆହ ‘‘ସୋତଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା’’ତି। ସହସେଯ୍ଯାଦିପଣ୍ଣତ୍ତିଵଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦେସୁଯେଵ (ପାଚି। ୪୯-୫୧) ସାଵସେସଂ କତ୍ଵାପି ପଞ୍ଞାପନଂ ସମ୍ଭଵତି, ନ ଲୋକଵଜ୍ଜେସୂତି ଆହ ଇଦଞ୍ହୀତିଆଦି। ସହସେଯ୍ଯସିକ୍ଖାପଦେ ହି (ପାଚି। ୪୯ ଆଦଯୋ) କିଞ୍ଚାପି ଯେଭୁଯ୍ଯଚ୍ଛନ୍ନେ ଯେଭୁଯ୍ଯପରିଚ୍ଛନ୍ନେ ହେଟ୍ଠିମପରିଚ୍ଛେଦତୋ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ଦସ୍ସିତଂ, ଉପଡ୍ଢଚ୍ଛନ୍ନେ ଉପଡ୍ଢପରିଚ୍ଛନ୍ନେ ଦୁକ୍କଟଂ, ତଥାପି ସାଵସେସତ୍ତା ପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଯେଭୁଯ୍ଯଚ୍ଛନ୍ନୌପଡ୍ଢପରିଚ୍ଛନ୍ନାଦୀସୁପି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯମେଵ ଦସ୍ସିତଂ। ଇଧ ପନ ନିରଵସେସତ୍ତା ପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଭଗଵତା ଦସ୍ସିତଂ ଯେଭୁଯ୍ଯେନ ଅକ୍ଖାଯିତନିମିତ୍ତତୋ ହେଟ୍ଠା ପାରାଜିକକ୍ଖେତ୍ତଂ ନତ୍ଥି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯାଦିମେଵ ତତ୍ଥ ଲବ୍ଭତି।

ଉପତିସ୍ସତ୍ଥେରେନ ଵୁତ୍ତସ୍ସେଵ ଵିନିଚ୍ଛଯସ୍ସ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଉପତ୍ଥମ୍ଭକାରଣଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅପିଚାତିଆଦିମାହ। ନିମିତ୍ତେ ଅପ୍ପମତ୍ତିକାପି ମଂସରାଜି ସଚେ ଅଵସିଟ୍ଠା ହୋତି, ତଂ ଯେଭୁଯ୍ଯକ୍ଖାଯିତମେଵ ହୋତି, ତତୋ ପରଂ ପନ ସବ୍ବସୋ ଖାଯିତେ ନିମିତ୍ତେ ଦୁକ୍କଟମେଵାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ତତୋ ପରଂ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ନତ୍ଥୀ’’ତି। କେଚି ପନେତ୍ଥ ଵଚ୍ଚମଗ୍ଗାଦିଂ ଚତ୍ତାରୋ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ଵା ‘‘ତେସୁ ଦ୍ଵେ କୋଟ୍ଠାସେ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଯାଵ ତତିଯକୋଟ୍ଠାସସ୍ସ ପରିଯୋସାନା ଖାଯିତଂ ଯେଭୁଯ୍ଯକ୍ଖାଯିତଂ ନାମ, ତତୋ ପରଂ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ନତ୍ଥି, ଯାଵ ଚତୁତ୍ଥକୋଟ୍ଠାସସ୍ସ ପରିଯୋସାନା ଖାଯିତଂ, ତମ୍ପି ଦୁକ୍କଟଵତ୍ଥୁଯେଵା’’ତି ଚ ଵଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ। ମତସରୀରସ୍ମିଂଯେଵ ଵେଦିତବ୍ବନ୍ତି

ମତଂ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅକ୍ଖାଯିତନ୍ତିଆଦିୱଚନତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଦିପି ନିମିତ୍ତନ୍ତିଆଦି ଜୀୱମାନକସରୀରମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ତସ୍ସେୱ ଅଧିକତତ୍ତା। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ପଠମପାରାଜିକୱଣ୍ଣନା) ''ଜୀୱମାନକସରୀରସ୍ସ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେ ମଗ୍ଗେ ସଚେପି ତଚାଦୀନି ଅନୱସେସେତ୍ୱା ସବ୍ବସୋ ଛିନ୍ନେ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବସୋ ଖାଯିତନ୍ତି ନିମିତ୍ତମଂସଂ ସବ୍ବଂ ଛିନ୍ନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନିମିତ୍ତସଣ୍ଠାନନ୍ତି ଛିନ୍ନମଂସସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଯାୱ ମୁତ୍ତୱତ୍ଥିକୋସା ଛିଦ୍ଦାକାରୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରଛୱିଚମ୍ମମତ୍ତୋ ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତାକାରୋ, ତେନାହ ''ପୱେସନଂ ଜାଯତୀ''ତି। ନିମିତ୍ତସଣ୍ଠାନଂ ପନ ଅନୱସେସେତ୍ୱାତି ପୱେସନାରହଛିଦ୍ଦାକାରେନ ଠିତଅବ୍ଭନ୍ତରମଂସାଦିଂ ଅନୱସେସେତ୍ୱା। ଏତେନ ଯାୱ ପୱେସୋ ଲବ୍ଭତି, ତାୱ ମଗ୍ଗୋଯେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ନିମିତ୍ତତୋ ପତିତାଯ ମଂସପେସିଯାତି ଇଦଂ ନିମିତ୍ତସଣ୍ଠାନୱିରହିତଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରମଂସଖଣ୍ଡଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ନିମିତ୍ତସଣ୍ଠାନଂ ଅକୋପେତ୍ୱା ସମନ୍ତତୋ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଟମଂସପେସିଯା ପନ ମତସରୀରେ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅକ୍ଖାଯିତନିମିତ୍ତେ ୱିଯ ଉପକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକମେୱ।

ଏୱଂ ଜୀୱମାନକମନୁସ୍ସସରୀରେ ଲବ୍ଭମାନୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ମତସରୀରେ ଦସ୍ସେତୁଂ ମତସରୀରେ ପନାତିଆଦିମାହ। ୱତ୍ଥିକୋସେସୂତି ପୁରିସାନଂ ଅଙ୍ଗଜାତକୋସଚମ୍ମେସୁ। ''ନୱଦ୍ୱାରୋ ମହାୱଣୋ''ତିଆଦି (ମି। ପ। ୨।୬।୧) ୱଚନତୋ ମନୁସ୍ସାନଂ ଅକ୍ଖିନାସାଦୀନି ୱଣସଙ୍ଖେପେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯକ୍ଖେତ୍ତାନୀତି ତେସୁପି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଏୱଂ ମନୁସ୍ସାନଂ ମତସରୀରେପି, ତେନାହ ମତେ ଅଲ୍ଲସରୀରେତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଅଲ୍ଲସରୀରେତି ଅକୁଥିତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପାରାଜିକକ୍ଖେତ୍ତେତି ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅକ୍ଖାଯିତମ୍ପି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯକ୍ଖେତ୍ତେତି ଉପଡ୍ଢକ୍ଖାଯିତାଦିମ୍ପି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ଅକ୍ଖିନାସାଦିଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯକ୍ଖେତ୍ତେସୁ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅକ୍ଖାଯିତେସ୍ୱପି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଉପଡ୍ଢକ୍ଖାଯିତାଦୀସୁ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସବ୍ବେସମ୍ପୀତି ଯଥାୱୁତ୍ତହତ୍ଥିଆଦୀହି ଅଞ୍ଞେସଂ ତିରଚ୍ଛାନାନଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତିରଚ୍ଛାନଗତାନଂ ଅକ୍ଖିକଣ୍ଣୱଣେସୁ ଦୁକ୍କଟଂ ପନ ଅଟ୍ଠକଥାପ୍ପମାଣେନ ଗହେତବ୍ବଂ, ''ଅମଗ୍ଗେନ ଅମଗ୍ଗଂ ପୱେସେତି, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସା''ତି (ପାରା। ୬୬) ହି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ମନୁସ୍ସାନନ୍ତି ୱିସେସେତ୍ୱା। ଯଦି ହି ମନୁସ୍ସାନଞ୍ଞେୱ ୱଣେସୁ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ସିଯା, ହତ୍ଥିଅସ୍ସାଦୀନଂ ନାସୱତ୍ଥିକୋସେସୁପି ପଟଙ୍ଗମୁଖମଣ୍ଡୂକସ୍ସ ମୁଖସଣ୍ଠାନେପି ଚ ୱଣସଙ୍ଖେପତୋ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯା, ୱୁତ୍ତଞ୍ଚ। ତସ୍ମା ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯା ଏୱେତ୍ଥ ପମାଣଂ। ମତାନଂ ତିରଚ୍ଛାନଗତାନନ୍ତି ମତକେନ ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ମେଥୁନରାଗେନ ୱତ୍ଥିକୋସଂ ପୱେସେନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ୱତ୍ଥିକୋସଂ ଅପ୍ପୱେସେନ୍ତୋ''ତି। ମେଥୁନରାଗୋ ଚ ନାମ କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗଂ ମୋଚନସ୍ସାଦଞ୍ଚ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ୱିସୁଂ ଦ୍ୱଯଂଦ୍ୱଯସମାପତ୍ତିଯା ରାଗୋ, ସୋ ଚ ପୁରିସାଦୀସୁପି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତେନ ଚ ଅପାରାଜିକକ୍ଖେତ୍ତେ ଇତ୍ଥିସରୀରେପି ଉପକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଅସୁଚିମ୍ହି ମୁତ୍ତେପି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ନ ହୋତି, ଖେତ୍ତାନୁରୂପଂ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଦୁକ୍କଟମେୱ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅପ୍ପୱେସେନ୍ତୋତି ଇମିନା ତୀସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ପୱେସନାଧିପ୍ପାଯେ ଅସତିପି ମେଥୁନରାଗେନ ବହି ଘଟ୍ଟନଂ ସମ୍ଭୱତୀତି ଦସ୍ସେତି, ତେନେୱ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଇତରଥା ପୱେସନାଧିପ୍ପାଯେନ ବହି ଛୁପନ୍ତସ୍ସ ମେଥୁନସ୍ସ ପୁବ୍ବପଯୋଗତ୍ତା ଦୁକ୍କଟମେୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯା। ନିମିତ୍ତେନ ନିମିତ୍ତଂ ଛୁପତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯନ୍ତି ଇଦଞ୍ଚ ''ନ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ରତ୍ତଚିତ୍ତେନ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଛୁପିତବ୍ବଂ, ଯୋ ଛୁପେଯ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସା''ତି (ମହାୱ। ୨୫୨) ଇମସ୍ସ ଚମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେ ଆଗତସ୍ସ ସୁତ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଚ କେସଞ୍ଚି ଅଞ୍ଞଥାପି ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପସ୍ସ ବୀଜଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନାତିଆଦିମାହ। ମୁଖେନେୱ ଛୁପନଂ ସନ୍ଧାଯାତି ଓଟ୍ଠଜିୱ୍ହାଦିମୁଖାୱଯୱେନ ଛୁପନଂ ସନ୍ଧାଯ। ଓଳାରିକତ୍ତାତି ଅଜ୍ଝାଚାରସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲତ୍ତା। ତଂ ସନ୍ଧାଯଭାସିତନ୍ତି ତଂ ଯଥାୱୁତ୍ତସୁତ୍ତଂ। ସୁତ୍ତଞ୍ହି ଅଜ୍ଝାଚାରଂ ସନ୍ଧାଯ ପଟିଚ୍ଚ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ''ସନ୍ଧାଯଭାସିତ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ସୁଟ୍ଠୁସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱାତି ପିଟ୍ଠିଂ ଅଭିରୁହନ୍ତାନଂ ଅଙ୍ଗଜାତମୁଖେନେୱ ନିମିତ୍ତଛୁପନସ୍ସ ସମ୍ଭୱଂ ମେଥୁନରାଗୀନଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗଜାତେନ ଛୁପନସ୍ସେୱ ଅନୁରୂପତଞ୍ଚ ସୁତ୍ତେ ଚ ''ମୁଖେନା''ତି ଅୱୁତ୍ତତଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞଞ୍ଚ ନଯଂ ଯଥାବଲଂ ସୁଟ୍ଠୁ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଙ୍ଘାଦିସେସୋତି ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗନ୍ତି ଇଦଂ ଚମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେ ନିଦାନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଇତରମଗ୍ଗଦ୍ୱଯଂ ପନ ନିମିତ୍ତମୁଖେନ ଛୁପନ୍ତସ୍ସ ୱଣସଙ୍ଖେପେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମେୱ। ୱୁତ୍ତନଯେନେୱାତି ମେଥୁନରାଗେନେୱ। ନିମିତ୍ତମୁଖେନ ପନ ୱିନା ମେଥୁନରାଗେନ ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଯା ୱା ତିରଚ୍ଛାନଗତିତ୍ଥିଯା ୱା ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗଂ ପକତିମୁଖେନ ଛୁପନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟମେୱ ପକତିମୁଖେନ ପକତିମୁଖଛୁପନେ ୱିଯ, ଇତରଥା ତତ୍ଥାପି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯେନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ତଞ୍ଚ ନ ଯୁତ୍ତଂ ଖନ୍ଧକସୁତ୍ତେପି ତଥା ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା। କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ନିମିତ୍ତମୁଖେନ ୱା ପକତିମୁଖାଦିଂ ଇତରକାଯେନ ୱା କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ଛୁପନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟମେୱ।

ଏତ୍ଥ ଚ କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ବହିନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମତୋ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସେୱ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଯଦି ପାରାଜିକକ୍ଖେତ୍ତଂ ଛୁପତି, ତତ୍ଥ କିଂ ହୋତୀତି? କେଚି ତାୱ ''ମେଥୁନରାଗସ୍ସ ଅଭାୱା ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଯା ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ସେସେସୁ ୱତ୍ଥୁୱସେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଦୁକ୍କଟାନୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେ ପନ ''ପୱେସନକ୍ଖଣେ ଫସ୍ସସ୍ସ ସାଦିଯନସମ୍ଭୱତୋ ବଲକ୍କାରେନ ଉପକ୍କମନକ୍ଖଣେ ୱିଯ ପାରାଜିକମେୱା''ତି ୱଦନ୍ତି, ଇଦମେୱ ଯୁତ୍ତତରଂ। ମଗ୍ଗତ୍ତଯତୋ ହି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ପଦେସେଯେୱ କାଯସଂସଗ୍ଗାଦିରାଗଭେଦତୋ ଆପତ୍ତିଭେଦୋ ଲବ୍ଭତି, ନ ମଗ୍ଗତ୍ତଯେ। ତତ୍ଥ ପନ ଯେନ କେନଚି ଆକାରେନ ଫସ୍ସସ୍ସ ସାଦିଯନକ୍ଖଣେ ପାରାଜିକମେୱ, ତେନେୱ ପରୋପକ୍କମେନ ପୱେସନାଦୀସୁ ରାଗଭେଦଂ ଅନୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ସାଦିଯନମତ୍ତେନ ପାରାଜିକଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ସନ୍ଥତଚତୁକ୍କଭେଦକଥାୱଣ୍ଣନା

୬୧-୨। ପଟିପନ୍ନକସ୍ସାତି ଆରଦ୍ଧୱିପସ୍ସକସ୍ସ। ଉପାଦିନ୍ନକନ୍ତି କାଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଉପାଦିନ୍ନକେନ ଫୁସତୀତି ଉପାଦିନ୍ନକସରୀରେନ ଫୁସୀଯତୀତି କମ୍ମସାଧନେନ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଅଥ ୱା ଏୱଂ କରୋନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ କିଞ୍ଚି ଉପାଦିନ୍ନକଂ ଉପାଦିନ୍ନକେନ ନ ଫୁସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଲେସଂ ଓଡ୍ଡେସ୍ସନ୍ତୀତି ଲେସଂ ଠପେସ୍ସନ୍ତି, ପରିକପ୍ପେସ୍ସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସନ୍ଥତାଦିଭେଦେହି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ସନ୍ଥତାଦିୱିସେସନେହି ୱିସେସେତ୍ୱା। ସନ୍ଥତାଯାତି ସମୁଦାଯେ ଏକଦେସୱୋହାରୋ ଦଡ୍ଢସ୍ସ ପଟସ୍ସ ଛିଦ୍ଦନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ। ଯଥା ହି ପଟସ୍ସ ଏକଦେସୋୱ ୱତ୍ଥତୋ ଦଡ୍ଢୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ଏକଦେସୱୋହାରଂ ସମୁଦାଯେ ପଟେ ଉପଚାରତୋ ଆରୋପେତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ସମୁଦାଯଂ ଦଡ୍ଢପ୍ପଦେସସଙ୍ଖାତଛିଦ୍ଦସମ୍ବନ୍ଧୀଭାୱେନ ''ଦଡ୍ଢସ୍ସ ପଟସ୍ସ ଛିଦ୍ଦ''ନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି, ଏୱମିଧାପି ଇତ୍ଥିଯା ମଗ୍ଗପ୍ପଦେସୱୋହାରଂ ସମୁଦାଯଭୂତାଯ ଇତ୍ଥିଯା ଆରୋପେତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ଇତ୍ଥିଂ ସନ୍ଥତମଗ୍ଗସମ୍ବନ୍ଧିନିଂ କତ୍ୱା ସନ୍ଥତାଯ ଇତ୍ଥିଯା ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେନାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ପାରାଜିକକଣ୍ଡ ୨।୬୧-୬୨) ପନେତ୍ଥ ''ଏକଦେସେ ସମୁଦାଯୱୋହାରୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ ଅୱଯୱୱୋହାରେନ ସମୁଦାଯସ୍ସେୱ ପତୀଯମାନତ୍ତା। ଇତରଥା ହି ସନ୍ଥତାଯ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେନାତି ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗତା ମଗ୍ଗସମ୍ବନ୍ଧିତା ଚ ନ ସିଯା, ଏକଦେସେ ସମୁଦାଯୋପଚାରସ୍ସ ପନ ଏକଦେସୋୱ ଅତ୍ଥୋ ସାଖାଯ ଛିଜ୍ଜମାନାଯ ରୁକ୍ଖୋ ଛିଜ୍ଜତୀତିଆଦୀସୁ ୱିଯ।

ୱତ୍ଥାଦୀନି ମଗ୍ଗସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଅପ୍ପୱେସେତ୍ୱା ବହିଯେୱ ୱେଠନଂ ସନ୍ଧାଯ ''ପଲିୱେଠେତ୍ୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସମୁଦାଯେ ଅୱଯୱୂପଚାରେନେୱ ଭିକ୍ଖୁପି ସନ୍ଥତୋ ନାମାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଯତ୍ତକେ ପୱିଟ୍ଠେତି ତିଲବୀଜମତ୍ତେ ପୱିଟ୍ଠେ। ଅକ୍ଖିନାସାଦୀନଂ ସନ୍ଥତତ୍ତେପି ଯଥାୱତ୍ଥୁକମେୱାତି ଆହ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯକ୍ଖେତ୍ତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯନ୍ତିଆଦି। ଖାଣୁଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଖାଣୁଂ ପୱେସେତ୍ୱା ସମତଲଂ, ଅତିରିତ୍ତଂ ୱା ଠିତଂ ଖାଣୁଂ ସଚେ ଘଟ୍ଟେତି, ଘଟ୍ଟେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ ପୱେସାଭାୱତୋ। ସଚେ ପନ ଈସକଂ ଅନ୍ତୋ ଅଲ୍ଲୋକାସେ ପୱେସେତ୍ୱା ଠିତଂ ଅନୁପାଦିନ୍ନମେୱ ଖାଣୁସୀସଂ ଅଙ୍ଗଜାତେନ ଛୁପତି, ପାରାଜିକମେୱ। ତସ୍ସ ତଲନ୍ତି ୱେଳୁନଳାଦିକସ୍ସ ଅନ୍ତୋତଲଂ। ବହିଦ୍ଧା ଖାଣୁକେତି ଅନ୍ତୋ ପୱେସିତୱେଳୁପବ୍ବାଦିକସ୍ସ ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତସୀସଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥା ଚ ଇତ୍ଥିନିମିତ୍ତେତିଆଦୀସୁ ଯଥା ଇତ୍ଥିଯା ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗେ ଖାଣୁଂ କତ୍ୱା ଘଟ୍ଟନାଦିକଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗାଦୀସୁପି ଲକ୍ଖଣଂ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ରାଜପଚ୍ଚତ୍ଥିକାଦିଚତୁକ୍କଭେଦକଥାୱଣ୍ଣନା

୬୫। କେରାଟିକାତି ୱଞ୍ଚକା। ପଠମଂ ଇତ୍ଥିଧୁତ୍ତମେୱ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଇତରଧୁତ୍ତେପି ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଇତ୍ଥିଧୁତ୍ତସୁରାଧୁତ୍ତାଦଯୋ ୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିୱାରୱଣ୍ଣନା

୬୬। ପଟିଞ୍ଞାତକରଣଂ ନତ୍ଥି ସେୱେତୁକାମତା ମଗ୍ଗେନ ମଗ୍ଗପ୍ପଟିପତ୍ତୀତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଙ୍ଗାନଂ ସିଦ୍ଧତ୍ତା। ଦୂସିତସ୍ସ ପନ ମଗ୍ଗେନ ମଗ୍ଗପ୍ପଟିପତ୍ତି ଏୱମେକଂ ଅଙ୍ଗଂ ସିଦ୍ଧଂ, ସେୱେତୁକାମତାସଙ୍ଖାତଂ ସାଦିଯନଂ ଅସିଦ୍ଧଂ। ତସ୍ମା ସୋ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ''ସାଦିଯି''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତପଟିଞ୍ଞାଯ ନାସେତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥେୱାତି ୱେସାଲିଯଂ ମହାୱନେ ଏୱ। ସବ୍ବଙ୍ଗଗତନ୍ତି ସବ୍ବକାଯଗତଂ। ''ଲୋହିତଂ ୱିଯା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା କେସାଦୀନଂ ୱିନିମୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ସବ୍ବତ୍ଥାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ନିଚ୍ଚମେୱ ଉମ୍ମତ୍ତକୋ ହୋତୀତି ଯସ୍ସ ପିତ୍ତକୋସତୋ ପିତ୍ତଂ ଚଲିତ୍ୱା ସବ୍ବଦା ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ହୋତି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ସ ପନ ପିତ୍ତଂ ଚଲିତ୍ୱା ପିତ୍ତକୋସେଯେୱ ଠିତଂ ହୋତି, କଦାଚି ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତଂ ପୁନ ନିକ୍ଖମତି, ସୋପି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ସଞ୍ଞଂ ପଟିଲଭତି ଭେସଜ୍ଜେନ ଚ ପକତିଆରୋଗ୍ୟଂ ପଟିଲଭତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ପଦଭାଜନୀଯୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ପକିଣ୍ଣକକଥାୱଣ୍ଣନା

ପକିଣ୍ଣକନ୍ତି ୱୋମିସ୍ସକନଯଂ। ସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ଉପ୍ପତ୍ତିକାରଣଂ। କିରିଯାତିଆଦି ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ ଅକିରିଯାଦୀନମ୍ପି ସଙ୍ଗହତୋ। ୱେଦନାଯ ସହ କୁସଲଞ୍ଚ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ସବ୍ବସଙ୍ଗାହକୱସେନାତି ସବ୍ବେସଂ ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ସଙ୍ଗାହକୱସେନ ''କାଯୋ ୱାଚା କାଯୱାଚା କାଯଚିତ୍ତଂ ୱାଚାଚିତ୍ତଂ କାଯୱାଚାଚିତ୍ତ''ନ୍ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାନି ଛ ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାନାନି। ସମୁଟ୍ଠାନାଦଯୋ ହି ଆପତ୍ତିଯା ଏୱ ହୋନ୍ତି, ନ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ। ତଂତଂସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ନିଯତଆପତ୍ତିଯା ଏୱ ଗହଣତ୍ଥଂ ପନ ସିକ୍ଖାପଦସୀସେନ ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀନଂ କଥନଂ। ଏୱଞ୍ହି ଆପତ୍ତିୱିସେସୋ ପଞ୍ଞାଯତି ଆପତ୍ତି-ସଦ୍ଦସ୍ସ ସବ୍ବାପତ୍ତିସାଧାରଣତ୍ତା, ଇମେସୁ ପନ ଛସୁ ସମୁଟ୍ଠାନେସୁ ପୁରିମାନି ତୀଣି

ଅଚିତ୍ତକାନି, ପଚ୍ଛିମାନି ସଚିତ୍ତକାନି। ସମାସତୋ ତଂ ଇମଂ ପକିଣ୍ଣକଂ ୱିଦିତ୍ୱା ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଛ ସମୁଟ୍ଠାନାନି ଏତସ୍ସାତି ଛସମୁଟ୍ଠାନଂ। ଏୱଂ ସେସେସୁପି।

ଅତ୍ଥି କଥିନସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତିଆଦି ସମୁଟ୍ଠାନସୀସୱସେନ ଦ୍ୱିସମୁଟ୍ଠାନଏକସମୁଟ୍ଠାନାନଂ ଦସ୍ସନଂ। ତେରସ ହି ସମୁଟ୍ଠାନସୀସାନି ପଠମପାରାଜିକସମୁଟ୍ଠାନଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନସମୁଟ୍ଠାନଂ ସଞ୍ଚରିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ ସମନୁଭାସନସମୁଟ୍ଠାନଂ କଥିନସମୁଟ୍ଠାନଂ ଏଳକଲୋମସମୁଟ୍ଠାନଂ ପଦସୋଧମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନଂ ଅଦ୍ଧାନସମୁଟ୍ଠାନଂ ଥେୟ୍ୟସତ୍ଥସମୁଟ୍ଠାନଂ ଧମ୍ମଦେସନାସମୁଟ୍ଠାନଂ ଭୂତାରୋଚନସମୁଟ୍ଠାନଂ ଚୋରୀୱୁଟ୍ଠାପନସମୁଟ୍ଠାନଂ ଅନନୁଞ୍ଞାତସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥି ଛସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ଇମିନା ସଞ୍ଚରିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ପଞ୍ଚସମୁଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅଭାୱତୋ "ଅତ୍ଥି ପଞ୍ଚସମୁଟ୍ଠାନ"ନ୍ତି ଅୱତ୍ୱା "ଅତ୍ଥି ଚତୁସମୁଟ୍ଠାନ"ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଇମିନା ଚ ଅଦ୍ଧାନସମୁଟ୍ଠାନଂ ଅନନୁଞ୍ଞାତସମୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ସଙ୍ଗହିତଂ। ଯଞ୍ହି ପଠମତତିଯଚତୁତ୍ଥଛଟ୍ଠେହି ସମୁଟ୍ଠାନେହି ସମୁଟ୍ଠାତି , ଇଦଂ ଅଦ୍ଧାନସମୁଟ୍ଠାନଂ। ଯଂ ପନ ଦୁତିଯତତିଯପଞ୍ଚମଛଟ୍ଠେହି ସମୁଟ୍ଠାତି, ଇଦଂ ଅନନୁଞ୍ଞାତସମୁଟ୍ଠାନଂ। ଅତ୍ଥି ତିସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ଇମିନା ଅଦିନ୍ନାଦାନସମୁଟ୍ଠାନଂ ଭୂତାରୋଚନସମୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ସଙ୍ଗହିତଂ। ଯଞ୍ହି ସଚିତ୍ତକେହି ତୀହି ସମୁଟ୍ଠାତି, ଇଦଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନସମୁଟ୍ଠାନଂ। ଯଂ ପନ ଅଚିତ୍ତକେହି ତୀହି ସମୁଟ୍ଠାତି, ଇଦଂ ଭୂତାରୋଚନସମୁଟ୍ଠାନଂ। ଅତ୍ଥି କଥିନସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତିଆଦିନା ପନ ଅୱସେସସମୁଟ୍ଠାନସୀସୱସେନ ଦ୍ୱିସମୁଟ୍ଠାନଂ ଏକସମୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତତ୍ଥ ହି ଯଂ ତତିଯଛଟ୍ଠେହି ସମୁଟ୍ଠାତି, ଇଦଂ କଥିନସମୁଟ୍ଠାନଂ ନାମ। ଯଂ ପନ ପଠମଚତୁତ୍ଥେହି ସମୁଟ୍ଠାତି, ଇଦଂ ଏଳକଲୋମସମୁଟ୍ଠାନଂ। ଯଂ ଛଟ୍ଠେନେୱ ସମୁଟ୍ଠାତି, ଇଦଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପସମୁଟ୍ଠାନଂ, "ସମନୁଭାସନସମୁଟ୍ଠାନ"ନ୍ତିପି ତସ୍ସେୱ ନାମଂ। ଇତି ସରୂପେନ ଅଟ୍ଠ ଆପତ୍ତିସୀସାନି ଦସ୍ସିତାନି। ଆଦିସଦ୍ଦେନ ପନେତ୍ଥ ଅୱସେସାନି ପଠମପାରାଜିକସମୁଟ୍ଠାନପଦସୋଧମ୍ମଥେୟ୍ୟସତ୍ଥଧମ୍ମଦେସନାଚୋରୀୱୁଟ୍ଠାପନସମୁଟ୍ଠାନାନି ପଞ୍ଚପି ସମୁଟ୍ଠାନସୀସାନି ସଙ୍ଗହିତାନି। ତତ୍ଥ ଯଂ କାଯଚିତ୍ତତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି, ଇଦଂ ପଠମପାରାଜିକସମୁଟ୍ଠାନଂ। ଯଂ ଦୁତିଯପଞ୍ଚମେହି ସମୁଟ୍ଠାତି, ଇଦଂ ପଦସୋଧମ୍ମସମୁଟ୍ଠାନଂ। ଯଂ ଚତୁତ୍ଥଛଟ୍ଠେହି ସମୁଟ୍ଠାତି, ଇଦଂ ଥେୟ୍ୟସତ୍ଥସମୁଟ୍ଠାନଂ। ଯଂ ପଞ୍ଚମେନେୱ ସମୁଟ୍ଠାତି, ଇଦଂ ଧମ୍ମଦେସନାସମୁଟ୍ଠାନଂ। ଯଂ ପଞ୍ଚମଛଟ୍ଠେହି ସମୁଟ୍ଠାତି, ଇଦଂ ଚୋରୀୱୁଟ୍ଠାପନସମୁଟ୍ଠାନଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ପଚ୍ଛିମେସୁ ତୀସୁ ସଚିତ୍ତକସମୁଟ୍ଠାନେସୁ ଏକେକସମୁଟ୍ଠାନୱସେନ ଏକସମୁଟ୍ଠାନାନି ତିୱିଧାନି। ଦ୍ୱିସମୁଟ୍ଠାନାନି ପନ ପଠମଚତୁତ୍ଥେହି ୱା ଦୁତିଯପଞ୍ଚମେହି ୱା ତତିଯଛଟ୍ଠେହି ୱା ଚତୁତ୍ଥଛଟ୍ଠେହି ୱା ପଞ୍ଚମଛଟ୍ଠେହି ୱା ସମୁଟ୍ଠାନୱସେନ ପଞ୍ଚୱିଧାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ଏୱଂ ସମୁଟ୍ଠାନୱସେନ ସବ୍ବସିକ୍ଖାପଦାନି ତେରସଧା ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି କିରିଯାୱସେନ ପଞ୍ଚଧା ଦସ୍ସେତୁଂ ତତ୍ରାପୀତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚୀତି ସିକ୍ଖାପଦଂ। କିରିଯତୋତି ପଥୱୀଖଣନାଦି (ପାଚି। ୮୪-୮୫) ୱିଯ କାଯୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତିଜନିତକମ୍ମତୋ। ଅକିରିଯତୋତି ପଠମକଥିନାଦି (ପାରା। ୪୫୯ ଆଦଯୋ) ୱିଯ କତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ଅକରଣେନେୱ। କିରିଯାକିରିଯତୋତି ଅଞ୍ଞାତିକାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ହତ୍ଥତୋ ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗହଣାଦି (ପାରା। ୫୦୮ ଆଦଯୋ) ୱିଯ। ସିଯା କିରିଯତୋ, ସିଯା ଅକିରିଯତୋ ରୂପିଯପଟିଗ୍ଗହଣାଦି (ପାରା। ୫୮୨ ଆଦଯୋ) ୱିଯ, ସିଯା କିରିଯତୋ, ସିଯା କିରିଯାକିରିଯତୋ କୁଟିକାରାଦି (ପାରା। ୩୪୨) ୱିଯ। ୱୀତିକ୍କମସଞ୍ଞାଯ ଅଭାୱେନ ୱିମୋକ୍ଖୋ ଅସ୍ସାତି ସଞ୍ଞାୱିମୋକ୍ଖନ୍ତି ମଜ୍ଝେପଦଲୋପୀସମାସୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଚିତ୍ତଙ୍ଗଂ ଲଭତି ସଚିତ୍ତକସମୁଟ୍ଠାନେହେୱ ସମୁଟ୍ଠହନତୋ। ଇତରନ୍ତି ଯସ୍ସ ଚିତ୍ତଙ୍ଗନିଯମୋ ନତ୍ଥି, ତଂ, ଅନାପତ୍ତିମୁଖେନ ଚେତଂ ସଞ୍ଞାଦୁକଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଆପତ୍ତିମୁଖେନ ସଚିତ୍ତକଦୁକନ୍ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱିସେସୋ, ଅତ୍ଥତୋ ସମାନାୱ।

କାଯୱଚୀଦ୍ୱାରେହି ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବମ୍ପି କାଯକମ୍ମେ ୱା ୱଚୀକମ୍ମେ ୱା ସଙ୍ଗଯ୍ହତି। ତତ୍ଥ ବାହୁଲ୍ଲୱୁତ୍ତିତୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନମୁସାୱାଦାଦଯୋ ୱିଯାତି ଅତ୍ଥି ସିକ୍ଖାପଦଂ କାଯକମ୍ମନ୍ତିଆଦିନା କାଯକମ୍ମଂ ୱଚୀକମ୍ମଞ୍ଚାତି ଦୁକମେୱ ୱୁତ୍ତଂ, ୱିଭାଗତୋ ପନ କାଯୱଚୀକମ୍ମେନ ସଦ୍ଧିଂ ତିକମେୱ ହୋତି। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ପଠମପାରାଜିକୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତଂ "ସବ୍ବା ଚ କାଯକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମତଦୁଭଯୱସେନ ତିୱିଧା ହୋନ୍ତୀ"ତି। ତତୋଯେୱ ଇଧାପି ଅଦିନ୍ନାଦାନାଦୀସୁ (ପାରା। ୮୯) କାଯକମ୍ମୱଚୀକମ୍ମନ୍ତି ତଦୁଭଯୱସେନ ଦସ୍ସିତଂ। ଅତ୍ଥି ପନ ସିକ୍ଖାପଦଂ କୁସଲନ୍ତିଆଦି ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାପକଚିତ୍ତୱସେନ କାରିଯେ କାରଣୋପଚାରେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ଆପତ୍ତିଯା କୁସଲାଦିପରମତ୍ଥଧମ୍ମତାୱସେନ ଆପତ୍ତିଯା ସମ୍ମୁତିସଭାୱତ୍ତା। କୁସଲାକୁସଲାଦିପରମତ୍ଥଧମ୍ମେ ଉପାଦାଯ ହି ଭଗୱତା ଆପତ୍ତିସମ୍ମୁତି ପଞ୍ଞତ୍ତା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି "ଯଂ କୁସଲଚିତ୍ତେନ ଆପଜ୍ଜତି, ତଂ କୁସଲ"ନ୍ତିଆଦି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୬୬ ପକିଣ୍ଣକକଥା)। ନ ହି ଭଗୱତୋ ଆଣାଯ ୱିନା ଆପତ୍ତି କୁସଲାଦିପରମତ୍ଥସଭାୱା ହୋତି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନାନଂ ଆଦିକମ୍ମିକାନଞ୍ଚ ଆପତ୍ତିପ୍ପସଙ୍ଗତୋ, ତସ୍ସା ଦେସନାଦୀହି ୱିସୁଦ୍ଧିଅଭାୱପ୍ପସଙ୍ଗତୋ ଚ। ନ ହି କାରଣବଲେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା କୁସଲାଦିସଭାୱା ଆପତ୍ତି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନାଦୀସୁ ନିୱତ୍ତତି, ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଚ ତସ୍ସା କେନଚି ୱିନାସୋ ନ ସମ୍ଭୱତି। ସରସୱିନାସତୋ ଦେସନାଦିନା ଚ ଆପତ୍ତି ୱିଗଚ୍ଛତୀତି ୱଚନମତ୍ଥି, ନ ପନ ତେନ ଅକୁସଲାଦି ୱିଗଚ୍ଛତି। ପିତୁଘାତାଦିକମ୍ମେନ ହି ପାରାଜିକଂ ଆପନ୍ନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଗିହିଲିଙ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁଭାୱପରିଚ୍ଚାଗେନ ପାରାଜିକାପତ୍ତି ୱିଗଚ୍ଛତି, ନ ପାଣାତିପାତାଦିଅକୁସଲଂ ଆନନ୍ତରିଯାଦିଭାୱତୋ। ତସ୍ମା ଦୁମ୍ମଙ୍କୂନଂ ନିଗ୍ଗହାଦିଦସଅତ୍ଥୱସେ (ପାରା। ୩୯; ପରି। ୨) ପଟିଚ୍ଚ ଭଗୱତା ଯଥାପଚ୍ଚଯଂ ସମ୍ପଜ୍ଜମାନେ କୁସଲାକୁସଲାଦିନାମରୂପଧମ୍ମେ ଉପାଦାଯ ପଞ୍ଞତ୍ତା ସମ୍ମୁତିଯେୱ ଆପତ୍ତି, ସା ଚ ଯଥାୱିଧିପଟିକମ୍ମକରଣେନ ୱିଗତା ନାମ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ, ତେନାହ ଦ୍ୱିନ୍ନଂଯେୱ ହି ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାପକଚିତ୍ତାନୀତିଆଦି। ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାପକଭେଦେନେୱ ହେତ୍ଥ କୁସଲାଦୀନଂ ଆପତ୍ତିତୋ ଭେଦୋ ସିଦ୍ଧୋ। ନ ହି ତଂସମୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ତତୋ ଅଭେଦୋ ଯୁତ୍ତୋ ସମୁଟ୍ଠାନସମୁଟ୍ଠିତଭେଦବ୍ୟୱହାରୁପଚ୍ଛେଦପ୍ପସଙ୍ଗତୋ। ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ପାରାଜିକକଣ୍ଡ ୨।୬୬ ପକିଣ୍ଣକକଥାୱଣ୍ଣନା) ପନ ଆପତ୍ତିଯା ପରମତ୍ଥତୋ କୁସଲତ୍ତମେୱ ନ ସମ୍ଭୱତି "ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସିଯା ଅକୁସଲଂ, ସିଯା ଅବ୍ୟାକତଂ, ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ କୁସଲ"ନ୍ତି ୱଚନତୋ, "ଅକୁସଲତ୍ତଂ ପନ ଅବ୍ୟାକତତ୍ତଞ୍ଚ ଆପତ୍ତିଯା ସମ୍ଭୱତୀ"ତି ସଞ୍ଞାଯ କୁସଲଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନକ୍ଖଣେପି ରୂପାବ୍ୟାକତତ୍ତଂ ଆପତ୍ତିଯା ସମତ୍ଥେତୁଂ ଯଂ କୁସଲଚିତ୍ତେନ ଆପଜ୍ଜତି, ତଂ କୁସଲଂ, ଇତରେହି ଇତରନ୍ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୬୬ ପକିଣ୍ଣକକଥା) ଇମଂ ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନଂ ନିସ୍ସାଯ ୱୁତ୍ତଂ "ଯଂ କୁସଲଚିତ୍ତେନ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଯଂ ସିକ୍ଖାପଦସୀସେ ଗହିତଂ ଆପତ୍ତିଂ କୁସଲଚିତ୍ତସମଙ୍ଗୀ ଆପଜ୍ଜତି, ଇମିନା ପନ ୱଚନେନ ତଂ କୁସଲନ୍ତି ଆପତ୍ତିଯା ୱୁଚ୍ଚମାନୋ କୁସଲଭାୱୋ ପରିଯାଯତୋ, ନ ପରମତ୍ଥତୋତି ଦସ୍ସେତି। କୁସଲଚିତ୍ତେନ ହି ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ ସଚିତ୍ତକଂ ଅଚିତ୍ତକଂ ୱା ସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମାକାରପ୍ପୱତ୍ତଂ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସଙ୍ଖାତଂ ଅବ୍ୟାକତାପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତୀ"ତି। ତତ୍ଥ ଯଂ କୁସଲଚିତ୍ତେନ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଇମଂ ୱଚନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ "ଇମିନା ପନ ୱଚନେନ ତଂ କୁସଲନ୍ତି ଆପତ୍ତିଯା ୱୁଚ୍ଚମାନୋ କୁସଲଭାୱୋ ପରିଯାଯତୋ, ନ ପରମତ୍ଥତୋତି ଦସ୍ସେତୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଏୱଂ ଇତରେହି ଇତରନ୍ତି ୱଚନେନ "ଯଂ ଅକୁସଲଚିତ୍ତେନ ଆପଜ୍ଜହି, ତଂ ଅକୁସଲଂ, ଯଂ ଅବ୍ୟାକତଚିତ୍ତେନ ଆପଜ୍ଜତି, ତଂ ଅବ୍ୟାକତ"ନ୍ତି ଇମସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଇତରେହୀତି ୱଚନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ "ଇମିନାପି ୱଚନେନ ଇତରନ୍ତି ଆପତ୍ତିଯା ୱୁଚ୍ଚମାନୋ ଅକୁସଲଭାୱୋ ଅବ୍ୟାକତଭାୱୋ ଚ ପରିଯାଯତୋ ଦସ୍ସେତୀ"ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ଅୱତ୍ୱା କୁସଲପକ୍ଖେ ଏୱ କଥନସ୍ସ କାରଣଂ ନ ପସ୍ସାମ। ଯଂ ପନ ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସିଯା ଅକୁସଲନ୍ତିଆଦିୱଚନଂ କାରଣତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତଂ, ତମ୍ପି ଅକାରଣଂ ଯଂ ଅକୁସଲଚିତ୍ତେନ ଆପଜ୍ଜତି, ତଂ ଅକୁସଲନ୍ତିଆଦିନା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅକୁସଲାଦିଭାୱସ୍ସ ପରିଯାଯଦେସିତତ୍ତା, ଆପତ୍ତିଯା କୁସଲୱୋହାରସ୍ସ ଅଯୁତ୍ତତାଯ ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ କୁସଲନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଚ। ଆପତ୍ତିଯା ହି କୁସଲଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠିତତ୍ତେପି ଭଗୱତା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଭାୱେନ ସାୱଜ୍ଜଧମ୍ମତ୍ତା କାରଣୂପଚାରେନାପି ଅନୱଜ୍ଜକୁସଲୱୋହାରୋ ନ ଯୁତ୍ତୋ ସାୱଜ୍ଜାନୱଜ୍ଜାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱିରୁଦ୍ଧତ୍ତା। ଯଥା ଆକାସାଦିସମ୍ମୁତିସଚ୍ଚାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନତାଦିୱୋହାରୋ ୱିଯ ଜାତିଜରାଭଙ୍ଗାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନତାଦିୱୋହାରୋ ଅନୱଟ୍ଠାନାଦିଦୋସତୋ ଅଯୁତ୍ତୋ, ଏୱମିଧାପି କୁସଲୱୋହାରୋ ଅଯୁତ୍ତୋ ୱିରୁଦ୍ଧତ୍ତା। ଅକୁସଲାଦିୱୋହାରୋ ପନ ଯୁତ୍ତୋ , କାରଣୂପଚାରେନ ପନ ଅକୁସଲାଦିସଭାୱତା ଯଥାୱୁତ୍ତଦୋସାନତିୱତ୍ତନତୋ। ସୁତ୍ତସ୍ସାପି ହି ଯଥା ସୁତ୍ତସୁତ୍ତାନୁଲୋମାଦୀହି ୱିରୋଧୋ ନ ହୋତି, ତଥେୱତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

ଯଂ ପନ ୱୁତ୍ତଂ "କୁସଲଚିତ୍ତେନ ହି ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତୋ…ପେ… ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସଙ୍ଖାତଂ ଅବ୍ୟାକତାପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତୀ"ତି, ତଂ ଅଯୁତ୍ତମେୱ ରୂପକ୍ଖନ୍ଧସ୍ସ ଖଣିକତାଯ ଆପତ୍ତିଯାପି ଦେସନାଦିପଟିକମ୍ମଂ ୱିନାୱ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିପ୍ପସଙ୍ଗତୋ। ରୂପପରମ୍ପରା ଆପତ୍ତୀତି ଚେ? ତନ୍ନ, ପଟିକମ୍ମେନାପି ଅୱିଗମପ୍ପସଙ୍ଗତୋ। ନ ହି ରୂପସନ୍ତତିଦେସନାଦୀହି ୱିଗଚ୍ଛତି ସକାରଣାଯତ୍ତତ୍ତା, ଇତି ସବ୍ବଥା ଆପତ୍ତିଯା ପରମତ୍ଥତା ଅଯୁତ୍ତା, ଏତେନେୱ ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ "ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିରୋଧସମାପନ୍ନସ୍ସ ସହସେଯ୍ୟୱସେନ ତଥାକାରପ୍ପୱତ୍ତରୂପଧମ୍ମସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତିଭାୱତୋ"ତିଆଦି, ତମ୍ପି ପଟିସିଦ୍ଧନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇଧ ପନ ନିରୋଧସମାପନ୍ନାନଂ ରୂପଧମ୍ମମେୱ ପଟିଚ୍ଚ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଆପତ୍ତି ଅଚିତ୍ତା ଅୱେଦନା, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପନ ସଚିତ୍ତା ସୱେଦନାୱ, ସବ୍ବତ୍ଥାପି ପଞ୍ଞତ୍ତିସଭାୱାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ତେନେୱ ଦୁଟ୍ଠଦୋସସିକ୍ଖାପଦଟ୍ଠକଥାଯଂ ଆପତ୍ତିଯା ଅକୁସଲାଦିସଭାୱଂ ପରପରିକପ୍ପିତଂ ନିସେଧେତୁଂ "ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିୱଚନତୋ…ପେ… ପଣ୍ଣତ୍ତିମତ୍ତମେୱ ଆପତ୍ତାଧିକରଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବ"ନ୍ତି ସଯମେୱ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା "ତଂତଂକୁସଲାଦିଧମ୍ମସମ୍ପତ୍ତିଯା ଭଗୱତା ପଞ୍ଞତ୍ତା ଆପତ୍ତିସମ୍ମୁତି ସମୁଟ୍ଠିତା"ତି ଚ, "ଯାୱ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିକାରଣା ତିଟ୍ଠତୀ"ତି ଚ, "ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିକାରଣେହି ୱିନସ୍ସତୀ"ତି ଚ ୱୋହରୀଯତି। ଆପତ୍ତିଯା ଚ ସମ୍ମୁତିସଭାୱତ୍ତେପି ହି ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ତଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ, ପଟିକିରିଯଂ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ଚ ଅନାଦରେ ଅକୁସଲରାସି ଚେୱ ସଗ୍ଗମଗ୍ଗନ୍ତରାଯୋ ଚ ହୋତୀତି ଲଜ୍ଜିନୋ ଯଥାୱିଧିଂ ନାତିକ୍କମନ୍ତି, ଅନତିକ୍କମନପଚ୍ଚଯା ଚ ତେସଂ ଅନନ୍ତପ୍ପଭେଦା ସୀଲାଦଯୋ ଧମ୍ମା ପରିୱଡ୍ଢନ୍ତୀତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଦ୍ୱିନ୍ନଂଯେୱାତି ନିଯମୋ ଆପତ୍ତିନିମିତ୍ତାନଂ କାଯୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତୀନଂ ଏତେହେୱ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜନତୋ କତୋ, ନ ପନ ସବ୍ବାପତ୍ତୀନମ୍ପି ଏତେହେୱ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜନତୋ। ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତାନଞ୍ହି ଝାନନିରୋଧସମାପନ୍ନାନଞ୍ଚ ଅୱିଞ୍ଞତ୍ତିଜନକେହି ୱିପାକଅବ୍ୟାକତଚିତ୍ତେହି ଚେୱ ରୂପଧମ୍ମେହି ଚ ସହସେଯ୍ୟାଦିଆପତ୍ତି ସମ୍ଭୱତି।

ଦସାତି କିରିଯାହେତୁକମନୋୱିଞ୍ଞାଣଧାତୁଦ୍ୱଯେନ ସହ ଅଟ୍ଠ ମହାକିରିଯଚିତ୍ତାନି। ପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ଇଦ୍ଧିୱିକୁବ୍ବନାଦୀସୁ ଅଭିଞ୍ଞାନଂ ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାପକତ୍ତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥ ଚ କିଞ୍ଚି ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅକୁସଲଚିତ୍ତମେୱ, କିଞ୍ଚି କୁସଲାବ୍ୟାକତୱସେନ ଦ୍ୱିଚିତ୍ତଂ, କିଞ୍ଚି ତିଚିତ୍ତନ୍ତି ଅଯମେୱ ଭେଦୋ ଲବ୍ଭତି, ନାଞ୍ଞୋତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। କିରିଯାସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ପରୂପକ୍କମେନ ଜାଯମାନଂ ଅଙ୍ଗଜାତାଦିଚଲନଂ ସାଦିଯନଚିତ୍ତସଙ୍ଖାତେ ସେୱନଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ତେନ ଚିତ୍ତେନ ସମୁଟ୍ଠାପିତମେୱ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ଇତରଥା "ସିଯା କିରିଯସମୁଟ୍ଠାନଂ, ସିଯା ଅକିରିଯସମୁଟ୍ଠାନ"ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବତୋ।

ଯଂ ପନ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ପାରାଜିକକଣ୍ଡ ୨।୬୬ ପକିଣ୍ଣକକଥାୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତଂ "କିରିଯସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ଇଦଂ ଯେଭୁଯ୍ୟୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ ପରୂପକ୍କମେ ସତି ସାଦିଯନ୍ତସ୍ସ ଅକିରିଯସମୁଟ୍ଠାନଭାୱତୋ"ତିଆଦି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ ପଠମପାରାଜିକସ୍ସ ଅକିରିଯସମୁଟ୍ଠାନତାଯ ପାଳିଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା। "ମନୋଦ୍ୱାରେ ଆପତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥୀ"ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ପଠମପାରାଜିକୱଣ୍ଣନା; ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୫୮୩-୪) ହି ୱୁତ୍ତଂ। କଥଞ୍ହି ନାମ ପରୂପକ୍କମେନ ମେଥୁନଂ ସାଦିଯନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍ଗଜାତାଦିକାଯଚଲନଂ ନ ସାଦିଯେଯ୍ୟ, ସାଦିଯନଚିତ୍ତାନୁଗୁଣମେୱ ପନ ସକଲସରୀରେ ଚିତ୍ତଜରୂପସମୁପ୍ପତ୍ତିଯା ୱିଞ୍ଞତ୍ତିପି ସୁଖୁମା ସମୁପ୍ପନ୍ନା ଏୱ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ତେନାହ କାଯଦ୍ୱାରେନେୱ ସମୁଟ୍ଠାନତୋ କାଯକମ୍ମନ୍ତିଆଦି। ଚିତ୍ତଂ ପନେତ୍ଥ ଅଙ୍ଗମତ୍ତଂ ହୋତୀତି କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତି ଏୱ କାଯକମ୍ମଭାୱେ କାରଣଂ, ନ ଚିତ୍ତଂ। ତଂ ପନେତ୍ଥ କାଯସଙ୍ଖାତାଯ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯାଯେୱ

ଅଙ୍ଗମତ୍ତଂ, ନ କାଯକମ୍ମଭାୱସ୍ସ, ଇତରଥା ମେଥୁନସ୍ସ ‘‘ମନୋକମ୍ମ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବତୋ, ତେନାହ ‘‘ନ ତସ୍ସ ୱସେନ କମ୍ମଭାୱୋ ଲବ୍ଭତୀ’’ତି। କମ୍ମଭାୱୋତି କାଯକମ୍ମଭାୱୋ। ସଦ୍ଧଞ୍ଚେତନ୍ତି ଏତଂ ସମୁଟ୍ଠାନାଦିକଂ। ସିକ୍ଖାପଦସୀସେନାତି ତଂତଂସିକ୍ଖାପଦନିଯତଆପତ୍ତିଯା ଏୱ ଗହଣତ୍ଥଂ ସିକ୍ଖାପଦମୁଖେନ।

ପକିଣ୍ଣକକଥାୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ୱିନୀତୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

ଇଦଂକିନ୍ତି କଥେତୁକାମତାପୁଚ୍ଛା। ଇମାତିଆଦି ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ। ୱିନୀତାନି ଆପତ୍ତିଂ ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁ ଆପନ୍ନୋତିଆଦିନା (ପାରା। ୬୬) ଭଗୱତା ୱିନିଚ୍ଛିନିତାନି ୱତ୍ଥୂନି ୱିନୀତୱତ୍ଥୂନି। ତଂ ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ଦାନତୋ ଦସ୍ସନତୋ ଉଦ୍ଦାନଭୂତା ଗାଥା ଉଦ୍ଦାନଗାଥା, ସଙ୍ଗହଗାଥା, ଉଦ୍ଦେସଗାଥାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ୱତ୍ଥୁ ଗାଥାତି ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୂତିଆଦିକା ୱିନୀତୱତ୍ଥୁପାଠଇଯେୱ ତେସଂ ତେସଂ ୱିନୀତୱତ୍ଥୂନଂ ଗନ୍ଥନତୋ ‘‘ୱତ୍ଥୁଗାଥା’’ତି ୱୁତ୍ତା , ନ ଛନ୍ଦୋୱିଚିତିଲକ୍ଖଣେନ। ଉଦ୍ଦାନଗାଥାନଂ ୱତ୍ଥୁ ୱତ୍ଥୁଗାଥାତି ଏୱଂ ୱା ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥାତି ୱିନୀତୱତ୍ଥୂସୁ। ଦୁତିଯାଦୀନନ୍ତି ଦୁତିଯପାରାଜିକାଦୀନଂ। ଯଂ ପସ୍ସିତ୍ୱା ଚିତ୍ତକାରାଦଯୋ ସିପ୍ପିକା ଚିତ୍ତକମ୍ମାଦୀନି ସିକ୍ଖନ୍ତି, ତଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକରୂପଂ, ପଟିମାରୂପନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୭।ପୁରିମାନି ଦ୍ୱେତି ମକ୍କଟୀୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକୱତ୍ଥୂନି ଦ୍ୱେ। ତାନିପି ଭଗୱତା ୱିନୀତଭାୱେନ ପୁନ ୱିନୀତୱତ୍ଥୂସୁ ପକ୍ଖିତ୍ତାନି। ତତ୍ଥ ତସ୍ସ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଅହୋସୀତିଆଦି ପନ କିଞ୍ଚାପି ତେସଂ ପଠମଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ଭିକ୍ଖୂହି ପନ ଭଗୱତା ଚ ଗରହିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ସନ୍ଧାଯ ପଚ୍ଛା ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଭଗୱତୋ ଏତମତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସୁନ୍ତିଆଦି ଚ ଭିକ୍ଖୂହି ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ଚ ପଠମଂ ଭଗୱତୋ ଆରୋଚିତେ, ଭଗୱତା ଚ ତେସଂ ପାରାଜିକତ୍ତେ ପକାସିତେ ଭୀତା ତେ ସଯମ୍ପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ପଚ୍ଛା ଆରୋଚେନ୍ତି ଏୱ। ‘‘ସଚ୍ଚଂ କିର ତ୍ୱ’’ନ୍ତିଆଦିନା ଭଗୱତା ପୁଟ୍ଠା ପନ ‘‘ସଚ୍ଚଂ ଭଗୱା’’ତି ପଟିଜାନନୱସେନାପି ଆରୋଚେନ୍ତି। ଭଗୱାପି ଆପତ୍ତିଂ ତ୍ୱନ୍ତିଆଦିନା ତେସଂ ପାରାଜିକତ୍ତଂ ୱିନିଚ୍ଛିନୋତି ଏୱ। ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିକଥାଯଂ ପନ ତଂ ସଚ୍ଚଂ ଅୱତ୍ୱା ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ଅନୁଗୁଣମେୱ କିଞ୍ଚିମତ୍ତଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଇଧାପି ତେସଂ ୱତ୍ଥୂନଂ ଭଗୱତା ୱିନୀତଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। କେଚି ଇମଂ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଅମନସିକତ୍ୱା ‘‘ଅଞ୍ଞାନେୱେତାନି ୱତ୍ଥୂନୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। କୁସେତି କୁସତିଣାନି। କେସେହୀତି ମନୁସ୍ସକେସେହି।

୬୮।ୱଣ୍ଣପୋକ୍ଖରତାଯାତି ଏତ୍ଥ ପୋକ୍ଖଲଂ ନାମ ସମିଦ୍ଧଂ ସୁନ୍ଦରଞ୍ଚ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ‘‘ପୋକ୍ଖରତା’’ତି ର-କାରଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତୋ, ସମିଦ୍ଧତା ସୁନ୍ଦରତାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଧଂସେସୀତି ଅଭିଭୱି। ନ ଲିମ୍ପତୀତି ନ ଅଲ୍ଲୀଯତି।

୬୯। ଏୱରୂପା ପରିୱତ୍ତଲିଙ୍ଗା ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଅତ୍ତତୋ ଏକତୋ ଉପସମ୍ପନ୍ନାପି ଉଭତୋସଙ୍ଘେ ଉପସମ୍ପନ୍ନାସୁଯେୱ ସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂପସମ୍ପଦାଯ ଭିକ୍ଖୁନୀଉପସମ୍ପଦତୋପି ଉକ୍କଟ୍ଠତ୍ତା। ପାଠଇଯଂ ‘‘ତାହି ଆପତ୍ତୀହି ଅନାପତ୍ତି’’ନ୍ତି ଉପଯୋଗୱଚନଂ କତ୍ୱା ଅନୁଜାନାମୀତି ପଦେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗନ୍ତି ଥନାଦିକଂ ଇତ୍ଥିସଣ୍ଠାନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ – ‘‘ପୁରିସ…ପେ… ଇତ୍ଥିସଣ୍ଠାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନ’’ନ୍ତି। ତଂ ନାନନ୍ତରିକତୋ ପନ ‘‘ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯମ୍ପି ଅନ୍ତରହିତଂ, ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଞ୍ଚ ଉପ୍ପନ୍ନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତମେୱ ହୋତି, ଏୱଂ ଉପରିପି ଲିଙ୍ଗଗ୍ଗହଣେନେୱ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାଦିଗ୍ଗହଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତାତି ଆପତ୍ତିଯୋ, ତସ୍ସ ୱୁଟ୍ଠାତୁନ୍ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ତାହି ଆପତ୍ତୀହି ୱୁଟ୍ଠାପେତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କଥନ୍ତି ଆହ ତା ସବ୍ବାପି ଭିକ୍ଖୁନୀହି କାତବ୍ବନ୍ତିଆଦି। ତେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯପି ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯପି ଗରୁକାପତ୍ତିଯା ପକ୍ଖମାନତ୍ତଚରଣାଦିକଂ ୱିଧିଂ ଦସ୍ସେତି।

ୱକ୍କନ୍ତିକୱିନିଚ୍ଛଯୋତି ପସଙ୍ଗାନୁଗୁଣଂ ଓତରଣକୱିନିଚ୍ଛଯୋ। ବଲୱଅକୁସଲେନାତି ପରଦାରିକକମ୍ମାଦିନା। ଦୁବ୍ବଲକୁସଲେନାତି ଯଥାୱୁତ୍ତବଲୱାକୁସଲୋପହତସତ୍ତିନା ତତୋ ଏୱ ଦୁବ୍ବଲଭୂତେନ କୁସଲେନ। ଦୁବ୍ବଲଅକୁସଲେନାତି ପୁରିସଭାୱୁପ୍ପାଦକବ୍ରହ୍ମଚରିଯାଦିବଲୱକୁସଲୋପହତସତ୍ତିନା ତତୋ ଏୱ ଦୁବ୍ବଲଭୂତେନ ପରଦାରିକାଦିଅକୁସଲେନ। ସୁଗତିଯଂ ଭାୱଦ୍ୱଯସ୍ସ କୁସଲକମ୍ମଜତ୍ତା ଅକୁସଲେନେୱ ୱିନାସୋ କୁସଲେନେୱ ଉପ୍ପତ୍ତୀତି ଆହ ଉଭଯମ୍ପୀତିଆଦି। ଦୁଗ୍ଗତିଯଂ ପନ ଅକୁସଲେନେୱ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଉପ୍ପତ୍ତି ଚ ୱିନାସୋ ଚ, ତତ୍ଥ ଦୁବ୍ବଲବଲୱଭାୱୋୱ ୱିସେସୋ।

‘‘ଏହି ମଯଂ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ଭିକ୍ଖୁନିଯା ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱିଧାଯ ଏକଦ୍ଧାନଗମନେ ପାଚିତ୍ତିଯାପତ୍ତିପରିହାରତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସଂୱିଦହନଂ ପରିମୋଚେତ୍ୱା’’ତି। ତେନ ଏକଗାମକ୍ଖେତ୍ତେପି ବହିଗାମତୋ ଅନ୍ତରଘରଂ ସଂୱିଧାଯ ଗମନମ୍ପି ଆପତ୍ତିକରମେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ପରିମୋଚନୱିଧିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ମଯନ୍ତିଆଦି। ବହିଗାମେତି ଗାମନ୍ତରେ। ଦୁତିଯିକା ଭିକ୍ଖୁନୀ ପକ୍କନ୍ତା ୱା ହୋତୀତିଆଦିନା (ପାଚି। ୬୯୩) ୱୁତ୍ତଅନାପତ୍ତିଲକ୍ଖଣଂ ଅନୁଲୋମେତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଗାମନ୍ତର…ପେ… ଅନାପତ୍ତୀ’’ତି। କୋପେତ୍ୱାତି ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା। ଲଜ୍ଜିନିଯୋ…ପେ… ଲବ୍ଭତୀତି ଲିଙ୍ଗପରିୱତ୍ତନତୋ ପୁବ୍ବେପି ତସ୍ସ ସଙ୍ଗହେପି ଅସତି ହୀନାଯାୱତ୍ତନମ୍ପି ଭୱେଯ୍ୟାତି ‘‘ଆପଦାସୂ’’ତି ୱୁତ୍ତଅନାପତ୍ତିଅନୁଲୋମେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତାଯ ଦୁତିଯିକଂ ଗହେତ୍ୱାୱ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଅଲଜ୍ଜିନିଯୋ…ପେ… ଲବ୍ଭତୀତି ଅଲଜ୍ଜିନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଏକକମ୍ମାଦିସଂୱାସେ ଆପତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ ତା ଅସନ୍ତପକ୍ଖଂ ଭଜନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ, ଇମିନାପେତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ ‘‘ଅଲଜ୍ଜିନୀହି ସଦ୍ଧିଂ ପରିଭୋଗୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ଯଦି ହି ୱଟ୍ଟେଯ୍ୟ, ତତୋପି ଦୁତିଯିକଂ ୱିନା ଗାମନ୍ତରଗମନାଦୀସୁ ଆପତ୍ତି ଏୱ ସିଯା ସଙ୍ଗାହିକତ୍ତା ତାସଂ ସଙ୍ଗାହିକଲଜ୍ଜିନିଗଣତୋ ୱିଯ। ଞାତିକା ନ ହୋନ୍ତି…ପେ… ୱଟ୍ଟତୀତି ୱଦନ୍ତୀତି ଇମିନା ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଅନାଗତଭାୱଂ ଦୀପେତି। ତଥାପି ୱିସ୍ସାସିକଞାତିକଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ୱିନା ଭିକ୍ଖୁନିଭାୱେ ଅରମନ୍ତସ୍ସ ମାନପକତିକସ୍ସ ଆପଦାଟ୍ଠାନସମ୍ଭୱେନ ତଂ ୱଚନଂ ଅପ୍ପଟିକ୍ଖିତ୍ତମ୍ପି ତଦଞ୍ଞେସଂ ନ ୱଟ୍ଟତିଯେୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଭିକ୍ଖୁଭାୱେପୀତି ଭିକ୍ଖୁକାଲେପି । ତଂ ନିସ୍ସାଯାତି ତଂ ନିସ୍ସଯାଚରିଯଂ କତ୍ୱା। ଉପଜ୍ଝା ଗହେତବ୍ବାତି ଉପସମ୍ପଦାଗହଣତ୍ଥଂ ଉପଜ୍ଝା ଗହେତବ୍ବା।

ୱିନଯକମ୍ମନ୍ତି ୱିକପ୍ପନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପୁନ କାତବ୍ବନ୍ତି ପୁନ ୱିକପ୍ପେତବ୍ବଂ। ପୁନ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସତ୍ତାହଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ନିଧିଂ ଭିକ୍ଖୂହି, ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ନିଧିଂ ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଚ ପଟିଗ୍ଗାହାପେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁ’’ନ୍ତି (ଚୂଳୱ। ୪୨୧) ୱଚନତୋ ପୁନ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସତ୍ତମେ ଦିୱସେତି ଇଦଞ୍ଚ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ଅନାପଜ୍ଜିତ୍ୱାୱ ପୁନପି ସତ୍ତାହଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପକତତ୍ତୋତି ଅପରିୱତ୍ତଲିଙ୍ଗୋ। ରକ୍ଖତୀତି ତଂ ପଟିଗ୍ଗହଣୱିଜହନତୋ ରକ୍ଖତି, ଅୱିଭତ୍ତତାଯ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ନ ୱିଜହତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ସାମଂ ଗହେତ୍ୱାନ ନିକ୍ଖିପେଯ୍ୟାତି ସହତ୍ଥେନ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱାନ ନିକ୍ଖିପେଯ୍ୟ। ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତୀତି ଲିଙ୍ଗପରିୱତ୍ତେ ଜାତେ ପୁନ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି।

ହୀନାଯାୱତ୍ତନେନାତି ଏତ୍ଥ କେଚି ‘‘ପକତତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସିକ୍ଖଂ ଅପ୍ପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ‘ଗିହୀ ଭୱିସ୍ସାମୀ’ତି ଗିହିଲିଙ୍ଗଗ୍ଗହଣଂ ହୀନାଯାୱତ୍ତନ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ ତତ୍ତକେନ ଭିକ୍ଖୁଭାୱସ୍ସ ଅୱିଜହନତୋ। ଅଞ୍ଞେ ପନ ‘‘ପାରାଜିକଂ ଆପନ୍ନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁପଟିଞ୍ଞଂ ପହାଯ ଗିହିଲିଙ୍ଗଭାୱୂପଗମନମ୍ପି ହୀନାଯାୱତ୍ତନ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ଯୁତ୍ତମେୱ। ପାରାଜିକଂ ଆପନ୍ନୋ ହି ତଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଯାୱ ଭିକ୍ଖୁପଟିଞ୍ଞୋ ହୋତି, ତାୱ ଭିକ୍ଖୁ ଏୱ ହୋତି ଭିକ୍ଖୂନମେୱ ପାରାଜିକସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା। ‘‘ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୂ’’ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ହି ସୋ ସଂୱାସଂ ସାଦିଯନ୍ତୋପି ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ନ ହୋତି, ସହସେଯ୍ୟାଦିଆପତ୍ତିଞ୍ଚ ନ ଜନେତି, ଅତ୍ତାନଂ ଓମସନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିଯଞ୍ଚ ଜନେତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି –

‘‘ଅସୁଦ୍ଧୋ ହୋତି ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅଞ୍ଞତରଂ ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାପନ୍ନୋ, ତଞ୍ଚେ ସୁଦ୍ଧଦିଟ୍ଠି ସମାନୋ ଓକାସଂ କାରାପେତ୍ୱା ଅକ୍କୋସାଧିପ୍ପାଯୋ ୱଦେତି, ଆପତ୍ତି ଓମସୱାଦସ୍ସା’’ତି (ପାରା। ୩୮୯)।

ଏକେ ପନ ‘‘ପାରାଜିକଂ ଆପନ୍ନାନଂ ଦୋସଂ ପଟିଜାନିତ୍ୱା ଗିହିଲିଙ୍ଗଗ୍ଗହଣଂ ନାମ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନେ ସମୋଧାନଂ ଗଚ୍ଛତି ତେନାପି ପଟିଞ୍ଞାଯ ଭିକ୍ଖୁଭାୱସ୍ସ ୱିଜହନତୋ। ତେନେୱ ୱିନଯୱିନିଚ୍ଛଯାଦୀସୁ ହୀନାଯାୱତ୍ତନଂ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନେ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ୱିସୁଂ ତଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ୱିବ୍ଭମିତୁକାମତାଯ ଗିହିଲିଙ୍ଗଗ୍ଗହଣଂ ଇଧ ହୀନାଯାୱତ୍ତନଂ ତାସଂ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନସ୍ସ ଅଭାୱତୋ। ତାସଂ ପଟିଗ୍ଗହଣୱିଜହନସ୍ସାପି ସବ୍ବସୋ ୱତ୍ତବ୍ବତ୍ତା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତମ୍ପି ଅପ୍ପଟିବାହିଯମେୱ। ତସ୍ମା ପାରାଜିକାନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଞ୍ଚ ‘‘ଉପ୍ପବ୍ବଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗିହିଲିଙ୍ଗଗ୍ଗହଣଂ ହୀନାଯାୱତ୍ତନନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ୱିବ୍ଭମୋତିପି ଏତସ୍ସେୱ ନାମଂ, ତେନେୱ ତଂ ଖୁଦ୍ଦସିକ୍ଖାଯଂ ‘‘ଅଚ୍ଛେଦୱିସ୍ସଜ୍ଜନଗାହୱିବ୍ଭମା’’ତି ଅଧିଟ୍ଠାନୱିଜହନେ ୱିବ୍ଭମନାମେନ ୱୁତ୍ତଂ।

ଅନପେକ୍ଖୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନାତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଦତ୍ୱାୱ ଅନତ୍ଥିକସ୍ସେୱ ପଟିଗ୍ଗହିତୱତ୍ଥୂନଂ ବହି ଛଡ୍ଡନେନ। କେଚି ‘‘ପଟିଗ୍ଗହିତୱତ୍ଥୂସୁ ସାପେକ୍ଖସ୍ସ ପୁରେ ପଟିଗ୍ଗହିତଭାୱତୋ ପରିମୋଚନତ୍ଥଂ ତତ୍ଥ ପଟିଗ୍ଗହମତ୍ତସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନମ୍ପି ଅନପେକ୍ଖୱିସ୍ସଜ୍ଜନମେୱ ଚୀୱରାଦିଅଧିଟ୍ଠାନପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରୋ ୱିଯା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ ତଥାୱଚନାଭାୱା। ଯଥେୱ ହି ଚୀୱରାଦୀସୁ ଅନପେକ୍ଖୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନ ଅଧିଟ୍ଠାନୱିଜହନଂ ୱତ୍ୱାପି ୱିସୁଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରୋ ଚ ୱୁତ୍ତୋ, ଏୱମିଧାପି ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଯଥା ଚ ଚୀୱରାଦୀସୁ କାଯପଟିବଦ୍ଧେସୁପି ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରେନ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ୱିଗଚ୍ଛତି, ନ ଏୱମିଧ। ଇଧ ପନ ପଟିଗ୍ଗହିତୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅନପେକ୍ଖସ୍ସାପି କାଯତୋ ମୁଚ୍ଚେଯେୱ ତସ୍ମିଂ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ୱିଜହତି। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସଚେ କୁଟୁମ୍ପି ପରିଚ୍ଚଜତୁ, ଯାୱ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥଗତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତମେୱା’’ତି। ଅନପେକ୍ଖୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନାତି ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଅନପେକ୍ଖାଯା’’ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଅନପେକ୍ଖତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଇଧ ୱିସୁଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନସ୍ସ ଅଭାୱା। ନ ହେତ୍ଥ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରେ ୱିଯ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନୱିଧାନମତ୍ଥି। ଅପିଚ ପଟିଗ୍ଗହଣମତ୍ତୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ ସତି ପୁରେ ପଟିଗ୍ଗହିତୋପି ଆହାରୋ ଭୁଞ୍ଜିତୁକମ୍ୟତାଯ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ପଟିଗ୍ଗହଣମତ୍ତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ପୁନ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଯଥାସୁଖଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବୋ ସିଯାତି, ତଥା ଚ ସନ୍ନିଧିକାରକସିକ୍ଖାପଦେ ୱୁତ୍ତା ସବ୍ବାପି ୱିନିଚ୍ଛଯଭେଦା ନିରତ୍ଥକା ଏୱ ସିଯୁଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ –

‘‘ଗଣ୍ଠିକପତ୍ତସ୍ସ ୱା ଗଣ୍ଠିକନ୍ତରେ ସ୍ନେହୋ ପୱିଟ୍ଠୋ ହୋତି…ପେ… ତାଦିସେ ପତ୍ତେପି ପୁନଦିୱସେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତିଆଦି (ପାଚି। ଅଟ୍ଠ। ୨୫୩)।

ତତ୍ଥ ପନ ‘‘ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ଵା ଵିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ଵା ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଏତ୍ତକମେଵ ଵତ୍ତବ୍ବଂ, ନ ଚ ଵୁତ୍ତଂ। କତ୍ଥଚି ଇଦିସେସୁ ଚ ଗଣ୍ଠିକପଦାଦୀସୁ ପଟିଗ୍ଗହଣେ ଅପେକ୍ଖା କସ୍ସଚିପି ନତ୍ଥେଵ ତପ୍ପହାନାୟ ଵାୟାମତୋ, ତଥାପି ତତ୍ଥଗତଆମିସେ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ନ ଵିଗଚ୍ଛତି। କସ୍ମା? ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପତ୍ତେ ପୁନ ଭୁଞ୍ଜିତୁକାମତାପେକ୍ଖାୟ ଵିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ପତ୍ତଗତିକେ ଆହାରେପି ତସ୍ସା ଵତ୍ତନତୋ। ନ ହି ପତ୍ତଂ ଅଵିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ଵା ତଗ୍ଗତିକଂ ଆହାରଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ ସକ୍କା, ନାପି ଆହାରଂ ଅଵିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ଵା ତଗ୍ଗତିକଂ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ। ତସ୍ମା ଵତ୍ଥୁନୋ ଵିସ୍ସଜ୍ଜନମେଵ ଅନପେକ୍ଖଵିସ୍ସଜ୍ଜନଂ, ନ ପଟିଗ୍ଗହଣସ୍ସାତି ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ତେନେଵ ସନ୍ନିଧିସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିଵାରେ –

‘‘ଅନ୍ତୋସତ୍ତାହଂ ଅଧିଟ୍ଠେତି, ଵିସ୍ସଜ୍ଜେତି, ନସ୍ସତି, ଵିନସ୍ସତି, ଡය୍ହତି, ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଵିସ୍ସାସଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚତ୍ତେନ ଵନ୍ତେନ ମୁତ୍ତେନ ଅନପେକ୍ଖୋ ଦତ୍ଵା ପଟିଲଭିତ୍ଵା ପରିଭୁଞ୍ଜତୀ’’ତି –

ଏଵଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଵତ୍ଥୁଵିସ୍ସଜ୍ଜନମେଵ ଵୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଅନ୍ତୋସତ୍ତାହଂ ଅଧିଟ୍ଠେତୀ’’ତି ବାହିରପରିଭୋଗାୟ ଅଧିଟ୍ଠାନଵଚନତୋ ଵତ୍ଥୁଂ ଅଵିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ଵାପି କେଵଲଂ ଅନଜ୍ଝୋହରିତୁକାମତାୟ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ବାହିରପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ନିୟମନମ୍ପି ଵିସୁଂ ଏକଂ ପଟିଗ୍ଗହଣଵିଜହନକାରଣମେଵ, ଇଦଞ୍ଚ ସନ୍ଧାୟ ପଟିଗ୍ଗହଣମତ୍ତଵିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ଵୁତ୍ତଂ ସିୟା, ସୁଵୁତ୍ତମେଵ ସିୟା, ତଥା ଚ ‘‘ପୁନ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ଵା ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ’’ତି ପଟିଗ୍ଗହଣଵିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ନ ଵତ୍ତବ୍ବଂ ସିୟା ବାହିରପରିଭୋଗାଧିଟ୍ଠାନସ୍ସ ଇଧାଧିପ୍ପେତତ୍ତା।

ସାରତ୍ଥଦୀପନିୟଞ୍ହି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ପାରାଜିକକଣ୍ଡ ୨।୬୯) ‘‘ଅନପେକ୍ଖଵିସ୍ସଜ୍ଜନେନାତି ଏତ୍ଥ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଦତ୍ଵାଵ ଅନତ୍ଥିକତାୟ ‘ନତ୍ଥି ଇମିନା କମ୍ମଂ ନ ଦାନି ନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ’ତି ଵତ୍ଥୂସୁ ଵା, ‘ପୁନ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ଵା ପଟିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମୀ’ତି ପଟିଗ୍ଗହଣେ ଵା ଅନପେକ୍ଖଵିସ୍ସଜ୍ଜନେନା’’ତି ଏଵଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁକାମସ୍ସେଵ ପଟିଗ୍ଗହଣମତ୍ତଵିସ୍ସଜ୍ଜନମ୍ପି ପଟିଗ୍ଗହଣଵିଜହନକାରଣଂ ଵୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ପୁରିମମେଵ ପନ ବାହିରପରିଭୋଗାଧିଟ୍ଠାନଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ଇଦଂ ପନ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ‘‘ଅନପେକ୍ଖଵିସ୍ସଜ୍ଜନସଙ୍ଖାତେ ଵିସ୍ସଜ୍ଜେତୀ’’ତି ଵୁତ୍ତପାଠଇପଦତ୍ଥେ ସଙ୍ଗହେତ୍ଵା ଵିସୁଂ ନ ଵୁତ୍ତଂ। ନସ୍ସତି, ଵିନସ୍ସତି, ଡୟ୍ହତି, ଵିସ୍ସାସଂ ଵା ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଇମାନି ପନ ପଦାନି ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଇମସ୍ମିଂ ପଦେ ସଙ୍ଗହିତାନୀତି ଵେଦିତବ୍ବଂ।

ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ଗହଣେନାତି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନାନଂ ବଲକ୍କାରାଦିନା ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ଗହଣେନ। ଉପସମ୍ପନ୍ନାନଞ୍ହି ଅଚ୍ଛିନ୍ଦନଵିସ୍ସାସଗ୍ଗାହେସୁ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ନ ଵିଜହତି। ଏତ୍ଥାତି ଭିକ୍ଖୁଵିହାରେ। ଉପରୋପକାତି ତେନ ରୋପିତା ରୁକ୍ଖଗଚ୍ଛା। ତେରସସୁସମ୍ମୁତୀସୂତି
ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକସେନାସନପଞ୍ଞାପକଭଣ୍ଡାଗାରିକଚୀଵରପଟିଗ୍ଗାହକଚୀଵରଭାଜକୟାଗୁଭାଜକଫଲଭାଜକଖଜ୍ଜଭାଜକଅପ୍ପମତ୍ତକଵିସ୍ସଜ୍ଜକସାଟିୟଗାହାପକପତ୍ତଗାହାପକଆରାମିକପେସକସାମଣେରପେସକସମ୍ମୁତିସଙ୍ଖାତାସୁ ତେରସସୁ ସମ୍ମୁତୀସୁ।

ପଚ୍ଛିମିକାୟ ସେନାସନଗ୍ଗାହେ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧେପି ଅପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧେପି କଥିନତ୍ଥାରସ୍ସ, ତମ୍ମୂଲକାନଂ ପଞ୍ଚାନିସଂସାନଞ୍ଚ ଅଭାଵସ୍ସ ସମାନତ୍ତା ତତ୍ଥ ଵିଜ୍ଜମାନମ୍ପି ସେନାସନଗ୍ଗାହପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଅଦସ୍ସେତ୍ଵା ତତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂହି କତ୍ତବ୍ବଂ ସଙ୍ଗହମେଵ ଦସ୍ସେତୁଂ ସଚେ ପଚ୍ଛିମିକାୟାତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ। ସଚେ ଅକୁସଲଵିପାକେ …ପେ… ଛାରତ୍ତଂ ମାନତ୍ତମେଵ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଇଦଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାୟ ସାଧାରଣାପତ୍ତିୟା ପରିଵସନ୍ତସ୍ସ ଅସମାଦିନ୍ନପରିଵାସସ୍ସ ଵା ଲିଙ୍ଗେ ପରିଵତ୍ତେ ପକ୍ଖମାନତ୍ତଂ ଚରନ୍ତସ୍ସ ଵସେନ ଵୁତ୍ତଂ। ସଚେ ପନସ୍ସ ପକ୍ଖମାନତ୍ତେ ଅସମାଦିନ୍ନେ ଏଵ ପୁନ ଲିଙ୍ଗଂ ପରିଵତ୍ତତି, ପରିଵାସଂ ଦତ୍ଵା ପରିଵୁତ୍ଥପରିଵାସସ୍ସେଵ ଛାରତ୍ତଂ ମାନତ୍ତଂ ଦାତବ୍ବଂ। ପରିଵାସଦାନଂ ନତ୍ଥି ଭିକ୍ଖୁକାଲେ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଭାଵତୋ। ସଚେ ପନ ଭିକ୍ଖୁକାଲେପି ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ନାରୋଚେତି, ଆପତ୍ତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଵ ହୋତି, ଆପତ୍ତିପଟିଚ୍ଛନ୍ନଭାଵତୋ ପରିଵାସୋ ଚ ଦାତବ୍ବୋତି ଵଦନ୍ତି। ପାରାଜିକଂ ଆପନ୍ନାନଂ ଇତ୍ଥିପୁରିସାନଂ ଲିଙ୍ଗେ ପରିଵତ୍ତେପି ପାରାଜିକତ୍ତସ୍ସ ଏକସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାଵେ ଅଵିଜହନତୋ ପୁନ ଉପସମ୍ପଦା ନ ଦାତବ୍ବାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ତେନେଵ ତେସଂ ସୀସଚ୍ଛିନ୍ନପୁରିସାଦୟୋ ନିଦସ୍ସିତା।

୭୧।ତଥେଵାତି ମୁଚ୍ଚତୁ ଵା ମା ଵାତି ଇମମତ୍ଥଂ ଅତିଦିସତି। ଅଞ୍ଞେସନ୍ତି ପୁଥୁଜ୍ଜନେ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ। ତେସଞ୍ହି ଇଦିସେ ଠାନେ ଅସାଦିୟନଂ ଦୁକ୍କରଂ ସୋତାପନ୍ନାଦିଅରିୟାନଂ ତତ୍ଥ ଦୁକ୍କରତ୍ତାଭାଵା। ନ ହି ଅରିୟା ପାରାଜିକାଦିଲୋକଵଜ୍ଜାପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି।

୭୩।ସୁଫୁସିତାତି ଉପରିମାୟ ଦନ୍ତପନ୍ତିୟା ହେଟ୍ଠିମା ଦନ୍ତପନ୍ତି ଆହଚ୍ଚ ଠିତା, ଅଵିଵଟାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ‘‘ଅନ୍ତୋମୁଖେ ଓକାସୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି। ଉପ୍ପାଟିତେ ପନ ଓଟ୍ଠମଂସେ ଦନ୍ତେ ସୁୟେଵ ଉପକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟନ୍ତି ନିମିତ୍ତେନ ବହିନିମିତ୍ତେ ଛୁପନତ୍ତା ଵୁତ୍ତଂ। ବହିନିକ୍ଖନ୍ତଦନ୍ତଜିଵ୍ହାସୁପି ଏସେଵ ନୟୋ। ନିଜ୍ଝାମତଣ୍ହିକା ନାମ ଲୋମକୂପେହି ସମୁଟ୍ଠିତଅଗ୍ଗିଜାଲାହି ଦଡ୍ଢସରୀରତାୟ ଅତିଵିୟ ତସିତରୂପା। ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଖୁପ୍ପିପାସାସୁରା ଅଟ୍ଠିଚମ୍ମାଵସିଟ୍ଠା ଭୟାନକସରୀରା ପେତିୟୋ ସଙ୍ଗହିତା। ଵିସଞ୍ଞଂ କତ୍ଵାତି ଯଥା ସୋ କତମ୍ପି ଉପକ୍କମଂ ନ ଜାନାତି, ଏଵଂ କତ୍ଵା। ତେନ ଚ ଵିସଞ୍ଞୀ ଅହୁତ୍ଵା ସାଦିୟନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକମେଵାତି ଦସ୍ସେତି। ଉପହତକାୟପ୍ପସାଦୋତି ଵାତପିତ୍ତାଦିଦୋସେହି କାୟଵିଞ୍ଞାଣାନୁପ୍ପାଦକଭାଵେନ ଦୂସିତକାୟପ୍ପସାଦୋ, ନ ପନ ଵିନଟ୍ଠକାୟପ୍ପସାଦୋ। ସୀସେ ପତ୍ତେତି ମଗ୍ଗେନ ମଗ୍ଗପ୍ପଟିପାଦନେ ଜାତେ। ଅପ୍ପଵେସେତୁକାମତାୟ ଏଵ ନିମିତ୍ତେନ ନିମିତ୍ତଛୁପନେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ ଵୁତ୍ତଂ, ସେଵେତୁକାମସ୍ସ ପନ ତତ୍ଥାପି ଦୁକ୍କଟମେଵାତି ଆହ ‘‘ଦୁକ୍କଟମେଵ ସାମନ୍ତ’’ନ୍ତି।

୭୪। ଜାତି-ସଦ୍ଦେନ ସୁମନପୁପ୍ଫପରିୟାୟେନ ତନିସ୍ସୟୋ ଗୁମ୍ବୋ ଅଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ‘‘ଜାତିପୁପ୍ଫଗୁମ୍ବାନ’’ନ୍ତି। ତେନ ଚ ଜାତିୟା ଉପଲକ୍ଖିତଂ ଵନଂ ଜାତିୟାଵନନ୍ତି ଅଲୁତ୍ତସମାସୋତି ଦସ୍ସେତି। ଏକରସନ୍ତି ଵୀଥିଚିତ୍ତେହି ଅସମ୍ମିସ୍ସଂ।

୭୭।ଉପ୍ପନ୍ନେ ଵତ୍ଥୁମ୍ହୀତି ଇତ୍ଥୀହି କତଅଜ୍ଝାଚାରଵତ୍ଥୁସ୍ମିଂ। ରୁକ୍ଖସୂଚିକଣ୍ଟକଦ୍ଵାରନ୍ତି ରୁକ୍ଖସୂଚିଦ୍ଵାରଂ କଣ୍ଟକଦ୍ଵାରଂ, ଏଵମେଵ ଵା ପାଠୋ। ତତ୍ଥ ଯଂ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ରୁକ୍ଖଥମ୍ଭେ ନିଖଣିତ୍ଵା ତତ୍ଥ ମଜ୍ଝେ ଵିଜ୍ଝିତ୍ଵା ଦ୍ଵେ ତିସ୍ସୋ ରୁକ୍ଖସୂଚିୟୋ ପଵେସେତ୍ଵା କରୋନ୍ତି, ତଂ ରୁକ୍ଖସୂଚିଦ୍ଵାରଂ ନାମ। ପଵେସନନିକ୍ଖମନକାଲେ ପନ ଅପନେତ୍ଵା ଥକନକୟୋଗ୍ଗେନ କଣ୍ଟକସାଖାପଟଲେନ ଯୁତ୍ତଂ ଦ୍ଵାରଂ କଣ୍ଟକଦ୍ଵାରଂ ନାମ। ଗାମଦ୍ଵାରସ୍ସ ପିଧାନତ୍ଥଂ ପଦରେନ କଣ୍ଟକସାଖାଦୀହି ଵା କତସ୍ସ କଵାଟସ୍ସ ଉଦୁକ୍ଖଲପାସରହିତତାୟ ଏକେନ ସଂଵରିତୁଂ ଵିଵରିତୁଞ୍ଚ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଏକଂ ଚକ୍କଂ ଯୋଜେନ୍ତି, ଯେନ ପରିଵତ୍ତମାନେନ ତଂ କଵାଟଂ ସୁଖଥକନଂ ହୋତି, ତଂ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ ‘‘ଚକ୍କଲକୟୁତ୍ତଦ୍ଵାର’’ନ୍ତି। ଚକ୍କମେଵ ହି ଲାତବ୍ବଟ୍ଠେନ ସଂଵରଣଵିଵରଣତ୍ଥାୟ ଗହେତବ୍ବଟ୍ଠେନ ଚକ୍କଲକଂ, ତେନ ଯୁତ୍ତମ୍ପି କଵାଟଂ ଚକ୍କଲକଂ ନାମ, ତେନ ଯୁତ୍ତଂ ଦ୍ଵାରଂ ଚକ୍କଲକୟୁତ୍ତଦ୍ଵାରଂ। ମହାଦ୍ଵାରେସୁ ପନ ଦ୍ଵେ ତୀଣିପି ଚକ୍କଲକାନି ଯୋଜେନ୍ତୀତି ଆହ ଫଲକେସୁତିଆଦି। କିଟିକାସୁପି ଵେଣୁପେସିକାହି କଣ୍ଟକସାଖାଦୀହି ଚ କତଥକନକେସୁ। ସଂସରଣକିଟିକଦ୍ଵାରନ୍ତି ଚକ୍କଲକୟନ୍ତେନ ସଂସରଣକିଟିକାୟୁତ୍ତମହାଦ୍ଵାରଂ। ଗୋପ୍ଫେତ୍ଵାତି ଆଵୁଣିତ୍ଵା, ରଜ୍ଜୂହି ଗନ୍ଥେତ୍ଵା ଵା। ଏକଂ ଦୁସ୍ସସାଣିଦ୍ଵାରମେଵାତି ଏତ୍ଥ କିଲଞ୍ଜସାଣିଦ୍ଵାରମ୍ପି ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତି ତଗ୍ଗତିକତ୍ତା। ଅଥ ଭିକ୍ଖୂ…ପେ… ନିସିନ୍ନା ହୋନ୍ତୀତି ଇଦଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ନିହିତଭାଵଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଵୁତ୍ତଂ। ନିପନ୍ନେପି ଆଭୋଗଂ କାତୁଂ ଵଟ୍ଟତି, ନିପଜ୍ଜିତ୍ଵା ନିଦ୍ଦାୟନ୍ତେ ପନ ଆଭୋଗଂ କାତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି ଅସନ୍ତପକ୍ଖେ ଠିତତ୍ତା। ରହୋ ନିସଜ୍ଜାୟ ଵିୟ ଦ୍ଵାରସଂଵରଣଂ ନାମ ମାତୁଗାମାନଂ ପଵେସନନିଵାରଣତ୍ଥଂ ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ଆହ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଵାତିଆଦି। ନିସ୍ସେଣିଂ ଆରୋପେତ୍ଵାତି ଇଦଂ ହେଟ୍ଠିମତଲସ୍ସ ସଦ୍ଵାରବନ୍ଧତାୟ ଵୁତ୍ତଂ। ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ କୁଟ୍ଟସ୍ସ ଏକାବଦ୍ଧତାୟ ‘‘ଏକକୁଟ୍ଟକେ’’ତି ଵୁତ୍ତଂ। ପଚ୍ଛିମାନଂ ଭାରୋତି ପାଠଇୟା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ। ଯେନ କେନଚି ପରିକ୍ଖିତ୍ତେତି ଏତ୍ଥ ପରିକ୍ଖେପସ୍ସ ଉବ୍ବେଧତୋ ପମାଣଂ ସହସେୟ୍ୟପ୍ପହୋନକେ ଵୁତ୍ତସଦିସମେଵ।

ମହାପରିଵେଣନ୍ତି ମହନ୍ତଂ ଅଙ୍ଗଣଂ, ତେନ ଚ ବହୁଜନସଞ୍ଚାରଂ ଦସ୍ସେତି, ତେନାହ ମହାବୋଧୀତିଆଦି। ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗତେ ଵୁଟ୍ଠହତି, ଅନାପତ୍ତି ଅନାପତ୍ତିଖେତ୍ତଭୂତାୟ ରତ୍ତିୟା ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ନିପନ୍ନତ୍ତା। ପବୁଜ୍ଝିତ୍ଵା ପୁନ ସୁପତି ଆପତ୍ତୀତି ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗତେ ପବୁଜ୍ଝିତ୍ଵା ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନଂ ଞତ୍ଵା ଵା ଅଞତ୍ଵା ଵା ଅନୁଟ୍ଠହିତ୍ଵା ସୟିତସନ୍ତାନେନ ସୁପତି ଉଟ୍ଠହିତ୍ଵା କତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ଦ୍ଵାରସଂଵରଣାଦିନୋ ଅକତତ୍ତା ଅକିରିୟସମୁଟ୍ଠାନା ଆପତ୍ତି ହୋତି ଅନାପତ୍ତିଖେତ୍ତେ କତନିପଜ୍ଜନକିରିୟାୟ ଅନଙ୍ଗତ୍ତା। ଅୟଞ୍ହି ଆପତ୍ତି ଇଦିସେ ଠାନେ ଅକିରିୟା, ଦିଵା ଅସଂଵରିତ୍ଵା ନିପଜ୍ଜନକ୍ଖଣେ କିରିୟା ଚ ଅଚିତ୍ତକା ଚାତି ଵେଦିତବ୍ବା। ପୁରାରୁଣା ପବୁଜ୍ଝିତ୍ଵାପି ଯାଵ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନା ସୟନ୍ତସ୍ସାପି ପୁରିମନୟେନ ଆପତ୍ତିୟେଵ। ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗତେ ଵୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀତି…ପେ… ଆପତ୍ତିୟେଵାତି ଏତ୍ଥ କଦା ତସ୍ସ ଆପତ୍ତୀତି? ଵୁଚ୍ଚତେ – ନ ତାଵ ରତ୍ତିୟଂ ‘‘ଦିଵା ଆପଜ୍ଜତି ନୋ ରତ୍ତି’’ନ୍ତି (ପରି। ୩୨୩) ଵୁତ୍ତତ୍ତା। ‘‘ଅନାଦରିୟଦୁକ୍କଟା ନ ମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ଵୁତ୍ତଦୁକ୍କଟଂ ପନ ଦିଵାସୟନଦୁକ୍କଟମେଵ ନ ହୋତି ଅନାଦରିୟଦୁକ୍କଟତ୍ତା। ଏଵଂ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେ ପନ ଅଚିତ୍ତକଂ ଅକିରିୟସମୁଟ୍ଠାନଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। ସୋ ସଚେ ଦ୍ଵାରଂ ସଂଵରିତ୍ଵା ‘‘ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗତେ ଵୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ’’ତି ନିପଜ୍ଜତି, ଦ୍ଵାରେ ଚ ଅଞ୍ଞେହି ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନକାଲେ ଵିଵଟେପି ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିୟେଵ ଦ୍ଵାରପିଦହନସ୍ସ ରତ୍ତିଦିଵାଭାଗେସୁ ଵିସେସାଭାଵା। ଆପତ୍ତିଆପଜ୍ଜନସ୍ସେଵ କାଲଵିସେସୋ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବୋ, ନ ତପ୍ପରିହାରସ୍ସାତି ଗହେତବ୍ବଂ, ‘‘ଦ୍ଵାରଂ ଅସଂଵରିତ୍ଵା ରତ୍ତିଂ ନିପଜ୍ଜତୀ’’ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୭୭) ହି ଵୁତ୍ତଂ। ଦିଵା ସଂଵରିତ୍ଵା ନିପନ୍ନସ୍ସ କେନଚି ଵିଵଟେପି ଦ୍ଵାରେ ଅନାପତ୍ତିୟେଵ। ଅତ୍ତନାପି ଅନୁଟ୍ଠହିତ୍ଵାଵ ସତି ପଚ୍ଚୟେ ଵିଵଟେପି ଅନାପତ୍ତୀତି ଵଦନ୍ତି। ଯଥାପରିଚ୍ଛେଦମେଵ ଚ ନ ଵୁଟ୍ଠାତୀତି ଅରୁଣେ ଉଗ୍ଗତେୟେଵ ଉଟ୍ଠାତି। ଆପତ୍ତିୟେଵାତି ମୂଲାପତ୍ତିଂୟେଵ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ, ଅନାଦରିୟଆପତ୍ତି ପନ ପୁରାରୁଣା ଉଟ୍ଠିତସ୍ସାପି ତସ୍ସ ହୋତେଵ ‘‘ଦୁକ୍କଟା ନ ମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ଵୁତ୍ତତ୍ତା, ଦୁକ୍କଟା ନ ମୁଚ୍ଚତୀତି ଚ ପୁରାରୁଣା ଉଟ୍ଠହିତ୍ଵା ମୂଲାପତ୍ତିୟା ମୁତ୍ତୋପି ଅନାଦରିୟଦୁକ୍କଟା ନ ମୁଚ୍ଚତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ନିଦ୍ଦାଵସେନ ନିପଜ୍ଜତୀତି ଵୋହାରଵସେନ ଵୁତ୍ତଂ, ପାଦାନଂ ପନ ଭୂମିତୋ ଅମୋଚିତତ୍ତା ଅୟଂ ନିପନ୍ନୋ ନାମ ନ ହୋତି, ତେନେଵ ଅନାପତ୍ତି ଵୁତ୍ତା। ଅପସ୍ସାୟ ସୁପନ୍ତସ୍ସାତି କଟିଟ୍ଠିତୋ ଉଦ୍ଧଂ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକେ ଅପ୍ପମତ୍ତକମ୍ପି ପଦେସଂ ଭୂମିଂ ଅଫୁସାପେତ୍ଵା ଥମ୍ଭାଦିଂ ଅପସ୍ସାୟ ସୁପନ୍ତସ୍ସ। କଟିଟ୍ଠିଂ ପନ ଭୂମିଂ ଫୁସାପେନ୍ତସ୍ସ ସୟନଂ ନାମ ହୋତି। ପିଟ୍ଠିପସାରଣଲକ୍ଖଣା ହି ସେୟ୍ୟା। ଦୀଘଵନ୍ଦନାଦୀସୁପି ତିରିୟଂ ପିଟ୍ଠିକଣ୍ଟକାନଂ ପସାରିତତ୍ତା ନିପଜ୍ଜନମେଵାତି ଆପତ୍ତି ପରିହରିତବ୍ବାଵ ‘‘ଵନ୍ଦାମୀତି ପାଦମୂଲେ ନିପଜ୍ଜୀ’’ତିଆଦୀସୁ ନିପଜ୍ଜନସ୍ସେଵ ଵୁତ୍ତତ୍ତା। ତସ୍ସାପି ଅନାପତ୍ତି ପତନକ୍ଖଣେ ଅଵିସୟତ୍ତା, ଵିସୟେ ଜାତେ ସହସା ଵୁଟ୍ଠିତତ୍ତା ଚ। ଯସ୍ସ ପନ ଵିସଞ୍ଞିତାୟ

ପଚ୍ଛାପି ଅୱିସଯୋ, ଏତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିଯେୱ ପତିତକ୍ଖଣେ ୱିଯ। ତତ୍ଥେୱ ସଯତି ନ ୱୁଟ୍ଠାତୀତି ଇମିନା ୱିସଯେପି ଅକରଣଂ ଦସ୍ସେତି, ତେନେୱ "ତସ୍ସ ଆପତ୍ତୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଏକଭଙ୍ଗେନାତି ଉଭୋ ପାଦେ ଭୂମିତୋ ଅମୋଚେତ୍ୱାୱ ଏକପସ୍ସେନ ସରୀରଂ ଭଞ୍ଜିତ୍ୱା ନିପନ୍ନୋ। ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ମହାପଦୁମତ୍ଥେରେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ତେନ "ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯ ଲିଖିତମହାପଦୁମତ୍ଥେରୱାଦୋ ଅଯ"ନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ସୁପନ୍ତସ୍ସାପି ଅୱିସଯତ୍ତମତ୍ଥୀତି ମହାପଦୁମତ୍ଥେରେନ "ଅୱିସଯତ୍ତା ପନ ଆପତ୍ତି ନ ଦିସ୍ସତୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଆଚରିଯା ପନ ସୁପନ୍ତସ୍ସ ୱିସଞ୍ଞିତ୍ତାଭାୱେନ ୱିସଯତ୍ତା ଅନାପତ୍ତିଂ ନ କଥଯନ୍ତି। ୱିସଞ୍ଞିତ୍ତେ ସତି ଅନାପତ୍ତିଯେୱ। ଦ୍ୱେ ପନ ଜନାତିଆଦିପି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯମେୱ ୱଚନଂ, ତଦେୱ ପଚ୍ଛା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପମାଣଂ। ଯକ୍ଖଗହିତଗ୍ଗହଣେନେୱ ଚେତ୍ଥ ୱିସଞ୍ଞୀଭୂତୋପି ସଙ୍ଗହିତୋ। ଏକଭଙ୍ଗେନ ନିପନ୍ନୋ ପନ ଅନିପନ୍ନତ୍ତା ଆପତ୍ତିତୋ ମୁଚ୍ଚତିଯେୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ।

୭୮।ଅପଦେତି ଆକାସେ। ପଦନ୍ତି ପଦୱଳଞ୍ଜଂ, ତେନାହ "ଆକାସେ ପଦ"ନ୍ତି। ଏତଦଗ୍ଗନ୍ତି ଏସୋ ଅଗ୍ଗୋ। ଯଦିଦନ୍ତି ଯୋ ଅଯଂ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ୱିମତିୱିନୋଦନିଯଂ

ପଠମପାରାଜିକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୨। ଦୁତିଯପାରାଜିକଂ

ଅଦୁତିଯେନାତି ଅସଦିସେନ ଜିନେନ ଯଂ ଦୁତିଯଂ ପାରାଜିକଂ ପକାସିତଂ, ତସ୍ସ ଇଦାନି ଯସ୍ମା ସଂୱଣ୍ଣନାକ୍କମୋ ପତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ଅସ୍ସ ଦୁତିଯସ୍ସ ଅଯଂ ସଂୱଣ୍ଣନା ହୋତୀତି ଯୋଜନା।

ଧନିଯୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୮୪। ରାଜୂହି ଗହିତନ୍ତି ରାଜଗହନ୍ତି ଆହ "ମନ୍ଧାତୂ"ତି। ରାଜପୁରୋହିତେନ ପରିଗ୍ଗହିତମ୍ପି ରାଜପରିଗ୍ଗହିତମେୱାତି ମହାଗୋୱିନ୍ଦଗ୍ଗହଣଂ, ନଗରସଦ୍ଦାପେକ୍ଖାଯ ଚେତ୍ଥ "ରାଜଗହ"ନ୍ତି ନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ। ଅଞ୍ଞେପେତ୍ଥ ପକାରେତି ସୁସଂୱିହିତାରକ୍ଖତ୍ତା ରାଜୂନଂ ଗହଂ ଗେହଭୂତନ୍ତି ରାଜଗହନ୍ତିଆଦିକେ ପକାରେ। ୱସନ୍ତୱନନ୍ତି କୀଳାୱନଂ, ୱସନ୍ତକାଲେ କୀଳାଯ ଯେଭୁଯ୍ୟତ୍ତା ପନ ୱସନ୍ତୱନନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ସଦ୍ୱାରବନ୍ଧାତି ୱସ୍ସୂପଗମନଯୋଗ୍ଗତାଦସ୍ସନଂ। ନାଲକପଟିପଦନ୍ତି ସୁତ୍ତନିପାତେ (ସୁ॰ ନି॰ ୬୮୪ ଆଦଯୋ) ନାଲକତ୍ଥେରସ୍ସ ଦେସିତଂ ମୋନେଯ୍ୟପଟିପଦଂ। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଛଦନାନନ୍ତି ତିଣପଣ୍ଣିଟ୍ଠକସିଲାସୁଧାସଙ୍ଖାତାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ। ନୋ ଚେ ଲଭତି…ପେ… ସାମନ୍ତି କାତବ୍ବନ୍ତି ଇମିନା ନାୱାସତ୍ଥୱଜେ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ "ଅସେନାସନିକୋ ଅହ"ନ୍ତି ଆଲଯକରଣମତ୍ତେନ ଉପଗମନଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ସେନାସନଂ ପରିଯେସିତ୍ୱା ୱଚୀଭେଦଂ କତ୍ୱା ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତବ୍ବମେୱାତି ଦସ୍ସେତି। "ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସେନାସନିକେନା"ତିଆଦିନା (ମହାୱ॰ ୨୦୪) ହି ପାଳିଯଂ "ନାଲକପଟିପଦଂ ପଟିପନ୍ନେନାପୀ"ତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ଅୱିସେସେନ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ନାୱାସତ୍ଥୱଜେସୁଯେୱ ଚ "ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ନାୱାଯ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତୁ"ନ୍ତିଆଦିନା (ମହାୱ॰ ୨୦୩) ଅସତିପି ସେନାସନେ ଆଲଯକରଣୱସେନ ୱସ୍ସୂପଗମନଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ନାଞ୍ଞତ୍ଥାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଅଯମନୁଧମ୍ମତାତି ସାମୀଚିୱତ୍ତଂ। କତିକୱତ୍ତାନୀତି ଭସ୍ସାରାମତାଦିଂ ୱିହାଯ ସବ୍ବଦା ଅପ୍ପମତ୍ତେହି ଭୱିତବ୍ବନ୍ତିଆଦିକତିକୱତ୍ତାନି। ଖନ୍ଧକୱତ୍ତାନୀତି "ଆଗନ୍ତୁକାଦିଖନ୍ଧକୱତ୍ତଂ ପୂରେତବ୍ବ"ନ୍ତି ଏୱଂ ଖନ୍ଧକୱତ୍ତାନି ଚ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା।

ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠାତି ପଦସ୍ସ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ "ପୁରିମିକାଯ ଉପଗତା ମହାପୱାରଣାଯ ପୱାରିତା ପାଟିପଦଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ 'ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସା'ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତୀ"ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ମହାପୱାରଣାଦିୱସେ ପୱାରେତ୍ୱା ୱା ଅପ୍ପୱାରେତ୍ୱା ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛନ୍ତେହି ସତ୍ତାହକରଣୀଯନିମିତ୍ତେ ସତି ଏୱ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ନାସତି, ଇତରଥା ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦୋ ଦୁକ୍କଟଞ୍ଚ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। "ଇମଂ ତେମାସଂ ୱସ୍ସଂ ଉପେମୀ"ତି ହି "ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ପୁରିମଂ ୱା ତେମାସଂ ପଚ୍ଛିମଂ ୱା ତେମାସଂ ଅୱସିତ୍ୱା ଚାରିକା ପକ୍କମିତବ୍ବା"ତି (ମହାୱ॰ ୧୮୫) ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଧେୱ ଚ ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠା ତେମାସଚ୍ଚଯେନ…ପେ… ପକ୍କମିଂସୂତି ୱୁତ୍ତଂ। ପୱାରଣାଦିୱସୋପି ତେମାସପରିଯାପନ୍ନୋୱ। କେଚି ପନ "ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ତୀହି ଠାନେହି ପୱାରେତୁନ୍ତି (ମହାୱ॰ ୨୦୯) ପୱାରଣାକମ୍ମସ୍ସ ପୁବ୍ବେଯେୱ ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସତାଯ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ମହାପୱାରଣାଦିୱସେ ସତ୍ତାହକରଣୀଯନିମିତ୍ତଂ ୱିନାପି ଯଥାସୁଖଂ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ"ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ତେସଂ ମତିମତ୍ତଂ, ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସାନଞ୍ହି ପୱାରଣାନୁଜାନନଂ ଅନୁପଗତଛିନ୍ନୱସ୍ସାଦୀନଂ ନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ କତଂ, ନ ପନ ପୱାରଣାଦିୱସେ ଅୱସିତ୍ୱା ପକ୍କମିତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ତଦହସ୍ସ ଇଧ ପସଙ୍ଗାଭାୱା, ପୱାରଣଂ କାତୁଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକାନଂ ପୱାରଣା ଇଧ ୱିଧୀଯତି, ଯେ ଚ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦଞ୍ଚ ଅକତ୍ୱା ଯାୱ ପୱାରଣାଦିୱସା ୱସିଂସୁ, ତେ ତତ୍ତକେନ ପୱାରଣାକମ୍ମଂ ପତି ପରିଯାଯତୋ ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଅପ୍ପକଂ ଊନମଧିକଂ ୱା ଗଣନୂପଗଂ ନ ହୋତୀତି ଞାଯତୋ, ନ କଥିନକମ୍ମଂ ପତି ତେମାସସ୍ସ ଅପରିପୁଣ୍ଣତ୍ତା, ଇତରଥା ତସ୍ମିଂ ମହାପୱାରଣାଦିୱସେପି କଥିନତ୍ଥାରପ୍ପସଙ୍ଗତୋ। "ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ କଥିନଂ ଅତ୍ଥରିତୁ"ନ୍ତି (ମହାୱ॰ ୩୦୬) ଇଦଂ ପନ "ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ପୁରିମଂ ୱା ତେମାସଂ ପଚ୍ଛିମଂ ୱା ତେମାସଂ ଅୱସିତ୍ୱା ଚାରିକା ପକ୍କମିତବ୍ବା"ତିଆଦି (ମହାୱ॰ ୧୮୫) ଚ ନିପ୍ପରିଯାଯତୋ ମହାପୱାରଣାଯ ଅନନ୍ତରପାଟିପଦଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ କଥିନତ୍ଥାରଂ ପକ୍କମନଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ପରିୱାରେ ଚ "କଥିନସ୍ସ ଅତ୍ଥାରମାସୋ ଜାନିତବ୍ବୋ"ତି (ପରି॰ ୪୧୨) ୱତ୍ୱା "ୱସ୍ସାନସ୍ସ ପଚ୍ଛିମୋ ମାସୋ ଜାନିତବ୍ବୋ"ତି (ପରି॰ ୪୧୨) ୱୁତ୍ତଂ। ଯୋ ହି କଥିନତ୍ଥାରସ୍ସ କାଲୋ, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯେୱ ଚାରିକାପକ୍କମନସ୍ସାପି କାଲୋ, ନ ତତୋ ପୁରେ ୱସ୍ସଂୱୁଟ୍ଠାନଂଯେୱ କଥିନତ୍ଥାରାରହତ୍ତା। ଯଦଗ୍ଗେନ ହି ପୱାରଣାଦିୱସେ କଥିନତ୍ଥାରୋ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତଦଗ୍ଗେନ ଭିକ୍ଖୂପି ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସା ନ ହୋନ୍ତି ପୱାରଣାଦିୱସସ୍ସ ଅୱୁଟ୍ଠତ୍ତା।

ଯଂ ପନ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ (ସାରତ୍ଥ॰ ଟୀ॰ ପାରାଜିକକଣ୍ଡ ୨।୮୪) "ଏକଦେସେନ ଅୱୁଟ୍ଠମ୍ପି ତଂ ଦିୱସଂ ୱୁଟ୍ଠଭାଗାପେକ୍ଖାଯ ୱୁଟ୍ଠମେୱ ହୋତୀ"ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ତଂଦିୱସପରିଯୋସାନେ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନକାଲେ ୱସନ୍ତୋୱ ହି ତଂ ଦିୱସଂ ୱୁଟ୍ଠୋ ନାମ ହୋତି ପରିୱାସଅରଞ୍ଞୱାସାଦୀସୁ ୱିଯ, ଅଯଞ୍ଚ ୱିଚାରଣା ଉପରି ୱସ୍ସୂପନାଯିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତୀତି ତତ୍ଥେୱ ତଂ ପାକଟଂ କରିସ୍ସାମ।

ମହାପୱାରଣାଯପୱାରିତାତି ପୁରିମିକାଯ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଅଚ୍ଛିନ୍ନୱସ୍ସତାଦସ୍ସନପରଂ ଏତଂ କେନଚି ଅନ୍ତରାଯେନ ଅପ୍ପୱାରିତାନମ୍ପି ୱୁଟ୍ଠୱସ୍ସତ୍ତା। ନ ୱସ୍ସିଯତୀତି ଅନୋୱସ୍ସକନ୍ତି କମ୍ମସାଧନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ଯଥା ନ ତେମିଯତି, ତଥା କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୱଯୋତି ଏତ୍ଥ ଅନୁସଦ୍ଦୋ ୱିଚ୍ଛାଯଂ ୱତ୍ତତୀତି ଆହ ଅନୁ ଅନୁ ଅୱଯୋତିଆଦି। ଆଚରିଯସ୍ସ କମ୍ମଂ ଆଚରିଯକନ୍ତି ଆହ "ଆଚରିଯକମ୍ମେ"ତି। କଟ୍ଠକମ୍ମଂ ଥମ୍ଭାଦି। ତେଲତମ୍ବମତ୍ତିକାଯାତି ତେଲମିସ୍ସାଯ ତମ୍ବମତ୍ତିକାଯ।

୮୫।କୁଟିକାଯ କରଣଭାୱନ୍ତି କୁଟିଯା କତଭାୱଂ। କିଂ-ସଦ୍ଦପ୍ପଯୋଗେ ଅନାଗତପ୍ପଚ୍ଚଯୱିଧାନଂ ସନ୍ଧାଯ ତସ୍ସ ଲକ୍ଖଣନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚାପି ଥେରସ୍ସ ପାଣଘାତାଧିପ୍ପାଯୋ ନତ୍ଥି, ଅନୁପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା କରଣେନ ପନ ବହୂନଂ ପାଣାନଂ ମରଣତ୍ତା ପାଣେ ବ୍ୟାବାଧେନ୍ତସ୍ସାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ପାତବ୍ୟଭାୱନ୍ତି ୱିନାସେତବ୍ବତଂ। ପାଣାତିପାତଂ କରୋନ୍ତାନନ୍ତି ଥେରେନ ଅକତେପି ପାଣାତିପାତେ ପାଣକାନଂ ମରଣମତ୍ତେନ ପଚ୍ଛିମାନଂ ଲେସେନ ଗହଣାକାରଂ ଦସ୍ସେତି, ତେନ ଚ "ମମ ତାଦିସଂ ଅକୁସଲଂ ନତ୍ଥୀ"ତି ପଚ୍ଛିମାନଂ ୱିପଲ୍ଲାସଲେସଗ୍ଗହଣନିମିତ୍ତକିଞ୍ଚଂ ନ କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଦୀପିତଂ ହୋତି। ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିନ୍ତି ଦିଟ୍ଠସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଅନୁପଗମନଂ ଅନୁକିରିଯଂ, ଦିଟ୍ଠିଯା ୱା ଲଦ୍ଧିଯା ଅନୁଗମନଂ ଗାହଂ। ଘଂସିତବ୍ବେତି ମଦ୍ଦିତବ୍ବେ, ୱିନାସିତବ୍ବେତି ଅତ୍ଥୋ। କତଂ ଲଭିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱସନ୍ତାନମ୍ପି ଦୁକ୍କଟମେୱାତି ଇଦଂ ଭଗୱତା କୁଟିଯା ଭେଦାପନୱଚନେନେ ସିଦ୍ଧଂ, ସାପି ତିଣଦବ୍ବସମ୍ଭାରେହି ତୁଲାଥମ୍ଭାଦୀହି ଅମିସ୍ସା ସୁଦ୍ଧମତ୍ତିକାମଯାପି ଇଟ୍ଠକାହି କତା ୱଟ୍ଟତି। କେଚି ହି ଇଟ୍ଠକାହିଯେୱ ଥମ୍ଭେ ଚିନିତ୍ୱା ତଦୁପରି ଇଟ୍ଠକାହିଯେୱ ୱିତାନାଦିସଣ୍ଠାନେନ ତୁଲାଦିଦାରୁସମ୍ଭାରୱିରହିତଂ ଛଦନମ୍ପି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଇଟ୍ଠକାମଯମେୱ ଆୱସଥଂ କରୋନ୍ତି, ତାଦିସଂ ୱଟ୍ଟତି। ଗିଞ୍ଜକାୱସଥସଙ୍ଖେପେନ କତାତି ଏତ୍ଥ ଗିଞ୍ଜକା ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଇଟ୍ଠକା, ତାହିଯେୱ କତୋ ଆୱସଥୋ ଗିଞ୍ଜକାୱସଥୋ। ୱଯକମ୍ମମ୍ପୀତି ମତ୍ତିକୁଦ୍ଦାରଣିଟ୍ଠକଦାରୁଚ୍ଛେଦନାଦିକାରକାନଂ ଦିନ୍ନଭତ୍ତୱେତ୍ତନାଦିୱତ୍ଥୁବ୍ବଯେନ ନିପ୍ଫନ୍ନକମ୍ମମ୍ପି ଅତ୍ଥି, ଏତେନ କୁଟିଭେଦକାନଂ ଗୀୱାଦିଭାୱଂ ପରିସଙ୍କତି। ତିତ୍ଥିଯଧଜୋତି ତିତ୍ଥିଯାନମେୱ ସଞ୍ଞାଣଭୂତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ତେ ହି ଇଦିସେସୁ ଚାଟିଆଦୀସୁ ୱସନ୍ତି। ଅଞ୍ଞାନିପୀତି ପି-ସଦ୍ଦେନ ଅତ୍ତନା ୱୁତ୍ତକାରଣଦ୍ୱଯମ୍ପି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯମେୱ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଯସ୍ମା ସବ୍ବମତ୍ତିକାମଯା କୁଟି ସୀତକାଲେ ଅତିସୀତା ଉଣ୍ହକାଲେ ଚ ଉଣ୍ହା ସୁକରା ଚ ହୋତି ଚୋରେହି ଭିନ୍ଦିତୁଂ, ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ଠପିତପତ୍ତଚୀୱରାଦିକଂ ସୀତୁଣ୍ହଚୋରାଦୀହି ୱିନସ୍ସତୀତି ୱୁତ୍ତଂ "ପତ୍ତଚୀୱରଗୁତ୍ତତ୍ଥାଯା"ତି। ଛିନ୍ଦାପେଯ୍ୟ ୱା ଭିନ୍ଦାପେଯ୍ୟ ୱା ଅନୁପୱଜ୍ଜୋତି ଇଦଂ ଅଯଂ କୁଟି ୱିଯ ସବ୍ବଥା ଅନୁପଯୋଗାରହଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଂ ପନ ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣସୁତ୍ତେହି ୱିନଦ୍ଧଛତ୍ତାଦିକଂ, ତତ୍ଥ ଅକପ୍ପିଯଭାଗୋୱ ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋ, ନ ତଦୱସେସୋ ତସ୍ସ କପ୍ପିଯତ୍ତା, ତଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ଉପୱଜ୍ଜୋୱ ହୋତି। ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି "ଘଟକମ୍ପି ୱାଳରୂପମ୍ପି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଧାରେତବ୍ବ"ନ୍ତିଆଦି।

ପାଠଇମୁତ୍ତକୱିନିଚ୍ଛଯୱଣ୍ଣନା

ଛତ୍ତଦଣ୍ଡଗ୍ଗାହକଂସଲାକପଞ୍ଜରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯୋ ପଞ୍ଜରସଲାକାନଂ ମଜ୍ଝଟ୍ଠୋ ବୁନ୍ଦେ ପୁଥୁଲୋ ଅହିଚ୍ଛତ୍ତକସଦିସୋ ଅଗ୍ଗେ ସଚ୍ଛିଦ୍ଦୋ ଯତ୍ଥ ଦଣ୍ଡନ୍ତରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଛତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଯୋ ୱା ସଯମେୱ ଦୀଘତାଯ ଗହଣଦଣ୍ଡୋ ହୋତି, ଅଯଂ ଛତ୍ତଦଣ୍ଡୋ ନାମ, ତସ୍ସ ଅପରିଗଳନତ୍ଥାଯ ଛତ୍ତସଲାକାନଂ ମୂଲପ୍ପଦେସଦଣ୍ଡସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ ଦଳ୍ହପଞ୍ଜରଂ କତ୍ୱା ସୁତ୍ତେହି ୱିନନ୍ଧନ୍ତି, ସୋ ପଦେସୋ ଛତ୍ତଦଣ୍ଡଗାହକସଲାକପଞ୍ଜରଂ ନାମ, ତଂ ୱିନନ୍ଧିତୁଂ

ୱଟ୍ଟତି। ନ ୱଣ୍ଣମଟ୍ଠତ୍ଥାଯାତି ଇମିନା ଥିରକରଣତ୍ଥମେୱ ଏକୱଣ୍ଣସୁତ୍ତେନ ୱିନନ୍ଧିଯମାନଂ ଯଦି ୱଣ୍ଣମଟ୍ଠଂ ହୋତି, ନ ତତ୍ଥ ଦୋସୋତି ଦସ୍ସେତି। ଆରଗ୍ଗେନାତି ନିଖାଦନମୁଖେନ। ଦଣ୍ଡବୁନ୍ଦେତି ଦଣ୍ଡମୂଲେ କୋଟିଯଂ। ଛତ୍ତମଣ୍ଡଲିକନ୍ତି ଛତ୍ତପଞ୍ଜରେ ମଣ୍ଡଲାକାରେନ ବଦ୍ଧଦଣ୍ଡୱଲଯଂ। ଉକ୍କିରିତ୍ୱାତି ନିନ୍ନଂ, ଉନ୍ନତଂ ୱା କତ୍ୱା।

ନାନାସୁତ୍ତକେହୀତି ନାନାୱଣ୍ଣେହି ସୁତ୍ତେହି। ଇଦଞ୍ଚ ତଥା କରୋନ୍ତାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଏକୱଣ୍ଣସୁତ୍ତକେନାପି ନ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ, ''ପକତିସୂଚିକମ୍ମମେୱ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ପଟ୍ଟମୁଖେତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଟ୍ଟାନଂ ସଙ୍ଘଟିତଟ୍ଠାନଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପରିଯନ୍ତେତି ଚୀୱରପରିଯନ୍ତେ, ଅନୁୱାତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱେଣିନ୍ତି ୱରକସୀସାକାରେନ ସିବ୍ବନଂ। ସଙ୍ଖଲିକନ୍ତି ଦିଗୁଣସଙ୍ଖଲିକାକାରେନ ସିବ୍ବନଂ, ୱେଣିଂ ୱା ସଙ୍ଖଲିକଂ ୱା କରୋନ୍ତୀତି ପକତେନ ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଗ୍ଘିଯଂ ନାମ ଚେତିଯସଣ୍ଠାନଂ, ଯଂ ଅଗ୍ଘିଯତ୍ଥମ୍ଭୋତି ୱଦନ୍ତି। ଉକ୍କିରନ୍ତୀତି ଉଟ୍ଠପେନ୍ତି। ଚତୁକୋଣମେୱ ୱଟ୍ଟତୀତି ଗଣ୍ଠିକପାସକପଟ୍ଟାନି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। କୋଣସୁତ୍ତପିଳକାତି ଗଣ୍ଠିକପାସକପଟ୍ଟାନଂ କୋଣେହି ବହି ନିଗ୍ଗତସୁତ୍ତାନଂ ପିଳକାକାରେନ ଠପିତକୋଟିଯୋତି କେଚି ୱଦନ୍ତି, ତେ ପିଳକେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟା କାତବ୍ବାତି ତେସଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। କେଚି ପନ ''କୋଣସୁତ୍ତା ଚ ପିଳକାତି ଦ୍ୱେଯେୱା''ତି ୱଦନ୍ତି, ତେସଂ ମତେନ ଗଣ୍ଠିକପାସକପଟ୍ଟାନଂ କୋଣତୋ କୋଣେହି ନୀହତସୁତ୍ତା କୋଣସୁତ୍ତା ନାମ। ସମନ୍ତତୋ ପନ ପରିଯନ୍ତେନ କତା ଚତୁରସ୍ସସୁତ୍ତା ପିଳକା ନାମ। ତଂ ଦୁୱିଧମ୍ପି କେଚି ଚୀୱରତୋ ୱିସୁଂ ପଞ୍ଞାଯନତ୍ଥାଯ ୱିକାରଯୁତ୍ତଂ କରୋନ୍ତି, ତଂ ନିସେଧାଯ ''ଦୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟରୂପା ୱଟ୍ଟନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ସବ୍ବଥା ଅଚକ୍ଖୁଗୋଚରଭାୱେନ ସିବ୍ବନତ୍ଥାଯ ତଥାସିବ୍ବନସ୍ସ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତ୍ତା। ଯଥା ପକତିଚୀୱରତୋ ୱିକାରୋ ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ଏୱଂ ସିବ୍ବିତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ରଜନକମ୍ମତୋ ପୁବ୍ବେ ପଞ୍ଞାଯମାନୋପି ୱିସେସୋ ଚୀୱରେ ରତ୍ତେ ଏକୱଣ୍ଣତାଯ ନ ପଞ୍ଞାଯତୀତି ଆହ ''ଚୀୱରେ ରତ୍ତେ''ତି। ମଣିନାତି ନୀଲମଣିଆଦିମଟ୍ଠପାସାଣେନ, ଅଂସୱଦ୍ଧକକାଯବନ୍ଧନାଦିକଂ ପନ ଅଚୀୱରତ୍ତା ସଙ୍ଖାଦୀହି ଘଂସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱଦନ୍ତି। କଣ୍ଣସୁତ୍ତକନ୍ତି ଚୀୱରସ୍ସ ଦୀଘତୋ ତିରିଯଞ୍ଚ ସିବ୍ବିତାନଂ ଚତୂସୁ କଣ୍ଣେସୁ କୋଣେସୁ ଚ ନିକ୍ଖନ୍ତାନଂ ସୁତ୍ତସୀସାନମେତଂ ନାମଂ, ତଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାୱ ପାରୁପିତବ୍ବଂ, ତେନାହ ''ରଜିତକାଲେ ଛିନ୍ଦିତବ୍ବ''ନ୍ତି। ଭଗୱତା ଅନୁଞ୍ଞାତଂ ଏକଂ କଣ୍ଣସୁତ୍ତମ୍ପି ଅତ୍ଥି, ତଂ ପନ ନାମେନ ସଦିସମ୍ପି ଇତୋ ଅଞ୍ଞମେୱାତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଯଂ ପନାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଲଗ୍ଗନତ୍ଥାଯାତି ଚୀୱରରଜ୍ଜୁଯଂ ଚୀୱରବନ୍ଧନତ୍ଥାଯ। ଗଣ୍ଠିକେତି ଦନ୍ତାଦିମଯେ। ପୀଳକାତି ବିନ୍ଦୁଂ ବିନ୍ଦୁଂ କତ୍ୱା ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବପୀଳକା।

ଥାଲକେ ୱାତି ତମ୍ବାଦିମଯେ ପୁଗ୍ଗଲିକେ ତିୱିଧେପି କପ୍ପିଯଥାଲକେ। ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ମଣିୱଣ୍ଣକରଣପ୍ପଯୋଗୋ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତେଲୱଣ୍ଣକରଣତ୍ଥଂ ପନ ୱଟ୍ଟତି। ପତ୍ତମଣ୍ଡଲେତି ତିପୁସୀସାଦିମଯେ। ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଚିତ୍ତାନି ପତ୍ତମଣ୍ଡଲାନି ଧାରେତବ୍ବାନି ରୂପକାକିଣ୍ଣାନି ଭିତ୍ତିକମ୍ମକତାନୀ''ତି (ଚୂଳୱ। ୨୫୩) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ''ଭିତ୍ତିକମ୍ମଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମକରଦନ୍ତକଂ ଛିନ୍ଦିତୁ''ନ୍ତି (ଚୂଳୱ। ୨୫୩) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ''ମକରଦନ୍ତକଂ ପନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଇଦଂ ପନ ପାଳିଯା ଲଦ୍ଧମ୍ପି ଇଧ ପାଳିଯା ମୁତ୍ତତ୍ତା ପାଳିମୁତ୍ତକନଯେ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱମଞ୍ଞମ୍ପି ଈଦିସଂ।

ଲେଖା ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆରଗ୍ଗେନ ଦିନ୍ନଲେଖାୱ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଜାତିହିଙ୍ଗୁଲିକାଦିୱଣ୍ଣେହି କତଲେଖା ୱଟ୍ଟତି। ଛତ୍ତମୁଖୱଟ୍ଟିଯନ୍ତି ଧମକରଣସ୍ସ ହତ୍ଥେନ ଗହଣଛତ୍ତାକାରସ୍ସ ମୁଖୱଟ୍ଟିଯଂ, ''ପରିସ୍ସାୱନଚୋଳଅବନ୍ଧନଟ୍ଠାନେ''ତି କେଚି।

ଦେଡ୍ଡୁଭସୀସନ୍ତି ଉଦକସପ୍ପସୀସଂ। ଅଚ୍ଛୀନୀତି କୁଞ୍ଜରଚ୍ଛିସଣ୍ଠାନାନି। ଏକମେୱ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥ ଏକରଜ୍ଜୁକଂ ଦିଗୁଣଂ ତିଗୁଣଂ କତ୍ୱାପି ବନ୍ଧିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଏକମେୱ ପନ ସତୱାରମ୍ପି ସରୀରଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ବନ୍ଧିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ବହୁରଜ୍ଜୁକେ ଏକତୋ କତ୍ୱା ଏକେନ ନିରନ୍ତରଂ ୱେଠେତ୍ୱା କତଂ ''ବହୁରଜ୍ଜୁକ''ନ୍ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ''ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା, ତଂ ମୁରଜସଙ୍ଖ୍ୟଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ମୁରଜନ୍ତି ନାନାୱଣ୍ଣେହି ସୁତ୍ତେହି ମୁରଜୱଟ୍ଟିସଣ୍ଠାନଂ ୱେଠେତ୍ୱା କତଂ, ଇଦଂ ପନ ମୁରଜଂ ମଦ୍ଦୱୀଣସଙ୍ଖାତଂ ପାମଙ୍ଗସଣ୍ଠାନଞ୍ଚ ଦସାସୁ ୱଟ୍ଟତି ''କାଯବନ୍ଧନସ୍ସ ଦସା ଜୀରନ୍ତି; ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୁରଜଂ ମଦ୍ଦୱୀଣ''ନ୍ତି (ଚୂଳୱ। ୨୭୮) ୱୁତ୍ତତ୍ତା।

ୱିଧେତି ଦସାପରିଯୋସାନେ ଥିରଭାୱାଯ ଦନ୍ତୱିସାଣସୁତ୍ତାଦୀହି କତ୍ତବ୍ବେ ୱିଧେ। ଅଟ୍ଠ ମଙ୍ଗଲାନି ନାମ ସଙ୍ଖୋ ଚକ୍କଂ ପୁଣ୍ଣକୁମ୍ଭୋ ଗଯା ସିରୀୱଚ୍ଛୋ ଅଙ୍କୁସୋ ଧଜଂ ସୋୱତ୍ଥିକନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ମଚ୍ଛଯୁଗଳଛତ୍ତନନ୍ଦିଯାୱଟ୍ଟାଦିୱସେନପି ୱଦନ୍ତି। ପରିଚ୍ଛେଦଲେଖାମତ୍ତନ୍ତି ଦନ୍ତାଦୀହି କତୱିଧସ୍ସ ଉଭୋସୁ କୋଟୀସୁ କତପରିଚ୍ଛେଦରାଜିମତ୍ତଂ।

''ଉଜୁକମେୱା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଚତୁରସ୍ସାଦିସଣ୍ଠାନାପି ଅଞ୍ଜନୀ ୱଙ୍କଗତିକା ନ ୱଟ୍ଟତି। ସିପାଟିକାଯାତି ୱାସିଆଦିଭଣ୍ଡନିକ୍ଖିପନପସିବ୍ବକେ। ଆରକଣ୍ଟକଂ ନାମ ପୋତ୍ଥକାଦିଅଭିସଙ୍ଖାରଣତ୍ଥଂ କତଦୀଘମୁଖସତ୍ଥକନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ''ଭମକାରାନଂ ଦାରୁଆଦିଲିଖନସତ୍ଥକ''ନ୍ତି କେଚି। ୱଟ୍ଟମଣିକନ୍ତି ୱଟ୍ଟଂ କତ୍ୱା ଉଟ୍ଠପେତବ୍ବଂ ପୁପ୍ଫୁଳକଂ। ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଇମିନା ପିଳକାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ପିପ୍ଫଲିକେତି ଯଂ କିଞ୍ଚି ଛେଦନକେ ଖୁଦ୍ଦକସତ୍ଥେ। ୱଲିତକନ୍ତି ନଖଚ୍ଛେଦନକାଲେ ଦଳ୍ହଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ୱଲୀହି ଯୁତ୍ତମେୱ କରୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ତଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଇମିନା ଯଂ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ୱିକାରଂ ଦଳ୍ହୀକମ୍ମାଦିଅତ୍ଥାଯ କରୋନ୍ତି, ନ ୱଣ୍ଣମଟ୍ଠତ୍ଥାଯ, ତଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପିତଂ, ତେନ ଚ କତ୍ତରଦଣ୍ଡକୋଟିଯଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞମ୍ପି ଘଟ୍ଟନେନ ସଦ୍ଦନିଚ୍ଛରଣତ୍ଥାଯ କତଂ ଅଯୋୱଲଯାଦିକଂ ସଂଯୁତ୍ତମ୍ପି କପ୍ପିଯତୋ ଉପପନ୍ନଂ ହୋତି। ମଣ୍ଡଲନ୍ତି ଉତ୍ତରାରଣିଯା ପୱେସନତ୍ଥଂ ଆୱାଟମଣ୍ଡଲଂ ହୋତି। ଉଜୁକମେୱ ବନ୍ଧିତୁନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ଉଭୋସୁ ୱା ପସ୍ସେସୁ ଏକପସ୍ସେ ୱାତି ୱଚନସେସୋ। ୱାସିଦଣ୍ଡସ୍ସ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୁ ଦଣ୍ଡକୋଟୀନଂ ଅଚଲନତ୍ଥଂ ବନ୍ଧିତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଆମଣ୍ଡସାରକେତି ଆମଲକଫଲାନି ପିସିତ୍ୱା ତେନ କକ୍କେନ କତତେଲଭାଜନେ। ତତ୍ଥ କିର ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ତେଲଂ ସୀତଲଂ ହୋତି। ଭୂମତ୍ଥରଣେତି କଟସାରାଦିମଯେ ପରିକମ୍ମକତାଯ ଭୂମିଯା ଅତ୍ଥରିତବ୍ବଅତ୍ଥରଣେ। ପାନୀଯଘଟେତି ସବ୍ବଂ ଭାଜନୱିକତିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ସବ୍ବଂ…ପେ… ୱଟ୍ଟତୀତି ଯଥାୱୁତ୍ତେସୁ ମଞ୍ଚାଦୀସୁ ଇତ୍ଥିପୁରିସରୂପମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି ତେଲଭାଜନେସୁଯେୱ ଇତ୍ଥିପୁରିସରୂପାନଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା, ତେଲଭାଜନେନ ସହ ଅଗଣେତ୍ୱା ୱିସୁଂ ମଞ୍ଚାଦୀନଂ ଗହିତତ୍ତା ଚାତି ୱଦନ୍ତି, କିଞ୍ଚାପି ୱଦନ୍ତି, ଏତେସଂ ପନ ମଞ୍ଚାଦୀନଂ ହତ୍ଥେନ ଆମସିତବ୍ବଭଣ୍ଡତ୍ତା ଇତ୍ଥିରୂପମେୱେତ୍ଥ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞେସନ୍ତି ସୀମସାମିକାନଂ। ରାଜୱଲ୍ଲଭେହୀତି ଲଜ୍ଜୀପେସଲାଦୀନଂ ଉପୋସଥାଦିଅନ୍ତରାଯକରା ଅଲଜ୍ଜିନୋ ଭିନ୍ନଲଦ୍ଧିକା ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅଧିପ୍ପେତା ତେହି ସହ ଉପୋସଥାଦିକରଣାଯୋଗା, ତେନେୱ ''ସୀମାଯା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତେସଂ ଲଜ୍ଜୀପରିସାତି ତେସଂ ସୀମାସାମିକାନଂ ଅନୁବଲଂ ଦାତୁଂ ସମତ୍ଥା ଲଜ୍ଜୀପରିସା। ଭିକ୍ଖୂହି କତନ୍ତି ଯଂ ଅଲଜ୍ଜୀନଂ ସେନାସନଭେଦନାଦିକଂ ଲଜ୍ଜୀଭିକ୍ଖୂହି କତଂ, ସବ୍ବଞ୍ଚେତଂ ସୁକତମେୱ ଅଲଜ୍ଜୀନିଗ୍ଗହତ୍ଥାଯ ପୱତ୍ତିତବ୍ବତୋ।

୮୮।ଅୱଜ୍ଝାଯନ୍ତୀତି ନୀଚତୋ ଚିନ୍ତେନ୍ତି। ଉଜ୍ଝାଯନତ୍ଥୋତି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଥେଯ୍ୟକମ୍ମନିନ୍ଦନତ୍ଥୋ ''କଥଞ୍ହି ନାମ ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିଯିସ୍ସତୀ''ତି, ନ ପନ ଦାରୁ-ସଦ୍ଦୱିସେସନତ୍ଥୋ ତସ୍ସ ବହୁୱଚନତ୍ତା। ୱଚନଭେଦେତି ଏକୱଚନବହୁୱଚନାନଂ ଭେଦେ। ସବ୍ବାୱନ୍ତନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀଆଦିସବ୍ବାୱଯୱୱନ୍ତଂ। ବିମ୍ବିସାରୋତି ତସ୍ସ ନାମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ବିମ୍ବୀତି ସୁୱଣ୍ଣଂ। ତସ୍ମା ସାରସୁୱଣ୍ଣସଦିସୱଣ୍ଣତାଯ ''ବିମ୍ବିସାରୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପୋରାଣସତ୍ଥାନୁରୂପଂ ଉପ୍ପାଦିତୋ ୱୀସତିମାସପ୍ପମାଣୌତ୍ତମସୁୱଣ୍ଣଗ୍ଘନକୋ ଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନୋ ନୀଲକହାପଣୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ରୁଦ୍ରଦାମେନ ନାମ କେନଚି ଉପ୍ପାଦିତୋ ରୁଦ୍ରଦାମକୋ। ସୋ କିର ନୀଲକହାପଣସ୍ସ ତିଭାଗଂ ଅଗ୍ଘତି। ଯସ୍ମିଂ ପନ ଦେସେ ନୀଲକହାପଣା ନ ସନ୍ତି, ତତ୍ଥାପି କାଳକୱିରହିତସ୍ସ ନିଦ୍ଧନ୍ତସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ପଞ୍ଚମାସଗ୍ଘନକେନ ଭଣ୍ଡେନ ପାଦପରିଚ୍ଛେଦୋ କାତବ୍ବୋ। ତେନାତି ନୀଲକହାପଣସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଭାଗଭୂତେନ। ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁମ୍ହି ୱାତିଆଦି ପାରାଜିକାନଂ ସବ୍ବବୁଦ୍ଧେହି ପଞ୍ଞତ୍ତଭାୱେନ ୱୁତ୍ତଂ, ସଙ୍ଘାଦିସେସାଦୀସୁ ପନ ଇତରାପତ୍ତୀସୁପି ତବ୍ବତ୍ଥୂସୁ ଚ ନାନତ୍ତଂ ନତ୍ଥେୱ, କେୱଲଂ କେଚି ସବ୍ବାକାରେନ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି, କେଚି ଏକଦେସେନାତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱିସେସୋ। ନ ହି କଦାଚିପି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ଯଥାପରାଧଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଊନମଧିକଂ ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତି।

ପଦଭାଜନୀଯୱଣ୍ଣନା

୯୨।ପୁନପି ''ଆଗନ୍ତୁକାମା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଚ ସବ୍ବଥା ମନୁସ୍ସେହି ଅନିୱୁତ୍ଥପୁବ୍ବେ ଅଭିନୱମାପିତେ, ''ପୁନ ନ ପୱିସିସ୍ସାମା''ତି ନିରାଲଯେହି ପରିଚ୍ଚତ୍ତେ ଚ ଗାମେ ଗାମୱୋହାରାଭାୱା ଗାମପ୍ପୱେସନାପୁଚ୍ଛନାଦିକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅରଞ୍ଞପରିଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତି ଗାମଗାମୂପଚାରେସୁ ଦସ୍ସିତେସୁ ତଦଞ୍ଞଂ ଅରଞ୍ଞନ୍ତି ଅରଞ୍ଞପରିଚ୍ଛେଦୋ ସକ୍କା ଞାତୁନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ମାତିକାଯଂ ପନ ଗାମଗ୍ଗହଣେନେୱ ଗାମୂପଚାରୋପି ଗହିତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଇନ୍ଦଖୀଲେତି ଉମ୍ମାରେ। ଅରଞ୍ଞସଙ୍ଖେପଂ ଗଚ୍ଛତି ତଥା ଅଭିଧମ୍ମେ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଅସତିପି ଇନ୍ଦଖୀଲେ ଇନ୍ଦଖୀଲଟ୍ଠାନିଯତ୍ତା ''ୱେମଜ୍ଝମେୱ ଇନ୍ଦଖୀଲୋତି ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯତ୍ଥ ପନ ଦ୍ୱାରବାହାପି ନତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ପାକାରୱେମଜ୍ଝମେୱ ଇନ୍ଦଖୀଲୋତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଲୁଠିତ୍ୱାତି ପୱଟ୍ଟିତ୍ୱା।

ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ସୁପ୍ପପାତୋ ୱାତିଆଦି ମାତୁଗାମସ୍ସ କାକୁଟ୍ଠାପନୱସେନ ଗହେତବ୍ବଂ, ନ ବଲଦସ୍ସନୱସେନ ''ମାତୁଗାମୋ ଭାଜନଧୋୱନୌଦକଂ ଛଡ୍ଡେତୀ''ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୯୨) ଉପରି ୱୁଚ୍ଚମାନତ୍ତା, ତେନେୱ ''ଲେଡ୍ଡୁପାତୋ''ତି ଅୱତ୍ୱା ସୁପ୍ପପାତୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। କୁରୁନ୍ଦଟ୍ଠକଥାଯଂ ମହାପଚ୍ଚରିଯଞ୍ଚ ଘରୂପଚାରୋୱ ଗାମୋତି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ''ଘରୂପଚାରେ ଠିତସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁପାତୋ ଗାମୂପଚାରୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। କତପରିକ୍ଖେପୋତି ଇମିନା ପରିକ୍ଖେପତୋ ବହି ଉପଚାରୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ସୁପ୍ପମୁସଲପାତୋପି ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତଗେହସ୍ସେୱ, ସୋ ଚ ଯତୋ ପହୋତି, ତତ୍ଥେୱ ଗହେତବ୍ବୋ, ଅପ୍ପହୋନଟ୍ଠାନେ ପନ ୱିଜ୍ଜମାନଟ୍ଠାନମେୱ ଗହେତବ୍ବଂ। ଯସ୍ସ ପନ ଘରସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ ପାକାରାଦୀହି ପରିକ୍ଖେପୋ କତୋ ହୋତି, ତତ୍ଥ ସୋୱ ପରିକ୍ଖେପୋ ଘରୂପଚାରୋତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନାତି ପରିକ୍ଖିତ୍ତଗାମେ ୱୁତ୍ତନଯେନ। ସଙ୍କରୀଯତୀତି ମିସ୍ସୀଯତି। ୱିକାଲେ ଗାମପ୍ପୱେସନେ ''ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପଂ ଅତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସ। ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଉପଚାରଂ ଓକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସା''ତି (ପାଚି। ୫୧୩) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଗାମଗାମୂପଚାରାନଂ ଅସଙ୍କରତା ଇଚ୍ଛିତବ୍ବାତି ଆହ ଅସଙ୍କରତୋ ଚାତିଆଦି। କେଚି ପନେତ୍ଥ ପାଳିଯଂ ''ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଉପଚାରଂ ଓକ୍କମନ୍ତସ୍ସାତି ଇଦଂ ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ତତୋ ପରଂ ଏକଲେଡ୍ଡୁପାତପରିଚ୍ଛିନ୍ନଂ ଉପଚାରଂ । ତସ୍ମା ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନସଙ୍ଖାତଂ ଗାମଂ ଓକ୍କମନ୍ତସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତି, ନ ଉପଚାର''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ

“ଘରୂପଚାରେ ଠିତସ୍ସ ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁପାତବ୍ଭନ୍ତରଂ ଗାମୋ ନାମ। ତତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଲେଡ୍ଡୁପାତସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ଗାମୂପଚାରୋ ନାମା”ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୯୨) ଇଧେୱ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ୱିକାଲେ ଗାମପ୍ପୱେସନସିକ୍ଖାପଦଟ୍ଠକଥାୟଞ୍ଚ ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଉପଚାରୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋତି (ପାଚି। ଅଟ୍ଠ। ୫୧୨) ଅୟମେୱ ନୟୋ ଅତିଦିସିତୋ। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟମ୍ପି “ଯ୍ୱାୟଂ ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଉପଚାରୋ ଦସ୍ସିତୋ, ତସ୍ସ ୱସେନ ୱିକାଲେ ଗାମପ୍ପୱେସନାଦୀସୁ ଆପତ୍ତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବା”ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଦୁତିୟପାରାଜିକୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପଂ ଅତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ, ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଘରୂପଚାରତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଦୁତିୟଲେଡ୍ଡୁପାତସଙ୍ଖାତଂ ଗାମୂପଚାରଂ ଓକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ୱିକାଲେ ଗାମପ୍ପୱେସନାପତ୍ତି ହୋତି, ମାତିକାୟଞ୍ଚ ୱିକାଲେ ଗାମଂ ପୱିସେୟ୍ୟାତି ଗାମଗ୍ଗହଣେନେୱ ଗାମୂପଚାରୋପି ଗହିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱିକାଲେ ଗାମପ୍ପୱେସନାଦୀସୂତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଘରଘରୂପଚାରାଦୀସୁ ଠିତାନଂ ଉପ୍ପନ୍ନଲାଭଭାଜନାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ବହି ଇନ୍ଦଖୀଲାତି ଇନ୍ଦଖୀଲତୋ ବହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଠିତଂ ଯଂ ଠାନଂ ସବ୍ବମେତଂ ଅରଞ୍ଞନ୍ତି ଯୋଜନା। ଆଚରିୟଧନୁ ନାମ ପକତିହତ୍ଥେନ ନୱୱିଦତ୍ଥିପମାଣଂ, ଜିୟାୟ ପନ ଆରୋପିତାୟ ସଉଟ୍ଠୱିଦତ୍ଥିମତ୍ତନ୍ତି ୱଦନ୍ତି।

କପ୍ପିୟନ୍ତି ଅନୁରୂପୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅକପ୍ପିୟସ୍ସାପି ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତସ୍ସ ପରିଭୋଗେ ପାଚିତ୍ତିୟତ୍ତା। ପରିଚ୍ଚାଗାଦିମ୍ହି ଅକତେ “ଇଦଂ ମୟ୍ହଂ ସନ୍ତକ”ନ୍ତି ୱତ୍ଥୁସାମିନା ଅୱିଦିତମ୍ପି ପରିଗ୍ଗହିତମେୱ ବାଲୁମ୍ମତ୍ତାଦୀନଂ ସନ୍ତକଂ ୱିୟ, ତାଦିସଂ ଅୱହରନ୍ତୋପି ଞାତକାଦୀହି ପଚ୍ଛା ଞତ୍ୱା ୱତ୍ଥୁସାମିନା ଚ ଅନୁବନ୍ଧିତବ୍ବତୋ ପାରାଜିକୋୱ ହୋତି। ଯସ୍ସ ୱସେନ ପୁରିସୋ ଥେନୋ ହୋତି, ତଂ ଥେୟ୍ୟନ୍ତି ଆହ “ଅୱହରଣଚିତ୍ତସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନ”ନ୍ତି। ପପଞ୍ଚସଙ୍ଖାତି ତଣ୍ହାମାନଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଖାତା ପପଞ୍ଚକୋଟ୍ଠାସା। ଏକୋ ଚିତ୍ତକୋଟ୍ଠାସୋତି ଠାନାଚାୱନପୟୋଗସମୁଟ୍ଠାପକୋ ଏକୋ ଚିତ୍ତକୋଟ୍ଠାସୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଭିୟୋଗୱସେନାତି ଅଡ୍ଡକରଣୱସେନ। ସୱିଞ୍ଞାଣକେନେୱାତି ଇଦଂ ସୱିଞ୍ଞାଣକାନଞ୍ଞେୱ ଆୱେଣିକୱିନିଚ୍ଛୟଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ପାଣୋ ଅପଦନ୍ତିଆଦୀସୁ ହି “ପଦସା ନେସ୍ସାମୀ”ତି ପଠମଂ ପାଦଂ ସଙ୍କାମେତି, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟସ୍ସାତିଆଦିନା ପାଳିୟଂ (ପାରା। ୧୧୧), ଭିକ୍ଖୁ ଦାସଂ ଦିସ୍ୱା ସୁଖଦୁକ୍ଖଂ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱା ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱା “ଗଚ୍ଛ, ପଲାୟିତ୍ୱା ସୁଖଂ ଜୀୱା”ତି ୱଦତି, ସୋ ଚେ ପଲାୟତି, ଦୁତିୟପଦୱାରେ ପାରାଜିକନ୍ତିଆଦିନା (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୧୪) ଅଟ୍ଠକଥାୟଞ୍ଚ ଯୋ ସୱିଞ୍ଞାଣକାନଞ୍ଞେୱ ଆୱେଣିକୋ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ଆରାମାଦିଅୱିଞ୍ଞାଣକେସୁ ନ ଲବ୍ଭତୀତି ତାଦିସଂ ସନ୍ଧାୟ “ସୱିଞ୍ଞାଣକେନେୱା”ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯୋ ପନ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ଆରାମାଦିଅୱିଞ୍ଞାଣକେସୁ ଲବ୍ଭତି, ସୋ ଯସ୍ମା ସୱିଞ୍ଞାଣକେସୁ ଅଲବ୍ଭନକୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ “ନାନାଭଣ୍ଡୱସେନ ସୱିଞ୍ଞାଣକାୱିଞ୍ଞାଣକମିସ୍ସକେନା”ତି। ସୱିଞ୍ଞାଣକେନ ଚ ଅୱିଞ୍ଞାଣକେନ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସ୍ମା ଚେତ୍ଥ ଅୱିଞ୍ଞାଣକେନେୱ ଆଦିୟନାଦୀନି ଛପି ପଦାନି ନ ସକ୍କା ଯୋଜେତୁଂ ଇରିୟାପଥୱିକୋପନସ୍ସ ସୱିଞ୍ଞାଣକୱସେନେୱ ଯୋଜେତବ୍ବତୋ, ତସ୍ମା “ଅୱିଞ୍ଞାଣକେନେୱା”ତି ତତିୟଂ ପକାରଂ ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଆରାମନ୍ତି ଇଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ ଦାସାଦିସୱିଞ୍ଞାଣକସ୍ସାପି ଇଧ ସଙ୍ଗହେତବ୍ବତୋ, ନାନାଭଣ୍ଡୱସେନ ହେତ୍ଥ ଯୋଜନା ଦସ୍ସିୟତି। ପରିକପ୍ପିତଟ୍ଠାନନ୍ତି ପରିକପ୍ପିତୋକାସଂ। ସୁଙ୍କଘାତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ମଗ୍ଗଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତେହି ସତ୍ଥିକେହି ଅତ୍ତନା ନୀୟମାନଭଣ୍ଡତୋ ରଞ୍ଞୋ ଦାତବ୍ବଭାଗୋ ସୁଙ୍କୋ ନାମ, ସୋ ଏତ୍ଥ ହଞ୍ଞତି ଅଦତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତେହି ଅୱହରୀୟତି, ତଂ ୱା ହନ୍ତି ଏତ୍ଥ ରାଜପୁରିସା ଅଦଦନ୍ତାନଂ ସନ୍ତକଂ ବଲକ୍କାରେନାତି ସୁଙ୍କଘାତୋ, “ଏତ୍ଥ ପୱିଟ୍ଠେହି ସୁଙ୍କୋ ଦାତବ୍ବୋ”ତି ରୁକ୍ଖପବ୍ବତାଦିସଞ୍ଞାଣେନ ନିୟମିତପ୍ପଦେସସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

ପଞ୍ଚୱୀସତିଅୱହାରକଥାୱଣ୍ଣନା

କତ୍ଥଚୀତି ଏକିସ୍ସା ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ। ଏକଂ ପଞ୍ଚକଂ ଦସ୍ସିତନ୍ତି “ପରପରିଗ୍ଗହିତଞ୍ଚ ହୋତି, ପରପରିଗ୍ଗହିତସଞ୍ଞୀ ଚ, ଗରୁକୋ ଚ ହୋତି ପରିକ୍ଖାରୋ ପଞ୍ଚମାସକୋ ୱା ଅତିରେକପଞ୍ଚମାସକୋ ୱା, ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତଞ୍ଚ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି, ଠାନା ଚାୱେତୀ”ତି (ପାରା। ୧୨୨) ୱୁତ୍ତପଞ୍ଚଅୱହାରଙ୍ଗାନି ଏକଂ ପଞ୍ଚକନ୍ତି ଦସ୍ସିତଂ। ଦ୍ୱେ ପଞ୍ଚକାନି ଦସ୍ସିତାନୀତି “ଛହି ଆକାରେହି ଅଦିନ୍ନଂ ଆଦିୟନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସ। ନ ଚ ସକସଞ୍ଞୀ, ନ ଚ ୱିସ୍ସାସଗ୍ଗାହୀ, ନ ଚ ତାୱକାଲିକଂ, ଗରୁକୋ ଚ ହୋତି ପରିକ୍ଖାରୋ ପଞ୍ଚମାସକୋ ୱା ଅତିରେକପଞ୍ଚମାସକୋ ୱା, ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତଞ୍ଚ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠିତଂ ହୋତି, ଠାନା ଚାୱେତି, ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସା”ତି (ପାରା। ୧୨୫) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେସୁ ଛସୁ ପଦେସୁ ଏକଂ ଅପନେତ୍ୱା ସେସାନି ପଞ୍ଚ ପଦାନି ଏକଂ ପଞ୍ଚକଂ କତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତପଞ୍ଚକଞ୍ଚ ଗହେତ୍ୱା ଦ୍ୱେ ପଞ୍ଚକାନି ଦସ୍ସିତାନି। ଏତ୍ଥ ପନାତି ପଞ୍ଚହାକାରେହୀତିଆଦୀସୁ। ସବ୍ବେହିପି ପଦେହୀତି ପରପରିଗ୍ଗହିତଞ୍ଚ ହୋତୀତିଆଦୀହି ସବ୍ବେହି ପଞ୍ଚହି ପଦେହି।

ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅୱହାରାନଂ ସମୂହୋ ପଞ୍ଚକଂ। ସକୋ ହତ୍ଥୋ ସହତ୍ଥୋ, ତେନ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ତସ୍ସ ୱା ସମ୍ବନ୍ଧୀତି ସାହତ୍ଥିକୋ, ଅୱହାରୋ। ସାହତ୍ଥିକାଦି ପଞ୍ଚକଂ ସାହତ୍ଥିକପଞ୍ଚକନ୍ତିଆଦିପଦୱସେନ ନାମଲାଭୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଏୱଂ ସେସେସୁପି। ତତିୟପଞ୍ଚମେସୁ ପଞ୍ଚକେସୂତି ସାହତ୍ଥିକପଞ୍ଚକଥେୟ୍ୟାୱହାରପଞ୍ଚକେସୁ। ଲବ୍ଭମାନପଦୱସେନାତି ସାହତ୍ଥିକପଞ୍ଚକେ ଲବ୍ଭମାନସ୍ସ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟାୱହାରପଦସ୍ସ ୱସେନ, ଥେୟ୍ୟାୱହାରପଞ୍ଚକେ ଲବ୍ଭମାନସ୍ସ ପରିକପ୍ପାୱହାରପଦସ୍ସ ଚ ୱସେନ ଯୋଜେତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟୋ ନାମ…ପେ… ପାରାଜିକସ୍ସାତି ଇମିନା ବହିସୁଙ୍କଘାତପାତନଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟପୟୋଗୋତି ଦସ୍ସେତି। “ହତ୍ଥେ ଭାରଂ ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତୋ ଭୂମିୟଂ ନିକ୍ଖିପତି, ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସା”ତି (ପାରା। ୧୦୧) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପନ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଗହିତପରଭଣ୍ଡସ୍ସ ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଗୁମ୍ବାଦିପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଖିପନମ୍ପି ଇମସ୍ମିଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟପୟୋଗେ ସଙ୍ଗୟ୍ହତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କିରିୟାସିଦ୍ଧିତୋ ପୁରେତରମେୱ ପାରାଜିକାପତ୍ତିସଙ୍ଖାତଂ ଅତ୍ଥଂ ସାଧେତୀତି ଅତ୍ଥସାଧକୋ। ଅଥ ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱତ୍ତମାନକ୍ଖଣେ ଅୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି କିରିୟାସିଦ୍ଧିସଙ୍ଖାତଂ ଅତ୍ଥଂ ଅୱସ୍ସଂ ଆପତ୍ତିଂ ସାଧେତୀତିପି ଅତ୍ଥସାଧକୋ। ଅସୁକଂ ନାମ ଭଣ୍ଡଂ ଯଦା ସକ୍କୋସୀତି ଇଦଂ ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ ପରସ୍ସ ତେଲକୁମ୍ଭିୟା ଉପାହନାଦୀନଂ ନିକ୍ଖେପପୟୋଗସ୍ସାପି ଅତ୍ଥସାଧକତ୍ତା। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ –

“ଅତ୍ଥସାଧକୋ ନାମ ‘ଅସୁକସ୍ସ ଭଣ୍ଡଂ ଯଦା ସକ୍କୋତି, ତଦା ତଂ ଅୱହରା’ତି ଅଞ୍ଞଂ ଆଣାପେତି। ତତ୍ଥ ସଚେ ପରୋ ଅନନ୍ତରାୟିକୋ ହୁତ୍ୱା ତଂ ଅୱହରତି, ଆଣାପକସ୍ସ ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେୟେୱ ପାରାଜିକଂ। ପରସ୍ସ ୱା ପନ ତେଲକୁମ୍ଭିୟା ପାଦଗ୍ଘନକତେଲଂ ଅୱସ୍ସଂ ପିୱନକାନି ଉପାହନାଦୀନି ପକ୍ଖିପତି, ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେୟେୱ ପାରାଜିକ”ନ୍ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଦୁତିୟପାରାଜିକୱଣ୍ଣନା)।

ଇମସ୍ସ ଅତ୍ଥସାଧକସ୍ସ ଆଣତ୍ତିୟା ଚ କୋ ୱିସେସୋତି? ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଗହଣେ ନିୟୁଞ୍ଜନଂ ଆଣତ୍ତିକପୟୋଗୋ, କାଲନ୍ତରେନ ଗହଣତ୍ଥଂ ନିୟୋଗୋ ଅତ୍ଥସାଧକୋତି ଅୟଂ ନେସଂ ୱିସେସୋ। ତେନେୱାହ “ଅସୁକଂ ନାମ ଭଣ୍ଡଂ ଯଦା ସକ୍କୋସୀ”ତିଆଦି। ଧୁରନିକ୍ଖେପୋ ପନ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତଭଣ୍ଡୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଇଦଂ ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ, ଆରାମାଭିୟୁଞ୍ଜନାଦୀସୁପି ତାୱକାଲିକଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟାନଂ ଅଦାନେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ଭଣ୍ଡଗ୍ଗହଣପ୍ପୟୋଗତୋ ଆଣତ୍ତିୟା ପୁବ୍ବତ୍ତା ଆହ “ଆଣତ୍ତିୱସେନ ପୁବ୍ବପୟୋଗୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ”ତି। ପୟୋଗେନ ସହ ୱତ୍ତମାନୋ ଅୱହାରୋ ସହପୟୋଗୋତି ଆହ “ଠାନାଚାୱନୱସେନା”ତି, ଇଦଞ୍ଚ ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ ଖୀଲସଙ୍କମନାଦୀସୁପି ଅସତି ଠାନାଚାୱନେ ସହପୟୋଗତ୍ତା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ “ଠାନାଚାୱନୱସେନ ଖୀଲାଦୀନି ସଙ୍କାମେତ୍ୱା ଖେତ୍ତାଦିଗ୍ଗହଣୱସେନ ଚ ସହପୟୋଗୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ”ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଦୁତିୟପାରାଜିକୱଣ୍ଣନା)।

ତୁଲୟିତ୍ୱାତି ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା। ସାମୀଚୀତି ୱତ୍ତଂ। ସକସଞ୍ଞାୟ ଅଦେନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥୀତି ୱଦନ୍ତି। ସମ୍ମଦ୍ଦୋତି ନିୱିଦ୍ଧତାସଙ୍ଖୋଭୋ। ଭଟ୍ଠେ ଜନକାୟେତି ଅପଗତେ ଜନସମୂହେ। ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ କତ୍ୱା ଏତସ୍ସେୱ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦେହୀତି ଇଦଂ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚୱିନୋଦନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅୱହାରକସ୍ସ ହି “ମୟା ସହତ୍ଥେନ ନ ଦିନ୍ନଂ, ଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟଂ ଏତ”ନ୍ତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ଇତରସ୍ସ ଚ “ମୟା ପଠମଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅଦିନ୍ନଂ ଗହିତ”ନ୍ତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି।

ସମଗ୍ଘନ୍ତି ଅପ୍ପଗ୍ଘଂ। ଦାରୁଅତ୍ଥଂ ଫରତୀତି ଦାରୂହି କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ସାଧେତି। ଏକଦିୱସଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଚ୍ଛେଦନାଦିନା ଯା ଅୟଂ ଅଗ୍ଘହାନି ୱୁତ୍ତା, ସା ସବ୍ବା ଭଣ୍ଡସାମିନା କିଣିତ୍ୱା ଗହିତମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତା। ସବ୍ବଂ ପନେତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଚରିୟପ୍ପମାଣେନ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପାସାଣଞ୍ଚ ସକ୍ଖରଞ୍ଚ ପାସାଣସକ୍ଖରଂ।

ଅକ୍ଖଦସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଅକ୍ଖ-ସଦ୍ଦେନ କିର ୱିନିଚ୍ଛୟସାଲା ୱୁଚ୍ଚତି, ତତ୍ଥ ନିସୀଦିତ୍ୱା ୱଜ୍ଜାୱଜ୍ଜଂ ନିରୂପୟନ୍ତୀତି “ଅକ୍ଖଦସ୍ସା”ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ଧମ୍ମୱିନିଚ୍ଛନକା। ହନନଂ ନାମ ହତ୍ଥପାଦାଦୀହି ପୋଥନଞ୍ଚେୱ ହତ୍ଥନାସାଦିଚ୍ଛେଦନଞ୍ଚ ହୋତୀତି ଆହ “ହନେୟ୍ୟୁନ୍ତି ପୋଥେୟ୍ୟୁଞ୍ଚେୱ ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟୁଞ୍ଚା”ତି।

ପଦଭାଜନୀୟଞ୍ଚ “ହତ୍ଥେନ ୱା ପାଦେନ ୱା କସାୟ ୱା ୱେତ୍ତେନ ୱା ଅଡ୍ଢଦଣ୍ଡକେନ ୱା ଛେଜ୍ଜାୟ ୱା ହନେୟ୍ୟୁ”ନ୍ତି (ପାରା। ୯୨) ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅଡ୍ଢଦଣ୍ଡକେନାତି ଦ୍ୱିହତ୍ଥପ୍ପମାଣେନ ରସ୍ସମୁଗ୍ଗରେନ, ୱେଳୁପେସିକାୟ ୱା। ଛେଜ୍ଜାୟ ୱାତି ହତ୍ଥାଦୀନଂ ଛେଦନେନ। ଛିନ୍ଦନ୍ତି ଏତାୟ ହତ୍ଥପାଦାଦୀନୀତି ଛେଜ୍ଜା, ସତ୍ଥଂ, ତେନ ସତ୍ଥେନାତିପି ଅତ୍ଥୋ। ନୀହରେୟ୍ୟୁନ୍ତି ରଟ୍ଠତୋ ନୀହରେୟ୍ୟୁଂ। “ଚୋରୋସି…ପେ… ଥେନୋସୀ”ତି ଏତ୍ଥ ପରିଭାସେୟ୍ୟୁନ୍ତି

ପଦଂ ଅଜ୍ଝାହରିତ୍ୱା ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଚୋରୋସି…ପେ… ପରିଭାସେଯ୍ୟୁ’’ନ୍ତି। ଯଂ ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୯୩।ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଠିତନ୍ତି ଭୂମିଯାଦୀସୁ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଠିତଂ। ଯଥା ଯଥା ଆଦାନଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଯେନ ଯେନ ଆକାରେନ ଗହଣଂ ଉପଗଚ୍ଛତି।

ଭୂମଟ୍ଠକଥାୱଣ୍ଣନା

୯୪।ୱାଚାଯୱାଚାଯାତି ଏକେକପଦଦୀପିକାଯ ୱାଚାଯ ୱାଚାଯ। ଉପଲଦ୍ଧୋତି ଞାତୋ। ପାଳିଯଂ ସେସଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଚ କୁଦାଲଂ ୱା ପିଟକଂ ୱାତି ଇଦମେୱ ଦ୍ୱଯଂ ୱତ୍ୱା ୱାସିଫରସୂନଂ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ତେସମ୍ପି ସଙ୍ଖେପଟ୍ଠକଥାଦୀସୁ ଆଗତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ସଙ୍ଖେପଟ୍ଠକଥାଯନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ କତତ୍ତା ‘‘ଦୁକ୍କଟେହି ସଦ୍ଧିଂ ପାଚିତ୍ତିଯାନୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଅଟ୍ଠୱିଧଂ ହେତନ୍ତିଆଦୀସୁ ଏତଂ ଦୁକ୍କଟଂ ନାମ ଥେରେହି ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକେହି ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ସମୋଧାନେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠୱିଧନ୍ତି ଦସ୍ସିତନ୍ତି ଯୋଜନା। ସବ୍ବେସମ୍ପି ଦୁକ୍କଟାନଂ ଇମେସୁଯେୱ ଅଟ୍ଠସୁ ସଙ୍ଗହେତବ୍ବଭାୱତୋ ପନ ଇତରେହି ସତ୍ତହି ଦୁକ୍କଟେହି ୱିନିମୁତ୍ତଂ ୱିନଯଦୁକ୍କଟେଯେୱ ସଙ୍ଗହେତବ୍ବଂ। ଦସୱିଧଂ ରତନନ୍ତି ‘‘ମୁତ୍ତା ମଣି ୱେଳୁରିଯୋ ସଙ୍ଖୋ ସିଲା ପୱାଳଂ ରଜତଂ ଜାତରୂପଂ ଲୋହିତକୋ ମସାରଗଲ୍ଲ’’ନ୍ତି ଏୱମାଗତଂ ଦସୱିଧଂ ରତନଂ।

‘‘ମୁତ୍ତା ମଣି ୱେଳୁରିଯୋ ଚ ସଙ୍ଖୋ,

ସିଲା ପୱାଳଂ ରଜତଞ୍ଚ ହେମଂ;

ଲୋହିତକଞ୍ଚ ମସାରଗଲ୍ଲଂ,

ଦସେତେ ଧୀରୋ ରତନାନି ଜଞ୍ଞା’’ତି। –

ହି ୱୁତ୍ତଂ। ସତ୍ତୱିଧଂ ଧଞ୍ଞନ୍ତି ସାଲି ୱୀହି ଯୱୋ କଙ୍ଗୁ କୁଦ୍ରୂସଂ ୱରକୋ ଗୋଧୁମୋତି ଇମଂ ସତ୍ତୱିଧଂ ଧଞ୍ଞଂ। ଆୱୁଧଭଣ୍ଡାଦିନ୍ତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ତୁରିଯଭଣ୍ଡିତ୍ଥିରୂପାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅନାମସିତବ୍ବେ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଦୁକ୍କଟଂ ଅନାମାସଦୁକ୍କଟଂ। ଦୁରୂପଚିଣ୍ଣଦୁକ୍କଟନ୍ତି ‘‘ଅକତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱାରିତସ୍ସ କତତ୍ତା ଦୁଟ୍ଠୁ ଉପଚିଣ୍ଣଂ ଚରିତନ୍ତି ଦୁରୂପଚିଣ୍ଣଂ, ତସ୍ମିଂ ଦୁକ୍କଟଂ ଦୁରୂପଚିଣ୍ଣଦୁକ୍କଟଂ। ୱିନଯେ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଅୱସେସଂ ଦୁକ୍କଟଂ ୱିନଯଦୁକ୍କଟଂ। ଏକାଦସ ସମନୁଭାସନା ନାମ ଭିକ୍ଖୁପାତିମୋକ୍ଖେ ଚତ୍ତାରୋ ଯାୱତତିଯକା ସଙ୍ଘାଦିସେସା ଅରିଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦନ୍ତି ପଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୁନୀପାତିମୋକ୍ଖେ ଏକଂ ଯାୱତତିଯକପାରାଜିକଂ ଚତ୍ତାରୋ ସଙ୍ଘାଦିସେସା ଚଣ୍ଡକାଳିସିକ୍ଖାପଦନ୍ତି ଛ।

ସହପଯୋଗତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚେତ୍ଥ ପୁରିମପୁରିମା ଆପତ୍ତିଯୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତୀତି ଆହ ଅଥ ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ ଅକତ୍ୱାତିଆଦି। ‘‘ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ ଅକତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ କତ୍ୱା ପୁନ ଖଣନ୍ତସ୍ସ ପୁରିମାପତ୍ତିଯୋ ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତୀତି ୱଦନ୍ତି। ‘‘ଛେଦନପଚ୍ଚଯା ଦୁକ୍କଟଂ ଦେସେତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ପୁବ୍ବପଯୋଗେ ଆପତ୍ତୀନଂ ଦେସେତବ୍ବତାଯ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ସହପଯୋଗେ ପତ୍ତେ ପୁବ୍ବପଯୋଗେ ଆପତ୍ତିଯୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅପରଦ୍ଧଂ ୱିରଦ୍ଧଂ ଖଲିତନ୍ତି ସବ୍ବମେତଂ ଯଞ୍ଚ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟସ୍ସ ପରିଯାଯୱଚନଂ, ଯଂ ମନୁସ୍ସୋ କରେତିଆଦି ପନେତ୍ଥ ଓପମ୍ମନିଦସ୍ସନଂ। ସଂଯୋଗଭାୱୋତି ଦ୍ୱିତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ତେନ ରସ୍ସତ୍ତସ୍ସାପି ନିମିତ୍ତଂ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏକସ୍ସ ମୂଲେତି ଏକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ। ସବ୍ବତ୍ଥାପି ଆମସନେ ଦୁକ୍କଟଂ, ଫନ୍ଦାପନେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଞ୍ଚ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଆମସନଫନ୍ଦାପନପଯୋଗଂ କରୋନ୍ତସ୍ସେୱ ହୋତି, ଏକପଯୋଗେନ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ପନ ଉଦ୍ଧାରେ ପାରାଜିକମେୱ, ନ ଦୁକ୍କଟଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯାନୀତି ୱଦନ୍ତି, ଏକପଯୋଗେନ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାପି ଆମସନଫନ୍ଦାପନାନମ୍ପି ଲବ୍ଭମାନତ୍ତା ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ନ ହି ସକ୍କା ଅନାମସିତ୍ୱା ଅଫନ୍ଦାପେତ୍ୱା ଚ କିଞ୍ଚି ଗହେତୁଂ। ‘‘ଏକମେୱ ଦେସେତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ପଂସୁଖଣନାଦିସମାନପଯୋଗେପି ପୁରିମା ଆପତ୍ତି ଉତ୍ତରମୁତ୍ତରଂ ଆପତ୍ତିଂ ପତ୍ୱା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତୀତି ସଞ୍ଞାଯ କୁରୁନ୍ଦଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଇତରଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ଖଣନପଯୋଗଭେଦେହି ପଯୋଗେ ପଯୋଗେ ଆପନ୍ନା ଆପତ୍ତିଯୋ ଉତ୍ତରମୁତ୍ତରଂ ପତ୍ୱା ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଦିସତ୍ତା ୱିଯୂହନଂ ପତ୍ୱା ତା ସବ୍ବାପି ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି ୱିସଦିସପଯୋଗତ୍ତାତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯେନ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିୱିଧାନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇମିନା ହି ଅୱହାରକସ୍ସ ଆସନ୍ନଂ ଓରିମନ୍ତଂ ପରାମସତି।

ତତ୍ଥେୱାତି ମୁଖୱଟ୍ଟିଯମେୱ। ବୁନ୍ଦେନାତି କୁମ୍ଭିଯା ହେଟ୍ଠିମତଲେନ। ଏକଟ୍ଠାନେ ଠିତାଯ କୁମ୍ଭିଯା ଠାନା ଚାୱନଂ ଛହି ଆକାରେହି ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏକଟ୍ଠାନେତି ଚ ସଙ୍ଖଲିକବଦ୍ଧଭାୱେନ ଏକସ୍ମିଂ ପତିଟ୍ଠିତୋକାସଟ୍ଠାନେତି ଅତ୍ଥୋ। ଖାଣୁକଂ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଠାନା ଚାୱେତୀତି ଖାଣୁକଂ ଅତ୍ତନୋ ପତିଟ୍ଠିତଟ୍ଠାନତୋ ପଞ୍ଚହି ଆକାରେହି ଠାନା ଚାୱେତି। ଛିନ୍ନମତ୍ତେ ପାରାଜିକନ୍ତି ଅୱସ୍ସଂ ଚେ ପତତି, ଛିନ୍ନମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ପରିଚ୍ଛେଦୋତି ପଞ୍ଚମାସକାଦିଗରୁଭାୱପରିଚ୍ଛେଦୋ। ଅପବ୍ଯୂହନ୍ତୋତି ଠିତଟ୍ଠାନତୋ ଅପନଯନୱସେନ ୱିଯୂହନ୍ତୋ ରାସିଂ କରୋନ୍ତୋ। ଏୱଂ କତ୍ୱାତି ଭାଜନମୁଖୱଟ୍ଟିଯା କୁମ୍ଭିଗତେନ ଭାଜନଗତସ୍ସ ଏକାବଦ୍ଧଭାୱଂ ୱିଯୋଜେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପଡ୍ଢକୁମ୍ଭୀଯନ୍ତି ଉପଡ୍ଢପୁଣ୍ଣାଯ କୁମ୍ଭିଯା। ୱିନଯଧମ୍ମତାତି ଅଧିକରଣାଲାଭେ ୱିନଯୱିନିଚ୍ଛଯଧମ୍ମତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ନ କେୱଲଞ୍ଚେତ୍ଥ ଗରୁକତାୱ, ସୁତ୍ତାନୁଗମନମ୍ପି ଅତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅପିଚାତିଆଦିମାହ। କଣ୍ଣେନ ପନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନକାଲେତି ମୁଖଗତଂ ଅଜ୍ଝୋହଟକାଲେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଜ୍ଝୋହରଣମେୱ ହେତ୍ଥ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନଂ, ନ କଣ୍ଠପିଦହନଂ। ଚିକ୍କନନ୍ତି ଥଦ୍ଧଂ, ବହଲଂ ଘନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯୋପି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପରସ୍ସ କୁମ୍ଭିଯା ପାଦଗ୍ଘନକଂ ସପ୍ପିଂ ୱା ତେଲଂ ୱା ଅୱସ୍ସଂ ପିୱନକଂ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଦୁକୂଲସାଟକଂ ୱା ଚମ୍ମଖଣ୍ଡାଦୀନଂ ୱା ଅଞ୍ଞତରଂ ପକ୍ଖିପତି, ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅୱହାରୋ ୱୀମଂସିତବ୍ବୋ। ଯଦି ଚ ଦୁକୂଲାଦୀସୁ ସପ୍ପିତେଲାନଂ ପୱିସନଂ ସନ୍ଧାଯ ପାରାଜିକଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ତତ୍ଥ ପୱିଟ୍ଠତେଲାଦିନୋ କୁମ୍ଭିଗତେନ ଏକାବଦ୍ଧତାଯ ନ ତାୱ ଅୱହାରୋ ଭାଜନନ୍ତରଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଗହଣକାଲେ ୱିଯ। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘ଭାଜନଂ ପନ ନିମୁଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଯାୱ ଏକାବଦ୍ଧଂ ହୋତି, ତାୱ ରକ୍ଖତୀ’’ତିଆଦି। ଅଥ ତେଲାଦିୱିନାସେନ ପାରାଜିକଂ ଭୱେଯ୍ୟ, ତଦାପି ତିଣଜ୍ଝାପନାଦୀସୁ ୱିଯ ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି, ଦୁକ୍କଟେନ ସଦ୍ଧିଂ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମେୱ ହୋତି, ତଥା ଚ ପାଦଗ୍ଘନକଂ ତେଲାଦିଂ ପୀତଂ ଦୁକୂଲାଦିଂ ଉଦ୍ଧରନ୍ତସ୍ସାପି ପାରାଜିକଂ ନ ସିଯା ତତ୍ଥ ପୱିଟ୍ଠସ୍ସ ତେଲାଦିନୋ ୱିନଟ୍ଠତ୍ତେନ ଗହଣକ୍ଖଣେ ଅୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା, ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତେନ ଚ ଉଦ୍ଧାରେଯେୱ ପାରାଜିକଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ନ ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେତି। ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଚ ଦୁକୂଲାଦୀନଂ ପକ୍ଖିପନେ ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନ ତଂ ପଟିକ୍ଖିପିତୁଂ ସକ୍କା। ଅଟ୍ଠକଥାପ୍ପମାଣେନ ପନେତଂ ଗହେତବ୍ବଂ, ଯୁତ୍ତି ପନେତ୍ଥ ପଣ୍ଡିତେହି ପୁବ୍ବାପରଂ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ଉଦ୍ଧାରେତବ୍ବା।

ପଲିବୁଜ୍ଝିସ୍ସତୀତି ନିୱାରେସ୍ସତି। ୱୁତ୍ତନଯେନ ପାରାଜିକନ୍ତି ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେଯେୱ ପାରାଜିକଂ। ନେୱ ଅୱହାରୋ, ନ ଗୀୱାତି ଅତ୍ତନୋ ଭାଜନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ, ଅନାପତ୍ତିମତ୍ତମେୱ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ଏୱଂ ୱିଚାରିତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ବହିଗତଂ ନାମ ହୋତୀତି ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତେଲସ୍ସ ଅଟ୍ଠାନତୋ ଅଧୋମୁଖଭାୱତୋ ଚ ବହିଗତଂ ନାମ ହୋତି। ଅନ୍ତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଛିଦ୍ଦେ କରିଯମାନେ ତେଲସ୍ସ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଗତଗତଟ୍ଠାନଂ ଭାଜନସଙ୍ଖ୍ୟମେୱ ଗଚ୍ଛତୀତି ଆହ ‘‘ବାହିରନ୍ତତୋ ପାଦଗ୍ଘନକେ ଗଳିତେ ପାରାଜିକ’’ନ୍ତି। ଯଥା ତଥା ୱା କତସ୍ସାତି ବାହିରନ୍ତତୋ ୱା ଅବ୍ଭନ୍ତରନ୍ତତୋ ୱା ପଟ୍ଠାଯ କତସ୍ସ। ମଜ୍ଝେ ଠପେତ୍ୱା କତଛିଦ୍ଦେତି ମଜ୍ଝେ ଥୋକଂ କପାଲଂ ଠପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ତଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତେନ କତଛିଦ୍ଦେ।

ପତ୍ଥୀନସ୍ସ ଖାଦନଂ ଇତରସ୍ସ ପାନଞ୍ଚ ସପ୍ପିଆଦୀନଂ ପରିଭୋଗୋତି ଆହ ‘‘ଅଖାଦିତବ୍ବଂ ୱା ଅପାତବ୍ବଂ ୱା କରୋତୀ’’ତି। କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଠାନାଚାୱନସ୍ସ ନତ୍ଥିତାଯ ଦୁକ୍କଟ’’ନ୍ତି। ପୁରିମଦ୍ୱଯନ୍ତି ଭେଦନଂ ଛଡ୍ଡନଞ୍ଚ। କୁମ୍ଭିଜଜ୍ଜରକରଣେନାତି ପୁଣ୍ଣକୁମ୍ଭିଯା ଜଜ୍ଜରକରଣେନ। ମାତିକାଉଜୁକରଣେନାତି ଉଦକପୁଣ୍ଣାଯ ମାତିକାଯ ଉଜୁକରଣେନ। ଏକଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଭେଦନଂ କୁମ୍ଭିଯା ଜଜ୍ଜରକରଣେନ, ଛଡ୍ଡନଂ ମାତିକାଯ ଉଜୁକରଣେନ ଚ ସଦ୍ଧିଂ ଏକସଭାୱଂ। ପଚ୍ଛିମଂ ପନ ଦ୍ୱଯନ୍ତି ଝାପନଂ ଅପରିଭୋଗକରଣଞ୍ଚ। ଏତ୍ଥ ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ୱଦନ୍ତୀତି ଏତସ୍ମିଂ ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତେ ଅତ୍ଥେ ଏକେ ଆଚରିଯା ଏୱଂ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ୱଦନ୍ତି। ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପୁରିମପଦଦ୍ୱଯେ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତାନୁସାରେନ ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁନ୍ତି ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମପଦଦ୍ୱଯଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଠାନାଚାୱନସ୍ସ ନତ୍ଥିତାଯ ଦୁକ୍କଟ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ । ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନାତି ଅତ୍ତନୋ ୱା ପରସ୍ସ ୱା କାତୁକାମତାୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ। ୱିନାସେତୁକାମତାଯାତି ହତ୍ଥପାଦାଦୀନି ଛିନ୍ଦନ୍ତୋ ୱିଯ କେୱଲଂ ୱିନାସେତୁକାମତାଯ। ୱୁତ୍ତନଯେନ ଭିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ୱା ଛଡ୍ଡେନ୍ତସ୍ସ ୱାତି ମୁଗ୍ଗରେନ ପୋଥେତ୍ୱା ଭିନ୍ଦନ୍ତସ୍ସ ୱା ଉଦକଂ ୱା ୱାଲିକଂ ୱା ଆକିରିତ୍ୱା ଉତ୍ତରାପେନ୍ତସ୍ସ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯୁତ୍ତନ୍ତି ଚେତି ପାଳିଯଂ ପୁରିମଦ୍ୱଯେପି ଦୁକ୍କଟସ୍ସେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ପୁରିମଦ୍ୱଯେ ପାରାଜିକ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଅଯୁତ୍ତନ୍ତି ଯଦି ତୁମ୍ହାକଂ ସିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ନାତି ଅଯୁତ୍ତଭାୱଂ ନିସେଧେତ୍ୱା ତତ୍ଥ କାରଣମାହ ‘‘ଅଞ୍ଞଥା ଗହେତବ୍ବତ୍ଥତୋ’’ତି।

ଏୱମେକେ ୱଦନ୍ତୀତି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ଥନଯସ୍ସ ଅତ୍ତନା ଅନଭିମତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସଯଂ ଅଞ୍ଞଥାପି ପାଳିଂ ଅଟ୍ଠକଥଞ୍ଚ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁକାମୋ ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ସାରୋତିଆଦିମାହ। ଅଚାୱେତୁକାମୋୱାତି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଠାନା ଅଚାୱେତୁକାମୋୱ। ଅଛଡ୍ଡେତୁକାମୋଯେୱାତି ଏତ୍ଥାପି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନାତି ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ଇଦଞ୍ଚ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତପକ୍ଖଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ନାସେତୁକାମତାପକ୍ଖସ୍ସ ୱକ୍ଖମାନତ୍ତା। ତେନେୱାହ

ନାସେତୁକାମତାପକ୍ଖେ ପନାତିଆଦି। ଇତରଥାପି ଯୁଜ୍ଜତୀତି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତାଭାୱା ଠାନା ଚାୱେତୁକାମସ୍ସାପି ଦୁକ୍କଟଂ ଯୁଜ୍ଜତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

ଭୂମଟ୍ଠକଥାୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଆକାସଟ୍ଠକଥାୱଣ୍ଣନା

୯୬। ଆକାସଟ୍ଠକଥାଯଂ ଅନ୍ତୋୱତ୍ଥୁମ୍ହୀତି ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁସ୍ସ ଅନ୍ତୋ। ଅନ୍ତୋଗାମେତି ପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଅନ୍ତୋ। ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ପନ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଗାମେ ୱା ଠିତଟ୍ଠାନମେୱ ଠାନଂ। ଅଟୱିମୁଖଂ କରୋତି…ପେ… ରକ୍ଖତୀତି ତେନ ପଯୋଗେନ ତସ୍ସ ଇଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନଂ ଆଗତତ୍ତା ରକ୍ଖତି। ଗାମତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସ୍ସାତି ପରିକ୍ଖିତ୍ତଗାମତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ। କପିଞ୍ଜରୋ ନାମ ଅଞ୍ଞତରମଞ୍ଞଂ ଯୁଜ୍ଝାପନତ୍ଥାଯ ବାଲଜନେହି ପୋସାୱନିଯପକ୍ଖିଜାତି।

ୱେହାସଟ୍ଠକଥାୱଣ୍ଣନା

୯୭। ୱେହାସଟ୍ଠକଥାଯଂ ଛିନ୍ନମତ୍ତେ ମୁତ୍ତମତ୍ତେତି ଯଥା ଛିନ୍ନଂ ମୁତ୍ତଞ୍ଚ ପକତିଟ୍ଠାନେ ନ ତିଟ୍ଠତି, ତଥା ଛେଦନଂ ମୋଚନଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

ଉଦକଟ୍ଠକଥାୱଣ୍ଣନା

୯୮। ଉଦକଟ୍ଠକଥାଯଂ ସନ୍ଦମାନୌଦକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ନ ତିଟ୍ଠତୀତି ଆହ ''ଅସନ୍ଦନକେ ଉଦକେ''ତି। ଅନାପତ୍ତୀତି ହତ୍ଥୱାରପଦୱାରେସୁ ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିଯା ଅଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। କଦ୍ଦମୋ ହେଟ୍ଠତୋ ଓସାରେତି। ସକଲମୁଦକନ୍ତି ଦଣ୍ଡେନ ଫୁଟ୍ଠୋକାସଗତଂ ସକଲମୁଦକଂ। ନ ଉଦକଂ ଠାନନ୍ତି ଅତ୍ତନା କତଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅଟ୍ଠାନତ୍ତା। ପଦୁମିନିଯନ୍ତି ପଦୁମଗଚ୍ଛେ। କଲାପବନ୍ଧନ୍ତି ହତ୍ଥକୱସେନ ଖୁଦ୍ଦକଂ କତ୍ୱା ବଦ୍ଧଂ କଲାପବଦ୍ଧଂ। ଭାରବଦ୍ଧଂ ନାମ ସୀସଭାରାଦିୱସେନ ବଦ୍ଧଂ। ମୁଳାଆଲନ୍ତି କନ୍ଦଂ। ପତ୍ତଂ ୱା ପୁପ୍ଫଂ ୱାତି ଇଦଂ କଦ୍ଦମସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ପୱିସିତ୍ୱା ଠିତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ନିଦ୍ଧମନତୁମ୍ବନ୍ତି ୱାପିଯା ଉଦକସ୍ସ ନିକ୍ଖମନନାଳଂ। ଉଦକୱାହକନ୍ତି ମହାମାତିକଂ। ଅୱହାରେନ ସୋ ନ କାରେତବ୍ବୋତି ଇମିନା ପାଣଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପନେ ଆପତ୍ତିଯା ସବ୍ବତ୍ଥ ନ ମୁଚ୍ଚତୀତି ଦୀପେତି। ମାତିକଂ ଆରୋପେତ୍ୱାତି ଖୁଦ୍ଦକମାତିକଂ ଆରୋପେତ୍ୱା। ମରିତ୍ୱା…ପେ… ତିଟ୍ଠନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ମତମଚ୍ଛାନଂଯେୱ ତେସଂ ସନ୍ତକତ୍ତା ଅମତେ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ଅୱହାରୋ।

ନାୱଟ୍ଠକଥାୱଣ୍ଣନା

୯୯। ନାୱଟ୍ଠକଥାଯଂ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମ୍ପି ପାରାଜିକମ୍ପି ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ପଠମଂ ଠାନା ଅଚାୱେତ୍ୱା ମୁତ୍ତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ପଠମଂ ପନ ଠାନା ଚାୱେତ୍ୱା ମୁତ୍ତେ ପାରାଜିକନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପାସେ ବଦ୍ଧସୂକରୋ ୱିଯାତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯାହ ''ତତ୍ଥ ଯୁତ୍ତି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତାଏୱା''ତି। ୱିପନ୍ନଟ୍ଠନାୱାତି ୱିସମୱାତେହି ଦେସନ୍ତରଂ ପଲାତା, ଭିଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱା ୱିନାସଂ ପତ୍ୱା ଉଦକେ ନିମୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ଭୂମିତଲଂ ଅପ୍ପତ୍ୱା ସାମିକେହି ଚ ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତାଲଯା ୱୁଚ୍ଚତି। ବଲୱା ଚ ୱାତୋ ଆଗମ୍ମାତି ଇମିନା ଅସତି ୱାତେ ଅଯଂ ପଯୋଗୋ କତୋତି ଦସ୍ସେତି। ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ନତ୍ଥି ଅୱହାରୋତି ସୁଙ୍କମାତିକାଯଂ ଉଜୁକରଣନଯେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଅତ୍ତନୋ ପାଦେନ ଅନକ୍କମିତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ଚ ଅନୁକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଦଣ୍ଡାଦୀସୁ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତେ ଯୁଜ୍ଜତି, ଅତ୍ତନୋ ପାଦେନ ଅକ୍କମିତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ଚ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ପନ ବଲୱୱାତେନ ଛତ୍ତଚୀୱରାଦୀସୁ ପହଟେସୁ ପକତିଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ଦଳହତରଂ ଅକ୍କମନଗହଣାଦିପଯୋଗୋ ଅଭିନୱୋ କାତବ୍ବୋ ସିଯା। ଇତରଥା ଛତ୍ତଚୀୱରାଦୀନି ୱା ୱିଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଅୱହାରକୋ ୱା ସଯଂ ପତିସ୍ସତି, ନାୱା ଚ ତଦା ନ ଗମିସ୍ସତି। ତସ୍ମା ଇଦିସେ ଅଭିନୱପ୍ପଯୋଗେ ସତି ଅୱହାରେନ ଭୱିତବ୍ବଂ। ସୁଙ୍କମାତିକାଯଂ ଉଜୁକତାଯ ଉଦକାଗମନକାଲେ କାତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥୀତି ତଂ ଇଧ ନିଦସ୍ସନଂ ନ ହୋତି। ଦାସଂ ପନ ପକତିଯା ପଲାଯନ୍ତଂ ''ସୀଘଂ ଯାହୀ''ତି ୱତ୍ୱା ପକତିଗମନତୋ ତୁରିତଗମନୁପ୍ପାଦନାଦିନା ଇଧ ନିଦସ୍ସନେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି , ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ୱାତେ ଆଗତେପି ଯତ୍ଥ ଅତିଲହୁକତ୍ତା ନାୱାଯ କଞ୍ଚି ପଯୋଗଂ ଅକତ୍ୱା ପକତିଯା ଅୱହାରକୋ ତିଟ୍ଠତି, ତତ୍ଥିଦଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ଯାନଟ୍ଠକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୦। ଯାନଟ୍ଠକଥାଯଂ ଉଭୋସୁ ପସ୍ସେସୂତି ଚତୁନ୍ନଂ ଥମ୍ଭାନଂ ଉପରି ଚତୁରସ୍ସଂ ଦାରୁସଙ୍ଘାଟଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ତସ୍ସ ୱାମଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେସୁ ଉଭୋସୁ ୱାତାତପାଦିପରିସ୍ସଯୱିନୋଦନତ୍ଥଂ ଗରୁଳପକ୍ଖିନୋ ଉଭୋ ପକ୍ଖା ୱିଯ କତା ସନ୍ଦମାନିକା। ଦୁକଯୁତ୍ତସ୍ସାତି ଦ୍ୱୀହି ଗୋଣେହି ଯୁତ୍ତସ୍ସ। ଅଯୁତ୍ତକନ୍ତି ଗୋଣେହି ଅଯୁତ୍ତଂ। କପ୍ପକତାତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସିଖାନଂ ସନ୍ଧିଟ୍ଠାନେ ଗୋସିଙ୍ଗାନି ୱିଯ ଦ୍ୱେ କୋଟିଯୋ ଠପେତ୍ୱା ଉପତ୍ଥମ୍ଭନୀ କପ୍ପକତା ନାମ, ସା ଦ୍ୱୀହିପି କୋଟୀହି ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠାତି, ତେନାହ ''ଛ ଠାନାନୀ''ତି। ତୀଣି ୱା ଚତ୍ତାରି ୱା ଠାନାନୀତି ଅକପ୍ପକତାଯ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନିଯା ଚ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଚକ୍କାନଞ୍ଚ ୱସେନ ତୀଣି ଠାନାନି, କପ୍ପକତାଯ ୱସେନ ଚତ୍ତାରି ଠାନାନି, ତଥା ପଥୱିଯଂ ଠପିତସ୍ସ ତୀଣି ଠାନାନୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅକ୍ଖସୀସେହୀତି ଅକ୍ଖଦାରୁନୋ ଦ୍ୱୀହି କୋଟୀହି। ଅକ୍ଖୁଦ୍ଧୀହୀତି ଅକ୍ଖଦାରୁନା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛକା ହେଟ୍ଠିମଭାଗେ କପ୍ପକତା ଦ୍ୱେ ଦାରୁଖଣ୍ଡା ଅକ୍ଖୁଦ୍ଧିଯୋ ନାମ, ତାସଂ କପ୍ପକତାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ କପ୍ପସୀସାନି ଚତ୍ତାରି ଇଧ ''ଅକ୍ଖୁଦ୍ଧିଯୋ''ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ତେନାହ ''ଚତୂହି ଚ ଅକ୍ଖୁଦ୍ଧୀହୀ''ତି। ତାହି ପତିଟ୍ଠିତାହି ପତିଟ୍ଠିତଟ୍ଠାନାନି ଚତ୍ତାରି ଧୁରେନ ପତିଟ୍ଠିତଟ୍ଠାନଂ ଏକନ୍ତି ପଞ୍ଚ ଠାନାନି ହୋନ୍ତି। ଉଦ୍ଧିଯୋୱ ''ଉଦ୍ଧିଖାଣୁକା''ତି ୱୁତ୍ତା, ଉଦ୍ଧିଖାଣୁକାନଂ ଅଭାୱେ ଅକ୍ଖସୀସାନଂ ପତିଟ୍ଠାନୋକାସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ସମମେୱ ବାହଂ କତ୍ୱାତିଆଦି। ତତ୍ଥ ସମମେୱାତି ଉଦ୍ଧିଯୋ ହେଟ୍ଠା ଅନୋଲମ୍ବେତ୍ୱା ବାହୁନୋ ହେଟ୍ଠିମଭାଗଂ ସମଂ କତ୍ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ବାହୁଦାରୂନଂ ମଜ୍ଝେ ଅକ୍ଖସୀସପ୍ପମାଣେନ ଛିଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଅକ୍ଖସୀସାନି ପୱେସିତାନି ହୋନ୍ତି, ତେନ ବାହାନଂ ହେଟ୍ଠାଭାଗଂ ସବ୍ବଂ ଭୂମିଂ ଫୁସିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି, ତେନାହ ''ସବ୍ବଂ ପଥୱିଂ ଫୁସିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତୀ''ତି। ସେସଂ ନାୱାଯଂ ୱୁତ୍ତସଦିସନ୍ତି ଇମିନା ଯଦି ପନ ତଂ ଏୱଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ପକତିଗମନଂ ପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଦିସାଭାଗଂ ନେତି, ପାରାଜିକଂ। ସଯମେୱ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଠାନଂ ସମ୍ପତ୍ତଂ ଠାନା ଅଚାଲେନ୍ତୋୱ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ନେୱତ୍ଥି ଅୱହାରୋ, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ ପନ ହୋତୀତି ଇମଂ ନଯଂ ଅତିଦିସତି।

ଭାରଟ୍ଠକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୧। ଭାରଟ୍ଠକଥାଯଂ ଭାରଟ୍ଠନ୍ତି ମାତିକାପଦସ୍ସ ଭାରୋ ନାମାତି ଇଦଂ ଅତ୍ଥଦସ୍ସନନ୍ତି ଆହ ''ଭାରୋଯେୱ ଭାରଟ୍ଠ''ନ୍ତି। ପୁରିମଗଲେତି ଗଲସ୍ସ ପୁରିମଭାଗେ। ଗଲୱାଟକୋତି ଗୀୱାଯ ଉପରିମଗଲୱାଟକୋ। ଉରପରିଚ୍ଛେଦମଜ୍ଝେତି ଉରପରିଯନ୍ତସ୍ସ ମଜ୍ଝେ। ସାମିକେହି ଅନାଣତ୍ତୋତି ଇଦଂ ଯଦି ସାମିକେହି ''ଇମଂ ଭାରଂ ନେତ୍ୱା ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ଦେହୀ''ତି ଆଣତ୍ତୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ତଦା ତେନ ଗହିତଭଣ୍ଡଂ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତଂ ସିଯା, ତଞ୍ଚ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ସୀସାଦିତୋ ଓରୋପେନ୍ତସ୍ସାପି ଅୱହାରୋ ନ ସିଯା, ସାମିକାନଂ ପନ ଧୁରନିକ୍ଖେପେ ଏୱ ସିଯାତି ତତୋ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତଭଣ୍ଡଭାୱତୋ ୱିଯୋଜେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି ''ତେହି ପନ ଅନାଣତ୍ତତ୍ତା ପାରାଜିକ''ନ୍ତି। ଘଂସନ୍ତୋତି ସୀସତୋ ଅନୁକ୍ଖିପନ୍ତୋ, ଯଦି ଉକ୍ଖିପେଯ୍ୟ, ଉକ୍ଖିତ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ, ତେନାହ ସୀସତୋ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପୀତିଆଦି। ଯୋ ଚାଯନ୍ତି ଯୋ ଅଯଂ ୱିନିଚ୍ଛଯୋ।

ଆରାମଟ୍ଠକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୨। ଆରାମଟ୍ଠକଥାଯଂ ଆରାମଂ ଅଭିଯୁଞ୍ଜତୀତି ଇଦଂ ଅଭିଯୋଗକରଣଂ ପରେସଂ ଭୂମଟ୍ଠଭଣ୍ଡାଦୀସୁପି କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ଆରାମାଦିଥାୱରେସୁ ପନ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅଭିଯୋଗୱସେନେୱ ଗହଣସମ୍ଭୱତୋ ଏତ୍ଥେୱ ପାଳିଯଂ ଅଭିଯୋଗୋ ୱୁତ୍ତୋ, ଇତି ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବତ୍ଥାପି ସକ୍କା ଞାତୁନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଅଦିନ୍ନାଦାନସ୍ସ ପଯୋଗତ୍ତାତି ସହପଯୋଗମାହ। ୱତ୍ଥୁମ୍ହିଯେୱ କତପଯୋଗତ୍ତା ସହପଯୋଗୱସେନ ହେତଂ ଦୁକ୍କଟଂ। ସଯମ୍ପୀତି ଅଭିଯୁଞ୍ଜକୋପି। ''କିଂ କରୋମି କିଂ କରୋମୀ''ତି ଏୱଂ କିଙ୍କାରମେୱ ପଟିସ୍ସୁଣନ୍ତୋ ୱିଯ ଚରତୀତି କିଙ୍କାରପଟିସ୍ସାୱୀ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ କିଙ୍କାରପଟିସ୍ସାୱିଭାୱୋ, ତସ୍ମିଂ, ଅତ୍ତନୋ ୱସୱତ୍ତିଭାୱେତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଉକ୍କୋଚନ୍ତି ଲଞ୍ଜଂ। ସବ୍ବେସଂ ପାରାଜିକନ୍ତି କୂଟୱିନିଚ୍ଛଯିକାଦୀନଂ। ଅଯଂ ୱତ୍ଥୁସାମୀତିଆଦିକସ୍ସ ଉଭିନ୍ନଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପକରଣହେତୁନୋ ପଯୋଗସ୍ସ କରଣକ୍ଖଣେୱ ପାରାଜିକଂ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ସାମିକସ୍ସ ୱିମତି ଚ ଧୁରନିକ୍ଖେପୋ ଚ କମେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ପଯୋଗସମୁଟ୍ଠାପକଚିତ୍ତକ୍ଖଣେ ପାରାଜିକମେୱ ହୋତି, ନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ଯଦି ୱିମତିଯେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଦା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ, ଅଯଂ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ ଯଥାନୁରୂପଂ ଗହେତବ୍ବୋ। ଧୁରନିକ୍ଖେପୱସେନେୱ ପରାଜଯୋତି ସାମିକୋ ''ଅହଂ ନ ମୁଚ୍ଚାମୀ''ତି ଧୁରଂ ଅନିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ଅଟ୍ଟୋ ପରାଜିତୋ ନାମ ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ୱିହାରଟ୍ଠକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୩। ୱିହାରଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱିହାରନ୍ତି ଉପଚାରସୀମାସଙ୍ଖାତଂ ସକଲଂ ୱିହାରଂ। ପରିୱେଣନ୍ତି ତସ୍ସ ୱିହାରସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ପାକାରାଦିପରିଚ୍ଛିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ। ଆୱାସନ୍ତି ଏକଂ ଆୱସଥମତ୍ତଂ। ଗଣସନ୍ତକେ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନସାମିକତ୍ତା ସକ୍କା ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପାପେତୁନ୍ତି ଆହ ''ଦୀଘଭାଣକାଦିଭେଦସ୍ସ ପନ ଗଣସ୍ସା''ତି। ଇଧାପି ସଚେ ଏକୋପି ଧୁରଂ ନ ନିକ୍ଖିପତି, ରକ୍ଖତିଯେୱ। ଏସ ନଯୋ ବହୂନଂ ସନ୍ତକେ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ଖେତ୍ତଟ୍ଠକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୪। ଖେତ୍ତଟ୍ଠକଥାଯଂ ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା ୱାତିଆଦୀସୁ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାତି ପଚ୍ଚେକଂ ଯୋଜେତବ୍ବଂ, ତତ୍ଥ ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା ଗହଣଂ ନାମ ୱୀହିସୀସଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଯଥାଠିତମେୱ ହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ବୀଜମତ୍ତସ୍ସେୱ ଗହଣଂ। ଏକମେକନ୍ତି ଏକଂ ୱୀହିସୀସଂ। ଯସ୍ମିଂ ବୀଜେ ୱାତିଆଦି ନିରୁମ୍ଭିତ୍ୱା ଗହଣାଦୀସୁ ଯଥାକ୍କମଂ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ‘‘ତସ୍ମିଂ ବନ୍ଧନା ମୋଚିତମତ୍ତେ’’ତି ୱଚନତୋ ତସ୍ମିଂ ବୀଜାଦିମ୍ହି ବନ୍ଧନା ମୁତ୍ତେ ସତି ତତୋ ଅନପନୀତେପି ଠାନନ୍ତରସ୍ସ ଅଭାୱା ପାରାଜିକମେୱ। ଯସ୍ସ ପନ ସୀସାଦିକସ୍ସ ସନ୍ତରାଦିନା ସହ ସଂସିବ୍ବନଂ ୱା ଏକାବଦ୍ଧତା ୱା ହୋତି, ତସ୍ସ ବନ୍ଧନା ମୋଚିତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଇତରଟ୍ଠାନତୋ ମୋଚିତେ ପାରାଜିକନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ, ତେନାହ ୱୀହିନାଳଅନ୍ତିଆଦି। ସଭୁସନ୍ତି ପଲାଲସହିତଂ। ଖୀଲେନାତି ଖାଣୁକେନ। ଏତ୍ଥ ଚ ଖୀଲସଙ୍କମନାଦୀସୁ ସହପଯୋଗୋ ଧୁରନିକ୍ଖେପୋ ଚାତି ଉଭଯଂ ସମ୍ଭୱତି। ଖୀଲସଙ୍କମନାଦି ଏତ୍ଥ ସହପଯୋଗୋ। ତସ୍ମିଞ୍ଚ କତେ ଯଦି ସାମିକା ଧୁରଂ ନ ନିକ୍ଖିପନ୍ତି ପୁନ ଗଣ୍ହିତୁକାମାୱ ହୋନ୍ତି, ନ ତାୱ ଅୱହାରୋ, ‘‘ଖୀଲଂ ସଙ୍କାମେତ୍ୱା ଖେତ୍ତାଦିଂ ଅସୁକୋ ରାଜୱଲ୍ଲଭୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗଣ୍ହିତୁକାମୋ’’ତି ଞତ୍ୱା ତସ୍ସ ବଲଂ କକ୍ଖଳଆଦିଭାୱଞ୍ଚ ନିସ୍ସାଯ ଖୀଲସଙ୍କମନାଦିକିରିଯାନିଟ୍ଠାନତୋ ପଠମମେୱ ସାମିକା ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପନ୍ତି, ନ ଅୱହାରୋ ଏତସ୍ସ ପଯୋଗନିଟ୍ଠାନତୋ ପୁରେତରମେୱ ଧୁରସ୍ସ ନିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା। ଯଦା ପନ ଖୀଲସଙ୍କମନାଦିପଯୋଗେନେୱ ଧୁରନିକ୍ଖେପୋ ହୋତି, ତଦାଯେୱ ଅୱହାରୋ, ତେନେୱେତ୍ଥ ‘‘ତଞ୍ଚ ଖୋ ସାମିକାନଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପେନା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଖୀଲାଦୀନଂ ସଙ୍କମିତଭାୱଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ସାମିକାନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନମ୍ପେତ୍ଥ ଧୁରନିକ୍ଖେପୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥାତି ଯଥାୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ରଜ୍ଜୁସଙ୍କମନାଦୀସୁପି ଅତିଦିସତି। ଯଟ୍ଠିନ୍ତି ମାନଦଣ୍ଡଂ। ଏକସ୍ମିଂ ଅନାଗତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ତସ୍ମିଂ ଆଗତେ ପାରାଜିକନ୍ତି ସଚେ ଦାରୂନି ନିଖଣିତ୍ୱା ତତ୍ତକେନେୱ ଗଣ୍ହିତୁକାମୋ ହୋତି, ଅୱସାନେ ଦାରୁମ୍ହି ପାରାଜିକଂ। ସଚେ ତତ୍ଥ କଣ୍ଟକସାଖାଦୀହି ପାଦାନଂ ଅନ୍ତରଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା କସ୍ସଚି ଅପ୍ପୱେସାରହଂ କତ୍ୱା ଗହେତୁକାମୋ ହୋତି, ଅୱସାନସାଖାଯ ପାରାଜିକଂ, ତେନାହ ‘‘ସାଖାପରିୱାରେନେୱ ଅତ୍ତନୋ କାତୁଂ ସକ୍କୋତୀ’’ତି, ଦାରୂନି ଚ ନିଖଣିତ୍ୱା ସାଖାପରିୱାରଞ୍ଚ କତ୍ୱା ଏୱ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ କାତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଖେତ୍ତମରିଯାଦନ୍ତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେତୁଂ ‘‘କେଦାରପାଳିଂ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦଞ୍ଚ ଖୀଲସଙ୍କମନାଦିନା ଗହଣଂ ଆରାମାଦୀସୁପି ଲବ୍ଭତେୱ।

ୱତ୍ଥୁଟ୍ଠକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୫। ୱତ୍ଥୁଟ୍ଠକଥାଯଂ ତିଣ୍ଣଂ ପାକାରାନନ୍ତି ଇଟ୍ଠକସିଲାଦାରୂନଂ ୱସେନ ତିଣ୍ଣଂ ପାକାରାନଂ।

୧୦୬। ଗାମଟ୍ଠକଥାଯଂ ‘‘ଗାମୋ ନାମା’’ତି ପାଠଇଯଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ ସବ୍ବସୋ ଗାମଲକ୍ଖଣସ୍ସ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତତ୍ତା।

ଅରଞ୍ଞଟ୍ଠକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୭। ଅରଞ୍ଞଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱାତି ଉଜୁକମେୱ ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା। ଲକ୍ଖଣଚ୍ଛିନ୍ନସ୍ସାତି ଅରଞ୍ଞସାମିକାନଂ ହତ୍ଥତୋ କିଣିତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତେହି କତଅକ୍ଖରାଦିସଞ୍ଞାଣସ୍ସ। ଛଲ୍ଲିଯା ପରିଯୋନଦ୍ଧନ୍ତି ଇମିନା ସାମିକାନଂ ନିରାପେକ୍ଖତାଯ ଚିରଚ୍ଛଡ୍ଡିତଭାୱଂ ଦୀପେତି, ତେନାହ ‘‘ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ଯଦି ସାମିକାନଂ ସାପେକ୍ଖତା ଅତ୍ଥି, ନ ୱଟ୍ଟତି। ତାନି କତାନି ଅଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥାନି ଚ ହୋନ୍ତୀତି ତାନି ଗେହାଦୀନି କତାନି ପରିନିଟ୍ଠିତାନି ମନୁସ୍ସେହି ଚ ଅଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥାନି ଚ ହୋନ୍ତି। ଦାରୂନୀତି ଗେହାଦୀନଂ କତତ୍ତା ଅୱସିଟ୍ଠଦାରୂନି। ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ସାମିକାନଂ ଅନାଲଯତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ, ତେ ଚ ଯଦି ଗହଣକାଲେ ଦିସ୍ୱା ସାଲଯା ହୁତ୍ୱା ୱାରେନ୍ତି, ଗହେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ‘‘ଦେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଦାତବ୍ବମେୱାତି ‘‘ଦେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ‘‘ଦେହୀ’’ତି ଅୱୁତ୍ତେ ଅଦତ୍ୱା ଗମନେ ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥି। ପଚ୍ଛାପି ତେହି ଚୋଦିତେ ଦାତବ୍ବମେୱ।

ଅଦିସ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟନ୍ତି ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଗତସ୍ସ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ। ଆରକ୍ଖଟ୍ଠାନମ୍ପି ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେପି ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି ଆରକ୍ଖଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅତିକ୍କନ୍ତତ୍ତା। କେଚି ପନ ‘‘ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ନୀତାନମ୍ପି ଦାରୂନଂ ଅରଞ୍ଞସାମିକାନଞ୍ଞେୱ ସନ୍ତକତ୍ତା ପୁନ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ପାରାଜିକମେୱା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ ‘‘ଆରକ୍ଖଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ୱା…ପେ… ଅସ୍ସତିଯା ଅତିକ୍କମତୀ’’ତି, ସହସା ତଂ ଠାନଂ ଅତିକ୍କମତୀତିଆଦିନା (ପାରା॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୧।୧୦୭) ଚ ଆରକ୍ଖଟ୍ଠାନାତିକ୍କମେଯେୱ ଆପତ୍ତିଯା ୱୁଚ୍ଚମାନତ୍ତା, ଆରକ୍ଖଟ୍ଠାନାତିକ୍କମମେୱ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଇଦଂ ପନ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପରିହରନ୍ତସ୍ସ ଆକାସେନ ଗଚ୍ଛତୋପି ପାରାଜିକମେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଞ୍ଚ ‘‘ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ନୀତାନମ୍ପି ଦାରୂନଂ ଅରଞ୍ଞସାମିକାନଞ୍ଞେୱ ସନ୍ତକତ୍ତା’’ତି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତମ୍ପି ଆରକ୍ଖଟ୍ଠାନତୋ ବହି ପାରାଜିକାପଜ୍ଜନସ୍ସ କାରଣଂ ନ ହୋତି ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଭାୱସ୍ସେୱ କାରଣତ୍ତା। ତେସଂ ସନ୍ତକତ୍ତେନେୱ ହି ବହି କତସ୍ସାପି ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ ଜାତଂ, ଇତରଥା ଚ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମ୍ପି ନ ସିଯା ସୁଙ୍କଘାତାତିକ୍କମେ ୱିଯ। ଅଦ୍ଧିକେହି ଦିନ୍ନମେୱ ସୁଙ୍କିକାନଂ ସନ୍ତକଂ ହୋତି, ନାଦିନ୍ନଂ, ତେନ ତଂ ଠାନଂ ଯତୋ କୁତୋଚି ପଚ୍ଚଯତୋ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଅତିକ୍କନ୍ତସ୍ସ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମ୍ପି ନ ହୋତି। ଇଧ ପନ ଅରଞ୍ଞସାମିକାନଂ ସନ୍ତକତ୍ତା ସବ୍ବତ୍ଥାପି ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମେୱ ହୋତି, ତେନେୱେତଂ ଅରଞ୍ଞେ ଆରକ୍ଖଟ୍ଠାନଂ ସୁଙ୍କଘାତତୋପି ଗରୁତରଂ ଜାତଂ। ଯଦି ହି ଆରକ୍ଖଟ୍ଠାନତୋ ବହିପି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେ ସତି ଅୱହାରୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ଆରକ୍ଖଟ୍ଠାନଂ ପତ୍ୱାତିଆଦିନା ଠାନନିଯମୋ ନିରତ୍ଥକୋ ସିଯା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପାରାଜିକନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବତୋ। ତସ୍ମା ଆରକ୍ଖଟ୍ଠାନତୋ ବହି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଅୱହାରୋ ନ ଭୱତି ଏୱାତି ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଇଦଂ ପନ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପରିହରନ୍ତସ୍ସାତି ଯସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ତେସଂ ଅରଞ୍ଞଂ ଆରକ୍ଖଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ନାମ ହୋତି, ତଂ ପଦେସଂ ଆକାସେନାପି ଅତିକ୍କମନୱସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସାପୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଉଦକକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୮। ଉଦକକଥାଯଂ ମହାକୁଚ୍ଛିକା ଉଦକଚାଟି ଉଦକମଣିକୋ, ‘‘ସମେଖଲା ଚାଟି ଉଦକମଣିକୋ’’ତିପି ୱଦନ୍ତି। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ଭାଜନେସୁ। ଭୂତଗାମେନ ସଦ୍ଧିମ୍ପୀତି ପି-ସଦ୍ଦେନ ଅକପ୍ପିଯପଥୱିମ୍ପି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତଳାକରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯାତି ‘‘ମହୋଦକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ତଳାକମରିଯାଦଂ ମା ଛିନ୍ଦୀ’’ତି ତଳାକରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ। ନିଦ୍ଧମନତୁମ୍ବନ୍ତି ସସ୍ସାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଇଟ୍ଠକାଦୀହି କତଂ ଉଦକନିକ୍ଖମନପନାଳିଂ। ମରିଯାଦଂ ଦୁବ୍ବଲଂ କତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଦୁବ୍ବଲଂ ଅକତ୍ୱାପି ଯଥାୱୁତ୍ତପ୍ପଯୋଗେ କତେ ମରିଯାଦଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତୋଦକଗ୍ଘାନୁରୂପେନ ଅୱହାରେନ କାତବ୍ବମେୱ। ଯତ୍ତକଂ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ସସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ବୀଜକସିକମ୍ମାଦିବ୍ବଯଂ ଠପେତ୍ୱା ଯଂ ଅଧିକଲାଭଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ହି ତେହି କାତବ୍ବଂ ୱଯକରଣମ୍ପି ଏତସ୍ସ ଦାତବ୍ବଂ। ଇଦଞ୍ଚ ତରୁଣସସ୍ସେ ଜାତେ ଉଦକଂ ୱିନାସେନ୍ତସ୍ସ ଯୁଜ୍ଜତି, ସସ୍ସେ ପନ ସବ୍ବଥା ଅକତେଯେୱ ଉଦକଂ ୱିନାସେନ୍ତେନ ଚ ଉଦକଗ୍ଘମେୱ ଦାତବ୍ବଂ, ନ ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ସକଲଂ ସସ୍ସଂ ତେନ ୱିନାସିତଭଣ୍ଡସ୍ସେୱ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟତ୍ତା, ଇତରଥା ୱାଣିଜ୍ଜାଦିଅତ୍ଥାଯ ପରେହି ଠପିତଭଣ୍ଡଂ ଅୱହରନ୍ତସ୍ସ ତଦୁଭଯମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ଭଣ୍ଡଗ୍ଘଂ କାତବ୍ବଂ ସିଯା, ତଞ୍ଚ ନ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି। ସାମିକାନଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପେନାତି ଏତ୍ଥ ଏକସ୍ସ ସନ୍ତକେ ତଳାକେ ଖେତ୍ତେ ଚ ଜାତେ ତସ୍ସେୱ ଧୁରନିକ୍ଖେପେନ ପାରାଜିକଂ, ଯଦି ପନ ତଂ ତଳାକଂ ସବ୍ବସାଧାରଣଂ, ଖେତ୍ତାନି ପାଟିପୁଗ୍ଗଲିକାନି, ତସ୍ସ ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସେୱ ଧୁରନିକ୍ଖେପେ ଅୱହାରୋ, ଅଥ ଖେତ୍ତାନିପି ସବ୍ବସାଧାରଣାନି, ସବ୍ବେସଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପେଯେୱ ପାରାଜିକଂ, ନାସତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଅନିଗ୍ଗତେତି ଅନିକ୍ଖନ୍ତେ, ତଳାକେଯେୱ ଠିତେତି ଅତ୍ଥୋ। ପରେସଂ ମାତିକାମୁଖନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକମାତିକାମୁଖଂ। ଅସମ୍ପତ୍ତେୱାତି ତଳାକତୋ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ମହାମାତିକାଯଂ ଏୱ ଠିତେ। ଅନିକ୍ଖନ୍ତେ ବଦ୍ଧା ସୁବଦ୍ଧାତି ତଳାକତୋ ଅନିକ୍ଖନ୍ତେ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମ୍ପି ନ ହୋତି ସବ୍ବସାଧାରଣତ୍ତା ଉଦକସ୍ସାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ନିକ୍ଖନ୍ତେ ପନ ପାଟିପୁଗ୍ଗଲିକଂ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ନିକ୍ଖନ୍ତେ ବଦ୍ଧା ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି। ଇଧ ପନ ଖୁଦ୍ଦକମାତିକାଯଂ ଅପ୍ପୱିଟ୍ଠତ୍ତା ଅୱହାରୋ ନ ଜାତୋ, ‘‘ତଳାକତୋ ଅନିଗ୍ଗତେ ପରେସଂ ମାତିକାମୁଖଂ ଅସମ୍ପତ୍ତେୱା’’ତି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତସ୍ସ ୱିକପ୍ପଦ୍ୱଯସ୍ସ ‘‘ଅନିକ୍ଖନ୍ତେ ବଦ୍ଧା ସୁବଦ୍ଧା, ନିକ୍ଖନ୍ତେ ବଦ୍ଧା ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଦ୍ୱଯଂ ଯଥାକ୍କମେନ ଯୋଜନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନତ୍ଥି ଅୱହାରୋତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ ପନ ହୋତୀ’’ତି କେଚି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ। ୱତ୍ଥୁଂ…ପେ… ନ ସମେତୀତି ଏତ୍ଥ ତଳାକଗତୋଦକସ୍ସ ସବ୍ବସାଧାରଣତ୍ତା ପରସନ୍ତକୱତ୍ଥୁ ନ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଦନ୍ତପୋନକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୯। ଦନ୍ତକଟ୍ଠକଥାଯଂ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥୀତି ‘‘ଯଥାସୁଖଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତୂ’’ତି ଅଭାଜେତ୍ୱାୱ ଯାୱଦିଚ୍ଛକଂ ଗହଣତ୍ଥମେୱ ଠପିତତ୍ତା ଅରକ୍ଖିତତ୍ତା ସବ୍ବସାଧାରଣତ୍ତା ଚ ଅଞ୍ଞଂ ସଙ୍ଘିକଂ ୱିଯ ନ ହୋତୀତି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାପି ନତ୍ଥି ଅୱହାରୋ। ଖାଦନ୍ତୁ, ପୁନ ସାମଣେରା ଆହରିସ୍ସନ୍ତୀତି କେଚି ଥେରା ୱଦେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ୱନପ୍ପତିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୦। ୱନପ୍ପତିକଥାଯଂ ସନ୍ଧାରିତତ୍ତାତି ଛିନ୍ନସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ପତିତୁଂ ଆରଦ୍ଧସ୍ସ ସନ୍ଧାରଣମତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ମରିଚୱଲ୍ଲିଆଦୀହି ପୁବ୍ବେ ୱେଠେତ୍ୱା ଠିତଭାୱେନ। ତାଦିସେ ହି ଛିନ୍ନେପି ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି ଅରଞ୍ଞଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱେଠିତୱଲ୍ଲିଯଂ ୱିଯ। ଉଜୁକମେୱ ତିଟ୍ଠତୀତି ଇମିନା ସବ୍ବସୋ ଛିନ୍ଦନମେୱ ୱଲ୍ଲିଆଦୀହି ଅସମ୍ବଦ୍ଧସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଠାନାଚାୱନଂ ପୁବ୍ବେ ୱିଯ ଆକାସାଦୀସୁ ଫୁଟ୍ଠସକଲପଦେସତୋ ମୋଚନନ୍ତି ଆୱେଣିକମିଧ ଠାନାଚାୱନଂ

ଦସ୍ସେତି। କେଚି ପନ ‘‘ରୁକ୍ଖଭାରେନ କିଞ୍ଚିଦେୱ ଭସ୍ସିତ୍ୱା ଠିତତ୍ତା ହୋତିଯେୱ ଠାନାଚାୱନ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ତନ୍ନ, ରୁକ୍ଖେନ ଫୁଟ୍ଠସ୍ସ ସକଲସ୍ସ ଆକାସପଦେସସ୍ସ ପଞ୍ଚହି ଛହି ୱା ଆକାରେହି ଅନତିକ୍କମିତତ୍ତା। ୱାତମୁଖଂ ସୋଧେତୀତି ଯଥା ୱାତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ରୁକ୍ଖଂ ପାତେତି, ଏୱଂ ୱାତସ୍ସ ଆଗମନମଗ୍ଗଂ ରୁନ୍ଧିତ୍ୱା ଠିତାନି ସାଖାଗୁମ୍ବାଦୀନି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପନେନ୍ତୋ ସୋଧେତି। ମଣ୍ଡୂକକଣ୍ଟକଂ ୱାତି ମଣ୍ଡୂକାନଂ ନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେ ଅଗ୍ଗକୋଟିଯଂ ଠିତକଣ୍ଟକନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ଏକେ ‘‘ୱିସମଚ୍ଛକଣ୍ଟକ’’ନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି।

ହରଣକକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୧। ହରଣକକଥାଯଂ ହରଣକନ୍ତି ୱତ୍ଥୁସାମିନା ହରିଯମାନଂ। ସୋ ଚ ପାଦଂ ଅଗ୍ଘତି, ପାରାଜିକମେୱାତି ‘‘ଅନ୍ତଂ ନ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ’’ତି ଅସଲ୍ଲକ୍ଖିତତ୍ତା ସାମଞ୍ଞତୋ ‘‘ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି ଏତ’’ନ୍ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖିତସ୍ସେୱ ପଟସ୍ସ ଏକଦେସତାଯ ତମ୍ପି ଗଣ୍ହିତୁକାମୋୱାତି ପାରାଜିକଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସଭଣ୍ଡହାରକନ୍ତି ସହଭଣ୍ଡହାରକଂ, ସକାରାଦେସସ୍ସ ୱିକପ୍ପତ୍ତା ସହ ସଦ୍ଦୋୱ ଠିତୋ, ଭଣ୍ଡହାରକେନ ସହ ତଂ ଭଣ୍ଡନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସାସଙ୍କୋତି ‘‘ଯଦି ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଭଣ୍ଡଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ଆୱୁଧେନ ମଂ ପହରେଯ୍ୟା’’ତି ଭଯେନ ସଞ୍ଜାତାସଙ୍କୋ। ଏକମନ୍ତଂ ପଟିକ୍କମ୍ମାତି ଭଯେନେୱ ଅନୁପଗନ୍ତ୍ୱା ମଗ୍ଗତୋ ସଯଂ ପଟିକ୍କମ୍ମ। ସନ୍ତଜ୍ଜେତ୍ୱାତି ଫରୁସୱାଚାଯ ଚେୱ ଆୱୁଧପରିୱତ୍ତନାଦିକାଯୱିକାରେନ ଚ ସନ୍ତଜ୍ଜେତ୍ୱା। ଅନଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥକନ୍ତି ଅପରିଗ୍ଗହିତକଂ। ଆଲଯେନ ଅନଧିମୁତ୍ତମ୍ପି ଭଣ୍ଡଂ ଅନଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥକଂ ନାମ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଆହରାପେନ୍ତେ ଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି, ଇମିନା ପଠମଂ ପରିଚ୍ଚତ୍ତାଲଯାନମ୍ପି ଯଦି ପଚ୍ଛାପି ସକସଞ୍ଞା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତେସଞ୍ଞେୱ ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ହୋତି, ବଲକ୍କାରେନାପି ସକସଞ୍ଞାଯ ତସ୍ସ ଗହଣେ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି, ଅଦଦନ୍ତସ୍ସେୱ ଅୱହାରୋତି ଦସ୍ସେତି। ଯଦି ପନ ସାମିନୋ ‘‘ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ ମଯା ପଠମଂ, ଇଦାନି ମମ ସନ୍ତକଂ ୱା ଏତଂ, ନୋ’’ତି ଆସଙ୍କା ହୋତି, ବଲକ୍କାରେନ ଗହେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି ସକସଞ୍ଞାବଲେନେୱ ପୁନ ଗହେତବ୍ବଭାୱସ୍ସ ଆପନ୍ନତ୍ତା। ‘‘ଅଦେନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକ’’ନ୍ତି ୱଚନତୋ ଚୋରସ୍ସ ସକସଞ୍ଞାଯ ୱିଜ୍ଜମାନାଯପି ସାମିକେସୁ ସାଲଯେସୁ ଅଦାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପିତଂ ହୋତି। ଅଞ୍ଞେସୁପି ମହାପଚ୍ଚରିଯାଦୀସୁ। ୱିଚାରଣାଯେୱ ନତ୍ଥୀତି ଇମିନା ତତ୍ଥାପି ପଟିକ୍ଖେପାଭାୱତୋ ଅଯମେୱ ଅତ୍ଥୋତି ଦସ୍ସେତି।

ଉପନିଧିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୨। ଉପନିଧିକଥାଯଂ ସଙ୍ଗୋପନତ୍ଥାଯ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥେ ନିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଭଣ୍ଡସ୍ସ ଗୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ପଟିସାମନପ୍ପଯୋଗଂ ୱିନା ନାହଂ ଗଣ୍ହାମୀତିଆଦିନା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ପଯୋଗେ ଅକତେ ରଜ୍ଜସଙ୍ଖୋଭାଦିକାଲେ ‘‘ନ ଦାନି ତସ୍ସ ଦସ୍ସାମି, ନ ମଯ୍ହଂ ଦାନି ଦସ୍ସତୀ’’ତି ଉଭୋହିପି ସକସକଟ୍ଠାନେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଧୁରନିକ୍ଖେପେ କତେପି ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି। କେଚି ପନେତ୍ଥ ‘‘ପାରାଜିକମେୱ ପଟିସାମନପ୍ପଯୋଗସ୍ସ କତତ୍ତା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ତେସଂ ମତିମତ୍ତଂ, ନ ସାରତୋ ପଚ୍ଚେତବ୍ବଂ। ପଟିସାମନକାଲେ ହିସ୍ସ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତଂ ନତ୍ଥି, ‘‘ନ ଦାନି ତସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ’’ତି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତିକ୍ଖଣେ ପନ ସାମିନୋ ଧୁରନିକ୍ଖେପଚିତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତିଯା ହେତୁଭୂତୋ କାଯୱଚୀପଯୋଗୋ ନତ୍ଥି, ଯେନ ସୋ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟ। ନ ହି ଅକିରିଯସମୁଟ୍ଠାନାଯଂ ଆପତ୍ତୀତି। ଦାନେ ସୌସ୍ସାହୋ, ରକ୍ଖତି ତାୱାତି ଅୱହାରଂ ସନ୍ଧାଯ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ନାହଂ ଗଣ୍ହାମୀତିଆଦିନା ମୁସାୱାଦକରଣେ ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ ହୋତି, ନ ଦୁକ୍କଟଂ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତାଭାୱେନ ସହପଯୋଗସ୍ସାପି ଅଭାୱତୋତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଯଦିପି ମୁଖେନ ଦସ୍ସାମୀତି ୱଦତି…ପେ… ପାରାଜିକନ୍ତି ଏତ୍ଥ କତରପଯୋଗେନ ଆପତ୍ତି, ନ ତାୱ ପଠମେନ ଭଣ୍ଡପଟିସାମନପ୍ପଯୋଗେନ ତଦା ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତାଭାୱା, ନାପି ‘‘ଦସ୍ସାମୀ’’ତି କଥନପ୍ପଯୋଗେନ ତଦା ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେ ୱିଜ୍ଜମାନେପି ପଯୋଗସ୍ସ କପ୍ପିଯତ୍ତାତି? ୱୁଚ୍ଚତେ – ସାମିନା ‘‘ଦେହୀ’’ତି ବହୁସୋ ଯାଚିଯମାନୋପି ଅଦତ୍ୱା ଯେନ ପଯୋଗେନ ଅତ୍ତନୋ ଅଦାତୁକାମତଂ ସାମିକସ୍ସ ଞାପେତି, ଯେନ ଚ ସୋ ‘‘ଅଦାତୁକାମୋ ଅଯଂ ୱିକ୍ଖିପତୀ’’ତି ଞତ୍ୱା ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପତି, ତେନେୱ ପଯୋଗେନସ୍ସ ଆପତ୍ତି। ନ ହେତ୍ଥ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତଭଣ୍ଡେ ପରିଯାଯେନ ମୁତ୍ତି ଅତ୍ଥି। ଅଦାତୁକାମତାଯ ହି କଦା ତେ ଦିନ୍ନଂ, କତ୍ଥ ତେ ଦିନ୍ନନ୍ତିଆଦିପରିଯାଯୱଚନେନାପି ସାମିକସ୍ସ ଧୁରେ ନିକ୍ଖିପାପିତେ ଆପତ୍ତିଯେୱ। ତେନେୱ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ – ‘‘କିଂ ତୁମ୍ହେ ଭଣଥ…ପେ… ଏୱଂ ଉଭିନ୍ନଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପେନ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପାରାଜିକ’’ନ୍ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୧୧)। ପରସନ୍ତକସ୍ସ ପରେହି ଗଣ୍ହାପନେ ଏୱ ପରିଯାଯତୋ ମୁତ୍ତି, ନ ସକହତ୍ଥାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥେ ନିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ହତ୍ଥେ ସାମିନା ଦିନ୍ନତାଯ ଭଣ୍ଡାଗାରିକଟ୍ଠାନେ ଠିତତ୍ତା ଚ ଠାନାଚାୱନେପି ନତ୍ଥି ଅୱହାରୋ, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପନ ଗହଣେ ଦୁକ୍କଟତୋ ନ ମୁଚ୍ଚତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଏସେୱ ନଯୋତି ଉଦ୍ଧାରେଯେୱ ଚୋରସ୍ସ ପାରାଜିକଂ, କସ୍ମା? ଅଞ୍ଞେହି ସାଧାରଣସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଅଞ୍ଞଂ ତାଦିସମେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତେ ଯୁଜ୍ଜତୀତି ସଞ୍ଞାଣତୋ ଓକାସତୋ ଚ ତେନ ସଦିସମେୱ ଅଞ୍ଞଂ ଗଣ୍ହନ୍ତେ ଯୁଜ୍ଜତି, ଚୋରେନ ସଲ୍ଲକ୍ଖିତପ୍ପଦେସତୋ ତଂ ଅପନେତ୍ୱା କେହିଚି ତତ୍ଥ ତାଦିସେ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ପତ୍ତେ ଠପିତେ ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତେଯେୱ ଯୁଜ୍ଜତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ, ତେନ ଚୋରେନ ଦିୱା ସଲ୍ଲକ୍ଖିତପତ୍ତଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅପନେତ୍ୱା ତଦଞ୍ଞେ ତାଦିସେ ପତ୍ତେ ତତ୍ଥ ଠପିତେପି ଚୋରସ୍ସ ପଚ୍ଛା ରତ୍ତିଭାଗେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତଂ ଦିୱା ସଲ୍ଲକ୍ଖିତପ୍ପଦେସେ ଠପିତଂ ଅଞ୍ଞଂ ତାଦିସଂ ପତ୍ତମେୱ ଆଲମ୍ବିତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଦସ୍ସିତଂ ହୋତି। ପଦୱାରେନାତି ଥେରେନ ନୀହରିତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତୋ ଚୋରସ୍ସ ପଦୱାରେନ। ଅତାଦିସମେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତେ ଯୁଜ୍ଜତୀତି ଅତାଦିସସ୍ସ ଥେରେନ ଗହଣକ୍ଖଣେ ଅୱହାରାଭାୱତୋ ପଚ୍ଛା ହତ୍ଥପତ୍ତଂ ‘‘ତ’’ନ୍ତି ୱା ‘‘ଅଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ୱା ସଞ୍ଞାଯ ‘‘ଇଦଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛାମୀ’’ତି ଗମନେ ପଦୱାରେନେୱ ଅୱହାରୋ ଯୁଜ୍ଜତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥୀତି ପଦୱାରେପି ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥି ଉପନିଧିଭଣ୍ଡେ ୱିଯାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଗାମଦ୍ୱାରନ୍ତି ବହିଗାମେ ୱିହାରସ୍ସ ପତିଟ୍ଠିତତ୍ତା ଗାମପ୍ପୱେସସ୍ସ ଆରମ୍ଭପ୍ପଦେସଦସ୍ସନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଅନ୍ତୋଗାମନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଉଦ୍ଧାରେଯେୱପାରାଜିକନ୍ତି ଥେରସ୍ସ ଅଭଣ୍ଡାଗାରିକତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଯଦି ହି ସୋ ଭଣ୍ଡାଗାରିକୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ସବ୍ବମ୍ପି ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତମେୱ ସିଯା, ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତଭଣ୍ଡେ ଚ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଗଣ୍ହତୋପି ନ ତାୱ ଥେରସ୍ସ ଅୱହାରୋ ହୋତି, ଚୋରସ୍ସେୱ ଅୱହାରୋ। ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଥେରସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକତାଯ ଚୋରସ୍ସ ସାମିକେନ ଦିନ୍ନତ୍ତା ଅୱହାରୋ ନ ଜାତୋ, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଅସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଗହିତତ୍ତା ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଆଣତ୍ତିଯା ଗହିତତ୍ତାତି ‘‘ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗଣ୍ହା’’ତି ଏୱଂ ଥେରେନ କତଆଣତ୍ତିଯା ଗହିତତ୍ତା। ଅଟୱିଂ ପୱିସତି, ପଦୱାରେନ କାରେତବ୍ବୋତି ‘‘ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗଣ୍ହ, ଅସୁକଂ ନାମ ଗାମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିସ୍ସାମା’’ତି ଥେରେନ ୱିହାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଗାମମଗ୍ଗେପି ସକଲେପି ଗାମେ ୱିଚରଣସ୍ସ ନିଯମିତତ୍ତା ମଗ୍ଗତୋ ଓକ୍କମ୍ମ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସେୱ ପଦୱାରେନ ଆପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ୱିହାରସ୍ସ ହି ପରଭାଗେ ଉପଚାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ପରତୋ ଉପଚାରୋ, ତାୱ ସବ୍ବଂ ଦହରସ୍ସ ଥେରାଣତ୍ତିଯା ସଞ୍ଚରଣୂପଚାରୋୱ ହୋତି, ନ ପନ ତତୋ ପରଂ। ତେନେୱ ‘‘ଉପଚାରାତିକ୍କମେ ପାରାଜିକଂ। ଗାମୂପଚାରାତିକ୍କମେ ପାରାଜିକ’’ନ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ପଟିନିୱତ୍ତନେ ଚୀୱରଧୋୱନାଦିଅତ୍ଥାଯ ପେସନେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ଅନିସୀଦିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱିହାରଂ ପୱିସିତ୍ୱା ସୀସାଦୀସୁ ଭାରଂ ଭୂମିଯଂ ଅନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନ୍ତୋ ୱା ନିସୀଦନ୍ତୋ ୱା ୱିସ୍ସମିତ୍ୱା ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେ ୱୂପସନ୍ତେ ପୁନ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି ଚେ, ପାଦୁଦ୍ଧାରେନ କାରେତବ୍ବୋ। ସଚେ ଭୂମିଯଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଉଦ୍ଧାରେନ କାରେତବ୍ବୋ। କସ୍ମା? ଆଣାପକସ୍ସ ଆଣତ୍ତିଯା ଯଂ କତ୍ତବ୍ବଂ, ତସ୍ସ ତାୱତା ପରିନିଟ୍ଠିତତ୍ତା। ‘‘ଅସୁକଂ ନାମ ଗାମ’’ନ୍ତି ଅନିଯମେତ୍ୱା ‘‘ଅନ୍ତୋଗାମଂ ଗମିସ୍ସାମା’’ତି ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତେ ୱିହାରସାମନ୍ତା ପୁବ୍ବେ ପିଣ୍ଡାଯ ପୱିଟ୍ଠପୁବ୍ବା ସବ୍ବେ ଗୋଚରଗାମାପି ଖେତ୍ତମେୱାତି ୱଦନ୍ତି। ସେସନ୍ତି ମଗ୍ଗୁକ୍କମନୱିହାରାଭିମୁଖଗମନାଦି ସବ୍ବଂ। ପୁରିମସଦିସମେୱାତି ଅନାଣତ୍ତିଯା ଗହିତେପି ସାମିକସ୍ସ କଥେତ୍ୱା ଗହିତତ୍ତା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତୱିହାରୂପଚାରାଦି ସବ୍ବଂ ଖେତ୍ତମେୱାତି କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ଏସେୱ ନଯୋତି ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱାତିଆଦିନା (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୧୨) ୱୁତ୍ତଂ ନଯଂ ଅତିଦିସତି।

ନିମିତ୍ତେ ୱା କତେତି ଚୀୱରଂ ମେ କିଲିଟ୍ଠଂ, କୋ ନୁ ଖୋ ରଜିତ୍ୱା ଦସ୍ସତୀତିଆଦିନା ନିମିତ୍ତେ କତେ। ୱୁତ୍ତନଯେନେୱାତି ଅନାଣତ୍ତସ୍ସ ଥେରେନ ସଦ୍ଧିଂ ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଗହେତ୍ୱା ଗମନୱାରେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ। ଏକପସ୍ସେତି ୱିହାରସ୍ସ ମହନ୍ତତାଯ ଅତ୍ତାନଂ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ପସ୍ସେ। ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଜୀରାପେତୀତି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଠାନାଚାୱନଂ ଅକତ୍ୱା ନିୱତ୍ଥପାରୁତନୀହାରେନେୱ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋ ଜୀରାପେତି, ଠାନାଚାୱେନ୍ତସ୍ସ ପନ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେ ସତି ପାରାଜିକମେୱ ସୀସେ ଭାରଂ ଖନ୍ଧେ କରଣାଦୀସୁ ୱିଯ (ପାରା। ୧୦୧)। ଯଥା ୱା ତଥା ୱା ନସ୍ସତୀତି ଅଗ୍ଗିଆଦିନା ନସ୍ସତି, ଅଞ୍ଞୋ ୱା କୋଚୀତି ଇମିନା ଯେନ ଠପିତଂ, ସୋପି ସଙ୍ଗହିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଇତରସ୍ସାତି ଚୋରସ୍ସ। ଇତରଂ ଗଣ୍ହତୋ ଉଦ୍ଧାରେ ପାରାଜିକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ପୱିସିତ୍ୱା ତୱ ସାଟକଂ ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ଇମିନାୱ ଉପନିଧିଭାୱତୋ ମୋଚିତତ୍ତା, ସାମିକସ୍ସ ଇତରଂ ଗଣ୍ହତୋ ଅତ୍ତନୋ ସାଟକେ ଆଲଯସ୍ସ ସବ୍ଭାୱତୋ ଚ ‘‘ଉଦ୍ଧାରେ ପାରାଜିକ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସାମିକୋ ଚେ ‘‘ମମ ସନ୍ତକଂ ଇଦଂ ୱା ହୋତୁ, ଅଞ୍ଞଂ ୱା, କିଂ ତେନ, ଅଲଂ ମଯ୍ହଂ ଇମିନା’’ତି ଏୱଂ ସୁଟ୍ଠୁ ନିରାଲଯୋ ହୋତି, ଚୋରସ୍ସ ପାରାଜିକଂ ନତ୍ଥୀତି ଗହେତବ୍ବଂ। ନ ଜାନନ୍ତୀତି ତେନ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ଅସୁଣନ୍ତା ନ ଜାନନ୍ତି। ଏସେୱ ନଯୋତି ଏତ୍ଥ ସଚେ ଜାନିତ୍ୱାପି ଚିତ୍ତେନ ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତି, ଏସେୱ ନଯୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଚିତ୍ତେନ ପଟିକ୍ଖେପୋପି ସଙ୍ଗହିତୋୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଉପଚାରେ ୱିଜ୍ଜମାନେତି ଭଣ୍ଡାଗାରସ୍ସ ସମୀପେ ଉଚ୍ଚାରପସ୍ସାୱଟ୍ଠାନେ ୱିଜ୍ଜମାନେ। ମଯି ଚ ମତେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ସେନାସନେ ୱିନଟ୍ଠେତି ଏତ୍ଥ ‘‘ତଂ ମାରେସ୍ସାମା’’ତି ଏତ୍ତକେ ୱୁତ୍ତେପି ୱିୱରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ଗିଲାନପକ୍ଖେ ଠିତତ୍ତା ଅୱିସଯୋତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ମରଣତୋ ହି ପରଂ ଗେଲଞ୍ଞଂ ଅୱିସଯତ୍ତଞ୍ଚ ନତ୍ଥି। ‘‘ଦ୍ୱାରଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପରିକ୍ଖାରଂ ହରିସ୍ସାମା’’ତି ଏତ୍ତକେ ୱୁତ୍ତେପି ୱିୱରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ସହାଯେହି ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ତେହିପି ଭିକ୍ଖାଚାରାଦୀହି ପରିଯେସିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେପି କିଞ୍ଚି କିଞ୍ଚି ଦାତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଅଯଂ ସାମୀଚୀତି ଭଣ୍ଡାଗାରେ ୱସନ୍ତାନଂ ଇଦଂ ୱତ୍ତଂ।

ଲୋଲମହାଥେରୋତି ମନ୍ଦୋ ମୋମୂହୋ ଆକିଣ୍ଣୱିହାରୀ। ଇତରେହୀତି ତସ୍ମିଂଯେୱ ଗବ୍ଭେ ୱସନ୍ତେହି ଇତରଭିକ୍ଖୂହି। ୱିହାରରକ୍ଖଣୱାରେ ନିଯୁତ୍ତୋ ୱିହାରୱାରିକୋ, ୱୁଡ୍ଢପଟିପାଟିଯା ଅତ୍ତନୋ ୱାରେ ୱିହାରରକ୍ଖଣକୋ। ନିୱାପନ୍ତି ଭତ୍ତୱେତନଂ। ଚୋରାନଂ ପଟିପଥଂ ଗତେସୂତି ଚୋରାନଂ ଆଗମନଂ ଞତ୍ୱା ‘‘ପଠମତରଞ୍ଞେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ସଦ୍ଦଂ କରିସ୍ସାମା’’ତି ଚୋରାନଂ ଅଭିମୁଖଂ ଗତେସୁ, ‘‘ଚୋରେହି ହଟଭଣ୍ଡଂ ଆହରିସ୍ସାମା’’ତି ତଦନୁପଥଂ

ଗତେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ନିବଦ୍ଧଂ କତ୍ୱାତି ‘‘ଅସୁକକୁଲେ ଯାଗୁଭତ୍ତଂ ୱିହାରୱାରିକାନଞ୍ଚେୱା’’ତି ଏୱଂ ନିଯମନଂ କତ୍ୱା। ଦ୍ୱେ ତିସ୍ସୋ ଯାଗୁସଲାକା ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ସଲାକଭତ୍ତାନି ଚ ଲଭମାନୋୱାତି ଇଦଂ ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ, ତତୋ ଊନଂ ୱା ହୋତୁ ଅଧିକଂ ୱା ଅତ୍ତନୋ ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକରସ୍ସ ଚ ଯାପନମତ୍ତଂ ଲଭନମେୱ ପମାଣନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ନିସ୍ସିତକେ ଜଗ୍ଗେନ୍ତୀତି ତେହି ୱିହାରଂ ଜଗ୍ଗାପେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସହାଯକସ୍ସାତି ସହାଯରହିତସ୍ସ। ଅତ୍ତଦୁତିଯସ୍ସାତି ଅପ୍ପିଚ୍ଛସ୍ସ ଅତ୍ତା ସରୀରମେୱ ଦୁତିଯୋ ଅସ୍ସ ନାଞ୍ଞୋତି ଅତ୍ତଦୁତିଯୋ। ତଦୁଭଯସ୍ସାପି ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିଭାୱନଂ ଯସ୍ସାତିଆଦି, ଏତେନ ସଦ୍ଦେନ ଏକେକସ୍ସ ୱାରୋ ନ ପାପେତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପାକୱତ୍ତତ୍ଥାଯାତି ନିଚ୍ଚଂ ପଚିତବ୍ବଯାଗୁଭତ୍ତସଙ୍ଖାତୱତ୍ତତ୍ଥାଯ। ଠପେନ୍ତୀତି ଦାଯକା ଠପେନ୍ତି। ତଂ ଗହେତ୍ୱାତି ତଂ ଆରାମିକାଦୀହି ଦିଯ୍ୟମାନଂ ଭାଗଂ ଗହେତ୍ୱା। ନ ଗାହାପେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ଅବ୍ଭୋକାସିକସ୍ସାପି ଅତ୍ତନୋ ଅଧିକପରିକ୍ଖାରୋ ୱା ଠପିତୋ ଅତ୍ଥି, ଚୀୱରାଦିସଙ୍ଘିକଭାଗେପି ଆଲଯୋ ୱା ଅତ୍ଥି, ସୋପି ଗାହାପେତବ୍ବୋୱ। ଦିଗୁଣନ୍ତି ଅଞ୍ଞେହି ଲଦ୍ଧମାନତୋ ଦିଗୁଣଂ। ପକ୍ଖୱାରେନାତି ଅଡ୍ଢମାସୱାରେନ।

ସୁଙ୍କଘାତକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୩। ସୁଙ୍କଘାତକଥାଯଂ ସୁଙ୍କଂ ଯତ୍ଥ ରାଜପୁରିସା ହନନ୍ତି ଅଦଦନ୍ତାନଂ ସନ୍ତକଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାପି ଗଣ୍ହନ୍ତି, ତଂ ଠାନଂ ସୁଙ୍କଘାତନ୍ତି ଏୱମ୍ପି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ପାକଟଂ କାତୁଂ ତଞ୍ହୀତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଦୁତିଯଂ ପାଦଂ ଅତିକ୍କାମେତୀତି ଏତ୍ଥ ପଠମପାଦଂ ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ବହି ଠପେତ୍ୱା ଦୁତିଯପାଦେ ଉଦ୍ଧଟମତ୍ତେ ପାରାଜିକଂ। ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ବହି ଅଟ୍ଠପିତେପି ବହି ଠିତୋ ଏୱ ନାମ ହୋତୀତି କତ୍ୱା ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ପଦୱାରେସୁପୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଅବ୍ଭନ୍ତରିମଂ ବହି ଠପେତି, ପାରାଜିକନ୍ତି ଇଦଂ ସଯଂ ବହି ଠତ୍ୱା ପଠମଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରିମଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱା ସମକଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱା ପରିୱତ୍ତନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ବହି ଠତ୍ୱା ଉକ୍ଖିତ୍ତମତ୍ତେ ହି ସବ୍ବଂ ବହିଗତମେୱ ହୋତୀତି। ସଚେ ପନ ସୋ ବହି ଠତ୍ୱାପି ବାହିରପୁଟକଂ ପଠମଂ ଅନ୍ତୋ ଠପେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅବ୍ଭନ୍ତରିମଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ବହି ଠପେତି, ତଦାପି ଏକାବଦ୍ଧତାଯ ଅୱିଜହିତତ୍ତା ଅୱହାରୋ ନ ଦିସ୍ସତି। କେଚି ପନ ‘‘ଭୂମିଯଂ ପତିତ୍ୱା ୱତ୍ତନ୍ତଂ ପୁନ ଅନ୍ତୋ ପୱିସତି, ପାରାଜିକମେୱାତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୧୩) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ବାହିରପୁଟକେ ଅନ୍ତୋପୱିଟ୍ଠେପି ବହିଗତଭାୱତୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି, ଅନ୍ତୋଗତଂ ପନ ପୁଟକଂ ପଠମଂ, ପଚ୍ଛା ଏୱ ୱା ବହି ଠପିତମତ୍ତେ ୱା ପାରାଜିକମେୱା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ। ବହି ଭୂମିଯଂ ପାତିତସ୍ସ କେନଚି ସଦ୍ଧିଂ ଏକାବଦ୍ଧତାଯ ଅଭାୱେନ ଅନ୍ତୋପୱିଟ୍ଠେପି ପାରାଜିକମେୱାତି ୱତ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ, ଇଦଂ ପନ ଏକାବଦ୍ଧତ୍ତା ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ନ ସମେତି। ତସ୍ମା ଯଥା ଅନ୍ତୋଭୂମିଗତେନ ଏକାବଦ୍ଧତା ନ ହୋତି, ଏୱଂ ଉଭଯସ୍ସାପି ବହିଗତଭାୱେ ସାଧିତେଯେୱ ଅୱହାରୋତି ୱିଞ୍ଞାଯତି, ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ଯେ ପନ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱାତି ଇମସ୍ସ ନିୱତ୍ତିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି, ତେହି ପନ ଅବ୍ଭନ୍ତରିମଂ ବହି ଠପେତୀତି ଅଯମତ୍ଥୋ ଗହିତୋ ହୋତୀତି ତତ୍ଥ ସଙ୍କାଯେୱ ନତ୍ଥି। ଏକାବଦ୍ଧନ୍ତି କାଜକୋଟିଯଂ ରଜ୍ଜୁଯା ବନ୍ଧନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅବନ୍ଧିତ୍ୱା କାଜକୋଟିଯଂ ଠପିତମତ୍ତମେୱ ହୋତି, ପାରାଜିକନ୍ତି ବହି ଗହିତକାଜକୋଟିଯଂ ଠପିତଂ ଯଦି ପାଦଂ ଅଗ୍ଘତି, ପାରାଜିକମେୱ, ଅନ୍ତୋଠପିତେନ ଏକାବଦ୍ଧତାଯ ଅଭାୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଯାନେ ୱା…ପେ… ଠପେତୀତି ସୁଙ୍କଘାତଂ ପୱିସିତ୍ୱା ଅପ୍ପୱିସିତ୍ୱା ୱା ଠପେତି। ସୁଙ୍କଟ୍ଠାନସ୍ସ ବହି ଠିତନ୍ତି ଯାନାଦୀହି ନୀହଟତ୍ତା ବହି ଠିତଂ। କେଚି ପନ ‘‘ବହି ଠପିତ’’ନ୍ତି ପାଠଂ ୱିକପ୍ପେତ୍ୱା ସୁଙ୍କଟ୍ଠାନତୋ ପୁବ୍ବେୱ ବହି ଠପିତନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ; ସୁଙ୍କଟ୍ଠାନେ ପୱିସିତ୍ୱା ଯାନେ ଠପିତେପି ପୱତ୍ତିତ୍ୱା ଗତେ ୱିଯ ଦୋସାଭାୱତୋ। ଯୋ ପନ ସୁଙ୍କଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅନ୍ତୋୱ ପୱିସିତ୍ୱା ‘‘ସୁଙ୍କଟ୍ଠାନ’’ନ୍ତି ଞତ୍ୱା ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଆଗତମଗ୍ଗେନ ପଟିନିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ସାପି ଯଦି ତେନ ଦିସାଭାଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନମ୍ପି ହତ୍ଥତୋ ସୁଙ୍କଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ପାରାଜିକମେୱ। ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେତି ଯାନାଦୀହି ନୀହରଣେ। ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ଏଳକଲୋମସିକ୍ଖାପଦେ (ପାରା। ୫୭୧ ଆଦଯୋ)।

ପାଣକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୪। ପାଣକଥାଯଂ ଆଠପିତୋତି ମାତାପିତୂହି ଇଣଂ ଗଣ୍ହନ୍ତେହି ‘‘ଯାୱ ଇଣଦାନା ଅଯଂ ତୁମ୍ହାକଂ ସନ୍ତିକେ ହୋତୂ’’ତି ଇଣଦାଯକାନଂ ନିଯ୍ୟାତିତୋ। ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥୀତି ମାତାପିତୂହି ପୁତ୍ତସ୍ସ ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତତ୍ତା ମାତାପିତୂନଞ୍ଚ ଅସନ୍ତକତ୍ତା ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି। ଧନଂ ପନ ଗତଟ୍ଠାନେ ୱଡ୍ଢତୀତି ଇମିନା ଆଠପେତ୍ୱା ଗହିତଧନଂ ୱଡ୍ଢିଯା ସହ ଆଠପିତପୁତ୍ତହାରକସ୍ସ ଗୀୱାତି ଦସ୍ସିତନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଦାସସ୍ସ ଜାତୋତି ଉକ୍କଟ୍ଠଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଦାସିକୁଚ୍ଛିଯଂ ପନ ଅଦାସସ୍ସ ଜାତୋପି ଏତ୍ଥେୱ ସଙ୍ଗହିତୋ । ପରଦେସତୋ ପହରିତ୍ୱାତି ପରଦେସୱିଲୁମ୍ପକେହି ରାଜଚୋରାଦୀହି ପହରିତ୍ୱା। ସୁଖଂ ଜୀୱାତି ୱଦତୀତି ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ସାମିକାନଂ ସନ୍ତିକତୋ ପଲାପେତୁକାମତାଯ ୱଦତି, ତଥା ପନ ଅଚିନ୍ତେତ୍ୱା କାରୁଞ୍ଞେନ ‘‘ସୁଖଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଜୀୱା’’ତି ୱଦନ୍ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ଅୱହାରୋ, ଗୀୱା ପନ ହୋତି। ଦୁତିଯପଦୱାରେତି ଯଦି ଦୁତିଯପଦଂ ଅୱସ୍ସଂ ଉଦ୍ଧରିସ୍ସତି, ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ‘‘ପଲାଯିତ୍ୱା ସୁଖଂ ଜୀୱା’’ତି ୱଚନକ୍ଖଣେଯେୱ ପାରାଜିକଂ। ଅନାପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସାତି ତସ୍ସ ୱଚନେନ ୱେଗୱଡ୍ଢନେ ଅକତେପି ଦୁକ୍କଟା ନ ମୁଚ୍ଚତୀତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ଅଦିନ୍ନଂ ଥେଯ୍ୟସଙ୍ଖାତଂ ଆଦିଯେଯ୍ୟା’’ତି (ପାରା। ୮୯, ୯୧) ଆଦାନସ୍ସେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱୁତ୍ତପରିଯାଯେନ ମୁଚ୍ଚତୀତି।

ଚତୁପ୍ପଦକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୭। ଚତୁପ୍ପଦକଥାଯଂ ପାଳିଯଂ ଆଗତାୱସେସାତି ପାଳିଯଂ ଆଗତେହି ହତ୍ଥିଆଦୀହି ଅଞ୍ଞେ ପସୁ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ସବ୍ବସାଧାରଣତ୍ତା। ଭିଙ୍କଚ୍ଛାପନ୍ତି ‘‘ଭିଙ୍କା ଭିଙ୍କା’’ତି ସଦ୍ଦାଯନତୋ ଏୱଂ ଲଦ୍ଧନାମଂ ହତ୍ଥିପୋତକଂ। ଅନ୍ତୋୱତ୍ଥୁମ୍ହୀତି ପରିକ୍ଖିତ୍ତେ। ବହିନଗରେ ଠିତସ୍ସାତି ପରିକ୍ଖିତ୍ତନଗରଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତନଗରେ ପନ ଅନ୍ତୋନଗରେ ଠିତସ୍ସାପି ଠିତଟ୍ଠାନମେୱ ଠାନଂ। ଖଣ୍ଡଦ୍ୱାରନ୍ତି ଅତ୍ତନା ଖଣ୍ଡିତଦ୍ୱାରଂ। ଏକୋ ନିପନ୍ନୋତି ଏତ୍ଥାପି ବନ୍ଧୋତି ଆନେତ୍ୱା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ, ତେନାହ ‘‘ନିପନ୍ନସ୍ସ ଦ୍ୱେ’’ତି। ଘାତେତୀତି ଏତ୍ଥ ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ୱିନାସେନ୍ତସ୍ସ ସହପଯୋଗତ୍ତା ଦୁକ୍କଟମେୱାତି ୱଦନ୍ତି।

ଓଚରକକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୮। ଓଚରକକଥାଯଂ ପରିଯାଯେନ ହି ଅଦିନ୍ନାଦାନତୋ ମୁଚ୍ଚତୀତି ଇଦଂ ଆଣତ୍ତିକପଯୋଗଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ସଯମେୱ ପନ ଅଭିଯୁଞ୍ଜନାଦୀସୁ ପରିଯାଯେନପି ମୋକ୍ଖୋ ନତ୍ଥି।

ଓଣିରକ୍ଖକଥାୱଣ୍ଣନା

ଓଣିରକ୍ଖକଥାଯଂ ଓଣିନ୍ତି ଓଣୀତଂ, ଆନୀତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଓଣିରକ୍ଖସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଠପିତଭଣ୍ଡଂ ଉପନିଧି (ପାରା। ୧୧୨) ୱିଯ ଗୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଠପେତ୍ୱା ସଙ୍ଗୋପନତ୍ଥାଯ ଅନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଯଥାଠପିତଟ୍ଠାନେ ଏୱ ମୁହୁତ୍ତମତ୍ତଂ ଓଲୋକନତ୍ଥାଯ ଠପିତତ୍ତା ତସ୍ସ ଭଣ୍ଡସ୍ସ ଠାନାଚାୱନମତ୍ତେନ ଓଣିରକ୍ଖକସ୍ସ ପାରାଜିକଂ ହୋତି।

ସଂୱିଦାୱହାରକଥାୱଣ୍ଣନା

ସଂୱିଦାୱହାରକଥାଯଂ ସଂୱିଧାଯାତି ସଂୱିଦହିତ୍ୱା। ତେନ ନେସଂ ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିଯୋତି ଆଣତ୍ତିୱସେନ ପାରାଜିକାପତ୍ତିଯା ଅସମ୍ଭୱେ ସତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଦି ହି ତେନ ଆଣତ୍ତା ଯଥାଣତ୍ତିୱସେନ ହରନ୍ତି, ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେ ଏୱ ପାରାଜିକାପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ପାଳିଯଂ ‘‘ସମ୍ବହୁଲା ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ଏକୋ ଭଣ୍ଡଂ ଅୱହରତି, ଆପତ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ପାରାଜିକସ୍ସା’’ତି (ପାରା। ୧୧୮) ଏତ୍ଥାପି ଆଣାପକାନଂ ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେଯେୱ ଆପତ୍ତି, ଅୱହାରକସ୍ସ ଉଦ୍ଧାରେତି ଗହେତବ୍ବୋ। ସମ୍ବହୁଲା ଭିକ୍ଖୂ ଏକଂ ଆଣାପେନ୍ତି ‘ଗଚ୍ଛେତଂ ଆହରା’ତି, ତସ୍ସୁଦ୍ଧାରେ ସବ୍ବେସଂ ପାରାଜିକନ୍ତିଆଦୀସୁପି ଏୱମେୱ ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ସାହତ୍ଥିକଂ ୱା ଆଣତ୍ତିକସ୍ସ ଆଣତ୍ତିକଂ ୱା ସାହତ୍ଥିକସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ନ ହୋତୀତି ଭିନ୍ନକାଲିକତ୍ତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ନ ହୋତି। ତଥା ହି ସହତ୍ଥା ଅୱହରନ୍ତସ୍ସ ଠାନାଚାୱନକ୍ଖଣେ ଆପତ୍ତି, ଆଣତ୍ତିଯା ପନ ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେଯେୱାତି ଭିନ୍ନକାଲିକତ୍ତା ଆପତ୍ତିଯୋତି।

ସଙ୍କେତକମ୍ମକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୯। ସଙ୍କେତକମ୍ମକଥାଯଂ ଓଚରକେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱାତି ଏତ୍ଥ ଅୱସ୍ସଂ ହାରିଯେ ଭଣ୍ଡେତିଆଦିନା (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୧୮) ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ। ପାଳିଯଂ ‘‘ତଂ ସଙ୍କେତଂ ପୁରେ ୱା ପଚ୍ଛା ୱା’’ତି ତସ୍ସ ସଙ୍କେତସ୍ସ ପୁରେ ୱା ପଚ୍ଛା ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ପୁରେ ୱା ପଚ୍ଛା ୱା’’ତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ନିମିତ୍ତକମ୍ମକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୨୦। ନିମିତ୍ତକମ୍ମକଥାଯଂ ଅକ୍ଖିନିଖଣନାଦିନିମିତ୍ତକମ୍ମଂ ପନ ଲହୁକଂ ଇତ୍ତରକାଲଂ, ତସ୍ମା ତଙ୍ଖଣେଯେୱ ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଅୱହରିତୁଂ ନ ସକ୍କା। ନିମିତ୍ତକମ୍ମାନନ୍ତରମେୱ ଗଣ୍ହିତୁଂ ଆରଦ୍ଧତ୍ତା ତେନେୱ ନିମିତ୍ତେନ ଅୱହରତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯଦି ଏୱଂ ପୁରେଭତ୍ତପଯୋଗୋୱ ଏସୋତି ୱାଦୋ ପମାଣଭାୱଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି? ନାପଜ୍ଜତି। ନ ହି ସଙ୍କେତକମ୍ମଂ (ପାରା। ୧୧୯) ୱିଯ ନିମିତ୍ତକମ୍ମଂ କାଲପରିଚ୍ଛେଦଯୁତ୍ତଂ। କାଲୱସେନ ହି ସଙ୍କେତକମ୍ମଂ ୱୁତ୍ତଂ, କିରିଯାୱସେନ ନିମିତ୍ତକମ୍ମନ୍ତି ଅଯମେୱ ତେସଂ ୱିସେସୋ। ‘‘ତଂ ନିମିତ୍ତଂ ପୁରେ ୱା ପଚ୍ଛା ୱା ତଂ ଭଣ୍ଡଂ ଅୱହରତି, ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀ’’ତି ଇଦଂ ପନ ନିମିତ୍ତକରଣତୋ ପୁରେ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଚେୱ ନିମିତ୍ତକମ୍ମେ ଚ କତେପି ଗଣ୍ହିତୁଂ ଅନାରଭିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ସଯମେୱ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଚ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ।

ଆଣତ୍ତିକଥାଵଣ୍ଣନା

୧୨୧। ଆଣତ୍ତିକଥାଯଂ ଅସମ୍ମୋହତ୍ଥନ୍ତି ଯସ୍ମା ସଙ୍କେତକମ୍ମନିମିତ୍ତକମ୍ମାନି କରୋନ୍ତୋ ନ କେଵଲଂ ପୁରେଭତ୍ତାଦିକାଲସଙ୍କେତକମ୍ମଂ ଅକ୍ଖିନିଖଣନାଦିନିମିତ୍ତକମ୍ମମେଵ ଵା କରୋତି, ଅଥ ଖୋ ଏଵଂଵଣ୍ଣସଣ୍ଠାନଭଣ୍ଡଂ ଗଣ୍ହାତି, ଭଣ୍ଡନିଯମମ୍ପି କରୋତି, ତ୍ଵଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ପାଵଦ, ସୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପାଵଦତୂତିଆଦିନା ପୁଗ୍ଗଲପଟିପାଟିଯା ଚ ଆଣାପେତି, ତସ୍ମା ପୁବ୍ବଣ୍ହାଦିକାଲଵସେନ ଅକ୍ଖିନିଖଣନାଦିକିରିଯାଵସେନ ଭଣ୍ଡପୁଗ୍ଗଲପଟିପାଟିଵସେନ ଚ ଆଣତ୍ତେ ଏତେସୁ ସଙ୍କେତକମ୍ମନିମିତ୍ତକମ୍ମେସୁ ଵିସଙ୍କେତା ଵିସଙ୍କେତଭାଵେ ସମ୍ମୋହୋ ଜାଯତି, ତଦପଗମେନ ଅସମ୍ମୋହତ୍ଥଂ। ଯଂ ଆଣାପକେନ ନିମିତ୍ତସଞ୍ଞଂ କତ୍ଵା ଵୁତ୍ତନ୍ତି ପୁବ୍ବଣ୍ହାଦୀସୁ ଅକ୍ଖିନିଖଣନାଦୀସୁ ଵା ଗହଣତ୍ଥଂ ଆଣାପେନ୍ତେନ ଈଦିସଵଣ୍ଣସଣ୍ଠାନାଦିଯୁତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାତି ଏଵଂ ଗହଣସ୍ସ ନିମିତ୍ତଭୂତସଞ୍ଞାଣଂ କତ୍ଵା ଯଂ ଭଣ୍ଡଂ ଵୁତ୍ତଂ। ଅଯଂ ଯୁତ୍ତି ସବ୍ବତ୍ଥାତି ହେଟ୍ଠା ଵୁତ୍ତେସୁ ଉପରି ଵକ୍ଖମାନେସୁ ଚ ସବ୍ବତ୍ଥ ଆଣତ୍ତିପ୍ପସଙ୍ଗେସୁ ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେଯେଵ ପାରାଜିକାଦୀନଂ ଭାଵସଙ୍ଖାତା ଵିନଯଯୁତ୍ତି, ସା ଚ ଆଣତ୍ତସ୍ସ କିରିଯାନିପ୍ଫାଦନକ୍ଖଣେ ଆଣାପକସ୍ସ ପଯୋଗେ ଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତାନଂ ଅଭାଵା ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେ ଏକା ଏଵ ଆପତ୍ତି ହୋତୀତି ଏଵଂ ଉପପତ୍ତିଯା ପଵତ୍ତା ଯୁତ୍ତୀତି ଵୁତ୍ତା। ‘‘ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତତ୍ତା ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତେନ ପଟିଗ୍ଗହିତେପି ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତଧମ୍ମରକ୍ଖିତାନଂ ଦୁକ୍କଟମେଵ, କସ୍ମା ପନେତ୍ଥ ଆଚରିଯସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯନ୍ତି ଆହ ‘‘ମହାଜନୋ ହୀ’’ତିଆଦି। ମହାଜନୋତି ଚ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତଧମ୍ମରକ୍ଖିତସଙ୍ଘରକ୍ଖିତେ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସେଵ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ। ଇଦଞ୍ଚ ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯାଭାଵଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ପଠମଂ ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେ ଦୁକ୍କଟଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗହଣପଚ୍ଚଯା ପୁନ ଦୁକ୍କଟସବ୍ଭାଵଂ ସନ୍ଧାଯ। ନ ହି ସୋ ଏକପଯୋଗେନ ଦୁକ୍କଟଦ୍ଵଯଂ ଆପଜ୍ଜତି। କେଚି ପନ ‘‘ଵିସଙ୍କେତତ୍ତା ପାଠଇଯଂ ‘ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସା’ତି ଅଵତ୍ଵା ‘ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା’ତି ସାମଞ୍ଞେନ ଵୁତ୍ତତ୍ତା ଇଦଂ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଵଦନ୍ତି, ତଂ କିଞ୍ଚାପି ଅଟ୍ଠକଥାଯ ନ ସମେତି, ପାଠଇତୋ ପନ ଯୁତ୍ତଂ ଵିଯ ଦିସ୍ସତି। ନ ହି ତସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗହଣପ୍ପଯୋଗେ ଅନାପତ୍ତି ହୋତୀତି। ଇମିନାଵ ହେଟ୍ଠା ଆଗତଵାରେସୁପି ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ ଦୁକ୍କଟଂ ଵେଦିତବ୍ବଂ। ‘‘ପଣ୍ଣେ ଵା ସିଲାଦୀସୁ ଵା ‘ଚୋରିଯଂ କାତବ୍ବ’ନ୍ତି ଲିଖିତ୍ଵା ଠପିତେ ପାରାଜିକମେଵା’’ତି କେଚି ଵଦନ୍ତି, ତଂ ପନ ‘‘ଅସୁକସ୍ସ ଗେହେ ଭଣ୍ଡ’’ନ୍ତି ଏଵଂ ନିଯମେତ୍ଵା ଲିଖିତେ ଯୁଜ୍ଜତି, ନ ଅନିଯମେତ୍ଵା ଲିଖିତେତି ଵୀମଂସିତବ୍ବଂ। ମଗ୍ଗାନନ୍ତରଫଲସଦିସାତି ଇମିନା ଯଥା ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲାନଂ ମଗ୍ଗାନନ୍ତରେ ଫଲେ ଉପ୍ପନ୍ନେ କିଲେସପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିପରିଯୋସାନଂ ଭାଵନାକିଚ୍ଚଂ ନିପ୍ଫନ୍ନଂ ନାମ ହୋତି, ଏଵମେତିସ୍ସା ଅତ୍ଥସାଧକଚେତନାଯ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଆଣତ୍ତିକିଚ୍ଚଂ ନିପ୍ଫନ୍ନମେଵାତି ଦସ୍ସେତି, ତେନାହ ‘‘ତସ୍ମା ଅଯଂ ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେଯେଵ ପାରାଜିକୋ’’ତି, ଆଣତ୍ତିଵଚୀପଯୋଗସମୁଟ୍ଠାପକଚେତନାକ୍ଖଣେଯେଵ ପାରାଜିକୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଆଣତ୍ତିକଥାଵଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଆପତ୍ତିଭେଦଵଣ୍ଣନା

୧୨୨।ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ଭୂମଟ୍ଠଥଲଟ୍ଠାଦୀସୁ। ପାଠଇଯଂ ମନୁସ୍ସପରିଗ୍ଗହିତଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ପରପରିଗ୍ଗହିତ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଆମସତି ଫନ୍ଦାପେତି ଠାନା ଚାଵେତୀତି ଇମେହି ତୀହି ପଦେହି ପୁବ୍ବପଯୋଗସହିତଂ ପଞ୍ଚମଂ ଅଵହାରଙ୍ଗଂ ଵୁତ୍ତଂ, ଠାନା ଚାଵେତୀତି ଚ ଇଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ। ଆଣତ୍ତିକାଦଯୋ ସବ୍ବେପି ପଯୋଗା ଧୁରନିକ୍ଖେପୋ ଚ ଇଧ ସଙ୍ଗହେତବ୍ବାଵାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୧୨୫।ଠାନାଚାଵନନ୍ତି ଇଦଂ ପାଠଇଅନୁସାରତୋ ଵୁତ୍ତଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପସ୍ସାପି ସଙ୍ଗହେତବ୍ବତୋ। ଏସ ନଯୋ ଉପରିପି ସବ୍ବତ୍ଥ। ତତ୍ଥ ହି ନ ଚ ସକସଞ୍ଞୀତି ଇମିନା ପରପରିଗ୍ଗହିତତା ଵୁତ୍ତା, ନ ଚ ଵିସ୍ସାସଗ୍ଗାହୀ ନ ଚ ତାଵକାଲିକନ୍ତି ଇମେହି ପରପରିଗ୍ଗହିତସଞ୍ଞିତା, ତୀହି ଵା ଏତେହି ପରପରିଗ୍ଗହିତତା ପରପରିଗ୍ଗହିତସଞ୍ଞିତା ଚ ଵୁତ୍ତାତି ଵେଦିତବ୍ବା। ଅନଜ୍ଝାଵୁତ୍ଥକନ୍ତି ‘‘ମମେଦ’’ନ୍ତି ପରିଗ୍ଗହଵସେନ ଅନଜ୍ଝାଵୁତ୍ଥକଂ ଅରଞ୍ଞେ ଦାରୁତିଣପଣ୍ଣାଦି। ଛଡ୍ଡିତନ୍ତି ପଠମଂ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ଵା ପଚ୍ଛା ଅନତ୍ଥିକତାଯ ଛଡ୍ଡିତଂ ଯଂ କିଞ୍ଚି। ଛିନ୍ନମୂଲକନ୍ତି ନଟ୍ଠଂ ପରିଯେସିତ୍ଵା ଆଲଯସଙ୍ଖାତସ୍ସ ମୂଲସ୍ସ ଛିନ୍ନତ୍ତା ଛିନ୍ନମୂଲକଂ। ଅସ୍ସାମିକନ୍ତି ଅନଜ୍ଝାଵୁତ୍ଥକାଦୀହି ତୀହି ଆକାରେହି ଦସ୍ସିତଂ ଅସ୍ସାମିକଵତ୍ଥୁ। ଉଭଯମ୍ପୀତି ଅସ୍ସାମିକଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଞ୍ଚ।

ଅନାପତ୍ତିଭେଦଵଣ୍ଣନା

୧୩୧।ତସ୍ମିଂଯେଵଅତ୍ତଭାଵେ ନିବ୍ବତ୍ତାତି ତସ୍ମିଂଯେଵ ମତସରୀରେ ପେତତ୍ତଭାଵେନ ନିବ୍ବତ୍ତା। ରୁକ୍ଖାଦୀସୁ ଲଗ୍ଗିତସାଟକେ ଵତ୍ତବ୍ବମେଵ ନତ୍ଥୀତି ମନୁସ୍ସେହି ଅଗୋପିତଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ, ସଚେ ପନେତଂ ଦେଵାଲଯଚେତିଯରୁକ୍ଖାଦୀସୁ ନିଯୁତ୍ତେହି ପୁରିସେହି ରକ୍ଖିତଗୋପିତଂ ହୋତି, ଗହେତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି। ଥୋକେ ଖାଯିତେ…ପେ… ଗହେତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ଇଦଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନାଭାଵଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ଜିଘଚ୍ଛିତପାଣିନା ଖାଦିଯମାନମଂସସ୍ସ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ଖାଦନଂ ନାମ କାରୁଞ୍ଞହାନିତୋ ଲୋଲଭାଵତୋ ଚ ଅସାରୁପ୍ପମେଵ। ତେନେଵ ହି ଅରିଯଵଂସିକା ଅତ୍ତନୋ ପତ୍ତେ ଭତ୍ତଂ ଖାଦନ୍ତମ୍ପି ସୁନଖାଦିଂ ତଜ୍ଜେତ୍ଵା ନ ଵାରେନ୍ତି, ତିରଚ୍ଛାନାନଂ ଆମିସଦାନେ କୁସଲଂ ଵିଯ ତେସଂ ଆମିସସ୍ସ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦନେପି ଅକୁସଲମେଵାତି ଗହେତବ୍ବଂ, ତେନେଵ ଵକ୍ଖତି ‘‘ପରାନୁଦ୍ଦଯତାଯ ଚ ନ ଗହେତବ୍ବ’’ନ୍ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୪୦)।

ପକିଣ୍ଣକକଥାଵଣ୍ଣନା

ବହୂ ଏକତୋ ଦାରୁଆଦିଭାରିଯସ୍ସ ଏକସ୍ସ ଭଣ୍ଡସ୍ସ ଉକ୍ଖିପନକାଲେ ‘‘ଗଣ୍ହଥ ଉକ୍ଖିପଥା’’ତି ଵଚୀପଯୋଗେନ ସଦ୍ଧିଂ କାଯପଯୋଗସବ୍ଭାଵଟ୍ଠାନଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ସାହତ୍ଥିକାଣତ୍ତିକ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ‘‘ତ୍ଵଂ ଏତଂ ଵତ୍ଥୁଂ ଗଣ୍ହ, ଅହଂ ଅଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ଏଵଂ ପଵତ୍ତେ ପନ ଅଵହାରେ ଅତ୍ତନା ଗହିତଂ ସାହତ୍ଥିକମେଵ, ପରେନ ଗାହାପିତଂ ଆଣତ୍ତିକମେଵ, ତେନେଵ ତଦୁଭଯଗ୍ଘେନ ପଞ୍ଚମାସେପି ପାରାଜିକଂ ନ ହୋତି, ଏକେକଭଣ୍ଡଗ୍ଘଵସେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯାଦିମେଵ ହୋତି। ଵୁତ୍ତଞ୍ହି ‘‘ସାହତ୍ଥିକଂ ଵା ଆଣତ୍ତିକସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ନ ହୋତୀ’’ତିଆଦି। ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତଭଣ୍ଡଂ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ଯଞ୍ଚ ଅଦାତୁକାମତାଯ ‘‘ଦେମି ଦମ୍ମୀ’’ତି ଵିକ୍ଖିପନ୍ତୋ ତୁଣ୍ହୀଭାଵେନ ଵିହେଠେନ୍ତୋପି ତେନ ତେନ କାଯଵିକାରାଦିକିରିଯାଯ ପରସ୍ସ ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପାପେସୀତି ‘‘କିରିଯାସମୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚା’’ତି ଵୁତ୍ତଂ।

ପଦଭାଜନୀଯଵଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଵିନୀତଵତ୍ଥୁଵଣ୍ଣନା

୧୩୫। ଵିନୀତଵତ୍ଥୂସୁ ନିରୁତ୍ତିଯେଵ ତଂତଂଅତ୍ଥଗ୍ଗହଣସ୍ସ ଉପାଯତାଯ ପଥୋତି ନିରୁତ୍ତିପଥୋ, ତେନେଵାହ ‘‘ଵୋହାରଵଚନମତ୍ତେ’’ତି। ଯଥାକମ୍ମଂ ଗତୋତି ତତୋ ପେତତ୍ତଭାଵତୋ ମତଭାଵଂ ଦସ୍ସେତି। ଅବ୍ଭୁଣ୍ହେତି ଆସନ୍ନମରଣତାଯ ସରୀରସ୍ସ ଉଣ୍ହସମଙ୍ଗିତଂ ଦସ୍ସେତି, ତେନେଵାହ ‘‘ଅଲ୍ଲସରୀରେ’’ତି। କୁଣପଭାଵଂ ଉପଗତମ୍ପି ଭିନ୍ନମେଵ ଅଲ୍ଲଭାଵତୋ ଭିନ୍ନତ୍ତା। ଵିସଭାଗସରୀରେତି ଇତ୍ଥିସରୀରେ। ସୀସେ ଵାତିଆଦି ଅଧକ୍ଖକେ ଉବ୍ଭଜାଣୁମଣ୍ଡଲେ ପଦେସେ ଚିତ୍ତଵିକାରପ୍ପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ, ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଅନାମସନ୍ତେନ କତଂ ସୁକତମେଵ। ମତସରୀରମ୍ପି ହି ଯେନ କେନଚି ଆକାରେନ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଫୁସନ୍ତସ୍ସ ଅନାମାସଦୁକ୍କଟମେଵାତି ଵଦନ୍ତି, ତଂ ଯୁତ୍ତମେଵ। ନ ହି ଅପାରାଜିକଵତ୍ଥୁକେପି ଚିତ୍ତାଦିଇତ୍ଥିରୂପେ ଭଵନ୍ତଂ ଦୁକ୍କଟଂ ପାରାଜିକଵତ୍ଥୁଭୂତେ ମତିତ୍ଥିସରୀରେ ନିଵତ୍ତତି।

କୁସସଙ୍କାମନଵତ୍ଥୁକଥାଵଣ୍ଣନା

୧୩୮।ବଲସାତି ବଲେନ। ସାଟକୋ ଭଵିସ୍ସତି, ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀତି ଅନାଗତଵଚନଂ ପସିବ୍ବକଗ୍ଗହଣତୋ ପୁରେତରଂ ସମୁପ୍ପନ୍ନପରିକପ୍ପଦସ୍ସନଵସେନ ଵୁତ୍ତଂ। ଗହଣକ୍ଖଣେ ପନ ‘‘ସାଟକୋ ଚେ, ଗଣ୍ହାମୀ’’ତି ପସିବ୍ବକଂ ଗଣ୍ହାତୀତି ଏଵମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ଗହେତବ୍ବୋ, ନ ପନ ବହି ନୀହରିତ୍ଵା ସାଟକଭାଵଂ ଞତ୍ଵା ଗହେସ୍ସାମୀତି, ତେନାହ ‘‘ଉଦ୍ଧାରେଯେଵ ପାରାଜିକ’’ନ୍ତି। ଇତରଥା ‘‘ଇଦାନି ନ ଗଣ୍ହାମି, ପଚ୍ଛା ଅନ୍ଧକାରେ ଜାତେ ଵିଜାନନକାଲେ ଵା ଗଣ୍ହିସ୍ସାମି, ଇଦାନି ଓଲୋକେନ୍ତୋ ଵିଯ ହତ୍ଥଗତଂ କରୋମୀ’’ତି ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାପି ଗହଣକ୍ଖଣେ ଅଵହାରୋ ଭଵେଯ୍ଯ, ନ ଚ ତଂ ଯୁତ୍ତଂ ତଦା ଗହଣେ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନାଭାଵା। ସନ୍ନିଟ୍ଠାପକଚେତନାଯ ଏଵ ହି ପାଣାତିପାତାଦିଅକୁସଲଂ ଵିଯ। ନ ହି ‘‘ପଚ୍ଛା ଵଧିସ୍ସାମୀ’’ତି ପାଣଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ତଦେଵ ତସ୍ମିଂ ମତେପି ପାଣାତିପାତୋ ହୋତି ଵଧକଚେତନାଯ ପଯୋଗସ୍ସ ଅକତତ୍ତା, ଏଵମିଧାପି ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ସୂରିଯେ ଅଵହରିସ୍ସାମୀତିଆଦିନା କାଲପରିକପ୍ପନଵସେନ ଠାନା ଚାଵିତେପି ତଦାପି ଅଵହାରୋ ନ ହୋତି ଓକାସପରିକପ୍ପେ (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୩୮) ଵିଯ, ତସ୍ମିଂ ପନ ଯଥାପରିକପ୍ପିତଟ୍ଠାନେ କାଲେ ଆଗତେ ଭଣ୍ଡଂ ଭୂମିଯଂ ଅନିକ୍ଖିପିତ୍ଵାପି ଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତେନ ଗଚ୍ଛତୋ ପଦଵାରେନ ଅଵହାରୋତି ଖାଯତି। ତସ୍ମା ଭଣ୍ଡପରିକପ୍ପୋ ଓକାସପରିକପ୍ପୋ କାଲପରିକପ୍ପୋତି ତିଵିଧୋପି ପରିକପ୍ପୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଓକାସପରିକପ୍ପେ ସମୋଧାନେତ୍ଵା କାଲପରିକପ୍ପୋ ଵିସୁଂ ନ ଵୁତ୍ତୋତି ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି, ଵୀମଂସିତ୍ଵା ଗହେତବ୍ବଂ। ପଦଵାରେନ କାରେତବ୍ବୋତି ଭୂମିଯଂ ଅନିକ୍ଖିପିତ୍ଵା ଵୀମଂସିତତ୍ତା ଵୁତ୍ତଂ। ପରିଯୁଟ୍ଠିତୋତି ଅନୁବଦ୍ଧୋ।

ପରିକପ୍ପୋ ଦିସ୍ସତୀତି ଗହଣକ୍ଖଣେ ପରିକପ୍ପୋ ଦିସ୍ସତି, ନ ତଦା ତେସଂ ମତେନ ଅଵହାରୋତି ଦସ୍ସେତି। ଦିସ୍ଵା ହଟତ୍ତା ପରିକପ୍ପାଵହାରୋ ନ ଦିସ୍ସତୀତି ପଚ୍ଛା ପନ ବହି ଵୀମଂସିତ୍ଵା ସାଟକଭାଵଂ ଞତ୍ଵା ତତୋ ପଚ୍ଛା ଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତେନ ହଟତ୍ତା ପୁବ୍ବେ କତସ୍ସ ପରିକପ୍ପସ୍ସ ଅଵହାରାନଙ୍ଗତ୍ତା ‘‘ସୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଞତ୍ଵା ହରଣେ ଵିଯ ଥେଯ୍ଯାଵହାରୋ ଏଵ ସିଯା। ତସ୍ମା ପରିକପ୍ପାଵହାରୋ ନ ଦିସ୍ସତି। ସାଟକୋ ଚେ ଭଵିସ୍ସତୀତିଆଦିକସ୍ସ ପରିକପ୍ପସ୍ସ ତଦା

ଅୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା କେୱଲଂ ଅୱହାରୋ ଏୱ, ନ ପରିକପ୍ପାୱହାରୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ, ତେନ ଭଣ୍ଡପରିକପ୍ପାୱହାରସ୍ସ "ସାଟକୋ ଚେ ଭୱିସ୍ସତି, ଗହେସ୍ସାମୀ"ତି ଏୱଂ ଭଣ୍ଡସନ୍ନିଟ୍ଠାନାଭାୱକ୍ଖଣେଯେୱ ପୱତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତି, ତେନାହ "ଯଂ ପରିକପ୍ପିତଂ, ତଂ ଅଦିଟ୍ଠଂ ପରିକପ୍ପିତଭାୱେ ଠିତଂଯେୱ ଉଦ୍ଧରନ୍ତସ୍ସ ଅୱହାରୋ"ତି। ଯଦି ଏୱଂ କସ୍ମା ଓକାସପଅପ୍ପାୱହାରୋ ଭଣ୍ଡଂ ଦିସ୍ୱା ଅୱହରନ୍ତସ୍ସ ପରିକପ୍ପାୱହାରୋ ସିଯାତି? ନାଯଂ ଦୋସୋ ଅଭଣ୍ଡୱିସଯତ୍ତା ତସ୍ସ ପରିକପ୍ପସ୍ସ, ପୁବ୍ବେୱ ଦିସ୍ୱା ଞାତଭଣ୍ଡସ୍ସେୱ ହି ଓକାସପରିକପ୍ପୋ ୱୁତ୍ତୋ। ତଂ ମଞ୍ଞମାନୋ ତଂ ଅୱହରୀତି ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ କିଞ୍ଚାପି "ତଞ୍ଞେୱେତ"ନ୍ତି ନିଯମେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ତଥାପି "ତଞ୍ଚେ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ"ତି ଏୱଂ ପୱତ୍ତେ ଇମସ୍ମିଂ ପରିକପ୍ପେପି "ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ"ତି ଗହଣେ ନିଯମସବ୍ଭାୱା ଅୱହାରହ୍ତସାଧକଂ ହୋତୀତି ଉଦ୍ଧଟଂ, ତେନେୱ "ସମେତୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ।

କେଚୀତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯମେୱ ଏକଚ୍ଚେ ଆଚରିଯା। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ପନାତିଆଦିନାପି କେଚିୱାଦୋ ଗାରଯ୍ହୋ, ମହାଅଟ୍ଠକଥାୱାଦୋୱ ଯୁତ୍ତତରୋତି ଦସ୍ସେତି।

ଅଲଙ୍କାରଭଣ୍ଡନ୍ତି ଅଙ୍ଗୁଲିମୁଦ୍ଦିକାଦି। କୁସଂ ପାତେତ୍ୱାତି ୱିଲୀୱମଯଂ ୱା ତାଲପଣ୍ଣାଦିମଯଂ ୱା କତସଞ୍ଞାଣଂ ପାତେତ୍ୱା। ପରକୋଟ୍ଠାସତୋ କୁସେ ଉଦ୍ଧଟେପି ନ ତାୱ କୁସସ୍ସ ପରିୱତ୍ତନଂ ଜାତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ "ଉଦ୍ଧାରେ ରକ୍ଖତୀ"ତି। ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ପାରାଜିକନ୍ତି ଇମିନା ଠାନାଚାୱନଂ ଧୁରନିକ୍ଖେପଞ୍ଚ ୱିନା କୁସସଙ୍କାମନଂ ନାମ ୱିସୁଂ ଏକୋଯଂ ଅୱହାରୋତି ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବେପି ହି ଅୱହାରା ସାହତ୍ଥିକାଣତ୍ତିକାଧିପ୍ପାଯଯୋଗେହି ନିପ୍ଫାଦିଯମାନା ଅତ୍ଥତୋ ଠାନାଚାୱନଧୁରନିକ୍ଖେପକୁସସଙ୍କାମନେସୁ ତୀସୁ ସମୋସରନ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇତରୋ ତସ୍ସ ଭାଗଂ ଉଦ୍ଧରତି, ଉଦ୍ଧାରେ ପାରାଜିକନ୍ତି ପୁରିମସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ କୋଟ୍ଠାସେ ଆଲଯସ୍ସ ଅୱିଗତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ, ଆଲଯେ ପନ ସବ୍ବଥା ଅସତି ଅୱହାରୋ ନ ହୋତି, ତେନାହ "ୱିଚିନିତାୱସେସଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାପି ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥେୱା"ତି।

ନାଯଂ ମମାତି ଜାନନ୍ତୋପୀତି ଏତ୍ଥ ପି-ସଦ୍ଦେନ ତତ୍ଥ ୱେମତିକୋପି ହୁତ୍ୱା ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଗଣ୍ହନ୍ତୋପି ସଙ୍ଗଯ୍ହତି। ସିୱେଯ୍ୟକନ୍ତି ସିୱିରଟ୍ଠେ ଜାତଂ।

୧୪୦-୧।କପ୍ପିଯଂ କାରାପେତ୍ୱାତି ପଚାପେତ୍ୱା। ତସ୍ମିଂ ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ଅଦିନ୍ନାଦାନଭାୱେନ ସହପଯୋଗସ୍ସାପି ଅଭାୱା ଦୁକ୍କଟଂ ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଆଣତ୍ତେହୀତି ସମ୍ମତେନ ଆଣତ୍ତେହି। ଆଣତ୍ତେନାତି ସାମିକେହି ଆଣତ୍ତେନ। ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟନ୍ତି ସମ୍ମତାଦୀହି ଦିନ୍ନତ୍ତା ନ ପରାଜିକଂ ଜାତଂ, ଅସନ୍ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱତ୍ୱା ଗହିତତ୍ତା ପନ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞେନ ଦିଯ୍ୟମାନନ୍ତି ସମ୍ମତାଦୀହି ଚତୂହି ଅଞ୍ଞେନ ଦିଯ୍ୟମାନଂ। ଗଣ୍ହନ୍ତୋତି "ଅପରସ୍ସ ଭାଗଂ ଦେହୀ"ତି ୱତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତୋ। ଅପରସ୍ସାତି ଅସନ୍ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ପନ "ଅପରଂ ଭାଗଂ ଦେହୀ"ତି ୱା କୂଟୱସ୍ସାନି ଗଣେତ୍ୱା ୱା ଗଣ୍ହତୋ ଗିହିସନ୍ତକେ ସାମିନା ଚ "ଇମସ୍ସ ଦେହୀ"ତି ଏୱଂ ଆଣତ୍ତେନ ଚ ଦିନ୍ନେ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମ୍ପି ନ ହୋତି, ସଙ୍ଘସନ୍ତକେ ପନ ହୋତୀତି ଇମଂ ୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଅସମ୍ମତେନ ୱା ଅନାଣତ୍ତେନ ୱାତିଆଦି ପୁନ ୱୁତ୍ତଂ। ଇତରେହି ଦିଯ୍ୟମାନନ୍ତି ସମ୍ମତେନ ଆଣତ୍ତେନ ୱା ଦିଯ୍ୟମାନଂ। ଏୱଂ ଗଣ୍ହତୋତି "ଅପରମ୍ପି ଭାଗଂ ଦେହୀ"ତି ୱତ୍ୱା କୂଟୱସ୍ସାନି ଗଣେତ୍ୱା ୱା ଗଣ୍ହତୋ। ସାମିକେନ ପନାତି ଏତ୍ଥ ପନ-ସଦ୍ଦୋ ୱିସେସତ୍ଥଜୋତକୋ, ତେନ "ଅପରମ୍ପି ଭାଗଂ ଦେହୀ"ତି ୱା କୂଟୱସ୍ସାନି ଗଣେତ୍ୱା ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତେ ସାମିକେନ ସଯଂ ଦେନ୍ତେ ୱା ଦାପେନ୍ତେ ୱା ୱିସେସୋ ଅତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୁଦିନ୍ନନ୍ତି ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ ନ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ହେଟ୍ଠା ପନ ସାମିକେନ ତେନ ଆଣତ୍ତେନ ୱା ଦିଯ୍ୟମାନଂ ଗିହିସନ୍ତକଂ "ଅପରସ୍ସ ଭାଗଂ ଦେହୀ"ତି ୱତ୍ୱା ଗଣ୍ହତୋ ଅପରସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ସାମିସନ୍ତକମେୱ ହୋତୀତି ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ ଜାତଂ, ଇଧ ପନ ତେହିଯେୱ ଦିଯ୍ୟମାନଂ "ଅପରମ୍ପି ଭାଗଂ ଦେହୀ"ତି ୱତ୍ୱା ୱା କୂଟୱସ୍ସାନି ଗଣେତ୍ୱା ୱା ଗଣ୍ହତୋ "ଦେହୀ"ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅଞ୍ଞାତକୱିଞ୍ଞତ୍ତିମତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ ନ ହୋତୀତି ସୁଦିନ୍ନମେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅସ୍ସାମିକେନ ପନ ଆଣତ୍ତେନ ଦିନ୍ନଂ ଭଣ୍ଡଂ ଗଣ୍ହତୋ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମେୱାତି ୱଦନ୍ତି, ପଉଚତୁକ୍କେ ୱିଯ ଅୱହାରତାୱେତ୍ଥ ଯୁତ୍ତା, ସଙ୍ଘସନ୍ତକେ ପନ "ଦେହୀ"ତି ୱୁତ୍ତେପି ସାମିକସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅଭାୱା ସମ୍ମତେନ ଦିନ୍ନେପି ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

୧୪୬-୯।ଆହରାପେନ୍ତେସୁ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟନ୍ତି "ଗହିତେ ଅତ୍ତମନୋ ହୋତୀ"ତି ୱଚନତୋ ଅନତ୍ତମନସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ଗହିତମ୍ପି ପୁନ ଦାତବ୍ବମେୱାତି ୱୁତ୍ତଂ। "ସମ୍ମୁଖୀଭୂତେହି ଭାଜେତବ୍ବ"ନ୍ତି ୱଚନତୋ ଭାଜନୀଯଭଣ୍ଡଂ ଉପଚାରସୀମଟ୍ଠାନମେୱ ପାପୁଣାତୀତି ଆହ "ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମାଯଂ ଠିତସ୍ସେୱ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ"ତି। ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟନ୍ତି ଉଭିନ୍ନଂ ସାଲଯଭାୱେପି ଚୋରସ୍ସ ଅଦତ୍ୱା ସାମିକସ୍ସେୱ ଦାତବ୍ବଂ ଚୋରେନାପି ସାମିକସ୍ସେୱ ଦାତବ୍ବତୋ। ଏସେୱ ନଯୋତି ପଂସୁକୂଲସଞ୍ଞାଯ ଗହିତେ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଂ, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପାରାଜିକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱୁଟ୍ଠହନ୍ତେସୂତି ଗାମଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପଲାଯନ୍ତେସୁ। ଅୱିସେସେନାତି ସୌସ୍ସାହତାଦିୱିସେସଂ ଅପରାମସିତ୍ୱା ସାମଞ୍ଞତୋ। ସୌସ୍ସାହମତ୍ତମେୱ ଆପତ୍ତିଭାୱସ୍ସ ପମାଣଂ ସାମିକାନଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଭାୱତୋ। ତତୋତି ଗଣସନ୍ତକାଦିତୋ। କୁଲସଙ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ଦେତୀତି ପଂସୁକୂଲୱିସ୍ସାସିକାଦିସଞ୍ଞାଯ ଗହେତ୍ୱା ଦେତି, ତଦା କୁଲସଙ୍ଗହପଚ୍ଚଯା ଚ ଦୁକ୍କଟଂ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଞ୍ଚ, ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେ ପନ ସତି କୁଲସଙ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ଗଣ୍ହତୋପି ପାରାଜିକମେୱ। ଊନପଞ୍ଚମାସକାଦୀସୁ କୁଲଦୂସକଦୁକ୍କଟେନ ସଦ୍ଧିଂ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଦୁକ୍କଟାନି। ସେନାସନତ୍ଥାଯ ନିଯମିତନ୍ତି ଇଦଂ ଇସ୍ସରୱତାଯ ଦଦତୋ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଇତରପଚ୍ଚଯତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନମ୍ପି ଅଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଇସ୍ସରୱତାଯ କୁଲସଙ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ୱା ଞାତକାଦୀନଂ ୱା ଦଦତୋ ଦୁକ୍କଟଂ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଞ୍ଚ ହୋତେୱ। ଇସ୍ସରୱତାଯାତି "ମଯି ଦେନ୍ତେ କୋ ନିୱାରେସ୍ସତି, ଅହମେୱେତ୍ଥ ପମାଣ"ନ୍ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଇସ୍ସରିଯଭାୱେନ। ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯନ୍ତି କୁଲସଙ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ୱା ଅଞ୍ଞଥା ୱା କାରଣେନ ଦଦତୋ ସେନାସନତ୍ଥାଯ ନିଯମିତସ୍ସ ଗରୁଭଣ୍ଡତାଯ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟଞ୍ଚ। ଗୀୱାତି ଏତ୍ଥ ସେନାସନତ୍ଥାଯ ନିଯମିତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଗୀୱା, ଇତରସ୍ମିଂ ଦୁକ୍କଟେନ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସୁଖାଦିତମେୱାତି ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମାଯଂ ଠତ୍ୱା ଭାଜେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ କତ୍ୱା ଖାଦିତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ସଙ୍ଘିକଞ୍ହି ୱିହାରପଟିବଦ୍ଧଂ ୱେଭଙ୍ଗିଯଂ ବହିଉପଚାରସୀମଟ୍ଠଂ ଭଣ୍ଡଂ ଅନ୍ତୋଉପଚାରଟ୍ଠେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଏୱ ଭାଜେତବ୍ବଂ, ନ ବହି ଠିତେହି ଉପଚାରସୀମାଯ ଭାଜେତବ୍ବନ୍ତି।

୧୫୦। "ୱୁତ୍ତୋ ୱଜ୍ଜେମୀ"ତି ୱୁତ୍ତଭିକ୍ଖୁସ୍ମିଂ "ୱୁତ୍ତୋ ୱଜ୍ଜେହୀ"ତି ୱୁତ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଛା ଉପ୍ପଜ୍ଜନକପାରାଜିକାଦିଦୋସାରୋପନତୋ, ଗହଟ୍ଠାନଂ ୱା "ଭଦନ୍ତା ଅପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ୱଦନ୍ତୀ"ତି ଏୱଂ ଦୋସାରୋପନତୋ।

୧୫୩-୫।ଛାତଜ୍ଝତ୍ତନ୍ତି ତେନ ଛାତେନ ଜିଘଚ୍ଛାଯ ଉଦରଗ୍ଗିନା ଝତ୍ତଂ, ଦଡ୍ଢଂ ପୀଳିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଧନୁକନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକଧନୁସଣ୍ଠାନଂ ଲଗ୍ଗନକଦଣ୍ଡଂ। ମଦ୍ଦନ୍ତୋ ଗଚ୍ଛତି, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଏକସୂକରଗ୍ଘନକଭଣ୍ଡଂ ଦାତବ୍ବଂ ଏକସ୍ମିଂ ବନ୍ଧେ ଅଞ୍ଞେସଂ ତତ୍ଥ ଅବଜ୍ଝନତୋ। ଅଦୂହଲନ୍ତି ଯନ୍ତପାସାଣୋ, ଯେନ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥଟତ୍ତା ମିଗା ପଲାଯିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ପଚ୍ଛା ଗଚ୍ଛତୀତି ତେନ କତପଯୋଗେନ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ସଯମେୱ ଗଚ୍ଛତି, ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତେସୁପି ଇଦିସେସୁ ଠାନେସୁ ଏସେୱ ନଯୋ। ରକ୍ଖଂ ଯାଚିତ୍ୱାତି ରାଜପୁରିସାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନୁଦ୍ଦିସ୍ସ ରକ୍ଖଂ ଯାଚିତ୍ୱା। କୁମୀନମୁଖନ୍ତି କୁମୀନସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ମଚ୍ଛାନଂ ପୱିସନମୁଖଂ।

୧୫୬।ଥେରାନନ୍ତି ଆଗନ୍ତୁକତ୍ଥେରାନଂ। ତେସମ୍ପୀତି ଆୱାସିକଭିକ୍ଖୂନମ୍ପି। ପରିଭୋଗତ୍ଥାଯାତି ସଙ୍ଘିକେ କତ୍ତବ୍ବୱିଧିଂ କତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନତ୍ଥାଯ। ଗହଣେତି ପାଠସେସୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଯତ୍ଥାତି ଯସ୍ମିଂ ଆୱାସେ। ଅଞ୍ଞେସନ୍ତି ଅଞ୍ଞେସଂ ଆଗନ୍ତୁକାନଂ। ତେସୁପି ଆଗନ୍ତୁକା ଅନିସ୍ସରାତି ସେନାସନେ ନିରନ୍ତରଂ ୱସନ୍ତାନଂ ଚୀୱରତ୍ଥାଯ ଦାଯକେହି ଭିକ୍ଖୂହି ୱା ନିଯମେତ୍ୱା ଦିନ୍ନତ୍ତା ଭାଜେତ୍ୱା ଖାଦିତୁଂ ଅନିସ୍ସରା, ଆଗନ୍ତୁକେହିପି ଇଚ୍ଛନ୍ତେହି ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ୱସ୍ସାନାଦୀସୁ ପୱିସିତ୍ୱା ଚୀୱରତ୍ଥାଯ ଗହେତବ୍ବଂ। ତେସଂ କତିକାଯ ଠାତବ୍ବନ୍ତି ସବ୍ବାନି ଫଲାଫଲାନି ଅଭାଜେତ୍ୱା "ଏତ୍ତକେସୁ ରୁକ୍ଖେସୁ ଫଲାନି ଭାଜେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସାମ, ଅଞ୍ଞେସୁ ଫଲାଫଲେହି ସେନାସନାନି ପଟିଜଗ୍ଗିସ୍ସାମା"ତି ୱା, "ପିଣ୍ଡପାତାଦିପଚ୍ଚଯଂ ସମ୍ପାଦେସ୍ସାମା"ତି ୱା, "କିଞ୍ଚିପି ଅଭାଜେତ୍ୱା ଚତୁପଚ୍ଚଯତ୍ଥାଯେୱ ଉପନେମା"ତି ୱା ଏୱଂ ସମ୍ମା ଉପନେନ୍ତାନଂ ଆୱାସିକାନଂ କତିକାଯ ଆଗନ୍ତୁକେହି ଠାତବ୍ବଂ। ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ "ଅନିସ୍ସରା"ତି ୱଚନେନ ଦୀପିତୋ ଏୱ ଅତ୍ଥୋ, ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପଚ୍ଚଯାନନ୍ତିଆଦିନା ୱିତ୍ଥାରେତ୍ୱା ଦସ୍ସିତୋ। ପରିଭୋଗୱସେନେୱାତି ଏତ୍ଥ ଏୱ-ସଦ୍ଦୋ ଅଟ୍ଠାନପ୍ପଯୁତ୍ତୋ, ପରିଭୋଗୱସେନ ତମେୱ ଭାଜେତ୍ୱାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥାତି ଏତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ, ରଟ୍ଠେ ୱା।

ସେନାସନପଚ୍ଚଯନ୍ତି ସେନାସନଞ୍ଚ ତଦତ୍ଥାଯ ନିଯମେତ୍ୱା ଠପିତଞ୍ଚ। ଏକଂ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ୱରସେନାସନାନି ଠପେତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ପୁନ ବ୍ୟତିରେକମୁଖେନ ଦସ୍ସେତୁଂ "ମୂଲୱତ୍ଥୁଚ୍ଛେଦଂ ପନ କତ୍ୱା ନ ଉପନେତବ୍ବ"ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ସେନାସନସଙ୍ଖାତୱତ୍ଥୁନୋ ମୂଲଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବାନି ସେନାସନାନି ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତବ୍ବାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ପନେତ୍ଥ "ଏକଂ ୱା ଦ୍ୱେ ୱା ୱରସେନାସନାନି ଠପେତ୍ୱା ଲାମକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେନ୍ତେହିପି ସେନାସନଭୂମିଯୋ ନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତବ୍ବାତି ଅଯମତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ"ତି ୱଦନ୍ତି, ତମ୍ପି ଯୁତ୍ତମେୱ ଇମସ୍ସାପି ଅତ୍ଥସ୍ସ ଅୱସ୍ସଂ ୱତ୍ତବ୍ବତୋ, ଇତରଥା କେଚି ସହ ୱତ୍ଥୁନାପି ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତବ୍ବଂ ମଞ୍ଞେଯ୍ୟୁଂ।

ପଣ୍ଣଂ ଆରୋପେତ୍ୱାତି "ଏତ୍ତକେ ରୁକ୍ଖେ ରକ୍ଖିତ୍ୱା ତତୋ ଏତ୍ତକଂ ଗହେତବ୍ବ"ନ୍ତି ପଣ୍ଣଂ ଆରୋପେତ୍ୱା। ନିମିତ୍ତସଞ୍ଞଂ କତ୍ୱାତି ସଙ୍କେତଂ କତ୍ୱା। ଦାରକାତି ତେସଂ ପୁତ୍ତନତ୍ତାଦଯୋ ଯେ କେଚି ଗୋପେନ୍ତି, ତେ ସବ୍ବେପି ଇଧ "ଦାରକା"ତି ୱୁତ୍ତା। ତତୋତି ଯଥାୱୁତ୍ତଦାରୁସମ୍ଭାରତୋ। ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାତି କାରକସଙ୍ଘଂ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା। ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଆହରିତ୍ୱାତି ଅନାପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାପି ତାୱକାଲିକଂ ଆହରିତ୍ୱା। ଅଯମେୱ ଭିକ୍ଖୁ ଇସ୍ସରୋତିଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେହି ଦାରୁସମ୍ଭାରାଦୀହି ଚ କାରାପିତତ୍ତା ପଟିଜଗ୍ଗିତତ୍ତା ଚ ସଙ୍ଘିକସେନାସନେ ଭାଗିତାଯ ଚ ଅଯମେୱ ଇସ୍ସରୋ, ନ ଚ ସୋ ତତୋ ୱୁଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଉଦକପୂଜନ୍ତି ଚେତିଯଙ୍ଗଣେ ସିଞ୍ଚନାଦିପୂଜଂ। ୱତ୍ତସୀସେନାତି କେୱଲଂ ସଦ୍ଧାଯ, ନ ୱେତନାଦିଅତ୍ଥାଯ। ସୱତ୍ଥୁକନ୍ତି ସହ ଭୂମିଯା। କୁଟ୍ଟନ୍ତି ଗେହଭିତ୍ତିଂ। ପାକାରନ୍ତି ପରିକ୍ଖେପପାକାରଂ। ତତୋତି ଛଡ୍ଡିତୱିହାରତୋ। ତତୋ ଆହରିତ୍ୱା ସେନାସନଂ କତଂ ହୋତୀତି ସାମନ୍ତଗାମୱାସୀହି ଭିକ୍ଖୂହି ଛଡ୍ଡିତୱିହାରତୋ ଦାରୁସମ୍ଭାରାଦିଂ ଆହରିତ୍ୱା ସେନାସନଂ କତଂ ହୋତି।

୧୫୭। "ପୁଗ୍ଗଲିକପରିଭୋଗେନ ପରିଭୁଞ୍ଜତୀ"ତି ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂଯେୱ ପାକଟଂ କାତୁଂ "ଆଗତାଗତାନଂ ୱୁଡ୍ଢତରାନଂ ନ ଦେତୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଚତୁଭାଗୌଦକସମ୍ଭିନ୍ନେତି ଚତୁତ୍ଥଭାଗେନ ସମ୍ଭିନ୍ନେ। ପାଠଇଯଂ "ଅନାପତ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ପାରାଜିକସ୍ସା"ତି (ପାରା। ୧୫୭) ସାମିକେହି ଥୁଲ୍ଲନନ୍ଦଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଏତିସ୍ସା ହତ୍ଥେ ଦିନ୍ନତ୍ତା, ଅଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପରିଭୁଞ୍ଜିତତ୍ତା ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ଥେଯ୍ୟଚିତ୍ତେନ ପରିଭୁତ୍ତେପି ଚସ୍ସା ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ୟମେୱ ଉପନିକ୍ଖିତ୍ତଭଣ୍ଡଟ୍ଠାନିଯତ୍ତା। ଓଦନଭାଜନୀଯୱତ୍ଥୁସ୍ମିନ୍ତି "ଅପରସ୍ସ ଭାଗଂ ଦେହୀ"ତି ଆଗତୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ (ପାରା। ୧୪୧)।

୧୫୯। ତସ୍ସକୁଲସ୍ସ ଅନୁକମ୍ପାଯ ପସାଦାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯାତିଆଦିନା କୁଲସଙ୍ଗହତ୍ଥଂ ନାକାସୀତି ଦସ୍ସେତି। ''ଯାୱ ଦାରକା ପାସାଦଂ ଆରୋହନ୍ତି, ତାୱ ପାସାଦୋ ତେସଂ ସନ୍ତିକେ ହୋତୂ''ତି ପୁବ୍ବେ କାଲପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠିତତ୍ତା ଏୱ ଯଥାକାଲପରିଚ୍ଛେଦମେୱ ତତ୍ଥ ତିଟ୍ଠତି, ତତୋ ପରଂ ପାସାଦୋ ସଯମେୱ ଯଥାଠାନଂ ଗଚ୍ଛତି, ତଥାଗମନଞ୍ଚ ଇଦ୍ଧିୱିସ୍ସଜ୍ଜନେନ ସଞ୍ଜାତଂ ୱିଯ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ''ଥେରୋ ଇଦ୍ଧିଂ ପଟିସଂହରୀ''ତି। ଯସ୍ମା ଏୱଂ ଇଦ୍ଧିୱିଧଞାଣେନ କରୋନ୍ତସ୍ସ କାଯୱଚୀପଯୋଗା ନ ସନ୍ତି ଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତଞ୍ଚ ନତ୍ଥି ପାସାଦସ୍ସେୱ ୱିଚାରିତତ୍ତା, ତସ୍ମା ''ଏତ୍ଥ ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥୀ''ତି ଥେରୋ ଏୱମକାସୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଥ ୱା ଦାରକେସୁ ଅନୁକମ୍ପାଯ ଆନଯନତ୍ଥମେୱ ପାସାଦେ ଉପନୀତେ ପାସେ ବଦ୍ଧସୂକରାଦୀନଂ ଆମିସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଠାନାଚାୱନଂ ୱିଯ କରମରାନୀତେସୁ ଦାରକେସୁ ପାସାଦଂ ଆରୁଳ୍ହେସୁପି ପୁନ ପଟିସଂହରଣେ ଚ ଇଧ ଅୱହାରୋ ନତ୍ଥି କାରୁଞ୍ଞାଧିପ୍ପାଯତ୍ତା, ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ଯମ୍ପି ନ ହୋତି କାଯୱଚୀପଯୋଗାଭାୱା। କାଯୱଚୀପଯୋଗେ ସତିଯେୱ ହି ଆପତ୍ତି ଭଣ୍ଡଦେଯ୍ଯଂ ୱା ହୋତି, ତେନେୱ ଭଗୱା ''ଅନାପତ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତସ୍ସା''ତିଆଦିଂ ଅୱତ୍ୱା ''ଅନାପତ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦ୍ଧିମସ୍ସ ଇଦ୍ଧିୱିସଯେ''ତି (ପାରା। ୧୫୯) ଏତକମେୱ ଅୱୋଚ। ଇଦ୍ଧିୱିସଯେତି ଚେତ୍ଥ ପରଭଣ୍ଡାଦାଯକକାଯୱଚୀପଯୋଗାସମୁଟ୍ଠାପକସ୍ସ କେୱଲଂ ମନୋଦ୍ୱାରିକସ୍ସ ଅଥେଯ୍ଯଚିତ୍ତଭୂତସ୍ସ ଇଦ୍ଧିଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିସଯେ ଆପତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ ଗହେତବ୍ବୋ। କିଂ ପନ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଚୋଦନଂ ସନ୍ଧାଯାହ ''ଇଦିସାଯ ଅଧିଟ୍ଠାନିଦ୍ଧିଯା ଅନାପତ୍ତୀ''ତି। ''ଅନାପତ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦ୍ଧିମସ୍ସ ଇଦ୍ଧିୱିସଯେ''ତି ହି ଇମିନାଯେୱ ସୁତ୍ତେନ ଅଧିଟ୍ଠାନିଦ୍ଧିଯା ଅପ୍ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଭାୱୋ ସିଜ୍ଝତି। ଅତ୍ତନୋ ପକତିୱଣ୍ଣଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ବହିଦ୍ଧା ହତ୍ଥିଆଦିଦସ୍ସନଂ, ''ଏକୋପି ହୁତ୍ୱା ବହୁଧା ହୋତୀ''ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୨୩୮, ୨୩୯; ମ। ନି। ୧।୧୪୭; ପଟି। ମ। ୧।୧୦୨) ଆଗତଞ୍ଚ ଅଧିଟ୍ଠାନୱସେନ ନିପ୍ଫନ୍ନତ୍ତା ଅଧିଟ୍ଠାନିଦ୍ଧି ନାମ, ''ସୋ ପକତିୱଣ୍ଣଂ ୱିଜହିତ୍ୱା କୁମାରକୱଣ୍ଣଂ ୱା ଦସ୍ସେତି, ନାଗୱଣ୍ଣଂ...ପେ... ୱିୱିଧମ୍ପି ସେନାବ୍ଯୂହଂ ଦସ୍ସେତୀ''ତି (ପଟି। ମ। ୩।୧୩) ଏୱଂ ଆଗତା ଇଦ୍ଧି ପକତିୱଣ୍ଣୱିଜହନୱିକାରୱସେନ ପୱତ୍ତତ୍ତା ୱିକୁବ୍ବନିଦ୍ଧି ନାମ। ଅତ୍ତନୋ ପନ ପକତିରୂପଂ ଯଥାସଭାୱେନ ଠପେତ୍ୱାୱ ବହି ହତ୍ଥିଆଦିଦସ୍ସନଂ ୱିକୁବ୍ବନିଦ୍ଧି ନାମ ନ ହୋତି, ଅତ୍ତନୋ ରୂପମେୱ ହତ୍ଥିଆଦିରୂପେନ ନିମ୍ମାନଂ ୱିକୁବ୍ବନିଦ୍ଧୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ପରାଜିତକିଲେସେନାତି ୱିଜିତକିଲେସେନ, ନିକ୍କିଲେସେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସାସନେ, ତେନ ଦୁତିଯପାରାଜିକସିକ୍ଖାପଦେନ ସମଂ ଅଞ୍ଞଂ ଅନେକନଯୱୋକିଣ୍ଣଂ ଗମ୍ଭୀରତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯଂ କିଞ୍ଚି ସିକ୍ଖାପଦଂ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି ଯୋଜନା। ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ନାମ ପାଳିଅତ୍ଥୋ, ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ପାଳିମୁତ୍ତକୱିନିଚ୍ଛଯୋ, ତେ ଗମ୍ଭୀରା ଯସ୍ମିଂ, ତଂ ଗମ୍ଭୀରତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯଂ। ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଓତିଣ୍ଣେତି ଚୋଦନାୱସେନ ୱା ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ ୱୀତିକ୍କମାରୋଚନୱସେନ ୱା ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଅଦିନ୍ନାଦାନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଓତିଣ୍ଣେ। ଏତ୍ଥାତି ଓତିଣ୍ଣୱତ୍ଥୁମ୍ହି। ୱିନିଚ୍ଛଯୋତି ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିନିଯମନଂ। କପ୍ପିଯେପି ଚ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିନ୍ତି ଅତ୍ତନା ଗହେତୁଂ ଯୁତ୍ତେ ମାତାପିତାଦୀନଂ ସନ୍ତକେପି।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ୱିମତିୱିନୋଦନିଯଂ

ଦୁତିଯପାରାଜିକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୩। ତତିଯପାରାଜିକଂ

ତୀହୀତି କାଯୱଚୀମନୋଦ୍ୱାରେହି।

ପଠମପଞ୍ଞତ୍ତିନିଦାନୱଣ୍ଣନା

୧୬୨। ଯା ଅଯଂ ହେଟ୍ଠା ତଂ ପନେତଂ ବୁଦ୍ଧକାଲେ ଚ ଚକ୍କୱତ୍ତିକାଲେ ଚ ନଗରଂ ହୋତୀତିଆଦିନା (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୮୪) ରାଜଗହସ୍ସ ବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେଯେୱ ୱେପୁଲ୍ଲପ୍ପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା, ସା ଏତ୍ଥାପି ସମାନାତି ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଇଦମ୍ପି ଚ ନଗର''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତେନ ଚ ନ କେୱଲଂ ରାଜଗହାଦଯୋ ଏୱାତି ଦସ୍ସେତି। ମହାୱନଂ ନାମାତିଆଦି ମଜ୍ଝିମଭାଣକସଂଯୁତ୍ତଭାଣକାନଂ ମତେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଦୀଘଭାଣକା ପନ ''ହିମୱନ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକାବଦ୍ଧଂ ହୁତ୍ୱା ଠିତଂ ମହାୱନ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ହଂସୱଟ୍ଟକଚ୍ଛଦନେନାତି ହଂସୱଟ୍ଟକପଟିଚ୍ଛନ୍ନେନ, ହଂସମଣ୍ଡଲାକାରେନାତି ଅତ୍ଥୋ। କାଯୱିଚ୍ଛନ୍ଦନିଯକଥନ୍ତି କରଜକାଯେ ୱିରାଗୁପ୍ପାଦନକଥଂ। ଛନ୍ଦୋତି ଦୁବ୍ବଲରାଗୋ। ରାଗୋତି ବଲୱରାଗୋ। ''କେସଲୋମାଦି''ନ୍ତି ସଙ୍ଖେପତୋ ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ୱିଭାଗେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ଯେପି ହୀତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ପଞ୍ଚପଞ୍ଚପ୍ପଭେଦେନାତି ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ ପଭେଦା ଏତସ୍ସ ପରିଯାଯସ୍ସାତି ପଞ୍ଚପଞ୍ଚପ୍ପଭେଦୋ , ତେନ ପଞ୍ଚପଞ୍ଚପ୍ପଭେଦେନାତି ଏୱଂ ବାହିରତ୍ଥସମାସୱସେନ ପରିଯାଯୱିସେସନତା ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ଅସୁଭାଯାତି ଅସୁଭମାତିକାଯ। ୱଣ୍ଣେତବ୍ବମାତିକଞ୍ହି ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗେ ସାମିୱଚନଂ, ତେନାହ ମାତିକଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱାତିଆଦି। ତଂ ୱିଭଜନ୍ତୋତି ମାତିକଂ ୱିଭଜନ୍ତୋ। ଫାତିକମ୍ମନ୍ତି ନିପ୍ଫତ୍ତିକରଣଂ। ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନନ୍ତି କାମଚ୍ଛନ୍ଦାଦିପଞ୍ଚନୀୱରଣଙ୍ଗୱିଗମେନ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନତା, ଅପ୍ପନାପ୍ପତ୍ତୱିତକ୍କାଦିଝାନଙ୍ଗାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତତା ଚ ୱେଦିତବ୍ବା। ତିୱିଧକଲ୍ଯାଣଂ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ଝାନସ୍ସ ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନାନଂ ୱସେନ ତିୱିଧକଲ୍ଯାଣତା, ତେସଂଯେୱ ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନାନଂ ଲକ୍ଖଣୱସେନ ଦସଲକ୍ଖଣସମ୍ପନ୍ନତା ଚ ୱେଦିତବ୍ବା। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ''ଦସଲକ୍ଖଣୱିଭାୱନେନେୱ ତନ୍ନିସ୍ସଯଭୂତା ତିୱିଧକଲ୍ଯାଣତାପି ଝାନସ୍ସ ପାକଟା ହୋତୀତି ତତ୍ରିମାନୀତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ତତ୍ରାଯଂପାଳୀତି ତସ୍ମିଂ ଦସଲକ୍ଖଣୱିଭାୱନୱିସଯେ ଅଯଂ ପାଳି। ପଟିପଦାୱିସୁଦ୍ଧୀତି ଗୋତ୍ରଭୁପରିଯୋସାନାଯ ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପଦାଯ ଝାନସ୍ସ ନୀୱରଣାଦିପରିବନ୍ଧତୋ ୱିସୁଦ୍ଧି, ସାଯଂ ଯସ୍ମା ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନାଦୀନମ୍ପି ପଚ୍ଚଯତ୍ତେନ ପଧାନା ପୁରିମକାରଣସିଦ୍ଧା ଚ, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ''ପଟିପଦାୱିସୁଦ୍ଧି ଆଦୀ''ତି। ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନାତି ୱିସୋଧେତବ୍ବତାଦୀନଂ ଅଭାୱତୋ ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖାଯ କିଚ୍ଚନିପ୍ଫତ୍ତିଯା ଅନୁବ୍ରୂହନା, ସା ପନ ପରିବନ୍ଧୱିସୁଦ୍ଧିସମକାଲୱିଭାୱିନୀପି ତବ୍ବିସୁଦ୍ଧିଯାୱ ନିପ୍ଫନ୍ନାତି ଦୀପନତ୍ଥମାହ ''ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହନା ମଜ୍ଝେ''ତି। ସମ୍ପହଂସନାତି ୱତ୍ଥୁଧମ୍ମାଦୀନଂ ଅନତିୱତ୍ତନାଦିସାଧକସ୍ସ ଞାଣସ୍ସ କିଚ୍ଚନିପ୍ଫତ୍ତିୱସେନ ପରିଯୋଦପନା, ସା ପନ ଯସ୍ମା କତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ସବ୍ବକିଚ୍ଚସ୍ସ ନିପ୍ଫତ୍ତିଯାୱ ସିଦ୍ଧା ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ''ସମ୍ପହଂସନା ପରିଯୋସାନ''ନ୍ତି। ତୀଣିପି ଚେତାନି କଲ୍ଯାଣାନି ଏକକ୍ଖଣେ ଲବ୍ଭମାନାନିପି ପଚ୍ଚଯପଚ୍ଚଯୁପ୍ପନ୍ନତାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତନ୍ତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନଭାୱେନ ୱୁତ୍ତାନି, ନ ପନ ଝାନସ୍ସ ଉପ୍ପାଦାଦିକ୍ଖଣତ୍ତଯେ ଯଥାକ୍କମଂ ଲବ୍ଭମାନତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ମଜ୍ଝିମଂ ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ ପଟିପଜ୍ଜତୀତିଆଦୀସୁ ମଜ୍ଝିମଂ ସମାଧିନିମିତ୍ତଂ ନାମ ସମପ୍ପୱତ୍ତୋ ଅପ୍ପନାସମାଧିଯେୱ। ସୋ ହି ଲୀନୁଦ୍ଧଚ୍ଚସଙ୍ଖାତାନଂ ଉଭିନ୍ନଂ ଅନ୍ତାନଂ ଅନୁପଗମନେନ ମଜ୍ଝିମୋ, ସୱିସେସଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକତ୍ତାରମ୍ମଣେ ଠପନତୋ ସମାଧିଯେୱ ଉପରିୱିସେସାନଂ କାରଣଭାୱତୋ ''ସମାଧିନିମିତ୍ତ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ପଟିପଜ୍ଜତି ପଟିଲଭତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ପଟିପନ୍ନତ୍ତା ମଜ୍ଝିମେନ ସମାଧିନିମିତ୍ତେନ ତତ୍ଥ ଏକତ୍ତାରମ୍ମଣେ ଅପ୍ପନାଗୋଚରେ ପକ୍ଖନ୍ଦତି ଉପତିଟ୍ଠତି, ଏୱଂ ୱିସୁଦ୍ଧସ୍ସ ପନ ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପୁନ ୱିସୋଧେତବ୍ବାଭାୱତୋ ୱିସୋଧନେ ବ୍ଯାପାରଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ଚିତ୍ତଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି ନାମ। ସମଥଭାୱୂପଗମନେନ ସମଥପଟିପନ୍ନସ୍ସ ପୁନ ସମାଧାନେ ବ୍ଯାପାରଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ସମଥପଟିପନ୍ନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି, ସମଥପଟିପନ୍ନଭାୱତୋ ଏୱମସ୍ସ କିଲେସସଂସଗ୍ଗଂ ପହାଯ ଏକତ୍ତେନ ଉପଟ୍ଠିତସ୍ସ ପୁନ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନେ ବ୍ଯାପାରଂ ଅକରୋନ୍ତୋ ଏକତ୍ତୁପଟ୍ଠାନଂ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖତି ନାମ।

ତତ୍ଥ ଜାତାନନ୍ତିଆଦୀସୁ ଯେ ପନ ତେ ଏୱଂ ଉପେକ୍ଖାନୁବ୍ରୂହିତେ ତସ୍ମିଂ ଝାନଚିତ୍ତେ ଜାତା ସମାଧିପଞ୍ଞାସଙ୍ଖାତା ଯୁଗନଦ୍ଧଧମ୍ମା, ତେସଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅନତିୱତ୍ତନସଭାୱେନ ସମ୍ପହଂସନା ୱିସୋଧନା ପରିଯୋଦପନା ଚ, ସଦ୍ଧାଦୀନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ କିଲେସେହି ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ୱିମୁତ୍ତିରସେନ ଏକରସତାଯ ସମ୍ପହଂସନା ଚ, ଯଞ୍ଚେତଂ ତଦୁପଗଂ ତେସଂ ଅନତିୱତ୍ତନଏକରସଭାୱାନଂ ଅନୁଚ୍ଛୱିକଂ ୱୀରିଯଂ, ତସ୍ସ ତଦୁପଗୱୀରିଯସ୍ସ ୱାହନଟ୍ଠେନ ପୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା ଚ, ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଯଥାୱୁତ୍ତଧମ୍ମାନଂ ଆସେୱନଟ୍ଠେନ ସମ୍ପହଂସନା ଚ, ପରିଯୋଦପନା ଚ ପରିଯୋଦପନକସ୍ସ ଞାଣସ୍ସ କିଚ୍ଚନିପ୍ଫତ୍ତିୱସେନେୱ ଇଜ୍ଝତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ତିୱିଧତ୍ତଗତଂ ଚିତ୍ତନ୍ତିଆଦୀନି ତସ୍ସେୱ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଥୋମନୱଚନାନି। ୱିତକ୍କସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ୱିତକ୍କଙ୍ଗେନ ସୁନ୍ଦରଭାୱମୁପଗତଂ। ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ତସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିରନ୍ତରପ୍ପୱତ୍ତିସଙ୍ଖାତେନ ସମାଧିନା ସମ୍ପନ୍ନଂ, ଇଦଂ ଝାନଙ୍ଗୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ସମାଧିସମ୍ପନ୍ନନ୍ତି ଇଦଂ ପନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯୱସେନାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ପଟିକୁଟତୀତି ସଙ୍କୁଟତି। ପଟିୱଟ୍ଟତୀତି ପଟିନିୱଟ୍ଟତି। ନ୍ହାରୁଦଦ୍ଦୁଲନ୍ତି ନ୍ହାରୁଖଣ୍ଡଂ। ପଯୁତ୍ତୱାଚନ୍ତି ପଚ୍ଚଯପରିଯେସନେ ନିଯୁତ୍ତୱାଚଂ। ଦଣ୍ଡୱାଗୁରାହୀତି ଦଣ୍ଡପଟିବଦ୍ଧାହି ଦୀଘଜାଲସଙ୍ଖାତାହି ୱାଗୁରାହି।

ସମଣକୁତ୍ତକୋତି କାସାଯନିୱାସନାଦିସମଣକିଚ୍ଚକୋ। ୱଗ୍ଗୁମୁଦାତି ଏତ୍ଥ ''ୱଗ୍ଗୁମତା''ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଲୋକିକା ''ମୁଦା''ତି ୱୋହରିଂସୂତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୱଗ୍ଗୁମତା''ତି। ''ୱଗ୍ଗୂ''ତି ମତା, ସୁଦ୍ଧସମ୍ମତାତି ଅତ୍ଥୋ, ତେନାହ ''ପୁଞ୍ଞସମ୍ମତା''ତି। ସତ୍ତାନଂ ପାପୁନନେନ ସୋଧନେନ ସା ପୁଞ୍ଞସମ୍ମତା।

୧୬୩। ମାରସ୍ସ ଧେଯ୍ଯଂ ଠାନଂ, ୱତ୍ଥୁ ୱା ନିୱାସୋ ମାରଧେଯ୍ଯଂ, ସୋ ଅତ୍ଥତୋ ତେଭୂମକଧମ୍ମା ଏୱ, ଇଧ ପନ ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣା ଅଧିପ୍ପେତା, ତଂ ମାରଧେଯ୍ଯଂ। ''ଅଯଂ ସମଣକୁତ୍ତକୋ ଯଥାସମୁପ୍ପନ୍ନସଂୱେଗମୂଲକେନ ସମଣଭାୱୂପଗମନେନ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ''ତି ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଅୱୋଚ, ନ ପନ ''ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତିଯା ତୀସୁ ଭୱେସୁ ଅପ୍ପଟିସନ୍ଧିକତାଯ ତଂ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସତୀ''ତି ମରଣେନେୱ ସତ୍ତାନଂ ସଂସାରମୋଚନଲଦ୍ଧିକତ୍ତା ଦେୱତାଯ। ନ ହି ମତାନଂ କତ୍ଥଚି ପଟିସନ୍ଧି ଗଚ୍ଛତି। ଇମିନା ଅତ୍ଥେନ ଏୱମେୱ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଇମିନା ପରେସଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପନତ୍ଥେନ ଏୱମେୱ ସଂସାରମୋଚନସଭାୱେନେୱ ଭୱିତବ୍ବଂ। ''ଅତ୍ତନାପି ଅତ୍ତାନଂ

ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେନ୍ତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞମ୍ପି ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେନ୍ତୀ’’ତି (ପାରା। ୧୬୨) ୱୁତ୍ତା ସବ୍ବାନିପି ତାନି ପଞ୍ଚଭିକ୍ଖୁସତାନି ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସୀତି ଇଦଂ ଯେଭୁଯ୍ୟୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ତସ୍ମା ଯେ ଅତ୍ତନାପି ଅତ୍ତାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଞ୍ଚ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସୁଂ, ତେ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭିକ୍ଖୂ ଠପେତ୍ୱା ତଦୱସେସେ ଚ ପୁଥୁଜ୍ଜନଭିକ୍ଖୂ, ସବ୍ବେ ଚ ଅରିଯେ ଅଯଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେସୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୧୬୪।ଏକୀଭାୱତୋତି ପୱିୱେକତୋ। ଉଦ୍ଦେସଂ ପରିପୁଚ୍ଛଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଆଚରିଯାନଂ ସନ୍ତିକେ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଗହେତ୍ୱା ଚ ଆଚରିଯେହି ସଦ୍ଧିଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି। ତଦା ପନ ଉଦ୍ଦେସାଦିଦାଯକା ତନୁଭୂତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପଗତା, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଭଗୱା ପୁଚ୍ଛତି।

ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୬୫। ଦସାନୁସ୍ସତୀସୁ ଅନ୍ତୋଗଧାପି ଆନାପାନସ୍ସତି ତଦା ଭିକ୍ଖୂନଂ ବହୂନଂ ସପ୍ପାଯତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ ଗହିତା। ତଥା ହି ତଂ ଭଗୱା ତେସଂ ଦେସେସି। ଆହାରେ ପଟିକ୍କୂଲସଞ୍ଞା ଅସୁଭକମ୍ମଟ୍ଠାନସଦିସା, ଚତ୍ତାରୋ ପନ ଆରୁପ୍ପା ଆଦିକମ୍ମିକାନଂ ଅନନୁରୂପାତି ତେସଂ ଇଧ ଅଗ୍ଗହଣଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞଂ ପରିଯାଯନ୍ତି ଅରହତ୍ତାଧିଗମସ୍ସାଯ ଅଞ୍ଞଂ କାରଣଂ। ଅଡ୍ଢଯୋଜନାଦ୍ଧମନ୍ତି ଅଡ୍ଢଞ୍ଚ ଯୋଜନାଦ୍ଧମଞ୍ଚ। ଅସ୍ସାସୱସେନାତି ଅସ୍ସାସଂ ଆରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଉପଟ୍ଠାନଂ ସତୀତି ଅପ୍ପମୁସ୍ସନତାଯ ତମେୱ ଅସ୍ସାସଂ ପସ୍ସାସଞ୍ଚ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଠାନଂ, ତଥା ତିଟ୍ଠନକଧମ୍ମୋ ସତି ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦାନି ସତିୱସେନେୱ ପୁଗ୍ଗଲଂ ନିଦ୍ଦିସିତୁକାମେନ ଯୋ ଅସ୍ସସତୀତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଯୋ ଅସ୍ସସତି, ତସ୍ସ ସତି ଅସ୍ସାସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତୀତିଆଦିନା ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଅକୋସଲ୍ଲସମ୍ଭୂତେତି ଅୱିଜ୍ଜାସମ୍ଭୂତେ । ଖଣେନେୱାତି ଅତ୍ତନୋ ପୱତ୍ତିକ୍ଖଣେନେୱ। ଅରିଯମଗ୍ଗସ୍ସ ପାଦକଭୂତୋ ଅଯଂ ସମାଧି ଅନୁକ୍କମେନ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ଅରିଯମଗ୍ଗଭାୱଂ ଉପଗତୋ ୱିଯ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଅରିଯମଗ୍ଗୱୁଡ୍ଢିପ୍ପତ୍ତୋ’’ତି। ଓପମ୍ମନିଦସ୍ସନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉପମାୱ ଓପମ୍ମଂ, ତସ୍ସ ନିଦସ୍ସନଂ।

ବାହିରକା ଆନାପାନସ୍ସତିଂ ଜାନନ୍ତା ଆଦିତୋ ଚତୁପ୍ପକାରମେୱ ଜାନନ୍ତି, ନ ସବ୍ବଂ ସୋଳସପ୍ପକାରନ୍ତି ଆହ ସବ୍ବପ୍ପକାରୱେଳାଦି। ଏୱମସ୍ସେତଂ ସେନାସନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଏୱନ୍ତି ଭାୱନାସତିଯା ଯଥାୱୁତ୍ତନଯେନ ଆରମ୍ମଣେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିବନ୍ଧନେ ସତିଯେୱ, ନାସତୀତି ଅତ୍ଥୋ, ତେନ ମୁଟ୍ଠସ୍ସତିସ୍ସ ଅରଞ୍ଞୱାସୋ ନିରତ୍ଥକୋ ଅନନୁରୂପୋତି ଦସ୍ସେତି। ଅୱସେସସତ୍ତୱିଧସେନାସନନ୍ତି ‘‘ପବ୍ବତଂ କନ୍ଦରଂ ଗିରିଗୁହଂ ସୁସାନଂ ୱନପତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭୋକାସଂ ପଲାଲପୁଞ୍ଜ’’ନ୍ତି (ୱିଭ। ୫୦୮) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଉତୁତ୍ତଯାନୁକୂଲଂ ଧାତୁଚରିଯାନୁକୂଲନ୍ତି ଗିମ୍ହାନାଦିଉତୁତ୍ତଯସ୍ସ ସେମ୍ହାଦିଧାତୁତ୍ତଯସ୍ସ ମୋହାଦିଚରିଯତ୍ତଯସ୍ସ ଚ ଅନୁକୂଲଂ। ନିସଜ୍ଜାଯ ଦଳ୍ହଭାୱଂ ପଲ୍ଲଙ୍କାଭୁଜନେନ, ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ପୱତ୍ତନସୁଖତଂ ଉପରିମକାଯସ୍ସ ଉଜୁକଂ ଠପନେନ, ଆରମ୍ମଣପରିଗ୍ଗହୂପାଯଂ ପରିମୁଖଂ ସତିଯା ଠପନେନ ଉପଦିସନ୍ତୋ। ନ ପଣମନ୍ତୀତି ନ ଓଣମନ୍ତି। ପରିଗ୍ଗହିତନିଯ୍ୟାନଂ ସତିନ୍ତି ସବ୍ବଥା ଗହିତଂ ସମ୍ମୋସପଟିପକ୍ଖତୋ ନିଗ୍ଗମନସଙ୍ଖାତଂ ସତିଂ କତ୍ୱା, ପରମଂ ସତିନେପକ୍କଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ସତୋୱାତି ସତିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ ଏୱ। ବାତ୍ତିଂସାଯ ଆକାରେହୀତି ଚତୂସୁ ଚତୁକ୍କେସୁ ଆଗତାନି ଦୀଘରସ୍ସାଦୀନି ସୋଳସ ପଦାନି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱସେନ ଦ୍ୱିଧା ୱିଭଜିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତେହି ଦ୍ୱତ୍ତିଂସାକାରେହି। ଦୀଘଂଅସ୍ସାସୱସେନାତି ଦୀଘଅସ୍ସାସୱସେନ, ୱିଭତ୍ତିଅଲୋପଂ କତ୍ୱା ନିଦ୍ଦେସୋ, ଦୀଘନ୍ତି ୱା ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତଅସ୍ସାସୱସେନ। ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପନ୍ତି ୱିକ୍ଖେପପଟିପକ୍ଖଭାୱତୋ ‘‘ଅୱିକ୍ଖେପୋ’’ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗଭାୱଂ ପଜାନତୋ। ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ଅସ୍ସାସୱସେନାତି ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସୀ ହୁତ୍ୱା ଅସ୍ସାସୱସେନ, ‘‘ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସିଅସ୍ସାସନୱସେନା’’ତି ୱା ପାଠୋ, ତସ୍ସ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗାନୁପସ୍ସିନୋ ଅସ୍ସାସୱସେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆ ପଠମଂ ବହିମୁଖଂ ସସନଂ ଅସ୍ସାସୋ, ତତୋ ଅନ୍ତୋମୁଖଂ ପଟିସସନଂ ପସ୍ସାସୋତି ଆହ ଅସ୍ସାସୋତି ବହିନିକ୍ଖମନୱାତୋତିଆଦି, ସୁତ୍ତନ୍ତଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ଆକଡ୍ଢନୱସେନ ଅନ୍ତୋ ସସନଂ ଅସ୍ସାସୋ, ବହି ପଟିସସନଂ ପସ୍ସାସୋତି କତ୍ୱା ଉପ୍ପଟିପାଟିଯା ୱୁତ୍ତଂ।

ତଥ୍ୱାତି ବହିନିକ୍ଖମନଅନ୍ତୋପୱିସନୱାତେସୁ, ତସ୍ସ ଚ ପଠମଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରୱାତୋ ନିକ୍ଖମତୀତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ସବ୍ବେସମ୍ପି ଗବ୍ଭସେଯ୍ୟକାନନ୍ତିଆଦିନା ଦାରକାନଂ ପୱତ୍ତିକ୍କମେନ ଅସ୍ସାସୋ ବହିନିକ୍ଖମନୱାତୋତି ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଦୀପେତୀ’’ତି କେଚି ୱଦନ୍ତି। ସୁତ୍ତନଯୋ ଏୱ ଚେତ୍ଥ ‘‘ଅସ୍ସାସାଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନଂ ସତିଯା ଅନୁଗଚ୍ଛତୋ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖେପଗତେନ ଚିତ୍ତେନ କାଯୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚ ପସ୍ସାସାଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନଂ ସତିଯା ଅନୁଗଚ୍ଛତୋ ବହିଦ୍ଧା ୱିକ୍ଖେପଗତେନ ଚିତ୍ତେନ କାଯୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ସାରଦ୍ଧା ଚ ହୋନ୍ତି ଇଞ୍ଜିତା ଚ ଫନ୍ଦିତା ଚା’’ତି ଇମାଯ ପାଳିଯା ସମେତୀତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଅଦ୍ଧାନୱସେନାତି କାଲଦ୍ଧାନୱସେନ। ଅଯଞ୍ହି ଅଦ୍ଧାନ-ସଦ୍ଦୋ କାଲସ୍ସ ଦେସସ୍ସ ଚ ୱାଚକୋ। ତତ୍ଥ ଯଥା ହୀତିଆଦିନା ଦେସଦ୍ଧାନଂ ଉପମାୱସେନ ଦସ୍ସିତଂ। ଇଦାନି ତବ୍ବିସିଟ୍ଠକାଲଦ୍ଧାନୱସେନ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ଦୀଘରସ୍ସତଂ ଉପମେଯ୍ୟୱସେନ ୱିଭାୱେତୁଂ ଏୱନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣା ଅନେକକଲାପଭାୱେନ। ଏତ୍ଥ ଚ ହତ୍ଥିଆଦିସରୀରେ ସୁନଖାଦିସରୀରେ ଚ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ଦେସଦ୍ଧାନୱିସିଟ୍ଠକାଲଦ୍ଧାନୱସେନେୱ ଦୀଘରସ୍ସତା ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା ଅତ୍ତଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ଦୀଘଂ ଅଦ୍ଧାନଂ ସଣିକଂ ପୂରେତ୍ୱାତିଆଦିୱଚନତୋ। ତେସନ୍ତି ସତ୍ତାନଂ। ତେତି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା। ଇତ୍ତରମଦ୍ଧାନନ୍ତି ଅପ୍ପକଂ କାଲଂ। ନୱହାକାରେହୀତି ଭାୱନମନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ଅଲଦ୍ଧୱିସେସସ୍ସ କେୱଲଂ ଅଦ୍ଧାନୱସେନ ଆଦିତୋ ୱୁତ୍ତା ତଯୋ ଆକାରା, ତେ ଚ କସ୍ସଚି ଅସ୍ସାସୋୱ, କସ୍ସଚି ପସ୍ସାସୋୱ, କସ୍ସଚି ତଦୁଭଯମ୍ପି ଉପଟ୍ଠାତୀତି ତିଣ୍ଣଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତା, ତଥା ଛନ୍ଦୱସେନ ତଯୋ, ତଥା ପାମୋଜ୍ଜୱସେନାତି ଇମେହି ନୱହି ଆକାରେହି। ଏକେନାକାରେନାତି ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସାଦୀସୁ ଏକେନାକାରେନ।

ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେତି ଦୀଘେ ଓକାସଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତେ ଅତ୍ତଭାୱେ କାଲଦ୍ଧାନେପି ୱା, ଏୱଂ ଉପରି ଇତ୍ତରସଙ୍ଖାତେତି ଏତ୍ଥାପି। ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଭାୱନାଯ ପୁବ୍ବେନାପରଂ ୱିସେସଂ ଆୱହନ୍ତିଯା ଲଦ୍ଧସ୍ସାଦତ୍ତା ତତ୍ଥ ସାତିସଯୋ କତ୍ତୁକାମତାଲକ୍ଖଣୋ କୁସଲଚ୍ଛନ୍ଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଛନ୍ଦୱସେନାତି ତଥାପୱତ୍ତଛନ୍ଦସ୍ସ ୱସେନ। ପାମୋଜ୍ଜଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ସୁଖୁମତରଭାୱେ ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ସନ୍ତତରତାଯ, କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଚ ୱୀଥିପଟିପନ୍ନତାଯ ଭାୱନାଚିତ୍ତସହଗତୋ ପମୋଦୋ ଖୁଦ୍ଦକାଦିଭେଦା ତରୁଣା ପୀତି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ଚିତ୍ତଂ ୱିୱତ୍ତତୀତି ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପକତିଅସ୍ସାସପସ୍ସାସତୋ ଚିତ୍ତଂ ନିୱତ୍ତତି। ଉପେକ୍ଖା ସଣ୍ଠାତୀତି ତସ୍ମିଂ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତେ ଉପଚାରପ୍ପନାଭେଦେ ସମାଧିମ୍ହି ଉପ୍ପନ୍ନେ ପୁନ ଝାନନିବ୍ବତ୍ତନତ୍ଥଂ ବ୍ୟାପାରାଭାୱତୋ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନଂ ହୋତି, ସା ପନାଯଂ ଉପେକ୍ଖା ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତୁପେକ୍ଖାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଅନୁପସ୍ସନାଞାଣନ୍ତି ସମଥୱସେନ ନିମିତ୍ତସ୍ସ ଅନୁପସ୍ସନା, ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସମୁଖେନ ତନ୍ନିସ୍ସଯନାମରୂପସ୍ସ ଅନୁପସ୍ସନା ଚ ଞାଣଂ। କାଯୋ ଉପଟ୍ଠାନନ୍ତି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସସଙ୍ଖାତୋ କାଯୋ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି ଏତ୍ଥ ସତୀତି ଉପଟ୍ଠାନଂ, ନୋ ସତି, ସତି ପନ ସରସତୋ ଉପତିଟ୍ଠନଟ୍ଠେନ ସରଣଟ୍ଠେନ ଚ ଉପଟ୍ଠାନଞ୍ଚେୱ ସତି ଚ। ତେନ ୱୁଚ୍ଚତୀତିଆଦୀସୁ ଯା ଅଯଂ ଯଥାୱୁତ୍ତଅସ୍ସାସପସ୍ସାସକାଯେ, ତନ୍ନିସ୍ସଯଭୂତେ କରଜକାଯେ ଚ କାଯସ୍ସେୱ ଅନୁପସ୍ସନା ନିଚ୍ଚାଦିଭାୱଂ ୱା ଇତ୍ଥିପୁରିସସତ୍ତଜୀୱାଦିଭାୱଂ ୱା ଅନନୁପସ୍ସିତ୍ୱା ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସକାଯମତ୍ତସ୍ସେୱ ଅନିଚ୍ଚାଦିଭାୱସ୍ସ ଚ ଅନୁପସ୍ସନା, ତାଯ କାଯାନୁପସ୍ସନାଯ ସତିସଙ୍ଖାତସ୍ସ ପଟ୍ଠାନସ୍ସ ଭାୱନା ୱଡ୍ଢନା କାଯେ କାଯାନୁପସ୍ସନା ସତିପଟ୍ଠାନଭାୱନାତି ଅଯଂ ସଙ୍ଖେପତ୍ଥୋ।

ଇତ୍ତରୱସେନାତି ପରିତ୍ତକାଲୱସେନ। ତାଦିସୋତି ଦୀଘୋ ରସ୍ସୋ ଚ। ୱଣ୍ଣାତି ଦୀଘାଦିଆକାରା। ନାସିକଗ୍ଗେୱ ଭିକ୍ଖୁନୋତି ନାସିକଗ୍ଗେ ୱା, ୱା-ସଦ୍ଦେନ ଉତ୍ତରୋଟ୍ଠେ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ‘‘ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନୱସେନ ସବ୍ବଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସକାଯଂ ୱିଦିତଂ ପାକଟଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ପୁବ୍ବେ ପୱତ୍ତଆଭୋଗୱସେନ ପଚ୍ଛା ତଥା ସମୁପ୍ପନ୍ନେନ ଞାଣସମ୍ପଯୁତ୍ତଚିତ୍ତେନ ତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସକାଯଂ ଏୱଂ ୱିଦିତଂ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋ ଅସ୍ସସତି ଚେୱ ପସ୍ସସତି ଚ, ତସ୍ମା ଏୱଂଭୂତୋ ସବ୍ବକାଯପଟିସଂୱେଦୀ ଅସ୍ସସିସ୍ସାମି ପସ୍ସସିସ୍ସାମୀତି ସିକ୍ଖତି ନାମ, ନ ପନ ‘‘ଅନାଗତେ ଏୱଂ କରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚିନ୍ତନମତ୍ତେନ ସୋ ଏୱଂ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତଥାଭୂତସ୍ସାତି ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନଂ ୱିଦିତଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ। ସଂୱରୋତି ସତି ୱୀରିଯମ୍ପି ୱା। ନ ଅଞ୍ଞଂ କିଞ୍ଚୀତି ସବ୍ବକାଯଂ ୱିଦିତଂ କରିସ୍ସାମୀତିଆଦିକଂ ପୁବ୍ବାଭୋଗଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଞାଣୁପ୍ପାଦନାଦୀସୂତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ କାଯସଙ୍ଖାରପସ୍ସମ୍ଭନପୀତିପଟିସଂୱେଦନାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। କାଯସଙ୍ଖାରନ୍ତି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଂ। ସୋ ହି ଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନୋପି ସମାନୋ କରଜକାଯପଟିବଦ୍ଧୱୁତ୍ତିତାଯ ତେନ ସଙ୍ଖରୀଯତୀତି କାଯସଙ୍ଖାରୋତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଅପରିଗ୍ଗହିତକାଲେତି କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅନାରଦ୍ଧକାଲେ, ତଦାରମ୍ଭତ୍ଥାଯ କାଯଚିତ୍ତାନମ୍ପି ଅପରିଗ୍ଗହିତକାଲେତି ଅତ୍ଥୋ। ନିସୀଦତି ପଲ୍ଲଙ୍କଂ ଆଭୁଜିତ୍ୱା ଉଜୁଂ କାଯଂ ପଣିଧାଯାତି ହି ଇମିନା କାଯପରିଗ୍ଗହୋ, ପରିମୁଖଂ ସତିଂ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ୱାତି ଇମିନା ଚିତ୍ତପରିଗ୍ଗହୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଅଧିମତ୍ତନ୍ତି ବଲୱଂ ଓଳାରିକଂ, ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସେନ ୱୁତ୍ତଂ। କାଯସଙ୍ଖାରୋ ହି ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଅଧିମତ୍ତଂ ହୁତ୍ୱା ପୱତ୍ତତୀତି କିରିଯାୱିସେସନଂ ୱା ଏତଂ। ସବ୍ବେସଂଯେୱାତି ଉଭଯେସମ୍ପି।

ମହାଭୂତପରିଗ୍ଗହେ ସୁଖୁମୋତି ଚତୁଧାତୁମୁଖେନ ୱିପସ୍ସନାଭିନିୱେସଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଲକ୍ଖଣାରମ୍ମଣିକୱିପସ୍ସନାଯାତି କଲାପସମ୍ମସନମାହ। ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ବଲୱୱିପସ୍ସନା, ତତୋ ଓରଂ ଦୁବ୍ବଲୱିପସ୍ସନା। ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନାତି ଅପରିଗ୍ଗହିତକାଲେତିଆଦିନା ସମଥନଯେ ୱୁତ୍ତନଯେନ।

ଚୋଦନାସୋଧନାହୀତି ଅନୁଯୋଗପରିହାରେହି। କଥନ୍ତିଆଦି ପଟିସମ୍ଭିଦାପାଳିଇ, ତତ୍ଥ କଥଂ ସିକ୍ଖତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇତି କିରାତିଆଦି ଚୋଦକୱଚନଂ। ଇତି କିରାତି ଏୱଞ୍ଚେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୋ ସବ୍ବଥା ଅଭାୱଂ ଉପନେତି ଚେତି ଚୋଦକସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ୱାତୂପଲଦ୍ଧିଯାତି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସୱାତସ୍ସ ଅଭାୱେନ ତବ୍ବିସଯାଯ ଉପଲଦ୍ଧିଯା ଭାୱନାଚିତ୍ତସ୍ସ ଉପ୍ପାଦୋ ୱଡ୍ଢି ଚ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ଚ ନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ପୁନ ଇତି କିରାତିଆଦି ଯଥାୱୁତ୍ତାଯ ଚୋଦନାଯ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନା, ତତ୍ଥ ଇତି କିର ସିକ୍ଖତୀତି ମଯା ୱୁତ୍ତାକାରେନ ଯଦି ସିକ୍ଖତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଭାୱନା ହୋତୀତି ଯଦିପି ଓଳାରିକା କାଯସଙ୍ଖାରା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନ୍ତି, ସୁଖୁମା ପନ ଅତ୍ଥେୱାତି ଭାୱନାଯପି ୱଡ୍ଢି ହୋତେୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। କଂସେତି କଂସଭାଜନେ। ନିମିତ୍ତନ୍ତି ନିମିତ୍ତସ୍ସ, ତେସଂ ସଦ୍ଦାନଂ ପୱତ୍ତିଆକାରସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁଖୁମକା ସଦ୍ଦାତି ଅନୁରୱେ ଆହ। ସୁଖୁମସଦ୍ଦନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣତାପୀତି ସୁଖୁମୋ ସଦ୍ଦୋୱ ନିମିତ୍ତଂ ତଦାରମ୍ମଣତାଯପି।

ଆଭିସମାଚାରିକସୀଲନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଭିସମାଚାରୋତି ଉତ୍ତମସମାଚାରୋ, ତଦେୱ ଆଭିସମାଚାରିକଂ ସୀଲଂ, ଖନ୍ଧକୱତ୍ତପରିଯାପନ୍ନସ୍ସ ସୀଲସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ଅହଂ ସୀଲଂ ରକ୍ଖାମୀତି ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗପରିଯାପନ୍ନଂ ସୀଲଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଆୱାସୋତି ଆୱାସପଲିବୋଧୋ। କୁଲନ୍ତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। କମ୍ମନ୍ତି ନୱକମ୍ମଂ। ଇଦ୍ଧୀତି ପୋଥୁଜ୍ଜନିକା ଇଦ୍ଧି, ସା ୱିପସ୍ସନାଯ ପଲିବୋଧୋ। ସୋ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋତି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୪୧) ୱୁତ୍ତେନ ତସ୍ସ ତସ୍ସ ପଲିବୋଧସ୍ସ ଉପଚ୍ଛେଦପ୍ପକାରେନ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋ। ଯୋଗାନୁଯୋଗୋତି ଯୋଗସ୍ସ ଭାୱନାଯ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନଂ। ଅଟ୍ଠତିଂସାରମ୍ମଣେସୂତି ଆଲୋକାକାସକସିଣଦ୍ୱଯଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ପାଠଇଯଂ ଆଗତାନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ କସିଣାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଚତ୍ତାରୀସଞ୍ଚେତ୍ଥ ପନ କମ୍ମଟ୍ଠାନାନି। ଯଥାୱୁତ୍ତେନେୱ ନଯେନାତି ଯୋଗାନୁଯୋଗକମ୍ମସ୍ସ ପଦଟ୍ଠାନତ୍ତାତି ଇମମତ୍ଥଂ ଅତିଦିସତି। ଇମିନାୱ କମ୍ମଟ୍ଠାନେନାତି ଇମିନା ଆନାପାନସ୍ସତିକମ୍ମଟ୍ଠାନେନ। ମହାହତ୍ଥିପଥଂ ନୀହରନ୍ତୋ ୱିଯାତି କମ୍ମଟ୍ଠାନୱୀଥିଂ ମହାହତ୍ଥିମଗ୍ଗଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱିଯ।

ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରମାଚରିଯନ୍ତି ''ଇମିନାୱ କମ୍ମଟ୍ଠାନେନ ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନଂ ନିବ୍ବତ୍ତେତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତସ୍ସା''ତିଆଦିନା ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ ଆଚରିଯଂ। ''ପିଯୋ ଗରୁ ଭାୱନୀଯୋ''ତିଆଦିନା (ଅ। ନି। ୭।୩୭; ନେତ୍ତି। ୧୧୩; ମି। ପ। ୬।୧।୧୦) ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୪୨) ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରମାଚରିଯନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ପଞ୍ଚସନ୍ଧିକନ୍ତି ପଞ୍ଚପବ୍ବଂ, ପଞ୍ଚଭାଗନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନନ୍ତି କମ୍ମଟ୍ଠାନଗନ୍ଥସ୍ସ ଉଗ୍ଗଣ୍ହନଂ। ତଦତ୍ଥପରିପୁଚ୍ଛା କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ପରିପୁଚ୍ଛା, ତତ୍ଥ ସଂସଯପରିପୁଚ୍ଛା ୱା। କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନନ୍ତି ଏୱଂ ଭାୱନମନୁଯୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଏୱମିଧ ନିମିତ୍ତଂ ଉପତିଟ୍ଠତୀତି ଉପଧାରଣଂ। ତଥା କମ୍ମଟ୍ଠାନପ୍ପନା ଏୱଂ ଝାନମପ୍ପେତୀତି। କମ୍ମଟ୍ଠାନସ୍ସ ଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଗଣନାନୁବନ୍ଧନାଫୁସନାନଂ ୱସେନ ଭାୱନଂ ଉସ୍ସୁକ୍କାପେତ୍ୱା ଠପନାୱସେନ ମତ୍ଥକପ୍ପତ୍ତି ଇଧ ଭାୱନାତି କମ୍ମଟ୍ଠାନସଭାୱସ୍ସ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣଂ, ତେନାହ ''କମ୍ମଟ୍ଠାନସଭାୱୂପଧାରଣନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତୀ''ତି।

ଅଟ୍ଠାରସସେନାସନଦୋସୱିୱଜ୍ଜିତନ୍ତି ମହତ୍ତଂ ନୱତ୍ତଂ ଜିଣ୍ଣତ୍ତଂ ପନ୍ଥନିସ୍ସିତତ୍ତଂ ସୋଣ୍ଡିପଣ୍ଣପୁପ୍ଫଫଲଯୁତ୍ତତା ପତ୍ଥନୀଯତା ନଗରଦାରୁଖେତ୍ତସନ୍ନିସ୍ସିତତା ୱିସଭାଗାନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଅତ୍ଥିତା ପଟ୍ଟନସନ୍ନିସ୍ସିତତା ପଚ୍ଚନ୍ତସନ୍ନିସ୍ସିତତା ରଜ୍ଜସୀମସନ୍ନିସ୍ସିତତା ଅସପ୍ପାଯତା କଲ୍ଲାଣମିତ୍ତାନଂ ଅଲାଭୋତି ଇମେହି ଅଟ୍ଠାରସହି ସେନାସନଦୋସେହି ୱିୱଜ୍ଜିତଂ। ପଞ୍ଚସେନାସନଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତନ୍ତି –

''ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସେନାସନଂ ନାତିଦୂରଂ ହୋତି ନାଚ୍ଚାସନ୍ନଂ ଗମନାଗମନସମ୍ପନ୍ନଂ ଦିୱା ଅପ୍ପାକିଣ୍ଣଂ ରତ୍ତିଂ ଅପ୍ପସଦ୍ଦଂ ଅପ୍ପନିଗ୍ଘୋସଂ ଅପ୍ପଡଂସମକସୱାତାତପସରୀସପସମ୍ଫସ୍ସଂ, ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ ସେନାସନେ ୱିହରନ୍ତସ୍ସ ଅପ୍ପକସିରେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତସେନାସନଗିଲାନପଚ୍ଚଯଭେସଜ୍ଜପରିକ୍ଖାରା, ତସ୍ମିଂ ଖୋ ପନ ସେନାସନେ ଥେରା ଭିକ୍ଖୂ ୱିହରନ୍ତି ...ପେ... ଏୱଂ ଖୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସେନାସନଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତଂ ହୋତୀ''ତି (ଅ। ନି। ୧୦।୧୧) –

ଏୱଂ ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତେହି ପଞ୍ଚହି ସେନାସନଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତଂ, ଏତ୍ଥ ଚ ନାତିଦୂରତାଦି ଏକଂ, ଦିୱା ଅପ୍ପାକିଣ୍ଣତାଦି ଏକଂ, ଅପ୍ପଡଂସାଦିତା ଏକଂ, ଚୀୱରାଦିଲାଭୋ ଏକଂ, ଥେରାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ନିୱାସୋ ଏକନ୍ତି ଏୱଂ ପଞ୍ଚଙ୍ଗାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ଉପଚ୍ଛିନ୍ନଖୁଦ୍ଦକପଲିବୋଧେନାତି ଦୀଘାନଂ କେସାଦୀନଂ ହରଣେନ ପତ୍ତଚୀୱରାଦୀନଂ ପଚନତୁନ୍ନକରଣରଜନାଦିକରଣେହି ଚ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନା ଖୁଦ୍ଦକା ପଲିବୋଧା ଯେନ, ତେନ। ଭତ୍ତସମ୍ମଦନ୍ତି ଭୋଜନନିମିତ୍ତଂ ପରିସ୍ସମଂ। ଆଚରିଯତୋ ଉଗ୍ଗହୋ ଆଚରିଯୁଗ୍ଗହୋ, ସବ୍ବୋପି କମ୍ମଟ୍ଠାନୱିଧି, ନ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତୋଗ୍ଗହମତ୍ତଂ, ତତୋ। ଏକପଦମ୍ପୀତି ଏକକୋଟ୍ଠାସମ୍ପି।

ଅନୁୱହନାତି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ଅନୁଗମନୱସେନ ସତିଯା ନିରନ୍ତରଂ ଅନୁପ୍ପୱତ୍ତନା। ଯସ୍ମା ପନ ଗଣନାଦିୱସେନ ୱିଯ ଫୁସନାୱସେନ ୱିସୁଂ ମନସିକାରୋ ନତ୍ଥି, ଫୁଟ୍ଠଫୁଟ୍ଠଟ୍ଠାନେ ଏୱ ଗଣନାଦି କାତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଧ ଫୁସନାଗହଣନ୍ତି ଦୀପେନ୍ତୋ ''ଫୁସନାତି ଫୁଟ୍ଠଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ଆହ। ଠପନାତି ସମାଧାନଂ, ସମାଧିପ୍ପଧାନା ପନ ଅପ୍ପନାତି ଆହ ''ଠପନାତି ଅପ୍ପନା''ତି। ଅନିଚ୍ଚତାଦୀନଂ ଲକ୍ଖଣତୋ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣା ୱିପସ୍ସନା। ପୱତ୍ତତୋ ନିମିତ୍ତତୋ ଚ ୱିନିୱଟ୍ଟନତୋ ୱିନିୱଟ୍ଟନା ମଗ୍ଗୋ। କିଲେସପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଭାୱତୋ ପାରିସୁଦ୍ଧି ଫଲଂ। ତେସନ୍ତି ୱିନିୱଟ୍ଟନାପାରିସୁଦ୍ଧୀନଂ। ଖଣ୍ଡନ୍ତି ''ଏକଂ ତୀଣି ପଞ୍ଚା''ତି ଏକନ୍ତରିକାଦିଭାୱେନ ଗଣନାଯ ଖଣ୍ଡନଂ। ଅଥ ୱା ଖଣ୍ଡନ୍ତି ଅନ୍ତରନ୍ତରା କତିପଯକାଲଂ ଅଗଣେତ୍ୱା ପୁନ ଗଣନୱସେନ ଅନ୍ତରା ଓଧିପରିଚ୍ଛେଦୋ ନ ଦସ୍ସେତବ୍ବୋ। ତଥା ଖଣ୍ଡଂ ଦସ୍ସେନ୍ତସ୍ସ ହି ''କମ୍ମଟ୍ଠାନନିନ୍ନଂ ପୱତ୍ତତି ନୁ ଖୋ ମେ ଚିତ୍ତଂ, ନୋ''ତି ୱୀମଂସୁପ୍ପତ୍ତିଯା ୱିକ୍ଖେପୋ ହୋତି, ତେନାହ ସିଖାପ୍ପତ୍ତଂ ନୁ ଖୋ ମେତିଆଦି, ଇଦଞ୍ଚ ଏୱଂ ଖଣ୍ଡଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଚିରତରଂ ଗଣନାଯ ମନସିକରୋନ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ସୋ ହି ତଥା ଲଦ୍ଧଂ ଅୱିକ୍ଖେପମତ୍ତଂ ନିସ୍ସାଯ ଏୱଂ ମଞ୍ଞେଯ୍ଯ। ଯୋ ଉପଟ୍ଠାତି, ତଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଇଦଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେସୁ ଯସ୍ସ ଏକୋୱ ପଠମଂ ଉପଟ୍ଠାତି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଯସ୍ସ ପନ ଉଭୋପି ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ତେନ ଉଭଯମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ଗଣିତବ୍ବଂ। ଯୋ ଉପଟ୍ଠାତୀତି ଇମିନାୱ ଦ୍ୱୀସୁ ନାସାପୁଟୱାତେସୁ ଯୋ ପାକଟୋ ହୋତି, ସୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଅଯମ୍ପି ଅତ୍ଥୋ ଦୀପିତୋତି ଗହେତବ୍ବଂ। ପଠମଂ ଏକେକସ୍ମିଂ ଉପଟ୍ଠିତେପି ଉପଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଗଣନ୍ତସ୍ସେୱ କମେନ ଉଭୋପି ପାକଟା ହୋନ୍ତୀତି ଆହ ''ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସା ପାକଟା ହୋନ୍ତୀ''ତି। ଏୱଂ ସୀଘଂ ସୀଘଂ ଗଣେତବ୍ବମେୱାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏୱଂ ସୀଘଗଣନାରମ୍ଭସ୍ସ ଓକାସଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମସ୍ସାପି ପୁରିମନଯେନ ଗଣଯତୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପୁରିମନଯେନାତି ଦନ୍ଧଗଣନାଯ, ପାକଟା ହୁତ୍ୱାତି ଇମିନା ଦନ୍ଧଗଣନାଯ ଆରଦ୍ଧକାଲେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅୱିସଦତାଯ ସୁଖୁମସ୍ସାସାଦୀନଂ ଅପାକଟତଂ, ପଚ୍ଛା ୱିସଦକାଲେ ପାକଟତଞ୍ଚ ତେସୁ ଚ ପାକଟେସୁ ଦନ୍ଧଗଣନଂ ପହାଯ ସୀଘଗଣନା କାତବ୍ବାତି ଦସ୍ସେତି। ସୀଘଗଣନାଯ ନିପ୍ପରିଯାଯତୋ ନିରନ୍ତରପ୍ପୱତ୍ତି ଅପ୍ପନାୱୀଥିଯମେୱ, ନ କାମାୱଚରେ ଭୱଙ୍ଗନ୍ତରିକତ୍ତାତି ଆହ ''ନିରନ୍ତରପ୍ପୱତ୍ତଂ ୱିଯା''ତି। ପୁରିମନଯେନେୱାତି ସୀଘଗଣନାଯ। ଅନ୍ତୋ ପୱିସନ୍ତଂ ୱାତଂ ମନସିକରୋନ୍ତୋ ଅନ୍ତୋ ଚିତ୍ତଂ ପୱେସେତି ନାମ।

ଏତନ୍ତି ଏତଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସଜାତଂ। ଅନୁଗମନନ୍ତି ଫୁଟ୍ଠଟ୍ଠାନେ ମନସିକରଣମେୱ, ନ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ଅନୁୱତ୍ତନଂ, ତେନାହ – ''ତଞ୍ଚ ଖୋ ନ ଆଦିମଜ୍ଝପରିଯୋସାନାନୁଗମନୱସେନା''ତି। ଫୁସନାଠପନାୱସେନ ୱିସୁଂ ମନସିକାରୋ ନତ୍ଥୀତି ଇମିନା ଯଥା ଗଣନାଯ ଫୁସନାଯ ଚ ମନସିକରୋତି, ଏୱଂ ଅନୁବନ୍ଧନଂ ୱିନା କେୱଲଂ ଠପନାଯ ଚ ଫୁସନାଯ ଚ ମନସିକାରୋପି ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେନ୍ତେନ ଗଣନଂ ପଟିସଂହରିତ୍ୱା ଯାୱ ଅପ୍ପନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତାୱ ଅନୁବନ୍ଧନାଯ ଚ ଫୁସନାଯ ଚ ମନସିକରୋତି, ଅପ୍ପନାଯ ପନ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ଅନୁବନ୍ଧନାଯ ଠପନାଯ ଚ ମନସିକରୋତି ନାମାତି ଦୀପିତଂ ହୋତି, ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଅନୁବନ୍ଧନାଯ ୱିନା ଠପନାଯ ମନସିକାରୋ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ଅନୁବନ୍ଧନାଯ ଚ ଫୁସନାଯ ଚ ଠପନାଯ ଚ ମନସିକରୋତୀତି ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ । ଯା ଅଚ୍ଚନ୍ତାଯ ନ ମିନୋତି ନ ୱିନିଚ୍ଛିନତି, ସା ମାନସ୍ସ ସମୀପେତି ଉପମାନଂ ସିଦ୍ଧସାଦିସେନ ସାଧ୍ଯସାଧନଂ ଯଥା ଗୋ ୱିଯ ଗୱଯୋତି। ପଙ୍ଗୁଳୋତି ପୀଠସପ୍ପୀ। ଦୋଲାତି ପେଙ୍ଖୋଲୋ। କୀଳତନ୍ତି କୀଳନ୍ତାନଂ। ଉପନିବନ୍ଧନତ୍ଥମ୍ଭମୂଲେତି ନାସିକଗ୍ଗଂ ମୁଖନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଆଦିତୋ ପଭୁତୀତି ଉପମେଯ୍ଯତ୍ଥଦସ୍ସନତୋ ପଟ୍ଠାଯ। ନିମିତ୍ତନ୍ତି ଉପନିବନ୍ଧନନିମିତ୍ତଂ ନାସିକଗ୍ଗଂ, ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ୱା। ଅନାରମ୍ମଣମେକଚିତ୍ତସ୍ସାତି ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସାନଂ ଏକକ୍ଖଣେ ଅପ୍ପୱତ୍ତନତୋ ଏକସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ତଯୋପି ଆରମ୍ମଣଂ ନ ହୋନ୍ତି, ନିମିତ୍ତେନ ସହ ଅସ୍ସାସୋ ପସ୍ସାସୋ ୱାତି ଦ୍ୱେଯେୱ ଏକକ୍ଖଣେ ଆରମ୍ମଣଂ ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଜାନତୋ ଚ ତଯୋ ଧମ୍ମେତି ନିମିତ୍ତଂ ଅସ୍ସାସୋ ପସ୍ସାସୋତି ଇମେ ତଯୋ ଧମ୍ମେ ଆରମ୍ମଣକରଣୱସେନ ଅୱିଦନ୍ତସ୍ସ, ଚ-ସଦ୍ଦୋ ବ୍ଯତିରେକୋ, ତେନ ଏୱଞ୍ଚ ସତି ଅଯଂ ଅନିଟ୍ଠପ୍ପସଙ୍ଗୋତି ବ୍ଯତିରେକଂ ଦସ୍ସେତି। ଭାୱନାତି ଆନାପାନସ୍ସତିଭାୱନା।

କଥଂ ଇମେ...ପେ... ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତୀତି ଇଦଂ ପରିହାରଗାଥାଯ ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ କକଚୋପମାଯ (ମ। ନି। ୧।୨୨୨ ଆଦଯୋ) ୱିୱରିତୁଂ ପୁଚ୍ଛାଠପନଂ। ତତ୍ଥ କଥଂ-ସଦ୍ଦୋ ପଚ୍ଚେକଂ ଯୋଜେତବ୍ବୋ ''କଥମିମେ ଅୱିଦିତା...ପେ... କଥଂ ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତୀ''ତି। ପଧାନନ୍ତି ଭାୱନାନିପ୍ଫାଦକଂ ୱୀରିଯଂ। ପଯୋଗନ୍ତି ନୀୱରଣୱିକ୍ଖମ୍ଭକଂ ଭାୱନାନୁଯୋଗଂ। ୱିସେସନ୍ତି ଅରହତ୍ତପରିଯୋସାନୱିସେସଂ। ପଧାନନ୍ତି ରୁକ୍ଖସ୍ସ ଛେଦନୱୀରିଯଂ। ପଯୋଗନ୍ତି ତସ୍ସେୱ ଛେଦନକକିରିଯଂ। କିଞ୍ଚାପେତ୍ଥ ''ୱିସେସମଧିଗଚ୍ଛତୀ''ତି ଉପମାଯଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ, ତଥାପି ଅତ୍ଥତୋ ଯୋଜେତବ୍ବମେୱ। ଯଥା ରୁକ୍ଖୋତିଆଦି ଉପମାସଂସନ୍ଦନଂ। ନାସିକଗ୍ଗେ ୱା ମୁଖନିମିତ୍ତେ ୱାତି ଦୀଘନାସିକୋ ନାସିକଗ୍ଗେ, ଇତରୋ ମୁଖଂ ନିମିଯତି ଛାଦିଯତି ଏତେନାତି ମୁଖନିମିତ୍ତନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମେ ଉତ୍ତରୋଟ୍ଠେ।

ଇଦଂ ପଧାନନ୍ତି ଯେନ ୱୀରିଯାରମ୍ଭେନ କାଯୋପି ଚିତ୍ତମ୍ପି ଭାୱନାକମ୍ମସ୍ସ ଅରହଂ ଇଧ ପଧାନନ୍ତି ଫଲେନ ହେତୁଂ ଦସ୍ସେତି। ଉପକ୍କିଲେସାତି ନୀୱରଣା। ୱିତକ୍କାତି କାମୱିତକ୍କାଦିମିଚ୍ଛାୱିତକ୍କା, ନୀୱରଣପ୍ପହାନେନ ୱା ପଠମଜ୍ଝାନାଧିଗମଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱିତକ୍କୂପସମାପଦେସେନ ଦୁତିଯଜ୍ଝାନାଦୀନମଧିଗମମାହ। ଅଯଂ ପଯୋଗୋତି ଅଯଂ ଝାନାଧିଗମସ୍ସ ହେତୁଭୂତୋ କମ୍ମଟ୍ଠାନାନୁଯୋଗସଙ୍ଖାତୋ ପଯୋଗୋ। ସଂଯୋଜନା ପହୀଯନ୍ତୀତି ଦସପି ସଂଯୋଜନାନି ମଗ୍ଗପଅପାଟିଯା ସମୁଚ୍ଛେଦୱସେନ ପହୀଯନ୍ତି। ବ୍ଯନ୍ତୀ ହୋନ୍ତୀତି ତଥା ସତ୍ତପି ଅନୁସଯା ଭଙ୍ଗମତ୍ତସ୍ସପି ଅନୱସେସତୋ ୱିଗତନ୍ତା ହୋନ୍ତି। ଅଯଂ ୱିସେସୋତି ଇମଂ ସମାଧିଂ ନିସ୍ସାଯ ଅନୁକ୍କମେନ ଲବ୍ଭମାନୋ ଅଯଂ ସଂଯୋଜନପ୍ପହାନାଦିକୋ ଇମସ୍ସ ସମାଧିସ୍ସ ୱିସେସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ଇମେ ତଯୋ ଧମ୍ମାତିଆଦି ନିଗମନୱଚନଂ। ପରିପୁଣ୍ଣାତି ସୋଳସନ୍ନଂ ୱତ୍ଥୂନଂ ପାରିପୂରିଯା ସବ୍ବସୋ ପୁଣ୍ଣା। ଅନୁପୁବ୍ବନ୍ତି ଅନୁକ୍କମେନ। ପରିଚିତାତି ପରିଚିଣ୍ଣା। ଇମଂ ଲୋକନ୍ତି ଖନ୍ଧାଦିଲୋକଂ ପଞ୍ଞାପଭାସେନ ପଭାସେତି।

ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ। ଅସ୍ସାତି ଉପମାଭୂତସ୍ସ କକଚସ୍ସ। ଆନଯନେ ପଯୋଜନନ୍ତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ନିମିତ୍ତନ୍ତି ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ। ଅୱସେସଝାନଙ୍ଗପଟିମଣ୍ଡିତାତି ୱିତକ୍କାଦିଅୱସେସଝାନଙ୍ଗପଟିମଣ୍ଡିତାତି ୱଦନ୍ତି। ୱିଚାରାଦୀହୀତି ପନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ନିପ୍ପରିଯାଯେନ ୱିତକ୍କସ୍ସ ଅପ୍ପନାଭାୱତୋ। ସୋ ହି ''ଅପ୍ପନା ବ୍ଯପ୍ପନା''ତି ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ। ଏୱଞ୍ଚି ସତି ଅୱସେସ-ସଦ୍ଦୋ ଉପପନ୍ନୋ ହୋତି, ୱିତକ୍କସମ୍ପଯୋଗତୋ ୱା ଝାନଙ୍ଗେସୁ ପଧାନଭୂତୋ ସମାଧି ଅପ୍ପନାତି କତ୍ୱା ''ଅୱସେସଝାନଙ୍ଗପଟିମଣ୍ଡିତା ଅପ୍ପନାସଙ୍ଖାତା ଠପନା ଚ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। କସ୍ସଚି ପନ ଗଣନାୱସେନେୱ ମନସିକାରକାଲତୋ ପଭୁତୀତି ଏତ୍ଥ ''ଅନୁକ୍କମତୋ...ପେ... ପତ୍ତଂ ୱିଯ ହୋତୀ''ତି ଉପରି ୱକ୍ଖମାନୋ ଗନ୍ଥୋ ପୁରାଣପୋତ୍ଥକେସୁ ଦିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ଅଯଂ ପାଠୋ ଏତ୍ଥାପି ଲିଖିତବ୍ବୋ, ଲେଖକାନଂ ପନ ଦୋସେନ ଗଳିତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଓଳାରିକେ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ନିରୁଦ୍ଧେତିଆଦି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯମ୍ପି ୱିଚେତବ୍ବାକାରପ୍ପତ୍ତସ୍ସ କାଯସଙ୍ଖାରସ୍ସ ୱିଚଯନୱିଧିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଆନୀତଂ। ଦେସତୋତି ପୁବ୍ବେ ଫୁସନୱସେନ ଗହିତଟ୍ଠାନତୋ। ନିମିତ୍ତଂ ପଟ୍ଠପେତବ୍ବନ୍ତି

ପୁବ୍ବେ ଗହିତାକାରନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହିକା ସଞ୍ଞା ଫୁସନଟ୍ଠାନେ ପଟ୍ଠପେତବ୍ବା। ଇମମେୱ ହି ଅତ୍ଥୱସନ୍ତି ଇମଂ ଅନୁପଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ଉପଟ୍ଠାନୱିଧିସଙ୍ଖାତଂ କାରଣଂ ପଟିଚ୍ଚ। ଇତୋତି ଆନାପାନକମ୍ମଟ୍ଠାନତୋ। ଗରୁକତା ଚ ଭାୱନାଦୁକ୍କରତାଯାତି ଆହ ''ଗରୁକଭାୱନ''ନ୍ତି। ଚରିତ୍ୱାତି ଗୋଚରଂ ଗହେତ୍ୱା। ନିମିତ୍ତନ୍ତି ଉଗ୍ଗହନିମିତ୍ତଂ, ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତଂ ୱା। ଉଭଯମ୍ପି ହି ଇଧ ଏକଜ୍ଝଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ହି ତୂଲପିଚୁଆଦିଉପମତ୍ତଯଂ ଉଗ୍ଗହେ ଯୁଜ୍ଜତି, ସେସଂ ଉଭଯତ୍ଥ।

ତାରକରୂପଂ ୱିଯାତି ତାରକାଯ ସରୂପଂ ୱିଯ। ସଞ୍ଞାନାନତାଯାତି ନିମିତ୍ତୁପଟ୍ଠାନତୋ ପୁବ୍ବେ ପୱତ୍ତସଞ୍ଞାନଂ ନାନତାଯ। ସଞ୍ଞଜନ୍ତି ଭାୱନାସଞ୍ଞାଯ ପରିକପ୍ପିତଂ, ନ ଉପ୍ପାଦିତଂ ଅୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା, ତେନାହ ''ନାନତୋ ଉପଟ୍ଠାତୀ''ତି। ଏୱଂ ହୋତୀତି ଭାୱନମନୁଯୁତ୍ତସ୍ସ ଏୱଂ ଉପଟ୍ଠାତି। ଏୱନ୍ତି ଏୱଂ ସତି, ଯଥାୱୁତ୍ତନଯେନ ନିମିତ୍ତେ ଏୱ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଠପନେ ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତୋ ପଭୁତୀତି ଇତୋ ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତିତୋ ପଟ୍ଠାଯ। ନିମିତ୍ତେତି ପଟିଭାଗନିମିତ୍ତେ। ଠପଯନ୍ତି ଠପନାୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ଠପେନ୍ତୋ। ନାନାକାରନ୍ତି ''ଚତ୍ତାରୋ ୱଣ୍ଣା''ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ ନାନାକାରଂ। ୱିଭାୱଯନ୍ତି ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ଅନ୍ତରଧାପେନ୍ତୋ। ନିମିତ୍ତୁପ୍ପତ୍ତିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହି ତେ ଆକାରା ଅମନସିକରୋତୋ ଅନ୍ତରହିତା ୱିଯ ହୋନ୍ତି। ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେତି ଅସ୍ସାସେ ପସ୍ସାସେ ଚ ଯୋ ନାନାକାରୋ, ତଂ ୱିଭାୱଯଂ ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସସମ୍ଭୂତେ ୱା ନିମିତ୍ତେ ଚିତ୍ତଂ ଠପଯଂ ସକଂ ଚିତ୍ତଂ ନିବନ୍ଧତି ନାମାତି ଯୋଜନା। କେଚି ପନ ୱିଭାୱଯନ୍ତି ଏତସ୍ସ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ୱିଦିତଂ ପାକଟଂ କରୋନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି, ତଂ ପୁବ୍ବଭାଗୱସେନ ଯୁଜ୍ଜେଯ୍ଯ। ଅଯଞ୍ହେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ଅସ୍ସାସପସ୍ସାସେ ନାନାକାରଂ ୱିଭାୱେନ୍ତୋ ପଜାନନ୍ତୋ ତତ୍ଥ ଯଂ ଲଦ୍ଧଂ ନିମିତ୍ତଂ, ତସ୍ମିଂ ଚିତ୍ତଂ ଠପେନ୍ତୋ ଅନୁକ୍କମେନ ସକଂ ଚିତ୍ତଂ ନିବନ୍ଧତି ଅପ୍ପେତୀତି।

କିଲେସାତି ଅୱସେସକିଲେସା। ସନ୍ନିସିନ୍ନାୱେୱାତି ଅଲଦ୍ଧନୀୱରଣସହାଯା ଓଲୀନାୱେୱ। ଉପଚାରଭୂମିଯନ୍ତି ଉପଚାରାୱତ୍ଥାଯଂ। ଲକ୍ଖଣତୋତି ୱିକ୍ଖମ୍ଭନାଦିସଭାୱତୋ ୱା ଅନିଚ୍ଚାଦିସଭାୱତୋ ୱା। ଗୋଚରୋତି ଭିକ୍ଖାଚାରଗାମୋ। ଯତ୍ଥ ଦୁଲ୍ଲଭା ସପ୍ପାଯଭିକ୍ଖା, ସୋ ଅସପ୍ପାଯୋ, ଇତରୋ ସପ୍ପାଯୋ। ଭସ୍ସନ୍ତି ଦସକଥାୱତ୍ଥୁନିସ୍ସିତଂ ଭସ୍ସଂ, ତଂ ସପ୍ପାଯଂ, ଇତରମସପ୍ପାଯଂ। ସେସେସୁ ଆୱାସାଦୀସୁ ଯତ୍ଥ ଯତ୍ଥ ଅସମାହିତଂ ଚିତ୍ତଂ ସମାଧିଯତି, ତଂ ତଂ ସପ୍ପାଯଂ, ଇତରମସପ୍ପାଯନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଯସ୍ସ ପନ ଏୱଂ ସତ୍ତୱିଧଂ ଅସପ୍ପାଯଂ ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ସପ୍ପାଯମେୱ ସେୱନ୍ତସ୍ସପି ଅପ୍ପନା ନ ହୋତି, ତେନ ସମ୍ପାଦେତବ୍ବଂ ଦସୱିଧଂ ଅପ୍ପନାକୋସଲ୍ଲଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ୱତ୍ଥୁୱିସଦକିରିଯାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁୱିସଦକିରିଯା ନାମ କେସନଖଚ୍ଛେଦନାଦୀହି ଅଜ୍ଝତ୍ତିକସ୍ସ ସରୀରୱତ୍ଥୁସ୍ସ, ଚୀୱରସେନାସନାଦିଧୋୱନପରିକମ୍ମାଦୀହି ବାହିରୱତ୍ଥୁସ୍ସ ଚ ୱିସଦଭାୱକରଣଂ। ଏୱଞ୍ହି ଞାଣମ୍ପି ୱିସଦକିଚ୍ଚନିପ୍ଫତ୍ତିକରଂ ହୋତି। ଇନ୍ଦ୍ରିଯସମତ୍ତପଟିପାଦନତା ନାମ ସଦ୍ଧାଦୀନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନଂ ସମଭାୱକରଣଂ। ନିମିତ୍ତକୁସଲତା ନାମ ଭାୱନାଯ ଲଦ୍ଧନିମିତ୍ତସ୍ସ ରକ୍ଖଣକୋସଲ୍ଲଂ। ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ନିଗ୍ଗହେତବ୍ବନ୍ତିଆଦୀସୁ ଯସ୍ମିଂ ସମଯେ ଚିତ୍ତଂ ଅଚ୍ଚାରଦ୍ଧୱୀରିଯତାଦୀହି କାରଣେହି ଉଦ୍ଧତତାଯ ନିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ, ତଦା ଧମ୍ମୱିଚଯସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାଦଯୋ ତଯୋ ଅଭାୱେତ୍ୱା ପସ୍ସଦ୍ଧାଦୀନଂ ତିଣ୍ଣଂ ଭାୱନେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ନିଗ୍ଗଣ୍ହନା ହୋତି। ଯଦାସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଅତିସିଥିଲୱୀରିଯତାଦୀହି ଲୀନତାଯ ପଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ, ତଦା ପସ୍ସଦ୍ଧିସମ୍ବୋଜ୍ଝଙ୍ଗାଦଯୋ ତଯୋ ଅଭାୱେତ୍ୱା ଧମ୍ମୱିଚଯାଦୀନଂ ତିଣ୍ଣଂ ଭାୱନେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ପଗ୍ଗଣ୍ହନଂ ହୋତି। ଯଦାସ୍ସ ପଞ୍ଞାପଯୋଗମନ୍ଦତାଦୀହି ନିରସ୍ସାଦଂ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ତଦା ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅଟ୍ଠସଂୱେଗୱତ୍ଥୁପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାଦିନା (ଅ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୧।୧।୪୧୮) ସମ୍ପହଂସନସଙ୍ଖାତା ସଂୱେଜନା ହୋତି। ଯଦା ପନସ୍ସ ଏୱଂ ପଟିପଜ୍ଜନତୋ ଅଲୀନଂ ଅନୁଦ୍ଧତଂ ଅନିରସ୍ସାଦଂ ଆରମ୍ମଣେ ସମପ୍ପୱତ୍ତଂ ସମଥୱୀଥିପଟିପନ୍ନଞ୍ଚ ଚିତ୍ତଂ ହୋତି, ତଦା ତସ୍ସ ପଗ୍ଗହନିଗ୍ଗହସମ୍ପହଂସନେସୁ ଅବ୍ୟାପାରତାସମାପଜ୍ଜନେନ ଅଜ୍ଝୁପେକ୍ଖନା ହୋତି।

ତଦଧିମୁତ୍ତତା ନାମ ସମାଧିଅଧିମୁତ୍ତତା, ସମାଧିନିନ୍ନପୋଣପବ୍ଭାରତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ତାତି ଏତିସ୍ସଂ କାଯାନୁପସ୍ସନାଯଂ।

ପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ପତ୍ତୁକାମୋତି ଫଲଂ ଅଧିଗନ୍ତୁକାମୋ ସମାପଜ୍ଜିତୁକାମୋ ଚ। ତତ୍ଥ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣାୱିୱଟ୍ଟନାୱସେନ ପଠମଂ ମଗ୍ଗାନନ୍ତରଫଲଂ ଅଧିଗନ୍ତୁକାମୋ। ତତୋ ପରଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖଣୱସେନ ଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସମାପଜ୍ଜିତୁକାମୋପୀତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଆୱଜ୍ଜନସମାପଜ୍ଜନ…ପେ… ୱସିପ୍ପତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପଟିଲଦ୍ଧଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ୱିତକ୍କାଦୀସୁ ଝାନଙ୍ଗେସୁ ଏକେକଂ ଆୱଜ୍ଜଯତୋ ଭୱଙ୍ଗଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନାୱଜ୍ଜନାନନ୍ତରଂ ୱିତକ୍କାଦୀସୁ ଯଥାୱଜ୍ଜିତଝାନଙ୍ଗାରମ୍ମଣାନି କାମାୱଚରଜୱନାନି ଭୱଙ୍ଗନ୍ତରିତାନି ଯଦା ନିରନ୍ତରଂ ପୱତ୍ତନ୍ତି, ଅଥସ୍ସ ଆୱଜ୍ଜନୱସୀ ସିଦ୍ଧା ହୋତି। ତଂ ପନ ଝାନଂ ସମାପଜ୍ଜିତୁକାମତାନନ୍ତରଂ ସୀଘଂ ସମାପଜ୍ଜନସମତ୍ଥତା ସମାପଜ୍ଜନୱସୀ ନାମ। ଅଚ୍ଛରାମତ୍ତଂ ୱା ଦସଚ୍ଛରାମତ୍ତଂ ୱା ଖଣଂ ଝାନଂ ଠପେତୁଂ ସମତ୍ଥତା ଅଧିଟ୍ଠାନୱସୀ ନାମ। ତଥେୱ ଲହୁଂ ଖଣଂ ଝାନସମଙ୍ଗୀ ହୁତ୍ୱା ଝାନତୋ ଭୱଙ୍ଗୁପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ୱୁଟ୍ଠାତୁଂ ସମତ୍ଥତା ୱୁଟ୍ଠାନୱସୀ ନାମ। ''ଏତ୍ତକମେୱ ଖଣଂ ସମାପଜ୍ଜିସ୍ସାମୀ''ତି, ''ଏତ୍ତକମେୱ ଖଣଂ ଝାନସମଙ୍ଗୀ ହୁତ୍ୱା ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠହିସ୍ସାମୀ''ତି ଚ ପୱତ୍ତପୁବ୍ବପରିକମ୍ମଭେଦେନେତ୍ଥ ଅଧିଟ୍ଠାନୱୁଟ୍ଠାନୱସିଯୋ ଭିନ୍ନା, ନ ସରୂପଭେଦେନ, ଯା ''ସମାପତ୍ତିକୁସଲତା, ୱୁଟ୍ଠାନକୁସଲତା''ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣୱସୀ ପନ ଆୱଜ୍ଜନୱସିଯା ଏୱ ୱୁତ୍ତା। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣୱୀଥିଯଞ୍ହି ସୀଘଂ ଆୱଜ୍ଜନୁପ୍ପତ୍ତିଯା ଆୱଜ୍ଜନୱସୀ ତଦନନ୍ତରାନଂ ଜୱନାନଂ ସମୁପ୍ପତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣୱସୀତି ଆୱଜ୍ଜନୱସୀସିଦ୍ଧିଯାୱ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣୱସୀ ସିଦ୍ଧା ଏୱ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଝାନଙ୍ଗାନି ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱାତି ଝାନଚିତ୍ତସମ୍ପଯୁତ୍ତାନି ଝାନଙ୍ଗାନି ଲକ୍ଖଣାଦିୱସେନ ପରିଗ୍ଗହେତ୍ୱା। ତେସଞ୍ଚ ନିସ୍ସଯନ୍ତି ତେସଂ ୱତ୍ଥୁନିସ୍ସଯାନଂ ଭୂତାନଂ ନିସ୍ସଯଂ। ଇଦଞ୍ଚ କରଜକାଯସ୍ସ ୱତ୍ଥୁଦସକସ୍ସ ଭୂତନିସ୍ସଯତ୍ତା ସୁତ୍ତନ୍ତନଯେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପଟ୍ଠାନନଯେନ। ନ ହି କଲାପନ୍ତରଗତାନି ଭୂତାନି କଲାପନ୍ତରଗତାନଂ ଭୂତାନଂ ନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯା ହୋନ୍ତି, ସୁତ୍ତନ୍ତନଯେନ ପନ ଉପନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯୋତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ପଟ୍ଠାନେ ହି ଅସଙ୍ଗହିତା ସବ୍ବେ ପଚ୍ଚଯା ସୁତ୍ତନ୍ତିକନଯେନ ଉପନିସ୍ସଯପଚ୍ଚଯେ ସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତଂନିସ୍ସିତରୂପାନୀତି ଉପାଦାରୂପାନି। ଯଥାପରିଗ୍ଗହିତରୂପୱତ୍ଥୁଦ୍ୱାରାରମ୍ମଣଂ ୱାତି ଏତ୍ଥ ଯଥାପରିଗ୍ଗହିତକେସାଦିରୂପାରମ୍ମଣଂ ତତୋ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯୱତ୍ଥାରମ୍ମଣଞ୍ଚ ତନ୍ନିସ୍ସଯକରଜକାଯପଅଗ୍ଗହମୁଖେନ ଉପଟ୍ଠିତଚକ୍ଖାଦିଦ୍ୱାରଞ୍ଚ ସସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମୱିଞ୍ଞାଣଂ ୱାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। କମ୍ମାରଗଗ୍ଗରୀତି କମ୍ମାରାନଂ ଅଗ୍ଗିଧମନଭସ୍ତା। ତଜ୍ଜନ୍ତି ତଦନୁରୂପଂ। ତସ୍ସାତି ନାମରୂପସ୍ସ। ତଂ ଦିସ୍ୱାତି ଅୱିଜ୍ଜାତଣ୍ହାଦିପଚ୍ଚଯଂ ଦିସ୍ୱା। କଙ୍ଖଂ ୱିତରତୀତି ଅହୋସିଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଅତୀତମଦ୍ଧାନନ୍ତିଆଦିନଯପ୍ପୱତ୍ତଂ (ମ॰ ନି॰ ୧।୧୮; ସଂ॰ ନି॰ ୨।୨୦) ସୋଳସୱତ୍ଥୁକଂ ୱିଚିକିଚ୍ଛଂ ଅତିକ୍କମତି। କଲାପସମ୍ମସନୱସେନାତି ଯଂ କିଞ୍ଚି ରୂପଂ ଅତୀତାନାଗତପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନନ୍ତିଆଦିନା (ମ॰ ନି॰ ୧।୩୬୧; ୩। ୮୬, ୮୯; ଅ॰ ନି॰ ୪।୧୮୧) ପଞ୍ଚସୁ ଖନ୍ଧେସୁ ଅତୀତାଦିକୋଟ୍ଠାସଂ ଏକେକକଲାପତୋ ଗହେତ୍ୱା ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ସମ୍ମସନଂ କଲାପସମ୍ମସନଂ, ତସ୍ସ ୱସେନ। ପୁବ୍ବଭାଗେତି ପଟିପଦାଞାଣଦସ୍ସନୱିସୁଦ୍ଧିପରିଯାପନ୍ନାଯ ଉଦଯବ୍ବଯାନୁପସ୍ସନାଯ ପୁବ୍ବଭାଗେ। ଓଭାସାଦଯୋତି ଓଭାସୋ ଞାଣଂ ପୀତି ପସ୍ସଦ୍ଧି ସୁଖଂ ଅଧିମୋକ୍ଖୋ ପଗ୍ଗହୋ ଉପେକ୍ଖା ଉପଟ୍ଠାନଂ ନିକନ୍ତି ଚ। ତତ୍ଥ ଅଧିମୋକ୍ଖୋତି ସଦ୍ଧା। ଉପଟ୍ଠାନନ୍ତି ସତି। ଉପେକ୍ଖାତି ତତ୍ରମଜ୍ଝତ୍ତତା। ଏତ୍ଥ ଚ ଓଭାସାଦଯୋ ନୱ ନିକନ୍ତିସଙ୍ଖାତତଣ୍ହୁପକ୍କିଲେସୱତ୍ଥୁତାଯ ଉପକ୍କିଲେସା ୱୁତ୍ତା , ନିକନ୍ତି ପନ ଉପକ୍କିଲେସତାଯ ତବ୍ବତ୍ଥୁତାଯ ଚ। ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ ଆଦୀନୱାନୁପସ୍ସନାପୁବ୍ବଙ୍ଗମାଯ ନିବ୍ବିଦାନୁପସ୍ସନାଯ ନିବ୍ବିନ୍ଦନ୍ତୋ। ମୁଞ୍ଚିତୁକମ୍ୟତାପଟିସଙ୍ଖାନୁପସ୍ସନାସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖାନୁଲୋମଞାଣାନଂ ଚିଣ୍ଣପରିଯନ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନଗୋତ୍ରଭୁଞାଣାନନ୍ତରଂ ଉପ୍ପନ୍ନେନ ମଗ୍ଗଞାଣେନ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରେସୁ ୱିରଜ୍ଜନ୍ତୋ ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋ। ଫଲକ୍ଖଣେ ହି ୱିମୁତ୍ତୋ ନାମ ୱୁଚ୍ଚତି, ମଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ୱିମୁଚ୍ଚନ୍ତୋତି। ଏକୂନୱୀସତିଭେଦସ୍ସାତି ଚତୁନ୍ନଂ ମଗ୍ଗୱୀଥୀନଂ ଅନନ୍ତରଂ ପଚ୍ଚେକଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ମଗ୍ଗଫଲନିବ୍ବାନପହୀନାୱସିଟ୍ଠକିଲେସାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବାନଂ ୱସେନ ଏକୂନୱୀସତିଭେଦସ୍ସ। ଅରହତୋ ହି ଅୱସିଟ୍ଠକିଲେସାଭାୱେନ ଏକୂନୱୀସତିତା। ଅସ୍ସାତି ଆନାପାନକମ୍ମଟ୍ଠାନିକସ୍ସ।

ସପ୍ପୀତିକେ ଦ୍ୱେ ଝାନେତି ପୀତିସହଗତାନି ଚତୁକ୍କନଯେ ଦ୍ୱେ ପଠମଦୁତିଯଜ୍ଝାନାନି। ତସ୍ସାତି ତେନ ଯୋଗିନା। ସମାପତ୍ତିକ୍ଖଣେତି ସମାପନ୍ନକ୍ଖଣେ। ଆରମ୍ମଣତୋତି ପଟିଭାଗାରମ୍ମଣଗ୍ଗହଣମୁଖେନ ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି, ଆରମ୍ମଣସ୍ସ ପଟିସଂୱିଦିତତ୍ତା। ଆରମ୍ମଣେ ହି ୱିଦିତେ ତବ୍ବିସଯା ଚିତ୍ତଚେତସିକା ଧମ୍ମା ସଯଂ ଅତ୍ତନୋ ପଟିସଂୱିଦିତା ନାମ ହୋନ୍ତି ସଲକ୍ଖଣତୋ ସାମଞ୍ଞଲକ୍ଖଣତୋ ଚ ପଚ୍ଛା ଗହଣେ ସମ୍ମୋହାଭାୱତୋ। ୱିପସ୍ସନାକ୍ଖଣେତି ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାଯ ୱିସଯତୋ ଦସ୍ସନକ୍ଖଣେ। ଏୱଂ ପୀତିଂ ଅନିଚ୍ଚାଦିୱସେନ ଗହଣମେୱ ଅସମ୍ମୋହତୋ ପୀତିପଟିସଂୱେଦନଂ ନାମ।

ଦୀଘଂଅସ୍ସାସୱସେନାତି ଦୀଘସ୍ସ ଅସ୍ସାସସ୍ସ ଆରମ୍ମଣଭୂତସ୍ସ ୱସେନ, ପଜାନତୋ ସା ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଚିତ୍ତସ୍ସ ଏକଗ୍ଗତଂ ଅୱିକ୍ଖେପଂ ପଜାନତୋତି ଝାନପରିଯାପନ୍ନଂ ଅୱିକ୍ଖେପାପନ୍ନଂ ନାମ ଚିତ୍ତସ୍ସେକଗ୍ଗତଂ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତାଯ ପଞ୍ଞାଯ ପଜାନତୋ। ଯଥେୱ ହି ଆରମ୍ମଣମୁଖେନ ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତି, ଏୱଂ ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତଧମ୍ମାପି ପଟିସଂୱିଦିତା ଏୱ ହୋନ୍ତୀତି। ସତି ଉପଟ୍ଠିତା ହୋତୀତି ଦୀଘଂ ଅସ୍ସାସୱସେନ ଝାନସମ୍ପଯୁତ୍ତା ସତି ତସ୍ସ ଆରମ୍ମଣେ ଉପଟ୍ଠିତା ତଦାରମ୍ମଣଜ୍ଝାନେପି ଉପଟ୍ଠିତା ନାମ ହୋତୀତି। ଦୀଘଂ ପସ୍ସାସୱସେନାତିଆଦୀସୁପି ଇମିନାୱ ନଯେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ଦସ୍ସିତଂ ପୀତିପଟିସଂୱେଦନଂ ଆରମ୍ମଣତୋ ଅସମ୍ମୋହତୋ ଚ ୱିଭାଗତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ଆୱଜ୍ଜତୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଆୱଜ୍ଜତୋତି ଝାନଂ ଆୱଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସ। ସା ପୀତୀତି ସା ଝାନପରିଯାପନ୍ନା ପୀତି। ଜାନତୋତି ସମାପନ୍ନକ୍ଖଣେ ଆରମ୍ମଣମୁଖେନ ଜାନତୋ, ତସ୍ସ ସା ପୀତି ପଟିସଂୱିଦିତା ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପସ୍ସତୋତି ଦସ୍ସନଭୂତେନ ଞାଣେନ ଝାନତୋ ୱୁଟ୍ଠାଯ ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସ। ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖତୋତି ଝାନଂ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ। ଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହତୋତି ''ଏତ୍ତକଂ ୱେଲଂ ଝାନସମଙ୍ଗୀ ଭୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଝାନଚିତ୍ତଂ ଅଧିଟ୍ଠହନ୍ତସ୍ସ। ଏୱଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ୱସିଭାୱାନଂ ୱସେନ ଝାନସ୍ସ ପଜାନନମୁଖେନ ଆରମ୍ମଣତୋ ପୀତିଯା ପଟିସଂୱେଦନା ଦସ୍ସିତା। ଅଧିମୁଚ୍ଚତୋତି ସଦ୍ଦହନ୍ତସ୍ସ, ସମଥୱିପସ୍ସନାୱସେନାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ୱୀରିଯଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହତୋତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅଭିଞ୍ଞେଯ୍ୟନ୍ତି ୱିସିଟ୍ଠାଯ ପଞ୍ଞାଯ ଜାନିତବ୍ବଂ ଚତୁସଚ୍ଚଂ ୱିପସ୍ସନାପଞ୍ଞାପୁବ୍ବଙ୍ଗମାଯ ମଗ୍ଗପଞ୍ଞାଯ ଅଭିଜାନତୋତିଆଦି ଯୋଜନା। ଏୱଂ ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟନ୍ତିଆଦୀସୁପି ପରିଜାନତୋତିଆଦିନା ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ତତ୍ଥ ପରିଞ୍ଞେଯ୍ୟନ୍ତି ଦୁକ୍ଖସଚ୍ଚଂ। ଅୱସେସପଦାନୀତି ସୁଖପଟିସଂୱେଦୀ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂୱେଦୀତି ପଦାନି।

ୱେଦନାଦଯୋତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ସଞ୍ଞା ଗହିତା, ତେନାହ ''ଦ୍ୱେ ଖନ୍ଧା''ତି। ୱିପସ୍ସନାଭୂମିଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତି କାଯିକସୁଖାଦିସୀସେନ ପକିଣ୍ଣକସଙ୍ଖାରଦସ୍ସନତୋ ୱୁତ୍ତଂ ସମଥେ କାଯିକସୁଖାଭାୱତୋ। ସୋତି ପସ୍ସମ୍ଭନପରିଯାଯେନ ୱୁତ୍ତୋ ନିରୋଧୋ। ୱୁତ୍ତନଯେନାତି ଇମସ୍ସ ହି ଭିକ୍ଖୁନୋ ପୁବ୍ବେ ଅପରିଗ୍ଗହିତକାଲେତିଆଦିନା (ପାରା॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୨।୧୬୫) କାଯସଙ୍ଖାରେ ୱୁତ୍ତନଯେନ। ପୀତିସୀସେନ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତାତି ପୀତିଅପଦେସେନ ୱେଦନା ୱୁତ୍ତା, ସୁଖଗ୍ଗହଣତୋ ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାପସଙ୍ଗତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଦ୍ୱୀସୁ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଦେସୂତି ''ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାରପଟିସଂୱେଦୀ ପସ୍ସମ୍ଭଯଂ ଚିତ୍ତସଙ୍ଖାର''ନ୍ତି ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ। ସଞ୍ଞାସମ୍ପଯୁତ୍ତା ୱେଦନାତି ୱେଦନାନୁପସ୍ସନାଭାୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ଚିତ୍ତପଟିସଂୱେଦିତା ୱେଦିତବ୍ବାତି ଆରମ୍ମଣତୋ ଅସମ୍ମୋହତୋତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତନଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଚିତ୍ତନ୍ତି ଝାନସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ୱିପସ୍ସନାସମ୍ପଯୁତ୍ତଞ୍ଚ ଚିତ୍ତଂ। ଆମୋଦେତୀତି ସମ୍ପଯୁତ୍ତାଯ ପୀତିଯା ଝାନୱିସଯାଯ ମୋଦେତି। ୱିପସ୍ସନାକ୍ଖଣେତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତଭଙ୍ଗାନୁପସ୍ସନକ୍ଖଣେ।

ଆନାପାନସ୍ସତିସମାଧିକଥାୱଣ୍ଣନାନୟୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୧୬୬। ଯଦିପି ଅରିଯା ନେୱ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱା ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେନ୍ତି, ନାପି ପରେହି ସମାଦପେନ୍ତି, ତଥାପି ଯଥାୱୁତ୍ତେହି ତୀହି ପକାରେହି ମତାନଂ ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ଅନ୍ତରେ ମିଗଲଣ୍ଡିକେନ ମାରିତାନଂ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲାନମ୍ପି ଅତ୍ଥିତାଯ "ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲମିସ୍ସକତ୍ତା"ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଥ ୱା ପୁଥୁଜ୍ଜନକାଲେ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତାନଂ ଘାତେତ୍ୱା ମରଣସମଯେ ୱିପସ୍ସନଂ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ମତାନମ୍ପି ସବ୍ଭାୱତୋ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ପଦଭାଜନୀଯୱଣ୍ଣନା

୧୭୨।ବ୍ୟଞ୍ଜନେ ଆଦରଂ ଅକତ୍ୱାତି ଜାନିତ୍ୱା ସଞ୍ଜାନିତ୍ୱାତିଆଦିନା ବ୍ୟଞ୍ଜନାନୁରୂପଂ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ପାଣୋତି ଜାନନ୍ତୋତି ଇଦଂ ମନୁସ୍ସୋତି ଅଜାନିତ୍ୱାପି କେୱଲଂ ସତ୍ତସଞ୍ଞାଯ ଏୱ ପାରାଜିକଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱଧକଚେତନାୱସେନ ଚେତେତ୍ୱାତି "ଇମଂ ମାରେମୀ"ତି ୱଧକଚେତନାଯ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା। ପକପ୍ପେତ୍ୱାତି "ୱଧାମି ନ"ନ୍ତି ଏୱଂ ଚିତ୍ତେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ଅଭିୱିତରିତ୍ୱାତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା, ତେନାହ "ନିରାସଙ୍କଚିତ୍ତଂ ପେସେତ୍ୱା"ତି। ସିଖାପ୍ପତ୍ତୋ ଅତ୍ଥୋତି ସଞ୍ଚିଚ୍ଚାତି ପୁବ୍ବକାଲକିରିଯାୱସେନ ୱୁତ୍ତସ୍ସାପି ୱୀତିକ୍କମଭୂତସ୍ସ ଅପରକାଲକିରିଯାଯୁତ୍ତଦସ୍ସନେନ କୋଟିପ୍ପତ୍ତୋ ଅତ୍ଥୋ। ଜାତିଉଣ୍ଣା ନାମ ତଦହୁଜାତଏଳକସ୍ସ ଲୋମଂ। ଏୱଂ ୱଣ୍ଣପ୍ପଟିଭାଗନ୍ତି ଏୱଂ ୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନଂ। ତତୋ ୱା ଉଦ୍ଧନ୍ତି ଦୁତିଯସତ୍ତାହାଦୀସୁ ଅବ୍ବୁଦାଦିଭାୱପ୍ପତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପରିହୀନୱେଗସ୍ସ ସନ୍ତାନସ୍ସ ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀତି ସହକାରୀପଚ୍ଚଯୋ ହୋତି, ନ ଜନକୋ। କମ୍ମମେୱ ହି ଖଣେ ଖଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାନଂ କମ୍ମଜରୂପାନଂ ଜନକପଚ୍ଚଯୋ, ତଞ୍ଚ ପୱତ୍ତିଯଂ ପୁବ୍ବେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଠିତଂ ଅନୁପହତଂ ଚତୁସନ୍ତତିରୂପଂ ସହକାରୀପଚ୍ଚଯଂ ଲଭିତ୍ୱାୱ କାତୁଂ ସକ୍କୋତି, ନ ଅଞ୍ଞଥା, ଯେନ କେନଚି ୱିରୋଧିପଚ୍ଚଯେନ ନିରୁଦ୍ଧଚକ୍ଖାଦିପ୍ପସାଦାନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି କମ୍ମଂ ଚକ୍ଖାଦିକଂ ଜନେତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ସିଦ୍ଧମେୱ ହୋତି।

ଅତିପାତେନ୍ତୋତି ଅତିପାତେନ୍ତୋ ୱିନାସେନ୍ତୋ। ୱୁତ୍ତପକାରମେୱାତି ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯାତିପାତନୱିଧାନଂ ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରମେୱ। ସରସେନେୱ ପତନସଭାୱସ୍ସ ସଣିକଂ ପତିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଅତୀୱ ପାତନଂ ସୀଘପାତନଂ ଅତିପାତୋ, ପାଣସ୍ସ ଅତିପାତୋ ପାଣାତିପାତୋ। ଆଥବ୍ବଣିକାତି ଅଥବ୍ବଣୱେଦିନୋ। ଅଥବ୍ବଣନ୍ତି ଅଥବ୍ବଣୱେଦୱିହିତଂ। ମନ୍ତଂ ପଯୋଜେନ୍ତୀତି ଅଲୋଣଭୋଜନଦବ୍ଭସଯନସୁସାନଗମନାଦୀହି ପଯୋଗେହି ମନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତେନ୍ତି, ତେନ ଯଥିଚ୍ଛିତପାଣୱଧାଦିଫଲଂ ଉପପଜ୍ଜତି, ତସ୍ମା ତଂ କାଯୱଚୀକମ୍ମେସୁ ପୱିଟ୍ଠଂ। ଇତିନ୍ତି ପୀଳଂ। ଉପଦ୍ଦୱନ୍ତି ତତୋ ଅଧିକତରଂ ପୀଳଂ। ପଜ୍ଜରକନ୍ତି ୱିସମଜ୍ଜରଂ। ସୂଚିକନ୍ତି ସୂଚୀହି ୱିଯ ୱିଜ୍ଝମାନଂ ସୂଲଂ। ୱିସୂଚିକନ୍ତି ସସୂଲଂ ଆମାତିସାରଂ। ପକ୍ଖନ୍ଦିଯନ୍ତି ରତ୍ତାତିସାରଂ। ୱିଜ୍ଜଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱାତି ଗନ୍ଧାରୱିଜ୍ଜାଦିକଂ ଅତ୍ତନୋ ୱିଜ୍ଜଂ କତୂପଚାରଂ ମନ୍ତପଠନକ୍କମେନ ପରିଜପ୍ପିତ୍ୱା। ତେହୀତି ତେହି ୱତ୍ଥୂହି। ପଯୋଜନନ୍ତି ପୱତ୍ତନଂ। ଅହୋ ୱତାଯନ୍ତି ଅଯଂ ତଂ କୁଚ୍ଛିଗତଂ। ଗବ୍ଭନ୍ତି ଇଦଂ କୁଚ୍ଛିଗତଂ ଗବ୍ଭଂ। କୁଲୁମ୍ପସ୍ସାତି ଗବ୍ଭସ୍ସ, କୁଲସ୍ସେୱ ୱା, କୁଟୁମ୍ପସ୍ସାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଭାୱନାମଯିଦ୍ଧିଯାତି ଅଧିଟ୍ଠାନିଦ୍ଧିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ତେସଂ ଇଚ୍ଛାମତ୍ତନ୍ତି ସୁତ୍ତତ୍ଥତୋ ନ ସମେତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଥବ୍ବଣିଦ୍ଧିୱସେନେୱ ହି ସୁତ୍ତେ "ଇଦ୍ଧିମା ଚେତୋୱସିପ୍ପତ୍ତୋ"ତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଭାୱନାମଯିଦ୍ଧିୱସେନାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଇତରଥାତି ପରିଯେସେଯ୍ୟାତି ପଦସ୍ସ ଗୱେସନମତ୍ତମେୱ ଯଥାରୁତୱସେନ ଅତ୍ଥୋ ସିଯା, ତଦା ପରିଯିଟ୍ଠମତ୍ତେନ ପରିଯେସିତ୍ୱା ସତ୍ଥାଦୀନଂ ଲଦ୍ଧମତ୍ତେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସସନ୍ତି ହିଂସନ୍ତି ଏତେନାତି ସତ୍ଥନ୍ତି ୱଧୋପକରଣସ୍ସ ପାସାଣରଜ୍ଜୁଆଦିନୋ ସବ୍ବସ୍ସାପି ନାମନ୍ତି ଆହ ଲଗୁଳଆଦିଆଦି। ଲଗୁଳନ୍ତି ମୁଗ୍ଗରସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସତ୍ଥସଙ୍ଗହୋତି ମାତିକାଯଂ ସତ୍ଥହାରକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତସତ୍ଥସଙ୍ଗହୋ। ପରତୋ ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତାତି ପରତୋ ନିଗମନୱସେନ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଦୁତିଯପଦସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା। ଚିତ୍ତସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଦୀପନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତୋତି ଚିତ୍ତ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିଚିତ୍ତାଦିଅନେକତ୍ଥୱିସଯତ୍ତା ଇତରେହି ନିୱତ୍ତେତ୍ୱା ୱିଞ୍ଞାଣତ୍ଥଂ ନିଯମେତୁଂ ୱୁତ୍ତୋ।

୧୭୪।କମ୍ମୁନାବଜ୍ଝତୀତି ପାଣାତିପାତକମ୍ମୁନା ବଜ୍ଝତି, ତଂ କମ୍ମମସ୍ସ ସିଦ୍ଧନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଭଯଥାପୀତି ଉଦ୍ଦିସକାନୁଦ୍ଦିସକୱସେନ। ପଚ୍ଛା ୱା ତେନ ରୋଗେନାତି ଏତେନ ଅନାଗତମ୍ପି ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ଆରବ୍ଭ ପାଣାତିପାତସ୍ସ ପୱତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତି। ଏୱଞ୍ଚ "ଯଦା ସକ୍କୋତି, ତଦା ତଂ ଜୀୱିତା ୱୋରୋପେହୀ"ତି ଆଣତ୍ତିଯା ଚିରେନ ସମିଦ୍ଧିଯମ୍ପି ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେୟେୱ ପାଣାତିପାତୋ। ଓପାତଖଣନାଦିଥାୱରପଯୋଗେସୁ ପଯୋଗକରଣତୋ ପଚ୍ଛା ଗହିତପଟିସନ୍ଧିକସ୍ସାପି ସତ୍ତସ୍ସ ମରଣେ ପାଣାତିପାତୋ ଚ ଅନାଗତାରମ୍ମଣୋ ଉପପନ୍ନୋ ହୋତି। ଯଂ ପନ ସିକ୍ଖାପଦୱିଭଙ୍ଗେ "ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନି ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନାରମ୍ମଣାୟେୱା"ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ପାଣାତିପାତାଦିତୋ ୱିରତିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପାଣାତିପାତାଦିନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞଚିତ୍ତେନାତି ଅମାରେତୁକାମତାଚିତ୍ତେନ। ଦୁତିଯପ୍ପହାରେନ ମରତୀତି ପଠମପ୍ପହାରଂ ୱିନା ଦୁତିଯେନେୱ ମରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଠମପ୍ପହାରେନେୱାତି ପଠମପ୍ପହାରସମୁଟ୍ଠାପକଚେତନାକ୍ଖଣେୟେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। କିଞ୍ଚାପି ପଠମପ୍ପହାରୋ ସଯମେୱ ନ ସକ୍କୋତି ମାରେତୁଂ, ଦୁତିଯଂ ପନ ଲଭିତ୍ୱା ସକ୍କୋନ୍ତୋ ଜୀୱିତୱିନାସହେତୁ ହୋତି, ତସ୍ମା ପଠମପ୍ପହାରଂ ୱିନା ମରଣସ୍ସ ଅସିଦ୍ଧତ୍ତା "ପଯୋଗୋ ତେନ ଚ ମରଣ"ନ୍ତି ଇମିନା ସଂସନ୍ଦନତୋ ପଠମପ୍ପହାରେନେୱ କମ୍ମବଦ୍ଧୋ ଯୁତ୍ତୋ, ନ ଦୁତିଯେନ ତସ୍ସ ଅଞ୍ଞଚିତ୍ତେନ ଦିନ୍ନତ୍ତା। ଯଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ ଅଞ୍ଞେନ ପୁଗ୍ଗଲେନ ଦୁତିଯପ୍ପହାରଦାନାଦୀସୁ ୱିଯ। ଯଦି ପନ ଦୁତିଯପ୍ପହାରଦାଯକସ୍ସାପି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱଧକଚେତନା ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସାପି ଅତ୍ତନୋ ପଯୋଗେନାପି ମତତ୍ତା ପଯୋଗକ୍ଖଣେ ପାଣାତିପାତୋତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

କମ୍ମାପତ୍ତିବ୍ୟତ୍ତିଭାୱତ୍ଥନ୍ତି ଆନନ୍ତରିଯାଦିକମ୍ମୱିଭାଗସ୍ସ ପାରାଜିକାଦିଆପତ୍ତିୱିଭାଗସ୍ସ ଚ ପାକଟଭାୱତ୍ଥଂ। "ଏଳକଂ ମାରେମୀ"ତି ୱିପରୀତଗ୍ଗହଣେପି "ଇମ"ନ୍ତି ଯଥାନିପନ୍ନସ୍ସେୱ ପରମତ୍ଥତୋ ଗହିତତ୍ତା ଯଥାୱତ୍ଥୁକଂ କମ୍ମବଦ୍ଧୋ ହୋତିଯେୱାତି ଆହ ଇମଂ ୱତ୍ଥୁନ୍ତିଆଦି। ଘାତକୋ ଚ ହୋତୀତି ପାଣାତିପାତକମ୍ମେନ ବଦ୍ଧୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମାତାଦିଗୁଣମହନ୍ତେ ଆରବ୍ଭ ପୱତ୍ତୱଧକଚେତନାଯ ମହାସାୱଜ୍ଜତାଯ ୱୁତ୍ତଂ "ଇଧ ପନ ଚେତନା ଦାରୁଣା ହୋତୀ"ତି।

ଲୋହିତକନ୍ତି ଲୋହିତମକ୍ଖିତଂ। କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେତି ଯୁଦ୍ଧକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେ। ଯଥାଧିପ୍ପାଯଂ ଗତେତି ଯୋଧଂ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ପିତରି ୱିଦ୍ଧେ, ଯୋଧଂ ପନ ଅୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା କେୱଲଂ ପିତରି ୱିଦ୍ଧେପି ୱିସଙ୍କେତୋ ନତ୍ଥିୟେୱ ପିତରିପି ୱଧକଚିତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ଥିତାଯ, କେୱଲଂ ଯୋଧେ ୱିଦ୍ଧେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଆନନ୍ତରିଯଂ ପନ ନତ୍ଥୀତି ପିତୁୱିସଯଂ ପାଣାତିପାତକମ୍ମଂ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏୱଂ ୱିଜ୍ଝାତି ଏୱଂ ପାଦେହି ଭୂମିଯଂ ଠତ୍ୱା ଏୱଂ ଧନୁଂ ଗହେତ୍ୱା ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱାତିଆଦିନା ୱିଜ୍ଝନପ୍ପକାରସିକ୍ଖାପନମୁଖେନ ଆଣାପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ପହରାତି ଦଳ୍ହଂ ଅସିଂ ଗହେତ୍ୱା ଏୱଂ ପହର। ଏୱଂ ଘାତେହୀତି ଏୱଂ କମ୍ମକାରଣଂ କତ୍ୱା ମାରେହି। ତତ୍ତକା ଉଭିନ୍ନଂ ପାଣାତିପାତାତି ଅନୁଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ଯେସଂ କେସଞ୍ଚି ମାରଣତ୍ଥାଯ ଉଭୋହି ପଯୋଗସ୍ସ କତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେ ହି ଆଣାପକୋ "ଏୱଂ ୱିଦ୍ଧେ ଅସୁକୋ ଏୱଂ ମରତୀ"ତି ସଞ୍ଞାଯ "ଏୱଂ ୱିଜ୍ଝା"ତି ଆଣାପେତି, ନିଯମିତସ୍ସେୱ ମରଣେ ଆଣାପକସ୍ସ କମ୍ମବଦ୍ଧୋତି ୱଦନ୍ତି। ସଚେ ଆଣତ୍ତୋ "ଅସୁକ"ନ୍ତି ନିଯମେତ୍ୱା ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସରଂ ଖିପତି, ଆଣାପକୋ ଅନିଯମେତ୍ୱା ଆଣାପେତି, ଆଣାପକସ୍ସ ଯେସଂ କେସଞ୍ଚି ମରଣେପି କମ୍ମବଦ୍ଧୋ, ଆଣତ୍ତସ୍ସ ପନ ନିଯମିତମରଣେୟେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ମଚ୍ଛେତି ହତ୍ଥିନୋ ପିଟ୍ଠିନୋ ମଚ୍ଛେ। ଏତେନାତି ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଆଣାପେତୀତିଆଦିପାଳିୱଚନେନ। ତତ୍ଥାତି ଆଣତ୍ତିକପଯୋଗେ।

କିଞ୍ଚାପି କିରିଯାୱିସେସୋ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଅନାଗତୋ, ପାଳିଯଂ ପନ "ଏୱଂ ୱିଜ୍ଝ, ଏୱଂ ପହର, ଏୱଂ ଘାତେହୀ"ତି (ପାରା। ୧୭୪) କିରିଯାୱିସେସସ୍ସ ପରାମଟ୍ଠତ୍ତା ଆଚରିଯପରମ୍ପରା ଆଗତଂ କିରିଯାୱିସେସମ୍ପି ପାଳିସଂସନ୍ଦନତୋ ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଅପରୋ ନଯୋତିଆଦିମାହ। ୱିଜ୍ଝନନ୍ତି ଉସୁସତ୍ତିଆଦୀହି ୱିଜ୍ଝନଂ। ଛେଦନନ୍ତି ଅସିଆଦୀହି ହତ୍ଥପାଦାଦିଚ୍ଛେଦନଂ। ଭେଦନନ୍ତି ମୁଗ୍ଗରାଦୀହି ସୀସାଦିଭେଦନଂ ଦ୍ୱିଧାକରଣଂ। ସଙ୍ଖମୁଣ୍ଡକନ୍ତି ସୀସକଟାହେ ଚମ୍ମଂ ସହ କେସେହି ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ଥୂଲସକ୍ଖରାହି ସୀସକଟାହଂ ଘଂସିତ୍ୱା ସଙ୍ଖୱଣ୍ଣକରଣୱସେନ ସଙ୍ଖମୁଣ୍ଡକମ୍ମକରଣଂ। ଏୱମାଦୀତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ବିଳଙ୍ଗଥାଲିକାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଉରେ ପହରିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠିଯଂ ପହରିତ୍ୱା ଗୀୱାଯଂ ପହରିତ୍ୱାତିଆଦିନା ସରୀରାୱଯୱପ୍ପଦେସେସୁ ପହରଣୱିଜ୍ଝନାଦିନିଯମୋପି କିରିଯାୱିସେସେୟେୱ ସଙ୍ଗୟ୍ହତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ସଙ୍ଖମୁଣ୍ଡକାଦିସରୀରପ୍ପଦେସୱିସଯାଯପି ଘାତନାଯ ତତ୍ଥ ପୱେସିତତ୍ତା, ଯଂ ପନ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ପାରାଜିକକଣ୍ଡ ୨।୧୭୪ ପଯୋଗକଥାୱଣ୍ଣନା) ପୁରତୋ ପହରିତ୍ୱା ମାରେହୀତିଆଦିକସ୍ସ ଅଟ୍ଠକଥାପାଠସ୍ସ "ପୁରିମପସ୍ସାଦୀନମ୍ପି ୱତ୍ଥୁସଭାଗତୋ ୱତ୍ଥୁଗ୍ଗହଣେନେୱ ଗହଣନ୍ତି ଆହ ପୁରତୋ ପହରିତ୍ୱାତିଆଦୀ"ତି ଏୱମଧିପ୍ପାଯକଥନଂ, ତଂ ସଙ୍ଖମୁଣ୍ଡକାଦିକସ୍ସ ସରୀରପ୍ପଦେସେ କମ୍ମକାରଣାକରଣସ୍ସ ଅଟ୍ଠକଥାଯ କିରିଯାୱିସେସୱିସଯେ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନ ଯୁଜ୍ଜତି। ଯଥାଣତ୍ତଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ପୁଗ୍ଗଲନ୍ତରମାରଣମେୱ ହି ୱତ୍ଥୁୱିସଂୱାଦୋ, ନ ପହରିତୁଂ ଆଣତ୍ତଂ ସରୀରପ୍ପଦେସୱିସଂୱାଦନଂ, ତେନାହ "ୱତ୍ଥୁଂ ୱିସଂ ୱାଦେତ୍ୱା…ପେ… ତତୋ ଅଞ୍ଞଂ ମାରେତି। ପୁରତୋ ପହରିତ୍ୱା ମାରେହୀତି ୱା… ପେ… ନତ୍ଥି କମ୍ମବଦ୍ଧୋ"ତି, ଇଦଂ ପନ ଯଥାଣତ୍ତୱତ୍ଥୁସ୍ମିମ୍ପି କିରିଯାୱିସେସୱିସଙ୍କେତେନ କମ୍ମବଦ୍ଧାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ପଞ୍ଞାଯତି। ତେନ "ୱତ୍ଥୁଂ ଅୱିସଂୱାଦେତ୍ୱା ମାରେନ୍ତୀ"ତି ଏତ୍ତକମେୱ ଅୱତ୍ୱା "ଯଥାଣତ୍ତିଯା"ତି କିରିଯାୱିସେସନିଯମୋପି ଦସ୍ସିତୋ, ଇତରଥା ଯଥାଣତ୍ତିଯାତି ୱଚନସ୍ସ ନିରତ୍ଥକତାପତ୍ତିତୋ। ୱତ୍ଥୁନିଦ୍ଦେସେ ଚ "ୱତ୍ଥୂତି ମାରେତବ୍ବୋ ସତ୍ତୋ"ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୭୪) ଏତ୍ତକମେୱ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ "ଯଥାଣତ୍ତସ୍ସ ପହରିତବ୍ବସରୀରପ୍ପଦେସୋପୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ପୁରତୋ ପହରଣାଦିପି କିରିଯାୱିସେସେ ଏୱ ସଙ୍ଗୟ୍ହତୀତି ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି, ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ୱତ୍ଥୁୱିସେସେନାତି ମାତୁଆଦିମତସତ୍ତୱିସେସେନ। କମ୍ମୱିସେସୋତି ଆନନ୍ତରିଯାଦିକମ୍ମୱିସେସୋ। ଆପତ୍ତିୱିସେସୋତି ପାରାଜିକାଦିଆପତ୍ତିୱିସେସୋ।

ଯଦା କଦାଚି ପୁବ୍ବଣ୍ହେତି ଆଣତ୍ତଦିୱସତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସପି ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଦିୱସସ୍ସ ପୁବ୍ବଣ୍ହେ। ଏତଂ ଗାମେ ଠିତନ୍ତି ଗାମୋ ପୁଗ୍ଗଲନିଯମନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତୋ, ନ ଓକାସନିଯମନତ୍ଥଂ, ତସ୍ମା "ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ମାରେତି, ନତ୍ଥି ୱିସଙ୍କେତୋ"ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଏତେନ କାଲୋକାସଆୱୁଧଇରିଯାପଥକିରିଯାୱିସେସାନଂ ନିଯମିଚ୍ଛାଯ ଅସତି ଯେନ କେନଚି ପକାରେନ ମରଣମେୱ ଇଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଆଣାପକସ୍ସ ମୁଖାରୁଳ୍ହୱସେନ ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଦେସକାଲାଦିନିଯମସ୍ସ ୱିସଙ୍କେତେପି କମ୍ମବଦ୍ଧୋୟେୱାତି ଞାପିତଂ ହୋତି। ଯୋ ପନ ଚିତ୍ତେନ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଯଦା କଦାଚି ଯେନ କେନଚି ପକାରେନ ମରଣମେୱ ଇଚ୍ଛନ୍ତୋପି କାଲାଦିୱିସଙ୍କେତେନ ଅକୁସଲତୋ ଚୋଦନତୋ ୱା ମୁଚ୍ଚିତୁକାମୋ ଲେସେନ କାଲାଦିନିଯମଂ କରୋତି, ତସ୍ସ ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହପାରାଜିକତୋ ପରିଯାଯେନ ଅମୁଚ୍ଚନତୋ କାଲାଦିୱିସଙ୍କେତେପି କମ୍ମବଦ୍ଧୋୱାତି ଗହେତ୍ୱା ୱିଚାରଣତୋ ଗହେତବ୍ବଂ, କେଚି ପନେତଂ ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ୱୀମଂସିତବ୍ବଂ। ତୁଣ୍ହେନାତି

ଅଗ୍ଗକୋଟିୟା। ଥରୁନାତି ଖଗ୍ଗମୁଟ୍ଠିନା। ଏତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତନ୍ତି ଗମନେନ ପୁଗ୍ଗଲୋଵ ନିୟମିତୋ, ନ ଇରିୟାପଥୋ, ତେନାହ “ନତ୍ଥି ଵିସଙ୍କେତ”ନ୍ତି।

“ଦୀଘଂ ମାରେହୀ”ତି ଵୁତ୍ତେପି ଦୀଘସଣ୍ଠାନାନଂ ବହୁଭାଵତୋ “ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଏଵରୂପଞ୍ଚ ଦୀଘ”ନ୍ତି ଅଞ୍ଞେସଂ ଅସାଧାରଣଲକ୍ଖଣେନ ଅନିଦ୍ଦିଟ୍ଠତ୍ତା “ଅନିୟମେତ୍ଵା ଆଣାପେତୀ”ତି ଵୁତ୍ତଂ, ତେନେଵାହ “ୟଂ କିଞ୍ଚି ତାଦିସଂ ମାରେମୀ”ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ଚିତ୍ତେନ ବହୂସୁ ଦୀଘସଣ୍ଠାନେସୁ ଏକଂ ନିୟମେତ୍ଵା ଵୁତ୍ତେପି ଵାଚାୟ ଅନିୟମିତତ୍ତା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ତାଦିସେ ମାରିତେ ନତ୍ଥି ଵିସଙ୍କେତୋତି ଵଦନ୍ତି। ଅତ୍ତାନଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ଵା ପରପାଣିମ୍ହି ପାଣସଞ୍ଞିତାଲକ୍ଖଣସ୍ସ ଅଙ୍ଗସ୍ସ ଅଭାଵତୋ ନେଵତ୍ଥି ପାଣାତିପାତୋତି ଆହ “ଆଣାପକୋ ମୁଚ୍ଚତୀ”ତି। ଅତ୍ତାନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ “ଅସୁକଟ୍ଠାନେ ନିସିନ୍ନ”ନ୍ତି ଓକାସନିୟମେ ତସ୍ମିଂ ପଦେସେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ୟସ୍ସ କସ୍ସଚି ଜୀଵିତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଆରବ୍ଭ ଵଧକଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଵୁତ୍ତଂ “ନେଵ ଵଧକୋ ମୁଚ୍ଚତି ନ ଆଣାପକୋ”ତି। ଓକାସଞ୍ହି ନିୟମେତ୍ଵା ନିଦ୍ଦିସନ୍ତୋ ତସ୍ମିଂ ଓକାସେ ନିସିନ୍ନଂ ମାରେତୁକାମୋ ହୋତି, ସୟଂ ପନ ତଦା ତତ୍ଥ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଓକାସେନ ସହ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନସ୍ସେଵ ଜୀଵିତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଆରମ୍ମଣଂ ହୋତି, ନ ଅତ୍ତନୋତି ଗହେତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ସୟଂ ତତ୍ଥେଵ ନିସୀଦିତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନମେଵ ନିୟମେତ୍ଵା “ମାରେହୀ”ତି ଵୁତ୍ତେପି ଅଞ୍ଞୋ ତତ୍ଥ ନିସିନ୍ନୋ ମାରିୟତି, ତସ୍ସାପି ଅତ୍ତନୋପି ଜୀଵିତଂ ଆରବ୍ଭ ଵଧକଚେତନା ପଵତ୍ତତି, ପରସ୍ମିଂ ତତ୍ଥ ମାରିତେ ଆଣାପକସ୍ସ କମ୍ମବଦ୍ଧୋତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଏଵରୂପେ ଠାନେ ଚିତ୍ତପ୍ପଵତ୍ତିନିୟମୋ ବୁଦ୍ଧଵିସୟୋ, ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ଵିସୟୋତି ଆହ “ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ନ ଅନାଦରିୟଂ କାତବ୍ବ”ନ୍ତି।

ଏଵଂଆଣାପେନ୍ତସ୍ସ ଆଚରିୟସ୍ସ ତାଵ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ସଚେ ଆଣତ୍ତିକୋ ୟଥାଧିପ୍ପାୟଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ଆଚରିୟସ୍ସ ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେ ଦୁକ୍କଟଂ। ସଚେ ପନ ସୋ ୟଥାଧିପ୍ପାୟଂ ଗଚ୍ଛତି, ୟଂ ପରତୋ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ ଵୁତ୍ତଂ, ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେ ତଦେଵ ହୋତି। ଅଥ ସୋ ଅଵସ୍ସଂ ଘାତେତି, ୟଂ ପରତୋ “ଆପତ୍ତି ସବ୍ବେସଂ ପାରାଜିକସ୍ସା”ତି (ପାରା। ୧୭୪) ଵୁତ୍ତଂ, ତତୋ ଇମସ୍ସ ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେୟେଵ ପାରାଜିକଂ ହୋତି, ନ ଦୁକ୍କଟଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟାନୀତି ଗହେତବ୍ବଂ। ତେସମ୍ପି ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତାଦୀନମ୍ପି ଆରୋଚନପଚ୍ଚୟା ଦୁକ୍କଟଂ, ଇଦଞ୍ଚ ୟଥାଣତ୍ତିଵସେନ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତସ୍ସ ଜୀଵିତା ଵୋରୋପନେ ଅସତି ୟୁଜ୍ଜତି, ଵୋରୋପନେ ସତି ତେସମ୍ପି ଆରୋଚନକ୍ଖଣେୟେଵ ପାରାଜିକଂ। ପଟିଗ୍ଗହିତମତ୍ତେତି ଇଦଂ ଅଵସ୍ସଂ ପଟିଗ୍ଗହଣସଭାଵଦୀପନତ୍ଥଂ ଵୁତ୍ତଂ, ନ ପଟିଗ୍ଗହିତକ୍ଖଣେୟେଵ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟନ୍ତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ସଚେ ହି ସୋ ଅଵସ୍ସଂ ପଟିଗ୍ଗହେସ୍ସତି, କମ୍ମଂ ପନ ନ ନିପ୍ଫାଦେସ୍ସତି, ତଦା ଆଚରିୟସ୍ସ ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେୟେଵ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସେଵ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଇଦଂ ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ଆଗତନୟଦସ୍ସନମତ୍ତଂ, ନ ପନେତଂ ଅତ୍ତନା ଅଧିପ୍ପେତଂ, ତେନାହ ଏଵଂ ସନ୍ତେତିଆଦି, ଏଵଂ ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ଵୁତ୍ତନୟେନ ଅତ୍ଥେ ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିଗ୍ଗହଣେ ଆପତ୍ତିୟେଵ ନ ସିୟାତି ଵଧକସ୍ସ “ସାଧୁ ସୁଟ୍ଠୂ”ତି ମରଣପଟିଗ୍ଗହଣେ ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତି ନେଵ ସିୟା, ଏଵଂ ଅନୋଳାରିକଵିସୟେପି ତାଵ ଦୁକ୍କଟଂ, କିମଙ୍ଗଂ ପନ ମରଣପଟିଗ୍ଗହଣେତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସଞ୍ଚରିତ୍ତପଟିଗ୍ଗହଣାଦି ନିଦସ୍ସିତଂ। “ଅହୋ ଵତ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ହତୋ ଅସ୍ସା”ତି ଏଵଂ ମରଣାଭିନନ୍ଦନଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ସଞ୍ଚରିତ୍ତପଟିଗ୍ଗହଣାଦିଭିନନ୍ଦନେ ଦୁକ୍କଟେ ସତି ପଗେଵ “ଅହଂ ତଂ ମାରେସ୍ସାମୀ”ତି ମରଣପଟିଗ୍ଗହଣେତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସେଵେତଂ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଅଵଧାରଣେନ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗହଣପଚ୍ଚୟା ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସ ନତ୍ଥେଵ ଆପତ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି, ଵିସଙ୍କେତତ୍ତା ପଠମଂ ଆଣତ୍ତଦୁକ୍କଟମେଵସ୍ସ ହୋତି। କେଚି ପନ “ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସାପି ଦୁକ୍କଟମେଵା”ତି ଵଦନ୍ତି, ତଂ ନ ୟୁତ୍ତଂ ଏକେନ ପୟୋଗେନ ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ଦୁକ୍କଟାନଂ ଅସମ୍ଭଵା। ପୁରିମନୟେତି ସମନନ୍ତରାତୀତେ ଅଵିସକ୍କିୟଦୂତନିଦ୍ଦେସେ। ଏତନ୍ତି ଦୁକ୍କଟଂ। ଓକାସାଭାଵେନାତି ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟସ୍ସ ଵୁଚ୍ଚମାନତ୍ତା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ ନ ଵୁତ୍ତଂ ଓକାସାଭାଵେନ, ନ ପନ ଆପତ୍ତିଅଭାଵତୋତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

୧୭୫। ସୟଂ ସଙ୍ଘତ୍ଥେରତ୍ତା “ଉପଟ୍ଠାନକାଲେ”ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଵାଚାୟ ଵାଚାୟ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି “ୟୋ କୋଚି ମମ ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା ଇମଂ ମାରେତୂ”ତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାୟେନ ଅଵତ୍ଵା କେଵଲଂ ମରଣାଭିନନ୍ଦନଵସେନେଵ ଵୁତ୍ତତ୍ତା ଚୋରାପି ନାମ ତଂ ନ ହନନ୍ତୀତିଆଦିଵାଚାୟପି ଦୁକ୍କଟମେଵ ଵୁତ୍ତଂ। ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସାତି ଦ୍ଵେ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ, ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ଵା ମରଣଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ। ଉଭୋ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ମରଣଂ ସଂଵଣ୍ଣେନ୍ତସ୍ସ ପୟୋଗସମୁଟ୍ଠାପିକାୟ ଚେତନାୟ ଏକତ୍ତେପି “ଦ୍ଵେ ପାଣାତିପାତା”ତି ଵତ୍ତବ୍ବତାସଙ୍ଖାତଂ ବଲଵଭାଵଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ଵା ପଟିସନ୍ଧିପଵତ୍ତୀସୁ ମହାଵିପାକତ୍ତା “ଅକୁସଲରାସୀ”ତି ଵୁତ୍ତଂ, ବହୂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ମରଣସଂଵଣ୍ଣନେପି ଏସେଵ ନୟୋ। ତତ୍ତକା ପାଣାତିପାତାତି ୟତ୍ତକା ସଂଵଣ୍ଣନଂ ସୁତ୍ଵା ମରିସ୍ସନ୍ତି, ତତ୍ତକାନମ୍ପି ଵତ୍ତମାନଂ ଅନାଗତଞ୍ଚ ଜୀଵିତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ସବ୍ବଂ ଆଲମ୍ବିତ୍ଵାଵ ଚେତନାୟ ପଵତ୍ତନତୋ ତତ୍ତକା ପାଣାତିପାତା ହୋନ୍ତି, ତତ୍ତକାହି ଚେତନାହି ଦାତବ୍ବଂ ପଵତ୍ତିଵିପାକଂ ଏକାଵ ସା ଚେତନା ଦାତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ, ପଟିସନ୍ଧିଵିପାକଂ ପନ ସୟଞ୍ଚ ପୁବ୍ବାପରଚେତନା ଚ ଏକେକମେଵ ଦାତୁଂ ସକ୍କୋତୀତି ଗହେତବ୍ବଂ।

୧୭୬।ୟେସଂ ହତ୍ଥତୋତି ୟେସଂ ଞାତକପଵାରିତାଦୀନଂ ହତ୍ଥତୋ, ଇଦଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁନୋ ରୂପିୟମୂଲସ୍ସ ଅଭାଵଂ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ, ଅତ୍ତନୋଵ ଧନଞ୍ଚେ, ସୟମେଵ ମୂଲଂ ଗହେତ୍ଵା ମୁଞ୍ଚତି, ମୂଲଂ ପନ ଅଗ୍ଗହେତ୍ଵାପି ପୋତ୍ଥକସ୍ସ ପୋତ୍ଥକସାମିନୋ ସନ୍ତକଭାଵାପାଦନମେଵେତ୍ଥ ପମାଣନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଲେଖାଦସ୍ସନକୋତୂହଲକାତି ସୁନ୍ଦରକ୍ଖରଂ ଦିସ୍ଵା ଵା “କୀଦିସଂ ନୁ ଖୋ ପୋତ୍ଥକ”ନ୍ତି ଵା ଓଲୋକେତୁକାମା।

ପାଣାତିପାତସ୍ସ ପୟୋଗତ୍ତାତି ସରୀରତୋ ପାଣଵିୟୋଜନସ୍ସ ନିଟ୍ଠାପକପୟୋଗତ୍ତା। ଓପାତଖଣନତ୍ଥଂ ପନ କୁଦାଲାଦିଅତ୍ଥାୟ ଅୟୋବୀଜସମୁଟ୍ଠାପନତ୍ଥଂ ଅକପ୍ପିୟପଥଵିଂ ଵା କୁଦାଲଦଣ୍ଡାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ଭୂତଗାମଂ ଵିକୋପେନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିୟମେଵ। ପାଣାତିପାତପୟୋଗତ୍ତାଭାଵା ଅଦିନ୍ନାଦାନପୁବ୍ବପୟୋଗେ ଵିୟ ଦୁତିୟପରିୟେସନାଦୀସୁପି ଏତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟଟ୍ଠାନେ ଦୁକ୍କଟଂ, ମୁସାଵାଦାଦିପାଚିତ୍ତିୟଟ୍ଠାନେ ପାଚିତ୍ତିୟମେଵାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ପମାଣେତି ଅତ୍ତନା ସଲ୍ଲକ୍ଖିତେ ପମାଣେ। ତଚ୍ଛେତ୍ଵାତି ଉନ୍ନତପ୍ପଦେସଂ ତଚ୍ଛେତ୍ଵା। ପଂସୁପଚ୍ଛିନ୍ତି ସବ୍ବନ୍ତିମଂ ପଂସୁପଚ୍ଛିଂ। ଏତ୍ତକଂ ଅଲନ୍ତି ନିଟ୍ଠାପେତୁକାମତାୟ ସବ୍ବନ୍ତିମପୟୋଗସାଧିକା ଚେତନା ସନ୍ନିଟ୍ଠାପକଚେତନା, ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟଂ “ଏକସ୍ମିଂ ଦିଵସେ ଅଵୂପସନ୍ତେନେଵ ପୟୋଗେନ ଖଣିତ୍ଵା ନିଟ୍ଠାପେନ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ସବ୍ବନ୍ତିମା ସନ୍ନିଟ୍ଠାପକଚେତନା ଵୁତ୍ତା, ଇତରାସୁ ପନ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ “ଇମସ୍ମିଂ ପତିତ୍ଵା ମରନ୍ତୂ”ତି ଅଧିପ୍ପାୟେନ ଏକସ୍ମିଂ ଦିଵସେ କିଞ୍ଚି ଖଣିତ୍ଵା ଅପରସ୍ମିମ୍ପି ଦିଵସେ ତତୋ କିଞ୍ଚି କିଞ୍ଚି ଖଣିତ୍ଵା ନିଟ୍ଠାପେନ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଏଵଂ ଅଟ୍ଠକଥାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଵିରୋଧୋ ଞାତବ୍ବୋ। ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାୟାତି ଅଜାନିତ୍ଵା, ପକ୍ଖଲିତ୍ଵା ଵା। ଅରହନ୍ତାପି ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅଞ୍ଞେହି ପାତିୟମାନାନଂ ଅମରିତୁକାମାନମ୍ପି ଅରହନ୍ତାନଂ ମରଣଂ ସମ୍ଭଵତୀତି ଵୁତ୍ତଂ। ପୁରିମନୟେତି “ମରିତୁକାମା ଇଧ ମରିସ୍ସନ୍ତୀ”ତି ଵୁତ୍ତନୟେ। ଵିସଙ୍କେତୋତି ମରିତୁକାମାନଂ ମାରେତୁକାମାନଞ୍ଚ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଖତତ୍ତା ଅମରିତୁକାମାନଂ ମରଣେ କମ୍ମବଦ୍ଧୋ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତତ୍ଥପତିତଂ ବହି ନୀହରିତ୍ଵାତି ଇଦଂ ତତ୍ଥ ପତନପଚ୍ଚୟା ମରଣସ୍ସ ପଵତ୍ତତ୍ତା ଵୁତ୍ତଂ। ଆଵାଟେ ପତିତ୍ଵା ଥୋକଂ ଚିରାୟିତ୍ଵା ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଗହେତ୍ଵା ମାରିତେ ତତ୍ଥ ପତିତରୋଗେନ ପୀଳିତସ୍ସ ଗଚ୍ଛତୋ ପକ୍ଖଲିତ୍ଵା ପାସାଣାଦୀସୁ ପତନେନାପି ମରଣେପି ଓପାତଖଣକୋ ନ ମୁଚ୍ଚତୀତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। ଅମରିତୁକାମା ଵାତି ଅଧିପ୍ପାୟସ୍ସ ସମ୍ଭଵତୋ ଓପପାତିକେ ଉତ୍ତରିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣିତ୍ଵା ମତେପି ପାରାଜିକଂ ଵୁତ୍ତଂ। “ନିବ୍ବତ୍ତିତ୍ଵା”ତି ଵୁତ୍ତତ୍ତା ପତନଂ ନ ଦିସ୍ସତୀତି ଚେ? ତତ୍ଥସ୍ସ ନିବ୍ବତ୍ତିୟେଵ ପତନନ୍ତି ନତ୍ଥି ଵିରୋଧୋ। ୟସ୍ମା ମାତୁୟା ପତିତ୍ଵା ପରିଵତ୍ତିତଲିଙ୍ଗାୟ ମତାୟ ସୋ ମାତୁଘାତକୋ ହୋତି, ନ କେଵଲଂ ମନୁସ୍ସପୁରିସଘାତକୋ, ତସ୍ମା ପତିତସ୍ସେଵ ଵସେନ ଆପତ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟେନ “ପତନରୂପଂ ପମାଣ”ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ, ଇଦଂ ପନ ଅକାରଣଂ “ଲିଙ୍ଗେ ପରିଵତ୍ତେପି ଏକସନ୍ତାନତ୍ତସ୍ସ ଅଵିଗତତ୍ତା। ମନୁସ୍ସଭୂତଂ ମାତରଂ ଵା ପିତରଂ ଵା ଅପି ପରିଵତ୍ତଲିଙ୍ଗଂ ଜୀଵିତା ଵୋରୋପେନ୍ତସ୍ସ କମ୍ମଂ ଆନନ୍ତରିୟ”ନ୍ତି ହି ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ଵୁତ୍ତଂ। ୟେନ ପନ ସଭାଵେନ ସତ୍ତା ଜାୟନ୍ତି, ତେନେଵ ମରନ୍ତି, ସୋଵ ତେସଂ ରୂପନ୍ତରଗ୍ଗହଣେପି ସଭାଵୋତି “ମରଣରୂପମେଵ ପମାଣଂ, ତସ୍ମା ପାଚିତ୍ତିୟ”ନ୍ତି ଵୁତ୍ତୋ। ପଚ୍ଛିମୋ ଵାଦୋ ପମାଣଂ, ଏଵଂ ସନ୍ତେ ପାଳିୟଂ “ୟକ୍ଖୋ ଵା ପେତୋ ଵା ତିରଚ୍ଛାନଗତମନୁସ୍ସଵିଗ୍ଗହୋ ଵା ତସ୍ମିଂ ପତତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସ। ପତିତେ ଦୁକ୍ଖା ଵେଦନା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସ। ମରତି, ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟସ୍ସା”ତି କସ୍ମା ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଚେ? ନାୟଂ ଦୋସୋ। “ୟକ୍ଖୋ ଵା ପେତୋ ଵା”ତି ହି ପଠମଂ ସକରୂପଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ରୂପନ୍ତରଂ ଗହେତ୍ଵାପି ଠିତେୟେଵ ୟକ୍ଖପେତେ ଦସ୍ସେତୁଂ “ତିରଚ୍ଛାନଗତମନୁସ୍ସଵିଗ୍ଗହୋ ଵା”ତି ଵୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ତିରଚ୍ଛାନଗତଵିଗ୍ଗହୋ ମନୁସ୍ସଵିଗ୍ଗହୋ ଵା ୟକ୍ଖୋ ଵା ପେତୋ ଵାତି ଏଵମେତ୍ଥ ୟୋଜନା କାତବ୍ବା। କେଚି ପନ “ମନୁସ୍ସଵିଗ୍ଗହେନ ଠିତତିରଚ୍ଛାନଗତାନଂ ଆଵେଣିକଂ କତ୍ଵା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ ଵୁତ୍ତଂ ଵିୟ ଦିସ୍ସତୀ”ତି ଵଦନ୍ତି, ତଂ ନ ୟୁତ୍ତଂ ତିରଚ୍ଛାନୋ ଵା ମନୁସ୍ସଵିଗ୍ଗହୋତି ଵତ୍ତବ୍ବତୋ, ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଚ ଇମସ୍ସ ଵିସେସସ୍ସ ଅଵୁତ୍ତତ୍ତା। ୟକ୍ଖପେତରୂପେନ ମତେପି ଏସେଵ ନୟୋତି ଇମିନା ମରଣରୂପସ୍ସେଵ ପମାଣତ୍ତା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ ଅତିଦିସତି।

ମୁଧାତି ଅମୂଲେନ। ସୋ ନିଦ୍ଦୋସୋତି ତେନ ତତ୍ଥ କତପୟୋଗସ୍ସ ଅଭାଵତୋ, ୟଦି ପନ ସୋପି ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚି କରୋତି, ନ ମୁଚ୍ଚତି ଏଵାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏଵଂ ପତିତାତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଏଵନ୍ତି ଏଵଂ ମୟା କତେତି ଅତ୍ଥୋ । ନ ନସ୍ସିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅଦସ୍ସନଂ ନ ଗମିସ୍ସନ୍ତି, ନ ପଲାୟିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ସୁଉଦ୍ଧରା ଵା ଭଵିସ୍ସନ୍ତୀତି ଇଦଂ ଗମ୍ଭୀରସ୍ସ ଓପାତସ୍ସ ପୂରଣେ ପୟୋଜନଦସ୍ସନଂ। ଉତ୍ତାନେ କତେ ଓପାତେ ସୀଘଂ ଅମ୍ହେହି ଗହେତ୍ଵା ମାରେତୁଂ ସୁଉଦ୍ଧରା ଭଵିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଵିପ୍ପଟିସାରେ ଉପ୍ପନ୍ନେତି ମୂଲଟ୍ଠଂ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ। ୟଦି ପନ ପଚ୍ଛିମୋପି ଲଭିତ୍ଵା ତତ୍ଥ ଵୁତ୍ତପ୍ପକାରଂ କିଞ୍ଚି କତ୍ଵା ପୁନ ଵିପ୍ପଟିସାରେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଏଵଂ କରୋତି, ତସ୍ସାପି ଏସେଵ ନୟୋ। ଜାତପଥଵୀ ଜାତାତି ଇଦିସେ ପୁନ ଅଞ୍ଞେନ ଓପାତେ ଖତେ ତଦା ମୁଚ୍ଚତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଵୁତ୍ତଂ, ଜାତପଥଵୀସଦିସଂ କତ୍ଵା ପୁନ ସୁଟ୍ଠୁ କୋଟ୍ଟେତ୍ଵା ଦଳ୍ହତରଂ ପୂରିତେପି ମୁଚ୍ଚତିୟେଵାତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ଥଦ୍ଧତରନ୍ତି ଥିରକରଣତ୍ଥଂ ଅପରାପରାୟ ପାସୟଟ୍ଠିୟା ସଦ୍ଧିଂ ବନ୍ଧିତ୍ଵା ଵା ତମେଵ ଵା ସିଥିଲଭୂତପାସଂ ଥଦ୍ଧତରଂ ବନ୍ଧିତ୍ଵା ଠପେତି। ଖାଣୁକନ୍ତି ପାସୟଟ୍ଠିବନ୍ଧନଖାଣୁକଂ। ତତ୍ଥଜାତକୟଟ୍ଠିଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ମୁଚ୍ଚତୀତି ଇଦଂ ଅରଞ୍ଞେ ୟଥାଠିତମେଵ ଦଣ୍ଡଂ ମୂଲେ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ପାସବନ୍ଧନୟୋଗ୍ଗଂ କତ୍ଵା ଠପିତତ୍ତା ତତ୍ଥ ଅଞ୍ଞୋପି କୋଚି ପାସଂ ବନ୍ଧେୟ୍ୟ, ମୂଲଟ୍ଠୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି, ତଂ ପନ ମୂଲେପି ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ଖଣ୍ଡାଖଣ୍ଡଂ କତ୍ଵା ମୁଚ୍ଚତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଵୁତ୍ତଂ। ରଜ୍ଜୁକେତି ଵାକେହି ଏକଵାରଂ ଵଟ୍ଟିତରଜ୍ଜୁକେ। ସୟଂ ଵଟ୍ଟିତନ୍ତି ତନୁକଵଟ୍ଟିତଂ ଦିଗୁଣତିଗୁଣତାପାଦନେନ ଅତ୍ତନା ଵଟ୍ଟିତଂ। ଉବ୍ବଟ୍ଟେତ୍ଵାତି ପାକତିକଂ କତ୍ଵା। ଗୋପେନ୍ତୋପୀତି ହୀରଂ ହୀରଂ କତ୍ଵା ଗୋପେନ୍ତୋପି।

୧୭୭।ଆଲମ୍ବନରୁକ୍ଖୋ ଵାତି ତତ୍ଥଜାତକଂ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ। ତଦତ୍ଥମେଵ କତ୍ଵାତି ମାରଣତ୍ଥମେଵ ଅୟୋବୀଜସମୁଟ୍ଠାପନାଦିନା ଵାସିଆଦିଂ ସତ୍ଥଂ କାରେତ୍ଵା। ପାକତିକନ୍ତି ଅଞ୍ଞେହି କତଂ ପକତିସତ୍ଥମେଵ ଲଭିତ୍ଵା ମୂଲଟ୍ଠେନ ଠପିତଂ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ମୁଚ୍ଚତୀତି ମୂଲଟ୍ଠୋ ମୁଚ୍ଚତି। ଵିସମଣ୍ଡଲନ୍ତି ମଞ୍ଚପୀଠାଦୀସୁ ଆଲିତ୍ତଂ ଵିସମଣ୍ଡଲଂ।

ୱତ୍ୱା ଅସିଂ ଉପନିକ୍ଖିପତୀତି ଏୱ ମୁଖେନ ଅୱତ୍ୱା ମନସାୱ ଚିନ୍ତେତ୍ୱା ଉପନିକ୍ଖିପନେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ପୁରିମନଯେନାତି ଯେସଂ ହତ୍ଥତୋ ମୂଲଂ ଗହିତନ୍ତିଆଦିନା। ୱିସଭାଗରୋଗୋ ନାମ କୁଟ୍ଠାଦିୱିରୂପଭାୱତୋ, ଗଣ୍ଡପୀଳକାଦି ୱା ଜୀୱିତପ୍ପୱତ୍ତିଯା ପଚ୍ଚନୀକତ୍ତା।

୧୭୮। ମନାପିଯେପି ଏସେୱ ନଯୋତି ଏତେନ ମନାପିଯଂ ରୂପଂ ଉପସଂହରତୀତି ଏୱ ଯଂ ୱା ମନାପରୂପଂ, ତସ୍ସ ସମୀପେ ଠପେତି, ଅତ୍ତନା ୱା ମନାପିଯେନ ରୂପେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ତିଟ୍ଠତୀତିଆଦି ଯୋଜେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଅଲଙ୍କରିତ୍ୱା ଉପସଂହରତୀତି ''ଅଲାଭକେନ ସୁସ୍ସିତ୍ୱା ମରତୂ''ତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଉପସଂହରତି, ତେନେୱ ''ସଚେ ଉତ୍ତସିତ୍ୱା ମରତି, ୱିସଙ୍କେତୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଲାଭକେନ ସୁସ୍ସିତ୍ୱା ମରତୀତି ଏୱ ପାରାଜିକୋତି ପାଠସେସୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ମହାକଚ୍ଛୁ ନାମ ୱଲ୍ଲିଫଲୱିସେସୋ, ଯସ୍ସ ମଜ୍ଜାରପାଦସ୍ସେୱ ସଣ୍ଠାନଂ ଦୁକ୍ଖସମ୍ଫସ୍ସାନି ସୁଖୁମଲୋମାନି ଚ ହୋନ୍ତି। ହଂସପୁପ୍ଫନ୍ତି ହଂସାଦୀନଂ ପକ୍ଖଲୋମଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦନ୍ତି। ଅତ୍ତନୋ ଧମ୍ମତାଯ ମରତି, ଅନାପତ୍ତୀତି ପାରାଜିକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ଦୁକ୍କଟା ନ ମୁଚ୍ଚନତୋ।

୧୭୯। ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚାତି ଇଦଂ ମରଣସଂୱତ୍ତନିକୌପକ୍କମସ୍ସ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ଇମିନା ଉପକ୍କମେନାତିଆଦି। ଅଜାନନ୍ତସ୍ସାତି ଇଦଂ ପନ ମରଣସଂୱତ୍ତନିକୱିସାଦିଉପକ୍କମକରଣସ୍ସ ଅଜାନନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ଇମିନା ଅଯଂ ମରିସ୍ସତୀତିଆଦି। ନ ମରଣାଧିପ୍ପାଯସ୍ସାତି ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପାଦକଂ ଉପକ୍କମନ୍ତି ଜାନନ୍ତସ୍ସାପି ମରଣାଧିପ୍ପାଯସ୍ସ ଅଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ମରଣଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସାତିଆଦି। ଅନୁପ୍ପବନ୍ଧାଭାୱାତି ଦୋମନସ୍ସୱୀଥୀନଂ ନିରନ୍ତରପ୍ପୱତ୍ତିଅଭାୱା।

ପଦଭାଜନୀଯୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ୱିନୀତୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୧୮୦। ୱୋହାରୱସେନାତି ପୁବ୍ବଭାଗୱୋହାରୱସେନ, ମରଣାଧିପ୍ପାଯସ୍ସ ସନ୍ନିଟ୍ଠାପକଚେତନାକ୍ଖଣେ କରୁଣାଯ ଅଭାୱତୋ କାରୁଞ୍ଞେନ ପାସେ ବଦ୍ଧସୂକରମୋଚନଂ (ପାରା। ୧୫୩) ୱିଯ ନ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ''ଯଥାଯୁନା''ତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ''ଯଥାନୁସନ୍ଧିନା''ତି ପରିଯାଯନ୍ତରେନ ୱୁତ୍ତଂ। ହେଟ୍ଠା କିସ୍ମିଞ୍ଚି ୱିଜମାନେ ସାଟକଂ ୱଲିଂ ଗଣ୍ହାତୀତି ଆହ ''ଯସ୍ମିଂ ୱଲି ନ ପଞ୍ଞାଯତୀ''ତି। ପଟିୱେକ୍ଖଣଞ୍ଚେତଂ ଗିହୀନଂ ସନ୍ତକେ ଏୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପାଳିଯଂ ମୁସଲେ ଉସ୍ସିତେତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତ୍ୱା ଦ୍ୱୀସୁ ମୁସଲେସୁ ଭିତ୍ତିଂ ଅପସ୍ସାଯ ଠପିତେସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଦୁକ୍ଖଲଭଣ୍ଡିକନ୍ତି ଉଦୁକ୍ଖଲତ୍ଥାଯ ଆନୀତଂ ଦାରୁଭଣ୍ଡଂ। ପରିବନ୍ଧନ୍ତି ଭୋଜନପରିବନ୍ଧଂ, ଭୋଜନନ୍ତରାଯନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୧୮୧। ଅଗ୍ଗକାରିକନ୍ତି ଏୱ କାରିକ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ଭାୱୱଚନତ୍ତା ''ଅଗ୍ଗକିରିଯ''ନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ୱତ୍ୱାପି ଯସ୍ମା କିରିଯଂ ଦାତୁଂ ନ ସକ୍କା, ତସ୍ମା ଦାନସଙ୍ଖାତାଯ ଅଗ୍ଗକିରିଯାଯ ଯୁତ୍ତପିଣ୍ଡପାତମେୱ ଇଧ ଉପଚାରଯୁତ୍ତିଯା ଅଗ୍ଗକିରିଯାତି ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ପଠମଂ ଲଦ୍ଧପିଣ୍ଡପାତନ୍ତିଆଦି।

୧୮୨-୩। ଦଣ୍ଡମୁଗ୍ଗରନିଖାଦନୱେମାଦୀନଂ ୱସେନାତି ଏୱ ଦଣ୍ଡୋ ନାମ ଦୀଘଦଣ୍ଡୋ। ମୁଗ୍ଗରୋ ନାମ ରସ୍ସୋ। ୱେମଂ ନାମ ତନ୍ତୱାଯାନଂ ୱତ୍ଥୱାଯନୌପକରଣଂ, ଯେନ ୱୀତଂ ତନ୍ତଂ ଘଟ୍ଟେନ୍ତି। ୱିଭତ୍ତିବ୍ଯତ୍ତଯେନାତି ୱିଭତ୍ତିୱିପରିଣାମେନ। ୱିସେସାଧିଗମୋତି ସମାଧି ୱିପସ୍ସନା ଚ। ୱିସେସାଧିଗମନ୍ତି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମପଟିଲାଭଂ। ବ୍ଯାକରିତ୍ୱାତି ଆରୋଚେତ୍ୱା, ଇଦଞ୍ଚ ୱିସେସସ୍ସ ଅଧିଗତଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଧିଗତୱିସେସା ହି ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଆପଜ୍ଜନତ୍ଥଂ ଲଜ୍ଜୀଭିକ୍ଖୂନଂ ଅୱସ୍ସଂ ଅଧିଗମଂ ବ୍ଯାକରୋନ୍ତି, ଅଧିଗତୱିସେସେନ ପନ ଅବ୍ଯାକରିତ୍ୱାପି ଆହାରଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଅଧିଗମନ୍ତରାଯୱିନୋଦନତ୍ଥମେୱ ଆହାରୂପଚ୍ଛେଦସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା ତଦଧିଗମେ ସୋ ନ କାତବ୍ବୋୱ। କିଂ ପନାଧିଗମଂ ଆରୋଚେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ସଭାଗାନନ୍ତିଆଦି। ଭଣ୍ଡକଂ ୱା ଧୋୱନ୍ତାତି ଚୀୱରଂ ୱା ଧୋୱନ୍ତା। ଧୋୱନଦଣ୍ଡକନ୍ତି ଚୀୱରଧୋୱନଦଣ୍ଡଂ।

୧୮୫। ମଦାପେତ୍ୱା ପାତେତି, ୱିସଙ୍କେତୋତି ଯଥାଣତ୍ତିଯା ଅକତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ, ଯଦି ପନ ଆଣାପକୋ ମଦ୍ଦନମ୍ପି ମଦାପନମ୍ପି ସନ୍ଧାଯ ୱୋହାରୱସେନ ''ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ପାତେହୀ''ତି ୱଦତି, ୱିସଙ୍କେତୋ ନତ୍ଥୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ''ମରଣୱଣ୍ଣଂ ୱା ସଂୱଣ୍ଣେଯ୍ଯା''ତି (ପାରା। ୧୭୧) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଆହ ''ପରିଯାଯୋ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି, ପରିଯାଯେନ ଆପତ୍ତିମୋକ୍ଖୋ ନ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅୱିଜାଯନତ୍ଥାଯ ଗବ୍ଭଗ୍ଗହଣତୋ ପୁରେତରମେୱ ଭେସଜ୍ଜଂ ଦେନ୍ତସ୍ସ କୁଚ୍ଛିଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଗବ୍ଭୋ ୱିନସ୍ସତୀତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଦିନ୍ନେ ତଥାମରନ୍ତାନଂ ୱସେନ କମ୍ମବଦ୍ଧୋ, କୁଚ୍ଛିଯଂ ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତୀତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଦିନ୍ନେ ଉପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ମରତୁ ୱା ମା ୱା, ନେୱତ୍ଥି କମ୍ମବଦ୍ଧୋ।

ସହଧମ୍ମିକାନନ୍ତି ଏକସ୍ସ ସତ୍ଥୁ ସାସନେ ସହସିକ୍ଖମାନଧମ୍ମାନଂ, ସହଧମ୍ମେ ୱା ସିକ୍ଖାପଦେ ସିକ୍ଖନଭାୱେନ ନିଯୁତ୍ତାନଂ। ସମସୀଲସଦ୍ଧାନନ୍ତିଆଦିନା ଦୁସ୍ସୀଲାନଂ ଭିନ୍ନଲଦ୍ଧିକାନଞ୍ଚ ଅକାତୁମ୍ପି ଲବ୍ଭତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଞାତକପୱାରିତଟ୍ଠାନତୋତି ଅତ୍ତନୋ ତେସଂ ୱା ଞାତକପୱାରିତଟ୍ଠାନତୋ। ଅରିଯେହି ଅକତା ଅଯୁତ୍ତୱସେନ ଅକତପୁବ୍ବା ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ଅକତୱିଞ୍ଞତ୍ତି।

ପଟିଯାଦିଯତୀତି ସମ୍ପାଦିଯତି। ଅକାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏୱ ଦୁକ୍କଟଂ ୱଦନ୍ତି, ଅଯୁତ୍ତତାୱସେନେୱ ପନେତ୍ଥ ଅକରଣପଟିକ୍ଖେପୋ ଯୁତ୍ତୋ, ନ ଆପତ୍ତିୱସେନାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଯାୱ ଞାତକା ପସ୍ସନ୍ତୀତି ଯାୱ ତସ୍ସ ଞାତକା ପସ୍ସନ୍ତି।

ପିତୁଭଗିନୀ ପିତୁଚ୍ଛା। ମାତୁଭାତା ମାତୁଲୋ। ନପ୍ପହୋନ୍ତୀତି କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି। ନ ଯାଚନ୍ତୀତି ଲଜ୍ଜାଯ ନ ଯାଚନ୍ତି। ''ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅଞ୍ଞଥା ଦେନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତିଯେୱ। କେଚି ପନ ''ଆଭୋଗଂ ଅକତ୍ୱାପି ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ ଭେସଜ୍ଜକରଣସ୍ସ ପାଳିଯଂ ''ଅନାପତ୍ତି ଭିକ୍ଖୁ ପାରାଜିକସ୍ସ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି (ପାରା। ୧୮୭) ଏୱଂ ଅନ୍ତରାପତ୍ତିଦସ୍ସନୱସେନ ସାମଞ୍ଞତୋ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା, ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଅୱୁତ୍ତପ୍ପକାରେନ କରୋନ୍ତସ୍ସ ସୁତ୍ତେନେୱ ଆପତ୍ତି ସିଦ୍ଧାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ତେନେୱ ଅଟ୍ଠକଥାଯମ୍ପି ''ତେସଞ୍ଞେୱ ସନ୍ତକ''ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞେସନ୍ତି ଅସାଲୋହିତାନଂ, ତେନାହ ଏତେସଂ ପୁତ୍ତପରମ୍ପରାଯାତିଆଦି। କୁଲପରିୱଟ୍ଟୋତି କୁଲସ୍ମିଂ ଞାତିପରମ୍ପରା। ଭେସଜ୍ଜଂ କରୋନ୍ତସ୍ସାତି ଯଥାୱୁତ୍ତୱିଧିନା କରୋନ୍ତସ୍ସ, ''ତାୱକାଲିକଂ ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଆଭୋଗଂ ଅକତ୍ୱା ଦେନ୍ତସ୍ସାପି ପନ ଅନ୍ତରାପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟଂ ୱିନା ମିଚ୍ଛାଜୀୱଂ ୱା କୁଲଦୂସନଂ ୱା ନ ହୋତିଯେୱ, ତେନାହ – ''ୱେଜ୍ଜକମ୍ମଂ ୱା କୁଲଦୂସକାପତ୍ତି ୱା ନ ହୋତୀ''ତି। ଞାତକାନଞ୍ହି ସନ୍ତକଂ ଯାଚିତ୍ୱାପି ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ତସ୍ମା ତତ୍ଥ କୁଲଦୂସନାଦି ନ ସିଯା। ସବ୍ବପଦେସୂତି ''ଚୂଳମାତୁଯା''ତିଆଦୀସୁ ସବ୍ବପଦେସୁ।

ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସାହରାମାତି ଇଦଂ ଉପଜ୍ଝାଯେନ ''ମମ ଞାତକାନଂ ଭେସଜ୍ଜଂ ଆହରଥା''ତି ଆଣତ୍ତେହି କତ୍ତବ୍ବୱିଧିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଇମିନା ଚ ସାମଣେରାଦୀନଂ ଅପଚ୍ଚାସାଯପି ପରଜନସ୍ସ ଭେସଜ୍ଜକରଣଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ୱୁତ୍ତନଯେନ ପରିଯେସିତ୍ୱାତି ଇମିନା ''ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତେନ ୱା''ତି ଇମିନା, ''ଞାତିସାମଣେରେହୀ''ତି ଇମିନା ଚ ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ଅତିଦିସତି। ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତେନାତି ଆଗନ୍ତୁକଚୋରାଦୀନଂ କରୋନ୍ତେନାପି ''ମନୁସ୍ସା ନାମ ଉପକାରକା ହୋନ୍ତୀ''ତି ଅତ୍ତନୋ ତେହି ଲାଭଂ ଅପତ୍ଥଯନ୍ତେନ। ପଚ୍ଚାସାଯ କରୋନ୍ତସ୍ସ ପନ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମକୁଲଦୂସନାଦିଦୋସୋ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ''ଏୱଂ ଉପକାରେ କତେ ସାସନଗୁଣଂ ଞତ୍ୱା ପସୀଦନ୍ତି, ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା ଉପକାରକା ହୋନ୍ତୀ''ତି କରଣେ ପନ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି। କେଚି ପନ ''ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତେନ ଆଗନ୍ତୁକାଦୀନଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତପୁଗ୍ଗଲାଦୀନମ୍ପି ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ କତ୍ତବ୍ବାକତ୍ତବ୍ବଟ୍ଠାନୱିଭାଗସ୍ସନିରତ୍ଥକତ୍ତପ୍ପସଙ୍ଗତୋ ''ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତେନ ସବ୍ବେସଂ ଦାତୁଂ କାତୁଞ୍ଚ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଏତ୍ତକମତ୍ତସ୍ସେୱ ୱତ୍ତବ୍ବତୋ। ଅପଚ୍ଚାସୀସନଞ୍ଚ ମିଚ୍ଛାଜୀୱକୁଲଦୂସନାଦିଦୋସନିସେଧନତ୍ଥମେୱ ୱୁତ୍ତଂ ଭେସଜ୍ଜକରଣସଙ୍ଖାତାଯ ଇମିସ୍ସା ଅନ୍ତରାପତ୍ତିଯା ମୁଚ୍ଚନତ୍ଥଂ ଆଗନ୍ତୁକଚୋରାଦୀନଂ ଅନୁଞ୍ଞାତାନଂ ଦାନେନେୱ ତାଯ ଆପତ୍ତିଯା ମୁଚ୍ଚନତୋତି ଗହେତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତେନାପି ଅକାତବ୍ବଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ସବ୍ବଂ କୁଲନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ପୁଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଇମିନା ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠରୋଗୀନଂ ପରିଯାଯେନାପି ୱତ୍ୱା ୱିଚରଣଂ ଅଯୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ପୁଚ୍ଛିତସ୍ସାପି ପନ ପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତସ୍ସ ପରିଯାଯକଥାପି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱଦନ୍ତି।

ସମ୍ମୁଲ୍ଲପେସୀତି ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତୋ ଏୱଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କଥଂ ସମୁଟ୍ଠାପେସି। ଆଚରିଯଭାଗୋତି ୱିନଯାଚାରଂ ଅକୋପେତ୍ୱା ଭେସଜ୍ଜାଚିକ୍ଖଣେନ ୱେଜ୍ଜାଚରିଯଭାଗୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁପ୍ଫପୂଜନତ୍ଥାଯ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିଯମାନଂ ରୂପିଯଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଭଜନେନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯମେୱାତି ଆହ ''କପ୍ପିଯୱସେନ ଗାହାପେତ୍ୱା''ତି, ''ଅମ୍ହାକଂ ରୂପିଯଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ପୁପ୍ଫପୂଜନତ୍ଥଂ ପୁପ୍ଫଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତିଆଦିନା ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା କପ୍ପିଯେନ କମ୍ମେନ ଗାହାପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯଦି ''ପରିତ୍ତଂ କରୋଥା''ତି ୱୁତ୍ତେ କରୋନ୍ତି, ଭେସଜ୍ଜକରଣଂ ୱିଯ ଗିହିକମ୍ମଂ ୱିଯ ହୋତୀତି ''ନ କାତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ''ପରିତ୍ତଂ ଭଣଥା''ତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ଧମ୍ମଜ୍ଝେସନତ୍ତା ଅନଜ୍ଝିଟ୍ଠେନାପି ଭଣିତବ୍ବୋ ଧମ୍ମୋ, ପଗେୱ ଅଜ୍ଝିଟ୍ଠେନାପୀତି ''କାତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଚାଲେତ୍ୱା ସୁତ୍ତଂ ପରିମଜ୍ଜିତ୍ୱାତି ଇଦଂ ''ପରିତ୍ତାଣଂ ଏୱ ପୱେସେମୀ''ତି ଚିତ୍ତେନ ଏୱଂ କତେ ପରିତ୍ତାଣା ତତ୍ଥ ପୱେସିତା ନାମ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିହାରତୋ…ପେ… ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଇଦଂ ଅଞ୍ଞାତକଗହଟ୍ଠେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ପାଦେସୁ ଉଦକଂ ଆକିରିତ୍ୱାତି ଇଦଂ ତସ୍ମିଂ ଦେସେ ଚାରିତ୍ତୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ''ତତ୍ଥ ପାଳିଯା ନିସିନ୍ନାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଦେସୁ ରୋଗୱୂପସମନାଦିଅତ୍ଥାଯ ଉଦକଂ ସିଞ୍ଚିତ୍ୱା ପରିତ୍ତଂ କାତୁଂ ସୁତ୍ତଞ୍ଚ ଠପେତ୍ୱା 'ପରିତ୍ତଂ ଭଣଥା'ତି ୱତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ଏୱଞ୍ହି କରିଯମାନେ ଯଦି ପାଦେ ଅପନେନ୍ତି, ମନୁସ୍ସା ତଂ ଅୱମଙ୍ଗଲନ୍ତି ମଞ୍ଞନ୍ତି, ରୋଗୋ ୱା ନ ୱୂପସମିସ୍ସତୀ''ତି। ତେନାହ ''ନ ପାଦା ଅପନେତବ୍ବା''ତି। ମତସରୀରଦସ୍ସନେ ୱିଯ କେୱଲଂ ସୁସାନଦସ୍ସନେପି ''ଇଦଂ ଜାତାନଂ ସତ୍ତାନଂ ଖଯଗମନଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି ମରଣସଞ୍ଞା ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଆହ ''ସୀୱଥିକଦସ୍ସନେ…ପେ… 'ମରଣସ୍ସତିଂ ପଟିଲଭିସ୍ସାମା'ତି

କମ୍ମଟ୍ଠାନସୀସେନ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ଲେସକପ୍ପଂ ଅକତ୍ୱା ସମୁପ୍ପନ୍ନସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ''ପରିୱାରତ୍ଥାୟ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୂ''ତି ୱୁତ୍ତେପି ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଅନାମଟ୍ଠପିଣ୍ଡପାତୋତି ଅଗ୍ଗହିତଅଗ୍ଗୋ, ଅପରିଭୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। କହାପଣଗ୍ଘନକୋ ହୋତୀତି ଇମିନା ଦାୟକେହି ବହୁବ୍ୟଞ୍ଜନେନ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ସକ୍କଚ୍ଚଂ ଦିନ୍ନଭାୱଂ ଦୀପେତି। ଥାଲକେତି ସଙ୍ଘିକେ କଂସାଦିମୟେ ଥାଲକେ, ପତ୍ତୋପି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଗୟ୍ହତି। ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଇମିନା ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଦାମରିକଚୋରସ୍ସାତି ରଜ୍ଜଂ ପତ୍ଥେନ୍ତସ୍ସ ପାକଟଚୋରସ୍ସ। ଅଦୀୟମାନେପି ''ନ ଦେନ୍ତୀ''ତି କୁଜ୍ଝନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଆମିସସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ଅଲାଭେନ ଅତ୍ତନୋ ପରସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ ସମ୍ଭୱନ୍ତସ୍ସ ଛିଦ୍ଦସ୍ସ ୱିୱରସ୍ସ ପଟିସନ୍ଥରଣଂ ପିଦହନଂ ପଟିସନ୍ଥାରୋ, ସୋ ପନ ଧମ୍ମାମିସୱସେନ ଦୁୱିଧୋ। ତତ୍ଥ ଆମିସପଟିସନ୍ଥାରଂ ସନ୍ଧାୟ ''କସ୍ସ କାତବ୍ବୋ, କସ୍ସ ନ କାତବ୍ବୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ''ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ ୱା...ପେ... କତ୍ତବ୍ବୋ ଯେୱା''ତି ସଙ୍ଖେପତୋ ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ପାକଟଂ କାତୁଂ ଆଗନ୍ତୁକଂ ତାୱାତିଆଦିମାହ। ଖୀଣପରିବ୍ବୟନ୍ତି ଇମିନା ଅଗତିଭାୱଂ କାରୁଞ୍ଞଭାଜନତଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି, ତେନ ଚ ତବ୍ବିଧୁରାନଂ ସମିଦ୍ଧାନଂ ଦାୟକାଦୀନଂ ଆଗନ୍ତୁକତ୍ତେପି ଦାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି। ତଣ୍ଡୁଲାଦିମ୍ପି ଦାତବ୍ବେ ସତି ''ଅୱେଲାୟଂ...ପେ... ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ''ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତେନା''ତି ୱତ୍ୱା ପଚ୍ଚାସୀସନପ୍ପକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ମନୁସ୍ସା ନାମାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଅନନୁଞ୍ଞାତାନଂ ପନ ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତେନାପି ଦାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟୱିନିପାତତ୍ତା, ପଚ୍ଚାସୀସାୟ ପନ ସତି କୁଲଦୂସନମ୍ପି ହୋତି।

ଉବ୍ବାସେତ୍ୱାତି ସମନ୍ତତୋ ତିୟୋଜନଂ ୱିଲୁମ୍ପନ୍ତେ ମନୁସ୍ସେ ପଲାପେତ୍ୱା। ୱରପୋତ୍ଥକଚିତ୍ତତ୍ଥରଣନ୍ତି ଅନେକପ୍ପକାରୈହିପୁରିସାଦିଉତ୍ତମରୂପୱିଚିତ୍ତଂ ଅତ୍ଥରଣଂ।

୧୮୭। ସତ୍ତରସୱଗ୍ଗିୟେସୁ ପୁବ୍ବେ ଏକସ୍ସ ଅଙ୍ଗୁଲିପତୋଦକେନ ମାରିତତ୍ତା ସେସେସୁ ସୋଳସଜନେସୁ ଉଦରଂ ଆରୁହିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନମେକଂ ଠପେତ୍ୱା ''ସେସାପି ପନ୍ନରସ ଜନା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଦୂହଲପାସାଣା ୱିୟାତି ଅଦୂହଲେ ଆରୋପିତପାସାଣା ୱିୟ। କମ୍ମାଧିପ୍ପାୟାତି ତଜ୍ଜନୀୟାଦିକମ୍ମକରଣାଧିପ୍ପାୟା।

ଆୱାହେତ୍ୱାତି ଆୱିସାପେତ୍ୱା। ରୂପଂ କତ୍ୱା ହତ୍ଥପାଦାଦୀନି ଛିନ୍ଦନ୍ତୀତି ତସ୍ମିଂ ପିଟ୍ଠାଦିମୟେ ରୂପେ ଅମନୁସ୍ସଂ ଆୱାହେତ୍ୱା ତସ୍ସ ହତ୍ଥପାଦାଦୀନି ଛିନ୍ଦନ୍ତି। ସକ୍କଂ ଦେୱରାଜାନଂ ମାରେୟ୍ୟାତି ଇଦଂ ସମ୍ଭାୱନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ହି ତାଦିସା ମହାନୁଭାୱା ଯକ୍ଖା ସତ୍ଥଘାତାରହା ହୋନ୍ତି ଦେୱାସୁରଯୁଦ୍ଧେପି ତେସଂ ସତ୍ଥପ୍ପହାରେନ ମରଣାଭାୱା।

୧୮୮। ପହାରୋ ନ ଦାତବ୍ବୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅମନୁସ୍ସଂ କୋଧଚିତ୍ତେନ ପହରନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟମେୱ। ଚିକିଚ୍ଛାଧିପ୍ପାୟେନ ପହରନ୍ତସ୍ସ ଅନାଚାରୋତି ଗହେତବ୍ବୋ। ତାଲପଣ୍ଣଂ...ପେ... ବନ୍ଧିତବ୍ବନ୍ତି ଅମନୁସ୍ସା ତାଲପଣ୍ଣବନ୍ଧନେନ ପଲାୟନ୍ତୀତି କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ଇଦଞ୍ଚ ଗିହୀନଂ ୱେଜ୍ଜକମ୍ମୱସେନ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି।

୧୮୯।ଯୋ ରୁକ୍ଖେନ ଓତ୍ଥତୋପି ନ ମରତୀତିଆଦୀସୁ ଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ଭୂତଗାମସିକ୍ଖାପଦଟ୍ଠକଥାୟଂ ସୟମେୱ ୱକ୍ଖତି, ତଂ ତତ୍ଥେୱ ଗହେତବ୍ବଂ।

୧୯୦।ଦବ୍ବୂପକରଣାନୀତି କେହିଚି ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଠପିତାନି ସପରିଗ୍ଗହିତାନି ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ହି ଠାନାଚାୱନାଭାୱେନ ୱିନାସାଧିପ୍ପାୟସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଖିଡ୍ଡାଧିପ୍ପାୟେନାପି ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ସୁକ୍ଖତିଣାଦୀସୁ ଅଗ୍ଗିକରଣଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଲ୍ଲେସୁ ପନ କୀଳାଧିପ୍ପାୟେନପି କରୋନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିୟମେୱ। ପଟିପକ୍ଖଭୂତୋ, ପଟିମୁଖଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱା ଅଗ୍ଗି ପଟଗ୍ଗି, ତସ୍ସ ଅଲ୍ଲତିଣାଦୀସୁପି ଦାନଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ତଂ ଦେନ୍ତେନ ଦୂରତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦାୱଗ୍ଗିଂ ଦିସ୍ୱା ୱିହାରସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ ଏକକ୍ଖଣେ ଅଦତ୍ୱା ଏକଦେସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୱିହାରସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ ସଣିକଂ ଝାପେତ୍ୱା ଯଥା ମହନ୍ତୋପି ଅଗ୍ଗି ୱିହାରଂ ପାପୁଣିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ଏୱଂ ୱିହାରସ୍ସ ସମନ୍ତା ଅବ୍ଭୋକାସଂ କତ୍ୱା ପଟଗ୍ଗି ଦାତବ୍ବୋ, ସୋ ଦାୱଗ୍ଗିନୋ ପଟିପଥଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଏକତୋ ହୁତ୍ୱା ତେନ ସହ ନିବ୍ବାତି। ପରିତ୍ତକରଣନ୍ତି ସମନ୍ତା ରୁକ୍ଖତିଣାଦିଚ୍ଛେଦନପରିଖାଖଣନାଦିଆରକ୍ଖକରଣଂ, ତେନାହ ତିଣକୁଟିକାନଂ ସମନ୍ତା ଭୂମିତଚ୍ଛନନ୍ତିଆଦି।

୧୯୧।ଖେତ୍ତମେୱ ଓତିଣ୍ଣତ୍ତା ପାରାଜିକନ୍ତି ଦ୍ୱୀସୁ ଏକସ୍ସାପି ଅନ୍ତୋଗଧତ୍ତା ''ଦ୍ୱୀହୀ''ତି ୱୁତ୍ତଖେତ୍ତେ ଏକସ୍ସାପି ଓତିଣ୍ଣତ୍ତା ପାରାଜିକଂ, ''ଦ୍ୱୀହି ଏୱ ମାରେହି ନ ଏକେନା''ତି ନିୟମିତେ ପନ ଏକେନେୱ ମାରିତେ ନତ୍ଥି ପାରାଜିକନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ଏୱଂ ଦ୍ୱେ ଏୱ ପୁରିସାତିଆଦୀସୁପି। ପୁବ୍ବେ କତସୀସଚ୍ଛେଦପୟୋଗତୋ ଅଞ୍ଞୋ ପୟୋଗୋ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟୁପଚ୍ଛେଦକୋ ନ ଉପଲବ୍ଭତି, ପଠମେନ ପୟୋଗେନସ୍ସ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜତୀତି ''ସୀସଚ୍ଛେଦକସ୍ସା''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଯଂ ପନ ସାରତ୍ଥଦୀପନିୟଂ ''ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟସ୍ସ ଅୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା''ତି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଅକାରଣଂ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟସନ୍ନିସ୍ସିତଚିତ୍ତସନ୍ତତିଂ ୱିନା ଉକ୍ଖିପନସନ୍ନିରୁଜ୍ଝନାଦିୱସପ୍ପୱତ୍ତସ୍ସ ଗମନସ୍ସ ଅସମ୍ଭୱତୋ। ନ ହି ୱାୟୁୱେଗେନ ପଣ୍ଣପଟାଦୟୋ ୱିୟ କାୟୋ ଗଚ୍ଛତି, ନ ଚ ଉକ୍ଖିପନେ ପୱତ୍ତାୱ ଚିତ୍ତଜୱିଞ୍ଞତ୍ତିଆଦୟୋୱ ନିକ୍ଖିପନାଦିନୋପି ହେତୁଭୂତାତି ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୱତ୍ତନତୋ। ପୁବ୍ବେ ଅନାହିତୱେଗାପି ହି କାଚି ସରୀସପଜାତି ଦ୍ୱିଧା ଛିନ୍ନା ଛେଦନମତ୍ତା ଦ୍ୱୀହି ୱିଭାଗେହି କତିପୟକ୍ଖଣଂ ଦ୍ୱୀସୁ ଦିସାସୁ ଗଚ୍ଛତି, ତତ୍ଥ ଚ ଯସ୍ମିଂ ଭାଗେ ହଦୟୱତ୍ଥୁ ତିଟ୍ଠତି, ତତ୍ରଟ୍ଠଂ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରାୱଜ୍ଜନଚିତ୍ତଂ ଦ୍ୱୀସୁପି ଭାଗେସୁ କାୟପ୍ପସାଦେ ଘଟ୍ଟିତଂ ଫୋଟ୍ଠବ୍ବଂ ଆଲମ୍ବିତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତତୋ ତଦାରମ୍ମଣମେୱ ଯଥାରହମେକସ୍ମିଂ ଭାଗେ ଏକଦା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଅଞ୍ଞଦାତି ଏୱଂ ପରିୟାୟେନ କାୟୱିଞ୍ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତତୋ ହଦୟୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂୟେୱ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନାଦିୱୀଥିଚିତ୍ତାନି ଭୱଙ୍ଗନ୍ତରିତାନି ମନୋଦ୍ୱାରୱୀଥିୱିଞ୍ଞାଣାନି ଚ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଜନକାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ଯେ ହି ଉଭୟଭାଗା ଗଚ୍ଛନ୍ତି ୱା ଚଲନ୍ତି ୱା ଫନ୍ଦନ୍ତି ୱା। ଚିତ୍ତସ୍ସ ପନ ଲହୁପରିୱତ୍ତିୟା ଏକକ୍ଖଣେ ଉଭୟଭାଗାପି ଚଲନ୍ତା ୱିୟ ଉପଟ୍ଠହନ୍ତି, ସେୟ୍ୟଥାପି ନାମ କୁକ୍କୁଳାଦିନରକେସୁ ନିମୁଗ୍ଗସକଲସରୀରସ୍ସ ସତ୍ତସ୍ସ ଏକସ୍ମିଂ ଖଣେ ସକଲସରୀରେପି କାୟୱିଞ୍ଞାଣଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନଂ ୱିୟ ଉପଟ୍ଠାତି, ଏୱଂସମ୍ପଦମିଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, ତତୋ ପନ ଯସ୍ମିଂ ଭାଗେ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ସସେସକମ୍ମଜରୂପଂ ନିରୁଜ୍ଝତି, ତତ୍ଥ କାୟୱିଞ୍ଞାଣଂ ନପ୍ପୱତ୍ତତି, ହଦୟୱତ୍ଥୁସହିତଭାଗେୟେୱ ଯାୱ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟନିରୋଧା ପୱତ୍ତତି।

ନନୁ ନରକାଦୀସୁ ଏକାବଦ୍ଧେ ସରୀରେ ସବ୍ବତ୍ଥ ପରିୟାୟେନ କାୟୱିଞ୍ଞାଣସମୁପ୍ପତ୍ତି ଯୁତ୍ତା ହୋତୁ, ଦ୍ୱିଧା ହୁତ୍ୱା ୱିଚ୍ଛିନ୍ନେ ପନ ଭାଗଦ୍ୱୟେ କଥନ୍ତି? ନାୟଂ ଦୋସୋ। ସରୀରେ ହି ଏକାବଦ୍ଧତା ନାମ ପରମତ୍ଥଧମ୍ମବ୍ୟତିରିତ୍ତା କାଚି ନତ୍ଥି ପରୱାଦୀନଂ ଅୱୟୱୀଆଦି ୱିୟ, କମ୍ମାଦିଏକକାରଣପୁଞ୍ଜାୟତ୍ତତାୟ ବହୂନଂ ସହୁପ୍ପତ୍ତିୟେୱ ଏକାବଦ୍ଧତା। ତତ୍ଥ ଚ ସତ୍ଥପ୍ପହାରାଦିୱିରୁଦ୍ଧପଚ୍ଚୟୋପନିପାତେନ ୱିଭିନ୍ନାନମ୍ପି କମ୍ମାଦିଏକକାରଣାନଂ ପୁଞ୍ଜାୟତ୍ତତା ନ ୱିଗଚ୍ଛତି, ଯାୱ ସା ନ ୱିଗଚ୍ଛତି, ତାୱ ଅୱିଚ୍ଛିନ୍ନାୱ ତତ୍ଥ ୱିଞ୍ଞାଣପ୍ପୱତ୍ତି। ୱିଭିନ୍ନାନଂ ପନ କମ୍ମଜରୂପାନଂ ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ସେସତିସନ୍ତତିରୂପାନଞ୍ଚ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନଭାୱେନ ଚିରଂ ପୱତ୍ତିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଯାୱ ଚ ଧରନ୍ତି, ତାୱ ୱିଞ୍ଞାଣପଚ୍ଚୟା ହୋନ୍ତି, ୱିଞ୍ଞାଣେନ ଚ ତେସଂ ଚଲନଗମନାଦିଦେସନ୍ତରୁପ୍ପତ୍ତି। ତସ୍ମା କବନ୍ଧସ୍ସପି ଧାୱନକ୍ଖଣେ ସୱିଞ୍ଞାଣଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଅତ୍ଥେୱ, ତଞ୍ଚ ସୀସଚ୍ଛେଦକପ୍ପୟୋଗେନେୱ ସୀଘଂ ପତତି, ତତୋ ଅଞ୍ଞପ୍ପୟୋଗସ୍ସ ସରୀରେ ୱିସେସୁପ୍ପାଦନତୋ ପୁରେତରମେୱ ପଠମେନେୱ କିଚ୍ଚନିପ୍ଫତ୍ତିତୋ ସୀସଚ୍ଛେଦକସ୍ସେୱ କମ୍ମବଦ୍ଧୋତି ଗହେତବ୍ବୋ। ଏୱରୂପାନୀତି କବନ୍ଧୱତ୍ଥୁସଦିସାନି। ଇମସ୍ସ ୱତ୍ଥୁସ୍ସାତି ଆଘାତନୱତ୍ଥୁସ୍ସ। ଅତ୍ଥଦୀପନେତି ଏକେନ ପୁରିସେନ ପୟୋଗେନ ୱା ମାରିତତାସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଦୀପନେ।

୧୯୨। ପାନପରିଭୋଗେନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଏୱଂ ପନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ''ଲୋଣସୋୱୀରକଂ ଯାମକାଲିକ''ନ୍ତି କେଚି ୱଦନ୍ତି, କେଚି ପନ ''ଗିଲାନାନଂ ପାକତିକମେୱ, ଅଗିଲାନାନଂ ପନ ଉଦକସମ୍ଭିନ୍ନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ''ଗୁଳଂ ୱିୟ ସତ୍ତାହକାଲିକ''ନ୍ତି।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାୟ ୱିନୟଟ୍ଠକଥାୟ ୱିମତିୱିନୋଦନିୟଂ

ତତିୟପାରାଜିକୱଣ୍ଣନାନୟୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୪। ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକଂ

ୱଗ୍ଗୁମୁଦାତୀରିୟଭିକ୍ଖୁୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୧୯୩।ଅଧିଟ୍ଠେମାତି ସଂୱିଦହାମ। ଇରିୟାପଥଂ ସଣ୍ଠପେତ୍ୱାତି ପଧାନାନୁରୂପଂ କତ୍ୱା। ଅନାଗତସମ୍ବନ୍ଧେ ପନ ଅସତୀତି ଭାସିତୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ପାଠସେସଂ କତ୍ୱା ଅନାଗତସମ୍ବନ୍ଧେ ଅସତି। ଭାସିତୋତି ଅତୀତୱଚନଂ କଥଂ ଅନାଗତୱଚନେନ ସମ୍ବନ୍ଧମୁପଗଚ୍ଛତୀତି ଆହ ଲକ୍ଖଣଂ ପନାତିଆଦି। ଇଦିସେ ହି ଠାନେ ଧାତୁସମ୍ବନ୍ଧେ ପଚ୍ଚୟାତି ଇମିନା ଲକ୍ଖଣେନ ଧାତ୍ୱତ୍ଥସମ୍ବନ୍ଧେ ସତି ଅୟଥାକାଲୱିହିତାପି ପଚ୍ଚୟା ସାଧୱୋ ଭୱନ୍ତୀତି ସଦ୍ଦସତ୍ଥୱିଦୂ ୱଦନ୍ତି।

୧୯୪।ୱଣ୍ଣୱାତି ଇମିନା ଅଭିନୱୁପ୍ପନ୍ନୱଣ୍ଣତା ୱୁତ୍ତା। ପସନ୍ନମୁଖୱଣ୍ଣାତି ଇମିନା ମୁଖୱଣ୍ଣସ୍ସ ଅତିପଣୀତତା ୱୁତ୍ତା। ୱିପ୍ପସନ୍ନଛୱିୱଣ୍ଣାତି ଇମିନା ପକତିସରୀରୱଣ୍ଣସ୍ସେୱ ଯଥାୱୁତ୍ତନୟେନ ୱିପ୍ପସନ୍ନତା ୱୁତ୍ତା। ଯସ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନଂ ଉପାଦାରୂପତ୍ତା ନିସ୍ସୟୱସେନେୱ ପୀଣନନ୍ତି ଆହ ''ଅଭିନିୱିଟ୍ଠୋକାସସ୍ସ ପରିପୁଣ୍ଣତ୍ତା''ତି। ପଞ୍ଚପ୍ପସାଦାନଂ ୱିୟ ହଦୟରୂପସ୍ସାପି ପରିପୁଣ୍ଣତା ୱୁତ୍ତାୟେୱାତି ଆହ ''ମନଚ୍ଛଟ୍ଠାନଂ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାନ''ନ୍ତି। ଉଦ୍ଦେସଂ ପରିପୁଚ୍ଛଂ ଅନୁୟୁଞ୍ଜନ୍ତା ଇମଂ ସରୀରସୋଭଂ ନେୱ ପାପୁଣିଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯଥା ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତନ୍ତି ନିପାତମତ୍ତଂ। ଚତୁଚକ୍କନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଇରିୟାପଥୋୱ ଚକ୍କନ୍ତି ୱୁତ୍ତୋ।

୧୯୫।ଉପଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଞାୟନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଚନ୍ତୋତି ପୀଳେନ୍ତୋ, ଗେହାଦୀନି ୱା ସୟଂ ଡହନ୍ତୋ, ଅଞ୍ଞେହି ୱା ପାଚେନ୍ତୋ। ଉଦ୍ଧତେତି ଉଦ୍ଧଚ୍ଚପକତିକେ। ଉନ୍ନଳେତି ଉଗ୍ଗତନଳସଦିସେନ ଉଗ୍ଗତତୁଚ୍ଛମାନେନ ସହିତେ। ଚପଲେତି ପତ୍ତଚୀୱରମଣ୍ଡନାଦିନା ଚାପଲ୍ଲେନ ୟୁତ୍ତେ। ମୁଖରେତି ଖରୱଚନେ। ପାକଟିନ୍ଦ୍ରିୟେତି ଅସଂୱୁତତ୍ତା ଗିହିକାଲେ ୱିୟ ପକତିୟଂ ଠିତିନ୍ଦ୍ରିୟେ। ଇରିୟାପଥସଣ୍ଠପନାଦୀନୀତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ପଚ୍ଚୟପଟିସେୱନସାମନ୍ତଜପ୍ପାନଂ ଗହଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପରମସଲ୍ଲେଖୱୁତ୍ତୀହି ମହାଅରିୟୱଂସେହି ଭିକ୍ଖୂହି ନିୱୁତ୍ଥସେନାସନାନି ଲୋକସମ୍ମତସେନାସନାନି ନାମ। ପରିପାଚେତୁନ୍ତି ୱିମ୍ହାପନୱସେନ ପରିଣାମେତୁଂ। ଭିକ୍ଖାଚାରେ ଅସମ୍ପଜ୍ଜମାନେତି ଇଦଂ ଜନପଦଚାରିକଂ ଚରନ୍ତୀତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ, ନ ପନ ପାଠଂ ୱାଚେନ୍ତୋତିଆଦୀହି, ତାନି ପନ ପଦାନି ଅତ୍ତନୋ ନିରନ୍ତରୱାସଟ୍ଠାନେପି ଜନପଦେସୁପି କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଦସ୍ସନୱସେନ ୱୁତ୍ତାନି, ତାନି ଚ ତେ ୱତ୍ତସୀସେନ କରୋନ୍ତି, ନ ଲାଭନିମିତ୍ତଂ, ତେନାହ ତନ୍ତୀତିଆଦି। କିଚ୍ଛେନାତି ଇମସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ କସିରେନାତି। ତଦୁଭୟମ୍ପି ପାରମୀପୂରଣୱାୟାମଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ସାଧାରଣପରିକ୍ଖାରଭାୱେନାତି ସଙ୍ଘିକପରିକ୍ଖାରଭାୱେନ। ତଥାଭାୱତୋ ଥେନେତ୍ୱାତି ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜିୟଅୱେଭଙ୍ଗିୟଭାୱତୋ ଥେନେତ୍ୱା, ନ ଠାନାଚାୱନୱସେନାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ, ତେନାହ ''କୁଲଦୂସକଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତୀ''ତି। ଅସନ୍ତନ୍ତି ଇମସ୍ସ ଅଭୂତନ୍ତି ଇଦଂ କାରଣୱଚନଂ, ଅନୁପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଅୱିଜ୍ଜମାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କିତୱସ୍ସେୱାତି କିତୱସ୍ସ ସକୁଣଗହଣମିୱ। କେରାଟିକସ୍ସାତି ସଠସ୍ସ। ସମଣୋତି ଗୋତ୍ତମତ୍ତଂ ଅନୁଭୋନ୍ତି ଧାରେନ୍ତୀତି ଗୋତ୍ରଭୁନୋ, ନାମମତ୍ତସମଣାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁଜ୍ଜାନପରିଚ୍ଛେଦନ୍ତି ଅନନ୍ତଦୁକ୍ଖତ୍ତା ''ଏତ୍ତକଂ ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତି ସଙ୍ଖ୍ୟାୱସେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଞାତୁଂ ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନାପି ଦୁକ୍କରଂ, ନ ପନ ସରୂପୱସେନ ଞାତୁଂ ବୁଦ୍ଧଞାଣସ୍ସ ଅୱିସୟଭାୱା।

ଅଧିମାନୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୧୯୬।ଅରହତ୍ତେତି ଅଗ୍ଗଫଲେ। ଞାଣଚକ୍ଖୁନାତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣସଙ୍ଖାତେନ ଚକ୍ଖୁନା, ଅଥ ୱା ଫଲଚିତ୍ତସମ୍ପୟୁତ୍ତେନେୱ ଞାଣଚକ୍ଖୁନା। ଅତ୍ତନା ସମ୍ପୟୁତ୍ତେନାପି ହି ଞାଣେନ ଅସମ୍ମୋହତୋ ସୟଂ ଦିଟ୍ଠଂ ନାମ ହୋତି, ତଥା ତସ୍ମିଂ ଅଦିଟ୍ଠେତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବେସଂ କିଲେସାନଂ ପହାୟକୱସେନ ଆଜାନାତି, ସମନ୍ତତୋ ସବ୍ବେନ ୱା ପକାରେନ ଜାନାତୀତି ''ଅଞ୍ଞା''ତି ଅଗ୍ଗମଗ୍ଗୋ ୱୁଚ୍ଚତି, ତଦୁପଚାରେନ ପନ ତପ୍ଫଲମ୍ପୀତି ଆହ ''ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରିଂସୂତି ଅରହତ୍ତଂ ବ୍ୟାକରିଂସୂ''ତି। ଅନ୍ତରା ଠପେତୀତି ସେଖଭୂମିୟଂ ଅଧିମାନୋ ଠପେତି। କିଲେସସମୁଦାଚାରଂ ଅପସ୍ସନ୍ତୋତି ପୁରିମମଗ୍ଗତ୍ତୟୱଜ୍ଝାନଂୟେୱ କିଲେସାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଭୱରାଗାଦୀନଂ।

ସୱିଭଙ୍ଗସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୯୭। ପକତିମନୁସ୍ସେହି ଉତ୍ତରିତରାନଂ ବୁଦ୍ଧାଦିଉତ୍ତମପୁରିସାନଂ ଅଧିଗମଧମ୍ମୋ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମୋତି ଆହ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସାନନ୍ତିଆଦି। ପାଳିୟଂ (ପାରା। ୧୯୮) ''ଅତ୍ଥି ଚ ମେ ଏତେ ଧମ୍ମା ମୟୀ''ତି ଏତ୍ଥ ମେତି ଇଦଂ ପଦପୂରଣମତ୍ତଂ। ଅଧିଗନ୍ତବ୍ବତୋ ଅଧିଗମସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଝାନାଦିନୋ ପୁଚ୍ଛା ଅଧିଗମପୁଚ୍ଛା, ସା ଚ ଝାନାଦୀସୁ ସାମଞ୍ଞତୋ ପୱତ୍ତାତି ଇଦାନି ତତ୍ଥ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ୱା ଦୁତିୟାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ତତ୍ଥାପି କସିଣାଦିଆରମ୍ମଣେସୁ କତରମାରମ୍ମଣଂ ଝାନଂ ୱା ଲୋକୁତ୍ତରେସୁ ଚ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗଂ ୱା ସକଦାଗାମିମଗ୍ଗାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ୱା ତତ୍ଥାପି ସୁଞ୍ଞତୱିମୋକ୍ଖଂ ୱା ଅପ୍ପଣିହିତୱିମୋକ୍ଖାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ୱାତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚେକଂ ଭେଦନିଦ୍ଧାରଣୱସେନ ପୁଚ୍ଛନାକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପାଳିୟଂ (ପାରା। ୧୯୮) ''ପୁନ କତମେସଂ ତ୍ୱଂ ଧମ୍ମାନଂ ଲାଭୀ''ତି ଅୟଂ ପୁଚ୍ଛା ଦସ୍ସିତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ତେନାହ ପଠମମଗ୍ଗାଦୀସୂତିଆଦି। ୟାୟ ଅନୁକ୍କମପଟିପତ୍ତିୟା ଲୋକୁତ୍ତରୋ ଅଧିଗମୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ସା ପୁବ୍ବଭାଗପଟିପତ୍ତି ଆଗମନପଟିପଦା। ନ ସୁଜ୍ଝତୀତି ପୁଚ୍ଛିୟମାନୋ ପଟିପତ୍ତିକ୍କମଂ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା କଥେତି। ଅପନେତବ୍ବୋତି ତୟା ୱୁତ୍ତକ୍କମେନାୟଂ ନ ସକ୍କା ଅଧିଗନ୍ତୁନ୍ତି ଅଧିଗତମାନତୋ ଅପନେତବ୍ବୋ। ସନ୍ନିହିତେସୁ କପ୍ପିୟେସୁପି ଚତୂସୁ ପଚ୍ଚୟେସୁ ଅଲଗ୍ଗତ୍ତା ''ଆକାସେ ପାଣିସମେନ ଚେତସା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱୁତ୍ତସଦିସଂ ବ୍ୟାକରଣଂ ହୋତୀତି ୟୋଜନା। ଖୀଣାସୱପଟିପତ୍ତିସଦିସା ପଟିପଦା ହୋତି ସୁୱିକ୍ଖମ୍ଭିତକିଲେସତ୍ତା। ଇଦଞ୍ଚ ଅରହତ୍ତଂ ପଟିଜାନନ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ତେନାହ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ନାମାତିଆଦି। ଏୱଂ ସୁୱିକ୍ଖମ୍ଭିତକିଲେସସ୍ସ ୱତ୍ତନସେକ୍ଖଧମ୍ମପଟିଜାନନଂ ଇମିନା ଭୟୁପ୍ପାଦନେନ, ଅମ୍ବିଲାଦିଦସ୍ସନେ ଖେଳୁପ୍ପାଦାଦିନା ଚ ନ ସକ୍କା ୱୀମଂସିତୁଂ, ତସ୍ମା ତସ୍ସ ୱଚନେନେୱ ତଂ ସଦ୍ଧାତବ୍ବଂ। ଅୟଂ ଭିକ୍ଖୁ ସମ୍ପନ୍ନବ୍ୟାକରଣୋତି ଇଦଂ ନ କେୱଲଂ ଅଭାୟନକମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ଏକଚ୍ଚସ୍ସ ସୂରଜାତିକସ୍ସ ପୁଥୁଜ୍ଜନସ୍ସାପି ଅଭାୟନତୋ, ରଜନୀୟାରମ୍ମଣାନଂ ବଦରସାଳୱାଦିଅମ୍ବିଲମଦ୍ଦନାଦୀନଂ ଉପନୟନେପି ଖେଳୁପ୍ପାଦାଦିତଣ୍ହାପୱତ୍ତିରହିତଂ ସବ୍ବଥା ସୁସୋଧିତମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ଅସନ୍ତଗୁଣସମ୍ଭାୱନଲକ୍ଖଣା ପାପିଚ୍ଛାତି ଆହ ୟା ସା ଇଧେକଚ୍ଚୋତିଆଦି। ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଅସ୍ସଦ୍ଧୋତିଆଦିପାଠଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ସାମଞ୍ଞଂ ଦୁପ୍ପରାମଟ୍ଠନ୍ତି ସମଣଧମ୍ମସଙ୍ଖାତଂ ସାମଞ୍ଞଂ ଖଣ୍ଡସୀଲାଦିତାୟ ଦୁପ୍ପରାମଟ୍ଠଂ ଦୁଟ୍ଠୁ ଗହିତଂ ନିରୟାୟ ନିରୟଦୁକ୍ଖାୟ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ତତ୍ଥ ନିରୟେ ଉପକଡ୍ଢତି ନିବ୍ବତ୍ତାପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସିଥିଲୋତି ଓଲୀୟିତ୍ୱା କରଣେନ ସିଥିଲଗାହେନ କତୋ, ସଥେନ ୱା ସାଠେୟ୍ୟେନ ଆଦିଣ୍ଣୋ ସିଥିଲୋ। ପରିବ୍ବଜୋତି ସମଣଭାୱୋ। ଭିୟ୍ୟୋତି ପୁବ୍ବେ ୱିଜ୍ଜମାନାନଂ ରାଗରଜାଦୀନଂ ଉପରି ଅପରମ୍ପି ରଜଂ ଆକିରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭିକ୍ଖୁଭାୱୋତି ଅଧମ୍ମିକପଟିଞ୍ଞାମତ୍ତସିଦ୍ଧୋ ଭିକ୍ଖୁଭାୱୋ। ଅଜାନମେୱାତି ଏତ୍ଥ ଏୱ-ସଦ୍ଦୋ ଅୱଧାରଣେ ଅଜାନନ୍ତୋ ଏୱାତି, ''ଅଜାନମେୱ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ତତ୍ଥ ପନ ଏୱଂ ଜାନାମି ଏୱଂ ପସ୍ସାମୀତି ୟୋଜେତବ୍ବଂ।

ପଦଭାଜନୀୟୱଣ୍ଣନା

୧୯୯।ଏୱନ୍ତି ଚ ପଠମଜ୍ଝାନାଦିପରାମସନଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ଜାନାମି ଦୁତିୟାଦିଜ୍ଝାନନ୍ତି। ଅସୁଭଜ୍ଝାନାଦୀନୀତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ କାୟଗତାସତିଜ୍ଝାନଂ କସିଣଜ୍ଝାନଂ କସିଣମୂଲକାନି ଆରୁପ୍ପଜ୍ଝାନାନି ଚ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ୱିମୋକ୍ଖୋତି ଚତୁବ୍ବିଧୋ ମଗ୍ଗୋ, ତସ୍ସ ସଗୁଣତୋ ସୁଞ୍ଞତାଦିନାମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ସୋ ପନାୟନ୍ତିଆଦି। ମଗ୍ଗୋ ହି ନାମ ପଞ୍ଚହି କାରଣେହି ନାମଂ ଲଭତି ସରସେନ ୱା ପଚ୍ଚନୀକେନ ୱା ସଗୁଣେନ ୱା ଆରମ୍ମଣେନ ୱା ଆଗମନେନ ୱା। ସଚେ ହି ସଙ୍ଖାରୁପେକ୍ଖା ଅନିଚ୍ଚତୋ ସଙ୍ଖାରେ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାତି, ମଗ୍ଗୋ ଅନିମିତ୍ତୱିମୋକ୍ଖେନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ସଚେ ଦୁକ୍ଖତୋ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାତି, ଅପ୍ପଣିହିତୱିମୋକ୍ଖେନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ସଚେ ଅନତ୍ତତୋ ସମ୍ମସିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାତି, ସୁଞ୍ଞତୱିମୋକ୍ଖେନ ୱିମୁଚ୍ଚତି, ଇଦଂ ସରସତୋ ନାମଂ ନାମ। ୟସ୍ମା ପନେସ ସଙ୍ଖାରେସୁ ଅନିଚ୍ଚାନୁପସ୍ସନାୟ ନିଚ୍ଚନିମିତ୍ତଂ ପଜହନ୍ତୋ ଆଗତୋ, ତସ୍ମା ଅନିମିତ୍ତୋ। ଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାୟ ସୁଖସଞ୍ଞଂ ପଣିଧିଂ ପତ୍ଥନଂ ପହାୟ ଆଗତତ୍ତା ଅପ୍ପଣିହିତୋ। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାୟ ଅତ୍ତସଞ୍ଞଂ ପହାୟ ଅତ୍ତସୁଞ୍ଞତାଦସ୍ସନୱସେନ ସୁଞ୍ଞତା ହୋତି, ଇଦଂ ପଚ୍ଚନୀକତୋ ନାମଂ ନାମ। ରାଗାଦୀହି ପନେସ ସୁଞ୍ଞତତ୍ତା ସୁଞ୍ଞତୋ, ରୂପନିମିତ୍ତାଦୀନଂ, ରାଗନିମିତ୍ତାଦୀନଂ ଏୱ ୱା ଅଭାୱେନ ଅନିମିତ୍ତୋ, ରାଗପଣିଧିଆଦୀନଂ ଅଭାୱତୋ ଅପ୍ପଣିହିତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଇଦଂ ଅସ୍ସ ସଗୁଣତୋ ନାମଂ। ରାଗାଦିସୁଞ୍ଞଂ ଅନିମିତ୍ତଂ ଅପ୍ପଣିହିତଞ୍ଚ ନିବ୍ବାନଂ ଆରମ୍ମଣଂ କରୋତୀତି ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନିମିତ୍ତୋ ଅପ୍ପଣିହିତୋତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଇଦମସ୍ସ ଆରମ୍ମଣତୋ ନାମଂ। ଆଗମନଂ ପନ ଦୁୱିଧଂ ୱିପସ୍ସନାଗମନଂ ମଗ୍ଗାଗମନଞ୍ଚ। ତତ୍ଥ ମଗ୍ଗେ ୱିପସ୍ସନାଗମନମେୱ, ଫଲେ ପନ ମଗ୍ଗାନନ୍ତରେ ମଗ୍ଗାଗମନଂ, ଫଲସମାପତ୍ତିୟଂ ୱିପସ୍ସନାଗମନମ୍ପି। ଅନତ୍ତାନୁପସ୍ସନାୱସେନ ମଗ୍ଗୋ ସୁଞ୍ଞତୋ ଅନିଚ୍ଚଦୁକ୍ଖାନୁପସ୍ସନାହି ଅନିମିତ୍ତୋ ଅପ୍ପଣିହିତୋତି ଏୱଂ ୱିପସ୍ସନା ଅତ୍ତନୋ ନାମଂ ମଗ୍ଗସ୍ସ ଦେତି, ମଗ୍ଗୋ ଫଲସ୍ସାତି ଇଦଂ ଆଗମନତୋ ନାମଂ।

ସୁଞ୍ଞତତ୍ତାତି ୱିୱିତ୍ତତ୍ତା। ରାଗାଦୟୋୱ ପତିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ପଣିଧୀତି ଆହ ''ରାଗଦୋସମୋହପଣିଧୀନ''ନ୍ତି। ଇମିସ୍ସା ୱିଜ୍ଜାୟାତି ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁୱିଜ୍ଜାୟାତିଆଦିନା ଏକେକୱିଜ୍ଜଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦନ୍ତି। ଏୱଂ ଏକିସ୍ସାପି ନାମଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାପି ତା ଏୱ ସନ୍ଧାୟ ''ୱିଜ୍ଜାନଂ ଲାଭିମ୍ହୀ''ତି ଭଣନ୍ତୋପି ପାରାଜିକୋ ହୋତୀତି ସଙ୍ଖେପଟ୍ଠକଥାୟଂ ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ୱତ୍ଥୁୱିଜ୍ଜାଦୀନି ପନ ସନ୍ଧାୟ ୱଦନ୍ତୋ ନ ହୋତି। ଏକେକକୋଟ୍ଠାସୱସେନାତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତନୟେନ ଲୋକୁତ୍ତରୱିସେସଂ ଅକତ୍ୱା କେୱଲଂ ''ସତିପଟ୍ଠାନାନଂ ଲାଭୀ''ତି ଏକେକକୋଟ୍ଠାସୱସେନାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ। କିଲେସାନଂ ପହାନଂ ନାମ ଅଭାୱମତ୍ତମ୍ପି ଲୋକୁତ୍ତରକିଚ୍ଚତ୍ତା ଲୋକୁତ୍ତରନ୍ତି ସମତ୍ଥେତୁଂ ତଂ ପନାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ରାଗା ଚିତ୍ତଂ ୱିନୀୱରଣତାତି ରାଗତୋ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିନୀୱରଣତା, ତତୋ ରାଗତୋ ୱିମୁତ୍ତତ୍ତା ଏୱ ୱୀତରାଗନୀୱରଣତାତି ଅତ୍ଥୋ, ୟା ଚ ପଞ୍ଚ ୱିଜ୍ଜାତି ୟୋଜେତବ୍ବଂ। ନ ଆଗତାତି ଇଧ ପଦଭାଜନେ ''ଞାଣନ୍ତି ତିସ୍ସୋ ୱିଜ୍ଜା''ତି (ପାରା। ୧୯୯) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସେସା ପଞ୍ଚ ୱିଜ୍ଜା ନ ଆଗତାତି ଅତ୍ଥୋ। ନିବ୍ବତ୍ତିତଲୋକୁତ୍ତରତ୍ତାତି ଲୋକିୟଧମ୍ମସାଧାରଣସଙ୍ଖତସ୍ସାପି ଅଭାୱା ଲୋକିୟେହି ସବ୍ବଥା ଅସମ୍ମିସ୍ସଲୋକୁତ୍ତରତ୍ତା। ଅଞ୍ଞନ୍ତି ସଙ୍ଖେପଟ୍ଠକଥାଦିଂ ୱଦନ୍ତି, ତମ୍ପି ତତ୍ଥେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

୨୦୦।ପୁନଆନେତ୍ୱା ପଠମଜ୍ଝାନାଦୀହି ନ ୟୋଜିତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ''ପଠମଜ୍ଝାନେନାତି ପାଠୋ''ତି କେଚି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ୟୁତ୍ତମେୱ ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଗହେତବ୍ବସ୍ସ ଝାନସ୍ସ ଅଭାୱା। ପଠମଜ୍ଝାନମୂଲକଞ୍ହି ଏକମେୱ ଖଣ୍ଡଚକ୍କଂ। କତ୍ତୁସାଧନୋପି ଭଣିତ-ସଦ୍ଦୋ ହୋତୀତି ଆହ ଅଥ ୱାତିଆଦି। ୟେନ ଚିତ୍ତେନ ମୁସା ଭଣତି, ତେନେୱ ଚିତ୍ତେନ ନ ସକ୍କା ''ମୁସା ଭଣାମୀ''ତି ଜାନିତୁଂ, ଅନ୍ତରନ୍ତରା ପନ ଅଞ୍ଞାହି ମନୋଦ୍ୱାରୱୀଥୀହି ''ମୁସା ଭଣାମୀ''ତି ଜାନାତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ''ଭଣନ୍ତସ୍ସ ହୋତି ମୁସା ଭଣାମୀ''ତି। ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦସ୍ସିତୋତି ତୀହି ଅଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତୋ ମୁସାୱାଦୋତି ଅୟମତ୍ଥୋ ଦସ୍ସିତୋ। ଦୱାତି ସହସା। ରୱାତି ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ତୁକାମସ୍ସ ଖଲିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଭଣନଂ। ତଂ ଜାନାତୀତି ତଂଞାଣଂ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ତଂଞାଣତା, ଞାଣସ୍ସ ୱିସୟୱିସୟୀଭାୱେନ ଅତ୍ତସଂୱେଦନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଞାଣସମୋଧାନନ୍ତି ବହୂନଂ ଞାଣାନଂ ଏକସ୍ମିଂ ଖଣେ ସମୋଧାନଂ, ସହୁପ୍ପତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୟେନ ଚିତ୍ତେନ ''ମୁସା ଭଣିସ୍ସ''ନ୍ତି ଜାନାତୀତି ଇଦଂ ପୁବ୍ବଭାଗଚେତନଞ୍ଚ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଚେତନଞ୍ଚ ଏକତୋ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ୟେନ ଚିତ୍ତେନ ପୁବ୍ବଭାଗଚେତନାଭୂତେନ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଚେତନାଭୂତେନ ଚ ୱିସଂୱାଦିତବ୍ବସତ୍ତସଙ୍ଖାରେ ଜାନାତି, ୟେନ ଚିତ୍ତେନ ମୁସା ଭଣିସ୍ସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେୱ...ପେ... ପରିଚ୍ଚଜିତବ୍ବାତି ତେନେୱ ଚିତ୍ତେନ ''ଏୱଂ ଅହଂ ମୁସା ଭଣାମୀ''ତି ୱା ''ଭଣିତ''ନ୍ତି ୱା ତଦେୱ ମୁସାୱାଦଚିତ୍ତମାରମ୍ମଣଂ କତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁ ଜାନାତୀତି ଏୱଂ ପୁବ୍ବାପରସନ୍ନିଟ୍ଠାନଚେତନାକ୍ଖଣେସୁ ତୀସୁ ଏକେନେୱ ଚିତ୍ତେନ ଞାଣୱିସୟଞ୍ଚ ଞାଣଞ୍ଚାତି ଉଭୟମ୍ପି ଏକକ୍ଖଣେ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଜାନାତୀତି ଅୟଂ ତଂଞାଣତା ପରିଚ୍ଚଜିତବ୍ବା ୱିସୟସ୍ସେୱ ତଦା ପକାସନତୋତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ, ତେନାହ ନ ହୀତିଆଦି। ୟଦି ଞାଣସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସରୂପଂ ନ ଞାୟତି, କଥଂ ପଚ୍ଛିମଂ ଚିତ୍ତଂ ଜାନାତୀତି ଆହ ପୁରିମଂ ପୁରିମନ୍ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଭଣିସ୍ସାମୀତିଆଦିନା ତୀସୁ କାଲେସୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପୁରିମପୁରିମଚିତ୍ତଂ ଅତ୍ତାନଂ ୱିସୟଂ କତ୍ୱା ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନସ୍ସ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ଚିତ୍ତସ୍ସ ତଥା ଉପ୍ପତ୍ତିୟା ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାତି ୟେନ କାରଣେନ ତୀସୁ ଖଣେସୁ ଚିତ୍ତାନି ତଦଞ୍ଞେହେୱ ଚିତ୍ତେହି ଜାନିତବ୍ବାନି, ତାନି ଚ ପୁରିମପୁରିମଚିତ୍ତେନେୱ ଅୱସ୍ସଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତେନ କାରଣେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମିଂ ସତୀତି ଭଣିସ୍ସାମୀତି ପୁବ୍ବଭାଗେ ସତି। ସେସଦ୍ୱୟନ୍ତି ଭଣାମି, ଭଣିତନ୍ତି ଇଦଂ ଦ୍ୱୟଂ ନ ହେସ୍ସତୀତି ଏତଂ ନତ୍ଥୀତି ୟୋଜନା ହୋତିୟେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକଂ ୱିୟ

ପକାସତୀତି ଭିନ୍ନକ୍ଖଣାନମ୍ପି ନିରନ୍ତରୁପ୍ପତ୍ତିଯା ‘‘ତଦେୱେଦ’’ନ୍ତି ଗହେତବ୍ବତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି।

ବଲୱଧମ୍ମୱିନିଧାନୱସେନାତି ବଲୱଗାହସ୍ସ ୱିନିଧାନୱସେନ। ଦୁବ୍ବଲଦୁବ୍ବଲାନନ୍ତି ଦୁବ୍ବଲଦୁବ୍ବଲାନଂ ଗାହାନଂ। ସକଭାୱପରିଚ୍ଚଜନୱସେନାତି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଭାୱସ୍ସ ପରିଚ୍ଚଜନୱସେନ।

୨୦୭।ଉତ୍ତାସିତତ୍ତାତି ଭଯଂ ଜନେତ୍ୱା ୱିଯ ପଲାପିତତ୍ତା। ଏୱଂ ପଲାପିତୋ ନ ପୁନ ତଂ ଠାନଂ ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଆହ ‘‘ପୁନ ଅନଲ୍ଲୀଯନଭାୱଦସ୍ସନୱସେନା’’ତି। ଖେଟ-ସଦ୍ଦଂ ସଦ୍ଦତ୍ଥୱିଦୂ ଉତ୍ତାସତ୍ଥେ ପଠନ୍ତୀତି ଆହ ସ୍ୱାଯମଞ୍ଚୋତିଆଦି। ଅଣୁ ଏୱ ଅଣୁସହଗତଂ, ଅଣୁଭେନ ୱା ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱତ୍ଥୁକାମୱାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୧୫।କେୱଲଞ୍ହିଯନ୍ତି କେୱଲଞ୍ହି ଅଯଂ ୱାରୋତି ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବଂ। ତଙ୍ଖଣଞ୍ଞେୱ ଜାନାତୀତି ପକତିଯା ୱଚନାନନ୍ତରଂ ୱିଜାନନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ପନ ୱଚୀଭେଦଂ ଅକତ୍ୱା ‘‘ଯୋ ଇମମ୍ହା ଆୱାସା ପଠମଂ ପକ୍କମିସ୍ସତି, ନଂ ମଯଂ ‘ଅରହା’ତି ଜାନିସ୍ସାମା’’ତି ଏୱଂ କତସଙ୍କେତା ୱିହାରା ପଠମଂ ପକ୍କମନେନ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଅୱୀତିୱତ୍ତେପି ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତେପି ପାରାଜିକଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ‘‘ମଂ ‘ଅରହା’ତି ଜାନନ୍ତୂ’’ତି ତମ୍ହା ଆୱାସା ପଠମଂ ପକ୍କାମୀତି ଆଗତୱତ୍ଥୁମ୍ହି (ପାରା। ୨୨୭) ୱିଯ। ୱିଞ୍ଞତ୍ତିପଥେତି କାଯୱଚୀୱିଞ୍ଞତ୍ତୀନଂ ଗହଣଯୋଗ୍ଗେ ପଦେସେ, ତେନ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିପଥଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତୋ କୋଚି ଦିବ୍ବେନ ଚକ୍ଖୁନା କାଯୱିକାରଂ ଦିସ୍ୱା ଦିବ୍ବାଯ ସୋତଧାତୁଯା ୱଚୀଭେଦଞ୍ଚ ସୁତ୍ୱା ଜାନାତି, ନ ପାରାଜିକନ୍ତି ଦୀପେତି। ପାଠଇଯଂ ‘‘ପଟିୱିଜାନନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି ପାରାଜିକସ୍ସା’’ତି (ପାରା। ୨୧୫) ଇମସ୍ମିଂ ପଟିୱିଜାନନୱାରେ ଯସ୍ମିଂ ଅକ୍ଖରେ ୱା ଉଚ୍ଚାରିତେ କାଯପ୍ପଯୋଗେ ୱା କତେଯେୱ ଅଯଂ ପଠମଜ୍ଝାନଂ ସମାପନ୍ନୋତିଆଦିଅତ୍ଥଂ ପରୋ ୱିଜାନାତି, ତତୋ ପୁରିମେସୁ ଅକ୍ଖରୁଚ୍ଚାରଣାଦିପ୍ପଯୋଗେସୁ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମେୱ ପଟିୱିଜାନନପଯୋଗକ୍ଖଣେ ପାରାଜିକଂ ଆପଜ୍ଜତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସେୱେତ୍ଥ ସାମନ୍ତତ୍ତା, ତେନେୱ ବୁଦ୍ଧଦତ୍ତାଚରିଯେନ –

‘‘ଦୁକ୍କଟଂ ପଠମସ୍ସେୱ, ସାମନ୍ତମିତି ୱଣ୍ଣିତଂ;

ସେସାନଂ ପନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମୁଦୀରିତ’’ନ୍ତି –

ୱୁତ୍ତଂ , ଅଯଞ୍ଚତ୍ଥୋ ‘‘ନ ପଟିୱିଜାନନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସା’’ତି ଇମିନା ସୁତ୍ତେନ ସଙ୍ଗହିତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଉଗ୍ଗହପରିପୁଚ୍ଛାଦିୱସେନାତିଆଦିନା ଝାନସମାଧିଆଦିସଦ୍ଦାନମତ୍ଥେସୁ ପୁବ୍ବେ ଅକତପରିଚଯତ୍ତା ସୁତ୍ୱା ‘‘ଅତ୍ଥଂ ଇଦିସ’’ନ୍ତି ଅଜାନିତ୍ୱା କେୱଲଂ ‘‘ୱିସିଟ୍ଠୋ କୋଚି ସମଣଗୁଣୋ ଅନେନ ଲଦ୍ଧୋ’’ତି ପରେନ ଞାତେପି ପାରାଜିକମେୱାତି ଦସ୍ସେତି।

ଅନାପତ୍ତିଭେଦକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୨୦।ଅନୁଲ୍ଲପନାଧିପ୍ପାଯସ୍ସାତି ‘‘ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମୋ ମଯା ପକାସିତୋ ହୋତୀ’’ତି ଅମନସିକତ୍ୱା ‘‘ନାହଂ, ଆୱୁସୋ, ମକ୍ଖୁନୋ ଭାଯାମୀ’’ତିଆଦିକଂ କଥେନ୍ତସ୍ସ। ଏୱଂ କଥେନ୍ତୋ ଚ ୱୋହାରତୋ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୋ ନାମ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକରୋନ୍ତସ୍ସା’’ତି। ଭାଯନ୍ତୋତି ‘‘ଞତ୍ୱା ଗରହନ୍ତି ନୁ ଖୋ’’ତି ଭାଯନ୍ତୋ।

ପଦଭାଜନୀଯୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ୱିନୀତୱତ୍ଥୁୱଣ୍ଣନା

୨୨୩।ସେକ୍ଖଭୂମିଯନ୍ତି ଇମିନା ଝାନଭୂମିମ୍ପି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତିଣ୍ଣଂ ୱିୱେକାନନ୍ତି କାଯଚିତ୍ତୌପଧିୱିୱେକାନଂ। ପିଣ୍ଡାଯ ଚରଣସ୍ସ ଭୋଜନପରିଯୋସାନତାଯ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଯାୱ ଭୋଜନପଅଯୋସାନ’’ନ୍ତି। ଅନ୍ତରଘରେ ଭୁତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସାପି ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସମ୍ଭାୱନିଚ୍ଛାଯ ଚୀୱରସଣ୍ଠାପନାଦୀନି କରୋନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟମେୱ, ପାଠଇଯଂ ପନ ଦୁକ୍କରାଦିୱତ୍ଥୂସୁ ‘‘ଅନାପତ୍ତି ଅନୁଲ୍ଲପନାଧିପ୍ପାଯସ୍ସା’’ତି ଇଦଂ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯେନାପି ଅନାପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଉଲ୍ଲପନାଧିପ୍ପାଯସ୍ସାପି ହି ‘‘ନାୱୁସୋ, ଦୁକ୍କରଂ ଅଞ୍ଞଂ ବ୍ୟାକାତୁ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମେୱ ଅତ୍ତୁପନାଯିକତ୍ତାଭାୱତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୨୨୭।ନ ଦାନାହଂ ତତ୍ଥ ଗମିସ୍ସାମୀତି ପୁନ ତତ୍ଥ ୱସିତଟ୍ଠାନେ ନ ଗମିସ୍ସାମି, ଏୱଂ ସତି ପଠମଂ ଗତୋ ଅଯଂ ପୁନ ଚ ନାଗତୋ, ତସ୍ମା ଅରହାତି ମଞ୍ଞିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତଂ ଠାନନ୍ତି ଆୱାସଂ ୱାତିଆଦିନା ପୁବ୍ବେ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ। ପଦସା ଗମନଂ ସନ୍ଧାଯ କତିକାଯ କତତ୍ତା ଯାନେନାତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିଜ୍ଜାମଯିଦ୍ଧିଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଇଦ୍ଧିଯା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ ଉଲ୍ଲପନାଧିପ୍ପାଯସ୍ସ ଅଭିଞ୍ଞିଦ୍ଧିଯା ଅସମ୍ଭୱତୋ। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ରକ୍ଖନ୍ତୀତି ଉଲ୍ଲପନାଧିପ୍ପାଯେ ସତିପି ଏକସ୍ସାପି ପଠମଗମନାଭାୱା ରକ୍ଖନ୍ତି। ସଚେ ପନ କତିକଂ କତ୍ୱା ନିସିନ୍ନେସୁ ଏକଂ ଦ୍ୱେ ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସା ଉଲ୍ଲପନାଧିପ୍ପାଯେନ ଏକତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଗତାନଂ ସବ୍ବେସଂ ପାରାଜିକମେୱ। ତେସୁ ଯସ୍ସ ଉଲ୍ଲପନାଧିପ୍ପାଯୋ ନତ୍ଥି, ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଏତନ୍ତି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତଂ ସବ୍ବଂ କତିକୱତ୍ତଂ। ନାନାୱେରଜ୍ଜକାତି ନାନାଜନପଦୱାସିନୋ। ସଙ୍ଘଲାଭୋତି ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ପାପୁଣନକକୋଟ୍ଠାସୋ। ଅଯଞ୍ଚ ପଟିକ୍ଖେପୋ ଅୱିସେସେତ୍ୱା କରଣଂ ସନ୍ଧାଯ କତୋ, ୱିସେସେତ୍ୱା ପନ ‘‘ଏତ୍ତକୋ ଅସୁକସ୍ସା’’ତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅପଲୋକେତ୍ୱା ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

୨୨୮।ଧମ୍ମଧାତୂତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣଂ, ଧମ୍ମାନଂ ସଭାୱୋ ୱା। ଉପପତ୍ତୀତି ଅତ୍ତଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଦୁସ୍ସନ୍ଧାପଯା ହୋନ୍ତୀତି ପୁଥୁଜ୍ଜନେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଲକ୍ଖଣତ୍ଥେରାଦିକେ ଅରିଯପୁଗ୍ଗଲେ । ୱିତୁଡେନ୍ତୀତି ୱିନିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ତେନ୍ତି ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ଫାସୁଳଅନ୍ତରିକାଯୋ ଛିଦ୍ଦାୱଚ୍ଛିଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ତାହି ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ନିସ୍ସକ୍କୱସେନ ଅତ୍ଥୋ। ୱିତୁଦେନ୍ତୀତି ପାଠେ ଫାସୁଳଅନ୍ତରିକାହୀତି ଆଧାରତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନଂ। ଲୋହତୁଣ୍ଡେହୀତି କାଳଅଲୋହମଯେହି ତୁଣ୍ଡେହି। ଅଚ୍ଛରିଯଂ ୱତାତି ଗରହିତବ୍ବତାଯ ଅଚ୍ଛରଂ ପହରିତୁଂ ଯୁତ୍ତରୂପଂ। ଚକ୍ଖୁଭୂତାତି ଲୋକସ୍ସ ଚକ୍ଖୁ ୱିଯ ଭୂତା ସଞ୍ଜାତା, ଚକ୍ଖୁସଦିସାତିପି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ସେୱ କମ୍ମସ୍ସାତି ଯେନ ଗୋଘାତକକମ୍ମେନେୱ ନିରଯେ ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ତସ୍ସେୱାତି ଅତ୍ଥେ ଗଯ୍ହମାନେ ଏକାଯ ଚେତନାଯ ବହୁପଟିସନ୍ଧିଯୋ ହୋନ୍ତୀତି ଆପଜ୍ଜତି, ନ ଚେତଂ ଯୁତ୍ତଂ ଏକସ୍ସ ଅମ୍ବାଦିବୀଜସ୍ସ ଅନେକଙ୍କୁରୁପ୍ପତ୍ତି ୱିଯାତି ତଂ ପରିହରନ୍ତୋ ଆହ ତସ୍ସ ନାନାଚେତନାହି ଆଯୂହିତସ୍ସାତିଆଦି, ତେନ ଗୋଘାତକକମ୍ମକ୍ଖଣେ ପୁବ୍ବଚେତନା ଅପରଚେତନା ସନ୍ନିଟ୍ଠାପକଚେତନାତି ଏକସ୍ମିମ୍ପି ପାଣାତିପାତେ ବହୂ ଚେତନା ହୋନ୍ତି, ନାନାପାଣାତିପାତେସୁ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି। ତତ୍ଥ ଏକାଯ ଚେତନାଯ ନରକେ ପଟିତ୍ୱା ତଦଞ୍ଞଚେତନାସୁ ଏକାଯ ଅପରାପରିଯଚେତନାଯ ଇମସ୍ମିଂ ପେତତ୍ତଭାୱେ ନିବ୍ବତ୍ତୋତି ଦସ୍ସେତି, ତେନାହ ‘‘ଅୱସେସକମ୍ମଂ ୱା କମ୍ମନିମିତ୍ତଂ ୱା’’ତି। ଏତ୍ଥ ଚ କମ୍ମସରିକ୍ଖୱିପାକୁପ୍ପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ କମ୍ମକମ୍ମନିମିତ୍ତାନମେୱ ଗହଣଂ କତଂ, ନ ଗତିନିମିତ୍ତସ୍ସ, ତେନାହ ‘‘ଅଟ୍ଠିରାସିଯେୱ ନିମିତ୍ତଂ ଅହୋସୀ’’ତି। ପାଠଇଯଂ ୱିତଚ୍ଛେନ୍ତୀତି ତୁଣ୍ଡେହି ତଚ୍ଛେନ୍ତୋ ୱିଯ ଲୁଞ୍ଚନ୍ତି। ୱିରାଜେନ୍ତୀତି ୱିଲିଖନ୍ତି।

୨୨୯।ଓଲ୍ଲୂରୱିକ୍କଯେନାତି ସୁକ୍ଖାପିତମଂସୱିକ୍କଯେନ। ନିପ୍ପକ୍ଖଚମ୍ମୋତି ୱିଗତପକ୍ଖଲୋମଚମ୍ମୋ। ଏକଂ ମିଗନ୍ତି ଦୀପକମିଗଂ। କାରଣାହୀତି ଘାତନାହି। ଞତ୍ୱାତି କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ ଞତ୍ୱା।

୨୩୦। ମଙ୍ଗନୱସେନ ଉଲତୀତି ମଙ୍ଗୁଲି, ୱିରୂପବୀଭଚ୍ଛଭାୱେନ ପୱତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଚିତ୍ତକେଠଇନ୍ତି ଚିତ୍ତରୁଚିଯଂ ଅନାଚାରକୀଳଂ।

୨୩୧।ନିସ୍ସେୱାଲପଣକକଦ୍ଦମୋତି ତିଲବୀଜକାଦିସେୱାଲେନ ନୀଲମଣ୍ଡୂକପିଟ୍ଠିୱଣ୍ଣେନ ଉଦକପିଟ୍ଠେ ଉଦକଂ ନୀଲୱଣ୍ଣଂ କୁରୁମାନେନ ପଣକେନ କଦ୍ଦମେନ ଚ ୱିରହିତୋ। ଉଣ୍ହଭାୱେନ ତପନତୋ ତପଂ ଉଦକଂ ଅସ୍ସାତି ତପୋଦକାତି ୱତ୍ତବ୍ବେ କ-କାରଲୋପଂ କତ୍ୱା ‘‘ତପୋଦା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପେତଲୋକୋତି ପକଟ୍ଠେନ ଅକୁସଲକମ୍ମେନ ସୁଗତିତୋ ଦୁଗ୍ଗତିଂ ଇତାନଂ ଗତାନଂ ଲୋକୋ ସମୂହୋ, ନିୱାସଟ୍ଠାନଂ ୱା। କତହତ୍ଥାତି ଧନୁସିପ୍ପେ ସୁଟ୍ଠୁ ସିକ୍ଖିତହତ୍ଥା, ଅୱିରଜ୍ଝନଲକ୍ଖୱେଧାତି ଅତ୍ଥୋ। ସିପ୍ପଦସ୍ସନୱସେନ ରାଜକୁଲାଦୀସୁ ରାଜସମୂହଂ ଉପେଚ୍ଚ କତଂ ଅସନଂ ସରକ୍ଖେପୋ ଏତେସନ୍ତି କତୁପାସନା, ସବ୍ବତ୍ଥ ଦସ୍ସିତସିପ୍ପାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଭଗ୍ଗୋତି ପଭଞ୍ଜିତୋ, ପରାଜିତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୩୨।ଆନେଞ୍ଜସମାଧିନ୍ତି ଅରୂପସମାପତ୍ତିଯଂ ନିରୁଦ୍ଧେ ସତିପି ସଦ୍ଦକଣ୍ଟକେନ ଉଟ୍ଠାନାରହୋ ରୂପାୱଚରସମାଧିଯେୱ ଇଧ ୱତ୍ତବ୍ବୋତି ଆହ ଅନେଜଂ ଅଚଲନ୍ତିଆଦି। ସମାଧିପରିପନ୍ଥକେତି ୱିତକ୍କାଦିକେ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି, ଇଦଂ ପନ ପଠମବୋଧିଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନମ୍ପି ୱତ୍ଥୁଂ ଅନାଚାରମତ୍ତୱସେନ ଭିକ୍ଖୂହି ଚୋଦିତେପି ଭଗୱତା ‘‘ଅନାପତ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନସ୍ସା’’ତି (ପାରା। ୨୨୮) ଏୱଂ ଆଯତିଂ ଅତ୍ତନା ପଞ୍ଞପେତବ୍ବମାନପାରାଜିକାନୁଗୁଣଂ ତଦା ଏୱ ୱିନୀତନ୍ତି ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକତ୍ଥେରେହି ପଚ୍ଛା ପଞ୍ଞତ୍ତସ୍ସ ଇମସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱିନୀତୱତ୍ଥୁଭାୱେନ ସଙ୍ଗହମାରୋପିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସାୱକାନଂ ଉପ୍ପଟିପାଟିଯା ଅନୁସ୍ସରଣାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ନ ଉପ୍ପଟିପାଟିଯା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଦୁକ୍କରଂ କତନ୍ତି ଅନନ୍ତରେ ପଞ୍ଚକପ୍ପସତିକେ କାଲେ ୱିଞ୍ଞାଣସନ୍ତତିଂ ଅଦିସ୍ୱାପି ଅସମ୍ମୁଯ୍ହିତ୍ୱା ପରତୋ ତତିଯତ୍ତଭାୱେ ଦିଟ୍ଠଚୁତିଚିତ୍ତେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱତ୍ତମାନଭୱପଟିସନ୍ଧିଯା ଅନୁମାନେନାପି କାରିଯକାରଣଭାୱଗହଣଂ ନାମ ସାୱକାନଂ ଦୁକ୍କରତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ପଟିୱିଦ୍ଧାତି ପଟିୱିଦ୍ଧସଦିସା। ଯଥା ନାମ ସତ୍ତଧା ଫାଲିତସ୍ସ ଚାମରୱାଲଲୋମସ୍ସ ଏକାଯ ଅଗ୍ଗକୋଟିଯା ଅପରସ୍ସ ୱାଲଲୋମଂସୁନୋ କୋଟିଂ ଦୂରେ ଠତ୍ୱା ୱିଜ୍ଝେଯ୍ୟ ଆୱୁନନ୍ତୋ ୱିଯ

ପଟିପାଦେସ୍ସୁ, ଏୱମେୱ ଇମିନାପି ଦୁକ୍କଟଂ କତନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ଏତଦଗ୍ଗନ୍ତି ଏସୋ ଅଗ୍ଗୋ। ଯଦିଦନ୍ତି ଯୋ ଅଯଂ।

ନିଗମନୱଣ୍ଣନା

୨୩୩।ଇଧାତି ଭିକ୍ଖୁୱିଭଙ୍ଗେ। ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠପାରାଜିକପରିଦୀପନନ୍ତି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସୱସେନ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠପାରାଜିକପରିଦୀପନଂ, ନ ପନ ସବ୍ବସ୍ମିଂ ପାରାଜିକୱିଭଙ୍ଗେ ଆଗତଆପତ୍ତିପରିଦୀପନଂ ତତ୍ଥ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯାଦୀନମ୍ପି ଆଗତତ୍ତା ତେନେୱ ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠ-ସଦ୍ଦେନ ୱୁତ୍ତୱିଭଙ୍ଗସ୍ସ ନିଦ୍ଦେସତ୍ତା। ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଅସାଧାରଣାନି ଚତ୍ତାରୀତି ଉବ୍ଭଜାଣୁମଣ୍ଡଲିକା (ପାଚି। ୬୫୮) ୱଜ୍ଜପଟିଚ୍ଛାଦିକା (ପାଚି। ୬୬୫) ଉକ୍ଖିତ୍ତାନୁୱତ୍ତିକା (ପାଚି। ୬୬୯) ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକାତି (ପାଚି। ୬୭୫) ଇମାନି ଭିକ୍ଖୂହି ଅସାଧାରଣାନି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଏୱ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ପାରାଜିକାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ୱତ୍ଥୁୱିପନ୍ନାତି ପଣ୍ଡକୁପସମ୍ପଦାନଂ ୱତ୍ଥୁଭାୱୋ ୱତ୍ଥୁ ନାମ, ତେନ ୱତ୍ଥୁମତ୍ତେନ ୱିପନ୍ନା, ୱିପନ୍ନୱତ୍ଥୁକାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅହେତୁକପଟିସନ୍ଧିକାତି ମଗ୍ଗାନୁପ୍ପତ୍ତିକାରଣମାହ। କିଞ୍ଚାପି ଦୁହେତୁକାନମ୍ପି ମଗ୍ଗୋ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି, ତେ ପନ ପଣ୍ଡକୁପସମ୍ପଦାସୁ ଠତ୍ୱା ଆଯତିଂ ମଗ୍ଗହେତୁଂ ସମ୍ପାଦେତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତି, ଅହେତୁକା ପନ ପରିସୁଦ୍ଧେ ଚତୁପାରିସୁଦ୍ଧିସୀଲେ ଠତ୍ୱା ସମ୍ପାଦେତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେ ତମ୍ପି ପଟିଚ୍ଚ ୱତ୍ଥୁୱିପନ୍ନାୱାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ପାରାଜିକାତି କମ୍ମୱିପତ୍ତିଯା ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେଯେୱ ପରାଜଯଂ ଆପନ୍ନା। ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକାଦୀନଂ ଗିହିଭାୱେ ଠତ୍ୱା ୱିପସ୍ସନାଯ ୱାଯମନ୍ତାନମ୍ପି ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ମଗ୍ଗପ୍ପତ୍ତିଅଭାୱତୋ ''ମଗ୍ଗୋ ପନ ୱାରିତୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଦୀଘତାଯ ଲମ୍ବମାନଂ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଲମ୍ବଂ ନାମ, ତଂ ଯସ୍ସ ଅତ୍ଥି ସୋ ଲମ୍ବୀ। ସୋ ଏତ୍ତାୱତା ନ ପାରାଜିକୋ, ତଂ ପନ ଦୀଘଂ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ଅତ୍ତନୋ ମୁଖେ ୱା ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେ ୱା ସେୱନାଧିପ୍ପାଯେନ ପୱେସେନ୍ତୋୱ ପାରାଜିକୋ, ଇଧ ପନ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେ ପୱେସେନ୍ତୋୱ ଅଧିପ୍ପେତୋ ମୁଦୁପିଟ୍ଠିକେନେୱ ମୁଖେ ପୱେସନସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ସୋପି ହି କତପରିକମ୍ମତାଯ ମୁଦୁଭୂତାଯ ପିଟ୍ଠିଯା ଓନମିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ମୁଖେନ ଗଣ୍ହନ୍ତୋୱ ପାରାଜିକୋ ହୋତି, ନ କେୱଲୋ। ଯୋ ପନ ମୁଖେନ ଅତ୍ତନୋ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗଂ ୱା ପରେସଂ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗମୁଖଂ ୱା ଇତ୍ଥୀନଂ ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗଂ ୱା ଗଣ୍ହାତି, ତସ୍ସ ଚ ପୁରିସନିମିତ୍ତେନ ପୁରିସନିମିତ୍ତଂ ଛୁପନ୍ତସ୍ସ ଚ ମଗ୍ଗେନ ମଗ୍ଗପଟିପାଦନେପି ପାରାଜିକଂ ନ ହୋତି ପୁରିସନିମିତ୍ତେନ ତଦିତରମଗ୍ଗସମ୍ପଟିପାଦନେନେୱ ମେଥୁନଧମ୍ମୱୋହାରତୋ । ପରସ୍ସ ଅଙ୍ଗଜାତେ ଅଭିନିସୀଦତୀତି ପରସ୍ସ ଉତ୍ତାନଂ ସଯନ୍ତସ୍ସ କମ୍ମନିଯେ ଅଙ୍ଗଜାତେ ଅତ୍ତନୋ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗଂ ପୱେସେନ୍ତୋ ତସ୍ସୂପରି ନିସୀଦତି, ଇଦଞ୍ଚ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ ପରେସଂ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେ ପୱେସେନ୍ତୋ ସାଦିଯନ୍ତୋପି ପାରାଜିକୋୱ, ବଲକ୍କାରେନ ପନ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗେ ୱା ମୁଖେ ୱା ପରେନ ପୱେସିଯମାନୋ ଯଦି ନ ସାଦିଯତି, ଅନାପତ୍ତିକୋୱ। ଏତ୍ଥ ଅସାଦିଯନଂ ନାମ ଦୁକ୍କରଂ ୱିରଜ୍ଜିତବ୍ବତୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଭାୱେ ଠତ୍ୱା ମାତୁପିତୁଅରହନ୍ତେସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ଘାତେନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଦୂସେନ୍ତୋ ଚ ସାମଣେରପବ୍ବଜ୍ଜମ୍ପି ନ ଲଭତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱିସୁଂ ଗହିତତ୍ତା ମାତୁଘାତକାଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ତତିଯପଠମପାରାଜିକେସୁ ଅନ୍ତୋଗଧତା ୱେଦିତବ୍ବା। ଯଥା ଏତ୍ଥ, ଏୱଂ ଗିହିଭାୱେ ଠତ୍ୱା ଲୋହିତୁପ୍ପାଦଂ କରୋନ୍ତୋ ଲୋହିତୁପ୍ପାଦକୋୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଏତେନ ପରିଯାଯେନାତି ଉଭିନ୍ନଂ ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠାନସଙ୍ଖାତେନ ପରିଯାଯେନ। ଦୁତିଯୱିକପ୍ପେ କଞ୍ଚି ଅତ୍ଥାତି ପଦଚ୍ଛେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ୱିମତିୱିନୋଦନିଯଂ

ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ନିଟ୍ଠିତୋ ଚ ପାରାଜିକକଣ୍ଡୱଣ୍ଣନାନଯୋ।

୨। ସଙ୍ଘାଦିସେସକଣ୍ଡୋ

୧। ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୩୪।ତେରସକସ୍ସାତି ତେରସ ସିକ୍ଖାପଦାନି ପରିମାଣାନି ଅସ୍ସାତି ତେରସକୋ, କଣ୍ଡୋ, ତସ୍ସ। ସମଥେ ୱିପସ୍ସନାଯ ୱା ଅଭିରତିରହିତୋ ଇଧ ଅନଭିରତୋ, ନ ପଜ୍ଜାଯାତି ଆହ ‘‘ୱିକ୍ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୋ’’ତି। ୱିକ୍ଖିତ୍ତତାଯ କାରଣମାହ କାମରାଗାଇଚ୍ଚାଦି।

୨୩୫।ଅବ୍ବୋହାରିକାତି ସୀଲୱିପତ୍ତିୱୋହାରଂ ନାରହତୀତି କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ଅକୁସଲଭାୱେ ପନସ୍ସା ଅବ୍ବୋହାରତା ନତ୍ଥି।

୨୩୬-୭। ଚେତନା-ସଦ୍ଦତୋ ୱିସୁଂ ସଂ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ଅଭାୱାଓଂ ଇକ-ପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଚ ଅତ୍ଥୱନ୍ତତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ସଞ୍ଚେତନା ୱାତିଆଦି ଦୁତିଯୱିକପ୍ପୋ ୱୁତ୍ତୋ। ସିଖାପ୍ପତ୍ତୋ ଅନ୍ତୋତି ଅଧିପ୍ପେତତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଆସଯଭେଦତୋତି ପିତ୍ତସେମ୍ହପୁବ୍ବଲୋହିତାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଆସଯାନଂ ଭେଦେନ। ଧାତୁନାନତ୍ତତୋତି ରସରୁହିରାଦୀନଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ, ପଥୱୀଆଦୀନଂ ୱା ଚତୁନ୍ନଂ ଧାତୂନଂ ନାନତ୍ତେନ। ୱତ୍ଥିସୀସନ୍ତି ମୁତ୍ତୱତ୍ଥିତୋ ମତ୍ଥକପସ୍ସଂ। ହତ୍ଥିମଦଚଲନଂ ନାମଞ୍ଚ ସମ୍ଭୱୋତି ଆହ ‘‘ସମ୍ଭୱୋ ନିକ୍ଖମତୀ’’ତି। ସମ୍ଭୱୱେଗନ୍ତି ସମ୍ଭୱସ୍ସ ଠାନତୋ ଚୱିତ୍ୱା ଦକସୋତାଭିମୁଖଂ ଓତରଣେନ ସଞ୍ଜାତସରୀରକ୍ଖୋଭୱେଗଂ। ବାହୁସୀସନ୍ତି ଖନ୍ଧପ୍ପଦେସଂ। ଦସ୍ସେସୀତି ଏତ୍ଥ ଇତି-ସଦ୍ଦୋ ହେତୁତ୍ଥୋ, ତେନ ଯସ୍ମା କଣ୍ଡୁଚ୍ଛିକାହି ସମ୍ଭୱୋ ନିକ୍ଖମତି…ପେ… ସମ୍ଭୱଞ୍ଚ ଦସ୍ସେସି, ତସ୍ମା ତତିଯସ୍ସ ଭାସିତଂ ସୁଭାସିତନ୍ତି ଏୱଂ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଦକସୋତନ୍ତି ମୁତ୍ତସ୍ସ ୱତ୍ଥିତୋ ନିକ୍ଖମନମଗ୍ଗଂ, ଅଙ୍ଗଜାତପ୍ପଦେସନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ସୁକ୍କଞ୍ଚ ନାମେତଂ ରସରୁହିରାଦିସତ୍ତଦେହଧାତୂସୁ ମଜ୍ଝିମଧାତୁଚତୁଜଂ ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜାଦି ୱିଯ ପଥୱୀଧାତୁସଙ୍ଗହିତଂ ଆହାରୂପଜୀୱୀନଂ ସକଲକାଯଗତଂ ଅତିଦହରଦାରକାନମ୍ପି ଅତ୍ଥେୱ, ତଂ ପନ ପନ୍ନରସସୋଳସୱସ୍ସୁଦ୍ଦେସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସତ୍ତାନଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜନକକାମରାଗେହେୱ ଠାନତୋ ଚଲତି, ଚଲିତଞ୍ଚ ଆପୋଧାତୁଭାୱେନ ଚିତ୍ତଜମେୱ ହୁତ୍ୱା ଦକସୋତଂ ଓତରତି, ଦକସୋତତୋ ପନ ପଟ୍ଠାଯ ଚିତ୍ତପଚ୍ଚଯୌତୁଜଂ ହୋତି ମତ୍ଥଲୁଙ୍ଗତୋ ଚଲିତସିଙ୍ଘାଣିକା ୱିଯ। ଯେସଂ ପନ ସମୁଚ୍ଛେଦନୱିକ୍ଖମ୍ଭନାଦୀହି ରାଗପରିଯୁଟ୍ଠାନଂ ନତ୍ଥି , ତେସଂ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠି ନ ସିଯା। ଇତି ଯଥାଠାନତୋ ସୁକ୍କସ୍ସ ୱିସ୍ସଟ୍ଠିଯେୱ ରାଗଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା, ନ ପକତିରୂପଂ, ତେନେୱ କଥାୱତ୍ଥୁଅଟ୍ଠକଥାଯଂ (କଥା। ଅଟ୍ଠ। ୩୦୭) ‘‘ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠି ନାମ ରାଗସମୁଟ୍ଠାନା ହୋତୀ’’ତି ସୁକ୍କସ୍ସ ୱିସ୍ସଟ୍ଠି ଏୱ ରାଗସମୁଟ୍ଠାନା ୱୁତ୍ତା, ନ ପକତିରୂପଂ। ଛନ୍ନଂ ପନ କାମାୱଚରଦେୱାନଂ ୱିଜ୍ଜମାନାପି ସୁକ୍କଧାତୁ ଦ୍ୱଯଂଦ୍ୱଯସମାପତ୍ତିୱସେନ ପରିଯୁଟ୍ଠିତରାଗେନାପି ଠାନତୋ ନ ଗଳତି, ଯଥାଠାନେ ଏୱ ଠତ୍ୱା କିଞ୍ଚି ୱିକାରଂ ଆପଜ୍ଜମାନା ତଙ୍ଖଣିକପରିଳାହୱୂପସମାୱହା ମେଥୁନକିଚ୍ଚନିଟ୍ଠାପିତା ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। କେଚି ପନ ‘‘କାଯସଂସଗ୍ଗସୁଖମେୱ ତେସଂ କାମକିଚ୍ଚ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଖୀଣାସୱାନଂ ପନ ଅନାଗାମୀନଞ୍ଚ ସବ୍ବସୋ କାମରାଗାଭାୱେନ ସୁକ୍କଧାତୁୱିକାରମ୍ପି ନାପଜ୍ଜତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ରୂପୀବ୍ରହ୍ମାନଂ ପନ ୱିକ୍ଖମ୍ଭିତକାମରାଗେନ ଜନିତତ୍ତା ଅନାହାରୂପଜୀୱିତତ୍ତା ଚ ସବ୍ବଥା ସୁକ୍କଧାତୁପି ନତ୍ଥେୱ। ତଥେୱାତି ମୋଚନସ୍ସାଦେନ ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମତୋତିଆଦିଂ ଅତିଦିସତି। ‘‘ୱିସ୍ସଟ୍ଠୀତି ଠାନାଚାୱନା ୱୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ପଦଭାଜନେ (ପାରା। ୨୩୭) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ଦକସୋତଂ ଓତିଣ୍ଣମତ୍ତେ’’ତି କସ୍ମା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ଦକସୋତୋରୋହଣଞ୍ଚେତ୍ଥାତିଆଦି। ଏତ୍ଥାତି ତୀସୁପି ୱାଦେସୁ। ଅଧିୱାସେତ୍ୱାତି ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମିତ୍ୱା ପୁନ ୱିପ୍ପଟିସାରେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ମୋଚନସ୍ସାଦଂ ୱିନୋଦେତ୍ୱା। ଅନ୍ତରା ନିୱାରେତୁନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ନିମିତ୍ତେ କତୂପକ୍କମେନ ଠାନା ଚୁତଂ ଦକସୋତଂ ଓତରିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ଅନ୍ତରା ନିୱାରେତୁଂ। ମୋଚନସ୍ସାଦେନ ହତ୍ଥପରିକମ୍ମାଦିଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ମୁତ୍ତେପି ଦୁକ୍କଟମେୱ, ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମାଭାୱତୋ ପନ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ନ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ହତ୍ଥ…ପେ… ଅନାପତ୍ତୀ’’ତି। ଦକସୋତୋରୋହଣଞ୍ଚେତ୍ଥାତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତୱିନିଚ୍ଛଯଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଅଯଂ ସବ୍ବାଚରିଯସାଧାରଣୱିନିଚ୍ଛଯୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଖୋଭକରଣପଚ୍ଚଯୋ ନାମ ୱିସଭାଗଭେସଜ୍ଜସେନାସନାହାରାଦିପଚ୍ଚଯୋ। ନାନାୱିଧଂ ସୁପିନନ୍ତି ଖୁଭିତୱାତାଦିଧାତୂନଂ ଅନୁଗୁଣଂ। ଅନୁଭୂତପୁବ୍ବନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଭୂତପୁବ୍ବଂ ମନସା ପରିକପ୍ପିତପୁବ୍ବଞ୍ଚ। ସଗ୍ଗନରକଦେସନ୍ତରାଦୀନମ୍ପି ହି ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ଥକାମତାଯ ୱା ଅନତ୍ଥକାମତାଯ ୱାତି ଇଦଂ ଦେୱତାନଂ ହିତାହିତାଧିପ୍ପାଯତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ଥାଯ ୱା ଅନତ୍ଥାଯ ୱାତି ସଭାୱତୋ ଭୱିତବ୍ବଂ ହିତାହିତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ନନୁ ଦେୱତାହି ଉପସଂହରିଯମାନାନି ଆରମ୍ମଣାନି ପରମତ୍ଥତୋ ନତ୍ଥି, କଥଂ ତାନି ପୁରିସୋ ପସ୍ସତି, ଦେୱତା ୱା ତାନି ଅୱିଜ୍ଜମାନାନି ଉପସଂହରନ୍ତୀତି ଚୋଦନଂ ମନସି କତ୍ୱା ଆହ ସୋ ତାସନ୍ତିଆଦି। ତେନ ‘‘ଏୱମେସୋ ପରିକପ୍ପତୂ’’ତି ଦେୱତାହି ଚିନ୍ତିତମତ୍ତେନ ସୁପନ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଭୱଙ୍ଗସନ୍ତତିତୋ ନିପତିତ୍ୱା ଦେୱତାହି ଚିନ୍ତିତନିଯାମେନେୱ ପରିକପ୍ପମାନଂ ପୱତ୍ତତି, ଏୱଂ ତେନ ପରିକପ୍ପମାନାନି ଆରମ୍ମଣାନି ଦେୱତାହି ଉପସଂହଟାନି ନାମ ହୋନ୍ତି, ତାନି ଚ ସୋ ଦେୱତାନୁଭାୱେନ ପସ୍ସତି ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ବୋଧିସତ୍ତମାତା ୱିଯ ପୁତ୍ତପଟିଲାଭନିମିତ୍ତନ୍ତିଆଦୀସୁ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ଗବ୍ଭୋକ୍କନ୍ତିଦିୱସେ ମହାମାଯାଦେୱିଯା ଅତ୍ତନୋ ଦକ୍ଖିଣପସ୍ସେନ ଏକସ୍ସ ସେତୱରୱାରଣସ୍ସ ଅନ୍ତୋକୁଚ୍ଛିପୱିଟ୍ଠଭାୱଦସ୍ସନଂ ପୁତ୍ତପଟିଲାଭନିମିତ୍ତଂ ସୁପିନଂ ନାମ। ଅମ୍ହାକଂ ପନ ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ‘‘ସ୍ୱେ ବୁଦ୍ଧୋ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଚାତୁଦ୍ଦସିଯଂ ପକ୍ଖସ୍ସ ରତ୍ତିୱିଭାଯନକାଲେ ହିମୱନ୍ତଂ ବିମ୍ବୋହନଂ କତ୍ୱା ପୁରତ୍ଥିମପଚ୍ଛିମସମୁଦ୍ଦେସୁ ୱାମଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେ ଦକ୍ଖିଣସମୁଦ୍ଦେ ପାଦେ ଚ ଓଦହିତ୍ୱା ମହାପଥୱିଯା ସଯନଂ ଏକୋ, ଦବ୍ବତିଣସଙ୍ଖାତାଯ ତିରିଯା ନାମ ତିଣଜାତିଯା ନଙ୍ଗଲମତ୍ତରତ୍ତଦଣ୍ଡାଯ ନାଭିତୋ ଉଗ୍ଗତାଯ ଖଣେନ ଅନେକଯୋଜନସହସ୍ସଂ ନଭଂ ଆହଚ୍ଚ ଠାନଂ ଏକୋ, ସେତାନଂ କଣ୍ହସୀସାନଂ କିମୀନଂ ପାଦେହି ଉସ୍ସକ୍କିତ୍ୱା ଯାୱ ଜାଣୁମଣ୍ଡଲଂ ଆହଚ୍ଚ ଠାନଂ ଏକୋ, ନାନାୱଣ୍ଣାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ସକୁଣାନଂ ଚତୂହି ଦିସାହି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପାଦମୂଲେ ସେତୱଣ୍ଣତାପଜ୍ଜନଂ ଏକୋ, ବୋଧିସତ୍ତସ୍ସ ମହତୋ ମୀଳ୍ହପବ୍ବତସ୍ସ ଉପରି ଅଲିମ୍ପମାନସ୍ସ ଚଙ୍କମନଂ ଏକୋତି ଇମେ ପଞ୍ଚ ମହାସୁପିନା ନାମ, ଇମେ ଚ ଯଥାକ୍କମଂ ସମ୍ବୋଧିଯା, ଦେୱମନୁସ୍ସେସୁ ଅରିଯମଗ୍ଗପ୍ପକାସନସ୍ସ, ଗିହୀନଞ୍ଚ ସରଣୂପଗମନସ୍ସ, ଖତ୍ତିଯାଦିଚତୁୱଣ୍ଣାନଂ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ଅରହତ୍ତପଟିଲାଭସ୍ସ, ଚତୁନ୍ନଂ ପଚ୍ଚଯାନଂ ଲାଭେ ଅଲିତ୍ତଭାୱସ୍ସ ଚ ପୁବ୍ବନିମିତ୍ତାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସୋଳସ ସୁପିନା ପାକଟା ଏୱ। ଏକନ୍ତସଚ୍ଚମେୱାତି ଫଲନିଯମୁପ୍ପତ୍ତିତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ଦସ୍ସନଂ ପନ ସବ୍ବତ୍ଥ ୱିପଲ୍ଲତ୍ଥମେୱ। ଧାତୁକ୍ଖୋଭାଦୀସୁ ଚତୂସୁ ମୂଲକାରଣେସୁ ଦ୍ୱୀହି ତୀହିପି କାରଣେହି କଦାଚି ସୁପିନଂ ପସ୍ସନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ସଂସଗ୍ଗଭେଦତୋ’’ତି। ସୁପିନଭେଦୋତି ସଚ୍ଚାସଚ୍ଚତ୍ଥତାଭେଦୋ।

ରୂପନିମିତ୍ତାଦିଆରମ୍ମଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ କମ୍ମନିମିତ୍ତଗତିନିମିତ୍ତତୋ ଅଞ୍ଞରୂପମେୱ ୱିଞ୍ଞାଣସ୍ସ ନିମିତ୍ତନ୍ତି ରୂପନିମିତ୍ତଂ, ତଂ ଆଦି ଯେସଂ ସଦ୍ଦନିମିତ୍ତାଦୀନଂ ତାନି ରୂପନିମିତ୍ତାଦୀନି ଆରମ୍ମଣାନି ଯସ୍ସ ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତସ୍ସ ତଂ ରୂପନିମିତ୍ତାଦିଆରମ୍ମଣଂ। ଇଦିସାନୀତି ରୂପନିମିତ୍ତାଦିଆରମ୍ମଣାନି ରାଗାଦିସମ୍ପଯୁତ୍ତାନି ଚ। ସବ୍ବୋହାରିକଚିତ୍ତେନାତି ପଟିବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପକତିୱୀଥିଚିତ୍ତେନ। କୋ ନାମ ପସ୍ସତୀତି ସୁତ୍ତପଟିବୁଦ୍ଧଭାୱୱିଯୁତ୍ତାଯ ଚିତ୍ତପ୍ପୱତ୍ତିଯା ଅଭାୱତୋ ସୁପିନଂ ପସ୍ସନ୍ତୋ ନାମ ନ ସିଯାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ, ତେନାହ ‘‘ସୁପିନସ୍ସ ଅଭାୱୋୱ ଆପଜ୍ଜତୀ’’ତି। କପିମିଦ୍ଧପରେତୋତି ଇମିନା ନିଦ୍ଦାୱସେନ ପୱତ୍ତମାନଭୱଙ୍ଗସନ୍ତତିବ୍ୟୱହିତାଯ କୁସଲାକୁସଲାଯ ମନୋଦ୍ୱାରୱୀଥିଯା ଚ ପସ୍ସତୀତି ଦସ୍ସେତି, ତେନାହ ଯା ନିଦ୍ଦାତିଆଦି। ଦ୍ୱୀହି ଅନ୍ତେହି ମୁତ୍ତୋତି କୁସଲାକୁସଲସଙ୍ଖାତେହି ଦ୍ୱୀହି ଅନ୍ତେହି ମୁତ୍ତୋ। ଆୱଜ୍ଜନତଦାରମ୍ମଣକ୍ଖଣେତି ସୁପିନେ ପଞ୍ଚଦ୍ୱାରୱୀଥିଯା ଅଭାୱତୋ ମନୋଦ୍ୱାରେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନାରହଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ।

ଏତ୍ଥ ଚ ସୁପିନନ୍ତେପି ତଦାରମ୍ମଣୱଚନତୋ ଅନୁଭୂତେସୁ ସୁତପୁବ୍ବେସୁ ୱା ରୂପାଦୀସୁ ପୁରାପତ୍ତିଭାୱେନ ପରିକପ୍ପେତ୍ୱା ୱିପଲ୍ଲାସତୋ ପୱତ୍ତମାନାପି କାମାୱଚରୱିପାକଧମ୍ମା ପରିତ୍ତଧମ୍ମେ ନିସ୍ସାଯ ପରିକପ୍ପେତ୍ୱା ପୱତ୍ତତ୍ତା ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣା ୱୁତ୍ତା, ନ ପନ ସରୂପତୋ ପରିତ୍ତଧମ୍ମେ ଗହେତ୍ୱା ପୱତ୍ତତ୍ତା ଏୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଏୱଞ୍ଚ ଇତ୍ଥିପୁରିସାଦିଆକାରଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ପୱତ୍ତମାନାନଂ ରାଗାଦିସୱିପାକଧମ୍ମାନମ୍ପି ତେସଂ ଆରମ୍ମଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନାନଂ ପଟିସନ୍ଧାଦିୱିପାକାନମ୍ପି ପରିତ୍ତାରମ୍ମଣତା କମ୍ମନିମିତ୍ତାରମ୍ମଣତା ଚ ଉପପନ୍ନା ଏୱ ହୋତି। ୱତ୍ଥୁଧମ୍ମୱିନିମୁତ୍ତଂ ପନ ସମ୍ମୁତିଭୂତଂ କସିଣାଦିପଟିଭାଗାରମ୍ମଣଂ ଗହେତ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନା ଉପଚାରପ୍ପନାଦିୱସପ୍ପୱତ୍ତା ଚିତ୍ତଚେତସିକଧମ୍ମା ଏୱ ପରିତ୍ତତ୍ତିକେ (ଧ। ସ। ତିକମାତିକା ୧୨) ନ ୱତ୍ତବ୍ବାରମ୍ମଣାତି ଗହେତବ୍ବା।

ସ୍ୱାଯନ୍ତି ସୁପିନୋ। ୱିପଲ୍ଲାସେନ ପରିକପ୍ପିତପରିତ୍ତାରମ୍ମଣତ୍ତା ‘‘ଦୁବ୍ବଲୱତ୍ଥୁକତ୍ତା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଅୱିଜ୍ଜମାନାରମ୍ମଣେ ଅୱସୱତ୍ତିତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ, ତେନାହ ଅୱିସଯେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତାତିଆଦି।

ଆପତ୍ତିନିକାଯସ୍ସାତି ଇଦଂ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋତି ପୁଲ୍ଲିଙ୍ଗ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ଅନୁରୂପୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଅସ୍ସାତି ଅସ୍ସ ଆପତ୍ତିନିକାଯସ୍ସ, ୱୁଟ୍ଠାପେତୁଂ ଇଚ୍ଛିତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ, ତେନାହ କିଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତିଆଦି। ରୁଳ୍ହିସଦ୍ଦେନାତି ଏତ୍ଥ ସମୁଦାଯେ ନିପ୍ଫନ୍ନସ୍ସାପି ସଦ୍ଦସ୍ସ ତଦେକଦେସେପି ପସିଦ୍ଧି ଇଧ ରୁଳ୍ହୀ ନାମ, ତାଯ ରୁଳ୍ହିଯା ଯୁତ୍ତୋ ସଦ୍ଦୋ ରୁଳ୍ହୀସଦ୍ଦୋ, ତେନ। ରୁଳ୍ହିଯା କାରଣମାହ ଅୱଯୱେଇଚ୍ଚାଦିନା।

କାଲଞ୍ଚାତି ‘‘ରାଗୂପତ୍ଥମ୍ଭେ’’ତିଆଦିନା ଦସ୍ସିତକାଲଞ୍ଚ, ‘‘ରାଗୂପତ୍ଥମ୍ଭେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ରାଗୂପତ୍ଥମ୍ଭେ ଜାତେ ତସ୍ମିଂ କାଲେ ମୋଚେତୀତି ଅତ୍ଥତୋ କାଲୋ ଗମ୍ମତି। ନୱମସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯସ୍ସାତି ୱୀମଂସାଧିପ୍ପାଯସ୍ସ। ୱତ୍ଥୂତି ୱିସଯଂ।

୨୩୮। ଲୋମା ଏତେସଂ ସନ୍ତୀତି ଲୋମସା, ବହୁଲୋମପାଣକା।

୨୩୯।ମୋଚନେନାତି ମୋଚନପ୍ପଯୋଗେନ। ମୋଚନସ୍ସାଦସମ୍ପଯୁତ୍ତାଯାତି ଏତ୍ଥ ମୋଚନିଚ୍ଛାୱ ମୋଚନସ୍ସାଦୋ, ତେନ ସମ୍ପଯୁତ୍ତା ଚେତନା ମୋଚନସ୍ସାଦଚେତନାତି ଅତ୍ଥୋ, ନ ପନ ମୋଚନେ ଅସ୍ସାଦଂ ସୁଖଂ ପତ୍ଥେନ୍ତିଯା ଚେତନାଯାତି ଏୱଂ ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ, ଇତରଥା ସୁଖତ୍ଥାଯ ମୋଚେନ୍ତସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତି, ନ ଆରୋଗ୍ୟାଦିଅତ୍ଥାଯାତି ଆପଜ୍ଜତି। ତସ୍ମା ଆରୋଗ୍ୟାଦୀସୁ ଯେନ କେନଚି ଅଧିପ୍ପାଯେନ ମୋଚନିଚ୍ଛାଯ ଚେତନାଯାତି ଅତ୍ଥୋୱ ଗହେତବ୍ବୋ।

୨୪୦।ୱାଯମତୋତି ଅଙ୍ଗଜାତେ କାଯେନ ଉପକ୍କମତୋ। ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିସହସ୍ସାନୀତି ଖଣ୍ଡଚକ୍କାଦୀନି ଅନାମସିତ୍ୱାୱ ୱୁତ୍ତଂ, ଇଚ୍ଛନ୍ତେନ ପନ ଖଣ୍ଡଚକ୍କାଦିଭେଦେନାପି ଗଣନା କାତବ୍ବା। ଏକେନ ପଦେନାତି ଗେହସିତପେମପଦେନ। ତଥେୱାତି ମୋଚନସ୍ସାଦଚେତନାଯ ଏୱ ଗାଢହଂ ପୀଢଅନାଦିପ୍ପଯୋଗଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ସୁପନେନ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋତି ୱୁତ୍ତଂ। ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତୋତି ମୋଚନସ୍ସାଦସ୍ସ ନିମିତ୍ତେ ଊରୁଆଦୀହି କତୌପକ୍କମସ୍ସ ୱିଜହନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନ ଅସୁଭମନସିକାରାଭାୱେପି ପଯୋଗାଭାୱେନେୱ ମୋଚନେପି ଅନାପତ୍ତି ଦୀପିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ତେନ ଉପକ୍କମେନ ମୁଚ୍ଚେତି ମୁଚ୍ଚମାନଂ ୱିନା ଅଞ୍ଞସ୍ମିମ୍ପି ସୁକ୍କେ ଠାନତୋ ମୁତ୍ତେ। ଯଦି ପନ ଉପକ୍କମେ କତେପି ମୁଚ୍ଚମାନମେୱ ଦକସୋତଂ ଓତରତି, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମେୱ ପଯୋଗେନ ମୁତ୍ତସ୍ସ ଅଭାୱା। ଜଗ୍ଗନତ୍ଥାଯାତି ଚୀୱରାଦୀସୁ ଲିମ୍ପନପରିହାରାଯ ହତ୍ଥେନ ଅଙ୍ଗଜାତଗ୍ଗହଣଂ ୱଟ୍ଟତି, ତପ୍ପଯୋଗୋ ନ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅନୋକାସନ୍ତି ଅଙ୍ଗଜାତପ୍ପଦେସଂ।

୨୬୨।ସୁପିନନ୍ତେନ କାରଣେନାତି ସୁପିନନ୍ତେ ପୱତ୍ତୌପକ୍କମହେତୁନା। ଆପତ୍ତିଟ୍ଠାନେଯେୱ ହି ଅଯଂ ଅନାପତ୍ତି ଅୱିସଯତ୍ତା ୱୁତ୍ତା। ତେନାହ ''ସଚସ୍ସ ୱିସଯୋ ହୋତି ନିଚ୍ଚଲେନ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତିଆଦି।

୨୬୩। ୱିନୀତୱତ୍ଥୁପାଠଇଯଂ ଅଣ୍ଡକଣ୍ଡୁୱନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ମୋଚନାଧିପ୍ପାଯେନ ଅଣ୍ଡଚଲନେନ ଅଙ୍ଗଜାତସ୍ସାପି ଚଲନତୋ ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମୋ ହୋତୀତି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଯଥା ପନ ଅଙ୍ଗଜାତଂ ନ ଚଲତି, ଏୱଂ ଅଣ୍ଡମେୱ କଣ୍ଡୁୱନେନ ଫୁସନ୍ତସ୍ସ ମୁତ୍ତେପି ଅନାପତ୍ତି ଅଣ୍ଡସ୍ସ ଅନଙ୍ଗଜାତତ୍ତା।

୨୬୪।ୱତ୍ଥିନ୍ତି ଅଙ୍ଗଜାତସୀସଚ୍ଛାଦକଚମ୍ମଂ। ଉଦରଂ ତାପେନ୍ତସ୍ସ…ପେ… ଅନାପତ୍ତିଯେୱାତି ଉଦରତାପନେନ ଅଙ୍ଗଜାତେପି ତତ୍ତେ ତାୱତକେନ ନିମିତ୍ତେ ଉପକ୍କମୋ କତୋ ନାମ ନ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

୨୬୫।ଏହି ମେ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ, ସାମଣେରାତି ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅଞ୍ଞଂ ଆଣାପେତୁ, ତେନ କରିଯମାନସ୍ସ ଅଙ୍ଗଜାତଚଲନସ୍ସ ମୋଚନସ୍ସାଦେନ ସାଦିଯନତୋ ତଂ ଚଲନଂ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସାଦିଯନଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠିତମ୍ପି ହୋତୀତି ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିପଚ୍ଚଯସ୍ସ ଅଙ୍ଗଜାତଚଲନସ୍ସ ହେତୁଭୂତା ଅସ୍ସାଦଚେତନାୱ ଆପତ୍ତିଯା ଅଙ୍ଗଂ ହୋତି, ନ ଆଣାପନୱାଚା ତସ୍ସା ପୱତ୍ତିକ୍ଖଣେ ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସ ଅସିଜ୍ଝନତୋ। ଏୱଂ ଆଣାପେତ୍ୱାପି ଯୋନିସୋମନସିକାରେନ ମୋଚନସ୍ସାଦଂ ପଟିୱିନୋଦେନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତିଅସମ୍ଭୱତୋ ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅନାଣତ୍ତିକଂ, କାଯକମ୍ମଂ, କିରିଯସମୁଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଜାତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ, ଆଣାପନୱାଚାଯ ପନ ଦୁକ୍କଟଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଯୋ ପନ ପରେନ ଅନାଣତ୍ତେନ ବଲକ୍କାରେନାପି କରିଯମାନପ୍ପଯୋଗଂ ମୋଚନସ୍ସାଦେନ ସାଦିଯତି, ତସ୍ସାପି ମୁତ୍ତେ ପଠମପାରାଜିକେ ୱିଯ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋୱ, ଅମୁତ୍ତେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ମୋଚନସ୍ସାଦେ ଚେତନାଯ ପନ ଅସତି କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ସାଦିଯନ୍ତସ୍ସାପି ମୁତ୍ତେପି ସଙ୍ଘାଦିସେସେନ ଅନାପତ୍ତୀତି ଆଚରିଯା ୱଦନ୍ତି, ତଞ୍ଚ ଯୁତ୍ତମେୱ।

୨୬୬।କାଯତ୍ଥମ୍ଭନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଚଲନୱସେନ ଯଥା ଅଙ୍ଗଜାତେ ଉପକ୍କମୋ ସମ୍ଭୱତି, ତଥା ୱିଜମ୍ଭିତତ୍ତା ଆପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା।

ଉପନିଜ୍ଝାଯନୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଅଙ୍ଗଜାତନ୍ତି ଜୀୱମାନୈତ୍ଥୀନଂ ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗୋୱ ଅଧିପ୍ପେତୋ, ନେତରୋ।

୨୬୭।ପୁପ୍ଫାୱଲୀତି କୀଢଆୱିସେସୋ। ତଂ କିର କୀଢଅନ୍ତା ନଦୀଆଦୀସୁ ଛିନ୍ନତଟଂ ଉଦକେନ ଚିକ୍ଖଲ୍ଲଂ କତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଉଭୋ ପାଦେ ପସାରେତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ପତନ୍ତି , ''ପୁପ୍ଫାୱଲିଯ''ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ପୱେସେନ୍ତସ୍ସାତି ପଯୋଜକତ୍ତେନ ଦ୍ୱିକମ୍ମିକତ୍ତା ''ୱାଲିକଂ ଅଙ୍ଗଜାତ''ନ୍ତି ଉଭଯତ୍ଥାପି ଉପଯୋଗୱଚନଂ କତଂ। ଚେତନା, ଉପକ୍କମୋ, ମୁଚ୍ଚନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। କାଯସଂସଗ୍ଗସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୬୯। ଦୁତିଯେ କେସୁଚି ୱାତପାନେସୁ ୱିୱଟେସୁ ବହିପି ଅନ୍ଧକାରତ୍ତା ଆଲୋକୋ ନ ପୱିସତି, ୱିୱଟକୱାଟେନ ଅଞ୍ଞତୋ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଆଲୋକସ୍ସ ନିୱାରଣତୋ କୱାଟସ୍ସ ପିଟ୍ଠିପସ୍ସେ ଘନନ୍ଧକାରୋୱ ହୋତି, ତାଦିସାନି ସନ୍ଧାଯ ''ଯେସୁ ୱିୱଟେସୁ ଅନ୍ଧକାରୋ ହୋତୀ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଅତ୍ତନୋ ଅଙ୍ଗମଙ୍ଗାନଂ ପରାମସନକ୍ଖଣେ ଅନାଚାରାନୁକୂଲା ହୁତ୍ୱା ନ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱଣ୍ଣଭଣନକ୍ଖଣେ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଆହ ''ପଚ୍ଚଜିତୁକାମୋ ମଞ୍ଞେତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା''ତି, ପଚ୍ଚଜିତୁକାମୋ ୱିଯାତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। କୁଲିତ୍ଥୀନଂ ଏୱଂ ପରେହି ଅଭିଭୱନଂ ନାମ ଅଚ୍ଚନ୍ତାୱମାନୋତି ଆହ ''ଅତ୍ତନୋ ୱିପ୍ପକାର''ନ୍ତି।

୨୭୦। ଓତିଣ୍ଣସଦ୍ଦସ୍ସ କମ୍ମସାଧନପକ୍ଖଂ ସନ୍ଧାଯ ''ଯକ୍ଖାଦୀହୀ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, କତ୍ତୁସାଧନପକ୍ଖଂ ସନ୍ଧାଯ ''କୂପାଦୀନୀ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିନ୍ତି ଇତ୍ଥିସରୀରସଙ୍ଖାତେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ।

୨୭୧।ଅସ୍ସାତି ହତ୍ଥଗ୍ଗାହାଦିକସ୍ସ ସଚସ୍ସ।

୨୭୩।ଏତେସଂପଦାନନ୍ତି ଆମସନାଦିପଦାନଂ। ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞୀତି ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିସଞ୍ଞୀ। ନଂ-ସଦ୍ଦସ୍ସ କାଯୱିସେସନଭାୱେନ ଏତଂ କାଯନ୍ତି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଅଥ ୱା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଓମସନ୍ତୋ…ପେ… ଏକାୱ ଆପତ୍ତୀତି ଅନିୱତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ନିୱତ୍ଥଂ। ସନିୱତ୍ଥାଯ ପନ ମତ୍ଥକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହତ୍ଥଂ ଓତାରେନ୍ତସ୍ସ ନିୱତ୍ଥସାଟକୋପରି ହତ୍ଥେ ଆରୁଢହେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ। ସାଟକତୋ ହତ୍ଥଂ ଓତାରାପେତ୍ୱା ଜଙ୍ଘତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଓମସନ୍ତସ୍ସ ପୁନ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ।

ଯଥାନିଦ୍ଦିଟ୍ଠନିଦ୍ଦେସେତି ଯଥାୱୁତ୍ତକାଯସଂସଗ୍ଗନିଦ୍ଦେସୋ। ତେନାତି ଯେନ କାରଣେନ ୱତ୍ଥୁସଞ୍ଞାଦଯୋ ହୋନ୍ତି, ତେନ କାରଣେନ। ଯଥାୱୁତ୍ତସିକ୍ଖାପଦନିଦ୍ଦେସେ ୱୁତ୍ତଂ ଗରୁକଂ ଭିକ୍ଖୁନୋ କରେଯ୍ୟ ପକାସେଯ୍ୟାତି ଯୋଜନା।

ସଞ୍ଞାଯ ୱିରାଗିତମ୍ହୀତି ସଞ୍ଞାଯ ୱିରଦ୍ଧାଯ। ଇଦଂ ନାମ ୱତ୍ଥୂତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ ଆଗତଂ, ଅନାଗତଞ୍ଚ ଯଂ କିଞ୍ଚି ସୱିଞ୍ଞାଣକାୱିଞ୍ଞାଣକଂ ଫୁସନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିଅଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

ସାରତ୍ତନ୍ତି କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନେୱ ସାରତ୍ତଂ। ୱିରତ୍ତନ୍ତି କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗରହିତଂ ମାତୁଆଦିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ମାତୁପେମାଦିୱସେନ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ୱିରତ୍ତମ୍ପି ଇତ୍ଥିଂ କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ପନ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ଏୱ। ଇମାଯ ପାଢଇଯା ସମେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କଥଂ ସମେତୀତି ଚେ? ଯଦି ହି ''ଇତ୍ଥିଯା କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞା ୱିରାଗିତା ଭୱେଯ୍ୟ। କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧଗ୍ଗହଣେପି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯେନାପି ନ ଭୱିତବ୍ବଂ ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞାଯ ଏୱ ପାଢଇଯଂ (ପାରା। ୨୭୬) ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା, ତସ୍ମା ''ଇତ୍ଥିଯା କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀତି କାଯଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞା ୱିରାଗିତା ନାମ ନ ହୋତୀତି କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀତି କାଯଂ ଗଣ୍ହତୋ ଇତ୍ଥିସଞ୍ଞାଯ ଚେୱ କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗସ୍ସ ଚ କାଯଗ୍ଗହଣସ୍ସ ଚ ସମ୍ଭୱା ଯଥାୱତ୍ଥୁକଂ ସଙ୍ଘାଦିସେସମେୱ ଆପଜ୍ଜତୀ''ତି ମହାସୁମତ୍ଥେରେନ ୱୁତ୍ତୱାଦୋୱ ଇମାଯ ପାଢଇଯା ସମେତି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ''ସମ୍ବହୁଲା ଇତ୍ଥିଯୋ ବାହାହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗଣ୍ହାମୀ''ତି ସଞ୍ଞାଯ ପରିକ୍ଖିପତୋ ମଜ୍ଝଗତାନଂ ୱସେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ହି ତସ୍ସ ''ମଜ୍ଝଗତା ଇତ୍ଥିଯୋ କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧେନ ଗଣ୍ହାମୀ''ତି ସଞ୍ଞା ଅତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଅଟ୍ଠକଥାଯପି ସମେତୀତି ଗହେତବ୍ବଂ। ନୀଲେନ ଦୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟଭାୱତୋ କାଢଇତ୍ଥୀ ୱୁତ୍ତା।

୨୭୯।ସେୱନାଧିପ୍ପାଯୋତି ଫସ୍ସସୁଖସେୱନାଧିପ୍ପାଯୋ। କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧାମସନୱାରେ କାଯପ୍ପଟିବଦ୍ଧୱସେନ ଫସ୍ସପଟିୱିଜାନନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମତ୍ତେ ଆପତ୍ତିଯାଭାୱତୋ ଅନାପତ୍ତୀତି ଇଦଂ

କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗମତ୍ତେନ କାଯଚଲନସ୍ସ ଅନୁପ୍ପଵତ୍ତିତୋ ଇତ୍ଥିଯା କରିଯମାନକାଯଚଲନଂ ସାଦିଯତୋପି ପଯୋଗାଭାଵଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ପଠମପାରାଜିକେ ପନ ପରେହି ଉପକ୍କମିଯମାନସ୍ସ ଅଭାଵତୋ ସେଵନାଧିପ୍ପାଯେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ତେନ ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଅଙ୍ଗଜାତକ୍ଖୋଭୋ ସଯମେଵ ଅଵସ୍ସଂ ସଞ୍ଜାଯତି, ସୋ ଚ ତେନ କତୋ ନାମ ହୋତୀତି ପାରାଜିକଂ ଵୁତ୍ତଂ, ତେନେଵ ନଯେନ ପଠମସଙ୍ଘାଦିସେସେପି ପରେନ କରିଯମାନପଯୋଗସାଦିଯମାନେପି ଅଙ୍ଗଜାତକ୍ଖୋଭସମ୍ଭଵେନ ଆପତ୍ତି ହୋତୀତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। ଚତୁତ୍ଥେତି “ନ ଚ କାଯେନ ଵାଯମତି, ନ ଚ ଫସ୍ସଂ ପଟିଵିଜାନାତୀ”ତି ଇମସ୍ମିଂ ଵାରେ। ଫସ୍ସପଟିଵିଜାନନମ୍ପୀତି ଅପି-ସଦ୍ଦେନ ତତିଯଵାରେ ଵିଯ ଵାଯାମୋପି ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯେନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାମସନେ ଵିଯାତି ଇଦଂ ପନ ଫସ୍ସପଟିଵିଜାନନାଭାଵମତ୍ତସ୍ସେଵ ନିଦସ୍ସନଂ, ନ ପଯୋଗାଭାଵସ୍ସାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ମୋକ୍ଖାଧିପ୍ପାଯୋତି ଏତ୍ଥ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଲହୁପରିଵତ୍ତିତାଯ ଅନ୍ତରନ୍ତରା କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେ ସମୁପ୍ପନ୍ନେପି ମୋକ୍ଖାଧିପ୍ପାଯସ୍ସ ଅଵିଚ୍ଛିନ୍ନତାଯ ଅନାପତ୍ତିଯେଵ, ଵିଚ୍ଛିନ୍ନେ ପନ ତସ୍ମିଂ ଆପତ୍ତି ଏଵ।

ପଦଭାଜନୀଯଵଣ୍ଣନାନଯୋ।

୨୮୧।ଏତ୍ଥ ଗଣ୍ଠୀହୀତି ନ ଵତ୍ତବ୍ବାତି ଗେହସିତପେମେନ କାଯପଟିବଦ୍ଧେନ ଫୁସନେ ଦୁକ୍କଟଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ, କାରୁଞ୍ଞେନ ପନ ଵତ୍ଥାଦିଂ ଗହେତ୍ଵା ଅସଙ୍କୋନ୍ତିଂ “ଗଣ୍ଠୀ”ତି ଵଦନ୍ତସ୍ସାପି ଅଵସରଭାଵତ୍ତଂ ଉଦକେ ନିମୁଜ୍ଜନ୍ତିଂ କାରୁଞ୍ଞେନ ସହସା ଅନାମାସନ୍ତି ଅଚିନ୍ତେତ୍ଵା କେସାଦୀସୁ ଗହେତ୍ଵା ମୋକ୍ଖାଧିପ୍ପାଯେନ ଆକଡ୍ଢତୋପି ଅନାପତ୍ତିଯେଵ। ନ ହି ମୀଯମାନଂ ମାତରଂ ଉପେକ୍ଖିତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି। ଅଞ୍ଞାତିକାଯ ଇତ୍ଥିଯାପି ଏସେଵ ନଯୋ। ଉକ୍କଟ୍ଠାଯ ମାତୁଯାପି ଆମାସୋ ନ ଵଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ “ମାତର”ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସା କାତବ୍ବଂ ପନ ଅଞ୍ଞାସମ୍ପି ଇତ୍ଥୀନଂ କରୋନ୍ତସ୍ସାପି ଅନାପତ୍ତିଯେଵ ଅନାମାସତ୍ତେ ଵିସେସାଭାଵା।

ତିଣଣ୍ଡୁପକନ୍ତି ହିରିଵେରାଦିମୂଲେହି କେସାଲଙ୍କାରତ୍ଥାଯ କତଚୁମ୍ବଟକଂ। ପରିଵତ୍ତେତ୍ଵାତି ଅତ୍ତନୋ ନିଵାସନାଦିଭାଵତୋ ଅପନେତ୍ଵା। ପୂଜାଦିଅତ୍ଥଂ ପନ ତାଵକାଲିକମ୍ପି ଆମସିତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ସୀସପସାଧନକଦନ୍ତସୂଚିଆଦୀତି ଇଦଂ ସୀସାଲଙ୍କାରତ୍ଥାଯ ପଟପିଲୋତିକାଦୀହି କତଂ ସୀସପସାଧନକଞ୍ଚେଵ ଦନ୍ତସୂଚିଆଦି ଚାତି ଦ୍ଵିଧା ଯୋଜେତ୍ଵା ସୀସପସାଧନଂ ସିପାଟିକୋପକରଣତ୍ଥାଯ ଚେଵ ଦନ୍ତସୂଚିଉପକରଣତ୍ଥାଯ ଚ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଯଥାକ୍କମଂ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତି। କେସକଲାପଂ ବନ୍ଧିତ୍ଵା ତତ୍ଥ ତିରିଯଂ ପଵେସନତ୍ଥାଯ କତା ଦନ୍ତସୂଚି ଏଵ ସୀସପସାଧନକଦନ୍ତସୂଚୀତି ଏକମେଵ କତ୍ଵା ସିପାଟିକାଯ ପକ୍ଖିପିତ୍ଵା ପରିହରିତବ୍ବସୂଚିଯେଵ ତସ୍ସ ତସ୍ସ କିଚ୍ଚସ୍ସ ଉପକରଣନ୍ତି ସିପାଟିକାସୂଚିଉପକରଣନ୍ତି ଏଵଂ ଵା ଯୋଜନା କାତବ୍ବା । ପୋତ୍ଥକରୂପନ୍ତି ସୁଧାଦୀହି କତଂ, ପାରାଜିକଵତ୍ଥୁଭୂତାନଂ ତିରଚ୍ଛାନଗତିତ୍ଥୀନଂ ସଣ୍ଠାନେନ କତମ୍ପି ଅନାମାସମେଵ। ଇତ୍ଥିରୂପାଦୀନି ଦସ୍ସେତ୍ଵା କତଂ, ଵତ୍ଥଭିତ୍ତିଆଦିଞ୍ଚ ଇତ୍ଥିରୂପଂ ଅନାମସିତ୍ଵା ଵଠଅଞ୍ଚେତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ଏଵରୂପେହି ଅନାମାସେ କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେ ଅସତି କାଯପଟିବଦ୍ଧେନ ଆମସତୋ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି। ଭିନ୍ଦିତ୍ଵାତି ଏତ୍ଥ ଅନାମାସମ୍ପି ଦଣ୍ଡପାସାଣାଦୀହି ଭେଦନସ୍ସ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଵୁତ୍ତତ୍ତା, ପାଠଇଯମ୍ପି ଆପଦାସୁ ମୋକ୍ଖାଧିପ୍ପାଯସ୍ସ ଆମସନେପି ଅନାପତ୍ତିଯା ଵୁତ୍ତତ୍ତା ଚ। ସପ୍ପିନୀଆଦୀହି ଵାଠଅମିଗୀହି ଚ ଗହିତପାଣକାନଂ ମୋଚନତ୍ଥାଯ ତଂ ସପ୍ପିନୀଆଦିଂ ଵତ୍ଥଦଣ୍ଡାଦୀହି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ଵା ଗହେତୁଂ, ମାତୁଆଦିଂ ଉଦକେ ମୀଯମାନଂ ଵତ୍ଥାଦୀହି ଗହେତୁଂ, ଅସକ୍କୋନ୍ତିଂ କେସାଦୀସୁ ଗହେତ୍ଵା କାରୁଞ୍ଞେନ ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ଅଯମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋଵ। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ “ନ ତ୍ଵେଵ ଆମସିତବ୍ବା”ତି ଇଦଂ ପନ ଵଚନଂ ଅମୀଯମାନଵତ୍ଥୁଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି।

ମଗ୍ଗଂ ଅଧିଟ୍ଠାଯାତି “ମଗ୍ଗୋ ଅଯ”ନ୍ତି ମଗ୍ଗସଞ୍ଞଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ଵାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଞପେତ୍ଵା ଦେନ୍ତୀତି ଇଦଂ ସାମୀଚିଵସେନ ଵୁତ୍ତଂ, ତେହି ପନ ଆସନଂ ଅପଞ୍ଞପେତ୍ଵାଵ ନିସୀଦଥାତି ଵୁତ୍ତେ ସଯମେଵ ପଞ୍ଞପେତ୍ଵା ନିସୀଦିତୁମ୍ପି ଵଟ୍ଟତି। ତତ୍ଥଜାତକାନୀତି ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ଭୂତଗାମଭାଵେନେଵ ଠିତାନି। କୀଠଅନ୍ତେନାତି ଵୁତ୍ତତ୍ତା ସତି ପଚ୍ଚଯେ ଆମସନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଭିକ୍ଖୁସନ୍ତକଂ ପନ ପରିଭୋଗାରହଂ ସବ୍ବଥା ଆମସିତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି ଦୁରୁପଚିଣ୍ଣତ୍ତା। ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନାନଂ ଦସ୍ସାମୀତି ଇଦଂ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ଵା ଗହଣଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ତନୋପି ଅତ୍ଥାଯ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ଵା ଗହଣେ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି ଅନାମାସତ୍ତାଭାଵା।

ମଣୀତି ଵେଠଉରିଯାଦିତୋ ଅଞ୍ଞୋ ଜୋତିରସାଦିଭେଦୋ ସବ୍ବୋପି ମଣି। ଵେଠଉରିଯୋତି ଅଲ୍ଲଵେଠଉଵଣ୍ଣୋମଣି, “ମଜ୍ଜାରକ୍ଖି ମଣ୍ଡଲଵଣ୍ଣୋ”ତିପି ଵଦନ୍ତି। ସିଲାତି ମୁଗ୍ଗମାସଵଣ୍ଣା ଅତିସିନିଦ୍ଧା କାଠଅସିଲା, ମଣିଵୋହାରଂ ଆଗତା ରତ୍ତସେତାଦିଵଣ୍ଣା ସୁମଟ୍ଠାପି ସିଲା ଅନାମାସା ଏଵାତି ଵଦନ୍ତି। ରଜତନ୍ତି କହାପଣମାସାଦିଭେଦଂ ଜତୁମାସାଦିଂ ଉପାଦାଯ ସବ୍ବଂ ଵୁତ୍ତାଵସେସଂ ରୂପିଯଂ ଗହିତଂ। ଲୋହିତଙ୍କୋତି ରତ୍ତମଣି। ମସାରଗଲ୍ଲନ୍ତି କବରଵଣ୍ଣୋ ମଣି, “ମରକତ”ନ୍ତିପି ଵଦନ୍ତି। ଭେସଜ୍ଜତ୍ଥାଯ ପିସିତ୍ଵା ଯୋଜିତାନଂ ମୁତ୍ତାନଂ ରତନଭାଵଵିରହତୋ ଗହଣକ୍ଖଣେପି ରତନାକାରେନ ଅପେକ୍ଖିତାଭାଵା “ଭେସଜ୍ଜତ୍ଥାଯ ପନ ଵଟ୍ଟତୀ”ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଯାଵ ପନ ତା ମୁତ୍ତା ରତନରୂପେନ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ତାଵ ଆମସିତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି ଏଵ। ଏଵଂ ଅଞ୍ଞମ୍ପି ରତନପାସାଣଂ ପିସିତ୍ଵା ଭେସଜ୍ଜେ ଯୋଜନତ୍ଥାଯ ଗହେତୁଂ ଵଟ୍ଟତି ଏଵ, ଜାତରୂପରଜତଂ ପନ ପିସିତ୍ଵା ଯୋଜନଭେସଜ୍ଜତ୍ଥାଯପି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି, ଗହଟ୍ଠେହି ଯୋଜେତ୍ଵା ଦିନ୍ନମ୍ପି ଯଦି ଭେସଜ୍ଜେ ସୁଵଣ୍ଣାଦିରୂପେନ ତିଟ୍ଠତି, ଵିଯୋଜେତୁଞ୍ଚ ସକ୍କା, ତାଦିସଂ ଭେସଜ୍ଜମ୍ପି ନ ଵଟ୍ଟତି। ତଂ ଅବ୍ବୋହାରିକତ୍ତଂ ଗତଂ ଚେ, ଵଟ୍ଟତି। “ଜାତିଫଲିକଂଉପାଦାଯା”ତି ଵୁତ୍ତତ୍ତା, ସୂରିଯକନ୍ତଚନ୍ଦକନ୍ତାଦିକଂ ଜାତିପାସାଣଂ ମଣିମ୍ହି ଏଵ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଧମନସଙ୍ଖୋ ଚ ଧୋତଵିଦ୍ଧୋ ଚ ରତନମିସ୍ସୋ ଚାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଵିଦ୍ଧୋତି ମଣିଆଦିଭାଵେନ କତଚ୍ଛିଦ୍ଦୋ।

ରତନମିସ୍ସୋତି କଞ୍ଚନଲତାଦିଵିଚିତ୍ତୋ, ମୁତ୍ତାଦିରତନଖଚିତୋ ଚ, ଏତେନ ଧମନସଙ୍ଖତୋ ଅଞ୍ଞୋ ରତନମିସ୍ସୋଵ ଅନାମାସୋତି ଦସ୍ସେତି। ସିଲାଯମ୍ପି ଏସେଵ ନଯୋ। ପାନୀଯସଙ୍ଖୋତି ଇମିନାଵ ଥାଲକାଦିଆକାରେନ କତସଙ୍ଖମଯଭାଜନାନି ଭିକ୍ଖୂନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ସିଦ୍ଧଂ। ସେସାତି ରତନସଂଯୁତ୍ତଂ ଠପେତ୍ଵା ଅଵସେସା।

ବୀଜତୋ ପଟ୍ଠାଯାତି ଧାତୁପାସାଣତୋ ପଟ୍ଠାଯ। ପଟିକ୍ଖିପୀତି ସୁଵଣ୍ଣମଯଧାତୁକରଣ୍ଡକସ୍ସ, ବୁଦ୍ଧରୂପାଦିସ୍ସ ଚ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକକରଣେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯତ୍ତା ଵୁତ୍ତଂ। “ରୂପିଯଛଡ୍ଡକଟ୍ଠାନେ”ତି ଵୁତ୍ତତ୍ତା ରୂପିଯଛଡ୍ଡକସ୍ସ ଜାତରୂପରଜତଂ ଆମସିତ୍ଵା ଛଡ୍ଡେତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ସିଦ୍ଧଂ। କେଠଆପଯିତୁନ୍ତି ଆମସିତ୍ଵା ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ସଞ୍ଚାରେତୁଂ। ଵୁତ୍ତନ୍ତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଵୁତ୍ତଂ। କଚଵରମେଵ ହରିତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ଗୋପକା ଵା ହୋନ୍ତୁ ଅଞ୍ଞେ ଵା, ହତ୍ଥେନ ପୁଞ୍ଛିତ୍ଵା କଚଵରଂ ଅପନେତୁଂ ଵଟ୍ଟତି, ମଲମ୍ପି ପମଜ୍ଜିତୁଂ ଵଟ୍ଟତି ଏଵାତି ଵଦନ୍ତି, ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯ ନ ସମେତି କେଠଆଯନସଦିସତ୍ତା। ଆରକୂଟଲୋହନ୍ତି ସୁଵଣ୍ଣଵଣ୍ଣୋ କିତ୍ତିମଲୋହଵିସେସୋ। ତିଵିଧଞ୍ହି କିତ୍ତିମଲୋହଂ କଂସଲୋହଂ ଵଟ୍ଟଲୋହଂ ହାରକୂଟଲୋହନ୍ତି। ତତ୍ଥ ତିପୁତମ୍ବେ ମିସ୍ସେତ୍ଵା କତଂ କଂସଲୋହଂ ନାମ। ସୀସତମ୍ବେ ମିସ୍ସେତ୍ଵା କତଂ ଵଟ୍ଟଲୋହଂ। ରସତମ୍ବେ ମିସ୍ସେତ୍ଵା କତଂ ହାରକୂଟଲୋହଂ ନାମ। ତଂ ପନ “ଜାତରୂପଗତିକ”ନ୍ତି ଵୁତ୍ତତ୍ତା ଉଗ୍ଗଣ୍ହତୋ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯମ୍ପି ହୋତୀତି କେଚି ଵଦନ୍ତି। ରୂପିଯେସୁ ପନ ଅଗଣିତତ୍ତା ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ନ ହୋତି, ଆମସନେ, ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନେ ଚ ଦୁକ୍କଟମେଵାତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। ସବ୍ବକପ୍ପିଯୋତି ଯଥାଵୁତ୍ତସୁଵଣ୍ଣାଦିମଯାନଂ ସେନାସନପରିକ୍ଖାରାନଂ ଆମସନଗୋପନାଦିଵସେନ ପରିଭୋଗୋ ସବ୍ବଥା କପ୍ପିଯୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତେନାହ “ତସ୍ମା”ତିଆଦି। “ଭିକ୍ଖୂନଂ ଧମ୍ମଵିନଯଵଣ୍ଣନଟ୍ଠାନେ”ତି ଵୁତ୍ତତ୍ତା ସଙ୍ଘିକମେଵ ସୁଵଣ୍ଣାଦିମଯଂ ସେନାସନଂ, ସେନାସନପରିକ୍ଖାରା ଚ ଵଟ୍ଟନ୍ତି, ନ ପୁଗ୍ଗଲିକାନୀତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ଭିନ୍ଦିତ୍ଵାତି ପଠମମେଵ ଅନାମସିତ୍ଵା ପାସାଣାଦିନା କିଞ୍ଚିମତ୍ତଂ ଭେଦଂ କତ୍ଵା ପଚ୍ଛା କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡତ୍ଥାଯ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ଵା ହତ୍ଥେନ ଗହେତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ତେନାହ “କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ କରିସ୍ସାମୀତି ସବ୍ବମ୍ପି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀ”ତି। ଏତ୍ତାପି କିଞ୍ଚି ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା, ଵିଯୋଜେତ୍ଵା ଵା ଆମସିତବ୍ବ।

ଫଲକଜାଲିକାଦୀନୀତି ଏତ୍ଥ ସରପରିତ୍ତାଣାଯ ହତ୍ଥେନ ଗହେତବ୍ବଂ କିଟିକାଫଲକଂ ଅକ୍ଖିରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ଅଯଲୋହାଦୀହି ଜାଲାକାରେନ କତ୍ଵା ସୀସାଦୀସୁ ପଟିମୁଞ୍ଚିତବ୍ବଂ ଜାଲିକଂ ନାମ । ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ କଵଚାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅନାମାସାନୀତି ମଚ୍ଛଜାଲାଦିପରୂପରୋଧକଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ, ନ ସରପରିତ୍ତାଣଂ ତସ୍ସ ଆଵୁଧଭଣ୍ଡତ୍ତାଭାଵା। ତେନେଵ ଵକ୍ଖତି “ପରୂପରୋଧନିଵାରଣଂ ହୀ”ତିଆଦି। ଆସନସ୍ସାତି ଚେତିଯସ୍ସ ସମନ୍ତା କତପରିଭଣ୍ଡସ୍ସ। ବନ୍ଧିସ୍ସାମୀତି କାକାଦୀହି ଅଦୂସନତ୍ଥାଯ ବନ୍ଧିସ୍ସାମି।

“ଭେରିସଙ୍ଘାଟୋତି ସଙ୍ଘଟିତଚମ୍ମଭେରୀ। ଵୀଣାସଙ୍ଘାଟୋତି ସଙ୍ଘଟିତଚମ୍ମଵୀଣା”ତି ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ୨।୨୮୧) ଵୁତ୍ତଂ। “ଚମ୍ମଵିନଦ୍ଧାନି ଵୀଣାଭେରିଆଦୀନୀ”ତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଵୁତ୍ତଵଚନତୋ ଵିସେସାଭାଵା, “କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ପନା”ତିଆଦିନା ତତୋ ଵିସେସସ୍ସ ଵତ୍ତୁମାରଦ୍ଧତ୍ତା ଚ ଭେରିଆଦୀନଂ ଵିନଦ୍ଧନୋପକରଣସମୂହୋ ଭେରିଵୀଣାସଙ୍ଘାଟୋତି ଵେଦିତବ୍ବଂ ସଙ୍ଘଟିତବ୍ବୋତି ସଙ୍ଘାଟୋତି କତ୍ଵା। ତୁଚ୍ଛପୋକ୍ଖରନ୍ତି ଅଵିନଦ୍ଧଚମ୍ମଭେରିଵୀଣାନଂ ପୋକ୍ଖରଂ। ଆରୋପିତଚମ୍ମନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଆରୋପିତଂ ହୁତ୍ଵା ପଚ୍ଛା ତତୋ ଅପନେତ୍ଵା ଵିସୁଂ ଠପିତମୁଖଚମ୍ମମତ୍ତଂ, ନ ସେସୋପକରଣସହିତଂ। ସହିତଂ ପନ ସଙ୍ଘାଟୋତି ଅଯଂ ଵିସେସୋ। ଓନହିତୁନ୍ତି ଭେରିପୋକ୍ଖରାଦୀନି ଚମ୍ମଂ ଆରୋପେତ୍ଵା ଚମ୍ମଵଟ୍ଟିଆଦୀହି ସବ୍ବେହି ଉପକରଣେହି ଵିନନ୍ଧିତୁଂ।

ପାଠଇଯଂ ପଣ୍ଡକସ୍ସାତି ପଣ୍ଡକେନ। ପାରାଜିକପ୍ପହୋନକକାଲେତି ଅକୁଥିତକାଲେ। କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗାଦିଭାଵେ ସବ୍ବାଵତ୍ଥାଯପି ଇତ୍ଥିଯା ସଣ୍ଠାନେ ପଞ୍ଞାଯମାନେ ଅନାମାସଦୁକ୍କଟଂ ନ ଵିଗଚ୍ଛତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସଙ୍କମାଦୀନଂ ଠାନାଚାଵନଵସେନ ଅଚାଲେତବ୍ବତାଯ ନ କାଯପଟିବଦ୍ଧଵୋହାରୋତି ଦୁକ୍କଟଂ ଵୁତ୍ତଂ।

୨୮୨।ଏକପଦିକସଙ୍କମୋତି ତନୁକସେତୁ। “ଆଵିଞ୍ଛନ୍ତୋ”ତି ଵୁତ୍ତତ୍ତା ଚାଲେତୁଂ ଯୁତ୍ତାଯ ଏଵ ରଜ୍ଜୁଯା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ନ ଇତରାଯ ଭିତ୍ତିଥମ୍ଭାଦିଗତିକତ୍ତାତି ଆହ “ଯା ମହାରଜ୍ଜୁ ହୋତୀ”ତିଆଦି। ତେନ ଚାଲେତୁଂ

ଯୁତ୍ତେ ତନୁକରଜ୍ଜୁଦଣ୍ଡକେ ଅଚାଲେତ୍ୱା ଫୁସନ୍ତସ୍ସାପି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମେୱାତି ଦୀପିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପଟିଚ୍ଛାଦେତବ୍ବାତି ଛାଦନାଦିୱସେନ ଗୂହିତବ୍ବା। ମନୁସ୍ସିତ୍ଥୀ, ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିସଞ୍ଞିତା, କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗୋ, ୱାଯାମୋ, ତେନ ହତ୍ଥାଦୀସୁ ଫୁସନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

କାଯସଂସଗ୍ଗସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୮୫। ତତିଯେ ଅସଦ୍ଧମ୍ମପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତନ୍ତି ମେଥୁନଧମ୍ମପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ। ବାଲାତି ସୁଭାସିତଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଅଜାନନ୍ତୀ , ସୁରାମଦମତ୍ତତାଯ ଉମ୍ମତ୍ତକାଦିଭାୱେନ ଚ ଅଜାନନ୍ତୀପି ଏତ୍ଥେୱ ସଙ୍ଗଯ୍ହତି। ନ ତାୱ ସୀସଂ ଏତୀତି ସଙ୍ଘାଦିସେସପଚ୍ଚଯତ୍ତସଙ୍ଖାତଂ ମତ୍ଥକଂ ପାରିପୂରିଂ ନ ହୋତି, ମଗ୍ଗମେଥୁନେହି ଅଘଟିତତ୍ତା ଦୁକ୍କଟଂ ପନ ହୋତି ଏୱ।

ଅପସାଦେତୀତି ଅପସାଦକରୱଚନଂ କରୋତି। ଦୋସଂ ଦେତୀତି ଦୋସଂ ପତିଟ୍ଠାପେତି। ତୀହୀତି ଅନିମିତ୍ତାସୀତିଆଦୀନଂ ପଦାନଂ ଅଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଭାୱେନାପି ଅତ୍ଥଯୋଜନାରହତ୍ତା ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗାଦିପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତତାନିଯମୋ ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ, ତେହି ପନ ଅଟ୍ଠହି ପଦେହି ପରିବ୍ବାଜିକାୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ (ପାରା। ୨୮୯) ୱିଯ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

କୁଞ୍ଚିକପନାଳିମତ୍ତନ୍ତି କୁଞ୍ଚିକାଛିଦ୍ଦମତ୍ତଂ। ସୁକ୍କସୋତାତି ଦକସୋତସ୍ସ ସୁକ୍କତାଯ ଲୋହିତୱଣ୍ଣୱିଗମୋ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ସୁଦ୍ଧାନୀତି ମେଥୁନାଦିପଦେହି ଅଯୋଜିତାନିପି। ମେଥୁନଧମ୍ମେନ ଘଟିତାନେୱାତି ଇଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ, ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗପସ୍ସାୱମଗ୍ଗେହିପି ଅନିମିତ୍ତେ “ତୱ ୱଚ୍ଚମଗ୍ଗୋ, ପସ୍ସାୱମଗ୍ଗୋ ୱା ଈଦିସୋ”ତିଆଦିନା ଘଟିତେପି ଆପତ୍ତିକରାନେୱ।

୨୮୬।ଗରୁକାପତ୍ତିନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଉବ୍ଭଜାଣୁମଣ୍ଡଲିକାଯ ପାରାଜିକାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି।

୨୮୭।ହସନ୍ତୋ ହସନ୍ତୋତି ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ, ଅହସନ୍ତୋପି ଯେନ କେନଚି ଆକାରେନ ଅତ୍ତନୋ ୱିପରିଣତଚିତ୍ତଂ ଇତ୍ଥିଯା ପକାସେନ୍ତୋ ୱଦତି, ଆପତ୍ତିଯେୱ।

କାଯଚିତ୍ତତୋତି ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଯ ଓଭାସେନ୍ତସ୍ସ କାଯଚିତ୍ତତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି।

୨୮୮।ତସ୍ମା ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଅପ୍ପଟିୱିଜାନନତୋ ଦୁକ୍କଟଂ, ପଟିୱିଜାନନେ ପନ ସତି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମେୱ ପରିବ୍ବାଜିକାୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ (ପାରା। ୨୮୯) ୱିଯ ଅଖେତ୍ତପଦତ୍ତା। ଖେତ୍ତପଦେ ହି ପଟିୱିଜାନନ୍ତିଯା ସଙ୍ଘାଦିସେସୋୱ ସିଯା ମେଥୁନଧମ୍ମଯାଚନୱତ୍ଥୁଦ୍ୱଯେ (ପାରା। ୨୮୯) ୱିଯ, ତଂ ପନ ୱତ୍ଥୁଦ୍ୱଯଂ ମେଥୁନଯାଚନତୋ ଚତୁତ୍ଥସଙ୍ଘାଦିସେସେ ୱତ୍ତବ୍ବମ୍ପି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚସ୍ସାଦମତ୍ତେନ ପୱତ୍ତତ୍ତା ଇଧ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ଖେତ୍ତପଦେନ ୱଦନ୍ତସ୍ସ ଇତ୍ଥିଯା ଅପ୍ପଟିୱିଜାନନ୍ତିଯା କିଂ ହୋତୀତି? କିଞ୍ଚାପି ଅଯଂ ନାମ ଆପତ୍ତୀତି ପାଳିଅଟ୍ଠକଥାସୁ ନ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଥ ଖୋ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯେନେୱେତ୍ଥ ଭୱିତବ୍ବଂ । ତଥା ହି ଅଖେତ୍ତପଦେ ଅପ୍ପଟିୱିଜାନନ୍ତିଯା ଦୁକ୍କଟଂ, ପଟିୱିଜାନନ୍ତିଯା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଖେତ୍ତପଦେ ପନ ପଟିୱିଜାନନେ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋୱ ୱୁତ୍ତୋ, ଅପ୍ପଟିୱିଜାନନେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମେୱ ଭୱିତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ, ନ ଦୁକ୍କଟଂ, ଅଖେତ୍ତପଦତୋ ୱିସେସାଭାୱପ୍ପସଙ୍ଗୋତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଯଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ ଚତୁତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦେପି ଅଖେତ୍ତପଦେ ପଟିୱିଜାନନ୍ତିଯା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ, ଅପ୍ପଟିୱିଜାନନ୍ତିଯା ଦୁକ୍କଟଂ, ଖେତ୍ତପଦେ ପନ ଅପ୍ପଟିୱିଜାନନ୍ତିଯା ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପାଳିଯଂ ନୱାୱୁତନ୍ତି ନୱୱୀତଂ।

୨୮୮।ଅସଦ୍ଧମ୍ମଂ ସନ୍ଧାଯାତି ମେଥୁନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି ପୁତ୍ତସମ୍ପତ୍ତିଯା ବୀଜନିକ୍ଖେପତୋ ୱପ୍ପପରିଯାଯଂ ଲଭତୀତି।

ସଂସୀଦତୀତି ୱହତି, ସଂସରୀଯତୀତି ୱା ଅତ୍ଥୋ। ମନୁସ୍ସିତ୍ଥୀ, ତଥାସଞ୍ଞିତା, ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚସ୍ସାଦରାଗୋ, ତେନ ଓଭାସନଂ, ତଙ୍ଖଣୱିଜାନନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଅତ୍ତକାମପାରିଚରିଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୯୦। ଚତୁତ୍ଥେ ପରେହି ପତ୍ତେ ପାତିଯମାନାନଂ ଭିକ୍ଖାପିଣ୍ଡାନଂ ପାତୋ ସନ୍ନିପାତୋତି ପିଣ୍ଡପାତୋତି ଭିକ୍ଖାହାରୋ ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂସଦିସତାଯ ଅଞ୍ଞୋପି ଯୋ କୋଚି ଭିକ୍ଖାଚରିଯଂ ୱିନା ଭିକ୍ଖୂହି ଲଦ୍ଧୋ ପିଣ୍ଡପାତୋତ୍ୱେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ପତି ଏତି ଏତସ୍ମାତି ପଚ୍ଚଯୋତି ଆହ “ପତିକରଣଟ୍ଠେନ ପଚ୍ଚଯୋ”ତି। ରୋଗଦୁକ୍ଖାନଂ ୱା ପଟିପକ୍ଖଭାୱେନ ଅଯତି ପୱତ୍ତତୀତି ପଚ୍ଚଯୋ। ସପ୍ପାଯସ୍ସାତି ହିତସ୍ସ। ନଗରପରିକ୍ଖାରେହୀତି ନଗରଂ ପରିୱାରେତ୍ୱା ରକ୍ଖଣକେହି। ରାଜୂନଂ ଗେହପରିକ୍ଖେପୋ ପରିଖା ଉଦ୍ଦାପୋ ପାକାରୋ ଏସିକା ପଲିଘୋ ଅଟ୍ଟୋତି ଇମେ ସତ୍ତ ନଗରପରିକ୍ଖାରାତି ୱଦନ୍ତି। ସେତପରିକ୍ଖାରୋତି ୱିସୁଦ୍ଧିସୀଲାଲଙ୍କାରୋ। ଅରିଯମଗ୍ଗୋ ହି ଇଧ “ରଥୋ”ତି ଅଧିପ୍ପେତୋ, ତସ୍ସ ଚ ସମ୍ମାୱାଚାଦଯୋ ଅଲଙ୍କାରଟ୍ଠେନ “ପରିକ୍ଖାରା”ତି ୱୁତ୍ତା। ଚକ୍କୱୀରିଯୋତି ୱୀରିଯଚକ୍କୋ। ଜୀୱିତପରିକ୍ଖାରାତି ଜୀୱିତସ୍ସ ପୱତ୍ତିକାରଣାନି। ସମୁଦାନେତବ୍ବାତି ସମ୍ମା ଉଦ୍ଧଂ ଆନେତବ୍ବା ପରିଯେସିତବ୍ବା।

୨୯୧।ଉପଚାରେତି ଯତ୍ଥ ଠିତୋ ୱିଞ୍ଞାପେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତାଦିସେ ଠାନେ। କାମୋ ଚେୱ ହେତୁ ଚ ପାରିଚରିଯା ଚ ଅତ୍ଥୋତି ପାଳିଯଂ “ଅତ୍ତନୋ କାମଂ, ଅତ୍ତନୋ ହେତୁଂ, ଅତ୍ତନୋ ଅଧିପ୍ପାଯଂ, ଅତ୍ତନୋ ପାରିଚରିଯ”ନ୍ତି (ପାରା। ୨୯୨) ୱୁତ୍ତେସୁ ଇମେସୁ ଚତୂସୁ ପଦେସୁ କାମୋ, ହେତୁ, ପାରିଚରିଯା ଚ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତେ ପଠମେ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେ ୱିଗ୍ଗହୱାକ୍ୟାଧିପ୍ପାଯସୂଚନତୋ ଅତ୍ଥୋ। ସେସନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯପଦମେକଂ। ବ୍ୟଞ୍ଜନନ୍ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନମତ୍ତଂ, ପଠମୱିକପ୍ପାନୁପଯୋଗିତାଯ ୱଚନମତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁତିଯେ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ଯଥାୱୁତ୍ତମେୱ ଅତ୍ଥଂ ପଦଭାଜନେନ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ “ଅତ୍ତନୋ କାମଂ ଅତ୍ତନୋ ହେତୁଂ ଅତ୍ତନୋ ପାରିଚରିଯନ୍ତି ହି ୱୁତ୍ତେ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି ପଣ୍ଡିତା”ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – “ଅତ୍ତନୋ ହେତୁ”ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯାତି ଅଯମତ୍ଥୋ ୱିଞ୍ଞାଯତି, “ଅତ୍ତନୋ କାମଂ ଅତ୍ତନୋ ପାରିଚରିଯ”ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ କାମେନ ପାରିଚରିଯାତି ଅଯମତ୍ଥୋ ୱିଞ୍ଞାଯତି। ତସ୍ମା ଇମେହି ତୀହି ପଦେହି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ କାମେନ ପାରିଚରିଯା ଅତ୍ତକାମପାରିଚରିଯାତି ଇମଂ ଅତ୍ଥୱିକପ୍ପଂ ୱିଞ୍ଞୂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି। “ଅତ୍ତନୋ ଅଧିପ୍ପାଯ”ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ଅଧିପ୍ପାଯ-ସଦ୍ଦସ୍ସ କାମିତ-ସଦ୍ଦେନ ସମାନତ୍ଥଭାୱତୋ ଅତ୍ତନା ଅଧିପ୍ପେତକାମିତଟ୍ଠେନ ଅତ୍ତକାମପାରିଚରିଯାତି ଇମମତ୍ଥଂ ୱିକପ୍ପଂ ୱିଞ୍ଞୂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି।

ଏତଦଗ୍ଗନ୍ତି ଏସା ଅଗ୍ଗା। ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାସିକ୍ଖାପଦେପି (ପାରା। ୨୮୫) କାମଂ “ଯାଚତିପି ଆଯାଚତିପୀ”ତି ଏୱଂ ମେଥୁନଯାଚନଂ ଆଗତଂ, ତଂ ପନ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚସ୍ସାଦରାଗୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଇଧ ପନ ଅତ୍ତନୋ ମେଥୁନସ୍ସାଦରାଗୱସେନାତି ଅଯଂ ୱିସେସୋ।

ୱିନୀତୱତ୍ଥୂସୁ “ଅଗ୍ଗଦାନଂ ଦେହୀ”ତି ଇଦଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାସିକ୍ଖାପଦେ ପନ ପରତ୍ଥାଯପି ୱୁତ୍ତେ ସୀସଂ ଏତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସୁଭଗାତି ଇସ୍ସରିଯାଦୀହି ସୁନ୍ଦରେହି ଭଗେହି ସମନ୍ନାଗତା। ମନୁସ୍ସିତ୍ଥୀ, ତଥାସଞ୍ଞିତା, ଅତ୍ତକାମପାରିଚରିଯାଯ ରାଗୋ, ତେନ କାମପାରିଚରିଯଯାଚନଂ, ତଙ୍ଖଣୱିଜାନନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ଅତ୍ତକାମପାରିଚରିଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ସଞ୍ଚରିତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୯୬। ପଞ୍ଚମେ ପଣ୍ଡିଚ୍ଚେନାତି ସଭାଓଞ୍ଞାଣେନ। ଗତିମନ୍ତାତି ସଭାଓଞ୍ଞାଣଗତିଯୁତ୍ତା। ୱେୟ୍ୟତ୍ତିଯେନାତି ଇତ୍ଥିକତ୍ତବ୍ବେସୁ ସିକ୍ଖିତଞ୍ଞାଣେନ। ମେଧାଯାତି ଅସିକ୍ଖିତେସୁପି ତଂଇତ୍ଥିକତ୍ତବ୍ବେସୁ ଠାନୁପ୍ପତ୍ତିଯା ପଞ୍ଞାଯ। ଛେକାତି କାଯେନ ପଚନାଦିକୁସଲା।

ଆୱହନଂ ଆୱାହୋ, ଦାରିକାଯ ଗହଣଂ। ୱିଧିନା ପରକୁଲେ ୱହନଂ ପେସନଂ ୱିୱାହୋ, ଦାରିକାଯ ଦାନଂ।

୨୯୭।ରନ୍ଧାପନଂ ଭତ୍ତପଚାପନଂ। ବ୍ୟଞ୍ଜନାଦିସମ୍ପାଦନଂ ପଚାପନଂ। ନ ଉପାହଟନ୍ତି ନ ଦିନ୍ନଂ। କଯୋ ନାମ ଗହଣଂ। ୱିକ୍କଯୋ ନାମ ଦାନଂ। ତଦୁଭଯଂ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ''ୱୋହାରୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୩୦୦।''ଅବ୍ଭୁତଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଇମିନା ଦୁକ୍କଟଂ ହୋତୀତି ଦୀପେତି। ''ପରାଜିତେନ ଦାତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅଦେନ୍ତୋ ଧୁରନିକ୍ଖେପେନ କାରେତବ୍ବୋ। ଅଚିରକାଲେ ଅଧିକାରୋ ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ଅଚିରକାଲାଧିକାରିକଂ, ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ। ''ଅଚିରକାଲାଚାରିକ''ନ୍ତି ୱା ପାଠୋ। ଅଚିରକାଲେ ଆଚାରୋ ଅଜ୍ଝାଚାରୋ ଏତସ୍ସାତି ଯୋଜନା।

୩୦୧। କିଞ୍ଚାପି ଏହିଭିକ୍ଖୁଆଦିକାପି ସଞ୍ଚରିତ୍ତାଦିପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି, ତେସଂ ପନ ଅସଦ୍ଧକାଲିକତ୍ତା, ଅପ୍ପକତ୍ତା ଚ ଇଧାପି ଛଡ୍ଡିତଚତୁତ୍ଥେନେୱ କମ୍ମେନ ଉପସମ୍ପନ୍ନଂ ସନ୍ଧାଯ ''ଯ୍ୱାଯ''ନ୍ତିଆଦିପଦଭାଜନମାହ। ସଞ୍ଚରଣଂ ସଞ୍ଚରୋ, ସୋ ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ସଞ୍ଚରୀ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ। ତେନାହ ''ସଞ୍ଚରଣଭାୱ''ନ୍ତି। ସଞ୍ଚରତୀତି ସଞ୍ଚରଣୋ, ପୁଗ୍ଗଲୋ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ସଞ୍ଚରଣଭାୱୋ, ତଂ ଇତ୍ଥିପୁରିସାନଂ ଅନ୍ତରେ ସଞ୍ଚରଣଭାୱନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଜାଯାଭାୱେତି ଭରିଯଭାୱାଯ। ଜାରଭାୱେତି ସାମିଭାୱାଯ, ତଂନିମିତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନିମିତ୍ତତ୍ଥେ ହି ଏତଂ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। କିଞ୍ଚାପି ''ଜାରତ୍ତନେ''ତି ପଦସ୍ସ ପଦଭାଜନେ ''ଜାରୀ ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି (ପାରା। ୩୦୨) ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗୱସେନ ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ''ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ ସମାପଜ୍ଜେଯ୍ୟା''ତି ପଦସ୍ସ ପନ ନିଦ୍ଦେସେ ''ଇତ୍ଥିଯା ୱା ପହିତୋ ପୁରିସସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଗଚ୍ଛତି, ପୁରିସେନ ୱା ପହିତୋ ଇତ୍ଥିଯା ସନ୍ତିକେ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପୁରିସସ୍ସାପି ସନ୍ତିକେ ୱତ୍ତବ୍ବାକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଜାରତ୍ତନେ''ତି ନିଦ୍ଦେସସ୍ସ ଇତ୍ଥିପୁରିସସାଧାରଣତ୍ତା ''ଇତ୍ଥିଯା ମତିଂ ପୁରିସସ୍ସ ଆରୋଚେନ୍ତୋ ଜାରତ୍ତନେ ଆରୋଚେତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପାଠଇଯଂ ପନ ପୁରିସସ୍ସ ମତିଂ ଇତ୍ଥିଯା ଆରୋଚନୱସେନେୱ ପଦଦ୍ୱଯେପି ଯୋଜନା କତା, ତଦନୁସାରେନ ଇତ୍ଥିଯା ମତିଂ ପୁରିସସ୍ସ ଆରୋଚନାକାରୋପି ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁନ୍ତି।

ଇଦାନି ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନାପି ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଅପିଚା''ତିଆଦିମାହ। ''ପତି ଭୱିସ୍ସସୀ''ତି ଇଦଂ ଜାଯାସଦ୍ଦସ୍ସ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗନିଯମତୋ ପୁରିସପରିଯାଯେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନିବଦ୍ଧସାମିକୋ ଭୱିସ୍ସସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଜାରୋ ଭୱିସ୍ସସୀତି ମିଚ୍ଛାଚାରଭାୱେନ ଉପଗଚ୍ଛନକୋ ଭୱିସ୍ସସୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୩୦୩।ସେରିୱିହାରନ୍ତି ସଚ୍ଛନ୍ଦଚାରଂ। ଅତ୍ତନୋ ୱସନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଆଣଂ। ଗୋତ୍ତୱନ୍ତେସୁ ଗୋତ୍ତ-ସଦ୍ଦୋ, ଧମ୍ମଚାରୀସୁ ଚ ଧମ୍ମ-ସଦ୍ଦୋ ୱତ୍ତତୀତି ଆହ ''ସଗୋତ୍ତେହୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ସଗୋତ୍ତେହୀତି ସମାନଗୋତ୍ତେହି। ସହଧମ୍ମିକେହୀତି ଏକସ୍ସ ସତ୍ଥୁ ସାସନେ ସହଚରିତବ୍ବଧମ୍ମେହି, ସମାନକୁଲଧମ୍ମେହି ୱା। ତେନେୱାହ ''ଏକଂ ସତ୍ଥାର''ନ୍ତିଆଦି। ଏକଗଣପରିଯାପନ୍ନେହୀତି ମାଲାକାରାଦିଏକଗଣପରିଯାପନ୍ନେହି।

ସସ୍ସାମିକା ସାରକ୍ଖା। ଯସ୍ସା ଗମନେ ରଞ୍ଞା ଦଣ୍ଡୋ ଠପିତୋ, ସା ସପରିଦଣ୍ଡା। ପଚ୍ଛିମାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନନ୍ତି ସାରକ୍ଖସପରିଦଣ୍ଡାନଂ। ମିଚ୍ଛାଚାରୋ ହୋତୀତି ତାସୁ ଗତପୁରିସାନଂ ୱିଯ ତାସମ୍ପି ମିଚ୍ଛାଚାରୋ ହୋତି ସସ୍ସାମିକଭାୱତୋ। ନ ଇତରାସନ୍ତି ମାତୁରକ୍ଖିତାଦୀନଂ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ମିଚ୍ଛାଚାରୋ ନତ୍ଥି ଅସ୍ସାମିକତ୍ତା, ତାସୁ ଗତାନଂ ପୁରିସାନମେୱ ମିଚ୍ଛାଚାରୋ ହୋତି ମାତାଦୀହି ରକ୍ଖିତତ୍ତା। ପୁରିସା ହି ପରେହି ଯେହି କେହିଚି ଗୋପିତଂ ଇତ୍ଥିଂ ଗନ୍ତୁଂ ନ ଲଭନ୍ତି, ଇତ୍ଥିଯୋ ପନ କେନଚି ପୁରିସେନ ଭରିଯାଭାୱେନ ଗହିତାୱ ପୁରିସନ୍ତରଂ ଗନ୍ତୁଂ ନ ଲଭନ୍ତି, ନ ଇତରା ଅତ୍ତନୋ ଫସ୍ସସ୍ସ ସଯଂ ସାମିକତ୍ତା। ନ ହି ମାତାଦଯୋ ସଯଂ ତାସଂ ଫସ୍ସାନୁଭୱନତ୍ଥଂ ତା ରକ୍ଖନ୍ତି, କେୱଲଂ ପୁରିସଗମନମେୱ ତାସଂ ୱାରେନ୍ତି। ତସ୍ମା କେନଚି ଅପରିଗ୍ଗହିତଫସ୍ସତ୍ତା, ଅତ୍ତନୋ ଫସ୍ସତ୍ତା ଚ ଇତ୍ଥୀନଂ ନ ମିଚ୍ଛାଚାରୋ, ପୁରିସାନଂ ପନ ପରେହି ୱାରିତେ ଅତ୍ତନୋ ଅସନ୍ତକଟ୍ଠାନେ ପୱିଟ୍ଠତ୍ତା ମିଚ୍ଛାଚାରୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଭୋଗେନାତି ଭୋଗହେତୁ। ଉଦପତ୍ତଂ ଆମସିତ୍ୱା ଗହିତା ଓଦପତ୍ତକିନୀ। ଧଜ-ସଦ୍ଦେନ ସେନା ଏୱ ଉପଲକ୍ଖିତାତି ଆହ ''ଉସ୍ସିତଦ୍ଧଜାଯା''ତିଆଦି।

୩୦୫।ବହିଦ୍ଧା ୱିମଟ୍ଠନ୍ତି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଆରୋଚିତଂ। ତଂ କିରିଯଂ ସମ୍ପାଦେସ୍ସତୀତି ତସ୍ସା ଆରୋଚେତ୍ୱା ତଂ କିଚ୍ଚଂ ସମ୍ପାଦେତୁ ୱା ମା ୱା, ତଂ କିରିଯଂ ସମ୍ପାଦନେ ସାମତ୍ଥିଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଦାରକଂ, ଦାରିକଞ୍ଚ ଅଜାନାପେତ୍ୱା ମାତାପିତୁଆଦୀହି ମାତାପିତୁଆଦୀନଞ୍ଞେୱ ସନ୍ତିକଂ ସାସନେ ପେସିତେପି ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନୱୀମଂସନପଚ୍ଚାହରଣସଙ୍ଖାତାଯ ତିୱଙ୍ଗସମ୍ପତ୍ତିଯା ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ହୋତି ଏୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଯଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ସାସନଂ ପେସିତଂ, ତଂ ଏୱ ସନ୍ଧାଯ ତସ୍ସା ମାତୁଆଦୀନଂ ଆରୋଚିତେପି ଖେତ୍ତମେୱ ଓତିଣ୍ଣଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ବୁଦ୍ଧଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖାମୀ''ତିଆଦି ଉଦାହଟଂ, ଇଦଞ୍ଚ ୱଚନଦ୍ୱଯହେତୁକ୍ଖତ୍ତଯାନଂ ଭେଦେପି ଦ୍ୱଯସାମଞ୍ଞତୋ ଉଦାହଟନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତମ୍ପି ଉଦାହରଣଦୋସଂ ପରିହରିତ୍ୱା ସୁତ୍ତାନୁଲୋମତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ତଂ ପନା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଇମିନା ସମେତୀତି ଏତ୍ଥାଯମଧିପ୍ପାଯୋ – ଯଥା ସଯଂ ଅନାରୋଚେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେସଂ ଅନ୍ତେୱାସିକାଦୀନଂ ୱତ୍ୱା ୱୀମଂସାପେତ୍ୱା ପଚ୍ଚାହରନ୍ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ୱିସଙ୍କେତୋ, ଏୱଂ ତସ୍ସା ସଯଂ ଅନାରୋଚେତ୍ୱା ଆରୋଚନତ୍ଥଂ ମାତୁଆଦୀନଂ ୱଦନ୍ତସ୍ସାପି ମାତୁଆଦଯୋ ତଂ କିରିଯଂ ସମ୍ପାଦେନ୍ତୁ ୱା ମା ୱା। ଯଦି ହି ତେସଂ ମାତୁଆଦୀନଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତଭାୱମ୍ପି ପଚ୍ଚାହରତି, ୱିସଙ୍କେତୋ ନତ୍ଥୀତି।

ଘରକିଚ୍ଚଂ ନେତୀତି ଘରଣୀ। ଅଞ୍ଞତରଂ ୱଦନ୍ତସ୍ସ ୱିସଙ୍କେତଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନାଦୀସୁ ଆଣତ୍ତିଯଂ ୱତ୍ଥୁସଙ୍କେତୋ ୱିଯାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ମୂଲଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ୱସେନାତି ଏତ୍ଥ ପୁରିସସ୍ସ ମାତୁଆଦଯୋ ସାସନପେସନେ ମୂଲଭୂତତ୍ତା ''ମୂଲଟ୍ଠା''ତି ୱୁତ୍ତା।

୩୨୨। ପାଠଇଯଂ ମାତୁରକ୍ଖିତାଯ ମାତା ଭିକ୍ଖୁଂ ପହିଣତୀତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ୱା ଧୀତୁ ସନ୍ତିକଂ ''ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭରିଯା ହୋତୂ''ତି ଭିକ୍ଖୁଂ ପହିଣତି, ପୁରିସସ୍ସ ୱା ତସ୍ସ ଞାତକାନଂ ୱା ସନ୍ତିକଂ ''ମମ ଧୀତା ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭରିଯା ହୋତୂ''ତି ପହିଣତୀତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଏସେୱ ନଯୋ ସେସେସୁପି। ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତାତି ପଠମସଙ୍ଘାଦିସେସେ ୱୁତ୍ତନଯତ୍ତା।

୩୩୮।ଅନ୍ତେ ଏକେନାତି ଏକେନ ପଦେନ। ଏତ୍ତୋୱ ପକ୍କମତୀତି ଅପଚ୍ଚାହରିତ୍ୱା ତତୋୱ ପକ୍କମତି। ''ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା''ତି ଇଦଂ ତଥା ପଟିପଜ୍ଜମାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ସତିପି ଅଭିନନ୍ଦନେ ସାସନଂ ଅନାରୋଚେନ୍ତୋ ପନ ନ ୱୀମଂସତି ନାମ। ତତିଯପଦେ ୱୁତ୍ତନଯେନାତି ''ସୋ ତସ୍ସା ୱଚନଂ ଅନଭିନନ୍ଦିତ୍ୱା''ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତନଯେନ। ପାଠଇଯଂ ଅନ୍ତେୱାସିଂ ୱୀମଂସାପେତ୍ୱାତି ''ଅଯଂ ତେସଂ ୱତ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ''ତି ଅନ୍ତେୱାସିନା ୱୀମଂସାପେତ୍ୱା। ସଚେ ପନ ସୋ ଅନ୍ତେୱାସିକୋ ତଂ ୱଚନଂ ଆଦିଯିତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀ ହୋତି, ତସ୍ସାପି ତଂ ପୱତ୍ତିଂ ପଚ୍ଚାହରନ୍ତସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋୱ ମାତୁଆଦୀସୁ ତୁଣ୍ହୀଭୂତେସୁ ତେସଂ ତୁଣ୍ହୀଭାୱଂ ପଚ୍ଚାହରନ୍ତସ୍ସ ୱିଯାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ପାଠଇଯଂ ଚତୁତ୍ଥୱାରେ ଅସତିପି ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ସମ୍ପାଦେତି, ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱିସଂୱାଦେତି ଅନାପତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥତୋ ଆପନ୍ନମେୱାତିକତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ''ଚତୁତ୍ଥେ ଅନାପତ୍ତୀ''ତି।

୩୪୦।କାରୁକାନନ୍ତି ୱଡ୍ଢକୀଆଦୀନଂ ତଚ୍ଛକଅଯୋକାରତନ୍ତୱାଯରଜକନ୍ହାପିତକା ପଞ୍ଚ କାରୱୋ ''କାରୁକା''ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଏୱରୂପେନ…ପେ… ଅନାପତ୍ତୀତି ତାଦିସଂ ଗିହିୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚମ୍ପି ନ ହୋତୀତି କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ।

କାଯତୋ ସମୁଟ୍ଠାତୀତି ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ୱା ଅଲଂୱଚନୀଯଭାୱଂ ୱା ତଦୁଭଯଂ ୱା ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ କାଯତୋ ସମୁଟ୍ଠାତି। ଏସ ନଯୋ ଇତରଦ୍ୱଯେପି। ଅଲଂୱଚନୀଯା ହୋନ୍ତୀତି ଇତ୍ଥୀ ୱା ପୁରିସୋ ୱା ଉଭୋପି ୱା ଜାଯାଭାୱେ, ସାମିକଭାୱେ ଚ ନିକ୍ଖିତ୍ତଛନ୍ଦତାଯ ଅଚ୍ଚନ୍ତୱିଯୁତ୍ତତ୍ତା ପୁନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମାଗମତ୍ଥଂ ''ମା ଏୱଂ ଅକରିତ୍ଥା''ତିଆଦିନା ୱଚନୀଯତାଯ ୱତ୍ତବ୍ବତାଯ ଅଲଂ ଅରହାତି ଅଲଂୱଚନୀଯା, ଅଲଂ ୱା ୱତ୍ତୁଂ ଅରହଂ ସନ୍ଧାନୱଚନମେତେସୁ ଇତ୍ଥିପୁରିସେସୂତି ଅଲଂୱଚନୀଯା, ସନ୍ଧାନକାରସ୍ସ ୱଚନଂ ୱିନା ଅସଙ୍ଗଚ୍ଛନକା ପରିଚ୍ଚତ୍ତାଯେୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ପନ ଜାନିତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଅଲଂୱଚନୀଯଭାୱଂ ୱାତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ''ତଦୁଭଯଂ ପନ ଜାନିତ୍ୱା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଜାନାପେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ପଣ୍ଣେ ଲିଖିତ୍ୱା ''ଇମଂ ପଣ୍ଣଂ

ଅସୁକସ୍ସ ଦେହୀ’’ତି ଦିନ୍ନଂ ହରନ୍ତସ୍ସ ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ ନ ହୋତି। ପଣ୍ଣତ୍ତିଅଲଂୱଚନୀୟଭାୱଅଜାନନୱସେନେୱ ହି ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅଚିତ୍ତକଂ, ନ ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ସଞ୍ଚରଣଭାୱମ୍ପି ଅଜାନନୱସେନ, ପାଳିୟଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠକଥାୟଞ୍ଚ ଆରୋଚନମେୱ ଦସ୍ସିତଂ। ତସ୍ମା ସନ୍ଦସ୍ସନଟ୍ଠଂ ଞତ୍ୱା ପଣ୍ଣସନ୍ଦସ୍ସନୱସେନାପି କାୟେନ ୱା ୱାଚାୟ ୱା ଆରୋଚେନ୍ତସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତି ହୋତୀତି ଗହେତବ୍ବଂ।

୩୪୧।ୟଥା ୟଥା ୟେସୁ ୟେସୁ ଜନପଦେସୂତି ପରିଚତ୍ତଭାୱପ୍ପକାସନତ୍ଥଂ କତ୍ତବ୍ବଂ ପଣ୍ଣଦାନଞାତିଜନିସ୍ସରାଦିଜାନାପନାଦିତଂତଂଦେସନିୟତଂ ପକାରଂ ଦସ୍ସେତି, ଇଦଞ୍ଚ ନିବନ୍ଧଭରିୟାଭାୱେନ ଗହିତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିୟା ସଙ୍ଗତାନଂ ପନ ଇତ୍ଥୀନଂ, ମୁହୁତ୍ତିକାୟ ଚ ପୁରିସେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିରଜ୍ଜନମେୱ ଅଲଂୱଚନୀୟଭାୱେ କାରଣନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାଦୀସୁପୀତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଅତ୍ତକାମସଞ୍ଚରିତ୍ତାନି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି, ଏତ୍ଥ ପନ ପାଳିୟଂ କିଞ୍ଚାପି ‘‘ଇତ୍ଥୀ ନାମ ମନୁସ୍ସିତ୍ଥୀ ନ ୟକ୍ଖୀ’’ତିଆଦିନା ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିପୁରିସା ନ ଦସ୍ସିତା, ତଥାପି ‘‘ଦସ ଇତ୍ଥିୟୋ ମାତୁରକ୍ଖିତା’’ତିଆଦିନା ମନୁସ୍ସିତ୍ଥୀନଞ୍ଞେୱ ଦସ୍ସିତତ୍ତା ପୁରିସାନମ୍ପି ତଦନୁଗୁଣାନମେୱ ଗହେତବ୍ବତୋ ମନୁସ୍ସଜାତିକାୱ ଇତ୍ଥିପୁରିସା ଇଧାଧିପ୍ପେତା। ତସ୍ମା ୟେସୁ ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ ସମାପଜ୍ଜତି, ତେସଂ ମନୁସ୍ସଜାତିକତା, ନ ନାଲଂୱଚନୀୟତା, ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ, ୱୀମଂସନ, ପଚ୍ଚାହରଣାନୀତି ଇମାନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ସଞ୍ଚରିତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। କୁଟିକାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୪୨। ଛଟ୍ଠେ ଏତ୍ତକେନାତି ଏତ୍ତକେନ ଦାରୁଆଦିନା। ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନପ୍ପମାଣାୟୋତି ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନଦାରୁଆଦିପମାଣାୟୋ। ମୂଲଚ୍ଛେଜ୍ଜାୟାତି ପରସନ୍ତକଭାୱତୋ ମୋଚେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଏୱ ସନ୍ତକକରଣୱସେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ୟାଚତୋ ଅଞ୍ଞାତକୱିଞ୍ଞତ୍ତିଦୁକ୍କଟଞ୍ଚେୱ ଦାସପଟିଗ୍ଗହଣଦୁକ୍କଟଞ୍ଚ ହୋତି ‘‘ଦାସିଦାସପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତୀ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୧୦, ୧୯୪) ୱଚନଂ ନିସ୍ସାୟ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା। ସକକମ୍ମନ୍ତି ପାଣୱଧକମ୍ମଂ। ଇଦଞ୍ଚ ପାଣାତିପାତଦୋସପରିହାରାୟ ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିପରିହାରାୟ। ଅନିୟମେତ୍ୱାପି ନ ୟାଚିତବ୍ବାତି ସାମୀଚିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ, ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ପନ ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ୟାଚନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥି। ୟଦିଚ୍ଛକଂ କାରାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ‘‘ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ୟାଚାମି, ଦେଥା’’ତିଆଦିନା ଅୟାଚିତ୍ୱାପି ୱଟ୍ଟତି। ସକିଚ୍ଚପସୁତମ୍ପି ଏୱଂ କାରାପେନ୍ତସ୍ସ ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ନତ୍ଥି ଏୱ, ସାମୀଚିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ପନ ୱିଭଜିତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ।

ସବ୍ବକପ୍ପିୟଭାୱଦୀପନତ୍ଥନ୍ତି ସବ୍ବସୋ କପ୍ପିୟଭାୱଦୀପନତ୍ଥଂ। ମୂଲଂ ଦେଥାତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ‘‘ମୂଲଂ ଦସ୍ସାମା’’ତି ପଠମଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱିଞ୍ଞତ୍ତି ୱା ମୂଲନ୍ତି ୱଚନସ୍ସ କପ୍ପିୟାକପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁସାମଞ୍ଞୱଚନତ୍ତେପି ନିଟ୍ଠିତଭତିକିଚ୍ଚାନଂ ଦାପନତୋ ଅକପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁସାଦିୟନଂ ୱା ନ ହୋତୀତି କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ଅନଜ୍ଝାୱୁତ୍ଥକନ୍ତି ଅପରିଗ୍ଗହିତଂ।

ମଞ୍ଚ…ପେ… ଚୀୱରାଦୀନି କାରାପେତୁକାମେନାପୀତିଆଦୀସୁ ଚୀୱରଂ କାରାପେତୁକାମସ୍ସ ଅଞ୍ଞାତକଅପ୍ପୱାରିତତନ୍ତୱାୟେହି ହତ୍ଥକମ୍ମୟାଚନୱସେନ ୱାୟାପନେ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିପଚ୍ଚୟା ଦୁକ୍କଟାଭାୱେପି ଚୀୱରୱାୟାପନସିକ୍ଖାପଦେନ ୟଥାରହଂ ପାଚିତ୍ତିୟଦୁକ୍କଟାନି ହୋନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅକପ୍ପିୟକହାପଣାଦି ନ ଦାତବ୍ବନ୍ତି କପ୍ପିୟମୁଖେନ ଲଦ୍ଧମ୍ପି ହତ୍ଥକମ୍ମକରଣତ୍ଥାୟ ଇମସ୍ସ କହାପଣଂ ଦେହୀତି ୱତ୍ୱା ଦାନଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ପୁବ୍ବେ କତକମ୍ମସ୍ସ ଦାପନେ କିଞ୍ଚାପି ଦୋସୋ ନ ଦିସ୍ସତି, ତଥାପି ଅସାରୁପ୍ପମେୱାତି ୱଦନ୍ତି। କତକମ୍ମତ୍ଥାୟପି କାତବ୍ବକମ୍ମତ୍ଥାୟପି କପ୍ପିୟୱୋହାରେନ ପରିୟାୟତୋ ଭତିଂ ଦାପେନ୍ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ଦୋସୋ। ୱତ୍ତନ୍ତି ଚାରିତ୍ତଂ, ଆପତ୍ତି ନ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

କପ୍ପିୟଂ କାରାପେତ୍ୱା ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବାନୀତି ସାଖାୟ ମକ୍ଖିକବୀଜନେନ ପଣ୍ଣାଦିଚ୍ଛେଦେ ବୀଜଗାମକୋପନସ୍ସ ଚେୱ ତତ୍ଥ ଲଗ୍ଗରଜାଦିଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତସ୍ସ ଚ ପରିହାରତ୍ଥାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତଦୁଭୟାସଙ୍କାୟ ଅସତି ତଥା ଅକରଣେ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି। ନଦୀୟାଦୀସୁ ଉଦକସ୍ସ ଅପରିଗ୍ଗହିତତାୟ ‘‘ଆହରାତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ନ ଆହଟଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁ’’ନ୍ତି ୱଚନତୋ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଆପନ୍ନଂ ଦୁକ୍କଟଂ ଦେସେତ୍ୱାପି ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ପୁନ ପରିଭୋଗେ ଦୁକ୍କଟମେୱ, ପଞ୍ଚନ୍ନମ୍ପି ସହଧମ୍ମିକାନଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ‘‘ଅଲଜ୍ଜୀହି ପନ ଭିକ୍ଖୂହି ୱା ସାମଣେରେହି ୱା ହତ୍ଥକମ୍ମଂ ନ କାରେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ ୟଂକିଞ୍ଚି ହତ୍ଥକମ୍ମଂ କାରେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ୟଂ ପନ ଅଲଜ୍ଜୀ ନିୱାରିୟମାନୋପି ବୀଜନାଦିଂ କରୋତି, ତତ୍ଥ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି। ଚେତିୟକମ୍ମାଦୀନି ପନ ତେହି କାରାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଅଲଜ୍ଜୀହି ସାମଣେରେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତୀ’’ତିଆଦି (ପରି। ୩୫୯) ଅଲଜ୍ଜୀଲକ୍ଖଣଂ ଉକ୍କଟ୍ଠୱସେନ ଉପସମ୍ପନ୍ନେ ପଟିଚ୍ଚ ଉପଲକ୍ଖଣତୋ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ତଂଲକ୍ଖଣୱିରହିତାନଂ ସାମଣେରାଦୀନଂ ଲିଙ୍ଗତ୍ଥେନକଗୋତ୍ରଭୁପରିୟୋସାନାନଂ ଭିକ୍ଖୁପଟିଞ୍ଞାନଂ ଦୁସ୍ସୀଲାନମ୍ପି ସାଧାରଣୱସେନ ଅଲଜ୍ଜିତାଲକ୍ଖଣଂ ୟଥାୱିହିତପଟିପତ୍ତିୟଂ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଅତିଟ୍ଠନମେୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ଆହରାପେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ୱିଞ୍ଞତ୍ତିକ୍ଖଣେ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିପଚ୍ଚୟା, ପଟିଲାଭକ୍ଖଣେ ଗୋଣାନଂ ସାଦିୟନପଚ୍ଚୟା ଚ ଦୁକ୍କଟଂ। ଗୋଣଞ୍ହି ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ ଅୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଲଦ୍ଧମ୍ପି ସାଦିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି ‘‘ହତ୍ଥିଗୱସ୍ସୱଳୱପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତୀ’’ତି (ଦୀ। ନି। ୧।୧୦, ୧୯୪) ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ତେନେୱାହ ‘‘ଞାତିପୱାରିତଟ୍ଠାନତୋପି ମୂଲଚ୍ଛେଜ୍ଜାୟ ୟାଚିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଦୁକ୍କଟାଭାୱେପି ଅକପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁୟାଚନେପି ପଟିଗ୍ଗହଣେପି ଦୁକ୍କଟମେୱ। ରକ୍ଖିତ୍ୱାତି ଚୋରାଦିଉପଦ୍ଦୱତୋ ରକ୍ଖିତ୍ୱା। ଜଗ୍ଗିତ୍ୱାତି ତିଣଦାନାଦୀହି ପୋସେତ୍ୱା।

ଞାତିପୱାରିତଟ୍ଠାନେ ପନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସକଟସ୍ସ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତବ୍ବତ୍ତା ମୂଲଚ୍ଛେଜ୍ଜୱସେନ ୟାଚିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତାୱକାଲିକଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଉଭୟତ୍ଥାପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଅତ୍ଥୋ । ୱାସିଆଦୀନି ପୁଗ୍ଗଲିକାନିପି ୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ଏସ ନୟୋ ୱାସୀ’’ତିଆଦି। ୱଲ୍ଲିଆଦୀସୁ ଚ ପରପରିଗ୍ଗହିତେସୁ ଚ ଏସେୱ ନୟୋତି ୟୋଜେତବ୍ବଂ। ‘‘ଗରୁଭଣ୍ଡପ୍ପହୋନକେସୁୟେୱା’’ତି ଇଦଂ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ପନ ତିଣସଲାକଂ ଉପାଦାୟ ପରପରିଗ୍ଗହିତଂ ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଗଣ୍ହତୋ ଅୱହାରୋ ଏୱ, ଭଣ୍ଡଗ୍ଘେନ କାରେତବ୍ବୋ। ୱଲ୍ଲିଆଦୀସୂତି ଏତ୍ଥ ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ପାଳିଆଗତାନଂ (ପାରା। ୩୪୯) ୱେଳୁଆଦୀନଂ ସଙ୍ଗହୋ। ତତ୍ଥ ୟସ୍ମିଂ ପଦେସେ ହରିତାଲଜାତିହିଙ୍ଗୁଲାଦି ଅପ୍ପକମ୍ପି ମହଗ୍ଘଂ ହୋତି, ତତ୍ଥ ତଂ ତାଲପକ୍କପମାଣତୋ ଊନମ୍ପି ଗରୁଭଣ୍ଡମେୱ, ୱିଞ୍ଞାପେତୁଞ୍ଚ ନ ୱଟ୍ଟତି।

ସାତି ୱିଞ୍ଞତ୍ତି। ପରିକଥାଦୀସୁ ‘‘ସେନାସନଂ ସମ୍ବାଧ’’ନ୍ତିଆଦିନା (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୧୯) ପରିୟାୟେନ କଥନଂ ପରିକଥା ନାମ। ଉଜୁକମେୱ ଅକଥେତ୍ୱା ‘‘ଭିକ୍ଖୂନଂ କିଂ ପାସାଦୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତିଆଦିନା (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧। ୧୯) ଅଧିପ୍ପାୟୋ ୟଥାୱିଭୂତୋ ହୋତି, ଏୱଂ ଭାସନଂ ଓଭାସୋ ନାମ। ସେନାସନାଦିଅତ୍ଥଂ ଭୂମିପରିକମ୍ମାଦିକରଣୱସେନ ପଚ୍ଚୟୁପ୍ପାଦାୟ ନିମିତ୍ତକରଣଂ ନିମିତ୍ତକମ୍ମଂ ନାମ। ଉକ୍କମନ୍ତୀତି ଅପଗଚ୍ଛନ୍ତି।

୩୪୪। ମଣି କଣ୍ଠେ ଅସ୍ସାତି ମଣିକଣ୍ଠୋ। ଦେୱୱଣ୍ଣନ୍ତି ଦେୱତ୍ତଭାୱଂ।

୩୪୫। ପାଳିୟଂ ପତ୍ତେନ ମେ ଅତ୍ଥୋତି (ପାରା। ୩୪୫) ଅନତ୍ଥିକମ୍ପି ପତ୍ତେନ ଭିକ୍ଖୁଂ ଏୱଂ ୱଦାପେନ୍ତୋ ଭଗୱା ସୋତ୍ଥିୟା ମନ୍ତପଦୱସେନ ୱଦାପେସି। ସୋପି ଭିକ୍ଖୁ ଭଗୱତା ଆଣତ୍ତୱଚନଂ ୱଦେମୀତି ଅୱୋଚ, ତେନସ୍ସ ମୁସା ନ ହୋତି। ଅଥ ୱା ‘‘ପତ୍ତେନ ମେ ଅତ୍ଥୋ’’ତି ଇଦଂ ‘‘ପତ୍ତଂ ଦଦନ୍ତୂ’’ତି ଇମିନା ସମାନତ୍ଥନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏସ ନୟୋ ମଣିନା ମେ ଅତ୍ଥୋତି ଏତ୍ଥାପି। ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ଏୱରୂପଂ କଥେନ୍ତସ୍ସ, କଥାପେନ୍ତସ୍ସ ଚ ୱଚନଦୋସୋ ନତ୍ଥୀତି ଗହେତବ୍ବଂ।

୩୪୯। ଉଦ୍ଧଂମୁଖଂ ଲିତ୍ତା ଉଲ୍ଲିତ୍ତା, ଛଦନସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଲିମ୍ପନ୍ତା ହି ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ଉଦ୍ଧଂମୁଖା ଲିମ୍ପନ୍ତି। ତେନାହ ‘‘ଅନ୍ତୋଲିତ୍ତା’’ତି। ଅଧୋମୁଖଂ ଲିତ୍ତା ଅୱଲିତ୍ତା। ବହି ଲିମ୍ପନ୍ତା ହି ୟେଭୁୟ୍ୟେନ ଅଧୋମୁଖା ଲିମ୍ପନ୍ତି। ତେନାହ ‘‘ବହିଲିତ୍ତା’’ତି।

ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ୱିଲୋମିତଂ ଭୱେୟ୍ୟାତି ୟସ୍ମା ‘‘କାରୟମାନେନା’’ତି ଇମସ୍ସ ହେତୁକତ୍ତୁୱଚନସ୍ସ ‘‘କରୋନ୍ତେନା’’ତି ଇଦଂ ସୁଦ୍ଧକତ୍ତୁୱଚନଂ ପରିୟାୟୱଚନଂ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ‘‘କରୋନ୍ତେନ ୱା କାରାପେନ୍ତେନ ୱା’’ତି କାରୟମାନେନାତି ବହୁଉଦ୍ଦେସପଦାନୁଗୁଣଂ କରଣୱଚନେନେୱ ପଦତ୍ଥଂ କତ୍ୱା ନିଦ୍ଦେସେ କତେ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ୱିରୁଦ୍ଧଂ ଭୱେୟ୍ୟ, ତଥା ପନ ପଦତ୍ଥୱସେନ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ସାମତ୍ଥିୟତୋ ସିଦ୍ଧମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପଚ୍ଚତ୍ତୱସେନ ‘‘କରୋନ୍ତୋ ୱା କାରାପେନ୍ତୋ ୱା’’ତି ପଦଭାଜନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତେନାହ ‘‘ଅତ୍ଥମତ୍ତମେୱା’’ତିଆଦି। ପଦତ୍ଥତୋ, ସାମତ୍ଥିୟତୋ ଚ ଲବ୍ଭମାନଂ ଅତ୍ଥମତ୍ତମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ୟଞ୍ହି କାରୟମାନେନ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ତଂ କରୋନ୍ତେନାପି ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବମେୱାତି ଇଦମେତ୍ଥ ସାମତ୍ଥିୟଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଉଦ୍ଦେସୋତି ସାମିଭାୱେନ ଉଦ୍ଦିସିତବ୍ବୋ। ସେତକମ୍ମନ୍ତି ସେତୱଣ୍ଣକରଣତ୍ଥଂ ସେତୱଣ୍ଣମତ୍ତିକାୟ ୱା ସୁଧାୟ ୱା କତତନୁକଲେପୋ, ତେନ ପନ ସହ ମିନିୟମାନେ ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତଂ ହୋତୀତି ସଙ୍କାନିୱାରଣତ୍ଥଂ ଆହ ‘‘ଅବ୍ବୋହାରିକ’’ନ୍ତି। ତେନ ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତୱୋହାରଂ ନ ଗଚ୍ଛତି କୁଟିୟା ଅନଙ୍ଗତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ଯଥାୱୁତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱୁତ୍ତନୟଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେନ ‘‘ୱୁତ୍ତଞ୍ହେ‌ତ’’ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ‘‘ଆୟାମତୋ ଚ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଚା’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ଆୟାମତୋ ୱା ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱା’’ତି ୱିକପ୍ପତ୍ଥସ୍ସ ୱା-ସଦ୍ଦସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଏକତୋଭାଗେ ୱଡ୍ଢିତେପି ଆପତ୍ତୀତି ପକାସିତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତିହତ୍ଥାତି ପକତିହତ୍ଥେନ ତିହତ୍ଥା, ‘‘ୱଡ୍ଢକୀହତ୍ଥେନା’’ତିପି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ୨।୩୪୮-୩୪୯) ୱଦନ୍ତି, ତଂ ‘‘ଯତ୍ଥ…ପେ… ଅୟଂ କୁଟୀତି ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ନ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି ଇମିନା ୱିରୁଜ୍ଝତି ୱଡ୍ଢକୀହତ୍ଥେନ ତିହତ୍ଥାୟପି କୁଟିୟା ପମାଣୟୁତ୍ତସ୍ସ ମଞ୍ଚସ୍ସ ସୁଖେନ ପରିୱତ୍ତନତୋ। ‘‘ଊନକଚତୁହତ୍ଥା ୱା’’ତି ଇଦଞ୍ଚ ପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣୟୁତ୍ତସ୍ସ ମଞ୍ଚସ୍ସ ଅପରିୱତ୍ତନାରହଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଦି ହି ପକତିହତ୍ଥେନ ଚତୁହତ୍ଥାୟପି କୁଟିୟା ପମାଣୟୁତ୍ତୋ ମଞ୍ଚୋ ନ ପରିୱତ୍ତତି, ସା ଅକୁଟୀୟେୱ, ତସ୍ମା ମଞ୍ଚପରିୱତ୍ତନମତ୍ତେନେୱ ପମାଣନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ପମାଣୟୁତ୍ତୋ ମଞ୍ଚୋତି ସବ୍ବପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣୟୁତ୍ତୋ ମଞ୍ଚୋ। ସୋ ହି ପକତିୱିଦତ୍ଥିୟା ନୱୱିଦତ୍ଥିକୋ, ଅଟ୍ଠୱିଦତ୍ଥିକୋ ୱା ହୋତି, ତତୋ ଖୁଦ୍ଦକୋ ମଞ୍ଚୋ ସୀସୂପଧାନଂ ଠପେତ୍ୱା ପାଦଂ ପସାରେତ୍ୱା ନିପଜ୍ଜିତୁଂ ନ ପହୋତି। ପମାଣତୋ ଊନତରମ୍ପୀତି ଉକ୍କଟ୍ଠପ୍ପମାଣତୋ ଊନତରମ୍ପି, ଇଦଞ୍ଚ ହେଟ୍ଠିମପ୍ପମାଣୟୁତ୍ତାୟପି ୱତ୍ଥୁଦେସନା କାତବ୍ବା, ନ ୱାତି ସନ୍ଦେହନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ।

କଲଲଲେପୋତି କେନଚି ସିଲେସେନ କତଲେପୋ, ସେତରତ୍ତାଦିୱଣ୍ଣକରଣତ୍ଥଂ କତତମ୍ବମତ୍ତିକାଦିକଲଲଲେପୋ ୱା। ତେନାହ ‘‘ଅଲେପୋ ଏୱା’’ତି। ତେନ ତଢଆକାଦୀସୁ ଘନେନ କଲଲେନ କତବହଲଲେପୋ ମତ୍ତିକାଲେପନେ ଏୱ ପୱିସତି ଲେପୱୋହାରଗମନତୋତି ଦସ୍ସେତି। ପିଟ୍ଠସଙ୍ଘାଟୋ ନାମ ଦ୍ୱାରବାହସଙ୍ଖାତୋ ଚତୁରସ୍ସଦାରୁସଙ୍ଘାଟୋ, ଯତ୍ଥ ସୌତ୍ତରପାସଂ କୱାଟଂ ଅପସ୍ସାୟ ଦ୍ୱାରଂ ପିଦହନ୍ତି।

ୱଲୋକେତ୍ୱାପୀତି ଅପଲୋକେତ୍ୱାପି, ଅପଲୋକନକମ୍ମୱସେନାପୀତି ଅତ୍ଥୋ, ଅପସଦ୍ଦସ୍ସାପି ୱଆଦେସୋ କତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

୩୫୩।ନିବଦ୍ଧଗୋଚରଟ୍ଠାନମ୍ପୀତି ଏତ୍ଥ ଗୋଚରାୟ ପକ୍କମନ୍ତାନଂ ହତ୍ଥୀନଂ ନିବଦ୍ଧଗମନମଗ୍ଗୋପି ସଙ୍ଗୟ୍ହତି। ଏତେସନ୍ତି ସୀହାଦୀନଂ। ଗୋଚରଭୂମୀତି ଆମିସଗ୍ଗହଣଟ୍ଠାନଂ। ନ ଗହିତାତି ପଟିକ୍ଖିପିତବ୍ବଭାୱେନ ନ ଗହିତା, ନ ୱାରିତାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୀହାଦୀନଞ୍ହି ଗୋଚରଗ୍ଗହଣଟ୍ଠାନଂ ହତ୍ଥୀନଂ ୱିୟ ନିବଦ୍ଧଂ ନ ହୋତି, ଯତ୍ଥ ପନ ଗୋମହିଂସାଦିପାଣକା ସନ୍ତି, ଦୂରମ୍ପି ତଂ ଠାନଂ ସୀଘଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଗୋଚରଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି। ତସ୍ମା ତେସଂ ତଂ ନ ୱାରିତଂ, ନିବଦ୍ଧଗମନମଗ୍ଗୋୱ ୱାରିତୋ ଆସୟତୋ ଗମନମଗ୍ଗସ୍ସ ନିବଦ୍ଧତ୍ତା। ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ୱାଳଆନନ୍ତି ଅରଞ୍ଞମହିଂସାଦୀନଂ। ଆରୋଗ୍ଗତ୍ଥାୟାତି ନିରୁପଦ୍ଦୱାୟ। ସେସାନୀତି ପୁବ୍ବଣ୍ଣନିସ୍ସିତାଦୀନି ସୋଳଅସ। ତାନି ଚ ଜନସମ୍ମଦ୍ଦମହାସମ୍ମଦ୍ଦକୁଟିୱିଲୋପସରୀରପୀଳଆଦିଉପଦ୍ଦୱେହି ସୌପଦ୍ଦୱାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଅଭିହନନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଅବ୍ଭାଘାତଂ। ‘‘ୱେରିଘର’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେତୁଂ ‘‘ଚୋରାନଂ ମାରଣତ୍ଥାୟ କତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଧମ୍ମଗନ୍ଧିକାତି ଧମ୍ମେନ ଦଣ୍ଡନୀତିୟା ହତ୍ଥପାଦାଦିଚ୍ଛିନ୍ଦନଗନ୍ଧିକା। ଗନ୍ଧିକାତି ଚ ଯସ୍ସ ଉପରି ହତ୍ଥାଦିଂ ଠପେତ୍ୱା ଛିନ୍ଦନ୍ତି, ତାଦିସଂ ଦାରୁଖଣ୍ଡଫଲକାତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତେନ ଚ ଉପଲକ୍ଖିତଂ ଠାନଂ। ପାଠଇୟଂ ରଚ୍ଛାନିସ୍ସିତନ୍ତି ରଥିକାନିସ୍ସିତଂ। ଚଚ୍ଚରନିସ୍ସିତନ୍ତି ଚତୁନ୍ନଂ ରଥିକାନଂ ସନ୍ଧିନିସ୍ସିତଂ। ସକଟେନାତି ଇଟ୍ଠକସୁଧାଦିଭଣ୍ଡାହରଣସକଟେନ।

ପାଚିନନ୍ତି ସେନାସନସ୍ସ ଭୂମିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯାୱ ତଲାୱସାନଂ ଚିନିତବ୍ବୱତ୍ଥୁକଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ, ଯସ୍ସ ଉପରି ଭିତ୍ତିଥମ୍ଭାଦୀନି ଚ ପତିଟ୍ଠପେନ୍ତି। ତେନାହ ‘‘ତତୋ ପଟ୍ଠାୟା’’ତିଆଦି। କିଞ୍ଚାପି ଇଧ ପୁବ୍ବପୟୋଗସହପୟୋଗାନଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ୱିୟ ୱିସେସୋ ନତ୍ଥି, ତଥାପି ତେସଂ ୱିଭାଗେନ ଦସ୍ସନଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱା ପୁନ କାତବ୍ବାତି ଏତ୍ଥ କୁଟିୟା ଭେଦେନ ପରିଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନତ୍ଥଂ କତଂ। ତଦତ୍ଥାୟାତି ତଚ୍ଛନତ୍ଥାୟ। ଏୱଂ କତନ୍ତି ଅଦେସିତୱତ୍ଥୁକଂ ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତଂ ୱା କତଂ। ପଣ୍ଣସାଲନ୍ତି ପଣ୍ଣକୁଟିୟା ତିଣପଣ୍ଣଚୁଣ୍ଣସ୍ସ ଅପରିପତନତ୍ଥାୟ ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ଲିମ୍ପନ୍ତି, ତଂ ସନ୍ଧାୟେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି ‘‘ପଣ୍ଣସାଲଂ ଲିମ୍ପତୀ’’ତି।

ଅନ୍ତୋଲେପେନେୱ ନିଟ୍ଠାପେତୁକାମଂ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ଅନ୍ତୋଲେପେ ୱା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ବହିଲେପେ ୱାତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନୟୋ। ତସ୍ମିନ୍ତି ଦ୍ୱାରବନ୍ଧେ ୱା ୱାତପାନେ ୱା ଠପିତେତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ତସ୍ସୋକାସନ୍ତି ତସ୍ସ ଦ୍ୱାରବନ୍ଧାଦିସ୍ସ ଓକାସଭୂତଂ ଛିଦ୍ଦଂ। ପୁନ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱାତି ପୁବ୍ବେ ଠପିତୋକାସଂ ଖୁଦ୍ଦକଂ ଚେ, ତଂ ଦ୍ୱାରୱାତପାନଚ୍ଛିଦ୍ଦଭେଦନେନ ପୁନ ୱଡ୍ଢେତ୍ୱା। ଠପିତେତି ଦ୍ୱାରବନ୍ଧେ ୱା ଗୱକ୍ଖସଙ୍ଘାଟେ ୱା ଆନେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ୱଡ୍ଢିତେ ୱା ଅୱଡ୍ଢିତେ ୱା ଛିଦ୍ଦେ ପତିଟ୍ଠାପିତେ। ଲେପୋ ନ ଘଟୀୟତୀତି ସମନ୍ତତୋ ଦିନ୍ନୋ ଲେପୋ ତଥା ଠପିତେନ ଦ୍ୱାରବନ୍ଧନେନ ୱା ୱାତପାନେନ ୱା ସଦ୍ଧିଂ ନ ଘଟୀୟତି, ଏକାବଦ୍ଧଂ ନ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତନ୍ତି ଦ୍ୱାରବନ୍ଧଂ ୱା ୱାତପାନଂ ୱା। ପଠମମେୱ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋତି ତେସଂ ସମନ୍ତତୋ ପୁବ୍ବେୱ ଲେପସ୍ସ ଘଟେତ୍ୱା ନିଟ୍ଠାପିତତ୍ତା ଦ୍ୱାରବନ୍ଧୱାତପାନାନଂ ଠପନତୋ ପୁବ୍ବେ ଏୱ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ।

ଲେପଘଟନେନେୱାତି ଇଟ୍ଠକାହି କତୱାତପାନାଦୀନି ୱିନା ସମନ୍ତା ଲେପଘଟନେନେୱ ଆପତ୍ତି ୱାତପାନାଦୀନଂ ଅଲେପୋକାସତ୍ତା, ଇଟ୍ଠକାହି କତତ୍ତା ୱା, ୱାତପାନାଦୀସୁପି ଲେପସ୍ସ ଭିତ୍ତିଲେପେନ ସଦ୍ଧିଂ ଘଟନେନେୱାତିପି ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି। ତତ୍ଥାତି ପଣ୍ଣସାଲାୟଂ। ଆଲୋକତ୍ଥାୟ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲମତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଲିମ୍ପତୀତି ଦାରୁକୁଟ୍ଟସ୍ସ ଦାରୂନମନ୍ତରା ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲମତ୍ତଂ ୱିୱରଂ ଯାୱ ଲିମ୍ପତି, ତାୱ ଆଲୋକତ୍ଥାୟ ଠପେତ୍ୱା ଅୱସେସଂ ସକୁଟ୍ଟଚ୍ଛଦନଂ ଲିମ୍ପତି, ପଚ୍ଛା ଏତଂ ୱିୱରଂ ଲିମ୍ପିସ୍ସାମୀତି ଏୱଂ ଠପନେ ଅନାପତ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ସଚେ ପନ ଏୱଂ ଅକତ୍ୱା ସବ୍ବଦାପି ଆଲୋକତ୍ଥାୟ ୱାତପାନୱସେନ ଠପେତି, ୱାତପାନଦ୍ୱାରସଙ୍ଘାଟେ ଘଟିତେ ଲେପୋ ଚ ଘଟୀୟତି, ପଠମମେୱ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ସଚେ’’ତିଆଦି। ମତ୍ତିକାକୁଟ୍ଟମେୱ ମତ୍ତିକାଲେପସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଆହ ‘‘ସଚେ ମତ୍ତିକାୟ କୁଟ୍ଟଂ କରୋତି, ଛଦନଲେପେନ ସଦ୍ଧିଂ ଘଟନେ ଆପତ୍ତୀ’’ତି। ଉଭିନ୍ନଂ ଅନାପତ୍ତୀତି ପୁରିମସ୍ସ ଲେପସ୍ସ ଅଘଟିତତ୍ତା ଦୁତିୟସ୍ସ ଅତ୍ତୁଦ୍ଦେସିକତାୟ ଅସମ୍ପତ୍ତତୋ।

୩୫୪।ଆପତ୍ତିଭେଦଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତି ତତ୍ଥ ‘‘ସାରମ୍ଭେ ଚ ଅପରିକ୍କମନେ ଚ ଦୁକ୍କଟଂ ଅଦେସିତୱତ୍ଥୁକତାୟ , ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତତାୟ ଚ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ’’ତି ଏୱଂ ଆପତ୍ତିୟେୱ ୱିଭାଗଦସ୍ସନତ୍ଥଂ।

୩୬୧।ଅନିଟ୍ଠିତେ କୁଟିକମ୍ମେତି ଲେପପରିୟୋସାନେ କୁଟିକମ୍ମେ ଏକପିଣ୍ଡମତ୍ତେନପି ଅନିଟ୍ଠିତେ। ‘‘ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱା’’ତି ଇଦଂ ମୂଲଟ୍ଠସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯେନ ପନ ଲଦ୍ଧଂ, ତସ୍ସାପି ତଂ ନିଟ୍ଠାପେନ୍ତସ୍ସ ‘‘ପରେହି ୱିପ୍ପକତଂ ଅତ୍ତନା ପରିୟୋସାପେତି, ଆପତ୍ତି ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସା’’ତିଆଦିୱଚନତୋ (ପାରା। ୩୬୩) ଆପତ୍ତିୟେୱ। ପୁବ୍ବେ କତକମ୍ମମ୍ପି ଲଦ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟେୱ କତଂ ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମା ତେନାପି ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱା ସାମଣେରାଦୀନଂ ୱା ଦତ୍ୱା ନିଟ୍ଠାପେତବ୍ବଂ। ‘‘ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱା’’ତି ଇଦଂ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଂୟେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ, କେଚି ପନ ‘‘ପରତୋ ଲଦ୍ଧାୟ କୁଟିୟା ନିଟ୍ଠାପନେ ଅନାପତ୍ତିଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାୟ ଅକତତ୍ତା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଅପଚିନିତବ୍ବାତି ଯାୱ ପାଚିନା ୱିଦ୍ଧଂସେତବ୍ବା। ଭୂମିସମଂ କତ୍ୱାତି ପାଚିନତଲାୱସାନଂ କତ୍ୱା।

୩୬୪।ଲେଣନ୍ତି ପବ୍ବତଲେଣଂ। ନ ହେତ୍ଥ ଲେପୋ ଘଟୀୟତୀତି ଛଦନଲେପସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ, ୱିସୁଂ ଏୱ ୱା ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା। ସଚେ ଲେଣସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଉପରିଭାଗେ ଚିତ୍ତକମ୍ମାଦିକରଣତ୍ଥଂ ଲେପଂ ଦେନ୍ତି, ଉଲ୍ଲିତ୍ତକୁଟିସଙ୍ଖ୍ୟଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ୱଟ୍ଟତି ଏୱ। ଇଟ୍ଠକାଦୀହି କତଂ ଚତୁରସ୍ସକୂଟାଗାରସଣ୍ଠାନଂ ଏକକଣ୍ଣିକାବଦ୍ଧଂ ନାତିଉଚ୍ଚଂ ପଟିସ୍ସୟୱିସେସଂ ‘‘ଗୁହା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତାଦିସଂ ମହନ୍ତମ୍ପି ଉଲ୍ଲିତ୍ତାୱଲିତ୍ତଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଭୂମିଗୁହନ୍ତି ଉମଙ୍ଗଗୁହଂ।

ଅଟ୍ଠକଥାସୂତି କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛିକଗେହନ୍ତିଆଦୀସୁ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ତିଣକୁଟିକା କୁକ୍କୁଟଚ୍ଛିକଗେହନ୍ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ୱିୱରନ୍ତେହି ଅଟ୍ଠକଥାଚରିୟେହି ଛଦନଂ ଦଣ୍ଡକେହି…ପେ… ୱୁତ୍ତାତି ଯୋଜନା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ତତ୍ଥ ଦଣ୍ଡକେହି ଜାଲବଦ୍ଧଂ କତ୍ୱାତି ଦୀଘତୋ, ତିରିୟତୋ ଚ ଠପେତ୍ୱା ୱଲ୍ଲିଯାଦୀହି ବଦ୍ଧଦଣ୍ଡକେହି ଜାଲଂ ୱିୟ କତ୍ୱା। ସୋ ଚାତି ଉଲ୍ଲିତ୍ତାଦିଭାୱୋ। ଛଦନମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତୋତି ଛଦନସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ଲିମ୍ପନମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତୋ। ମତ୍ତିକାକୁଟ୍ଟେ ଭିତ୍ତିଲେପଂ ୱିନାପି ଭିତ୍ତିୟା ସଦ୍ଧିଂ ଛଦନଲେପସ୍ସ ଘଟନମତ୍ତେନାପି ଆପତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ ଛଦନଲେପୋୱ ପଧାନନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। କିଞ୍ଚାପି ଏୱଂ, ଅଥ ଖୋ ‘‘ଉପଚିକାମୋଚନତ୍ଥମେୱ ହେଟ୍ଠା ପାସାଣକୁଟ୍ଟଂ କତ୍ୱା ତଂ ଅଲିମ୍ପିତ୍ୱା ଉପରି ଲିମ୍ପତି, ଲେପୋ ନ ଘଟୀୟତି ନାମ, ଅନାପତ୍ତିୟେୱା’’ତିଆଦିୱଚନତୋ ପନ ଛଦନଲେପଘଟନତ୍ଥଂ ସକଲାୟପି ଭିତ୍ତିୟା ଲେପୋ ଅୱସ୍ସଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବୋୱ ତସ୍ସା ଏକଦେସସ୍ସ ଅଲେପେପି ଛଦନଲେପସ୍ସ ଅଘଟନତୋ। ତେନାହ ‘‘ଲେପୋ ନ ଘଟୀୟତୀ’’ତି। ଏତ୍ଥାତି ତିଣକୁଟିକାୟଂ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ତିଣକୁଟିକାୟଂ ଏୱ, ଲେଣଗୁହାଦୀସୁପି ସାରମ୍ଭାପରିକ୍କମନପଚ୍ଚୟାପି ଅନାପତ୍ତି ଏୱ, ଇମିନା ପନ ନୟେନ ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାୟ କୁଟିଂ କରୋନ୍ତସ୍ସାପି ସାରମ୍ଭାଦିପଚ୍ଚୟାପି ଅନାପତ୍ତିଭାୱୋ ଅତ୍ଥତୋ ଦସ୍ସିତୋ ଏୱ ହୋତୀତି।

ତତ୍ଥ ପାଠଇୱିରୋଧଂ ପରିହରିତୁଂ ‘‘ୟଂ ପନା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାୟୋ – ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଉପଜ୍ଝାୟାଦିନୋ ଅତ୍ଥାୟ କରୋନ୍ତସ୍ସ ସାରମ୍ଭାଦିପଚ୍ଚୟାପି ଅନାପତ୍ତି ଏୱ, ୟଂ ପନ ପାଠଇୟଂ ‘‘ଆପତ୍ତିକାରୁକାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ଦୁକ୍କଟାନ’’ନ୍ତିଆଦିୱଚନଂ, ତଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାୟ କରୋନ୍ତସ୍ସ, ନ ସାରମ୍ଭାଦିପଚ୍ଚୟା ଆପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ, କିଞ୍ଚରହି ଯଥାସମାଦିଟ୍ଠାୟ କୁଟିୟା ଅକରଣପଚ୍ଚୟା ଆପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଯଥାସମାଦିଟ୍ଠାୟାତି ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ସମାଦିସିତ୍ୱା ପକ୍କମତି, ‘କୁଟିଂ ମେ କରୋଥା’ତି ସମାଦିସତି ଚ, ଦେସିତୱତ୍ଥୁକା ଚ ହୋତୁ ଅନାରମ୍ଭା ଚ ସପରିକ୍କମନା ଚା’’ତି ଏୱଂ କାରାପକେନ ଆଣତ୍ତିକ୍କମଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା କରଣପଚ୍ଚୟାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। କତ୍ଥଚି ପନ ପୋତ୍ଥକେ ‘‘କୁଟିଲକ୍ଖଣପ୍ପତ୍ତମ୍ପି କୁଟିଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ…ପେ… କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀ’’ତି ଇମସ୍ସ ପାଠସ୍ସ ଅନନ୍ତରଂ ‘‘ୟଂ ପନ ଆପତ୍ତି କାରୁକାନ’’ନ୍ତିଆଦିପାଠୋ ଦିସ୍ସତି,

ସୋଓ ଯୁତ୍ତତରୋ। ଏୱଞ୍ହି ସତି ତତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାୟୋ ପାକଟୋ ହୋତି।

ଅନାପତ୍ତୀତି ୱତ୍ୱାତି ୱାସାଗାରତ୍ଥାୟ ଏୱ ଅନିୟମିତତ୍ତା ଅନାପତ୍ତୀତି ୱତ୍ୱା। ଅଦେସାପେତ୍ୱା କରୋତୋତି ପମାଣଯୁତ୍ତମ୍ପି କରୋତୋ। ଅଚିତ୍ତକନ୍ତି ପଣ୍ଣତ୍ତିଅଜାନନଚିତ୍ତେନ ଅଚିତ୍ତକଂ। ଉଲ୍ଲିତ୍ତାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରତା, ହେଟ୍ଠିମପ୍ପମାଣସମ୍ଭୱୋ, ଅଦେସିତୱତ୍ଥୁକତା, ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତତା, ଅତ୍ତୁଦ୍ଦେସିକତା, ୱାସାଗାରତା, ଲେପଘଟନାତି ସତ୍ତ ୱା ପମାଣଯୁତ୍ତଙ୍ଗାଦୀସୁ ଛ ୱା ଅଙ୍ଗାନି।

କୁଟିକାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ୱିହାରକାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୬୫। ସତ୍ତମେ ପୂଜାୱଚନପ୍ପଯୋଗେ କତ୍ତରି ସାମିୱଚନସ୍ସପି ଇଚ୍ଛିତତ୍ତା ‘‘ଗାମସ୍ସ ୱା ପୂଜିତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ରୂପିନ୍ଦ୍ରିଯେସୁ ୱିଜମାନଂ ସନ୍ଧାୟ ଏକିନ୍ଦ୍ରିଯତା ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଆହ ‘‘କାଯିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ସନ୍ଧାୟା’’ତି। ତେ ହି ମନିନ୍ଦ୍ରିଯମ୍ପି ଭୂତଗାମାନଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି।

୩୬୬।କିରିଯତୋ ସମୁଟ୍ଠାନାଭାୱୋତି ୱତ୍ଥୁନୋ ଅଦେସନାସଙ୍ଖାତଂ ଅକିରିଯଂ ୱିନା ନ କେୱଲଂ କିରିଯାୟ ସମୁଟ୍ଠାନଭାୱୋ। କିରିଯାକିରିଯତୋ ହି ଇଦଂ ସମୁଟ୍ଠାତି। ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ ଭିକ୍ଖୂ ୱାଅନଭିନେଯ୍ୟାତି ଏତ୍ଥ ୱା-ସଦ୍ଦୋ ସମୁଚ୍ଚଯତ୍ଥୋ, ତେନ ‘‘ମହଲ୍ଲକଞ୍ଚ ୱିହାରଂ କରେଯ୍ୟ, ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଅନଭିନେଯ୍ୟା’’ତି କିରିଯଞ୍ଚ ଅକିରିଯଞ୍ଚ ସମୁଚ୍ଚିନୋତି।

ୱିହାରକାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ପଠମଦୁଟ୍ଠଦୋସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୮୦। ଅଟ୍ଠମେ ପାକାରେନ ଚ ପରିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଗୋପୁରଟ୍ଟାଲକଯୁତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପାକାରେସୁ ଯୁଦ୍ଧତ୍ଥାୟ କତୋ ୱଙ୍କସଣ୍ଠାନୋ ସରକ୍ଖେପଛିଦ୍ଦସହିତୋ ପତିସ୍ସଯୱିସେସୋ ଅଟ୍ଟାଲକୋ ନାମ।

ସୋଳସୱିଧସ୍ସାତି ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି ପଚ୍ଚେକଂ ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ କତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ପରିଞ୍ଞାପହାନସଚ୍ଛିକିରିଯାଭାୱନାସଙ୍ଖାତସ୍ସ ସୋଳସୱିଧସ୍ସ। ତେ ଗାରୱେନାତି ତେ କିଲନ୍ତରୂପା ଭିକ୍ଖୂ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକଟ୍ଠାନେ ସନ୍ନିପତିତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପୁରତୋ ଅତ୍ତନୋ କିଲନ୍ତସରୀରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଉଦ୍ଦିସାପନେ ଗାରୱେନ, ଲଜ୍ଜାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେରସପୀତି ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକସେନାସନଗାହାପକଭଣ୍ଡାଗାରିକଚୀୱରପଟିଗ୍ଗାହକଚୀୱରଭାଜକଯାଗୁଭାଜକଫଲଭାଜକଖଜ୍ଜଭାଜକଅପ୍ପମତ୍ତକୱିସ୍ସଜ୍ଜକସାଟିଯଗାହାପକପତ୍ତଗାହାପକଆରାମିକପେସକସାମଣେରପେସକସମ୍ମୁତୀନଂ ୱସେନ ତେରସପି।

ପାଠଇଯଂ ‘‘ଅପିସୂ’’ତି ଇଦଂ ‘‘ଅପିଚା’’ତି ଇମିନା ସମାନତ୍ଥୋ ନିପାତୋ। ଏୱଂ ସବ୍ବପଦେସୂତି ପୀଠାଦୀସୁ ସେନାସନସାଧାରଣେସୁ, କତିକସଣ୍ଠାନପୱେସନିକ୍ଖମନକାଲାଦୀସୁ ପନ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା କଥାପେତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ । ଅଯଞ୍ହି ନିମ୍ମିତାନଂ ଧମ୍ମତାତି ଅନିଯମେତ୍ୱା ନିମ୍ମିତାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନିଯମେତ୍ୱା ପନ ‘‘ଏତ୍ତକା ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ କଥେନ୍ତୁ, ଏତ୍ତକା ତୁଣ୍ହୀ ଭୱନ୍ତୁ, ନାନାପ୍ପକାରଂ ଇରିଯାପଥଂ, କିରିଯଞ୍ଚ କପ୍ପେନ୍ତୁ, ନାନାୱଣ୍ଣସଣ୍ଠାନୱଯୋନିଯମା ଚ ହୋନ୍ତୂ’’ତି ପରିକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ସମାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାୟ ଅଧିଟ୍ଠିତେ ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତପ୍ପକାରା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞମ୍ପି ୱିସଦିସାୱ ହୋନ୍ତି। ଅୱତ୍ଥୁକୱଚନନ୍ତି ନିରତ୍ଥକୱଚନଂ।

୩୮୩।ଏକଚାରିକଭତ୍ତନ୍ତି ଅତିମନାପତ୍ତା ସବ୍ବେସମ୍ପି ପଟିଲାଭତ୍ଥାୟ ୱିସୁଂ ଠିତିକାୟ ପାପେତବ୍ବଭତ୍ତଂ। ତବ୍ବିତଓୋହାରେନାତି ଚତ୍ତାରି ପମାଣମସ୍ସ ଚତୁକ୍କନ୍ତି ଏୱଂ ତବ୍ବିତଓୋହାରେନ। ଭୱୋତି ଭୱିତବ୍ବୋ। ଅତୀତଂ ଦିୱସଭାଗନ୍ତି ତସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଦିୱସେ ସଲାକଦାନକ୍ଖଣଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ହିଯ୍ୟୋତି ଇମସ୍ସ ଅଜ୍ଜ ଇଚ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥୋ। ତେନେୱାହଂସୁ ‘‘ସ୍ୱେ ଅମ୍ହେ’’ତିଆଦି। ପଧୂପାଯନ୍ତାତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକୋଧୱସେନ ପଧୂପାଯନ୍ତା। ପାଠଇଯଂ କିସ୍ସ ମନ୍ତି କେନ କାରଣେନ ମଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୮୪। ‘‘ସରସି ତ୍ୱ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଏକଂ ୱାକ୍ୟଂ କତ୍ୱା, ‘‘କତ୍ତା’’ତି ଇଦଞ୍ଚ କତ୍ତରି ରିତୁପଚ୍ଚଯନ୍ତଂ କତ୍ୱା, ‘‘ଅସୀ’’ତି ଅଜ୍ଝାହାରପଦେନ ସହ ଏକୱାକ୍ୟଂ କତ୍ୱା, ‘‘ଏୱରୂପ’’ନ୍ତି ଇଦଂ, ‘‘ଯଥାଯଂ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଆହା’’ତି ଇଦଞ୍ଚ ଦ୍ୱୀସୁ ୱାକ୍ୟେସୁ ପଚ୍ଚେକଂ ଯୋଜେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅଥ ୱା’’ତିଆଦିମାହ। ଉଜୁକମେୱାତି ତ୍ୱା-ପଚ୍ଚଯନ୍ତୱସେନ ପଠମଂ ଅତ୍ଥଗ୍ଗହଣଂ ଉଜୁକନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ଦୁତିଯୋ ଦବ୍ବ-ସଦ୍ଦୋ ପଣ୍ଡିତାଦିୱଚନୋତି ଆହ ‘‘ନ ଖୋ ଦବ୍ବ ଦବ୍ବା ପଣ୍ଡିତା’’ତି। ନିବ୍ବେଠେନ୍ତୀତି ଦୋସତୋ ମୋଚେନ୍ତି। ୱିନଯଲକ୍ଖଣେ ତନ୍ତିନ୍ତି ୱିନଯୱିନିଚ୍ଛଯଲକ୍ଖଣୱିସଯେ ଆଗମଂ ଠପେନ୍ତୋ। ପାଠଇଯଂ ଯତୋ ଅହନ୍ତିଆଦୀସୁ ଯସ୍ମିଂ କାଲେ ଅହଂ ଜାତୋ, ତତୋ ପଭୁତି ସୁପିନନ୍ତେନପି ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ନାଭିଜାନାମି, ନ ଚ ତସ୍ସ ମେଥୁନଧମ୍ମସ୍ସ ପଟିସେୱିତା ଅହୋସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତେନାହ ‘‘ସୁପିନନ୍ତେନପୀ’’ତିଆଦି। ଇଦାନି ଏକୱାକ୍ୟୱସେନ ଯୋଜନଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅଥ ୱା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ନ ଘଟତୀତି ଯସ୍ମା ଖୀଣାସୱସ୍ସ ୱଚନେନ ଏତିସ୍ସା ୱଚନଂ ନ ସମେତି, ତଞ୍ଚ ନ ଘଟନଂ ଯସ୍ମା ପୁବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୂସୁ ପସିଦ୍ଧାୟ ଏୱ ଅଚ୍ଚନ୍ତଦୁସ୍ସୀଲତାୟ ଏୱ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ମେତ୍ତିଯଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ନାସେଥାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ଚର ପିରେତି ଚର ଗଚ୍ଛ ପିରେ ପର ଅମାମକ ତ୍ୱଂ। ୱିନସ୍ସାତି ଅଦସ୍ସନଂ ଗଚ୍ଛ। ଅକାରିକାତି ଅମୂଲକେନ ଚୋଦନାୟ ନ କାରିକା। କାରକୋ ହୋତୀତି ‘‘ଅଯ୍ୟେନମ୍ହି ଦୂସିତା’’ତି ଇମାୟ ପଟିଞ୍ଞାୟ ଯଦି ନାସିତା, ତଦା ଥେରୋ ଭିକ୍ଖୁନୀଦୂସକତ୍ତସିଦ୍ଧିତୋ ତସ୍ସ ଦୋସସ୍ସ କାରକୋ ହୋତି। ଅକାରକୋ ହୋତୀତି ତାୟ କତପଟିଞ୍ଞଂ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ସାମଞ୍ଞତୋ ‘‘ମେତ୍ତିଯଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ନାସେଥା’’ତି ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅକାରକୋ ହୋତି। ଯଦି ହି ଥେରୋ କାରକୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ଅୱସ୍ସଂ ତମେୱ ଦୋସଂ ଅପଦିସିତ୍ୱା ଇମିନା ନାମ କାରଣେନ ‘‘ମେତ୍ତିଯଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ନାସେଥା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯା, ତଥା ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା, ‘‘ଦବ୍ବଞ୍ଚ ଅନୁଯୁଞ୍ଜଥା’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ଇମେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜଥା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଚ ସାମତ୍ଥିଯତୋ ମେତ୍ତିଯାୟ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଅଞ୍ଞେନ ଦୋସେନ ନାସନାରହତା, ୱତ୍ଥୁସ୍ସ ଚ ଅମୂଲକଭାୱୋ, ଥେରସ୍ସ ଅକାରକଭାୱୋ ଚ ସିଦ୍ଧୋ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ଅତ୍ତନୋ ସୁତ୍ତନ୍ତି ‘‘ସକାୟ ପଟିଞ୍ଞାୟା’’ତି ଇମିନା ପକ୍ଖେପୱଚନେନ ସହିତଂ କୂଟସୁତ୍ତଂ। ଥେରୋକାରକୋ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ଅଯମଧିପ୍ପାୟୋ – ‘‘ସକାୟ ପଟିଞ୍ଞାୟା’’ତି ଅୱତ୍ୱା ସାମଞ୍ଞତୋ ‘‘ମେତ୍ତିଯଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ନାସେଥା’’ତି ଓତିଣ୍ଣୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂଯେୱ ତସ୍ସା ନାସନା ୱିହିତାତି ତୁମ୍ହାକଂ ୱାଦେ ଥେରୋ କାରକୋ ହୋତି, ‘‘ସକାୟ ପଟିଞ୍ଞାୟା’’ତି ପନ ୱୁତ୍ତେ ପୁବ୍ବେଯେୱ ସିଦ୍ଧସ୍ସ ପାରାଜିକସ୍ସ ସୂଚିକାୟ ଅସ୍ସା ସକାୟ ପଟିଞ୍ଞାୟ ନାସେଥାତି ସିଜ୍ଝନତୋ ଅମ୍ହାକଂ ୱାଦେ ଥେରୋ ଅକାରକୋ ହୋତୀତି। ମହାୱିହାରୱାସୀନମ୍ପି ପନ ‘‘ସକାୟ ପଟିଞ୍ଞାୟା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଓତିଣ୍ଣୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂଯେୱ ତସ୍ସା ନାସନା ୱିହିତା ହୋତି, ନ ସାମଞ୍ଞତୋତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଏତ୍ଥାତି ଇମେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ୱାଦେସୁ, ସୁତ୍ତେସୁ ୱା। ଯଂ ପଚ୍ଛା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ମହାୱିହାରୱାସୀହି ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିଚାରିତଂ ହେତନ୍ତି ଏତଂ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ ଯୁତ୍ତତ୍ତଂ ୱିଚାରିତଂ, ‘‘ତତ୍ର ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନୀ…ପେ… ଅସୁଦ୍ଧତାଯେୱ ନାସେସୀ’’ତି ୱକ୍ଖମାନନଯେନ ୱିନିଚ୍ଛିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେତି ଦୁକ୍କଟ’’ନ୍ତି ଇମିନା ମହାଅଟ୍ଠକଥାୱାଦୋ ଦସ୍ସିତୋ।

ତତ୍ରାତି ତେସୁ ଦୁକ୍କଟପାଚିତ୍ତିଯେସୁ। ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ୱୁତ୍ତମହାଅଟ୍ଠକଥାୱାଦସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ‘‘ପାଚିତ୍ତିଯ’’ନ୍ତି ପୱତ୍ତସ୍ସ କୁରୁନ୍ଦିୱାଦସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ପଚ୍ଛିମନଯେପୀ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ୱଚନପ୍ପମାଣତୋତି ୱିସଂୱାଦନାଧିପ୍ପାଯେ ସମାନେପି ଅନୁଦ୍ଧଂସନାଦିୱିସେସେ ସଙ୍ଘାଦିସେସାଦିନୋ ୱିଧାଯକୱଚନବଲେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପନ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନିଂ ଅନୁଦ୍ଧଂସେନ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ।

ଏୱଂ ଦ୍ୱୀସୁପି ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନେସୁ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ୱିଭାୱେତ୍ୱା ଇଦାନି ପଚ୍ଛିମେ ପାଚିତ୍ତିଯୱାଦେ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁରିମଦୁକ୍କଟୱାଦମେୱ ପତିଟ୍ଠାପେତୁଂ ‘‘ତତ୍ର ପନା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ୱିସୁନ୍ତି ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେ ପାଚିତ୍ତିଯତୋ (ପାଚି। ୧) ୱିସୁଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ଅନନ୍ତୋଗଧଭାୱାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଅମୂଲକାନୁଦ୍ଧଂସନେ ୱିସୁଞ୍ଞେୱ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ପୁରିମନଯୋତି ଦୁକ୍କଟୱାଦୋ। ଏୱଂ ଅନ୍ତରା ପୱିଟ୍ଠଂ ଦୁକ୍କଟପାଚିତ୍ତିଯୱାଦଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ପାକଟମେୱ ଅତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେତୁଂ ‘‘ତଥା ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ତତ୍ଥ ତଥାତି ଯଥା ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁଂ, ଭିକ୍ଖୁନିଞ୍ଚ ଅନୁଦ୍ଧଂସେନ୍ତସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦିସେସଦୁକ୍କଟାନି ୱୁତ୍ତାନି, ତଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେହି ନାସନା ନତ୍ଥୀତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତଂ, ଦୁକ୍କଟେନ ଇମିସ୍ସା ପନ ନାସନା ନତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଦୁସ୍ସୀଲାତି ପାରାଜିକା।

୩୮୬।ଆକାରନାନତ୍ତେନାତି ଦୂସିତାକାରସ୍ସ, ଦୂସକାକାରସ୍ସ ଚ ନାନତ୍ତେନ। ଅନଭିରଦ୍ଧୋତି ଅତୁଟ୍ଠୋ। ତେନାହ ‘‘ନ ସୁଖିତୋ’’ତି। ନ ପସାଦିତୋତି ଅନୁପ୍ପାଦିତପ୍ପସାଦୋ। ଖୀଲ-ସଦ୍ଦୋ ଥଦ୍ଧଭାୱୱଚନୋ ,

କଚଓରପରିଯାୟୋ ଚ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଚିତ୍ତ…ପେ… ଖୀଲ’’ନ୍ତି। ନପ୍ପତୀତୋତି ପୀତିସୁଖାଦୀହି ନ ଅଭିଗତୋ ନ ଉପଗତୋ। ତେନାହ ‘‘ନ ଅଭିସଟୋ’’ତି।

ଯେନ ଦୁଟ୍ଠୋତି ଚ କୁପିତୋତି ଚ ୱୁତ୍ତୋତି ଏତ୍ଥ ଯେନ ଦୁଟ୍ଠୋତି ଚ ୱୁତ୍ତୋ ଯେନ କୁପିତୋତି ଚ ୱୁତ୍ତୋ, ତଂ ମାତିକାୟଞ୍ଚ ପଦଭାଜନେ (ପାରା। ୩୮୬) ଚ ୱୁତ୍ତଂ ଉଭୟମ୍ପେତନ୍ତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଦ୍ୱୀହୀତି ‘‘ତେନ ଚ କୋପେନ, ତେନ ଚ ଦୋସେନା’’ତି ୱୁତ୍ତକୋପଦୋସପଦେହି ଦ୍ୱୀହି, ଅତ୍ଥତୋ ପନ ଦ୍ୱୀହିପି ଦୋସୋୱ ଦସ୍ସିତୋତି ଆହ ‘‘ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧମେୱ ଦସ୍ସେତୀ’’ତି। ଯାୟାତି ଅନତ୍ତମନତାୟ।

ନ ଚୁଦିତକୱସେନାତି ଯଦି ଚୁଦିତକୱସେନାପି ଅମୂଲକଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ ସିୟା, ଅମୂଲକଂ ନାମ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନନ୍ତି ପଦଭାଜନଂ ୱଦେୟ୍ୟାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଯଂ ପାରାଜିକନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନୁରୂପେସୁ ଏକୂନୱୀସତିୟା ପାରାଜିକେସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ। ପଦଭାଜନେ (ପାରା। ୩୮୬) ପନ ଭିକ୍ଖୁୱିଭଙ୍ଗେ ଆଗତାନେୱ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଚତୁନ୍ନଂ ଅଞ୍ଞତରେନା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତଂ ଇଧ ଅପ୍ପମାଣନ୍ତି ଏତଂ ଆପନ୍ନାନାପନ୍ନତଂ ଇଧାନୁଦ୍ଧଂସନେ ଆପତ୍ତିୟା ଅନଙ୍ଗଂ, ଆପତ୍ତିଂ ପନ ଆପନ୍ନେ ୱା ଅନାପନ୍ନେ ୱା ପୁଗ୍ଗଲେ ‘‘ଅନାପନ୍ନୋ ଏସୋ ସୁଦ୍ଧୋ’’ତି ସୁଦ୍ଧସଞ୍ଞାୟ ୱା ୱିମତିୟା ୱା ଚାୱନାଧିପ୍ପାୟୋୱ ଇଧ ଅଙ୍ଗନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ତଥେୱାତି ପସାଦସୋତେନ, ଦିବ୍ବସୋତେନ ୱାତି ଇମମତ୍ଥଂ ଅତିଦିସତି। ଦିଟ୍ଠାନୁସାରେନେୱ ସମୁପ୍ପନ୍ନା ପରିସଙ୍କାୱ ଦିଟ୍ଠପରିସଙ୍କିତଂ ନାମ। ଏୱଂ ସେସେସୁପି। ‘‘ଅଦିସ୍ୱା ୱା’’ତି ଇଦଂ ଉକ୍କଟ୍ଠୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଦିସ୍ୱା ପଚ୍ଛନ୍ତେସୁପି ଦୋସୋ ନତ୍ଥିୟେୱ। ଇମେସନ୍ତି ଇମେହି। କରିସ୍ସନ୍ତୀତି ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନାକାରଦସ୍ସନଂ, ପଚ୍ଛା ପନ ଏତ୍ତକେନ କାଲେନ କତଂ ୱାତି ସଙ୍କାୟ ଚୋଦେତି। ନ ହି କରିସ୍ସନ୍ତୀତି ଚୋଦନା ଅତ୍ଥି। ‘‘ଅରିଟ୍ଠଂ ପୀତ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ମୁଖେ ସୁରାଗନ୍ଧୱାୟନନିମିତ୍ତଦସ୍ସନଂ। ଅରିଟ୍ଠଞ୍ହି ସୁରାସଦିସୱଣ୍ଣଗନ୍ଧଂ କପ୍ପିୟଭେସଜ୍ଜଂ।

ଦିଟ୍ଠଂ ଅତ୍ଥି ସମୂଲକନ୍ତିଆଦୀସୁ ଅଜ୍ଝାଚାରସ୍ସ ସମ୍ଭୱାସମ୍ଭୱାନଂ ମୂଲାମୂଲଭାୱଦସ୍ସନଂ। ଅତ୍ଥି ସଞ୍ଞାସମୂଲକନ୍ତିଆଦି ପନ ଦିଟ୍ଠସଞ୍ଞାୟ ସମ୍ଭୱାସମ୍ଭୱାନଂ ମୂଲାମୂଲଭାୱଦସ୍ସନଂ। ଦିସ୍ୱାୱ ଦିଟ୍ଠସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ଚୋଦେତୀତି ଏତ୍ଥ ଯଂ ଚୋଦେତି, ତତୋ ଅଞ୍ଞଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ୱୀତିକ୍କମନ୍ତଂ, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନୋକାସତୋ ନିକ୍ଖମନ୍ତଂ ୱା ଦିସ୍ୱା ‘‘ଅୟଂ ସୋ’’ତି ସଞ୍ଞାୟ ଚୋଦେନ୍ତୋପି ସଙ୍ଗୟ୍ହତି। ଏସ ନୟୋ ସୁତାଦୀସୁପି। ସମୂଲକେନ ୱା ସଞ୍ଞାସମୂଲକେନ ୱାତି ଏତ୍ଥ ପାରାଜିକମାପନ୍ନଂ ଦିଟ୍ଠାଦିମୂଲକେନ ଚ ‘‘ଅୟଂ ଆପନ୍ନୋ’’ତି ଅସୁଦ୍ଧସଞ୍ଞାୟ ଚୋଦେନ୍ତୋ ସମୂଲକେନ ଚୋଦେତି ନାମ। ସଞ୍ଞାସମୂଲକତ୍ତେ ଏୱ ଅନାପତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ ଆପନ୍ନେ ୱା ଅନାପନ୍ନେ ୱା ପୁଗ୍ଗଲେ ଆପନ୍ନସଞ୍ଞୀ ଦିଟ୍ଠାଦୀସୁ , ଅଦିଟ୍ଠାଦୀସୁ ୱା ମୂଲେସୁ ଦିଟ୍ଠସୁତାଦିସଞ୍ଞୀ ତେନ ଦିଟ୍ଠାଦିମୂଲକେନ ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ଚୋଦେନ୍ତୋ ସଞ୍ଞାସମୂଲକେନ ଚୋଦେତି ନାମ। ଇମେସଂ ଅନାପତ୍ତି, ୱୁତ୍ତୱିପରିୟାୟେନ ଆପତ୍ତିୱାରେ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ସମୀପେ ଠତ୍ୱାତି ହତ୍ଥୱିକାରୱଚୀଘୋସାନଂ ଚୋଦନାୱସେନ ପୱତ୍ତିୟମାନାନଂ ଦସ୍ସନସୱନୂପଚାରେ ଠତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ପନ ‘‘ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥବ୍ଭନ୍ତରେ ଠତ୍ୱା’’ତି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ୨।୩୮୫-୩୮୬) ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ। ପରତୋ ବ୍ୟତିରେକତୋ ଅନାପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେନ ‘‘ଦୂତଂ ୱା ପଣ୍ଣଂ ୱା ସାସନଂ ୱା ପେସେତ୍ୱା’’ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ‘‘ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଚୋଦେନ୍ତସ୍ସ ସୀସଂ ନ ଏତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱାଚାୟ ୱାଚାୟାତି ସକିଂ ଆଣତ୍ତସ୍ସ ସକଲମ୍ପି ଦିୱସଂ ୱଦତୋ ୱାଚାୟ ୱାଚାୟ ଚୋଦାପକସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତି। ସୋପୀତି ଆଣତ୍ତୋପି। ତସ୍ସ ଚ ‘‘ମୟାପି ଦିଟ୍ଠ’’ନ୍ତିଆଦିଂ ଅୱତ୍ୱାପି ‘‘ଅମୂଲକ’’ନ୍ତି ସଞ୍ଞାୟ ଚାୱନାଧିପ୍ପାୟେନ ‘‘ତ୍ୱଂ ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାପନ୍ନୋସୀ’’ତି ଇଦମେୱ ୱାଚଂ ପରସ୍ସ ୱଚନଂ ୱିୟ ଅକତ୍ୱା ସାମଞ୍ଞତୋ ୱଦନ୍ତସ୍ସାପି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ଏୱ। ସଚେପି ପନ ଅନୁଦ୍ଧଂସନାଧିପ୍ପାୟେ ‘‘ଅସୁକେନ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ପରେନ ୱୁତ୍ତମେୱ ୱଦନ୍ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ। ସଚେ ପନ ପରେନ ଅୱୁତ୍ତମ୍ପି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱଦତି, ଆପତ୍ତି ଏୱ।

ସମ୍ବହୁଲା ସମ୍ବହୁଲେ ସମ୍ବହୁଲେହି ୱତ୍ଥୂହୀତି ଏତ୍ଥ ସମ୍ବହୁଲେତି ଚୁଦିତକବହୁତ୍ତନିଦ୍ଦେସେନ ପୁରିମେସୁ ତୀସୁ ୱାରେସୁ ଚୁଦିତକବହୁତ୍ତେନାପି ୱାରଭେଦସମ୍ଭୱଂ ଞାପେତି। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ଚୁଦିତକୱତ୍ଥୁଚୋଦକଭେଦେନ ଇଦଂ ଚତୁକ୍କଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଚୁଦିତକବହୁତ୍ତେନାପି ଚତୁକ୍କନ୍ତରଂ ଲବ୍ଭତୀତି ଅଟ୍ଠକଂ ହୋତି ଏୱ।

ଅମୂଲକଚୋଦନାପସଙ୍ଗେନ ସମୂଲକଚୋଦନାଲକ୍ଖଣାଦିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଚୋଦେତୁଂ ପନ କୋ ଲଭତୀ’’ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସୁତ୍ୱା ଚୋଦେତୀତିଆଦି ସୁତ୍ତଂ ଯସ୍ମା ଯେ ଚୋଦକସ୍ସ ଅଞ୍ଞେସଂ ୱିପତ୍ତିଂ ପକାସେନ୍ତି, ତେପି ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଚୋଦକଭାୱେ ଠତ୍ୱାୱ ପକାସେନ୍ତି, ତେସଞ୍ଚ ୱଚନଂ ଗହେତ୍ୱା ଇତରୋପି ଯସ୍ମା ଚୋଦେତୁଞ୍ଚ ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତଂ ତେହି ତିତ୍ଥିୟସାୱକପରିୟୋସାନେହି ପଠମଚୋଦକେହି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପେତୁଞ୍ଚ ଲଭତି, ତସ୍ମା ଇଧ ସାୱକଭାୱେନ ଉଦ୍ଧଟନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଦୂତଂ ୱାତିଆଦୀସୁ ‘‘ତ୍ୱଂ ଏୱଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚୋଦେହୀ’’ତି ଦୂତଂ ୱା ପେସେତ୍ୱା ଯୋ ଚୋଦେତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ସ ପଣ୍ଣଂ, ମୂଲସାସନଂ ୱା ପେସେତ୍ୱା। ସମୟେନାତି ପକତିୟା ଜାନନକ୍ଖଣେ।

ଗରୁକାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନନ୍ତି ପାରାଜିକସଙ୍ଘାଦିସେସାନଂ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠି ନାମ ‘‘ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତିଆଦିନୟପ୍ପୱତ୍ତା (ମ। ନି। ୧।୪୪୫; ୨।୯୪, ୯୫, ୨୨୫; ୩।୯୧, ୧୧୬, ୧୩୬; ସଂ। ନି। ୩।୨୧୦) ଦସୱତ୍ଥୁକା ଦିଟ୍ଠି, ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦସଙ୍ଖାତଂ ଅନ୍ତଂ ଗଣ୍ହାପକଦିଟ୍ଠି ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ନାମ। ଆଜୀୱହେତୁ ପଞ୍ଞତ୍ତାନଂ ଛନ୍ନନ୍ତି ଆଜୀୱହେତୁପି ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବାନଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମପାରାଜିକଂ (ପାରା। ୧୯୫), ସଞ୍ଚରିତ୍ତେ (ପାରା। ୩୦୧, ୩୦୨) ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ‘‘ଯୋ ତେ ୱିହାରେ ୱସତି, ସୋ ଅରହା’’ତି (ପାରା। ୨୨୦) ପରିୟାୟେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ, ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ପଣୀତଭୋଜନୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ପାଚିତ୍ତିୟଂ (ପାଚି। ୨୫୭), ଭିକ୍ଖୁନିୟାପଣୀତଭୋଜନୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ପାଟିଦେସନୀୟଂ (ପାଚି। ୧୨୩୬), ସୂପୋଦନୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା (ପାଚି। ୬୧୨-୬୧୩) ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଇମେସଂ ପରିୱାରେ (ପରି। ୨୮୭) ୱୁତ୍ତାନଂ ଛନ୍ନଂ। ନ ହେତା ଆପତ୍ତିୟୋ ଆଜୀୱହେତୁ ଏୱ ପଞ୍ଞତ୍ତା ସଞ୍ଚରିତ୍ତାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞଥାପି ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତୋ। ଆଜୀୱହେତୁପି ଏତାସଂ ଆପଜ୍ଜନଂ ସନ୍ଧାୟ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଆଜୀୱହେତୁପି ପଞ୍ଞତ୍ତାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଏତା ଏୱ, ଅଞ୍ଞାପି ଅଦିନ୍ନାଦାନକୁଲଦୂସନପାଣୱଧୱେଜ୍ଜକମ୍ମାଦିୱସେନ ଆଜୀୱହେତୁ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବାପି ସନ୍ତି, ତା ପନ ଆପତ୍ତିସଭାଗତାୟ ପାରାଜିକାଦୀସୁ ଛସୁ ଏୱ ସଙ୍ଗୟ୍ହନ୍ତୀତି ୱିସୁଂ ନ ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

ଏତ୍ତାୱତା ପନ ସୀସଂ ନ ଏତୀତି ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ଚୋଦନା ପନ କତା ଏୱ ହୋତି। ତିଂସାନୀତି ତିଂସଂ ଏତେସମତ୍ଥୀତି ତିଂସାନି, ତିଂସାଧିକାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ନୱୁତାନୀତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ଅୱାଦାନଂ ଆଦାତୁକାମେନାତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ତନା ଆଦାତବ୍ବତୋ ଦିଟ୍ଠାଦିମୂଲକେହି ଗହେତବ୍ବତୋ ପରସ୍ସ ୱିପ୍ପୱଦିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ପଗ୍ଗଣ୍ହନତୋ ଅୱାଦାନନ୍ତି ଚୋଦନା ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ଆଦାତୁକାମେନ, ଚୋଦନଂ କତ୍ତୁକାମେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଉବ୍ବାହିକାୟାତି ଉବ୍ବହନ୍ତି ୱିୟୋଜେନ୍ତି ଏତାୟ ଅଲଜ୍ଜୀନଂ ତଜ୍ଜନିଂ ୱା କଲହଂ ୱାତି ଉବ୍ବାହିକା, ସଙ୍ଘସମ୍ମୁତି, ତାୟ। ୱିନିଚ୍ଛିନନଂ ନାମ ତାୟ ସମ୍ମତଭିକ୍ଖୂହି ୱିନିଚ୍ଛିନନମେୱ। ଅଲଜ୍ଜୁସ୍ସନ୍ନାୟ ହି ପରିସାୟ ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକେ (ଚୂଳୱ। ୨୨୭) ଆଗତେହି ଦସଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତା ଦ୍ୱେ ତୟୋ ଭିକ୍ଖୂ ତତ୍ଥେୱ ୱୁତ୍ତାୟ ଞତ୍ତିଦୁତିୟକମ୍ମୱାଚାୟ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବା, ତେହି ଚ ସମ୍ମତେହି ୱିସୁଂ ୱା ନିସୀଦିତ୍ୱା, ତସ୍ସା ଏୱ ୱା ପରିସାୟ ‘‘ଅଞ୍ଞେହି ନ କିଞ୍ଚି କଥେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ସାୱେତ୍ୱା ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱିନିଚ୍ଛିତବ୍ବଂ।

କିମ୍ହୀତି କିସ୍ମିଂ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ, କତରୱିପତ୍ତିୟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘କିମ୍ହି ନଂ ନାମା’’ତି ଇଦଂ ‘‘କତରାୟ ୱିପତ୍ତିୟା ଏତଂ ଚୋଦେସୀ’’ତି ଯାୟ କାୟଚି ୱିଞ୍ଞାୟମାନାୟ ଭାସାୟ ୱୁତ୍ତେପି ଚୋଦକସ୍ସ ୱିନୟେ ଅପକତଞ୍ଞୁତାୟ ‘‘ସୀଲାଚାରଦିଟ୍ଠିଆଜୀୱୱିପତ୍ତୀସୁ କତରାୟାତି ମଂ ପୁଚ୍ଛତୀ’’ତି ଞାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତସ୍ସ ପୁଚ୍ଛା, ନ ପନ କିମ୍ହୀତିଆଦିପଦତ୍ଥମତ୍ତଂ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ। ନ ହି ଅନୁୱିଜ୍ଜକୋ ଚୋଦକଂ ବାଲଂ ଅପରିଚିତଭାସାୟ ‘‘କିମ୍ହି ନ’’ନ୍ତି ପୁଚ୍ଛତି। ‘‘କିମ୍ହି ନମ୍ପି ନ ଜାନାସୀ’’ତି ଇଦମ୍ପି ୱଚନମତ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ନ ହୋତି, ‘‘କତରୱିପତ୍ତିୟା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ଅସୁକାୟ ୱିପତ୍ତିୟା’’ତି ୱତ୍ତୁମ୍ପି ନ ଜାନାସୀତି ୱଚନସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାୟମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି ‘‘ବାଲସ୍ସ ଲଜ୍ଜିସ୍ସ ନୟୋ ଦାତବ୍ବୋ’’ତି ୱତ୍ୱା ଚ ‘‘କିମ୍ହି ନଂ ଚୋଦେସୀତି ସୀଲୱିପତ୍ତିୟା’’ତିଆଦି ଅଧିପ୍ପାୟପ୍ପକାସନମେୱ ନୟଦାନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ କିମ୍ହି-ନଂ-ପଦାନଂ ପରିୟାୟମତ୍ତଦସ୍ସନଂ। ନ ହି ବାଲୋ ‘‘କତରୱିପତ୍ତିୟଂ ନଂ ଚୋଦେସୀ’’ତି ଇମସ୍ସ ୱଚନସ୍ସ ଅତ୍ଥେ ଞାତେପି ୱିପତ୍ତିପ୍ପଭେଦନଂ, ଅତ୍ତନା ଚୋଦିୟମାନଂ ୱିପତ୍ତିସରୂପଞ୍ଚ ଜାନିତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତସ୍ମା ତେନେୱ ଅଜାନନେନ ଅଲଜ୍ଜୀ ଅପସାଦେତବ୍ବୋ। ‘‘କିମ୍ହି ନ’’ନ୍ତି ଇଦମ୍ପି ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ, ଅଞ୍ଞେନ ୱା ଯେନ କେନଚି ଆକାରେନ ଅୱିଞ୍ଞୁତଂ ପକାସେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତବ୍ବୋୱ।

‘‘ଦୁମ୍ମଙ୍କୂନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ନିଗ୍ଗହାୟା’’ତିଆଦିୱଚନତୋ (ପାରା। ୩୯; ପରି। ୨) ‘‘ଅଲଜ୍ଜୀନିଗ୍ଗହତ୍ଥାୟ…ପେ… ପଞ୍ଞତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏହିତୀତି ହି-କାରୋ ଏତ୍ଥ ଆଗମୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ଆଗମିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିଟ୍ଠସନ୍ତାନେନାତି ଦିଟ୍ଠନିୟାମେନ। ଅଲଜ୍ଜିସ୍ସ ପଟିଞ୍ଞାୟ ଏୱ କାତବ୍ବନ୍ତି ୱଚନପଟିୱଚନକ୍କମେନେୱ ଦୋସେ ଆୱିଭୂତେପି ଅଲଜ୍ଜିସ୍ସ ‘‘ଅସୁଦ୍ଧୋହ’’ନ୍ତି ଦୋସସମ୍ପଟିଚ୍ଛନପଟିଞ୍ଞାୟ ଏୱ ଆପତ୍ତିୟା କାତବ୍ବନ୍ତି

ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ପନ ‘‘ଅଲଜ୍ଜିସ୍ସ ଏତଂ ନତ୍ଥୀତି ସୁଦ୍ଧପଟିଞ୍ଞାୟ ଏୱ ଅନାପତ୍ତିୟା କାତବ୍ବନ୍ତି ଅୟମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ସଙ୍ଗହିତୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ ଅନୁୱିଜ୍ଜକସ୍ସେୱ ନିରତ୍ଥକତ୍ତାପତ୍ତିତୋ ଚୋଦକେନେୱ ଅଲଜ୍ଜିପଟିଞ୍ଞାୟ ଠାତବ୍ବତୋ। ଦୋସାପଗମପଟିଞ୍ଞା ଏୱ ହି ଇଧ ପଟିଞ୍ଞାତି ଅଧିପ୍ପେତା। ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି ‘‘ଏତମ୍ପି ନତ୍ଥୀତି ପଟିଞ୍ଞଂ ନ ଦେତୀ’’ତିଆଦି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୮୫-୩୮୬)।

ତଦତ୍ଥଦୀପନତ୍ଥନ୍ତି ଅଲଜ୍ଜିସ୍ସ ଦୋସେ ଆୱିଭୂତେପି ତସ୍ସ ଦୋସାପଗମପଟିଞ୍ଞାୟ ଏୱ କାତବ୍ବତାଦୀପନତ୍ଥଂ। ୱିୱାଦୱତ୍ଥୁସଙ୍ଖାତେ ଅତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ଥିକା ଅତ୍ଥପଚ୍ଚତ୍ଥିକା। ସଞ୍ଞଂ ଦତ୍ୱାତି ନେସଂ କଥାପଚ୍ଛେଦତ୍ଥଂ, ଅଭିମୁଖକରଣତ୍ଥଞ୍ଚ ସଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା। ୱିନିଚ୍ଛିନିତୁଂ ଅନନୁଚ୍ଛୱିକୋତି ‘‘ଅସୁଦ୍ଧୋ’’ତି ସଞ୍ଞାୟ ଚୋଦକପକ୍ଖେ ପୱିଟ୍ଠତ୍ତା ଅନୁୱିଜ୍ଜକଭାୱତୋ ବହିଭୂତତ୍ତା ଅନୁୱିଜ୍ଜିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ସନ୍ଦେହେ ଏୱ ହି ସତି ଅନୁୱିଜ୍ଜିତୁଂ ସକ୍କା, ଅସୁଦ୍ଧଦିଟ୍ଠିୟା ପନ ସତି ଚୁଦିତକେନ ୱୁତ୍ତଂ ସଚ୍ଚଂ ଅସଚ୍ଚତୋପି ପଟିଭାତି, କଥଂ ତତ୍ଥ ଅନୁୱିଜ୍ଜନା ସିୟାତି।

‘‘ତଥାନାସିତକୋୱ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି ଇମିନା ୱିନିଚ୍ଛୟଂ ଅଦତ୍ୱା ସଙ୍ଘତୋ ୱିୟୋଜନଂ ନାମ ଲିଙ୍ଗନାସନା ୱିୟ ଅୟମ୍ପି ଏକୋ ନାସନପ୍ପକାରୋତି ଦସ୍ସେତି। ୱିରଦ୍ଧଂ ହୋତୀତି ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପତ୍ତିଂ ସହସା ଆପନ୍ନୋ ହୋତି। ‘‘ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅଲଜ୍ଜୀ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଇଦଂ ‘‘ପକ୍ଖାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥାୟ ପଟିଞ୍ଞଂ ନ ଦେତୀ’’ତି ଇମସ୍ସ ଅଲଜ୍ଜିଲକ୍ଖଣସମ୍ଭୱସ୍ସ କାରଣୱଚନଂ। ପଟିଚ୍ଛାଦିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅଲଜ୍ଜୀ ନାମ ଏୱ, ପୁରିମୋ ଲଜ୍ଜିଭାୱୋ ନ ରକ୍ଖତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିଞ୍ଞଂ ନ ଦେତୀତି ସଚେ ମୟା କତଦୋସଂ ୱକ୍ଖାମି, ମୟ୍ହଂ ଅନୁୱତ୍ତକା ଭିଜ୍ଜିସ୍ସନ୍ତୀତି ପଟିଞ୍ଞଂ ନ ଦେତି। ଠାନେ ନ ତିଟ୍ଠତୀତି ଲଜ୍ଜିଟ୍ଠାନେ ନ ତିଟ୍ଠତି, କାୟୱାଚାସୁ ୱୀତିକ୍କମୋ ହୋତି ଏୱାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତେନାହ ‘‘ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ନ ଦାତବ୍ବୋ’’ତି, ପୁବ୍ବେ ପକ୍ଖିକାନଂ ପଟିଞ୍ଞାୟ ୱୂପସମିତସ୍ସାପି ଅଧିକରଣସ୍ସ ଦୁୱୂପସନ୍ତତାୟ ଅୟମ୍ପି ତଥା ନାସିତକୋୱ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ଚୁଦିତକଚୋଦକେସୁ ପଟିପତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱାତି ‘‘ତୁମ୍ହେ ଅମ୍ହାକଂ ୱିନିଚ୍ଛୟେନ ତୁଟ୍ଠା ଭୱିସ୍ସଥା’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତଂ ଚୁଦିତକଚୋଦକେସୁ ଅନୁୱିଜ୍ଜକେନ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବକମ୍ମଂ ଞତ୍ୱା। ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ମଜ୍ଝେତି ଆପତ୍ତୀତି ୱା ଅନାପତ୍ତୀତି ୱା ୱିନିଚ୍ଛୟପରିୟୋସାନଅନୁୱିଜ୍ଜନାନଂ ମଜ୍ଝଂ ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅମୂଲକମ୍ପି ସମୂଲକଂ କତ୍ୱା ୱଦନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ଦ୍ୱେ ମୂଲାନୀ’’ତି। କାଲେନ ୱକ୍ଖାମୀତିଆଦୀସୁ ଓକାସଂ କାରାପେତ୍ୱା ୱଦନ୍ତୋ କାଲେନ ୱଦତି ନାମ। ସଲାକଗ୍ଗୟାଗୁଅଗ୍ଗଭିକ୍ଖାଚାରଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ଚୋଦେନ୍ତୋ ଅକାଲେନ ୱଦତି ନାମ। ଦୋସତୋ ୱୁଟ୍ଠାପେତୁକାମତାୟ ୱଦନ୍ତୋ ଅତ୍ଥସଂହିତେନ ୱଦତି ନାମ। ଦୋସନ୍ତରୋତି ଦୋସଚିତ୍ତୋ। ପନ୍ନରସସୁ ଧମ୍ମେସୂତି ‘‘ପରିସୁଦ୍ଧକାୟସମାଚାରତା, ତଥା ୱଚୀସମାଚାରତା, ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀସୁ ମେତ୍ତଚିତ୍ତତା, ବହୁସ୍ସୁତତା, ଉଭିନ୍ନଂ ପାତିମୋକ୍ଖାନଂ ସ୍ୱାଗତାଦିତା, କାଲେନ ୱକ୍ଖାମୀ’’ତିଆଦିନା (ପରି। ୩୬୨) ୱୁତ୍ତପଞ୍ଚଧମ୍ମା ଚ କାରୁଞ୍ଞତା, ହିତେସିତା, ଅନୁକମ୍ପତା, ଆପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନତା, ୱିନୟପୁରେକ୍ଖାରତାତି (ଚୂଳୱ। ୪୦୧) ଇମେସୁ ପନ୍ନରସସୁ। ତତ୍ଥ ‘‘କାରୁଞ୍ଞତା’’ତି ଇମିନା କରୁଣା ଦସ୍ସିତା। ହିତେସିତାତି ହିତଗୱେସନତା। ଅନୁକମ୍ପତାତି ତେନ ହିତେନ ସଂୟୋଜନତା, ଇମେହି ଦ୍ୱୀହିପି ମେତ୍ତା ଦସ୍ସିତା। ଆପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନତାତି ସୁଦ୍ଧନ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପନତା। ୱତ୍ଥୁଂ ଚୋଦେତ୍ୱା ସାରେତ୍ୱା ପଟିଞ୍ଞଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ଯଥାପଟିଞ୍ଞାୟ କମ୍ମକରଣଂ ୱିନୟପୁରେକ୍ଖାରତା ନାମ।

ଅଧିକରଣଟ୍ଠେନାତି ଅଧିକାତବ୍ବଟ୍ଠେନ, ସମଥେହି ୱୂପସମେତବ୍ବଟ୍ଠେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ ନାନତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତୁନ୍ତି ଇଧ ଅନଧିପ୍ପେତମ୍ପି ଅତ୍ଥୁଦ୍ଧାରୱସେନ ତଂ ନାନତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତୁନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି ‘‘ସେସାନି ଅତ୍ଥୁଦ୍ଧାରୱସେନ ୱୁତ୍ତାନୀ’’ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୮୫-୩୮୬)। ଯଂ ଅଧିକିଚ୍ଚାତିଆଦିନା ଅଧିକରଣସଦ୍ଦସ୍ସ କମ୍ମସାଧନତା ୱୁତ୍ତା।

ଗାହନ୍ତି ‘‘ଅସୁକଂ ଚୋଦେସ୍ସାମୀ’’ତି ମନସା ଚୋଦନାକାରସ୍ସ ଗହଣଂ। ଚେତନନ୍ତି ‘‘ଚୋଦେସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପ୍ପନ୍ନଚିତ୍ତବ୍ୟାପାରସଙ୍ଖାତଂ ଚିତ୍ତକମ୍ମଂ। ଅକ୍ଖନ୍ତିନ୍ତି ଚୁଦିତକସ୍ସ ୱିପତ୍ତିଂ ଦିସ୍ୱା ଉପ୍ପନ୍ନଂ କୋଧଂ ଅସହନଂ, ତଥା ପୱତ୍ତଂ ୱା ଯଂ କିଞ୍ଚି ଚିତ୍ତଚେତସିକରାସିଂ। ୱୋହାରନ୍ତି ଚୋଦନାୱସପ୍ପୱତ୍ତୱଚନଂ। ପଣ୍ଣତ୍ତିନ୍ତି ଚୋଦନାୱସପ୍ପୱତ୍ତଂ ମନସା ପରିକପ୍ପିତଂ ନାମପଣ୍ଣତ୍ତିଂ। ଅତ୍ତାଦାନଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଚୋଦନଂ ମନସା ଗହେତ୍ୱା। ତଂ ଅଧିକରଣନ୍ତି ତଂ ଗାହଲକ୍ଖଣଂ ଅଧିକରଣଂ। ନିରୁଜ୍ଝତି ଚେତନାୟ ଖଣିକତ୍ତା, ସା ଚ ସମଥପ୍ପତ୍ତା ହୋତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅନିଟ୍ଠପ୍ପସଙ୍ଗୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏୱଂ ଉପରିପି ‘‘ତୁଣ୍ହୀ ହୋତୀ’’ତି ଇମିନା ୱୋହାରୱଚନସ୍ସ ନିରୋଧଂ ଦସ୍ସେତି। ତେନାହ ‘‘ତଂ ଅଧିକରଣଂ ସମଥପ୍ପତ୍ତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି। ‘‘ତସ୍ମା ପଣ୍ଣତ୍ତି ଅଧିକରଣ’’ନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ କତସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତସ୍ସାପି ଏକଚ୍ଚେହି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନ ତମ୍ପି ପଟିସେଧେତ୍ୱା ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତପଣ୍ଣତ୍ତିୟା ଏୱ ଅଧିକରଣତଂ ସମତ୍ଥେତୁଂ ‘‘ତଂ ପନେତ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ତଂ ପନେତନ୍ତି ପଣ୍ଣତ୍ତି ଅଧିକରଣନ୍ତି ଏତଂ ଗହଣଂ ୱିରୁଜ୍ଝତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପାରାଜିକାଦିଆପତ୍ତି ଏକନ୍ତଅକୁସଲସଭାୱା ୱା ଅବ୍ୟାକତସଭାୱା ୱା ହୋତୀତି ସଞ୍ଞାୟ ‘‘ମେଥୁନଧମ୍ମପାରାଜିକାପତ୍ତୀ’’ତିଆଦିକଂ ସୁତ୍ତଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିଅଧିକରଣୱାଦେନ ୱିରୁଜ୍ଝତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଉଦ୍ଧଟଂ। ତେନାହ ‘‘ନ ହି ତେ…ପେ… ଅଚ୍ଚନ୍ତଅକୁସଲତ୍ତା’’ତିଆଦି। ତେତି ଅଟ୍ଠକଥାଚରିୟା।

ଅମୂଲକଞ୍ଚେୱ ତଂ ଅଧିକରଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅମୂଲକପାରାଜିକମେୱ ଅଧିକରଣ-ସଦ୍ଦେନ ଅଧିପ୍ପେତନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଯଞ୍ଚେତ’’ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ପନାତିଆଦି ପନ ଇଧାଧିପ୍ପେତାୟ ଅମୂଲକପାରାଜିକାପତ୍ତିୟା ଏୱ ପଣ୍ଣତ୍ତିଭାୱୋ ଯୁଜ୍ଜତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଆରଦ୍ଧଂ। ତତ୍ଥ ଯାୟ ପଣ୍ଣତ୍ତିୟାତି ସଭାୱତୋ ପରିସୁଦ୍ଧେପି ପୁଗ୍ଗଲେ ‘‘ପାରାଜିକୋ’’ତିଆଦିନା ଚୋଦକେନ ପୱତ୍ତିତଂ ନାମପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ପଞ୍ଞତ୍ତୋତି କଥିତୋ। ଅଧିକରଣେ ପୱତ୍ତତ୍ତାତି ଅୱିଜ୍ଜମାନେପି ମନସା ଆରୋପିତମତ୍ତେ ଆପତ୍ତାଧିକରଣେ ୱାଚକଭାୱେନ ପୱତ୍ତତ୍ତା।

ଏୱଂ ନାମପଣ୍ଣତ୍ତିୱସେନ ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ ଆପତ୍ତାଧିକରଣସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତିଭାୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ଅତ୍ଥପଣ୍ଣତ୍ତିୱସେନାପି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଯସ୍ମା ୱାୟ’’ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ପଞ୍ଞତ୍ତିମତ୍ତମେୱାତି ଅୱିଜ୍ଜମାନସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନାକାରେନ ମନସା ଆରୋପିତଅତ୍ଥପଣ୍ଣତ୍ତିମତ୍ତମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଞ୍ଚ ଖୋ ଇଧେୱାତି ତଞ୍ଚ ଯଥାୱୁତ୍ତପରିୟାୟେନ ପଣ୍ଣତ୍ତିୟା ଅଧିକରଣତ୍ତଂ ଇଧେୱ ଇମସ୍ମିଂ ଏୱ ସିକ୍ଖାପଦେ। ଏକେତି କେଚି। ତଂ ନ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଯଂ ଏକଚ୍ଚେହି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଧିକରଣସ୍ସ ପଣ୍ଣତ୍ତିଭାୱଂ ନିସେଧେତ୍ୱା କୁସଲାଦିପରମତ୍ଥଭାୱଂ ସାଧେତୁଂ ‘‘ତଂ ପନେତଂ ମେଥୁନଧମ୍ମପାରାଜିକାପତ୍ତୀ’’ତିଆଦିନା ପପଞ୍ଚତୋ ଦସ୍ସିତୋ, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ କାରଣମାହ ‘‘ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସା’’ତିଆଦିନା, ତେନ ଚ ତସ୍ମିଂ ୱାଦେ ଯଦି ଆପତ୍ତି ନାମ ଅକୁସଲା ୱା ଅବ୍ୟାକତା ୱା ଭୱେୟ୍ୟ, କଥଂ ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ଭୱେୟ୍ୟ? ତସ୍ସାପି ଅକୁସଲାଦୀନଂ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଭଗୱତୋ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯାୱ ଆପତ୍ତୀତିପି ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ, ମେଥୁନାଦୀସୁ ଅକୁସଲାଦୀନଂ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିତୋ ପୁବ୍ବେପି ସମୁପ୍ପତ୍ତିତୋ। ତତୋ ଏୱ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନାନମ୍ପି ଆପତ୍ତିପ୍ପସଙ୍ଗୋ, ଗିଲାନାଦୀନଂ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିୟାପି ଅନାପତ୍ତିଅଭାୱପ୍ପସଙ୍ଗୋ ଚ ସିୟା। ଅଥ ମତଂ ‘‘ନ କେୱଲଂ ଅକୁସଲାଦି ଏୱ, ଅଥ ଖୋ ଭଗୱତା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଭାୱଂ ଜାନନ୍ତସ୍ସ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଏୱ ଅକୁସଲାଦୟୋ ଆପତ୍ତୀ’’ତି, ତମ୍ପି ଅସାରଂ, ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ୱୀତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ମେଥୁନାଦୀସୁ ଅନାପତ୍ତିପ୍ପସଙ୍ଗତୋ, ଅକୁସଲାଦିସଭାୱାୟ ଚ ଆପତ୍ତିୟା ଏକପୟୋଗାଦୀସୁ ଏକତ୍ତାଦିପି ନ ସିୟା। ନ ହି ସକଲମ୍ପି ଦିୱସଂ ଇତ୍ଥିଂ କାୟତୋ ଅମୋଚେତ୍ୱା ଫୁସନ୍ତସ୍ସ ଏକମେୱାକୁସଲଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ବହୂ ୱା ଇତ୍ଥିୟୋ ଫୁସିତ୍ୱା ଅପଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ବହୂନି, ଯେନାପତ୍ତିୟା ଏକତ୍ତଂ, ବହୁତ୍ତଂ ୱା ସିୟାତି ଏୱମାଦିକଂ ଅଯୁତ୍ତିଂ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁଞ୍ଚାତି ୱୀତିକ୍କମୋ। ତଞ୍ହି ଆପତ୍ତିସମ୍ମୁତିପଞ୍ଞାପନସ୍ସ ଓକାସଟ୍ଠେନ ‘‘ୱତ୍ଥୂ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଗୋତ୍ତନ୍ତି ଅଦିନ୍ନାଦାନାଦିତୋ ବୁଦ୍ଧିସଦ୍ଦନିୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ପରିକପ୍ପିତସାମଞ୍ଞାକାରୋ ଗୋତ୍ତଂ। ନାମନ୍ତି ଅୱିଜ୍ଜମାନନାମପଞ୍ଞତ୍ତି। ତସ୍ସ ପନ ପାରାଜିକନ୍ତି ନାମସ୍ସ ଅତ୍ଥଭୂତା ଆପତ୍ତି ଅତ୍ଥପଞ୍ଞତ୍ତି ଏୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ । ଯଂ ପନ ‘‘ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ସିୟା କୁସଲ’’ନ୍ତିଆଦି (ଚୂଳୱ। ୨୨୦; ପରି। ୩୦୩), ‘‘ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସିୟା ଅକୁସଲ’’ନ୍ତିଆଦି (ଚୂଳୱ। ୨୨୨) ଚ ସୁତ୍ତଂ ତେହି ସମୁଦ୍ଧଟଂ, ତମ୍ପି ନ ୱିୱାଦାଦୀନଂ କୁସଲାଦିଭାୱସ୍ସ ପରିୟାୟଦେସିତତ୍ତାତି ଯଂ ଏତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ହେଟ୍ଠା ପଠମପାରାଜିକସମୁଟ୍ଠାନାଦିୱଣ୍ଣନାୟ ସାରତ୍ଥଦୀପନିୟଂ ୱିରଦ୍ଧଟ୍ଠାନସୋଧନତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ତତ୍ଥେୱ ତଂ ଗହେତବ୍ବଂ, ସାରତ୍ଥଦୀପନୀକାରକସ୍ସ ଅକୁସଲାଦିରୂପାୱ ଆପତ୍ତୀତି ଲଦ୍ଧି, ତେନେୱ ସୋ ଇଧାପି ‘‘ତସ୍ମା ପଣ୍ଣତ୍ତିଅଧିକରଣନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ କତସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତମ୍ପି ନ ଯୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘ତଂ ପନେତ’ନ୍ତିଆଦିମାହା’’ତି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ୨।୩୮୫-୩୮୬) ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଲଦ୍ଧିଂ ଅଟ୍ଠକଥାଚରିୟସ୍ସପି ଲଦ୍ଧିଂ କତ୍ୱା ଗନ୍ଥୱିରୋଧମ୍ପି ଅନୋଲୋକେତ୍ୱା ଦସ୍ସେସି। ନ ହେତ୍ଥ ବୁଦ୍ଧଘୋସାଚରିୟୋ ଅଟ୍ଠକଥାୱାଦଂ ଅଯୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ତଂ ପନେତ’’ନ୍ତିଆଦିମାରଭି ‘‘ପଣ୍ଣତ୍ତିମତ୍ତମେୱ ଆପତ୍ତାଧିକରଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ସୟମେୱ ଉପରି କଥନତୋ, ଅଥ ଖୋ ଦୁଲ୍ଲଦ୍ଧିକାନଂ ଏକଚ୍ଚାନଂ ତତ୍ଥ ୱିପ୍ପଟିପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନ ତଂ ପଟିସେଧେତୁକାମୋ ଆରଭି, ତେନେୱ ଅନ୍ତେ ‘‘ଏକେ’’ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୱିୱାଦାଦୀନଂ କୁସଲାଦିକତ୍ତେ ତଂସମଥାନମ୍ପି ତବ୍ଭାୱୋ ଆପଜ୍ଜତି ପରମତ୍ଥେସୁ ପଣ୍ଣତ୍ତିୟା ସମଥାୟୋଗାତି ଆହ ‘‘କୁସଲାଦିସମଥେହୀ’’ତି। ପଞ୍ଞତ୍ତିସଭାୱାନମେୱ ଚତୁନ୍ନଂ ଅଧିକରଣାନଂ ସମଥେହି ଅଧିକରଣୀୟତା, ନ ପନ କୁସଲାଦିପରମତ୍ଥରୂପାନଂ ତେସଂ ତେସଂ ଖଣିକତାୟ ସୟମେୱ ସମଥପ୍ପତ୍ତିତୋତି ହେଟ୍ଠା ସମତ୍ଥିତମତ୍ଥଂ ନିଗମନୱସେନ ଦସ୍ସେନ୍ତେନ ‘‘ଇତି ଇମିନା ଅଧିକରଣଟ୍ଠେନା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ସ ଯଥାୱୁତ୍ତନୟେନ ସମଥେହି ଅଧିକରଣୀୟତାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଇଧେକଚ୍ଚୋ’’ତି ଇମିନା ଇଧାଧିପ୍ପେତଂ ୱିୱାଦଂ ନିୱତ୍ତେତି।

ଅନୁୱାଦୋତି ୱିପତ୍ତୀହି ଉପୱଦନା ଚେୱ ଚୋଦନା ଚ। ତତ୍ଥ ଉପୱଦନା ନାମ ଗରହା, ଅକ୍କୋସୋ ଚ। ପଞ୍ଚପୀତି ମାତିକାପରିୟାପନ୍ନାପତ୍ତିୟୋ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। କିଚ୍ଚୟତାତି କତ୍ତବ୍ବତା। ସପଦାନୁକ୍କମନିଦ୍ଦେସସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ପଦାନୁକ୍କମନିଦ୍ଦେସୋତି ପଦଭାଜନଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତେନ ସହିତସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୮୭।ଅସ୍ସାତି କତ୍ତୁଅତ୍ଥେ ସାମିୱଚନନ୍ତି ଆହ “ଏତେନ ଚୋଦକେନା”ତିଆଦି। ଦିଟ୍ଠମୂଲକେ ପନାତି “ଦିଟ୍ଠସ୍ସ ହୋତି ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାପଜ୍ଜନ୍ତୋ”ତିଆଦି (ପାରା। ୩୮୭) ପାଳିୱାରଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଇତ୍ଥିୟା ସଦ୍ଧିଂ ରହୋନିସଜ୍ଜାଦିଦସ୍ସନମତ୍ତୱସେନ ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାପଜ୍ଜନ୍ତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ତେନ ଦିଟ୍ଠୋ, ନ ପନ ମଗ୍ଗେନ ମଗ୍ଗପ୍ପଟିପାଦନାଦିଦସ୍ସନୱସେନ। ଯଦି ହି ତେନ ସୋ ତଥା ଦିଟ୍ଠୋ ଭୱେୟ୍ୟ, ଅସୁଦ୍ଧସଞ୍ଞୀ ଏୱାୟଂ ତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ସିୟା, ଅସୁଦ୍ଧସଞ୍ଞାୟ ଚ ସୁଦ୍ଧଂ ୱା ଅସୁଦ୍ଧଂ ୱା ଚୋଦେନ୍ତସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ନ ସିୟା “ଅନାପତ୍ତି ସୁଦ୍ଧେ ଅସୁଦ୍ଧଦିଟ୍ଠିସ୍ସ, ଅସୁଦ୍ଧେ ଅସୁଦ୍ଧଦିଟ୍ଠିସ୍ସା”ତିଆଦିୱଚନତୋ (ପାରା। ୩୯୦)। ତସ୍ମା ଇତ୍ଥିୟା ସଦ୍ଧିଂ ରହୋନିସଜ୍ଜାଦିମତ୍ତମେୱ ଦିସ୍ୱାପି “ସଦ୍ଧୋ କୁଲପୁତ୍ତୋ, ନାୟଂ ପାରାଜିକଂ ଆପଜ୍ଜତୀ”ତି ତସ୍ମିଂ ସୁଦ୍ଧସଞ୍ଞିସ୍ସ ୱା ୱେମତିକସ୍ସ ୱା “ସୁତୋ ମୟା ପାରାଜିକଂ ଧମ୍ମଂ ଅଜ୍ଝାପଜ୍ଜନ୍ତୋ”ତିଆଦିନା ନିୟମେତ୍ୱା ଚୋଦେନ୍ତସ୍ସେୱ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ନ ଅସୁଦ୍ଧସଞ୍ଞିସ୍ସ, ତସ୍ସ ପନ ଦିଟ୍ଠଂ ସୁତନ୍ତି ମୁସାୱାଦାଦିପଚ୍ଚୟା ଲହୁକାପତ୍ତି ଏୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯଦି ପନ ସୋ ତସ୍ମିଂ ସୁଦ୍ଧଦିଟ୍ଠିଚାୱନାଧିପ୍ପାୟୋପି ଦିଟ୍ଠଂ ରହୋନିସଜ୍ଜାଦିମତ୍ତମେୱ ୱଦତି, ଅଦିଟ୍ଠଂ ପନ ମଗ୍ଗେନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପାଦନାଦିପାରାଜିକୱତ୍ଥୁଂ ୱା “ଅସ୍ସମଣୋସୀ”ତିଆଦିକଂ ୱା ନ ୱଦତି, ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଅଧିକଂ ୱଦନ୍ତସ୍ସ ପନ ଆପତ୍ତିୟେୱ “ଅଦିଟ୍ଠଂ ଦିଟ୍ଠ”ନ୍ତି (ପାରା। ୩୮୬-୩୮୭) ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଯୋ ପନ ଦିଟ୍ଠେନ ରହୋନିସଜ୍ଜାଦିନା ପଠମପାରାଜିକେନ ଅସୁଦ୍ଧସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ଚାୱନାଧିପ୍ପାୟୋ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ଅଜ୍ଝାପଜ୍ଜନ୍ତୋ “ଦିଟ୍ଠୋ”ତି ୱା “ସୁତୋ”ତି ୱା ଆଦିଂ ୱଦତି, ତସ୍ସାପି ନ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ ଅସୁଦ୍ଧେ ଅସୁଦ୍ଧଦିଟ୍ଠିତାୟାତି କେଚି ୱଦନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେ ପନ “ଯେନ ପାରାଜିକେନ ଚୋଦେତି, ତେନ ସୁଦ୍ଧସଞ୍ଞାଭାୱା ଆପତ୍ତିୟେୱା”ତି ୱଦନ୍ତି, ଇଦଂ ଯୁତ୍ତଂ। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଦୁଟ୍ଠଦୋସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) “ଯେନ ପାରାଜିକେନ ଚୋଦେତି, ତଂ ‘ଅୟଂ ଅନଜ୍ଝାପନ୍ନୋ’ତି ଞତ୍ୱା ଚାୱନାଧିପ୍ପାୟେନ…ପେ… ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ”ତି। ଇମିନା ନୟେନ ସୁତାଦିମୂଲକେସୁପି ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ଆଗତେସୂତି ଓମସୱାଦାଦୀସୁ ଆଗତେସୁ। ଅୱସ୍ସୁତୋତି ତୀହିପି ଦ୍ୱାରେହି ପାରାଜିକୱତ୍ଥୁଭୂତଦୁଚ୍ଚରିତାନୁୱସ୍ସନେନ ତିନ୍ତୋ। କସମ୍ବୁଜାତୋତି କଚୱରଭୂତୋ, ନିସ୍ସାରୋତି ଅତ୍ଥୋ।

କୋଣ୍ଠୋତି ଚୋରୋ, ଦୁସ୍ସୀଲୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଜେଟ୍ଠବ୍ବତିକୋତି କାଳକଣ୍ଣିଦେୱୀୱତେ ନିୟୁତ୍ତୋ ତିତ୍ଥିୟୋତି ୱଦତି, ସା କିର କାଳକଣ୍ଣିସିରିଦେୱିୟା ଜେଟ୍ଠାତି ୱୁତ୍ତା। ଯଦଗ୍ଗେନାତି ଯେନ କାରଣେନ, ଯତ୍ତକେନାତି ଅତ୍ଥୋ । ତଦଗ୍ଗେନାତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନୟୋ। ନୋ କପ୍ପେତୀତିଆଦି ୱେମତିକଭାୱଦୀପନତ୍ଥମେୱ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ମହାପଦୁମତ୍ଥେରସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

୩୮୯।ଏତ୍ଥାତି ଚୋଦନାୟଂ। ତଜ୍ଜନୀୟାଦିକମ୍ମଂ କରିସ୍ସାମୀତିଆପତ୍ତିୟା ଚୋଦେନ୍ତସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାୟୋ କମ୍ମାଧିପ୍ପାୟୋ ନାମ। ପରିୱାସଦାନାଦିକ୍କମେନ ଆପତ୍ତିତୋ ୱୁଟ୍ଠାପେତୁଂ ଆପତ୍ତିୟା ଚୋଦେନ୍ତସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାୟୋ ୱୁଟ୍ଠାନାଧିପ୍ପାୟୋ। ଉପୋସଥଂ, ପୱାରଣଂ ୱା ସଙ୍ଘେ କାତୁଂ ଅଦାନତ୍ଥାୟ ଆପତ୍ତିୟା ଚୋଦୟତୋ ଅଧିପ୍ପାୟୋ ଉପୋସଥପୱାରଣଟ୍ଠପନାଧିପ୍ପାୟୋ। ଅସମ୍ମୁଖା…ପେ… ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଅନୁଦ୍ଧଂସେନ୍ତସ୍ସପି ଅକ୍କୋସନ୍ତସ୍ସପି ଦୁକ୍କଟଂ।

ସଙ୍ଖେପେୱାତି ସବ୍ବାସୁ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ। ଉପୋସଥପୱାରଣାନଂ ଞତ୍ତିକମ୍ମଭାୱତୋ ଞତ୍ତିୟା ୱତ୍ତମାନାୟ ଏୱ ଉପୋସଥପୱାରଣଟ୍ଠପନଂ ହୋତି, ନ ନିଟ୍ଠିତାୟ, ସା ଚ ୟ୍ୟ-କାରେ ପତ୍ତେ ନିଟ୍ଠିତା ନାମ ହୋତୀତି ଆହ “ୟ୍ୟ-କାରେ ପତ୍ତେ ନ ଲବ୍ଭତୀ”ତି।

ଅନୁପାସକୋତି ଉପାସକୋପି ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ନ ହୋତି ସରଣଗମନସ୍ସାପି ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧତ୍ତାତି ୱଦନ୍ତି। “ଅନୋଦିସ୍ସ ଧମ୍ମଂ କଥେନ୍ତସ୍ସା”ତି ଇମିନା ଓଦିସ୍ସ କଥେନ୍ତେନ ଓକାସଂ କାରେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଆପତ୍ତିଂ ଦେସେତ୍ୱାତି ଓକାସାକାରାପନାପତ୍ତିଂ ଦେସେତ୍ୱା। ଯଂ ଚୋଦେତି, ତସ୍ସ ଉପସମ୍ପନ୍ନୋତି ସଙ୍ଖ୍ୟୁପଗମନଂ, ତସ୍ମିଂ ସୁଦ୍ଧସଞ୍ଞିତା ୱେମତିକତା ୱା, ଯେନ ପାରାଜିକେନ ଚୋଦେତି, ତସ୍ସ ଦିଟ୍ଠାଦିୱସେନ ଅମୂଲକତା, ଚାୱନାଧିପ୍ପାୟେନ “ତ୍ୱଂ ପାରାଜିକୋ”ତିଆଦିନା ନିୟମେତ୍ୱା ସମ୍ମୁଖା ଚୋଦନା ଚୋଦାପନା, ତସ୍ସ ତଙ୍ଖଣୱିଜାନନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ପଠମଦୁଟ୍ଠଦୋସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଦୁତିୟଦୁଟ୍ଠଦୋସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୯୧। ନୱମେ ମେତ୍ତିୟଂ ଭିକ୍ଖୁନିନ୍ତି ଲିଙ୍ଗନାସନାୟ ନାସିତାୟପି ତସ୍ସା ଭୂତପୁବ୍ବୱୋହାରଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞଭାଗସ୍ସାତି ଥେରସ୍ସ ମନୁସ୍ସଜାତିଭିକ୍ଖୁଭାୱତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ତିରଚ୍ଛାନଜାତିଛଗଲକଭାୱସଙ୍ଖାତସ୍ସ କୋଟ୍ଠାସସ୍ସ। ଇଦନ୍ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଅୟଂ ଛଗଲକୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞଭାଗୋତି ଯଥାୱୁତ୍ତତିରଚ୍ଛାନଜାତିଛଗଲକଭାୱସଙ୍ଖାତୋ ଅଞ୍ଞୋ କୋଟ୍ଠାସୋ, ଅଞ୍ଞଭାଗସ୍ସ ଇଦନ୍ତି ଅଞ୍ଞଭାଗିୟନ୍ତି ପଠମୱିଗ୍ଗହସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞଭାଗମସ୍ସତ୍ଥୀତି ଦୁତିୟୱିଗ୍ଗହସ୍ସ, ଦ୍ୱୀହିପି ଛଗଲକୋୱ ୱୁତ୍ତୋ। ଇଦାନି ଦ୍ୱୀହିପି ୱିଗ୍ଗହେହି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ “ଯୋ ହି ସୋ”ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଯୋ ହି ସୋ ଛଗଲକୋ ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭାଗସ୍ସ ହୋତୀତି ଚ ଅଞ୍ଞଭାଗିୟସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଲଭତୀତି ଚ ଯୋଜନା। ଦୁତିୟୱିଗ୍ଗହସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ “ସୋ ୱା”ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଧିକରଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥାପି ଯୋ ହି ସୋ “ଦବ୍ବୋ ମଲ୍ଲପୁତ୍ତୋ ନାମା”ତି ଛଗଲକୋ ୱୁତ୍ତୋ, ସୋତି ଆନେତ୍ୱା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ତଞ୍ହି ସନ୍ଧାୟାତି “ଦବ୍ବୋ”ତି ନାମକରଣସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଭୂତଂ ଛଗଲକଂ ସନ୍ଧାୟ। ତେ ଭିକ୍ଖୂତି ତେ ଅନୁୟୁଞ୍ଜନ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ। ଆପତ୍ତିୟାପି ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନତ୍ତା “ପୁଗ୍ଗଲାନଂଯେୱ ଲେସା”ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୩୯୩।ଯା ଚ ସା ଅୱସାନେ…ପେ… ଚୋଦନା ୱୁତ୍ତାତି “ଭିକ୍ଖୁ ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ଅଜ୍ଝାପଜ୍ଜନ୍ତୋ ଦିଟ୍ଠୋ ହୋତି ସଙ୍ଘାଦିସେସେ ସଙ୍ଘାଦିସେସଦିଟ୍ଠି ହୋତି, ତଞ୍ଚେ ପାରାଜିକେନ ଚୋଦେତୀ”ତିଆଦିଂ (ପାରା। ୪୦୭) ଚୋଦନାଭେଦଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ସତ୍ତନ୍ନମ୍ପି ଆପତ୍ତୀନଂ ପଚ୍ଚେକଂ ପାରାଜିକତ୍ତାଦିସାମଞ୍ଞେପି ମେଥୁନାଦିନ୍ନାଦାନାଦିୱତ୍ଥୁତୋ, ରାଗଦୋସତ୍ତାଦିସଭାୱତୋ ଚ ୱିସଭାଗତାପି ଅତ୍ଥୀତି ଆହ “ଯସ୍ମା ପନ… ପେ… ନ ହୋତୀ”ତି।

ୱୁତ୍ତନୟେନେୱାତି “ସଭାଗୱିସଭାଗୱତ୍ଥୁତୋ”ତିଆଦିନା (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୯୩) ୱୁତ୍ତନୟେନ। କମ୍ମଲକ୍ଖଣଂ, ତଂମନସିକାରୋ ଚ ଅୱିପନ୍ନକମ୍ମସ୍ସ ନିମିତ୍ତତୋ ଫଲୂପଚାରେନ କମ୍ମନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଆହ “ତଂ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋ”ତି। ପରିୱାସାଦିଂ ନିସ୍ସାୟ ମାନତ୍ତାଦୀନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜନତୋ “ପୁରିମଂ ପୁରିମ”ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

୩୯୫।ସୱତ୍ଥୁକଂ କତ୍ୱାତି ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା। ଦୀଘାଦିନୋତି ଦୀଘରସ୍ସାଦିଲିଙ୍ଗସ୍ସ। ଦିଟ୍ଠାଦିନୋତି ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବାଦିନୋ।

୪୦୮।ଏୱଂ ତଥାସଞ୍ଞୀତି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ମେଥୁନାଦିକିରିୟଂ ଦିସ୍ୱା “ଅୟଂ ସୋ”ତି ଏୱଂ ତଥାସଞ୍ଞୀ। ଅଙ୍ଗାନି ପଠମଦୁଟ୍ଠଦୋସେ ୱୁତ୍ତସଦିସାନି, ଇଧ ପନ କିଞ୍ଚିଦେସଂ ଲେସମତ୍ତଂ ଉପାଦିୟନା ଅଧିକା।

ଦୁତିୟଦୁଟ୍ଠଦୋସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ପଠମସଙ୍ଘଭେଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୧୦। ଦସମେ ବହୂନନ୍ତି ଦୁବ୍ବଲତାୟ ଅରଞ୍ଞାଦିସେୱାୟ ଚିତ୍ତଂ ସମାହିତଂ କାତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତାନଂ। ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତକିରିୟାୟ ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାୱେ ବୁଦ୍ଧୱଚନଗ୍ଗହଣଧାରଣାଦିସଙ୍ଖାତଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନପଦମେୱ ପରମଂ ଅସ୍ସ, ନ ମଗ୍ଗଲାଭୋତି ପଦପରମୋ। ଅଭିସମ୍ମୁଣିତ୍ୱାତି ନିପ୍ଫାଦେତ୍ୱା। ଧମ୍ମତୋ ଅପେତଂ ଉଦ୍ଧମ୍ମଂ। ପଟିକ୍ଖିତ୍ତମେୱାତି “ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅସେନାସନିକେନ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତବ୍ବ”ନ୍ତି (ମହାୱ। ୨୦୪) ୱଚନତୋ ୱୁତ୍ତଂ, ଇଦମେୱ ୱଚନଂ ସନ୍ଧାୟ ପାଳିୟମ୍ପି “ଅଟ୍ଠ ମାସେ”ତିଆଦି (ପାରା। ୪୦୯) ୱୁତ୍ତଂ।

ତୀହି କୋଟୀହୀତି ଅସୁଦ୍ଧମୂଲେହି। ଏତ୍ଥ ଚ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଚତୂସୁ କୁଲେସୁ ପକ୍କପିଣ୍ଡିୟାଲୋପଭୋଜନନିସ୍ସିତତାୟ, ମଚ୍ଛମଂସଭୋଜନୱିରହିତସ୍ସ ଚ କୁଲସ୍ସ ଦୁଲ୍ଲଭତାୟ ତତ୍ଥ ଲଦ୍ଧେସୁ ଭତ୍ତବ୍ୟଞ୍ଜନେସୁ ମଚ୍ଛମଂସସଂସଗ୍ଗସଙ୍କାୟ, ଦୁନ୍ନିୱାରଣତାୟ ଚ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସରୀରୟାପନମ୍ପି ନ ସିୟାତି ଭଗୱତା ମଚ୍ଛମଂସଂ ସବ୍ବଥା ଅପ୍ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତୀହି କୋଟୀହି ଅପରିସୁଦ୍ଧମେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ଯଦି ହି ତଂ ଭଗୱା ସବ୍ବଥା ପଟିକ୍ଖିପେୟ୍ୟ, ଭିକ୍ଖୂ ମରମାନାପି ମଚ୍ଛାଦିସଂସଗ୍ଗସଙ୍କିତଂ ଭତ୍ତଂ ନ ଭୁଞ୍ଜେୟ୍ୟୁଂ, ତତୋ ତଣ୍ଡୁଲଧଞ୍ଞାଦିଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ନିଦହିତ୍ୱା ସୟଂ ପଚିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ତଦୁପକରଣଭୂତଂ ଦାସିଦାସଂ, ଉଦୁକ୍ଖଲମୁସଲାଦିକଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପତ୍ତାଦି ୱିୟ ଅୱସ୍ସଂ ଗହେତୁଂ ଅନୁଜାନିତବ୍ବଂ ସିୟାତି ତିତ୍ଥିୟାନଂ ୱିୟ ଗହଟ୍ଠାୱାସୋ ଏୱ ସିୟା, ନ ଭିକ୍ଖୁଆୱାସୋତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଜାଲଂ ମଚ୍ଛବନ୍ଧନଂ। ୱାଗୁରା ମିଗବନ୍ଧନୀ। କପ୍ପତୀତି ଯଦି ତେସଂ ୱଚନେନ ସଙ୍କା

ନ ଵଟ୍ଟତି, ଵଟ୍ଟତି, ନ ତଂ ଵଚନଂ ଲେସକପ୍ପଂ କାତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ତେନେଵ ଵକ୍ଖତି ‘‘ଯତ୍ଥ ଚ ନିବ୍ବେମତିକୋ ହୋତି, ତଂ ସବ୍ବଂ କପ୍ପତୀ’’ତି।

ପଵତ୍ତମଂସନ୍ତି ଆପଣାଦୀସୁ ପଵତ୍ତଂ ଵିକ୍କାୟିକଂ ମତମଂସଂ। ଭିକ୍ଖୂନଂୟେଵ ଅତ୍ଥାୟ ଅକତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅଟ୍ଠାନପ୍ପଯୁତ୍ତୋ ଏଵ-ସଦ୍ଦୋ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅତ୍ଥାୟ ଅକତମେଵାତି ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଚ ମଙ୍ଗଲାଦୀନଞ୍ଚାତି ମିସ୍ସେତ୍ଵା କତମ୍ପି ନ ଵଟ୍ଟତୀତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। କେଚି ପନ ଯଥାଠିତଵସେନ ଅଵଧାରଣଂ ଗହେତ୍ଵା ‘‘ଵଟ୍ଟତୀ’’ତି ଵଦନ୍ତି, ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ। ‘‘ଵଟ୍ଟ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି।

କପ୍ପନ୍ତି ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟକପ୍ପଂ, ‘‘ଆୟୁକପ୍ପ’’ନ୍ତିପି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ୨।୪୧୦) କେଚି। ମହାକପ୍ପସ୍ସ ହି ଚତୁତ୍ଥଭାଗୋ ଅସଙ୍ଖ୍ୟେୟ୍ୟକପ୍ପୋ, ତତୋ ଵୀସତିମୋ ଭାଗୋ ସଙ୍ଘଭେଦକସ୍ସ ଆୟୁକପ୍ପନ୍ତି ଵଦନ୍ତି, ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ କପ୍ପଟ୍ଠକଥାୟ ନ ସମେତି ‘‘କପ୍ପଵିନାସେ ଏଵ ମୁଚ୍ଚତୀ’’ତିଆଦି (ଵିଭ। ଅଟ୍ଠ। ୮୦୯) ଵଚନତୋ। ବ୍ରହ୍ମଂ ପୁଞ୍ଞନ୍ତି ସେଟ୍ଠଂ ପୁଞ୍ଞଂ। କପ୍ପଂ ସଗ୍ଗମ୍ହୀତି ଏତ୍ଥ ପଟିସନ୍ଧିପରମ୍ପରାୟ କପ୍ପଟ୍ଠତା ଵେଦିତବ୍ବା।

୪୧୧।ଲଦ୍ଧିନାନାସଂଵାସକେନାତି ଉକ୍ଖିତ୍ତାନୁଵତ୍ତକଭାଵେନ ଭାଵପ୍ପଧାନତ୍ତା ନିଦ୍ଦେସସ୍ସ। କମ୍ମନାନାସଂଵାସକେନାତି ଉକ୍ଖିତ୍ତଭାଵେନ। ‘‘ଭେଦାୟ ପରକ୍କମେୟ୍ୟା’’ତି ଵିସୁଂ ଵୁତ୍ତତ୍ତା ଭେଦନସଂଵତ୍ତନିକସ୍ସ ଅଧିକରଣସ୍ସ ସମାଦାୟ ପଗ୍ଗଣ୍ହନତୋ ପୁବ୍ବେପି ପକ୍ଖପରିୟେସନାଦିଵସେନ ସଙ୍ଘଭେଦାୟ ପରକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ସମନୁଭାସନକମ୍ମଂ କାତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। ଯୋପି ଚାୟଂ ସଙ୍ଘଭେଦୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

କମ୍ମେନାତି ଅପଲୋକନାଦିନା। ଉଦ୍ଦେସେନାତି ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସେନ। ଵୋହାରେନାତି ତାହି ତାହି ଉପପତ୍ତୀହି ‘‘ଅଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମୋ’’ତିଆଦିନା (ଅ। ନି। ୩।୧୦-୩୯, ୪୨; ଚୂଳଵ। ୩୫୨) ଵୋହାରେନ, ପରେସଂ ପଞ୍ଞାପନେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୁସାଵନାୟାତି ଅତ୍ତନୋ ଲଦ୍ଧିୟା ଗହଣତ୍ଥମେଵ ଅନୁ ପୁନପ୍ପୁନଂ କଣ୍ଣମୂଲେ ମନ୍ତସାଵନାୟ, କଥନେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସଲାକଗ୍ଗାହେନାତି ଏଵଂ ଅନୁସାଵନାୟ ତେସଂ ଚିତ୍ତଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭେତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ପକ୍ଖେ ପଵିଟ୍ଠଭାଵସ୍ସ ସଞ୍ଞାଣତ୍ଥଂ ‘‘ଗଣ୍ହଥ ଇମଂ ସଲାକ’’ନ୍ତି ସଲାକଗ୍ଗାହେନ। ଏତ୍ଥ ଚ କମ୍ମମେଵ, ଉଦ୍ଦେସୋ ଵା ସଙ୍ଘଭେଦେ ପଧାନଂ କାରଣଂ, ଵୋହାରାଦୟୋ ପନ ସଙ୍ଘଭେଦସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗାତି ଵେଦିତବ୍ବା। ଅବ୍ଭୁସ୍ସିତନ୍ତି ଅବ୍ଭୁଗ୍ଗତଂ। ଅଚ୍ଛେୟ୍ୟାତି ଵିହରେୟ୍ୟ।

‘‘ଲଜ୍ଜୀ ରକ୍ଖିସ୍ସତୀ’’ତି (ଵିସୁଦ୍ଧି। ୧।୪୨; ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୪୫) ଵଚନତୋ ଆପତ୍ତିଭୟେନ ଆରୋଚନଂ ଲଜ୍ଜୀନଂ ଏଵ ଭାରୋତି ଆହ ‘‘ଲଜ୍ଜୀହି ଭିକ୍ଖୂହୀ’’ତି, ଅଲଜ୍ଜିସ୍ସପି ଅନାରୋଚେନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତିୟେଵ। ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତୋ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଵିସୁଂ ଵିସୁଂ ଵଦନ୍ତାନଂ ଗଣନାୟ ଦୁକ୍କଟଂ। ପହୋନ୍ତେନାତି ଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥେନ, ଇଚ୍ଛନ୍ତେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଆପତ୍ତି ପନ ଅଦ୍ଧୟୋଜନବ୍ଭନ୍ତରେନେଵ ଅଗିଲାନସ୍ସ ଵସେନ ଵେଦିତବ୍ବା।

୪୧୬। ଛଡ୍ଡିୟାଦୀହି ଦୁକ୍କଟାଦିସବ୍ଭାଵଂ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ସଙ୍ଘାଦିସେସେନ ଅନାପତ୍ତୀ’’ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଅସ୍ସାତି ଦେଵଦତ୍ତସ୍ସ। ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ ସିକ୍ଖାପଦେ ସମନୁଭାସନକମ୍ମସ୍ସେଵ ଅଭାଵତୋ ‘‘ନ ହି ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଵୀତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସା’’ତି ଵୁତ୍ତଂ। ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତେନେଵ ହି ସମନୁଭାସନକମ୍ମଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ। ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତତୋତି ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖଵେ, ରୋମନ୍ଥକସ୍ସ ରୋମନ୍ଥନ’’ନ୍ତିଆଦିଂ (ଚୂଳଵ। ୨୭୩) ଉଦ୍ଦିସ୍ସାନୁଞ୍ଞାତଂ ସନ୍ଧାୟ ଵଦତି। ଅନାପତ୍ତିୟନ୍ତି ଅନାପତ୍ତିଵାରେ। ଆପତ୍ତିଂ ରୋପେତବ୍ବୋତି ସମନୁଭାସନାୟ ପାଚିତ୍ତିୟଆପତ୍ତିଂ ରୋପେତବ୍ବୋ। ଆପତ୍ତିୟେଵ ନ ଜାତାତି ସଙ୍ଘାଦିସେସାପତ୍ତି ନ ଜାତା ଏଵ।

‘‘ନ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜାମୀ’’ତି ସଞ୍ଞାୟ ଅଭାଵେନ ମୁଚ୍ଚନତୋ ସଞ୍ଞାଵିମୋକ୍ଖଂ। ସଚିତ୍ତକନ୍ତି ‘‘ନ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜାମୀ’’ତି ଜାନନଚିତ୍ତେନ ସଚିତ୍ତକଂ। ଯୋ ଵିସଞ୍ଞୀ ଵା ଭୀତୋ ଵା ଵିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଵା ‘‘ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବ’’ନ୍ତିପି, ‘‘କମ୍ମଂ କରିସ୍ସତୀ’’ତି ଵା ନ ଜାନାତି, ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଭେଦାୟ ପରକ୍କମନଂ, ଧମ୍ମକମ୍ମେନ ସମନୁଭାସନଂ, କମ୍ମଵାଚାପରିୟୋସାନଂ, ନ ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜାମୀତି ଚିତ୍ତେନ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ପଠମସଙ୍ଘଭେଦସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୧। ଦୁତିୟସଙ୍ଘଭେଦସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୪୧୮। ଏକାଦସମେ ଯସ୍ମା ଉବ୍ବାହିକାଦିସମ୍ମୁତିକମ୍ମଂ ବହୂନମ୍ପି କାତୁଂ ଵଟ୍ଟତି, ତସ୍ମା ‘‘ନ ହି ସଙ୍ଘୋ ସଙ୍ଘସ୍ସ କମ୍ମଂ କରୋତୀ’’ତି ଇଦଂ ନିଗ୍ଗହଵସେନ କତ୍ତବ୍ବକମ୍ମଂ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବଂ। ଅଙ୍ଗାନି ପନେତ୍ଥ ଭେଦାୟ ପରକ୍କମନଂ ପହାୟ ଅନୁଵତ୍ତନଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ଵା ହେଟ୍ଠା ଵୁତ୍ତସଦିସାନେଵ ଗହେତବ୍ବାନି।

ଦୁତିୟସଙ୍ଘଭେଦସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୨। ଦୁବ୍ବଚସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୪୨୪। ଦ୍ଵାଦସମେ ଵମ୍ଭନଵଚନନ୍ତି ଗରହଵଚନଂ। ସଟ-ସଦ୍ଦୋ ପତିତସଦ୍ଦେନ ସମାନତ୍ଥୋ, ତସ୍ସ ଚ ଵିସେସନସ୍ସ ପରନିପାତୋତି ଆହ ‘‘ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ପତିତଂ ତିଣକଟ୍ଠପଣ୍ଣ’’ନ୍ତି। କେନାପୀତି ଵାତାଦିସଦିସେନ ଉପଜ୍ଝାୟାଦିନା।

୪୨୬। ଚିତ୍ତପରିୟୋନାହୋ ଦଳ୍ହକୋଧୋଵ ଉପନାହୋ। ତତୋପି ବଲଵତରୋ ଦୁମ୍ମୋଚନୀୟୋ କୋଧାଭିସଙ୍ଗୋ। ଚୋଦକଂ ପଟିପ୍ଫରଣତାତି ଚୋଦକସ୍ସ ପଟିଵିରୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ଵା ଅଵଟ୍ଠାନଂ। ଚୋଦକଂ ଅପସାଦନାତି ଵାଚାୟ ଘଟ୍ଟନା। ପଚ୍ଚାରୋପନାତି ‘‘ତ୍ଵମ୍ପି ସାପତ୍ତିକୋ’’ତି ଚୋଦକସ୍ସ ଆପତ୍ତିଆରୋପନା। ପଟିଚରଣତାତି ପଟିଚ୍ଛାଦନତା। ଅପଦାନେନାତି ଅତ୍ତନୋ ଚରିୟାୟ। ନ ସମ୍ପାୟନତାତି ‘‘ଯଂ ତ୍ଵଂ ଚୋଦକୋ ଵଦେସି ‘ମୟା ଏସ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ ଦିଟ୍ଠୋ’ତି, ତ୍ଵଂ ତସ୍ମିଂ ସମୟେ କିଂ କରୋସି, ଅୟଂ କିଂ କରୋତି, କତ୍ଥ ଚ ତ୍ଵଂ ଅହୋସି, କତ୍ଥ ଅୟ’’ନ୍ତିଆଦିନା ନୟେନ ଚରିୟଂ ପୁଟ୍ଠେନ ସମ୍ପାଦେତ୍ଵା ଅକଥନଂ।

‘‘ଯସ୍ସ ସିୟା ଆପତ୍ତୀ’’ତି (ମହାଵ। ୧୩୪) ଇମିନା ନିଦାନଵଚନେନ ସବ୍ବାପି ଆପତ୍ତିୟୋ ସଙ୍ଗହିତାତି ଆହ ‘‘ଯସ୍ସ ସିୟା’’ତିଆଦି। ଅଙ୍ଗାନି ଚେତ୍ଥ ପଠମସଙ୍ଘଭେଦସଦିସାନି, ଅୟଂ ପନ ଵିସେସୋ ଯଥା ତତ୍ଥ ଭେଦାୟ ପରକ୍କମନଂ, ଇଧ ଅଵଚନୀୟକରଣତା ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ଦୁବ୍ବଚସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୩। କୁଲଦୂସକସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୪୩୧। ତେରସମେ କୀଟାଗିରୀତି ତସ୍ସ ନିଗମସ୍ସ ନାମଂ। ତଞ୍ହି ସନ୍ଧାୟ ପରତୋ ‘‘ନ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକେହି ଭିକ୍ଖୂହି କୀଟାଗିରିସ୍ମିଂ ଵତ୍ଥବ୍ବ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ, ଗାମନିଗମତୋ ଚ ପବ୍ବାଜନଂ, ନ ଜନପଦତୋ। ତେନ ପନ ଯୋଗତୋ ଜନପଦୋପି ‘‘କୀଟାଗିରି’’ଇଚ୍ଚେଵ ସଙ୍ଖ୍ୟଂ ଗତୋତି ଆହ ‘‘ଏଵଂନାମକେ ଜନପଦେ’’ତି।

ତତ୍ରାତି ସାଵତ୍ଥିୟଂ। ଧୁରଟ୍ଠାନେତି ଅଭିମୁଖଟ୍ଠାନେ, ଜେତଵନଦ୍ଵାରସମୀପେତି ଅତ୍ଥୋ। ଦ୍ଵୀହି ମେଘେହୀତି ଵସ୍ସିକେନ, ହେମନ୍ତିକେନ ଚାତି ଦ୍ଵୀହି ମେଘେହି। ଗଣାଚରିୟେହି ଛହି ଅଧିକତାୟ ‘‘ସମଧିକ’’ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ।

ଉଦକସ୍ସାତି ଅକପ୍ପିୟୋଦକସ୍ସ ‘‘କପ୍ପିୟୋଦକସିଞ୍ଚନ’’ନ୍ତି ଵିସୁଂ ଵକ୍ଖମାନତ୍ତା, ତଞ୍ଚ ‘‘ଆରାମାଦିଅତ୍ଥାୟ ରୁକ୍ଖରୋପନେ ଅକପ୍ପିୟଵୋହାରେସୁପି କପ୍ପିୟୋଦକସିଞ୍ଚନାଦି ଵଟ୍ଟତୀ’’ତି ଵକ୍ଖମାନତ୍ତା ଇଧାପି ଵିଭାଗଂ କତ୍ଵା କପ୍ପିୟୋଦକସିଞ୍ଚନାଦି ଵିସୁଂ ଦସ୍ସିତଂ। ଯଥା କୋଟ୍ଟନଖଣନାଦିକାୟିକକିରିୟାପି ଅକପ୍ପିୟଵୋହାରେ ସଙ୍ଗହିତା, ଏଵଂ ମାତିକାଉଜୁକରଣାଦିକପ୍ପିୟଵୋହାରେପୀତି ଆହ ‘‘ସୁକ୍ଖମାତିକାୟ ଉଜୁକରଣ’’ନ୍ତି। ଏତ୍ଥ ପୁରାଣପଣ୍ଣାଦିହରଣମ୍ପି ସଙ୍ଗୟ୍ହତି। ମହାପଚ୍ଚରିୟଵାଦୋଵ ପମାଣତ୍ତା ପଚ୍ଛା ଵୁତ୍ତୋ। ଅକପ୍ପିୟଵୋହାରେପି ଏକଚ୍ଚଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ନ କେଵଲଞ୍ଚ ସେସ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ। ଯଂକିଞ୍ଚି ମାତିକନ୍ତି ସୁକ୍ଖଂ ଵା ଅସୁକ୍ଖଂ ଵା। ତତ୍ଥାତି ଆରାମାଦିଅତ୍ଥାୟ ରୁକ୍ଖରୋପନେ। ତଥାତି କପ୍ପିୟଵୋହାରପରିୟାୟାଦୀହି ଗନ୍ଥାପନଂ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ। ଇମିନା ଚ କୁଲସଙ୍ଗହତ୍ଥାୟ ଗନ୍ଥାପନାଦିପି ନ ଵଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଵତ୍ଥୁପୂଜନତ୍ଥାୟ ସୟଂ ଗନ୍ଥନଂ କସ୍ମା ନ ଵଟ୍ଟତୀତି ଚୋଦେନ୍ତୋ ‘‘ନନୁ ଚା’’ତିଆଦିମାହ। ଯଥା ଆରାମାଦିଅତ୍ଥଂ କପ୍ପିୟପଥଵିୟଂ ସୟଂ ରୋପେତୁମ୍ପି ଵଟ୍ଟତି, ତଥା ଵତ୍ଥୁପୂଜନତ୍ଥାୟ ସୟଂ ଗନ୍ଥନମ୍ପି କସ୍ମା ନ ଵଟ୍ଟତୀତି

ଚୋଦକସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ୱୁତ୍ତନ୍ତିଆଦି ପରିହାରୋ। ଅଥ ‘‘ନ ପନ ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟ’’ନ୍ତି କସ୍ମା ୱଦତି? ମହାପଚ୍ଚରିଆଦୀସୁ ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହି ପମାଣମେୱାତି ନାୟଂ ୱିରୋଧୋ, ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ଅୱୁତ୍ତସ୍ସ ସୟଂ ରୋପନସ୍ସ ତତ୍ଥେୱ ୱୁତ୍ତେନ ଉଦକସିଞ୍ଚନେନ ସହ ସଂସନ୍ଦନନୟଦସ୍ସନମୁଖେନ ପମାଣମେୱାତି ପତିଟ୍ଠାପେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ମଞ୍ଜେଟ୍ଠୁପ୍ପାସୀ’’ତି ପଦଂ ‘‘ତଂ କଥ’’ନ୍ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥାୟଂ ଅଧିପ୍ପାୟୋ – କିଞ୍ଚାପି ମହାଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ସୟଂ ରୋପନଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ, କପ୍ପିୟୋଦକସ୍ସ ସୟଂ ଆସିଞ୍ଚନଂ ୱୁତ୍ତମେୱ, ତସ୍ମା ଯଥା ଆରାମାଦିଅତ୍ଥାୟ କପ୍ପିୟୋଦକଂ ସୟଂ ସିଞ୍ଚିତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ତଥା ୱତ୍ଥୁପୂଜନତ୍ଥାୟ ଗନ୍ଥନମ୍ପି କସ୍ମା ନ ୱଟ୍ଟତୀତି। ତମ୍ପି ନ ୱିରୁଜ୍ଝତୀତି ଯଦେତଂ ୱତ୍ଥୁପୂଜନତ୍ଥାୟପି ଗନ୍ଥନାଦିଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଆରାମାଦିଅତ୍ଥାୟ ସୟଂ ରୋପନସିଞ୍ଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତମ୍ପି ପାଠଇୟା ସଂସନ୍ଦନତୋ ପୁବ୍ବାପରଂ ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି।

ତଂ କଥଂ ନ ୱିରୁଜ୍ଝତୀତି ଆହ ‘‘ତତ୍ର ହୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ରାତି ରୋପନସିଞ୍ଚନୱିସୟେ। ପୁପ୍ଫାଦୀହି କୁଲସଙ୍ଗହପ୍ପସଙ୍ଗେ ‘‘ମାଲାୱଚ୍ଛ’’ନ୍ତି ୱିସେସିତତ୍ତା କୁଲସଙ୍ଗହତ୍ଥମେୱ ରୋପନଂ ଅଧିପ୍ପେତନ୍ତି ୱିଞ୍ଞାୟତୀତି ଆହ ‘‘ମାଲାୱଚ୍ଛନ୍ତି ୱଦନ୍ତୋ’’ତିଆଦି। ଏତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ‘‘ମାଲାୱଚ୍ଛଂ ରୋପେନ୍ତିପି ରୋପାପେନ୍ତିପି, ସିଞ୍ଚନ୍ତିପି ସିଞ୍ଚାପେନ୍ତିପୀ’’ତି ଏତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ପନାତି ଆରାମାଦିଅତ୍ଥାୟ ମାଲାୱଚ୍ଛାଦୀନଂ ରୋପନେ ପନ। ପରିୟାୟୋତି ସୟଂକରଣକାରାପନସଙ୍ଖାତୋ ପରିୟାୟୋ ୱୋହାରୋ ଅତ୍ଥୱିସେସୋତି ଅତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥି ଉପଲବ୍ଭତି , କୁଲସଙ୍ଗହତ୍ଥତ୍ତାଭାୱାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଏୱମେତ୍ଥ ପରିୟାୟସଦ୍ଦସ୍ସ କରଣକାରାପନୱସେନ ଅତ୍ଥେ ଗୟ୍ହମାନେ ‘‘ଗନ୍ଥେନ୍ତିପି ଗନ୍ଥାପେନ୍ତିପୀ’’ତି ପାଠଇୟଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଗନ୍ଥନଗନ୍ଥାପନଂ ଠପେତ୍ୱା ଯଂ ପରତୋ ‘‘ଏୱଂ ଜାନ, ଏୱଂ କତେ ସୋଭେୟ୍ୟା’’ତିଆଦିକପ୍ପିୟୱଚନେହି ଗନ୍ଥାପନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ଦୋସାଭାୱୋ ସମତ୍ଥିତୋ ହୋତି, ‘‘ଗନ୍ଥେହୀ’’ତି ଆଣତ୍ତିୟା କାରାପନସ୍ସେୱ ଗନ୍ଥାପନନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା। ତତ୍ଥ ପରିୟାୟଂ ଇଧ ଚ ପରିୟାୟାଭାୱଂ ଞତ୍ୱାତି ତତ୍ଥ ‘‘ମାଲାୱଚ୍ଛଂ ରୋପେନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀସୁ ‘‘ମାଲାୱଚ୍ଛ’’ନ୍ତି କୁଲସଙ୍ଗହତ୍ଥତାସୂଚନକସ୍ସ ୱିସେସନସ୍ସ ସବ୍ଭାୱତୋ କରଣକାରାପନସଙ୍ଖାତପରିୟାୟସବ୍ଭାୱଂ। ଇଧ ‘‘ଗନ୍ଥେନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀସୁ ତଥାୱିଧୱିସେସୱଚନାଭାୱତୋ ତସ୍ସ ପରିୟାୟସ୍ସ ଅଭାୱଞ୍ଚ ଞତ୍ୱା। ତଂ ସୁୱୁତ୍ତମେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା।

ସବ୍ବଂ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଆଗତନୟେନେୱ ରୋପନାଦି, ଗନ୍ଥାପନାଦି ଚ ସବ୍ବଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନ ହେତ୍ଥ ସନ୍ଦେହୋ କାତବ୍ବୋତି ନିଗମେତି।

ହରଣାଦୀସୂତି ୱତ୍ଥୁପୂଜନତ୍ଥାୟ ହରଣାଦୀସୁ। କୁଲିତ୍ଥିଆଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ହରଣତୋତି କୁଲିତ୍ଥିଆଦୀନଂ ହରଣସ୍ସେୱ ୱିସେସେତ୍ୱା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତେନାହ ‘‘ହରଣାଧିକାରେ ହୀ’’ତିଆଦି। ମଞ୍ଜରୀତି ପୁପ୍ଫଗୋଚ୍ଛଂ। ୱଟଂସକୋତି କଣ୍ଣସ୍ସ ଉପରି ପିଳନ୍ଧନତ୍ଥଂ କତପୁପ୍ଫୱିକତି , ସୋ ଚ ‘‘ୱଟଂସୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। କଣ୍ଣିକାତି ବହୂନଂ ପୁପ୍ଫାନଂ ୱା ମାଲାନଂ ୱା ଏକତୋ ବନ୍ଧିତସ୍ସ ନାମଂ, ‘‘କଣ୍ଣାଭରଣ’’ନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ହାରସଦିସନ୍ତି ମୁତ୍ତାହାରସଦିସଂ।

କପ୍ପିୟେନାତି କପ୍ପିୟୋଦକେନ। ତେସଂୟେୱ ଦ୍ୱିନ୍ନନ୍ତି କୁଲଦୂସନପରିଭୋଗାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ। ଦୁକ୍କଟନ୍ତି କୁଲସଙ୍ଗହତ୍ଥାୟ ସୟଂ ସିଞ୍ଚନେ, କପ୍ପିୟୱୋହାରେନ ୱା ଅକପ୍ପିୟୱୋହାରେନ ୱା ସିଞ୍ଚାପନେ ଚ ଦୁକ୍କଟଂ, ପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ପନ ସୟଂ ସିଞ୍ଚନେ, ଅକପ୍ପିୟୱୋହାରେନ ସିଞ୍ଚାପନେ ଚ ଦୁକ୍କଟଂ। ପୟୋଗବହୁଲତାୟାତି ସୟଂ କରଣେ, କାୟପୟୋଗସ୍ସ କାରାପନେ ଚ ୱଚୀପୟୋଗସ୍ସ ଚ ବହୁତ୍ତେନ।

ଗନ୍ଥେନ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ଦାମଂ ଗନ୍ଥିମଂ। ଏସେୱ ନୟୋ ସେସେସୁପି। ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱତ୍ଥୁପୂଜନତ୍ଥାୟପି ନ ୱଟ୍ଟତି, ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱଟ୍ଟତୀତି ୱତ୍ଥୁପୂଜନତ୍ଥାୟ ୱଟ୍ଟତି, କୁଲସଙ୍ଗହତ୍ଥାୟ ପନ କପ୍ପିୟୱୋହାରେନ କାରାପେନ୍ତସ୍ସାପି ଦୁକ୍କଟମେୱ।

ନୀପପୁପ୍ଫଂ ନାମ କଦମ୍ବପୁପ୍ଫଂ। ପୁରିମନୟେନେୱାତି ‘‘ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ୱା’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତନୟେନ।

କଦଲିକ୍ଖନ୍ଧମ୍ହୀତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତଂ ସବ୍ବମେୱ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ତଂ ଅତିଓଳାରିକମେୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ସବ୍ବତ୍ଥ କରଣେ, ଅକପ୍ପିୟୱଚନେନ କାରାପନେ ଚ ଦୁକ୍କଟମେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ପୁପ୍ଫୱିଜ୍ଝନତ୍ଥଂ କଣ୍ଟକଂ ବନ୍ଧିତୁମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଇମସ୍ସ ଉପଲକ୍ଖଣତ୍ତା ପୁପ୍ଫଦାମୋଲମ୍ବନାଦିଅତ୍ଥାୟ ରଜ୍ଜୁବନ୍ଧନାଦିପି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି କେଚି ୱଦନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେ ପନ ‘‘ପୁପ୍ଫୱିଜ୍ଝନତ୍ଥଂ କଣ୍ଟକନ୍ତି ୱିସେସିତତ୍ତା ତଦତ୍ଥଂ କଣ୍ଟକମେୱ ବନ୍ଧିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠକଥାପମାଣେନା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ପୁପ୍ଫପଟିଚ୍ଛକଂ ନାମ ଦଣ୍ଡାଦୀହି କତଂ ପୁପ୍ଫାଧାନଂ, ଏତମ୍ପି ନାଗଦନ୍ତକମ୍ପି ସଛିଦ୍ଦକମେୱ ଗହେତବ୍ବଂ। ଅସୋକପିଣ୍ଡିୟାତି ଅସୋକସାଖାନଂ, ପୁପ୍ଫାନଂ ୱା ସମୂହେ। ଧମ୍ମରଜ୍ଜୁ ନାମ ଚେତିୟାଦୀନି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତେସଞ୍ଚ ରଜ୍ଜୁୟା ଚ ଅନ୍ତରା ପୁପ୍ଫପ୍ପୱେସନତ୍ଥାୟ ବନ୍ଧରଜ୍ଜୁ। ‘‘ସିଥିଲୱଟ୍ଟିତା ୱା ରଜ୍ଜୁୱଟ୍ଟିଅନ୍ତରେ ପୁପ୍ଫପ୍ପୱେସନତ୍ଥାୟ ଏୱଂ ବନ୍ଧା’’ତିପି ୱଦନ୍ତି।

ମତ୍ଥକଦାମନ୍ତି ଧମ୍ମାସନାଦିମତ୍ଥକଲମ୍ବକଦାମଂ। ତେସଂୟେୱାତି ଉପ୍ପଲାଦୀନଂ ଏୱ। ୱାକେନ ୱା ଦଣ୍ଡକେନ ୱାତି ପୁପ୍ଫନାଳଂ ଫାଲେତ୍ୱା ପୁପ୍ଫେନ ଏକାବଦ୍ଧଂ ଠିତୱାକେନ, ଦଣ୍ଡକେନ ଚ ଏକବନ୍ଧନେନେୱ, ଏତେନ ପୁପ୍ଫଂ ବୀଜଗାମେ ସଙ୍ଗହଂ ନ ଗଚ୍ଛତି ପଞ୍ଚସୁ ବୀଜେସୁ ଅପ୍ପୱିଟ୍ଠତ୍ତା ପଣ୍ଣଂ ୱିୟ, ତସ୍ମା କପ୍ପିୟଂ ଅକାରାପେତ୍ୱାପି କୋପନେ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି। ଯଞ୍ଚ ଛିନ୍ନସ୍ସାପି ମକୁଳଅସ୍ସ ୱିକସନଂ, ତମ୍ପି ଅତିତରୁଣସ୍ସ ଅଭାୱା ୱୁଦ୍ଧିଲକ୍ଖଣଂ ନ ହୋତି, ପରିଣତସ୍ସ ପନ ମକୁଳଅସ୍ସ ପତ୍ତାନଂ ସିନେହେ ପରିୟାଦାନଂ ଗତେ ୱିସୁଂଭାୱୋ ଏୱ ୱିକାସୋ, ତେନେୱ ଛିନ୍ନମକୁଳଅୱିକାସୋ ଅଚ୍ଛିନ୍ନମକୁଳଅୱିକାସତୋ ପରିହୀନୋ , ମିଲାତୟୁତ୍ତୋ ୱା ଦିସ୍ସତି। ଯଞ୍ଚ ମିଲାତସ୍ସ ଉଦକସଞ୍ଞୋଗେ ଅମିଲାନତାପଜ୍ଜନଂ, ତମ୍ପି ତମ୍ବୁଲପଣ୍ଣାଦୀସୁ ସମାନନ୍ତି ୱୁଦ୍ଧିଲକ୍ଖଣଂ ନ ହୋତି, ପାଠଇଅଟ୍ଠକଥାଦୀସୁ ଚ ନ କତ୍ଥଚି ପୁପ୍ଫାନଂ କପ୍ପିୟକରଣଂ ଆଗତଂ, ତସ୍ମା ପୁପ୍ଫଂ ସବ୍ବଥା ଅବୀଜମେୱାତି ୱିଞ୍ଞାୟତି, ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ‘‘ପସିବ୍ବକେ ୱିୟା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପୁପ୍ଫପସିବ୍ବକେ ୱା ପସିବ୍ବକସଦିସବନ୍ଧେ ୱା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଚୀୱରେ ୱା ପକ୍ଖିପିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ସିଦ୍ଧଂ। ବନ୍ଧିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ରଜ୍ଜୁଆଦୀହି ବନ୍ଧନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ପୁପ୍ଫସ୍ସେୱ ପନ ଅଚ୍ଛିନ୍ନଦଣ୍ଡୱାକେହି ବନ୍ଧିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ଏୱ।

ପୁପ୍ଫପଟେଚ ଦଟ୍ଠବ୍ବନ୍ତି ପୁପ୍ଫପଟଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଦୀଘତୋ ପୁପ୍ଫଦାମସ୍ସ ହରଣପଚ୍ଚାହରଣୱସେନ ପୂରଣଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ତିରିୟତୋ ହରଣଂ ପନ ୱାୟିମଂ ନାମ ହୋତି, ନ ପୂରିମଂ। ‘‘ପୁରିମଟ୍ଠାନଂ ଅତିକ୍କାମେତୀ’’ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପୁରିମଂ ପୁପ୍ଫକୋଟିଂ ଫୁସାପେତ୍ୱା ୱା ଅଫୁସାପେତ୍ୱା ୱା ପରିକ୍ଖିପନୱସେନ ପନ ଅତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତିୟେୱ। ବନ୍ଧିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ପୁପ୍ଫରହିତାୟ ସୁତ୍ତୱାକକୋଟିୟା ବନ୍ଧିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ‘‘ଏକୱାରଂ ହରିତ୍ୱା ୱା ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱା’’ତି ଇଦଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତଚେତିୟାଦିପରିକ୍ଖେପଂ, ପୁପ୍ଫପଟକରଣଞ୍ଚ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ।

ପରେହି ପୂରିତନ୍ତି ଦୀଘତୋ ପସାରିତଂ। ୱାୟିତୁନ୍ତି ତିରିୟତୋ ହରିତୁଂ, ତଂ ପନ ଏକୱାରମ୍ପି ନ ଲବ୍ଭତି। ପୁପ୍ଫାନି ଠପେନ୍ତେନାତି ଅଗନ୍ଥିତପୁପ୍ଫାନି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଫୁସାପେତ୍ୱାପି ଠପେନ୍ତେନ। ଘଟିକଦାମଓଲମ୍ବକୋତି ହେଟ୍ଠାଭାଗେ ଘଟିକାକାରୟୁତ୍ତୋ, ଦାରୁଘଟିକାକାରୋ ୱା ଓଲମ୍ବକୋ। ସୁତ୍ତମୟଂ ଗେଣ୍ଡୁକଂ ନାମ। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ଗନ୍ଥିମାଦୀସୁ ସବ୍ବତ୍ଥ।

ରେଚକନ୍ତି ଅଭିନୟଂ, ‘‘ଏୱଂ ନଚ୍ଚାହୀ’’ତି ନଟନାକାରଦସ୍ସନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ, ‘‘ଚକ୍କଂ ୱିୟ ଅତ୍ତାନଂ ଭମାପନ’’ନ୍ତିପି କେଚି। ଆକାସେୟେୱ କୀଳଅନ୍ତୀତି ‘‘ଅୟଂ ସାରୀ ଅସୁକପଦଂ ମୟା ନୀତା’’ତି ଏୱଂ ମୁଖେନେୱ ଉଭୋପି ୱଦନ୍ତା କୀଳଅନ୍ତି। ଜୂତଫଲକେତି ଜୂତମଣ୍ଡଲେ। ପାସକକୀଳଆୟାତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ତିୱଙ୍ଗୁଲପ୍ପମାଣାନଂ ଦାରୁଦନ୍ତାଦିମୟାନଂ ପାସକାନଂ ଚତୂସୁ ପସ୍ସେସୁ ଏକକାଦିୱସେନ ବିନ୍ଦୂନି କତ୍ୱା ଫଲକେ ଖିପିତ୍ୱା ଉପରିଭାଗେ ଦିଟ୍ଠବିନ୍ଦୂନଂ ୱସେନ ସାରିୟୋ ଅପନେତ୍ୱା କୀଳଅନକଜୂତକୀଳଆୟ।

ମଞ୍ଜଟ୍ଠି ନାମ ମଞ୍ଜଟ୍ଠରୁକ୍ଖସାରକସାୱଂ। ସଲାକହତ୍ଥନ୍ତି ନାଳଇକେରହୀରାଦୀନଂ କଲାପସ୍ସେତଂ ନାମଂ। ପାଠଇୟଂ ଥରୁସ୍ମିନ୍ତି ଖଗ୍ଗେ। ଉସ୍ସେଳଏନ୍ତୀତି ମୁଖେନ ଉସ୍ସେଳଅନସଦ୍ଦଂ ପମୁଞ୍ଚନ୍ତି, ମହନ୍ତଂ ଅବ୍ବତ୍ତସଦ୍ଦଂ ପୱତ୍ତେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପ୍ପୋଟେନ୍ତୀତି ଦ୍ୱିଗୁଣିତୱାମହତ୍ଥେ ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେନ ତାଳଏତ୍ୱା ସଦ୍ଦଂ କରୋନ୍ତି। ମୁଖଡିଣ୍ଡିମନ୍ତି ମୁଖଭେରୀ।

୪୩୨।ତେସନ୍ତି ସମାସେ ଗୁଣୀଭୂତାନି ପଚ୍ଚାନିପି ପରାମସତି। ବୋନ୍ଦୋତି ଲୋଲୋ, ମନ୍ଦଧାତୁକୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଭକୁଟିଂ କତ୍ୱାତି ଭମୁକଭେଦଂ କତ୍ୱା। ନେଲାତି ନିଦ୍ଦୋସା।

୪୩୩। ପାଠଇୟଂ ‘‘ସାରିପୁତ୍ତା’’ତି ଇଦଂ ଏକସେସନୟେନ ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନାନଂ ଉଭିନ୍ନଂ ଆଲପନଂ, ତେନେୱ ବହୁୱଚନନିଦ୍ଦେସୋ କତୋ।

୪୩୫।ଅଟ୍ଠାରସ ୱତ୍ତାନୀତି ‘‘ନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦୀନି ‘‘ନ ଭିକ୍ଖୂହି ସମ୍ପୟୋଜେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ପରିୟୋସାନାନି କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେ (ଚୂଳଅୱ। ୭) ଆଗତାନି ଅଟ୍ଠାରସ ୱତ୍ତାନି। ନ ପନ୍ନଲୋମାତି ନ ପତିତମାନଲୋମା, ଅନନୁକୂଲୱତ୍ତିନୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୩୭।ପରସନ୍ତକଂ ଦେତି ଦୁକ୍କଟମେୱାତି ୱିସ୍ସାସଗାହେନ ଦାନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟମ୍ପି ହୋତି ଏୱ।

ତଞ୍ଚ ଖୋ ୱତ୍ଥୁପୂଜନତ୍ଥାଯାତି ମାତାପିତୂନମ୍ପି ପୁପ୍ଫଂ ଦେନ୍ତେନ ୱତ୍ଥୁପୂଜନତ୍ଥାଯେୱ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ମଣ୍ଡନତ୍ଥାଯ ପନ ସିୱଲିଙ୍ଗାଦିପୂଜନତ୍ଥାଯାତି ଏୱକମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ''ଇମଂ ୱିକ୍କିଣିତ୍ୱା ଜୀୱିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ମାତାପିତୂନଂ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ସେସଞାତୀନଂ ପନ ତାୱକାଲିକମେୱ ଦାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଞାତିସାମଣେରେହେୱାତି ତେସଂ ଗିହିକମ୍ମପରିମୋଚନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଇତରେତି ଅଞ୍ଞାତକା, ତେହିପି ସାମଣେରେହି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାନଂ ୱତ୍ତସୀସେନ ହରିତବ୍ବଂ। ଚୂଳକନ୍ତି ଉପଡ୍ଢଭାଗତୋପି ଉପଡ୍ଢଂ।

ସାମଣେରା...ପେ... ଠପେନ୍ତୀତି ଅରକ୍ଖିତାଗୋପିତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥାତି ମଗ୍ଗେ ୱା ଚେତିଯଙ୍ଗଣେ ୱା। ''ସାମଣେରେହି ଦାପେତୁଂ ନ ଲଭନ୍ତୀ''ତି ଇଦଂ ସାମଣେରେହି ଗିହୀନଂ କମ୍ମଂ କାରିତଂ ୱିଯ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ପୁପ୍ଫଦାନଂ ହୋତୀତି ସାମଣେରାନମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟନତୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ଚ ''ସଯମେୱା''ତିଆଦି। ''ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ଇମିନା ସବ୍ବେସମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଖୀଣପରିବ୍ବଯାନନ୍ତି ଆଗନ୍ତୁକେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପରିଚ୍ଛିନ୍ନେସୁପି ରୁକ୍ଖେସୁ ''ଇଧ ଫଲାନି ସୁନ୍ଦରାନୀ''ତିଆଦିଂ ୱଦନ୍ତେନ କୁଲସଙ୍ଗହୋ କତୋ ନାମ ହୋତୀତି ଆହ ''ଏୱଂ ପନ ନ ୱତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି।

ରୁକ୍ଖଚ୍ଛଲ୍ଲୀତି ରୁକ୍ଖତ୍ତଚୋ। ଅଭାଜନୀଯତ୍ତା ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱୁତ୍ତନଯେନାତି ପଣ୍ଣଦାନମ୍ପି ପୁପ୍ଫଫଲାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତନଯେନ କୁଲସଙ୍ଗହୋ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ପୁବ୍ବେୱୁତ୍ତପ୍ପକାରନ୍ତି ମମ ୱଚନେନ ଭଗୱତୋ ପାଦେ ୱନ୍ଦଥାତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରସିକ୍ଖାପଦେ ପଠମଂ ୱୁତ୍ତଂ। ''ପକ୍କମତାଯସ୍ମା''ତି ଇଦଂ ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ପୁନ ''ପକ୍କମତାଯସ୍ମା''ତି ଇଦମ୍ପି ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମକତସ୍ସ ୱତ୍ତୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ଅସ୍ସଜିପୁନବ୍ବସୁକେହି ଆଚରିଯେସୁ ଅନେକୱିଧେସୁ ଅନାଚାରେସୁ ପଞ୍ଞପେତବ୍ବା ଆପତ୍ତିଯୋ ସିକ୍ଖାପଦନ୍ତରେସୁ ପଞ୍ଞତ୍ତା ଏୱାତି ତା ଇଧ ଅପଞ୍ଞପେତ୍ୱା କୁଲଦୂସକାନଂ ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମୱସେନ ନିଗ୍ଗହଂ କାତୁଂ ତତ୍ଥେୱ ସମ୍ମା ଅୱତ୍ତିତ୍ୱା କାରକସଙ୍ଘଂ ଛନ୍ଦଗାମିତାଦୀହି ପାପେନ୍ତାନଂ ସମନୁଭାସନାଯ ସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ଆରୋପିତଞ୍ଚ ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପଠମସଙ୍ଘଭେଦସଦିସାନେୱାତି ଏତ୍ଥ ଅଙ୍ଗେସୁପି ଯଥା ତତ୍ଥ ପରକ୍କମନଂ, ଏୱମିଧ ଛନ୍ଦାଦୀହି ପାପନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସେସଂ ତାଦିସମେୱାତି।

କୁଲଦୂସକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଗମନୱଣ୍ଣନା

୪୪୨। ଇତରେ ପନ ଯାୱତତିଯକାତି ୱେଦିତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଯୋ ହି ଜରୋ ଏକସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ଆଗନ୍ତ୍ୱାପି ଗତୋ ଅନନ୍ତରେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଦିୱସେସୁ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ତତିଯେ ଦିୱସେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସୋ ତତିଯକୋ। ଯୋ ପନ ତତିଯେପି ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥେ ଏୱ ଦିୱସେ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ସୋ ଚତୁତ୍ଥକୋ ଚାତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯାହ ''ଯଥା ତତିଯେ''ତିଆଦି। ''ଅକାମେନ ଅୱସେନା''ତି ଇମିନା ଅପ୍ପଟିକମ୍ମକରଣଂ ନାମ ଯସ୍ମା ଅଲଜ୍ଜିଲକ୍ଖଣଂ, ସଗ୍ଗମୋକ୍ଖାୱରଣଞ୍ଚ, ତସ୍ମା ଆପନ୍ନୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ''ପଚ୍ଛା ପରିୱସିସ୍ସାମୀ''ତି ୱିକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ଲଭତି, ସଙ୍ଘେନ ଚ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସେୱ ପରିୱାସୋ ଦାତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ପାଟଇଯଂ ଚିଣ୍ଣମାନତ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୁ... ପେ... ଅବ୍ଭେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ଯୋ ଭିକ୍ଖୁ ଚିଣ୍ଣମାନତ୍ତୋ, ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅବ୍ଭେତବ୍ବୋତି ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁସଦ୍ଦଦ୍ୱଯସ୍ସ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଗାରଯ୍ହାତି ଊନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅବ୍ଭେନ୍ତି, ଦୁକ୍କଟାପଜ୍ଜନେନ ଗରହିତବ୍ବା। ସାମୀଚୀତି ୱତ୍ତଂ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ୱିମତିୱିନୋଦନିଯଂ

ତେରସକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ଅନିଯତକଣ୍ଡୋ

୧। ପଠମଅନିଯତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୪୩। ପୁତ୍ତସଦ୍ଦେନ ସାମଞ୍ଞନିଦ୍ଦେସତୋ, ଏକସେସନଯେନ ୱା ପୁତ୍ତୀପି ଗହିତାତି ଆହ ''ବହୂ ଧୀତରୋ ଚା''ତି। ତଦନନ୍ତରନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭୋଜନାନନ୍ତରଂ।

୪୪୪-୫।ତଂ କମ୍ମନ୍ତି ତଂ ମେଥୁନାଦିଅଜ୍ଝାଚାରକମ୍ମଂ। ପାଠଇଯଂ ''ସୋତସ୍ସ ରହୋ''ତି ଇଦଂ ଅତ୍ଥୁଦ୍ଧାରୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଉପରି ସିକ୍ଖାପଦେ ''ନ ହେୱ ଖୋ ପନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନ''ନ୍ତିଆଦିନା (ପାରା। ୪୫୪) ଏତସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱିସଯଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ''ଅଲଞ୍ଚ ଖୋ ହୋତି ମାତୁଗାମଂ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାହି ୱାଚାହି ଓଭାସିତୁ''ନ୍ତି ୱିସଯନ୍ତରଭୂତସୋତରହସ୍ସ ୱିସୁଂ ୱକ୍ଖମାନତ୍ତା, ଇଧ ପନ ଚକ୍ଖୁରହୋୱ ଅଧିପ୍ପେତୋ ''ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ଆସନେ''ତିଆଦିୱଚନତୋ, ''ସକ୍କା ହୋତି ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିତୁ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଚ। ତେନାହ ''କିଞ୍ଚାପୀ''ତିଆଦି। ପରିଚ୍ଛେଦୋତି ରହୋନିସଜ୍ଜାପତ୍ତିଯା ୱୱତ୍ଥାନଂ।

ଇଦାନି ଚକ୍ଖୁରହେନେୱ ଆପତ୍ତିଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ସଚେପି ହୀ''ତିଆଦିମାହ। ''ପିହିତକୱାଟସ୍ସା''ତି ଇମିନା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଭାୱତୋ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ରହୋୱ ଅଧିପ୍ପେତୋ, ନ ସୋତସ୍ସ ରହୋତି ଦସ୍ସେତି। ତେନାହ ''ଅପିହିତକୱାଟସ୍ସ…ପେ… ଅନାପତ୍ତି''ନ୍ତି। ନ ହି କୱାଟପିଦହନେନ ସୋତସ୍ସ ରହୋ ୱିଗଚ୍ଛତି, ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ରହୋ ଏୱ ପନ ୱିଗଚ୍ଛତି। ''ଅନ୍ତୋଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥେପୀ''ତି ଇଦଂ ଦୁତିଯସିକ୍ଖାପଦେ ଆଗତସୋତସ୍ସ ରହେନ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାପତ୍ତିଯା ସବ୍ବଥା ଅନାପତ୍ତିଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥତୋ ବହି ନିସିନ୍ନୋ ହି ତତ୍ଥ ସୋତସ୍ସ ରହସବ୍ଭାୱତୋ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାପତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତିଂ ନ କରୋତି, ତଥା ଚ ''ଅନାପତ୍ତିଂ ନ କରୋତୀ''ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯା, ''ମେଥୁନକାଯସଂସଗ୍ଗାପତ୍ତୀହି ଅନାପତ୍ତିଂ କରୋତୀ''ତି ୱିସେସେତ୍ୱା ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଭୱେଯ୍ୟ। ତସ୍ମା ତଥା ଟଂ ଅୱତ୍ୱା ସବ୍ବଥା ଅନାପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତୁମେୱ ''ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥେ''ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଯଦି ହି ଚକ୍ଖୁସ୍ସେୱ ରହଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦେଯ୍ୟ, ''ଅନ୍ତୋଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥେ''ତି ନ ୱଦେଯ୍ୟ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ତତୋ ଦୂରେ ନିସିନ୍ନେପି ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ରହାସମ୍ଭୱତୋ । ଯସ୍ମା ନିସୀଦିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତୋ କପିମିଦ୍ଧପରେତୋ କିଞ୍ଚି କାଲଂ ଚକ୍ଖୂନି ଉମ୍ମୀଲେତି, କିଞ୍ଚି କାଲଂ ନିମ୍ମୀଲେତି। ତସ୍ମା ''ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତୋପି ଅନାପତ୍ତିଂ କରୋତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ପଟିଲଦ୍ଧସୋତାପତ୍ତିଫଲାତି ଅନ୍ତିମପରିଚ୍ଛେଦତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ନିସଜ୍ଜଂ ପଟିଜାନମାନୋତି ମେଥୁନକାଯସଂସଗ୍ଗାଦିୱସେନ ରହୋ ନିସଜ୍ଜଂ ପଟିଜାନମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ''ପାରାଜିକେନ ୱା''ତିଆଦି। ନ ଅପ୍ପଟିଜାନମାନୋତି ଅଲଜ୍ଜୀପି ଅପ୍ପଟିଜାନମାନୋ ଆପତ୍ତିଯା ନ କାରେତବ୍ବୋୱ। ସୋ ହି ଯାୱ ଦୋସଂ ନ ପଟିଜାନାତି, ତାୱ ''ନେୱ ସୁଦ୍ଧୋ, ନାସୁଦ୍ଧୋ''ତି ୱା ୱତ୍ତବ୍ବୋ, ୱତ୍ତାନୁସନ୍ଧିନା ପନ କାରେତବ୍ବୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହେତଂ –

''ପଟିଞ୍ଞା ଲଜ୍ଜୀସୁ କତା, ଅଲଜ୍ଜୀସୁ ଏୱଂ ନ ୱିଜ୍ଜତି;

ବହୁମ୍ପି ଅଲଜ୍ଜୀ ଭାସେଯ୍ୟ, ୱତ୍ତାନୁସନ୍ଧିତେନ କାରଯେ''ତି। (ପରି। ୩୫୯);

ନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ…ପେ… ପଟିଜାନମାନୋୱ ତେନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ କାରେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ପଟିଜାନମାନୋତି ପାଠଇଯଂ ଅନାଗତମ୍ପି ଅଧିକାରତୋ ଆଗତମେୱାତି କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ।

ୱଦାପେଥାତି ତସ୍ସ ଇଦ୍ଧିଯା ୱିଗତାସଙ୍କୋପି ତଂ ଓୱଦନ୍ତୋ ଆହ, ଅନୁପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ଅଦେସେ ନିସିନ୍ନା ''ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକାସନେ ଥେରୋ ରହୋ ନିସିନ୍ନୋ''ତି ଏୱଂ ମାଦିସେହିପି ତୁମ୍ହେ ତୁମ୍ହାକଂ ଅୱଣ୍ଣଂ ୱଦାପେଥ କଥାପଯିତ୍ଥ, ମା ପୁନ ଏୱଂ କରିତ୍ଥାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏୱମକାସିନ୍ତି ନିଗୂହିତବ୍ବମ୍ପି ଇମଂ ୱିସେସାଧିଗମଂ ପକାସେନ୍ତୋ ତଂ ସଦ୍ଧାପେତୁମେୱ ଏୱମକାସିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ରକ୍ଖେଯ୍ୟାସିମନ୍ତି ଇମଂ ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ମା ପକାସଯି।

୪୫୧।ନିସଜ୍ଜାଯ ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ରହୋନିସଜ୍ଜସ୍ସାଦେ ୱତ୍ତମାନେ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ସଚେ ପନ ସୋ ରହୋନିସଜ୍ଜସ୍ସାଦଂ ପଟିୱିନୋଦେତ୍ୱା କମ୍ମଟ୍ଠାନମନସିକାରାଦିନା ଅଞ୍ଞୱିହିତୋ, ନିଦ୍ଦୂପଗତୋ ୱା ଅନାପତ୍ତି ଏୱ। ତେନାହ ''ଅସ୍ସାଦେ ଉପ୍ପନ୍ନେ''ତି। ''ନିସିନ୍ନାଯ ଇତ୍ଥିଯା''ତି ଇମିନା

ନିସୀଦନକ୍ଖଣେ ଅସ୍ସାଦାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଯଦି ହି ନିସୀଦନକ୍ଖଣେ ଅସ୍ସାଦୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ତେନ ଉଟ୍ଠାତବ୍ବଂ। ଇତରଥା ଆପତ୍ତି ଏୱ ଇଦ୍ଧିଯା ଉଟ୍ଠାୟୁଟ୍ଠାଯ ପୁନପ୍ପୁନଂ ନିସୀଦନେ ୱିଯ, ତଥାପି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଉଟ୍ଠହତୋ ଅନାପତ୍ତି, ତେନ ରହୋନିସଜ୍ଜାପତ୍ତି ଅକିରିଯସମୁଟ୍ଠାନାପି ହୋତୀତି ୱଦନ୍ତି। ଇଦଂ ପନ ଅନିଯତସିକ୍ଖାପଦଂ, ଅନନ୍ତରଞ୍ଚାତି ଦ୍ୱେପି ୱିସୁଂ ଆପତ୍ତିପଞ୍ଞାପନୱସେନ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ନ ହୋନ୍ତି ରହୋନିସଜ୍ଜାଦୀସୁ ଆପତ୍ତିଯା ସିକ୍ଖାପଦନ୍ତରେସୁ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା। ପାରାଜିକାଦିଆପତ୍ତୀହି ପନ କେନଚି ଚୋଦିତସ୍ସ ଅନୁୱିଜ୍ଜକେହି ୱିନିଚ୍ଛଯକାରଣନଯଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଏୱଂ ୱତ୍ଥୁୱସେନ ଦ୍ୱିଧା ୱିଭଜିତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତାନି, ଇମାନେୱ ଚ ଯସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନୀନମ୍ପି ୱିନିଚ୍ଛଯନଯଗ୍ଗହଣାଯ ଅଲଂ, ତସ୍ମା ତାସଂ ୱିସୁଂ ନ ୱୁତ୍ତାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯଂ ପନ ଆପତ୍ତିଂ ପଟିଜାନାତି, ତସ୍ସ ୱସେନେୱ ଅଙ୍ଗଭେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତେନେୱ ''ଅଯଂ ଧମ୍ମୋ ଅନିଯତୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଇଧ ଅନିଯତୱସେନ ୱୁତ୍ତାନଂ ପାରାଜିକସଙ୍ଘାଦିସେସପାଚିତ୍ତିଯାନଂ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଦିସସମୁଟ୍ଠାନାଦିତାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''ସମୁଟ୍ଠାନାଦୀନି ପଠମପାରାଜିକସଦିସାନେୱା''ତି।

ପଠମଅନିଯତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଦୁତିଯଅନିଯତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୫୨। ''ନ ଲଭତି ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକୋ ଏକାଯ…ପେ… ନିସଜ୍ଜଂ କପ୍ପେତୁ''ନ୍ତି ଅୱତ୍ୱା ''ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ ମାତୁଗାମେନା''ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ''ଏକୋ''ତି ପଚ୍ଚତ୍ତପଦଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତପଦେନ ନ ସମେତି, ''ଏକସ୍ସା''ତି ୱତ୍ତବ୍ବୋତି ସାଧେନ୍ତୋ ଆହ ''ଇତରଥା ହୀ''ତିଆଦି।

୪୫୩।ପରିୱେଣଙ୍ଗଣାଦୀତି ପରିୱେଣସ୍ସ ମାଳଅଙ୍ଗଂ। ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ପାକାରାଦିପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଚେତିଯମାଳଅକାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ଅନ୍ତୋଗଧନ୍ତି ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଏୱ ପରିଯାପନ୍ନଂ। ଇଧ ଇତ୍ଥୀପି ଅନାପତ୍ତିଂ କରୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କସ୍ମା ପନ ଇତ୍ଥୀ ଇଧେୱ ଅନାପତ୍ତିଂ କରୋତି, ନ ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେତି? ଇମସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ମେଥୁନଂ ୱିନା ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାଯ ୱସେନ ଆଗତତ୍ତା। ମେଥୁନମେୱ ହି ଇତ୍ଥିଯୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେନ୍ତି ମହାୱନେ ଦ୍ୱାରଂ ୱିୱରିତ୍ୱା ନିଦ୍ଦୂପଗତମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁମ୍ପି ୱିଯ। ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଂ ପନ ନ ପଟିଚ୍ଛାଦେନ୍ତି, ତେନେୱ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାସିକ୍ଖାପଦେ ''ଯା ତା ଇତ୍ଥିଯୋ ହିରିମନା, ତା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଉଜ୍ଝାପେସୁ''ନ୍ତି (ପାରା। ୨୮୩) ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ''ଇତ୍ଥୀପି ଅନାପତ୍ତିଂ କରୋତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ''ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନତ୍ତା''ତିପି କାରଣଂ ୱଦନ୍ତି।

କାଯେନାପି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୋଭାସସମ୍ଭୱତୋ ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ରହୋ, ସୋତସ୍ସ ରହୋ ଚ ଅଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ''ଅନନ୍ଧୋ ଅବଧିରୋ''ତିଆଦି। କେଚି ପନ ୱିଭଙ୍ଗେ ''ନାଲଂ କମ୍ମନିଯନ୍ତି ନ ସକ୍କା ହୋତି ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱିତୁ''ନ୍ତି (ପାରା। ୪୫୪) ଏୱକମେୱ ୱତ୍ୱା 'ନ ସକ୍କା ହୋତି କାଯସଂସଗ୍ଗଂ ସମାପଜ୍ଜିତୁ'ନ୍ତି ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେପି ଠାନେ ରହୋ ଅଞ୍ଞେସଂ ଅଭାୱଂ ଦିସ୍ୱା ଏକାଯ ଇଦ୍ଧିଯା କାଯସଂସଗ୍ଗୋପି ସକ୍କା ଆପଜ୍ଜିତୁନ୍ତି ଅନ୍ତୋଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥେ ସଉନୂପଚାରେ ଠିତୋ ଅବଧିରୋପି ଅନ୍ଧୋ କାଯସଂସଗ୍ଗସ୍ସାପି ସଦ୍ଦୁୱାଭାୱଂ ନ ଜାନାତୀତି କାଯେନ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୋଭାସନସଦ୍ଭୁୱଂ ଅମନସିକତ୍ୱାପି କାଯସଂସଗ୍ଗାପତ୍ତିଯାପି ପରିହାରାଯ ଅନନ୍ଧୋ ଅବଧିରୋତିଆଦି ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଯଂ ପନ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ ''କାଯସଂସଗ୍ଗୱସେନ ଅନନ୍ଧୋ ୱୁତ୍ତୋ''ତି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ୨।୪୫୩) ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ପନ କାଯେନ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୋଭାସନସମ୍ଭୱଂ ଅମନସିକତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, କାଯସଂସଗ୍ଗୱସେନାପୀତି ଗହେତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ''ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ ସୋତସ୍ସ ରହୋ ଏୱ ଅଧିପ୍ପେତୋ…ପେ… କେନଚି ପନ 'ଦ୍ୱେପି ରହା ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତା'ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଂ ପନ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ରହାଭାୱସାଧନତ୍ଥଂ ''ନ ହି ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ଓକାସେ ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ରହୋ ସମ୍ଭୱତୀ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ ଅତିଦୂରତରେ ଠିତସ୍ସ କାଯେନ ଓଭାସନମ୍ପି ହତ୍ଥଗ୍ଗାହାଦୀନିପି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତ୍ତା। ତେନେୱ ପାଠିଯଂ ''ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ରହୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଅପ୍ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଅପ୍ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ଅଥ ଖୋ ''ଅନନ୍ଧୋ ବଧିରୋତି ଚ ଅନ୍ଧୋ ୱା ଅବଧିରୋପି ନ କରୋତୀ''ତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଦ୍ୱେପି ରହା ଇଧ ଗହେତବ୍ବା। ''ଅନ୍ତୋଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥେ''ତିଇମିନା ସୋତସ୍ସ ରହୋ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋତି ଇଦଂ ଦସ୍ସେତି। ଚକ୍ଖୁସ୍ସ ରହୋ ପନ ଯତ୍ଥ ଠିତସ୍ସ କାଯୱିକାରାଦଯୋ ନ ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ତେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ବଧିରୋ ପନ ଚକ୍ଖୁମାପୀତି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତାତି ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେ ୱୁତେହି ଅଧିକୱସେନ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାପତ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତାତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ, ନ ପନ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାପତ୍ତି ଏୱାତି କାଯସଂସଗ୍ଗସ୍ସାପି ଇଧ ଗହେତବ୍ବତୋ। ତେନେୱ ''ପାରାଜିକାପତ୍ତିଞ୍ଚ ପରିହାପେତ୍ୱା''ତି ଏୱକମେୱ ୱୁତ୍ତଂ, ଇତରଥା ''କାଯସଂସଗ୍ଗଞ୍ଚା''ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଭୱେୟ୍ୟ।

ତିସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତିଆଦି ପନ ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେ ଆଗତେହି ଅଧିକସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୱାଚାସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ କାଯସଂସଗ୍ଗାଦୀନମ୍ପି ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେ ଏୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା, ଇଧ ପନ ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି, ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ।

ଦୁତିଯଅନିଯତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ଅନିଯତୱଣ୍ଣନାନଯୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟକଣ୍ଡୋ

୧। ଚୀୱରୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମକଥିନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୫୯।ସମିତାୱିନାତି ସମିତପାପେନ। ଗୋତମକଚେତିୟଂ ନାମ ଗୋତମୟକ୍ଖସ୍ସ ଚେତିୟଟ୍ଠାନେ କତୱିହାରୋ ୱୁଚ୍ଚତି।

୪୬୧।ନୱମଂ ୱା ଦସମଂ ୱାତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପୟୋଗୱଚନଂ। ସଚେ ଭୱେୟ୍ୟାତି ସଚେ କସ୍ସଚି କଙ୍ଖା ଭୱେୟ୍ୟ। ୱୁତ୍ତସଦିସନ୍ତି ଦସମଂ ୱାତି ୱୁତ୍ତସଦିସଂ ପରିଚ୍ଛେଦସଦିସଂ, ‘‘ୱୁତ୍ତସଦିସମେୱା’’ତିପି ଲିଖନ୍ତି। ଧାରେତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆହାତି ପାଠସେସୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

୪୬୩।ସୂଚିୟା ପଟିସାମନନ୍ତି ସୂଚିଘରେ ସଂଗୋପନଂ, ଇଦଞ୍ଚ ସୂଚିକମ୍ମସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସ ପରିନିଟ୍ଠିତଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତନ୍ତି ନଟ୍ଠଚୀୱରଂ। ଏତେସମ୍ପୀତି ନଟ୍ଠଚୀୱରାଦୀନି ପରାମସତି, ତେନ ଚୀୱରପଲିବୋଧାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଦୁତିୟସ୍ସ ପଲିବୋଧସ୍ସାତି ଆୱାସପଲିବୋଧସ୍ସ। ଏତ୍ଥ ଚ ନିଟ୍ଠିତଚୀୱରସ୍ମିଂ, ଉବ୍ଭତସ୍ମିଂ କଥିନେତି ଦ୍ୱୀହି ପଦେହି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଲିବୋଧାନଂ ଅଭାୱଦସ୍ସନେନ ଅତ୍ଥତକଥିନସ୍ସ ପଞ୍ଚମାସବ୍ଭନ୍ତରେ ୟାୱ ଚୀୱରପଲିବୋଧଆୱାସପଲିବୋଧେସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ନ ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜତି, ତାୱ ଅତିରେକଚୀୱରଂ ଧାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପେତି। ପକ୍କମନଂ ଅନ୍ତୋ ଅସ୍ସାତି ପକ୍କମନନ୍ତିକା, ଏୱଂ ସେସାପି ୱେଦିତବ୍ବା। ୱିତ୍ଥାରୋ ପନେତ୍ଥ ଆଗତଟ୍ଠାନେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

ଦସାହପରମଂ କାଲନ୍ତି ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂୟୋଗୱଚନଂ। ଇଦଞ୍ହି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି…ପେ… ଦସାହପରମଭାୱୋତି ଇଦଂ ଦସାହପରମତାପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥମତ୍ତଦସ୍ସନଂ, ଦସାହପରମଭାୱୋତି ଇଦଞ୍ହି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତୀତି ଏୱମେତ୍ଥ ୟୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଅୟମତ୍ଥୋତିଆଦି ଦସାହପରମପଦସ୍ସେୱ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ଥଦସ୍ସନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଏତ୍ତକୋ କାଲୋତି ‘‘ଦସାହପରମତା’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ୟୋ କାଲୋ, ସୋ ଏତ୍ତକୋ କାଲୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଖୋମନ୍ତି ଖୋମସୁତ୍ତେହି ୱାୟିତଂ ଖୋମପଟଚୀୱରଂ, ତଂ ୱାକମୟନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। କପ୍ପାସସୁତ୍ତେହି ୱାୟିତଂ କପ୍ପାସିକଂ, ଏୱଂ ସେସାନିପି। କମ୍ବଲନ୍ତି ଏଳକାଦୀନଂ ଲୋମମୟସୁତ୍ତେନ ୱାୟିତପଟଂ। ଭଙ୍ଗନ୍ତି ଖୋମସୁତ୍ତାଦୀନି ସବ୍ବାନି, ଏକଚ୍ଚାନି ୱା ମିସ୍ସେତ୍ୱା ୱାୟିତଂ ଚୀୱରଂ। ଭଙ୍ଗମ୍ପି ୱାକମୟମେୱାତି କେଚି। ଦୁକୂଲଂ ପଟ୍ଟୁଣ୍ଣଂ ସୋମାରପଟଂ ଚୀନପଟଂ ଇଦ୍ଧିଜଂ ଦେୱଦିନ୍ନନ୍ତି ଇମାନି ପନ ଛ ଚୀୱରାନି ଏତେସଞ୍ଞେୱ ଅନୁଲୋମାନୀତି ୱିସୁଂ ନ ୱୁତ୍ତାନି। ଦୁକୂଲଞ୍ହି ସାଣସ୍ସ ଅନୁଲୋମଂ ୱାକମୟତ୍ତା। ‘‘ପଟ୍ଟୁଣ୍ଣଂ କୋସେୟ୍ୟୱିସେସୋ’’ତି ଅଭିଧାନକୋସେ ୱୁତ୍ତଂ। ସୋମାରଦେସେ, ଚୀନଦେସେ ଚ ଜାତୱତ୍ଥାନି ସୋମାରଚୀନପଟାନି। ପଟ୍ଟୁଣ୍ଣାଦୀନି ତୀଣି କୋସେୟ୍ୟସ୍ସ ଅନୁଲୋମାନି ପାଣକେହି କତସୁତ୍ତମୟତ୍ତା। ଇଦ୍ଧିଜନ୍ତି ଏହିଭିକ୍ଖୂନଂ ପୁଞ୍ଞିଦ୍ଧିୟା ନିବ୍ବତ୍ତଚୀୱରଂ। କପ୍ପରୁକ୍ଖେ ନିବ୍ବତ୍ତଂ, ଦେୱଦିନ୍ନଞ୍ଚ ଖୋମାଦୀନଂ ଅଞ୍ଞତରଂ ହୋତୀତି ତେସଂ ସବ୍ବେସଂ ଅନୁଲୋମାନି। ମନୁସ୍ସାନଂ ପକତିୱିଦତ୍ଥିଂ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ଦ୍ୱେ ୱିଦତ୍ଥିୟୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଇମିନା ଦୀଘତୋ ୱଡ୍ଢକୀହତ୍ଥପ୍ପମାଣଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ତତୋ ଉପଡ୍ଢପ୍ପମାଣଂ ୱିକପ୍ପନୁପଗନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ତଥା ହି ‘‘ସୁଗତୱିଦତ୍ଥି ନାମ ଇଦାନି ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ତିସ୍ସୋ ୱିଦତ୍ଥିୟୋ, ୱଡ୍ଢକୀହତ୍ଥେନ ଦିୟଡ୍ଢୋ ହତ୍ଥୋ ହୋତୀ’’ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୪୮-୩୪୯) କୁଟିକାରସିକ୍ଖାପଦଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ସୁଗତଙ୍ଗୁଲେନ ଦ୍ୱାଦସଙ୍ଗୁଲା ସୁଗତୱିଦତ୍ଥି ୱଡ୍ଢକୀହତ୍ଥେନ ଦିୟଡ୍ଢୋ ହତ୍ଥୋତି ସିଦ୍ଧଂ। ଏୱଞ୍ଚ କତ୍ୱା ‘‘ସୁଗତଙ୍ଗୁଲେନ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲଂ ୱଡ୍ଢକୀହତ୍ଥପ୍ପମାଣ’’ନ୍ତି ଆଗତଟ୍ଠାନେହି ଚ ସମେତି।

ତଂ ଅତିକ୍କାମୟତୋତି ଏତ୍ଥ ତନ୍ତି ଚୀୱରଂ, କାଲଂ ୱା ପରାମସତି। ତସ୍ସ ୟୋ ଅରୁଣୋତି ଚୀୱରୁପ୍ପାଦଦିୱସସ୍ସ ୟୋ ଅତିକ୍କନ୍ତୋ ଅରୁଣୋ। ଚୀୱରୁପ୍ପାଦଦିୱସେନ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଚୀୱରୁପ୍ପାଦଦିୱସସ୍ସ ଆଦିଭୂତେନ ଅତିକ୍କନ୍ତଅରୁଣେନ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ, ଇଦଞ୍ଚ ଭଗୱତା ‘‘ଦସାହପରମ’’ନ୍ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ‘‘ଏକାଦସେ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପୁବ୍ବାପରସଂସନ୍ଦନତ୍ଥଂ ସଦ୍ଦତୋ ଗମ୍ମମାନମ୍ପି ‘‘ଚୀୱରୁପ୍ପାଦଦିୱସେନ ସଦ୍ଧି’’ନ୍ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଦସମେ ଅରୁଣେ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଏୱ ହି ଦସାହପରମେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମେତି। ଦିୱସପରିୟୋସାନସ୍ସ ଅୱଧିଭୂତଅନାଗତାରୁଣୱସେନ ହି ଦିୱସଂ ଅତିକ୍କନ୍ତଂ ନାମ ହୋତି, ନ ପନ ଦିୱସସ୍ସ ଆଦିଭୂତାରୁଣୱସେନ ପରିୱାସାଦୀସୁ ତଥା ଅଗ୍ଗହଣତୋ, ଇଧ ପନ ଭଗୱତା ଦିୱସସ୍ସ ଆଦିଅନ୍ତପରିଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନୱସେନ ‘‘ଏକାଦସେ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ଦିୱସସ୍ସ ଆଦିଭୂତଂ ତଂଦିୱସନିସ୍ସିତମ୍ପି ଅରୁଣଂ ଗହେତ୍ୱା ‘‘ଏକାଦସେ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ହୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅରୁଣୋତି ଚେତ୍ଥ ସୂରିୟୁଗ୍ଗମନସ୍ସ ପୁରେଚରୋ ୱଡ୍ଢନଘନରତ୍ତୋ ପଭାୱିସେସୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ୱଚନୀୟୋତି ସଙ୍ଘାପେକ୍ଖୋ। ୱଚନଭେଦୋତି ‘‘ଛଡ୍ଡିୟଂ ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିୟୋ ସରତୀ’’ତିଆଦିନା ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

୪୬୮ । ‘‘ନୈଧ ସଞ୍ଜ୍ଞା ରକ୍ଖତୀ’’ତି ଇଦଂ ୱେମତିକଞ୍ଚ ଅନତିକ୍କନ୍ତସଞ୍ଜ୍ଞଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ । ଯୋପି ଏୱଂସଞ୍ଜ୍ଞୀ ତସ୍ସପୀତି ଯୋ ଅନତିକ୍କନ୍ତସଞ୍ଜ୍ଞୀ, ୱେମତିକୋ ୱା, ତସ୍ସପୀତି ଅତ୍ଥୋ । ଅନଟ୍ଠତୋ ଅୱିଲୁତ୍ତସ୍ସ ୱିସେସମାହ ‘‘ପସଯ୍ହାୱହାରୱସେନା’’ତି । ଥେଯ୍ୟାୱହାରୱସେନ ଗହିତମ୍ପି ଇଧ ନଟ୍ଠଂ ।

ଅନାପତ୍ତି ଅଞ୍ଞେନ କତଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱାତିଆଦି ନିସୀଦନସନ୍ଥତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ । ଯେନ ହି ପୁରାଣସନ୍ଥତସ୍ସ ସାମନ୍ତା ସୁଗତୱିଦତ୍ଥିଂ ଅନାଦିଯିତ୍ୱା ନୱଂ ନିସୀଦନସନ୍ଥତଂ କତଂ, ତସ୍ସ ତଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯମ୍ପି ତତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିକରନ୍ତି ସିଦ୍ଧନତୋ ଅଯମତ୍ଥୋ ସବ୍ବନିସ୍ସଗ୍ଗିଯେସୁପି ସିଦ୍ଧୋତି ।

୪୬୯ । ତିଚୀୱରଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁନ୍ତି ସଙ୍ଘାଟିଆଦିନାମେନ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ । ‘‘ନ ୱିକପ୍ପେତୁ’’ନ୍ତି ଇମିନା ନାମେନ ନ ୱିକପ୍ପେତୁଂ, ଏତେନ ୱିକପ୍ପିତତିଚୀୱରୋ ତେଚୀୱରିକୋ ନ ହୋତି । ତସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ଅଧିଟ୍ଠିତତିଚୀୱରେ ୱିଯ ଅୱିପ୍ପୱାସାଦିନା କତ୍ତବ୍ବୱିଧି ନ କାତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି, ନ ପନ ୱିକପ୍ପନେ ଦୋସୋତି । ତତୋ ପରନ୍ତି ଚତୁମାସତୋ ପରଂ ୱିକପ୍ପେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି କେଚି ୱଦନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେ ପନ ‘‘ୱିକପ୍ପେତ୍ୱା ଯାୱ ଆଗାମିୱସ୍ସାନଂ, ତାୱ ଠପେତୁମେୱ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ଅପରେ ପନ ‘‘ୱିକପ୍ପନେ ନ ଦୋସୋ, ତଥା ୱିକପ୍ପିତଂ ପରିକ୍ଖାରାଦିନାମେନ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି ।

ମୁଟ୍ଠିପଞ୍ଚକନ୍ତି ମୁଟ୍ଠିଯା ଉପଲକ୍ଖିତଂ ପଞ୍ଚକଂ, ଚତୁହତ୍ଥେ ମିନିତ୍ୱା ପଞ୍ଚମଂ ହତ୍ଥଂ ମୁଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱା ମିନିତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ । କେଚି ପନ ‘‘ମୁଟ୍ଠିହତ୍ଥାନଂ ପଞ୍ଚକଂ ମୁଟ୍ଠିପଞ୍ଚକଂ, ତସ୍ମା ପଞ୍ଚପି ହତ୍ଥେ ମୁଟ୍ଠିଂ କତ୍ୱାୱ ମିନିତବ୍ବା’’ତି ୱଦନ୍ତି । ମୁଟ୍ଠିତ୍ତିକନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ । ଦ୍ୱିହତ୍ଥେନ ଅନ୍ତରୱାସକେନ ତିମଣ୍ଡଲଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତୁଂ ସକ୍କାତି ଆହ ‘‘ପାରୁପନେନା’’ତିଆଦି । ଅତିରେକନ୍ତି ସୁଗତଚୀୱରପ୍ପମାଣତୋ ଅଧିକଂ । ଊନକନ୍ତି ମୁଟ୍ଠିପଞ୍ଚକାଦିତୋ ଊନକଂ, ତେନ ଚ ତେସୁ ତିଚୀୱରାଧିଟ୍ଠାନଂ ନ ରୁହତୀତି ଦସ୍ସେତି ।

ଇମଂ ସଙ୍ଘାଟିଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରାମୀତି ଇମଂ ସଙ୍ଘାଟିଅଧିଟ୍ଠାନଂ ଉକ୍ଖିପାମି ପରିଚ୍ଚଜାମୀତି ଅତ୍ଥୋ । କାଯୱିକାରଂ କରୋନ୍ତେନାତି ହତ୍ଥେନ ଚୀୱରଂ ପରାମସନ୍ତେନ, ଚାଲେନ୍ତେନ ୱା । ୱାଚାଯ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବାତି ଏତ୍ଥ କାଯେନପି ଚାଲେତ୍ୱା ୱାଚମ୍ପି ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା କାଯୱାଚାହି ଅଧିଟ୍ଠାନମ୍ପି ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ ‘‘କାଯେନ ଅଫୁସିତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା । ଦୁୱିଧନ୍ତି ଅହତ୍ଥପାସହତ୍ଥପାସୱସେନ ଦୁୱିଧଂ । ତତ୍ଥ ହତ୍ଥପାସୋ ନାମ ଅଡ୍ଢତେଯ୍ୟହତ୍ଥୋ ୱୁଚ୍ଚତି । ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥନ୍ତି କେଚି ୱଦନ୍ତି , ତଂ ଇଧ ନ ସମେତି । ‘‘ସାମନ୍ତୱିହାରେ’’ତି ଇଦଂ ଠପିତଟ୍ଠାନସଲ୍ଲକ୍ଖଣଯୋଗ୍ଗେ ଠିତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ । ତତୋ ଦୂରେ ଠିତମ୍ପି ଠପିତଟ୍ଠାନଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତେନ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବମେୱ । ତତ୍ଥପି ଚୀୱରସ୍ସ ଠପିତଭାୱସଲ୍ଲକ୍ଖଣମେୱ ପମାଣଂ । ନ ହି ସକ୍କା ସବ୍ବଥା ଠାନଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତୁଂ । ଏକସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଠପେତ୍ୱା ତତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଠପିତନ୍ତି ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି । କେଚି ପନ ‘‘ତଥାପି ଅଧିଟ୍ଠିତେ ନ ଦୋସୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯ ନ ସମେତି, ୱୀମଂସିତବ୍ବଂ । ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଠପିତୱତ୍ଥେହୀତି ପରିକ୍ଖାରଚୋଳନାମେନ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଠପିତୱତ୍ଥେହି, ତେନେୱ ‘‘ଇମଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରାମୀ’’ତି ପରିକ୍ଖାରଚୋଳସ୍ସ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରଂ ଦସ୍ସେତି । ଏତେନ ଚ ତେଚୀୱରଧୁତଙ୍ଗଂ ପରିହରନ୍ତେନ ପଂସୁକୂଲାଦିୱସେନ ଲଦ୍ଧଂ ୱତ୍ଥଂ ଦସାହବ୍ଭନ୍ତରେ କତ୍ୱା ରଜିତ୍ୱା ପାରୁପିତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତେନ ପରିକ୍ଖାରଚୋଳୱସେନ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱାୱ ଦସାହଂ ଅତିକ୍କମେତବ୍ବଂ, ଇତରଥା ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି । ତେନେୱ ‘‘ରଜିତକାଲତୋ ପନ ପଟ୍ଠାଯ ନିକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଧୁତଙ୍ଗଚୋରୋ ନାମ ହୋତୀ’’ତି (ୱିସୁଦ୍ଧି । ୧ । ୨୫) ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତଂ । ‘‘ପୁନ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବାନୀ’’ତି ଇଦଞ୍ଚ ସଙ୍ଘାଟିଆଦିତିଚୀୱରନାମେନ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁକାମସ୍ସ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଇତରସ୍ସ ପନ ପୁରିମାଧିଟ୍ଠାନମେୱ ଅଲନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ । ‘‘ପୁନ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇମିନା କପ୍ପବିନ୍ଦୁପି ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି ।

ବଦ୍ଧସୀମାଯଂ ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାସମ୍ମୁତିସବ୍ଭାୱତୋ ନ ତତ୍ଥ ଦୁପ୍ପରିହାରତାତି ଆହ ‘‘ଅବଦ୍ଧସୀମାଯଂ ଦୁପ୍ପରିହାର’’ନ୍ତି ।

ଅତିରିତ୍ତପ୍ପମାଣାଯ ଛେଦନକଂ ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅନତିରିତ୍ତପ୍ପମାଣା’’ତି । ତତୋ ପରଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ୱିକପ୍ପେତବ୍ବାତି ୱସ୍ସିକମାସତୋ ପରଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ୱିକପ୍ପେତବ୍ବା, ଇମିନା ଚତୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସିକମାସାନଂ ଉପରି ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ତିଟ୍ଠତୀତି ୱିଞ୍ଞାଯତି ତତୋ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରାଯୋଗା । ଯଞ୍ଚ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ ‘‘ୱସ୍ସିକସାଟିକା ୱସ୍ସାନମାସାତିକ୍କମେନାପି, କଣ୍ଡୁପଟିଚ୍ଛାଦି ଆବାଧୱୂପସମେନାପି ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ୱିଜହତୀ’’ତି (କଙ୍ଖା । ଅଟ୍ଠ । କଥିନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯଂ ନତ୍ଥି । ପରିୱାରଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ‘‘ଅତ୍ଥାପତ୍ତି ହେମନ୍ତେ ଆପଜ୍ଜତି, ନୋ ଗିମ୍ହେ’’ତି ଏତ୍ଥ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘କତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମାସିଯା ପଚ୍ଛିମେ ପାଟିପଦଦିୱସେ ୱିକପ୍ପେତ୍ୱା ଠପିତଂ ୱସ୍ସିକସାଟିକଂ ନିୱାସେନ୍ତୋ ହେମନ୍ତେ ଆପଜ୍ଜତି, କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ପନ ‘କତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମଦିୱସେ ଅପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ହେମନ୍ତେ ଆପଜ୍ଜତୀ’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତମ୍ପି ସୁୱୁତ୍ତଂ, ‘ଚତୁମାସଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ତତୋ ପରଂ ୱିକପ୍ପେତୁ’ନ୍ତି ହି ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି (ପରି । ଅଟ୍ଠ । ୩୨୩) । ତତ୍ଥ ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ନିୱାସନପଚ୍ଚଯା ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ, କୁରୁନ୍ଦଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ଅପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରପଚ୍ଚଯା, ତସ୍ମା କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନାପି ୱସ୍ସିକସାଟିକା ୱସ୍ସାନମାସାତିକ୍କମେପି ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ନ ୱିଜହତୀତି ପଞ୍ଞାଯତି । ଅଧିଟ୍ଠାନୱିଜହନେସୁ ଚ ୱସ୍ସାନମାସଆବାଧାନଂ

ୱିଗମେନ ୱିଜହନଂ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯମ୍ପି ନ ଉଦ୍ଧଟଂ, ତସ୍ମା ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯଂ ଆଗତନଯେନ ଯାୱ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରା ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ତିଟ୍ଠତୀତି ଗହେତବ୍ବଂ। ନହାନତ୍ଥାଯ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା "ଓଣ୍ଡଭେଦମତ୍ତରତ୍ତାପି ଚେସା ୱଟ୍ଟତୀ"ତି ୱୁତ୍ତଂ। "ଦ୍ୱେ ପନ ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତୀ"ତି ଇମିନା ସଙ୍ଘାଟିଆଦୀସୁ ୱିଯ ଦୁତିଯେ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ନ ରୁହତି, ଅତିରେକଚୀୱରଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ ଚୀୱରୱସେନ ପରିଭୋଗକିଚ୍ଚସ୍ସ ଅଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା ସେନାସନପରିକ୍ଖାରତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନପଚ୍ଚତ୍ଥରଣେ ୱିଯ। ଯଂ ପନ "ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣମ୍ପି ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବ"ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ସେନାସନତ୍ଥାଯେୱାତି ନିଯମିତଂ ନ ହୋତି ନୱସୁ ଚୀୱରେସୁ ଗହିତତ୍ତା, ତସ୍ମା ଅତ୍ତନୋ ନାମେନ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ନିଦହିତ୍ୱା ପରିକ୍ଖାରଚୋଳଂ ୱିଯ ଯଥା ତଥା ୱିନିଯୁଜ୍ଜିତବ୍ବମେୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ପାୱାରୋ କୋଜୱୋତି ଇମେସମ୍ପି ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣାଦୀନଂ ଲୋକେପି ୱୋହରଣତୋ ସେନାସନପରିକ୍ଖାରତ୍ଥାଯ ଦିନ୍ନପଚ୍ଚତ୍ଥରଣତୋ ୱିସୁଂ ଗହଣଂ କତଂ।

"ହୀନାଯାୱତ୍ତନେନା"ତି ଇଦଂ ଅନ୍ତିମୱତ୍ଥୁଂ ଅଜ୍ଝାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁପଟିଞ୍ଞାଯ ଠିତସ୍ସ ଚେୱ ତିତ୍ଥିଯପକ୍କନ୍ତସ୍ସ ଚ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଚ ଭିକ୍ଖୁନିଭାୱେ ନିରପେକ୍ଖତାଯ ଗିହିଲିଙ୍ଗତିତ୍ଥିଯଲିଙ୍ଗଗ୍ଗହଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ସିକ୍ଖଂ ଅପଚ୍ଚକ୍ଖାଯ ଗିହିଭାୱୂପଗମନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି କେଚି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ ତଦାପିସ୍ସ ଉପସମ୍ପନ୍ନତ୍ତା, ଚୀୱରସ୍ସ ଚ ତସ୍ସ ସନ୍ତକତ୍ତାୱିଜହନତୋ। ପମାଣଚୀୱରସ୍ସାତି ପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଦ୍ୱେ ଚୀୱରାନି ପାରୁପନ୍ତସ୍ସାତି ଗାମପ୍ପୱେସେ ଦିଗୁଣଂ କତ୍ୱା ସଙ୍ଘାଟିଯୋ ପାରୁପନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। "ଏସ ନଯୋ"ତି ଇମିନା ପମାଣଯୁତ୍ତେସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଛିଦ୍ଦଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ୱିଜହତୀତିଆଦିଅତ୍ଥଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

ଅଞ୍ଞଂ ପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ସୁତ୍ତେ ଆଗତଂ ନତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଇଦାନି ତମେୱ ୱିଭାୱେତୁଂ "ଯଞ୍ହି"ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ସମେତି, ସଙ୍ଘାଟିଆଦୀନଂ ମୁଟ୍ଠିପଞ୍ଚକାଦିହେଟ୍ଠିମପ୍ପମାଣସ୍ସ ସୁତ୍ତେ ଅନାଗତତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ମହନ୍ତଂ ୱା ଖୁଦ୍ଦକଂ କରୋତୀତି ଏତ୍ଥ ଅତିମହନ୍ତଂ ଚୀୱରଂ ମୁଟ୍ଠିପଞ୍ଚକାଦିପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣଯୁତ୍ତଂ କତ୍ୱା ସମନ୍ତତୋ ଛିନ୍ଦନେନାପି ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦନକାଲେ ଛିଜ୍ଜମାନଟ୍ଠାନଂ ଛିଦ୍ଦସଙ୍ଖ୍ୟଂ ନ ଗଚ୍ଛତି ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ନ ୱିଜହତି ଏୱାତି ସିଜ୍ଝତି, "ଘଟେତ୍ୱା ଛିନ୍ଦତି, ନ ଭିଜ୍ଜତୀ"ତି ୱଚନେନ ଚ ସମେତି। ପରିକ୍ଖାରଚୋଳଂ ପନ ୱିକପ୍ପନୁପଗପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣତୋ ଊନଂ କତ୍ୱା ଛିନ୍ନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ୱିଜହତି ଅଧିଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅନିସ୍ସଯତ୍ତା। ତାନି ପୁନ ବଦ୍ଧାନି ଘଟିତାନି ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବମେୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ । କେଚି ପନ "ୱସ୍ସିକସାଟିକଚୀୱରେ ଦ୍ୱିଧା ଛିନ୍ନେ ଯଦିପି ଏକେକଂ ଖଣ୍ଡଂ ପଚ୍ଛିମପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣଂ ପହୋତି, ଏକସ୍ମିଂଯେୱ ଖଣ୍ଡେ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ତିଟ୍ଠତି, ନ ଇତରେ, "ଦ୍ୱେ ପନ ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତୀ"ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ନିସୀଦନକଣ୍ଡୁପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ"ତି ୱଦନ୍ତି।

ସମ୍ମୁଖେ ପୱତ୍ତା ସମ୍ମୁଖାତି ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ, ତଞ୍ଚ ୱିକପ୍ପନୱିସେସନଂ, ତସ୍ମା "ସମ୍ମୁଖେ"ତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନଂ କତ୍ୱାପି ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି, ଅଭିମୁଖେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ସମ୍ମୁଖେନ ଅତ୍ତନୋ ୱାଚାଯ ଏୱ ୱିକପ୍ପନା ସମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା। ପରମ୍ମୁଖେନ ୱିକପ୍ପନା ପରମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନାତି କରଣତ୍ଥେନାପି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ଅଯମେୱ ପାଳିଯା ସମେତି। ସନ୍ନିହିତାସନ୍ନିହିତଭାୱନ୍ତି ଆସନ୍ନଦୂରଭାୱଂ। ଏତ୍ତାୱତା ନିଧେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ତକେନେୱ ୱିକପ୍ପନାକିଚ୍ଚସ୍ସ ନିଟ୍ଠିତତ୍ତା, ଅତିରେକଚୀୱରଂ ନ ହୋତୀତି ଦସାହାତିକ୍କମେ ନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ଜନେତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ…ପେ… ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସଯଂ ଅପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରଣଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନେ ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ଅଧିଟ୍ଠାନେ ପରେସଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ ଦୁକ୍କଟଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

ପରିଭୋଗାଦଯୋପି ୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ପରିଭୋଗୱିସ୍ସଜ୍ଜନଅଧିଟ୍ଠାନାନିପି। ଅପି-ସଦ୍ଦେନ ନିଧେତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଅତ୍ଥୋ, ଏତେନ ଚ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରେପି କତେ ଚୀୱରମ୍ପି ୱିକପ୍ପିତଚୀୱରମେୱ ହୋତି, ନ ଅତିରେକଚୀୱରଂ। ତଂ ପନ ତିଚୀୱରାଦିନାମେନ ଅଧିଟ୍ଠାତୁକାମେନ ଅଧିଟ୍ଠହିତବ୍ବଂ, ଇତରେନ ୱିକପ୍ପିତଚୀୱରମେୱ କତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। କେଚି ପନ "ଯଂ ୱିକପ୍ପିତଚୀୱରଂ, ତଂ ଯାୱ ଅପରିଭୋଗକାଲା ଅପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରାପେତ୍ୱାୱ ନିଦହିତବ୍ବଂ, ପରିଭୋଗକାଲେ ପନ ସମ୍ପତ୍ତେ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରାପେତ୍ୱା ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ। ଯଦି ହି ତତୋ ପୁରେପି ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରାପେଯ୍ଯ, ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରେନେୱ ୱିକପ୍ପନାଯ ୱିଗତତ୍ତା ଅତିରେକଚୀୱରଂ ନାମ ହୋତି, ଦସାହାତିକ୍କମେ ଚ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ତସ୍ମା ଯଂ ଅପରିଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱାୱ ଠପେତବ୍ବଂ, ତଦେୱ ୱିକପ୍ପେତବ୍ବଂ, ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରେ ଚ କତେ ଅନ୍ତୋଦସାହେଯେୱ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ। ଯଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ 'ତତୋ ପଭୁତି ପରିଭୋଗାଦଯୋପି ୱଟ୍ଟନ୍ତୀ'ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ପାଳିଯା ୱିରୁଜ୍ଝତୀ"ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ତେସଂ ମତିମତ୍ତମେୱ। ପାଳିଯଞ୍ହି "ଅନ୍ତୋଦସାହଂ ଅଧିଟ୍ଠେତି, ୱିକପ୍ପେତୀ"ତି (ପାରା। ୪୬୯) ଚ "ସାମଂ ଚୀୱରଂ ୱିକପ୍ପେତ୍ୱା ଅପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରଣଂ ପରିଭୁଞ୍ଜେଯ୍ଯ ପାଚିତ୍ତିଯ"ନ୍ତି (ପାଚି। ୩୭୩) ଚ "ଅନାପତ୍ତି ସୋ ୱା ଦେତି, ତସ୍ସ ୱା ୱିସ୍ସାସନ୍ତୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତୀ"ତି (ପାଚି। ୩୭୪) ଚ ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା, ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ "ଇମଂ ଚୀୱରଂ ୱା ୱିକପ୍ପନଂ ୱା ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରାମୀ"ତିଆଦିନା ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରଂ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା "ମଯ୍ହଂ ସନ୍ତକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜ ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେହି ୱା"ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକତ୍ତଂ ଅମୋଚେତ୍ୱାୱ ପରିଭୋଗାଦିୱସେନେୱ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା, "ତତୋ ପଭୁତି ପରିଭୋଗାଦଯୋପି ୱଟ୍ଟନ୍ତୀ"ତି ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ୱିନାପି ୱିସୁଂ ପରିଭୋଗସ୍ସ, ନିଦହନସ୍ସ ଚ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱିକପ୍ପନାନନ୍ତରମେୱ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରାପେତ୍ୱା ଅନଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଏୱ ତିଚୀୱରୱିରହିତଂ ୱିକପ୍ପନାରହଂ ଚୀୱରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ, ନିଦହିତୁଞ୍ଚ ଇଦଂ ପାଟେକ୍କଂ ୱିନଯକମ୍ମନ୍ତି ଖାଯତି। ଅପିଚ ବହୂନଂ ପତ୍ତାନଂ ୱିକପ୍ପେତୁଂ, ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରେତୁଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରେନ ତେସଂ ଅତିରେକପତ୍ତତା ଦସ୍ସିତାତି ସିଜ୍ଝତି ତେସୁ

ଏକସ୍ସେଓ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବତୋ। ତସ୍ମା ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ଆଗତନୟେନେଓ ଗହେତବ୍ବଂ।

ପଞ୍ଞତ୍ତିକୋୱିଦୋ ନ ହୋତୀତି ଏୱଂ ୱିକପ୍ପିତେ ‘‘ଅନନ୍ତରମେୱ ଏୱଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱିନୟକମ୍ମଂ ନ ଜାନାତି। ତେନାହ ‘‘ନ ଜାନାତି ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତୁ’’ନ୍ତି, ଇମିନାପି ଚେତଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ ‘‘ୱିକପ୍ପନାନନ୍ତରମେୱ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରୋ କାତବ୍ବୋ’’ତି।

ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତୱଚନନ୍ତି ତିଚୀୱରାଦୀନଂ ସାଧାରଣୱଚନେନ ୱୁତ୍ତୱଚନଂ। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ‘‘ୱିରୁଦ୍ଧଂ ୱିୟ ଦିସ୍ସତୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ତଂ ୱିରୋଧାସଙ୍କଂ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ‘‘ତିଚୀୱରସଙ୍ଖେପେନ…ପେ… ୱିକପ୍ପନାୟ ଓକାସୋ ଦିନ୍ନୋ ହୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ‘‘ଅଧିଟ୍ଠେତି ୱିକପ୍ପେତୀ’’ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତେପି ତିଚୀୱରମ୍ପି ୱିକପ୍ପେତୀତି ଅୟମତ୍ଥୋ ନ ସିଜ୍ଝତି, ‘‘ତିଚୀୱରଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ୱିକପ୍ପେତୁ’’ନ୍ତି (ମହାୱ। ୩୫୮) ୱିସେସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଯଂ ପନ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ, ତଂ ଅଧିଟ୍ଠାତି। ଯଂ ତିଚୀୱରୱିରହିତଂ, ତଂ ୱିକପ୍ପେତବ୍ବଂ, ତଂ ୱିକପ୍ପେତୀତି ଏୱମତ୍ଥୋ ସିଜ୍ଝତୀତି। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ପୁବ୍ବାପରୱିରୋଧୋ ନ ଦିସ୍ସତି ସାମଞ୍ଞୱଚନସ୍ସ ୱୁତ୍ତାୱସେସେୟେୱ ଅୱତିଟ୍ଠନତୋ। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ତିଚୀୱରସ୍ସାପି ୱିକପ୍ପନୱିଧିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ତିଚୀୱରଂ ତିଚୀୱରସଙ୍ଖେପେନା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତିଚୀୱରସଙ୍ଖେପେନ ପରିହରିୟମାନେସୁ ଏକମ୍ପି ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ୱିକପ୍ପେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତିଚୀୱରତୋ ପନ ଏକଂ ୱା ସକଲମେୱ ୱା ଅପନେତ୍ୱା ଅପରଂ ତିଚୀୱରଂ ତିଚୀୱରସଙ୍ଖେପେନ ପରିହରିତୁକାମସ୍ସ ୱା ତିଚୀୱରାଧିଟ୍ଠାନଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ପରିକ୍ଖାରଚୋଳଅୱସେନେୱ ସବ୍ବଚୀୱରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁକାମସ୍ସ ୱା ପୁରିମଂ ଅଧିଟ୍ଠିତଚୀୱରଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ୱିକପ୍ପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏୱମଧିପ୍ପାୟେନ ‘‘ତିଚୀୱରେ ଏକେନ ଚୀୱରେନ ୱିପ୍ପୱସିତୁକାମୋ ହୋତୀ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ ସିୟା, ଇଚ୍ଚେତଂ ପାଳିୟା ସଦ୍ଧିଂ ସମେତି। ଅଥ ପୁନପି ତଦେୱ ତିଚୀୱରାଧିଟ୍ଠାନେନ ଅଧିଟ୍ଠାତୁକାମୋ ହୁତ୍ୱା ୱିପ୍ପୱାସସୁଖତ୍ଥଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ୱିକପ୍ପେତୀତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାୟେନ ୱୁତ୍ତଂ ସିୟା, ତଂ ‘‘ତିଚୀୱରଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ୱିକପ୍ପେତୁ’’ନ୍ତି (ମହାୱ। ୩୫୮) ଇମିନା ୱଚନେନ ନ ସମେତି। ଯଦି ହି ସେସଚୀୱରାନି ୱିୟ ତିଚୀୱରମ୍ପି ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ୱିକପ୍ପେତବ୍ବଂ ସିୟା, ‘‘ତିଚୀୱରଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ନ ୱିକପ୍ପେତୁ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ୱଚନମେୱ ନିରତ୍ଥକଂ ସିୟା ସେସଚୀୱରେହି ତିଚୀୱରସ୍ସ ୱିସେସାଭାୱା। ତସ୍ମା ‘‘ୱିକପ୍ପେତୀ’’ତି ଇଦଂ ତିଚୀୱରୱିରହିତମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତିଚୀୱରଂ ପନ ୱିକପ୍ପେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱିଞ୍ଞାୟତି, ତେନେୱ ଦୁତିୟକଥିନସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିୱାରେ ‘‘ୱିକପ୍ପେତୀ’’ତି ଇଦଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ, ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଯଥା ପାଳିୟା ସଦ୍ଧିଂ ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି, ତଥା ଏତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାୟୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

ତୁୟ୍ହଂଦେମୀତିଆଦୀସୁ ପରିଚ୍ଚତ୍ତତ୍ତା ମନସା ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତେପି ସମ୍ପଦାନଭୂତସ୍ସେୱ ସନ୍ତକଂ ହୋତି, ସୋ ଇଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ ଗହେତୁଂ ଲଭତି। ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସାତି ପରମ୍ମୁଖେ ଠିତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ଯସ୍ସ ପନ ରୁଚ୍ଚତୀତିଆଦି ଉଭୋହିପି ପରିଚ୍ଚତ୍ତତାୟ ଅସ୍ସାମିକତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ।

‘‘ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତୀ’’ତି ଇଦଂ ଅନ୍ତୋଦସାହେ ଏୱ ୱିସ୍ସାସଗ୍ଗହଣଂ ସନ୍ଧାୟ ଅନାପତ୍ତିୱାରସ୍ସ ଆଗତତ୍ତା, ଇଧ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଚୀୱରସ୍ସ କପ୍ପିୟଭାୱକରଣତ୍ଥଂ ଲେସେନ ଗହିତତ୍ତା ଚ ୱୁତ୍ତଂ, କେଚି ପନ ‘‘ପରେହି ସଭାଗେନ ଅଚ୍ଛିନ୍ନେ, ୱିସ୍ସାସଗ୍ଗହିତେ ଚ ପୁନ ଲଦ୍ଧେ ଦୋସୋ ନ ଦିସ୍ସତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଅନଧିଟ୍ଠାନେନାତି କାୟୱାଚାହି କତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ଅକରଣେନାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଚୀୱରସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକତା, ଜାତିପମାଣଯୁତ୍ତତା, ଛିନ୍ନପଲିବୋଧଭାୱୋ, ଅତିରେକଚୀୱରତା, ଦସାହାତିକ୍କମୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ପଠମକଥିନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଉଦୋସିତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୭୩। ଦୁତିୟେ ଅୱିପ୍ପୱାସେତି ଅୱିପ୍ପୱାସେ ନିପ୍ଫାଦେତବ୍ବେ, ୱିପ୍ପୱାସଦୋସାଭାୱେ ସାଧେତବ୍ବେ କତ୍ତବ୍ବା ସମ୍ମୁତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୭୫।ପଟିସିଦ୍ଧପରିୟାପନ୍ନେନାତି ୱିପ୍ପୱସିତୁଂ ପଟିସିଦ୍ଧେସୁ ତୀସୁ ଚୀୱରେସୁ ଅନ୍ତୋଗଧେନ, ଏକେନ ଚ ଅୱୟୱେ ସମୁଦାୟୋପଚାରଂ ଦସ୍ସେତି।

୪୭୮-୯।ଏତ୍ତାୱତାତି ‘‘ପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ’’ତି ଇମିନା। ‘‘ସଭାୟେତି ଲିଙ୍ଗବ୍ଯତ୍ତୟେନ ସଭା ୱୁତ୍ତା’’ତି ୱତ୍ୱା ପୁନ ସୟମ୍ପି ‘‘ସଭାୟେ’’ତି ଇମିନା ୱୋହରନ୍ତୋ ସଭା-ସଦସ୍ସ ପରିୟାୟୋ ସଭାୟ-ସଦ୍ଦୋ ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗଯୁତ୍ତୋ ଅତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ସଭାୟନ୍ତି ଲିଙ୍ଗବ୍ଯତ୍ତୟେନ ସଭା ୱୁତ୍ତା’’ତି ୱା ପାଠୋ। ଲିଙ୍ଗବ୍ଯତ୍ତୟେନ ସଭାତି ଚ ଲିଙ୍ଗନ୍ତରଯୁତ୍ତୋ ସଭାସଦ୍ଦପରିୟାୟୋ ସଭାୟସଦ୍ଦୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ସଭାୟଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ସଭଂ ଗଚ୍ଛତି। ୱସିତବ୍ବଂ ନତ୍ଥୀତି ଚୀୱରହତ୍ଥପାସେୟେୱ ୱସିତବ୍ବଂ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ସାତି ୱୀଥିୟା। ସଭାୟସ୍ସ ଚ ଦ୍ୱାରସ୍ସ ଚ ହତ୍ଥପାସା ନ ୱିଜହିତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଭାୟଦ୍ୱାରାନମନ୍ତରେ ୱୀଥି ଗେହାପି ଗହିତା ଏୱ ହୋନ୍ତି ଆଦିପରିୟୋସାନାନଂ ଗହିତତ୍ତା। ଏତ୍ଥ ଚ

ଦ୍ୱାରୱୀଥିଘରେସୁ ୱସନ୍ତେନ ଗାମପ୍ପୱେସନସହସେୟ୍ୟାଦିଦୋସଂ ପରିହରିତ୍ୱା ସୁପଟିଚ୍ଛନ୍ନତାଦିଯୁତ୍ତେନେୱ ଭୱିତବ୍ବଂ , ସଭା ପନ ଯଦି ସବ୍ବେସଂ ୱସନଟ୍ଠାଯ ସାଲାସଦିସା କତା, ଅନ୍ତରାରାମେ ୱିଯ ଯଥାସୁଖଂ ୱସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପରିକ୍ଖିତ୍ତତାଯ ଚ ଏକୂପଚାରତଂ, ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତତାଯ ନାନୂପଚାରତଞ୍ଚ ନିୱେସନାଦୀସୁପି ଅତିଦିସନ୍ତୋ ଆହ ''ଏତେନେୱୂପାଯେନା''ତିଆଦି। ନିୱେସନାଦୀନି ବହିଗାମତୋ ସନ୍ନିୱିଟ୍ଠାନି ଗହିତାନି ଅନ୍ତୋଗାମେ ଠିତାନଂ ଗାମଗ୍ଗହଣେନେୱ ଗହିତତ୍ତା। ସବ୍ବତ୍ଥାତି ଗାମନିଗମନିୱେସନାଦୀସୁ ପନ୍ନରସସୁ। ପରିକ୍ଖେପାଦୀତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଅପରିକ୍ଖେପସ୍ସେୱ ଗହଣଂ, ନ ଏକକୁଲାଦୀନମ୍ପି ତେସଂ ଏକୂପଚାରତାନାନୂପଚାରତାନିମିତ୍ତତାଭାୱା। ଏତ୍ଥ ଚ ସତ୍ଥସ୍ସ କତିପାହଂ କତ୍ଥଚି ନିୱିଟ୍ଠସ୍ସେୱ ପରିକ୍ଖେପୋ ହୋତି, ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ।

୪୮୨-୭। ଗାମତୋ ବହି ଇସ୍ସରାନଂ ସମୁଦ୍ଦତୀରାଦୀସୁ କତଭଣ୍ଡସାଲା ଉଦୋସିତୋତି ଆହ ''ଯାନାଦୀନ''ନ୍ତିଆଦି। ମୁଣ୍ଡଚ୍ଛଦନପାସାଦୋତି ନାତିଉଚ୍ଚୋ ଚନ୍ଦିକଙ୍ଗଣଯୁତ୍ତୋ ସିଖରକୂଟମାଲାଦିୱିରହିତୋ ପାସାଦୋ।

୪୮୯।ପରିଯାଦିଯିତ୍ୱାତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରିତ୍ୱା। ନଦୀପରିହାରୋତି ୱିସୁଂଗାମାଦୀନଂ ୱିଯ ନଦୀପରିହାରସ୍ସ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ଚୀୱରହତ୍ଥପାସୋ ଏୱାତି ୱଦନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେ ପନ ''ଇମିନା ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନେନ ନଦୀପରିହାରୋପି ୱିସୁଂ ସିଦ୍ଧୋ, ନଦିଯା ହତ୍ଥପାସୋ ନ ୱିଜହିତବ୍ବୋ''ତି ୱଦନ୍ତି। ୱିହାରସୀମନ୍ତି ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ଏତ୍ଥ ଚ ୱିହାରସ୍ସ ନାନାକୁଲସନ୍ତକଭାୱେପି ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାପରିଚ୍ଛେଦବ୍ଭନ୍ତରେ ସବ୍ବତ୍ଥ ଚୀୱରଅୱିପ୍ପୱାସସମ୍ଭୱତୋ ତସ୍ସା ପଧାନତ୍ତା ତତ୍ଥ ସତ୍ଥପରିହାରୋ ନ ଲବ୍ଭତୀତି ''ୱିହାରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱସିତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ''ସତ୍ଥସମୀପେ''ତି ଇଦଂ ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରପରିଚ୍ଛେଦୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ପାଠଇଯଂ ନାନାକୁଲସ୍ସ ସତ୍ଥୋ ହୋତି, ସତ୍ଥେ ଚୀୱରଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ହତ୍ଥପାସା ନ ୱିଜହିତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସତ୍ଥହତ୍ଥପାସୋ ଗହିତୋ।

୪୯୦।ଏକକୁଲସ୍ସ ଖେତ୍ତେତି ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି।

୪୯୧-୪।ୱିହାରୋ ନାମ ଉପଚାରସୀମା। ତତ୍ଥ ଯସ୍ମିଂ ୱିହାରେତି ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋପରିୱେଣାଦିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଏକକୁଲାଦିସନ୍ତକତା ଚେତ୍ଥ କାରାପକାନଂ ୱସେନ। ଛାଯାଯ ଫୁଟ୍ଠୋକାସସ୍ସାତି ଉଜୁକଂ ଅୱକ୍ଖିତ୍ତଲେଡ୍ଡୁପାତବ୍ଭନ୍ତରଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି।

ଅଗମନପଥେତି ତଦହେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିୱତ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ୟକେ ସମୁଦ୍ଦମଜ୍ଝେ ଯେ ଦୀପକା, ତେସୂତି ଯୋଜନା। ଇତରସ୍ମିନ୍ତି ପୁରତ୍ଥିମଦିସାଯ ଚୀୱରେ। ''ଉପୋସଥକାଲେ…ପେ… ୱଦ୍ଧତୀ''ତି ଇମିନା ଚୀୱରୱିପ୍ପୱାସସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରତୋ ସମାନସଂୱାସାଯ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାଯ ଅଟ୍ଟନ୍ତୱିସଦିସତଂ ଦସ୍ସେତି । ତଥା ହି ବହୂସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଏକତୋ ନିସୀଦିତ୍ୱା ସମନ୍ତା ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରପରିଚ୍ଛେଦେସୁ ଯଥାସକଂ ଚୀୱରଂ ଠପେତ୍ୱା ପରିହରନ୍ତେସୁ ଏକେକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ନିସିନ୍ନୋକାସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଚ୍ଚେକଂ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସ୍ସ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞୱିସଦିସୋ ଅନେକୱିଧୋ ହୋତି, ନ ଏକୋ ପରିସପରିଯନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅନିମିତବ୍ବତ୍ତା। ତେନେୱ ତତ୍ଥ ପରିସୱସେନ ୱୁଡ୍ଢି, ହାନି ୱା ନ ହୋତି, ନ ଏୱଂ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାଯ। ସା ହି ଯୋଜନିକାଯପି ପରିସପରିଯନ୍ତତୋୱ ପଟ୍ଠାଯ ସମନ୍ତା ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରପଅଚ୍ଛିନ୍ନା ଏକାୱ ହୋତି। ତେନେୱ ସା ପରିସୱସେନ ୱଡ୍ଢତି, ହାଯତି ଚ, ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞାୱ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମା ଅଞ୍ଞୋ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରତୋ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ ଚୀୱରୱିପ୍ପୱାସପରିହାରୋ ଅବ୍ଭୋକାସୋତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯଞ୍ଚେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ଖନ୍ଧକେ ସୀମାକଥାଯମେୱ (ମହାୱ। ୧୪୩) ୱକ୍ଖାମ।

୪୯୫।ନଦିଂଓତରତୀତି ହତ୍ଥପାସଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଓତରତି। ବହିଗାମେ ଠପେତ୍ୱାତି ଅପାରୁପିତବ୍ବତାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିନଯକମ୍ମଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେ ଚ ବହିଗାମେ ଠପିତସଙ୍ଘାଟିଯଞ୍ଚ ପଠମଂ ୱିନଯକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ ନିୱାସେତ୍ୱା ଅନ୍ତରୱାସକେ କାତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ବହିଗାମେ ଠପିତସ୍ସାପି ୱିନଯକମ୍ମୱଚନତୋ ପରମ୍ମୁଖାପି ଠିତଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୁଂ, ନିସ୍ସଟ୍ଠଂ ଦାତୁଞ୍ଚ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଦହରାନଂ ଗମନେ ସୌସ୍ସାହତ୍ତା ''ନିସ୍ସଯୋ ପନ ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ମୁହୁତ୍ତଂ…ପେ… ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି ସୌସ୍ସାହତ୍ତେ ଗମନସ୍ସ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ତେସଂ ପନ ପୁରାରୁଣାୱ ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସୌସ୍ସାହେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ ଅରୁଣେ ଅନ୍ତରା ଉଟ୍ଠିତେପି ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି ''ଯାୱ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନା ସଯନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ତେନେୱ ''ଗାମଂ ପୱିସିତ୍ୱା… ପେ… ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ୱଚନଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାତିଆଦିମ୍ହି ସୌସ୍ସାହତ୍ତା ଗମନକ୍ଖଣେ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧି ନ ୱୁତ୍ତା। ଧେନୁଭଯେନାତି ତରୁଣୱଚ୍ଛଗାୱୀନଂ ଅଭିଧାୱିତ୍ୱା ସିଙ୍ଗେନ ପହରଣଭଯେନ। ନିସ୍ସଯୋ ଚ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି ଏତ୍ଥ ଧେନୁଭଯାଦୀହି ଠିତାନଂ ଯାୱ ଭଯୱୂପସମା ଠାତବ୍ବତୋ ''ଅନ୍ତୋଅରୁଣେଯେୱ ଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ନିଯମେତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଯତ୍ଥ ପନ ଏୱଂ ନିଯମେତୁଂ ସକ୍କା, ତତ୍ଥ ଅନ୍ତରାରୁଣେ ଉଗ୍ଗତେପି ନିସ୍ସଯୋ ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି ଭେସଜ୍ଜତ୍ଥାଯ ଗାମପ୍ପୱିଟ୍ଠଦହରାନଂ ୱିଯ। ଅନ୍ତୋସୀମାଯଂ ଗାମନ୍ତି ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାସମ୍ମୁତିତୋ ପଚ୍ଛା ପତିଟ୍ଠାପିତଗାମଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି ଗାମଞ୍ଚ ଗାମୂପଚାରଞ୍ଚ ଠପେତ୍ୱା ସମ୍ମନିତବ୍ବତୋ। ପୱିଟ୍ଠାନନ୍ତି ଆଚରିଯନ୍ତେୱାସିକାନଂ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଗତାନଂ ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମତ୍ତା ନେୱ ଚୀୱରାନି ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାନି ହୋନ୍ତି, ସୌସ୍ସାହତାଯ ନିସ୍ସଯୋ ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେତି ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତାନଂ

ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗୋ।

''ଇଧ ଅପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରଣ''ନ୍ତି ଇମିନା ଅଧିଟ୍ଠାନଵିକପ୍ପନାନି ଵିଯ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରଣମ୍ପି କାଯେନ ଵା ଵାଚାଯ ଵା କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। କାଯଵାଚାହି କତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ଅକରଣତୋତି ଇଦଂ କାଯଵାଚାସମୁଟ୍ଠାନଂ ଵୁତ୍ତଂ। ଅଧିଟ୍ଠିତତିଚୀଵରତା, ଅନନ୍ତତକଥିନତା, ଅଲଦ୍ଧସମ୍ମୁତିତା, ରତ୍ତିଵିପ୍ପଵାସୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଉଦୋସିତସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ତତିଯକଥିନସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୪୯୭। ତତିଯେ ପାଠଇଯଂ ଚୀଵରପଚ୍ଚାସା ନିକ୍ଖିପିତୁନ୍ତି ଚୀଵରପଚ୍ଚାସାଯ ସତିଯା ନିକ୍ଖିପିତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନିଟ୍ଠିତଚୀଵରସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁନାତି ଏତ୍ଥ ଦୁତିଯକଥିନେ ଵିଯ ସାମିଵସେନେଵ କରଣଵଚନସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଵେଦିତବ୍ବୋ।

୪୯୯-୫୦୦।ତୁଯ୍ହଂ ଦମ୍ମୀତି ଦିନ୍ନନ୍ତି ''ତୁଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଅକାଲଚୀଵରଂ ଦମ୍ମୀ''ତି ଏଵଂ ଦିନ୍ନଂ, ଏତମ୍ପି କାଲେ ଆଦିସ୍ସ ଦିନ୍ନଂ ନାମ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଇଦଂ ପନ ଅଟ୍ଠକଥାଵଚନଂ, ପାଠଇଯଂ ''କାଲେପି ଆଦିସ୍ସ ଦିନ୍ନ''ନ୍ତି ଇଦଞ୍ଚ ''ଅକାଲଚୀଵର''ନ୍ତି ଵଚନସାମଞ୍ଞତୋ ଲବ୍ଭମାନଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଦସ୍ସେତୁଂ ଅବ୍ଭୁଦ୍ଧାରଵସେନ ଵୁତ୍ତଂ ପଠମଅନିଯତେ ସୋତସ୍ସ ରହୋ ଵିଯ। ସଙ୍ଘସ୍ସ ହି କାଲେପି ଆଦିସ୍ସ ଦିନ୍ନଂ ଅକାଲେ ଉପ୍ପନ୍ନଚୀଵରଂ ଵିଯ ସମ୍ମୁଖୀଭୂତେହି ଵୁଟ୍ଠଵସ୍ସେହି, ଅଵୁଟ୍ଠଵସ୍ସେହି ଚ ସବ୍ବେହିପି ଭାଜେତବ୍ବତାସାମଞ୍ଞେନ ଅକାଲଚୀଵରଂ ନାମ ହୋତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଅବ୍ଭୁଦ୍ଧାରଵସେନ ପାଠଇଯଂ ''କାଲେପି ଆଦିସ୍ସ ଦିନ୍ନ''ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ''ତତୋ ଭାଜେତ୍ଵା ଲଦ୍ଧଚୀଵରମ୍ପି ଅକାଲେ ଲଦ୍ଧଚୀଵରମ୍ପି ଵୁଟ୍ଠଵସ୍ସାନଂ ଏକମାସପରିହାରଂ, ପଞ୍ଚମାସପରିହାରଂ ଵା ନ ଲଭତି, ପଚ୍ଚାସାଚୀଵରେ ଅସତି ଦସାହପରିହାରମେଵ ଲଭତୀ''ତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଵୁତ୍ତଂ, ଅଟ୍ଠକଥାଯମ୍ପି ''ଆଦିସ୍ସ ଦିନ୍ନ''ନ୍ତି ଵଚନସାମଞ୍ଞତୋ ଲବ୍ଭମାନଂ ସବ୍ବଂ ଅବ୍ଭୁଦ୍ଧାରଵସେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଏକପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଵା ଇଦଂ ତୁଯ୍ହଂ ଦମ୍ମୀତି ଦିନ୍ନ''ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ତଥାଲଦ୍ଧଂ ଵା ଅକାଲେ ଲଦ୍ଧଂ ଵା ଅନନ୍ତତକଥିନାନଂ ଦସାହବ୍ଭନ୍ତରେ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁନ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବଂ ଇତରଥା ପାଠଇଅଟ୍ଠକଥାହି ଵିରୁଜ୍ଝନତୋ। ତଥା ହି ଅଚ୍ଚେକଚୀଵରସିକ୍ଖାପଦେ ଅକାଲେ ଉପ୍ପନ୍ନମ୍ପି ଅଚ୍ଚେକଚୀଵରଂ ''ଯାଵଚୀଵରକାଲସମଯଂ ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବ''ନ୍ତି (ପାରା। ୬୪୮) ଵୁତ୍ତଂ, ତସ୍ସ ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ''ପଵାରଣମାସସ୍ସ ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖପଞ୍ଚମିଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅଚ୍ଚେକଚୀଵରସ୍ସ ଅନତ୍ଥତେ କଥିନେ ଏକାଦସଦିଵସାଧିକୋ ମାସୋ, ଅତ୍ଥତେ କଥିନେ ଏକାଦସଦିଵସାଧିକା ପଞ୍ଚ ମାସା ଚ ପରିହାରୋ ଵୁତ୍ତୋ, ତମେଵ ପରିହାରଂ ସନ୍ଧାଯ 'ଛଟ୍ଠିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅନଚ୍ଚେକଚୀଵରମ୍ପି ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତ୍ଵା ଠପିତଚୀଵରମ୍ପି ଏତଂ ପରିହାରଂ ଲଭତିଯେଵା'ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୬୪୬-୬୪୯) ଵୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା କାଲେପି ଅକାଲେପି ଚ ଯଥାତଥା ଲଦ୍ଧଂ ଅତିରେକଚୀଵରଂ ଵୁଟ୍ଠଵସ୍ସାନଂ ଏକମାସଂ, ପଞ୍ଚମାସଂ ଵା ଯଥାରହଂ ପରିହାରଂ ଲଭତି ଏଵାତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ଏଵଂ ପନ ଅଵତ୍ଵା ପଦଭାଜନଂ ଵୁତ୍ତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ଏଵନ୍ତି ଯଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ''ତତୋ ଚେ ଉତ୍ତରୀ''ତି ଇମସ୍ସ ମାସପରମତୋ ଉତ୍ତରୀତି ଅତ୍ଥୋ ଵୁତ୍ତୋ, ତଂ ପରାମସତି। ପଦଭାଜନିଯଂ ଏଵମତ୍ଥଂ ଅଵତ୍ଵା ଅଞ୍ଞଥା ଅତ୍ଥୋ ଵୁତ୍ତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତାଵ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପଚ୍ଚାସାଚୀଵରନ୍ତି ପଚ୍ଚତ୍ତଵଚନଂ। ''ମୂଲଚୀଵର''ନ୍ତି ଇଦଂ ଉପଯୋଗଵଚନଂ। ଅତ୍ତନୋ ଗତିକଂ କରୋତୀତି ଅନନ୍ତରା ଦୁତିଯଦିଵସାଦୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପଚ୍ଚାସାଚୀଵରଂ ମାସପରମଂ ମୂଲଚୀଵରଂ ଠପେତୁଂ ଅଦତ୍ଵା ଅତ୍ତନୋ ଦସାହପରମତାଯ ଏଵ ପତିଟ୍ଠାପେତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଗତିକଂ କରୋତୀତି। ତତୋ ଉଦ୍ଧଂ ମୂଲଚୀଵରନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ମୂଲଚୀଵରନ୍ତି ପଚ୍ଚତ୍ତଵଚନଂ। ତଞ୍ହି ଵୀସତିମଦିଵସତୋ ଉଦ୍ଧଂ ଦ୍ଵାଵୀସତିମଦିଵସାଦୀସୁ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପଚ୍ଚାସାଚୀଵରଂ ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ସିବ୍ବେତ୍ଵା ଘଟିତଂ ଦସାହପରମଂ ଗନ୍ତୁଂ ଅଦତ୍ଵା ନଵାହପରମତାଦିଵସେନ ଅତ୍ତନୋ ଗତିକଂ କରୋତି, ଏକତୋ ଅସିବ୍ବେତ୍ଵା ଵିସୁଂ ଠପିତଂ ପନ ପଚ୍ଚାସାଚୀଵରଂ ଦସାହପରମମେଵ।

ପାଠଇଯଂ ଦସାହାତି ଦସାହେନ। ଏକାଦସେ ଉପ୍ପନ୍ନେତିଆଦୀସୁ ଏକାଦସାହେ ଉପ୍ପନ୍ନେତିଆଦିନା ଅତ୍ଥୋ, ଅଯମେଵ ଵା ପାଠୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଏକଵୀସେ ଉପ୍ପନ୍ନେ…ପେ… ନଵାହା କାରେତବ୍ବନ୍ତିଆଦି ପଚ୍ଚାସାଚୀଵରସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନଦିଵସଂ ଠପେତ୍ଵା ଵୁତ୍ତଂ। ତେନେଵ ''ତିଂସେ…ପେ… ତଦହେଵ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବ''ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ''ଅଞ୍ଞଂ ପଚ୍ଚାସାଚୀଵରଂ…ପେ… କାରେତବ୍ବ''ନ୍ତି ଇଦଂ ସତିଯା ଏଵ ପଚ୍ଚାସାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ସଚେ ପନ ''ଇତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚୀଵରଂ ନ ଲଭିସ୍ସାମୀ''ତି ଇଚ୍ଛିତଟ୍ଠାନତୋ ପଚ୍ଚାସାଯ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନାଯ ଅଞ୍ଞତ୍ଥାପି ଯେନ କେନଚି ଉପାଯେନ ପଚ୍ଚାସଂ ଉପ୍ପାଦେତି, ମୂଲଚୀଵରଂ ନ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ, ସବ୍ବଥା ପଚ୍ଚାସାଯ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନାଯ ଦସାହାତିକ୍କନ୍ତଂ ମୂଲଚୀଵରଂ ତଦହେଵ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବଂ। ପଚ୍ଚାସାଚୀଵରମ୍ପି ପରିକ୍ଖାରଚୋଳଂ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବନ୍ତି ପଠମତରଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଵିସଭାଗଂ ସନ୍ଧାଯ ଵଦତି। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞନ୍ତି ଅଞ୍ଞଂ ଅଞ୍ଞଂ, ଅଯମେଵ ଵା ପାଠୋ। ଅଙ୍ଗଂ ପନେତ୍ଥ ପଠମକଥିନେ ଵୁତ୍ତସଦିସମେଵ। କେଵଲଞ୍ହି ତତ୍ଥ ଦସାହାତିକ୍କମୋ, ଇଧ ମାସାତିକ୍କମୋତି ଅଯଂ ଵିସେସୋ।

ତତିୟକଥିନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ପୁରାଣଚୀୱରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୦୩-୫। ଚତୁତ୍ଥେ ପାଠଇୟଂ ଭଉୱିସ୍ସଗ୍ଗନ୍ତି ଭଉସ୍ସ ଉଦରେ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ, ପୱେସନଂ ଅଜ୍ଝୋହରଣଂ ଭଉକିଚ୍ଚନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ, ଭୋଜନପରିୟୋସାନେନ ଭଉସ୍ସ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ତଞ୍ଚ ନାମ ଦ୍ୱନ୍ତି ସୋ ନାମ ତ୍ୱଂ, ତାୟ ନାମ ଦ୍ୱନ୍ତି ୱା ଅତ୍ଥୋ। ପିତା ଚ ମାତା ଚ ପିତରୋ, ପିତୂନଂ ପିତା ଚ ମାତା ଚ ପିତାମହା, ତେ ଏୱ ୟୁଗଠଅଟ୍ଠେନ ୟୁଗୋ, ତସ୍ମା ୟାୱ ସତ୍ତମା ପିତାମହୟୁଗା ପିତାମହାୱଞ୍ଚାତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଏୱଞ୍ଚି ପିତାମହଗ୍ଗହଣେନ ମାତାମହୋ ଚ ପିତାମହୀ ମାତାମହୀ ଚ ଗହିତାୱ ହୋନ୍ତି। ସତ୍ତମୟୁଗତୋ ପରଂ ''ଅଞ୍ଞାତକା''ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ୟାତି ଭିକ୍ଖୁନୀ। ପିତୁ ମାତା ପିତାମହୀ, ମାତୁ ପିତା ମାତାମହୋ।

ପୟୋଗେ ପୟୋଗେ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ''ଧୋୱା''ତି ଆଣାପନୱାଚାୟ ଏକାୟ ଏୱ ତଦନୁଗୁଣସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସାପି ପୟୋଗସ୍ସ ଆଣତ୍ତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ।

୫୦୬। ତଦୱିନାଭାୱତୋ ଧୋୱନସ୍ସ ''କାୟୱିକାରଂ କତ୍ୱା''ତି ଚ ''ଅନ୍ତୋଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥେ''ତି ଚ ୱୁତ୍ତତ୍ତା କାୟେନ ଧୋୱାପେତୁକାମତଂ ଅପ୍ପକାସେତ୍ୱା ଦାନଖିପନପେସନାଦିଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଚ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥଂ ଉପଚାରଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ବହି ଠତ୍ୱା କାୟୱାଚାହି ଆଣାପେତ୍ୱା ଖିପନପେସନାଦିଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଚ ଅନାପତ୍ତି ଏୱ।

ଏକେନ ୱତ୍ଥୁନାତି ପଠମକତେନ। ପଞ୍ଚସତାନି ପମାଣଂ ଏତାସନ୍ତି ପଞ୍ଚସତା। ଭିକ୍ଖୁଭାୱତୋ ପରିୱତ୍ତଲିଙ୍ଗାପି ଭିକ୍ଖୁନୀ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଏକତୋଉପସମ୍ପନ୍ନା ଏୱ।

୫୦୭।ତାୱକାଲିକଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଅତ୍ତନା କତିପାହଂ ପାରୁପନାଦିଅତ୍ଥାୟ ତାୱକାଲିକଂ ୟାଚିତ୍ୱା। ପୁରାଣଚୀୱରତା, ଉପଚାରେ ଠତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାତିକାୟ ଭିକ୍ଖୁନିୟା ଆଣାପନଂ, ତସ୍ସା ଧୋୱାପନାଦୀନି ଚାତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ପୁରାଣଚୀୱରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗହଣସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୦୮। ପଞ୍ଚମେ ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ ସିକ୍ଖାପଦେତି ଗଣମ୍ହା ଓହୀୟନସିକ୍ଖାପଦେ (ପାଚି। ୬୯୧-୬୯୨) ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ। କୋଟ୍ଠାସସମ୍ପତ୍ତୀତି କେସାଦିପଞ୍ଚକୋଟ୍ଠାସାନଂ କଲ୍ୟାଣତା। ହତ୍ଥତଲେୟେୱ ଦସ୍ସେତ୍ୱାତି ହତ୍ଥତଲତୋ ସେସକାୟସ୍ସ ଅଦସ୍ସନଂ ଦୀପେତି।

୫୧୦।ୱିହତ୍ଥତାୟାତି ୱିହତତାୟ, ଅମିସ୍ସିତତାୟ ଅପଟିସରଣତାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ''ସମଭିତୁନ୍ନତ୍ତା''ତି, ବ୍ୟଥିତତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ପରିୱତ୍ତେତବ୍ବଂ ପରିୱତ୍ତଂ, ତଦେୱ ପାରିୱତ୍ତକଂ, ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଦିୟ୍ୟମାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେ ୱିୟ ଇଧ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥୋ ଉପଚାରନିୟମୋ ନତ୍ଥୀତି ଆହ ''ଉପଚାରଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା''ତି। ଅଞ୍ଞତ୍ର ପାରିୱତ୍ତକାତି ୟଂ ଅନ୍ତମସୋ ହରୀଟକଖଣ୍ଡମ୍ପି ଦତ୍ୱା ୱା ''ଦସ୍ସାମୀ''ତି ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱା ୱା ପରିୱତ୍ତକଂ ଗଣ୍ହାତି, ତଂ ଠପେତ୍ୱା। ''ତଂ ଅଚିତ୍ତକଭାୱେନ ନ ସମେତୀ''ତି ଇମିନା ଞାତିଭାୱାଜାନନାଦୀସୁ ୱିୟ ଭିକ୍ଖୁନୀଭାୱାଜାନନାଦିୱସେନାପି ଅଚିତ୍ତକତଂ ପକାସେତି।

୫୧୩-୪। ତିକଞ୍ଚ ତଂ ପାଚିତ୍ତିୟଞ୍ଚାତି ତିକପାଚିତ୍ତିୟଂ, ପାଚିତ୍ତିୟତିକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପତ୍ତତ୍ଥୱିକାଦୀତି ଅନଧିଟ୍ଠାନୁପଗଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। କୋ ପନ ୱାଦୋ ପତ୍ତତ୍ଥୱିକାଦୀସୂତି ମହତିୟାପି ତାୱ ଭିସିଚ୍ଛୱିୟା ଅନଧିଟ୍ଠାନୁପଗତ୍ତା ଅନାପତ୍ତି, ୱିକପ୍ପନୁପଗପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣୱିରହିତତାୟ ଅନଧିଟ୍ଠାତବ୍ବେସୁ କିମେୱ ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ପତ୍ତତ୍ଥୱିକାଦୀନି ପନ ୱିକପ୍ପନୁପଗପଚ୍ଛିମାନି ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି ଏୱ। ପଟିଗ୍ଗହଣଂ କିରିୟା, ଅପରିୱତ୍ତନଂ ଅକିରିୟା। ୱିକପ୍ପନୁପଗଚୀୱରତା, ପାରିୱତ୍ତକାଭାୱୋ, ଅଞ୍ଞାତିକାୟ ହତ୍ଥତୋ ଗହଣନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଚୀୱରପଟିଗ୍ଗହଣସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଅଞ୍ଞାତକଓିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା

୫୧୫। ଛଟ୍ଠେ ପଟ୍ଟ ଏଓ ପଟ୍ଟୋ। ପାଠଇଯଂ ଧମ୍ମନିମନ୍ତନାଦି ସମଣେସୁ ଓତ୍ତବ୍ବାଚାରଧମ୍ମମତ୍ତଓସେନ ନିମନ୍ତନା, ଦାତୁକାମତାଯ କତନିମନ୍ତନା ନ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତେନେଓ ‘‘ଓିଞ୍ଞାପେସ୍ସତୀ’’ତି ଓୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞାତକଅପ୍ପଓାରିତତୋ ହି ଓିଞ୍ଞତ୍ତି ନାମ ହୋତି।

୫୧୭। ‘‘ତିଣେନ ଓା ପଣ୍ଣେନ ଓା ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଭୂତଗାମଓିକୋପନଂ ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ଆହ ‘‘ନେଓ ଭୂତଗାମପାତବ୍ୟତାଯା’’ତିଆଦି। ପଠମଂ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଲିଙ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଲଦ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋପି ତିତ୍ଥିଯପକ୍କନ୍ତକୋ ଏଓାତି ଆହ ‘‘ନିଓାସେତ୍ୱାପି ଲଦ୍ଧି ନ ଗହେତବ୍ବା’’ତି।

ଯଂ ଆଓାସଂ ପଠମଂ ଉପଗଚ୍ଛତୀତି ଏତ୍ଥାପି ଓିହାରଚୀଓରାଦିଅତ୍ଥାଯ ପଓିସନ୍ତେନପି ତିଣାଦୀହି ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱାଓ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ନ ତ୍ୱେଓ ନଗ୍ଗେନ ଆଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ଦୁକ୍କଟସ୍ସ ଓୁତ୍ତତ୍ତା। ଚିମିଲିକାହୀତି ପଟପିଲୋତିକାହି। ପରିଭୋଗେନେଓାତି ଅଞ୍ଞଂ ଚୀଓରଂ ଅଲଭିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନେନ। ପରିଭୋଗଜିଣ୍ଣନ୍ତି ଯଥା ତଂ ଚୀଓରଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିଯମାନଂ ଓଭଗ୍ଗଓିଭଗ୍ଗତାଯ ଅସାରୁପ୍ପଂ ହୋତି, ଏଓଂ ଜିଣ୍ଣଂ।

୫୨୧।ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାଯାତି ଏତ୍ଥାପି ‘‘ଞାତକାନଂ ପଓାରିତାନ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଅନୁଓତ୍ତତି ଏଓାତି ଆହ ‘‘ଅତ୍ତନୋ ଞାତକପଓାରିତେ’’ତିଆଦି। ଇଧ ପନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଚ୍ଛିନ୍ନନଟ୍ଠଚୀଓରସ୍ସ ଅତ୍ଥାଯ ଅଞ୍ଞାତକଅପ୍ପଓାରିତେ ଓିଞ୍ଞାପେନ୍ତସ୍ସ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯେନ ଅନାପତ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ ଗହେତବ୍ବୋ, ଇତରଥା ‘‘ଞାତକାନଂ ପଓାରିତାନ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଓିସେସୋ ନ ଭଓେଯ୍ୟ। ତେନେଓ ଅନନ୍ତରସିକ୍ଖାପଦେ ଓକ୍ଖତି ‘‘ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପନ ଞାତକପରିଓାରଟ୍ଠାନେ… ପେ… ପମାଣମେଓ ଓଟ୍ଟତୀତି ଓୁତ୍ତଂ, ତଂ ପାଠଇଯା ନ ସମେତୀ’’ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୫୨୬) ଚ ‘‘ଯସ୍ମା ପନିଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାଯ ଓିଞ୍ଞାପନଓତ୍ଥୁସ୍ମିଂଯେଓ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଇଧ ‘ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାଯା’ତି ନ ଓୁତ୍ତ’’ନ୍ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୫୨୬) ଚ। ଓିକପ୍ପନୁପଗଚୀଓରତା, ସମଯାଭାଓୋ, ଅଞ୍ଞାତକଓିଞ୍ଞତ୍ତି, ତାଯ ପଟିଲାଭୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଅଞ୍ଞାତକଓିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ତତୁତ୍ତରିସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା

୫୨୨-୫୨୪। ସତ୍ତମେ ପାଠଇଯଂ ପଗ୍ଗାହିକସାଲନ୍ତି ଦୁସ୍ସାପଣଂ। ତଞ୍ହି ଓାଣିଜକେହି ଦୁସ୍ସାନି ପଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସନଟ୍ଠାନତାଯ ‘‘ପଗ୍ଗାହିକସାଲା’’ତି ଓୁଚ୍ଚତି। ଅସ୍ସ ଚୀଓରସ୍ସାତି ସାଦିତବ୍ବଚୀଓରସ୍ସ। ‘‘ତିଚୀଓରିକେନା’’ତି ଇମିନା ଅଚ୍ଛିନ୍ନତିଚୀଓରତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଓିହାରାଦୀସୁ ନିହିତସ୍ସ ଚୀଓରସ୍ସ ଅଭାଓଂ ଦସ୍ସେତି। ଯଦି ଭଓେଯ୍ୟ, ଓିଞ୍ଞାପେତୁଂ ନ ଓଟ୍ଟେଯ୍ୟ। ତାଓକାଲିକଂ ନିଓାସେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଚୀଓରଂ ଗାହେତବ୍ବଂ, ତାଓକାଲିକମ୍ପି ଅଲଭନ୍ତସ୍ସ ଭୂତଗାମଓିକୋପନଂ କତ୍ୱା ତିଣପଣ୍ଣେହି ଛଦନଂ ଓିଯ ଓିଞ୍ଞାପନମ୍ପି ଓଟ୍ଟତି ଏଓ। ଅଞ୍ଞେନାତି ଅଚ୍ଛିନ୍ନଅସବ୍ବଚୀଓରେନ। ଦ୍ୱେ ନଟ୍ଠାନୀତି ଅଧିକାରତୋ ଓୁତ୍ତଂ ‘‘ଦ୍ୱେ ସାଦିତବ୍ବାନୀ’’ତି।

୫୨୬।ପାଠଇଯା ନ ସମେତୀତି ‘‘ଅନାପତ୍ତି ଞାତକାନଂ ପଓାରିତାନ’’ନ୍ତି ଇମାଯ ପାଠଇଯା ନ ସମେତି ତତୁତ୍ତରିଓିଞ୍ଞାପନଆପତ୍ତିପ୍ପସଙ୍ଗେ ଏଓ ଓୁତ୍ତତ୍ତା। ‘‘ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାଯାତି ନ ଓୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାଯ ତତୁତ୍ତରି ଓିଞ୍ଞାପନେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ହୋତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦୀପେତି, ତଞ୍ଚ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ଯେସଂ ଅତ୍ଥାଯ ଓିଞ୍ଞାପେତି, ତେସଂ ଓା ସିଯା, ଓିଞ୍ଞାପକସ୍ସେଓ ଓା, ନ ତାଓ ତେସଂ ତେହି ଅଓିଞ୍ଞାପିତତ୍ତା, ନାପି ଓିଞ୍ଞାପକସ୍ସ ଅତ୍ତାନଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଅଓିଞ୍ଞାପିତତ୍ତା। ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାଯ ଓିଞ୍ଞାପେନ୍ତସ୍ସାପି ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ନ ଦିସ୍ସତି। ପାଠଇଯଂ ପନ ଇମସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସାଦିଯନପଟିବଦ୍ଧତାଓସେନ ପଓତ୍ତତ୍ତା ‘‘ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାଯା’’ତି ଅନାପତ୍ତିଓାରେ ନ ଓୁତ୍ତନ୍ତି ଓଦନ୍ତି, ତଞ୍ଚ ଯୁତ୍ତଂ ଓିଯ ଦିସ୍ସତି, ଓୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ତତୁତ୍ତରିଚୀଓରତା, ଅଚ୍ଛିନ୍ନାଦିକାରଣତା, ଅଞ୍ଞାତକଓିଞ୍ଞତ୍ତି, ତାଯ ଚ ପଟିଲାଭୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ତତୁତ୍ତରିସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ପଠମୌପକ୍ଖଟସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା

୫୨୮-୫୩୧। ଅଟ୍ଠମେ ଯୋ କତ୍ତାତି ଦାଯକଂ ସନ୍ଧାଯ ଓୁତ୍ତଂ। ପଟୋ ଏଓ ପଟକୋ। ‘‘ଅପ୍ପଗ୍ଘଂ ଚେତାପେତୀ’’ତି ଇଦଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯପାଚିତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ଓୁତ୍ତଂ, ଓିଞ୍ଞତ୍ତିପଚ୍ଚଯା ପନ ଦୁକ୍କଟମେଓ। ‘‘ପୁବ୍ବେ ଅପ୍ପଓାରିତୋ’’ତି ହି ସୁତ୍ତେ ଓିଞ୍ଞତ୍ତିକାରଣଂ ଓୁତ୍ତଂ। ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯମ୍ପି

‘‘ଚୀୱରେ ଭିଙ୍ଞୋକମ୍ମତା, ଅଞ୍ଞାତକୱିଞ୍ଞତ୍ତି, ତାଯ ଚ ପଟିଲାଭୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନୀ’’ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଉପକ୍ଖଟସିକ୍ଖାପଦ) ଅଞ୍ଞାତକୱିଞ୍ଞତ୍ତିତା ପକାସିତା, କେଚି ପନ ‘‘ଦାଯକେନ ଦାତୁକାମୋମ୍ହୀତି ଅୱତ୍ୱା ସନ୍ତିକେ ଅୱୁତ୍ତେପି ଯଦଗ୍ଘନକଂ ସୋ ଦାତୁକାମୋ, ତଦଗ୍ଘନକଂ ଆହରାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ଏୱା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ରାଜସିକ୍ଖାପଦଟ୍ଠକଥାଯପି ନ ସମେତି, ଦୂତେନ ୱା ଦାଯକେନ ୱା ‘‘ଆଯସ୍ମନ୍ତଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଚୀୱରଚେତାପନ୍ନଂ ଆଭତ’’ନ୍ତି ଆରୋଚିତେପି ମୁଖୱେୱଟିଯକପ୍ପିଯକାରକାଦୀନଂ ସନ୍ତିକା ଆହରାପନସ୍ସ ତତ୍ଥ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ ‘‘ଇମେ ଦ୍ୱେ ଅନିଦ୍ଦିଟ୍ଠକପ୍ପିଯକାରକା ନାମ, ଏତେସୁ ଅଞ୍ଞାତକଅପ୍ପୱାରିତେସୁ ୱିଯ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ…ପେ… ନ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତବ୍ବା। ଦେସନାମତ୍ତମେୱ ଚେତଂ ‘ଦୂତେନ ଚୀୱରଚେତାପନ୍ନଂ ପହିଣେଯ୍ଯା’ତି ସଯଂ ଆହରିତ୍ୱାପି ପିଣ୍ଡପାତାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାଯ ଦଦନ୍ତେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ’’ତି। ମୁଖୱେୱଟିଯକପ୍ପିଯକାରକାଦଯୋ ହି ଦାଯକେନ ପରିଚ୍ଚତ୍ତେପି ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ‘‘ଅସୁକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଚୀୱରପିଣ୍ଡପାତାଦିଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଅନିଦ୍ଦିଟ୍ଠତ୍ତା ଏୱ ‘‘ନ କିଞ୍ଚି ୱତ୍ତବ୍ବା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁନୋ ମୁଖୱେୱଟିଯାଦୀନଂ ସନ୍ତକତ୍ତା, ତସ୍ମା ଇଧାପି ଦାଯକେନ ୱା ଦୂତେନ ୱା ‘‘ଯଂ ଇଚ୍ଛଥ, ତଂ ୱଦଥା’’ତି ଅପ୍ପୱାରିତସ୍ସ ୱଦତୋ ଦୁକ୍କଟମେୱ। ଅଗ୍ଘୱଡ୍ଢନକନ୍ତି ଚୀୱରେ ଅଗ୍ଘୱଡ୍ଢନକଂ ନିସ୍ସାଯ ପୱତ୍ତଂ ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ, ନ ପିଣ୍ଡପାତାଦୀସୁ ତେସୁ ଅଗ୍ଘୱଡ୍ଢନସ୍ସ ଦୁକ୍କଟମତ୍ତତ୍ତା, ପଣୀତପିଣ୍ଡପାତେ ସୁଦ୍ଧିକପାଚିତ୍ତିଯତ୍ତା ଚାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ‘‘ଚୀୱରେ ଭିଯ୍ୟୋକମ୍ମତା’’ତି ଅଙ୍ଗଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ପଠମୌପକ୍ଖଟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଦୁତିଯୌପକ୍ଖଟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୩୩। ନୱମେ ପାଠଇଯଂ ପଚ୍ଚେକଚୀୱରଚେତାପନ୍ନାତି ପଚ୍ଚେକଂ ନିଯମେତ୍ୱା ଚୀୱରଚେତାପନ୍ନା, ଏକେକେନ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ନିଯମିତା ଚୀୱରଚେତାପନ୍ନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଭୋୱ ସନ୍ତା ଏକେନାତି ଉଭୋ ଏକତୋୱ ସନ୍ତା, ଉଭୋ ଏକତୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦୁତିଯୌପକ୍ଖଟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ରାଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୩୭। ଦସମେ ‘‘ଅଜ୍ଜଣ୍ହୋ’’ତି ‘‘ଅଜ୍ଜ ନୋ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ହ-କାରାଗମଂ, ନ-କାରସ୍ସ ଚ ଣ-କାରଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତୋତି ଆହ ‘‘ଅଜ୍ଜ ଏକଦିୱସଂ ଅମ୍ହାକ’’ନ୍ତି।

୫୩୮-୯। ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ରାଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ‘‘ଇମିନା ଚୀୱରଚେତାପନ୍ନେନ ଚୀୱରଂ ଚେତାପେତ୍ୱା ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଚୀୱରେନ ଅଚ୍ଛାଦେହୀତି ଇଦଂ ଆଗମନସୁଦ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ, ସଚେ ହି ‘ଇଦଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦେହୀ’ତି ପେସେଯ୍ଯ, ଆଗମନସ୍ସ ଅସୁଦ୍ଧତ୍ତା ଅକପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁଂ ଆରବ୍ଭ ଭିକ୍ଖୁନା କପ୍ପିଯକାରକୋପି ନିଦ୍ଦିସିତବ୍ବୋ ନ ଭୱେଯ୍ଯା’’ତି, ତଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୱତ୍ଥୁଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁଭୂତଂ ଅକପ୍ପିଯଚୀୱରଚେତାପନ୍ନଂ ‘‘ଅସୁକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦେହୀ’’ତି ଏୱଂ ଆଗମନସୁଦ୍ଧିଯା ଅସତି, ସିକ୍ଖାପଦେ ଆଗତନଯେନ ଦୂତୱଚନେ ଚ ଅସୁଦ୍ଧେ ସବ୍ବଥା ପଟିକ୍ଖେପୋ ଏୱ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ନ ପନ ‘‘ଚୀୱରଞ୍ଚ ଖୋ ମଯଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମା’’ତି ୱତ୍ତୁଂ, ତଦନୁସାରେନ ନ ୱେଯ୍ଯାୱଚ୍ଚକରଞ୍ଚ ନିଦ୍ଦିସିତୁଂ ଆଗମନଦୂତୱଚନାନଂ ଉଭିନ୍ନଂ ଅସୁଦ୍ଧତ୍ତା। ପାଠଇଯଂ ଆଗତନଯେନ ପନ ଆଗମନସୁଦ୍ଧିଯା ସତି ଦୂତୱଚନେ ଅସୁଦ୍ଧେପି ସିକ୍ଖାପଦେ ଆଗତନଯେନ ସବ୍ବଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନ ଚ ଯଥା ଦୂତୱଚନାସୁଦ୍ଧିଯମ୍ପି ଆଗମନେ ସୁଦ୍ଧେ ୱେଯ୍ଯାୱଚ୍ଚକରମ୍ପି ନିଦ୍ଦିସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଏୱଂ ଆଗମନାସୁଦ୍ଧିଯମ୍ପି ଦୂତୱଚନେ ସୁଦ୍ଧେ ୱଟ୍ଟତି ଏୱାତି ଅଯମତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥତୋ ସିଦ୍ଧୋୱ ହୋତି, ଉଭଯସୁଦ୍ଧିଯଂ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥୀତି ଉଭଯାସୁଦ୍ଧିପକ୍ଖମେୱ ସନ୍ଧାଯ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ରାଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ‘‘କପ୍ପିଯକାରକୋପି ନିଦ୍ଦିସିତବ୍ବୋ ନ ଭୱେଯ୍ଯା’’ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଯଂ ପନେତ୍ଥ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ୨।୫୩୭-୫୩୯) ‘‘ଆଗମନସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିଯା ୱା ଅସୁଦ୍ଧିଯା ୱା ୱିସେସପ୍ପଯୋଜନଂ ନ ଦିସ୍ସତୀ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୱଚନସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ଯଥାୱୁତ୍ତନଯେନ ଆଗମନସୁଦ୍ଧିଆଦିନା ସପ୍ପଯୋଜନତ୍ତା। ଯୋ ପନେତ୍ଥ ‘‘ମୂଲସାମିକେନ କପ୍ପିଯୱୋହାରୱସେନ, ପେସିତସ୍ସ ଦୂତସ୍ସ ଅକପ୍ପିଯୱୋହାରୱସେନ ଚ ୱଦତୋପି କପ୍ପିଯକାରକୋ ନିଦ୍ଦିସିତବ୍ବୋ ଭୱେଯ୍ଯା’’ତି ଅନିଟ୍ଠପ୍ପସଙ୍ଗୋ ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ଅନିଟ୍ଠପ୍ପସଙ୍ଗୋ ଏୱ ନ ହୋତି ଅଭିମତତ୍ତା। ତଥା ହି ସିକ୍ଖାପଦେ ଏୱ ‘‘ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୁ ଆଯସ୍ମା ଚୀୱରଚେତାପନ୍ନ’’ନ୍ତି ଅକପ୍ପିଯୱୋହାରେନ ୱଦତୋ ଦୂତସ୍ସ କପ୍ପିଯେନ କମ୍ମେନ ୱେଯ୍ଯାୱଚ୍ଚକରୋ ନିଦ୍ଦିସିତବ୍ବୋ ୱୁତ୍ତୋ ଆଗମନସ୍ସ ସୁଦ୍ଧତ୍ତା, ଆଗମନସ୍ସାପି ଅସୁଦ୍ଧିଯଂ ପନ କପ୍ପିଯେନାପି କମ୍ମେନ ୱେଯ୍ଯାୱଚ୍ଚକରୋ ନ ନିଦ୍ଦିସିତବ୍ବୋତି ଅଯମେୱ ଆଗମନସ୍ସ ସୁଦ୍ଧିଅସୁଦ୍ଧୀସୁ ପଯୋଜନଂ। କଥଂ ପନ ଦୂତୱଚନେନ

ଆଗମନସୁଦ୍ଧି ୱିଞ୍ଞାୟତୀତି? ନାୟଂ ଭାରୋ। ଦୂତେନ ହି ଅକପ୍ପିୟୱୋହାରେନେୱ ୱୁତ୍ତେ ଏୱ ଆଗମନସୁଦ୍ଧି ଗୱେସିତଵ୍ବା, ନ ଇତରଥା, ତନ୍ତ ଚ ତସ୍ସ ୱଚନକ୍କମେନ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଚ ଯୁତ୍ତିଆଦୀହି ଚ ସକ୍କା ୱିଞ୍ଞାତୁଂ। ଇଧାପି ହି ସିକ୍ଖାପଦେ "ଚୀୱରଚେତାପନ୍ନଂ ଆଭତ"ନ୍ତି ଦୂତୱଚନେନେୱ ଚୀୱରଂ କିଣିତ୍ୱା ଦାତୁଂ ପେସିତଭାୱୋ ୱିଞ୍ଞାୟତି। ଯଦି ହି ସବ୍ବଥା ଆଗମନସୁଦ୍ଧି ନ ୱିଞ୍ଞାୟତି, ପଟିକ୍ଖେପୋ ଏୱ କତ୍ତବ୍ବୋତି।

ପାଠଇୟଞ୍ଚ "ଚୀୱରଞ୍ଚ ଖୋ ମୟଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମା"ତିଆଦି ଦୂତୱଚନସ୍ସ ଅକପ୍ପିୟତ୍ତେପି ଆଗମନସୁଦ୍ଧିୟା ସତି ପଟିପଜ୍ଜନୱିଧିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। "ଏସୋ ଖୋ…ପେ… ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ 'ତସ୍ସ ଦେହୀ'"ତିଆଦି ଅକପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁସାଦିୟନପରିମୋଚନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। "ସଞ୍ଞତ୍ତୋ"ତିଆଦି "ଏୱଂ ଦୂତେନ ପୁନ ୱୁତ୍ତେ ଏୱ ଚୋଦେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ନ ଇତରଥା"ତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। "ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ 'ଦେହି ମେ ଚୀୱରଂ…ପେ… ଚେତାପେହି ମେ ଚୀୱର'"ନ୍ତି ଇଦଂ ଦୂତେନାଭତରୂପିୟଂ ପଟିଗ୍ଗହେତୁଂ ଅତ୍ତନା ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠକପ୍ପିୟକାରକତ୍ତାୱ "ଦେହି ମେ ଚୀୱରଂ…ପେ… ଚେତାପେହି ମେ ଚୀୱର"ନ୍ତି ୱଦନ୍ତୋ ରୂପିୟସ୍ସ ପକତତ୍ତା ତେନ ରୂପିୟେନ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା "ଦେହି ଚେତାପେହୀ"ତି ରୂପିୟସଂୱୋହାରଂ ସମାପଜ୍ଜନ୍ତୋ ନାମ ହୋତୀତି ତଂ ଦୋସଂ ଦୂରତୋ ପରିୱଜ୍ଜେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ରୂପିୟପଟିଗ୍ଗହଣେନ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ନିସ୍ସଟ୍ଠରୂପିୟେ ୱିୟ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ "ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ଇମଂ ୱା ଇମଂ ୱା ଆହରା"ତି। ତସ୍ମା ନ ଇଦଂ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଦୋସଂ ପରିୱଜ୍ଜେତୁଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ, "ଅତ୍ଥୋ ମେ, ଆୱୁସୋ, ଚୀୱରେନା"ତିପି ଅୱତ୍ତବ୍ବତାପସଙ୍ଗତୋ, ତେନେୱ ଦୂତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠେସୁ ରୂପିୟସଂୱୋହାରସଙ୍କାଭାୱତୋ ଅଞ୍ଞଂ କପ୍ପିୟକାରକଂ ଠପେତ୍ୱାପି ଆହରାପେତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥାପି "ଦୂତେନ ଠପିତରୂପିୟେନ ଚେତାପେତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ଆହରାପେହୀ"ତି ଅୱତ୍ୱା କେୱଲଂ "ଚୀୱରଂ ଆହରାପେହୀ"ତି ଏୱଂ ଆହରାପେତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଠାନଂ ଭଞ୍ଜତୀତି ଏତ୍ଥ ଠାନନ୍ତି ଠିତିୟା ଚ କାରଣସ୍ସ ଚ ନାମଂ, ତସ୍ମା ଆସନେ ନିସୀଦନେନ ଠାନମ୍ପି କୁପ୍ପତି, ଆଗତକାରଣମ୍ପି ତେସଂ ନ ୱିଞ୍ଞାୟତି। ଠିତଂ ପନ ଅକୋପେତ୍ୱା ଆମିସପଟିଗ୍ଗହଣାଦୀସୁ ଆଗତକାରଣମେୱ ଭଞ୍ଜତି, ନ ଠାନଂ। ତେନାହ "ଆଗତକାରଣଂ ଭଞ୍ଜତୀ"ତି । କେଚି ପନ "ଆମିସପଟିଗ୍ଗହଣାଦିନା ଠାନମ୍ପି ଭଞ୍ଜତୀ"ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାୟ ନ ସମେତି।

ଯତସ୍ସଚୀୱରଚେତାପନ୍ନନ୍ତିଆଦି ଯେନ ଅତ୍ତନା ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚକରୋ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ, ଚୀୱରଞ୍ଚ ଅନିପ୍ଫାଦିତଂ, ତସ୍ସ କତ୍ତବ୍ବୱିଧିଦସ୍ସନଂ। ଏୱଂ ଭିକ୍ଖୁନା ୱତ୍ଥୁସାମିକାନଂ ୱୁତ୍ତେ ତେ ଚୋଦେତ୍ୱା ଦେନ୍ତି, ୱଟ୍ଟତି "ସାମିକା ଚୋଦେତ୍ୱା ଦେନ୍ତୀ"ତି ଅନାପତ୍ତିୟଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ତେନ ଚ ଯୋ ସୟଂ ଅଚୋଦେତ୍ୱା ଉପାସକାଦୀହି ପରିୟାୟେନ ୱତ୍ୱା ଚୋଦାପେତି, ତେସୁ ସତ୍ତକ୍ଖତ୍ତୁମ୍ପି ଚୋଦେତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ଦାପେନ୍ତେସୁ ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ସିଦ୍ଧା ହୋତି ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଅନାଣତ୍ତିକତ୍ତା।

କେନଚି ଅନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ ଅତ୍ତନୋ ମୁଖେନେୱ କପ୍ପିୟଭାୱଂ ୱେୟ୍ୟାୱଚ୍ଚକରତ୍ତଂ ପତ୍ତୋ ମୁଖୱେୱଟିକୋ। "ଅୱିଚାରେତୁକାମତାୟା"ତି ଇମିନା ୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି ଦାତୁଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତା ଅରିୟାପି ୱଞ୍ଚନାଧିପ୍ପାୟଂ ୱିନା ୱୋହାରତୋ ନତ୍ଥୀତି ୱଦନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଭେସଜ୍ଜକ୍ଖନ୍ଧକେ ମେଣ୍ଡକସେଟ୍ଠିୱତ୍ଥୁମ୍ହି (ମହାୱ। ୨୯୯) ୱୁତ୍ତଂ "ସନ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ"ତିଆଦିୱଚନମେୱ (ମହାୱ। ୨୯୯) ମେଣ୍ଡକସିକ୍ଖାପଦଂ ନାମ। କପ୍ପିୟକାରକାନଂ ହତ୍ଥେତି ଦୂତେନ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠକପ୍ପିୟକାରକେ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ଭିକ୍ଖୁନା ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠେ, ଅନିଦ୍ଦିଟ୍ଠେ ୱାତି। ତେନାହ "ଏତ୍ଥ ଚ ଚୋଦନାୟ ପମାଣଂ ନତ୍ଥୀ"ତିଆଦି।

ସୟଂ ଆହରିତ୍ୱା ଦଦନ୍ତେସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। "ପିଣ୍ଡପାତାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟା"ତି ଇମିନା ଚୀୱରତ୍ଥାୟେୱ ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। "ଏସେୱ ନୟୋ"ତି ଇମିନା ୱତ୍ଥୁସାମିନା ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠକପ୍ପିୟକାରକଭେଦେସୁପି ପିଣ୍ଡପାତାଦୀନମ୍ପି ଅତ୍ଥାୟ ଦିନ୍ନେ ଚ ଠାନଚୋଦନାଦି ସବ୍ବଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ କାତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

"ସଙ୍ଘଂ ୱା…ପେ… ଅନାମସିତ୍ୱା"ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା "ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱିହାରତ୍ଥାୟ ଦେମା"ତିଆଦିନା ଆମସିତ୍ୱା ୱଦନ୍ତେସୁ ପଟିକ୍ଖିପିତବ୍ବମେୱ। "ସଙ୍ଘୋ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତୀ"ତି ଇଦଂ ଉକ୍କଟ୍ଠୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଗଣାଦୀସୁପି ସଙ୍ଘସ୍ସତ୍ଥାୟ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତେସୁପି ପଟିଗ୍ଗହଣେପି ପରିଭୋଗେପି ଦୁକ୍କଟମେୱ। ସାରତ୍ଥଦୀପନିୟଂ "ପଟିଗ୍ଗହଣେ ପାଚିତ୍ତିୟ"ନ୍ତି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ୨।୫୩୭-୫୩୯) ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ ସଙ୍ଘଚେତିୟାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ଦୁକ୍କଟସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଚୋଦେତୀତି ତସ୍ସ ଦୋସାଭାୱଂ ଞତ୍ୱାପି କୋଧେନ ୱା ଲୋଭେନ ୱା ଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟନ୍ତି ଚୋଦେତି। ସୋ ଏୱ ହି ମୁସାୱାଦାଦିପଚ୍ଚୟା ପାଚିତ୍ତିୟଦୁକ୍କଟାଦିଆପତ୍ତୀହି ସାପତ୍ତିକୋ ହୋତି, ଗୀୱାତିସଞ୍ଞାୟ ପନ ୱତ୍ୱା ନିଦ୍ଦୋସଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ୱିରମନ୍ତସ୍ସ ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତି।

ତଳାକଂ ଖେତ୍ତେ ପୱିଟ୍ଠତ୍ତା "ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତବ୍ବ"ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚୟେ ସଙ୍ଘୋ ପରିଭୁଞ୍ଜତୂତି ଦେତି, ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥ "ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚତୁପଚ୍ଚୟପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ତଳାକଂ ଦମ୍ମୀ"ତି ୱା "ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘୋ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚୟେ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ତଳାକଂ ଦମ୍ମୀ"ତି ୱା "ଇତୋ ତଳାକତୋ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଚତ୍ତାରୋ ପଚ୍ଚୟେ ଦମ୍ମୀ"ତି ୱା ୱତ୍ତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି, ଇଦଞ୍ଚ ସଙ୍ଘସ୍ସ ପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ଦିୟ୍ୟମାନଞ୍ଞେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପନ ଏୱମ୍ପି ଦିନ୍ନଂ ତଳାକଖେତ୍ତାଦି ନ ୱଟ୍ଟତି। ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତସ୍ସ ପନ ଉଦକପରିଭୋଗତ୍ଥଂ କୂପପୋକ୍ଖରଣୀଆଦୟୋ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। "ସଙ୍ଘସ୍ସ ତଳାକଂ ଅତ୍ଥି, ତଂ କଥ"ନ୍ତି ହି ଆଦିନା ସବ୍ବତ୍ଥ ସଙ୍ଘୱସେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ହତ୍ଥେତି ୱସେ।

‘‘ଠପେଥାତି ୱୁତ୍ତେ’’ତି ଇଦଂ ସାମୀଚିୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଅୱୁତ୍ତେପି ଠପେନ୍ତସ୍ସ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି। ତେନାହ ‘‘ଉଦକଂ ୱାରେତୁଂ ଲବ୍ଭତୀ’’ତି। ସସ୍ସକାଲେପି ତାସେତ୍ୱା ମୁଞ୍ଚିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଅମୁଞ୍ଚତୋ ପନ ଭଣ୍ଡଦେୟ୍ୟଂ। ପୁନ ଦେତୀତି ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁନ ଦେତି, ଏୱମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇମିନା ‘‘ଯେନ କେନଚି ଇସ୍ସରେନ ‘ପରିଚ୍ଚତ୍ତମିଦଂ ଭିକ୍ଖୂହି, ଅସ୍ସାମିକ’ନ୍ତିସଞ୍ଞାଯ ଅତ୍ତନା ଗହେତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଦସ୍ସେତି। କପ୍ପିଯୱୋହାରେପି ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ୱକ୍ଖାମାତି ପାଠସେସୋ।

ଉଦକୱସେନାତି ଉଦକପରିଭୋଗତ୍ଥଂ। ‘‘ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତାନ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ସହତ୍ଥେନ ଚ ଅକପ୍ପିଯୱୋହାରେନ ଚ କରୋନ୍ତେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ସସ୍ସସମ୍ପାଦନତ୍ଥନ୍ତି ଏୱଂ ଅସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତାନମ୍ପି ପନ ସଯଂ ଅକତ୍ୱା କପ୍ପିଯୱୋହାରେନ ଆଣାପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ଏୱ। ‘‘କପ୍ପିଯକାରକଂ ଠପେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଇଦଂ ସହତ୍ଥାଦିନା କତତଠଆକତ୍ତା ‘‘ଅସାରୁପ୍ପ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଠପେନ୍ତସ୍ସ, ପନ ତଂ ପଚ୍ଚଯଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସପି ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ଆପତ୍ତି ନ ୱିଞ୍ଞାଯତି, ଅଟ୍ଠକଥାପମାଣେନ ୱା ଏତ୍ଥ ଆପତ୍ତି ଗହେତବ୍ବା। ଲଜ୍ଜିଭିକ୍ଖୁନାତି ଲଜ୍ଜିନାପି, ପଗେୱ ଅଲଜ୍ଜିନା ମତ୍ତିକୁଦ୍ଧରଣାଦୀସୁ କାରାପିତେସୂତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ନୱସସ୍ସେତି ଅକତପୁବ୍ବେ କେଦାରେ। ‘‘କହାପଣେ’’ତି ଇମିନା ଧଞ୍ଞୁଟ୍ଠାପନେ ତସ୍ସେୱ ଅକପ୍ପିଯନ୍ତି ଦସ୍ସେତି, ଧଞ୍ଞୁଟ୍ଠାପନେ ଚସ୍ସ ପଯୋଗେପି ଦୁକ୍କଟମେୱ, ନ କହାପଣୁଟ୍ଠାପନେ ୱିଯ।

‘‘କସଥ ୱପଥା’’ତି ୱଚନେ ସବ୍ବେସମ୍ପି ଅକପ୍ପିଯଂ ସିଯାତି ଆହ ‘‘ଅୱତ୍ୱା’’ତି। ଏତ୍ତକୋ ନାମ ଭାଗୋତି ଏତ୍ଥ ଏତ୍ତକୋ କହାପଣୋତି ଇଦମ୍ପି ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ତଥା ୱୁତ୍ତେପି ହି ତଦା କହାପଣାନଂ ଅୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ଆଯତିଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ୱଟ୍ଟତି ଏୱ। ତେନାହ ‘‘ତସ୍ସେୱ ତଂ ଅକପ୍ପିଯ’’ନ୍ତି। ତସ୍ସ ପନ ସବ୍ବପଯୋଗେସୁ, ପରିଭୋଗେସୁପି ଦୁକ୍କଟଂ। କେଚି ପନ ‘‘ଧଞ୍ଞପରିଭୋଗେ ଏୱ ଆପତ୍ତି, ନ ପୁବ୍ବପଯୋଗେ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ଯେନ ମିନନରକ୍ଖଣାଦିପଯୋଗେନ ପଚ୍ଛା ଧଞ୍ଞପରିଭୋଗେ ଆପତ୍ତି ହୋତି, ତସ୍ସ ପଯୋଗସ୍ସ କରଣେ ଅନାପତ୍ତିଯା ଅଯୁତ୍ତତ୍ତା। ପରିଯାଯକଥାଯ ପନ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତି। ତେନେୱ ‘‘ଏତ୍ତକେହି ୱୀହୀହି ଇଦଞ୍ଚିଦଞ୍ଚ ଆହରଥା’’ତି ନିଯମୱଚନେ ଅକପ୍ପିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, କହାପଣୱିଚାରଣେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ୱତ୍ଥୁ ଚ ଏୱରୂପଂ ନାମ ସଂୱିଜ୍ଜତି, କପ୍ପିଯକାରକୋ ନତ୍ଥୀତି ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତିଆଦିୱଚନଞ୍ଚେତ୍ଥ ସାଧକଂ।

ୱନଂ ଦତ୍ୱା…ପେ… ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥ ନିୱାସଟ୍ଠାନତ୍ତା ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସାପି ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ସୀମଂ ଦେମାତି ୱିହାରସୀମାଦିସାଧାରଣୱଚନେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

‘‘ୱେଯ୍ୟାୱଚ୍ଚକର’’ନ୍ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତେପି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସପି ଦାସଂ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରାମିକ’’ନ୍ତି (ପାରା। ୬୧୯; ମହାୱ। ୨୭୦) ୱିସେସେତ୍ୱା ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା, ତଞ୍ଚ ଖୋ ପିଲିନ୍ଦୱଚ୍ଛେନ ଗହିତପରିଭୁତ୍ତକ୍କମେନ, ନ ଗହଟ୍ଠାନଂ ଦାସପରିଭୋଗକ୍କମେନ। ଖେତ୍ତାଦଯୋ ପନ ସବ୍ବେ ସଙ୍ଘସ୍ସେୱ ୱଟ୍ଟନ୍ତି ପାଠଇଯଂ ପୁଗ୍ଗଲିକୱସେନ ଗହେତୁଂ ଅନନୁଞ୍ଞାତତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ୱିହାରସ୍ସ ଦେମାତି ସଙ୍ଘିକୱିହାରଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ‘‘ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତୀ’’ତିଆଦିନା (ଦୀ। ନି। ୧।୧୦, ୧୯୪) ସୁତ୍ତନ୍ତେସୁ ଆଗତପଟିକ୍ଖେପୋ ଭଗୱତା ଆପତ୍ତିଯାପି ହେତୁଭାୱେନ କତୋତି ଭଗୱତୋ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଜାନନ୍ତେହି ସଙ୍ଗୀତିମହାଥେରେହି ଖେତ୍ତପଟିଗ୍ଗହଣାଦିନିସ୍ସିତୋ ଅଯଂ ସବ୍ବୋପି ପାଠଇମୁତ୍ତୱିନିଚ୍ଛଯୋ ୱୁତ୍ତୋତି ଗହେତବ୍ବୋ। କପ୍ପିଯକାରକସ୍ସ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଭାୱୋ, ଦୂତେନ ଅପ୍ପିତତା, ତତୁତ୍ତରି ୱାଯାମୋ, ତେନ ପଟିଲାଭୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ରାଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ଚୀୱରୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

୨। କୋସିଯୱଗ୍ଗୋ

୧। କୋସିଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୪୨। ଦୁତିଯସ୍ସ ପଠମେ ପାଠଇଯଂ କୋସିଯକାରକେତି କୋସକାରକପାଣାନଂ କୋସତୋ ନିବ୍ବତ୍ତତ୍ତା କୋସିଯେନ ସୁତ୍ତେନ ୱତ୍ଥାଦିଂ କରୋନ୍ତେ। ସଙ୍ଘାତନ୍ତି ୱିନାସଂ।

୫୪୪।‘‘ଅୱାଯିମ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱାଯିତ୍ୱା କରଣେ ଅନାପତ୍ତି। ମିସ୍ସେତ୍ୱାତି ଏଠଅକଲୋମେହି ମିସ୍ସେତ୍ୱା। ପଟିଲାଭେନାତି ପରିନିଟ୍ଠାନେନ ‘‘ପରିଯୋସାପେତି, ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯ’’ନ୍ତି (ପାରା। ୫୪୫) ୱୁତ୍ତତ୍ତା, କୋସିଯମିସ୍ସକତା, ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ସନ୍ଥତସ୍ସ କରଣକାରାପନଂ, ପଟିଲାଭୋ ଚାତି

ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

କୋସିୟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫୪୭-୫୫୨। ଦୁତିୟଞ୍ଚ ତତିୟଞ୍ଚ ଉତ୍ତାନମେୱ। ତତ୍ଥ ପନ ଓଦାତାଦିମିସ୍ସକସଞ୍ଞାୟ ସୁଦ୍ଧକାଠଅକାନଞ୍ଞେୱ ସନ୍ଥତସ୍ସ କରଣୱସେନ ଚେତ୍ଥ ଦ୍ୱେଭାଗତୋ ଅଧିକେସୁ ସୁଦ୍ଧକାଠଅକେସୁ ଅନଧିକସଞ୍ଞାୟ ସନ୍ଥତସ୍ସ କରଣୱସେନ ଚ ଅଚିତ୍ତକତା ୱେଦିତବ୍ବା।

୪। ଛବ୍ବସ୍ସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୫୭। ଚତୁତ୍ଥେ ହଦ କରୀସୁସ୍ସଗ୍ଗେ, ମିହ ସେଚନେତି ଧାତୁଅତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାୟାହ ''ୱଚ୍ଚମ୍ପି ପସ୍ସାୱମ୍ପି କରୋନ୍ତୀ''ତି। ଊନକଛବ୍ବସ୍ସେସୁ ଅତିରେକଛବ୍ବସ୍ସସଙ୍କିତାଦିୱସେନେତ୍ଥ ଅଚିତ୍ତକତା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଛବ୍ବସ୍ସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ନିସୀଦନସନ୍ଥତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୬୫। ପଞ୍ଚମେ ତତ୍ଥ ସନ୍ଦିସ୍ସିସ୍ସତୀତି ସକାୟ କତିକାୟ ଅୟୁତ୍ତକାରିତାୱସେନ ୱିଞ୍ଞୂହି ସନ୍ଦିସ୍ସିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅରଞ୍ଞକଙ୍ଗାଦୀନି ତୀଣି ପାଠଇୟଂ ସେନାସନାଦିପଚ୍ଚୟତ୍ତୟସ୍ସ ଆଦିଅଙ୍ଗୱସେନ ୱୁତ୍ତାନି, ସେସାନିପି ତେ ସମାଦିୟିଂସୁ ଏୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୫୬୬।ପିହୟନ୍ତାତି ପତ୍ଥୟନ୍ତା। ସନ୍ଥତସ୍ସ ଅୱାୟିମତ୍ତା, ସେନାସନପରିକ୍ଖାରତ୍ତା ଚ ଚୀୱରତା, ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବତା ଚ ନତ୍ଥୀତି ଆହ ''ଚତୁତ୍ଥଚୀୱରସଞ୍ଞିତାୟା''ତି, ୱିପଲ୍ଲାସସଞ୍ଞାୟାତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ପନ ''ଇଦଂ ନିସୀଦନସନ୍ଥତଂ ନାମ ନୱସୁ ଚୀୱରେସୁ ନିସୀଦନଚୀୱରମେୱ, ନାଞ୍ଞଂ। ନିସୀଦନସିକ୍ଖାପଦେପି (ପାଚି। ୫୩୧ ଆଦୟୋ) ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ ୱିୟ 'ନିସୀଦନଂ ନାମ ସଦସଂ ୱୁଚ୍ଚତୀ'ତି ଚ ଅଟ୍ଠକଥାୟଞ୍ଚସ୍ସ 'ସନ୍ଥତସଦିସଂ ସନ୍ଥରିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଅନ୍ତେ ସୁଗତୱିଦତ୍ଥିୟା ୱିଦତ୍ଥିମତ୍ତେ ପଦେସେ ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୁ ଫାଲେତ୍ୱା ତିସ୍ସୋ ଦସା କରୀୟନ୍ତି, ତାହି ଦସାହି ସଦସଂ ନାମ ୱୁଚ୍ଚତୀ'ତି (ପାଚି। ଅଟ୍ଠ। ୫୩୧) ଚ ୱୁତ୍ତତ୍ତା''ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ୟୁତ୍ତଂ ଇଧ ପମାଣନିୟମସ୍ସ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା, ସନ୍ଥତସ୍ସ ଚ ଅୱାୟିମଚୀୱରତ୍ତା, ଅଧିଟ୍ଠାନୁପଗତ୍ତାଭାୱା ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ଚ। ନିସୀଦନଚୀୱରଂ ପନ ଛନ୍ନଂ ଚୀୱରାନଂ ଖଣ୍ଡପିଲୋତିକାନି ପମାଣୟୁତ୍ତମେୱ ସନ୍ଥରିତ୍ୱା ସନ୍ଥତଂ ୱିୟ କରୋନ୍ତି। ତେନେୱ ''ସନ୍ଥତସଦିସ''ନ୍ତି ସଦିସଗ୍ଗହଣଂ କତଂ, ତସ୍ମା ତଦେୱ ଚୀୱରଂ ଅଧିଟ୍ଠାନୁପଗଞ୍ଚ, ନ ଇଦନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

୫୬୭। ସୁଗତୱିଦତ୍ଥିଂ ଅନାଦାୟ ଆଦିୟନ୍ତିସଞ୍ଞାୟ, ସୁଗତୱିଦତ୍ଥିଊନେ ଅନୂନନ୍ତିସଞ୍ଞାୟ ଚ ୱସେନେତ୍ଥ ଅଚିତ୍ତକତା ୱେଦିତବ୍ବା। ୱିତାନାଦୀନଞ୍ଞେୱ ଅତ୍ଥାୟ କରଣେ ଅନାପତ୍ତିୱଚନତୋ ନିପଜ୍ଜନତ୍ଥାୟ କରୋତୋପି ଆପତ୍ତି ଏୱ। ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି କୋସିୟେସୁ ସୁଦ୍ଧକାଠଅକାନଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତନୟଂ ଅକପ୍ପିୟତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ତେନେୱ ପାଠଇୟଂ ''ଅଞ୍ଞେନ କତଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି (ପାରା। ୫୪୫, ୫୫୦) ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ, ଇତରେସୁ ପନ ଦ୍ୱୀସୁ ''ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଚତୁତ୍ଥେ ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାୟ କରଣେପି ଅନାପତ୍ତି, ପଞ୍ଚମେ ତତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ନିସ୍ସଟ୍ଠଦାନୱଚନତୋ ପନ ଗହଣେ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି, ପରିଭୁଞ୍ଜନେ ଚ ୱିଜଟେତ୍ୱା କପ୍ପିୟୱସେନ କତେ ନ ଦୋସୋ।

ନିସୀଦନସନ୍ଥତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଏଳକଲୋମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୭୨। ଛଟ୍ଠେ ପାଠଇୟଂ ''ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପନ୍ନସ୍ସା''ତି ଇଦଂ ୱତ୍ଥୁୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ନିୱାସଟ୍ଠାନେ ଲଦ୍ଧାନିପି ତିୟୋଜନତୋ ପରଂ ହରିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି ଏୱ। ଅସନ୍ତେ ହାରକେତି ଅନୁରୂପତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ସନ୍ତେପି ହାରକେ ହରତୋ ନତ୍ଥି ଦୋସୋ। ଆପତ୍ତିୟେୱାତି ଅନାଣତ୍ତେନ ହଟତ୍ତା। ପକ୍କନ୍ତ୍ୱୟସ୍ସପି କାରଣମାହ ''ସୌସ୍ସାହତ୍ତା''ତି, ଅନୁପରତଗମନିଚ୍ଛତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତପକ୍ଖସ୍ସେୱ କାରଣମାହ ''ଅଚିତ୍ତକତ୍ତା''ତି। ନ ସମେତୀତି ''ଅନାପତ୍ତି, ଅଞ୍ଞଂ ହରାପେତୀ''ତି ଏତ୍ତକସ୍ସେୱ ପରିହରଣେ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଅଗଚ୍ଛନ୍ତେତି ଠିତେ। ହେଟ୍ଠାତି ଭୂମିୟା।

୫୭୫।ତଂ ହରନ୍ତସ୍ସାତି ପଠମଂ ପଟିଲାଭଟ୍ଠାନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ତିୟୋଜନତୋ ଉଦ୍ଧଂ ହରନ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଥା ହରନ୍ତସ୍ସ ହି ଚୋରେହି ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପୁନ ଦିନ୍ନଟ୍ଠାନତୋ ତିୟୋଜନଂ ହରିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। କେଚି ପନ ''ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ ଅଙ୍ଗେସୁ 'ପଠମପ୍ପଟିଲାଭୋ'ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଦୁତିୟପଟିଲାଭଟ୍ଠାନତୋ

ତିଯୋଜନାତିକ୍କମେପି ଅନାପତ୍ତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ଦୁତିଯପଟିଲାଭସ୍ସାପି ପଟିଲାଭଟ୍ଠାନେ ପତ୍ତିସନତୋ ୱାସତ୍ଥାଯ ଗମନଟ୍ଠାନତୋ ପୁନ ଗମନେ ୱିଯ। କାଯବନ୍ଧନାଦୀନନ୍ତି ଦ୍ୱିପଟଲକାଯବନ୍ଧନାଦୀନଂ ଅନ୍ତରେ ପକ୍ଖିତ୍ତଂ ପସିଦ୍ଧକେ ପକ୍ଖିତ୍ତସଦିସଂ, ନ କତଭଣ୍ଡନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଥା ନିଧାନମୁଖନ୍ତି। ଅକତଭଣ୍ଡତା, ପଠମପ୍ପଟିଲାଭୋ, ତିଯୋଜନାତିକ୍କମନଂ, ଆହରଣପଚ୍ଚାହରଣଂ, ଅୱାସାଧିପ୍ପାଯତାତି ଇମାନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ଏଳକଲୋମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଏଳକଲୋମଧୋୱାପନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୮୧। ସତ୍ତମେ ପାଠଇଯଂ ଅନାପତ୍ତିୱାରେ ଅପରିଭୁତ୍ତଂ କତଭଣ୍ଡଂ ଧୋୱାପେତୀତି ଏତ୍ଥ ପରିଭୁତ୍ତସ୍ସ କମ୍ବଲାଦିକତଭଣ୍ଡସ୍ସ ଧୋୱାପନଂ ପୁରାଣଚୀୱରଧୋୱାପନସିକ୍ଖାପଦେନ ଆପତ୍ତିକରନ୍ତି ତନ୍ନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ‘‘ଅପରିଭୁତ୍ତଂ କତଭଣ୍ଡ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନତ୍ଥମେୱ।

ଏଳକଲୋମଧୋୱାପନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ରୂପିଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୮୩-୪। ଅଟ୍ଠମେ ସୁୱଣ୍ଣମଯକହାପଣେନ କହାପଣୋପି ରଜତେ ଏୱ ସଙ୍ଗଯ୍ହତୀତି ଆହ ‘‘ସୋୱଣ୍ଣମଯୋ ୱା’’ତି। ରୂପିଯମଯୋ ୱାତି ରଜତେନ ରୂପଂ ସମୁଟ୍ଠପେତ୍ୱା କତକହାପଣୋ। ପାକତିକୋ ନାମ ଏତରହି ପକତିକହାପଣୋ।

ଇଚ୍ଚେତଂ ସବ୍ବମ୍ପୀତି ସିକ୍ଖାପଦେନ, ୱିଭଙ୍ଗେନ ଚ ୱୁତ୍ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ନିଦସ୍ସେତି। ତସ୍ସ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୱତ୍ଥୂତି ଇମିନାୱ ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ନ ପନ ଅନନ୍ତରେନ ‘‘ରଜତ’’ନ୍ତି ପଦେନ। ଇଦାନି ତଂ ଚତୁବ୍ବିଧଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୱତ୍ଥୁଂ ସରୂପତୋ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ରଜତ’’ନ୍ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ହେଟ୍ଠା ରଜତମାସକୋୱ ୱୁତ୍ତୋ, ନ କେୱଲଂ ରଜତଂ, ତଥାପି ସିକ୍ଖାପଦେ ‘‘ଜାତରୂପରଜତ’’ନ୍ତି ପଦେନେୱ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ତମ୍ପି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ରଜତ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ୱିସୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପଦଭାଜନେ ପନ ମାତିକାପଦେନେୱ ସିଦ୍ଧତ୍ତା ତଂ ଅୱତ୍ୱା ତେନ ସହ ସଙ୍ଗଯ୍ହମାନମେୱ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ରଜତଂ ନାମ କହାପଣୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଜାତରୂପମାସକୋତି ସୁୱଣ୍ଣମଯକହାପଣୋ। ୱୁତ୍ତପ୍ପଭେଦୋତି ‘‘ରୂପିଯମଯୋ ୱା ପାକତିକୋ ୱା’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତପ୍ପଭେଦୋ। ପଟୋୱ ପଟକୋ, ୱତ୍ଥଂ। ଦୁକ୍କଟମେୱାତି ପଟିଗ୍ଗାହକସ୍ସେୱ ପଟିଗ୍ଗହଣପଚ୍ଚଯା ଦୁକ୍କଟଂ, ପରିଭୋଗେ ପନ ପଞ୍ଚସହଧମ୍ମିକେହି ପଟିଗ୍ଗହିତାନଂ ଧଞ୍ଞତ୍ତିରହିତମୁତ୍ତାଦୀନଂ କାରଣା ଉପ୍ପନ୍ନପଚ୍ଚଯଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତାନଂ ସବ୍ବେସମ୍ପି ଦୁକ୍କଟମେୱ। କେଚି ପନ ‘‘ଧଞ୍ଞମ୍ପି ପଞ୍ଚସହଧମ୍ମିକେହି ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ମୁତ୍ତାଦିଖେତ୍ତାଦି ୱିଯ ସବ୍ବେସମ୍ପି ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, କେୱଲଂ ସଙ୍ଘିକଭୂମିଯଂ କପ୍ପିଯୱୋହାରେନ ଚ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଧଞ୍ଞସ୍ସ ୱିଚାରଣମେୱ ସନ୍ଧାଯ ‘ତସ୍ସେୱେତଂ ଅକପ୍ପିଯ’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି।

ଏକୋ ସତଂ ୱା ସହସ୍ସଂ ୱାତିଆଦି ରୂପିଯେ ହେଟ୍ଠିମକୋଟିଯା ପୱତ୍ତନାକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ‘‘ଏୱଂ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବମେୱା’’ତି ଦସ୍ସେତୁଂ। ‘‘ଇଧ ନିକ୍ଖିପାହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପନଂ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଇଧ ନିକ୍ଖିପାହୀତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି। କପ୍ପିଯଞ୍ଚ…ପେ… ହୋତୀତି ଯସ୍ମା ଅସାଦିତତ୍ତା ତତୋ ଉପ୍ପନ୍ନପଚ୍ଚଯା ୱଟ୍ଟନ୍ତି, ତସ୍ମା କପ୍ପିଯଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତଂ। ଯସ୍ମା ପନ ଦୁବ୍ବିଚାରଣାଯ ସତି ତତୋ ଉପ୍ପନ୍ନମ୍ପି ନ କପ୍ପତି, ତସ୍ମା ଅକପ୍ପିଯଂ ନିସ୍ସାଯ ଠିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

‘‘ନ ତେନ କିଞ୍ଚି କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ଚେତାପିତ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଚେତାପିତଂ ଚେ, ନତ୍ଥି ପରିଭୋଗୂପାଯୋ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଅନିସ୍ସଟ୍ଠରୂପିଯେନ ଚେତାପିତତ୍ତା। ଇଦିସଞ୍ହି ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ନିସ୍ସଜ୍ଜନଂ କତ୍ୱାୱ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପାଚିତ୍ତିଯଂ ଦେସେତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। କେଚି ପନ ‘‘ଯସ୍ମା ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୱତ୍ଥୁଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱାପି ଚେତାପିତଂ କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ସଙ୍ଘେ ନିସ୍ସଟ୍ଠଂ କପ୍ପିଯକାରକେହି ନିସ୍ସଟ୍ଠରୂପିଯଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଆନୀତକପ୍ପିଯଭଣ୍ଡସଦିସଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ୱିନାୱ ଉପାଯଂ ଭାଜେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ପତ୍ତଚତୁକ୍କାଦିକଥାଯ (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୫୮୯) ନ ସମେତି। ତତ୍ଥ ରୂପିଯେନ ପରିୱତ୍ତିତପତ୍ତସ୍ସ ଅପରିଭୋଗୋୱ ଦସ୍ସିତୋ, ନ ନିସ୍ସଜ୍ଜନୱିଧାନନ୍ତି। ଉପନିକ୍ଖେପଂ ଠପେତ୍ୱାତି କପ୍ପିଯକାରକେହି ୱଡ୍ଢିଯା ପଯୋଜନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅକପ୍ପିଯନ୍ତି ତେନ ୱତ୍ଥୁନା ଗହିତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ।

୫୮୫।‘‘ପତିତୋକାସଂ ଅସମନ୍ନାହରନ୍ତେନା’’ତି ଇଦଂ ନିରପେକ୍ଖଭାୱଦସ୍ସନପରନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଅସନ୍ତସମ୍ଭାୱନାଯାତି ପରିଯାଯାଦିନା ଅଭୂତାରୋଚନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଥେଯ୍ୟପରିଭୋଗୋତି ପଚ୍ଚଯସାମିନା ଭଗୱତା ଅନନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଇଣପରିଭୋଗୋତି ଭଗୱତା ଅନୁଞ୍ଞାତମ୍ପି କତ୍ତବ୍ବଂ ଅକତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନତୋ ୱୁତ୍ତଂ, ତେନ ଚ ପଚ୍ଚଯସନ୍ନିସ୍ସିତସୀଲଂ ୱିପଜ୍ଜତୀତି ଦସ୍ସେତି। ପରିଭୋଗେ ପରିଭୋଗେତି କାଯତୋ ମୋଚେତ୍ୱା

ମୋଚେତ୍ୱା ପରିଭୋଗୋ। ପଚ୍ଛିମଯାମେସୁ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖିତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ଇଣପରିଭୋଗଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠତୀତି ଏତ୍ଥ ''ହିୟ୍ୟୋ ଯଂ ମଯା ଚୀୱରଂ ପରିଭୁତ୍ତ''ନ୍ତିଆଦିନାପି ଅତୀତପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣା ୱଟ୍ଟତୀତି ୱଦନ୍ତି। ପରିଭୋଗେ ପରିଭୋଗେତି ଉଦକପତନଟ୍ଠାନତୋ ଅନ୍ତୋପୱେସନେସୁ, ନିସୀଦନସଯନେସୁ ଚ। ସତିପଚ୍ଚଯତା ୱଟ୍ଟତୀତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣସତିଯା ପଚ୍ଚଯତ୍ତଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ପଟିଗ୍ଗହଣେ ଚ ପରିଭୋଗେ ଚ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାସତି ଅୱସ୍ସଂ ଲଦ୍ଧବ୍ବାତି ଦସ୍ସେତି। ତେନାହ ''ସତିଂ କତ୍ୱା''ତିଆଦି। କେଚି ପନ ''ସତିପଚ୍ଚଯତା ପଚ୍ଚଯେ ସତି ଭେସଜ୍ଜପରିଭୋଗସ୍ସ କାରଣେ ସତୀ''ତି ଏୱମ୍ପି ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି, ତେସମ୍ପି ପଚ୍ଚଯେ ସତୀତି ପଚ୍ଚଯସବ୍ଭାୱସଲ୍ଲକ୍ଖଣେ ସତୀତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ ପଚ୍ଚଯସବ୍ଭାୱମତ୍ତେନ ସୀଲସ୍ସ ଅସୁଜ୍ଝନତୋ। ''ପରିଭୋଗେ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତୀ''ତି ଇମିନା ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସୀଲସ୍ସ ଭେଦୋ ଦସ୍ସିତୋ, ନ ପଚ୍ଚଯସନ୍ନିସ୍ସିତସୀଲସ୍ସ, ତସ୍ସ ଅତୀତପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣାଯ ୱିସୁଜ୍ଝନତୋ। ଏତସ୍ମିଂ, ପନ ସେସପଚ୍ଚଯେସୁ ଚ ଇଣପରିଭୋଗାଦିୱଚନେନ ପଚ୍ଚଯସନ୍ନିସ୍ସିତସୀଲସ୍ସେୱ ଭେଦୋତି ଏୱମିମେସଂ ନାନାକରଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଏୱଂ ପଚ୍ଚଯସନ୍ନିସ୍ସିତସୀଲସ୍ସ ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ତେନେୱ ପସଙ୍ଗେନ ସବ୍ବାପି ୱିସୁଦ୍ଧିଯୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଚତୁବ୍ବିଧା ହି ସୁଦ୍ଧୀ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ସୁଜ୍ଝତି ଦେସନାଦୀହି, ସୋଧୀଯତୀତି ୱା ସୁଦ୍ଧି, ଚତୁବ୍ବିଧସୀଲଂ। ତେନାହ ''ଦେସନାଯ ସୁଜ୍ଝନତୋ''ତିଆଦି। ଏତ୍ଥ ଦେସନାଗ୍ଗହଣେନ ୱୁଟ୍ଠାନମ୍ପି ଛିନ୍ନମୂଲାନଂ ଅଭିକ୍ଖୁତାପଟିଞ୍ଞାପି ସଙ୍ଗହିତା। ଛିନ୍ନମୂଲାନମ୍ପି ହି ପାରାଜିକାପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନେନ ହେଟ୍ଠା ପରିରକ୍ଖିତଂ ଭିକ୍ଖୁସୀଲଂ ୱିସୁଦ୍ଧଂ ନାମ ହୋତି, ତେନ ତେସଂ ମଗ୍ଗପଟିଲାଭୋପି ସମ୍ପଜ୍ଜତି।

ଦାତବ୍ବଟ୍ଠେନ ଦାଯଂ, ତଂ ଆଦିଯନ୍ତୀତି ଦାଯାଦା। ସତ୍ତନ୍ନଂ ସେକ୍ଖାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ କଲ୍ୟାଣପୁଥୁଜ୍ଜନାପି ସଙ୍ଗହିତା ତେସଂ ଆଣଣ୍ୟପରିଭୋଗସ୍ସ ଦାଯଜ୍ଜପରିଭୋଗେ ସଙ୍ଗହିତତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ । ଧମ୍ମଦାଯାଦସୁତ୍ତନ୍ତି ''ଧମ୍ମଦାଯାଦା ମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭୱଥ, ମା ଆମିସଦାଯାଦା''ତିଆଦିନା (ମ। ନି। ୧।୨୯) ପୱତ୍ତଂ ସୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ମା ମେ ଆମିସଦାଯାଦାତି ଏୱଂ ମେ-ସଦ୍ଦଂ ଆନେତ୍ୱା ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଏୱଞ୍ହି ତଥା ୱୁତ୍ତତ୍ଥସାଧକଂ ହୋତି।

ଲଜ୍ଜିନା ସଦ୍ଧିଂ ପରିଭୋଗୋତି ଧମ୍ମାମିସୱସେନ ମିସ୍ସଭାୱୋ। ଅଲଜ୍ଜିନା ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ''ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହି ଅଲଜ୍ଜୀ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି ଇମିନା ଦିଟ୍ଠଦିଟ୍ଠେସୁ ଆସଙ୍କା ନାମ ନ କାତବ୍ବା, ଦିଟ୍ଠସୁତାଦିକାରଣେ ସତି ଏୱ କାତବ୍ବାତି ଦସ୍ସେତି। ଅତ୍ତନୋ ଭାରଭୂତା ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାଦଯୋ। ସଚେ ନ ଓରମତୀତି ଅଗତିଗମନେନ ଧମ୍ମାମିସପରିଭୋଗତୋ ନ ଓରମତି। ''ଆପତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତି ଇଦଂ ଅଲଜ୍ଜୀନଂ ଧମ୍ମେନ ଉପ୍ପନ୍ନପଚ୍ଚଯଂ, ଧମ୍ମକମ୍ମଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତେସମ୍ପି ହି କୁଲଦୂସନାଦିସମୁପ୍ପନ୍ନପଚ୍ଚଯଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତାନଂ, ୱଗ୍ଗକମ୍ମାଦିଂ କରୋନ୍ତାନଞ୍ଚ ଆପତ୍ତି ଏୱ।

''ଧମ୍ମିଯାଧମ୍ମିଯପରିଭୋଗୋ ପଚ୍ଚଯୱସେନ ୱେଦିତବ୍ବୋ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ହେଟ୍ଠା ଲଜ୍ଜିପରିଭୋଗୋ ପଚ୍ଚଯୱସେନ ଚ ଏକକମ୍ମାଦିୱସେନ ଚ ୱୁତ୍ତୋ ଏୱାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ଦୁଟ୍ଠଦୋସସିକ୍ଖାପଦଟ୍ଠକଥାଯଂ ଚୋଦକଚୁଦିତକଭାୱେ ଠିତା ଦ୍ୱେ ଅଲଜ୍ଜିନୋ ଧମ୍ମପରିଭୋଗମ୍ପି ସନ୍ଧାଯ ''ଏକସମ୍ଭୋଗପରିଭୋଗା ହୁତ୍ୱା ଜୀୱଥା''ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୮୫-୩୮୬) ୱୁତ୍ତା ତେସଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଧମ୍ମାମିସପରିଭୋଗେ ୱିରୋଧାଭାୱା। ଲଜ୍ଜୀନମେୱ ହି ଅଲଜ୍ଜିନା ସହ ତଦୁଭଯପରିଭୋଗା ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି।

ଧମ୍ମପରିଭୋଗୋତି ''ଏକକମ୍ମଂ ଏକୁଦ୍ଦେସୋ''ତିଆଦିନା (ପାରା। ୫୫, ୯୨, ୧୭୨) ୱୁତ୍ତସଂୱାସୋ ଚେୱ ନିସ୍ସଯଗ୍ଗହଣଦାନାଦିକୋ ସବ୍ବୋ ନିରାମିସପରିଭୋଗୋ ଚ ୱେଦିତବ୍ବୋ । ''ନ ସୋ ଆପତ୍ତିଯା କାରେତବ୍ବୋ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଲଜ୍ଜିନୋ ଅଲଜ୍ଜିପଗ୍ଗହେ ଆପତ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇତରୋପୀତି ଲଜ୍ଜୀପି। ତସ୍ସାପି ଅତ୍ତାନଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଅଲଜ୍ଜିନୋ, ଇମିନା ଚ ଲଜ୍ଜିନୋ ୱଣ୍ଣଭଣନାଦିଲାଭଂ ପଟିଚ୍ଚ ଆମିସଗରୁକତାଯ ୱା ଗେହସିତପେମେନ ୱା ତଂ ଅଲଜ୍ଜିଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଲଜ୍ଜୀ ସାସନଂ ଅନ୍ତରଧାପେତି ନାମାତି ଦସ୍ସେତି। ଏୱଂ ଗହଟ୍ଠାଦୀସୁ ଉପତ୍ଥମ୍ଭିତୋ ଅଲଜ୍ଜୀ ବଲଂ ଲଭିତ୍ୱା ପେସଲେ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ନଚିରସ୍ସେୱ ସାସନଂ ଉଦ୍ଧମ୍ମଂ ଉବ୍ବିନଯଂ କରୋତୀତି।

''ଧମ୍ମପରିଭୋଗୋପି ତତ୍ଥ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଇମିନା ଆମିସପରିଭୋଗତୋ ଧମ୍ମପରିଭୋଗୋୱ ଗରୁକୋ, ତସ୍ମା ଅତିୱିଯ ଅଲଜ୍ଜିୱିୱେକେନ କାତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ''ଧମ୍ମାନୁଗ୍ଗହେନ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅଲଜ୍ଜୁସ୍ସନ୍ନତାଯ ସାସନେ ଓସକ୍କନ୍ତେ, ଲଜ୍ଜୀସୁ ଚ ଅପ୍ପହୋନ୍ତେସୁ ଅଲଜ୍ଜିମ୍ପି ପକତତ୍ତଂ ଗଣପୂରକଂ ଗହେତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଦାଦିକରଣେନ ଚେୱ କେଚି ଅଲଜ୍ଜିନୋ ଧମ୍ମାମିସପରିଭୋଗେନ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ସେସାଲଜ୍ଜିଗଣସ୍ସ ନିଗ୍ଗହେନ ଚ ସାସନଂ ପଗ୍ଗଣ୍ହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ଏୱ।

କେଚି ପନ ''କୋଟିଯଂ ଠିତୋ ଗନ୍ଥୋତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଗନ୍ଥପରିଯାପୁଣନମେୱ ଧମ୍ମପରିଭୋଗୋ, ନ ଏକକମ୍ମାଦି। ତସ୍ମା ଅଲଜ୍ଜୀହିପି ସଦ୍ଧିଂ ଉପୋସଥାଦିକଂ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥୀ''ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ଏକକମ୍ମାଦୀସୁ ବହୂସୁ ଧମ୍ମପରିଭୋଗେସୁ ଅଲଜ୍ଜିନାପି ସଦ୍ଧିଂ

କଉକ୍କାଓତ୍ଥାୟୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମପରିଭୋଗଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇଧ ନିଦସ୍ସନଓସେନ ଗନ୍ଥସ୍ସେଓ ସମୁଦ୍ଧଟତ୍ତା। ନ ହି ଏକକମ୍ମାଦିକୋ ଓିଧି ଧମ୍ମପରିଭୋଗୋ ନ ହୋତୀତି ସକ୍କା ଓତ୍ତୁଂ ଅନାମିସତ୍ତା ଧମ୍ମାମିସେସୁ ଅପରିୟାପନ୍ନସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅଭାଓା। ତେନେଓ ଅଟ୍ଠସାଲିନିୟଂ ଧମ୍ମପଟିସନ୍ଧାରକଥାୟଂ (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ୧୩୫୧)''କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥେତବ୍ବଂ, ଧମ୍ମୋ ଓାଚେତବ୍ବୋ…ପେ… ଅବ୍ଭାନଓୁଟ୍ଠାନମାନତ୍ତପରିଓାସା ଦାତବ୍ବା, ପବ୍ବଜ୍ଜାରହୋ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୋ, ଉପସମ୍ପଦାରହୋ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ…ପେ… ଅୟଂ ଧମ୍ମପଟିସନ୍ଧାରୋ ନାମା''ତି ଏଓଂ ସଙ୍ଘକମ୍ମାଦିପି ଧମ୍ମକୋଟ୍ଠାସେ ଦସ୍ସିତଂ। ତେସୁ ପନ ଧମ୍ମକୋଟ୍ଠାସେସୁ ୟଂ ଗଣପୂରଣାଦିଓସେନ ଅଲଜ୍ଜିନୋ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ଉପୋସଥାଦି ଓା ତେସଂ ସନ୍ତିକା ଧମ୍ମୁଗ୍ଗହଣନିସ୍ସୟଗ୍ଗହଣାଦି ଓା କରୀୟତି, ତଂ ଧମ୍ମୋ ଚେଓ ପରିଭୋଗୋ ଚାତି ଧମ୍ମପରିଭୋଗୋତି ଓୁଚ୍ଚତି, ଏତଂ ତଥାରୂପପଚ୍ଚୟଂ ଓିନା କାତୁଂ ନ ଓଟ୍ଟତି, କରୋନ୍ତସ୍ସ ଅଲଜ୍ଜିପରିଭୋଗୋ ଚ ହୋତି ଦୁକ୍କଟଞ୍ଚ। ୟଂ ପନ ଅଲଜ୍ଜିସତଂ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ତଜ୍ଜନୀୟାଦିନିଗ୍ଗହକମ୍ମଂ ଓା ପରିଓାସାଦିଉପକାରକମ୍ମଂ ଓା ଉଗ୍ଗହପରିପୁଚ୍ଛାଦାନାଦି ଓା କରୀୟତି, ତଂ ଧମ୍ମୋ ଏଓ, ନୋ ପରିଭୋଗୋ। ଏତଂ ଅନୁରୂପାନଂ କାତୁଂ ଓଟ୍ଟତି, ଆମିସଦାନଂ ଓିୟ ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥି। ନିସ୍ସୟଦାନମ୍ପି ତେରସସମ୍ମୁତିଦାନାଦି ଚ ଓତ୍ତପଟିଓତ୍ତସାଦିୟନାଦିପରିଭୋଗସ୍ସାପି ହେତୁତ୍ତା ନ ଓଟ୍ଟତି।

ୟୋ ପନ ମହାଅଲଜ୍ଜୀ ଉଦ୍ଧମ୍ମଂ ଉବ୍ବିନୟଂ ସତ୍ଥୁ ସାସନଂ କରୋତି, ତସ୍ସ ସଦ୍ଧିଓିହାରିକାଦୀନଂ ଉପସମ୍ପଦାଦିଉପକାରକମ୍ମମ୍ପି ଉଗ୍ଗହପରିପୁଚ୍ଛାଦାନାଦି ଚ କାତୁଂ ନ ଓଟ୍ଟତି, ଆପତ୍ତି ଏଓ ହୋତି, ନିଗ୍ଗହକମ୍ମମେଓ କାତବ୍ବଂ। ତେନେଓ ଅଲଜ୍ଜିପଗ୍ଗହୋପି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ଧମ୍ମାମିସପରିଭୋଗଓିଓଜ୍ଜନେନାପି ହି ଦୁମ୍ମଙ୍କୂନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ନିଗ୍ଗହୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ, ସୋ ଚ ପେସଲାନଂ ଫାସୁଓିହାରସଦ୍ଧମ୍ମଟ୍ଠିତିଓିନୟାନୁଗ୍ଗହାଦିଅତ୍ଥାୟ ଏତଦତ୍ଥତ୍ତା ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିୟା। ତସ୍ମା ୟଂ ୟଂ ଦୁମ୍ମଙ୍କୂନଂ ଉପତ୍ଥମ୍ଭାୟ ପେସଲାନଂ ଅଫାସୁଓିହାରାୟ ସଦ୍ଧମ୍ମପରିହାନାଦିଅତ୍ଥାୟ ହୋତି, ତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ପରିଭୋଗୋ ଓା ହୋତୁ ଅପରିଭୋଗୋ ଓା କାତୁଂ ନ ଓଟ୍ଟତି, ଏଓଂ କରୋନ୍ତା ସାସନଂ ଅନ୍ତରଧାପେନ୍ତି, ଆପତ୍ତିଞ୍ଚ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ଧମ୍ମାମିସପରିଭୋଗେସୁ ଚେତ୍ଥ ଅଲଜ୍ଜୀହି ଏକକମ୍ମାଦିଧମ୍ମପରିଭୋଗୋ ଏଓ ପେସଲାନଂ ଅଫାସୁଓିହାରସଦ୍ଧମ୍ମପରିହାନାଦିଅତ୍ଥାୟ ହୋତି, ନ ତଥା ଆମିସପରିଭୋଗୋ। ନ ହି ଅଲଜ୍ଜୀନଂ ପଚ୍ଚୟପରିଭୋଗମତ୍ତେନ ପେସଲାନଂ ଅଫାସୁଓିହାରାଦି ହୋତି, ୟଥାଓୁତ୍ତଧମ୍ମପରିଭୋଗେନ ପନ ହୋତି , ତପ୍ପରିଓଜ୍ଜନେନ ଚ ଫାସୁଓିହାରାଦୟୋ। ତଥା ହି କତସିକ୍ଖାପଦଓୀତିକ୍କମା ଅଲଜ୍ଜିପୁଗ୍ଗଲା ଉପୋସଥାଦୀସୁ ପଓିଟ୍ଠା ''ତୁମ୍ହେ କାୟଦ୍ୱାରେ, ଓଚୀଦ୍ୱାରେ ଚ ଓୀତିକ୍କମଂ କରୋଥା''ତିଆଦିନା ଭିକ୍ଖୂହି ଓତ୍ତବ୍ବା ହୋନ୍ତି, ୟଥା ଓିନୟଞ୍ଚ ଅତିଟ୍ଠନ୍ତା ସଙ୍ଘତୋ ବହିକରଣାଦିଓସେନ ସୁଟ୍ଠୁ ନିଗ୍ଗହେତବ୍ବା, ତଥା ଅକତ୍ୱା ତେହି ସହ ସଂଓସନ୍ତାପି ଅଲଜ୍ଜିନୋଓ ହୋନ୍ତି ''ଏକୋପି ଅଲଜ୍ଜୀ ଅଲଜ୍ଜିସତମ୍ପି କରୋତୀ''ତିଆଦିଓଚନତୋ (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୫୮୫)। ୟଦି ହି ତେ ଏଓଂ ନ ନିଗ୍ଗହିତା ସିୟୁଂ, ସଙ୍ଘେ କଲହାଦିଂ ଓଡ୍ଢେତ୍ୱା ଉପୋସଥାଦିସାମଗ୍ଗୀକମ୍ମପଟିବାହନାଦିନା ପେସଲାନଂ ଅଫାସୁଂ କତ୍ୱା କମେନ ତେ ଦେଓଦତ୍ତଓଜ୍ଜିପୁତ୍ତକାଦୟୋ ଓିୟ ପରିସଂ ଓଡ୍ଢେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଓିପ୍ପଟିପତ୍ତିଂ ଧମ୍ମତୋ ଓିନୟତୋ ଦୀପେନ୍ତା ସଙ୍ଘଭେଦାଦିମ୍ପି କତ୍ୱା ନଚିରସ୍ସେଓ ସାସନଂ ଅନ୍ତରଧାପେୟ୍ୟୁଂ, ତେସୁ ପନ ସଙ୍ଘତୋ ବହିକରଣାଦିଓସେନ ନିଗ୍ଗହିତେସୁ ସବ୍ବୋପାୟଂ ଉପଦ୍ଦଓୋ ନ ହୋତି। ଓୁତ୍ତଞ୍ହି –

''ଦୁସ୍ସୀଲପୁଗ୍ଗଲେ ନିସ୍ସାୟ ଉପୋସଥୋ ନ ତିଟ୍ଠତି, ପଓାରଣା ନ ତିଟ୍ଠତି, ସଙ୍ଘକମ୍ମାନି ନପ୍ପଓତ୍ତନ୍ତି, ସାମଗ୍ଗୀ ନ ହୋତି…ପେ… ଦୁସ୍ସୀଲେସୁ ପନ ନିଗ୍ଗହିତେସୁ ସବ୍ବୋପି ଅୟଂ ଉପଦ୍ଦଓୋ ନ ହୋତି, ତତୋ ପେସଲା ଭିକ୍ଖୂ ଫାସୁ ଓିହରନ୍ତୀ''ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧।୩୯)।

ତସ୍ମା ଏକକମ୍ମାଦିଧମ୍ମପରିଭୋଗୋଓ ଆମିସପରିଭୋଗତୋପି ଅତିଓିୟ ଅଲଜ୍ଜିଓିଓେକେନ କାତବ୍ବୋ, ଆପତ୍ତିକରୋ ଚ ସଦ୍ଧମ୍ମପରିହାନିହେତୁତ୍ତାତି ଓେଦିତବ୍ବଂ।

ଅପିଚ ଉପୋସଥୋ ନ ତିଟ୍ଠତି, ପଓାରଣା ନ ତିଟ୍ଠତି, ସଙ୍ଘକମ୍ମାନି ନପ୍ପଓତ୍ତନ୍ତୀତି ଏଓଂ ଅଲଜ୍ଜୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସଙ୍ଘକମ୍ମାକରଣସ୍ସ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପକାସିତତ୍ତାପି ଚେତଂ ସିଜ୍ଝତି, ତଥା ପରିଓତ୍ତଲିଙ୍ଗସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପଟିପତ୍ତିକଥାୟଂ ''ଆରାଧିକା ଚ ହୋନ୍ତି ସଙ୍ଗାହିକା ଲଜ୍ଜିନିୟୋ, ତା କୋପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ର ନ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଗଚ୍ଛତି ଚେ, ଗାମନ୍ତରନଦୀପାରରତ୍ତିଓିପ୍ପଓାସଗଣଓହୀୟନାପତ୍ତୀହି ନ ମୁଚ୍ଚତି…ପେ… ଅଲଜ୍ଜିନିୟୋ ହୋନ୍ତି, ସଙ୍ଗହଂ ପନ କରୋନ୍ତି, ତାପି ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ର ଗନ୍ତୁଂ ଲବ୍ଭତୀ''ତି ଏଓଂ ଅଲଜ୍ଜିନୀସୁ ଦୁତିୟିକାଗହଣାଦୀସୁ ସଂଓାସାପତ୍ତିପରିହାରାୟ ନଦୀପାରଗମନାଦିଗରୁକାପତ୍ତିଟ୍ଠାନାନଂ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା ତତୋପି ଅଲଜ୍ଜିସଂଓାସାପତ୍ତି ଏଓ ସଦ୍ଧମ୍ମପରିହାନିହେତୁତୋ ଗରୁକତରାତି ଓିଞ୍ଞାୟତି। ନ ହି ଲହୁକାପତ୍ତିଟ୍ଠାନଂ, ଅନାପତ୍ତିଟ୍ଠାନଂ ଓା ପରିହରିତୁଂ ଗରୁକାପତ୍ତିଟ୍ଠାନଓୀତିକ୍କମଂ ଆଚରିୟା ଅନୁଜାନନ୍ତି, ତଥା ଅସଂଓାସପଦସ୍ସ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ''ସବ୍ବେହିପି ଲଜ୍ଜିପୁଗ୍ଗଲେହି ସମଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଭାଓତୋ ସମସିକ୍ଖାତା ନାମ। ଏତ୍ଥ ୟସ୍ମା ସବ୍ବେପି ଲଜ୍ଜିନୋ ଏତେସୁ କମ୍ମାଦୀସୁ ସହ ଓସନ୍ତି, ନ ଏକୋପି ତତୋ ବହିଦ୍ଧା ସନ୍ଦିସ୍ସତି, ତସ୍ମା ତାନି ସବ୍ବାନିପି ଗହେତ୍ୱା ଏସୋ ସଂଓାସୋ ନାମା''ତି ଏଓଂ ଲଜ୍ଜୀହେଓ ଏକକମ୍ମାଦିସଂଓାସୋ ଓଟ୍ଟତୀତି ପକାସିତୋ।

ୟଦି ଏଓଂ, କସ୍ମା ଅସଂଓାସିକେସୁ ଅଲଜ୍ଜୀ ନ ଗଣିତୋତି? ନାୟଂ ଓିରୋଧୋ, ଯେ ଗଣପୂରକେ କତ୍ୱା କତଂ କମ୍ମଂ କୁପ୍ପତି, ତେସଂ

ପାରାଜିକାଦିଅପକତତ୍ତାନଞ୍ଚେୱ ଅସଂୱାସିକତ୍ତେ ଗହିତତ୍ତା। ଅଲଜ୍ଜିନୋ ପନ ପକତତ୍ତଭୂତାପି ସନ୍ତି, ତେ ଚେ ଗଣପୂରଣା ହୁତ୍ୱା କମ୍ମଂ ସାଧେନ୍ତି, କେୱଲଂ କତ୍ୱା ଅଗତିଗମନେନ କରୋନ୍ତାନଂ ଆପତ୍ତିକରା ହୋନ୍ତି ସଭାଗାପତ୍ତିଆପନ୍ନା ୱିଯ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ। ଯସ୍ମା ଅଲଜ୍ଜିତଞ୍ଚ ଲଜ୍ଜିତଞ୍ଚ ପୁଥୁଜ୍ଜନାନଂ ଚିତ୍ତକ୍ଖଣପଟିବଦ୍ଧଂ, ନ ସବ୍ବକାଲିକଂ। ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ହି ୱୀତିକ୍କମଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଅଲଜ୍ଜିନୋ "ନ ପୁନ ଇଦିସଂ କରିସ୍ସାମୀ"ତି ଚିତ୍ତେନ ଲଜ୍ଜିନୋ ଚ ହୋନ୍ତି, ତେସୁ ଚ ଯେ ପେସଲେହି ଓୱଦିଯମାନାପି ନ ଓରମନ୍ତି, ପୁନପ୍ପୁନଂ ୱୀତିକ୍କମନ୍ତି, ତେ ଏୱ ଅସଂୱସିତବ୍ବା, ନ ଇତରେ ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମେ ଓକ୍କନ୍ତତ୍ତା। ତସ୍ମାପି ଅଲଜ୍ଜିନୋ ଅସଂୱାସିକେସୁ ଅଗଣେତ୍ୱା ତପ୍ପରିୱଜ୍ଜନତ୍ଥଂ ସୋଧେତ୍ୱାୱ ଉପୋସଥାଦିକରଣଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ। ତଥା ହି "ପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଆରୋଚେଥ, ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସିସ୍ସାମୀ"ତିଆଦିନା (ମହାୱ। ୧୩୪) ଅପରିସୁଦ୍ଧାଯ ପରିସାଯ ଉପୋସଥକରଣସ୍ସ ଅଯୁତ୍ତତା ପକାସିତା, "ଯସ୍ସ ସିଯା ଆପତ୍ତି ସୋ ଆୱିକରେଯ୍ୟ…ପେ… ଫାସୁ ହୋତୀ"ତି (ମହାୱ। ୧୩୪) ଏୱଂ ଅଲଜ୍ଜିମ୍ପି ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମେ ପତିଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଉପୋସଥକରଣପ୍ପକାରୋ ଚ ୱୁତ୍ତୋ, "କଚ୍ଚିତ୍ଥ ପରିସୁଦ୍ଧା…ପେ… ପରିସୁଦ୍ଧେତ୍ଥାଯସ୍ମନ୍ତୋ"ତି (ପାରା। ୪୪୨, ୪୫୮, ୬୬୨; ପାଚି। ୫୫୧, ୫୭୫, ୬୫୫) ଚ ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥେ "ପରିସୁଦ୍ଧୋ ଅହଂ ଭନ୍ତେ, ପରିସୁଦ୍ଧୋତି ମଂ ଧାରେଥା"ତି (ମହାୱ। ୧୬୮) ଚ ଏୱଂ ଉପୋସଥଂ କରୋନ୍ତାନଂ ପରିସୁଦ୍ଧତା ଚ ପକାସିତା, ୱଚନମତ୍ତେନ ଅନୋରମନ୍ତାନଞ୍ଚ ଉପୋସଥପୱାରଣଟ୍ଠପନୱିଧି ଚ ୱୁତ୍ତା, ସବ୍ବଥା ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମଂ ଅନୋକ୍କମନ୍ତେହି ସଂୱାସସ୍ସ ଅଯୁତ୍ତତାଯ ନିସ୍ସଯଦାନଗ୍ଗହଣପଟିକ୍ଖେପୋ, ତଜ୍ଜନୀଯାଦିନିଗ୍ଗହକମ୍ମକରଣଞ୍ଚ ଉକ୍ଖେପନୀଯକମ୍ମକରଣେନ ସାନୁୱତ୍ତକପରିସସ୍ସ ଅଲଜ୍ଜିସ୍ସ ଅସଂୱାସିକତ୍ତପାପନୱିଧି ଚ ୱୁତ୍ତା। ତସ୍ମା ଯଥାୱୁତ୍ତେହି ସୁତ୍ତନଯେହି, ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନେହି ଚ ପକତତ୍ତେହିପି ଅପକତତ୍ତେହିପି ସବ୍ବେହି ଅଲଜ୍ଜୀହି ଏକକମ୍ମାଦିସଂୱାସୋ ନ ୱଟ୍ଟତି, କରୋନ୍ତାନଂ ଆପତ୍ତି ଏୱ ଦୁମ୍ମଙ୍କୂନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ନିଗ୍ଗହତ୍ଥାଯେୱ ସବ୍ବସିକ୍ଖାପଦାନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତାତି ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ଦୁତିଯସଙ୍ଗୀତିଯଂ ପକତତ୍ତାପି ଅଲଜ୍ଜିନୋ ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକା ଯସତ୍ଥେରାଦୀହି ମହନ୍ତେନ ୱାଯାମେନ ସଙ୍ଘତୋ ୱିଯୋଜିତା। ନ ହି ତେସୁ ପାରାଜିକାଦିଅସଂୱାସିକା ଅତ୍ଥି ତେହି ଦୀପିତାନଂ ଦସନ୍ନଂ ୱତ୍ଥୂନଂ (ଚୂଳୱ। ୪୫୨) ଲହୁକାପତ୍ତିୱିସଯତ୍ତା।

ତସ୍ସ ପନ ସନ୍ତିକେତି ମହାରକ୍ଖିତତ୍ଥେରସ୍ସ ସନ୍ତିକେ। ଖରପତ୍ତନ୍ତି ଖରସଙ୍ଖାତଂ ସୁୱଣ୍ଣପତିରୂପକଂ ୱତ୍ଥୁ। ଦାଯକେହି ଅସତିଯା ଦିନ୍ନଂ ରୂପିଯଂ ତେହି ପୁନ ସକସଞ୍ଞାଯ ଗଣ୍ହନ୍ତେ ଅଦାତୁଂ, ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୱତ୍ଥୁଂ ଗଣ୍ହାହୀତି ଦାତୁଞ୍ଚ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ "ତୱ ଚୋଳଅକଂ ପସ୍ସାହୀ"ତି। ଏୱଂ ୱତ୍ୱାପି ପନ ନଟ୍ଠୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ୱିଯ ନିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବାଭାୱେପି ଆପତ୍ତି ଦେସେତବ୍ବାୱ। ଅସତିଯାପି ହି ତଂ ୱତ୍ଥୁଂ ୱତ୍ଥାଦିନା ସହତ୍ଥେନ ଗହେତ୍ୱା "ଇଦଂ ଦେମୀ"ତି ଦିନ୍ନଂ, ତଦା ପରିଚ୍ଚାଗସବ୍ଭାୱତୋ ଦାନମେୱ ହୋତି "ଅପ୍ପଗ୍ଘଂ ଦସ୍ସାମୀ"ତି ମହଗ୍ଘସ୍ସ ଦାନେ ୱିଯ। ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଚ ଅସତିଯା ଦିଯ୍ୟମାନତ୍ତେ ଞାତେପି ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ ନ ହୋତି ଦାଯକେହି ଦିନ୍ନତ୍ତା, ତସ୍ମା ରୂପିଯଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯମେୱ ହୋତି। କେଚି ପନ "ଇଦିସଂ ନାମ ନ ହୋତି, ତେନେୱ ଚେତ୍ଥ 'ତୱ ଚୋଳଅକଂ ପସ୍ସା'ତି ୱୁତ୍ତ"ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନୋ ନକ୍ଖମତି, ୱୀମଂସିତବ୍ବଂ।

୫୮୬।ଏକପରିଚ୍ଛେଦାନୀତି ସିଯା କିରିଯତ୍ତଂ, ସିଯା ଅକିରିଯତ୍ତଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଜାତରୂପରଜତଭାୱୋ, ଅତ୍ତୁଦ୍ଦେସିକତା, ଗହଣାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରଭାୱୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ରୂପିଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ରୂପିଯସଂୱୋହାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୮୭। ନୱମେ ଜାତରୂପାଦିଚତୁବ୍ବିଧନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୱତ୍ଥୁ ଇଧ ରୂପିଯଗ୍ଗହଣେନେୱ ଗହିତନ୍ତି ଆହ "ଜାତରୂପରଜତପରିୱତ୍ତନ"ନ୍ତି। ପଟିଗ୍ଗହିତପରିୱତ୍ତନେତି କପ୍ପିଯୱୋହାରେନ, ଅକପ୍ପିଯୱୋହାରେନ ୱା ପଟିଗ୍ଗହିତସ୍ସ ରୂପିଯସ୍ସ ପରିୱତ୍ତନେ।

୫୮୯। ପାଠଇଯଂ ଘନକତନ୍ତି ଇଟ୍ଠକାଦି। ରୂପିଯଂ ନାମ ସତ୍ଥୁୱଣ୍ଣୋତିଆଦୀସୁ କିଞ୍ଚାପି କେୱଲଂ ରଜତଂ ନ ଗହିତଂ, ତଥାପି ରୂପିଯପଦେନେୱ ତଂ ଗହିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସୁଦ୍ଧୋ ରୂପିଯସଂୱୋହାରୋ ଏୱ ୱୁତ୍ତୋତି ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବଂ। ରୂପିଯେ ରୂପିଯସଞ୍ଞୀତିଆଦିମ୍ହି ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ୱକ୍ଖାମାତି ପାଠସେସୋ।

୫୯୧। ପାଠଇଯଂ ରୂପିଯେ ରୂପିଯସଞ୍ଞୀତି ଅତ୍ତନା ଦିଯ୍ୟମାନଂ ସକସନ୍ତକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ରୂପିଯଂ ଚେତାପେତୀତି ପରସନ୍ତକଂ। ଏସ ନଯୋ ସେସେସୁପି। ତତ୍ଥ ଅରୂପିଯ-ସଦ୍ଦେନ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁମ୍ପି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ପଚ୍ଛିମେ ପନ ତିକେ "ଅରୂପିଯେ ରୂପିଯସଞ୍ଞୀ ଅରୂପିଯଂ ଚେତାପେତି, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା"ତି ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚ ତିକେ ଅରୂପିଯ-ସଦ୍ଦେନ କପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁଯେୱ ଗହିତଂ, ନ ମୁତ୍ତାଦିଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁ ଅନ୍ତେ "ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସହ ଅନାପତ୍ତୀ"ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। କିଞ୍ଚାପି ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁ ନ ଗହିତଂ, ତଥାପି ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁନା ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁଂ, କପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁନା ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ପରିୱତ୍ତଯତୋ ଦୁକ୍କଟଂ, ନଯତୋ ସିଦ୍ଧମେୱ ହୋତି। ତଞ୍ଚ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁମ୍ହି ତଥସଞ୍ଞାଯ ୱା ଅତଥସଞ୍ଞାଯ ୱା ୱିମତିଯା ୱା ପରିୱତ୍ତେନ୍ତସ୍ସପି ହୋତିଯେୱ ଅଚିତ୍ତକତ୍ତା।

ଇମସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସହାତି ପଞ୍ଚହି ସହଧମ୍ମିକେହି ସହ।

ଇଦାନି “ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୱତ୍ଥୁନା ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁଂ ୱା”ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ପାଳିଯଂ ସରୂପେନ ଅନାଗତତ୍ତେପି ନଯତୋ ଲବ୍ଭମାନତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ “ଯୋ ହି ଅଯ”ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ଯସ୍ମା ରୂପିଯେନ ପରିୱତ୍ତିତଂ ଅରୂପିଯଂ ନିସ୍ସଟ୍ଠମ୍ପି ସବ୍ବେସମ୍ପି ଅକପ୍ପିଯତ୍ତା ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯମେୱ ନ ହୋତି ନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବସ୍ସେୱ ନିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବତୋ, କେୱଲଂ ପନ ଇଦଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ ପରିୱତ୍ତକେନ ଦେସେତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା “ରୂପିଯେ ରୂପିଯସଞ୍ଞୀ ଅରୂପିଯଂ ଚେତାପେତି, ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯ”ନ୍ତିଆଦି ତିକୋ ଭଗୱତା ନ ୱୁତ୍ତୋ, ତୀସୁପି ପଦେସୁ ପରିୱତ୍ତିଯମାନସ୍ସ ଅରୂପିଯତ୍ତେନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯୱଚନାଯୋଗା ରୂପିଯସ୍ସେୱ ନିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବତୋ। ରୂପିଯସ୍ସେୱ ହି ନିସ୍ସଟ୍ଠସ୍ସ ଆରାମିକାଦୀହି ପଟିପଜ୍ଜନୱିଧି ପାଳିଯଂ ଦସ୍ସିତୋ, ନ ଅରୂପିଯସ୍ସ। ତସ୍ମା ପାଚିତ୍ତିଯମତ୍ତସମ୍ଭୱଦସ୍ସନତ୍ଥମେୱ ପନେତ୍ଥ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ “ଅୱୁତ୍ତୋପି ଅଯଂ…ପେ… ତିକୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ”ତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ତସ୍ସ ୱତ୍ଥୁନୋ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯତାଦସ୍ସନତ୍ଥଂ। ତେନେୱ ପତ୍ତଚତୁକ୍କେ “ନ ସକ୍କା କେନଚି ଉପାଯେନ କପ୍ପିଯଂ କାତୁ”ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି। ଅତ୍ତନୋ ୱା ହୀତିଆଦି ଦୁତିଯତିକାନୁଲୋମେନେୱ ତତିଯତ୍ତିକସ୍ସ ସିଜ୍ଝନପ୍ପକାରଂ ସମତ୍ଥେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ରାଯଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ଯସ୍ମା ହି ଯଥା ଅତ୍ତନୋ ଅରୂପିଯେନ ପରସ୍ସ ରୂପିଯଂ ଚେତାପେନ୍ତସ୍ସ ଏକସ୍ମିଂ ଅନ୍ତେ ରୂପିଯସମ୍ଭୱତୋ “ରୂପିଯସଂୱୋହାରୋ କତୋ ଏୱ ହୋତୀ”ତି ଦୁତିଯତ୍ତିକୋ ୱୁତ୍ତୋ, ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ରୂପିଯେନ ପରସ୍ସ ଅରୂପିଯଂ ଚେତାପେନ୍ତସ୍ସାପି ହୋତୀତି ତତିଯୋ ତିକୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ଭୱେଯ୍ଯ, ସୋ ପନ ଦୁତିଯତ୍ତିକେନେୱ ଏକତୋ ରୂପିଯପକ୍ଖସାମଞ୍ଞେନ ସିଜ୍ଝତୀତି ପାଳିଯଂ ନ ୱୁତ୍ତୋତି। ତତ୍ଥ ଏକନ୍ତେନ ରୂପିଯପକ୍ଖେତି ଏକେନ ଅନ୍ତେନ ରୂପିଯପକ୍ଖେ, “ଏକତୋ ରୂପିଯପକ୍ଖେ”ତି ୱା ପାଠୋ।

ଇଦାନି ଦୁତିଯତ୍ତିକେ ଅରୂପିଯପଦସ୍ସ ଅତ୍ଥଭୂତେସୁ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁକପ୍ପିଯୱତ୍ଥୂସୁ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁନା ରୂପିଯାଦିପରିୱତ୍ତନେ ଆପତ୍ତିଭେଦଂ ଦସ୍ସେତୁଂ “ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁନା”ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁନା ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁନ୍ତିଆଦି ପନ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁନା ପରିୱତ୍ତନପ୍ପସଙ୍ଗେ ପାଳିଯଂ ଅୱୁତ୍ତସ୍ସାପି ଅତ୍ଥସ୍ସ ନଯତୋ ଲବ୍ଭମାନତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଇମିନାତି ରୂପିଯସଂୱୋହାରସିକ୍ଖାପଦେନ, ତେନ ଚ ଦୁକ୍କଟସ୍ସ ଅଚିତ୍ତକତମ୍ପି ଦସ୍ସେତି। ଅଞ୍ଞତ୍ର ସହଧମ୍ମିକେହୀତି “ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ସହ ଅନାପତ୍ତୀ”ତି ୱଚନତୋ ୱୁତ୍ତଂ, ତେନାପି କଯୱିକ୍କଯସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ କପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁନିସ୍ସିତତଂ ଏୱ ସାଧେତି। ଇମଂ…ପେ… ରୂପିଯଚେତାପନଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ପକତେନ ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଇଧାତି ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ। ତତ୍ଥାତି କଯୱିକ୍କଯସିକ୍ଖାପଦେ (ପାରା। ୫୯୩)।

ଏୱଂ ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁନା ରୂପିଯାଦିପରିୱତ୍ତନେ ଆପତ୍ତିଭେଦଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି କପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁନାପି ଦସ୍ସେତୁଂ “କପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁନା ପନା”ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ତତ୍ଥ ତେନେୱାତି କପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁନା ଏୱ। “ରୂପିଯଂ ଉଗ୍ଗଣ୍ହିତ୍ୱା”ତି ଇଦଂ ଉକ୍କଟ୍ଠୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ମୁତ୍ତାଦିଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁମ୍ପି ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା କାରିତମ୍ପି ପଞ୍ଚନ୍ନମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି ଏୱ। ସମୁଟ୍ଠାପେତୀତି ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, “ଇମଂ କହାପଣାଦିଂ କମ୍ମକାରାନଂ ଦତ୍ୱା ବୀଜଂ ସମୁଟ୍ଠାପେହୀ”ତି ଏୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ଆଣାପେତ୍ୱା ୱା ସମୁଟ୍ଠାପେତି। ମହାଅକପ୍ପିଯୋତି ଅତ୍ତନାୱ ବୀଜତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଦୂସିତତ୍ତା ଅଞ୍ଞସ୍ସ ମୂଲସାମିକସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ସୋ ହି ଚୋରେହି ଅଚ୍ଛିନ୍ନୋପି ପୁନ ଲଦ୍ଧୋ ଜାନନ୍ତସ୍ସ କସ୍ସଚିପି ନ ୱଟ୍ଟତି। ଯଦି ହି ୱଟ୍ଟେଯ୍ଯ, ତଳାକାଦୀସୁ ୱିଯ ଅଚ୍ଛିନ୍ନୋ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆଚରିଯା ୱଦେଯ୍ଯୁଂ। ନ ସକ୍କା କେନଚି ଉପାଯେନାତି ସଙ୍ଘେ ନିସ୍ସଜ୍ଜନେନ, ଚୋରାଦିଅଚ୍ଛିନ୍ଦନାଦିନା ଚ କପ୍ପିଯଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଇଦଞ୍ଚ ତେନ ରୂପେନ ଠିତଂ, ତମ୍ମୂଲିକେନ ୱତ୍ଥମୁତ୍ତାଦିରୂପେନ ଠିତଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁମ୍ପି ହି ତମ୍ମୂଲିକକପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁଞ୍ଚ ନ ସକ୍କା କେନଚି ଉପାଯେନ ତେନ ରୂପେନ କପ୍ପିଯଂ କାତୁଂ। ଯଦି ପନ ସୋ ଭିକ୍ଖୁ ତେନ କପ୍ପିଯୱତ୍ଥୁଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁନା ପୁନ ରୂପିଯଂ ଚେତାପେଯ୍ଯ, ତଂ ରୂପିଯଂ ନିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେସଂ କପ୍ପିଯଂ କାତୁମ୍ପି ସକ୍କା ଭୱେଯ୍ଯାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ପତ୍ତଂ କିଣାତୀତି ଏତ୍ଥ “ଇମିନା କହାପଣାଦିନା କମ୍ମାରକୁଲତୋ ପତ୍ତଂ କିଣିତ୍ୱା ଏହୀ”ତି ଆରାମିକାଦୀହି କିଣାପନମ୍ପି ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ରାଜସିକ୍ଖାପଦଟ୍ଠକଥାଯଂ “ଏତ୍ତକେହି କହାପଣେହି ସାଟକେ ଆହର, ଏତ୍ତକେହି ଯାଗୁଆଦୀନି ସମ୍ପାଦେହୀତି ୱଦତି, ଯଂ ତେ ଆହରନ୍ତି, ସବ୍ବେସଂ ଅକପ୍ପିଯଂ। କସ୍ମା? କହାପଣାନଂ ୱିଚାରିତତ୍ତା”ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୫୩୮-୫୩୯) ୱୁତ୍ତଂ । ଇମିନା ପନ ୱଚନେନ ଯଂ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ ରୂପିଯସଂୱୋହାରସିକ୍ଖାପଦଂ “ଅନାଣତ୍ତିକ”ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ସମେତି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଇମିନା, ପାଳିଯାପି ତଂ ନ ସମେତି। ପାଳିଯଞ୍ହି ନିସ୍ସଟ୍ଠରୂପିଯେନ ଆରାମିକାଦୀହି ସପ୍ପିଯାଦିଂ ପରିୱତ୍ତାପେତୁଂ “ସୋ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ‘ଆୱୁସୋ, ଇମଂ ଜାନାହୀ’ତି। ସଚେ ସୋ ଭଣତି ‘ଇମିନା କିଂ ଆହରୀଯତୂ’ତି, ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ‘ଇମଂ ୱା ଇମଂ ୱା ଆହରା’ତି। କପ୍ପିଯଂ ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ ‘ସପ୍ପି ୱା’”ତିଆଦିନା ରୂପିଯସଂୱୋହାରଂ ପରିମୋଚେତ୍ୱାୱ ୱୁତ୍ତଂ। “ଇମିନା ରୂପିଯେନ କିଂ ଆହରୀଯତୂ”ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ “ଇମଂ ଆହରା”ତି ୱୁତ୍ତେପି ଅଧିକାରତୋ “ଇମିନା ରୂପିଯେନ ଇମଂ ଆହରା”ତି ଭିକ୍ଖୁହି ଆଣତ୍ତୋ ଏୱ ହୋତୀତି ତଂ ରୂପିଯସଂୱୋହାରଂ ପରିୱଜ୍ଜେତୁଂ “ନ ୱତ୍ତବ୍ବୋ ‘ଇମଂ ୱା ଇମଂ ୱା ଆହରା’”ତି ପଟିକ୍ଖେପୋ କତୋ, ଅନାପତ୍ତିୱାରେପି “କପ୍ପିଯକାରକସ୍ସ ଆଚିକ୍ଖତୀ”ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। କଯୱିକ୍କଯସିକ୍ଖାପଦେ (ପାରା। ୫୯୫) ପନ ତଥା ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଇଦଂ ସାଣତ୍ତିକଂ କଯୱିକ୍କଯମେୱ ଅନାଣତ୍ତିକନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ମୂଲସ୍ସ ଅନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତାତି ଯେନ ଉଗ୍ଗହିତମୂଲେନ ପତ୍ତୋ କୀତୋ, ତସ୍ସ ମୂଲସ୍ସ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଅନିସ୍ସଟ୍ଠତ୍ତା, ଏତେନ ରୂପିୟମେୱ ନିସ୍ସଜ୍ଜିତବ୍ବଂ, ନ ତମ୍ମୂଲିକଂ ଅରୂପିୟନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଯଦି ହି ତେନ ରୂପିୟେନ ଅଞ୍ଞଂ ରୂପିୟଂ ଚେତାପେୟ୍ୟ, ତଂ ରୂପିୟସଂୱୋହାରସିକ୍ଖାପଦେ ଆଗତନୟେନେୱ ନିସ୍ସଜ୍ଜାପେତ୍ୱା ସେସେହି ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ ଭୱେୟ୍ୟାତି। ‘‘ମୂଲସ୍ସ ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତତ୍ତା’’ତି ଇମିନା ମୂଲସ୍ସ ଗିହିସନ୍ତକତ୍ତଂ, ତେନେୱ ପତ୍ତସ୍ସ ରୂପିୟସଂୱୋହାରାନୁପ୍ପନ୍ନତଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ପଞ୍ଚସହଧମ୍ମିକସନ୍ତକେନେୱ ହି ରୂପିୟସଂୱୋହାରଦୋସୋ। ତତ୍ଥ ଚ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେ ପାଚିତ୍ତିୟଂ, ଇତରତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟଂ।

ନିସ୍ସଜ୍ଜୀତି ଦାନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ୱିନୟକମ୍ମୱସେନ। ତେନେୱ ‘‘ସପ୍ପିସ୍ସ ପୂରେତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଂ ଅତ୍ତନୋ ଧନେନ ପରିୱତ୍ତେତି, ତସ୍ସ ୱା ଧନସ୍ସ ରୂପିୟଭାୱୋ, ପରିୱତ୍ତନପରିୱତ୍ତାପନେସୁ ଅଞ୍ଞତରଭାୱୋ ଚାତି ଇମାନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ରୂପିୟସଂୱୋହାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। କୟୱିକ୍କୟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୯୩-୫। ଦସମେ ପାଠଇୟଂ ଜାନାହୀତି ଇଦାନେୱ ଉପଧାରେହି, ଇଦଂ ପଚ୍ଛା ଛଡ୍ଡେତୁଂ ନ ସକ୍କାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଇମିନାତି ଭିକ୍ଖୁନା ଦିୟ୍ୟମାନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଇମନ୍ତି ପରେନ ପଟିଦିୟ୍ୟମାନଂ। ସେସଞ୍ଞାତକେସୁ ସଦ୍ଧାଦେୟ୍ୟୱିନିପାତସମ୍ଭୱତୋ ତଦଭାୱଟ୍ଠାନମ୍ପି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ମାତରଂ ପନ ପିତରଂ ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ନ ସକ୍କା ତଂ ପଟିକ୍ଖିପିତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯଥା ରୂପିୟଂ ଭତକାନଂ ଦତ୍ୱା ଅସ୍ସାମିକଭୂମିୟଂ ଅୟୋବୀଜସମୁଟ୍ଠାପନେ ଭତିୟା ଖଣନ୍ତାନଂ ସନ୍ତିକା ଗହିତଭଣ୍ଡକଭାୱେପି ପାଚିତ୍ତିୟଂ ହୋତି, ଏୱମିଧାପୀତି କେଚି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ। ଯଞ୍ହି ଅସ୍ସାମିକଭୂମିଂ ଖଣିତ୍ୱା ସମୁଟ୍ଠାପିତଂ ଅୟୋବୀଜଂ, ତଂ ଭତକାନଂ ସନ୍ତକଂ ନାମ ହୋତି, ତଦତ୍ଥଞ୍ଚ ତେସଂ ରୂପିୟଂ ଦେନ୍ତସ୍ସ ରୂପିୟସଂୱୋହାରୋୱ ହୋତି ଅକପ୍ପିୟୱୋହାରେନ ରଜନଚ୍ଛଲ୍ଲିଆଦୀନଂ ଆହରାପନେ କୟୱିକ୍କୟୋ ୱିୟ, ତାଦିସମ୍ପି ପରଭଣ୍ଡଂ ଇଧ ୱତ୍ଥଧୋୱନାଦୀସୁ ନତ୍ଥି, ତସ୍ମା ଅଟ୍ଠକଥାପମାଣେନେୱେତ୍ଥ ପାଚିତ୍ତିୟଂ ଗହେତବ୍ବଂ।

୫୯୭।ପୁଞ୍ଞଂଭୱିସ୍ସତୀତି ଦେତୀତି ଏତ୍ଥ ସଚେ ଭିକ୍ଖୁ ଅତ୍ତନୋ ଭଣ୍ଡସ୍ସ ଅପ୍ପଗ୍ଘତଂ ଞତ୍ୱାପି ଅକଥେତ୍ୱା ‘‘ଇଦାନେୱ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା ଗଣ୍ହ, ମା ପଚ୍ଛା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ହୋହୀ’’ତି ୱଦତି, ଇତରୋ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଦିୟ୍ୟମାନସ୍ସ ମହଗ୍ଘତଂ ଅଜାନନ୍ତୋ ‘‘ଊନଂ ୱା ଅଧିକଂ ୱା ତୁମ୍ହାକମେୱା’’ତି ଦତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତି, ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ଉପନନ୍ଦସ୍ସ ୱିୟ ପରିବ୍ବାଜକୱତ୍ଥୁଗ୍ଗହଣେ। ୱିପ୍ପଟିସାରିସ୍ସ ପୁନ ସକସଞ୍ଞାୟ ଆଗତସ୍ସ ଯଂ ଅଧିକଂ ଗହିତଂ, ତଂ ଦାତବ୍ବଂ। ଯେନ ଯଂ ପରିୱତ୍ତେତି, ତେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ କପ୍ପିୟୱତ୍ଥୁତା, ଅସହଧମ୍ମିକତା, କୟୱିକ୍କୟାପଜ୍ଜନଞ୍ଚାତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

କୟୱିକ୍କୟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ କୋସିୟୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିୟୋ।

୩। ପତ୍ତୱଗ୍ଗୋ

୧। ପତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୦୨। ତତିୟୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଅଡ୍ଢତେରସପଲାତି ମାଗଧିକାୟ ମାନତୁଲାୟ ଅଡ୍ଢତେରସପଲପରିମିତଂ ଉଦକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ତଥା ପରିମିତଂ ଯୱମାସାଦିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତିଂ ସନ୍ଧାୟାତି କେଚି। ଆଚରିୟଧମ୍ମପାଲତ୍ଥେରେନ ପନ ‘‘ପକତିଚତୁମୁଟ୍ଠିକଂ କୁଡୁୱଂ, ଚତୁକୁଡୁୱଂ ନାଳି, ତାୟ ନାଳିୟା ସୋଳସ ନାଳିୟୋ ଦୋଣଂ, ତଂ ପନ ମଗଧନାଳିୟା ଦ୍ୱାଦସ ନାଳିୟୋ ହୋନ୍ତୀତି ୱଦନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଦମିଳଅନାଳିଇତି ପୁରାଣନାଳିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ସା ଚ ଚତୁମୁଟ୍ଠିକେହି କୁଡୁୱେହି ଅଟ୍ଠ କୁଡୁୱା, ତାୟ ନାଳିୟା ଦ୍ୱେ ନାଳିୟୋ ମଗଧନାଳିଂ ଗଣ୍ହାତି। ପୁରାଣା ପନ ‘‘ସୀହଳଅନାଳି ତିସ୍ସୋ ନାଳିୟୋ ଗଣ୍ହାତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତେସଂ ମତେନ ମଗଧନାଳି ଇଦାନି ପୱତ୍ତମାନାୟ ଚତୁକୁଡୁୱାୟ ଦମିଳଅନାଳିୟା ଚତୁନାଳିକା ହୋତି, ତତୋ ମଗଧନାଳିତୋ ଉପଡ୍ଢଞ୍ଚ ପୁରାଣଦମିଳଅନାଳିସଙ୍ଖାତଂ ପତ୍ଥଂ ନାମ ହୋତି, ଏତେନ ଚ ‘‘ଓମକୋ ନାମ ପତ୍ତୋ ପତ୍ଥୋଦନଂ ଗଣ୍ହାତୀ’’ତି ପାଳିୱଚନଞ୍ଚ ସମେତି, ଲୋକିୟେହିପି –

‘‘ଲୋକିୟଂ ମଗଧଞ୍ଚେତି, ପତ୍ଥଦ୍ୱୟମୁଦାହଟଂ;

ଲୋକିୟଂ ସୋଳସପଲଂ, ମାଗଧଂ ଦିଗୁଣଂ ମତ’’ନ୍ତି। –

ଏୱଂ ଲୋକେ ନାଝଇଯା ମଗଧନାଝଇ ଦିଗୁଣାତି ଦସ୍ସିତା, ଏୱଞ୍ଚ ଗୟ୍ହମାନେ ଓମକପତ୍ତସ୍ସ ଚ ଯାପନମତ୍ତୋଦନଗାହିକା ଚ ସିଦ୍ଧା ହୋତି। ନ ହି ସକ୍କା ଅଟ୍ଠକୁଡୁୱତୋ ଊନୋଦନଗାହିନା ପତ୍ତେନ ଅଥୂପୀକତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ପରିୟେସିତ୍ୱା ଯାପେତୁଂ। ତେନେୱ ୱେରଞ୍ଜକଣ୍ଡଟ୍ଠକଥାଯଂ ‘‘ପତ୍ଥୋ ନାମ ନାଝଇମତ୍ତଂ ହୋତି ଏକସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଅଲଂ ଯାପନାଯ। ୱୁତ୍ତମ୍ପି ହେତଂ ‘ପତ୍ଥୋଦନୋ ନାଲମଯଂ ଦୁୱିନ୍ନ’’’ନ୍ତି (ଜା। ୨।୨୧।୧୯୨) ୱୁତ୍ତଂ, ‘‘ଏକେକସ୍ସ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ତିଣ୍ଣଂ ପହୋତୀ’’ତି ଚ ଆଗହଂ, ତସ୍ମା ଇଧ ୱୁତ୍ତନଯାନୁସାରେନେୱ ଗହେତବ୍ବଂ।

ଆଲୋପସ୍ସଅନୁରୂପନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ବ୍ୟଞ୍ଜନସ୍ସ ମତ୍ତା ନାମ ଓଦନତୋ ଚତୁତ୍ଥଭାଗୋ’’ତି (ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୮୭) ବ୍ରହ୍ମାଯୁସୁତ୍ତଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଆଲୋପସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥଭାଗମେୱ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଅନୁରୂପନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଓଦନଗତିକାନେୱାତି ଓଦନସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଏୱ ପୱିସନସୀଲାନି ସିଯୁଂ, ଅତ୍ତନୋ ଓକାସଂ ନ ଗୱେସନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନାମମତ୍ତେତି ‘‘ମଜ୍ଝିମୋ ପତ୍ତୋ ମଜ୍ଝିମୋମକୋ’’ତିଆଦିନାମମତ୍ତେ।

୬୦୭-୮।ଏୱଂ ପଯୋଗେ ପଯୋଗେତି ପରିଯୋସାନାଲୋପଜ୍ଝୋହରଣପଯୋଗେ ପଯୋଗେ, ଆଲୋପେ ଆଲୋପେତି ଅତ୍ଥୋ। କତ୍ୱାତି ପାକପରିଯୋସାନଂ କତ୍ୱା। ପଚିତ୍ୱା ଠପେସ୍ସାମୀତି କାଝଅୱଣ୍ଣପାକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଛିଦ୍ଦନ୍ତି ମୁଖୱଟ୍ଟିତୋ ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲସ୍ସ ହେଟ୍ଠାଛିଦ୍ଦଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସେସଂ ପଠମକଥିନେ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ପତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଊନପଞ୍ଚବନ୍ଧନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୦୯-୬୧୩। ଦୁତିଯେ ପାଝଇଯଂ ଅହଂ ପତ୍ତେନ ତେ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ତପେସ୍ସାମୀତି ସେସୋ। ‘‘ଅପତ୍ତୋ’’ତି ଇମିନା ଅଧିଟ୍ଠାନୱିଜହନମ୍ପି ଦସ୍ସେତି। ପଞ୍ଚବନ୍ଧନେପି ପତ୍ତେ ଅପରିପୁଣ୍ଣପାକେ ପତ୍ତେ ୱିଯ ଅଧିଟ୍ଠାନଂ ନ ରୁହତି। ‘‘ତିପୁପଟ୍ଟକେନ ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ତମ୍ବଲୋହାଦୀହି କପ୍ପିଯଲୋହେହି ଅଯୋପତ୍ତସ୍ସ ଛିଦ୍ଦଂ ଛାଦେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତେନେୱ ‘‘ଲୋହମଣ୍ଡଲକେନା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ ଅକାଝଅୱଣ୍ଣମ୍ପି କପ୍ପିଯପତ୍ତଂ ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି ଏୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଧିଟ୍ଠାନୁପଗପତ୍ତସ୍ସ ଊନପଞ୍ଚବନ୍ଧନତା, ଅତ୍ତୁଦ୍ଦେସିକତା, ଅକତୱିଞ୍ଞତ୍ତି, ତାଯ ଚ ପଟିଲାଭୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଊନପଞ୍ଚବନ୍ଧନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଭେସଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୧୮-୬୨୧। ତତିଯେ ପାଝଇଯଂ ପିଲିନ୍ଦୱଚ୍ଛତ୍ଥେରେନ ‘‘ନ ଖୋ, ମହାରାଜ, ଭଗୱତା ଆରାମିକୋ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ’’ତି ପଠମଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଆରାମିକ’’ନ୍ତି ପୁଗ୍ଗଲାନମ୍ପି ଆରାମିକନାମେନ ଦାସଗ୍ଗହଣେ ଅନୁଞ୍ଞାତେ ଏୱ ଆରାମିକାନଂ ଗହିତତ୍ତା ଖେତ୍ତୱତ୍ଥାଦୀନି କପ୍ପିଯୱୋହାରେନପି ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଗହେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତଥା ଅନନୁଞ୍ଞାତତ୍ତାତି ୱିଞ୍ଞାଯତି। ‘‘ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁପଟିଗ୍ଗହଣା ପଟିୱିରତୋ ହୋତୀ’’ତିଆଦିନା (ଦୀ। ନି। ୧।୧୦, ୧୯୪) ହି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତେସୁ ଏକସ୍ସେୱ ପୁଗ୍ଗଲିକୱସେନ ଗହଣେ ଅନୁଞ୍ଞାତେ ଇତରୀତରାନଂ ତଥା ନ ଗହେତବ୍ବତା ସିଦ୍ଧାୱ ହୋତି। ଯଞ୍ଚ ପିଲିନ୍ଦୱଚ୍ଛତ୍ଥେରେନ ଦାଯକକୁଲସ୍ସ ଦାରିକାଯ ସୁୱଣ୍ଣମାଲାୱସେନ ତିଣଣ୍ଡୁପକସ୍ସ ନିମ୍ମାନଂ, ତଂ ‘‘ଅନାପତ୍ତି, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇଦ୍ଧିମସ୍ସ ଇଦ୍ଧିୱିସଯେ’’ତି (ପାରା। ୧୫୯) ୱଚନତୋ କୁଲସଙ୍ଗହାଦି ନ ହୋତୀତି କତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ, କେଚି ପନ ‘‘ଖୀଣାସୱାନଂ ଲାଭିଚ୍ଛାଯ ଅଭାୱତୋ କୁଲସଙ୍ଗହେପି ଆଜୀୱକୋପୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ ଖୀଣାସୱାନମ୍ପି ଆଜୀୱୱିପତ୍ତିହେତୂନଂ ପିଣ୍ଡପାତାଦୀନଂ ପରିୱଜ୍ଜେତବ୍ବତୋ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ଧମ୍ମସେନାପତିନା ‘‘ନେୱ ଭିନ୍ଦେଯ୍ୟମାଜୀୱଂ, ଚଜମାନୋପି ଜୀୱିତ’’ନ୍ତି (ମି। ପ। ୬।୧।୫)। ଭଗୱତା ଚ ‘‘ଗାଥାଭିଗୀତଂ ମେ ଅଭୋଜନୀଯ’’ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ (ସୁ। ନି। ୮୧, ୪୮୪; ମି। ପ। ୪।୫।୯; ସଂ। ନି। ୧।୧୯୭)।

୬୨୨।ଉଗ୍ଗହିତକନ୍ତି ପରିଭୋଗତ୍ଥାଯ ସଯଂ ଗହିତଂ। ସଯଂ କରୋତୀତି ପଚିତ୍ୱା କରୋତି। ପୁରେଭତ୍ତନ୍ତି ତଦହୁପୁରେଭତ୍ତମେୱ ୱଟ୍ଟତି ସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା। ସଯଂକତନ୍ତି ଖୀରନୱନୀତଂ ପଚିତ୍ୱା କତଂ। ନିରାମିସମେୱାତି ତଦହୁପୁରେଭତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଜ୍ଜ ସଯଂକତଂ ନିରାମିସମେୱ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ କସ୍ମା ସାମପାକୋ ନ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ନୱନୀତଂ ତାପେନ୍ତସ୍ସା’’ତିଆଦି। ପଟିଗ୍ଗହିତେହୀତି ଖୀରଦଧୀନି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଉଗ୍ଗହିତକେହି କତଂ ଅବ୍ଭଞ୍ଜନାଦୀସୁ ଉପନେତବ୍ବନ୍ତି ଯୋଜନା। ଏସେୱ ନଯୋତି ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅକପ୍ପିଯମଂସସପ୍ପିମ୍ହୀତି ହତ୍ଥିଆଦୀନଂ ସପ୍ପିମ୍ହି।

ଏତ୍ଥ ପନାତି ନୱନୀତେ ୱିସେସୋ ଅତ୍ଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଧୋତଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଧୋତମେୱ ପଟିଗ୍ଗହିତୁମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି, ଇତରଥା ସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତଂ ହୋତୀତି ଥେରାନଂ ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ମହାସିୱତ୍ଥେରସ୍ସ ପନ ୱତ୍ଥୁନୋ ୱିୟୋଜିତତ୍ତା ଦଧିଗୁଳିକାଦୀହି ୟୁତ୍ତତାମତ୍ତେନ ସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତଂ ନାମ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ତକ୍କତୋ ଉଦ୍ଧଟମତ୍ତମେୱ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଧୋୱିତ୍ୱା, ପଚିତ୍ୱା ୱା ନିରାମିସମେୱ କତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିଂସୂତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ, ନ ପନ ଦଧିଗୁଳିକାଦୀହି ସହ ୱିକାଲେ ଭୁଞ୍ଜିଂସୁ। ତେନାହ ‘‘ତସ୍ମା ନୱନୀତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତେନ...ପେ... ସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତଂ ନାମ ନ ହୋତୀ’’ତି। ତତ୍ଥ ଅଧୋତଂ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱାପି ତଂ ନୱନୀତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତେନ ଦଧିଆଦୀନି ଅପନେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଖୟଂ ଗମିସ୍ସତୀତି ନିରାମିସଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ୱିକାଲେପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ତାୱତାତି ନୱନୀତେ ଲଗ୍ଗମତ୍ତେନ ୱିସୁଂ ଦଧିଆଦିୱୋହାରଂ ଅଲଦ୍ଧେନ ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ଦଧିଆଦିନାତି ଅତ୍ଥୋ, ଏତେନ ୱିସୁଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଦଧିଆଦୀହି ସହ ପକ୍କଂ ସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତସଙ୍ଖ୍ୟମେୱ ଗଚ୍ଛତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ମିମ୍ପୀତି ନିରାମିସଭୂତେପି। କୁକ୍କୁଚ୍ଚକାନଂ ପନ ଅୟଂ ଅଧିପ୍ପାୟୋ – ପଟିଗ୍ଗହଣେ ତାୱ ଦଧିଆଦୀହି ଅସମ୍ଭିନ୍ନରସତ୍ତା ଭତ୍ତେନ ସହିତେନ ଗୁଳପିଣ୍ଡାଦି ୱିୟ ସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତଂ ନାମ ନ ହୋତି, ତଂ ପନ ପଚନ୍ତେନ ଧୋୱିତ୍ୱାୱ ପଚିତବ୍ବଂ, ଇତରଥା ପଚନକ୍ଖଣେ ପଚ୍ଚମାନଦଧିଗୁଳିକାଦୀହି ସମ୍ଭିନ୍ନରସତାୟ ସାମଂପକ୍କଂ ଜାତଂ, ତେସୁ ଖୀଣେସୁ ସାମଂପକ୍କମେୱ ହୋତି, ତସ୍ମା ନିରାମିସମେୱ ପଚିତବ୍ବନ୍ତି। ତେନେୱ ‘‘ଆମିସେନ ସହ ପକ୍କତ୍ତା’’ତି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଏତ୍ଥ ଚାୟଂ ୱିଚାରଣା – ସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତାଭାୱେ ଆମିସେନ ସହ ଭିକ୍ଖୁନା ପକ୍କସ୍ସ ସାମଂପାକଦୋସୋ ୱା ପରିସଙ୍କୀୟତି ୟାୱକାଲିକତା ୱା, ତତ୍ଥ ନ ତାୱ ସାମଂପାକଦୋସୋ ଏତ୍ଥ ସମ୍ଭୱତି ସତ୍ତାହକାଲିକତ୍ତା। ୟଞ୍ହି ତତ୍ଥ ଦଧିଆଦି ଆମିସଗତଂ, ତଂ ପରିକ୍ଖୀଣନ୍ତି। ଅଥ ପଟିଗ୍ଗହିତଦଧିଗୁଳିକାଦିନା ସହ ଅତ୍ତନା ପକ୍କତ୍ତା ସୱତ୍ଥୁକପକ୍କଂ ୱିୟ ଭୱେୟ୍ୟାତି ପରିସଙ୍କୀୟତି, ତଦା ଆମିସେନ ସହ ପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତାତି କାରଣଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ନ ପନ ପକ୍କତ୍ତାତି। ତଥା ଚ ଉପଡୃତ୍ଥେରାନଂ ମତମେୱ ଅଙ୍ଗୀ କତଂ ସିୟା। ତତ୍ଥ ଚ ସାମଣେରାଦୀହି ପକ୍କମ୍ପି ୟାୱକାଲିକମେୱ ସିୟା ପଟିଗ୍ଗହିତଖୀରାଦିଂ ପଚିତ୍ୱା ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେହି କତସପ୍ପିଆଦି ୱିୟ ଚ, ନ ଚ ତଂ ୟୁତ୍ତଂ, ଭିକ୍ଖାଚାରେନ ଲଦ୍ଧନୱନୀତାଦୀନଂ ତକ୍କାଦିଆମିସସଂସଗ୍ଗସମ୍ଭୱେନ ଅପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବତାପସଙ୍ଗତୋ। ନ ହି ଗହଟ୍ଠା ଧୋୱିତ୍ୱା, ସୋଧେତ୍ୱା ୱା ପତ୍ତେ ଆକିରନ୍ତୀତି ନିୟମୋ ଅତ୍ଥି, ଅଟ୍ଠକଥାୟଞ୍ଚ ‘‘ୟଥା ତତ୍ଥ ପତିତତଣ୍ଡୁଲକଣାଦୟୋ ନ ପଚ୍ଚନ୍ତି, ଏୱଂ...ପେ... ପୁନ ପଚିତ୍ୱା ଦେତି, ପୁରିମନୟେନେୱ ସତ୍ତାହଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଇମିନା ୱଚନେନପେତଂ ୱିରୁଜ୍ଝତି, ତସ୍ମା ଇଧ କୁକ୍କୁଚ୍ଚକାନଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚୁପ୍ପତ୍ତିୟା ନିମିତ୍ତମେୱ ନ ଦିସ୍ସତି। ୟଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ ‘‘ଲଜ୍ଜୀ ସାମଣେରୋ ୟଥା ତତ୍ଥ ପତିତତଣ୍ଡୁଲକଣାଦୟୋ ନ ପଚ୍ଚନ୍ତି, ଏୱଂ ସାମିସପାକଂ ମୋଚେନ୍ତୋ ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ୱିଲୀୟାପେତ୍ୱା...ପେ... ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱଚନସ୍ସାପି ନିମିତ୍ତଂ ନ ଦିସ୍ସତି। ୟଦି ହି ଏତଂ ୟାୱକାଲିକସଂସଗ୍ଗପରିହାରାୟ ୱୁତ୍ତଂ ସିୟା, ଅତ୍ତନାପି ତଥା କାତବ୍ବଂ ଭୱେୟ୍ୟ। ଗହଟ୍ଠେହି ଦିନ୍ନସପ୍ପିଆଦୀସୁ ଚ ଆମିସସଂସଗ୍ଗସଙ୍କା ନ ୱିଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ। ନ ହି ଗହଟ୍ଠା ଏୱଂ ୱିଲୀୟାପେତ୍ୱା ପନ ତଣ୍ଡୁଲାଦିଂ ଅପନେତ୍ୱା ପୁନ ପଚନ୍ତି, ଅପିଚ ଭେସଜ୍ଜେହି ସଦ୍ଧିଂ ଖୀରାଦିଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୟଥା ଖୀରାଦି ଖୟଂ ଗଚ୍ଛତି, ଏୱଂ ପରେହି ପକ୍କଭେସଜ୍ଜତେଲାଦିପି ୟାୱକାଲିକମେୱ ସିୟା, ନ ଚ ତମ୍ପି ୟୁତ୍ତଂ ଦଧିଆଦିଖୟକରଣତ୍ଥଂ ‘‘ପୁନ ପଚିତ୍ୱା ଦେତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ତସ୍ମା ମହାସିୱତ୍ଥେରୱାଦେ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱା ଅଧୋତମ୍ପି ନୱନୀତଂ ତଦହୁପି ପୁନଦିୱସାଦୀସୁପି ପଚିତୁଂ, ତଣ୍ଡୁଲାଦିମିସ୍ସଂ ସପ୍ପିଆଦିଂ ଅତ୍ତନାପି ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ୱିଲୀୟାପେତ୍ୱା ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ପୁନ ତକ୍କାଦିଖୟତ୍ଥଂ ପଚିତୁଞ୍ଚ ୱଟ୍ଟତି।

ତତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜମାନସ୍ସପି ପଚ୍ଚମାନକ୍ଖଣେ ସମ୍ଭିନ୍ନରସସ୍ସ ୟାୱକାଲିକସ୍ସ ଅବୋହାରିକତ୍ତେନ ସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତପୁରେପଟିଗ୍ଗହିତାନମ୍ପି ଅବୋହାରିକତୋତି ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି। ତେନେୱ ‘‘ଏତ୍ତାୱତାସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତଂ ନାମ ନ ହୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିସୁଂ ପଟିଗ୍ଗହିତେନ ପନ ଖୀରାଦିଆମିସେନ ନୱନୀତାଦିଂ ମିସ୍ସେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନା ୱା ଅଞ୍ଞେହି ୱା ପକ୍କତେଲାଦିଭେସଜ୍ଜଂ ସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତସଙ୍ଖ୍ୟମେୱ ଗଚ୍ଛତି, ତତ୍ଥ ପୱିଟ୍ଠୟାୱକାଲିକସ୍ସ ଅବୋହାରିକତ୍ତାଭାୱା। ୟଂ ପନ ପୁରେପଟିଗ୍ଗହିତଭେସଜ୍ଜେହି ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ଖୀରାଦିଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପକ୍କତେଲାଦିକଂ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେହେୱ ପକ୍କମ୍ପି ସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତମ୍ପି ସନ୍ନିଧିପି ନ ହୋତି, ତତ୍ଥ ପକ୍ଖିତ୍ତଖୀରାଦିକସ୍ସପି ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସମ୍ଭିନ୍ନରସତାୟ ପୁରେପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତାପତ୍ତିତୋ। ସଚେ ପନ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତେହେୱ, ଅଞ୍ଞେହି ୱା ପକ୍କତେଲାଦୀସୁପି ସଚେ ଆମିସରସୋ ପଞ୍ଞାୟତି, ତଂ ୟାୱକାଲିକମେୱ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱାତି ସୟମେୱ ଗହେତ୍ୱା।

ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ଗହିତନ୍ତି ତଣ୍ଡୁଲାଦିୱିଗମତ୍ଥଂ ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା, ତକ୍କାଦିୱିଗମତ୍ଥଂ ପୁନ ପଚିତ୍ୱା ଗହିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଠପିତଭେସଜ୍ଜେହୀତି ଅତିରେକସତ୍ତାହପଟିଗ୍ଗହିତେହି, ଏତେନ ତେହି ୟୁତ୍ତମ୍ପି ସପ୍ପିଆଦି ଅତିରେକସତ୍ତାହପଟିଗ୍ଗହିତଂ ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ୱଦ୍ଦଲିସମୟେତି ୱସ୍ସକାଲସମୟେ, ଅନାତପକାଲେତି ଅତ୍ଥୋ।

ନିବ୍ବଟ୍ଟିତତ୍ତାତି ୟାୱକାଲିକୱତ୍ଥୁତୋ ୱିୱେଚିତତ୍ତା, ଏତେନ ତେଲେ ସଭାୱତୋ ୟାୱକାଲିକତ୍ତାଭାୱଂ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ସୱତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହଣେନ

ଯାଓକାଲିକତ୍ତୁପଗମନଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ଉଭୟମ୍ପୀତି ଅତ୍ତନା, ଅଞ୍ଞେହି ଚ କତଂ।

୬୨୩।ଅଚ୍ଛଓସନ୍ତି ଦୁକ୍କଟଓତ୍ଥୂନଞ୍ଞେଓ ଉପଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଆହ ''ଠପେତ୍ୱା ମନୁସ୍ସଓସ''ନ୍ତି। ସଂସଟ୍ଠନ୍ତି ପରିସ୍ସାୱିତଂ। ତିଣ୍ଣଂ ଦୁକ୍କଟାନନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋହାରେ ଅଜ୍ଝୋହାରେ ତୀଣି ଦୁକ୍କଟାନି ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚାପି ପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ୱିକାଲେ ପଟିଗ୍ଗହଣପଚନପରିସ୍ସାୱନାଦୀସୁ ପୁବ୍ବପୟୋଗେସୁ ପାଠଇୟଂ, ଅଟ୍ଠକଥାୟଞ୍ଚ ଆପତ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତା, ତଥାପି ଏତ୍ଥ ଆପତ୍ତିୟା ଏୱ ଭୱିତବ୍ବଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ କରଣତୋ ଆହାରତ୍ଥାୟ ୱିକାଲେ ଯାମକାଲିକାଦୀନଂ ପଟିଗ୍ଗହଣେ ୱିୟ। ଯସ୍ମା ଖୀରାଦିଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପକ୍କଭେସଜ୍ଜତେଲେ କସଟଂ ଆମିସଗତିକଂ, ତେନ ସହ ତେଲଂ ପଟିଗ୍ଗହେତୁଂ, ପଚିତୁଂ ୱା ଭିକ୍ଖୁନୋ ନ ୱଟ୍ଟତି। ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତଂ ''ପକ୍କତେଲକସଟେ ୱିୟ କୁକ୍କୁଚାୟତୀ''ତି। ସଚେ ୱସାୟ ସହ ପକ୍କତ୍ତା ନ ୱଟ୍ଟତି, ଇଦଂ କସ୍ମା ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ''ଭନ୍ତେ… ପେ… ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଆହଂସୁ। ଥେରୋ ଅତିକୁକ୍କୁଚ୍ଚତାୟ ଚ ''ଏତମ୍ପି, ଆୱୁସୋ, ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଆହ। ରୋଗନିଗ୍ଗହତ୍ଥାୟ ଏୱ ୱସାୟ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛି।

''ମଧୁକରୀହି ନାମ ମଧୁମକ୍ଖିକାହୀ''ତି ଇଦଂ ଖୁଦ୍ଦକଭମରାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଏୱ ୱିସେସନନ୍ତି କେଚି ୱଦନ୍ତି , ଅଞ୍ଞେ ପନ ''ଦଣ୍ଡକେସୁ ମଧୁକାରିକା ମଧୁକରୀମକ୍ଖିକା ନାମ, ତାହି ସହ ତିସ୍ସୋ ମଧୁମକ୍ଖିକାଜାତିୟୋ''ତି ୱଦନ୍ତି। ଭମରମକ୍ଖିକାତି ମହାପଟଲକାରିକା। ସିଲେସସଦିସନ୍ତି ସୁକ୍ଖତାୟ ୱା ପକ୍କତାୟ ୱା ଘନୀଭୂତଂ। ଇତରନ୍ତି ତନୁକମଧୁ।

ଉଚ୍ଛୁରସଂ ଉପାଦାୟାତି ନିକ୍କସଟରସସ୍ସପି ସତ୍ତାହକାଲିକତଂ ଦସ୍ସେତି ''ଉଚ୍ଛୁମ୍ହା ନିବ୍ବତ୍ତ''ନ୍ତି ପାଠଇୟଂ ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ୟଂ ପନ ସୁତ୍ତନ୍ତଟ୍ଠକଥାୟଂ ''ଉଚ୍ଛୁ ଚେ, ଯାଓକାଲିକୋ। ଉଚ୍ଛୁରସୋ ଚେ, ଯାମକାଲିକୋ। ଫାଣିତଂ ଚେ, ସତ୍ତାହକାଲିକଂ। ତଚୋ ଚେ, ଯାୱଜୀୱିକୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଅମ୍ବଫଲରସାଦିମିସ୍ସତାୟ ଯାମକାଲିକତ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ, ଅୱିନୟୱଚନତ୍ତା ତଂ ଅପ୍ପମାଣନ୍ତି। ତେନେୱ ''ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତେନ ଅପରିସ୍ସାୱିତୌଚ୍ଛୁରସେନା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ନିରାମିସମେୱ ୱଟ୍ଟତି ତତ୍ଥ ପୱିଟ୍ଠୟାଓକାଲିକସ୍ସ ଅବୋହାରିକତ୍ତାତି ଇଦଂ ଗୁଳଏ କତେ ତତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି କସଟଂ ପାକେନ ସୁକ୍ଖତାୟ ଯାୱଜୀୱିକତ୍ତଂ ଭଜତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସ ଯାଓକାଲିକତ୍ତେ ହି ସାମଂପାକେନ ପୁରେଭତ୍ତେପି ଅନଜ୍ଝୋହରଣୀୟଂ ସିୟାତି। ''ସଓତ୍ଥୁକପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା''ତି ଇଦଂ ଉଚ୍ଛୁରସେ ଚୁଣ୍ଣୱିଚୁଣ୍ଣଂ ହୁତ୍ୱା ଠିତକସଟଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ତେନ ଚ ଅପରିସ୍ସାୱିତେନ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତେନ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେହି କତଂ ସତ୍ତାହଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଝାମୌଚ୍ଛୁଫାଣିତନ୍ତି ଅଗ୍ଗିମ୍ହି ଉଚ୍ଛୁଂ ତାପେତ୍ୱା କତଂ। କୋଟ୍ଟିତୌଚ୍ଛୁଫାଣିତନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ନିପ୍ପୀଳଏତ୍ୱା ପକ୍କଂ।

ତଂ ତତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି କସଟଂ ପକ୍କକାଲେ ଯାଓକାଲିକତ୍ତଂ ୱିଜହତୀତି ଆହ ''ତଂ ଯୁତ୍ତ''ନ୍ତି। ସୀତୋଦକେନ କତନ୍ତି ମଧୁକପୁପ୍ଫାନି ସୀତୋଦକେନ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ପଚିତ୍ୱା କତଂ, ଅମଦ୍ଦିତ୍ୱା କତନ୍ତି କେଚି, ତତ୍ଥ କାରଣଂ ନ ଦିସ୍ସତି। ଖୀରଜଲ୍ଲିକନ୍ତି ଖୀରଫେଣଂ। ମଧୁକପୁପ୍ଫଂ ପନାତିଆଦି ଯାଓକାଲିକରୂପେନ ଠିତସ୍ସପି ଅୱଟ୍ଟନକମେରୟବୀଜୱତ୍ଥୁଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଆରଦ୍ଧଂ।

ସବ୍ବାନିପୀତି ସପ୍ପିଆଦୀନି ପଞ୍ଚପି। ଆହାରକିଚ୍ଚଂ କରୋନ୍ତାନି ଏତାନି କସ୍ମା ଏୱଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବାନୀତି ଚୋଦନାପରିହାରାୟ ଭେସଜ୍ଜୋଦିସ୍ସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତେନ ତପ୍ପସଙ୍ଗେନ ସବ୍ବାନିପି ଓଦିସ୍ସକାନି ଏକତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ସତ୍ତୱିଧଂ ହୀ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଅପକତିଭେସଜ୍ଜତ୍ତା ୱିକଟାନି ୱିରୂପାନି ୱିସହରଣତୋ ମହାୱିସୟତ୍ତା ମହନ୍ତାନି ଚାତି ମହାୱିକଟାନି। ଉପସମ୍ପଦାଦୀନୀତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଗଣଙ୍ଗଣୂପାହନାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି।

ଅଧିଟ୍ଠେତୀତି ବାହିରପରିଭୋଗତ୍ଥମେତନ୍ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତି, ଏୱଂ ପରିଭୋଗେ ଅନପେକ୍ଖତାୟ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ୱିଜହତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଏୱଂ ଅଞ୍ଞେସୁପି କାଲିକେସୁ ଅନଜ୍ଝୋହରିତୁକାମତାୟ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ବାହିରପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ନିୟମେପି ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ୱିଜହତୀତି ଇଦମ୍ପି ୱିସୁଂ ଏକଂ ପଟିଗ୍ଗହଣୱିଜହନକାରଣନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୬୨୫।ସଚେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ…ପେ… ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥ ପାଠୋ ଗଳଇତୋ, ଏୱଂ ପନେତ୍ଥ ପାଠୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ ''ସଚେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସନ୍ତକଂ ଏକେନ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ଅୱିଭତ୍ତଂ ହୋତି, ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଅନାପତ୍ତି, ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ପନ ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି। ଅଞ୍ଞଥା ହି ସଦ୍ଦପ୍ପୟୋଗୋପି ନ ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତି। ''ଗଣ୍ଠିପଦେପି ଚ ଅୟମେୱ ପାଠୋ ଦସ୍ସିତୋ''ତି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ୨।୬୨୫) ସାରତ୍ଥଦୀପନିୟଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଅନାପତ୍ତୀତି ଅୱିଭତ୍ତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ''ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ପନ ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଇଦଂ ''ସତ୍ତାହପରମଂ ସନ୍ନିଧିକାରକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱଚନତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ''ଯେନ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ, ତେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତତ୍ତା''ତି ଇମିନା ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଦାନମ୍ପି ସନ୍ଧାୟ ''ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୀ''ତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ନିରପେକ୍ଖଦିନ୍ନୱତ୍ଥୁମ୍ହି ପଟିଗ୍ଗହଣସ୍ସ ଅୱିଗତତ୍ତେପି ସକସନ୍ତକତା ୱିଗତାୱ ହୋତି, ତେନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ନ ହୋତି। ଅତ୍ତନାୱ ପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତଂ, ସକସନ୍ତକତ୍ତଞ୍ଚାତି ଇମେହି ଦ୍ୱୀହି କାରଣେହି ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ହୋତି, ନ ଏକେନ। ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ନିରପେକ୍ଖଦାନେ ପନ ତଦୁଭୟମ୍ପି ୱିଜହତି, ପରିଭୋଗୋପେତ୍ଥ ୱଟ୍ଟତି, ନ ସାପେକ୍ଖଦାନେ

ଦାନଲକ୍ଖଣାଭାୱତୋ। ‘‘ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୀ’’ତି ଏତସ୍ମିଞ୍ଚ ପାଠେ ଇପଦେ କସ୍ସଚି ଅଦତ୍ୱା ଅନପେକ୍ଖତାୟ ଛଡ୍ଡନମ୍ପି ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ‘‘ଅନପେକ୍ଖୋ ଦତ୍ୱା’’ତି ଇଦଞ୍ଚ ପଟିଗ୍ଗହଣୱିଜହନୱିଧିଦସ୍ସନତ୍ଥମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ପଟିଗ୍ଗହଣେ ହି ୱିଜହିତେ ପୁନ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୋଗୋ ସଯମେୱ ୱଟ୍ଟିସ୍ସତି, ତବ୍ବିଜହନଞ୍ଚ ୱତ୍ଥୁନୋ ସକସନ୍ତକତାପରିଚ୍ଚାଗେନ ହୋତୀତି, ଏତେନ ଚ ୱତ୍ଥୁମ୍ହି ଅଜ୍ଝୋହରଣାପେକ୍ଖାୟ ସତି ପଟିଗ୍ଗହଣୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ନାମ ୱିସୁଂ ନ ଲବ୍ଭତୀତି ସିଦ୍ଧଂ। ଇତରଥା ହି ‘‘ପଟିଗ୍ଗହଣେ ଅନପେକ୍ଖୋୱ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ପୁନ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିୟା। ‘‘ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା’’ତି ଇମିନା ଏକସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ଅଞ୍ଞେନ ପଟିଗ୍ଗହିତମ୍ପି ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଏୱନ୍ତି ‘‘ପୁନ ଗହେସ୍ସାମୀ’’ତି ଅପେକ୍ଖଂ ଅକତ୍ୱା ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ପରିଚ୍ଚତ୍ତଂ ପରାମସତି। ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତି ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟମୂଲିକାହି ପାଚିତ୍ତିୟାଦିଆପତ୍ତୀହି ଅନାପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ପରିଭୋଗେ ଅନାପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ନିସ୍ସଟ୍ଠପଟିଲଦ୍ଧସ୍ସ କାୟିକପରିଭୋଗାଦୀସୁ ଯା ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା, ତାୟ ଅନାପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ସପ୍ପିଆଦୀନଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଭାୱୋ, ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକତା, ସତ୍ତାହାତିକ୍କମୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଭେସଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ୱସ୍ସିକସାଟିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୨୮। ଚତୁତ୍ଥେ ଜେଟ୍ଠମୂଲପୁଣ୍ଣମାସିୟା…ପେ… କରଣକ୍ଖେତ୍ତଞ୍ଚାତି ପଠମଦ୍ଧମାସମ୍ପି କରଣକ୍ଖେତ୍ତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ‘‘କତ୍ୱା ନିୱାସେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇମସ୍ସ ପୁରିମଦ୍ଧମାସେ ୱା ପଚ୍ଛିମଦ୍ଧମାସେ ୱା କତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମମାସେୱ ନିୱାସେତବ୍ବନ୍ତି ଏୱମତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ନିୱାସନେୟେୱ ଆପତ୍ତିୟା ୱୁତ୍ତତ୍ତାତି। ଯଂ ପନ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ ‘‘ଗିମ୍ହାନଂ ପଚ୍ଛିମୋ ମାସୋ ପରିୟେସନକ୍ଖେତ୍ତଂ, ପଚ୍ଛିମୋ ଅଦ୍ଧମାସୋ କରଣନିୱାସନକ୍ଖେତ୍ତମ୍ପୀ’’ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ୱସ୍ସିକସାଟିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ତସ୍ମିଂୟେୱ ଅଦ୍ଧମାସେ କତ୍ୱା ନିୱାସେତବ୍ବନ୍ତି ଏୱମତ୍ଥଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ଇଧ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ଅତ୍ଥେ ଗହିତେ ୱିରୋଧୋ ନତ୍ଥି।

‘‘ୱତ୍ତଭେଦେ ଦୁକ୍କଟ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ୱସ୍ସିକସାଟିକଅଦିନ୍ନପୁବ୍ବେ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନାହ ‘‘ଯେ ମନୁସ୍ସା’’ତିଆଦି। ପକତିୟା ୱସ୍ସିକସାଟିକଦାୟକା ନାମ ସଙ୍ଘଂ ୱା ଅତ୍ତାନଂ ୱା ଅପ୍ପୱାରେତ୍ୱାୱ ଅନୁସଂୱଚ୍ଛରଂ ଦାୟକା।

୬୩୦।‘‘ଛ ମାସେ ପରିହାରଂ ଲଭତୀ’’ତି ଏତେନ ଅନ୍ତୋୱସ୍ସେପି ଯାୱ ୱସ୍ସାନସ୍ସ ପଚ୍ଛିମଦିୱସା ଅକତା ପରିହାରଂ ଲଭତୀତି ଦୀପିତଂ ହୋତି। ଏକମାସନ୍ତି ହେମନ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଛିମୁପୋସଥେନ ସହ ଗଣେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମିଂ ଉପୋସଥଦିୱସେ ଏୱ ହି ତଂ ମୂଲଚୀୱରଂ କାତବ୍ବଂ, ଇତରଥା ହି ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟତୋ। ଏକାହଦ୍ୱୀହାଦିୱସେନ…ପେ… ଲଦ୍ଧା ଚେୱ ନିଟ୍ଠିତା ଚାତି ଏତ୍ଥ ଏକାହାନାଗତାୟ ୱସ୍ସୂପନାୟିକାୟ ଲଦ୍ଧା ଚେୱ ନିଟ୍ଠିତା ଚ ଦ୍ୱୀହାନାଗତାୟ…ପେ… ଦସାହାନାଗତାୟ ୱସ୍ସୂପନାୟିକାୟ ଲଦ୍ଧା ଚେୱ ନିଟ୍ଠିତା ଚ, ଅନ୍ତୋୱସ୍ସେ ୱା ଲଦ୍ଧା ଚେୱ ନିଟ୍ଠିତା ଚାତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ଆସଳ୍ହୀମାସସ୍ସ ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖପୁଣ୍ଣମିୟଂ ଲଦ୍ଧା, ତଦହେୱ ରଜନକପ୍ପପରିୟୋସାନେହି ନିଟ୍ଠିତା ଚ ୱସ୍ସିକସାଟିକା ‘‘ଏକାହାନାଗତାୟ ୱସ୍ସୂପନାୟିକାୟ ଲଦ୍ଧା ଚେୱ ନିଟ୍ଠିତା ଚା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଏତେନେୱ ନୟେନ ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖସ୍ସ ଛଟ୍ଠିୟଂ ଲଦ୍ଧା, ନିଟ୍ଠିତା ଚ ‘‘ଦସାହାନାଗତାୟ ୱସ୍ସୂପନାୟିକାୟ ଲଦ୍ଧା ଚେୱ ନିଟ୍ଠିତା ଚା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଯାୱ ପଠମକତ୍ତିକତେମାସିପୁଣ୍ଣମା, ତାୱ ଲଦ୍ଧା, ନିଟ୍ଠିତା ଚ ‘‘ଅନ୍ତୋୱସ୍ସେ ଲଦ୍ଧା ଚେୱ ନିଟ୍ଠିତା ଚା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ପଠମକତ୍ତିକତେମାସିପୁଣ୍ଣମିତୋ ପରଂ ଲଦ୍ଧା ଚେୱ ନିଟ୍ଠିତା ଚ ଯାୱ ଚୀୱରକାଲୋ ନାତିକ୍କମତି, ତାୱ ଅନଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱାପି ଠପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ତସ୍ମିଂୟେୱ ଅନ୍ତୋଦସାହେ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା’’ତି ଅୱିସେସେନ ୱୁତ୍ତେପି ୱସ୍ସାନତୋ ପୁବ୍ବେ ଏକାହଦ୍ୱୀହାଦିୱସେନ ଅନାଗତାୟ ୱସ୍ସୂପନାୟିକାୟ ଲଦ୍ଧା ତେହି ଦିୱସେହି ଦସାହଂ ଅନତିକ୍କମନ୍ତେନ ୱସ୍ସୂପନାୟିକଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅଧିଟ୍ଠାନକ୍ଖେତ୍ତଂ ସମ୍ପତ୍ତା ଏୱ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା, ତତୋ ପନ ପୁବ୍ବେ ଦସାହାତିକ୍କମେନ ନିଟ୍ଠିତାପି ନ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା ଅଧିଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅଖେତ୍ତତ୍ତା। ତାଦିସା ପନ ୱସ୍ସୂପନାୟିକଦିୱସେ ଏୱ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା, ଅନଧିଟ୍ଠହତୋ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେନ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ହୋତି। ଯଦି ଏୱଂ ‘‘ଦସାହାନାଗତାୟା’’ତି ଇମିନା କିଂ ପୟୋଜନନ୍ତି ଚେ? ୱସ୍ସାନତୋ ପୁବ୍ବେ ଏୱ ଦସାହେ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ନିଟ୍ଠିତା ୱସ୍ସୂପନାୟିକଦିୱସେ ଏୱ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବାତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନେୱାହ ‘‘ଦସାହାତିକ୍କମେ ନିଟ୍ଠିତା ତଦହେୱ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବା’’ତି।

ଦସାହେ ଅପ୍ପହୋନ୍ତେ ଚୀୱରକାଲଂ ନାତିକ୍କମେତବ୍ବାତି ତେମାସବ୍ଭନ୍ତରେ ଦସାହେ ଅପ୍ପହୋନ୍ତେ ନୱାହାନାଗତାୟ କତ୍ତିକତେମାସିପୁଣ୍ଣମାୟ

ସଉମିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଲଦ୍ଧା, ନିଟ୍ଠିତା ଚ ଚୀୱରକାଲଂ ନାତିକ୍କମେତଦ୍ଧାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଥା ହି ‘‘ମାସୋ ସେସୋ ଗିମ୍ହାନନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନା ୱସ୍ସିକସାଟିକଚୀୱରଂ ପରିଯେସିତଦ୍ଧ’’ନ୍ତି ପରିଯେସନକ୍ଖେତ୍ତଂ ୱତ୍ୱା ‘‘ୱସ୍ସିକସାଟିକଂ ୱସ୍ସାନଂ ଚାତୁମାସଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁ’’ନ୍ତି (ମହାୱ। ୩୫୮) ୱୁତ୍ତତ୍ତା କତାଯପି ଅକତାଯପି ମାସମତ୍ତଂ ଅନଧିଟ୍ଠାତଦ୍ଧତା ସିଦ୍ଧା। ଯସ୍ମା ଚ ଅକତା ୱସ୍ସିକସାଟିକସଙ୍ଖ୍ୟଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ଅକରଣଞ୍ଚ କେନଚି ୱେକଲ୍ଲେନ, ନ ଅନାଦରେନ, ତସ୍ମା ଚାତୁମାସଂ ଅକତତ୍ତା ଏୱ ପରିହାରଂ ଲଭତି, କତା ପନ ଅଧିଟ୍ଠାନକ୍ଖେତ୍ତେ, ଅକତା ଚ ଚୀୱରକାଲେ ଦସାହପରମସିକ୍ଖାପଦେନେୱ ପରିହାରଂ ଲଭତୀତି ଅଯମେତ୍ଥୋ ଲକ୍ଖିତୋ। କସ୍ମାତି ଅତ୍ତନୋ ମତିଯା କାରଣପୁଚ୍ଛା। ତସ୍ମାତି ୱସ୍ସାନେଯେୱ ୱସ୍ସିକସାଟିକାଯ ଅଧିଟ୍ଠାତଦ୍ଧତାୱଚନତୋ। ‘‘ତିଚୀୱରଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁ’’ନ୍ତି ସୁତ୍ତଂ ପନେତ୍ଥ ସେସଚୀୱରାନଂ ଏୱଂ କାଲନିଯମାଭାୱଂ ସାଧେତୁଂ ଉଦ୍ଧଟଂ। ନ ହି ତେନେତ୍ଥ ଅଞ୍ଞଂ ପଯୋଜନଂ ଅତ୍ଥି।

କଦା ଅଧିଟ୍ଠାତଦ୍ଧାତିଆଦିକୁରୁନ୍ଦିୱଚନେନାପି ‘‘ଯଦା ୱା ତଦା ୱା ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଇଦଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଦସାହବ୍ଭନ୍ତରେ ଏୱ କତାଯ ଅଧିଟ୍ଠାତଦ୍ଧତଂ ଦସ୍ସେତି।

ପାଠଇଯଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ନଚୀୱରସ୍ସାତିଆଦୀସୁ ଅଚ୍ଛିନ୍ନସେସଚୀୱରସ୍ସ ନଟ୍ଠସେସଚୀୱରସ୍ସ। ଏତେସଞ୍ହି ଅସମଯେ ପରିଯେସନନିୱାସନାପତ୍ତିଯା ଏୱ ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ ‘‘ଅଚ୍ଛିନ୍ନଚୀୱରସ୍ସ ୱା ନଟ୍ଠଚୀୱରସ୍ସ ୱା ଅନିୱତ୍ଥଂ ଚୋରା ହରନ୍ତୀତି ଏୱଂ ଆପଦାସୁ ୱା ନିୱାସଯତୋ ଉମ୍ମତ୍ତକାଦୀନଞ୍ଚ ଅନାପତ୍ତୀ’’ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ୱସ୍ସିକସାଟିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତଂ, ଇଧ ପନ ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯଂ ଅଯଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯା ଅନାପତ୍ତି ପାଠଇତୋ ସଯମେୱ ସିଜ୍ଝତୀତି ଇମଂ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ଅସିଜ୍ଝମାନଂ ନଗ୍ଗସ୍ସ ନ୍ହାଯତୋ ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିଯା ଏୱ ଅନାପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅଚ୍ଛିନ୍ନଚୀୱରସ୍ସା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତଦ୍ଧଂ। ନ ହି ଏସା ଅନାପତ୍ତି ଅୱୁତ୍ତେ ସିଜ୍ଝତୀତି। ୱସ୍ସିକସାଟିକାଯ ଅତ୍ତୁଦ୍ଦେସିକତା, ଅସମଯେ ପରିଯେସନତା, ତାଯ ଚ ପଟିଲାଭୋତି ଇମାନି ତାୱ ପରିଯେସନାପତ୍ତିଯା ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି। ନିୱାସନାପତ୍ତିଯା ପନ ସଚୀୱରତା, ଆପଦାଭାୱୋ, ୱସ୍ସିକସାଟିକାଯ ସକଭାୱୋ, ଅସମଯେ ନିୱାସନନ୍ତି ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ୱସ୍ସିକସାଟିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଚୀୱରଅଚ୍ଛିନ୍ଦନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୩୧। ପଞ୍ଚମେ ଯମ୍ପି…ପେ… ଅଚ୍ଛିନ୍ଦୀତି ଏତ୍ଥ ଯଂ ତେ ଅହଂ ଚୀୱରଂ ଅଦାସିଂ, ତଂ ‘‘ମଯା ସଦ୍ଧିଂ ପକ୍କମିସ୍ସତୀ’’ତି ସଞ୍ଞାଯ ଅଦାସିଂ, ନ ଅଞ୍ଞଥାତି କୁପିତୋ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦୀତି ଏୱଂ ଅଜ୍ଝାହରିତ୍ୱା ଯୋଜେତଦ୍ଧଂ।

୬୩୩।ଏକଂ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଯଦି ଆଣତ୍ତୋ ଅୱସ୍ସଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେ ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ। ଯଦି ନ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ତଦା ଏୱ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଦଟ୍ଠଦ୍ଧଂ। ଏକୱାଚାଯ ସମ୍ବହୁଲା ଆପତ୍ତିଯୋତି ଯଦି ଆଣତ୍ତୋ ଅନନ୍ତରାଯେନ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେଯେୱ ୱତ୍ଥୁଗଣନାଯ ପାଚିତ୍ତିଯଆପତ୍ତିଯୋ ପଯୋଗକରଣକ୍ଖଣେଯେୱ ଆପତ୍ତିଯା ଆପଜ୍ଜିତଦ୍ଧତୋ, ଚୀୱରଂ ପନ ଅଚ୍ଛିନ୍ନେଯେୱ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ହୋତି। ଯଦି ସୋ ନ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦତି, ଆଣତ୍ତିକ୍ଖଣେ ଏକମେୱ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଦଟ୍ଠଦ୍ଧଂ। ଏୱଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥାପି ଇଦିସେସୁ ନଯୋ ଞାତଦ୍ଧୋ।

୬୩୫।ଉପଜ୍ଝଂ ଗଣ୍ହିସ୍ସତୀତି ସାମଣେରସ୍ସ ଦାନଂ ଦୀପେତି, ତେନ ଚ ସାମଣେରକାଲେ ଦତ୍ୱା ଉପସମ୍ପନ୍ନକାଲେ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦତୋପି ପାଚିତ୍ତିଯଂ ଦୀପେତି। ‘‘ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସାମଂ ଚୀୱରଂ ଦତ୍ୱା’’ତି ଇଦଂ ଉକ୍କଟ୍ଠୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଆହରାପେତୁଂ ପନ ୱଟ୍ଟତୀତି କମ୍ମେ ଅକତେ ଭତିସଦିସତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ୱିକପ୍ପନୁପଗପଚ୍ଛିମଚୀୱରତା, ସାମଂ ଦିନ୍ନତା, ସକସଞ୍ଞିତା, ଉପସମ୍ପନ୍ନତା, କୋଧୱସେନ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦନଂ ୱା ଅଚ୍ଛିନ୍ଦାପନଂ ୱାତି ଇମାନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ଚୀୱରଅଚ୍ଛିନ୍ଦନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ସୁତ୍ତୱିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୩୬। ଛଟ୍ଠେ ୱୀତୱୀତଟ୍ଠାନଂ ଯସ୍ମିଂ ଚତୁରସ୍ସଦାରୁମ୍ହି ପଲିୱେଠେନ୍ତି, ତସ୍ସ ତୁରୀତି ନାମଂ। ୱାଯନ୍ତା ତିରିଯଂ ସୁତ୍ତଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଯେନ ଆକୋଟେନ୍ତା ୱତ୍ଥେ ଘନଭାୱଂ ଆପାଦେନ୍ତି, ତଂ ‘‘ୱେମ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଇତରସ୍ମିଂ ତଥେୱ ଦୁକ୍କଟ’’ନ୍ତି ଇମିନା ୱାଯିତୁଂ ଆରଦ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯଥାୱୁତ୍ତପରିଚ୍ଛେଦନିଟ୍ଠିତେଯେୱ ଦୁକ୍କଟମ୍ପି ହୋତି, ନ ତତୋ ପୁବ୍ବେ

ୱାଯନପଯୋଗେସୁତି ଦସ୍ସେତି।

ତନ୍ତେଠିତଂଯେୱ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଏକୱାରଂ ଅଧିଟ୍ଠିତେ ପଚ୍ଛା ୱୀତଂ ଅଧିଟ୍ଠିତଗତିକମେୱ ହୋତି, ପୁନ ଅଧିଟ୍ଠାନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ସଚେ ପନ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଦସା ଠପେତ୍ୱା ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ସପରିଚ୍ଛେଦଂ ୱୀତଂ ହୋତି, ପଚ୍ଚେକଂ ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବମେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥ ଚ କପ୍ପିଯସୁତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞାତକଅପ୍ପୱାରିତେନାପି ଅକପ୍ପିଯତନ୍ତୱାଯେନ ''ସୁତ୍ତମତ୍ଥି, ୱାଯନ୍ତୋ ନତ୍ଥୀ''ତିଆଦିପରିଯାଯମୁଖେନ ୱାଯାପେନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ସୁତ୍ତୱିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ''ୱାଯାପେଯ୍ଯା''ତି ପଦସ୍ସ ''ଚୀୱରଂ ମେ, ଆୱୁସୋ, ୱାଯଥାତି ଅକପ୍ପିଯୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯା ୱାଯାପେଯ୍ଯା''ତି ଅତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ, ଏୱଂ ୱଦନ୍ତୋ ଅକପ୍ପିଯତନ୍ତୱାଯେନ ୱାଯାପେତି ନାମ, ନାଞ୍ଞଥା।

୬୪୦।ଅନାପତ୍ତି ଚୀୱରଂ ସିବ୍ବେତୁନ୍ତିଆଦୀସୁ ଇମିନା ସିକ୍ଖାପଦେନେୱ ଅନାପତ୍ତି, ଅକତୱିଞ୍ଞତ୍ତିପଚ୍ଚଯା ପନ ଦୁକ୍କଟମେୱାତି ୱଦନ୍ତି। ଅକପ୍ପିଯସୁତ୍ତତା, ଅତ୍ତୁଦ୍ଦେସିକତା, ଅକପ୍ପିଯତନ୍ତୱାଯେନ ଅକପ୍ପିଯୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯା ୱାଯାପନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ସୁତ୍ତୱିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ମହାପେସକାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୪୨। ସତ୍ତମେ ''କିଞ୍ଚିମତ୍ତଂ ଅନୁପଦଜ୍ଜେଯ୍ଯା''ତି ଇଦଂ ପଯୋଗଭେଦଦସ୍ସନଂ, ଦାନଂ ପନେତ୍ଥ ଅଙ୍ଗଂ ନ ହୋତି। ତେନେୱ ତସ୍ସ ୱିଭଙ୍ଗେ ''ଅନ୍ତମସୋ ଧମ୍ମମ୍ପି ଭଣତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଅଞ୍ଞାତକଅପ୍ପୱାରିତାନଂ ତନ୍ତୱାଯେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ୱିକପ୍ପମାପଜ୍ଜନତା, ଚୀୱରସ୍ସ ଅତ୍ତୁଦ୍ଦେସିକତା, ତସ୍ସ ୱଚନେନ ସୁତ୍ତୱଡ୍ଢନଂ, ଚୀୱରପଟିଲାଭୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ମହାପେସକାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୪୬। ଅଟ୍ଠମେ ଛଟ୍ଠିଯଂ ଉପ୍ପନ୍ନଚୀୱରସ୍ସ ଏକାଦସମାରୁଣୋ ଚୀୱରକାଲେ ଉଟ୍ଠାତୀତି ଆହ ''ଛଟ୍ଠିତୋ ପଟ୍ଠାଯା''ତିଆଦି, ତେନ ଚ ''ଦସାହାନାଗତ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପଞ୍ଚମିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପୁଣ୍ଣମିତୋ ପୁବ୍ବେ ଦସସୁ ଅରୁଣେସୁ ଉଟ୍ଠିତେସୁପି ଚୀୱରଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ନ ହୋତି। ପୁଣ୍ଣମିଯା ସହ ଏକାଦସ ଦିୱସା ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ଏତ୍ତକମେୱ ଇମିନା ସିକ୍ଖାପଦେନ ଲଦ୍ଧଂ, ଛଟ୍ଠିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସବ୍ବଚୀୱରଂ ପଠମକଥିନସିକ୍ଖାପଦୱସେନେୱ ଯାୱ ଚୀୱରକାଲଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯଂ ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି।

୬୫୦। ଇଦାନି ପଠମକଥିନାଦିସିକ୍ଖାପଦେହି ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଚୀୱରସ୍ସ ଲବ୍ଭମାନଂ ପରିହାରଂ ଇଧେୱ ଏକତୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଅତିରେକଚୀୱରସ୍ସା''ତିଆଦିମାହ। ''ଅନତ୍ଥତେ କଥିନେ ଏକାଦସଦିୱସାଧିକୋ ମାସୋ, ଅତ୍ଥତେ କଥିନେ ଏକାଦସଦିୱସାଧିକା ପଞ୍ଚ ମାସା''ତି ଅଯମେୱ ପାଠୋ ପାଠଇଯା ସମେତି। କେଚି ପନ ''ଦସଦିୱସାଧିକୋ ମାସୋ, ଦସଦିୱସାଧିକା ପଞ୍ଚ ମାସାତି ପାଠେନ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ଅଞ୍ଞଥା ''ନୱାହାନାଗତ''ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବତୋ। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ''କାମଞ୍ଚେସ 'ଦସାହପରମଂ ଅତିରେକଚୀୱରଂ ଧାରେତବ୍ବ'ନ୍ତି ଇମିନାୱ ସିଦ୍ଧୋ, ଅଟ୍ଠୁପ୍ପତ୍ତିୱସେନ ପନ ଅପୁବ୍ବଂ ୱିଯ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ଠପିତ''ନ୍ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ଲିଖନ୍ତି, ତଂ ପମାଦଲିଖିତଂ ''ପୱାରଣମାସସ୍ସ ଜୁଣ୍ହପକ୍ଖପଞ୍ଚମିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଚୀୱରସ୍ସ ନିଧାନକାଲୋ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତୀ''ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଇମମେୱ ଚ ପମାଦଲିଖିତଂ ଗହେତ୍ୱା ଭଦନ୍ତବୁଦ୍ଧଦତ୍ତାଚରିଯେନ ଚ ''ପରିହାରେକମାସୋୱ, ଦସାହପରମୋ ମତୋ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରସଦିସେ ଅଞ୍ଞସ୍ମିନ୍ତି ପୁବ୍ବେ ଅଧିଟ୍ଠିତେ ଉପ୍ପନ୍ନକାଲାକାରାଦି ସାଦିସେନ ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରସଦିସେ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଚୀୱରେ ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରସଞ୍ଞାଯ ଚୀୱରକାଲଂ ଅତିକ୍କମେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେୱେତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟଂ, ଅନାପତ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତା, ଇତରଥା ତୀସୁପି ପଦେସୁ ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସେୱ ୱତ୍ତବ୍ବତୋ। ଅନଚ୍ଚେକଚୀୱରମ୍ପି ହି ଚୀୱରକାଲଂ ଅତିକ୍କମଯତୋ ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରତ୍ତିକେ ୱିଯାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ୱିକପ୍ପନୁପଗପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣସ୍ସ ଅଚ୍ଚେକଚୀୱରସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକତା , ଦସାହାନାଗତାଯ କତ୍ତିକତେମାସିପୁଣ୍ଣମାଯ ଉପ୍ପନ୍ନଭାୱୋ, ଅନଧିଟ୍ଠିତଅୱିକପ୍ପିତତା, ଚୀୱରକାଲାତିକ୍କମୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଅଚେଳକଚୀୱରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ସାସଙ୍କସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୫୨-୩। ନୱମେ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଘରମେତ୍ଥାତି ଅନ୍ତରଘରନ୍ତି ଗାମୋ ୱୁତ୍ତୋତି ଆହ ''ଅନ୍ତୋଗାମେ''ତି। ''ପଠମଂ ଝାନଂ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜ ୱିହରତୀ''ତି (ୱିଭ। ୬୨୪) ଇମସ୍ସ ୱିଭଙ୍ଗେ ''ଉପସମ୍ପଜ୍ଜା''ନ୍ତି ସାନୁସାରଂ ଉଦ୍ଧଟଂ। ତଂ ସନ୍ଧାଯାହ ''ଉପସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିଯା''ତି। ତସ୍ସାପୀତି ''ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସାନ''ନ୍ତି ୱିଭଙ୍ଗପଦସ୍ସପି। ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସାନନ୍ତି ଚ ନିଦ୍ଧାରଣେ ସାମିୱଚନଂ, ଏତେନ ଚ ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେ ଅନତ୍ଥତକଥିନାନଂ କଥିନମାସେପି ଅସମାଦାନଚାରୋ ନ ଲବ୍ଭତୀତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି, ଇତରଥା ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସେୱ ନିରତ୍ଥକତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନତୋତି ଏତ୍ଥ ଗାମପରିଯନ୍ତେ ଠିତଘରୂପଚାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏକୋ ଲେଡ୍ଡୁପାତୋ ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନଂ ନାମ। ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେପି ''ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ପଠମଲେଡ୍ଡୁପାତତୋ ପଟ୍ଠାଯା''ତି (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୩୧) ୱୁତ୍ତଂ। ତନ୍ତି ତଂ ପଠମସେନାସନାଦିଂ। ମଜ୍ଝିମନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ୱିହାରସ୍ସପି ଗାମସ୍ସେୱ ଉପଚାରଂ ନୀହରିତ୍ୱା ଉଭିନ୍ନଂ ଲେଡ୍ଡୁପାତାନଂ ଅନ୍ତରା ମିନିତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

''କୋସମ୍ବିଯଂ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଗିଲାନୋ ହୋତୀ''ତି ଆଗତତ୍ତା ''କୋସମ୍ବକସମ୍ମୁତି ଅନୁଞ୍ଞାତା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ''ଅଯଞ୍ଚ ପଚ୍ଛିମଦିସଂ ଗତୋ ହୋତୀ''ତି ଇମିନା ଅନ୍ତରଘରେ ଚୀୱରଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ୱସନ୍ତସ୍ସ ସକଲମ୍ପି ଚୀୱରମାସଂ ୱିପ୍ପୱସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ତତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗମନକିଚ୍ଚେ ସତି ୱିହାରତୋ ବହି ଛାରତ୍ତଂ ୱିପ୍ପୱାସୋ ଅନୁଞ୍ଞାତୋତି ଦୀପେତି। ତେନାହ ''ସେନାସନଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ତମଂ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେତୁ''ନ୍ତିଆଦି। ୱସିତ୍ୱାତି ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା। ତତ୍ଥେୱାତି ତସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଗତଟ୍ଠାନେ। ଅଙ୍ଗାନି ପନେତ୍ଥ ଅଟ୍ଠକଥାଯମେୱ ୱୁତ୍ତାନି।

ସାସଙ୍କସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ପରିଣତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୬୦। ଦସମେ ରୋପିତମାଲୱଚ୍ଛତୋତି କେନଚି ନିଯମେତ୍ୱା ରୋପିତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅନୋଚିତଂ ମିଲାଯମାନଂ ଓଚିନିତ୍ୱା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ପୂଜେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଠିତଂ ଦିସ୍ୱାତି ସେସକଂ ଗହେତ୍ୱା ଠିତଂ ଦିସ୍ୱା। ଯତ୍ଥ ଇଚ୍ଛଥ, ତତ୍ଥ ଦେଥାତି ଏତ୍ଥ ନିଯମେତ୍ୱା ''ଅସୁକସ୍ସ ଦେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତେପି ଦୋସୋ ନତ୍ଥି ''ତୁମ୍ହାକଂ ରୁଚିଯା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ସଙ୍ଘେ ପରିଣତଭାୱୋ, ତଂ ଞତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିଣାମନଂ, ପଟିଲାଭୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ପରିଣତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ପତ୍ତୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ୱିମତିୱିନୋଦନିଯଂ

ତିଂସକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ପଠମୋ ଭାଗୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

ୱିନଯପିଟକେ

ୱିମତିୱିନୋଦନୀ-ଟୀକା (ଦୁତିଯୋ ଭାଗୋ)

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ପାଚିତ୍ତିୟକଣ୍ଡଂ

୧। ମୁସାୱାଦୱଗ୍ଗୋ

୧। ମୁସାୱାଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧। ମୁସାୱାଦୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମସିକ୍ଖାପଦେ ଖୁଦ୍ଦକାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଖୁଦ୍ଦକ-ସଦ୍ଦୋ ବହୁ-ସଦ୍ଦପରିୟାୟୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ତତ୍ଥାତି ତେସୁ ୱଗ୍ଗେସୁ, ଖୁଦ୍ଦକେସୁ ୱା। ‘‘ଜାନିତବ୍ବତୋ’’ତି ହେତୁନୋ ୱିପକ୍ଖେପି ନିବ୍ବାନେ ୱତ୍ତନତୋ ଅନେକନ୍ତିକତ୍ତେ ପରେହି ୱୁତ୍ତେ ‘‘ନ ମୟା ଅୟଂ ହେତୁ ୱୁତ୍ତୋ’’ତି ତଂ କାରଣଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତୁଂ ପୁନ ‘‘ଜାତିଧମ୍ମତୋତି ମୟା ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦୀନି ୱଦତି। ‘‘ସମ୍ପଜାନ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଅନୁନାସିକଲୋପେନ ନିଦ୍ଦେସୋତି ଆହ ‘‘ଜାନନ୍ତୋ’’ତି।

୨।ସମ୍ପଜାନମୁସାୱାଦେତି ଅତ୍ତନା ୱୁଚ୍ଚମାନସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱିତଥଭାୱଂ ପୁବ୍ବେପି ଜାନିତ୍ୱା, ୱଚନକ୍ଖଣେ ଚ ଜାନନ୍ତସ୍ସ ମୁସାୱାଦଭଣନେ। ତେନାହ ‘‘ଜାନିତ୍ୱା’’ତିଆଦି। ମୁସାୱାଦେତି ଚ ନିମିତ୍ତତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମଂ, ତସ୍ମା ମୁସାଭଣନନିମିତ୍ତଂ ପାଚିତ୍ତିୟନ୍ତି ଏୱମେତ୍ଥ, ଇତୋ ପରେସୁପି ଈଦିସେସୁ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୩। ୱଦନ୍ତି ଏତାୟାତି ୱାଚାତି ଆହ ‘‘ମିଚ୍ଛା’’ତିଆଦି। ‘‘ଧନୁନା ୱିଜ୍ଝତୀ’’ତିଆଦୀସୁ ୱିୟ ‘‘ଚକ୍ଖୁନା ଦିଟ୍ଠ’’ନ୍ତି ପାକଟୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘ଓଠଆରିକେନା’’ତି।

୧୧।ଗତୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଏତ୍ଥାପି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନତୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ମୁସାୱାଦୋ ଜାତୋ। ଆପତ୍ତିନ୍ତି ପାଚିତ୍ତିୟାପତ୍ତିଂ, ନ ଦୁକ୍କୁସିତଂ। ଜାତିଆଦୀହି ଦସହି ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୂହି ପରଂ ଦୱା ୱଦନ୍ତସ୍ସ ହି ତଂ ହୋତି। ଚାରେସୁନ୍ତି ଉପନେସୁଂ। ୱତ୍ଥୁୱିପରୀତତା, ୱିସଂୱାଦନପୁରେକ୍ଖାରତା, ଯମତ୍ଥଂ ୱତ୍ତୁକାମୋ, ତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପନପୟୋଗୋ ଚାତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି। ୱତ୍ଥୁୱିପରୀତତାୟ ହି ଅସତି ୱିସଂୱାଦନପୁରେକ୍ଖାରତାୟ ୱିଞ୍ଞାପିତେପି ମୁସାୱାଦୋ ନ ହୋତି, ଦୁକ୍କଟମତ୍ତମେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ସାପି ଅଙ୍ଗମେୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମାରୋଚନତ୍ଥଂ ମୁସା ଭଣନ୍ତସ୍ସ ପାରାଜିକଂ, ପରିୟାୟେନ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ, ଅମୂଲକେନ ପାରାଜିକେନ ଅନୁଦ୍ଧଂସନତ୍ଥଂ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ସଙ୍ଘାଦିସେସେନାନୁଦ୍ଧଂସନଓମସୱାଦାଦୀସୁ ପାଚିତ୍ତିୟଂ, ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେସୁ ଦୁକ୍କଟଂ, ଉକ୍କଟ୍ଠହୀନଜାତିଆଦୀହି ଦୱା ଅକ୍କୋସନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କୁସିତଂ, କେୱଲଂ ମୁସା ଭଣନ୍ତସ୍ସ ଇଧ ପାଚିତ୍ତିୟଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ମୁସାୱାଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଓମସୱାଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୩। ଦୁତିୟେ ପୁବ୍ବେ ପତିଟ୍ଠିତାରପ୍ପଦେସଂ ପୁନ ଅରେ ପତ୍ତେତି ପଠମଂ ଭୂମିୟଂ ପତିଟ୍ଠିତନେମିପ୍ପଦେସେ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ପୁନ ଭୂମିୟଂ ପତିଟ୍ଠିତେତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୫।ପୁକ୍କେତି ଅଟ୍ଠପ୍ପତ୍ତିୟଂ। ପୁପ୍ଫଛଡ୍ଡକା ନାମ ଗବ୍ଭମଲାଦିହାରକା। ତଚ୍ଛକକମ୍ମନ୍ତି ପାସାଣକୋଟ୍ଟନାଦିୱଡ୍ଢକୀକମ୍ମଂ । ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଗଣନାତି ଅଙ୍ଗୁଲିସଙ୍କୋଚନେନେୱ ଗଣନା। ଅଚ୍ଛିଦ୍ଦକଗଣନା ନାମ ଏକଟ୍ଠାନଦସଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ସାରିୟୋ ଠପେତ୍ୱା ଅନୁକ୍କମେନ ଗଣନା। ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ସଙ୍କଲନପଟୌପ୍ପାଦନୱୋକ୍କନଭାଗହାରାଦିୱସେନ ପୱତ୍ତା ପିଣ୍ଡଗଣନା ଗହିତା। ଯସ୍ସ ସା ପଗୁଣା, ସୋ ରୁକ୍ଖମ୍ପି ଦିସ୍ୱା ‘‘ଏତ୍ତକାନି ଏତ୍ଥ ପଣ୍ଣାନୀ’’ତି ଜାନାତି। ୟଭ-ମେଥୁନେତି ୱଚନତୋ ଆହ ‘‘ୟ-କାର-ଭ-କାରେ’’ତିଆଦି।

୧୬।ନ ପୁରିମେନାତି ମୁସାୱାଦସିକ୍ଖାପଦେନ। ସୋପି ଆପତ୍ତିୟାତି ଉପସଗ୍ଗାଦିୱିସିଟ୍ଠେହିପି ୱଦନ୍ତୋ ପାଚିତ୍ତିୟାପତ୍ତିୟାୱ କାରେତବ୍ବୋ।

୨୬।ଦୁକ୍କୁସିତନ୍ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପାଠଇୟଂ ଅନାଗତେହିପି ପରମ୍ମୁଖା ୱଦନ୍ତସ୍ସପି ଦୁକ୍କୁସିତମେୱାତି ଆଚରିୟା ୱଦନ୍ତି ତତୋ ଲାମକାପତ୍ତିୟା ଅଭାୱା, ଅନାପତ୍ତିୟାପେତ୍ଥ ଭୱିତୁଂ ଅୟୁତ୍ତତ୍ତା। ସବ୍ବସତ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ୱଚନତ୍ଥୱିଦୂହି ତିରଚ୍ଛାନାଦୟୋପି ଗହିତା।

୩୫। ଅନୁସାସନୀପୁରେକ୍ଖାରତାଯ ୱା ପାପଗରହିତାଯ ୱା ଓଦନ୍ତାନଂ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଲହୁପରିୱତ୍ତିଭାୱତୋ ଅନ୍ତରନ୍ତରା କୋପେ ଉପ୍ପନ୍ନେପି ଅନାପତ୍ତି। କାଯୱିକାରମତ୍ତେନପି ଓମସନସମ୍ଭୱତୋ ''ତିସମୁଟ୍ଠାନଂ, କାଯକମ୍ମ''ନ୍ତି ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ପରିୱାରେ ପନ ''ଚତୁତ୍ଥେନ ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାନେନ…ପେ… ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲସିତଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ଯାତି। ନ ହୀତି ୱତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତିଆଦିନା (ପରି। ୨୭୬) ଇତରାନି ସମୁଟ୍ଠାନାନି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଞ୍ଚମସ୍ସେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଆହ ''ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲସିତାପତ୍ତି ପନେତ୍ଥ ୱାଚାଚିତ୍ତତୋ ସମୁଟ୍ଠାତୀ''ତି। ଦୱକମ୍ଯତାଯ ହି କାଯୱାଚାଚିତ୍ତେହି ଓମସନ୍ତସ୍ସପି ୱାଚାଚିତ୍ତମେୱ ଆପତ୍ତିଯା ଅଙ୍ଗଂ ହୋତି, ନ ପନ କାଯୋ ୱିଜ୍ଜମାନୋପି ଧମ୍ମଦେସନାପତ୍ତି ୱିଯ କେୱଲଂ କାଯୱିକାରେନେୱ। ଓମସନ୍ତସ୍ସ ପନ କିଞ୍ଚାପି ଇଧ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲସିତାପତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତି, ଅଥ ଖୋ କାଯକୀଳିଆପଟିକ୍ଖେପସିକ୍ଖାପଦେନ ଦୁକ୍କଟମେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଉପସମ୍ପନ୍ନଂ ଜାତିଆଦୀହି ଅନଞ୍ଞାପଦେସେନ ଅକ୍କୋସନଂ, ତସ୍ସ ଜାନନଂ, ଅତ୍ଥପୁରେକ୍ଖାରତାଦୀନଂ ଅଭାୱୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଓମସୱାଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ପେସୁଞ୍ଞସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୬। ତତିଯେ ଭଣ୍ଡନଂ ଜାତଂ ଏତେସନ୍ତି ଭଣ୍ଡନଜାତା। ପିସତୀତି ପିସୁଣା, ୱାଚା, ସମଗ୍ଗେ ଭିନ୍ନେ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତାଯ ୱାଚାଯ ସମନ୍ନାଗତୋ ପିସୁଣୋ, ତସ୍ସ କମ୍ମଂ ପେସୁଞ୍ଞନ୍ତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଇଧାପି ଜାତିଆଦୀହି ଦସହି ୱତ୍ଥୂହି ପେସୁଞ୍ଞଂ ଉପସଂହରନ୍ତସ୍ସେୱ ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ଇତରେହି ଅକ୍କୋସୱତ୍ଥୂହି ଦୁକ୍କଟଂ। ଅନକ୍କୋସୱତ୍ଥୂହି ପନ ଉପସଂହରନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟମେୱାତି ୱଦନ୍ତି। ଜାତିଆଦୀହି ଅନଞ୍ଞାପଦେସେନ ଅକ୍କୋସନ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସୁତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଉପସଂହରଣଂ, ପିଯକମ୍ଯତାଭେଦାଧିପ୍ପାଯେସୁ ଅଞ୍ଞତରତା, ତସ୍ସ ୱିଜାନନାତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ପେସୁଞ୍ଞସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ପଦସୋଧମ୍ମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୫। ଚତୁତ୍ଥେ ପୁରିମବ୍ଯଞ୍ଜନେନ ସଦିସନ୍ତି ''ରୂପଂ ଅନିଚ୍ଚ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅନିଚ୍ଚ-ସଦ୍ଦେନ ସଦିସଂ ''ୱେଦନା ଅନିଚ୍ଚା''ତି ଏତ୍ଥ ଅନିଚ୍ଚ-ସଦ୍ଦଂ ୱଦତି। ଅକ୍ଖରସମୂହୋତି ଅୱିଭତ୍ତିକୋ ୱୁତ୍ତୋ। ପଦନ୍ତି ୱିଭତ୍ତିଅନ୍ତଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଏକଂ ପଦନ୍ତି ଗାଥାପଦମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ପଦଗଣନାଯାତି ଗାଥାପଦଗଣନାଯ। ଅପାପୁଣିତ୍ୱାତି ସଦ୍ଧିଂ ଅକଥେତ୍ୱା। ଏତେନ ଗାଥାଯ ପଚ୍ଛିମପାଦେ ୱୁଚ୍ଚମାନେ ସାମଣେରୋ ପଠମପାଦାଦିଂ ୱଦତି, ଆପତ୍ତିଯେୱ, ତସ୍ମିଂ ନିସ୍ସଦ୍ଦେ ଏୱ ଇତରେନ ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ଅଟ୍ଠକଥାନିସ୍ସିତୋତି ସଙ୍ଗୀତିତ୍ତଯାରୁଳ୍ହଂ ପୋରାଣଟ୍ଠକଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଇଦାନିପି ''ଯଥାପି ଦୀପିକୋ ନାମ, ନିଲୀଯିତ୍ୱା ଗଣ୍ହତେ ମିଗେ''ତି (ମି। ପ। ୬।୧।୫; ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୨୧୭; ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୩୭୪; ମ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୦୭; ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧୬୫; ପଟି। ମ। ଅଟ୍ଠ। ୨।୧।୧୬୩) ଏୱମାଦିକଂ ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନଂ ଅତ୍ଥେୱ, ବୁଦ୍ଧଘୋସାଚରିଯାଦୀହି ପୋରାଣଟ୍ଠକଥାନଯେନ ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଇଧ ସଙ୍ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ପାଳିନିସ୍ସିତୋତି ଉଦାନୱଗ୍ଗସଙ୍ଗହାଦିକୋ। ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସିତନ୍ତି ନିବ୍ବାନନିସ୍ସିତଂ। ଥେରସ୍ସାତି ନାଗସେନତ୍ଥେରସ୍ସ। ମଗ୍ଗକଥାଦୀନି ପକରଣାନି।

୪୬। ପାଳିଯଂ ଅକ୍ଖରାଯାତିଆଦି ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଅକ୍ଖରେନାତିଆଦିନା ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

୪୮।ଉପଚାରଂମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ପରିସାଯ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଏକତୋ ଠିତସ୍ସ ୱା ନିସିନ୍ନସ୍ସ ୱା ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅକଥେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଭଣନ୍ତସ୍ସାପି ଅନାପତ୍ତି। ସଚେ ପନ ଦୂରେ ନିସିନ୍ନମ୍ପି ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଭଣତି, ଆପତ୍ତି ଏୱ। ଓପାତେତୀତି ସଦ୍ଧିଂ କଥେତି। ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନତା, ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣଧମ୍ମଂ ପଦସୋ ୱାଚନତା, ଏକତୋ ଭଣନଞ୍ଚାତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ପଦସୋଧମ୍ମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ସହସେଯ୍ଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୦-୫୧। ପଞ୍ଚମେ ତତ୍ରିଦଂ ନିଦସ୍ସନନ୍ତି ସେସୋ। ଦିରତ୍ତତିରତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦିରତ୍ତଗ୍ଗହଣଂ ୱଚନାଲଙ୍କାରତ୍ଥଂ, ନିରନ୍ତରଂ ତିସ୍ସୋୱ ରତ୍ତିୟୋ ୱସିତ୍ୱା ଚତୁତ୍ଥଦିୱସାଦୀସୁ ସୟନ୍ତସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତି, ନ ଏକନ୍ତରିକାଦିୱସେନ ସୟନ୍ତସ୍ସାତି ଦସ୍ସନତ୍ଥମ୍ପୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଦିରତ୍ତୱିସିଟ୍ଠଞ୍ହି ତିରତ୍ତଂ ୱୁଚ୍ଚମାନଂ, ତେନ ଅନନ୍ତରିକମେୱ ତିରତ୍ତଂ ଦୀପେତୀତି। ପଞ୍ଚହି ଛଦନେହୀତି ଇଟ୍ଠକସିଲାସୁଧାତିଣପଣ୍ଣେହି। ୱାଚୁଗ୍ଗତୱସେନାତି ପଗୁଣୱସେନ। ଦିୟଡ୍ଢହତ୍ଥୁବ୍ବେଧୋ ୱଡ୍ଢକୀହତ୍ଥେନ ଗହେତବ୍ବୋ। ଏକୂପଚାରୋ ଏକେନ ମଗ୍ଗେନ ପୱିସିତ୍ୱା ଅବ୍ଭୋକାସଂ ଅନୁକ୍କମିତ୍ୱା ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନୁପରିଗମନୟୋଗ୍ଗୋ, ଏତଂ ବହୁଦ୍ୱାରମ୍ପି ଏକୂପଚାରୋୱ। ତତ୍ଥ ପନ କୁଟ୍ଟାଦୀହି ରୁନ୍ଧିତ୍ୱା ୱିସୁଂ ଦ୍ୱାରଂ ୟୋଜେନ୍ତି, ନାନୂପଚାରୋ ହୋତି। ସଚେ ପନ ରୁନ୍ଧତି ଏୱ, ୱିସୁଂ ଦ୍ୱାରଂ ନ ୟୋଜେନ୍ତି, ‘‘ଏତମ୍ପି ଏକୂପଚାରମେୱ ମତ୍ତିକାଦୀହି ପିହିତଦ୍ୱାରୋ ୱିୟ ଗବ୍ଭୋ’’ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞଥା ଗବ୍ଭେ ପୱିସିତ୍ୱା ପମୁଖାଦୀସୁ ନିପନ୍ନାନୁପସମ୍ପନ୍ନେହି ସହସେୟ୍ୟାପରିମୁତ୍ତିୟା ଗବ୍ଭଦ୍ୱାରଂ ମତ୍ତିକାଦୀହି ପିଦହାପେତ୍ୱା ଉଟ୍ଠିତେ ଅରୁଣେ ୱିୱରାପେନ୍ତସ୍ସପି ଅନାପତ୍ତି ଭୱେୟ୍ୟାତି।

ତେସଂ ପୟୋଗେ ପୟୋଗେ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଆପତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ କେଚି ‘‘ଅନୁଟ୍ଠହନେନ ଅକିରିୟସମୁଟ୍ଠାନା ଆପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ସୟନ୍ତସ୍ସ କିରିୟାଭାୱା। ଇଦଞ୍ହି ସିକ୍ଖାପଦଂ ସିୟା କିରିୟାୟ ସମୁଟ୍ଠାତି, ସିୟା ଅକିରିୟାୟ ସମୁଟ୍ଠାତି। କିରିୟାସମୁଟ୍ଠାନତା ଚସ୍ସ ତବ୍ବହୁଲୱସେନ ୱୁତ୍ତାତି ୱଦତି। ୟଥା ଚେତଂ, ଏୱଂ ଦିୱାସୟନମ୍ପି। ଅନୁଟ୍ଠହନେନ, ହି ଦ୍ୱାରାସଂୱରଣେନ ଚେତଂ ଅକିରିୟସମୌଟ୍ଠାନମ୍ପି ହୋତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଇଦଞ୍ଚ ୟୁତ୍ତଂ ୱିୟ ଦିସ୍ସତି, ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ।

‘‘ଉପରିମତଲେନସଦ୍ଧିଂ ଅସମ୍ବଦ୍ଧଭିତ୍ତିକସ୍ସା’’ତି ଇଦଂ ସମ୍ବଦ୍ଧଭିତ୍ତିକେ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଉପରିମତଲେ ସୟିତସ୍ସ ସଙ୍କା ଏୱ ନତ୍ଥୀତି ‘‘ହେଟ୍ଠାପାସାଦେ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ନାନୂପଚାରେତି ବହି ନିସ୍ସେଣିୟା ଆରୋହଣୀୟେ।

ସଭାସଙ୍ଖେପେନାତି ସଭାକାରେନ। ‘‘ଅଡ୍ଢକୁଟ୍ଟକେ’’ତି ଇମିନା ସଣ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେତି। ୟତ୍ଥ ତୀସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ୱା ପସ୍ସେସୁ ଭିତ୍ତିୟୋ ବଦ୍ଧା, ଛଦନଂ ୱା ଅସମ୍ପତ୍ତା ଅଡ୍ଢଭିତ୍ତି, ଇଦଂ ଅଡ୍ଢକୁଟ୍ଟକଂ ନାମ। ୱାଳସଙ୍ଘାଟୋ ନାମ ପରିକ୍ଖେପସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଥମ୍ଭାଦୀନଂ ଉପରି ୱାଳରୂପେହି କତସଙ୍ଘାଟୋ। ପରିକ୍ଖେପସ୍ସ ବହିଗତେତି ଏତ୍ଥ ୟସ୍ମିଂ ପସ୍ସେ ପରିକ୍ଖେପୋ ନତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ସଚେ ଭୂମିତୋ ୱତ୍ଥୁ ଉଚ୍ଚଂ ହୋତି, ଉଭତୋ ଉଚ୍ଚୱତ୍ଥୁତୋ ହେଟ୍ଠା ଭୂମିୟଂ ନିବ୍ବକୋସବ୍ଭନ୍ତରେପି ଅନାପତ୍ତି ଏୱ ତତ୍ଥ ସେନାସନୱୋହାରାଭାୱତୋ। ଅଥ ୱତ୍ଥୁ ନୀଚଂ ଭୂମିସମମେୱ ସେନାସନସ୍ସ ହେଟ୍ଠିମତଲେ ତିଟ୍ଠତି, ତତ୍ଥ ପରିକ୍ଖେପରହିତଦିସାୟ ନିବ୍ବକୋସବ୍ଭନ୍ତରେ ସବ୍ବତ୍ଥ ଆପତ୍ତି ହୋତି, ପରିଚ୍ଛେଦାଭାୱତୋ ପରିକ୍ଖେପସ୍ସ ବହି ଏୱ ଅନାପତ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପରିମଣ୍ଡଲଂ ୱାତିଆଦି ମଜ୍ଝେ ଉଦକପତନଟ୍ଠାନାୟ ଆକାସଙ୍ଗଣୱନ୍ତଂ ସେନାସନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନଗବ୍ଭୂପଚାରେତି ଏକେକଗବ୍ଭସ୍ସ ଦ୍ୱୀସୁ ପସ୍ସେସୁ ପମୁଖେନ ଗମନଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦିୟଡ୍ଢହତ୍ଥୁବ୍ବେଧତୋ ଅନୂନଂ କୁଟ୍ଟଂ କତ୍ୱା ଆକାସଙ୍ଗଣେନ ପୱେସଂ କରୋନ୍ତି, ଏୱଂ ଅକତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଗବ୍ଭପରିକ୍ଖେପୋତି ଚତୁରସ୍ସପାସାଦାଦୀସୁ ସମନ୍ତା ଠିତଗବ୍ଭଭିତ୍ତିୟୋ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ।

ପାଟେକ୍କସନ୍ନିୱେସାତି ଏକେକଦିସାୟ ଗବ୍ଭପାଳିୟୋ ଇତରଦିସାସୁ ଗବ୍ଭପାଳିନଂ ଅଭାୱେନ, ଭାୱେପି ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଭିତ୍ତିଚ୍ଛଦନେହି ଅସମ୍ବନ୍ଧତାୟ ପାଟେକ୍କସନ୍ନିୱେସା ନାମ ୱୁଚ୍ଚତି। ତଂ...ପେ... ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ତତ୍ଥ ପାଚିତ୍ତିୟେନ ଅନାପତ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଦୁକ୍କଟେନ। ତାଦିସାୟ ହି ଗବ୍ଭପାଳିୟା ପମୁଖଂ ତୀସୁ ଦିସାସୁ ଭିତ୍ତୀନଂ ଅଭାୱେନ ଏକଦିସାୟ ଗବ୍ଭଭିତ୍ତିମତ୍ତେନ ସବ୍ବଚ୍ଛନ୍ନଂ ଚୂଳଅପରିଚ୍ଛନ୍ନଂ ନାମ ହୋତି। ତସ୍ମା ଦୁକ୍କଟମେୱ। ୟଦି ପନ ତସ୍ସ ପମୁଖସ୍ସ ଇତରଦିସାସୁପି ଏକିସ୍ସଂ, ସବ୍ବାସୁ ୱା ଭିତ୍ତିଂ କରୋନ୍ତି, ତଦା ସବ୍ବଚ୍ଛନ୍ନୌପଡ୍ଢପରିଚ୍ଛନ୍ନାଦିଭାୱତୋ ପାଚିତ୍ତିୟମେୱ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଭୂମିୟଂ ୱିନା ଜଗତିୟା ପମୁଖଂ ସନ୍ଧାୟାତି ଏତ୍ଥ ଉଚ୍ଚୱତ୍ଥୁଂ ଅକତ୍ୱା ଭୂମିୟଂ କତଗେହସ୍ସ ପମୁଖଂ ସନ୍ଧାୟ ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତେ ପାଚିତ୍ତିୟେନ ଅନାପତ୍ତୀତି ଇଦଂ କଥିତଂ । ଉଚ୍ଚୱତ୍ଥୁକଂ ଚେ ପମୁଖଂ ହୋତି, ତେନ ୱତ୍ଥୁନା ପରିକ୍ଖିତ୍ତସଙ୍ଖ୍ୟମେୱ ପମୁଖଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତସ୍ମାତି ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାୟଂ। ଜଗତିୟା ପମାଣଂ ୱତ୍ୱାତି ପକତିଭୂମିୟା ନିପନ୍ନୋ ୟଥା ଜଗତିୟା ଉପରି ସୟିତଂ ନ ପସ୍ସତି, ଏୱଂ ଉଚ୍ଚାତିଉଚ୍ଚୱତ୍ଥୁସ୍ସ ଉବ୍ବେଧପ୍ପମାଣଂ ୱତ୍ୱା। ଏକଦିସାୟ ଉଜୁକମେୱ ଦୀଘଂ କତ୍ୱା ସନ୍ନିୱେସିତୋ ପାସାଦୋ ଏକସାଲସନ୍ନିୱେସୋ। ଦ୍ୱୀସୁ, ତୀସୁ ୱା ଚତୂସୁପି ୱା ଦିସାସୁ ସିଙ୍ଘାଟକସଣ୍ଠାନାଦିୱସେନ କତା ଦ୍ୱିସାଲାଦିସନ୍ନିୱେସା ୱେଦିତବ୍ବା। ସାଲପ୍ପଭେଦଦୀପନମେୱ ଚେତ୍ଥ ପୁରିମତୋ ୱିସେସୋତି। ପରିକ୍ଖେପୋ ୱିଦ୍ଧସ୍ତୋତି ପମୁଖସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି।

୫୩। ଉପଡ୍ଢଚ୍ଛନ୍ନୌପଡ୍ଢପରିଚ୍ଛନ୍ନଂ ସେନାସନଂ ଦୁକ୍କଟସ୍ସ ଆଦିଂ ୱତ୍ୱା ପାଳିୟଂ ଦସ୍ସିତତ୍ତା ତତୋ ଅଧିକଂ ସବ୍ବଚ୍ଛନ୍ନୌପଡ୍ଢପରିଚ୍ଛନ୍ନାଦିକମ୍ପି ସବ୍ବଂ ପାଳିୟଂ ଅୱୁତ୍ତମ୍ପି ପାଚିତ୍ତିୟସ୍ସେୱ ୱତ୍ଥୁଭାୱେନ ଦସ୍ସିତଂ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜତ୍ତା, ଗରୁକେ ଠାତବ୍ବତୋ ଚାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସତ୍ତ ପାଚିତ୍ତିୟାନୀତି ପାଳିୟଂ ୱୁତ୍ତପାଚିତ୍ତିୟଦ୍ୱୟଂ ସାମଞ୍ଞତୋ ଏକତ୍ତେନ ଗହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ।

୫୪। ପାଳିୟଂ ‘‘ତତିୟାୟ ରତ୍ତିୟା ପୁରାରୁଣା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପୁନ ୱସତୀ’’ତି ଇଦଂ ଉକ୍କଟ୍ଠୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଅନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ପନ ପୁରାରୁଣା ଉଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋଛଦନେ ନିସିନ୍ନସ୍ସାପି ପୁନଦିୱସେ ସହସେୟ୍ୟେନ ଅନାପତ୍ତି ଏୱ। ସେନମ୍ବମଣ୍ଡପୱଣ୍ଣଂ ହୋତୀତି ସୀହଳଅଦୀପେ କିର ଉଚ୍ଚୱତ୍ଥୁକୋ ସବ୍ବଚ୍ଛନ୍ନୋ

ସଙ୍ଗଅପରିଚ୍ଛନ୍ନୋ ଏୱଂନାମକୋ ସନ୍ନିପାତମଣ୍ଡପୋ ଅତ୍ଥି, ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଚତୁତ୍ଥଭାଗୋ ଚୂଳଅଙ୍କଂ, ଦ୍ୱେ ଭାଗା ଉପଡ୍ଢଂ, ତୀସୁ ଭାଗେସୁ ଦ୍ୱେ ଭାଗା ଯେଭୁଯ୍ୟନ୍ତି ଇମିନା ନଯେନ ଚୂଳଅଙ୍କଚ୍ଛନ୍ନପରିଚ୍ଛନ୍ନତାଦୀନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ପାଚିତ୍ତିଯୱତ୍ଥୁକସେନାସନଂ, ତତ୍ଥ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ସହ ନିପଜ୍ଜନଂ, ଚତୁତ୍ଥଦିୱସେ ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ସହସେଯ୍ୟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଦୁତିଯସହସେଯ୍ୟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୫। ଛଟ୍ଠେ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚତୁତ୍ଥଦିୱସେ ସଯନ୍ତସ୍ସାପି ଇମିନା ସିକ୍ଖାପଦେନ ଏକାୱ ଆପତ୍ତି। କେଚି ପନ ପୁରିମସିକ୍ଖାପଦେନାପୀତି ଦ୍ୱେ ଆପତ୍ତିଯୋ ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ ''ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନା''ତି ଅନିତ୍ଥିଲିଙ୍ଗେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ନପୁଂସକେନ ପନ ଚତୁତ୍ଥଦିୱସେ ସଯନ୍ତସ୍ସ ସଦୁକ୍କଟପାଚିତ୍ତିଯଂ ୱତ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚାପେତ୍ଥ ପାଳିଯଂ ପଣ୍ଡକୱସେନେୱ ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଦନୁଲୋମିକା ପନ ପୁରିସୌଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକେନ ସହ ସଯନ୍ତସ୍ସ ଇମିନା ଦୁକ୍କଟଂ, ପୁରିମେନ ଚତୁତ୍ଥଦିୱସେ ସଦୁକ୍କଟପାଚିତ୍ତିଯଂ। ଇତ୍ଥିଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୋ ଇତ୍ଥିଗତିକୋୱାତି ଅଯଂ ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି। ମତିତ୍ଥିଯା ଅନାପତ୍ତୀତି ୱଦନ୍ତି। ପାଚିତ୍ତିଯୱତ୍ଥୁକସେନାସନଂ, ତତ୍ଥ ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିଂ ନିପଜ୍ଜନଂ, ସୂରିଯତ୍ଥଙ୍ଗମନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁତିଯସହସେଯ୍ୟସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ଧମ୍ମଦେସନାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୦। ସତ୍ତମେ ନ ଯକ୍ଖେନାତିଆଦୀନଂ ''ଅଞ୍ଞତ୍ର ୱିଞ୍ଞୁନା''ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅଞ୍ଞତ୍ର ୱିଞ୍ଞୁନା ପୁରିସୱିଗ୍ଗହେନ, ନ ଯକ୍ଖାଦିନାପୀତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତାଦିସେନପି ହି ସହ ଠିତାଯ ଦେସେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ତଂତଂଦେସଭାସାଯ ଅତ୍ଥଂ ଯଥାରୁଚି ୱଟ୍ଟତି ଏୱ।

ଇରିଯାପଥାପରିୱତ୍ତନଂ, ପୁରିସଂ ୱା ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥୂପଚାରେ ଅପକ୍କୋସାପନଂ ଏତ୍ଥ ଅକିରିଯା। ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣସ୍ସ ଧମ୍ମସ୍ସ ଛନ୍ନଂ ୱାଚାନଂ ଉପରି ଦେସନା, ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣୋ ମାତୁଗାମୋ, ଇରିଯାପଥପଅୱତ୍ତନାଭାୱୋ, ୱିଞ୍ଞୂପୁରିସାଭାୱୋ, ଅପଞ୍ହୱିସ୍ସଜ୍ଜନାତି ଇମାନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ଧମ୍ମଦେସନାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଭୂତାରୋଚନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୭୭। ଅଟ୍ଠମେ ଅନ୍ତରାତି ପରିନିବ୍ବାନକାଲତୋ ପୁବ୍ବେପି। ଅତିକଡ୍ଢିଯମାନେନାତି ''ୱଦଥ, ଭନ୍ତେ, କିଂ ତୁମ୍ହେହି ଅଧିଗତ''ନ୍ତି ଏୱଂ ନିପ୍ପୀଳିଯମାନେନ ଅତିବଦ୍ଧିଯମାନେନ। ତଥାରୂପେ ପଚ୍ଚଯେ ସତି ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ। ସୁତପରିଯତ୍ତିସୀଲଗୁଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥକୁସଲତା ସୁତଗୁଣୋ, ପାଳିପାଠକୁସଲତା ପରିଯତ୍ତିଗୁଣୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ''ଚିତ୍ତକ୍ଖେପସ୍ସ ୱା ଅଭାୱା''ତି ଇମିନା ଖିତ୍ତଚିତ୍ତୱେଦନାଟ୍ଟତାପି ଅରିଯାନଂ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି।

ପୁବ୍ବେଅୱୁତ୍ତେହୀତି ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକେ ଅୱୁତ୍ତେହି। ଇଦଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିଅଜାନନୱସେନ ଏକନ୍ତତୋ ଅଚିତ୍ତକସମୁଟ୍ଠାନମେୱ ହୋତି ଅରିଯାନଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱୀତିକ୍କମାଭାୱା। ଝାନଲାଭୀନଞ୍ଚ ସଞ୍ଚୁ ଆଣାୱୀତିକ୍କମପଟିଘଚିତ୍ତସ୍ସ ଝାନପରିହାନତୋ ଭୂତାରୋଚନଂ ନ ସମ୍ଭୱତି। ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମସ୍ସ ଭୂତତା, ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଆରୋଚନଂ, ତଙ୍ଖଣୱିଜାନନା, ଅନଞ୍ଞାପଦେସୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଭୂତାରୋଚନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାରୋଚନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୭୮। ନୱମେ ତତ୍ଥ ଭୱେଯ୍ୟାତି ତତ୍ଥ କସ୍ସଚି ମତି ଏୱଂ ଭୱେଯ୍ୟ। ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନମେୱ ଉପପତ୍ତିତୋ ଦଳ୍ହଂ କତ୍ୱା ପତିଟ୍ଠପେନ୍ତୋ ''ଇମିନାପି ଚେତ''ନ୍ତିଆଦିମାହ।

୮୨।ଆଦିତୋ ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନୀତି ପାଣାତିପାତାଦୀନି ପଞ୍ଚ। ସେସାନୀତି ୱିକାଲଭୋଜନାଦୀନି । ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଆଦି ଅଜ୍ଝାଚାରୋୱ। ଅନ୍ତିମୱତ୍ଥୁଂ

ଅନଜ୍ଝାପନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସଓହୁକୋ ସଙ୍ଘାଦିସେସୋ, ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଆରୋଚନଂ, ଭିକ୍ଖୁସମ୍ମୁତିଯା ଅଭାଓୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାରୋଚନସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ପଥଓୀଖଣନସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା

୮୬। ଦସମେ ଅପ୍ପପଂସୁମତ୍ତିକାଯ ପଥଓିଯା ଅନାପତ୍ତିଓତ୍ଥୁଭାଓେନ ଓୁତ୍ତତ୍ତା ଉପଡ୍ଢପଂସୁମତ୍ତିକାଯପି ପାଚିତ୍ତିଯମେଓାତି ଗହେତଙ୍ବଂ। ନ ହେତଂ ଦୁକ୍କଟଓତ୍ଥୂତି ସକ୍କା ଓତ୍ତୁଂ ଜାତାଜାତଓିନିମୁତ୍ତାଯ ତତିଯପଥଓିଯା ଅଭାଓତୋ।

ଓଜ୍ଜତୀତି ଇମସ୍ମିଂ ଠାନେ ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଖଣାତି ଓକାସସ୍ସ ଅନିଯମିତତ୍ତା ଓଜ୍ଜତି। ଇମଂ ଓଲ୍ଲିଂ ଖଣାତି ପଥଓୀଖଣନଂ ସନ୍ଧାଯ ଓୁତ୍ତତ୍ତା ଇମିନାଓ ସିକ୍ଖାପଦେନ ଆପତ୍ତି, ନ ଭୂତଗାମସିକ୍ଖାପଦେନ। ଉଭଯମ୍ପି ସନ୍ଧାଯ ଓୁତ୍ତେ ପନ ଦ୍ୱେପି ପାଚିତ୍ତିଯା ହୋନ୍ତି। ଉଦକପପ୍ପଟକୋତି ଉଦକେ ଅନ୍ତୋଭୂମିଯଂ ପଓିଟ୍ଠେ ତସ୍ସ ଉପରିଭାଗଂ ଛାଦେତ୍ୱା ତନୁକପଂସୁ ଓା ମତ୍ତିକା ଓା ପଟଲଂ ହୁତ୍ୱା ପତମାନା ତିଟ୍ଠତି, ତସ୍ମିଂ ଉଦକେ ସୁକ୍ଖେପି ତଂ ପଟଲଂ ଓାତେନ ଚଲମାନା ତିଟ୍ଠତି, ତଂ ଉଦକପପ୍ପଟକୋ ନାମ।

ଅକତପବ୍ଭାରେତି ଅଓଡ୍ଢଅଞ୍ଜନଟ୍ଠାନଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଓୁତ୍ତଂ। ତାଦିସେ ଏଓ ହି ଓମ୍ମିକସ୍ସ ସମ୍ଭଓୋତି। ମୂସିକୁକ୍କରଂ ନାମ ମୂସିକାହି ଖନିତ୍ୱା ବହି କତପଂସୁରାସି। ଅଚ୍ଛଦନନ୍ତିଆଦିଓୁତ୍ତତ୍ତା ଉଜୁକଂ ଆକାସତୋ ପତିତଓସ୍ସୋଦକେନ ଓଓଟ୍ଠମେଓ ଜାତପଥଓୀ ହୋତି, ନ ଛଦନାଦୀସୁ ପତିତ୍ୱା ତତୋ ପଓତ୍ତୋଦକେନ ତିନ୍ତନ୍ତି ଓେଦିତଙ୍ବଂ। ମଣ୍ଡପତ୍ଥମ୍ଭନ୍ତି ସାଖାମଣ୍ଡପତ୍ଥମ୍ଭଂ। ଉଚ୍ଚାଲେତ୍ୱାତି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା। ତତୋତି ପୁରାଣସେନାସନତୋ।

୮୮।ମହାମତ୍ତିକନ୍ତି ଭିତ୍ତିଲେପନଂ। ଜାତପଥଓିତା, ତଥାସଞ୍ଞିତା, ଖଣନଖଣାପନାନଂ ଅଞ୍ଞତରନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ପଥଓୀଖଣନସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ମୁସାଓାଦଓଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

୨। ଭୂତଗାମଓଗ୍ଗୋ

୧। ଭୂତଗାମସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା

୮୯। ଦୁତିଯଓଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ନିଗ୍ଗହେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋତି ସାଖଟ୍ଠକଓିମାନେ ସାଖାଯ ଛିଜ୍ଜମାନାଯ ଛିଜ୍ଜନ୍ତେ ତତ୍ଥ ଅଚ୍ଛେଦନତ୍ଥାଯ ଦେଓତାଯ ଉପନୀତଂ ପୁତ୍ତଂ ଦିସ୍ୱାପି କୁଠାରିନିକ୍ଖେପଓେଗଂ ନିଓତ୍ତେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ରୁକ୍ଖଧମ୍ମୋତି ରୁକ୍ଖସ୍ସ ପଓତ୍ତିଯଂ। ରୁକ୍ଖାନଂ ଓିଯ ଛେଦନାଦୀସୁ ଅକୁପ୍ପନଞ୍ହି ରୁକ୍ଖଧମ୍ମୋ ନାମ।

ଉପ୍ପତିତନ୍ତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ। ଭନ୍ତନ୍ତି ଧାଓନ୍ତଂ। ଓାରଯେତି ନିଗ୍ଗଣ୍ହେଯ୍ଯ। ଇତରୋତି ଉପ୍ପନ୍ନଂ କୋଧଂ ଅନିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ରାଜୋପରାଜାଦୀନଂ ରସ୍ମିମତ୍ତଗ୍ଗାହକଜନୋ ଓିଯ ନ ଉତ୍ତମସାରଥୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଓିସଟଂ ସପ୍ପଓିସନ୍ତି ସରୀରେ ଦାଠାଓଣାନୁସାରେନ ଓିତ୍ଥିଣ୍ଣଂ ବ୍ଯାପେତ୍ୱା ଠିତଂ କଣ୍ହସପ୍ପଓିସଂ ଓିଯ। ଜହାତି ଓରପାରନ୍ତି ପଞ୍ଚୋରମ୍ଭାଗିଯସଞ୍ଞୋଜନାନି ତତିଯମଗ୍ଗେନ ଜହାତି। ''ଓରପାର''ନ୍ତି ହି ଓରିମତୀରଂ ଓୁଚ୍ଚତି । ଅଥ ଓା ସୋତି ତତିଯମଗ୍ଗେନ କୋଧଂ ଓିନେତ୍ୱା ଠିତୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗେନ ଓରପାରଂ ଜହାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତତ୍ଥ ଓରଂ ନାମ ସକତ୍ତଭାଓୋ, ଅଜ୍ଝତ୍ତିକାନି ଓା ଆଯତନାନି। ପାରଂ ନାମ ପରଅତ୍ତଭାଓୋ, ବାହିରାନି ଓା ଆଯତନାନି। ତଦୁଭଯେ ପନ ଛନ୍ଦରାଗଂ ଜହନ୍ତୋ ''ଜହାତି ଓରିମପାର''ନ୍ତି ଓୁଚ୍ଚତି।

୯୦।ଭଓନ୍ତୀତି ଓଡ୍ଢନ୍ତି। ଅହୁଓୁନ୍ତୀତି ବଭୂଓୁ। ତେନାହ ''ଜାତା ଓଡ୍ଢିତା''ତି। ଭୂତାନଂ ଗାମୋତି ମହାଭୂତାନଂ ହରିତତିଣାଦିଭାଓେନ ସମଗ୍ଗାନଂ ସମୂହୋ। ତଜ୍ଜିନିମୁତ୍ତସ୍ସ ଗାମସ୍ସ ଅଭାଓଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଭୂତା ଏଓ ଓା ଗାମୋ''ତି ଓୁତ୍ତଂ। ପାତବ୍ଯ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ପା ପାନେତି ଧାତ୍ୱତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯାହ ''ପରିଭୁଞ୍ଜିତଙ୍ବତା''ତି। ସା ଚ ପାତବ୍ଯତା ଛେଦନାଦି ଏଓ ହୋତୀତି ଆହ ''ତସ୍ସା…ପେ… ଭୂତଗାମସ୍ସ ଜାତା ଛେଦନାଦିପଚ୍ଚଯା''ତି।

୯୧।ଜାତ-ସଦ୍ଦୋ ଏତ୍ଥ ଓିଜାତପରିଯାଯୋତି ''ପୁତ୍ତଂ ଓିଜାତା ଇତ୍ଥୀ''ତିଆଦୀସୁ ଓିଯ ପସୂତଓଚନୋତି ଆହ ''ପସୂତାନୀ''ତି, ନିଜ୍ଜତ୍ତପଣ୍ଣମୂଲାନୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ତାନିଦସ୍ସେନ୍ତୋତି ତାନି ବୀଜାନି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ। କାରିଯଦସ୍ସନମୁଖେନେୱ କାରଣଞ୍ଚ ଗହିତନ୍ତି ଆହ ‘‘ବୀଜତୋ ନିବ୍ବତ୍ତେନ ବୀଜଂ ଦସ୍ସିତ’’ନ୍ତି।

୯୨।‘‘ବୀଜତୋ ସମ୍ଭୂତୋ ଭୂତଗାମୋ ବୀଜ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଉତ୍ତରପଦଲୋପେନ ‘‘ପଦୁମଗଚ୍ଛତୋ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ପୁପ୍ଫଂ ପଦୁମ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିଯାଯଂ ୱୋହାରୋତି ଦସ୍ସେତି। ଯଂ ବୀଜଂ ଭୂତଗାମୋ ନାମ ହୋତୀତି ନିବ୍ବତ୍ତପଣ୍ଣମୂଲଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଯଥାରୁତନ୍ତି ଯଥାପାଠଂ।

‘‘ସଞ୍ଚିଚ୍ଚା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସରୀରେ ଲଗ୍ଗଭାୱଂ ଜାନ୍ତ୍ୱାପି ଉଦ୍ଧରତି, ‘‘ତଂ ଉଦ୍ଧରିସ୍ସାମୀ’’ତିସଞ୍ଞାଯ ଅଭାୱତୋ ୱଟ୍ଟତି। ଅନନ୍ତକ-ଗ୍ଗହଣେନ ସାସପମତ୍ତିକା ଗହିତା, ନାମଞ୍ହେତଂ ତସ୍ସା ସେୱାଲଜାତିଯା। ମୂଲପଣ୍ଣାନଂ ଅଭାୱେନ ‘‘ଅସମ୍ପୁଣ୍ଣଭୂତଗାମୋ ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସୋ ବୀଜଗାମେନ ସଙ୍ଗହିତୋତି। ଅୱତ୍ଥୁମାନେପି ଭୂତଗାମମୂଲକତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ଅମୂଲକଭୂତଗାମେ ସଙ୍ଗହଂ ଗଚ୍ଛତୀ’’ତି। ନାଳିକେରସ୍ସ ଆୱେଣିକଂ କତ୍ୱା ୱଦତି।

ସେଲେଯ୍ଯକଂ ନାମ ସିଲାଯ ସମ୍ଭୂତା ଏକା ଗନ୍ଧଜାତି। ପୁପ୍ଫିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯାତି ୱିକସିତକାଲତୋ ପଭୁତି। ଛତ୍ତକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋତି ୱିକସିତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ। ମକୁଳଂ ପନ ରୁକ୍ଖତ୍ତଚଂ ଅକୋପେନ୍ତେନପି ଗହେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଫୁଲ୍ଲଂ ୱଟ୍ଟତି। ହତ୍ଥକୁକ୍କୁଚ୍ଚେନାତି ହତ୍ଥଚାପଲ୍ଲେନ।

‘‘ପାନୀଯଂ ନ ୱାସେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଅତ୍ତନୋ ପିୱନପାନୀଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଞ୍ଞେସଂ ପନ ୱଟ୍ଟତି ଅନୁଗ୍ଗହିତତ୍ତା। ତେନାହ ‘‘ଅତ୍ତନା ଖାଦିତୁକାମେନା’’ତି। ଯେସଂ ରୁକ୍ଖାନଂ ସାଖା ରୁହତୀତି ମୂଲଂ ଅନୋତାରେତ୍ୱା ପଣ୍ଣମତ୍ତନିଗ୍ଗମନମତ୍ତେନପି ୱଡ୍ଢତି। ତତ୍ଥ କପ୍ପିଯମ୍ପି ଅକରୋନ୍ତୋ ଛିନ୍ନନାଳିକେରୱେଳୁଦଣ୍ଡାଦଯୋ କୋପେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

‘‘ଚଙ୍କମିତଟ୍ଠାନଂ ଦସ୍ସେସ୍ସାମୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା କେୱଲଂ ଚଙ୍କମନାଧିପ୍ପାଯେନ ୱା ମଗ୍ଗଗମନାଧିପ୍ପାଯେନ ୱା ଅକ୍କମନ୍ତସ୍ସ, ତିଣାନଂ ଉପରି ନିସୀଦନାଧିପ୍ପାଯେନ ନିସୀଦନ୍ତସ୍ସ ଚ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି।

ସମଣକପ୍ପେହୀତି ସମଣାନଂ କପ୍ପିଯୱୋହାରେହି, ଅବୀଜନିବ୍ବଟ୍ଟବୀଜାନିପି କପ୍ପିଯଭାୱତୋ ‘‘ସମଣକପ୍ପାନୀ’’ତି ୱୁତ୍ତାନି। ଅବୀଜଂ ନାମ ତରୁଣଅମ୍ବଫଲାଦୀନି। ନିବ୍ବଟ୍ଟେତବ୍ବଂ ୱିଯୋଜେତବ୍ବଂ ବୀଜଂ ଯସ୍ମିଂ, ତଂ ପନସାଦି ନିବ୍ବଟ୍ଟବୀଜଂ ନାମ। କପ୍ପିଯନ୍ତି ୱତ୍ୱାୱାତି ପୁବ୍ବକାଲକିରିଯାୱସେନ ୱୁତ୍ତେପି ୱଚନକ୍ଖଣେୱ ଅଗ୍ଗିସତ୍ଥାଦିନା ବୀଜଗାମେ ୱଣଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ୱଚନତୋ ପନ ପୁବ୍ବେ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତଞ୍ଚ ଦ୍ୱିଧା ଅକତ୍ୱା ଛେଦନଭେଦନମେୱ ଦସ୍ସେତବ୍ବଂ। କରୋନ୍ତେନ ଚ ଭିକ୍ଖୁନା ‘‘କପ୍ପିଯଂ କରୋହୀ’’ତି ଯାଯ କାଯଚି ଭାସାଯ ୱୁତ୍ତେଯେୱ କାତବ୍ବଂ। ବୀଜଗାମପରିମୋଚନତ୍ଥଂ ପୁନ କପ୍ପିଯଂ କାରେତବ୍ବନ୍ତି କାରାପନସ୍ସ ପଠମମେୱ ଅଧିକତତ୍ତା। ‘‘କଟାହେପି କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା କଟାହତୋ ନୀହତାଯ ମିଞ୍ଜାଯ ୱା ବୀଜେ ୱା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ୱିଜ୍ଝିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ଏୱ। ଭୂତଗାମୋ, ଭୂତଗାମସଞ୍ଞିତା, ୱିକୋପନଂ ୱା ୱିକୋପାପନଂ ୱାତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଭୂତଗାମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଅଞ୍ଞୱାଦକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୯୪। ଦୁତିଯେ ଅଞ୍ଞଂ ୱଚନନ୍ତି ଯଂ ଦୋସୱିଭାୱନତ୍ଥଂ ପରେହି ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ତଂ ତସ୍ସ ଅନନୁଚ୍ଛୱିକେନ ଅଞ୍ଞେନ ୱଚନେନ ପଟିଚରତି।

୯୮। ଯଦେତଂ ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରଣୱସେନ ପୱତ୍ତୱଚନଂ, ତଦେୱ ପୁଚ୍ଛିତମତ୍ଥଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ୱଦତି ପକାସେତୀତି ଅଞ୍ଞୱାଦକନ୍ତି ଆହ ‘‘ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରଣସ୍ସେତଂ ନାମ’’ନ୍ତି। ତୁଣ୍ହୀଭୂତସ୍ସେତଂ ନାମନ୍ତି ତୁଣ୍ହୀଭାୱସ୍ସେତଂ ନାମଂ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ଅଞ୍ଞୱାଦକଂ ଆରୋପେତୁନ୍ତି ଅଞ୍ଞୱାଦେ ଆରୋପେତୁଂ। ୱିହେସକନ୍ତି ୱିହେସକତ୍ତଂ।

୯୯। ପାଳିଯଂ ନ ଉଗ୍ଘାଟେତୁକାମୋତି ପଟିଚ୍ଛାଦେତୁକାମୋ।

୧୦୦।ଅନାରୋପିତେ ଅଞ୍ଞୱାଦକେତି ୱୁତ୍ତଦୁକ୍କଟଂ ପାଳିଯଂ ଆଗତଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞପଟିଚରଣୱସେନ ଯୁଜ୍ଜତି, ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଆଗତନଯେନ ପନ ମୁସାୱାଦେନ ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦୁକ୍କଟଂ, ଆରୋପିତେ ଇମିନାୱ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। କେଚି ପନ ‘‘ମୁସାୱାଦପାଚିତ୍ତିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ପାଚିତ୍ତିଯଦ୍ୱଯ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ୱୀମଂସିତବ୍ବଂ। ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସପି ମୁସାୱାଦେ ଇମିନାୱ ଅନାପତ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଧମ୍ମକମ୍ମେନ ଆରୋପିତତା, ଆପତ୍ତିଯା ୱା ୱତ୍ଥୁନା ୱା ଅନୁଯୁଞ୍ଜିଯମାନତା, ଛାଦେତୁକାମତାଯ ଅଞ୍ଞେନଞ୍ଞଂ ପଟିଚରଣଂ, ତୁଣ୍ହୀଭାୱୋ ଚାତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଅଞ୍ଞାଓ୍ୱାଦକସିକ୍ଖାପଦଓ୍ୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଉଜ୍ଝାପନକସିକ୍ଖାପଦଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୧୦୩। ତତିଯେ ଚିନ୍ତାଯନତ୍ଥସ୍ସ ଝେ-ଧାତୁସ୍ସ ଅନେକତ୍ଥତାଯ ଓଲୋକନତ୍ଥସମ୍ଭଓ୍ୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ ''ଓଲୋକାପେନ୍ତୀ''ତି। ଛନ୍ଦାଯାତି ଲିଙ୍ଗଓ୍ୱିପଲ୍ଲାସୋତି ଆହ ''ଛନ୍ଦେନା''ତି।

୧୦୫। ଭିକ୍ଖୁଂ ଲାମକତୋ ଚିନ୍ତାପନତ୍ଥଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ତଂ ଅଓ୍ୱଣ୍ଣକଥନଂ ଉଜ୍ଝାପନଂ ନାମ। ଅଞ୍ଞେସଂ ପନ ଅଓ୍ୱତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମୁଲ୍ଲପନଓ୍ୱସେନ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦୋସପ୍ପକାସନଂ ଖିଯ୍ୟନଂ ନାମାତି ଅଯମେତେସଂ ଭେଦୋ।

୧୦୬।ଅଞ୍ଞଂ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଂ ଉଜ୍ଝାପେତୀତି ଅଞ୍ଞେନ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ଉଜ୍ଝାପେତି। ତସ୍ସ ୱା ତଂ ସନ୍ତିକେତି ତସ୍ସ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ତଂ ସଙ୍ଘେନ ସମ୍ମତଂ ଉପସମ୍ପନ୍ନଂ ଖିଯ୍ୟତି। ଇଧାପି ମୁସାୱାଦେନ ଉଜ୍ଝାପନାଦୀନଂ ସମ୍ଭଓ୍ୱତୋ ଦୁକ୍କଟଟ୍ଠାନାନି ଚ ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ଚ ଇମିନା ଏଓ୍ୱ ସିକ୍ଖାପଦେନ ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ମୁସାୱାଦପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସ ଅନିଓ୍ୱତ୍ତିତୋ। ଧମ୍ମକମ୍ମେନ ସମ୍ମତତା, ଉପସମ୍ପନ୍ନତା, ଅଗତିଗମନାଭାୱୋ, ତସ୍ସ ଅଓ୍ୱଣ୍ଣକାମତା, ଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଓ୍ୱଦତି। ତସ୍ସ ଉପସମ୍ପନ୍ନତା, ଉଜ୍ଝାପନଂ ୱା ଖିଯ୍ୟନଂ ୱାତି ଇମାନେତ୍ଥ ଛ ଅଙ୍ଗାନି।

ଉଜ୍ଝାପନକସିକ୍ଖାପଦଓ୍ୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ପଠମସେନାସନସିକ୍ଖାପଦଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୧୧୦। ଚତୁଦ୍ଧେ ଅପଞ୍ଞାତେତି ଅପ୍ପସିଦ୍ଧେ। ଇମଂ ପନ ଅଟ୍ଠ ମାସେ ମଣ୍ଡପାଦୀସୁ ଠପନସଙ୍ଖାତଂ ଅତ୍ଥଓ୍ୱିସେସଂ ଗହେତ୍ୱା ଭଗଓ୍ୱତା ପଠମମେଓ୍ୱ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯଂ ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ଅଟ୍ଠମାସେ''ତିଆଦିଓ୍ୱଚନେନ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିସଦିସେନ ପକାସେତ୍ୱା ଓ୍ୱିସୁଂ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତା। ପରିୱାରେ ପନେତଂ ଅନୁଜାନନଓ୍ୱଚନଂ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିଟ୍ଠାନନ୍ତି ''ଏକା ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତୀ''ତି (ପରି। ୬୫-୬୭) ୱୁତ୍ତଂ।

ନଓ୍ୱୱାଯିମୋତି ଅଧୁନା ସୁତ୍ତେନ ୱୀତକଚ୍ଛେନ ପଲିଓ୍ୱେଠିତମଞ୍ଚୋ। ଓନଦ୍ଧୋତି କପ୍ପିଯଚମ୍ମେନ ଓନଦ୍ଧୋ। ତେ ହି ଓ୍ୱସ୍ସେନ ସୀଘଂ ନ ନସ୍ସନ୍ତି। ''ଉକ୍କଟ୍ଠଅବ୍ଭୋକାସିକୋ''ତି ଇଦଂ ତସ୍ସ ସୁଖପଟିପତ୍ତିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ, ଉକ୍କଟ୍ଠସ୍ସାପି ପନ ଚୀଓ୍ୱରକୁଟି ଓ୍ୱଟ୍ଟତେଓ୍ୱ। କାଯାନୁଗତିକତ୍ତାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ ତତ୍ଥେଓ୍ୱ ନିସୀଦନଭାୱଂ ଦୀପେତି, ତେନ ଚ ଓ୍ୱସ୍ସଭଯେନ ସଯଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି । ଅବ୍ଭୋକାସିକାନଂ ତେମନତ୍ଥାଯ ନିଯମେତ୍ୱା ଦାଯକେହି ଦିନ୍ନମ୍ପି ଅତ୍ତାନଂ ରକ୍ଖନ୍ତେନ ରକ୍ଖିତବ୍ବମେଓ୍ୱ।

''ୱଲାହକାନଂ ଅନୁଟ୍ଠିତଭାୱଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା''ତି ଇମିନା ଗିମ୍ହାନେପି ମେଘେ ଉଟ୍ଠିତେ ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ଓ୍ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପେତି। ତତ୍ର ତତ୍ରାତି ଚେତିଯଙ୍ଗଣାଦିକେ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଅବ୍ଭୋକାସେ ନିଯମେତ୍ୱା ନିକ୍ଖିତ୍ତା। ମଜ୍ଝତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପାଦଟ୍ଠାନାଭିମୁଖାତି ଯତ୍ଥ ସମନ୍ତତୋ ସମ୍ମଜ୍ଜିତ୍ୱା ଅଙ୍ଗଣମଜ୍ଝେ ସବ୍ବଦା କଚଓ୍ୱରସ୍ସ ସଙ୍କଡ୍ଢନେନ ମଜ୍ଝେ ୱାଲିକା ସଞ୍ଚିତା ହୋତି। ତତ୍ଥ କତ୍ତବ୍ବଓ୍ୱିଧିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଉଚ୍ଚଓ୍ୱତ୍ଥୁପାଦଟ୍ଠାନାଭିମୁଖଂ ୱା ୱାଲିକା ହରିତବ୍ବା। ଯତ୍ଥ ୱା ପନ କୋଣେସୁ ୱାଲିକା ସଞ୍ଚିତା, ତତ୍ଥ ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଅପରଦିସାଭିମୁଖା ହରିତବ୍ବାତି କେଚି ଅତ୍ଥଂ ଓ୍ୱଦନ୍ତି। କେଚି ପନ ''ସମ୍ମଟ୍ଠଟ୍ଠାନସ୍ସ ପଦଓ୍ୱଡ୍ଢଅଞ୍ଜେନ ଅଓ୍ୱିକୋପନତ୍ଥାଯ ସଯଂ ଅସମ୍ମଟ୍ଠଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ପାଦାଭିମୁଖଂ ୱାଲିକା ହରିତବ୍ବାତି ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତି ଓ୍ୱଦନ୍ତି, ତତ୍ଥ ''ମଜ୍ଝତୋ ପଟ୍ଠାଯା''ତି ଓ୍ୱଚନସ୍ସ ପଯୋଜନଂ ନ ଦିସ୍ସତି।

୧୧୧। ଓ୍ୱଙ୍କପାଦତାମତ୍ତେନ କୁଳୀରପାଦକସ୍ସ ସେସେହି ଓ୍ୱିସେସୋ, ନ ଅଟନୀସୁ ପାଦପ୍ପଓ୍ୱେସନଓ୍ୱିସେସେନାତି ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଯୋ ୱା ପନ କୋଚୀ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସାତି ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସେଓ୍ୱ।

ନିସୀଦିତ୍ୱା...ପେ... ପାଚିତ୍ତିଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ମେଘୁଟ୍ଠାନାଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ''ପଚ୍ଛା ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଉଦ୍ଧରିସ୍ସାମୀ''ତି ଆଭୋଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି, ତେନ ପୁନାଗନ୍ତବ୍ବମେଓ୍ୱ। କମ୍ମଂ ଲଭିତ୍ୱାତି ''ଗଚ୍ଛ, ମା ଇଧ ତିଟ୍ଠା''ତି ୱୁତ୍ତଓ୍ୱଚନଂ ଲଭିତ୍ୱା।

ଆୱାସିକାନଂଯେଓ୍ୱ ପଲିବୋଧୋତି ଆଗନ୍ତୁକେସୁ କିଞ୍ଚି ଅଓ୍ୱତ୍ୱା ନିସୀଦିତ୍ୱା ''ଆୱାସିକା ଏଓ୍ୱ ଉଦ୍ଧରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଗତେସୁପି ଆୱାସିକାନମେଓ୍ୱ ପଲିବୋଧୋ। ମହାପଚ୍ଚରିୱାଦେ ପନ ''ଇଦଂ ଅମ୍ହାକ''ନ୍ତି ଅଓ୍ୱତ୍ୱାପି ନିସିନ୍ନାନମେୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ''ସଞ୍ଚରିତ୍ୱା ୱା ସଞ୍ଚରାପେତ୍ୱା ୱା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା

ଅନାଣତ୍ତିଯା ପଞ୍ଞାପିତତ୍ତାପି ଦୁକ୍କଟେ କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଉସ୍ସାରକୋତି ସରଭାଣକୋ। ସୋ ହି ଉଦ୍ଧଂ ଉଦ୍ଧଂ ପାଠଇପାଠଂ ସାରେତି ପୱତ୍ତେତୀତି ଉସ୍ସାରକୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୧୧୨।ୱଣ୍ଣାନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ କତାତି ପଚଖଣ୍ଡାଦୀହି ସିବ୍ବିତ୍ୱା କତା। ଭୂମିଯଂ ଅତ୍ଥରିତଙ୍କାତି ଚିମିଲିକାଯ ସତି ତସ୍ସା ଉପରି, ଅସତି ସୁଦ୍ଧଭୂମିଯଂ ଅତ୍ଥରିତଙ୍କା। ''ସୀହଚମ୍ମାଦୀନଂ ପରିହରଣେଯେୱ ପଟିକ୍ଖେପୋ''ତି ଇମିନା ମଞ୍ଚପୀଠାଦୀସୁ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା ପୁନ ସଂହରିତ୍ୱା ଠପନାଦିୱସେନ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ପରିହରଣମେୱ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଭୂମତ୍ଥରଣାଦିୱସେନ ପରିଭୋଗୋ ପନ ଅତ୍ତନୋ ପରିହରଣଂ ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଖନ୍ଧକେ ହି ''ଅନ୍ତୋପି ମଞ୍ଚେ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ହୋନ୍ତି, ବହିପି ମଞ୍ଚେ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ହୋନ୍ତୀ''ତି ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ମଞ୍ଚାଦୀସୁ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ପରିହରଣୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ –

''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ମହାଚମ୍ମାନି ଧାରେତଙ୍କାନି ସୀହଚମ୍ମଂ ବ୍ୟଗ୍ଘଚମ୍ମଂ ଦୀପିଚମ୍ମଂ। ଯୋ ଧାରେଯ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି (ମହାୱ। ୨୫୫) –

ପଟିକ୍ଖେପୋ କତୋ। ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଦାରୁମଯପୀଠନ୍ତି ଫଲକମଯପୀଠମେୱ। ପାଦକଥଲିକନ୍ତି ଅଧୋତପାଦଂ ଯସ୍ମିଂ ଘଂସନ୍ତା ଧୋୱନ୍ତି, ତଂ ଦାରୁଫଲକାଦି।

୧୧୩। ''ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଉଦ୍ଧରିସ୍ସାମୀତି ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅଞ୍ଞେନପି କାରଣେନ ଅନୋତାପେନ୍ତସ୍ସପି ଆଗମନେ ସାପେକ୍ଖସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ ''ମଞ୍ଚାଦୀନଂ ସଙ୍ଘିକତା, ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣେ ଦେସେ ସନ୍ଥରଣଂ ୱା ସନ୍ଥରାପନଂ ୱା, ଅପଲିବୁଦ୍ଧତା, ଆପଦାଯ ଅଭାୱୋ, ନିରପେକ୍ଖତା, ଲେଡ୍ଡୁପାତାତିକ୍କମୋ''ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ପଠମସେନାସନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ଏୱମେତ୍ଥ ନିରପେକ୍ଖତାଯ ସଦ୍ଧିଂ ଛ ଅଙ୍ଗାନି ୱୁତ୍ତାନି।

ପଠମସେନାସନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଦୁତିଯସେନାସନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୧୬। ପଞ୍ଚମେ ପାୱାରୋ କୋଜୱୋତି ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣତ୍ଥାଯେୱ ଠପିତା ଉଗ୍ଗତଲୋମା ଅତ୍ଥରଣୱିସେସା। ଏତ୍ତକମେୱ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱୁତ୍ତଂ। ସେନାସନତୋତି ସବ୍ବପଚ୍ଛିମସେନାସନତୋ।

୧୧୭।କୁରୁନ୍ଦଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ସୱିସେସଂ କତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ''କିଞ୍ଚାପି ୱୁତ୍ତୋ''ତିଆଦି ଆରଦ୍ଧଂ। ୱତ୍ତଙ୍ଗ ନତ୍ଥୀତି ରୁକ୍ଖମୂଲସ୍ସ ପାକଟତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ପଲୁଜ୍ଜତୀତି ୱିନସ୍ସତି।

୧୧୮। ଯେନ ମଞ୍ଚଂ ୱା ପୀଠଂ ୱା ୱୀନନ୍ତି, ତଂ ମଞ୍ଚପୀଠକୱାନଂ। ସିଲୁଚ୍ଚଯଲେଣନ୍ତି ପବ୍ବତଗୁହା। ''ଆପୁଚ୍ଛନଂ ପନ ୱତ୍ତ''ନ୍ତି ଇମିନା ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣସେଯ୍ୟା, ତସ୍ସା ସଙ୍ଘିକତା, ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣେ ୱିହାରେ ସନ୍ଥରଣଂ ୱା ସନ୍ଥରାପନଂ ୱା, ଅପଲିବୁଦ୍ଧତା, ଆପଦାଯ ଅଭାୱୋ, ଅନପେକ୍ଖସ୍ସ ଦିସାପକ୍କମନଂ, ଉପଚାରସୀମାତିକ୍କମୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ସତ୍ତ ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁତିଯସେନାସନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଅନୁପଖଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୧୯। ଛଟ୍ଠେ ଅନୁପୱିସିତ୍ୱାତି ସମୀପଂ ପୱିସିତ୍ୱା।

୧୨୨।ଉପଚାରଂ ଠପେତ୍ୱାତି ଦିଯଡ୍ଢହତ୍ଥୂପଚାରଂ ଠପେତ୍ୱା। ସଙ୍ଘିକୱିହାରତା, ଅନୁଟ୍ଠାପନୀଯଭାୱଜାନନଂ, ସମ୍ବାଧେତୁକାମତା, ଉପଚାରେ ନିସୀଦନଂ ୱା ନିପଜ୍ଜନଂ ୱାତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଅନୁପଖଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ନିକ୍କଡ୍ଢନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୨୬। ସତ୍ତମେ କୋଟ୍ଠକାନୀତି ଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକାନି।

୧୨୮।''ସକଲସଙ୍ଘାରାମତୋ ନିକ୍କଡ୍ଢିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଇଦଂ ଅନନୁରୂପତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ପାପଗରହିତାଯ ହି ଅକୁପିତଚିତ୍ତେନ ନିକ୍କଡ୍ଢାପେନ୍ତସ୍ସ ଇମିନା ସିକ୍ଖାପଦେନ ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥି ''କୁପିତୋ ଅନତ୍ତମନୋ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଅଞ୍ଞାପେକ୍ଖା ଆପତ୍ତି ନ ଦିସ୍ସତି। ପାଠଇଯଂ ''ଅଲଜ୍ଜିଂ ନିକ୍କଡ୍ଢତୀ''ତିଆଦୀସୁ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଲହୁପରିୱତ୍ତିତାଯ ଅନ୍ତରନ୍ତରା କୋପେ ଉପ୍ପନ୍ନେପି ଅନାପତ୍ତି ଅଲଜ୍ଜିତାଦିପଚ୍ଚଯେନେୱ ନିକ୍କଡ୍ଢନସ୍ସ ଆରଦ୍ଧତ୍ତା। ସଙ୍ଘିକୱିହାରୋ, ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଭଣ୍ଡନକାରକଭାୱାଦିୱିନିମୁତ୍ତତା, କୋପେନ ନିକ୍କଡ୍ଢନଂ ୱା ନିକ୍କଡ୍ଢାପନଂ ୱାତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ନିକ୍କଡ୍ଢନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ୱେହାସକୁଟିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୨୯। ଅଟ୍ଠମଂ ଉତ୍ତାନମେୱ। ସଙ୍ଘିକୋ ୱିହାରୋ, ଅସୀସଘଟ୍ଟୱେହାସକୁଟି, ହେଟ୍ଠାପରିଭୋଗତା, ଅପଟାଣିଦିନ୍ନେ ଆହଚ୍ଚପାଦକେ ନିସୀଦନଂ ୱା ନିପଜ୍ଜନଂ ୱାତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ୱେହାସକୁଟିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ମହଲ୍ଲକୱିହାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୩୫। ନୱମେ ''ମହଲ୍ଲକୋ ନାମ ୱିହାରୋ ସସ୍ସାମିକୋ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସଞ୍ଞାଚିକାଯ କୁଟିଯା ଅନାପତ୍ତୀତି ୱଦନ୍ତି। ଯସ୍ସାତି ୱିହାରସ୍ସ। ସା ଅପରିପୂରୂପଚାରାପି ହୋତୀତି ୱିୱରିଯମାନଂ କୱାଟଂ ଯଂ ଭିତ୍ତିଂ ଆହନତି, ସା ସାମନ୍ତା କୱାଟୱିତ୍ଥାରପ୍ପମାଣା ଉପଚାରରହିତାପି ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଲୋକଂ ୱାତପାନଂ ସନ୍ଧେତି ଘଟଯତୀତି ଆଲୋକସନ୍ଧୀତି କୱାଟଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଦ୍ୱାରୱାତପାନୂପଚାରତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଲିମ୍ପନାଦିଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ପିଣ୍ଡଗଣନାଯ ପାଚିତ୍ତିଯଂ।

କେଚି ପନ ''ପାଠଇଯଂ ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ଦୁକ୍କଟ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଅଧିଟ୍ଠାତବ୍ବନ୍ତି ସଂୱିଧାତବ୍ବଂ। ହରିତେ ଠିତୋ ଅଧିଟ୍ଠାତି। ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ହରିତଯୁତ୍ତେ ଖେତ୍ତେ ଠତ୍ୱା ଛାଦେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ପନ ''ତାଦିସେ ଖେତ୍ତେ ୱିହାରଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟ''ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ପାଠଇଯା ନ ସମେତି।

୧୩୬।ଉଜୁକମେୱ ଛାଦନନ୍ତି ଛାଦନମୁଖୱଟ୍ଟିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ପିଟ୍ଠିୱଂସକୂଟାଗାରକଣ୍ଣିକାଦି, ତାୱ ଇଟ୍ଠକାଦୀହି ଉଜୁକଂ ଛାଦନଂ। ଇମିନା ପନ ଯେନ ସବ୍ବସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଏକୱାରଂ ଛାଦିତେ ତଂ ଛାଦନଂ ଏକମଗ୍ଗନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା ପାଠଇଯଂ ''ଦ୍ୱେ ମଗ୍ଗେ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ପରିଯାଯେନ ଛାଦନମ୍ପି ଇମିନାୱ ନଯେନ ଯୋଜେତବ୍ବନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ''ପୁନପ୍ପୁନଂ ଛାଦାପେସୀ''ତି ଇମାଯ ପାଠଇଯା ଚ ''ସବ୍ବମ୍ପି ଚେତଂ ଛଦନଂ ଛଦନୂପରି ୱେଦିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଇମିନା ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନେନ ଚ ସମେତି।

ପାଠଇଯଂ ''ମଗ୍ଗେନ ଛାଦେନ୍ତସ୍ସ ପରିଯାଯେନ ଛାଦେନ୍ତସ୍ସା''ତି ଇଦଞ୍ଚ ଇଟ୍ଠକାଦୀହି, ତିଣପଣ୍ଣେହି ଚ ଛାଦନପ୍ପକାରଭେଦଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। କେଚି ପନ ''ପନ୍ତିଯା ଛାଦିତସ୍ସ ଛଦନସ୍ସ ଉପରି ଛଦନମୁଖୱଟ୍ଟିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଉଦ୍ଧଂ ଉଜୁକମେୱ ଏକୱାରଂ ଛାଦନଂ ଏକମଗ୍ଗନ୍ତି ଗହେତ୍ୱା 'ଦ୍ୱେ ମଗ୍ଗେ'ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ସକଲୱିହାରଚ୍ଛାଦନଂ। ଏସ ନଯୋ ପରିଯାଯେନ ଛାଦନେପୀ''ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ପାଠଇଅଟ୍ଠକଥାହି ନ ସମେତି।

ତତିଯାଯ ମଗ୍ଗନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତତିଯାଯାତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ସମ୍ପଦାନୱଚନଂ, ତତିଯଂ ମଗ୍ଗନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ତିଣପଣ୍ଣେହି ଲବ୍ଭତୀତି ତିଣପଣ୍ଣେହି ଛାଦେତ୍ୱା ଉପରି ଉଲ୍ଲିତ୍ତାୱଲିତ୍ତକରଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। କେୱଲଂ ତିଣକୁଟିଯା ହି ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା। ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗାନନ୍ତି ମଗ୍ଗୱସେନ ଛାଦିତାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ଛଦନାନଂ। ତିଣ୍ଣଂ ପରିଯାଯାନନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ମହଲ୍ଲକୱିହାରତା, ଅତ୍ତନୋ ୱାସାଗାରତା, ଉତ୍ତରି ଅଧିଟ୍ଠାନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ମହଲ୍ଲକୱିହାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ସପ୍ପାଣକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୪୦। ଦସମେ ମାତିକାଯଂ ସପ୍ପାଣକୌଦକଂ ତିଣେନ ୱା ମତ୍ତିକାଯ ୱା ସିଞ୍ଚେଯ୍ୟ, ଛଡ୍ଡେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ବହି ସିଞ୍ଚେଯ୍ୟ, ତସ୍ମିଞ୍ଚ ଉଦକେ ତିଣଂ ୱା ମତ୍ତିକଂ ୱା ଆହରିତ୍ୱା ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟାତି ଅଜ୍ଝାହରିତ୍ୱା ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତେନାହ ''ସକଟଭାରମତ୍ତଞ୍ଚେପୀ''ତିଆଦି। ଇଦନ୍ତି ତିଣମତ୍ତିକପକ୍ଖିପନୱିଧାନଂ। ୱୁତ୍ତନ୍ତି ମାତିକାଯଂ ''ତିଣଂ ୱା ମତ୍ତିକଂ ୱା''ତି ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ୱା ୱୁତ୍ତଂ।

ଇଦଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦଂ ବାହିରପରିଭୋଗଂ ସନ୍ଧାଯ ୱତ୍ଥୁୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରପରିଭୋଗସ୍ସ ୱିସୁଂ ୱକ୍ଖମାନତ୍ତା। ତଦୁଭଯମ୍ପି ''ସପ୍ପାଣକ''ନ୍ତି କତ୍ୱା ୱଧକଚିତ୍ତଂ ୱିନାୱ ସିଞ୍ଚନେ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ''ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱଧକଚିତ୍ତେ ପନ ସତି ସିକ୍ଖାପଦନ୍ତରେନେୱ ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ନ ଇମିନାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଉଦକସ୍ସ ସପ୍ପାଣକତା, ''ସିଞ୍ଚନେନ ପାଣକା ମରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଜାନନଂ, ତାଦିସମେୱ ଚ ଉଦକଂ ୱିନା ୱଧକଚେତନାଯ କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ ତିଣାଦୀନଂ ସିଞ୍ଚନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ସପ୍ପାଣକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ସେନାସନୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

''ଭୂତଗାମୱଗ୍ଗୋ''ତିପି ଏତସ୍ସେୱ ନାମଂ।

୩। ଓୱାଦୱଗ୍ଗୋ

୧। ଓୱାଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୪୪। ତତିଯୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ତିରଚ୍ଛାନଭୂତନ୍ତି ତିରୋକରଣଭୂତଂ, ବାହିରଭୂତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସମିଦ୍ଧୋତି ପରିପୁଣ୍ଣୋ। ସହିତତ୍ଥୋ ଅତ୍ଥଯୁତ୍ତୋ। ଅତ୍ଥଗମ୍ଭୀରତାଦିନା ଗମ୍ଭୀରୋ।

୧୪୫-୧୪୭।ପରତୋତି ଉତ୍ତରି। କରୋନ୍ତୋୱାତି ପରିବାହିରେ କରୋନ୍ତୋ। ୱିଭଙ୍ଗେତି ଝାନୱିଭଙ୍ଗେ। ଚରଣନ୍ତି ନିବ୍ବାନଗମନାଯ ପାଦଂ।

ଯଦସ୍ସାତି ଯଂ ଅସ୍ସ। ଧାରେତୀତି ଅୱିନସ୍ସମାନଂ ଧାରେତି। ପରିକଥନତ୍ଥନ୍ତି ପକିଣ୍ଣକକଥାୱସେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଧମ୍ମକଥନତ୍ଥଂ। ତିସ୍ସୋ ଅନୁମୋଦନାତି ସଙ୍ଘଭତ୍ତାଦୀସୁ ଦାନାନିସଂସପ୍ପଟିସଂଯୁତ୍ତା ନିଧିକୁଣ୍ଡସୁତ୍ତାଦି (ଖୁ॰ ପା॰ ୮।୧ ଆଦଯୋ) -ଅନୁମୋଦନା, ଗେହପ୍ପୱେସମଙ୍ଗଲାଦୀସୁ ମଙ୍ଗଲସୁତ୍ତାଦି (ଖୁ॰ ପା॰ ୫।୧ ଆଦଯୋ; ସୁ॰ ନି॰ ମଙ୍ଗଲସୁତ୍ତ) -ଅନୁମୋଦନା, ମତକଭତ୍ତାଦିଅମଙ୍ଗଲେସୁ ତିରୋକୁଟ୍ଟାଦି (ଖୁ॰ ପା॰ ୭।୧ ଆଦଯୋ; ପେ॰ ୱ॰ ୧୪ ଆଦଯୋ) -ଅନୁମୋଦନାତି ଇମା ତିସ୍ସୋ ଅନୁମୋଦନା। କମ୍ମାକମ୍ମୱିନିଚ୍ଛଯୋତି ପରିୱାରାୱସାନେ କମ୍ମୱଗ୍ଗେ (ପରି॰ ୪୮୨ ଆଦଯୋ) ୱୁତ୍ତୱିନିଚ୍ଛଯୋ। ସମାଧିୱସେନାତି ସମଥପୁବ୍ବକୱସେନ। ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ୱାତି ଦିଟ୍ଠିୱିସୁଦ୍ଧିଆଦିକାଯ ସୁକ୍ଖୱିପସ୍ସନାଯ ୱସେନ। ଅତ୍ତନୋ ସୀଲରକ୍ଖଣତ୍ଥଂ ଅପରାନପେକ୍ଖତାଯ ଯେନ କାମଂ ଗନ୍ତୁଂ ଚତସ୍ସୋ ଦିସା ଅରହତି, ଅସ୍ସ ୱା ସନ୍ତି, ତାସୁ ୱା ସାଧୂତି ଚାତୁଦ୍ଦିସୋ।

ଅଭିୱିନଯେତି ପାତିମୋକ୍ଖସଂୱରସଙ୍ଖାତେ ସଂୱରୱିନଯେ, ତପ୍ପକାସକେ ୱା ୱିନଯପିଟକେ। ୱିନେତୁନ୍ତି ସିକ୍ଖାପେତୁଂ ପକାସେତୁଂ। ପଗୁଣା ୱାଚୁଗ୍ଗତାତି ପାଠତୋ ଚ ଅତ୍ଥତୋ ଚ ପଗୁଣା ମୁଖେ ସନ୍ନିଧାପନୱସେନ ୱାଚୁଗ୍ଗତା କାତବ୍ବା। ଅତ୍ଥମତ୍ତୱସେନପେତ୍ଥ ଯୋଜନଂ କରୋନ୍ତି। ଅଭିଧମ୍ମେତି ଲକ୍ଖଣରସାଦିୱସେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ ନାମରୂପଧମ୍ମେ। ପୁବ୍ବେ କିର ମହାଥେରା ପରିଯତ୍ତିଅନନ୍ତରଧାନାଯ ଏକେକସ୍ସ ଗଣସ୍ସ ଦୀଘନିକାଯାଦିଏକେକଧମ୍ମକୋଟ୍ଠାସଂ ନିୟ୍ୟାତେନ୍ତା ''ତୁମ୍ହେ ଏତଂ ପାଳିତୋ ଚ ଅଟ୍ଠକଥାତୋ ଚ ପରିହରଥ, ସକ୍କୋନ୍ତା ଉତ୍ତରିପି ଉଗ୍ଗଣ୍ହଥା''ତି ଏୱଂ ସକଲଧମ୍ମଂ ଗନ୍ଥୱସେନ ନିୟ୍ୟାତେନ୍ତି, ତତ୍ଥ ତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଗନ୍ଥନାମେନ ଦୀଘଭାଣକା ମଜ୍ଝିମଭାଣକାତି ୱୋହରୀଯନ୍ତି, ତେ ଚ ଅତ୍ତନୋ ଭାରଭୂତଂ କୋଟ୍ଠାସଂ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞଂ ଉଗ୍ଗହେତୁଂ ନ ଲଭନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାଯାହ ''ସଚେ ମଜ୍ଝିମଭାଣକୋ ହୋତୀ''ତିଆଦି।

ତତ୍ଥ ହେଟ୍ଠିମା ୱା ତଯୋ ୱଗ୍ଗାତି ମହାୱଗ୍ଗତୋ ହେଟ୍ଠିମା ସଗାଥକୱଗ୍ଗୋ (ସଂ॰ ନି॰ ୧।୧ ଆଦଯୋ), ନିଦାନୱଗ୍ଗୋ (ସଂ॰ ନି॰ ୨।୧ ଆଦଯୋ), ଖନ୍ଧୱଗ୍ଗୋତି (ସଂ॰ ନି॰ ୩।୧ ଆଦିଯୋ) ଇମେ ତଯୋ ୱଗ୍ଗା। ତିକନିପାତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହେଟ୍ଠାତି ଏକକନିପାତଦୁକନିପାତେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଧମ୍ମପଦମ୍ପି ସହ ୱତ୍ଥୁନା ଜାତକଭାଣକେନ ଅତ୍ତନୋ ଜାତକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ। ତତୋ ଓରଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ମହାପଚ୍ଚରିୱାଦସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତତୋ ତତୋତି ଦୀଘନିକାଯାଦିତୋ। ଉଚ୍ଚିନିତ୍ୱା ଉଗ୍ଗହିତଂ ସବ୍ବମ୍ପସ୍ସ ଠିତିଯା, ଭିକ୍ଖୁନୋପି ପୁବ୍ବାପରାନୁସନ୍ଧିଆଦିକୁସଲତାଯ ଚ ନ ହୋତୀତି ''ତଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ଅଭିଧମ୍ମେ କିଞ୍ଚି ଉଗ୍ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯସ୍ମା ୱିନଯେ କୁସଲତ୍ତିକାଦିୱିଭାଗୋ, ସୁତ୍ତନ୍ତେସୁ ସମଥୱିପସ୍ସନାମଗ୍ଗୋ ଚ

ଅଭିଧମ୍ମପାଠଂ ୱିନା ନ ୱିଞ୍ଞାଯତି, ଅନ୍ଧକାରେ ପୱିଟ୍ଠକାଲୋ ୱିଯ ହୋତି, ତସ୍ମା ସୁତ୍ତୱିନଯାନଂ ଗହଣୱସେନ ଅଭିଧମ୍ମଗ୍ଗହଣଂ ୱୁତ୍ତମେୱାତି ୱିସୁଂ ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯଥା ''ଭୋଜନଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତେ ''ବ୍ଯଞ୍ଜନଂ ଖାଦିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଅୱୁତ୍ତମ୍ପି ୱୁତ୍ତମେୱ ହୋତି ତଦୱିନାଭାୱତୋ, ଏୱଂସମ୍ପଦମିଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ପରିମଣ୍ଡଲପଦବ୍ଯଞ୍ଜନାଯାତି ପରିମଣ୍ଡଲାନି ପରିପୁଣ୍ଣାନି ପଦେସୁ ସିଥିଲଧନିତାଦିବ୍ଯଞ୍ଜନାନି ଯସ୍ସଂ, ତାଯ। ପୁରସ୍ସ ଏସାତି ପୋରୀ, ନଗରୱାସୀନଂ କଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନେଲଗଳାଯାତି ଏତ୍ଥ ଏଲାତି ଖେଳଂ ତଗ୍ଗଳନୱିରହିତାଯ। କଲ୍ଯାଣୱାକ୍କରଣୋତି ଏତ୍ଥ ୱାଚା ଏୱ ୱାକ୍କରଣଂ, ଉଦାହରଣଘୋସୋ। କଲ୍ଯାଣଂ ମଧୁରଂ ୱାକ୍କରଣମସ୍ସାତି କଲ୍ଯାଣୱାକ୍କରଣୋ। ଉପସମ୍ପନ୍ନାଯ ମେଥୁନେନେୱ ଅଭବ୍ବୋ ହୋତି, ନ ସିକ୍ଖମାନାସାମଣେରୀସୂତି ଆହ ''ଭିକ୍ଖୁନିଯା କାଯସଂସଗ୍ଗଂ ୱା''ତିଆଦି।

୧୪୮।ଗରୁକେହୀତି ଗରୁକଭଣ୍ଡେହି। ଏକତୋଉପସମ୍ପନ୍ନାଯାତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ଭୁମ୍ମୱଚନଂ। ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଉପସମ୍ପନ୍ନା ନାମ ପରିୱତ୍ତଲିଙ୍ଗା ୱା ପଞ୍ଚସତସାକିଯାନିଯୋ ୱା। ଏତା ପନ ଏକତୋଉପସମ୍ପନ୍ନା ଓୱଦନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ।

୧୪୯।ନ ନିମନ୍ତିତା ହୁତ୍ୱା ଗନ୍ତୁକାମାତି ନିମନ୍ତିତା ହୁତ୍ୱା ଭୋଜନପରିଯୋସାନେ ଗନ୍ତୁକାମା ନ ହୋନ୍ତି, ତତ୍ଥେୱ ୱସିତୁକାମା ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯତୋତି ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯତୋ। ଯାଚିତ୍ୱାତି ''ତୁମ୍ହେହି ଆନୀତଓୱାଦେନେୱ ମଯମ୍ପି ୱସିସ୍ସାମା''ତି ଯାଚିତ୍ୱା। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯେ। ଅଭିକ୍ଖୁକାୱାସେ ୱସ୍ସଂ ୱସନ୍ତିଯା ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ଅପଗଚ୍ଛନ୍ତିଯା ଦୁକ୍କଟଂ।

ଇମାସୁ କତରାପତ୍ତି ପରିହରିତବ୍ବାତି ଚୋଦନଂ ପରିହରନ୍ତୋ ଆହ ''ସା ରକ୍ଖିତବ୍ବା''ତି। ସା ୱସ୍ସାନୁଗମନମୂଲିକା ଆପତ୍ତି ରକ୍ଖିତବ୍ବା, ଇତରାଯ ଅନାପତ୍ତିକାରଣଂ ଅତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତେନାହ ''ଆପଦାସୁ ହୀ''ତିଆଦି।

ଓୱାଦତ୍ଥାଯାତି ଓୱାଦେ ଯାଚନତ୍ଥାଯ। ଦ୍ୱେ ତିସ୍ସୋତି ଦ୍ୱୀହି ତୀହି, କରଣତ୍ଥେ ଚେତଂ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ। ପାସାଦିକେନାତି ପସାଦଜନକେନ କାଯକମ୍ମାଦିନା। ସମ୍ପାଦେତୂତି ତିୱିଧଂ ସିକ୍ଖଂ ସମ୍ପାଦେତୁ। ଅସମ୍ମତତା, ଭିକ୍ଖୁନିଯା ପରିପୁଣ୍ଣୂପସମ୍ପନ୍ନତା, ଓୱାଦୱସେନ ଅଟ୍ଠଗରୁଧମ୍ମଦାନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଓୱାଦସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଅତ୍ଥଙ୍ଗତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୫୩। ଦୁତିଯେ କୋକନଦନ୍ତି ପଦୁମୱିସେସଂ, ତଂ କିର ବହୁପତ୍ତଂ ୱଣ୍ଣସମ୍ପନ୍ନଂ। ଅଯଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ – ଯଥା କୋକନଦସଙ୍ଖାତଂ ପଦୁମଂ, ଏୱଂ ଫୁଲ୍ଲମୁଖପଦୁମଂ ଅୱୀତଗୁଣଗନ୍ଧଂ ନିମ୍ମଲେ ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଆଦିଚ୍ଚଂ ୱିଯ ଚ ଅତ୍ତନୋ ତେଜସା ତପନ୍ତଂ ତତୋ ଏୱ ୱିରୋଚମାନଂ ଅଙ୍ଗେହି ନିଚ୍ଛରଣକଜୁତିଯା ଅଙ୍ଗୀରସଂ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧଂ ପସ୍ସାତି। ରଜୋହରଣନ୍ତି ସରୀରେ ରଜଂ ପୁଞ୍ଛତୀତି ରଜୋହରଣନ୍ତି ପୁଞ୍ଛନଚୋଳସ୍ସ ନାମଂ। ଓଭାସୱିସ୍ସଜ୍ଜନପୁବ୍ବକା ଭାସିତଗାଥା ଓଭାସଗାଥା ନାମ। ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗାଦୀସୁ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୨।୩୮୬) ପନ ''ରାଗୋ ରଜୋ ନ ଚ ପନ ରେଣୁ ୱୁଚ୍ଚତୀ''ତିଆଦି ଓଭାସଗାଥା ୱୁତ୍ତା, ନ ପନେସା ''ଅଧିଚେତସୋ''ତି ଗାଥା। ଅଯଞ୍ଚ ଚୂଳପନ୍ଥକତ୍ଥେରସ୍ସ ଉଦାନଗାଥାତି ଉଦାନପାଳିଯଂ ନତ୍ଥି, ଏକୁଦାନିଯତ୍ଥେରସ୍ସ (ଥେରଗା। ୧।୬୭ ଏକୁଦାନିଯତ୍ଥେରଗାଥାୱଣ୍ଣନା) ନାଯଂ ଉଦାନଗାଥାତି ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଧ ପନ ପାଳିଯା ଏୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଥେରସ୍ସାପି ଉଦାନଗାଥାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଇଧ ଚ ଅଗରୁଧମ୍ମେନାପି ଓୱଦତୋ ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ। ଅତ୍ଥଙ୍ଗତସୂରିଯତା, ପରିପୁଣ୍ଣୂପସମ୍ପନ୍ନତା, ଓୱଦନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଅତ୍ଥଙ୍ଗତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୬୨। ତତିଯଂ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଉପସ୍ସଯୂପଗମନଂ, ପରିପୁଣ୍ଣୂପସମ୍ପନ୍ନତା, ସମଯାଭାୱୋ, ଗରୁଧମ୍ମେହି ଓୱଦନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଆମିସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୬୪। ଚତୁତ୍ଥେ ଆମିସନିରପେକ୍ଖମ୍ପି ଆମିସହେତୁ ଓୱଦତୀତିସଞ୍ଞାୟ ଭଣନ୍ତସ୍ସପି ଅନାପତ୍ତି ସଚିତ୍ତକତ୍ତା ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ। ସେସମେତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ। ଉପସମ୍ପନ୍ନତା, ଧମ୍ମେନ ଲଦ୍ଧସମ୍ମୁତିତା, ଅନାମିସନ୍ତରତା, ଅୱଣ୍ଣକାମତାୟ ଏୱଂ ଭଣନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଆମିସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୬୯। ପଞ୍ଚମଂ ଚୀୱରଦାନସିକ୍ଖାପଦଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

୬। ଚୀୱରସିବ୍ବନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୭୬। ଛଟ୍ଠେ କଥିନୱତ୍ତନ୍ତି କଥିନମାସେ ଚୀୱରଂ କରୋନ୍ତାନଂ ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନଂ ସହାୟଭାୱୂପଗମନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ୱଞ୍ଚେତ୍ୱାତି ''ତୱ ଞାତିକାୟା''ତି ଅୱତ୍ୱା ''ଏକିସ୍ସା ଭିକ୍ଖୁନିୟା''ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱତ୍ୱା ''ଏକିସ୍ସା ଭିକ୍ଖୁନିୟା''ତି ସୁତ୍ୱା ତେ ଅଞ୍ଞାତିକସଞ୍ଞିନୋ ଅହେସୁନ୍ତି ଆହ ''ଅକପ୍ପିୟେ ନିୟୋଜିତତ୍ତା''ତି। ଅଞ୍ଞାତିକାୟ ଭିକ୍ଖୁନିୟା ସନ୍ତକତା, ନିୱାସନପାରୁପନୂପଗତା, ୱୁତ୍ତନୟେନ ସିବ୍ବନଂ ୱା ସିବ୍ବାପନଂ ୱାତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଚୀୱରସିବ୍ବନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ସଂୱିଧାନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୮୩। ସତ୍ତମେ ପାଠଇୟଂ ଗଚ୍ଛାମ ଭଗିନି ଗଚ୍ଛାମାୟ୍ୟାତି ଭିକ୍ଖୁପୁବ୍ବକଂ ସଂୱିଧାନଂ, ଇତରଂ ଭିକ୍ଖୁନିପୁବ୍ବକଂ । ଏକଦ୍ଧାନମଗ୍ଗନ୍ତି ଏକତୋ ଅଦ୍ଧାନସଙ୍ଖାତଂ ମଗ୍ଗଂ। ହିୟ୍ୟୋତି ସୁୱେ। ପରେତି ତତିୟେ ଦିୱସେ।

ଦ୍ୱିଧା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରୋତି ପାଦଗମନେ ପକ୍ଖଗମନେତି ଦ୍ୱିଧା ୱୁତ୍ତପ୍ପକାରୋ। ଉପଚାରୋ ନ ଲବ୍ଭତୀତି ଯୋ ପରିକ୍ଖିତ୍ତାଦିଗାମସ୍ସ ଏକଲେଡ୍ଡୁପାତାଦିଉପଚାରୋ ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ଇଧ ନ ଲବ୍ଭତି ଆସନ୍ନତ୍ତା। ଏତେନ ଚ ଅନ୍ତରଘରେଯେୱେତ୍ଥ ଗାମୋତି ଅଧିପ୍ପେତୋ, ନ ସକଲଂ ଗାମଖେତ୍ତଂ। ତଥାପି ଯତ୍ଥ ଉପଚାରୋ ଲବ୍ଭତି, ତତ୍ଥ ଉପଚାରୋକ୍କମନେ ଏୱ ଆପତ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତେନାହ ''ରତନମତ୍ତନ୍ତରୋ''ତିଆଦି। ଉପଚାରୋକ୍କମନଞ୍ଚେତ୍ଥ ଉପଚାରବ୍ଭନ୍ତରେ ପୱିସନମେୱ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଅପ୍ପୱିସିତ୍ୱାପି ଉପଚାରତୋ ବହି ଅଦ୍ଧୟୋଜନବ୍ଭନ୍ତରଗତେନ ମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋପି ମଗ୍ଗସ୍ସ ଦ୍ୱୀସୁ ପସ୍ସେସୁ ଅଦ୍ଧୟୋଜନବ୍ଭନ୍ତରଗତଂ ଗାମୂପଚାରଂ ସବ୍ବଂ ଓକ୍କମିତ୍ୱା ଗଚ୍ଛତିଚ୍ଚେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ଅଦ୍ଧୟୋଜନତୋ ବହି ଗତେନ ମଗ୍ଗେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ନ ଗାମୂପଚାରଗଣନାୟ କାରେତବ୍ବୋ, ଅଦ୍ଧୟୋଜନଗଣନାୟେୱ କାରେତବ୍ବୋ। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ଅନନ୍ତରସିକ୍ଖାପଦେ ନାୱାୟେୱ ଗାମତୀରପସ୍ସେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ଗାମୂପଚାରଗଣନାୟ ଆପତ୍ତି ସମତ୍ଥିତା ହୋତି। ନ ହି ସକ୍କା ନାୱାୟ ଗାମୂପଚାରବ୍ଭନ୍ତରେ ପୱିସିତୁଂ। ତିଣ୍ଣଂ ମଗ୍ଗାନଂ ସମ୍ବନ୍ଧଟ୍ଠାନଂ ସିଙ୍ଘାଟକଂ। ଏତ୍ଥନ୍ତରେ ସଂୱିଦହିତେତି ଏତ୍ଥ ନ କେୱଲଂ ଯଥାୱୁତ୍ତରଥିକାଦୀସୁ ଏୱ ସଂୱିଦହନେ ଦୁକ୍କଟଂ, ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେପୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ଅଦ୍ଧୟୋଜନଂ ଅତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସାତି ଅସତି ଗାମେ ଅଦ୍ଧୟୋଜନଂ ଅତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ। ଯସ୍ମିଞ୍ହି ଗାମଖେତ୍ତଭୂତେପି ଅରଞ୍ଞେ ଅଦ୍ଧୟୋଜନବ୍ଭନ୍ତରେ ଗାମୋ ନ ହୋତି, ତମ୍ପି ଇଧ ଅଗାମକଂ ଅରଞ୍ଞନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ, ନ ୱିଞ୍ଝାଟୱାଦୟୋ।

୧୮୫।ରଟ୍ଠଭେଦେତି ରଟ୍ଠୱିଲୋପେ। ଚକ୍କସମାରୁଳ୍ହାତି ଇରିୟାପଥଚକ୍କଂ, ସକଟଚକ୍କଂ ୱା ସମାରୁଳ୍ହା। ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ସଂୱିଦହିତ୍ୱା ମଗ୍ଗପ୍ପଟିପତ୍ତି, ଅୱିସଙ୍କେତଂ, ସମୟାଭାୱୋ, ଅନାପଦା, ଗାମନ୍ତରୋକ୍କମନଂ ୱା ଅଦ୍ଧୟୋଜନାତିକ୍କମୋ ୱାତି ଇମାନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି। ଏକତୋଉପସମ୍ପନ୍ନାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂୱିଧାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ପନ ମାତୁଗାମସିକ୍ଖାପଦେନ ଆପତ୍ତି।

ସଂୱିଧାନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ନାୱାଭିରୁହନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୮୯। ଅଟ୍ଠମେ ଏକଂ ତୀରଂ…ପେ… ନିରନ୍ତରନ୍ତି ନଦିତୋ ଅଦ୍ଧଯୋଜନବ୍ଭନ୍ତରେ ପଦେସେ ନିୱିଟ୍ଠଗାମେହି ନିରନ୍ତରତା ୱୁତ୍ତା। ଏକଂ ଅଗାମକଂ ଅରଞ୍ଞନ୍ତି ତଥା ନିୱିଟ୍ଠଗାମାଭାୱେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଗାମକତୀରପସ୍ସେନାତିଆଦି ପନ ଅତିରେକଅଦ୍ଧଯୋଜନୱିତ୍ଥତଂ ନଦିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତତୋ ଊନୱିତ୍ଥାରାଯ ହି ନଦିଯା ମଜ୍ଝେନାପି ଗମନେ ତୀରଦ୍ୱଯସ୍ସାପି ଅଦ୍ଧଯୋଜନବ୍ଭନ୍ତରେ ଗତତ୍ତା ଗାମନ୍ତରଗଣନାଯ, ଅଦ୍ଧଯୋଜନଗଣନାଯ ଚ ଆପତ୍ତିଯୋ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବା। ତେନେୱ ''ଯୋଜନୱିତ୍ଥତା…ପେ… ଅଦ୍ଧଯୋଜନଗଣନାଯ ପାଚିତ୍ତିଯାନୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତେନେୱ ହି ଯୋଜନତୋ ଊନାଯ ନଦିଯା ଅଦ୍ଧଯୋଜନବ୍ଭନ୍ତରଗତତୀରୱସେନେୱ ଆପତ୍ତିଗଣନଂ ୱୁତ୍ତମେୱ ହୋତି। ''ସଙ୍ଗଅଟ୍ଠକଥାସୂ''ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ସମତ୍ଥେତି। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ସମୁଦ୍ଦତଳାକାଦୀସୁ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ, ତଥାପି କୀଳାପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସ ତତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟମେୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ, ପଠମଂ କୀଳାପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସାପି ପଚ୍ଛା ନାୱାଯ ନିଦ୍ଦୁପଗତସ୍ସ, ଯୋନିସୋ ୱା ମନସି କରୋନ୍ତସ୍ସ ଗାମନ୍ତରୋକ୍କମନାଦୀସୁପି ଆପତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜତା, ତିଚିତ୍ତତା ଚସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସେସଂ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

ନାୱାଭିରୁହନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ପରିପାଚିତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୯୭। ନୱମେ ପାଠଇଯଂ ''ସିକ୍ଖମାନା…ପେ… ପଞ୍ଚ ଭୋଜନାନି ଠପେତ୍ୱା ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ଇଦଂ ଇମିନା ସିକ୍ଖାପଦେନ ଅନାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପଞ୍ଚହି ସହଧମ୍ମିକେହି କତୱିଞ୍ଞତ୍ତିପରିକଥାଦୀହି ଉପ୍ପନ୍ନଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟମେୱ। ଭିକ୍ଖୁନିଯା ପରିପାଚିତତା, ତଥା ଜାନନଂ, ଗିହିସମାରମ୍ଭାଭାୱୋ, ଭୋଜନତା, ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ପରିପାଚିତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ରହୋନିସଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୯୮। ଦସମେ ଉପନନ୍ଦସ୍ସ ଚତୁତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦେନାତି ମାତୁଗାମେନ ରହୋନିସଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ପନ ଅଚେଲକୱଗ୍ଗେ ପଞ୍ଚମମ୍ପି ଉପନନ୍ଦଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ଞତ୍ତେସୁ ଚତୁତ୍ଥତ୍ତା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ରହୋନିସଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ଓୱାଦୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

୪। ଭୋଜନୱଗ୍ଗୋ

୧। ଆୱସଥପିଣ୍ଡସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୦୬। ଚତୁତ୍ଥୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଇମେସଂଯେୱାତି ଇମେସଂ ପାସଣ୍ଡାନଂଯେୱ। ଏତ୍ତକାନନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ପାସଣ୍ଡେ ଏତ୍ତକାନଂ।

୨୦୮।''ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱା ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ୱା''ତି ଇଦଂ ଅଦ୍ଧଯୋଜନୱସେନ ଗହେତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞେ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଅପ୍ପସନ୍ନେହି ତିତ୍ଥିଯେହି ସାମଞ୍ଞତୋପି ପଞ୍ଞତ୍ତମ୍ପି ଭିକ୍ଖୂନଂ ନ ୱଟ୍ଟତି ଏୱ। ଆୱସଥପିଣ୍ଡତା, ଅଗିଲାନତା, ଅନୁୱସିତ୍ୱା ଭୋଜନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଆୱସଥପିଣ୍ଡସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଗଣଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୦୯। ଦୁତିଯେ ଅଭିମାରେତି ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଭଗୱନ୍ତଂ ମାରଣତ୍ଥାଯ ପଯୋଜିତେ ଧନୁଧରେ। ନନୁ ''ରାଜାନମ୍ପି ମାରାପେସୀ''ତି ୱଚନତୋ ଇଦଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅଜାତସତ୍ତୁନୋ କାଲେ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ସିଦ୍ଧଂ, ଏୱଞ୍ଚ ସତି ପାଠଇଯଂ ''ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ରଞ୍ଞୋ ମାଗଧସ୍ସ…ପେ… ଞାତିସାଲୋହିତୋ ଆଜୀୱକେସୁ ପବ୍ବଜିତୋ ହୋତି…ପେ… ବିମ୍ବିସାରଂ ଏତଦୱୋଚା''ତିଆଦି ୱିରୁଜ୍ଝତୀତି? ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି। ସୋ କିର ଆଜୀୱକୋ

ବିମ୍ବିସାରକାଲତୋ ପଭୁତି ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଭିକ୍ଖୂ ନିମନ୍ତେତ୍ୱା ଦାନଂ ଦେନ୍ତୋ ଅଜାତସତ୍ତୁକାଲେପି ସିକ୍ଖାପଦେ ପଞ୍ଞତ୍ତେପି ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ଦୂତଂ ପାହେସି, ଭିକ୍ଖୂ ଚ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯନ୍ତା ନିୱାରେସୁଂ। ତସ୍ମା ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ତଂ ୱତ୍ଥୁ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୨୧୫। ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିସଦିସଂ ରଜ୍ଜଂ ୱିରଜ୍ଜଂ, ୱିରଜ୍ଜତୋ ଆଗତା ୱେରଜ୍ଜକା। ତେ ଚ ଯସ୍ମା ଜାତିଗୋତ୍ତାଦିତୋ ନାନାୱିଧା, ତସ୍ମା ନାନାୱେରଜ୍ଜକେତିପି ଅତ୍ଥୋ।

୨୧୭-୮। ଇମସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ୱତ୍ଥୁୱସେନେୱ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିତୋ ଗଣଭୋଜନନ୍ତତା ସିଦ୍ଧାତି ତଂ ଅୱତ୍ୱା ପଦଭାଜନେ ଅସିଦ୍ଧମେୱ ନିମନ୍ତନତୋ ଗଣଭୋଜନଂ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେନାହ ''ଦ୍ୱୀହାକାରେହୀ''ତିଆଦି। ''ଯେନ କେନଚି ୱେୱଚନେନା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ''ଭୋଜନଂ ଗଣ୍ହଥା''ତିଆଦିସାମଞ୍ଞନାମେନାପି ଗଣଭୋଜନଂ ହୋତି। ଯଂ ପନ ପାଠଇଯଂ ଅଦ୍ଧାନଗମନାଦିୱତ୍ଥୂସୁ ''ଇଧେୱ ଭୁଞ୍ଜଥା''ତି ୱୁତ୍ତୱଚନସ୍ସ କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଯନଂ, ତମ୍ପି ଓଦନାଦିନାମଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଏୱ କତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଏକତୋ ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଦ୍ୱାଦସହତ୍ଥଂ ଅମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଏକତୋ ଠତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତି।

''ଅମ୍ହାକଂ ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ଭତ୍ତଂ ଦେହୀ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପାଠଇ (ୱଣ୍ଣନା) ଯଂ ''ତ୍ୱଂ ଏକସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଭତ୍ତଂ ଦେହୀ''ତିଆଦିନୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଚ ଭୋଜନନାମେନ ୱିଞ୍ଞତ୍ତମେୱ ଗଣଭୋଜନଂ ହୋତି, ତଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞେନ ୱିଞ୍ଞତ୍ତମ୍ପି ଏକତୋ ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ ସବ୍ବେସମ୍ପି ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ୱିସୁଂ ଗହିତଂ ପନ ୱିଞ୍ଞତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜତୋ ପଣୀତଭୋଜନାଦିସିକ୍ଖାପଦେହି ଆପତ୍ତି ଏୱ।

ଆଗନ୍ତୁକପଟ୍ଟନ୍ତି ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଅନ୍ୱାଧିଂ ଆରୋପେତ୍ୱା କରଣଚୀୱରଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଠପେତୀତି ଏକଂ ଅନ୍ତଂ ଚୀୱରେ ବନ୍ଧନୱସେନ ଠପେତି। ପଚ୍ଚାଗତଂ ସିବ୍ବତୀତି ତସ୍ସେୱ ଦୁତିଯଅନ୍ତଂ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ଆହତଂ ସିବ୍ବତି। ଆଗନ୍ତୁକପଟ୍ଟଂ ବନ୍ଧତୀତି ଚୀୱରେନ ଲଗ୍ଗଂ କରୋନ୍ତୋ ପୁନପ୍ପୁନଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସୁତ୍ତେନ ବନ୍ଧତି। ଘଟ୍ଟେତୀତି ପମାଣେନ ଗହେତ୍ୱା ଦଣ୍ଡାଦୀହି ଘଟ୍ଟେତି। ସୁତ୍ତଂ କରୋତୀତି ଗୁଣାଦିଭାୱେନ ୱଟ୍ଟେତି। ୱଲେତୀତି ଅନେକଗୁଣସୁତ୍ତଂ ହତ୍ଥେନ ୱା ଚକ୍କଦଣ୍ଡେନ ୱା ୱଟ୍ଟେତି ଏକତ୍ତଂ କରୋତି। ପରିୱତ୍ତନଂ କରୋତୀତି ପରିୱତ୍ତନଦଣ୍ଡଯନ୍ତକଂ କରୋତି, ଯସ୍ମିଂ ସୁତ୍ତଗୁଳଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ୱେଠଉନାଠଇକାଦୀସୁ ଠପେତ୍ୱା ପରିବ୍ଭମାପେତ୍ୱା ସୁତ୍ତକୋଟିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଆକଡ୍ଢନ୍ତି।

୨୨୦।ଅନିମନ୍ତିତଚତୁତ୍ଥନ୍ତି ଅନିମନ୍ତିତୋ ଚତୁତ୍ଥୋ ଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁଚତୁକ୍କସ୍ସ, ତଂ ଅନିମନ୍ତିତଚତୁତ୍ଥଂ। ଏୱଂ ସେସେସୁପି। ତେନାହ ''ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଚତୁକ୍କାନ''ନ୍ତି। ସମ୍ପୱେସେତ୍ୱାତି ତେହି ଯୋଜେତ୍ୱା। ଗଣୋ ଭିଜ୍ଜତୀତି ନିମନ୍ତିତସଙ୍ଘୋ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଧିୱାସେତ୍ୱାଗତେସୁତି ଏତ୍ଥ ଅକପ୍ପିଯନିମନ୍ତନାଧିୱାସନକ୍ଖଣେ ପୁବ୍ବପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟମ୍ପି ନତ୍ଥି, ୱିଞ୍ଞତ୍ତିତୋ ପସୱନେ ପନ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିକ୍ଖଣେ ଇତରସିକ୍ଖାପଦେହି ଦୁକ୍କଟଂ ହୋତୀତି ଗହେତବ୍ବଂ। ନିମନ୍ତନଂ ସାଦିଯଥାତି ନିମନ୍ତନଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହଥ। ତାନି ଚାତି କୁମ୍ମାସାଦୀନି ଚ ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଏକେକେନ ପଚ୍ଛା ଗହିତତ୍ତା ଏକତୋ ନ ଗହିତାନି।

''ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକେନ ପଣ୍ଡିତେନ ଭୱିତବ୍ବଂ…ପେ… ମୋଚେତବ୍ବା''ତି ଏତେନ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକେନ ଅକପ୍ପିଯନିମନ୍ତନେ ସାଦିତେ ସବ୍ବେସମ୍ପି ସାଦିତଂ ହୋତି। ଏକତୋ ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ ଗଣଭୋଜନାପତ୍ତି ଚ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଦୂତସ୍ସ ଦ୍ୱାରେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ପୁନ ''ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱଚନଭଯେନ ''ଗାମଦ୍ୱାରେ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଗଣଭୋଜନତା, ସମଯାଭାୱୋ, ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଗଣଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ପରମ୍ପରଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୨୧। ତତିଯେ ପାଠଇଯଂ ଭତ୍ତପଟିପାଟି ଅଟ୍ଠିତାତି କୁଲପଟିପାଟିଯା ଦାତବ୍ବା ଭତ୍ତପଟିପାଟି ଅଟ୍ଠିତା ନ ଠିତା, ଅବୋଚ୍ଛିନ୍ନା ନିରନ୍ତରପ୍ପୱତ୍ତାତି ଅତ୍ଥୋ। ବଦରଫଲାନି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପକ୍କଯାଗୁଆଦିକଂ ''ବଦରସାଠଅୱ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ପାଠଇଯଂ ପରମ୍ପରଭୋଜନେତି ଯେନ ପଠମଂ ନିମନ୍ତିତୋ, ତସ୍ସ ଭୋଜନତୋ ପରସ୍ସ ଭୋଜନସ୍ସ ଭୁଞ୍ଜନେ। ୱିକପ୍ପନାୱ ଇଧ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିୱସେନ ମାତିକାଯଂ ଅନାରୋପିତାପି ପରିୱାରେ ''ଚତସ୍ସୋ ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିଯୋ''ତି (ପରି। ୮୬) ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତିଯଂ ଗଣିତା। ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ମହାପଚ୍ଚରିୱାଦସ୍ସ ପଚ୍ଛା କଥନେନ ପରମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନା ପତିଟ୍ଠପିତା, ତଥାପି ସମ୍ମୁଖାୱିକପ୍ପନାପି ଗହେତବ୍ବାୱ। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯମ୍ପି ''ଯୋ

ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚସୁ ସହଧମ୍ମିକେସୁ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସ ‘ମୟ୍ହଂ ଭତ୍ତପଚ୍ଚାସଂ ତୁୟ୍ହଂ ଦମ୍ମୀ’ତି ୱା ‘ୱିକପ୍ପେମୀ’ତି ୱା ଏୱଂ ସମ୍ମୁଖା’’ତିଆଦି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ପରମ୍ପରଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତଂ।

୨୨୯।ଖୀରଂ ୱା ରସଂ ୱାତି ପଞ୍ଚଭୋଜନାମିସଂ ଭତ୍ତତୋ ଉପରି ଠିତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି ଅଭୋଜନତ୍ତା ଉପ୍ପଟିପାଟିଯା ପିୱତୋପି ଅନାପତ୍ତି। ତେନାହ ‘‘ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେନା’’ତିଆଦି।

ୱିକପ୍ପନାଯ ଅକରଣତୋ ଅକିରିଯାୱସେନ ଇଦଂ ୱାଚାଯପି ସମୁଟ୍ଠିତନ୍ତି ଆହ ‘‘ୱଚୀକମ୍ମ’’ନ୍ତି। ପରମ୍ପରଭୋଜନତା, ସମଯାଭାୱୋ, ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ପରମ୍ପରଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। କାଣମାତାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୩୧। ଚତୁତ୍ଥେ ପାଠଇଯଂ ପଟିଯାଲୋକନ୍ତି ପଚ୍ଛିମଦିସଂ, ପଚ୍ଛାଦିସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅପାଥେଯ୍ୟାଦିଅତ୍ଥାଯ ପଟିଯାଦିତନ୍ତିସଞ୍ଞାଯ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାପି ଆପତ୍ତି ଏୱ ଅଚିତ୍ତକତ୍ତା ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ। ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ‘‘ଇମସ୍ସ ହତ୍ଥେ ଦେହୀ’’ତି ୱଚନେନାପି ଆପଜ୍ଜନତୋ ‘‘ୱଚୀକମ୍ମ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱୁତ୍ତଲକ୍ଖଣପୂୱମନ୍ଥତା, ଅସେସକତା, ଅପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧଗମନତା, ଅଞ୍ଞାତକାଦିତା, ଅତିରେକପଟିଗ୍ଗହଣନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

କାଣମାତାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ପଠମପୱାରଣାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୩୭। ପଞ୍ଚମେ ‘‘ତି-କାରଂ ଅୱତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା କାତବ୍ବସଦ୍ଦସାମତ୍ଥିଯା ଲଦ୍ଧଂ ଇତି-ପଦଂ କତକାଲେ ନ ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଇଧ ପନ ଅଜାନନ୍ତେହି ଇତି-ସଦ୍ଦେ ପଯୁତ୍ତେପି ଅତିରିତ୍ତଂ କତମେୱ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୨୩୮-୯। ‘‘ପୱାରିତୋ’’ତି ଇଦଞ୍ଚ କତ୍ତୁଅତ୍ଥେ ନିପ୍ଫନ୍ନନ୍ତି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘କତପୱାରଣୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଭୁତ୍ତାୱୀ-ପଦସ୍ସ ନିରତ୍ଥକଭାୱମେୱ ସାଧେତୁଂ ‘‘ୱୁତ୍ତମ୍ପି ଚେତ’’ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତାହୀତି ପୁଥୁକାହି। ସତ୍ତୁମୋଦକୋତି ସତ୍ତୁଂ ତେମେତ୍ୱା କତୋ ଅପକ୍କୋ। ସତ୍ତୁଂ ପନ ପିସିତ୍ୱା ପିଟ୍ଠଂ କତ୍ୱା ତେମେତ୍ୱା ପୂୱଂ କତ୍ୱା ପଚନ୍ତି, ତଂ ନ ପୱାରେତି। ‘‘ପଟିକ୍ଖିପିତବ୍ବଟ୍ଠାନେ ଠିତମେୱ ପଟିକ୍ଖିପତି ନାମା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଯଂ ଯଂ ଅଲଜ୍ଜିସନ୍ତକଂ ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅପାପୁଣକସଙ୍ଘିକାଦିଂ ୱା ପଟିକ୍ଖେପତୋ ପୱାରଣା ନ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଆସନ୍ନତରଂ ଅଙ୍ଗନ୍ତି ହତ୍ଥପାସତୋ ବହି ଠତ୍ୱା ଓନମିତ୍ୱା ଦେନ୍ତସ୍ସ ସୀସଂ ଆସନ୍ନତରଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ଓରିମନ୍ତେନ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବଂ।

ଅପନାମେତ୍ୱାତି ଅଭିମୁଖଂ ହରିତ୍ୱା। ‘‘ଇମଂ ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହା’’ତି ୱଦତୀତି କିଞ୍ଚି ଅନାମେତ୍ୱା ୱଦତି। କେୱଲଂ ୱାଚାଭିହାରସ୍ସ ଅନଧିପ୍ପେତତ୍ତା ଗଣ୍ହଥାତି ଗହେତୁଂ ଆରଦ୍ଧଂ କଟଚ୍ଛୁନା ଅନୁକ୍ଖିତ୍ତମ୍ପି ପୁବ୍ବେପି ଏୱଂ ଅଭିହଟତ୍ତା ପୱାରଣା ହୋତୀତି ‘‘ଅଭିହଟାୱ ହୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଉଦ୍ଧଟମତ୍ତେତି ଭାଜନତୋ ୱିଯୋଜିତମତ୍ତେ। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସମଭାରେପୀତି ପରିୱେସକସ୍ସ ଚ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଚ ଭତ୍ତପଚ୍ଛିଭାଜନୱହନେ ସମକେପୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ରସଂ ଗଣ୍ହଥାତି ଏତ୍ଥ କେୱଲଂ ମଂସରସସ୍ସ ଅପୱାରଣାଜନକସ୍ସ ନାମେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପଟିକ୍ଖିପତୋ ପୱାରଣା ନ ହୋତି। ମଚ୍ଛରସନ୍ତିଆଦୀସୁ ମଚ୍ଛୋ ଚ ରସଞ୍ଚାତି ଅତ୍ଥସ୍ସ ସମ୍ଭୱତୋ ୱତ୍ଥୁନୋପି ତାଦିସତ୍ତା ପୱାରଣା ହୋତି, ‘‘ଇଦଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତିପି ଅୱତ୍ୱା ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନ ଅଭିହଟଂ ପଟିକ୍ଖିପତୋପି ହୋତି ଏୱ। କରମ୍ବକୋତି ମିସ୍ସକାଧିୱଚନମେତଂ। ଯଞ୍ହି ବହୂହି ମିସ୍ସେତ୍ୱା କରୋନ୍ତି, ସୋ ‘‘କରମ୍ବକୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

‘‘ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତ’’ନ୍ତି ମଞ୍ଞମାନୋତି ଏତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁନୋ କପ୍ପିଯତ୍ତା ‘‘ପୱାରିତୋୱ ହୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ଚେ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତମେୱ ହୋତି, ପଟିକ୍ଖେପୋ ନତ୍ଥି। ଅଯମେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋତି ‘‘ଯେନାପୁଚ୍ଛିତୋ’’ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। କାରଣଂ ପନେତ୍ଥ ଦୁଦ୍ଦସନ୍ତି ଭତ୍ତସ୍ସ ବହୁତରଭାୱେନ ପୱାରଣାସମ୍ଭୱକାରଣଂ ଦୁଦ୍ଦସଂ, ଅଞ୍ଞଥା କରମ୍ବକେପି ମଚ୍ଛାଦିବହୁଭାୱେ ପୱାରଣା ଭୱେଯ୍ୟାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଯଥା ଚେତ୍ଥ କାରଣଂ ଦୁଦ୍ଦସଂ, ଏୱଂ ପରତୋ ‘‘ମିସ୍ସକଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତି ଏତ୍ଥାପି କାରଣଂ ଦୁଦ୍ଦସମେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯଞ୍ଚ ‘‘ଇଦଂ ପନ ଭତ୍ତମିସ୍ସକମେୱା’’ତିଆଦି କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତମ୍ପି ‘‘ଅପ୍ପତରଂ ନ ପୱାରେତୀ’’ତି ୱଚନେନ ନ ସମେତି। ୱିସୁଂ କତ୍ୱା ଦେତୀତି ‘‘ରସଂ ଗଣ୍ହଥା’’ତିଆଦିନା ୱାଚାଯ ୱିସୁଂ କତ୍ୱା ଦେତୀତି ଅତ୍ଥୋ

ଗହେତବ୍ବୋ। ନ ପନ କାଯେନ ରସାଦିଂ ୱିଯୋଜେତ୍ୱାତି। ତଥା ଅୱିଯୋଜିତେପି ପଟିକ୍ଖିପତୋ ପୱାରଣାଯ ଅସମ୍ଭୱତୋ ଅପ୍ପୱାରଣାପହୋଣକସ୍ସ ନାମେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଭତ୍ତମିସ୍ସକଯାଗୁଂ ଆହରିତ୍ୱା ''ଯାଗୁଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱୁତ୍ତଟ୍ଠାନାଦୀସୁ ୱିଯ, ଅଞ୍ଞଥା ୱା ଏତ୍ଥ ଯଥା ପୁବ୍ବାପରଂ ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି, ତଥା ଅଧିପ୍ପାଯୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

ନାୱା ୱା ସେତୁ ୱାତିଆଦିମ୍ହି ନାୱାଦିଅଭିରୁହନାଦିକ୍ଖଣେ କିଞ୍ଚି ଠତ୍ୱାପି ଅଭିରୁହନାଦିକାତବ୍ବତ୍ତେପି ଗମନତପ୍ପରତାଯ ଠାନଂ ନାମ ନ ହୋତି, ଜନସମ୍ମଦ୍ଦେନ ପନ ଅନୋକାସାଦିଭାୱେନ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଅଚାଲେତ୍ୱାତି ୱୁତ୍ତଟ୍ଠାନତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିମ୍ପି ପଦେସେ ୱା ଉଦ୍ଧଂ ୱା ଅପେସେତ୍ୱା ତସ୍ମିଂ ଏୱ ପନ ଠାନେ ପରିୱତ୍ତେତୁଂ ଲଭତି। ତେନାହ ''ଯେନ ପସ୍ସେନା''ତିଆଦି।

ଅକପ୍ପିଯଭୋଜନଂ ୱାତି କୁଲଦୂସନାଦିନା ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ତଂ ''ଅକପ୍ପିଯ''ନ୍ତି ଇମିନା ତେନ ମିସ୍ସଂ ଓଦନାଦି ଅତିରିତ୍ତଂ ହୋତି ଏୱାତି ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ମା ଯଂ ତତ୍ଥ ଅକପ୍ପକତଂ କନ୍ଦଫଲାଦି, ତଂ ଅପନେତ୍ୱା ସେସଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବମେୱ।

ସୋ ପୁନ କାତୁଂ ନ ଲଭତୀତି ତସ୍ମିଞ୍ଞେୱ ଭାଜନେ କରିଯମାନଂ ପଠମକତେନ ସଦ୍ଧିଂ କତଂ ହୋତୀତି ପୁନ ସୋ ଏୱ କାତୁଂ ନ ଲଭତି, ଅଞ୍ଞୋ ଲଭତି। ଅଞ୍ଞେନ ହି କତତୋ ଅଞ୍ଞୋ ପୁନ କାତୁଂ ଲଭତି। ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ପନ ଭାଜନେ ତେନ ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱା କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତେନାହ ''ଯେନ ଅକତଂ, ତେନ କାତବ୍ବଂ, ଯଞ୍ଚ ଅକତଂ, ତଂ କାତବ୍ବ''ନ୍ତି। ଏୱଂ କତନ୍ତି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଭାଜନେ କତଂ। ସଚେ ପନ ଆମିସସଂସଟ୍ଠାନୀତି ଏତ୍ଥ ମୁଖାଦୀସୁ ଲଗ୍ଗମ୍ପି ଆମିସଂ ସୋଧେତ୍ୱାୱ ଅତିରିତ୍ତଂ ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୨୪୧। ୱାଚାଯ ଆଣାପେତ୍ୱା ଅତିରିତ୍ତଂ ଅକାରାପନତୋ ଅକିରିଯସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପୱାରିତଭାୱୋ, ଆମିସସ୍ସ ଅନତିରିତ୍ତତା, କାଲେ ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ପଠମପୱାରଣାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଦୁତିଯପୱାରଣାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୪୩। ଛଟ୍ଟେ ''ଭୁତ୍ତସ୍ମି''ନ୍ତି ମାତିକାଯଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଭୋଜନପରିଯୋସାନେ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ପୱାରିତତା, ତଥାସଞ୍ଞିତା, ଆସାଦନାପେକ୍ଖତା, ଅନତିରିତ୍ତେନ ଅଭିହଟପୱାରଣା, ଭୋଜନପଅଯୋସାନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁତିଯପୱାରଣାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ୱିକାଲଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୪୭। ସତ୍ତମେ ନଟାନଂ ନାଟକାତି ନଟନାଟକା, ସୀତାହରଣାଦୀନି।

୨୪୮-୯।ଖାଦନୀଯେ ଖାଦନୀଯତ୍ଥନ୍ତି ପୂୱାଦିଖାଦନୀଯେ ୱିଜ୍ଜମାନଖାଦନୀଯକିଚ୍ଚଂ ଖାଦନୀଯେହି କାତବ୍ବଂ ଜିଘଚ୍ଛାହରଣସଙ୍ଖାତଂ ଅତ୍ଥଂ ପଯୋଜନଂ ନେୱ ଫରନ୍ତି ନ ନିପ୍ଫାଦେନ୍ତି। ଏକସ୍ମିଂ ଦେସେ ଆହାରକିଚ୍ଚଂ ସାଧେନ୍ତଂ ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଦେସେ ଉଟ୍ଠିତଭୂମିରସାଦିଭେଦେନ ଆହାରକିଚ୍ଚଂ ଅସାଧେନ୍ତମ୍ପି ୱା ସମ୍ଭୱେଯ୍ୟାତି ଆହ ''ତେସୁ ତେସୁ ଜନପଦେସୂ''ତିଆଦି। କେଚି ପନ ''ଏକସ୍ମିଂ ଜନପଦେ ଆହାରକିଚ୍ଚଂ ସାଧେନ୍ତଂ ସେସଜନପଦେସୁପି ୱିକାଲେ ନ କପ୍ପତି ଏୱାତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଇଦଂ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତିପି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ପାଚିତ୍ତିଯକଣ୍ଡ ୩।୨୪୮-୨୪୯) ୱଦନ୍ତି। ପକତିଆହାରୱସେନାତି ଅଞ୍ଞେହି ଯାୱକାଲିକେହି ଅଯୋଜିତଂ ଅତ୍ତନୋ ପକତିଯାୱ ଆହାରକିଚ୍ଚକରଣୱସେନ। ସମ୍ମୋହୋଯେୱ ହୋତୀତି ଅନେକତ୍ଥାନଂ ନାମାନଂ, ଅପ୍ପସିଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ସମ୍ଭୱତୋ ସମ୍ମୋହୋ ଏୱ ସିଯା। ତେନେୱେତ୍ଥ ମଯମ୍ପି ମୂଲକମୂଲାଦୀନଂ ପରିଯାଯନ୍ତରଦସ୍ସନେନ ଅଦସ୍ସନଂ କରିମ୍ହ ଉପଦେସତୋୱ ଗହେତବ୍ବତୋ।

ଯନ୍ତି ୱଟ୍ଟକନ୍ଦଂ। ମୁଳାଲନ୍ତି ଥୂଲତରୁଣମୂଲମେୱ, ରୁକ୍ଖୱଲ୍ଲିଆଦୀନଂ ମତ୍ଥକୋତି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତମେୱ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ଅଚ୍ଛିୱାଦୀନଂ ଅପରିପକ୍କାନେୱ ଫଲାନି ଯାୱଜୀୱିକାନୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଅପରିପକ୍କାନୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ହରୀତକାଦୀନଂ ଅଟ୍ଠୀନୀତି ଏତ୍ଥ ମିଞ୍ଜଂ ଯାୱକାଲିକନ୍ତି କେଚି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା।

ହିଙ୍ଗୁରୁକ୍ଖତୋ ପଗ୍ଘରିତନିୟ୍ୟାସୋ ହିଙ୍ଗୁ ନାମ। ହିଙ୍ଗୁଜତୁଆଦୟୋ ଚ ହିଙ୍ଗୁୱିକତିୟୋୱ। ତତ୍ଥ ହିଙ୍ଗୁଜତୁ ନାମ ହିଙ୍ଗୁରୁକ୍ଖସ୍ସ ଦଣ୍ଡପତ୍ତାନି ପଚିତ୍ୱା କତନିୟ୍ୟାସୋ। ହିଙ୍ଗୁସିପାଟିକା ନାମ ହିଙ୍ଗୁପତ୍ତାନି ପଚିତ୍ୱା କତନିୟ୍ୟାସୋ। ଅଞ୍ଞେନ ମିସ୍ସେତ୍ୱା କତୋତିପି ୱଦନ୍ତି। ତକନ୍ତି ଅଗ୍ଗକୋଟିୟା ନିକ୍ଖନ୍ତସିଲେସୋ। ତକପତ୍ତିନ୍ତି ପତ୍ତତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସିଲେସୋ। ତକପଣ୍ଣିନ୍ତି ପଲାସେ ଭଜ୍ଜିତ୍ୱା କତସିଲେସୋ। ଦଣ୍ଡତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତସିଲେସୋତିପି ୱଦନ୍ତି। ୱିକାଲତା, ଯାୱକାଲିକତା, ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ୱିକାଲଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ସନ୍ନିଧିକାରକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୫୨-୩। ଅଟ୍ଠମେ ତାଦିସନ୍ତି ଅସୁପବ୍ୟଞ୍ଜନଂ। ଯାୱକାଲିକଂ ୱା ଯାମକାଲିକଂ ୱା…ପେ… ପାଚିତ୍ତିୟନ୍ତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ପାଳିୟଂ ଖାଦନୀୟଭୋଜନୀୟପଦେହି ଯାୱକାଲିକମେୱ ସଙ୍ଗହିତଂ, ନ ଯାମକାଲିକଂ। ତଥାପି ''ଅନାପତ୍ତି ଯାମକାଲିକଂ ଯାମେ ନିଦହିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜତୀ''ତି ଇଧ ଚେୱ –

''ଯାମକାଲିକେନ , ଭିକ୍ଖୱେ, ସତ୍ତାହକାଲିକଂ…ପେ… ଯାୱଜୀୱିକଂ ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତଂ ଯାମେ କପ୍ପତି, ଯାମାତିକ୍କନ୍ତେ ନ କପ୍ପତୀ''ତି (ମହାୱ। ୩୦୫) –

ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଚ ୱୁତ୍ତତ୍ତା, ''ଯାମକାଲିକ''ନ୍ତି ୱଚନସାମତ୍ଥିୟତୋ ଚ ଭଗୱତୋ ଅଧିପ୍ପାୟଞ୍ଞୂହି ଅଟ୍ଠକଥାଚରିୟେହି ଯାମକାଲିକଂ ସନ୍ନିଧିକାରକକତଂ ପାଚିତ୍ତିୟୱତ୍ଥୁମେୱ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯନ୍ତି ପତ୍ତଂ, ଘଂସନକିରିୟାପେକ୍ଖାୟ ଚେତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ଅଙ୍ଗୁଲିଲେଖା ପଞ୍ଞାୟତୀତି ସିନେହାଭାୱେପି ପତ୍ତସ୍ସ ସୁଚ୍ଛୱିତାୟ ପଞ୍ଞାୟତି। ଯନ୍ତି ଯାୱକାଲିକଂ, ଯାମକାଲିକଞ୍ଚ। ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତମେୱାତି ନିରପେକ୍ଖତାୟ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅଦିନ୍ନଂ, ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତଞ୍ଚ ଯାୱକାଲିକାଦିୱତ୍ଥୁମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି, ନ ପନ ତଗ୍ଗତପଟିଗ୍ଗହଣଂ। ନ ହି ୱତ୍ଥୁଂ ଅପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ତଗ୍ଗତପଟିଗ୍ଗହଣଂ ପରିଚ୍ଚଜିତୁଂ ସକ୍କା, ନ ଚ ତାଦିସଂ ୱଚନମତ୍ଥି। ଯଦି ଭୱେୟ୍ୟ, ''ସଚେ ପତ୍ତୋ ଦୁଦ୍ଧୋତୋ ହୋତି…ପେ… ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିୟ''ନ୍ତି ୱଚନଂ ୱିରୁଜ୍ଝେୟ୍ୟ। ନ ହି ଧୋୱନେନ ଆମିସଂ ଅପନେତୁଂ ୱାୟମନ୍ତସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗହଣେ ଅପେକ୍ଖା ୱତ୍ତତି। ଯେନ ପୁନଦିୱସେ ଭୁଞ୍ଜତୋ ପାଚିତ୍ତିୟଂ ଜନେୟ୍ୟ, ପତ୍ତେ ପନ ୱତ୍ତମାନା ଅପେକ୍ଖା ତଗ୍ଗତିକେ ଆମିସେପି ୱତ୍ତତି ଏୱନାମାତି ଆମିସେ ଅନପେକ୍ଖତା ଏତ୍ଥ ନ ଲବ୍ଭତି, ତତୋ ଆମିସେ ଅୱିଜହିତପଟିଗ୍ଗହଣଂ ପୁନଦିୱସେ ପାଚିତ୍ତିୟଂ ଜନେତୀତି ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଥ ମତଂ ''ଯଦଗ୍ଗେନେତ୍ଥ ଆମିସାନପେକ୍ଖତା ନ ଲବ୍ଭତି। ତଦଗ୍ଗେନ ପଟିଗ୍ଗହଣାନପେକ୍ଖାପି ନ ଲବ୍ଭତୀ''ତି। ତଥା ସତି ଯତ୍ଥ ଆମିସାପେକ୍ଖା ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ପଟିଗ୍ଗହଣାପେକ୍ଖାପି ନ ୱିଗଚ୍ଛତୀତି ଆପନ୍ନଂ, ଏୱଞ୍ଚ ପଟିଗ୍ଗହଣେ ଅନପେକ୍ଖୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ୱିସୁଂ ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିୟା। ଅଟ୍ଠକଥାୟଞ୍ଚେତମ୍ପି ପଟିଗ୍ଗହଣୱିଜହନକାରଣତ୍ତେନ ଅଭିମତଂ ସିୟା, ଇଦଂ ସୁଟ୍ଠୁତରଂ କତ୍ୱା ୱିସୁଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଚୀୱରାପେକ୍ଖାୟ ୱତ୍ତମାନାୟପି ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରେନ ଅଧିଟ୍ଠାନୱିଜହନଂ ୱିୟ। ଏତସ୍ମିଞ୍ଚ ଉପାୟେ ସତି ଗଣ୍ଠିକାହତପତ୍ତେସୁ ଅୱଚ୍ଛନତା ନାମ ନ ସିୟାତି ୱୁତ୍ତୋୱାୟମତ୍ଥୋ। ତସ୍ମା ଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ସାରତ୍ଥଦୀପନିୟଂ ''ଯଂ ପରସ୍ସ ପରିଚ୍ଚଜିତ୍ୱା ଅଦିନ୍ନମ୍ପି ସଚେ ପଟିଗ୍ଗହଣେ ନିରପେକ୍ଖନିସ୍ସଜ୍ଜନେନ ୱିଜହିତପଟିଗ୍ଗହଣଂ ହୋତି, ତମ୍ପି ଦୁତିୟଦିୱସେ ୱଟ୍ଟତୀ''ତିଆଦି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ପାଚିତ୍ତିୟକଣ୍ଡ ୩।୨୫୨-୨୫୩), ତଂ ନ ସାରତୋ ପଚ୍ଚେତବ୍ବଂ।

ପକତିଆମିସେତି ଓଦନାଦିକପ୍ପିୟଯାୱକାଲିକେ। ଦ୍ୱେତି ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ଯାମକାଲିକଂ ପୁରେଭତ୍ତଂ ସାମିସେନ ମୁଖେନ ଭୁଞ୍ଜତୋ ସନ୍ନିଧିପଚ୍ଚୟା ଏକଂ, ଯାମକାଲିକସଂସଟ୍ଠତାୟ ଯାୱକାଲିକତ୍ତଭଜନେନ ଅନତିରିତ୍ତପଚ୍ଚୟା ଏକନ୍ତି ଦ୍ୱେ ପାଚିତ୍ତିୟାନି। ୱିକପ୍ପଦ୍ୱୟେତି ସାମିସନିରାମିସପକ୍ଖଦ୍ୱୟେ। ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଞ୍ଚ ଦୁକ୍କଟଞ୍ଚାତି ମନୁସ୍ସମଂସେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଂ, ସେସେସୁ ଦୁକ୍କଟଂ। ଯାୱକାଲିକଯାମକାଲିକତା, ସନ୍ନିଧିଭାୱୋ, ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ସନ୍ନିଧିକାରକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ପଣୀତଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୫୯। ନୱମେ ପଣୀତସଂସଟ୍ଠାନି ଭୋଜନାନି ପଣୀତଭୋଜନାନୀତି ପାଳିୟଂ ପନ ଭୋଜନାନି ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପାକଟାନୀତି ଅଦସ୍ସିତାନି, ତାଦିସେହି ପଣୀତେହି ମିସ୍ସତ୍ତା ପଣୀତଭୋଜନାନି ନାମ ହୋନ୍ତି। ତେସଂ ପଭେଦଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ସେୟ୍ୟଥିଦଂ ସପ୍ପି ନୱନୀତ''ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ସପ୍ପିଭତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ସପ୍ପିନା ସଂସଟ୍ଠଂ ଭତ୍ତଂ, ସପ୍ପି ଚ ଭତ୍ତଞ୍ଚାତିପି ଅତ୍ଥୋ ୱିଞ୍ଞାୟତି, ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ''ସାଲିଭତ୍ତଂ ୱିୟ ସପ୍ପିଭତ୍ତଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ''ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନ ସକ୍କା ଅଞ୍ଞଂ ୱତ୍ତୁଂ। ଅଟ୍ଠକଥାଚରିୟା ଏୱ ହି ଇଦିସେସୁ ଠାନେସୁ ପମାଣଂ।

ମୂଲନ୍ତି କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଅନାପତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ୱିସଙ୍କେତେନ ପାଚିତ୍ତିଯାଭାୱେପି ସୂପୋଦନଦୁକ୍କଟା ନ ମୁଚ୍ଚତୀତି ୱଦନ୍ତି। ‘‘କପ୍ପିଯସପ୍ପିନା, ଅକପ୍ପିଯସପ୍ପିନା’’ତି ଚ ଇଦଂ କପ୍ପିଯାକପ୍ପିଯମଂସସତ୍ତାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ।

୨୬୧।ମହାନାମସିକ୍ଖାପଦଂ ନାମ ଉପରି ଚାତୁମାସପଚ୍ଚଯପୱାରଣାସିକ୍ଖାପଦଂ (ପାଚି। ୩୦୩ ଆଦଯୋ)। ଅଗିଲାନୋ ହି ଅପ୍ପୱାରିତଟ୍ଠାନେ ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତୋପି କାଲପରିଚ୍ଛେଦଂ, ଭେସଜ୍ଜପରିଚ୍ଛେଦଂ ୱା କତ୍ୱା ସଙ୍ଘୱସେନ ପୱାରିତଟ୍ଠାନତୋ ତଦୁତ୍ତରି ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତେନ, ପରିଚ୍ଛେଦବ୍ଭନ୍ତରେପି ନ ଭେସଜ୍ଜକରଣୀଯେନ ରୋଗେନ ଭେସଜ୍ଜଂ ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତେନ ଚ ସମୋ ହୋତୀତି ‘‘ମହାନାମସିକ୍ଖାପଦେନ କାରେତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପଣୀତଭୋଜନତା, ଅଗିଲାନତା, ଅକତୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯା ପଟିଲାଭୋ, ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ପଣୀତଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ଦନ୍ତପୋନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୬୩। ଦସମେ ଘନବଦ୍ଧୋତି ଘନମଂସେନ ସମ୍ବଦ୍ଧୋ, କଥିନସଂହତସରୀରୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୬୪।ମୁଖଦ୍ୱାରନ୍ତି ମୁଖତୋ ହେଟ୍ଠା ଦ୍ୱାରଂ ମୁଖଦ୍ୱାରଂ, ଗଲନାଳିକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଞ୍ଚ ନାସିକାଯ ପୱିଟ୍ଠମ୍ପି ମୁଖଦ୍ୱାରଂ ପୱିଟ୍ଠମେୱ ହୋତି, ମୁଖେ ପକ୍ଖିତ୍ତମତ୍ତଞ୍ଚ ଅପ୍ପୱିଟ୍ଠଂ। ଆହାରନ୍ତି ଅଜ୍ଝୋହରିତବ୍ବଂ କାଲିକଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ନ ଉଦକଂ। ତଞ୍ହି ଭେସଜ୍ଜସଙ୍ଗହିତମ୍ପି ଅକାଲିକମେୱ ପଟିଗ୍ଗହିତସ୍ସେୱ କାଲିକତ୍ତା। ଉଦକେ ହି ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ନ ରୁହତି। ତେନେୱ ଭିକ୍ଖୂନା ତାପିତେନ ଉଦକେନ ଚିରପଟିଗ୍ଗହିତେନ ଚ ଅକପ୍ପିଯକୁଟିଯଂ ୱୁତ୍ଥେନ ଚ ସହ ଆମିସଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସାପି ସାମପାକାଦିଦୋସୋ ନ ହୋତି। ୱକ୍ଖତି ହି ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଯାଗୁଅତ୍ଥାଯ...ପେ... ଉଦକଂ ତାପେତି, ୱଟ୍ଟତୀ’’ତିଆଦି (ପାଚି। ଅଟ୍ଠ। ୨୬୫)। ଭିକ୍ଖୂ ପନ ଏତଂ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ତଦା ନ ଜାନିଂସୁ। ତେନାହ ‘‘ସମ୍ମା ଅତ୍ଥଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା’’ତିଆଦି।

୨୬୫।ରଥରେଣୁମ୍ପୀତି ରଥେ ଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଉଟ୍ଠହନରେଣୁସଦିସରେଣୁଂ। ତେନ ତତୋ ସୁଖୁମଂ ଆକାସେ ପରିବ୍ଭମନକଂ ଦିସ୍ସମାନମ୍ପି ଅବୋହାରିକନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଅକଲ୍ଲକୋତି ଗିଲାନୋ।

‘‘ଗହେତୁଂ ୱା...ପେ... ତସ୍ସ ଓରିମନ୍ତେନା’’ତି ଇମିନା ଆକାସେ ଉଜୁଂ ଠତ୍ୱା ପରେନ ଉକ୍ଖିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାପି ଆସନ୍ନଙ୍ଗଭୂତପାଦତଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହତ୍ଥପାସୋ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋ, ନ ପନ ସୀସନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯାତି ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ‘‘ଓରିମନ୍ତେନା’’ତି ଇମସ୍ସ ହେଟ୍ଠିମନ୍ତେନାତି ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

ଏତ୍ଥ ଚ ପୱାରଣାସିକ୍ଖାପଦଟ୍ଠକଥାଯଂ ‘‘ସଚେ ଭିକ୍ଖୁ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ଆସନସ୍ସ ପଚ୍ଛିମନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯା’’ତିଆଦିନା (ପାଚି। ଅଟ୍ଠ। ୨୩୮-୨୩୯) ପଟିଗ୍ଗାହକାନଂ ଆସନ୍ନଙ୍ଗସ୍ସ ପାରିମନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ଦସ୍ସିତତ୍ତା ଇଧାପି ଆକାସେ ଠିତସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗାହକସ୍ସ ଆସନ୍ନଙ୍ଗଭୂତପାଦଙ୍ଗୁଲସ୍ସ ପାରିମନ୍ତଭୂତତୋ ପଣ୍ହିପରିଯନ୍ତସ୍ସ ହେଟ୍ଠିମତଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ, ଦାଯକସ୍ସ ପନ ଓରିମନ୍ତଭୂତତୋ ପାଦଙ୍ଗୁଲସ୍ସ ହେଟ୍ଠିମତଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହତ୍ଥପାସୋ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତବ୍ବୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇମିନାୱ ନଯେନ ଭୂମିଯଂ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉସ୍ସୀସେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସପି ଆସନ୍ନସୀସଙ୍ଗସ୍ସ ପାରିମନ୍ତଭୂତତୋ ଗୀୱନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯେୱ ହତ୍ଥପାସୋ ମିନିତବ୍ବୋ, ନ ପାଦତଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ। ଏୱଂ ନିପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଦାନେପି ଯଥାନୁରୂପଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ‘‘ଯଂ ଆସନ୍ନତରଂ ଅଙ୍ଗ’’ନ୍ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ।

ପଟିଗ୍ଗହଣସଞ୍ଞାଯାତି ‘‘ମଞ୍ଚାଦିନା ପଟିଗ୍ଗହେସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପ୍ପାଦିତସଞ୍ଞାଯ। ଇମିନା ‘‘ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମୀ’’ତି ୱାଚାଯ ୱତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। କତ୍ଥଚି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ, ପଦେସେସୁ ୱା। ଅସଂହାରିମେ ଫଲକେତି ଥାମମଜ୍ଝିମେନ ପୁରିସେନ ଅସଂହାରିଯେ। ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱାତି ପୁଞ୍ଛିତେପି ରଜନଚୁଣ୍ଣସଙ୍କାଯ ସତି ପଟିଗ୍ଗହଣତ୍ଥାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନାସତି। ତଂ ପନାତି ପତିତରଜଂ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଉପରି ଗହିତପିଣ୍ଡପାତଂ। ଅନାପତ୍ତୀତି ଦୁରୁପଚିଣ୍ଣାଦିଦୋସୋ ନତ୍ଥି। ‘‘ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଦସ୍ସାମୀ’’ତିଆଦିପି ୱିନଯଦୁକ୍କଟପରିହାରାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ଅକତ୍ୱା ଗହିତେପି ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜତୋ ଅନାପତ୍ତି ଏୱ। ‘‘ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଦତ୍ୱା’’ତି ଇଦମ୍ପି ପୁରିମାଭୋଗାନୁଗୁଣତାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

ଚରୁକେନାତି ଖୁଦ୍ଦକଭାଜନେନ। ଅଭିହଟତ୍ତାତି ଦିଯ୍ୟମାନକ୍ଖଣେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଦତ୍ୱା ଅପନଯନକାଲେ ପନ ଛାରିକା ୱା ବିନ୍ଦୂନି ୱା ପତନ୍ତି, ପୁନ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ ଅଭିହାରସ୍ସ ୱିଗତତ୍ତାତି ୱଦନ୍ତି। ତଂ ଯଥା ନ ପତତି, ତଥା ଅପନେସ୍ସାମୀତି ପରିହରନ୍ତେ ଯୁଜ୍ଜତି। ପକତିସଞ୍ଞାଯ ଅପନେନ୍ତେ ଅଭିହାରୋ ନ ଛିଜ୍ଜତି, ତଂ ପଟିଗ୍ଗହିତମେୱ ହୋତି। ମୁଖୱଟ୍ଟିଯାପି ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଭିହରିଯମାନସ୍ସ ପତ୍ତସ୍ସ ମୁଖୱଟ୍ଟିଯା ଉପରିଭାଗେ ହତ୍ଥଂ

ପସାରେତ୍ୱା ଫୁସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ପାଦେନ ପେଲ୍ଲେତ୍ୱାତି ''ପାଦେନ ପଟିଗ୍ଗହେସ୍ସାମୀ''ତିସଞ୍ଞାୟ ଅକ୍କମିତ୍ୱା। କେଚୀତି ଅଭୟଗିରିୱାସିନୋ। ୱଚନମତ୍ତମେୱାତି ପଟିବଦ୍ଧପ୍ପଟିବଦ୍ଧନ୍ତି ସଦ୍ଦମତ୍ତମେୱ ନାନଂ, କାୟପଟିବଦ୍ଧମେୱ ହୋତି। ତସ୍ମା ତେସଂ ୱଚନଂ ନ ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

ତେନ ଆହରାପେତୁନ୍ତି ଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ତିକଂ ଗତଂ, ତଂ ଇଧ ଆନେହୀତି ଆଣାପେତ୍ୱା ତେନ ଆହରାପେତୁଂ ଇତରସ୍ସ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନ ତତୋ ପରନ୍ତି ତଦହେୱ ସାମଂ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତଦହେୱ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ପନ ପୁନଦିୱସାଦୀସୁ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱାପି ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱଦନ୍ତି।

ଖିପ୍ପନ୍ତୀତି ଖୟଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତେସଂ ଚୁଣ୍ଣେହି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହଣାପତ୍ତିୟୋ ନ ହୋନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ''ନୱସମୁଟ୍ଠିତ''ନ୍ତି ଏତେନେୱ ଉଚ୍ଛୁଆଦୀସୁ ଅଭିନୱଲଗ୍ଗତ୍ତା ଅବ୍ବୋହାରିକଂ ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏସେୱ ନୟୋତି ସନ୍ନିଧିଦୋସାଦିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ତେନାହ ''ନ ହୀ''ତିଆଦି। ତେନ ଚ ପଟିଗ୍ଗହଣଙ୍ଗେସୁ ପଞ୍ଚସୁପି ସମିଦ୍ଧେସୁ ଅଜ୍ଝୋହରିତୁକାମତାୟ ଗହିତମେୱ ପଟିଗ୍ଗହିତଂ ନାମ ହୋତି ଅଜ୍ଝୋହରିତବ୍ବେସୁ ଏୱ ପଟିଗ୍ଗହଣସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତାତି ଦସ୍ସେତି। ତଥା ବାହିରପରିଭୋଗତ୍ଥାୟ ଗହେତ୍ୱା ଠପିତତେଲାଦିଂ ଅଜ୍ଝୋହରିତୁକାମତାୟ ସତି ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

କେସଞ୍ଚୀତିଆଦୀସୁ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନାନଂ ଅତ୍ଥାୟ କଟ୍ଠଚି ଠପିୟମାନମ୍ପି ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମତ୍ତେ ଏୱ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ନ ୱିଜହତି, ଅଥ ଖୋ ଭାଜନେ ପତିତମେୱ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ୱିଜହତି। ଭାଜନଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁନା ପୁନଦିୱସତ୍ଥାୟ ଅପେକ୍ଖିତମେୱାତି ତଗ୍ଗତମ୍ପି ଆମିସଂ ଦୁଦ୍ଧୋତପତ୍ତଗତଂ ୱିୟ ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ନ ୱିଜହତୀତି ଆସଙ୍କାୟ ''ସାମଣେରସ୍ସ ହତ୍ଥେ ପକ୍ଖିପିତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇଦିସେସୁ ହି ଯୁତ୍ତି ନ ଗୱେସିତବ୍ବା, ୱୁତ୍ତନୟେନେୱ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବଂ। ''ପତ୍ତଗତା ଯାଗୂ''ତି ଇମିନା ପତ୍ତମୁଖୱଟ୍ଟିୟା ଫୁଟ୍ଠେପି କୂଟେ ଯାଗୁ ପଟିଗ୍ଗହିତା, ଉଗ୍ଗହିତା ୱା ନ ହୋତି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନିଚ୍ଛାୟ ଫୁଟ୍ଠତ୍ତାତି ଦସ୍ସେତି। ଆରୋପେତୀତି ହତ୍ଥଂ ଫୁସାପେତି। ପଟିଗ୍ଗହଣୂପଗଂ ଭାରଂ ନାମ ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଉକ୍ଖେପାରହଂ। ନ ପିଦହିତବ୍ବନ୍ତି ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ହତ୍ଥଗତଂ ପନ ଇତରେନ ହତ୍ଥେନ ପିଦହତୋ, ହତ୍ଥତୋ ମୁତ୍ତମ୍ପି ୱା ଅଫୁସିତ୍ୱା ଉପରିପିଧାନଂ ପାତେନ୍ତସ୍ସ ନ ଦୋସୋ।

ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀତି ଛାୟତ୍ଥାୟ ଉପରି ଧାରୟମାନା ମହାସାଖା ଯେନ କେନଚି ଛିନ୍ଦେୟ୍ୟ, ତଞ୍ଚ ଲଗ୍ଗରଜଂ ମୁଖେ ପାତେୟ୍ୟ ଚାତି କପ୍ପିୟଂ କାରାପେତ୍ୱା ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତି। କୁଣ୍ଡକେତି ମହାଘଟେ। ତସ୍ମିମ୍ପୀତି ଚାଟିଘଟେପି। ଗାହାପେତ୍ୱାତି ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତଂ କାଲିକଂ ଗାହାପେତ୍ୱା।

ଦୁତିୟତ୍ଥେରସ୍ସାତି ''ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତଂ ମୟ୍ହଂ ଦେଥା''ତି ତେନ ଅତ୍ତନୋ ପରିଚ୍ଚଜାପେତ୍ୱା ଦୁତିୟତ୍ଥେରସ୍ସ ଦେତି। ଏତ୍ଥ ପନାତି ପତ୍ତପରିୱତ୍ତନେ। କାରଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯଥା ''ସାମଣେରା ଇତୋ ଅମ୍ହାକମ୍ପି ଦେନ୍ତୀ''ତି ୱିତକ୍କୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ନ ତଥାତି କାରଣଂ ୱଦନ୍ତି, ତଞ୍ଚ ଯୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ସ ପନ ତାଦିସୋ ୱିତକ୍କୋ ନତ୍ଥି, ତେନ ଅପରିୱତ୍ତେତ୍ୱାପି ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ନିଚ୍ଚାଲେତୁନ୍ତି ଚାଲେତ୍ୱା ପାସାଣସକ୍ଖରାଦିଅପନୟଂ କାତୁଂ। ଉଦ୍ଧନଂ ଆରୋପେତବ୍ବନ୍ତି ଅନଗ୍ଗିକଂ ଉଦ୍ଧନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଉଦ୍ଧନେ ପଚ୍ଚମାନସ୍ସ ଆଲୁଲଅନେ ଉପରି ଅପକ୍କତଣ୍ଡୁଲା ହେଟ୍ଠା ପୱିସିତ୍ୱା ପଚ୍ଚତୀତି ଆହ ''ସାମଂପାକଞ୍ଚେୱ ହୋତୀ''ତି।

ଆଧାରକେ ପତ୍ତୋ ଠପିତୋତି ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତାମିସୋ ପତ୍ତୋ ପୁନ ପଟିଗ୍ଗହଣତ୍ଥାୟ ଠପିତୋ। ଏକଗ୍ଗହଣେନେୱାତି ସାମଣେରାନଂ ଗହିତସ୍ସ ପୁନ ଅଚ୍ଛଡ୍ଡନୱସେନ ଗହଣେନ। ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଧୂମୱଟ୍ଟିୟା ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଭତ୍ତୁଗ୍ଗାରୋତିଆଦି ଅବ୍ବୋହାରିକପ୍ପସଙ୍ଗେନ ୱିକାଲଭୋଜନୱିନିଚ୍ଛୟଦସ୍ସନଂ। ସମୁଦ୍ଦୋଦକେନାତି ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତେନ। ହିମକରକା ନାମ କଦାଚି ୱସ୍ସୋଦକେନ ସହ ପତନକା ପାସାଣଲେଖା ୱିୟ ଘନୀଭୂତୌଦକୱିସେସା, ତେସୁ ପଟିଗ୍ଗହଣକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ତେନାହ ''ଉଦକଗତିକା ଏୱା''ତି। ପୁରେଭତ୍ତମେୱ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତାପତ୍ତୀହି ଅବ୍ବୋହାରିକମ୍ପି ୱିକାଲଭୋଜନାପତ୍ତୀହି ସବ୍ବୋହାରିକନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ଲଗ୍ଗତୀତି ମୁଖେ ଚ ହତ୍ଥେ ଚ ମତ୍ତିକାୱଣ୍ଣଂ ଦସ୍ସେତି। ବହଲନ୍ତି ହତ୍ଥମୁଖେସୁ ଅଲଗ୍ଗନକମ୍ପି ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବଂ। ୱାସମତ୍ତନ୍ତି ରେଣୁଖୀରାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଆକିରତି ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ପୁପ୍ଫରସସ୍ସ ପଞ୍ଞାୟନତୋ ୱୁତ୍ତଂ।

ମହାଭୂତେସୂତି ପାଣସରୀରସନ୍ନିସ୍ସିତେସୁ ପଥୱୀଆଦିମହାଭୂତେସୁ। ସବ୍ବଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅତ୍ତନୋ, ପରେସଞ୍ଚ ସରୀରନିସ୍ସିତଂ ସବ୍ବଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅକପ୍ପିୟମଂସାନୁଲୋମତାୟ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟାଦିଂ ନ ଜନେତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ପତତୀତି ଅତ୍ତନୋ ସରୀରତୋ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ପତତି। ''ରୁକ୍ଖତୋ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ମତ୍ତିକତ୍ଥାୟ ପଥୱିଂ ଖଣିତୁଂ, ଅଞ୍ଞମ୍ପି ଯଂକିଞ୍ଚି ମୂଲପଣ୍ଣାଦିୱିସଭେସଜ୍ଜଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଛାରିକଂ ଅକତ୍ୱାପି ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତମ୍ପି ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହିତତା, ଅନନୁଞ୍ଞାତତା, ଧୂମାଦିଅବ୍ବୋହାରିକତାଭାୱୋ, ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଦନ୍ତପୋନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ଭୋଜନୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

୫। ଅଚେଲକୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅଚେଲକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୭୩। ପଞ୍ଚମୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ମଯ୍ହଂ ନାମାତି ଭିକ୍ଖୁନା ଭୂମିଯଂ ଠପେତ୍ୱା ଦିନ୍ନମ୍ପି ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯତା, ଅନନୁଞ୍ଞାତତା, ଅଜ୍ଝୋହରଣୀଯତା, ଅଜ୍ଝୋହରଣତ୍ଥାଯ ସହତ୍ଥା ଅନିକ୍ଖିତ୍ତଭାଜନେ ଦାନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ଅଚେଲକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଉଯ୍ୟୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୭୪। ଦୁତିଯେ ଅନାଚାରଂ ଆଚରିତୁକାମତା, ତଦତ୍ଥମେୱ ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଉଯ୍ୟୋଜନା, ତସ୍ସ ଉପଚାରାତିକ୍କମୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଉଯ୍ୟୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ସଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୮୧। ତତିଯେ ପାଠିଯଂ ଖୁଦ୍ଦକେ ଘରେତି ଏତ୍ଥ ଖୁଦ୍ଦକଂ ଘରଂ ନାମ ପଞ୍ଚହତ୍ଥତୋ ଊନକୱିତ୍ଥାରଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ତତ୍ଥ ଚ ପିଟ୍ଠସଙ୍ଘାଟତୋ ହତ୍ଥପାସେ ଅୱିଜହିତେପି ପିଟ୍ଠିୱଂସାତିକ୍କମୋ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ପିଟ୍ଠିୱଂସଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା’’ତି। ଯଥା ତଥା ୱା କତସ୍ସାତି ପିଟ୍ଠିୱଂସଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ୱା ଅନାରୋପେତ୍ୱା ୱା କତସ୍ସ।

୨୮୩। ପାଠିଯଂ ୱୀତରାଗାତି ଅପରିଯୁଟ୍ଠିତରାଗାନଂ, ଅନାଗାମୀନଞ୍ଚ ସଙ୍ଗହୋ। ସଚିତ୍ତକନ୍ତି ଅନୁପୱିସିତ୍ୱା ନିସୀଦନଚିତ୍ତେନ ସଚିତ୍ତକଂ। ପରିଯୁଟ୍ଠିତରାଗଜାଯମ୍ପତିକାନଂ ସନ୍ନିହିତତା, ସଯନିଘରତା, ଦୁତିଯସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅଭାୱୋ, ଅନୁପଖଜ୍ଜ ନିସୀଦନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ଚତ୍ତାରି ଅଙ୍ଗାନି।

ସଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨୮୪-୨୮୯। ଚତୁତ୍ଥପଞ୍ଚମାନି ୱୁତ୍ତତ୍ଥାନି।

୬। ଚାରିତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୨୯୮। ଛଟ୍ଠେ ‘‘ପରିଯେସିତ୍ୱା ଆରୋଚନକିଚ୍ଚଂ ନାମ ନତ୍ଥୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଯୋ ଅପରିଯେସିତବ୍ବୋ ଉପସଙ୍କମିତୁଂ ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଦିସ୍ସତି, ସୋ ସଚେପି ପକତିୱଚନସ୍ସ ସୱନୂପଚାରଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଠିତୋ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ। ତେନାହ ‘‘ଅପି ଚ…ପେ… ଯଂ ପସ୍ସତି, ସୋ ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବୋ’’ତିଆଦି।

୩୦୨। ଅନାପତ୍ତିୱାରେ ଚେତ୍ଥ ଅନ୍ତରାରାମାଦୀନଞ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱିହାରତୋ ଗାମୱୀଥିଂ ଅନୁଞ୍ଞାତକାରଣଂ ୱିନା ଅତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସାପି ଆପତ୍ତି ହୋତି, ନ ପନ ଘରୂପଚାରଂ ଅତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସେୱ।

ଯଂ ପନ ପାଠିଯଂ ‘‘ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଘରୂପଚାରଂ ଓକ୍କମନ୍ତସ୍ସ…ପେ… ପଠମଂ ପାଦଂ ଉମ୍ମାରଂ ଅତିକ୍କାମେତୀ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ଗାମେ ପୱିଟ୍ଠଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ତଥାପି ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଘରୂପଚାରଂ ଅନୋକ୍କମିତ୍ୱା ୱୀଥିମଜ୍ଝେନେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ଇଚ୍ଛିତିଚ୍ଛିତଘରଦ୍ୱାରାଭିମୁଖେ ଠତ୍ୱା ମନୁସ୍ସେ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସାପି ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ। ତତ୍ଥ କେଚି ‘‘ୱୀଥିଯଂ ଅତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଘରୂପଚାରଗଣନାଯ ଆପତ୍ତିଯୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେ ପନ ‘‘ଯାନି କୁଲାନି ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଗତୋ, ତେସଂ ଗଣନାଯା’’ତି। ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଭୋଜନାନଂ ଅଞ୍ଞତରେନ ନିମନ୍ତନସାଦିଯନଂ, ସନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅନାପୁଚ୍ଛନା, ଭତ୍ତିଯଘରତୋ ଅଞ୍ଞଘରୂପସଙ୍କମନଂ,

ମଞ୍ଚନ୍ତିକାନତିକ୍କମୋ, ସମୟାପଦାନଂ ଅଭାୱୋତି ଇମାନେତ୍ଥ ପଞ୍ଚ ଅଙ୍ଗାନି।

ଚାରିତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ମହାନାମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୦୩। ସତ୍ତମେ ମହାନାମୋତି ସୁକ୍କୋଦନସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧତ୍ଥେରସ୍ସ, ସକ୍କୁ ଚ ଜେଟ୍ଠଭାତା। ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ଅମିତୋଦନସ୍ସ ପୁତ୍ତୋ, ନନ୍ଦତ୍ଥେରୋ ପନ ସୁଦ୍ଧୋଦନସ୍ସେୱ।

୩୦୫। ପାଚିତ୍ତିୟଂ କାଲଂ ଆହରିସ୍ସଥାତି ଅଜ୍ଜତନଂ କାଲଂ ୱୀତିନାମେସ୍ସଥ, ସ୍ୱେ ଭେସଜ୍ଜଂ ହରିସ୍ସଥାତି ୱା ଅତ୍ଥୋ। ''ଅତ୍ଥି ପୱାରଣା ଭେସଜ୍ଜପରିୟନ୍ତା ଚ ରତ୍ତିପରିୟନ୍ତା ଚା''ତି ତତିୟକୋଟ୍ଠାସେ ନିୟମିତମେୱ ଭେସଜ୍ଜଂ ନିୟମିତକାଲନ୍ତରେଯେୱ ଗହେତବ୍ବଂ, ନ ତତୋ ବହି। ଇତରଥା ୱିସୁଂ ପୟୋଜନଂ ନତ୍ଥୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସପରିୟନ୍ତା ସଙ୍ଘପୱାରଣା, ତଦୁତ୍ତରି ଭେସଜ୍ଜୱିଞ୍ଞତ୍ତି, ଅଗିଲାନତାତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ମହାନାମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଉୟ୍ୟୁତ୍ତସେନାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୧୫। ଅଟ୍ଠମେ ଏକମେକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦ୍ୱୱଙ୍ଗିନୀପି ତିୱଙ୍ଗିନୀପି ସେନା ସଙ୍ଗୟ୍ହତି। ଉୟ୍ୟୁତ୍ତଚତୁରଙ୍ଗସେନାଦସ୍ସନାୟ ତଥାରୂପପଚ୍ଚୟାଦିଂ ୱିନା ଗମନଂ, ଅନନୁଞ୍ଞାତୋକାସେ ଦସ୍ସନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଉୟ୍ୟୁତ୍ତସେନାସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ସେନାୱାସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୧୯। ନୱମେ ସେନାୟ ଚତୁତ୍ଥୋ ସୂରିୟତ୍ଥଙ୍ଗମୋ, ଅଗିଲାନତାତି ଇମାନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ସେନାୱାସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ଉୟ୍ୟୋଧିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୨୨। ଦସମେ ପାଚିତ୍ତିୟଂ କତି ତେ ଲକ୍ଖାନି ଲଦ୍ଧାନୀତି କିତ୍ତକା ତୟା ଲଦ୍ଧାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉୟ୍ୟୋଧିକାଦିଦସ୍ସନାୟ ତଥାରୂପପଚ୍ଚୟଂ ୱିନା ଗମନଂ, ଅନନୁଞ୍ଞାତୋକାସେ ଦସ୍ସନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଉୟ୍ୟୋଧିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ଅଚେଲକୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

୬। ସୁରାପାନୱଗ୍ଗୋ

୧। ସୁରାପାନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୨୮। ଛଟ୍ଠୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ପାଚିତ୍ତିୟଂ କିଣ୍ଣପକ୍ଖିତ୍ତାତି ପିଟ୍ଠପୂୱାଦିଂ ଅପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କିଣ୍ଣସଙ୍ଖାତଂ ଧଞ୍ଞଙ୍କୁରାଦିସୁରାବୀଜଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା କତା। ସମ୍ଭାରସଂଯୁତ୍ତାତି ସାସପାଦିଅନେକସମ୍ଭାରେହି ସଞ୍ଞୁତ୍ତା।

ମଧୁକତାଲନାଳିକେରାଦିପୁପ୍ଫାଦିରସୋ ଚିରପରିୱାସିତୋ ପୁପ୍ଫାସୱୋ ନାମ। ତଥା ପନସାଦି ଫଲାସୱୋ। ମୁଦ୍ଦିକରସୋ ମଧ୍ୱାସୱୋ। ଉଚ୍ଛୁରସୋ ଗୁଳଆସୱୋ। ତିଫଲତିକଟୁକାଦିନାନାସମ୍ଭାରାନଂ ରସୋ ଚିରପରିୱାସିତୋ ସମ୍ଭାରସଂଯୁତ୍ତୋ। ବୀଜତୋ ପଟ୍ଠାୟାତି ଯଥାୱୁତ୍ତାନଂ ପିଟ୍ଠାଦୀନଂ

ମଜ୍ଜତ୍ଥାଯ ଭାଜନେ ପକ୍ଖିତ୍ତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ।

୩୨୯।ଲୋଣସୋୱୀରକଂ ସୁତ୍ତଞ୍ଚ ଅନେକେହି ଦବ୍ବସମ୍ଭାରେହି ଅଭିସଙ୍ଖତୋ ଭେସଜ୍ଜୱିସେସୋ। ଉଦ୍ଧୂତସିକ୍ଖାପଦାନଂ ଅଚିତ୍ତକଲୋକୱଜ୍ଜେସୁ ଲୋକୱଜ୍ଜତା ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯାୱାତି ତତ୍ଥ କିଞ୍ଚିପି ଅୱତ୍ୱା ଇଧ ତେହି ଅସାଧାରଣୱତ୍ଥୁୱିସେସସିଦ୍ଧାଯ ଅଚିତ୍ତକପକ୍ଖେପି ଅକୁସଲଚିତ୍ତତାଯ ତଂ ଲୋକୱଜ୍ଜତାଦିୱିସେସଂ ଦସ୍ସେତୁମେୱ ''ୱତ୍ଥୁଅଜାନନତାଯ ଚେତ୍ଥା''ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ପଠମପାରାଜିକୱଣ୍ଣନାଯଂ ୱିତ୍ଥାରତୋ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ ୱିରଦ୍ଧଟ୍ଠାନୱିସୋଧନୱସେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ତତ୍ଥେୱ ଗହେତବ୍ବଂ। ମଜ୍ଜଭାୱୋ, ତସ୍ସ ପାନଞ୍ଚାତି ଇମାନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ସୁରାପାନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଅଙ୍ଗୁଲିପତୋଦକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୩୦। ଦୁତିଯେ ହସାଧିପ୍ପାଯତା, ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ କାଯେନ କାଯାମସନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଅଙ୍ଗୁଲିପତୋଦକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ହସଧମ୍ମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୩୮। ତତିଯେ ପାଠଇଯଂ ହସଧମ୍ମେ ହସଧମ୍ମସଞ୍ଞୀତିଆଦୀସୁ ଉପ୍ଲୱାଦିମତ୍ତଂ କିଂ ହସଧମ୍ମୋ ହୋତୀତି ଗହଣୱସେନ ସତି କରଣୀଯେ କରିଯମାନଂ ହସଧମ୍ମଂ ହସଧମ୍ମୋତି ଗହଣୱସେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଉସ୍ସାରେନ୍ତୋତି ଉଦକେ ଠିତଂ ନାୱଂ ତୀରେ ଆରୋପେନ୍ତୋ।

ପତନୁପ୍ପତନୱାରେସୂତି ଉଦକସ୍ସ ଉପରିତଲେ ମଣ୍ଡୂକଗତିଯା ପତନୁପ୍ପତନୱସେନ ଗମନତ୍ଥଂ ଖିତ୍ତାଯ ଏକିସ୍ସା କଥଲାଯ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଉଦକସ୍ସ ଉପରିଗୋପ୍ଫକତା, ହସାଧିପ୍ପାଯେନ କୀଳନନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ହସଧମ୍ମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଅନାଦରିଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୪୪। ଚତୁତ୍ଥେ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମନ୍ତି ମହାପଦେସା। ଅଟ୍ଠକଥାତିପି ୱଦନ୍ତି। ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତେନ ୱଚନଂ, ଅନାଦରିଯକରଣନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଅନାଦରିଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଭିଂସାପନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୪୫। ପଞ୍ଚମେ ଉପସମ୍ପନ୍ନତା, ତସ୍ସ ଦସ୍ସନସୱନୱିସଯେ ଭିଂସାପେତୁକାମତାଯ ୱାଯମନନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଭିଂସାପନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଜୋତିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୫୪। ଛଟ୍ଠେ ଅଲାତଂ ପତିତନ୍ତି ଅଗ୍ଗିକପାଲତୋ ବହି ପତିତଂ। ୱିଜ୍ଝାତନ୍ତି ୱିଜ୍ଝାତଂ ଅଲାତଂ କପାଲଗ୍ଗିମ୍ହି ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଜାଲେନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିଯଂ, ତଥା କେୱଲଂ ଇନ୍ଧନଂ ପାତେନ୍ତସ୍ସପି ୱିଜ୍ଝାତଂ କପାଲଗ୍ଗିଂ ମୁଖୱାତାଦିନା ଉଜ୍ଜାଲେନ୍ତସ୍ସପି। ଗିଲାନତାଦିକାରଣାଭାୱୋ, ୱିସିବ୍ବେତୁକାମତା, ସମାଦହନନ୍ତି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଜୋତିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ନହାନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୬୭। ସତ୍ତମେ ପାଠଇଯଂ ନଗରେ ଥକିତେତି ଏତ୍ଥ ରଞ୍ଞା ଚିରଂ ନହାଯିତୁକାମେନ ‘‘ଅହଂ ବହି ଉୟ୍ୟାନେ କତାରକ୍ଖୋ ୱସିସ୍ସାମି, ନଗରଂ ଥକେତ୍ୱା ଗୋପେଥା’’ତି ଅନୁଞ୍ଞାତା, ତେ ଥକିଂସୂତି ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ। ଅସମ୍ଭିନ୍ନେନାତି ଅନଟ୍ଠେନ, ତଂ ଦିୱସଂ ପୁନ ଅଗ୍ଗହିତାଲଙ୍କାରେନ ପବୁଦ୍ଧମଣ୍ଡେନାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ମଜ୍ଝିମଦେସେ ଊନକଦ୍ଧମାସନହାନଂ, ସମଯାଦୀନଂ ଅଭାୱୋତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ନହାନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଦୁବ୍ବଣ୍ଣକରଣସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୬୮। ଅଟ୍ଠମେ ପଟିଲଦ୍ଧନୱଚୀୱରେନାତି ଏତ୍ଥ ପୁବ୍ବେ ଅକତକପ୍ପଂ କତିପାହଂ ନିୱାସନତ୍ଥାଯ ତାୱକାଲିକୱସେନ ଲଦ୍ଧମ୍ପି ସଙ୍ଗୟ୍ହତୀତି ୱଦନ୍ତି।

୩୬୯। ‘‘ନୱଂ ନାମ ଅକତକପ୍ପ’’ନ୍ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅଞ୍ଞେନ ଭିକ୍ଖୁନା କପ୍ପବିନ୍ଦୁଂ ଦତ୍ୱା ପରିଭୁତ୍ତଂ ଚୀୱରଂ, ତେନ ୱା, ତତୋ ଲଭିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞେନ ୱା କେନଚି ଦିନ୍ନମ୍ପି କତକପ୍ପମେୱ ନୱଂ ନାମ ନ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ। ‘‘ନିୱାସେତୁଂ ୱା ପାରୁପିତୁଂ ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅଂସବଦ୍ଧକାସାୱମ୍ପି ପାରୁପିତବ୍ବତୋ କପ୍ପଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ଚମ୍ମକାରନୀଲଂ ନାମ ଚମ୍ମଂ ନୀଲୱଣ୍ଣଂ କାତୁଂ ଯୋଜିଯମାନଂ ନୀଲଂ। ପକତିନୀଲମେୱାତି କେଚି। ଯଥାୱୁତ୍ତଚୀୱରସ୍ସ ଅକତକପ୍ପତା, ଅନଟ୍ଠଚୀୱରାଦିତା, ନିୱାସନାଦିତାତି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁବ୍ବଣ୍ଣକରଣସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ୱିକପ୍ପନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୭୪। ନୱମେ ଯେନାତି ଯେନ ସଦ୍ଧିଂ, ଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେତି ଅତ୍ଥୋ। ସାମଂ ୱିକପ୍ପିତସ୍ସ ଅପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରୋ, ୱିକପ୍ପନୁପଗଚୀୱରତା, ଅୱିସ୍ସାସେନ ପରିଭୋଗୋତି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ୱିକପ୍ପନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ଚୀୱରଅପନିଧାନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୭୮। ଦସମେ ପାଠଇଯଂ ଅନ୍ତମସୋ ହସାପେକ୍ଖୋପୀତି ଅପି-ସଦ୍ଦେନ ଅଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତଂ କୋଧେନ ଦୁକ୍ଖାପେତୁକାମଂ, ଅୱଣ୍ଣଂ ପକାସେତୁକାମଞ୍ଚ ସଙ୍ଗୟ୍ହତି। ତେନେୱ ‘‘ତିୱେଦନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପତ୍ତାଦୀନଂ ଅପନିଧାନଂ, ୱିହେସେତୁକାମତାଦୀତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଚୀୱରଅପନିଧାନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ସୁରାପାନୱଗ୍ଗୋ ଛଟ୍ଠୋ।

୭। ସପ୍ପାଣକୱଗ୍ଗୋ

୧। ସଞ୍ଚିଚ୍ଚପାଣସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୮୨। ସତ୍ତମସ୍ସ ପଠମେ ଉସୁଂ ସରଂ ଅସତି ଖିପତୀତି ଇସ୍ସାସୋ। ନ ହେତ୍ଥ କିଞ୍ଚି ଜୀୱିତଂ ନାମ ୱିସୁଂ ତିଟ୍ଠତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ପାଣେତି ସତ୍ତେ। ଅପ୍ପମତ୍ତେନ ୱତ୍ତଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ଯଥା ପାଣକାନଂ ୱିହେସାପି ନ ହୋତି, ଏୱଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଓତାପନସମ୍ମଜ୍ଜନାଦିୱତ୍ତଂ କାତବ୍ବଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ସଞ୍ଚିଚ୍ଚପାଣସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ସପ୍ପାଣକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୮୭। ଦୁତିଯେ ଉଦକସଣ୍ଠାନକପ୍ପଦେସେତି କଦ୍ଦମପାସାଣାଦିଭୂମିଯଂ। ତସ୍ମାତି ଆସିତ୍ତେ କପ୍ପିଯୌଦକେ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ସପ୍ପାଣକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଉକ୍କୋଟନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୯୨। ତତିଯେ ''ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଯସ୍ସ ଅଧିକରଣଂ ସଙ୍ଘକମ୍ମେନ ନିହତଂ, ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖେ ଏୱ ଉକ୍କୋଟେନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ପରମ୍ମୁଖେ ପନ ଦୁକ୍କଟମେୱ।

୩୯୫।''ଧମ୍ମକମ୍ମେଅଧମ୍ମକମ୍ମସଞ୍ଞୀ ଉକ୍କୋଟେତି, ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅନାଦରିଯତାଦି ୱିଯ ଉକ୍କୋଟନଂ ସଯଂ ଅକୁସଲଂ ନ ହୋତି, ଧମ୍ମକମ୍ମସଞ୍ଞାଯ, ପନ ୱିମତିଯା ଚ ଉକ୍କୋଟନେନେୱ ଅକୁସଲଂ ହୋତି। ଯଥାଧମ୍ମଂ ନିହତତା, ଜାନନା, ଉକ୍କୋଟନାତି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଉକ୍କୋଟନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୩୯୯। ଚତୁତ୍ଥେ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତିଯେୱାତି ଧୁରନିକ୍ଖେପପକ୍ଖେ ୱୁତ୍ତଂ। ୱତ୍ଥୁପୁଗ୍ଗଲୋତି ଆପନ୍ନପୁଗ୍ଗଲୋ। ଛାଦେତୁକାମତାଯ ହି ସତି ଏୱ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଆରୋଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ, ୱତ୍ଥୁପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଚ ଆରୋଚନା ନାମ ନ ହୋତୀତି ପଟିଚ୍ଛାଦନମେୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। କୋଟି ଛିନ୍ନା ହୋତୀତି ଛାଦେସ୍ସାମୀତି ଧୁରନିକ୍ଖେପେ ସତିପି ପୁଗ୍ଗଲପରମ୍ପରାଯ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ ଆପତ୍ତିକୋଟି ଛିଜ୍ଜତି।

୪୦୦।''ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠି ଚ କାଯସଂସଗ୍ଗୋ ଚାତି ଅଯଂ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଅଜ୍ଝାଚାରୋ ନାମା''ତି ଇଦଂ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାରୋଚନସିକ୍ଖାପଦଟ୍ଠକଥାଯଂ ''ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ...ପେ... ଆଦିତୋ ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନି ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୋ ନାମ ଅଜ୍ଝାଚାରୋ, ସେସାନି ଅଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲୋ। ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିକାଯସଂସଗ୍ଗଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଅତ୍ତକାମା ପନସ୍ସ ଅଜ୍ଝାଚାରୋ ନାମା''ତି (ପାଚି। ଅଟ୍ଠ। ୮୨) ଇମିନା ୱଚନେନ ୱିରୁଜ୍ଝତୀତି ୱୀମଂସିତବ୍ବଂ। ପୁଗ୍ଗଲପେମେନ ଛାଦଯତୋ ଚେତ୍ଥ ''ଅଞ୍ଞେ ଗରହିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଭଯୱସେନ ଛାଦନକ୍ଖଣେ ପଟିଘୋୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ''ଦୁକ୍ଖୱେଦନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲାପତ୍ତିଜାନନଂ, ପଟିଚ୍ଛାଦେତୁକାମତାଯ ଧୁରନିକ୍ଖେପୋତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ଊନୱୀସତିୱସ୍ସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୦୨। ପଞ୍ଚମେ ରୂପସିପ୍ପନ୍ତି ହେରଞ୍ଞିକସିପ୍ପଂ। ଗବ୍ଭେ ସଯିତକାଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ୱୀସତିମଂ ୱସ୍ସଂ ପରିପୁଣ୍ଣମସ୍ସାତି ଗବ୍ଭୱୀସୋ।

୪୦୪।ନିକ୍ଖମନୀଯପୁଣ୍ଣମାସୀତି ସାୱଣମାସସ୍ସ ପୁଣ୍ଣମିଯା ଆସାଳ୍ହୀପୁଣ୍ଣମିଯା ଅନନ୍ତରପୁଣ୍ଣମୀ। ପାଟିପଦଦିୱସେତି ପଚ୍ଛିମିକାଯ ୱସ୍ସୂପନାଯିକାଯ। ଦ୍ୱାଦସ ମାସେ ମାତୁ କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ୱସିତ୍ୱା ମହାପୱାରଣାଯ ଜାତଂ ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ''ତିଂସ ରତ୍ତିଦିୱୋ ମାସୋ, ଦ୍ୱାଦସମାସିକୋ ସଂୱଚ୍ଛରୋ''ତି (ଅ। ନି। ୩।୭୧; ୮।୪୩; ୱିଭ। ୧୦୨୩) ୱଚନତୋ ''ଚତ୍ତାରୋ ମାସା ପରିହାଯନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱସ୍ସଂ ଉକ୍କଡ୍ଢନ୍ତୀତି ୱସ୍ସଂ ଉଦ୍ଧଂ କଡ୍ଢନ୍ତି, ''ଏକମାସଂ ଅଧିକମାସୋ''ତି ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ୱସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମା ତତିଯୋ ତତିଯୋ ସଂୱଚ୍ଛରୋ ତେରସମାସିକୋ ହୋତି। ତେ ଦ୍ୱେ ମାସେ ଗହେତ୍ୱାତି ନିକ୍ଖମନୀଯପୁଣ୍ଣମାସତୋ ଯାୱ ଜାତଦିୱସଭୂତା ମହାପୱାରଣା। ତାୱ ଯେ ଦ୍ୱେ ମାସା ଅନାଗତା, ତେସଂ ଅତ୍ଥାଯ ଅଧିକମାସତୋ ଲଦ୍ଧେ ଦ୍ୱେ ମାସେ ଗହେତ୍ୱା। ତେନାହ ''ଯୋ ପୱାରେତ୍ୱା ୱୀସତିୱସ୍ସୋ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତିଆଦି। ''ନିକ୍କଙ୍ଖା ହୁତ୍ୱା''ତି ଇଦଂ ଅଟ୍ଠାରସନ୍ନଂ ୱସ୍ସାନଂ ଏକଅଧିକମାସେ ଗହେତ୍ୱା ତତୋ ୱୀସତିଯା ୱସ୍ସେସୁପି ଚାତୁଦ୍ଦସୀଅତ୍ଥାଯ ଚତୁନ୍ନଂ ମାସାନଂ ପରିହାପନେନ ସବ୍ବଦା ପରିପୁଣ୍ଣୱୀସତିୱସ୍ସତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପୱାରେତ୍ୱା ୱୀସତିୱସ୍ସୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ମହାପୱାରଣାଦିୱସେ ଅତିକ୍କନ୍ତେ ଗବ୍ଭୱସ୍ସେନ ସହ ୱୀସତିୱସ୍ସୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଗବ୍ଭମାସାପି ଗଣନୂପଗା ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା। ଏକୱୀସତିୱସ୍ସୋତି ଜାତିଯା ୱୀସତିୱସ୍ସଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

୪୦୬।ଅଞ୍ଞଂ ଉପସମ୍ପାଦେତୀତି ଉପଜ୍ଝାଯୋ, ଆଚରିଯୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ଉପସମ୍ପାଦେତି। ସୋପୀତି ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତୋପି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନୋ। ଊନୱୀସତିୱସ୍ସତା, ତଂ ଞତ୍ୱା ଉପଜ୍ଝାଯେନ ହୁତ୍ୱା ଉପସମ୍ପାଦନନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଊନଵୀସତିଓସ୍ସସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଥେୟ୍ୟସତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା

୪୦୯। ଛଟ୍ଠେ ଥେୟ୍ୟସତ୍ଥଭାଓୋ, ଛଡ୍ଡ୍ଵା ସଂଓିଧାନଂ, ଅଓିସଙ୍କେତେନ ଗମନନ୍ତି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଥେୟ୍ୟସତ୍ଥସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪୧୨। ସତ୍ତମଂ ଓୁତ୍ତନୟମେଓ।

୮। ଅରିଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା

୪୧୭। ଅଟ୍ଠମେ ଅନ୍ତରାୟନ୍ତି ଅନ୍ତରା ଓେମଜ୍ଝେ ଏତି ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଅନ୍ତରାୟୋ, ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମିକାଦିଅନତ୍ଥୋ। ଆନନ୍ତରିୟଧମ୍ମାତି ଅନନ୍ତରେ ଭଓେ ଫଲନିବ୍ବତ୍ତନେ ନିୟୁତ୍ତା ଚେତନାଦିଧମ୍ମାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ନ ସଗ୍ଗସ୍ସା’’ତି ଇଦଂ ଭିକ୍ଖୁନିଦୂସନକମ୍ମସ୍ସ ଆନନ୍ତରିୟତ୍ତାଭାଓତୋ ଓୁତ୍ତଂ। ଅରିୟସାଓିକାସୁ, ପନ କଲ୍ୟାଣପୁଥୁଜ୍ଜନଭୂତାୟ ଚ ବଲକ୍କାରେନ ଦୂସେନ୍ତସ୍ସ ଆନନ୍ତରିୟସଅସମେଓ। ମୋକ୍ଖନ୍ତରାୟିକତା ପନ ଲୋଲାୟପି ପକତତ୍ତଭିକ୍ଖୁନିୟା ଦୂସକସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାଓେ ମଗ୍ଗୁପ୍ପତ୍ତିୟା ଅଭାଓତୋ ଓୁତ୍ତା।

ତସ୍ମିଂ ଅତ୍ତଭାଓେ ଅନିଓତ୍ତନକା ଅହେତୁକଅକିରିୟନତ୍ଥିକଦିଟ୍ଠିୟୋଓ ନିୟତମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଧମ୍ମା। ପଣ୍ଡକାଦୀନଂ ଗହଣଂ ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ। ସବ୍ବାପି ଦୁହେତୁକାହେତୁକପଟିସନ୍ଧିୟୋ ଓିପାକନ୍ତରାୟିକାଓ ଦୁହେତୁକାନମ୍ପି ମଗ୍ଗାନୁପ୍ପତ୍ତିତୋ।

ଅୟନ୍ତି ଅରିଟ୍ଠୋ। ରସେନ ରସନ୍ତି ଅନଓଜ୍ଜେନ ପଚ୍ଚୟପରିଭୁଞ୍ଜନରସେନ ପଞ୍ଚକାମଗୁଣପଅଭୋଗରସଂ ସମାନେତ୍ଵା। ଉପନେନ୍ତୋ ଓିୟାତି ଘଟେନ୍ତୋ ଓିୟ, ସୋ ଏଓ ଓା ପାଠୋ।

ଅଟ୍ଠିକଙ୍କଲୂପମାତି ଏତ୍ଥ ଅଟ୍ଠି ଏଓ ନିମ୍ମଂସତାୟ କଙ୍କଲନ୍ତି ଚ ଓୁଚ୍ଚତି। ପଲିଭଞ୍ଜନଟ୍ଠେନାତି ଅଓସ୍ସଂ ପତନଟ୍ଠେନ। ଅଧିକୁଟ୍ଟନଟ୍ଠେନାତି ଅତି ଓିୟ କୁଟ୍ଟନଟ୍ଠେନ। ପାଠଇୟଂ ‘‘ତଥାହଂ ଭଗଓତା…ପେ… ନାଲଂ ଅନ୍ତରାୟାୟା’’ତି ଇଦଂ ଓତ୍ଥୁଅନୁରୂପତୋ ଓୁତ୍ତଂ। ଏଓଂ ପନ ଅଗ୍ଗହେତ୍ଵା ଅଞ୍ଞେନପି ଆକାରେନ ୟଂ କିଞ୍ଚି ଭଗଓତା ଓୁତ୍ତଂ ଓିପରୀତତୋ ଗହେତ୍ଵା ପରେହି ଓୁତ୍ତେପି ଅମୁଞ୍ଚିତ୍ଵା ଓୋହରନ୍ତସ୍ସାପି ଓୁତ୍ତନୟାନୁସାରେନ ତଦନୁଗୁଣଂ ସମନୁଭାସନକମ୍ମଓାଚଂ ୟୋଜେତ୍ଵା ଆପତ୍ତିୟା ଆରୋପେତୁଂ, ଆପତ୍ତିୟା ଅଦସ୍ସନାଦୀସୁ ତୀସୁ ୟଂ କିଞ୍ଚି ଅଭିରୁଚିତଂ ନିମିତ୍ତଂ କତ୍ଵା ଉକ୍ଖେପନୀୟକମ୍ମଂ କାତୁଞ୍ଚ ଲବ୍ଭତି। ସମନୁଭାସନଂ ଅକତ୍ଵାପି ‘‘ମାୟସ୍ମା ଏଓଂ ଅଓଚା’’ତି ଭିକ୍ଖୂହି ଓୁତ୍ତମତ୍ତେ ଲଦ୍ଧିୟା ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନପଚ୍ଚୟାୟ ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିୟାପି ଉକ୍ଖେପନୀୟକମ୍ମଂ କାତୁମ୍ପି ଓଟ୍ଟତେଓାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଧମ୍ମକମ୍ମତା, ସମନୁଭାସନାୟ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନନ୍ତି ଦ୍ଵେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଅରିଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଉକ୍ଖିତ୍ତସମ୍ଭୋଗସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା

୪୨୪। ନଓମେ ‘‘ଉକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅନୋସାରିତୋ’’ତି ଓୁତ୍ତତ୍ତା ଅରିଟ୍ଠସ୍ସ ଉକ୍ଖେପନୀୟକମ୍ମଂ କତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୪୨୫। ପାଠଇୟଂ ‘‘ଏକଚ୍ଛନ୍ନେ’’ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ଓୁତ୍ତତ୍ତା ନାନୂପଚାରେପି ଏକଚ୍ଛନ୍ନେ ନିପଜ୍ଜନେ ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଅରହତୋପି ଉକ୍ଖିତ୍ତାନୁଓତ୍ତକାନମ୍ପି ପାଚିତ୍ତିୟମେଓ। ଅକତାନୁଧମ୍ମତା, ଛଡ୍ଡ୍ଵା ସମ୍ଭୋଗାଦିକରଣନ୍ତି ଦ୍ଵେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଉକ୍ଖିତ୍ତସମ୍ଭୋଗସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। କଣ୍ଟକସିକ୍ଖାପଦଓଣ୍ଣନା

୪୨୮। ଦସମେ ପିରେତି ସମ୍ବୋଧନତ୍ଥେ ନିପାତପଦଂ। ସେସଂ ଅନନ୍ତରସିକ୍ଖାପଦଦ୍ଵୟେ ଓୁତ୍ତନୟମେଓ।

କଣ୍ଟକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଟ୍ଠିତୋ ସପ୍ପାଣକୱଗ୍ଗୋ ସତ୍ତମୋ।

୮। ସହଧମ୍ମିକୱଗ୍ଗୋ

୧। ସହଧମ୍ମିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୩୪। ଅଟ୍ଠମୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତେନ ୱଚନଂ, ଅସିକ୍ଖିତୁକାମସ୍ସ ଲେସେନ ଏୱଂ ୱଚନନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ସହଧମ୍ମିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ୱିଲେଖନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୩୮। ଦୁତିଯେ ଅଲଜ୍ଜିତାତି ଅଲଜ୍ଜିତାଯ। ଏୱଂ ସେସେସୁପି। ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତୀତିଆଦି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀନଞ୍ଞେୱ ୱୁତ୍ତଂ ଅଲଜ୍ଜିଲକ୍ଖଣଂ, ସାମଣେରାଦୀନଂ, ପନ ଗହଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ସାଧାରଣୱସେନ ଯଥାସକଂ ସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମନପଟିଗୂହନାଦିତୋ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଲଜ୍ଜିଲକ୍ଖଣେପି ଏସେୱ ନଯୋ। କିଞ୍ଚାପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚେ ଉପ୍ପନ୍ନେପି ମଦ୍ଦିତ୍ୱା କରୋନ୍ତୋ, କପ୍ପିଯେ ଅକପ୍ପିଯସଞ୍ଞିତାଯ କରୋନ୍ତୋପି ତଙ୍ଖଣିକାଯ ଅଲଜ୍ଜିତାଯ ଏୱଂ କରୋନ୍ତି। ତଥାପି କୁକ୍କୁଚ୍ଚାଦିଭେଦେ ୱିସୁଂ ଗହିତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକା ଦସୱତ୍ଥୁଦୀପକା। ପରୂପହାରଅଞ୍ଞାଣକଙ୍ଖାପରୱିତାରଣାଦିୱାଦାତି ଏତ୍ଥ ଅରହତ୍ତଂ ପଟିଜାନନ୍ତାନଂ କୁହକାନଂ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଂ ଦିସ୍ୱା ‘‘ମାରକାଯିକା ଦେୱତା ଅସୁଚିଂ ଉପସଂହରନ୍ତୀ’’ତିଗାହିନୋ ପରୂପହାରୱାଦା ନାମ। ଅରହତୋ ସବ୍ବେସଂ ଇତ୍ଥିପୁରିସାଦୀନଂ ନାମାଦିଅଜାନନେ ଅଞ୍ଞାଣଂ, ତତ୍ଥ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଭାୱେନ କଙ୍ଖା, ପରତୋ ସୁତ୍ୱା ନାମାଦିଜାନନେନ ପରୱିତାରଣୋ ଅତ୍ଥୀତିୱାଦିନୋ ଅଞ୍ଞାଣୱାଦା, କଙ୍ଖାୱାଦା, ପରୱିତାରଣୱାଦା ଚ ତେସଂ, ମହାସଙ୍ଘିକାଦୀନଞ୍ଚ ୱିଭାଗୋ କଥାୱତ୍ଥୁପ୍ପକରଣେ ୱୁତ୍ତୋ।

ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗା ଚ ଫଲାନି ଚାତି ଏତ୍ଥ ଚ-କାରେନ ଅଭିଞ୍ଞାପଟିସମ୍ଭିଦାପି ସଙ୍ଗହିତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କେଚୀତି ପରିଯତ୍ତିଧରା ଧମ୍ମକଥିକା। ପୁନ କେଚୀତି ପଟିପତ୍ତିଧରା ପଂସୁକୂଲିକତ୍ଥେରା। ଇତରେ ପନାତିଆଦୀସୁ ଅଯଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ଧମ୍ମକଥିକତ୍ଥେରା ପନ ପଂସୁକୂଲିକତ୍ଥେରେହି ଆଭତଂ ସୁତ୍ତଂ ସୁତ୍ୱା –

‘‘ଯାୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତି ସୁତ୍ତନ୍ତା, ୱିନଯୋ ଯାୱ ଦିପ୍ପତି;

ତାୱ ଦକ୍ଖନ୍ତି ଆଲୋକଂ, ସୂରିଯେ ଅବ୍ଭୁଟ୍ଠିତେ ଯଥା।

‘‘ସୁତ୍ତନ୍ତେସୁ ଅସନ୍ତେସୁ, ପମୁଟ୍ଠେ ୱିନଯମ୍ହି ଚ;

ତମୋ ଭୱିସ୍ସତି ଲୋକେ, ସୂରିଯେ ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ଯଥା।

‘‘ସୁତ୍ତନ୍ତେ ରକ୍ଖିତେ ସନ୍ତେ, ପଟିପତ୍ତି ହୋତି ରକ୍ଖିତା;

ପଟିପତ୍ତିଯଂ ଠିତୋ ଧୀରୋ, ଯୋଗକ୍ଖେମା ନ ଧଂସତୀ’’ତି। (ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧।୧୩୦) –

ଇଦଂ ସୁତ୍ତଂ ଆହରିତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋୱ ୱାଦଂ ପତିଟ୍ଠପେନ୍ତା ପାରାଜିକାନାପଜ୍ଜନୱସେନ ଠିତା ପଟିପତ୍ତିସଙ୍ଗହିତା ପରିଯତ୍ତିଯେୱ ମୂଲନ୍ତି ଆହଂସୂତି। ତେନାହ ‘‘ସଚେ ପଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୂ ଚତ୍ତାରି ପାରାଜିକାନି ରକ୍ଖଣକା…ପେ… ସାସନଂ ୱୁଡ୍ଢିଂ ୱିରୁଳ୍ହିଂ ଗମଯିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ଏତେନ ଚ ପରିକ୍ଖୀଣେ କାଲେ ଲଜ୍ଜିଗଣଂ ଅଲଭନ୍ତେନ ୱିନଯଧରେନ ଅଲଜ୍ଜିନୋପି ପକତତ୍ତେ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ତେହି ସହ ଧମ୍ମାମିସସମ୍ଭୋଗଂ ସଂୱାସଂ କରୋନ୍ତେନ ବହୂ କୁଲପୁତ୍ତେ ଉପସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ସାସନଂ ପଗ୍ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଇଦଂ ସିଜ୍ଝତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଗରହିତୁକାମତା, ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ସିକ୍ଖାପଦୱିୱଣ୍ଣନନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଓ୍ଲେଖନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ମୋହନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୪୪। ତତିଯେ ପାଠଇଯଂ କୋ ପନ ୱାଦୋ ଭିଯ୍ୟୋତି ତେହି ଅଞ୍ଞେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବୋ ଦ୍ୱିତ୍ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଓ୍ୱାରତୋ ଭିଯ୍ୟୋ ପନ ଓ୍ୱାରେନ ଉଦ୍ଦିସିଯମାନେ ପାତିମୋକ୍ଖେ ନିସିନ୍ନପୁବ୍ବତା ଅତ୍ଥି ଚେ, ତତ୍ଥ କିମେୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ଆପତ୍ତିମୋକ୍ଖୋ ନତ୍ଥି ଏୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତଞ୍ଚ ଯଥାଧମ୍ମୋ କାରେତବ୍ବୋତି ତନ୍ତି କାରଣତ୍ଥେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ, ତାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ଧମ୍ମୋ ଚ ୱିନଯୋ ଚ ଠିତୋ, ତଥା ତାଯ ଆପତ୍ତିଯା କାରେତବ୍ବୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ମୋହାରୋପନଂ, ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୁତଭାୱୋ, ମୋହେତୁକାମସ୍ସ ମୋହନନ୍ତି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ମୋହନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ପହାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୫୧। ଚତୁତ୍ଥେ ପାଠଇଯଂ କାଯପଟିବଦ୍ଧେନ ୱାତି ଏତ୍ଥ ପାସାଣାଦିନିସ୍ସଗ୍ଗିଯପହାରୋପି ସଙ୍ଗହିତୋ।

୪୫୨।ରତ୍ତଚିତ୍ତୋତି କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନ ୱୁତ୍ତଂ। ମେଥୁନରାଗେନ ପନ ପହାରତୋ ପୁରିସାଦୀସୁ ଦୁକ୍କଟମେୱ। ମୋକ୍ଖାଧିପ୍ପାଯେନ ଦଣ୍ଡକୋଟିଯା ସପ୍ପାଦିଂ ଘଟ୍ଟେତ୍ୱା ମଣ୍ଡୂକାଦିଂ ମୋଚେନ୍ତସ୍ସପି ଅନାପତ୍ତି ଏୱ। କୁପିତତା, ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ନ ମୋକ୍ଖାଧିପ୍ପାଯେନ ପହାରୋତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ପହାରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ତଲସତ୍ତିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୫୭। ପଞ୍ଚମେ ନ ପହରିତୁକାମତାଯ ଦିନ୍ନତ୍ତା ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଏତ୍ଥ କିମିଦଂ ଦୁକ୍କଟଂ, ପହାରପଚ୍ଚଯା, ଉଦାହୁ ଉଗ୍ଗିରଣପଚ୍ଚଯାତି? ଉଗ୍ଗିରଣପଚ୍ଚଯାୱ, ନ ପହାରପଚ୍ଚଯା। ନ ହି ପହରିତୁକାମତାଯ ଅସତି ତପ୍ପଚ୍ଚଯା କାଚି ଆପତ୍ତି ଯୁତ୍ତା, ଉଗ୍ଗିରଣସ୍ସ ପନ ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱେନ ଅସଣ୍ଠିତତ୍ତା ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ପାଚିତ୍ତିଯଂ ନ ଜାତଂ, ଅସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ କତପଯୋଗତ୍ତା ଚ ଏତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତି ନ ଯୁତ୍ତାତି ଦୁକ୍କଟଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

୪୫୮।ପୁବ୍ବେତି ଅନନ୍ତରସିକ୍ଖାପଦେ। ସେସଂ ଅନନ୍ତରସଦିସମେୱ।

ତଲସତ୍ତିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଅମୂଲକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୫୯। ଛଟ୍ଠେ ''ଅତ୍ତପରିତ୍ତାଣଂ କରୋନ୍ତା''ତି ଇଦଂ ନ ଚ ୱେରମୂଲିକା ଅନୁଦ୍ଧଂସନାତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଅନୁଦ୍ଧଂସନକ୍ଖଣେ ପନ କୋପଚିତ୍ତମେୱ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ତେନେୱ ''ଦୁକ୍ଖୱେଦନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ଅମୂଲକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। କୁକ୍କୁଚ୍ଚୁପ୍ପାଦନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୬୪। ସତ୍ତମେ ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅଫାସୁକାମତା, କୁକ୍କୁଚ୍ଚୁପ୍ପାଦନନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

କୁକ୍କୁଚ୍ଚୁପ୍ପାଦନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୮। ଉପସ୍ସୁତିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୭୧। ଅଟ୍ଠମେ ସୁଯ୍ୟତୀତି ସୁତି, ୱଚନଂ। ତସ୍ସା ସମୀପଂ ଉପସ୍ସୁତି। ସୁଯ୍ୟତି ଏତ୍ଥାତି ସୁତୀତି ଏୱଞ୍ଚ ଅତ୍ଥେ ଗଯ୍ହମାନେ ସୱନଟ୍ଠାନସମୀପେ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ

ଅସ୍ସୱନଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠତୀତି ଆପଜ୍ଜତି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ଉପସ୍ସୁତି-ସଦ୍ଦସ୍ସେୱ ଅଙ୍ଗଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଯତ୍ଥ ଠତ୍ୱା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ସୁତି-ସଦ୍ଦମତ୍ତସ୍ସ।

୪୭୩।ଏକପରିଚ୍ଛେଦାନୀତି କଦାଚି ଅକିରିଯତୋ, କଦାଚି କିରିଯତୋ ସମୁଟ୍ଠାନସାମଞ୍ଞେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଉପସମ୍ପନ୍ନେନ ଚୋଦନାଧିପ୍ପାଯୋ, ସୱନନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଉପସ୍ସୁତିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୯। ଖିୟ୍ୟନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୭୪। ନୱମେ ଧମ୍ମକମ୍ମତା, ଜାନନଂ, ଛନ୍ଦଂ ଦତ୍ୱା ଖିୟ୍ୟନନ୍ତି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଖିୟ୍ୟନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୦। ପକ୍କମନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୮୧। ଦସମେ ୱିନିଚ୍ଛଯକଥାଯ ଧମ୍ମିକତା, ତଂ ଞତ୍ୱା କମ୍ମତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏକସୀମଟ୍ଠସ୍ସ ସମାନସଂୱାସିକସ୍ସ ହତ୍ଥପାସୱିଜହନନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ପକ୍କମନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୧୧। ଦୁବ୍ବଲସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୮୪। ଏକାଦସମେ ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଧମ୍ମେନ ଲଦ୍ଧସମ୍ମୁତିତା, ସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚୀୱରଂ ଦତ୍ୱା ଖିୟ୍ୟିତୁକାମତାଯ ଖିୟ୍ୟନନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁବ୍ବଲସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪୮୯। ଦ୍ୱାଦସମଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ନିଟ୍ଠିତୋ ସହଧମ୍ମିକୱଗ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠମୋ।

୯। ରାଜୱଗ୍ଗୋ

୧। ଅନ୍ତେପୁରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୪୯୯। ନୱମୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ପାଠଇଯଂ ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋତି ଏତ୍ଥ ଗହଣୀତି ଗବ୍ଭାସଯସଞ୍ଞିତୋ ମାତୁ କୁଚ୍ଛିପ୍ପଦେସୋ, ପୁରିସନ୍ତରସୁକ୍କାସମ୍ଫୁଟ୍ଠତାଯ ସଂସୁଦ୍ଧଗହଣିକୋ। ଅଭିସିତ୍ତଖତ୍ତିଯତା, ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ସଯନିଘରତୋ ଅନିକ୍ଖନ୍ତତା, ଅପ୍ପଟିସଂୱିଦିତସ୍ସ ଇନ୍ଦଖୀଲାତିକ୍କମୋତି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଅନ୍ତେପୁରସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ରତନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୦୬। ଦୁତିଯେ ଆୱସଥସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତୋଆରାମେ ୱା ହୋତୁ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ୱା, ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଅତ୍ତନୋ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ଆୱସଥୋ ନାମ। ଛନ୍ଦେନପି ଭଯେନପୀତି ୱଡ୍ଢକିଆଦୀସୁ ଛନ୍ଦେନ, ରାଜୱଲ୍ଲଭେସୁ ଭଯେନ। ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସେପି ଜାତେ…ପେ… ଆସଙ୍କନ୍ତୀତି ତସ୍ମିଂ ନିମ୍ମନୁସ୍ସଟ୍ଠାନେ ପଚ୍ଛା ଆକିଣ୍ଣମନୁସ୍ସେ ଜାତେପି ୱିସରିତ୍ୱା ଗମନକାଲେ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଦିଟ୍ଠତ୍ତା ତମେୱ ଭିକ୍ଖୁଂ ଆସଙ୍କନ୍ତି। ପତିରୂପଂ ନାମ କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡେ ସଯଂ ପଂସୁକୂଲଂ ଗହେତ୍ୱା ଅକପ୍ପିଯଭଣ୍ଡେ ପତିରୂପାନଂ ଉପାସକାଦୀନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଚେତିଯାଦିପୁଞ୍ଞେ ନିଯୋଜନଂ ୱା ଦାପେତ୍ୱା ନିରପେକ୍ଖଗମନଂ ୱା। ସମାଦପେତ୍ୱାତି ଯାଚିତ୍ୱା। ପରସନ୍ତକତା, ୱିସ୍ସାସଗ୍ଗାହପଂସୁକୂଲସଞ୍ଞାନଂ ଅଭାୱୋ, ଅନନୁଞ୍ଞାତକାରଣା ଉଗ୍ଗହଣାଦି ଚାତି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ରତନସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଵିକାଲଗାମପ୍ପଵିସନସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୫୦୮। ତତିୟେ ପାଠଇୟଂ ଭୟକଥନ୍ତି ରାଜଚୋରାଦିଭୟଂ ଵା ରୋଗାମନୁସ୍ସଦୁବ୍ଭିକ୍ଖକନ୍ତାରାଦିଭୟଂ ଵା ଆରବ୍ଭ ପଵତ୍ତଂ। ଵିସିଖାକଥନ୍ତି ସୁନିଵିଟ୍ଠାଦିଵୀଥିକଥଂ। କୁମ୍ଭଟ୍ଠାନକଥନ୍ତି ଉଦକତିତ୍ଥକଥଂ, କୁମ୍ଭଦାସୀକଥଂ ଵା। ପୁବ୍ବପେତକଥନ୍ତି ଅତୀତଞାତିକଥଂ। ନାନତ୍ତକଥନ୍ତି ଵୁତ୍ତାହି, ଵକ୍ଖମାନାହି ଚ ଵିମୁତ୍ତଂ ନାନାସଭାଵଂ ନିରତ୍ଥକକଥଂ। ଲୋକକ୍ଖାୟିକନ୍ତି ‘‘ଅୟଂ ଲୋକୋ କେନ ନିମ୍ମିତୋ’’ତିଆଦିନା ଲୋକସଭାଵକ୍ଖାନଵସେନ ପଵତ୍ତନକଥା। ଏଵଂ ସମୁଦ୍ଦକ୍ଖାୟିକା ଵେଦିତବ୍ବା। ଇତି ଭଵୋ ଇତି ଅଭଵୋତି ଯଂ ଵା ତଂ ଵା ନିରତ୍ଥକକାରଣଂ ଵତ୍ଵା ପଵତ୍ତିତକଥା ଇତିଭଵାଭଵକଥା। ଏତ୍ଥ ଚ ଭଵୋ ସସ୍ସତଂ, ଵୁଦ୍ଧି, କାମସୁଖଞ୍ଚାତି ତିଵିଧୋ, ଅଭଵୋ ତବ୍ବିପରୀତଵସେନ। ଇତି ଇମାୟ ଛବ୍ବିଧାୟ ଇତିଭଵାଭଵକଥାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ଵତ୍ତିଂସତିରଚ୍ଛାନକଥା ନାମ ହୋନ୍ତି। ଅଥ ଵା ପାଠଇୟଂ ସରୂପତୋ ଅନାଗତାପି ଅରଞ୍ଞପବ୍ବତନଦୀଦୀପକଥା ଇତି-ସଦ୍ଦେନ ସଙ୍ଗହେତ୍ଵା ଦ୍ଵତ୍ତିଂସତିରଚ୍ଛାନକଥାତି ଵୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଇତି ଵାତି ଏତ୍ଥ ଇତି-ସଦ୍ଦୋ ପକାରତ୍ଥେ। ଵା-ସଦ୍ଦୋ ଵିକପ୍ପତ୍ଥେ। ତସ୍ମା ଏଵଂ ପକାରଂ ଇତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଵା ତାଦିସଂ ନିରତ୍ଥକକଥଂ କଥେତୀତି ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

୫୧୨।ଉସ୍ସାହଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତ୍ଵା ଵିହାରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତାତି ଏତ୍ଥ ଗାମୂପଚାରତୋ ବହି ନିକ୍ଖନ୍ତେ ଅନ୍ତରାରାମାଦୀନମୁପଚାରଂ ପଵିଟ୍ଠେ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ। ଗାମୂପଚାରବ୍ଭନ୍ତରେ ପନ ପଟିପସ୍ସଦ୍ଧୁସ୍ସାହାନମ୍ପି ପୁନ ତମେଵ ଵା ଅଞ୍ଞଂ ଵା ଗାମଂ ପଵିସିତୁକାମତାୟ ସତି ଆପୁଚ୍ଛନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ‘‘କୁଲଘରେ ଵା… ପେ… ଗନ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ପନ ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଵିଟ୍ଠାନଂ ଵିକାଲେ ସଞ୍ଜାତେ ଵିକାଲେ ଗାମପ୍ପଵେସସ୍ସ ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବତାୟ ଵୁତ୍ତଂ। ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ଵୁତ୍ତନୟେନାତି ଦୁତିୟଲେଡ୍ଡୁପାତଂ ସନ୍ଧାୟ ଵୁତ୍ତଂ।

୫୧୫।ଅନ୍ତରାରାମନ୍ତିଆଦୀସୁତି ଏତ୍ଥ ଉସ୍ସଵଦିଵସାଦୀସୁ ମନୁସ୍ସେହି ଗାମେ ପଦକ୍ଖିଣଂ କାରେନ୍ତଂ ଜିନବିମ୍ବାଦିଂ ପୂଜେତୁକାମେହି ଵା ରୋଗଵୂପସମାଦିଅତ୍ଥଂ ମନୁସ୍ସେହି ଯାଚିତେହି ଵା ଭିକ୍ଖୂହି ସୁପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଦିଵିଧିଂ ଅକତ୍ଵାପି ଵୀଥିମଜ୍ଝେନେଵ ଗାମଂ ପଦକ୍ଖିଣଂ କାତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ଵଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ ଅନାପତ୍ତିଵାରେ ଅଵୁତ୍ତତ୍ତା, ‘‘ମଗ୍ଗା ଅନୋକ୍କମିତ୍ଵା…ପେ… ପାଚିତ୍ତିୟ’’ନ୍ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଵିକାଲଗାମପ୍ପଵେସନସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା) ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା ଚ। ଵେସାଲିଂ ଅନୁପରିୟାୟିତ୍ଵା ପରିତ୍ତଂ କରୋନ୍ତେନାପି ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରେନ ସୁପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନତାଦିଂ ଅକୋପେନ୍ତେନେଵ, ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ ଵା ସିକ୍ଖାପଦେ କତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କେଚି ପନ ‘‘ଅନ୍ତରାରାମାଦିଗାମନ୍ତରେ ଠିତେହି ଗରୁଟ୍ଠାନୀୟାନଂ ପଚ୍ଚୁଗ୍ଗମନାନୁଗ୍ଗମନାଦିଵସେନ ଗାମଵୀଥିଂ ଓତରିତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀ’’ତି ଵଦନ୍ତି, ତମ୍ପି ଅନ୍ତରଘରଂ ପଵିସନ୍ତଂ ପତି କାତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି ଏଵ। ଅନ୍ତରାରାମାଦିକପ୍ପିୟଭୂମିଂ ପନ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ପତି କାତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ଖାୟତି, ଵୀମଂସିତବ୍ବଂ। ସନ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅନାପୁଚ୍ଛନା , ଅନନୁଞ୍ଞାତକାରଣା ଵିକାଲେ ଗାମପ୍ପଵେସୋତି ଦ୍ଵେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଵିକାଲଗାମପ୍ପଵିସନସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ସୂଚିଘରସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୫୨୦। ଚତୁତ୍ଥେ ପାଠଇୟଂ ଵାସିଜଟେତି ଵାସିଦଣ୍ଡକେ। ଅଟ୍ଠିମୟାଦିସୂଚିଘରତା, କରଣକାରାପନାଦିଵସେନ ଅତ୍ତନୋ ପଟିଲାଭୋତି ଦ୍ଵେ ଅଙ୍ଗାନି।

ସୂଚିଘରସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ମଞ୍ଚପୀଠସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୫୨୧। ପଞ୍ଚମେ ପାଠଇୟଂ ଆସୟତୋ, ଭିକ୍ଖଵେ, ମୋଘପୁରିସୋ ଵେଦିତବ୍ବୋତି ହୀନଜ୍ଝାସୟଵସେନ ଅୟଂ ତୁଚ୍ଛପୁରିସୋତି ଞାତବ୍ବୋ, ହୀନାୟ ପଚ୍ଚୟେ ଲୋଲତାୟ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ତୁଚ୍ଛତା ଞାତବ୍ବାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଇମସ୍ମିଂ ସିକ୍ଖାପଦେ, ଇତୋ ପରେସୁ ଚ ପଞ୍ଚସୁ ଅତ୍ତନା କାରାପିତସ୍ସ ପଟିଲାଭେ ଏଵ ପାଚିତ୍ତିୟଂ। ପରିଭୋଗେ ପନସ୍ସ, ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ଦୁକ୍କଟମେଵ। ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତମଞ୍ଚପୀଠତା, ଅତ୍ତନୋ କରଣକାରାପନଵସେନ ପଟିଲାଭୋତି ଦ୍ଵେ ଅଙ୍ଗାନି।

ମଞ୍ଚପୀଠସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ତୂଲୋନଦ୍ଧସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୨୬। ଛଟ୍ଠେ ପୋଟକିତୂଲନ୍ତି ତିଣଗଚ୍ଛଜାତିକାନଂ ତୂଲଂ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ।

ତୂଲୋନଦ୍ଧସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ନିସୀଦନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୫୩୧-୫୩୬। ସତ୍ତମେ ନିସୀଦନସ୍ସ ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତତା, ଅତ୍ତନୋ କରଣାଦିନା ପଟିଲାଭୋତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ନିସୀଦନସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫୩୭-୫୪୭। ଇମିନା ନଯେନ ଅଟ୍ଠମନୱମଦସମେସୁପି ଅଙ୍ଗାନି ୱେଦିତବ୍ବାନି। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ଯମେୱାତି।

ନିଟ୍ଠିତୋ ରାଜୱଗ୍ଗୋ ନୱମୋ।

ଖୁଦ୍ଦକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୬। ପାଟିଦେସନୀଯକଣ୍ଡଂ

୧। ପଠମପାଟିଦେସନୀଯସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୫୫୩। ପାଟିଦେସନୀଯେସୁ ପଠମେ ପଟିଦେସେତବ୍ବାକାରଦସ୍ସନନ୍ତି ଏଵଂ ଆପତ୍ତିଂ ନଵକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଦେସେତବ୍ବାକାରଦସ୍ସନଂ। ଇମିନା ଲକ୍ଖଣେନ ସମ୍ବହୁଲାନଂ ଆପତ୍ତୀନମ୍ପି ଵୁଡ୍ଢସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଚ ଦେସେତବ୍ବାକାରୋ ସକ୍କା ଵିଞ୍ଞାତୁନ୍ତି। ତତ୍ରାଯଂ ନଯୋ – ‘‘ଗାରଯ୍ହେ, ଆଵୁସୋ, ଧମ୍ମେ ଆପଜ୍ଜିଂ ଅସପ୍ପାଯେ ପାଟିଦେସନୀଯେ’’ତି ଏଵଂ ସମ୍ବହୁଲାସୁ। ଵୁଡ୍ଢସ୍ସ ପନ ସନ୍ତିକେ ‘‘ଗାରଯ୍ହଂ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମଂ…ପେ… ଗାରଯ୍ହେ, ଭନ୍ତେ, ଧମ୍ମେ’’ତି ଯୋଜନା ଵେଦିତବ୍ବା। ତତ୍ଥ ଅସପ୍ପାଯନ୍ତି ସଗ୍ଗମୋକ୍ଖନ୍ତରାଯକରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଞ୍ଞାତିକାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଅନ୍ତରଘରେ ଠିତାଯ ହତ୍ଥତୋ ସହତ୍ଥା ଯାଵକାଳିକଗ୍ଗହଣଂ, ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଦ୍ଵେ ଅଙ୍ଗାନି।

ପଠମପାଟିଦେସନୀଯସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫୫୮। ଦୁତିଯେ ପରିପୁଣ୍ଣୂପସମ୍ପନ୍ନାଯ ଅନନୁଞ୍ଞାତାକାରେନ ଵୋସାସନା, ଅନିଵାରେତ୍ଵା ଭୋଜନଜ୍ଝୋହାରୋତି ଦ୍ଵେ ଅଙ୍ଗାନି।

୫୬୩। ତତିଯେ ସେକ୍ଖସମ୍ମତତା, ଘରୂପଚାରେ ଅନିମନ୍ତିତତା, ଗିଲାନସ୍ସ ଅନିଚ୍ଛଭତ୍ତାଦିଂ ଗହେତ୍ଵା ଭୁଞ୍ଜନନ୍ତି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

୫୭୦। ଚତୁତ୍ଥେ ସାସଙ୍କାରଞ୍ଞସେନାସନତା, ଅନନୁଞ୍ଞାତଂ ଯାଵକାଳିକଂ ଅପ୍ପଟିସଂଵିଦିତଂ ଅଜ୍ଝାରାମେ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ଵା ଅଗିଲାନସ୍ସ ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଦ୍ଵେ ଅଙ୍ଗାନି। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେଵ।

ପାଟିଦେସନୀଯଵଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୭। ସେଖିଯକଣ୍ଡଂ

୧। ପରିମଣ୍ଡଲଵଗ୍ଗଵଣ୍ଣନା

୫୭୬। ସେଖିଯେସୁ ଯସ୍ମା ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକେ (ଚୂଳଵ॰ ୩୫୬ ଆଦଯୋ) ଵୁତ୍ତଵତ୍ତାନିପି ସିକ୍ଖିତବ୍ବତ୍ତା ସେଖିଯାନେଵ, ତସ୍ମା ପାରାଜିକାଦୀସୁ ୱିଯେଵ ପାଠଵସେନ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ନ କତୋ। ଚାରିତ୍ତନଯଦସ୍ସନତ୍ଥଞ୍ଚ ''ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ଓଲମ୍ବେନ୍ତୋ ନିଵାସେଯ୍ଯ, ଦୁକ୍କଟ''ନ୍ତି ଅଵତ୍ଵା ''ସିକ୍ଖା କରଣୀଯା''ତି ସବ୍ବତ୍ଥ ପାଠେ ଆରୋପିତା। ପଦଭାଜନେ ପନ ''ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି ଵୁତ୍ତତ୍ତା ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନାଦରିଯକରଣେ ଦୁକ୍କଟଂ ଵେଦିତବ୍ବଂ।

ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲମତ୍ତନ୍ତି ମତ୍ତ-ସଦ୍ଦେନ ତତୋ କିଞ୍ଚି ଅଧିକଂ, ଊନମ୍ପି ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତେନେଵ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତମ୍ପି ଵୁତ୍ତଂ। ନ ହି ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲପ୍ପମାଣଂ, ଠିତସ୍ସ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲମେଵାତି ସକ୍କା ନିଯମେତୁଂ ଊନାଧିକଭାଵସମ୍ଭଵତୋ। ତସ୍ମା ଯଥା ସାରୁପ୍ପଂ ହୋତି ଏଵଂ ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲାନୁସାରେନ ନିଵାସନଞ୍ଚେଵ ଅଧିପ୍ପେତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ତେନେଵ ୱକ୍ଖତି ''ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ସୁକ୍ଖଜଙ୍ଘୋ ଵା''ତିଆଦି। କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ''ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ଆଦରଂ କତ୍ଵା ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସାପି ଅଜାନନଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ତେନାପି ନିରନ୍ତରଂ ନିଵାସନପାରୁପନଵତ୍ତଂ ସିକ୍ଖିତବ୍ବଂ, ଅସିକ୍ଖିତୋ ଅନାଦରିଯମେଵ। ପରିମଣ୍ଡଲଗ୍ଗହଣେନ ଉକ୍ଖିପିତ୍ଵା ନିଵାସନମ୍ପି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ଉକ୍ଖିପିତ୍ଵା ଵା ଓତାରେତ୍ଵା ଵା''ତି।

ସଚିତ୍ତକନ୍ତି ଵତ୍ଥୁଵିଜାନନଚିତ୍ତେନ ସଚିତ୍ତକଂ। ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ ପନ ଉପତିସ୍ସତ୍ଥେରଵାଦନଯେନ ଲୋକଵଜ୍ଜଭାଵଂ ଗହେତ୍ଵା ''ଵତ୍ଥୁଵିଜାନନଚିତ୍ତେନ, ପଣ୍ଣତ୍ତିଵିଜାନନଚିତ୍ତେନ ଚ ସଚିତ୍ତକ''ନ୍ତି (ସାରତ୍ଥ॰ ଟୀ॰ ସେଖିଯକଣ୍ଡ ୩।୫୭୬) ଵୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଚ ଵତ୍ଥୁଵିଜାନନଂ ୱିସୁଂ ନ ଵତ୍ତବ୍ବଂ। ପଣ୍ଣତ୍ତିଵିଜାନନେନ ତସ୍ସାପି ଅନ୍ତୋଗଧଭାଵତୋ ଇଦଂ ଵତ୍ଥୁଂ ଏଵଂ ଵୀତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତୀତି ୱିଜାନନ୍ତୋ ହି ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ୱିଜାନାତୀତି ଵୁଚ୍ଚତି। ଉପତିସ୍ସତ୍ଥେରଵାଦେ ଚେତ୍ଥ ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଅଜାନିତ୍ଵା ଅପରିମଣ୍ଡଲନିଵାସନାଦିଵତ୍ଥୁମେଵ ଜାନନ୍ତସ୍ସ ପଣ୍ଣତ୍ତିଵୀତିକ୍କମାନାଦରିଯାଭାଵା ସବ୍ବସେଖିଯେସୁ ଅନାପତ୍ତି ଏଵ ଅଭିମତା, ତଞ୍ଚ ନ ଯୁତ୍ତଂ କୋସମ୍ବକ୍ଖନ୍ଧକେ (ମହାଵ॰ ୪୫୧ ଆଦଯୋ) ଵଚ୍ଚକୁଟିଯଂ ଉଦକାଵସେସଂ ଠପେନ୍ତସ୍ସ ପଣ୍ଣତ୍ତିଵିଜାନନାଭାଵେପି ଆପତ୍ତିଯା ଵୁତ୍ତତ୍ତା। ଵୁତ୍ତଞ୍ହି ତତ୍ଥ ''ତେନ ଖୋ ପନ ସମଯେନ ଅଞ୍ଞତରୋ ଭିକ୍ଖୁ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ ହୋତି …ପେ… ସୋ ଅପରେନ ସମଯେନ ତସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତିଦିଟ୍ଠି ହୋତୀ''ତିଆଦି (ମହାଵ॰ ୪୫୧)। ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚସ୍ସ ''ତ୍ଵଂ ଏତ୍ଥ ଆପତ୍ତିଭାଵଂ ନ ଜାନାସୀତି, ଆମ ନ ଜାନାମୀତି। ହୋତୁ ଆଵୁସୋ, ଏତ୍ଥ ଆପତ୍ତୀତି, ସଚେ ହୋତି, ଦେସେସ୍ସାମୀତି। ସଚେ ପନ ତେ, ଆଵୁସୋ, ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଅସତିଯା କତଂ, ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତୀତି। ସୋ ତସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତିଦିଟ୍ଠି ଅହୋସୀ''ତି (ମହାଵ॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୪୫୧) ଵୁତ୍ତଂ, ତଥା ''ଅଧମ୍ମଵାଦୀତି ଉକ୍ଖିତ୍ତାନୁଵତ୍ତକେସୁ ଅଞ୍ଞତରୋ''ତି (ମହାଵ॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୪୫୭-୪୫୮) ଚ ଵୁତ୍ତଂ। ଖନ୍ଧକଵତ୍ତାନଞ୍ହି ସେଖିଯତ୍ତା ତତ୍ଥ ଵୁତ୍ତୋ ନଯୋ ଇମେସଂ, ଇଧ ଵୁତ୍ତୋ ଚ ତେସଂ ସାଧାରଣୋଵ ହୋତୀତି। ତେନେଵ ''ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଅସତିଯା କତଂ, ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତୀ''ତି ଏଵଂ ଇଧ ଵୁତ୍ତୋ ଆପତ୍ତିନଯୋ ତତ୍ଥାପି ଦସ୍ସିତୋ। ତସ୍ମା ଫୁସ୍ସଦେଵତ୍ଥେରଵାଦେ ଏଵ ଠତ୍ଵା ଵତ୍ଥୁଵିଜାନନଚିତ୍ତେନେଵ ସବ୍ବସେଖିଯାନି ସଚିତ୍ତକାନି, ନ ପଣ୍ଣତ୍ତିଵିଜାନନଚିତ୍ତେନ। ଭିକ୍ଖୋକମ୍ପତାଯସୂପବ୍ୟଞ୍ଜନପଟିଚ୍ଛାଦନୌଜ୍ଝାନସଞ୍ଞୀତି ଦ୍ଵେ ସିକ୍ଖାପଦାନି ଲୋକଵଜ୍ଜାନି ଅକୁସଲଚିତ୍ତାନି, ସେସାନି ପଣ୍ଣତ୍ତିଵଜ୍ଜାନି, ତିଚିତ୍ତାନି, ତିଵେଦନାନି ଚାତି ଗହଣମେଵ ଯୁତ୍ତତରଂ ଦିସ୍ସତି। ତେନେଵେତ୍ଥ ''ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚାତି ପୁରତୋ ଵା ପଚ୍ଛତୋ ଵା ଓଲମ୍ବେତ୍ଵା ନିଵାସେସ୍ସାମୀତି ଏଵଂ ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚା''ତିଆଦିନା ଵତ୍ଥୁଅଜାନନଵସେନେଵ ଅନାପତ୍ତିଵଣ୍ଣନା କତା, ନ ପଣ୍ଣତ୍ତିଵିଜାନନଚିତ୍ତଵସେନ।

ଅପିଚ ''ଯସ୍ସ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଚିତ୍ତଂ ଅକୁସଲମେଵ ହୋତି, ତଂ ଲୋକଵଜ୍ଜ''ନ୍ତି (କଙ୍ଖା॰ ଅଟ୍ଠ॰ ପଠମପାରାଜିକଵଣ୍ଣନା) ଇମିନା ଲକ୍ଖଣଵଚନେନାପି ଚେତଂ ସିଜ୍ଝତି। ଵତ୍ଥୁଵିଜାନନଚିତ୍ତଵସେନେଵ ହେତ୍ଥ ''ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ''ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଇତରଥା ପଣ୍ଣତ୍ତିଵିଜାନନଚିତ୍ତଵସେନ ସବ୍ବସିକ୍ଖାପଦାନମ୍ପି ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଅକୁସଲତ୍ତନିଯମେନ ଲୋକଵଜ୍ଜତ୍ତପ୍ପସଙ୍ଗତୋ ପଣ୍ଣତ୍ତିଵଜ୍ଜମେଵ ନ ସିଯା, ଇଦଞ୍ଚ ଵଚନଂ ନିରତ୍ଥକଂ ସିଯା ଇମିନା ଵଚନେନ ନିଵତ୍ତେତବ୍ବସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଅଭାଵା। ନ ଚ ସେଖିଯେସୁ ଵତ୍ଥୁଵିଜାନନଚିତ୍ତେନ ସଚିତ୍ତକପକ୍ଖେ ଚିତ୍ତଂ ପାଣାତିପାତାଦୀସୁ ୱିଯ ଅକୁସଲମେଵାତି ନିଯମୋ ଅତ୍ଥି, ଯେନେତ୍ଥ ଲୋକଵଜ୍ଜତା ପସଜ୍ଜେଯ୍ଯ, ''ଅନାଦରିଯଂ ପଟିଚ୍ଚା''ତି ଚେତଂ ପାଠଵଚନଂ ଵତ୍ଥୁଂ ଜାନିତ୍ଵା ତୀହି ଚିତ୍ତେହି ଵୀତିକ୍କମମେଵ ଅନାଦରିଯଂ କତ୍ଵା ଵୁତ୍ତଂ, ନ ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଜାନିତ୍ଵା ଅକୁସଲଚିତ୍ତେନେଵ ଵୀତିକ୍କମନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞଥା ଖନ୍ଧକପାଠେଯା, ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ପୁବ୍ବାପରଞ୍ଚ ୱିରୁଜ୍ଝନତୋତି ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି। ଯଥା ଵା ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି, ତଥା ଏତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ଗଵେସିତବ୍ବୋ। ଅନାଦରିଯଂ, ଅନାପତ୍ତିକାରଣାଭାଵୋ , ଅପରିମଣ୍ଡଲନିଵାସନନ୍ତି ଇମାନେତ୍ଥ ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି। ଯଥା ଚେତ୍ଥ, ଏଵଂ ସବ୍ବତ୍ଥ। କେଵଲଂ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଵୁତ୍ତପଟିପକ୍ଖକରଣଵସେନ ତତିଯଙ୍ଗଯୋଜନମେଵ ୱିସେସୋ।

୫୭୭। ଦୁତିୟାଦୀସୁ ଗିହିପାରୁତନ୍ତି ସେତପଟପାରୁତାଦି। ୱିହାରେପୀତି ସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତବୁଦ୍ଧୁପଟ୍ଠାନାଦିକାଲଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ।

୫୭୮।ଗଣ୍ଠିକଂ ପଟିମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାତିଆଦି ପଟିଚ୍ଛାଦନୱିଧିଦସ୍ସନଂ। ଗୀୱଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱାତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଗୀୱଂ, ମଣିବନ୍ଧନଞ୍ଚ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦେନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି। ଏତ୍ଥାପି ପରିମଣ୍ଡଲସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ସାଧାରଣତ୍ତା ଜାଣୁମଣ୍ଡଲତୋ ହେଟ୍ଠା ଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତଂ ଓତାରେତ୍ୱା ଅନୋଲମ୍ବେତ୍ୱା ପରିମଣ୍ଡଲମେୱ ପାରୁପିତବ୍ବଂ।

୫୭୯।ୱିୱରିତ୍ୱା ନିସୀଦତୋତି ୱିହାରେ ୱିୟ ଏକଂସପାରୁପନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ''ୱାସତ୍ଥାୟ ଉପଗତସ୍ସା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱାସାଧିପ୍ପାୟଂ ୱିନା ଧମ୍ମଦେସନପରିତ୍ତଭଣନାଦିଅତ୍ଥାୟ ସୁଚିରମ୍ପି ନିସୀଦନ୍ତେନ ସବ୍ବଂ ଅନ୍ତରଘରୱତ୍ତଂ ପୂରେନ୍ତେନେୱ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ନିସୀଦନପଟିସଂୟୁତ୍ତେସୁ ଏୱ ଚ ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ''ୱାସୂପଗତସ୍ସା''ତି ଅନାପତ୍ତିୟା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱାସତ୍ଥାୟ ଅନ୍ତରଘରଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତେନାପି ସୁପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନତାଦିସବ୍ବଂ ଅକୋପେନ୍ତେନେୱ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ''ୱାସୂପଗତସ୍ସା''ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ଉପଗଚ୍ଛମାନସ୍ସାତି। କେଚି ପନ ''ଏକେକସ୍ମିଂ ପଠମଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ୱାସପରିଗ୍ଗହେ କତେ ତତୋ ଅଞ୍ଞେହି ୟଥାସୁଖଂ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ଅପରେ ପନ ''ଗେହସ୍ସାମିକେହି 'ୟାୱ ତୁମ୍ହେ ନିୱସିସ୍ସଥ, ତାୱ ତୁମ୍ହାକଂ ଇମଂ ଗେହଂ ଦେମୀ'ତି ଦିନ୍ନେ ଅଞ୍ଞେହି ଅୱାସାଧିପ୍ପାୟେହି ଅନ୍ତରାରାମେ ୱିୟ ୟଥାସୁଖଂ ଗନ୍ତୁଂ, ନିସୀଦିତୁଞ୍ଚ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ସବ୍ବଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ ତଥାୱଚନାଭାୱା, ଦାନଲକ୍ଖଣାଭାୱା, ତାୱତ୍ତକେନ ୱିହାରସଙ୍ଖ୍ୟାନୁପଗମନତୋ ଚ। ''ୟାୱ ନିସୀଦିସ୍ସଥ, ତାୱ ତୁମ୍ହାକଂ ଇମଂ ଗେହଂ ଦେମୀ''ତି ଦେନ୍ତୋପି ହି ତାୱକାଲିକମେୱ ଦେତି ୱତ୍ଥୁପରିଚ୍ଚାଗଲକ୍ଖଣତ୍ତା ଦାନସ୍ସ।

୫୮୨।ଚତୁହତ୍ଥପ୍ପମାଣନ୍ତି ୱଡ୍ଢକୀହତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱଦନ୍ତି।

୫୮୪।ଉକ୍ଖିତ୍ତଚୀୱରୋହୁତ୍ୱାତି କଟିତୋ ଉଦ୍ଧଂ କାୟବନ୍ଧନାଦିଦସ୍ସନୱସେନେୱୁକ୍ଖିପନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ ପିଣ୍ଡାୟ ଚରତୋ ପତ୍ତଗ୍ଗହଣାଦିମତ୍ତସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା। ତେନେୱ ''ନିସିନ୍ନକାଲେ ପନ ଧମକରଣ''ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ନିସିନ୍ନକାଲେ ହି ଖନ୍ଧେ ଲଗ୍ଗପତ୍ତତ୍ଥୱିକାଦିତୋ ଧମକରଣଂ ନୀହରନ୍ତସ୍ସ କଟିତୋ ଉଦ୍ଧମ୍ପି ଦିସ୍ସତି, ତଥା ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ନୀହରିତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଆସନେ ନିସୀଦନ୍ତସ୍ସାପି ଚ ପାରୁପିତଚୀୱରଂ କିଞ୍ଚି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସଙ୍ଘାଟିଂ ଜଙ୍ଘପିଣ୍ଡେହି ଅନୁକ୍ଖିପିତ୍ୱାୱ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ଇମସ୍ମିଞ୍ଚେୱ ପନ ସିକ୍ଖାପଦେ ''ୱାସୂପଗତସ୍ସା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନିସୀଦନପଟିସଂୟୁତ୍ତେସୁ ଛସୁଅଟ୍ଠମେସୁ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱାସୂପଗତେନାପି ସୁସଂୱୁତେନ ଓକ୍ଖିତ୍ତଚକ୍ଖୁନାୱ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟମ୍ପି ତେସଂ ୱିସେସଂ ଅୱତ୍ୱା ଇଧେୱ ''ୱାସୂପଗତସ୍ସ ପନ ଅନାପତ୍ତୀ''ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଉକ୍ଖିତ୍ତକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତା।

ପରିମଣ୍ଡଲୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଉଜ୍ଜଗ୍ଘିକୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୫୮୬। ଦୁତିୟୱଗ୍ଗାଦିଉଜ୍ଜଗ୍ଘିକଅପ୍ପସଦ୍ଦେସୁ ନିସୀଦନପଟିସଂୟୁତ୍ତେସୁପି ୱାସୂପଗତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତା, କାୟପ୍ପଚାଲକାଦୀସୁ ଏୱ ପନ ୱୁତ୍ତା। ପାଠଇପୋତ୍ଥକେସୁ ପନେତଂ କେସୁଚି ପେୟ୍ୟାଲେନ ସ୍ମମୋହିତତ୍ତା ନ ସୁଟ୍ଠୁ ୱିଞ୍ଞାୟତି। ୟତ୍ଥ ଚ ଅନ୍ତରଘରେ ଧମ୍ମଂ ୱା ଦେସେନ୍ତସ୍ସ, ପାତିମୋକ୍ଖଂ ୱା ଉଦ୍ଦିସନ୍ତସ୍ସ ମହାସଦ୍ଦେନ ୟାୱପରିସସାୱନେପି ଅନାପତ୍ତି ଏୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ ତଥା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରମହିନ୍ଦତ୍ଥେରାଦୀହି ଆଚରିତତ୍ତା।

ଉଜ୍ଜଗ୍ଘିକୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ଖମ୍ଭକତୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୬୦୩। ପତ୍ତେ ଗହଣସଞ୍ଞା ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ପତ୍ତସଞ୍ଞୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ପତ୍ତେ ସଞ୍ଞଂ କତ୍ୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୬୦୪।ଓଲୋଣୀତି ଏକା ବ୍ୟଞ୍ଜନୱିକତି। କଞ୍ଜିକତକ୍କାଦିରସୋତି କେଚି। ମଂସରସାଦୀନୀତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଅୱସେସା ସବ୍ବାପି ବ୍ୟଞ୍ଜନୱିକତି ସଙ୍ଗହିତା।

୬୦୫।ସମଭରିତନ୍ତି ରଚିତଂ। ହେଟ୍ଠା ଓରୋହତୀତି ସମନ୍ତା ଓକାସସମ୍ପୱତୋ ହତ୍ଥେନ ସମଂ କରିୟମାନଂ ହେଟ୍ଠା ଭସ୍ସତି। ପତ୍ତମତ୍ଥକେ ଠପିତାନି ପୂୱାନି ଏୱ ୱଟଂସକାକାରେନ ଠପିତତ୍ତା ''ପୂୱୱଟଂସକ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତାନି। କେଚି ପନ ''ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଥୂପୀକତଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ ରଚିତ୍ୱା ଦିୟ୍ୟମାନମେୱ

ଗଣ୍ଟ୍ଲତୋ ଆପତ୍ତି, ହତ୍ଥଗତେ ଏୱ ପନ ପତ୍ତେ ଦିସ୍ୱମାନେ ଥୂପୀକତମ୍ପି ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବମେୱ ‘‘ସମତିତ୍ତିକ’’ନ୍ତି ଭାୱନପୁଂସକୱସେନ ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା।

ଖମ୍ଭକତୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ସକ୍କଚ୍ଚୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୬୦୮। ଚତୁତ୍ଥୱଗ୍ଗାଦୀସୁ ସପଦାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦାନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଅୱଖଣ୍ଡନଂ, ଅପେତଂ ଦାନତୋ ଅପଦାନଂ, ସହ ଅପଦାନେନ ସପଦାନଂ, ଅୱଖଣ୍ଡନୱିରହିତଂ ଅନୁପଟିପାଟିଯାତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ତେନାହ ‘‘ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଓଧିଂ ଅକତ୍ୱା’’ତିଆଦି।

୬୧୧।ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯନ୍ତି ସୂପୋଦନୱିଞ୍ଞତ୍ତିସିକ୍ଖାପଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ‘‘ୱତ୍ତଙ୍ଗ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଇମିନା ପାଠଇଯାୱ ସଙ୍ଗଂ ୱିଞ୍ଞାଯତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ପାଠଇଯଂ ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚାତିଆଦୀସୁ ୱତ୍ତମତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜନେନ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜନ୍ତସ୍ସେୱ ପୁନ ପଣ୍ଡିତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ମୁଖଗତଂ ଛଡ୍ଡେତୁକାମସ୍ସ ଯଂ ଅରୁଚିଯା ପୱିଟ୍ଠଂ, ତଂ ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ପୱିଟ୍ଠଂ ନାମ, ତତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତି। ତଦେୱ ପୁନ ଅଞ୍ଞତ୍ୱିହିତତାଯ ୱା ଅୱିଞ୍ଞତ୍ତମିଦନ୍ତିସଞ୍ଞାଯ ୱା ଭୁଞ୍ଜନେ ‘‘ଅସତିଯା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୬୧୩।‘‘ଅଞ୍ଞସ୍ସତ୍ଥାଯା’’ତି ଇଦମସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ଥାଯ ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ସଯଂ ଭୁଞ୍ଜନେ ଏୱ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ଇମିନା ସିକ୍ଖାପଦେନ ଅନାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପଞ୍ଚସହଧମ୍ମିକାନଂ ପନ ଅତ୍ଥାଯ ଅଞ୍ଞାତକଅପ୍ପୱାରିତଟ୍ଠାନେ ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତୋ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିକ୍ଖଣେ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମତୋ ୱୁତ୍ତଅକତୱିଞ୍ଞତ୍ତିଦୁକ୍କଟତୋ ନ ମୁଚ୍ଚତି। ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଭୁଞ୍ଜନକ୍ଖଣେ ସଯଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞେ ଚ ମିଚ୍ଛାଜୀୱତୋ ନ ମୁଚ୍ଚନ୍ତୀତି ଗହେତବ୍ବଂ।

୬୧୫।‘‘କୁକ୍କୁଟଣ୍ଡଂ ଅତିଖୁଦ୍ଦକ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଅସାରୁପ୍ପୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଅତିମହନ୍ତେ ଏୱ ଆପତ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେନ ପନ ଚୋରାଦିଭଯଂ ପଟିଚ୍ଚ ମହନ୍ତମ୍ପି ଅପରିମଣ୍ଡଲମ୍ପି କତ୍ୱା ସୀଘଂ ଭୁଞ୍ଜନୱସେନେତ୍ଥ ଆପଦା। ଏୱମଞ୍ଞେସୁପି ଯଥାନୁରୂପଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ସକ୍କଚ୍ଚୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। କବଳୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୬୧୭। ଅନାହଟେ କବଳେ ମୁଖଦ୍ୱାରୱିୱରଣେ ପନ ପଯୋଜନାଭାୱା ‘‘ଆପଦାସୂ’’ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱମଞ୍ଞେସୁପି ଈଦିସେସୁ।

୬୧୮।ସଙ୍ଗଂ ହତ୍ଥନ୍ତି ହତ୍ଥେକଦେସୋ ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋ ୱୁତ୍ତା ‘‘ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦା’’ତିଆଦୀସୁ ୱିଯ, ତସ୍ମା ଏକଙ୍ଗୁଲିମ୍ପି ମୁଖେ ପକ୍ଖିପିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି।

କବଳୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ସୁରୁସୁରୁୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୬୨୭। ପାଠଇଯଂ ସୀତୀକତୋତି ସୀତପୀଳଇତୋ। ସିଲକବୁଦ୍ଧୋତି ପରିହାସୱଚନମେତଂ। ସିଲକଞ୍ହି କିଞ୍ଚି ଦିସ୍ୱା ‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ଅଯ’’ନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି।

୬୨୮।‘‘ଅଙ୍ଗୁଲିଯୋ ମୁଖେ ପୱେସେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଇମିନା ସଙ୍ଗଂ ହତ୍ଥଂ ଅନ୍ତୋମୁଖେ ପକ୍ଖିପନସିକ୍ଖାପଦସ୍ସପି ପୱିଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲିନିଲ୍ଲେହନେନ ଇମସ୍ସପି ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତି। ଏସେୱ ନଯୋତି ଘନଯାଗୁଆଦୀସୁ ପତ୍ତଂ ହତ୍ଥେନ, ଓଟ୍ଠଞ୍ଚ ଜିୱ୍ହାଯ ନିଲ୍ଲେହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅତିଦିସତି। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଘନଯାଗୁଆଦିୱିରହିତଂ ନିଲ୍ଲେହିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି।

୬୩୪।ୱିଲୀୱଚ୍ଛତ୍ତନ୍ତି ୱେଣୁପେସିକାହି କତଂ। ମଣ୍ଡଲବଦ୍ଧାନୀତି ଦୀଘସଲାକାସୁ ତିରିଯଂ ୱଲଯାକାରେନ ସଲାକଂ ଠପେତ୍ୱା ସୁତ୍ତେହି ବଦ୍ଧାନି ଦୀଘଞ୍ଚ ତିରିଯଞ୍ଚ ଉଜୁକମେୱ ସଲାକାଯୋ ଠପେତ୍ୱା ଦଳହବଦ୍ଧାନି ଚେୱ ତିରିଯଂ ଠପେତ୍ୱା ଦୀଘଦଣ୍ଡକେହେୱ ସଙ୍କୋଚାରହଂ କତ୍ୱା ସୁତ୍ତେହେୱ ତିରିଯଂ ବଦ୍ଧାନି। ତତ୍ଥଜାତକଦଣ୍ଡକେନ କତନ୍ତି ସହ ଦଣ୍ଡକେନ ଛିନ୍ନତାଲପଣ୍ଣାଦୀହି କତଂ। ଛତ୍ତପାଦୁକାଯାତି ଯସ୍ମିଂ ଛତ୍ତଦଣ୍ଡକୋଟିଂ ପୱେସେତ୍ୱା ଛତ୍ତଂ ଉଜୁକଂ ଠପେତ୍ୱା ହେଟ୍ଠା ଛାଯାଯ ନିସୀଦନ୍ତି, ତିଟ୍ଠନ୍ତି ୱା, ତାଦିସେ ଛତ୍ତାଧାରେ।

୬୩୭।ଚାପୋତି ମଜ୍ଝେ ୱଙ୍କକାଜଦଣ୍ଡସଦିସା ଧନୁୱିକତି। କୋଦଣ୍ଡୋତି ୱିଦ୍ଧଦଣ୍ଡା ଧନୁୱିକତି।

ସୁରୁସୁରୁୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭। ପାଦୁକୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୬୪୭। ସଉମୱଗ୍ଗେ ରୁକ୍ଖତୋ ପତିତୋତି ଏକଂ ଓଲମ୍ବନସାଖଂ ଗହେତ୍ୱା ପତିତୋ। ପାଠଇଯାତି ଅତ୍ତନୋ ଆଚାରପ୍ପକାସକଗନ୍ଥସ୍ସ। ଧୀରତ୍ଥୂତି ଧୀ ଅତ୍ଥୁ, ନିନ୍ଦା ହୋତୂତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିନିପାତନହେତୁନାତି ୱିନିପାତନସ୍ସ ହେତୁଭାୱେନ। ଦ୍ୱନ୍ତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ, ତଂ ଇଚ୍ଚେୱ ୱା ପାଠୋ। ଅସ୍ମାତି ପାସାଣୋ।

୬୪୯।ନ କଥେତବ୍ବନ୍ତି ଥେରେନ ଅତ୍ତନୋ କଙ୍ଖାଟ୍ଠାନସ୍ସ ପୁଚ୍ଛିତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଦହରସ୍ସ ଅତ୍ଥକୋସଲ୍ଲଂ ଞାତୁଂ ପୁଚ୍ଛିତେନ ଉଚ୍ଚାସନେ ନିସିନ୍ନସ୍ସ ଆଚରିଯସ୍ସ ଅନୁଯୋଗଦାନନଯେନ ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

୬୫୨।ଖେଳଏନ ଚେତ୍ଥ ସିଙ୍ଘାଣିକାପି ସଙ୍ଗହିତାତି ଏତ୍ଥ ଉଦକଗଣ୍ଡୁସକଂ କତ୍ୱା ଉଚ୍ଛୁକଚୱରାଦିଞ୍ଚ ମୁଖେନେୱ ହରିତୁଂ ଉଦକେସୁ ଛଡ୍ଡେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ପାଦୁକୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସେଖିଯୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୬୫୫। ଅଧିକରଣସମଥେସୁ ଚ ଇଧ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ନତ୍ଥି।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ୱିମତିୱିନୋଦନିଯଂ

ଭିକ୍ଖୁୱିଭଙ୍ଗୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗୱଣ୍ଣନା

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧। ପାରାଜିକକଣ୍ଡଂ

୧। ଉବ୍ଭଜାଣୁମଣ୍ଡଲିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୫୬। ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗେ ମିଗାରମାତୁଯାତି ମିଗାରମାତୁ, ୱିସାଖାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ପାଠଇଯଂ ‘‘ଏହି ଭିକ୍ଖୁନୀତି ଭିକ୍ଖୁନୀ, ତୀହି ସରଣଗମନେହି ଉପସମ୍ପନ୍ନାତି ଭିକ୍ଖୁନୀ’’ତି ଇଦଂ ଭିକ୍ଖୁୱିଭଙ୍ଗପାଠଇଯା ସମଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠଗରୁଧମ୍ମପଟିଗ୍ଗହଣେନ ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦଂ ମହାପଜାପତିଗୋତମିଞ୍ଚେୱ ତାଯ ସହ ନିକ୍ଖନ୍ତା ଭଗୱତୋ ଆଣାଯ ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଚେୱ ସନ୍ତିକେ ଏକତୋଉପସମ୍ପନ୍ନା ପଞ୍ଚସତସାକିଯାନିଯୋ ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତା ହି ଭଗୱତା ଆନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ଯାଚନାଯ ପବ୍ବଜ୍ଜଂ ଅନୁଜାନନ୍ତେନ ‘‘ଏଥ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ, ମମ ସାସନେ ତୁମ୍ହେପି ପୱିସଥା’’ତି ୱୁତ୍ତା ୱିଯ ଜାତା। ସାକିଯାନିଯୋ ଏୱ ସରଣସୀଲାନି ଦତ୍ୱା କମ୍ମୱାଚାଯ ଉପସମ୍ପାଦିତତ୍ତା ‘‘ତୀହି ସରଣଗମନେହି ଉପସମ୍ପନ୍ନା’’ତି ୱୁତ୍ତା। ନ ହି ଏତାହି ଅଞ୍ଞା ଏହିଭିକ୍ଖୁନିଭାୱାଦିନା ଉପସମ୍ପନ୍ନା ନାମ ସନ୍ତି। ଯଂ ପନ ଥେରୀଗାଥାସୁ ଭଦ୍ଦାଯ କୁଣ୍ଡଲକେସିଯା –

‘‘ନିହଚ୍ଚ ଜାଣୁଂ ୱନ୍ଦିତ୍ୱା, ସମ୍ମୁଖା ଅଞ୍ଜଲିଂ ଅକଂ;

‘ଏହି ଭଦ୍ଦେ’ତି ମଂ ଅୱୋଚ, ସା ମେ ଆସୂପସମ୍ପଦା’’ତି। (ଥେରୀଗା। ୧୦୯) –

ୱୁତ୍ତଂ। ଯଞ୍ଚ ଅପଦାନେପି –

‘‘ଆଯାଚିତୋ ତଦା ଆହ, ‘ଏହି ଭଦ୍ଦେ’ତି ନାଯକୋ;

ତଦାହଂ ଉପସମ୍ପନ୍ନା, ପରିତ୍ତଂ ତୋଯମଦ୍ଦସ’’ନ୍ତି। (ଅପ। ଥେରୀ ୨।୩।୪୪) –

ୱୁତ୍ତଂ। ତମ୍ପି ‘‘ଏହି ତ୍ୱଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜ, ଉପସମ୍ପଦଞ୍ଚ ଗଣ୍ହାହୀ’’ତି ଭଗୱତୋ ଆଣା ଉପସମ୍ପଦାଯ କାରଣତ୍ତା ଉପସମ୍ପଦା ଅହୋସୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ହି ୱୁତ୍ତଂ ଥେରୀଗାଥାଟ୍ଠକଥାଯଂ ‘‘ଏହି ଭଦ୍ଦେ, ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜ୍ଜ ଉପସମ୍ପଜ୍ଜସ୍ସୂତି ମଂ ଅୱଚ ଆଣାପେସି, ସା ସତ୍ଥୁ ଆଣା ମଯ୍ହଂ ଉପସମ୍ପଦାଯ କାରଣତ୍ତା ଉପସମ୍ପଦା ଆସି ଅହୋସୀ’’ତି (ଥେରୀଗା। ଅଟ୍ଠ। ୧୧୧)।

୬୫୭।ସାଧାରଣପାରାଜିକେହୀତି ମେଥୁନାଦୀହି ଚତୂହି। ତାନି, ପନ ଅଞ୍ଞାନି ଚ ସାଧାରଣସିକ୍ଖାପଦାନି ଯସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁୱିଭଙ୍ଗେ ୱୁତ୍ତନିଦାନୱତ୍ଥାଦୀସୁ ଏୱ ସାଧାରଣୱସେନ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି, ପଚ୍ଛା ପନ ତାନି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସଂ ଅନୁଜାନନ୍ତେନ ଭଗୱତା ତାସଂ ସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାନାଭାୱେନ ‘‘ଯା ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଛନ୍ଦସୋ ମେଥୁନଂ ଧମ୍ମଂ ପଟିସେୱେଯ୍ଯା’’ତିଆଦିନା ତଦନୁରୂପୱସେନ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅସାଧାରଣସିକ୍ଖାପଦେହି ସଦ୍ଧିଂ ସଂସନ୍ଦେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନିପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସୱସେନ ଏକତୋ ସଙ୍ଗହିତାନି। ଯସ୍ମା ଚ ନେସଂ ଭିକ୍ଖୁୱିଭଙ୍ଗେ (ପାରା। ୪୪ ଆଦଯୋ) ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ସବ୍ବୋପି ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ସକ୍କା ଞାତୁଂ, ତସ୍ମା ତାନି ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅସାଧାରଣାନଂ ଏୱ ଇଧ ୱିଭଙ୍ଗୋ ୱୁତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୬୫୯। ଭିକ୍ଖୂନଂ ‘‘କାଯସଂସଗ୍ଗଂ ସାଦିଯେଯ୍ଯା’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ସମାପଜ୍ଜେଯ୍ଯା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ‘‘ଭିକ୍ଖୁ ଆପତ୍ତିଯା ନ କାରେତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତବ୍ବହୁଲନଯେନାତି କିରିଯାସମୁଟ୍ଠାନସ୍ସେୱ ବହୁଲଭାୱତୋ, ଏତେନ ଅକିରିଯାସମୁଟ୍ଠାନାପି ଅଯଂ ଆପତ୍ତି ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। କିଞ୍ଚାପି ଦସ୍ସେତି, ମଯଂ ପନେତ୍ଥ ଏୱଂ ତକ୍କଯାମ ‘‘କାଯସଂସଗ୍ଗକ୍ଖଣେ ସାଦିଯନ୍ତିଯା କିରିଯାଯ ଅଭାୱେପି ତତୋ ପୁବ୍ବେ ପୱତ୍ତିତାନଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନଗମନଇଙ୍ଗିତାକାରଦସ୍ସନାଦିକିରିଯାନଂ ୱସେନେୱ କିରିଯାସମୌଟ୍ଠାନମେୱ, ପରେହି ମଗ୍ଗେ କରିଯମାନୁପକ୍କମେନ ନିଚ୍ଚଲସ୍ସ ସାଦିଯତୋ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠି ୱିଯ ପୁବ୍ବପଯୋଗାଭାୱେପି ୱା ତସ୍ମିଞ୍ଚେୱ ଖଣେ ପରୂପକ୍କମେନ ଜନିଯମାନାଯ ଅତ୍ତନୋ କାଯଚଲନାଦିସଙ୍ଖାତାଯ କିରିଯାଯ, ସା ହି ସାଦିଯମାନେନ ତସ୍ସା ଚିତ୍ତେନାପି ସମୁଟ୍ଠିତା କିରିଯା ନାମ ହୋତି ଅୱାଯମିତ୍ୱା ପରୂପକ୍କମେନ ମେଥୁନସାଦିଯନେ ୱିଯ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପନ ପରୂପକ୍କମଜନିତଂ କିରିଯଂ ଅବ୍ବୋହାରିକଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନା କରିଯମାନପଯୋଗୱସେନେୱ ‘କାଯସଂସଗ୍ଗଂ ସମାପଜ୍ଜେଯ୍ଯା’ତି ଏୱଂ ୱିସେସେତ୍ୱାୱ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ସାଦିଯମାନେପି ନ ଦୋସୋ। ଇତରଥା ହି ତବ୍ବହୁଲନଯେନେତ୍ଥ କିରିଯତ୍ତେ ଗଯ୍ହମାନେ ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି କିରିଯାକିରିଯସିକ୍ଖାପଦାନଂ କିରିଯତ୍ତଗ୍ଗହଣପ୍ପସଙ୍ଗୋ ସିଯା’’ତି। ତସ୍ମା ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ସାତି କିରିଯାସମୁଟ୍ଠାନତା। ତଥେୱାତି କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗୀ ଏୱ।

ଉକ୍କୁଜାଣୁମଣ୍ଡଲିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ୱଜ୍ଜପଟିଚ୍ଛାଦିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୬୬। ଦୁତିଯେ ପୁରିମେନାତିଆଦି ସୁନ୍ଦରୀନନ୍ଦାଯ ୱଜ୍ଜପଟିଚ୍ଛାଦନେ ପଞ୍ଞତ୍ତତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ''ଅଟ୍ଠନ୍ନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱଜ୍ଜପଟିଚ୍ଛାଦନସ୍ସାପି ପଟିଚ୍ଛାଦନେ ପାରାଜିକମେୱାତି ଦଟ୍ଠଙ୍ଂ। ''ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତମତ୍ତେ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଅଜାନନ୍ତିଯାପି ''ଇଦଂ ୱଜ୍ଜଂ ନ ପକାସେସ୍ସାମୀ''ତି ଛନ୍ଦେନ ଧୁରଂ ନିକ୍ଖେପକ୍ଖଣେ ପାରାଜିକନ୍ତି ଦଟ୍ଠଙ୍ଂ। ତଂ ପନ ପଟିଚ୍ଛାଦନଂ ଯସ୍ମା ''ପେସଲା ଞତ୍ୱା ଗରହିସ୍ସନ୍ତୀ''ତି ଭଯେନେୱ ହୋତି, ଭଯଞ୍ଚ କୋଧଚିତ୍ତସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ଇଦଂ ''ଦୁକ୍ଖୱେଦନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯଂ ପନ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ପାରାଜିକକଣ୍ଡ ୩।୬୬୬) ''କିଞ୍ଚାପି ୱଜ୍ଜପଟିଚ୍ଛାଦନଂ ପେମୱସେନ ହୋତି, ତଥାପି ସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମଚିତ୍ତଂ ଦୋମନସ୍ସିତମେୱ ହୋତୀ''ତି ଏୱଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱୀତିକ୍କମଚିତ୍ତେନେୱ ଛାଦନଂ ଦୋମନସ୍ସତ୍ତେ କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଅକାରଣଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱିଜାନନଂ ୱିନାପି ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତୋୱ।

ୱଜ୍ଜପଟିଚ୍ଛାଦିକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬୬୯। ତତିଯଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

୪। ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୭୫। ଚତୁତ୍ଥେ ଲୋକସ୍ସାଦସଙ୍ଖାତଂ ମିତ୍ତେହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କାତବ୍ବଂ ସନ୍ଥୱଂ। ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ପରିଯାଯନ୍ତରେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ''କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗେନା''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ତିସ୍ସିତ୍ଥିଯୋ ମେଥୁନଂ ତଂ ନ ସେୱେତି ଯା ତିସ୍ସୋ ଇତ୍ଥିଯୋ, ତାସୁ ୱୁତ୍ତଂ ତଂ ମେଥୁନଂ ନ ସେୱେଯ୍ଯ। ଅନରିଯପଣ୍ଡକେତି ତଯୋ ଅନରିଯେ, ତଯୋ ପଣ୍ଡକେ ଚ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ମେଥୁନଂ ନ ସେୱେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନରିଯାତି ଚେତ୍ଥ ଉଭତୋବ୍ଯଞ୍ଜନକା ଅଧିପ୍ପେତା। ବ୍ଯଞ୍ଜନସ୍ମିନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ୱଚ୍ଚମୁଖମଗ୍ଗେପି। ଛେଦୋ ଏୱ ଛେଜ୍ଜଂ, ପାରାଜିକଂ।

ୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣୋତି ଦ୍ୱୀହି ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠି ୱୁତ୍ତା। ଗମନୁପ୍ପାଦନନ୍ତି ସଞ୍ଚରିତ୍ତଂ। ''ମେଥୁନଧମ୍ମସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗତ୍ତା ପଚ୍ଚଯୋ ହୋତୀ''ତି ଇମିନା କାରିଯୋପଚାରେନ କାଯସଂସଗ୍ଗୋ ମେଥୁନଧମ୍ମୋତି ୱୁତ୍ତୋତି ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବପଦେସୂତି ସଙ୍ଘାଟିକଣ୍ଣଗ୍ଗହଣାଦିପଦେସୁ। କାଯସଂସଗ୍ଗରାଗୋ, ସୌସ୍ସାହତା, ଅଟ୍ଠମୱତ୍ଥୁସ୍ସ ପୂରଣନ୍ତି ତୀଣେତ୍ଥ ଅଙ୍ଗାନି।

ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାରାଜିକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୨। ସଙ୍ଘାଦିସେସକଣ୍ଡଂ

୧। ପଠମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୬୭୯। ସଙ୍ଘାଦିସେସକଣ୍ଡେ ''ଦୁତିଯସ୍ସ ଆରୋଚେତୀ''ତି ଏତ୍ଥାପି ଦ୍ଵୀସୁପି ଅଙ୍କାରକେସୁ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଦୁତିଯସ୍ସ କଥଂ ଯୋ କୋଚି ଆରୋଚେତୀତି ଏଵମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ ''ଏସେଵ ନଯୋ''ତି।

ଗତିଗତନ୍ତି ଚିରକାଲପ୍ପଵତ୍ତଂ। ଆପତ୍ତୀତି ଆପଜ୍ଜନଂ। ''ନିସ୍ସାରଣୀଯ''ନ୍ତି ଇଦଂ କତ୍ତୁଅତ୍ଥେ ସିଦ୍ଧନ୍ତି ଆହ ''ନିସ୍ସାରେତୀ''ତି। ଆପନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ ସଙ୍ଘତୋ ଵିଯୋଜେତି, ଵିଯୋଜନହେତୁ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଗୀଵାଯେଵାତି ଆଣତ୍ତିଯା ଅଭାଵତୋ। ତେସଂ ଅନତ୍ଥକାମତାଯାତି ''ଚୋରୋ''ତି ଵୁତ୍ତଂ ମମ ଵଚନଂ ସୁତ୍ଵା କେଚି ଦଣ୍ଡିସ୍ସନ୍ତି ଜୀଵିତା ଵୋରୋପେସ୍ସନ୍ତୀତି ଏଵଂ ସଞ୍ଜାଯ। ଏତେନ କେଵଲଂ ଭଯେନ ଵା ପରିକ୍ଖାରଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ଵା ସହସା ''ଚୋରୋ''ତି ଵୁତ୍ତେ ଦଣ୍ଡିତେପି ନ ଦୋସୋତି ଦସ୍ସେତି। ରାଜପୁରିସାନଞ୍ହି ''ଚୋରୋ ଅଯ''ନ୍ତି ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କଥନେ ଏଵ ଗୀଵା, ଭିକ୍ଖୂନଂ, ପନ ଆରାମିକାଦୀନଂ ଵା ସମ୍ମୁଖା ''ଅସୁକୋ ଚୋରୋ ଏଵମକାସୀ''ତି କେନଚି ଵୁତ୍ତଵଚନଂ ନିସ୍ସାଯ ଆରାମିକାଦୀସୁ ରାଜପୁରିସାନଂ ଵତ୍ଵା ଦଣ୍ଡାପେନ୍ତେସୁପି ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ନ ଗୀଵା ରାଜପୁରିସାନଂ ଅଵୁତ୍ତତ୍ତା। ଯେସଞ୍ଚ ଵୁତ୍ତଂ, ତେହି ସଯଂ ଚୋରସ୍ସ ଅଦଣ୍ଡିତତ୍ତାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ''ତ୍ଵଂ ଏତସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦା''ତି ଆଣତ୍ତୋପି ହି ସଚେ ଅଞ୍ଞେନ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦାପେତି, ଆଣାପକସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି ଵିସଙ୍କେତତ୍ତା। ''ଅତ୍ତନୋ ଵଚନକର''ନ୍ତି ଇଦଂ ସାମୀଚିଵସେନ ଵୁତ୍ତଂ। ଵଚନଂ ଅକରୋନ୍ତାନଂ ରାଜପୁରିସାନମ୍ପି ''ଇମିନା ଗହିତପରିକ୍ଖାରଂ ଆହରାପେହି, ମା ଚସ୍ସ ଦଣ୍ଡଂ କରୋହୀ''ତି ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଵଦନ୍ତସ୍ସାପି ଦଣ୍ଡେ ଗହିତେପି ନ ଗୀଵା ଏଵ ଦଣ୍ଡଗ୍ଗହଣସ୍ସ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା, ''ଅସୁକଭଣ୍ଡଂ ଅଵହରା''ତି ଆଣାପେତ୍ଵା ଵିପ୍ପଟିସାରେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପୁନ ପଟିକ୍ଖିପନେ (ପାରା। ୧୨୧) ଵିଯ।

ଦାସାଦୀନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନେ ଵିଯ ତଦତ୍ଥାଯ ଅଙ୍କକରଣେ ଭିକ୍ଖୂନମ୍ପି ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଆହ ''ଅକପ୍ପିଯଅଙ୍କୋ ନାମ ନ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି। କେନଚି ପନ ଭିକ୍ଖୁନା ଖେତ୍ତାଦିଅତ୍ଥାଯ ଵୋହାରିକାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ଵା ଅଙ୍କେ କତେପି ତଂ ଖେତ୍ତାଦିସମ୍ପଟିଚ୍ଛନେ ଵିଯ ସବ୍ବେସଂ ଅକପ୍ପିଯଂ ନ ହୋତି ପୁବ୍ବେ ଏଵ ସଙ୍ଘସ୍ସ ସନ୍ତକତ୍ତା , ଭିକ୍ଖୁସ୍ସେଵ ପନ ପଯୋଗଵସେନ ଆପତ୍ତିଯୋ ହୋନ୍ତି। ଦାସାଦୀନମ୍ପି ପନ ଅତ୍ଥାଯ ରକ୍ଖଂ ଯାଚିତୁଂ ଵୋହାରିକେନ ପୁଟ୍ଠେନ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କପ୍ପିଯକ୍କମଂ ଵତ୍ତୁଂ, ଆରାମିକାଦୀହି ଚ ଅଙ୍କଂ କାରାପେତୁଞ୍ଚ ଵଟ୍ଟତି ଏଵ। ଵିହାରଵତ୍ଥାଦିକପ୍ପିଯଅଙ୍କଂ ପନ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସଯମ୍ପି କାତୁଂ ଵଟ୍ଟତି।

ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଵୁତ୍ତୋତି ରକ୍ଖଂ ଯାଚନ୍ତୀନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଵୁତ୍ତୋ ଉଦ୍ଦିସ୍ସଅନୁଦ୍ଦିସ୍ସଵସେନ ରକ୍ଖାଯାଚନଵିନିଚ୍ଛଯୋ, ନ ସବ୍ବୋ ସିକ୍ଖାପଦଵିନିଚ୍ଛଯୋ ଅସାଧାରଣତ୍ତା ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ। ତେନାହ ''ଭିକ୍ଖୁନୋପୀ''ତିଆଦି। ଅନାକଡ୍ଢିତାଯ ଅଙ୍କକରଣଂ, ଅଡ୍ଡପରିଯୋସାନନ୍ତି ଦ୍ଵେ ଅଙ୍ଗାନି।

ପଠମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୨। ଦୁତିଯସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୬୮୩। ପାଠଇଯଂ ଦୁତିଯେ ମଲ୍ଲଗଣଭଟିପୁତ୍ତଗଣାଦିକନ୍ତିଆଦୀସୁ ମଲ୍ଲରାଜୂନଂ ଗଣୋ ମଲ୍ଲଗଣୋ। ଭଟିପୁତ୍ତା ନାମ କେଚି ଗଣରାଜାନୋ, ତେସଂ ଗଣୋ। କେଚି ପନ ''ନାରାଯନଭତ୍ତିକୋ ପୁଞ୍ଜଙ୍କାରଗଣୋ ମଲ୍ଲଗଣୋ। ତଥା କୁମାରଭତ୍ତିକୋ ଚ ଗଣୋ ଭଟିପୁତ୍ତଗଣୋ''ତିପି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ସଂଘାଦିସେସକଣ୍ଡ ୩।୬୮୩) ଵଦନ୍ତି। ଧମ୍ମଗଣୋତି ସାସନେ, ଲୋକେ ଵା ଅନେକପ୍ପକାରପୁଞ୍ଜଙ୍କାରକୋ ଗଣୋ। ଗନ୍ଧିକତିକାରକୋ ଗଣୋ ଗନ୍ଧିକସେଣୀ। ପେସକାରାଦିଗଣୋ ଦୁସ୍ସିକସେଣୀ। କପ୍ପଗତିକନ୍ତି କପ୍ପିଯଭାଵଗତଂ, ପବ୍ବଜିତପୁବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୮୫। ପାଠଇଯଂ ଵୁଟ୍ଠାପେତୀତି ଉପସମ୍ପାଦେତି। ଅକପ୍ପଗତମ୍ପି ପବ୍ବାଜେନ୍ତିଯା ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଵଦନ୍ତି। ଖୀଣାସଵାଯପି ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତୋ ''ତିଚିତ୍ତ''ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଚୋରିତା, ତଂ ଞତ୍ଵା ଅନନୁଞ୍ଞାତକାରଣା ଵୁଟ୍ଠାପନନ୍ତି ଦ୍ଵେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଦୁତିଯସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୩। ତତିଯସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୬୯୨। ତତିଯେ ପରିକ୍ଖେପଂ ଅତିକ୍କାମେନ୍ତିଯାତି ଗାମନ୍ତରସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପଂ ଅତିକ୍କାମେନ୍ତିଯା। ‘‘ଗାମନ୍ତରଂ ଗଚ୍ଛେଯ୍ଯା’’ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିକାଲଗାମପ୍ପୱେସନସିକ୍ଖାପଦେ ୱିଯ ‘‘ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଉପଚାରଂ ଓକ୍କମନ୍ତିଯା’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ଅତିକ୍କାମେନ୍ତିଯା’’ତି ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଗାମଂ ପୱିସନ୍ତିଯା ଘରୂପଚାରେ ଠିତସ୍ସ ଦୁତିଯଲେଡ୍ଡୁପାତସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଉପଚାରସ୍ସ ଅତିକ୍କମୋ ନାମ ପଠମଲେଡ୍ଡୁପାତଟ୍ଠାନସଙ୍ଖାତସ୍ସ ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅତିକ୍କମୋ ଏୱାତି ଆହ ‘‘ପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନଂ ଏକେନ ପାଦେନ ଅତିକ୍କମତୀ’’ତି।

ମଜ୍ଝେତି ଗାମମଜ୍ଝେ। ପଚ୍ଛାତି ଅପରକାଲେ। ‘‘ଚତୁଗାମସାଧାରଣତ୍ତା’’ତି ଇମିନା ୱିହାରତୋ ଚତୂସୁ ଗାମେସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ପୱିସିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥ କାରଣମାହ।

ପରତୀରମେୱ ଅକ୍କମନ୍ତିଯାତି ନଦିଂ ଅନୋତରିତ୍ୱା ଓରିମତୀରତୋ ଲଙ୍ଘିତ୍ୱା ୱା ଆକାସାଦିନା ୱା ପରତୀରମେୱ ଅତିକ୍କାମେନ୍ତିଯା। ଓରିମତୀରମେୱ ଆଗଚ୍ଛତି, ଆପତ୍ତୀତି ପାରଗମନାଯ ଓତିଣ୍ଣତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ।

ତାଦିସେ ଅରଞ୍ଞେତି ଇନ୍ଦଖୀଲତୋ ବହିଭାୱଲକ୍ଖଣେ ଅରଞ୍ଞେ। ‘‘ତେନେୱା’’ତିଆଦିନା ଦସ୍ସନୂପଚାରେ ୱିରହିତେ ସୱନୂପଚାରସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତେପି ଆପତ୍ତି ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅଞ୍ଞଂ ମଗ୍ଗଂ ଗଣ୍ହାତୀତି ମଗ୍ଗମୂଳ୍ହତ୍ତା ଗଣ୍ହାତି, ନ ଦୁତିଯିକଂ ଓହିଯିତୁଂ। ତସ୍ମା ଅନାପତ୍ତି। ଅନନ୍ତରାଯେନ ଏକଭାୱୋ, ଅନାପଦାଯ ଗାମନ୍ତରଗମନାଦୀସୁ ଏକନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ତତିଯସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୪। ଚତୁତ୍ଥସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୬୯୪। ଚତୁତ୍ଥେ କାରକଗଣସ୍ସାତି ଇମସ୍ସ କମ୍ମଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ଯେହି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତଂ, ତେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। କମ୍ମୱାଚକ୍ଖଣେ ସହଠିତେତି କେଚି। ନେତ୍ଥାରୱତ୍ତେତି ନିତ୍ଥରଣହେତୁମ୍ହି ୱତ୍ତେ।

୬୯୮। ପାଠଇଯଂ ଅସନ୍ତେ କାରକସଙ୍ଘେତି ଏତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜମାନଂ ସୁଦୂରମ୍ପି ଗନ୍ତ୍ୱା ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବଂ । ଅନ୍ତରାଯେ ପନ ସତି ସମ୍ମା ୱତ୍ତନ୍ତଂ ଓସାରେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି। ଧମ୍ମକମ୍ମେନ ଉକ୍ଖିତ୍ତତା, ଅନନୁଞ୍ଞାତକାରଣା ଓସାରଣନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ଚତୁତ୍ଥସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୫। ପଞ୍ଚମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୭୦୧। ପଞ୍ଚମେ ତନ୍ତି ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଅୱଚନଂ ‘‘ଅନୱସ୍ସୁତୋତି ଜାନନ୍ତୀ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାତୀ’’ତିଆଦି ପାଠଇଯା ସମେତି। ଉଭତୋ ଅୱସ୍ସୁତଭାୱୋ, ଉଦକଦନ୍ତପୋନତୋ ଅଞ୍ଞଂ ସହତ୍ଥା ଗହେତ୍ୱା ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

ପଞ୍ଚମସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୬। ଛଟ୍ଠସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୭୦୫। ଛଟ୍ଠେ ପଟିଗ୍ଗହୋ ତେନ ନ ୱିଜ୍ଜତୀତି ତେନେୱ ‘‘ନ ଦେତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତକାରଣେନ ଉଯ୍ୟୋଜିତାଯ ହତ୍ଥତୋ ଇତରାଯ ପଟିଗ୍ଗହୋପି ନତ୍ଥି। ପରିଭୋଗପଚ୍ଚଯାତି ଉଯ୍ୟୋଜିତାଯ ଭୋଜନପରିଯୋସାନପଚ୍ଚଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ମନୁସ୍ସପୁରିସସ୍ସ ଅୱସ୍ସୁତତା, ତଂ ଞତ୍ୱା ଅନନୁଞ୍ଞାତକାରଣା ଉଯ୍ୟୋଜନା, ତେନ ଇତରିସ୍ସା ଗହେତ୍ୱା ଭୋଜନପରିଯୋସାନନ୍ତି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ଛଟ୍ଠସଙ୍ଘାଦିସେସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

୭୦୯-୭୨୭। ସତ୍ତମତୋ ଯାୱଦସମପରିଯୋସାନାନି ଉତ୍ତାନାନେୱ।

ସଙ୍ଘାଦିସେସଵୁଟ୍ଠନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟକଣ୍ଡଂ

୨। ଦୁତିୟନିସ୍ସଗ୍ଗିୟାଦିପାଚିତ୍ତିୟସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୭୩୩। ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟେସୁପି ପଠମଂ ଉତ୍ତାନମେଵ।

୭୪୦। ଦୁତିୟେ ଅଞ୍ଞାୟ ଦସ୍ସୀତି ଏଵଂ ପଟିଲଦ୍ଧନ୍ତି ନିସ୍ସଟ୍ଠପଟିଲଦ୍ଧଂ, ନିସ୍ସଟ୍ଠଂ ପଟିଲଭିତ୍ଵାପି ୟଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଦାୟକେହି ଦିନ୍ନଂ, ତଦେଵ ଦାତବ୍ବଂ। ତେନାହ ‘‘ୟଥାଦାନେୟେଵ ଉପନେତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ଅକାଲଚୀଵରତା, ତଂ ଞତ୍ଵା କାଲଚୀଵରନ୍ତି ଲେସେନ ଭାଜାପନଂ, ପଟିଲାଭୋତି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

୭୪୩। ତତିୟେ ମେତନ୍ତି ମମେଵେତଂ ଚୀଵରଂ। ଉପସମ୍ପନ୍ନତା, ପରିଵତ୍ତିତଵିକପ୍ପନୁପଗଚୀଵରସ୍ସ ସକସଞ୍ଞାୟ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦନାଦୀତି ଦ୍ଵେ ଅଙ୍ଗାନି।

୭୪୮-୭୫୨। ଚତୁତ୍ଥେ ଆହଟସପ୍ପିଂ ଦତ୍ଵାତି ଅତ୍ତନୋ ଦତ୍ଵା। ୟମକଂ ପଚିତବ୍ବନ୍ତି ସପ୍ପିଞ୍ଚ ତେଲଞ୍ଚ ଏକତୋ ପଚିତବ୍ବଂ। ଲେସେନ ଗହେତୁକାମତା, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଵିଞ୍ଞତ୍ତି, ପଟିଲାଭୋତି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

୭୫୩। ପଞ୍ଚମେ ସାତି ଥୁଲ୍ଲନନ୍ଦା। ଅୟନ୍ତି ସିକ୍ଖମାନା। ଚେତାପେତ୍ଵାତି ଜାନାପେତ୍ଵାତି ଇଧ ଵୁତ୍ତଂ, ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ‘‘ଅତ୍ତନୋ କପ୍ପିୟଭଣ୍ଡେନ ‘ଇଦଂ ନାମ ଆହରା’ତି ଅଞ୍ଞଂ ପରିଵତ୍ତାପେତ୍ଵା’’ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଅଞ୍ଞଚେତାପନସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା) ଵୁତ୍ତଂ।

୭୫୮। ଛଟ୍ଠେ ପାଵାରିକସ୍ସାତି ଦୁସ୍ସଵାଣିଜକସ୍ସ।

୭୬୪। ସତ୍ତମେ ସଞ୍ଞାଚିତକେନାତି ସୟଂ ୟାଚିତକେନପୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୭୬୯-୭୮୯। ଅଟ୍ଠମତୋ ୟାଵଦ୍ଵାଦସମା ଉତ୍ତାନମେଵ।

ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଵଣ୍ଣନାନୟୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ପାଚିତ୍ତିୟକଣ୍ଡଂ

୧। ଲସୁଣୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମଲସୁଣାଦିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୭୯୭। ପାଚିତ୍ତିୟେସୁ ଲସୁଣୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ବଦରସାଳୱଂ ନାମ ବଦରଫଲାନି ସୁକ୍ଖାପେତ୍ୱା ତେହି କତ୍ତଵ୍ୟଞ୍ଜନୱିକତି। ଆମକମାଗଧଲସୁଣଞ୍ଚେୱ, ଅଜ୍ଝୋହରଣଞ୍ଚାତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

୭୯୯-୮୧୨। ଦୁତିୟାଦୀନି ଉତ୍ତାନତ୍ଥାନି।

୮୧୫। ଛଟ୍ଠେ ପାଳିୟଂ ଆସୁମ୍ଭିତ୍ୱାତି ପାତେତ୍ୱା।

୮୧୭।ଦଧିମତ୍ଥୂତି ଦଧିମ୍ହି ପସନ୍ନୋଦକଂ। ରସଖୀରାଦୀନନ୍ତି ମଂସରସଖୀରାଦୀନଂ। ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ହତ୍ଥପାସେ ଠାନଂ, ପାନୀୟସ୍ସ ୱା ୱିଧୂପନସ୍ସ ୱା ଗହଣନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

୮୨୨। ସତ୍ତମେ ଅୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଲଦ୍ଧନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିଂ ୱିନା ଲଦ୍ଧଂ। ପୁବ୍ବାପରୱିରୁଦ୍ଧନ୍ତି ସୟଂ କରଣେ ପାଚିତ୍ତିୟନ୍ତି ଇଦଂ କାରାପନେ ଦୁକ୍କଟୱଚନେନ ୱିରୁଜ୍ଝନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନାହ ''ନ ହୀ''ତିଆଦି, ''ଅୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଲଦ୍ଧ''ନ୍ତିଆଦିୱଚନେନ ୱା ୱିରୁଜ୍ଝନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞାୟ ୱିଞ୍ଞତ୍ତିପି ହି ଇମିସ୍ସା ଅୱିଞ୍ଞତ୍ତିୟା ଲଦ୍ଧମେୱାତି। ଆମକଧଞ୍ଞୱିଞ୍ଞାପନାଦି, ତଂ ଭଜ୍ଜନାଦିନା ଅଜ୍ଝୋହରଣନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

୮୨୪। ଅଟ୍ଠମେ ନିବ୍ବିଟ୍ଠୋତି ଲଦ୍ଧୋ। କେଣୀତି ରଞ୍ଞୋ ଦାତବ୍ବୋ ଆୟୋ, ଆୟୁପ୍ପତ୍ତିଟ୍ଠାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ । ତେନାହ ''ଏକଂ ଠାନନ୍ତର''ନ୍ତିଆଦି। ଠାନନ୍ତରନ୍ତି ଚ ଗାମଜନପଦାଣାୟତ୍ତଂ। ୱଳଞ୍ଜିୟମାନତିରୋକୁଟ୍ଟାଦିତା, ଅନପଲୋକେତ୍ୱା ଉଚ୍ଚାରାଦୀନଂ ଛଡ୍ଡନାଦୀତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

୮୩୦। ନୱମେ ''ମତ୍ଥକଚ୍ଛିନ୍ନନାଳିକେରମ୍ପୀ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ହରିତୂପରି ଛଡ୍ଡନମେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ତେନାହ ''ଅନିକ୍ଖିତ୍ତବୀଜେସୂ''ତିଆଦି। ଯତ୍ଥ ଚ ଛଡ୍ଡେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ତତ୍ଥ ହରିତେ ୱଚ୍ଚାଦିଂ କାତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି ଏୱ। ସବ୍ବେସନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀନଂ।

୮୩୬-୭। ଦସମେ ତେସଂୟେୱାତି ଯେସଂ ନିଚ୍ଚଂ ପସ୍ସତି। ଆରାମେ ଠତ୍ୱାତି ଠିତନିସଜ୍ଜଟ୍ଠାନେ ଏୱ ଠତ୍ୱା ସମନ୍ତତୋ ଗୀୱଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱାପି ପସ୍ସତି, ଅନାପତ୍ତି। ଠିତଟ୍ଠାନତୋ ଗନ୍ତ୍ୱା ପସ୍ସିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। କେଚି ପନ ''ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି। ତଂ ପନ ''ଦସ୍ସନାୟ ଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ, ପାଚିତ୍ତିୟ''ନ୍ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ଗମନସ୍ସ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା, ଅନାପତ୍ତିୟମ୍ପି ଗମନାୟ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ଚ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ନଚ୍ଚାଦିତା, ଅନନୁଞ୍ଞାତକାରଣା ଗମନଂ, ଦସ୍ସନାଦି ଚାତି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

ନିଟ୍ଠିତୋ ଲସୁଣୱଗ୍ଗୋ ପଠମୋ।

୨। ଅନ୍ଧକାରୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମାଦିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୮୪୧। ଦୁତିୟୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ଦାନେ ୱାତି ଦାନନିମିତ୍ତଂ। ରତ୍ତନ୍ଧକାରେ ପୁରିସସ୍ସ ହତ୍ଥପାସେ ଠାନାଦି, ରହୋପେକ୍ଖା, ସହାୟାଭାୱୋତି ତୀଣି ଅଙ୍ଗାନି।

୮୪୨-୮୫୦। ଦୁତିୟାଦୀନି ଉତ୍ତାନାନି।

୮୫୪। ପଞ୍ଚମେ ପଲ୍ଲଙ୍କସ୍ସ ଅନୋକାସେତି ଊରୁବଦ୍ଧାସନସ୍ସ ଅପ୍ପହୋନକେ। ପୁରେଭତ୍ତଂ ଅନ୍ତରଘରେ ପଲ୍ଲଙ୍କପ୍ପହୋନକାସନେ ନିସଜ୍ଜା,

ଅନନୁଞ୍ଞାତକାରଣା ଅନାପୁଚ୍ଛା ୱୁଟ୍ଠପରିଚ୍ଛେଦାତିକ୍କମୋତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

୮୬୦-୮୭୯। ଛଟ୍ଠାଦୀନି ଉତ୍ତାନାନି।

ନିଟ୍ଠିତୋ ଅନ୍ଧକାରୱଗ୍ଗୋ ଦୁତିଯୋ।

୩। ନଗ୍ଗୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମାଦିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୮୮୩-୮୮୭। ତତିଯୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମଦୁତିଯାନି ଉତ୍ତାନାନି।

୮୯୩। ତତିଯେ ୱିସିବ୍ବେତ୍ୱାତି ୱିଜଟେତ୍ୱା। ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତମତ୍ତେତି ୱିସିବ୍ବନଦିୱସତୋ ପଞ୍ଚ ଦିୱସେ ଅତିକ୍କାମେତ୍ୱା ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିତ୍ତମତ୍ତେ। ଅନ୍ତୋପଞ୍ଚାହେ ପନ ଧୁରନିକ୍ଖେପେପି ଅନାପତ୍ତି ଏୱ ‘‘ଅଞ୍ଞତ୍ର ଚତୂହପଞ୍ଚାହା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା । ଉପସମ୍ପନ୍ନାଯ ଚୀୱରଂ ସିବ୍ବନତ୍ଥାଯ ୱିସିବ୍ବେତ୍ୱା ପଞ୍ଚହାତିକ୍କମୋ, ଅନନୁଞ୍ଞାତକାରଣା ଧୁରନିକ୍ଖେପୋତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

୯୦୦। ଚତୁତ୍ଥେ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଚୀୱରାନଂ ଅପରିୱତ୍ତନଂ, ଅନନୁଞ୍ଞାତକାରଣା ପଞ୍ଚାହାତିକ୍କମୋତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

୯୦୩। ପଞ୍ଚମଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

୯୦୯। ଛଟ୍ଠେ ୱିକପ୍ପନୁପଗସ୍ସ ସଙ୍ଘେ ପରିଣତତା, ୱିନା ଆନିସଂସଦସ୍ସନେନ ଅନ୍ତରାଯକରଣନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

୯୧୧। ସତ୍ତମଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

୯୧୬। ଅଟ୍ଠମେ କୁମ୍ଭଥୂଣଂ ନାମ କୁମ୍ଭସଦ୍ଦୋ, ତେନ କୀଳନ୍ତୀତି କୁମ୍ଭଥୂଣିକା। ତେନାହ ‘‘ଘଟକେନ କୀଳନକା’’ତି। ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ‘‘ଚତୁରସ୍ସଅମ୍ବଣକତାଳ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି ରୁକ୍ଖସାରାଦିମଯଂ ଅନ୍ତୋଛିଦ୍ଦଂ ଚତୂସୁ ପସ୍ସେସୁ ଚମ୍ମୋନଦ୍ଧଂ ୱାଦିତଭଣ୍ଡଂ, ଯଂ ‘‘ବିମ୍ବିସକ’’ନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି, ତଂ ୱାଦେନ୍ତାପି କୁମ୍ଭଥୂଣିକା। ତେନାହ ‘‘ବିମ୍ବିସକୱାଦିତକାତିପି ୱଦନ୍ତୀ’’ତି।

୯୧୮। ପାଳିଯଂ କପ୍ପକତନ୍ତି କପ୍ପକତଂ ନିୱାସନପାରୁପନୂପଗଂ। ସମଣଚୀୱରତା, ଅନନୁଞ୍ଞାତାନଂ ଦାନନ୍ତି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି।

୯୨୧-୯୩୧। ନୱମଦସମାନି ଉତ୍ତାନାନେୱ।

ନିଟ୍ଠିତୋ ନଗ୍ଗୱଗ୍ଗୋ ତତିଯୋ।

୪। ତୁୱଟ୍ଟୱଗ୍ଗୋ

୧୦। ଦସମସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୯୭୬। ତୁୱଟ୍ଟୱଗ୍ଗସ୍ସ ଦସମେ ଚାରିକାଯ ଅପକ୍କମନଂ ପଣ୍ଡିତ୍ୱିଜ୍ଜମେୱ। ପଣ୍ଡିତ୍ୱିଜାନନଚିତ୍ତେନ ସଚିତ୍ତକତଂ ସନ୍ଧାଯ ପନେତ୍ଥ ‘‘ଲୋକୱଜ୍ଜ’’ନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ନିଟ୍ଠିତୋ ତୁୱଟ୍ଟୱଗ୍ଗୋ ଚତୁତ୍ଥୋ।

୫। ଚିତ୍ତାଗାରୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମାଦିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୯୬୮। ଚିତ୍ତାଗାରୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ପାଟେକ୍କା ଆପତ୍ତିଯୋତି ଗୀୱାଯ ପରିୱତ୍ତନପ୍ପଯୋଗଗଣନାୟ।

୧୦୧୫। ନୱମେ ହତ୍ଥିଆଦୀସୁ ସିପ୍ପ-ସଦ୍ଦୋ ପଚ୍ଚେକଂ ଯୋଜେତବ୍ବୋ, ତଥା ଆଥବ୍ବଣାଦୀସୁ ମନ୍ତ-ସଦ୍ଦୋ। ତତ୍ଥ ଆଥବ୍ବଣମନ୍ତୋ ନାମ ଆଥବ୍ବଣୱେଦୱିହିତୋ ପରୂପଘାତକରୋ ମନ୍ତୋ। ଖୀଲନମନ୍ତୋ ନାମ ୱେରିମାରଣତ୍ଥାଯ ସାରଦାରୁମଯଂ ଖୀଲଂ ମନ୍ତେତ୍ୱା ପଥୱିଯଂ ଆକୋଟନମନ୍ତୋ। ଅଗଦପ୍ପଯୋଗୋ ୱିସପ୍ପଯୋଜନଂ। ନାଗମଣ୍ଡଲନ୍ତି ସପ୍ପାନଂ ପୱେସନିୱାରଣତ୍ଥଂ ମଣ୍ଡଲବନ୍ଧମନ୍ତୋ। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ନିଟ୍ଠିତୋ ଚିତ୍ତାଗାରୱଗ୍ଗୋ ପଞ୍ଚମୋ।

୧୦୨୫-୧୧୧୬। ଆରାମୱଗ୍ଗେ , ଗବ୍ଭିନିୱଗ୍ଗେ ଚ ସବ୍ବଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

୮। କୁମାରିଭୂତୱଗ୍ଗୋ

୧। ପଠମାଦିସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୧୧୯। ଅଟ୍ଠମୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ ସବ୍ବପଠମା ଦ୍ୱେ ମହାସିକ୍ଖମାନାତି ଗବ୍ଭିନିୱଗ୍ଗେ (ପାଚି। ୧୦୬୬ ଆଦଯୋ) ସବ୍ବପଠମଂ ୱୁତ୍ତା ଦ୍ୱେ। ସିକ୍ଖମାନା ଇଚ୍ଚେୱ ୱତ୍ତବ୍ବାତି ସମ୍ମୁତିକମ୍ମାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତ୍ଥା ୱୁତ୍ତେ କମ୍ମଂ କୁପ୍ପତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୧୧୬୭। ଏକାଦସମେ ପାରିୱାସିଯେନ ଛନ୍ଦଦାନେନାତି ପରିୱୁତ୍ଥେନ ନୱିକପ୍ପୱୁତ୍ଥେନ ୱିଗତେନ ଛନ୍ଦଦାନେନାତି ଅତ୍ଥୋ, ଛନ୍ଦୱିସ୍ସଜ୍ଜନମତ୍ତେନ ୱା।

୧୧୬୮।''ୱୁଟ୍ଠିତାଯା''ତି ଏତେନ ''ଇଦାନି କମ୍ମଂ ନ କରିସ୍ସାମା''ତି ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା କାଯେନ ଅୱୁଟ୍ଠହିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନାଯପି ପରିସାଯ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତେନାହ ''ଛନ୍ଦଂ ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ୱା ଅୱୁଟ୍ଠିତାଯା''ତି। ପାଳିଯଂ ପନ ''ଅନାପତ୍ତି ଅୱୁଟ୍ଠିତାଯ ପରିସାଯା''ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା , ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକେ ଚ ''ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ପାରିୱାସିକପାରିସୁଦ୍ଧିଦାନେନ ଉପୋସଥୋ କାତବ୍ବୋ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅୱୁଟ୍ଠିତାଯ ପରିସାଯା''ତି (ମହାୱ। ୧୮୩) ୱୁତ୍ତତ୍ତା, ତଦଟ୍ଠକଥାଯମ୍ପି ''ପାରିୱାସିଯପାରିସୁଦ୍ଧିଦାନଂ ନାମ ପରିସାଯ ୱୁଟ୍ଠିତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଅୱୁଟ୍ଠିତାଯ ପନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୮୩) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଚ ''କମ୍ମଂ ନ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନାଯପି କମ୍ମଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଗହେତବ୍ବଂ। ସେସଂ ଉତ୍ତାନମେୱ।

ନିଟ୍ଠିତୋ କୁମାରିଭୂତୱଗ୍ଗୋ ଅଟ୍ଠମୋ।

୧୧୮୧। ଛତ୍ତୱଗ୍ଗୋ ଉତ୍ତାନୋ ଏୱ।

ଖୁଦ୍ଦକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ପାଟିଦେସନୀଯକଣ୍ଡଂ

ପାଟିଦେସନୀଯସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା

୧୨୨୮। ପାଟିଦେସନୀଯାଦୀସୁ ପାଠଈୱିନିମୁତ୍ତକେସୂତି ପାଠଇଯଂ ଅନାଗତେସୁ ସତ୍ତିଆଦୀସୁ।

ସତ୍ତାଧିକରଣୱୁଚ୍ଚ୍ଯାତି ସତ୍ତାଧିକରଣସମଥନାମକା। ତଂ ଅତ୍ଥୱିନିଚ୍ଛଯଂ ତାଦିସଂଯେୱ ଯସ୍ମା ୱିଦୂ ୱଦନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା ନିଟ୍ଠିତାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସବ୍ବାସୱପହନ୍ତି ସବ୍ବାସୱୱିଘାତକଂ ଅରହତ୍ତମଗ୍ଗଂ। ପସ୍ସନ୍ତୁ ନିବ୍ବୁତିନ୍ତି ମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣେନ ନିବ୍ବାନଂ ସଚ୍ଛିକରୋନ୍ତୁ, ପପ୍ପୋନ୍ତୂତି ୱା ପାଠୋ। ତତ୍ଥ ନିବ୍ବୁତିନ୍ତି ଖନ୍ଧପରିନିବ୍ବାନଂ ଗହେତବ୍ବଂ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ୱିମତିୱିନୋଦନିଯଂ

ଭିକ୍ଖୁନୀୱିଭଙ୍ଗୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗଟ୍ଠକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ମହାୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧। ମହାଖନ୍ଧକୋ

ବୋଧିକଥାୱଣ୍ଣନା

ମହାୱଗ୍ଗେ ଉଭିନ୍ନଂ ପାତିମୋକ୍ଖାନନ୍ତି ଉଭିନ୍ନଂ ପାତିମୋକ୍ଖୱିଭଙ୍ଗାନଂ। ଯଂ ଖନ୍ଧକଂ ସଙ୍ଗାଯିଂସୂତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଖନ୍ଧାନଂ ସମୂହୋ, ଖନ୍ଧାନଂ ୱା ପକାସନତୋ ଖନ୍ଧକୋ। ଖନ୍ଧାତି ଚେତ୍ଥ ପବ୍ବଜ୍ଜାଦିଚାରିତ୍ତୱାରିତ୍ତସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିସମୂହୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ପଦଭାଜନୀଯେ ଯେସଂ ପଦାନଂ ଅତ୍ଥା ଯେହି ଅଟ୍ଠକଥାନଯେହି ପକାସିତାତି ଯୋଜନା। ଅଥ ୱା ଯେ ଅତ୍ଥାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ହି-ସଦ୍ଦୋ ଚେତ୍ଥ ପଦପୂରଣେ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

୧।ୱିସେସକାରଣନ୍ତି "ଯେନ ସମଯେନ ଆଯସ୍ମତୋ ସାରିପୁତ୍ତତ୍ଥେରସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯାଚନହେତୁଭୂତୋ ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦି, ତେନ ସମଯେନା"ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତକାରଣଂ ୱିଯ ୱିସେସକାରଣଂ ଭୁମ୍ମୱଚନନିୱତ୍ତନକକାରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତସ୍ସାତି ଅଭିସମ୍ବୋଧିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସତ୍ଥୁ ଚରିଯାୱିଭାୱନସ୍ସ ୱିନଯପଞ୍ଞତ୍ତିଯଂ କିଂ ପଯୋଜନଂ? ଯଦି ୱିସେସକାରଣଂ ନତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ନିଦାନଦସ୍ସନଂ ପଯୋଜନନ୍ତି ଯୋଜନା। ନିଦାନନ୍ତିଚେତ୍ଥ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିହେତୁଭୂତଂ ୱତ୍ଥୁପୁଗ୍ଗଲାଦିକାରଣଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ନ ପଞ୍ଞତ୍ତିଟ୍ଠାନମେୱ। ତେନାହ "ଯା ହୀ"ତିଆଦି।

ଉରୁୱେଲାଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉରୁ-ସଦ୍ଦୋ ମହନ୍ତୱାଚୀ। ୱେଲା-ସଦ୍ଦୋ ତୀରପରିଯାଯୋ। ଉନ୍ନତତ୍ତାଦିନା ୱେଲା ୱିଯ ୱେଲା। ଉରୁ ମହନ୍ତୀ ୱେଲା ଉରୁୱେଲା, ତସ୍ସଂ। ତେନାହ "ମହାୱେଲାଯ"ନ୍ତିଆଦି। ମରିଯାଦାତି ସୀଲାଦିଗୁଣସୀମା। ପତ୍ତପୁଟେନାତି ତାଲାଦୀନଂ ପଣ୍ଣପୁଟେନ।

"ପଠମାଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ"ତି ଅନୁନାସିକଲୋପେନାଯଂ ନିଦ୍ଦେସୋତି ଆହ "ପଠମଂ ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ"ତି। ପଠମନ୍ତି ଚ ଭାୱନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ। ତସ୍ମା ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ହୁତ୍ୱା ସବ୍ବପଠମଂ ବୋଧିରୁକ୍ଖମୂଲେ ୱିହରତୀତି ଯୋଜନା ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ପାଠଇଯଂ ଅଥ ଖୋତି ଏତ୍ଥ ଅଥାତି ଏତସ୍ମିଂ ସମଯେତି ଅତ୍ଥୋ ଅନେକତ୍ଥତ୍ତା ନିପାତାନଂ। ସତ୍ତାହନ୍ତି ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗେ ଏତଂ ଉପଯୋଗୱଚନଂ। ଅଥ ଖୋତି ଅଧିକାରନ୍ତରଦସ୍ସନେ ନିପାତୋ। ତେନ ୱିମୁତ୍ତିସୁଖପଟିସଂୱେଦନଂ ପହାଯ ପଟିଚ୍ଚସମୁପ୍ପାଦମନସିକାରେ ଅଧିକତଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ପଟିଚ୍ଚାତି ପଟିମୁଖଂ ଗନ୍ତ୍ୱା, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନ କାରଣବହୁତା ଦସ୍ସିତା। ସହିତେତି କାରିଯବହୁତା। ଅନୁଲୋମନ୍ତି ଭାୱନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ। ସ୍ୱେୱାତି ସୋ ଏୱ ପଚ୍ଚଯାକାରୋ। ପୁରିମନଯେନ ୱା ୱୁତ୍ତୋତି "ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା ସଙ୍ଖାରା"ତିଆଦିନା ନଯେନ ୱୁତ୍ତୋ ପଚ୍ଚଯାକାରୋ। ପୱତ୍ତିଯାତି ସଂସାରପ୍ପୱତ୍ତିଯା।

ପାଠଇଯଂ "ଅୱିଜ୍ଜାପଚ୍ଚଯା"ତିଆଦୀସୁ ଦୁକ୍ଖାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞାଣଂ ଅୱିଜ୍ଜା। ଲୋକିଯକୁସଲାକୁସଲଚେତନା ସଙ୍ଖାରା। ଲୋକିଯୱିପାକମେୱ ୱିଞ୍ଞାଣଂ। ଲୋକିଯୱେଦନାଦିକ୍ଖନ୍ଧତ୍ତଯଂ ନାମଂ, ଭୂତୁପାଦାଯଭେଦଂ ରୂପଂ। ପସାଦୱିଞ୍ଞାଣଭେଦଂ ସଳାଯତନଂ। ୱିପାକଭୂତୋ ସବ୍ବୋ ଫସ୍ସୋ, ୱେଦନା ଚ। ରାଗୋ ତଣ୍ହା। ବଲୱରାଗୋ, ଚତୁବ୍ବିଧା ଚ ଦିଟ୍ଠି ଉପାଦାନଂ। ଭୱୋ ପନ ଦୁୱିଧୋ କମ୍ମଭୱୋ, ଉପପତ୍ତିଭୱୋ ଚ। ତତ୍ଥ କମ୍ମଭୱୋ ସାସୱକୁସଲାକୁସଲଚେତନାୱ, ଉପପତ୍ତିଭୱୋ ଉପାଦିନ୍ନକକ୍ଖନ୍ଧା। ତେସଂ ଉପପତ୍ତି ଜାତି। ପାକୋ ଜରା। ଭେଦୋ ମରଣଂ। ତେ ଏୱ ନିସ୍ସାଯ ସୋଚନଂ ସୋକୋ। କନ୍ଦନଂ ପରିଦେୱୋ। ଦୁକ୍ଖଂ କାଯିକଂ। ଦୋମନସ୍ସଂ ଚେତସିକଂ। ଅତିୱିଯ ସୋକୋ ଉପାଯାସୋ।

ପଚ୍ଚେକଞ୍ଚ ସମ୍ଭୱତି-ସଦ୍ଦୋ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ତେନାହ "ଇମିନା ନଯେନା"ତିଆଦି। "ଦୁକ୍ଖରାସିସ୍ସା"ତି ଇମିନା ନ ସତ୍ତସ୍ସ। ନାପି ସୁଭସୁଖାଦୀନନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ହୱେତି ବ୍ୟତ୍ତନ୍ତି ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ନିପାତୋ। "ଅନୁଲୋମପଚ୍ଚଯାକାରପଟିୱେଧସାଧକା ବୋଧିପକ୍ଖିଯଧମ୍ମା"ତି ଇଦଂ ପଠମୱାରେ କିଞ୍ଚାପି "ଅୱିଜ୍ଜାଯତ୍ୱେୱ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧା"ତିଆଦିନା ପଟିଲୋମପଚ୍ଚଯାକାରୋପି ଆଗତୋ, ତଥାପି "ଯତୋ ପଜାନାତି ସହେତୁଧମ୍ମ"ନ୍ତି ଅନୁଲୋମପଚ୍ଚଯାକାରପଟିୱେଧସ୍ସେୱ କାରଣତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି। ଯଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ ଦୁତିଯୱାରେପି "ଯତୋ ଖଯଂ ପଚ୍ଚଯାନଂ ଅୱେଦୀ"ତି ଗାଥାଯ ୱୁତ୍ତତ୍ତା "ପଚ୍ଚଯାନଂ ଖଯସଙ୍ଖାତ"ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନୋ କଲ୍ଲୋ ପଞ୍ହୋତି ଅଯୁତ୍ତୋ ନ ବ୍ୟାକାତବ୍ବୋ, ଅୱିଜ୍ଜମାନଂ ଅତ୍ତାନଂ ସିଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା "କୋ ଫୁସତୀ"ତି ତସ୍ସ କିରିଯାଯ ପୁଟ୍ଠତ୍ତା "କୋ ୱଞ୍ଝାପୁତ୍ତୋ ଫୁସତୀ"ତିଆଦି ୱିଯାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସୋଳସ କଙ୍ଖାତି "ଅହୋସିଂ ନୁ ଖୋ ଅହମତୀତମଦ୍ଧାନଂ, ନନୁ ଖୋ ଅହୋସିଂ, କିଂ ନୁ ଖୋ ଅହୋସିଂ, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଅହୋସିଂ, କିଂ ହୁତ୍ୱା କିଂ ଅହୋସିଂ ନୁ ଖୋ ଅହମତୀତମଦ୍ଧାନଂ, ଭୱିସ୍ସାମି ନୁ ଖୋ ଅହଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, ନନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସାମି, କିଂ ନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସାମି, କଥଂ ନୁ ଖୋ ଭୱିସ୍ସାମି, କିଂ ହୁତ୍ୱା କିଂ ଭୱିସ୍ସାମି ନୁ ଖୋ

ଅହଂ ଅନାଗତମଦ୍ଧାନଂ, ଅହଂ ନୁ ଖୋସ୍ମି, ନୋ ନୁ ଖୋସ୍ମି, କିଂ ନୁ ଖୋସ୍ମି, କଥଂ ନୁ ଖୋସ୍ମି, ଅଯଂ ନୁ ଖୋ ସତ୍ତୋ କୁତୋ ଆଗତୋ, ସୋ କୁହିଂ ଗାମୀ ଭଵିସ୍ସତୀ''ତି (ମ॰ ନି॰ ୧।୧୮; ସଂ॰ ନି॰ ୨।୨୦) ଏଵଂ ଆଗତା ଅତୀତେ ପଞ୍ଚ, ଅନାଗତେ ପଞ୍ଚ, ପଚ୍ଚୁପ୍ପନ୍ନେ ଛାତି ସୋଳସଵିଧା କଙ୍ଖା।

ତତ୍ଥ କିଂ ନୁ ଖୋତି ମନୁସ୍ସଦେଵାଦୀସୁ, ଖତ୍ତିଯାଦୀସୁ ଵା ଅଞ୍ଞତରଂ ନିସ୍ସାଯ କଙ୍ଖତି। କଥଂ ନୁ ଖୋତି ପନ ସଣ୍ଠାନାକାରାଦୀସୁ ଇସ୍ସରାଦିଜନକଂ, କାରଣଂ ଵା ନିସ୍ସାଯ। କିଂ ହୁତ୍ଵା କିଂ ଅହୋସିନ୍ତି ଚ ମନୁସ୍ସାଦୀସୁ ପଠମଂ କିଂ ହୁତ୍ଵା ପଚ୍ଛା କିଂ ଅହୋସିନ୍ତି କଙ୍ଖତି। ଅହଂ ନୁ ଖୋସ୍ମୀତିଆଦି ଇଦାନି ଅତ୍ତନୋ ଵିଜ୍ଜମାନାଵିଜ୍ଜମାନତଂ, ସରୂପପକାରାଦିକଞ୍ଚ କଙ୍ଖତି। ଵପଯନ୍ତୀତି ଵିଅପଯନ୍ତି ଵ୍ୟପଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତେନାହ ''ଅପଗଚ୍ଛନ୍ତି ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତୀ''ତି।

୩।ତସ୍ସ ଵସେନାତି ତସ୍ସ ପଚ୍ଚଯାକାରପଜାନନସ୍ସ, ପଚ୍ଚଯକ୍ଖଯାଧିଗମସ୍ସ ଚ ଵସେନ। ଏକେକମେଵ କୋଟ୍ଠାସନ୍ତି ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମତୋ ଏକେକମେଵ କୋଟ୍ଠାସଂ। ପାଟିପଦରତ୍ତିଯା ଏଵଂ ମନସାକାସୀତି ରତ୍ତିଯା ତୀସୁପି ଯାମେସୁ ଏଵଂ ଇଧ ଖନ୍ଧକପାଠଇଯା ଆଗତନଯେନ ଅନୁଲୋମପଟିଲୋମଂଯେଵ ମନସାକାସି।

ଅଜପାଲକଥାଵଣ୍ଣନା

୪। ତସ୍ସ ସତ୍ତାହସ୍ସ ଅଚ୍ଚଯେନାତି ପଲ୍ଲଙ୍କସତ୍ତାହସ୍ସ ଅପଗମନେନ। ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହାତି ଅରହତ୍ତଫଲସମାପତ୍ତିସମାଧିମ୍ହା। ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଏଵ ହି ପଚ୍ଚଯାକାରମନସିକାରୋ। ଅଵସେସକାଲଂ ପନ ସବ୍ବଂ ଭଗଵା ଫଲସମାପତ୍ତିଯାପି ଵୀତିନାମେସି। ତଂ ସନ୍ଧାଯ ''ତମ୍ହା ସମାଧିମ୍ହା''ତି ଵୁତ୍ତଂ। ରତନଚଙ୍କମେତି ଭଗଵତୋ ଚିରଂ ଠିତସ୍ସ ଚଙ୍କମନାଧିପ୍ପାଯଂ ଞତ୍ଵା ଦେଵତାହି ମାପିତେ ରତନଚଙ୍କମେ। ରତନଘରନ୍ତି ଭଗଵତୋ ନିସୀଦନାଧିପ୍ପାଯଂ ଞତ୍ଵା ଦେଵତାହି ମାପିତଂ ରତନମଯଂ ଗେହଂ।

ତତ୍ରାପୀତି ନ କେଵଲଂ ରତନଘରେଯେଵ। ତତ୍ରାପି ଅଜପାଲନିଗ୍ରୋଧମୂଲେପି ଅଭିଧମ୍ମଂ ଵିଚିନନ୍ତୋ ଏଵ ଅନ୍ତରନ୍ତରା ଵିମୁତ୍ତିସୁଖଂ ପଟିସଂଵେଦେନ୍ତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତତ୍ଥାପି ହି ଅନନ୍ତନଯସମନ୍ତପଟ୍ଠାନଂ ସମ୍ମସତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ପୀତିସମୁଟ୍ଠିତା ଛବ୍ବଣ୍ଣା ବୁଦ୍ଧରସ୍ମିଯୋ ରତନଘରେ ଵିଯ ନିଚ୍ଛରିଂସୁ ଏଵ। ''ହୁଂହୁ''ନ୍ତି କରୋନ୍ତୋତି ''ସବ୍ବେ ହୀନଜାତିକା ମଂ ମା ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତୁ''ତି ମାନଵସେନ, ସମୀପଂ ଉପଗତେସୁ କୋଧଵସେନ ଚ ''ଅପେଥା''ତି ଅଧିପ୍ପାଯନିଚ୍ଛାରିତଂ ହୁଂହୁଂକାରଂ କରୋନ୍ତୋ।

ବ୍ରହ୍ମଞ୍ଞନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣତ୍ତଂ। ଅନ୍ତନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ। ଦେଵାନଂ ଵା ଅନ୍ତନ୍ତି ମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣାନଂ ଵା ଅନ୍ତଭୂତଂ ଅରହତ୍ତଫଲଂ।

ମୁଚଲିନ୍ଦକଥାଵଣ୍ଣନା

୫।ମୁଚଲିନ୍ଦମୂଲେତି ଏତ୍ଥ ଚ ମୁଚଲିନ୍ଦୋ ଵୁଚ୍ଚତି ନୀପରୁକ୍ଖୋ, ଯୋ ''ନିଚୁଲୋ''ତିପି ଵୁଚ୍ଚତି। ଉପ୍ପନ୍ନମେଘୋତି ସକଲଚକ୍କଵାଳଗବ୍ଭଂ ପୂରେତ୍ଵା ଉପ୍ପନ୍ନୋ ମହାମେଘୋ। ଵଦ୍ଦଲିକାତି ଵୁଟ୍ଠିଯା ଏଵ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଵସେନ ନାମଂ। ଯା ଚ ସତ୍ତାହଂ ପଵତ୍ତା ସତ୍ତାହଵଦ୍ଦଲିକାତି ଵୁତ୍ତାତି ଆହ ''ସତ୍ତାହଂ ଅଵିଚ୍ଛିନ୍ନଵୁଟ୍ଠିକା ଅହୋସୀ''ତି। ସୀତଵାତେନ ଦୂସିତଂ ଦିନମେତିସ୍ସା ଵଦ୍ଦଲିକାଯାତି ସୀତଵାତଦୁଦ୍ଦିନୀତି ଆହ ''ଉଦକଫୁସିତସମ୍ମିସ୍ସେନା''ତିଆଦି। ଉଦ୍ଧିଦ୍ଧତା ନାମ ଦୂରଭାଵେନ ଉପଟ୍ଠାନନ୍ତି ଆହ ''ମେଘଵିଗମେନ ଦୂରୀଭୂତ''ନ୍ତି। ଇନ୍ଦନୀଲମଣି ଵିଯ ଦିବ୍ବତି ଜୋତେତୀତି ଦେଵୋ, ଆକାସୋ।

ଏତମହଂ ଵିଦିତ୍ଵାତି ଵିଵେକସ୍ସ ସୁଖଭାଵଂ ଵିଦିତ୍ଵା। ସବ୍ବସୋ ଅସନ୍ତୁଟ୍ଠିସମୁଚ୍ଛେଦକତ୍ତା ମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣାନଂ ''ଚତୁମଗ୍ଗଞ୍ଞାଣସନ୍ତୋସେନା''ତି ଵୁତ୍ତଂ। ଅକୁପ୍ପନଭାଵୋତି ଅକୁଜ୍ଝନସଭାଵୋ।

ରାଜାଯତନକଥାଵଣ୍ଣନା

୬।ପଚ୍ଚଗ୍ଘେତି ଅଭିନଵେ। ଅଯମେଵ ଅତ୍ଥୋ ପସତ୍ଥୋ, ନ ପୁରିମୋ। ନ ହି ବୁଦ୍ଧା ମହଗ୍ଘଂ ପତ୍ତଂ ପରିଭୁଞ୍ଜନ୍ତି।

ବ୍ରହ୍ମଯାଚନକଥାଵଣ୍ଣନା

୭। ଆଲୀଯନ୍ତି ସେଵୀଯନ୍ତୀତି ଆଲଯା। ପଞ୍ଚ କାମଗୁଣାତି ଆହ ''ସତ୍ତା…ପେ… ଵୁଚ୍ଚନ୍ତୀ''ତି। ସୁଟ୍ଠୁ ମୁଦିତାତି ଅତିଵିଯ ପମୁଦିତା। ଠାନଂ ସନ୍ଧାଯାତି ଠାନ-ସଦ୍ଦଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ଵା। ଇମେସନ୍ତି ସଙ୍ଖାରାଦୀନଂ ଫଲାନଂ। ପାଠଇଯଂ ସବ୍ବସଙ୍ଖାରସମଥୋତିଆଦୀନି ନିବ୍ବାନଵେଵଚନାନି। ଅପିସ୍ସୂତି ସମ୍ପିଣ୍ଡନତ୍ଥେ ନିପାତୋ। ନ କେଵଲଂ ଏତଦହୋସି, ଇମାପି ଗାଥା ପଟିଭଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ।

କିଚ୍ଛେନ ମେ ଅଧିଗତନ୍ତି ପାରମିପୂରଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଦୁକ୍ଖାପଟିପଦଂ। ବୁଦ୍ଧାନଞ୍ହି ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗା ସୁଖାପଟିପଦାୱ ହୋନ୍ତି। ହ-ଇତି ବ୍ଯତ୍ତଂ, ଏକଂସନ୍ତି ଦ୍ୱୀସୁ ଅତ୍ଥେସୁ ନିପାତୋ, ବ୍ଯତ୍ତଂ, ଏକଂସେନ ୱା ଅଲନ୍ତି ୱିଯୋଜେନ୍ତି। ହଲନ୍ତି ୱା ଏକୋ ନିପାତୋ।

୮। ପାଠଇଯଂ ସହମ୍ପତିସ୍ସାତି ସୋ କିର କସ୍ସପସ୍ସ ଭଗୱତୋ ସାସନେ ସହକୋ ନାମ ଥେରୋ ପଠମଜ୍ଝାନଭୂମିଯଂ ବ୍ରହ୍ମପତି ହୁତ୍ୱା ନିବ୍ବତ୍ତୋ, ତେନ ନଂ ''ସହମ୍ପତୀ''ତି ସଞ୍ଜାନିଂସୁ। ଅସ୍ସୱନତାତି ଅସ୍ସୱନତାଯ, ଅସ୍ସୱନେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ସୱନମେୱ ହି ସୱନତା ଯଥା ଦେୱତାତି।

ଧମ୍ମୋ ଅସୁଦ୍ଧୋତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଧମ୍ମୋ। ସମଲେହୀତି ପୂରଣକସ୍ସପାଦୀହି ଛହି ସତ୍ଥାରେହି। ଅପାପୁରାତି ୱିୱରା। ଦ୍ୱାରନ୍ତି ଅରିଯମଗ୍ଗଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି।

ସେଲେତି ଘନସିଲାମଯେ। ତଥୂପମନ୍ତି ଏତ୍ଥ ତଥା-ସଦ୍ଦୋ ତଂ-ସଦ୍ଦତ୍ଥେ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତେନ ସୋ ସେଲପବ୍ବତୋ ଉପମା ଯସ୍ସ। ତଂ ତଥୂପମନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନ ୱା ପବ୍ବତାଦିନା ପକାରେନ ଉପମା ଅସ୍ସାତିପି ଅତ୍ଥୋ। ଧମ୍ମମଯନ୍ତି ଲୋକୁତ୍ତରଧମ୍ମଭୂତଂ। ଉଟ୍ଠାହୀତି ଧମ୍ମଦେସନତ୍ଥାଯ ଚାରିକଚରଣତ୍ଥଂ ଇମମ୍ହା ଆସନା କାଯେନ, ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କଭାୱତୋ ୱା ଚିତ୍ତେନ ଉଟ୍ଠେହି, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ। ତେନେୱ ''ୱିଚର, ଦେସସ୍ସୂ''ତି ଦୁୱିଧେପି କାଯଚିତ୍ତପଯୋଗେ ନିଯୋଜେସି। ୱୀରାତିଆଦି ଚତ୍ତାରି ଥୁତିୱସେନ ସମ୍ବୋଧନାନି।

୯। ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୁନାତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତଞାଣେନ, ଆସଯାନୁସଯଞାଣେନ ଚ। ଇମେସଞ୍ହି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ''ବୁଦ୍ଧଚକ୍ଖୂ''ତି ନାମଂ। ସ୍ୱାକାରାତି ସଦ୍ଧିନ୍ଦ୍ରିଯାଦଯୋୱ ଆକାରା ସୁନ୍ଦରା ଯେସଂ, ତେ ସ୍ୱାକାରା, ସୁୱିଞ୍ଞାପଯା, ପରଲୋକଞ୍ଚ ୱଜ୍ଜଞ୍ଚ ଭଯତୋ ଦସ୍ସନସୀଲା ଚାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଉପ୍ପଲାନି ଏତ୍ଥ ସନ୍ତୀତି ଉପ୍ପଲିନୀତି ଗଚ୍ଛଲତାପି ପୋକ୍ଖରଣୀପି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇଧ ପନ ପୋକ୍ଖରଣୀ। ଏୱମିତରେସୁପି। ଉଦକାନୁଗ୍ଗତାନୀତି ଉଦକତୋ ଅନୁଗ୍ଗତାନି। ଅନ୍ତୋ ନିମୁଗ୍ଗାନେୱ ହୁତ୍ୱା ପୁସନ୍ତି ୱଡ୍ଢନ୍ତି, ତାନି ଅନ୍ତୋନିମୁଗ୍ଗପୋସୀନି। ଅଚ୍ଚୁଗ୍ଗମ୍ମାତି ଉଦକଂ ଅତିକ୍କମନୱସେନ ଉଗ୍ଗନ୍ତ୍ୱା।

ଅପାରୁତାତି ୱିୱଟା। ତେସନ୍ତି ସୌପନିସ୍ସଯାନଂ ସତ୍ତାନଂ। ଦ୍ୱାରାତି ଅରିଯମଗ୍ଗଦ୍ୱାରାନି। ଇଦଞ୍ଚ ଅତ୍ତନୋ ସଯମ୍ଭୁଞାଣେନ ସୌପନିସ୍ସଯାନଂ ତେସଂ ମଗ୍ଗୁପ୍ପତ୍ତିଦିଟ୍ଠତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ୱିହିଂସସଞ୍ଞୀତିଆଦୀସୁ ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ – ''ଅହଞ୍ହି ଅତ୍ତନୋ ପଗୁଣଂ ସୁପ୍ପୱତ୍ତିତମ୍ପି ଇମଂ ପଣୀତଂ ଧମ୍ମଂ ଅଜାନନ୍ତେସୁ ମନୁଜେସୁ ଦେସନାଯ ୱିହିଂସା କାଯୱାଚାକିଲମଥୋ ହୋତୀ''ତି ଏୱଂ ୱିହିଂସସଞ୍ଞୀ ହୁତ୍ୱା ନ ଭାସିଂ ଭାସିତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛିଂ। ଇଦାନି ପନ ହେତୁସମ୍ପନ୍ନା ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଧାଭାଜନଂ ୱିୱରନ୍ତୁ, ପୂରେସ୍ସାମି ନେସଂ ସଙ୍କପ୍ପନ୍ତି।

ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦। ଆଳାରୋତି ନାମଂ। କାଲାମୋତି ଗୋତ୍ତଂ। ଭଗୱତୋପି ଖୋ ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀତି କିଂ ଇଦାନେୱ ଉଦପାଦି, ନନୁ ବୋଧିମୂଲେ ତେକାଲିକା, କାଲୱିନିମୁତ୍ତା ଚ ସବ୍ବେ ଧମ୍ମା ସବ୍ବାକାରତୋ ଦିଟ୍ଠାତି? ସଚ୍ଚଂ ଦିଟ୍ଠା, ତଥାପି ନାମାଦିୱସେନ ଅୱିକପ୍ପିତା ଏକଚିତ୍ତକ୍ଖଣିକତ୍ତା ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ। ନ ହି ଏକେନ ଚିତ୍ତେନ ସବ୍ବଧମ୍ମାନଂ ନାମଜାତିଆଦିକଂ ପଚ୍ଚେକଂ ଅନନ୍ତଂ ୱିଭାଗଂ ୱିକପ୍ପେତୁଂ ସକ୍କା ୱିକପ୍ପାନଂ ୱିରୁଦ୍ଧାନଂ ସହାନୁପ୍ପତ୍ତିତୋ, ସବ୍ବୱିକପ୍ପାରହଧମ୍ମଦସ୍ସନମେୱ ପନାନେନ ସକ୍କା କାତୁଂ। ଯଥା ଦିଟ୍ଠେସୁ ପନ ଯଥିଚ୍ଛିତାକାରଂ ଆରବ୍ଭ ୱିକପ୍ପୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣେନ ଦିଟ୍ଠେ ଚିତ୍ତପଟେ ୱିଯ। ଇଧାପି ଆଳାରଂ ନିସ୍ସାଯ ଆୱଜ୍ଜନାନନ୍ତରମେୱ ସବ୍ବାକାରଞାଣଂ ଉଦପାଦି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ତଂ, ଅଥ ଖୋ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯା ଏୱ ପଠମଂ ଧମ୍ମଂ ଜାନିସ୍ସନ୍ତି, ତପ୍ପମୁଖା ଚ ଦେୱତା, ଆଳାରୋ କାଲଂ କତ୍ୱା ଆକିଞ୍ଚଞ୍ଞାଯତନେ, ଉଦକୋ ଚ ନେୱସଞ୍ଞାନାସଞ୍ଞାଯତନେ ନିବ୍ବତ୍ତୋତି ଏୱମାଦିକଂ ସବ୍ବମ୍ପି ନିସ୍ସାଯ ଞାଣଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଏୱ। ତଂ ପନ ଖଣସମ୍ପତ୍ତିଯା ଦୁଲ୍ଲଭଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ କମେନ ଓଲୋକେତ୍ୱା ଦେୱତାଯ ୱୁତ୍ତେ ଞାଣଂ ୱିଯ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ସଦ୍ଦଗତିଯା ହି ବନ୍ଧତ୍ତା ଏକେନ ଞାଣେନ ଞାତମ୍ପି ୱୁଚ୍ଚମାନଂ କମେନ ଞାତଂ ୱିଯ ପଟିଭାତି, ଦେୱତାପି ଚ ଭଗୱତା ଞାତମେୱତ୍ଥଂ ଆରୋଚେସି। ତେନେୱ ''ଭଗୱତୋପି ଖୋ ଞାଣଂ ଉଦପାଦୀ''ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱମଞ୍ଞତ୍ରାପି ଇଦିସେସୁ ''ଲୋକଂ ୱୋଲୋକେନ୍ତୋ ଅସୁକଂ ଅଦ୍ଦସ, ତତ୍ଥ ମଯି ଗତେ କିଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ଏୱମାଦିନା ସତ୍ଥୁ ହିତେସିତାସନ୍ଦସ୍ସନୱସପ୍ପୱତ୍ତେସୁ। ସବ୍ବତ୍ଥ ୱଚନଗତିଯଂ କମୱୁତ୍ତିତେ ପଞ୍ଞାଯମାନେପି ଏକେନେୱ ଞାଣେନ ସକଲାୱବୋଧୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ବହୁକାରା ଖୋ ମେ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗିଯାତି ଉପକାରସ୍ସାପି ୱିଜ୍ଜମାନତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ଧମ୍ମଦେସନାଯ କାରଣତ୍ତେନ ଅନୁପକାରାନମ୍ପି ଦେସନତୋ।

୧୧। ଅନ୍ତରା ଚ ଗଯଂ ଅନ୍ତରା ଚ ବୋଧିନ୍ତି ଗଯାଯ, ବୋଧିସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରେ ତିଗାୱୁତେ ଠାନେ।

ସବ୍ବାଭିଭୂତି ସବ୍ବଂ ତେଭୂମକଧମ୍ମଂ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ଠିତୋ। ଅନୂପଲିତ୍ତୋତି କିଲେସଲେପେନ ଅଲିତ୍ତୋ। ତତୋ ଏୱ ସବ୍ବଞ୍ଜହୋ। ତଣ୍ହକ୍ଖଯେ ୱିମୁତ୍ତୋତି

ତଣ୍ହକ୍ଖଯେ ନିବ୍ବାନେ ଆରମ୍ମଣକରଣୱସେନ ୱିମୁତ୍ତୋ। ଏୱଂ ସଯଂ ସଦ୍ଧମ୍ମେ ଅତ୍ତନାୱ ଜାନିତ୍ୱା। କମୁଦ୍ଦିସେଯ୍ୟନ୍ତି କଂ ଅଞ୍ଞଂ ‘‘ଅଯଂ ମେ ଆଚରିଯୋ’’ତି ଉଦ୍ଦିସେଯ୍ୟଂ।

କାସିନଂ ପୁରନ୍ତି ବାରାଣସିଂ। ଆହଞ୍ଛନ୍ତି ଆହନିସ୍ସାମି। ଅମତାଧିଗମାଯ ଉଗ୍ଘୋସନତୋ ଅମତଦୁନ୍ଦୁଭିନ୍ତି ସଦ୍ଧୁ ଧମ୍ମଦେସନା ୱୁତ୍ତା, ‘‘ଅମତଭେରିଂ ପହରିସ୍ସାମୀ’’ତି ଗଚ୍ଛାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅରହସି ଅନନ୍ତଜିନୋତି ଅନନ୍ତଜିନୋପି ଭୱିତୁଂ ଯୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନନ୍ତଞାଣତାଯ ଅନନ୍ତୋ ଜିନୋ ଚ, ଅନନ୍ତେନ ୱା ଞାଣେନ, ଅନନ୍ତଂ ୱା ଦୋସଂ ଜିତୱା, ଉପ୍ପାଦୱଯନ୍ତରହିତତାଯ ୱା ଅନନ୍ତଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅଜିନି କିଲେସାରଯୋ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ଗଣ୍ହୀତିପି ଅନନ୍ତଜିନୋ।

ହୁପେଯ୍ୟାପୀତି ଏୱମ୍ପି ଭୱେଯ୍ୟ, ଏୱଂୱିଧେ ରୂପକାଯରତନେ ଇଦିସେନ ଞାଣେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏୱଂ ନାମ କଥନଞ୍ଚସ୍ସ ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅପରକାଲେ ଦୁକ୍ଖପ୍ପତ୍ତସ୍ସ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପଗମ୍ମ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ମଗ୍ଗଫଲପଟିୱେଧାଯ ପଚ୍ଚଯୋ ଜାତୋ। ତଥାହେସ ଭଗୱା ତେନ ସମାଗମନ୍ତଂ ପଦସାୱ ମଗ୍ଗଂ ପଟିପଜ୍ଜି।

୧୨।ବାହୁଲ୍ଲିକୋତି ପଚ୍ଚଯବାହୁଲ୍ଲିକୋ। ପଧାନୱିବ୍ଭନ୍ତୋତି ପଧାନତୋ ଦୁକ୍କରଚରଣତୋ ପରିହୀନୋ। ନହି ଏତ୍ଥ ଅଗାରିଯଂ, ଅଗାରସ୍ସ ହିତଂ କସିଗୋରକ୍ଖାଦିକମ୍ମନ୍ତି ଅନଗାରିଯା, ପବ୍ବଜ୍ଜା, ତଂ ଅନଗାରିଯଂ। ପବ୍ବଜନ୍ତୀତି ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତି। ତଦନୁତ୍ତରନ୍ତି ତଂ ଅନୁତ୍ତରଂ। ବ୍ରହ୍ମଚରିଯପରିଯୋସାନନ୍ତି ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ପରିଯୋସାନଂ, ଅରହତ୍ତଫଲନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ସ ହି ଅତ୍ଥାଯ କୁଲପୁତ୍ତା ପବ୍ବଜନ୍ତି। ଦିଟ୍ଠେୱ ଧମ୍ମେତି ଇମସ୍ମିଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖେ ଅତ୍ତଭାୱେ। ସଯନ୍ତି ଅପରପ୍ପଚ୍ଚଯା । ଅଭିଞ୍ଞା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱାତି ଅତ୍ତନୋୱ ଞାଣେନ ପଚ୍ଚକ୍ଖଂ କତ୍ୱା। ଉପସମ୍ପଜ୍ଜାତି ପାପୁଣିତ୍ୱା।

ଇରିଯାଯାତି ଦୁକ୍କରୈରିଯାଯ। ଉତ୍ତରିମନୁସ୍ସଧମ୍ମାତିଆଦୀସୁ ମନୁସ୍ସଧମ୍ମତୋ ଲୋକିଯଞାଣତୋ ଉପରି ଅରିଯଂ କାତୁଂ ଅଲଂ ସମତ୍ଥୋ ଅଲମରିଯୋ। ଞାଣଦସ୍ସନୱିସେସୋତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ନୋତି ନୁ। ଭାସିତମେତନ୍ତି ଏୱରୂପମେତଂ ୱାକ୍ୟଭେଦନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେ ଚ ‘‘ଯଦି ଏସ ପଧାନକାଲେ ‘ଅହଂ ଅରହା’ତି ୱଦେଯ୍ୟ, ମଯଞ୍ଚ ସଦ୍ଦହାମ, ନ ଚାନେନ ତଦା ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦାନି ପନ ୱିଜ୍ଜମାନମେୱ ଗୁଣଂ ୱଦତୀ’’ତି ଏକପଦେନ ସତିଂ ଲଭିତ୍ୱା ‘‘ବୁଦ୍ଧୋ ଜାତୋ’’ତି ଉପ୍ପନ୍ନଗାରୱା ଆୱୁସୋୱାଦଂ ପହାଯ ‘‘ନୋ ହେତଂ, ଭନ୍ତେ’’ତି ଆହଂସୁ। ଅଞ୍ଞା ଚିତ୍ତନ୍ତି ଅଞ୍ଞାଯ ଅରହତ୍ତପ୍ପତ୍ତିଯା ଚିତ୍ତଂ।

୧୩।ଅନ୍ତାତି କୋଟ୍ଠାସା ଦ୍ୱେ ଭାଗା। କାମେସୁ କାମସୁଖଲ୍ଲିକାନୁଯୋଗୋତି ୱତ୍ଥୁକାମେସୁ କିଲେସକାମସୁଖସ୍ସ ଅନୁଭୱୋ। କିଲେସକାମା ଏୱ ୱା ଆମିସସୁଖେନ ଅଲ୍ଲୀଯନତୋ କାମସୁଖଲ୍ଲିକାତି ୱୁତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଗମ୍ମୋତି ଗାମୱାସୀନଂ ସନ୍ତକୋ। ଅତ୍ତକିଲମଥାନୁଯୋଗୋତି ଅତ୍ତନୋ କିଲମଥସ୍ସ କଣ୍ଟକସେଯ୍ୟାଦିଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନୁଯୋଗୋ। ଉଭୋ ଅନ୍ତେତି ଯଥାୱୁତ୍ତେ ଲୋଭୋ ୱା ସସ୍ସତୋ ୱା ଏକୋ ଅନ୍ତୋ, ଦୋସୋ ୱା ଉଚ୍ଛେଦୋ ୱା ଏକୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଚକ୍ଖୁକରଣୀତିଆଦୀସୁ ଅତ୍ତନା ସମ୍ପଯୁତ୍ତଞାଣଚକ୍ଖୁଂ କରୋତୀତି ଚକ୍ଖୁକରଣୀ। ଦୁତିଯଂ ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ଉପସମୋତି କିଲେସୁପସମୋ। ଅଭିଞ୍ଞା, ସମ୍ବୋଧୋ ଚ ଚତୁସଚ୍ଚପଟିୱେଧୋୱ। ନିବ୍ବାନଂ ଅସଙ୍ଖତଧାତୁ। ଏତେସମ୍ପି ଅତ୍ଥାଯ ସଂୱତ୍ତତୀତି ପଟିପଦଂ ଥୋମେତି। ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠୀତି ଞାଣଂ। ସମ୍ମାସଙ୍କପ୍ପୋତି ୱିତକ୍କୋ। ସେସଂ ଧମ୍ମତୋ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

୧୪। ଏୱଂ ଚତ୍ତାରୋପି ମଗ୍ଗେ ଏକତୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତେହି ମଗ୍ଗେହି ପଟିୱିଜ୍ଝିତବ୍ବାନି ଚତ୍ତାରି ଅରିଯସଚ୍ଚାନି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଇଦଂ ଖୋ ପନ, ଭିକ୍ଖୱେ’’ତିଆଦିମାହ। ଜାତିପି ଦୁକ୍ଖାତିଆଦୀସୁ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେ ନିବ୍ବତ୍ତମାନାନଂ ସତ୍ତାନଂ ସବ୍ବପଠମଂ ରୂପାରୂପଧମ୍ମପ୍ପୱତ୍ତି ଇଧ ଜାତି ନାମ, ସା ଚ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଭୱେସୁ ଉପଲବ୍ଭମାନାନଂ ଦୁକ୍ଖାଦୀନଂ ୱତ୍ଥୁଭାୱତୋ ଦୁକ୍ଖା, ଏୱଂ ଜରାଦୀସୁ ଦୁକ୍ଖୱତ୍ଥୁକତାଯ ଦୁକ୍ଖତା ୱେଦିତବ୍ବା। ପଞ୍ଚୁପାଦାନକ୍ଖନ୍ଧା ପନ ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖୱିପରିଣାମଦୁକ୍ଖସଙ୍ଖାରଦୁକ୍ଖୱସେନ ଦୁକ୍ଖା ଏୱ। ପୋନୋଭୱିକାତି ପୁନବ୍ଭୱକରଣଂ ପୁନବ୍ଭୱୋ ଉତ୍ତରପଦଲୋପେନ, ପୁନବ୍ଭୱୋ ସୀଲମେତିସ୍ସାତି ପୋନୋଭୱିକା। ନନ୍ଦିରାଗସହଗତାତି ଏତ୍ଥ ରୂପାଦୀସୁ ନନ୍ଦତି ପିଯାଯତୀତି ନନ୍ଦୀ, ସା ଏୱ ରାଗୋତି ନନ୍ଦିରାଗୋତି ଭାୱପ୍ପଧାନୋଯଂ ନିଦ୍ଦେସୋ, ନନ୍ଦିରାଗତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନ ସହଗତାନି ନନ୍ଦିରାଗସହଗତା। ତତ୍ର ତତ୍ରାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଭୱେ। ରୂପାଦୀସୁ ଛସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ କାମସ୍ସାଦନୱସେନ ପୱତ୍ତା କାମତଣ୍ହା ନାମ। ସସ୍ସତଦିଟ୍ଠିଯା ସହ ପୱତ୍ତା ଭୱତଣ୍ହା। ଉଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିଯା ସହ ପୱତ୍ତା ୱିଭୱତଣ୍ହା। ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧୋତିଆଦିନା ନିବ୍ବାନମେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ତତ୍ଥ ୱିରଜ୍ଜନଂ ୱିଗମନଂ ୱିରାଗୋ। ନିରୁଜ୍ଝନଂ ନିରୋଧୋ। ଉଭଯେନାପି ସୁଟ୍ଠୁ ୱିଗମୋୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ଅସେସାଯପି ତଣ୍ହାଯ ୱିରାଗୋ, ନିରୋଧୋ ଚ ଯେନ ହୋତି, ସୋ ଅସେସୱିରାଗନିରୋଧୋ, ନିବ୍ବାନମେୱ। ଯସ୍ମା ଚ ତଂ ଆଗମ୍ମ ତଣ୍ହଂ,

ୱଚଞ୍ଚ ଚଜନ୍ତି ପଟିନିସ୍ସଜନ୍ତି ୱିମୁଚନ୍ତି ନ ଅଲ୍ଲୀୟନ୍ତି, ତସ୍ମା ଚାଗୋ ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗୋ ମୁତ୍ତି ଅନାଲୟୋତି ୱୁଚ୍ଚତି।

୧୫।ଚକ୍ଖୁନ୍ତିଆଦୀନି ଞାଣୱେୱଚନାନେୱ।

୧୬।ଯାୱକୀୱଞ୍ଚାତି ଯତ୍ତକଂ କାଲଂ। ତିପରିୱଟ୍ଟନ୍ତି ସଚ୍ଚଞାଣ, କିଚ୍ଚଞାଣ, କତଞାଣସଙ୍ଖାତାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ପରିୱଟ୍ଟାନଂ ୱସେନ ତିପରିୱଟ୍ଟଂ ଞାଣଦସ୍ସନଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅରିୟସଚ୍ଚଂ, ଇଦଂ ଦୁକ୍ଖସମୁଦୟ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ଯଥାଭୂତଞାଣଂ ସଚ୍ଚଞାଣଂ ନାମ। ତେସୁ ଏୱ ‘‘ପରିଞ୍ଞେୟ୍ୟଂ ପହାତବ୍ବଂ ସଚ୍ଛିକାତବ୍ବଂ ଭାୱେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଏୱଂ କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚଜାନନଞାଣଂ କିଚ୍ଚଞାଣଂ ନାମ। ‘‘ପରିଞ୍ଞାତଂ ପହୀନଂ ସଚ୍ଛିକତଂ ଭାୱିତ’’ନ୍ତି ତସ୍ସ କିଚ୍ଚସ୍ସ କତଭାୱଜାନନଞାଣଂ କତଞାଣଂ ନାମ। ଦ୍ୱାଦସାକାରନ୍ତି ତେସମେୱ ଏକେକସ୍ମିଂ ସଚ୍ଚେ ତିଣ୍ଣଂ ତିଣ୍ଣଂ ଆକାରାନଂ ୱସେନ ଦ୍ୱାଦସାକାରଂ।

ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋତି ପଚ୍ଚଞ୍ଞାସିନ୍ତି ଅଭିସମ୍ବୁଦ୍ଧୋ ଅରହତ୍ତଂ ପତ୍ତୋତି ଏୱଂ ନ ପଟିଜାନିଂ। ଯତୋ ଚ ଖୋତି ଯତୋ ବୋଧିମୂଲେ ନିସିନ୍ନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ । ଅଥାହନ୍ତି ତତୋ ପରଂ ଅହଂ। ଞାଣଞ୍ଚ ପନ ମେତି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ଅକୁପ୍ପା ମେତିଆଦି ତସ୍ସ ପୱତ୍ତିଆକାରଦସ୍ସନଂ। ତତ୍ଥ ଅକୁପ୍ପା ମେ ୱିମୁତ୍ତୀତି ଅରହତ୍ତଫଲଂ ତସ୍ସ ମଗ୍ଗସଙ୍ଖାତକାରଣତୋ ଚ ଆରମ୍ମଣତୋ ଚ ଅକୁପ୍ପତା ୱେଦିତବ୍ବା।

ଇମସ୍ମିଂ ପନ ୱେୟ୍ୟାକରଣସ୍ମିନ୍ତି ନିଗ୍ଗାଥସୁତ୍ତେ। ଭଞ୍ଞମାନେତି ଭଣିୟମାନେ। ଧମ୍ମଚକ୍ଖୁନ୍ତି ଇଧ ଚତୂସଚ୍ଚଧମ୍ମେସୁ ଚକ୍ଖୁକିଚ୍ଚକରଣତୋ ସୋତାପତ୍ତିମଗ୍ଗୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଯଂ କିଞ୍ଚୀତିଆଦି ନିବ୍ବାନାରମ୍ମଣତ୍ତେପି କିଚ୍ଚୱସେନ ଅସମ୍ମୋହତୋ ପୱତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୧୭।ଧମ୍ମଚକ୍କନ୍ତି ପଟିୱେଧଞାଣଧମ୍ମଞ୍ଚେୱ ଦେସନାଞାଣଧମ୍ମଞ୍ଚ ପୱତ୍ତନଟ୍ଠେନ ଚକ୍କନ୍ତି ଧମ୍ମଚକ୍କଂ । ଓଭାସୋତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣାନୁଭାୱେନ ପୱତ୍ତୋ ଚିତ୍ତପଚ୍ଚୟୋତୁସମୁଟ୍ଠାନୋ ଦସସହସ୍ସିଲୋକଧାତୁଂ ଫରିତ୍ୱା ଠିତୋ ଓଭାସୋ।

୧୮। ଦିଟ୍ଠୋ ଅରିୟସଚ୍ଚଧମ୍ମୋ ଏତେନାତି ଦିଟ୍ଠଧମ୍ମୋ। ଏସ ନୟୋ ସେସେସୁପି। ଅତ୍ତନୋ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଅଧିଗତତ୍ତା ନ ପରଂ ପଚ୍ଚେତି, ପରସ୍ସ ସଦ୍ଧାୟ ଏତ୍ଥ ନ ପୱତ୍ତତୀତି ଅପରପ୍ପଚ୍ଚୟୋ। ଏହି ଭିକ୍ଖୂତି ଏତ୍ତକେ ୱୁତ୍ତମତ୍ତେ ପବ୍ବଜ୍ଜା, ଉପସମ୍ପଦା ଚ ସିଜ୍ଝତି, ତେନେୱ ତତ୍ଥ ଇତି-ସଦ୍ଦେନ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ଦସ୍ସିତୋତି ୱଦନ୍ତି। କେଚି ପନ ‘‘ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିୟାୟାତି ୱଚନପରିୟୋସାନେ ଏୱ ଉପସମ୍ପଦା ସିଜ୍ଝତି, ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ‘ଏହି ଭିକ୍ଖୂତି ଭଗୱତୋ ୱଚନେନା’ତି ଇଦଂ ଏହିଭିକ୍ଖୁସଦ୍ଦୋପଲକ୍ଖିତୱଚନଂ ଏହିଭିକ୍ଖୁୱଚନନ୍ତିଆଦିପଦୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ ମୁସାୱାଦୱଗ୍ଗୋତିଆଦୀସୁ ୱିୟା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଦେତଂ ପଠମପାରାଜିକଟ୍ଠକଥାୟଂ ‘‘ଭଗୱା ହି…ପେ… ଏହି ଭିକ୍ଖୁ, ଚର ବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ ସମ୍ମା ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତକିରିୟାୟା’’ତି (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧। ୪୫ ଭିକ୍ଖୁପଦଭାଜନୀୟୱଣ୍ଣନା) ଇମିନା ୱଚନେନ ସମେତି। ଯତ୍ତକଞ୍ହି ଭଗୱତା ନିୟମେନ ୱୁଚ୍ଚତି, ତତ୍ତକଂ ସବ୍ବମ୍ପି ଅଙ୍ଗମେୱ। ସେକ୍ଖପୁଥୁଜ୍ଜନାନଞ୍ହି ଏତଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ଅସେକ୍ଖାନଂ ପନ ‘‘ଚର ବ୍ରହ୍ମଚରିୟ’’ନ୍ତି ପରିୟୋସାନନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ ସିକ୍ଖତ୍ତୟସମିଦ୍ଧିତୋ। ଲୋକିୟସମ୍ପଦାହି ଉପରିଭୂତା ସେଟ୍ଠଭୂତା ସମ୍ପଦାତି ଉପସମ୍ପଦା।

୧୯-୨୧।ନୀହାରଭତ୍ତୋତି ଭିକ୍ଖୂହି ଗାମତୋ ନୀହରିତ୍ୱା ଦିନ୍ନଭତ୍ତୋ। କଲ୍ଲଂ ନୁତି ଯୁତ୍ତଂ ନୁ। ଏତଂ ମମାତିଆଦି ଯଥାକ୍କମଂ ତଣ୍ହାମାନଦିଟ୍ଠିଗାହାନଂ ଦସ୍ସନଂ।

୨୨-୨୩।ତସ୍ମାତିହାତି ଏତ୍ଥ ତିହାତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ତସ୍ମାତି ଅତ୍ଥୋ। ନିବ୍ବିନ୍ଦତୀତି ୱୁଟ୍ଠାନଗାମିନିୱିପସ୍ସନାୱସେନ ଉକ୍କଣ୍ଠତି। ୱିରଜ୍ଜତୀତି ଚତୁନ୍ନଂ ମଗ୍ଗାନଂ ୱସେନ ନ ରଜ୍ଜତି। ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି ଫଲୱସେନ ୱିମୁଚ୍ଚତି। ୱିମୁତ୍ତସ୍ମିନ୍ତିଆଦି ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣଦସ୍ସନଂ। ବ୍ରହ୍ମଚରିୟନ୍ତି ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିୟଂ। କରଣୀୟଂ ଚତୂସୁ ସଚ୍ଚେସୁ ଚତୂହି ମଗ୍ଗେହି ପଚ୍ଚେକଂ କତ୍ତବ୍ବଂ ପରିଞ୍ଞାଦିୱସେନ ସୋଳସୱିଧଂ କିଚ୍ଚଂ। ନାପରଂ ଇତ୍ଥତ୍ତାୟାତି ଇତ୍ଥଭାୱାୟ ସୋଳସକିଚ୍ଚଭାୱାୟ, କିଲେସକ୍ଖୟାୟ ୱା ଅପରଂ ପୁନ ମଗ୍ଗଭାୱନାକିଚ୍ଚଂ ମେ ନତ୍ଥୀତି ପଜାନାତି। ଅଥ ୱା ଇତ୍ଥତ୍ତାୟାତି ଇତ୍ଥଭାୱତୋ ୱତ୍ତମାନକ୍ଖନ୍ଧସନ୍ତାନତୋ ଅପରଂ ଖନ୍ଧସନ୍ତାନଂ ମୟ୍ହଂ ନ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ପବ୍ବଜ୍ଜାକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୫।ଆଳମ୍ବରନ୍ତି ପଣୱଂ। ୱିକେସିକନ୍ତି ୱିପ୍ପକିଣ୍ଣକେସଂ। ୱିକ୍ଖେଳିକନ୍ତି ୱିସ୍ସନ୍ଦମାନଲାଲଂ । ସୁସାନଂ ମଞ୍ଞେତି ସୁସାନଂ ୱିୟ ଅଦ୍ଦସ ସକଂ ପରିଜନନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଉଦାନଂ ଉଦାନେସୀତି ସଂୱେଗୱସପ୍ପୱତ୍ତଂ ୱଚନଂ ନିଚ୍ଛାରେସି। ଉପଦ୍ଦୁତନ୍ତି ଦୁକ୍ଖେନ ସମ୍ମିସ୍ସଂ, ଦୁକ୍ଖୋତିଣ୍ଣଂ ସବ୍ବସତ୍ତକାୟଜାତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୬।ଇଦଂ ଖୋ ଯସାତି ଭଗୱା ନିଵାନଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ଅନୁପୁଵିଂ କଥନ୍ତି ଅନୁପଟିପାଟିକଥଂ। ଆଦୀନୱନ୍ତି ଦୋସଂ। ଓକାରନ୍ତି ନିହୀନତା ନିହୀନଜନସେୱିତତ୍ତା। ସଂକିଲେସନ୍ତି ତେହି ସତ୍ତାନଂ ସଂକିଲେସନଂ, ସଂକିଲେସୱିସଯନ୍ତି ୱା ଅତ୍ଥୋ। କଲ୍ଲଚିତ୍ତନ୍ତି ଅରୋଗଚିତ୍ତଂ। ସାମଂ ଅତ୍ତନାୱ ଉକ୍କଂସୋ ଉକ୍ଖିପନଂ ଏତିସ୍ସାନ୍ତି ସାମୁକ୍କଂସିକା, ସଚ୍ଚଦେସନା। ତସ୍ସା ସରୂପଦସ୍ସନଂ ''ଦୁକ୍ଖ''ନ୍ତିଆଦି।

୨୭।ଅସ୍ସଦୂତେତି ଅସ୍ସଆରୁଳ୍ହେ ଦୂତେ। ଇଦ୍ଧାଭିସଙ୍ଖାରନ୍ତି ଇଦ୍ଧିକିରିଯଂ। ଅଭିସଙ୍ଖରେସି ଅକାସି।

୨୮।ଯଥାଦିଟ୍ଠନ୍ତି ପଠମମଗ୍ଗେନ ଦିଟ୍ଠଂ ଚତୁସ୍ସଚ୍ଚଭୂମିଂ ସେସମଗ୍ଗତ୍ତଯେନ ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖନ୍ତସ୍ସ, ପସ୍ସନ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ମାତୁ ନୋ ଜୀୱିତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ନୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ମାତୁ ଜୀୱିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଯସସ୍ସ ଖୀଣାସୱତ୍ତା ''ଏହି ଭିକ୍ଖୁ, ସ୍ୱାକ୍ଖାତୋ ଧମ୍ମୋ, ଚର ବ୍ରହ୍ମଚରିଯ''ନ୍ତି ଏତ୍ତକେନେୱ ଭଗୱା ଉପସମ୍ପଦଂ ଅଦାସି। ଖୀଣାସୱାନଞ୍ହି ଏତ୍ତକେନେୱ ଉପସମ୍ପଦା ଅନୁଞ୍ଞାତା ପୁବ୍ବେୱ ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ପରିକ୍ଖୀଣତ୍ତା। ଚର ବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ସାସନବ୍ରହ୍ମଚରିଯସଙ୍ଖାତଂ ସିକ୍ଖାପଦପୂରଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯଂ।

୩୦।ସେଟ୍ଠାନୁସେଟ୍ଠୀନନ୍ତି ସେଟ୍ଠିନୋ ଚ ଅନୁସେଟ୍ଠିନୋ ଚ ପୱେଣୀୱସେନ ଆଗତା ଯେସଂ କୁଲାନଂ ସନ୍ତି, ତେସଂ ସେଟ୍ଠାନୁସେଟ୍ଠୀନଂ କୁଲାନଂ। ଓରକୋତି ଲାମକୋ।

୩୨-୩୩।ମା ଏକେନ ଦ୍ୱେତି ଏକେନ ମଗ୍ଗେନ ଦ୍ୱେ ଭିକ୍ଖୂ ମା ଅଗମିତ୍ଥ। ୱିସୁଦ୍ଧେ ସତ୍ତେ, ଗୁଣେ ୱା ମାରେତୀତି ମାରୋ। ପାପେ ନିଯୁତ୍ତୋ ପାପିମା।

ସଵପାସେହୀତି ସଵକିଲେସପାସେହି। ଯେ ଦିଵା ଯେ ଚ ମାନୁସାତି ଯେ ଦିଵକାମଗୁଣନିସ୍ସିତା, ମାନୁସକକାମଗୁଣନିସ୍ସିତା ଚ କିଲେସପାସା ନାମ ଅତ୍ଥି, ସଵେହି ତେହି। ''ତ୍ୱଂ ବୁଦ୍ଧୋ''ତି ଦେୱମନୁସ୍ସେହି କରିଯମାନସକ୍କାରସମ୍ପଟିଚ୍ଛନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି।

ଅନ୍ତଲିକ୍ଖେ ଚରନ୍ତେ ପଞ୍ଚାଭିଞ୍ଞେପି ବନ୍ଧତୀତି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରୋ, ରାଗପାସୋ। ମାରୋ ପନ ପାସମ୍ପି ଅନ୍ତଲିକ୍ଖଚରଂ ମଞ୍ଞତି। ମାନସୋତି ମନୋସମ୍ପଯୁତ୍ତୋ।

ଜାନାତି ମନ୍ତି ସୋ କିର ''ମହାନୁଭାୱୋ ଅଞ୍ଞୋ ଦେୱପୁତ୍ତୋ ନିୱାରେତୀତି ଭୀତୋ ନିୱତ୍ତିସ୍ସତି ନୁ ଖୋ''ତିସଞ୍ଞାଯ ୱତ୍ୱା ''ନିହତୋ ତ୍ୱମସି ଅନ୍ତକା''ତି ୱୁତ୍ତେ ''ଜାନାତି ମ''ନ୍ତି ଦୁମ୍ମନୋ ପଲାଯି।

୩୪।ପରିୱିତକ୍କୋ ଉଦପାଦୀତି ଯସ୍ମା ଏହିଭିକ୍ଖୁଭାୱାଯ ଉପନିସ୍ସଯରହିତାନମ୍ପି ପଵଜିତୁକାମତା ଉପ୍ପଜ୍ଜିସ୍ସତି, ବୁଦ୍ଧା ଚ ତେ ନ ପଵାଜେନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେସମ୍ପି ପଵଜ୍ଜାୱିଧିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଏୱଂ ପରିୱିତକ୍କେସୀତି ଦଟ୍ଠଵଂ। ଉପନିସ୍ସଯସମ୍ପନ୍ନା ପନ ଭଗୱନ୍ତଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ଏହିଭିକ୍ଖୁଭାୱେନେୱ ପଵଜନ୍ତି। ଯେ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତପୁଗ୍ଗଲାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ସଯଂ ପଵାଜେତଵୋତି ଏତ୍ଥ ''କେସମସ୍ସୁଂ ଓହାରେତ୍ୱା''ତିଆଦିୱଚନତୋ କେସଚ୍ଛେଦନକାସାଯଚ୍ଛାଦନସରଣଦାନାନି ପଵଜ୍ଜା ନାମ, ତେସୁ ପଚ୍ଛିମଦ୍ୱଯଂ ଭିକ୍ଖୂହି ଏୱ କାତଵଂ, କାରେତଵଂ ୱା। ''ପଵାଜେହୀ''ତି ଇଦଂ ତିୱିଧମ୍ପି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଖଣ୍ଡସୀମଂ ନେତ୍ୱାତି ଭଣ୍ଡୁକମ୍ମାରୋଚନପରିହରଣତ୍ଥଂ। ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ହି ଅନାରୋଚେତ୍ୱା ଏକସୀମାଯ ''ଏତସ୍ସ କେସେ ଛିନ୍ଦା''ତି ଅଞ୍ଞଂ ଆଣାପେତୁମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି। ପଵାଜେତ୍ୱାତି କେସାଦିଚ୍ଛେଦନମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ''କାସାଯାନି ଅଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା''ତି ୱିସୁଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ପଵାଜେତୁଂ ନ ଲଭତୀତି ସରଣଦାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ଭିକ୍ଖୁଆଣତ୍ତିଯା ଦିନ୍ନମ୍ପି ସରଣଂ ନ ରୁହତି।

ଯସସ୍ସୀତି ପରିୱାରସମ୍ପନ୍ନୋ। ନିଜ୍ଜୀୱନିସ୍ସତ୍ତଭାୱନ୍ତି ''କେସା ନାମ ଇମସ୍ମିଂ ସରୀରେ ପାଟିଯେକ୍କୋ କୋଟ୍ଠାସୋ ଅଚେତନୋ ଅବ୍ୟାକତୋ ସୁଞ୍ଞୋ ନିସ୍ସତ୍ତୋ ଥଦ୍ଧୋ ପଥୱୀଧାତୂ''ତିଆଦିନଯଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି, ସଵଂ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୩୧୧) ଆଗତନଯେନ ଗହେତଵଂ। ପୁବେତି ପୁବବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେସୁ। ମଦ୍ଦିତସଙ୍ଖାରୋତି ୱିପସ୍ସନାୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଭାୱିତଭାୱନୋତି ସମଥୱସେନାପି।

କାସାଯାନି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱା...ପେ... ପଟିଗ୍ଗାହାପେତଵୋତି ଏତ୍ଥ ''ସଵଦୁକ୍ଖନିସ୍ସରଣତ୍ଥାଯ ଇମଂ କାସାୱଂ ଗହେତ୍ୱା''ତି ୱା ''ତଂ କାସାୱଂ ଦତ୍ୱା''ତି ୱା ୱତ୍ୱା ''ପଵାଜେଥ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଅନୁକମ୍ପଂ ଉପାଦାଯା''ତି ଏୱଂ ଯାଚନପୁବକଂ ଚୀୱରଂ ପଟିଚ୍ଛାପେତି। ଅଥାପୀତିଆଦି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଟିଗ୍ଗାହାପନତୋ ପରଂ କତ୍ତଵୱିଧିଦସ୍ସନଂ। ଅଥାପୀତି ତତୋ ପରମ୍ପୀତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ପନ ''ଚୀୱରଂ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗାହାପେତ୍ୱା ପଵଜନପ୍ପକାରଭେଦଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ଅଥାପୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଅଥାପୀତି ଚ ଅଥ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ''ତି ୱଦନ୍ତି। ''ଅଦିନ୍ନଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଇମିନା ପଵଜ୍ଜା ନ ରୁହତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ପାଦେୱନ୍ଦାପେତ୍ୱାତି ପାଦାଭିମୁଖଂ ନମାପେତ୍ୱା। ଦୂରେ ୱନ୍ଦନ୍ତୋପି ହି ପାଦେ ୱନ୍ଦତୀତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଉପଜ୍ଝାଯେନ ୱାତି ଏତ୍ଥ ଯସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଉପଜ୍ଝଂ

ଗଣ୍ହାତି, ଅଯଂ ଉପଜ୍ଝାଯୋ। ଆଭିସମାଚାରିକେସୁ ୱିନଯନଅଂ ଯଂ ଆଚରିଯଂ କତ୍ୱା ନିସ୍ସାଯତି, ଅଯଂ ଆଚରିଯୋ। ସଚେ ପନ ଉପଜ୍ଝାଯୋ ସଯମେୱ ସବ୍ବଂ ସିକ୍ଖାପେତି, ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ନ ନିସ୍ସାଯତି, ଉପଜ୍ଝାଯୋୱସ୍ସ ଆଚରିଯୋପି ହୋତି, ଯଥା ଉପସମ୍ପଦାକାଲେ ସଯମେୱ କମ୍ମୱାଚଂ ୱାଚେନ୍ତୋ ଉପଜ୍ଝାଯୋୱ କମ୍ମୱାଚାଚରିଯୋପି ହୋତି।

ଅନୁନାସିକନ୍ତଂ କତ୍ୱା ଦାନକାଲେ ଅନ୍ତରା ୱିଚ୍ଛେଦୋ ନ କାତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ଏକସମ୍ବନ୍ଧାନୀ’’ତି।

‘‘ଆଭିସମାଚାରିକେସୁ ୱିନେତବ୍ବୋ’’ତି ଇମିନା ସେଖିଯୱତ୍ତଖନ୍ଧକୱତ୍ତେସୁ, ଅଞ୍ଞେସୁ

ଚ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିଆଦିଲୋକୱଜ୍ଜସିକ୍ଖାପଦେସୁ ସାମଣେରେହି ୱତ୍ତିତବ୍ବଂ, ତତ୍ଥ ଅୱତ୍ତମାନୋ ଅଲଜ୍ଜୀ, ଦଣ୍ଡକମ୍ମାରହୋ ଚ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ପବ୍ବଜ୍ଜାକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦୁତିଯମାରକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୫। ପାଠଇଯଂ ଅନୁତ୍ତରଂ ୱିମୁତ୍ତିଂ ଅନୁପାପୁଣାଥାତି ‘‘ଖୀଣାସୱା ମଯଂ, କିଂ ଅମ୍ହାକଂ ପଧାନେନା’’ତି ୱାସନାଦୋସେନ ୱୋସାନଂ ଅନାପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପନ୍ତେସୁ ସେନାସନେସୁ ଫଲସମାପତ୍ତିଯାୱ ୱୀତିନାମନତ୍ଥଂ, ତଂ ଦିସ୍ୱା ଅଞ୍ଞେସମ୍ପି ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିସମାପଜ୍ଜନତ୍ଥଞ୍ଚ ୱଦତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଦୁତିଯମାରକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଭଦ୍ଦୱଗ୍ଗିଯକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୬।ଇଦଂ ନେସଂ ପୁବ୍ବକମ୍ମନ୍ତି ତେସଂ ତିଂସଜନାନଂ ଏକତୋ ଅଭିସମଯସ୍ସ ପୁବ୍ବକମ୍ମଂ। ଅଞ୍ଞମ୍ପି ତେସଂ ପଚ୍ଚେକଂ ପୁବ୍ବବୁଦ୍ଧୁପ୍ପାଦେସୁ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସୱନସରଣଗମନଦାନସୀଲସମାଧିୱିପସ୍ସନାସମାଯୋଗୱସେନ ବହୁଂ ୱିୱଟ୍ଟୂପନିସ୍ସଯଂ କୁସଲଂ ଅତ୍ଥେୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଇତରଥା ହି ତଦହେୱ ପଟିୱେଧୋ, ଏହିଭିକ୍ଖୁଭାୱାଦିୱିସେସୋ ଚ ନ ସମ୍ଭଜେଯ୍ୟ।

ଭଦ୍ଦୱଗ୍ଗିଯକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉରୁୱେଳପାଟିହାରିଯକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୭-୩୮। ପାଠଇଯଂ ଅଗରୂତି ଭାରିଯଂ ନ ସିଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଭିନ୍ନଂ ସଜୋତିଭୂତାନନ୍ତି ଉଭୋସୁ ସଜୋତିଭୂତେସୁ। ପତ୍ତେ ପକ୍ଖିପୀତି ତଂ ନାଗଂ ନିହତତେଜଂ ଧମ୍ମଦେସନାଯ ସନ୍ତପ୍ପେତ୍ୱା ସରଣସୀଲାନି ଦତ୍ୱା ସକଲରତ୍ତିଂ ଭଗୱନ୍ତଂ ପଯିରୁପାସିତ୍ୱା ଠିତଂ ଜଟିଲାନଂ ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ପତ୍ତେ ପକ୍ଖିପି, ନ ଅହିତୁଣ୍ଡିକୋ ୱିଯ ବଲକ୍କାରେନାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଯୋ ନାମ।

୩୯।ଅଜ୍ଜଣ୍ହୋତି ଅଜ୍ଜ ଏକଦିୱସଂ। ଅଗ୍ଗିସାଲମ୍ହୀତି ଅଗ୍ୟାଗାରେ। ସୁମନାନଂ ବୁଦ୍ଧାନଂ ମନସା ସଦିସୋ ମନୋ ଅସ୍ସାତି ସୁମନମନସୋ। ଅଧିଚିତ୍ତୋତି ମହାକରୁଣାଦୀହି ଅଧିଚିତ୍ତୋ। ଉଦିଚ୍ଛରେତି ଉଲ୍ଲୋକେସୁଂ, ପରିୱାରେସୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନେକୱଣ୍ଣା ଅଚ୍ଚିଯୋତି ଛବ୍ବଣ୍ଣରଂସିଯୋ ୱୁତ୍ତା। ଅହଂ ତେ ଧୁୱଭତ୍ତେନ ପଟିମାନନଂ କରିସ୍ସାମୀତି ସେସୋ।

୪୦।ଅଭିକ୍କନ୍ତାଯରତ୍ତିଯାତି ପରିକ୍ଖୀଣାଯ ରତ୍ତିଯା, ମଜ୍ଝରତ୍ତିସମଯେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିକ୍କନ୍ତୱଣ୍ଣାତି ଅଭିରୂପଚ୍ଛୱିୱଣ୍ଣା। କେୱଲକପ୍ପନ୍ତି ଏତ୍ଥ କେୱଲ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ଅନୱସେସତ୍ଥୋ, କପ୍ପ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ସମନ୍ତଭାୱୋ, ତସ୍ମା ଅନୱସେସଂ ସମନ୍ତତୋ ୱନସଣ୍ଡନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଚତୁଦ୍ଦିସାତି ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ। ଯତ୍ର ହି ନାମାତି ଯଂ ନାମ।

୪୩।ଅଙ୍ଗମଗଧାତି ଅଙ୍ଗମଗଧରଟ୍ଠୱାସିନୋ। ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯନ୍ତି ଅଭିଞ୍ଞିଦ୍ଧିଯେୱ ପଟିପକ୍ଖାନଂ ତିତ୍ଥିଯାନଂ, ୱେନେଯ୍ୟସନ୍ତଗତଦୋସାନଞ୍ଚ ହରଣତୋ ଅପନଯନତୋ ପାଟିହାରିଯଂ, ତଂ ତଂ ୱା ସତ୍ତହିତଂ ପଟିଚ୍ଚ ହରିତବ୍ବଂ ପୱତ୍ତେତବ୍ବନ୍ତି ପଟିହାରିଯଂ, ତଦେୱ ପାଟିହାରିଯଂ। ଇଦ୍ଧି ଏୱ ପାଟିହାରିଯଂ ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ।

୪୪।ପଂସୁକୂଲଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତୀତି ପୁଣ୍ଣାଯ ଦାସିଯା ସରୀରଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡିତଂ ସାଣମଯଂ କିମିକୁଲାକୁଲଂ ପରିଯେସନୱସେନ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ହୋତି, ଯଂ ଭଗୱା ଭୂମିଂ କମ୍ପେନ୍ତୋ ପାରୁପିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ମହାକସ୍ସପତ୍ଥେରସ୍ସ ଅଦାସି, ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। କଥ୍ହ ନୁ ଖୋତିଆଦିପରିୱିତକ୍କୋ ଜଟିଲାନଂ ୱିୱିଧପାଟିହାରିଯଦସ୍ସନତ୍ଥଂ କତୋ। ପାଣିନା ଖଣନ୍ତୋ ୱିଯ ଇଦ୍ଧିଯା ମତ୍ତିକଂ ଅପନେତ୍ୱା ଦିନ୍ନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ ''ପାଣିନା ପୋକ୍ଖରଣିଂ ଖଣିତ୍ୱା''ତି।

୪୬।ଫାଲିଯନ୍ତୁ, କସ୍ସପ, କଟ୍ଠାନୀତି ଉରୁୱେଲକସ୍ସପେନ ନିୱେଦିତେ ଏୱମୱୋଚାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱଂ ସେସେସୁପି।

୪୯।ଅନ୍ତରଟ୍ଠକାସୁହିମପାତସମଯେତି ଏତ୍ଥ ମାଘମାସସ୍ସ ଅୱସାନେ ଚତସ୍ସୋ, ଫଗ୍ଗୁଣମାସସ୍ସ ଆଦିମ୍ହି ଚତସ୍ସୋତି ଏୱଂ ଉଭିନ୍ନଂ ମାସାନଂ ଅନ୍ତରେ ଅଟ୍ଠରତ୍ତିଯୋ ଅନ୍ତରଟ୍ଠକା ନାମ। ତାସୁ ଅନ୍ତରଟ୍ଠକାସୁ ରତ୍ତୀସୁ ହିମପାତକାଲେ। ଉମ୍ମୁଜ୍ଜନନିମୁଜ୍ଜନମ୍ପି ସହସା ତଦୁଭଯକରଣୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ।

୫୦।ଉଦକୱାହକୋତି ଉଦକୋଘୋ। ରେଣୁହତାଯାତି ରଜୋକିଣ୍ଣାଯ, ଅତିନ୍ତାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ନାୱାଯାତି କୁଲ୍ଲେନ। ଇଦଂ ନୁ ଧଂ ମହାସମଣାତି ଇଧ ନୁ ଧଂ। ଧ-କାରସ୍ସ ଦ-କାରଂ, ଅନୁସାରଞ୍ଚ କତ୍ୱା ''ଇଦଂ ନୂ''ତି ୱୁତ୍ତଂ ''ଏକମିଦାହ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୧।୧୬୫, ୨୬୫) ୱିଯ। ''ଇମସ୍ମିଂ ପଦେସେ ଧଂ ନୁ ଖୋ ଠିତୋସୀ''ତି ପୁଚ୍ଛି। ଅଯମହମସ୍ମୀତି ଅଯମହଂ ଇଧ ଠିତୋସ୍ମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୫୧।ଚିରପଟିକାତି ଚିରକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ। କେସମିସ୍ସଂ ସଙ୍ଗଂ ପରିକ୍ଖାରଂ ଉଦକେ ପୱାହେତ୍ୱାତିପି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଅରଣିକମଣ୍ଡଲୁଆଦିକା ତାପସପରିକ୍ଖାରା ଖାରୀ ନାମ, ତଂହରଣକକାଜଂ ଖାରିକାଜଂ ନାମ। ଅଗ୍ଗିହୁତମିସ୍ସନ୍ତି ଅଗ୍ଗିପୂଜୋପକରଣସହିତଂ।

୫୨-୩।ଉପସଗ୍ଗୋତି ଉପଦ୍ଦୱୋ। ''ଅଡ୍ଢୁଡ୍ଢାନି ପାଟିହାରିଯସହସ୍ସାନୀ''ତି ଇଦଂ ନାଗଦମନାଦୀନି ପନ୍ନରସ ପାଟିହାରିଯାନି ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ ଅପ୍ପକମଧିକଂ ଗଣନୂପଗଂ ନ ହୋତୀତି।

୫୪।ଗଯାଯନ୍ତି ଗଯାନାମିକାଯ ନଦିଯା ଅଦୂରଭୱତ୍ତା ଗାମୋ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗୱସେନ ଗଯା ନାମ ଜାତୋ, ତସ୍ସଂ। ଗଯାସୀସେତି ଏୱଂନାମକେ ପିଟ୍ଠିପାସାଣେ।

''ଯମିଦଂ ଚକ୍ଖୁସମ୍ଫସ୍ସପଚ୍ଚଯା...ପେ... ସୁଖଂ ୱା''ତିଆଦିନା ଚକ୍ଖୁୱିଞ୍ଞାଣୱୀଥିଚିତ୍ତେସୁ ସୋମନସ୍ସଦୋମନସ୍ସୋପେକ୍ଖାୱେଦନାମୁଖେନ ସେସାରୂପକ୍ଖନ୍ଧାନମ୍ପି ଆଦିତ୍ତତଂ ଦସ୍ସେତି। ଏସ ନଯୋ ସେସେସୁପି। ମନୋତି ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତଂ ମନୋଦ୍ୱାରସ୍ସ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା। ମନୋୱିଞ୍ଞାଣନ୍ତି ମନୋଦ୍ୱାରୱୀଥିପଅଯାପନ୍ନମେୱ ଗହିତଂ।

ଉରୁୱେଲପାଟିହାରିଯକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ବିମ୍ବିସାରସମାଗମକଥାୱଣ୍ଣନା

୫୫।ଯଞ୍ଞାଅଭିୱଦନ୍ତୀତି ଯାଗହେତୁ ଇଜ୍ଝନ୍ତୀତି ୱଦନ୍ତି। ଉପଧୀସୂତି ଏତ୍ଥ ଦୁକ୍ଖସୁଖାଦୀନଂ ଅଧିଟ୍ଠାନଟ୍ଠେନ ଚତ୍ତାରୋ ଉପଧୀ କାମଖନ୍ଧକିଲେସଅଭିସଙ୍ଖାରୂପଧୀନଂ ୱସେନ। ତେସୁ ଖନ୍ଧୂପଧି ଇଧାଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ''ଖନ୍ଧୂପଧୀସୁ ମଲନ୍ତି ଞତ୍ୱା''ତି। ଯଞ୍ଞାତି ଯଞ୍ଞହେତୁ। ଯିଟ୍ଠେତି ମହାଯାଗେ। ହୁତେତି ଦିୱସେ ଦିୱସେ କତ୍ତବ୍ବେ ଅଗ୍ଗିପରିଚରଣେ। କିଂ ୱକ୍ଖାମୀତି କଥଂ ୱକ୍ଖାମି।

୫୭-୮।ଆସୀସନାତି ମନୋରଥା। ସିଙ୍ଗୀସୁୱଣ୍ଣନିକ୍ଖେନାତି ସିଙ୍ଗୀସୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ରାସିନା। ସୁୱଣ୍ଣେସୁ ହି ଯୁତ୍ତିକତଂ ହୀନଂ। ତତୋ ରସୱିଦ୍ଧଂ ସେଟ୍ଠଂ, ତତୋ ଆକରୁପ୍ପନ୍ନଂ ସେଟ୍ଠଂ, ତତୋ ଯଂକିଞ୍ଚି ଦିବ୍ବସୁୱଣ୍ଣଂ ସେଟ୍ଠଂ , ତତ୍ରାପି ଚାମୀକରଂ, ତତୋ ସାତକୁମ୍ଭଂ, ତତୋ ଜମ୍ବୁନଦଂ, ତତୋପି ସିଙ୍ଗୀସୁୱଣ୍ଣଂ ସେଟ୍ଠଂ। ତସ୍ସ ନିକ୍ଖଂ ନାମ ପଞ୍ଚସୁୱଣ୍ଣପରିମାଣଂ। ଅଟ୍ଠସୁୱଣ୍ଣାଦିଭେଦଂ ଅନେକୱିଧମ୍ପି ୱଦନ୍ତି। ଦସସୁ ଅରିଯୱାସେସୂତି –

''ଇଧ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନୋ ହୋତି ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋ ଏକାରକ୍ଖୋ ଚତୁରାପସ୍ସେନୋ ପଣୁନ୍ନପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ ସମୱଯସଟ୍ଠେସନୋ ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପୋ ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯସଙ୍ଖାରୋ ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ ସୁୱିମୁତ୍ତପଞ୍ଞୋ''ତି (ଦୀ। ନି। ୩।୩୪୮, ୩୬୦; ଅ। ନି। ୧୦।୧୯) –

ଏୱମାଗତେସୁ ଦସସୁ ଅରିଯୱାସେସୁ। ତତ୍ଥ ପଞ୍ଚଙ୍ଗୱିପ୍ପହୀନୋତି ପଞ୍ଚନୀୱରଣେହି ୱିପ୍ପଯୁତ୍ତତା ୱୁତ୍ତା। ଛଳଙ୍ଗସମନ୍ନାଗତୋତି ଇଟ୍ଠାଦୀସୁ ଛସୁ ଆରମ୍ମଣେସୁ ସୋମନସ୍ସିତାଦିପଟିପକ୍ଖା ଛଳଙ୍ଗୁପେକ୍ଖା ୱୁତ୍ତା। ଏକାରକ୍ଖୋତି ଉପଟ୍ଠିତସତିତା। ସଙ୍ଖାଯସେୱନା ଅଧିୱାସନା ପରିୱଜ୍ଜନା

ୱିନୋଦନାସଙ୍ଖାତାନି ଚତ୍ତାରି ଅପସ୍ସେନା ନିସ୍ସୟା ଏତସ୍ସାତି ଚତୁରାପସ୍ସେନୋ, ଏତେନ ଚ ତେ ନିସ୍ସୟା ଦସ୍ସିତା। ପଣୁନ୍ନାନି ଅପନୀତାନି ଦିଟ୍ଠିଗତିକେହି ପଚ୍ଚେକଂ ଗହିତାନି ଦିଟ୍ଠିସଚ୍ଚାନି ଯସ୍ସ, ସୋ ପଣୁନ୍ନପଚ୍ଚେକସଚ୍ଚୋ, ତେନ ଲୋକିଯଞ୍ଞାଣେନ ଦିଟ୍ଠିପ୍ପହାନଂ ୱୁତ୍ତଂ। କାମେସନା ଭୱେସନାବ୍ରହ୍ମଚରିଯେସନାସଙ୍ଖାତା ଏସନା ସମ୍ମଦେୱ ଅୱଯା ଅନୂନା ସଟ୍ଠା ନିସଟ୍ଠା ଅନେନାତି ସମୱଯସଟ୍ଠେସନୋ। ଏତେନ ତିଣ୍ଣଂ ଏସନାନଂ ଅଭାୱୋ ୱୁତ୍ତୋ। ''ଅନାୱିଲସଙ୍କପ୍ପୋ''ତି ଇମିନା କାମୱିତକ୍କାଦୀହି ଅନାୱିଲଚିତ୍ତତା। ''ପସ୍ସଦ୍ଧକାଯସଙ୍ଖାରୋ''ତି ଇମିନା ଚତୁତ୍ଥଜ୍ଝାନସମାଯୋଗେନ ୱିଗତଦରଥତା ୱୁତ୍ତା। ''ସୁୱିମୁତ୍ତଚିତ୍ତୋ''ତି ଇମିନା ମଗ୍ଗୋ। ''ସୁୱିମୁତ୍ତପଞ୍ଞୋ''ତି ଇମିନା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞ୍ଞାଣମୁଖେନ ଫଲଞ୍ଞାଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେ ହି ଅରିଯା ୱସନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ଅରିଯୱାସାତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି । ତେ ପନ ୱାସା ୱୁତ୍ଥା ୱସିତା ସମ୍ପାଦିତା ଯେନ, ସୋ ୱୁତ୍ଥୱାସୋ, ଭଗୱା। ଦସବଲୋତି ଦସହି କାଯବଲେହି, ଞାଣବଲେହି ଚ ଉପେତୋ। ଯାନି ହେତାନି –

''କାଳାୱକଞ୍ଚ ଗଙ୍ଗେଯ୍ୟଂ, ପଣ୍ଡରଂ ତମ୍ବପିଙ୍ଗଲଂ;

ଗନ୍ଧମଙ୍ଗଲହେମଞ୍ଚ, ଉପୋସଥଛଦ୍ଦନ୍ତିମେ ଦସା''ତି। (ମ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୧।୧୪୮; ସଂ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୨।୨।୨୨; ଅ॰ ନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୩।୧୦।୨୧; ୱିଭ॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୭୬୦; ଉଦା॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୭୫; ବୁ॰ ୱଂ॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୧।୩୯; ଚୂଳନି॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୮୧; ପଟି॰ ମ॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୨।୨।୪୪) –

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାନି ଦସହତ୍ଥିକୁଲାନି ପୁରିମପୁରିମତୋ ଦସବଲଗୁଣୋପେତାନି, ତେସୁ ସବ୍ବଜେଟ୍ଠାନଂ ଦସନ୍ନଂ ଛଦ୍ଦନ୍ତାନଂ ବଲାନି ଭଗୱତୋ କାଯସ୍ସ ଦସବଲାନି ନାମ। ତଞ୍ଚ କାଳାୱକସଙ୍ଖାତାନଂ ପକତିହତ୍ଥୀନଂ କୋଟିସହସ୍ସସ୍ସ, ମଜ୍ଝିମପୁରିସାନଂ ପନ ଦସନ୍ନଂ କୋଟିସହସ୍ସାନଞ୍ଚ ବଲଂ ହୋତି, ତଂ ''ନାରାଯନସଙ୍ଘାତବଲ''ନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି।

ଯାନି ପନେତାନି ପାଳିଯଂ ''ଇଧ, ସାରିପୁତ୍ତ, ତଥାଗତୋ ଠାନଞ୍ଚ ଠାନତୋ ଅଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଅଟ୍ଠାନତୋ ଯଥାଭୂତଂ ପଜାନାତୀ''ତିଆଦିନା (ମ॰ ନି॰ ୧।୧୪୮; ଅ॰ ନି॰ ୧୦।୨୧; ୱିଭ॰ ୭୬୦; ପଟି॰ ମ॰ ୨।୪୪) ୱୁତ୍ତାନି ଠାନାଠାନଞ୍ଞାଣବଲଂ, କମ୍ମୱିପାକଞ୍ଞାଣବଲଂ, ସବ୍ବତ୍ଥଗାମିନିପଟିପଦାଞ୍ଞାଣବଲଂ, ଅନେକଧାତୁନାନାଧାତୁଲୋକଞ୍ଞାଣବଲଂ, ସତ୍ତାନଂ ନାନାଧିମୁତ୍ତିକତାଞ୍ଞାଣବଲଂ, ଇନ୍ଦ୍ରିଯପରୋପରିଯତ୍ତଞ୍ଞାଣବଲଂ, ଝାନୱିମୋକ୍ଖସମାଧିସମାପତ୍ତୀନଂ ସଂକିଲେସୱୋଦାନୱୁଟ୍ଠାନଞ୍ଞାଣବଲଂ, ପୁବ୍ବେନିୱାସଞ୍ଞାଣବଲଂ, ଦିବ୍ବଚକ୍ଖୁଞ୍ଞାଣବଲଂ, ଆସୱକ୍ଖଯଞ୍ଞାଣବଲନ୍ତି ଦସବଲଞ୍ଞାଣାନି, ଇମାନି ଭଗୱତୋ ଦସବଲାନି ନାମ। ଦସହି ଅସେକ୍ଖେହି ଅଙ୍ଗେହୀତି ଅରହତ୍ତଫଲସମ୍ପଯୁତ୍ତେହି ପାଳିଯଂ ''ଅସେକ୍ଖା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି…ପେ… ଅସେକ୍ଖୋ ସମ୍ମାସମାଧି, ଅସେକ୍ଖଂ ସମ୍ମାଞ୍ଞାଣଂ, ଅସେକ୍ଖା ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତୀ''ତି (ଦୀ॰ ନି॰ ୩।୩୪୮, ୩୬୦) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେହି ଦସହି ଅସେକ୍ଖଧମ୍ମେହି ସମନ୍ନାଗତୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଦସ୍ସନଟ୍ଠେନ ୱୁତ୍ତା ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠି ଏୱ ଜାନନଟ୍ଠେନ ସମ୍ମାଞ୍ଞାଣନ୍ତିପି ୱୁତ୍ତା, ୱୁତ୍ତାୱସେସା ପନ ଫଲଚିତ୍ତସମ୍ପଯୁତ୍ତା ସବ୍ବେ ଫସ୍ସାଦିଧମ୍ମା ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ବିମ୍ବିସାରସମାଗମକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନପବ୍ବଜ୍ଜାକଥାୱଣ୍ଣନା

୬୦। ସାରୀବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପୁତ୍ତୋ ସାରିପୁତ୍ତୋ। ମୋଗ୍ଗଲୀବ୍ରାହ୍ମଣିଯା ପୁତ୍ତୋ ମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନୋ। ଛନ୍ନପରିବ୍ବାଜକସ୍ସାତି ସେତୱତ୍ଥେନ ହିରିକୋପୀନଂ ଛାଦେତ୍ୱା ୱିଚରଣକପରିବ୍ବାଜକସ୍ସ, ତେନ ''ନାଯଂ ନଗ୍ଗପରିବ୍ବାଜକୋ''ତି ଦସ୍ସେତି। ''ଉପଞ୍ଞାତ''ନ୍ତି ଇମସ୍ସ ୱିୱରଣଂ ଞାତୋ ଚେୱାତି। ''ମଗ୍ଗ''ନ୍ତି ଇମସ୍ସ ୱିୱରଣଂ ଉପଗତୋ ଚ ମଗ୍ଗୋତି। ତେନ ଚ ଉପଞ୍ଞାତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଞାତ-ସଦ୍ଦୋ ଞାଣପରିଯାଯୋ। ମଗ୍ଗନ୍ତି ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସେନ ମଗ୍ଗୋୱ ୱୁତ୍ତୋ। ଉପସଦ୍ଦୋ ଚ ଉପଗମନତ୍ଥୋ ମଗ୍ଗସଦ୍ଦେନପି ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ଇଦଂ ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି – ଯସ୍ମା ପିଟ୍ଠିତୋ ପିଟ୍ଠିତୋ ଅନୁବନ୍ଧନଂ ନାମ ଅତ୍ଥିକେହି ଉପଞ୍ଞାତଂ ଉପଗତଞ୍ଞାଣଞ୍ଚେୱ ହୋତି, ତେହି ଉପଗତୋ ପଟିପନ୍ନୋ ମଗ୍ଗୋ ଚ, ତସ୍ମା ଯଂନୂନାହଂ ଅନୁବନ୍ଧେଯ୍ୟନ୍ତି। ଉପଞ୍ଞାତଂ ନିବ୍ବାନନ୍ତି ଉପପତ୍ତିଯା ଅନୁମାନେନ ଞାତଂ ନିବ୍ବାନଂ। ''ମଗ୍ଗ''ନ୍ତି ଇମସ୍ସ ୱିୱରଣଂ ମଗ୍ଗନ୍ତୋତି, ଅନୁମାନେନ ଞାତଂ ପଚ୍ଚକ୍ଖତୋ ଦସ୍ସନତ୍ଥାଯ ଗୱେସନ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ନିରୋଧୋ ଚ ନିରୋଧୂପାଯୋ ଚ ଏକସେସେନ ନିରୋଧୋତି ୱୁତ୍ତୋତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଅଥ ୱା''ତିଆଦିମାହ। ପଟିପାଦେନ୍ତୋତି ନିଗମେନ୍ତୋ।

ଇତୋ ଉତ୍ତରୀତି ଇତୋ ମଯା ଲଦ୍ଧସୋତାପତ୍ତିତୋ ଉତ୍ତରି ଇତରମଗ୍ଗତ୍ତଯଂ ଯଦିପି ନତ୍ଥି, ତଥାପି ଏସୋ ଏୱ ମଯା ଗୱେସିତୋ ନିବ୍ବାନଧମ୍ମୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୨-୩।ତଦାରମ୍ମଣାୟାତି ନିଵ୍ଵାନାରମ୍ମଣାଯ ସୋତାପତ୍ତିଫଲଵିମୁତ୍ତିୟା। ତେସଂ ଆୟସ୍ମନ୍ତାନନ୍ତି ସପରିସାନଂ ତେସଂ ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ପରିସାନଂ ତସ୍ମିଂୟେଵ ଖଣେ ଭଗଵତୋ ଧମ୍ମଂ ସୁତ୍ଵା ଅରହତ୍ତଂ ପାପୁଣି, ଅଗ୍ଗସାଵକା ପନ ଅତ୍ତନୋ ଞାଣକିଚ୍ଚସ୍ସ ମହନ୍ତତାଯ କତିପାହଚ୍ଚୟେନ। ତେନାହ ''ଏଵ''ନ୍ତିଆଦି। ଉସ୍ସୂୟନକିରିୟାଯ କମ୍ମଭାଵଂ ସନ୍ଧାଯ ''ଉପୟୋଗଵ୍ଚନ''ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ।

ସାରିପୁତ୍ତମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନପଵ୍ଵଜ୍ଜାକଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପଜ୍ଝାଯଵତ୍ତକଥାଵଣ୍ଣନା

୬୪।ଓଜ୍ଜାଵଜ୍ଜନ୍ତି ଖୁଦ୍ଦକଂ, ମହନ୍ତଞ୍ଚ ଵଜ୍ଜଂ। ଉତ୍ତିଟ୍ଠପତ୍ତନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଉତ୍ତିଟ୍ଠଂ ନାମ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରଣଂ ଵୁଚ୍ଚତି ''ଉତ୍ତିଟ୍ଠେ ନପ୍ପମଜ୍ଜେୟ୍ୟା''ତିଆଦୀସୁ (ଧ। ପ। ୧୬୮) ଵିୟ। ଉତ୍ତିଟ୍ଠତ୍ଥାଯ ଗହିତଂ ପତ୍ତଂ ଉତ୍ତିଟ୍ଠପତ୍ତଂ, ତେନାହ ''ପିଣ୍ଡାଯ ଚରଣକପତ୍ତ''ନ୍ତି। ତସ୍ସ ଉପନାମେ କୋ ଦୋସୋତି ଆହ ''ତସ୍ମିଂ ହୀ''ତିଆଦି। ତସ୍ମାତି ୟସ୍ମା ମନୁସ୍ସା ଏତସ୍ମିଂୟେଵ ଏତେ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୀତି ଉତ୍ତିଟ୍ଠପତ୍ତେ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠସଞ୍ଞିନୋ, ତସ୍ମା ଉତ୍ତିଟ୍ଠପତ୍ତନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ ଉତ୍ତିଟ୍ଠ-ସଦ୍ଦେନେଵ ମନୁସ୍ସାନଂ ସଞ୍ଞାଯ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠତାପି ଗମ୍ମତୀତି। କେଚି ପନ ''ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠସଦ୍ଦେନ ସମାନତ୍ଥୋ ଉତ୍ତିଟ୍ଠସଦ୍ଦୋ''ତି ଵଦନ୍ତି। ''ଉତ୍ତିଟ୍ଠା''ତି ଵ୍ଵାପଚ୍ଚୟନ୍ତୋପି ହୋତୀତି ଆହ ''ଉଟ୍ଠହିତ୍ଵା''ତି। ଉପଜ୍ଝାୟଂ ଗହେତୁନ୍ତି ଉପଜ୍ଝାୟତ୍ତଂ ମନସା ଗହେତୁଂ, ୟାଚନଵଚନେନ ତସ୍ସ ଅନୁମତିଂ ଗହେତୁନ୍ତି ଵା ଅତ୍ଥୋ।

୬୫। ପତିସ୍ସୟନଂ ପତିସ୍ସୋ, ଗରୁଂ ନିସ୍ସାଯ ଵତ୍ତନଭାଵୋ, ୟଂକିଞ୍ଚି ଗାରଵନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସହ ପତିସ୍ସେନ ସପ୍ପତିସ୍ସୋ, ପରଂ ଜେଟ୍ଠଂ କତ୍ଵା ତସ୍ସୋଵାଦେ ଵତ୍ତନତାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ''ଜେଟ୍ଠକଭାଵଞ୍ଚ ଉପଟ୍ଠପେତ୍ଵା''ତି। ସାହୂତି ସାଧୁ ସୁନ୍ଦରଂ। ଲହୂତି ଅଗରୁ, ସୁଭରତାତି ଅତ୍ଥୋ। ଓପାୟିକନ୍ତି ଉପାୟପଟିସଂୟୁତ୍ତଂ, ଏଵଂ ପଟିପଜ୍ଜନଂ ନିତ୍ଥରଣୂପାୟୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପତିରୂପନ୍ତି ସାମୀଚିକମ୍ମମିଦନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପାସାଦିକେନାତି ପସାଦାଵହେନ କାୟଵଚୀପୟୋଗେନ ସମ୍ପାଦେହୀତି ଅତ୍ଥୋ। କାୟେନାତି ଏତଦତ୍ଥଵିଞ୍ଞାପକଂ ହତ୍ଥମୁଦ୍ଦାଦିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ କାୟେନ ଵିଞ୍ଞାପେତି। ସାଧୂତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନଂ ସନ୍ଧାୟାତି ଉପଜ୍ଝାୟେନ ''ସାହୂ''ତିଆଦୀସୁ ଵୁତ୍ତେସୁ ସଦ୍ଧିଵିହାରିକସ୍ସ ''ସାଧୂ''ତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନଂ ଵଚନଂ ସନ୍ଧାଯ ''କାୟେନ ଵିଞ୍ଞାପେତୀ''ତିଆଦି ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଆୟାଚନଦାନମତ୍ତେନାତି ସଦ୍ଧିଵିହାରିକସ୍ସ ପଠମଂ ଆୟାଚନମତ୍ତେନ, ତତୋ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ଚ ''ସାହୂ''ତିଆଦିନା ଵଚନମତ୍ତେନାତି ଅତ୍ଥୋ।

୬୬।ଅସ୍ସାତି ସଦ୍ଧିଵିହାରିକସ୍ସ। ଦ୍ଵେ ଚୀଵରାନୀତି ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗଂ, ସଙ୍ଘାଟିଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ଵଦତି। ଇତୋ ପଟ୍ଠାୟାତି ''ନ ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ଭଣମାନସ୍ସା''ତି ଏତ୍ଥ ନ-କାରତୋ ପଟ୍ଠାଯ, ତେନ ''ନାତିଦୂରେ''ତିଆଦୀସୁ ନ-କାରପଟିସିଦ୍ଧେସୁ ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ସଵ୍ଵତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତୀତି ଆପଦାଉମ୍ମତ୍ତଖିତ୍ତଚିତ୍ତଵେଦନଟ୍ଟତାଦୀହି ଵିନା ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଅଜାନିତ୍ଵାପି ଵଦନ୍ତସ୍ସ ଗିଲାନସ୍ସପି ଦୁକ୍କଟମେଵ। ଆପଦାସୁ ହି ଅନ୍ତରନ୍ତରା କଥା ଵତ୍ତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ଏଵମଞ୍ଞେସୁପି ନ-କାରପଟିସିଦ୍ଧେସୁ ଈଦିସେସୁ, ଇତରେସୁ ପନ ଗିଲାନୋପି ନ ମୁଚ୍ଚତି। ପାଠଇୟଂ ''ହେଟ୍ଠାପୀଠଂ ଵା ପରାମସିତ୍ଵା''ତି ଇଦଂ ପୁଵ୍ଵେ ତତ୍ଥ ଠପିତପତ୍ତାଦିନା ଅସଙ୍ଘଟ୍ଟନତ୍ଥାଯ ଵୁତ୍ତଂ, ଚକ୍ଖୁନା ଓଲୋକେତ୍ଵାପି ଅଞ୍ଞେସଂ ଅଭାଵଂ ଞତ୍ଵାପି ଠପେତୁଂ ଵଟ୍ଟତି ଏଵ। ଆପତ୍ତିୟା ଆସନ୍ନନ୍ତି ଆପତ୍ତିକରଣମେଵ।

ଗାମେତି ଅନ୍ତୋଗାମେ ତାଦିସେ ମଣ୍ଡପାଦିମ୍ହି। ଅନ୍ତରଘରେତି ଅନ୍ତୋଗେହେ। ପଟିକ୍କମନେତି ଆସନସାଲାୟଂ। ଧୋତଵାଲିକାୟାତି ଉଦକେନ ଗତଟ୍ଠାନେ ନିରଜାଯ ପରିସୁଦ୍ଧଵାଲିକାୟ। ନିଦ୍ଧୂମେତି ଜନ୍ତାଘରେ ଜଲିୟମାନଅଗ୍ଗିଧୂମରହିତେ। ଜନ୍ତାଘରଞ୍ହି ନାମ ହିମପାତବହୁଲେସୁ ଦେସେସୁ ତପ୍ପଚ୍ଚୟରୋଗପୀଠଆଦିନିଵାରଣତ୍ଥଂ ସରୀରସେଦାପନଟ୍ଠାନଂ। ତତ୍ଥ କିର ଅନ୍ଧକାରପଟିଚ୍ଛନ୍ନତାଯ ବହୂପି ଏକତୋ ପଵିସିତ୍ଵା ଚୀଵରଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ଵା ଅଗ୍ଗିତାପପରିହାରାଯ ମତ୍ତିକାୟ ମୁଖଂ ଲିମ୍ପିତ୍ଵା ସରୀରଂ ୟାଵଦତ୍ଥଂ ସେଦେତ୍ଵା ଚୁଣ୍ଣାଦୀହି ଉଵ୍ଵଟ୍ଟେତ୍ଵା ନହାୟନ୍ତି। ତେନେଵ ପାଠଇୟଂ ''ଚୁଣ୍ଣଂ ସନ୍ନେତଵ୍ଵ''ନ୍ତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ। ଉଲ୍ଲୋକନ୍ତି ଉଦ୍ଧଂ ଓଲୋକନଟ୍ଠାନଂ। ଉପରିଭାଗନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନେତଵ୍ଵୋତି ୟତ୍ଥ ଵିହରତୋ ସାସନେ ଅନଭିରତି ଉପ୍ପନ୍ନା, ତତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତାଦିସମ୍ପତ୍ତିୟୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ ନେତଵ୍ଵୋ। ଵିସଭାଗପୁଗ୍ଗଲାନନ୍ତି ଲଜ୍ଜିନୋ ଵା ଅଲଜ୍ଜିନୋ ଵା ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ଅଵଡ୍ଢିକାମେ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ସଚେ ପନ ଉପଜ୍ଝାୟୋ ଅଲଜ୍ଜୀ ଓଵାଦମ୍ପି ନ ଗଣ୍ହାତି, ଲଜ୍ଜିନୋ ଚ ଏତସ୍ସ ଵିସଭାଗା ହୋନ୍ତି, ତତ୍ଥ ଉପଜ୍ଝାୟଂ ଵିହାଯ ଲଜ୍ଜୀହେଵ ସଦ୍ଧିଂ ଆମିସାଦିପରିଭୋଗୋ କାତଵ୍ଵୋ। ଉପଜ୍ଝାୟାଦିଭାଵୋ ହେତ୍ଥ ନ ପମାଣନ୍ତି ଦଟ୍ଠଵ୍ଵଂ। ପରିଵେଣଂ ଗନ୍ତ୍ଵାତି ଉପଜ୍ଝାୟସ୍ସ ପରିଵେଣଂ ଗନ୍ତ୍ଵା। ''ନ ସୁସାନ''ନ୍ତି ଇଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣଂ, ଉପଚାରସୀମତୋ ବହି ଗନ୍ତୁକାମେନ ଅନାପୁଚ୍ଛା ଗନ୍ତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି।

ଉପଜ୍ଝାଯଵତ୍ତକଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୬୭। ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୱତ୍ତକଥାୟଂ ସଙ୍ଗହେତବ୍ବୋ ଅନୁଗ୍ଗହେତବ୍ବୋତିଆଦୀସୁ ଅନାଦରିୟଂ ପଟିଚ୍ଚ ଧମ୍ମାମିସେହି ଅସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟାନଂ ଦୁକ୍କଟଂ ୱତ୍ତଭେଦତ୍ତା। ତେନେୱ ପରିୱାରେପି ''ନଦେନ୍ତୋ ଆପଜ୍ଜତୀ''ତି (ପରି। ୩୨୨) ୱୁତ୍ତଂ। ସେସଂ ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟମେୱ।

ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନସମ୍ମାୱତ୍ତନାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୬୮। ନସମ୍ମାୱତ୍ତନାଦିକଥାୟଂ ୱତ୍ତଂ ନ ପୂରେନ୍ତୀତି ''ୱତ୍ତକରଣକାଲୋ''ତି ୱତ୍ଥୁୱିଜାନନୱସେନ ଛଡ୍ଡା ମାନକୋସଜ୍ଜାଦିୱସେନ ୱା ଉପଜ୍ଝାୟାଦୀସୁ ଅନାଦରେନ ୱା ''ଅକାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଅଜାନନତାୟ ୱା ନ କରେୟ୍ୟୁଂ, ଦୁକ୍କଟମେୱ। ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଅସତିୟାତିଆଦୀହି ଚ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ପନ ଅନାପତ୍ତି। ସବ୍ବାନି ହି ୱତ୍ତାନି ସେଖିୟାନେୱ, ତସ୍ମା ସେଖିୟେସୁ ୱୁତ୍ତନୟେନେୱେତ୍ଥ ସବ୍ବୋପି ୱିନିଚ୍ଛୟୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଗେହସ୍ସିତପେମନ୍ତି ମେତ୍ତାପେମଂ।

ସାଦିୟନଂୱା ଅସାଦିୟନଂ ୱା ନ ଜାନାତୀତି ''ମୟି ସାଦିୟନ୍ତେ ଅକରୋନ୍ତାନଂ ଆପତ୍ତି ହୋତି, ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଅସାଦିୟନ୍ତେ ଆପତ୍ତି ନ ହୋତୀ''ତି ଏୱଂ ନ ଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ''ତେସୁ ଏକୋ ୱତ୍ତସମ୍ପନ୍ନୋ ଭିକ୍ଖୁ...ପେ... ତେସଂ ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ୱଚନତୋ ସଚେ କୋଚି ''ତୁମ୍ହାକଂ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକେ, ଅନ୍ତେୱାସିକେ ୱା ଗିଲାନେ ଉପଟ୍ଠହିସ୍ସାମି, ଓୱାଦାନୁସାସନିଆଦିକଂ ସବ୍ବଂ କତ୍ତବ୍ବଂ କରିସ୍ସାମୀ''ତି ୱଦତି, ତେ ୱା ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାଦୟୋ ''ଅପ୍ପୋସ୍ସୁକ୍କା ହୋଥା''ତି ୱଦନ୍ତି, ୱତ୍ତଂ ୱା ନ ସାଦିୟନ୍ତି, ଆଚରିୟୁପଜ୍ଝାୟାନମ୍ପି ଅନାପତ୍ତି।

ନସମ୍ମାୱତ୍ତନାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ରାଧବ୍ରାହ୍ମଣୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୬୯। ରାଧବ୍ରାହ୍ମଣୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ପାଠଇୟଂ ଉପ୍ପଣ୍ଡୁପ୍ପଣ୍ଡୁକଜାତୋତି ସକଲସରୀରେ ସଞ୍ଜାତପଣ୍ଡୁୱଣ୍ଣୋ। ପଣ୍ଡୁୱଣ୍ଣସ୍ସ ସକଲସରୀରେ ବ୍ୟାପିତଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଞ୍ହି ୱିଚ୍ଛାୱଚନଂ କତଂ। ଅଧିକାରନ୍ତି ଉପକାରଂ। କତୱେଦିନୋତି ଅତ୍ତନୋ କତଂ ଉପକାରଂ ପଟିକିରିୟାୟ ଞାପକା। ଉପସମ୍ପଦାକମ୍ମୱାଚାୟ ୟଂ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ପରିୟୋସାନେ ୱକ୍ଖାମ। ପରିମଣ୍ଡଲେହୀତି ପରିପୁଣ୍ଣେହି।

୭୧-୭୩।ପଣ୍ଡିତ୍ତୀତିକ୍କମନ୍ତି ସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମଂ। ପାଠଇୟଂ ପିଣ୍ଡିୟାଲୋପଭୋଜନନ୍ତି ଜଙ୍ଘପିଣ୍ଡିମଂସବଲେନ ଚରିତ୍ୱା ଆଲୋପାଲୋପୱସେନ ପରିୟିଟ୍ଠଭୋଜନଂ। ଅତିରେକଲାଭୋତି ଭିକ୍ଖାହାରତୋ ଅଧିକଲାଭୋ। ସଙ୍ଘଭତ୍ତାଦୀନଂ ୱିଭାଗୋ ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକେ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି। ୱିହାରୋତି ତିଣକୁଟିକାଦିସହିତୋ ପାକାରପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ ସକଲୋ ସଙ୍ଘାରାମୋ। ଅଡ୍ଢୟୋଗୋତି ଏକସାଲୋ ଦୀଘପାସାଦୋ। ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠିଗରୁଳଅସଣ୍ଠାନୋ ଦୀଘପାସାଦୋତିପି ୱଦନ୍ତି। ପାସାଦୋତି ଚତୁରସ୍ସୋ ଉଚ୍ଚୋ ଅନେକଭୂମକପାସାଦୋ। ହମ୍ମିୟନ୍ତି ମୁଣ୍ଡଚ୍ଛଦନୋ ଚନ୍ଦିକଙ୍ଗଣୟୁତ୍ତୋ ନାତିଉଚ୍ଚୋ ପାସାଦୋ। ଗୁହାତି ପବ୍ବତଗୁହା। ପୂତିମୁତ୍ତନ୍ତି ଗୋମୁତ୍ତଂ।

ରାଧବ୍ରାହ୍ମଣୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଆଚରିୟୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୭୬।ସହଧମ୍ମିକଂ ୱୁଚ୍ଚମାନୋତି ''ଏୱଂ ନିୱାସେତବ୍ବ''ନ୍ତିଆଦିନା ସିକ୍ଖାପଦେନ ଓୱଦିୟମାନୋ। ୱାଦଂ ଆରୋପେତ୍ୱାତି ''ଓଲମ୍ବିତ୍ୱା ନିୱାସନାଦୀସୁ କୋ ଦୋସୋ? ୟଦି ଦୋସୋ ଭୱେୟ୍ୟ , ପରିମଣ୍ଡଲନିୱାସନାଦୀସୁପି ଦୋସୋ ସିୟା''ତିଆଦିନା ନିଗ୍ଗହଂ ଆରୋପେତ୍ୱା। ତଂୟେୱ ତିତ୍ଥାୟତନନ୍ତି ଦିଟ୍ଠିସଙ୍ଖାତତିତ୍ଥମେୱ ଆୟତନଂ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପତ୍ତିଟ୍ଠାନନ୍ତି ତିତ୍ଥାୟତନଂ। ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ନିସ୍ସାୟ ୱଚ୍ଛାମୀତି ଆୟସ୍ମନ୍ତଂ ନିସ୍ସାୟ ୱସିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଆଚରିୟୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଣାମନାଖମାପନାକଥାୱଣ୍ଣନା

୮୦। ଯଂ ପୁବ୍ବେ ଲକ୍ଖଣଂ ଵୁତ୍ତଂ, ତେନେଵ ଲକ୍ଖଣେନ ନିସ୍ସଯନ୍ତେଵାସିକସ୍ସ ଆପତ୍ତି ନ ଵେଦିତବ୍ବାତି ସମ୍ବନ୍ଧଯୋଜନା ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ''ନ ତେନେଵ ଲକ୍ଖଣେନା''ତି ଏତ୍ଥ ନ-କାରଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ଵା ''ତେନେଵ ଲକ୍ଖଣେନ ନିସ୍ସଯନ୍ତେଵାସିକସ୍ସ ଆପତ୍ତି ଵେଦିତବ୍ବା''ତି ଲିଖନ୍ତି, ତଂ ପମାଦଲିଖିତଂ। ତଥା ହି ତେନେଵ ଲକ୍ଖଣେନ ଆପତ୍ତିଭାଵେ ଗଯ୍ହମାନେ ନିସ୍ସଯମୁତ୍ତକସ୍ସାପି ଅମୁତ୍ତକସ୍ସାପି ଆପତ୍ତି ଏଵାତି ଵୁତ୍ତଲକ୍ଖଣେନ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ଯ। ତଥା ଚ ''ନିସ୍ସଯନ୍ତେଵାସିକେନ ହି ଯାଵ ଆଚରିଯଂ ନିସ୍ସାଯ ଵସତି, ତାଵ ସବ୍ବଂ ଆଚରିଯଵତ୍ତଂ କାତବ୍ବ''ନ୍ତି ଇମିନା ଅନନ୍ତରଵଚନେନ ଵିରୋଧୋ ସିଯା। ଵିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେପି ଚ –

''ନିସ୍ସଯାଚରିଯ, ଉଦ୍ଦେସାଚରିଯ, ନିସ୍ସଯନ୍ତେଵାସିକ, ଉଦ୍ଦେସନ୍ତେଵାସିକ, ସମାନାଚରିଯକା ପନ ଯାଵ ନିସ୍ସଯୋଦ୍ଦେସା ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ନା। ତାଵ ପଟିଜଗ୍ଗିତବ୍ବା''ତି (ଵିସୁଦ୍ଧି। ୧।୪୧) –

ଵୁତ୍ତଂ । ତସ୍ମା ଵୁତ୍ତନଯେନ ଇଧ ପରିଗଳିତଂ ନ-କାରଂ ଆନେତ୍ଵା ତେନେଵ ସଦ୍ଧିଵିହାରିକସ୍ସ ଵୁତ୍ତେନେଵ ଲକ୍ଖଣେନ ନିସ୍ସଯନ୍ତେଵାସିକସ୍ସ ଆପତ୍ତି ନ ଵେଦିତବ୍ବାତି ଏଵମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

ପଣାମନାଖମାପନାକଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିସ୍ସଯପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିକଥାଵଣ୍ଣନା

୮୩। ନିସ୍ସଯପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିକଥାଯଂ ''ଯୋ ଵା ଏକସମ୍ଭୋଗପରିଭୋଗୋ, ତସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସ୍ସଯୋ ଗହେତବ୍ବୋ''ତି ଇମିନା ଲଜ୍ଜୀସୁ ଏଵ ନିସ୍ସଯଗ୍ଗହଣଂ ନିଯୋଜେତି ଅଲଜ୍ଜୀସୁ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା। ଏତ୍ଥ ଚ ପରିଭୋଗସଦ୍ଦେନ ଏକକମ୍ମାଦିକୋ ସଂଵାସୋ ଗହିତୋ ପଚ୍ଚଯପରିଭୋଗସ୍ସ ସମ୍ଭୋଗ-ସଦ୍ଦେନ ଗହିତତ୍ତା, ଏତେନ ଚ ସମ୍ଭୋଗସଂଵାସାନଂ ଅଲଜ୍ଜୀହି ସଦ୍ଧିଂ ନ କତ୍ତବ୍ବତଂ ଦସ୍ସେତି। ପରିହାରୋ ନତ୍ଥୀତି ଆପତ୍ତିପରିହାରୋ ନତ୍ଥି। ତାଦିସୋତି ଯତ୍ଥ ନିସ୍ସଯୋ ଗହିତପୁବ୍ବୋ, ଯୋ ଚ ଏକସମ୍ଭୋଗପରିଭୋଗୋ, ତାଦିସୋ। ତଥା ଵୁତ୍ତନ୍ତି ''ଲହୁଂ ଆଗମିସ୍ସାମୀ''ତି ଵୁତ୍ତଞ୍ଚେତି ଅତ୍ଥୋ। ''ଚତ୍ତାରି ପଞ୍ଚ ଦିଵସାନୀ''ତି ଇଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ। ଯଦି ଏକାହଦ୍ଵୀହେନ ସଭାଗତା ପଞ୍ଞାଯତି, ଞାତଦିଵସେନ ଗହେତବ୍ବୋଵ। ଅଥାପି ଚତୁପଞ୍ଚାହେନାପି ନ ପଞ୍ଞାଯତି, ଯତ୍ତକେହି ଦିଵସେହି ପଞ୍ଞାଯତି, ତତ୍ତକାନି ଅତିକ୍କମେତବ୍ବାନି। ସଭାଗତଂ ଓଲୋକେମୀତି ପନ ଲେସୋ ନ କାତବ୍ବୋ।

ଦହରା ସୁଣନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଅସୁତ୍ଵାପି ଆଗମିସ୍ସତି, କେନଚି ଅନ୍ତରାଯେନ ଚିରାଯତୀତି ସଞ୍ଞାଯ ସତି ଲବ୍ଭତେଵ ପରିହାରୋ। ତେନାହ ''ଇଧେଵାହଂ ଵସିସ୍ସାମୀତି ପହିଣତି, ପରିହାରୋ ନତ୍ଥୀ''ତି।

ଏକଦିଵସମ୍ପି ପରିହାରୋ ନତ୍ଥୀତି ଗମନେ ନିରୁସ୍ସାହଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ସଉସ୍ସାହସ୍ସ ପନ ସେନାସନପଟିସାମନାଦିଵସେନ କତିପାହେ ଗତେପି ନ ଦୋସୋ।

ତତ୍ରେଵ ଵସିତବ୍ବନ୍ତି ତତ୍ର ସଭାଗଟ୍ଠାନେ ଏଵ ନିସ୍ସଯଂ ଗହେତ୍ଵା ଵସିତବ୍ବଂ। ''ତଂଯେଵ ଵିହାରଂ…ପେ… ଵସିତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି ଇମିନା ଉପଜ୍ଝାଯେ ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତେଯେଵ ତଂସମୋଧାନେ ନିସ୍ସଯପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧି ଵୁତ୍ତା, ତସ୍ମିଂ ପନ କୋଧେନ ଵା ଗଣନିରପେକ୍ଖତାଯ ଵା ଅସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତେ ଅଞ୍ଞେସୁ ଗହିତୋ ନିସ୍ସଯୋ ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଆଚରିଯମ୍ହା ନିସ୍ସଯପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଯଂ ଵୁତ୍ତୋ ''କୋଚି ଆଚରିଯୋ''ତିଆଦିକୋ ନଯୋ ଉପଜ୍ଝାଯପକ୍କମନାଦୀସୁପି ନେତ୍ଵା ତତ୍ଥ ଚ ଵୁତ୍ତୋ ଇଧାପି ନେତ୍ଵା ଯଥାରହଂ ଯୋଜେତବ୍ବୋ।

ଦ୍ଵେ ଲେଡ୍ଡୁପାତେ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଵିହାରେ ଵସନ୍ତୀତି ଉପଚାରସୀମତୋ ବହି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଵିହାରେ ଅନ୍ତେଵାସିକାନଂ ଵସନଟ୍ଠାନତୋ ଦ୍ଵେ ଲେଡ୍ଡୁପାତେ ଅତିକ୍କମ୍ମ ଵସନ୍ତି। ତେନ ବହିଉପଚାରେପି ଅନ୍ତେଵାସିକାଦୀନଂ ଵସନଟ୍ଠାନତୋ ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ଲେଡ୍ଡୁପାତାନଂ ଅନ୍ତରେ ଆସନ୍ନପଦେସେ ଵସତି, ନିସ୍ସଯୋ ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମାଯଂ ପନ ଦ୍ଵେ ଲେଡ୍ଡୁପାତେ ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ଵସତୋ ନିସ୍ସଯୋ ନ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତେଵ।

ନିସ୍ସଯପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିକଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବପଞ୍ଚକକଥାଵଣ୍ଣନା

୮୪। ଉପଜ୍ଝାଚରିଯଲକ୍ଖଣକଥାଯଂ ନ ସାମଣେରୋ ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋତି ଉପଜ୍ଝାଯେନ ହୁତ୍ୱା ନ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୋ। ଅସେକ୍ଖସ୍ସ ଅଯନ୍ତି ଅସେକ୍ଖୋ, ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରୋ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧୋ।

ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯାତି ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦକୋଟ୍ଠାସଗ୍ଗାହିକାଯ। ପଚ୍ଛିମାନି ଦ୍ୱେତି ଅପ୍ପସ୍ସୁତୋ ହୋତି, ଦୁପ୍ପଞ୍ଞୋ ହୋତୀତି ଇମାନି ଦ୍ୱେ ଅଙ୍ଗାନି। ପଚ୍ଛିମାନି ତୀଣୀତି ନ ପଟିବଲୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଧମ୍ମତୋ ୱିନୋଦେତୁଂ, ଆପତ୍ତିଂ ନ ଜାନାତି, ଆପତ୍ତିଯା ୱୁଟ୍ଠାନଂ ନ ଜାନାତୀତି ଇମାନି ତୀଣି। କୁକ୍କୁଚ୍ଚସ୍ସ ହି ପାଳିଅଟ୍ଠକଥାନଯସଙ୍ଖାତଧମ୍ମତୋ ୱିନୋଦେତୁଂ ଅପଟିବଲତା ନାମ ଅବ୍ୟତ୍ତତା ଏୱ ହୋତୀତି ସାପି ଆପତ୍ତିଅଙ୍ଗମେୱ ୱୁତ୍ତା।

ଅଭିୱିସିଟ୍ଠୋ ଉତ୍ତମୋ ସମାଚାରୋ ଆଭିସମାଚାରୋ, ୱତ୍ତପଟିୱତ୍ତସୀଲଂ। ତଂ ଆରବ୍ଭ ପଞ୍ଞତ୍ତା ଖନ୍ଧକସିକ୍ଖାପଦସଙ୍ଖାତା ସିକ୍ଖା ଆଭିସମାଚାରିକା। ସିକ୍ଖାପଦମ୍ପି ହି ତଂ ତତ୍ଥ ପଟିପୂରଣତ୍ଥିକେହି ଉଗ୍ଗହଣାଦିୱସେନ ସିକ୍ଖିତବ୍ବତୋ ''ସିକ୍ଖା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ମଗ୍ଗବ୍ରହ୍ମଚରିଯସ୍ସ ଆଦିଭୂତା କାରଣଭୂତାତି ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକା ସିକ୍ଖା, ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗପରିଯାପନ୍ନସିକ୍ଖାପଦଂ। ତେନେୱ ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେପି ''ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗପରିଯାପନ୍ନସିକ୍ଖାପଦଂ ଆଦିବ୍ରହ୍ମଚରିଯକଂ, ଖନ୍ଧକୱତ୍ତପରିଯାପନ୍ନଂ ଆଭିସମାଚାରିକ''ନ୍ତି (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୧୧) ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ସେକ୍ଖପଣ୍ଣତ୍ତିଯ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସିକ୍ଖିତବ୍ବତୋ ସେକ୍ଖା, ଭଗୱତା ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ପଣ୍ଣତ୍ତି। ସବ୍ବାପି ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗପରିଯାପନ୍ନା ସିକ୍ଖାପଦପଣ୍ଣତ୍ତି ''ସେକ୍ଖପଣ୍ଣତ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତାତି ଗହେତବ୍ବା। ନାମରୂପପରିଚ୍ଛେଦେତି ଏତ୍ଥ କୁସଲତ୍ତିକାଦୀହି ୱୁତ୍ତଂ ଜାତିଭୂମିପୁଗ୍ଗଲସମ୍ପଯୋଗୱତ୍ଥାରମ୍ମଣକମ୍ମଦ୍ୱାରଲକ୍ଖଣରସାଦିଭେଦେହି ୱେଦନାକ୍ଖନ୍ଧାଦିଚତୁବ୍ବିଧଂ ସନିବ୍ବାନଂ ନାମଂ, ଭୂତୁପାଦାଯଭେଦଂ ରୂପଞ୍ଚ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଜାନନପଞ୍ଞା, ତପ୍ପକାସକୋ ଚ ଗନ୍ଥୋ ନାମରୂପପରିଚ୍ଛେଦୋ ନାମ। ଇମିନା ଅଭିଧମ୍ମତ୍ଥକୁସଲେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ସିକ୍ଖାପେତୁନ୍ତି ଉଗ୍ଗଣ୍ହାପେତୁଂ।

ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବପଞ୍ଚକକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୮୬। ତିତ୍ଥିଯପରିୱାସକଥାଯଂ ଆଜୀୱକସ୍ସ ୱାତିଆଦୀସୁ ଅକିରିଯୱାଦୀ ଆଜୀୱକୋ ନାମ, କିରିଯୱାଦିନୋ ପନ ନିଗଣ୍ଠାପି ଅଞ୍ଞେପି ନଗ୍ଗତିତ୍ଥିକା ଅଚେଲକପଦେ ସଙ୍ଗହିତା। ସବ୍ବଥା ନଗ୍ଗସ୍ସେୱ ତିତ୍ଥିଯପରିୱାସୋ ୱିହିତୋ। ସୋ ଚ ତେନେୱ ନଗ୍ଗୱେସେନ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ଆଗତସ୍ସ, ନ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ଆଗତସ୍ସାତି ଦସ୍ସେତୁଂ ''ସଚେ ସୋପୀ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ସୋପୀତି ଆଜୀୱକୋ।

ଆମିସକିଞ୍ଚିକ୍ଖସମ୍ପଦାନଂ ନାମ ଅପ୍ପମତ୍ତକସ୍ସ ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମସ୍ସ ଅନୁପ୍ପଦାନଂ। ରୂପୂପଜୀୱିକାତି ଅତ୍ତନୋ ରୂପମେୱ ନିସ୍ସାଯ ଜୀୱନ୍ତିଯୋ। ୱେସିଯା ଗୋଚରୋ ବହୁଲଂ ପୱତ୍ତିଟ୍ଠାନଂ ଅସ୍ସାତି ୱେସିଯାଗୋଚରୋ। ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ଯୋବ୍ବନାତୀତାତି ଅନିୱିଦ୍ଧା ଏୱ ମହଲ୍ଲିକଭାୱଂ ପତ୍ତା ଥୁଲ୍ଲକୁମାରୀ ଏୱାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଆଦାଯସ୍ସାତି ଆଦାନସ୍ସ ଗହଣସ୍ସ।

ଅଞ୍ଞତିତ୍ଥିଯପୁବ୍ବୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ଚାବାଧୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୮୮-୯। ପଞ୍ଚାବାଧାଦିୱତ୍ଥୂସୁ ପାଳିଯଂ ସୋମ୍ହି ଅରୋଗୋ, ୱିବ୍ଭମିସ୍ସାମୀତି ସୋ ଅହଂ ଅରୋଗୋ, ୱିବ୍ଭମିସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନଖପିଟ୍ଠିପ୍ପମାଣନ୍ତି କନିଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲିନଖପିଟ୍ଠି ଅଧିପ୍ପେତା। ''ପଟିଚ୍ଛନ୍ନେ ଠାନେ ନଖପିଟ୍ଠିପ୍ପମାଣଂ ଅୱଡ୍ଢନକପକ୍ଖେ ଠିତଂ ହୋତି, ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ତାଦିସମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି, ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେପି ଚ ୱଡ୍ଢନକପକ୍ଖେ ଠିତୋପି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସିଦ୍ଧମେୱ ହୋତି। ପାକଟଟ୍ଠାନେପି ପନ ନଖପିଟ୍ଠିପ୍ପମାଣତୋ ଊନତରଂ ଅୱଡ୍ଢନକଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯେ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟୁଂ, ତେସଂ ତଂ ଗହଣଂ ପଟିସେଧେତୁଂ ''ମୁଖେ ପନା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

କୋଲଟ୍ଠିମତ୍ତକୋପୀତି ବଦରଟ୍ଠିପ୍ପମାଣୋପି। ଅୱଡ୍ଢନକପକ୍ଖେ ଠିତୋପି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥ ପି-ସଦ୍ଦେନ କୋଲଟ୍ଠିମତ୍ତତୋ ଖୁଦ୍ଦକତରୋପି ଗଣ୍ଡୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତେନାହ ''ସଚ୍ଛୱିଂ କାରେତ୍ୱା''ତି, ୱିଜ୍ଜମାନଚ୍ଛୱିଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ''ସଞ୍ଛୱି''ନ୍ତି ୱା ପାଠୋ, ସଞ୍ଜାତଚ୍ଛୱିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଗଣ୍ଡାଦୀସୁ ୱୂପସନ୍ତେସୁପି ଗଣ୍ଡାନଂ ୱିୱଣ୍ଣମ୍ପି ହୋତି, ତଂ ୱଟ୍ଟତି।

ପଦୁମପୁଣ୍ଡରୀକପତ୍ତୱଣ୍ଣନ୍ତି ରତ୍ତପଦୁମସେତପଦୁମପୁପ୍ଫଦଲୱଣ୍ଣଂ। କୁଟ୍ଠେ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱାତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେ ଅୱଡ୍ଢନକଂ ୱଟ୍ଟତି, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନ କିଞ୍ଚିପି

ୱଟ୍ଟତୀତି ୱୁତ୍ତନଯଂ ଦସ୍ସେତି। ସୋସବ୍ଯାଧୀତି ଖଯରୋଗୋ। ଯକ୍ଖୁମ୍ମାରୋତି କଦାଚି କଦାଚି ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଭୂମିଯଂ ପାତେତ୍ୱା ହତ୍ଥମୁଖାଦିକଂ ଅୱଯୱଂ ଭୂମିଯଂ ଘଂସନକୋ ଯକ୍ଖୋୱ ରୋଗୋ।

ପଞ୍ଚାବାଧୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ରାଜଭଟୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୯୦।ନଦାନାହଂ ଦେୱସ୍ସ ଭଟୋତି ଆପୁଚ୍ଛତୀତି ରଞ୍ଞା ଏୱ ଦିନ୍ନଟ୍ଠାନନ୍ତରଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଯୋ ପନ ରାଜକମ୍ମିକେହି ଅମଚ୍ଚାଦୀହି ଠପିତୋ, ଅମଚ୍ଚାଦୀନଂ ଏୱ ୱା ଭଟୋ ହୋତି, ତେନ ତଂ ତଂ ଅମଚ୍ଚାଦିମ୍ପି ଆପୁଚ୍ଛିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ରାଜଭଟୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚୋରୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୯୧।ତସ୍ମାତି ଭଗୱା ସଯଂ ଯସ୍ମା ଧମ୍ମସ୍ସାମୀ, ତସ୍ମା ଅଙ୍ଗୁଲିମାଲଂ ଏହିଭିକ୍ଖୁଭାୱେନ ପବ୍ବାଜେସି, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପନ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେନ୍ତୋ ଏୱମାହାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏୱଂ ଜାନନ୍ତୀତି ସୀଲୱା ଜାତୋତି ଜାନନ୍ତି।

୯୨।ଉପରମନ୍ତି ୱିରମନ୍ତି। ଭିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ଅନ୍ଦୁବନ୍ଧନଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା। ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ସଙ୍ଖଲିକଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ରଜ୍ଜୁବନ୍ଧନଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା। ୱିୱରିତ୍ୱାତି ଗାମବନ୍ଧନାଦୀସୁ ଗାମଦ୍ୱାରାଦୀନଂ ୱିୱରିତ୍ୱା। ଅପସ୍ସମାନାନନ୍ତି ପୁରିସଗୁତ୍ତିଯଂ ଗୋପକାନଂ ଅପସ୍ସନ୍ତାନଂ।

୯୫।ପୁରିମନଯେନେୱାତି ‘‘କସାହତୋ କତଦଣ୍ଡକମ୍ମୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ।

ଚୋରୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଇଣାଯିକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୯୬।ପଲାତୋପୀତି ଇଣସାମିକାନଂ ଆଗମନଂ ଞତ୍ୱା ଭଯେନ ପଲାତୋ। ଗୀୱା ହୋତୀତି ଇଣାଯିକଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅନାଦରେନ ଇଣମୁତ୍ତକେ ଭିକ୍ଖୁଭାୱେ ପୱେସିତତ୍ତା। ଉପଡ୍ଢୁପଡ୍ଢନ୍ତି ଥୋକଥୋକଂ। ଦାତବ୍ବମେୱାତି ଇଣାଯିକେନ ଧନଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତୁ ୱା ମା ୱା, ଦାନେ ସୌସ୍ସାହେନେୱ ଭୱିତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞେହି ଚ ଭିକ୍ଖୂହି ‘‘ମା ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପାହୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ସହାଯକେହି ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଧୁରନିକ୍ଖେପେନ ହିସ୍ସ ଭଣ୍ଡଗ୍ଘେନ କାରେତବ୍ବତା ସିଯାତି।

ଇଣାଯିକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦାସୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୯୭।‘‘ଦାସଚାରିତ୍ତଂଆରୋପେତ୍ୱା କୀତୋ’’ତି ଇମିନା ଦାସଭାୱପରିମୋଚନତ୍ଥାଯ କୀତକଂ ନିୱତ୍ତେତି। ତାଦିସୋ ହି ଧନକ୍କୀତୋପି ଅଦାସୋ ଏୱ। ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଚାରିତ୍ତୱସେନାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଜନପଦେ ଦାସପଣ୍ଣଜ୍ଝାପନାଦିନା ଅଦାସକରଣନିଯାମେନ। ଅଭିସେକାଦୀସୁ ସବ୍ବବନ୍ଧନାନି ମୋଚାପେନ୍ତି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ସବ୍ବସାଧାରଣେନା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ସଯମେୱ ପଣ୍ଣଂ ଆରୋପେନ୍ତି, ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ତା ଭୁଜିସ୍ସିତ୍ଥିଯୋ ‘‘ମଯମ୍ପି ୱଣ୍ଣଦାସିଯୋ ହୋମା’’ତି ଅତ୍ତନୋ ରକ୍ଖଣତ୍ଥାଯ ସଯମେୱ ରାଜୂନଂ ଦାସିପଣ୍ଣେ ଅତ୍ତନୋ ନାମଂ ଲିଖାପେନ୍ତି, ତାସଂ ପୁତ୍ତାପି ରାଜଦାସାୱ ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେ ପବ୍ବାଜେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ତେହି ଅଦିନ୍ନା ନ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବାତି ଯତ୍ତକା ତେସଂ ସାମିନୋ, ତେସୁ ଏକେନ ଅଦିନ୍ନେପି ନ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବା।

ଭୁଜିସ୍ସେ ପନ କତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଯସ୍ସ ୱିହାରସ୍ସ ତେ ଆରାମିକା ଦିନ୍ନା, ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ସଙ୍ଘଂ ଞାପେତ୍ୱା ଫାତିକମ୍ମେନ ଧନାନି ଦତ୍ୱା ଭୁଜିସ୍ସେ କତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତକ୍କଂ ସୀସେ ଆସିତ୍ତକସଦିସାୱ ହୋନ୍ତୀତି କେସୁଚି ଜନପଦେସୁ ଅଦାସେ କରୋନ୍ତା ତକ୍କଂ ସୀସେ ଆସିଞ୍ଚନ୍ତି, ତେନ କିର

ତେ ଅଦାସା ହୋନ୍ତି, ଏୱମିଦମ୍ପି ଆରାମିକୱଚନେନ ଦାନମ୍ପୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତଥା ଦିନ୍ନେପି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଆରାମିକଦାସୋ ଏୱାତି ''ନେୱ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ''ତାୱକାଲିକୋ ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା କାଲପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱା ୱା ପଚ୍ଛାପି ଗହେତୁକାମତାୟ ୱା ଦିନ୍ନଂ ସଙ୍ଗଂ ତାୱକାଲିକମେୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ନିସ୍ସାମିକଦାସୋ ନାମ ଯସ୍ସ ସାମିକୁଲଂ ଅଞ୍ଞାତିକଂ ମରଣେନ ପରିକ୍ଖୀଣଂ, ନ କୋଚି ତସ୍ସ ଦାୟାଦୋ, ସୋ ପନ ସମାନଜାତିକେହି ୱା ନିୱାସଗାମୱାସୀହି ୱା ଇସ୍ସରେହି ୱା ଭୁଜିସ୍ସୋ କତୋୱ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୋ। ଦେୱଦାସାପି ଦାସା ଏୱ। ତେ ହି କତ୍ଥଚି ଦେସେ ରାଜଦାସା ହୋନ୍ତି, କତ୍ଥଚି ୱିହାରଦାସା, ତସ୍ମା ପବ୍ବାଜେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଦାସମ୍ପି ପବ୍ବାଜେତ୍ୱା ସାମିକେ ଦିସ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛାଦନତ୍ଥଂ ଅପନେନ୍ତୋ ପଦୱାରେନ ଅଦିନ୍ନାଦାନାପତ୍ତିୟା କାରେତବ୍ବୋ, ଦାସସ୍ସ ପନ ପଲାୟତୋ ଅନାପତ୍ତି।

ଦାସୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

କମ୍ମାରଭଣ୍ଡୁୱତ୍ଥାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୯୮। ଭଣ୍ଡୁକମ୍ମାପୁଚ୍ଛାନାଦିକଥାୟଂ କମ୍ମାରଭଣ୍ଡୂତି ଦହରତାୟ ଅମୋଳିବଦ୍ଧୋ ମୁଣ୍ଡିକସୀସୋ କମ୍ମାରଦାରକୋ ଏୱ ୱୁତ୍ତୋ। ତୁଲାଧାରମୁଣ୍ଡକୋତି ଏତ୍ଥ ତୁଲାଧାରାତି ତମ୍ବସୁୱଣ୍ଣାଦୀନଂ ତୁଲଂ ହତ୍ଥେନ ଧାରେତୀତି କମ୍ମାରା ''ତୁଲାଧାରା''ତି ୱୁତ୍ତା, ତେସୁ ଏକୋ ମୁଣ୍ଡିକସୀସୋ ଦହରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ''ପଞ୍ଚସିଖୋ ତରୁଣଦାରକୋ''ତି। ଏକାୱ ସିଖା ପଞ୍ଚ ୱେଣିୟୋ କତ୍ୱା ବନ୍ଧନେନ ପଞ୍ଚସିଖାତି ୱୁଚ୍ଚତି, ସା ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ପଞ୍ଚସିଖୋ, ତସ୍ସ ସିଖଂ ଛିନ୍ଦନ୍ତା କଞ୍ଚି ଭିକ୍ଖୁଂ ଅଜାନାପେତ୍ୱାୱ ପବ୍ବାଜେସୁଂ। ତେନ ଭଣ୍ଡୁକମ୍ମାପଲୋକନଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ। ସୀମାପରିୟାପନ୍ନେତି ବଦ୍ଧସୀମାୟ ସତି ତଦନ୍ତୋଗଧେ, ଅସତି ଉପଚାରସୀମନ୍ତୋଗଧେତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଚ କିଞ୍ଚାପି ''ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଙ୍ଘଂ ଅପଲୋକେତୁଂ ଭଣ୍ଡୁକମ୍ମାୟା''ତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ଅନପଲୋକେନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା, ତଥାପି ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ''ସବ୍ବେ ଆପୁଚ୍ଛିତା ଅମ୍ହେହୀତିସଞ୍ଞିନୋ…ପେ… ପବ୍ବାଜେନ୍ତସ୍ସପି ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଅନାପୁଚ୍ଛା କେସେ ଓହାରେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟମେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କେସୋରୋପନମ୍ପି ସମଣପବ୍ବଜନୱୋହାରଂ ଲଭତୀତି ଆହ ''ଇମସ୍ସ ସମଣକରଣ''ନ୍ତିଆଦି। ଏକସିଖାମତ୍ତଧରୋତି ଏତ୍ଥ ଏକେନ କେସେନ ସିଖା ଏକସିଖାତି ୱଦନ୍ତି, ଅପ୍ପକେସାୱ ସିଖା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାତି ଗହେତବ୍ବା। ଏକକେସମ୍ପି ପନ ଅନାପୁଚ୍ଛା ଛିନ୍ଦିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତିଯେୱ।

୧୦୦।ୱାମହତ୍ଥେନାତି ଦକ୍ଖିଣହତ୍ଥେନ ଭୁଞ୍ଜନତୋ ୱୁତ୍ତଂ।

୧୦୩-୪। ନିସ୍ସୟମୁଚ୍ଚନକସ୍ସ ୱତ୍ତେସୁ ପଞ୍ଚକଛକ୍କେସୁ ପନ ''ଉଭୟାନି ଖୋ ପନସ୍ସ ପାତିମୋକ୍ଖାନି…ପେ… ଅନୁବ୍ୟଞ୍ଜନସୋ''ତି ଏତ୍ଥ ସବ୍ବୋପି ଚାୟଂ ପଭେଦୋ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ ଞାତାୟଂ ଞାତୋ ହୋତି। ''ଆପତ୍ତିଂ ଜାନାତି, ଅନାପତ୍ତିଂ ଜାନାତୀ''ତି ଇଦଞ୍ଚ ଅତ୍ତନା ଞାତଟ୍ଠାନେସୁ ଆପତ୍ତାଦିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ନ ଗହେତବ୍ବଂ।

କମ୍ମାରଭଣ୍ଡୁୱତ୍ଥାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ରାହୁଲୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୫।ପୋକ୍ଖରୱସ୍ସନ୍ତି ପୋକ୍ଖରେ ପଦୁମଗଚ୍ଛେ ୱିୟ ଅତେମିତୁକାମାନଂ ସରୀରତୋ ପୱଟ୍ଟନକୱସ୍ସଂ। ତସ୍ମିଂ କିର ୱସ୍ସନ୍ତେ ତେମିତୁକାମାୱ ତେମେନ୍ତି, ନ ଇତରେ। ''ଭିକ୍ଖଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ୱତ୍ୱା ଗତୋ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେ ରଜ୍ଜେ ସବ୍ବମ୍ପି ସାପତେଯ୍ୟଂ ସୟମେୱ ପରିଭୁଞ୍ଜିସ୍ସତୀତି ଗାରୱେନ ସୁଦ୍ଧୋଦନମହାରାଜାପି ନ ନିମନ୍ତେସି, ଗନ୍ତ୍ୱା ପନ ଗେହେ ସକଲରତ୍ତିଂ ମହାଦାନଞ୍ଚେୱ ବୁଦ୍ଧପ୍ପମୁଖସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଆସନପଞ୍ଞତ୍ତିଟ୍ଠାନାଲଙ୍କାରଞ୍ଚ ସଂୱିଦହନ୍ତୋୱ ୱୀତିନାମେସି।

ନକୋଚି…ପେ… ପତ୍ତଂ ୱା ଅଗ୍ଗହେସୀତି ଭଗୱା ଅତ୍ତନୋ ପିତୁ ନିୱେସନମେୱ ଗମିସ୍ସତୀତିସଞ୍ଞାୟ ନଗ୍ଗହେସି। କୁଲନଗରେତି ଞାତିକୁଲନ୍ତକେ ନଗରେ। ପିଣ୍ଡଚାରିୟୱତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ଞାତିଗାମେସୁପି ସପଦାନଚାରିକୱତ୍ତଂ। ଭିକ୍ଖାୟ ଚାରୋ ଚରଣଂ ଏତସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖାଚାରୋ, ଖତ୍ତିୟୋ।

ଉତ୍ତିଟ୍ଠେତି ଉତ୍ତିଟ୍ଠିତ୍ୱା ପରେସଂ ଘରଦ୍ୱାରେ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଠତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବପିଣ୍ଡେ। ନପ୍ପମଜ୍ଜେୟ୍ୟାତି ନିମନ୍ତନାଦିୱସେନ ଲବ୍ଭମାନପଣୀତଭୋଜନଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପିଣ୍ଡାୟ ଚରଣୱସେନ ତତ୍ଥ ନପ୍ପମଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଧମ୍ମନ୍ତି ଅନେସନଂ ପହାୟ ସପଦାନଂ ଚରନ୍ତୋ ତମେୱ ଭିକ୍ଖାଚରିୟଧମ୍ମଂ ସୁଚରିତଂ ଚରେୟ୍ୟ। ସୁଖଂ ସେତୀତି ଚତୂହି ଇରିୟାପଥେହି ସୁଖଂ ୱିହରତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦୁତିଯଗାଥାଯଂ ନ ନଂ ଦୁଚ୍ଚରିତନ୍ତି ୱେସିଯାଦିଭେଦେ ଅଗୋଚରେ ଚରଣୱସେନ ତଂ ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ଧମ୍ମଂ ଦୁଚ୍ଚରିତଂ ନ ଚ ଚରେ। ସେସଂ ୱୁତ୍ତନଯମେୱ। ଇମଂ ପନ ଗାଥଂ ସୁତ୍ୱାତି ନିୱେସନେ ନିସିନ୍ନେନ ଭଗୱତା ଞାତିସମାଗମେ ଅତ୍ତନୋ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରଣଂ ନିସ୍ସାଯ ପୱତ୍ତାଯ ଗାଥାଯ ୱୁତ୍ତଂ ଇମଂ ଦୁତିଯଗାଥଂ ସୁତ୍ୱା।

ଧମ୍ମପାଲଜାତକନ୍ତିଆଦୀସୁ ପନ ତତୋ ପରକାଲେସୁପି ରଞ୍ଞୋ ପୱତ୍ତି ପରିନିବ୍ବାନଂ ପାପେତ୍ୱା ଯଥାପସଙ୍ଗୱସେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତା। ତେନାହ "ସୋତାପତ୍ତିଫଲଂ ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା"ତିଆଦି। ସିରିଗବ୍ଭଂ ଗନ୍ତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଯଦି ହି ଭଗୱା ତଦହେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ନ ପସ୍ସେଯ୍ଯ, ସା ହଦଯେନ ଫଲିତେନ ମରେଯ୍ଯାତି ଅଗମାସୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ତଂ ଦିୱସମେୱାତି ତସ୍ମିଂ ରାହୁଲମାତୁଦସ୍ସନଦିୱସେଯେୱ। ଧମ୍ମପଦଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ "ସତ୍ଥା କପିଲପୁରଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତତିଯଦିୱସେ ନନ୍ଦଂ ପବ୍ବାଜେସୀ"ତି (ଧ। ପ। ଅଟ୍ଠ। ୧।୧୨ ନନ୍ଦତ୍ଥେରୱତ୍ଥୁ) ୱୁତ୍ତଂ। କେସୱିସ୍ସଜ୍ଜନନ୍ତି ରାଜମୋଳିବନ୍ଧନତ୍ଥଂ କୁମାରକାଲେ ବନ୍ଧିତସିଖାୱେଣିମୋଚନଂ, ତଂ କିର କରୋନ୍ତା ମଙ୍ଗଲଂ କରୋନ୍ତି। ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ ପନ "କେସୱିସ୍ସଜ୍ଜନନ୍ତି କୁଲମରିଯାଦୱସେନ କେସୋରୋପନ"ନ୍ତି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ମହାୱଗ୍ଗ ୩।୧୦୫) ୱୁତ୍ତଂ। ପଟ୍ଟବନ୍ଧୋତି "ଅସୁକରାଜା"ତି ନଳାଟେ ସୁୱଣ୍ଣପଟ୍ଟବନ୍ଧନଂ। ଅଭିନୱପାସାଦପ୍ପୱେସମଙ୍ଗଲଂ ଘରମଙ୍ଗଲଂ। ଛତ୍ତୁସ୍ସାପନେ ମଙ୍ଗଲଂ ଛତ୍ତମଙ୍ଗଲଂ। ଜନପଦକଲ୍ୟାଣୀତି ଜନପଦସ୍ମିଂ କଲ୍ୟାଣୀ ପରେହି ଅସାଧାରଣେହି ପଞ୍ଚକଲ୍ୟାଣାଦୀହି ସହିତତ୍ତା ସା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତା। ତୁୱଟନ୍ତି ସୀଘଂ। ଅନିଚ୍ଛମାନନ୍ତି ମନସା ଅରୋଚେନ୍ତଂ, ୱାଚାଯ ପନ ଭଗୱତା "ପବ୍ବଜିସ୍ସସି ନନ୍ଦା"ତି ୱୁତ୍ତେ ଗାରୱେନ ପଟିକ୍ଖିପିତୁଂ ଅୱିସହନ୍ତୋ "ଆମା"ତି ଅୱୋଚ। ଭଗୱା ଚ ଏତେନ ଲେସେନ ପବ୍ବାଜେସି।

ବ୍ରହ୍ମରୂପୱଣ୍ଣନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମରୂପସମାନରୂପଂ। ତୁଟ୍ଠସ୍ସାତି ତେ ଅସ୍ସ। ନିୱତ୍ତେତୁଂ ନ ୱିସହୀତି "ମା ନଂ ନିୱତ୍ତଯିତ୍ଥା"ତି ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ନାସକ୍ଖି। ସତ୍ତୱିଧଂ ଅରିଯଧନନ୍ତି –

"ସଦ୍ଧାଧନଂ ସୀଲଧନଂ, ହିରିଓତ୍ତପ୍ପିଯଂ ଧନଂ;

ସୁତଧନଞ୍ଚ ଚାଗୋ ଚ, ପଞ୍ଞା ୱେ ସତ୍ତମଂ ଧନ"ନ୍ତି। (ଅ। ନି। ୭।୫, ୬) –

ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ ସତ୍ତୱିଧଂ ଅରିଯଧନଂ। ଅଧିମତ୍ତଂ ରାହୁଲେତି ରାହୁଲେ ପବ୍ବଜିତେ ନନ୍ଦପବ୍ବଜ୍ଜାଯ ଉପ୍ପନ୍ନଦୁକ୍ଖତୋପି ଅଧିକତରଂ ଦୁକ୍ଖଂ ଅହୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତୋ ପଟ୍ଠାତି ଇତୋ ୱୁତ୍ତସୋକୁପ୍ପତ୍ତିତୋ ଅପରଦିୱସେସୁ ଅନାଗାମୀନଂ ଞାତିସିନେହପଟିଘଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦାଭାୱା। ପାଳିଯଂ ପୁତ୍ତପେମନ୍ତିଆଦି ରଞ୍ଞୋ ପୁତ୍ତସିନେହସ୍ସ ତିବ୍ବଭାୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ପୁତ୍ତସିନେହୋ ହି ଅତ୍ତନା ସହଜାତପୀତିୱେଗସମୁଟ୍ଠିତାନଂ ରୂପଧମ୍ମାନଂ ସକଲସରୀରଂ ଖୋଭେତ୍ୱା ପୱତ୍ତନୱସେନ "ଛୱିଂ...ପେ... ଅଟ୍ଠିମିଞ୍ଜଂ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠତୀ"ତି ୱୁତ୍ତୋ। ଅତ୍ତନୋ ପିଯତରାତି ଭଗୱନ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ପୁତ୍ତେତି ରାହୁଲଂ। ସଦ୍ଦହନ୍ତେନାତି ତସ୍ସ ୱଚନେନ ଅୱେମତିକେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିମତିଯା ସତି ଆପତ୍ତି ଏୱ।

ରାହୁଲୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସିକ୍ଖାପଦଦଣ୍ଡକମ୍ମୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୬। ସାମଣେରସିକ୍ଖାପଦାଦୀସୁ ପାଳିଯଂ ସିକ୍ଖାପଦାନୀତି ସିକ୍ଖାକୋଟ୍ଠାସା। ଅଧିସୀଲସିକ୍ଖାନଂ ୱା ଅଧିଗମୂପାଯା। ପାଣୋତି ପରମତ୍ଥତୋ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ। ତସ୍ସ ଅତିପାତନଂ ପବନ୍ଧୱସେନ ପୱତ୍ତିତୁଂ ଅଦତ୍ୱା ସତ୍ଥାଦୀହି ଅତିକ୍କମ୍ମ ଅଭିଭୱିତ୍ୱା ପାତନଂ ପାଣାତିପାତୋ। ପାଣୱଧୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ପନ ଅତ୍ଥତୋ ପାଣେ ପାଣସଞ୍ଞିନୋ ଜୀୱିତିନ୍ଦ୍ରିଯୁପଚ୍ଛେଦକୌପକ୍କମସମୁଟ୍ଠାପିକା ୱଧକଚେତନାୱ। ତସ୍ମା ପାଣାତିପାତା ୱେରମଣି, ୱେରହେତୁତାଯ ୱେରସଙ୍ଖାତଂ ପାଣାତିପାତାଦିପାପଧମ୍ମଂ ମଣତି ନୀହରତୀତି ୱିରତି "ୱେରମଣୀ"ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ୱିରମତି ଏତାଯାତି ୱା "ୱିରମଣୀ"ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ନିରୁତ୍ତିନଯେନ "ୱେରମଣୀ"ତି ସମାଦାନୱିରତି ୱୁତ୍ତା। ଏସ ନଯୋ ସେସେସୁପି।

ଅଦିନ୍ନସ୍ସ ଆଦାନଂ ଅଦିନ୍ନାଦାନଂ, ଥେଯ୍ଯଚେତନାୱ। ଅବ୍ରହ୍ମଚରିଯନ୍ତି ଅସେଟ୍ଠଚରିଯଂ, ମଗ୍ଗେନ ମଗ୍ଗପଟିପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାପିକା ମେଥୁନଚେତନା। ମୁସାତି ଅଭୂତୱତ୍ଥୁ, ତସ୍ସ ୱାଦୋ ଅଭୂତତଂ ଞତ୍ୱାୱ ଭୂତତୋ ୱିଞ୍ଞାପନଚେତନା ମୁସାୱାଦୋ। ପିଟ୍ଠପୂୱାଦିନିବ୍ବତ୍ତସୁରା ଚେୱ ପୁପ୍ଫାସୱାଦିଭେଦଂ ମେରଯଞ୍ଚ ସୁରାମେରଯଂ। ତଦେୱ ମଦନୀଯଟ୍ଠେନ ମଜ୍ଜଞ୍ଚେୱ ପମାଦକାରଣଟ୍ଠେନ ପମାଦଟ୍ଠାନଞ୍ଚ, ତଂ ଯାଯ ଚେତନାଯ ପିୱତି, ତସ୍ସ ଏତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ମଜ୍ଝନ୍ହିକା ଅଯଂ ଅରିଯାନଂ ଭୋଜନସ୍ସ କାଲୋ ନାମ, ତଦଞ୍ଞୋ ୱିକାଲୋ। ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଟ୍ଠେନ ଭୋଜନନ୍ତି ଇଧ ସବ୍ବଂ ଯାୱକାଲିକଂ ୱୁଚ୍ଚତି, ତସ୍ସ ଅଜ୍ଝୋହରଣଂ ଇଧ ଉତ୍ତରପଦଲୋପେନ ''ଭୋଜନ''ନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ। ୱିକାଲେ ଭୋଜନଂ ଅଜ୍ଝୋହରଣଂ ୱିକାଲଭୋଜନଂ, ୱିକାଲେ ୱା ଯାୱକାଲିକସ୍ସ ଭୋଜନଂ ଅଜ୍ଝୋହରଣଂ ୱିକାଲଭୋଜନନ୍ତିପି ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ, ଅତ୍ଥତୋ ୱିକାଲେ ଯାୱକାଲିକଅଜ୍ଝୋହରଣଚେତନାୱ।

ସାସନସ୍ସ ଅନନୁଲୋମତ୍ତା ୱିସୂକଂ ପଟାଣୀଭୂତଂ ଦସ୍ସନଂ ୱିସୂକଦସ୍ସନଂ, ନଚ୍ଚଗୀତାଦିଦସ୍ସନସୱନାନଞ୍ଚେୱ ୱଟ୍ଟକଯୁଦ୍ଧଜୂତକୀଳଆଦିସବ୍ବକୀଳଆନଞ୍ଚ ନାମଂ। ଦସ୍ସନନ୍ତି ଚେତ୍ଥ ପଞ୍ଚନ୍ନମ୍ପି ୱିଞ୍ଞାଣାନଂ ଯଥାସକଂ ୱିସଯସ୍ସ ଆଲୋଚନସଭାୱତାଯ ଦସ୍ସନ-ସଦ୍ଦେନ ସଙ୍ଗହେତବ୍ବତ୍ତା ସୱନମ୍ପି ସଙ୍ଗହିତଂ। ନଚ୍ଚଗୀତୱାଦିତ-ସଦ୍ଦେହି ଚେତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ନଚ୍ଚନଗାଯନାଦୀନିପି ସଙ୍ଗହିତାନୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ମାଲାତି ବଦ୍ଧମବଦ୍ଧଂ ୱା ଅନ୍ତମସୋ ସୁତ୍ତାଦିମଯମ୍ପି ଅଲଙ୍କାରତ୍ଥାଯ ପିଳନ୍ଧିଯମାନଂ ''ମାଲା''ତ୍ୱେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ଗନ୍ଧନ୍ତି ୱାସଚୁଣ୍ଣାଦିୱିଲେପନତୋ ଅଞ୍ଞଂ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଗନ୍ଧଜାତଂ। ୱିଲେପନନ୍ତି ପିସିତ୍ୱା ଗହିତଂ ଛୱିରାଗକରଣଞ୍ଚେୱ ଗନ୍ଧଜାତଞ୍ଚ। ଧାରଣଂ ନାମ ପିଳନ୍ଧନଂ। ମଣ୍ଡନଂ ନାମ ଊନଟ୍ଠାନପୂରଣଂ। ଗନ୍ଧୱସେନ, ଛୱିରାଗୱସେନ ଚ ସାଦିଯନଂ ୱିଭୂସନଂ ନାମ। ମାଲାଦୀସୁ ୱା ଧାରଣାଦୀନି ଯଥାକ୍କମଂ ଯୋଜେତବ୍ବାନି। ତେସଂ ଧାରଣାଦୀନଂ ଠାନଂ କାରଣଂ ୱୀତିକ୍କମଚେତନା।

ଉଚ୍ଚାତି ଉଚ୍ଚ-ସଦ୍ଦେନ ସମାନତ୍ଥୋ ନିପାତୋ, ଉଚ୍ଚାସଯନଂ ୱୁଚ୍ଚତି ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତଂ ଆସନ୍ଦାଦି। ମହାସଯନଂ ଅକପ୍ପିଯତ୍ଥରଣେହି ଅତ୍ଥତଂ, ସଲୋହିତୱିତାନଞ୍ଚ। ଏତେସୁ ହି ଆସନଂ, ସଯନଞ୍ଚ ଉଚ୍ଚାସଯନମହାସଯନ-ସଦ୍ଦେହି ଗହିତାନି ଉତ୍ତରପଦଲୋପେନ। ଜାତରୂପରଜତପଟିଗ୍ଗହଣାତି ଏତ୍ଥ ରଜତ-ସଦ୍ଦେନ ଦାରୁମାସକାଦି ସବ୍ବଂ ରୂପିଯଂ ସଙ୍ଗହିତଂ, ମୁତ୍ତାମଣିଆଦଯୋପେତ୍ଥ ଧଞ୍ଞଖେତ୍ତୱତ୍ଥାଦଯୋ ଚ ସଙ୍ଗହିତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ପଟିଗ୍ଗହଣ-ସଦ୍ଦେନ ପଟିଗ୍ଗାହାପନସାଦିଯନାନି ସଙ୍ଗହିତାନି। ନାସନୱତ୍ଥୂତି ପାରାଜିକଟ୍ଠାନତାଯ ଲିଙ୍ଗନାସନାଯ କାରଣଂ।

୧୦୭। ପାଠଇଯଂ ସବ୍ବଂ ସଙ୍ଘାରାମଂ ଆୱରଣଂ କରୋନ୍ତୀତି ସବ୍ବସଙ୍ଘାରାମେ ପୱେସନିୱାରଣଂ କରୋନ୍ତି। ସଙ୍ଘାରାମୋ ଆୱରଣଂ କାତବ୍ବୋତି ସଙ୍ଘାରାମୋ ଆୱରଣୋ କାତବ୍ବୋ, ସଙ୍ଘାରାମେ ୱା ଆୱରଣଂ କାତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେୱ ''ତତ୍ଥ ଆୱରଣଂ କାତୁ''ନ୍ତି ଭୁମ୍ମୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଆହାରଂ ଆୱରଣନ୍ତିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ''ଯତ୍ଥ ୱା ୱସତୀ''ତି ଇମିନା ସାମଣେରସ୍ସ ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ଲଦ୍ଧଂ ୱା ସକସନ୍ତକମେୱ ୱା ନିବଦ୍ଧୱସନକସେନାସନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯତ୍ଥ ୱା ପଟିକ୍କମତୀତି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନାହ ''ଅତ୍ତନୋ''ତିଆଦି। ଅତ୍ତନୋତି ହି ସଯଂ, ଆଚରିଯସ୍ସ, ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦଣ୍ଡେନ୍ତି ୱିନେନ୍ତି ଏତେନାତି ଦଣ୍ଡୋ, ସୋ ଏୱ କତ୍ତବ୍ବତ୍ତା କମ୍ମନ୍ତି ଦଣ୍ଡକମ୍ମଂ, ଆୱରଣାଦି। ଉଦକଂ ୱା ପୱେସେତୁନ୍ତି ପୋକ୍ଖରଣୀଆଦିଉଦକେ ପୱେସେତୁଂ।

ସିକ୍ଖାପଦଦଣ୍ଡକମ୍ମୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅନାପୁଚ୍ଛାୱରଣୱତ୍ଥୁଆଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୮।ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଅନ୍ତେୱାସିକାନମ୍ପୀତି ଉପସମ୍ପନ୍ନେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତେସୁପି ହି ଆଚରିଯୁପଜ୍ଝାଯେସୁ ଯଥା ଓରମନ୍ତି, ତଥା ତେସଂ ନିଗ୍ଗହଂ ଅକରୋନ୍ତେସୁ ଅଞ୍ଞେହି ଆୱରଣାଦିନିଗ୍ଗହକମ୍ମଂ କାତବ୍ବମେୱ। ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୀତି ''ପରପରିସତୋ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଣ୍ହିସ୍ସାମୀ''ତି ଦାନାଦିଚତୂହି ସଙ୍ଗହୱତ୍ଥୂହି (ଦୀ। ନି। ୩।୨୧୦; ଅ। ନି। ୪।୩୨, ୨୫୬) ଉପଲାଳଅନୱସେନ ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତି। ସୋ ଭିଜ୍ଜତୁ ୱା ମା ୱା, ସଙ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ପଯୋଗେ ଆପତ୍ତି ଏୱ। ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗଣ୍ହିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଭିନ୍ଦିତୁମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି, ଗଣ୍ହିତୁମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆଦୀନୱଂ ପନ ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ସାସନଗାରୱେନ ୱା ପରାନୁଦ୍ଦଯତାଯ ୱା ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ନ ପରିସଲୋଲତାଯ।

''ସେନାସନଗ୍ଗାହୋ ଚ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀ''ତି ଇମିନା ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦଂ ଦସ୍ସେତି। ଉପସମ୍ପନ୍ନାନମ୍ପି ପାରାଜିକସମାପତ୍ତିଯା ସରଣଗମନାଦିସାମଣେରଭାୱସ୍ସାପି ୱିନସ୍ସନତୋ ସେନାସନଗ୍ଗାହୋ ଚ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି, ସଙ୍ଘଲାଭମ୍ପି ତେ ନ ଲଭନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ପୁରିମିକାଯ ପୁନ ସରଣାନି ଗହିତାନୀତି ସରଣଗ୍ଗହଣେନ ସହ ତଦହେୱସ୍ସ ୱସ୍ସୂପଗମନମ୍ପି ଦସ୍ସେତି। ପଚ୍ଛିମିକାଯ ୱସ୍ସାୱାସିକନ୍ତି ୱସ୍ସାୱାସିକଲାଭଗ୍ଗହଣଦସ୍ସନମତ୍ତମେୱେତଂ, ତତୋ ପୁରେପି, ପଚ୍ଛାପି ୱା ୱସ୍ସାୱାସିକଞ୍ଚ ଚୀୱରମାସେସୁ ସଙ୍ଘେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ କାଲଚୀୱରଞ୍ଚ ପୁରିମିକାଯ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଅୱିପନ୍ନସୀଲୋ ସାମଣେରୋ ଲଭତି ଏୱ। ସଚେ ପଚ୍ଛିମିକାଯ ଗହିତାନୀତି ପଚ୍ଛିମିକାଯ ୱସ୍ସୂପଗମନଞ୍ଚ ଛିନ୍ନୱସ୍ସତଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ସ ହି କାଲଚୀୱରେ ଭାଗୋ ନ ପାପୁଣାତି। ତସ୍ମା ''ଅପଲୋକେତ୍ୱା ଲାଭୋ ଦାତବ୍ବୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଓସ୍ସାଓସିକଲାଭୋ ପନ ଯଦି ସେନାସନସାମିକା ଦାଯକା ସେନାସନଗୁତ୍ତତ୍ଥାଯ ପଚ୍ଛିମିକାଯ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ଓତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ସେନାସନେ ଓସନ୍ତସ୍ସପି ଓସ୍ସାଓସିକଂ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଓଦନ୍ତି, ଅନପଲୋକେତ୍ୱାପି ଦାତବ୍ବୋଓ। ଯଂ ପନ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ ''ପଚ୍ଛିମିକାଯ ଓସ୍ସାଓସିକଂ ଲଚ୍ଛତୀତି ପଚ୍ଛିମିକାଯ ପୁନ ଓସ୍ସଂ ଉପଗତତ୍ତା ଲଚ୍ଛତୀ''ତି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ମହାଓଗ୍ଗ ୩।୧୦୮) ଓୁତ୍ତଂ, ତମ୍ପି ଓସ୍ସାଓସିକେ ଦାଯକାନଂ ଇମଂ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ନିସ୍ସାଯ ଓୁତ୍ତନ୍ତି, ସୁନ୍ଦରଂ। ସଙ୍ଘିକଂ, କାଲଚୀଓରମ୍ପି ସନ୍ଧାଯ ଓୁତ୍ତନ୍ତି, ନ ଯୁଜ୍ଜତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ନ ଅଜାନିତ୍ୱାତି ''ସୁରା''ତି ଅଜାନିତ୍ୱା ପିଓତୋ ପାଣାତିପାତଓେରମଣିଆଦିସବ୍ବସୀଲଭେଦଂ, ସରଣଭେଦଞ୍ଚ ନ ଆପଜ୍ଜତି, ଅକୁସଲଂ ପନ ସୁରାପାନଓେରମଣିସୀଲଭେଦୋ ଚ ହୋତି ମାଲାଦିଧାରଣାଦୀସୁ ଓିଯାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇତରାନୀତି ଓିକାଲଭୋଜନଓେରମଣିଆଦୀନି। ତାନିପି ହି ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଓୀତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ତଂ ତଂ ଭିଜ୍ଜତି ଏଓ, ଇତରୀତରେସଂ ପନ ଅଭିଜ୍ଜମାନେନ ନାସନଙ୍ଗାନି ନ ହୋନ୍ତି। ତେନେଓ ''ତେସୁ ଭିନ୍ନେସୂ''ତି ଭେଦଓଚନଂ ଓୁତ୍ତଂ।

ଅଜ୍ଝଯଂଦେସାପେତବ୍ବୋତି ''ଅଚ୍ଚଯୋ ମଂ, ଭନ୍ତେ, ଅଚ୍ଚଗମା''ତିଆଦିନା ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଦେସାପେତ୍ୱା ସରଣସୀଲଂ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ ପାରାଜିକତ୍ତା ତେସଂ। ତେନାହ ''ଲିଙ୍ଗନାସନାଯ ନାସେତବ୍ବୋ''ତି। ଅଯମେଓ ହି ନାସନା ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତାତି ଲିଙ୍ଗନାସନାକାରଣେହି ପାଣାତିପାତାଦୀହି ଅଓଣ୍ଣଭାସନାଦୀନଂ ସହ ପତିତତ୍ତା ଓୁତ୍ତଂ।

ନନୁ ଚ କଣ୍ଟକସାମଣେରୋପି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋ ଏଓ, ତସ୍ସ ଚ ହେଟ୍ଠା ଦଣ୍ଡକମ୍ମନାସନାଓ ଓୁତ୍ତା। ଇଧ ପନ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକସ୍ସ ଲିଙ୍ଗନାସନା ଓୁଚ୍ଚତି, କୋ ଇମେସଂ ଭେଦୋତି ଚୋଦନଂ ମନସି ନିଧାଯାହ ''ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦାନଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞତରଦିଟ୍ଠିକୋ''ତି। ଏତ୍ଥ ଚାଯମଧିପ୍ପାଯୋ – ଯୋ ହି ''ଅତ୍ତା ଇସ୍ସରୋ ଓା ନିଚ୍ଚୋ ଧୁଓୋ''ତିଆଦିନା ଓା ''ଅତ୍ତା ଉଚ୍ଛିଜ୍ଜିସ୍ସତି ଓିନସ୍ସିସ୍ସତୀ''ତିଆଦିନା ଓା ତିତ୍ଥିଯପରିକପ୍ପିତଂ ଯଂ କିଞ୍ଚି ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦଦିଟ୍ଠିଂ ଦଳ୍ହଂ ଗହେତ୍ୱା ଓୋହରତି, ତସ୍ସ ସା ପାରାଜିକଟ୍ଠାନଂ ହୋତି। ସୋ ଚ ଲିଙ୍ଗନାସନାଯ ନାସେତବ୍ବୋ। ଯୋ ପନ ଇଦିସଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ସାସନିକୋଓ ହୁତ୍ୱା କେଓଲଂ ବୁଦ୍ଧଓଚନାଧିପ୍ପାଯଂ ଓିପରୀତତୋ ଗହେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂହି ଓଓଦିଯମାନୋପି ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତ୍ୱା ଓୋହରତି, ତସ୍ସ ସା ଦିଟ୍ଠି ପାରାଜିକଂ ନ ହୋତି, ସୋ ପନ କଣ୍ଟକନାସନାଯ ଏଓ ନାସେତବ୍ବୋତି।

ଅନାପୁଚ୍ଛାଓରଣଓତ୍ଥୁଆଦିକଥାଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଣ୍ଡକଓତ୍ଥୁକଥାଓଣ୍ଣନା

୧୦୯। ପଣ୍ଡକଓତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଆସିତ୍ତୌସୂଯପକ୍ଖପଣ୍ଡକା ତଯୋପି ପୁରିସଭାଓଲିଙ୍ଗାଦିଯୁତ୍ତା ଅହେତୁକପଟିସନ୍ଧିକା, ତେ ଚ କିଲେସପରିଯୁଟ୍ଠାନସ୍ସ ବଲଓତାଯ ନପୁଂସକପଣ୍ଡକସଦିସତ୍ତା ''ପଣ୍ଡକା''ତି ଓୁତ୍ତା। ତେସୁ ଆସିତ୍ତୌସୂଯପଣ୍ଡକାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ କିଲେସପରିଯୁଟ୍ଠାନଂ ଯୋନିସୋମନସିକାରାଦୀହି ଓୀତିକ୍କମତୋ ନିଓାରେତୁମ୍ପି ସକ୍କା, ତେନ ତେ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବା ଓୁତ୍ତା। ପକ୍ଖପଣ୍ଡକସ୍ସ ପନ କାଳପକ୍ଖେସୁ ଉମ୍ମାଦୋ ଓିଯ କିଲେସପରିଳାହୋ ଅଓତ୍ଥରନ୍ତୋ ଆଗଚ୍ଛତି, ଓୀତିକ୍କମଂ ପତ୍ୱା ଏଓ ଚ ନିଓତ୍ତତି। ତସ୍ମା ସୋ ତସ୍ମିଂ ପକ୍ଖେ ନ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୋତି ଓୁତ୍ତୋ। ତଦେତଂ ଓିଭାଗଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଯସ୍ସ ପରେସ''ନ୍ତିଆଦି ଓୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଆସିତ୍ତସ୍ସାତି ମୁଖେ ଆସିତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋପି ଅସୁଚିମୁଚ୍ଚନେନ ପରିଳାହୋ ଓୂପସମ୍ମତି। ଉସୂଯାଯ ଉପ୍ପନ୍ନାଯାତି ଉସୂଯାଯ ଓସେନ ଅତ୍ତନୋ ସେଓେତୁକାମତାରାଗେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ଅସୁଚିମୁତ୍ତିଯା ପରିଳାହୋ ଓୂପସମ୍ମତି।

''ବୀଜାନି ଅପନୀତାନୀ''ତି ଓୁତ୍ତତ୍ତା ବୀଜେସୁ ଠିତେସୁ ନିମିତ୍ତମତ୍ତେ ଅପନୀତେ ପଣ୍ଡକୋ ନ ହୋତି। ଭିକ୍ଖୁନୋପି ଅନାବାଧପଚ୍ଚଯା ତଦପନଯନେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯମେଓ, ନ ପନ ପଣ୍ଡକତ୍ତଂ, ବୀଜେସୁ ପନ ଅପନୀତେସୁ ଅଙ୍ଗଜାତମ୍ପି ରାଗେନ କମ୍ମନିଯଂ ନ ହୋତି, ପୁମଭାଓୋ ଓିଗଚ୍ଛତି, ମସ୍ସୁଆଦିପୁରିସଲିଙ୍ଗମ୍ପି ଉପସମ୍ପଦାପି ଓିଗଚ୍ଛତି, କିଲେସପରିଳାହୋପି ଦୁନ୍ନିଓାରଓୀତିକ୍କମୋ ହୋତି ନପୁଂସକପଣ୍ଡକସ୍ସ ଓିଯ। ତସ୍ମା ଇଦିସୋ ଉପସମ୍ପନ୍ନୋପି ନାସେତବ୍ବୋତି ଓଦନ୍ତି। ଯଦି ଏଓଂ କସ୍ମା ବୀଜୁଦ୍ଧରଣେ ପାରାଜିକଂ ନ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି? ଏତ୍ଥ ତାଓ କେଚି ଓଦନ୍ତି ''ପଞ୍ଞତ୍ତମେଓେତଂ ଭଗଓତା 'ପଣ୍ଡକୋ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନୋ ନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ, ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ନାସେତବ୍ବୋ'ତି ଓୁତ୍ତତ୍ତା''ତି। କେଚି ପନ ''ଯସ୍ମା ବୀଜୁଦ୍ଧରଣକ୍ଖଣେ ପଣ୍ଡକୋ ନ ହୋତି, ତସ୍ମା ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ପାରାଜିକଂ ନ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ପନ ସୋ ଉଦ୍ଧଟବୀଜୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅପରେନ ସମଯେନ ଓୁତ୍ତନଯେନ ପଣ୍ଡକତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜତି, ଅଭାଓକୋ ହୋତି, ଉପସମ୍ପଦାଯ ଅଓତ୍ଥୁ, ତତୋ ଏଓ ଚସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦା ଓିଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ମା ଏସ ପଣ୍ଡକତ୍ତୁପଗମନକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଜାତିଯା ନପୁଂସକପଣ୍ଡକେନ ସଦ୍ଧିଂ ଯୋଜେତ୍ୱା 'ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ନାସେତବ୍ବୋ'ତି ଅଭବ୍ବୋତି ଓୁତ୍ତୋ, ନ ତତୋ ପୁବ୍ବେ। ଅଯଞ୍ଚ କିଞ୍ଚାପି ସହେତୁକୋ, ଭାଓକ୍ଖଯେନ ପନସ୍ସ ଅହେତୁକସଦିସତାଯ ମଗ୍ଗୋପି ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀ''ତି ଓଦନ୍ତି। ଅପରେ ପନ ''ପବ୍ବଜ୍ଜତୋ ପୁବ୍ବେ ଉପକ୍କମେନ ପଣ୍ଡକଭାଓମାପନ୍ନଂ ସନ୍ଧାଯ 'ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ନାସେତବ୍ବୋ'ତି ଓୁତ୍ତଂ, ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ପନ ପଚ୍ଛା ଉପକ୍କମେନ ଉପସମ୍ପଦାପି ନ

ୱିଗଚ୍ଛତୀ''ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ। ଯଦଗ୍ଗେନ ହି ପବ୍ବଜ୍ଜତୋ ପୁବ୍ବେ ଉପକ୍କମେନ ଅଭବ୍ବୋ ହୋତି, ତଦଗ୍ଗେନ ପଚ୍ଛାପି ହୋତୀତି ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ।

ଇତ୍ଥତ୍ତାଦି ଭାୱୋ ନତ୍ଥି ଏତସ୍ସାତି ଅଭାୱକୋ। ପବ୍ବଜ୍ଜା ନ ୱାରିତାତି ଏତ୍ଥ ପବ୍ବଜ୍ଜାଗହଣେନେୱ ଉପସମ୍ପଦାପି ଗହିତା। ତେନାହ ''ଯସ୍ସ ଚେତ୍ଥ ପବ୍ବଜ୍ଜା ୱାରିତା''ତିଆଦି। ତସ୍ମିଂଯେୱସ୍ସ ପକ୍ଖେ ପବ୍ବଜ୍ଜା ୱାରିତାତି ଏତ୍ଥ ପନ ଅପଣ୍ଡକପକ୍ଖେପି ପବ୍ବଜ୍ଜାମତ୍ତମେୱ ଲଭତି, ଉପସମ୍ପଦା ପନ ତଦାପି ନ ୱଟ୍ଟତି, ପଣ୍ଡକପକ୍ଖେ ପନ ଆଗତେ ଲିଙ୍ଗନାସନାଯ ନାସେତବ୍ବୋତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ପଣ୍ଡକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୦। ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୱତ୍ଥୁମ୍ହି କୋଲଞ୍ଞାତି କୁଲେ ଜାତା, ତତ୍ଥ ୱା ୱିଦିତା ଞାତା ପସିଦ୍ଧା, ତଂ ୱା ଜାନନ୍ତି କୋଲଞ୍ଞାତି ଞାତକାନଂ ନାମଂ। ଥେଯ୍ୟାଯ ଲିଙ୍ଗଗ୍ଗହଣମତ୍ତମ୍ପି ଇଧ ସଂୱାସୋ ଏୱାତି ଆହ ''ତଯୋ ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକା''ତି। ନ ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ୱନ୍ଦନନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ, ସାମଣେରାନଂ ୱା ୱନ୍ଦନଂ ନ ସାଦିଯତି।

ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ୱନ୍ଦନନ୍ତି ଅତ୍ତନା ମୁସାୱାଦେନ ଦସ୍ସିତୱସ୍ସକ୍କମେନ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱନ୍ଦନଂ ସାଦିଯତି, ଦହରସାମଣେରୋ ପନ ୱୁଡ୍ଢସାମଣେରାନଂ, ଦହରଭିକ୍ଖୁ ଚ ୱୁଡ୍ଢାନଂ ୱନ୍ଦନଂ ସାଦିଯନ୍ତୋପି ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ନ ହୋତି। ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେତି ସଂୱାସତ୍ଥେନକତ୍ଥେ।

''ଭିକ୍ଖୁୱସ୍ସାନୀ''ତି ଇଦଂ ସଂୱାସତ୍ଥେନକେ ୱୁତ୍ତପାଠୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ସଯମେୱ ପନ ପବ୍ବଜିତ୍ୱା ସାମଣେରୱସ୍ସାନି ଗଣେନ୍ତୋପି ଉଭଯତ୍ଥେନକୋ ଏୱ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ପୁରିସୋୱ, ଇତ୍ଥୀପି ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ଏୱଂ ପଟିପଜ୍ଜତି, ଥେଯ୍ୟସଂୱାସିକାୱ। ଆଦିକମ୍ମିକାପି ଚେତ୍ଥ ନ ମୁଚ୍ଚନ୍ତି, ଉପସମ୍ପନ୍ନେସୁ ଏୱ ପଞ୍ଞତ୍ତାପତ୍ତିଂ ପଟିଚ୍ଚ ଆଦିକମ୍ମିକା ୱୁତ୍ତା, ତେନେୱେତ୍ଥ ଆଦିକମ୍ମିକୋପି ନ ମୁତ୍ତୋ।

ରାଜ...ପେ... ଭଯେନାତି ଏତ୍ଥ ଭଯ-ସଦ୍ଦୋ ପଚ୍ଚେକଂ ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ଯାୱ ସୋ ସୁଦ୍ଧମାନସୋତି ''ଇମିନା ଲିଙ୍ଗେନ ଭିକ୍ଖୂ ୱଞ୍ଚେତ୍ୱା ତେହି ସଂୱସିସ୍ସାମୀ''ତି ଅସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତାଭାୱେନ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତୋ। ତେନ ହି ଅସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଲିଙ୍ଗେ ଗହିତମତ୍ତେ ପଚ୍ଛା ଭିକ୍ଖୂହି ସହ ସଂୱସତୁ ୱା ମା ୱା, ଲିଙ୍ଗତ୍ଥେନକୋ ହୋତି। ପଚ୍ଛା ସଂୱସନ୍ତୋପି ଅଭବ୍ବୋ ହୁତ୍ୱା ସଂୱସତି। ତସ୍ମା ଉଭଯତ୍ଥେନକୋପି ଲିଙ୍ଗତ୍ଥେନକେ ଏୱ ପୱିସତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଯୋ ପନ ରାଜାଦିଭଯେନ ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତୋୱ ଲିଙ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତୋ ପଚ୍ଛା ''ଭିକ୍ଖୁୱସ୍ସାନି ଗଣେତ୍ୱା ଜୀୱିସ୍ସାମୀ''ତି ଅସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତି, ସୋ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦମତ୍ତେନ ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋପି ନ ହୋତି ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଗହିତଲିଙ୍ଗତ୍ତା। ସଚେ ପନ ସୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ସାମଣେରୱସ୍ସଗଣନାଦିଂ କରୋତି, ତଦା ସଂୱାସତ୍ଥେନକୋ, ଉଭଯତ୍ଥେନକୋ ୱା ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯଂ ପନ ପରତୋ ସହ ଧୁରନିକ୍ଖେପେନ ''ଅଯମ୍ପି ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ, ୱା''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଭିକ୍ଖୂହି ସଙ୍ଗମ୍ମ ସଂୱାସାଧିୱାସନୱସେନ ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନ ୱୁତ୍ତଂ ''ସଂୱାସଂ ନାଧିୱାସେତି ଯାୱା''ତି। ତସ୍ସ ତାୱ ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ନାମ ନ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଚୋରାଦିଭଯଂ ୱିନାପି କୀଳାଧିପ୍ପାଯେନ ଲିଙ୍ଗଂ ଗହେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ସନ୍ତିକେ ପବ୍ବଜିତାଲଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ୱନ୍ଦନାଦିଂ ଅସାଦିଯନ୍ତୋପି ''ସୋଭତି ନୁ ଖୋ ମେ ପବ୍ବଜିତଲିଙ୍ଗ''ନ୍ତିଆଦିନା ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଗଣ୍ହନ୍ତୋପି ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ନ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ସବ୍ବପାସଣ୍ଡିଯଭତ୍ତାନୀତି ସବ୍ବସାମଯିକାନଂ ସାଧାରଣଂ କତ୍ୱା ପଞ୍ଞତ୍ତଭତ୍ତାନି, ଇଦଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଞେୱ ନିଯମିତଭତ୍ତଗହଣେ ସଂୱାସୋପି ସମ୍ଭୱେଯ୍ୟାତି ସବ୍ବସାଧାରଣଭତ୍ତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ସଂୱାସଂ ପନ ଅସାଦିଯିତ୍ୱା ଅଭିକ୍ଖୁକୱିହାରାଦୀସୁ ୱିହାରଭତ୍ତାଦୀନି ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୋପି ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ନ ହୋତି ଏୱ। କମ୍ମନ୍ତାନୁଟ୍ଠାନେନାତି କସିଆଦିକମ୍ମକରଣେନ। ପତ୍ତଚୀୱରଂ ଆଦାଯାତି ଭିକ୍ଖୁଲିଙ୍ଗୱସେନ ସରୀରେନ ଧାରେତ୍ୱା।

''ଯୋ ଏୱଂ ପବ୍ବଜତି, ସୋ ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ନାମ ହୋତୀ''ତି ଇଦଂ ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ, ''ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ''ତି ପନ ନାମଂ ଅଜାନନ୍ତୋପି ''ଏୱଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ୱା ''ଏୱଂ କରୋନ୍ତୋ ସମଣୋ ନାମ ନ ହୋତୀ''ତି ୱା ''ଯଦି ଆରୋଚେସ୍ସାମି, ଛଡ୍ଡେସ୍ସନ୍ତି ମ''ନ୍ତି ୱା ''ଯେନ କେନଚି ପବ୍ବଜ୍ଜା ମେ ନ ରୁହତୀ''ତି ଜାନାତି, ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ହୋତି। ଯୋ ପନ ପଠମଂ ''ପବ୍ବଜ୍ଜା ଏୱଂ ମେ ଗହିତା''ତିସଞ୍ଞୀ କେୱଲଂ ଅନ୍ତରା ଅତ୍ତନୋ ସେତୱତ୍ଥନିୱାସନାଦିୱିପ୍ପକାରଂ ପକାସେତୁଂ ଲଜ୍ଜନ୍ତୋ ନ କଥେତି, ସୋ ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ନ ହୋତି। ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନକାଲେଯେୱାତି ଏତ୍ଥ ଅୱଧାରଣେନ ଉପସମ୍ପନ୍ନକାଲେ ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକଲକ୍ଖଣଂ ଞତ୍ୱା ୱଞ୍ଚନାଯପି ନାରୋଚେତି, ଥେଯ୍ୟସଂୱାସକୋ ନ ହୋତୀତି ଦୀପେତି। ସୋ ପରିସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତେନ ଗହିତଲିଙ୍ଗତ୍ତା ଲିଙ୍ଗତ୍ଥେନକୋ ନ ହୋତି, ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦତ୍ତା ତଦନୁଗୁଣସ୍ସେୱ ସଂୱାସସ୍ସ ସାଦିତତ୍ତା ସଂୱାସତ୍ଥେନକୋପି ନ ହୋତି। ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନୋ ପନ ଲିଙ୍ଗତ୍ଥେନକୋ ହୋତି, ସଂୱାସାରହସ୍ସ ଲିଙ୍ଗସ୍ସ ଗହିତତ୍ତା ସଂୱାସସାଦିଯନମତ୍ତେନ ସଂୱାସତ୍ଥେନକୋ ହୋତି।

ସଲିଙ୍ଗେ ଠିତୋତି ସଲିଙ୍ଗଭାୱେ ଠିତୋ। ଥେୟ୍ୟସଂୱାସକୋ ନ ହୋତୀତି ଭିକ୍ଖୂହି ଦିନ୍ନଲିଙ୍ଗସ୍ସ ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତା ଲିଙ୍ଗତ୍ଥେନକୋ ନ ହୋତି, ଭିକ୍ଖୁପଟିଞ୍ଞାୟ ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତା ସଂୱାସତ୍ଥେନକୋ ନ ହୋତୀତି। ଯଂ ପନ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ "ଲିଙ୍ଗାନୁରୂପସ୍ସ ସଂୱାସସ୍ସ ସାଦିତତ୍ତା ନ ସଂୱାସତ୍ଥେନକୋ"ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ପଠମପାରାଜିକୱଣ୍ଣନା) କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତମ୍ପି ଇଦମେୱ କାରଣଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଇତରଥା ସାମଣେରସ୍ସାପି ଭିକ୍ଖୁୱସ୍ସଗଣନାଦୀସୁ ଲିଙ୍ଗାନୁରୂପସଂୱାସୋ ଏୱ ସାଦିତୋତି ସଂୱାସତ୍ଥେନକତା ନ ସିୟା ଭିକ୍ଖୂହି ଦିନ୍ନଲିଙ୍ଗସ୍ସ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ସାଧାରଣତ୍ତା। ଯଥା ଚେତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୁ, ଏୱଂ ସାମଣେରୋପି ପାରାଜିକଂ ସମାପନ୍ନୋ ସାମଣେରପଟିଞ୍ଞାୟ ଅପରିଚ୍ଚତ୍ତା ସଂୱାସତ୍ଥେନକୋ ନ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୋଭତୀତି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱାତି କାସାୱଧାରଣେ ଧୁରଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗିହିଭାୱଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା।

ଯୋ କୋଚି ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋତି ସାମଣେରଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ମହାପେଳଆଦୀସୂତି ୱିଲୀୱାଦିମୟେସୁ ଘରଦ୍ୱାରେସୁ ଠପିତଭତ୍ତଭାଜନୱିସେସେସୁ, ଏତେନ ୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ୱସ୍ସଗଣନାଦୀନଂ ଅକରଣଂ ଦସ୍ସେତି।

ଥେୟ୍ୟସଂୱାସକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ତିତ୍ଥିୟପକ୍କନ୍ତକକଥାୱଣ୍ଣନା

ତିତ୍ଥିୟପକ୍କନ୍ତକାଦିକଥାସୁ ତେସଂ ଲିଙ୍ଗେ ଆଦିନ୍ନମତ୍ତେତି ୱୀମଂସାଦିଅଧିପ୍ପାୟଂ ୱିନା "ତିତ୍ଥିୟୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ"ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନୱସେନ ଲିଙ୍ଗେ କାୟେନ ଧାରିତମତ୍ତେ। ସୟମେୱାତି ତିତ୍ଥିୟାନଂ ସନ୍ତିକଂ ଅଗନ୍ତ୍ୱା ସୟମେୱ ସଙ୍ଘାରାମେପି କୁସଚୀରାଦୀନି ନିୱାସେତି। ଆଜୀୱକୋ ଭୱିସ୍ସାମି…ପେ… ଗଚ୍ଛତୀତି ଆଜୀୱକାନଂ ସନ୍ତିକେ ତେସଂ ପବ୍ବଜ୍ଜନୱିଧିନା "ଆଜୀୱକୋ ଭୱିସ୍ସାମୀ"ତି ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ସ ହି ତିତ୍ଥିୟଭାୱୂପଗମନଂ ପତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନେ ୱିଜ୍ଜମାନେପି "ଗନ୍ତ୍ୱା ଭୱିସ୍ସାମୀ"ତି ପରିକପ୍ପିତତ୍ତା ପଦୱାରେ ଦୁକ୍କଟମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ପାଠଇଯା ଅଞ୍ଞତ୍ରେପି ମେଥୁନାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତପୁବ୍ବପୟୋଗଦୁକ୍କଟାନୁଲୋମତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେନ ଚ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନୱସେନ ଲିଙ୍ଗେ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତେ ପାରାଜିକଂ, ତତୋ ପୁରିମପୟୋଗେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟଞ୍ଚ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ, ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟକ୍ଖଣେ ନିୱତ୍ତନ୍ତୋପି ଆପତ୍ତିଂ ଦେସାପେତ୍ୱା ମୁଚ୍ଚତି ଏୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ ସଙ୍ଘଭେଦେପି ଲୋହିତୁପ୍ପାଦେପି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପୁବ୍ବପୟୋଗାଦୀସୁ ଦୁକ୍କଟଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚୟପାରାଜିକାହି ମୁଚ୍ଚନସୀମା ଚ ୱେଦିତବ୍ବା। ସାସନୱିରୁଦ୍ଧତାୟେତ୍ଥ ଆଦିକମ୍ମିକାନମ୍ପି ଅନାପତ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତା। ପବ୍ବଜ୍ଜାୟପି ଅଭବ୍ବତାଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ପନେତେ, ଅଞ୍ଞେ ଚ ପାରାଜିକକଣ୍ଡେ ୱିସୁଂ ସିକ୍ଖାପଦେନ ପାରାଜିକାଦିଂ ଅଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଧ ଅଭବ୍ବେସୁ ଏୱ ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତଂଲଦ୍ଧିନ୍ତି ତିତ୍ଥିୟୱେସେ ସେଟ୍ଠଭାୱଗ୍ଗହଣମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତେସଞ୍ହି ତିତ୍ଥିୟାନଂ ସସ୍ସତାଦିଗ୍ଗାହଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋପି ଲିଙ୍ଗେ ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତେ ତିତ୍ଥିୟପକ୍କନ୍ତକୋ ନ ହୋତି, ତଂ ଲଦ୍ଧିଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାପି "ଏତେସଂ ୱତଚରିୟା ସୁନ୍ଦରା"ତି ଲିଙ୍ଗଂ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ତୋ ତିତ୍ଥିୟପକ୍କନ୍ତକୋ ହୋତି ଏୱ । ଲଦ୍ଧିୟା ଅଭାୱେନାତି ଭିକ୍ଖୁଭାୱେ ସାଲୟତାୟ ତିତ୍ଥିୟଭାୱୂପଗମନଲଦ୍ଧିୟା ଅଭାୱେନ, ଏତେନ ଚ ଆପଦାସୁ କୁସଚୀରାଦିଂ ପାରୁପନ୍ତସ୍ସାପି ନଗ୍ଗସ୍ସ ୱିୟ ଅନାପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତି।

ଉପସମ୍ପନ୍ନଭିକ୍ଖୁନା କଥିତୋତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଘଭେଦକୋପି ଉପସମ୍ପନ୍ନଭିକ୍ଖୁନାୱ କଥିତୋ, ମାତୁଘାତକାଦୟୋ ପନ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନାପୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ତିତ୍ଥିୟପକ୍କନ୍ତକକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ତିରଚ୍ଛାନୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୧। ଉଦକସଞ୍ଚାରିକଂ ମଣ୍ଡୂକଭକ୍ଖଂ ନାଗସରୀରନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବଂ। ୱିସ୍ସରଭୟେନାତି ନାଗସ୍ସ ସରୀରଂ ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱିରୱନଭୟେନ। କପିମିଦ୍ଧାଦୀସୁ ନାଗସରୀରଂ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ତଦୁପ୍ପତ୍ତିସୀମଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ "ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ"ତିଆଦି।

ତିରଚ୍ଛାନୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ମାତୁଘାତକାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୨।ଅପୱାହନନ୍ତି ସୋଧନଂ। ତିରଚ୍ଛାନାଦିଅମନୁସ୍ସଜାତିତୋ ମନୁସ୍ସଜାତିକାନଞ୍ଞେୱ ପୁତ୍ତେସୁ ମେତ୍ତାଦୟୋପି ତିକ୍ଖୱିସଦା ହୋନ୍ତି

ଲୋକୁତ୍ତରଗୁଣା ୱିଯାତି ଆହ ‘‘ମନୁସ୍ସିତ୍ଥିଭୂତା ଜନିକା ମାତା’’ତି। ଯଥା ମନୁସ୍ସାନଞ୍ଞେୱ କୁସଲପ୍ପୱତ୍ତି ତିକ୍ଖୱିସଦା, ଏୱଂ ଅକୁସଲପ୍ପୱତ୍ତିପୀତି ଆହ ‘‘ସଯମ୍ପି ମନୁସ୍ସଜାତିକେନେୱା’’ତିଆଦି। ଆନନ୍ତରିଯେନାତି ଏତ୍ଥ ଚୁତିଅନନ୍ତରଂ ନିରଯେ ପଟିସନ୍ଧିଫଲଂ ଅନନ୍ତରଂ ନାମ, ତସ୍ମିଂ ଅନନ୍ତରେ ଜନକତ୍ତେନ ନିଯୁତ୍ତଂ ଆନନ୍ତରିଯଂ, ତେନ। ୱେସିଯା ପୁତ୍ତୋତି ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ, କୁଲିତ୍ଥିଯା ଅତିଚାରିନିଯା ପୁତ୍ତୋପି ଅତ୍ତନୋ ପିତରଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ଘାତେନ୍ତୋ ପିତୁଘାତକୋୱ ହୋତି।

୧୧୪।ଅୱସେସନ୍ତି ଅନାଗାମିଆଦିକଂ। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ମନୁସ୍ସୱିଗ୍ଗହପାରାଜିକେ ୱୁତ୍ତମେୱ।

୧୧୫।ଅଯଂ ସଙ୍ଘଭେଦକୋତି ପକତତ୍ତଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପୁବ୍ବେ ଏୱ ପାରାଜିକଂ ସମାପନ୍ନୋ ୱା ୱତ୍ଥାଦିଦୋସେନ ୱିପନ୍ନୋପସମ୍ପଦୋ ୱା ସଙ୍ଘଂ ଭିନ୍ଦନ୍ତୋପି ଅନନ୍ତରିଯଂ ନ ଫୁସତି, ସଙ୍ଘୋ ପନ ଭିନ୍ନୋୱ ହୋତି, ପବ୍ବଜ୍ଜା ଚସ୍ସ ନ ୱାରିତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

‘‘ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତେନା’’ତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେତି ‘‘ୱଧକଚିତ୍ତେନା’’ତି। ଲୋହିତଂ ଉପ୍ପାଦେତୀତି ତଥାଗତସ୍ସ ୱେରୀହି ଅଭେଜ୍ଜକାଯତାଯ କେନଚି ବଲକ୍କାରେନ ଚମ୍ମାଦିଛେଦଂ କତ୍ୱା ବହି ଲୋହିତଂ ପଗ୍ଘରାପେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଆୱୁଧାଦିପହାରେନ ପନ ଲୋହିତଂ ଠାନତୋ ଚଲିତ୍ୱା କୁପ୍ପମାନଂ ଏକତ୍ଥ ସଞ୍ଚିତଂ ହୋତି, ଏତ୍ତକେନ ପନ ପହାରଦାଯକୋ ଲୋହିତୁପ୍ପାଦକୋ ନାମ ହୋତି ଦେୱଦତ୍ତୋ ୱିଯ। ଚେତିଯଂ ପନ ବୋଧିଂ ୱା ପଟିମାଦିଂ ୱା ଭିନ୍ଦତୋ ଆନନ୍ତରିଯଂ ନ ହୋତି, ଆନନ୍ତରିଯସଦିସଂ ମହାସାୱଜ୍ଜଂ ହୋତି। ବୋଧିରୁକ୍ଖସ୍ସ ପନ ଓଜୋହରଣସାଖା ଚେୱ ସଧାତୁକଂ ଚେତିଯଂ ବାଧଯମାନା ଚ ଛିନ୍ଦିତବ୍ବା, ପୁଞ୍ଞମେୱେତ୍ଥ ହୋତି।

ମାତୁଘାତକାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୬।ଇତ୍ଥିଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୋତି ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଯୁତ୍ତୋ, ଇତରୋ ପନ ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯଯୁତ୍ତୋ। ଏକସ୍ସ ହି ଭାୱଦ୍ୱଯଂ ସହ ନୁପ୍ପଜ୍ଜତି ଯମକେ (ଯମ। ୩। ଇନ୍ଦ୍ରିଯଯମକ।୧୮୮) ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା। ଦୁତିଯବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ପନ କମ୍ମସହାଯେନ ଅକୁସଲଚିତ୍ତେନେୱ ଭାୱୱିରହିତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। ପକତିତ୍ଥିପୁରିସାନମ୍ପି କମ୍ମମେୱ ବ୍ୟଞ୍ଜନଲିଙ୍ଗାନଂ କାରଣଂ, ନ ଭାୱୋ ତସ୍ସ କେନଚି ପଚ୍ଚଯେନ ପଚ୍ଚଯତ୍ତସ୍ସ ପଟ୍ଠାନେ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା। କେୱଲଂ ଭାୱସହିତାନଂଯେୱ ବ୍ୟଞ୍ଜନଲିଙ୍ଗାନଂ ପୱତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ‘‘ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଟିଚ୍ଚ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗାଦୀନୀ’’ତିଆଦିନା (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ୬୩୨) ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନକାରଣତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଇଧ ପନ ଅକୁସଲବଲେନ ଇନ୍ଦ୍ରିଯଂ ୱିନାପି ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଚେସଂ ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକାନଂ ଯଦା ଇତ୍ଥିଯା ରାଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଦା ପୁରିସବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ପାକଟଂ ହୋତି, ଇତରଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ। ଯଦା ପୁରିସେ ରାଗୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଦା ଇତ୍ଥିବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ପାକଟଂ ହୋତି, ଇତରଂ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଂ। ତତ୍ଥ ୱିଚାରଣକ୍କମୋତି ପଟିସନ୍ଧିକ୍ଖଣେ ଏୱ ଇତ୍ଥିପୁରିସଲିଙ୍ଗାନମ୍ପି ପାତୁଭାୱପ୍ପକାସକେ କୁରୁନ୍ଦିୱଚନେ ଅଯୁତ୍ତତାପକାସନତ୍ଥଂ ଅତ୍ଥୱିଚାରଣକ୍କମୋ। ଅଟ୍ଠସାଲିନିଯଞ୍ହି ‘‘ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗାଦୀନି ପନ ଇତ୍ଥିନ୍ଦ୍ରିଯଂ ପଟିଚ୍ଚ ପୱତ୍ତେ ସମୁଟ୍ଠିତାନୀ’’ତିଆଦି (ଧ। ସ। ଅଟ୍ଠ। ୬୩୨) ୱୁତ୍ତଂ। ନେୱସ୍ସ ପବ୍ବଜ୍ଜା ଅତ୍ଥୀତି ଯୋଜନା। ଯୋ ଚ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତେ ଅଭବ୍ବେ, ଭବ୍ବେ ଚ ପୁଗ୍ଗଲେ ଞତ୍ୱା ପବ୍ବାଜେତି, ଉପସମ୍ପାଦେତି ୱା, ଦୁକ୍କଟଂ। ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅନୁପଜ୍ଝାଯକାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୭। ଅନୁପଜ୍ଝାଯାଦିୱତ୍ଥୂସୁ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଅପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୁପଜ୍ଝାଯକୋ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବୋ’’ତି ଇଦମେୱ ପଞ୍ଞାପିଯମାନସିକ୍ଖାପଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘କମ୍ମଂ ପନ ନ କୁପ୍ପତୀ’’ତି ଇଦଂ ଉପଜ୍ଝାଯାଭାୱେପି ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋ, ଇତ୍ଥନ୍ନାମେନ ଉପଜ୍ଝାଯେନା’’ତି ମତସ୍ସ ୱା ୱିବ୍ଭମନ୍ତସ୍ସ ୱା ପୁରାଣୋପଜ୍ଝାଯସ୍ସ, ଅଞ୍ଞସ୍ସ ୱା ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଅୱିଜ୍ଜମାନସ୍ସାପି ନାମେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ଉପଜ୍ଝାଯକିତ୍ତନସ୍ସ କତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଯଦି ହି ଉପଜ୍ଝାଯକିତ୍ତନଂ ନ କରେଯ୍ୟୁଂ, ‘‘ପୁଗ୍ଗଲଂ ନ ପରାମସତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତକମ୍ମୱିପତ୍ତି ଏୱ ସିଯା। ତେନେୱ ପାଠିଯଂ ‘‘ଅନୁପଜ୍ଝାଯକ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଟ୍ଠକଥାଯମ୍ପିସ୍ସ ‘‘ଉପଜ୍ଝାଯଂ ଅକିତ୍ତେତ୍ୱା’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ଉପଜ୍ଝାଯଂ ଅଗାହାପେତ୍ୱା ସବ୍ବେନ ସବ୍ବଂ ଉପଜ୍ଝାଯୱିରହିତଂ’’ଇଚ୍ଚେୱ ଅତ୍ଥୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ପାଠିଯଂ ସଙ୍ଘେନ ଉପଜ୍ଝାଯେନାତି ‘‘ଅଯଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋ, ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ସଙ୍ଘଂ ଉପସମ୍ପଦଂ ଯାଚତି ସଙ୍ଘେନ ଉପଜ୍ଝାଯେନା’’ତି ଏୱଂ କମ୍ମୱାଚାଯ ସଙ୍ଘମେୱ ଉପଜ୍ଝାଯଂ କିତ୍ତେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ଗଣେନ ଉପଜ୍ଝାଯେନାତି ଏତ୍ଥାପି ‘‘ଅଯଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଗଣସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋ’’ତିଆଦିନା ଯୋଜନା ୱେଦିତବ୍ବା, ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେପି କମ୍ମଂ ନ କୁପ୍ପତି ଏୱ ଦୁକ୍କଟସ୍ସେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଅଞ୍ଞଥା ‘‘ସୋ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ

ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନୋ’’ତି ୱଦେୟ୍ୟ। ତେନାହ ‘‘ସଙ୍ଘେନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ପଣ୍ଡକାଦୀହି ଉପଜ୍ଝାୟେହି କରିଯମାନେସୁ କମ୍ମେସୁ ପଣ୍ଡକାଦିକେ ୱିନାୱ ଯଦି ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗାଦିଗଣୋ ପୂରତି, କମ୍ମଂ ନ କୁପ୍ପତି, ଇତରଥା କୁପ୍ପତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅନୁପଜ୍ଝାୟକାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅପତ୍ତକାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୮। ଅପତ୍ତଚୀୱରୱତ୍ଥୂସୁପି ପତ୍ତଚୀୱରାନଂ ଅଭାୱେପି ‘‘ପରିପୁଣ୍ଣସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱର’’ନ୍ତି କମ୍ମୱାଚାଯ ସାୱିତତ୍ତା କମ୍ମକୋପଂ ଅୱତ୍ୱା ଦୁକ୍କଟମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ଇତରଥା ସାୱନାଯ ହାପନତୋ କମ୍ମକୋପୋ ଏୱ ସିଯା। କେଚି ପନ ‘‘ପଠମଂ ଅନୁଞ୍ଞାତକମ୍ମୱାଚାଯ ଉପସମ୍ପନ୍ନା ୱିଯ ଇଦାନିପି ‘ପରିପୁଣ୍ଣସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱର’ନ୍ତି ଅୱତ୍ୱା କମ୍ମୱାଚାଯ ଉପସମ୍ପନ୍ନାପି ସୂପସମ୍ପନ୍ନାଏୱା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ। ଅନୁଞ୍ଞାତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ ହି ଅପରାମସନଂ ସାୱନାଯ ହାପନୱିପତ୍ତି ଏୱ ହୋତି ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ସଙ୍ଘଂ ଉପସମ୍ପଦଂ ଯାଚତୀ’’ତି ପଦସ୍ସ ହାପନେ ୱିଯ। ତମ୍ପି ହି ପଚ୍ଛା ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ‘‘ସଙ୍ଘଂ, ଭନ୍ତେ, ଉପସମ୍ପଦଂ ଯାଚାମୀ’’ତିଆଦିୱାକ୍ୟେନ ଅଯାଚେତ୍ୱା ତମ୍ପି ଉପସମ୍ପାଦେନ୍ତୋ ‘‘ଅଯଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ସଙ୍ଘଂ ଉପସମ୍ପଦଂ ଯାଚତୀ’’ତି ୱତ୍ୱାୱ ଯଦି କମ୍ମୱାଚଂ କରୋତି, କମ୍ମଂ ସୁକତମେୱ ହୋତି , ନୋ ଚେ ୱିପନ୍ନଂ। ସବ୍ବପଚ୍ଛା ହି ଅନୁଞ୍ଞାତକମ୍ମୱାଚତୋ କିଞ୍ଚିପି ପରିହାପେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ସାୱନାଯ ହାପନମେୱ ହୋତି। ଅଞ୍ଞେ ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଦାତୁକାମା ହୋନ୍ତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅନାମଟ୍ଠପିଣ୍ଡପାତନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂହି ଲଦ୍ଧଭିକ୍ଖତୋ ଅଗ୍ଗହିତଗ୍ଗଂ ପିଣ୍ଡପାତଂ। ସାମଣେରଭାଗସମକୋତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ସାମଣେରାନମ୍ପି ଆମିସଭାଗସ୍ସ ସମକମେୱ ଦିଯ୍ୟମାନତ୍ତା ୱିସୁଂ ସାମଣେରଭାଗୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ପତ୍ତଚୀୱରପରିକମ୍ମମତ୍ତପଟିବଦ୍ଧପଚ୍ଚଜ୍ଜତାଯ ପନ ସାମଣେରସଦିସା ଏତେ ପଣ୍ଡୁପଲାସାତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ନିଯତାସନ୍ନପଚ୍ଚଜ୍ଜସ୍ସେୱ ଚାଯଂ ଭାଗୋ ଦୀଯତି। ତେନେୱ ‘‘ଯାୱ ପତ୍ତୋ ପଚ୍ଚତୀ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଆମିସଭାଗୋତି ୱିହାରେ ଦିନ୍ନଂ ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ, ତତ୍ରୁପ୍ପାଦଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଦାଯକାନଂ ଗେହେସୁ ତେହି ଦିଯ୍ୟମାନଂ। ତେନେୱ ସଲାକଭତ୍ତାଦି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ଦାଯକା ୱିପ୍ପଟିସାରିନୋ ହୋନ୍ତୀତି। ଭେସଜ୍ଜନ୍ତିଆଦିନା ପନ ଗିହୀନଂ ଭେସଜ୍ଜକରଣାଦିଦୋସୋ ଏତ୍ଥ ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ଅପତ୍ତକାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ହତ୍ଥଚ୍ଛିନ୍ନାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୧୯। ହତ୍ଥଚ୍ଛିନ୍ନାଦିୱତ୍ଥୂସୁ କଣ୍ଣମୂଲେତି ସକଲସ୍ସ କଣ୍ଣସ୍ସ ଛେଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। କଣ୍ଣସକ୍ଖଲିକାଯାତି କଣ୍ଣଚୂଳିକାଯ। ଯସ୍ସ ପନ କଣ୍ଣାୱିଦ୍ଧେତି ହେଟ୍ଠା କୁଣ୍ଡଲାଦିଠପନଚ୍ଛିଦ୍ଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି ସଙ୍ଘଟନକ୍ଖମଂ। ଅଜପଦକେତି ଅଜପଦନାସିକଟ୍ଠିକୋଟିଯଂ। ତତୋ ହି ଉଦ୍ଧଂ ନ ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦତି। ସକ୍କା ହୋତି ସନ୍ଧେତୁନ୍ତି ଅୱିରୂପସଣ୍ଠାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ୱିରୂପଂ ପନ ପରିସଦୂସକତଂ ଆପାଦେତି।

ଖୁଜ୍ଜସରୀରୋତି ୱଙ୍କସରୀରୋ। ବ୍ରହ୍ମୁନୋ ୱିଯ ଉଜୁକଂ ଗତ୍ତଂ ସରୀରଂ ଯସ୍ସ, ସୋ ବ୍ରହ୍ମୁଜୁଗତ୍ତୋ, ଭଗୱା।

ପରିୱଟୁମୋତି ସମନ୍ତତୋ ୱଟ୍ଟକାଯୋ, ଏତେନ ଏୱରୂପା ଏୱ ୱାମନକା ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି।

କୂଟକୂଟସୀସୋତି ଅନେକେସୁ ଠାନେସୁ ପିଣ୍ଡିକମଂସତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଆମେଡିତଂ କତଂ। ତେନାହ ‘‘ତାଲଫଲପିଣ୍ଡିସଦିସେନା’’ତି, ତାଲଫଲାନଂ ମଞ୍ଜରୀ ପିଣ୍ଡି ନାମ। ଅନୁପୁବ୍ବତନୁକେନ ସୀସେନାତି ଚେତିଯଥୂପିକା ୱିଯ କମେନ କିସେନ ସୀସେନ, ଥୂଲୱେଠଉପଙ୍କ ୱିଯ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱପରିଯୋସାନଂ ସମଥୂଲେନ ଉଚ୍ଚେନ ସୀସେନ ସମନ୍ନାଗତୋ ନାଠଇସୀସୋ ନାମ। କପ୍ପସୀସୋତି ଗଜମତ୍ଥକଂ ୱିଯ ଦ୍ୱିଧା ଭିନ୍ନସୀସୋ। ‘‘କଣ୍ଣିକକେସୋ ୱା’’ତି ଇମସ୍ସ ୱିୱରଣଂ ‘‘ପାଣକେହୀ’’ତିଆଦି। ମକ୍କଟସ୍ସେୱ ନଠଆଟେପି କେସାନଂ ଉଟ୍ଠିତଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯାହ ‘‘ସୀସଲୋମେହୀ’’ତିଆଦି।

ମକ୍କଟଭମୁକୋତି ନଠଆଟଲୋମେହି ଅୱିଭତ୍ତଲୋମଭମୁକୋ। ଅକ୍ଖିଚକ୍କଲେହୀତି କଣ୍ହମଣ୍ଡଲେହି। କେକରୋତି ତିରିଯଂ ପସ୍ସନକୋ। ଉଦକତାରକାତି ଓଲୋକେନ୍ତାନଂ ଉଦକେ ପଟିବିମ୍ବିକଚ୍ଛାଯା, ଉଦକପୁବ୍ବୁଠଅନ୍ତି କେଚି। ଅକ୍ଖିତାରକାତି ଅଭିମୁଖେ ଠିତାନଂ ଛାଯା, ଅକ୍ଖିଗଣ୍ଡକାତିପି ୱଦନ୍ତି। ଅତିପିଙ୍ଗଲକ୍ଖୀତି ମଜ୍ଜାରକ୍ଖି। ମଧୁପିଙ୍ଗଲନ୍ତି ମଧୁୱଣ୍ଣପିଙ୍ଗଲଂ। ନିପ୍ପଖୁମକ୍ଖୀତି ଏତ୍ଥ ପଖୁମ-ସଦ୍ଦୋ ଅକ୍ଖିଦଲଲୋମେସୁ ନିରୂଠହୋ, ତଦଭାୱା ନିପ୍ପଖୁମକ୍ଖି। ଅକ୍ଖିପାକେନାତି ଅକ୍ଖିଦଲ ପରିଯନ୍ତେସୁ ପୂତିଭାୱାପଜ୍ଜନରୋଗେନ।

ଚିପିଟନାସିକୋତି ଅନୁନ୍ନତନାସିକୋ। ପଟଙ୍ଗମଣ୍ଡୂକୋ ନାମ ମହାମୁଖମଣ୍ଡୂକୋ। ଭିନ୍ନମୁଖୋତି ଉପକ୍କମୁଖପରିୟୋସାନୋ, ସବ୍ବଦା ୱିୱଟମୁଖୋ ୱା। ୱଙ୍କମୁଖୋତି ଏକପସ୍ସେ ଅପକ୍କମ୍ମ ଠିତହେଟ୍ଠିମହନୁକଟ୍ଟିକୋ। ଓଟ୍ଠଚ୍ଛିନ୍ନକୋତି ଉଭୋସୁ ଓଟ୍ଠେସୁ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଜାତିୟା ୱା ପଚ୍ଛା ୱା ସତ୍ଥାଦିନା ଅପନୀତମଂସେନ ଓଟ୍ଠେନ ସମନ୍ନାଗତୋ। ଏଳମୁଖୋତି ନିଚ୍ଚପଗ୍ଘରିତଲାଲାମୁଖୋ।

ଭିନ୍ନଗଲୋତି ଅୱନତଗତୋ। ଭିନ୍ନୋରୋତି ଅତିନିନ୍ନୋରମଜ୍ଝୋ। ଏୱଂ ଭିନ୍ନପିଟ୍ଠିପି। ସବ୍ବଞ୍ଚେତନ୍ତି ''କଚ୍ଛୁଗତ୍ତୋ''ତିଆଦିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ କୁଟ୍ଠାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତୋ ଏୱାତି ଆହ ''ୱିନିଚ୍ଛୟୋ''ତିଆଦି।

ୱାତଣ୍ଡିକୋତି ଅଣ୍ଡୱାତରୋଗେନ ଉଦ୍ଧୁତବୀଜଣ୍ଡକୋସେନ ସମନ୍ନାଗତୋ, ଯସ୍ସ ନିୱାସନେନ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନମ୍ପି ଉନ୍ନତଂ ପକାସତି, ସୋୱ ନ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୋ। ୱିକଟୋତି ତିରିୟଂଗମନପାଦୋ, ଯସ୍ସ ଚଙ୍କମତୋ ଜାଣୁକା ବହି ନିଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପଣ୍ହୋତି ପଚ୍ଛତୋ ପରିୱତ୍ତନକପାଦୋ, ଯସ୍ସ ଚଙ୍କମତୋ ଜାଣୁକା ଅନ୍ତୋ ପୱିସନ୍ତି। ମହାଜଙ୍ଘୋତି ଥୂଲଜଙ୍ଘୋ। ମହାପାଦୋତି ମହନ୍ତେନ ପାଦତଲେନ ଯୁତ୍ତୋ। ପାଦୱେମଜ୍ଝେତି ପିଟ୍ଠିପାଦୱେମଜ୍ଝେ, ଏତେନ ଅଗ୍ଗପାଦୋ ଚ ପଣ୍ହି ଚ ସଦିସୋତି ଦସ୍ସେତି।

ମଜ୍ଝେ ସଙ୍କୁଟିତପାଦତ୍ତାତି କୁଣ୍ଡପାଦତାୟ କାରଣୱିଭାୱନଂ। ଅଗ୍ଗେ ସଙ୍କୁଟିତପାଦତ୍ତାତି କୁଣ୍ଡପାଦତାୟ ସକୁଣପାଦସ୍ସେୱ ଗମନୱିଭାୱନଂ। ପିଟ୍ଠିପାଦଗ୍ଗେନ ଚଙ୍କମନ୍ତୋତି ''ପାଦସ୍ସ ବାହିରନ୍ତେନାତି ଚ ଅବ୍ଭନ୍ତରନ୍ତେନା''ତି ଚ ଇଦଂ ପାଦତଲସ୍ସ ଉଭୋହି ପରିୟନ୍ତେହି ଚଙ୍କମନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ।

ମମ୍ମନନ୍ତି ଠାନକରଣୱିସୁଦ୍ଧିୟା ଅଭାୱେନ ଅୟୁତ୍ତକ୍ଖରୱଚନଂ। ୱଚନାନୁକରଣେନ ହି ସୋ ମମ୍ମନୋ ୱୁତ୍ତୋ। ଯୋ ଚ କରଣସମ୍ପନ୍ନୋପି ଏକମେୱକ୍ଖରଂ ହିକ୍କାରବହୁସୋ ୱଦତି, ସୋପି ଇଧେୱ ସଙ୍ଗୟ୍ହତି। ଯୋ ୱା ପନ ହିକ୍କଂ ନିଗ୍ଗହେତ୍ୱାପି ଅନାମେଡିତକ୍ଖରମେୱ ସିଲିଟ୍ଠୱଚନଂ ୱତ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥୋ, ସୋ ପବ୍ବାଜେତବ୍ବୋ।

ଆପତ୍ତିତୋ ନ ମୁଚ୍ଚତୀତି ଛଡ୍ଡୁ କରୋନ୍ତୋୱ ନ ମୁଚ୍ଚତି। ଜୀୱିତନ୍ତରାୟାଦିଆପଦାସୁ ଅରୁଚିୟା କାୟସାମଗ୍ଗିଂ ଦେନ୍ତସ୍ସ ଅନାପତ୍ତି। ଅପ୍ପତ୍ତୋ ଓସାରଣନ୍ତି ଓସାରଣାୟ ଅନରହୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ହତ୍ଥଚ୍ଛିନ୍ନାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଲଜ୍ଜିନିସ୍ସୟୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୨୦। ନିସ୍ସୟପଟିସଂୟୁତ୍ତୱତ୍ଥୂସୁ ଭିକ୍ଖୂହି ସମାନୋ ଭାଗୋ ଦିଟ୍ଠିସୀଲାଦିଗୁଣକୋଟ୍ଠାସୋ ଅସ୍ସାତି ଭିକ୍ଖୁସଭାଗୋ, ତସ୍ସ ଭାୱୋ ଭିକ୍ଖୁସଭାଗତା।

ଅଲଜ୍ଜିନିସ୍ସୟୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଗମିକାଦିନିସ୍ସୟୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୨୧।ନିସ୍ସୟକରଣୀୟୋତି ଏତ୍ଥ ନିସ୍ସୟଗ୍ଗହଣଂ ନିସ୍ସୟୋ, ସୋ କରଣୀୟୋ ଯସ୍ସାତି ୱିସେସନସ୍ସ ପରନିପାତୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ୱିସ୍ସମେନ୍ତୋ ୱା... ପେ... ଅନାପତ୍ତୀତି ଗମନସୌସ୍ସାହତାୟ ତଥା ୱସନ୍ତୋପି ଅଦ୍ଧିକୋ ଏୱ, ତତ୍ଥ ନିସ୍ସୟଦାୟକେ ଅସତି ଅନାପତ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଏତେନ ଚ ପରିସ୍ସମାଦିଅଭାୱେ ସେନାସନାଦିସମ୍ପଦଂ ପଟିଚ୍ଚ ୱସତୋ ଆପତ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତଞ୍ଚ ଅଗମନପଚ୍ଚୟା ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଆପଜ୍ଜତୀତି ୱଦନ୍ତି। ଚୀୱରରଜନାଦିକିଚ୍ଚତ୍ତାୟ ଗରୂହି ପେସିତସ୍ସାପି କିଚ୍ଚପରିୟୋସାନମେୱ ୱସିତବ୍ବଂ, ନ ତତୋ ପରଂ। ଗରୂହିପି ତାୱକାଲିକକିଚ୍ଚତ୍ଥମେୱ ପେସଲଦହରା ପେସିତବ୍ବା, ନ ନିଚ୍ଚକାଲକିଚ୍ଚତ୍ଥନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ''ନାୱାୟ ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ...ପେ... ଅନାପତ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଏୱରୂପଂ ଅୱିଧେୟ୍ୟତଂ ୱିନା ନିସ୍ସୟଦାୟକରହିତଟ୍ଠାନେ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ତସ୍ସ ନିସ୍ସାୟାତି ତଂ ନିସ୍ସାୟ। ଆସାଳ୍ହୀମାସେ...ପେ... ତତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପନ ସଚେପି ''ଅସୁକୋ ଥେରୋ ଏତ୍ଥ ଆଗମିସ୍ସତି ଆଗମିସ୍ସତୀ''ତି ଆଗମେନ୍ତସ୍ସେୱ ୱସ୍ସୂପନାୟିକଦିୱସୋ ହୋତି। ହୋତୁ, ୱସିତଟ୍ଠାନେ ୱସ୍ସଂ ଅନୁପଗମ୍ମ ଯତ୍ଥ ନିସ୍ସୟୋ ଲବ୍ଭତି, ଦୂରେପି ତତ୍ଥ ଗନ୍ତ୍ୱା ପଚ୍ଛିମିକାୟ ଉପଗନ୍ତବ୍ବଂ।

୧୨୨। ଗୋତ୍ତେନପୀତି ‘‘ଆଯସ୍ମତୋ ପିପ୍ପଲିସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋ’’ତି ଏୱଂ ନାମଂ ଅୱତ୍ୱା ଗୋତ୍ତନାମେନପୀତି ଅତ୍ଥୋ, ତେନ ‘‘କୋନାମୋ ତେ ଉପଜ୍ଝାଯୋ’’ତି ପୁଟ୍ଠେନ ଗୋତ୍ତନାମେନ ‘‘ଆଯସ୍ମା କସ୍ସପୋ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଅଞ୍ଞମ୍ପି କିଞ୍ଚି ତସ୍ସ ନାମଂ ପସିଦ୍ଧଂ, ତସ୍ମିଂ ୱା ଖଣେ ସୁଖଗ୍ଗହଣତ୍ଥଂ ନାମଂ ପଞ୍ଞାପିତଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଗହେତ୍ୱାପି ଅନୁସ୍ସାୱନା କାତବ୍ବା। ଯଥା ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ, ଏୱଂ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖସ୍ସପି ଗୋତ୍ତାଦିନାମେନ, ତଙ୍ଖଣିକନାମେନ ଚ ଅନୁସ୍ସାୱନଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତସ୍ମିମ୍ପି ଖଣେ ‘‘ଅଯଂ ତିସ୍ସୋ’’ତି ୱା ‘‘ନାଗୋ’’ତି ୱା ନାମଂ କରୋନ୍ତେହି ଅନୁସାସକସମ୍ମୁତିତୋ ପଠମମେୱ କାତବ୍ବଂ, ଏୱଂ କତ୍ୱାପି ଅନ୍ତରାଯିକଧମ୍ମାନୁସାସନପୁଚ୍ଛନକାଲେସୁ ‘‘କିନ୍ନାମୋସି, ଅହଂ ଭନ୍ତେ ନାଗୋ ନାମ, କୋନାମୋ ତେ ଉପଜ୍ଝାଯୋ, ଉପଜ୍ଝାଯୋ ମେ ଭନ୍ତେ ତିସ୍ସୋ ନାମା’’ତିଆଦିନା ୱିଞ୍ଞାପେନ୍ତେନ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ଚିତ୍ତେ ‘‘ମମେଦଂ ନାମ’’ନ୍ତି ଯଥା ସଞ୍ଞା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ଏୱଂ ୱିଞ୍ଞାପେତବ୍ବଂ। ସଚେ ପନ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ପକତିନାମେନ ୱତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ତିସ୍ସ-ନାମାଦିଅପୁବ୍ବନାମେନ ଅନୁସ୍ସାୱେତି, ନ ୱଟ୍ଟତି।

ତତ୍ଥ ଚ କିଞ୍ଚାପି ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସେୱ ନାମଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଯେନ କେନଚି ନାମେନ ‘‘ତିସ୍ସସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋ’’ତିଆଦିନାପି ପୁଗ୍ଗଲେ ପରାମଟ୍ଠେ କମ୍ମଂ ସୁକତମେୱ ହୋତି ଅନୁପଜ୍ଝାଯକାଦୀନଂ ଉପସମ୍ପଦାକମ୍ମଂ ୱିଯ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ଅଭାୱେପି ଅଭବ୍ବତ୍ତେପି କମ୍ମୱାଚାଯ ପୁଗ୍ଗଲେ ପରାମଟ୍ଠେ କମ୍ମସ୍ସ ସିଜ୍ଝନତୋ। ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖସ୍ସ ପନ ଯଥାସକଂ ନାମଂ ୱିନା ଅଞ୍ଞେନ ନାମେନ ଅନୁସ୍ସାୱିତେ କମ୍ମଂ କୁପ୍ପତି, ସୋ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନୋୱ ହୋତି। ତତ୍ର ଠିତୋ ଅଞ୍ଞୋ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନୋ ୱିଯ ଗହିତନାମସ୍ସ ୱତ୍ଥୁପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ତତ୍ଥ ଅଭାୱା, ଏତସ୍ସ ଚ ନାମସ୍ସ ଅନୁସ୍ସାୱନାଯ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା। ତସ୍ମା ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖସ୍ସ ପକତିନାମଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଅନୁପୁବ୍ବେନ ନାଗାଦିନାମେନ ଅନୁସ୍ସାୱେତୁକାମେନ ପଟିକଚ୍ଚେୱ ‘‘ତ୍ୱଂ ନାଗୋ’’ତିଆଦିନା ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଅନୁସାସନଅନ୍ତରାଯିକଧମ୍ମପୁଚ୍ଛନକ୍ଖଣେସୁପି ତସ୍ସ ଚ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ଯଥା ପାକଟଂ ହୋତି, ତଥା ପକାସେତ୍ୱାୱ ନାଗାଦିନାମେନ ଅନୁସ୍ସାୱେତବ୍ବଂ। ଏକସ୍ସ ବହୂନି ନାମାନି ହୋନ୍ତି, ତେସୁ ଏକଂ ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଯଂ ପନ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋପଜ୍ଝାଯାନଂ ଏକତ୍ଥ ଗହିତଂ ନାମଂ, ତଦେୱ ଞତ୍ତିଯା, ସବ୍ବତ୍ଥ ଅନୁସ୍ସାୱନାସୁ ଚ ଗହେତବ୍ବଂ। ଗହିତତୋ ହି ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଗହିତେ ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ଭିନ୍ନଂ ନାମ ହୋତି, କମ୍ମଂ ୱିପଜ୍ଜତି। ଅତ୍ଥତୋ, ହି ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ଚ ଅଭିନ୍ନା ଏୱ ଞତ୍ତି, ଅନୁସ୍ସାୱନା ଚ ୱଟ୍ଟନ୍ତି, ଉପଜ୍ଝାଯନାମସ୍ସ ପନ ପୁରତୋ ‘‘ଆଯସ୍ମତୋ ତିସ୍ସସ୍ସା’’ତିଆଦିନା ଆଯସ୍ମନ୍ତ-ପଦଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଯୋଜେତ୍ୱାପି ଅନୁସ୍ସାୱେତି, ତଥା ଅଯୋଜିତେପି ଦୋସୋ ନତ୍ଥି।

ପାଠିଯଂ ପନ କିଞ୍ଚାପି ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଆଯସ୍ମତୋ’’ତି ପଚ୍ଛତୋ ‘‘ଆଯସ୍ମତୋ’’ତି ପଦଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଥାପି ‘‘ଆଯସ୍ମା ସାରିପୁତ୍ତୋ ଅତ୍ଥକୁସଲୋ’’ତିଆଦିନା ନାମସ୍ସ ପୁରତୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତ-ପଦଯୋଗସ୍ସ ଦସ୍ସନତୋ ପୁରତୋୱ ପଯୋଗୋ ଯୁତ୍ତତରୋ। ତଞ୍ଚ ଏକତ୍ଥ ଯୋଜେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅଯୋଜିତେପି ଏକତ୍ଥ ପୁରତୋ ଯୋଜେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପଚ୍ଛତୋ ଯୋଜନେପି ସାୱନାଯ ହାପନଂ ନାମ ନ ହୋତି ନାମସ୍ସ ଅହାପିତତ୍ତା। ତେନେୱ ପାଠିଯମ୍ପି ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଆଯସ୍ମତୋ’’ତି ଏକତ୍ଥ ଯୋଜେତ୍ୱା ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମେନ ଉପଜ୍ଝାଯେନା’’ତିଆଦୀସୁ ‘‘ଆଯସ୍ମତୋ’’ତି ନ ଯୋଜିତନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ତଞ୍ଚ କିଞ୍ଚାପି ଏୱଂ, ତଥାପି ସବ୍ବଟ୍ଠାନେପି ଏକେନେୱ ପକାରେନ ଯୋଜେତ୍ୱା ଏୱ ୱା ଅଯୋଜେତ୍ୱା ୱା ଅନୁସ୍ସାୱନଂ ପସତ୍ଥତରନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ଗମିକାଦିନିସ୍ସଯୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦ୍ୱେଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୨୩। ଏକତୋ ସହେୱ ଏକସ୍ମିଂ ଖଣେ ଅନୁସ୍ସାୱନଂ ଏତେସନ୍ତି ଏକାନୁସ୍ସାୱନା, ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖା, ଏତେ ଏକାନୁସ୍ସାୱନେ କାତୁଂ। ତେନାହ ‘‘ଏକାନୁସ୍ସାୱନେ କାତୁ’’ନ୍ତି, ଇଦଞ୍ଚ ଏକଂ ପଦଂ ୱିଭତ୍ତିଅଲୋପେନ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏକେନ ୱାତି ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ଏକସ୍ମିଂ ଖଣେ ଏକାଯ ଏୱ କମ୍ମୱାଚାଯ ଅନୁସ୍ସାୱନେ ଏକେନାଚରିଯେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଅଯଂ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ଚ ଅଯଂ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତୋ ଚ ଆଯସ୍ମତୋ ସଙ୍ଘରକ୍ଖିତସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋ’’ତିଆଦିନା ନଯେନ ଏକେନ ଆଚରିଯେନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଏକସ୍ମିଂ ଖଣେ ଅନୁସ୍ସାୱନନଯୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଇମିନାୱ ନଯେନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି ଏକେନ ଆଚରିଯେନ ଏକକ୍ଖଣେ ଅନୁସ୍ସାୱନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ପୁରିମନଯେନେୱ ଏକତୋ ଅନୁସ୍ସାୱନେ କାତୁନ୍ତି ‘‘ଏକେନ ଏକସ୍ସ, ଅଞ୍ଞେନ ଇତରସ୍ସା’’ତିଆଦିନା ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦ୍ୱୀହି ୱା, ତିଣ୍ଣଂ ତୀହି ୱା ଆଚରିଯେହି, ଏକକେନ ୱା ଆଚରିଯେନ ତଯୋପି ଏକତୋ ଅନୁସ୍ସାୱନେ କାତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ, ତଞ୍ଚ ଖୋ ଏକେନ ଉପଜ୍ଝାଯେନ। ‘‘ନ ତ୍ୱେୱ ନାନୁପଜ୍ଝାଯେନା’’ତି ଇଦଂ ଏକେନ ଆଚରିଯେନ ଦ୍ୱୀହି ୱା ତୀହି ୱା ଉପଜ୍ଝାଯେହି ଦ୍ୱେ ୱା ତଯୋ ୱା ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖେ ଏକକ୍ଖଣେ ଏକାଯ ଅନୁସ୍ସାୱନାଯ ଏକାନୁସ୍ସାୱନେ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ପଟିକ୍ଖେପପଦଂ। ନ ପନ ନାନାଚରିଯେହି ନାନୁପଜ୍ଝାଯେହି ତଯୋ ଏକାନୁସ୍ସାୱନେ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ‘‘ସଚେ ପନ ନାନାଚରିଯା ନାନୁପଜ୍ଝାଯା…ପେ… ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ଯଞ୍ଚେତ୍ଥ ‘‘ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ସୁମନତ୍ଥେରସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ, ସୁମନତ୍ଥେରୋ ତିସ୍ସତ୍ଥେରସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଉପଜ୍ଝାଯେହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାନଂ ଅନୁସ୍ସାୱନକରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ।

ତସ୍ମା ସଚେ ତିସ୍ସତ୍ଥେରୋ ସୁମନତ୍ଥେରସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ, ସୁମନତ୍ଥେରୋ ନନ୍ଦତ୍ଥେରସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ ଅନୁସ୍ସାୱେତି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଞ୍ଚ ଗଣପୂରକା ହୋନ୍ତି, ୱଟ୍ଟତି ଏୱ। ସଚେ ପନ ଉପଜ୍ଝାୟୋ ସୟମେୱ ଅତ୍ତନୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଂ ଅନୁସ୍ସାୱେତୀତି ଏତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ ନତ୍ଥି, କମ୍ମଂ ସୁକତମେୱ ହୋତି। ଅନୁପଜ୍ଝାୟକସ୍ସପି ଯେନ କେନଚି ଅନୁସ୍ସାୱିତେ ଉପସମ୍ପଦା ହୋତି, କିମଙ୍ଗଂ ପନ ସୌପଜ୍ଝାୟକସ୍ସ ଉପଜ୍ଝାୟେନେୱ ଅନୁସ୍ସାୱନେତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନେୱ ନୱଟ୍ଟନପକ୍ଖଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ସଚେ ପନା''ତିଆଦିମାହ।

ଦ୍ୱେଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପସମ୍ପଦାୱିଧିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୨୬।ଉପଜ୍ଝାତି ଉପଜ୍ଝାୟ-ସଦ୍ଦସମାନତ୍ଥୋ ଆକାରନ୍ତୋ ଉପଜ୍ଝାସଦ୍ଦୋତି ଦସ୍ସେତି। ଉପଜ୍ଝାୟ-ସଦ୍ଦୋ ଏୱ ୱା ଉପଜ୍ଝା ଉପଯୋଗପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନେସୁ ଯ-କାରଲୋପଂ କତ୍ୱା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ କରଣୱଚନାଦୀସୁ ଉପଜ୍ଝା-ସଦ୍ଦସ୍ସ ପୟୋଗାଭାୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପାଠଇଯଂ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତାନଂ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ତନାୱ କତ୍ତୁଭୂତେନ କରଣଭୂତେନ ଅତ୍ତାନମେୱ କମ୍ମଭୂତଂ ପତି ସମ୍ମନନକିଚ୍ଚଂ କାତବ୍ବଂ। ଅତ୍ତାନନ୍ତି ୱା ପଚ୍ଚତ୍ତେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ, ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତା ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଏତ୍ଥେୱ, ଅଞ୍ଞତ୍ରାପି ତେରସସମ୍ମୁତିଆଦୀସୁ ଇମିନାୱ ଲକ୍ଖଣେନ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତା ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବୋୱ। ଅପିଚ ସୟଂ କମ୍ମାରହତ୍ତା ଅତ୍ତାନଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଚତୁୱଗ୍ଗାଦିକୋ ଗଣୋ ସଙ୍ଘତ୍ଥ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବୋ।

ସଚ୍ଚକାଲୋତି ''ନିଗୂହିସ୍ସାମୀ''ତି ୱଞ୍ଚନଂ ପହାୟ ସଚ୍ଚସ୍ସେୱ ତେ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବକାଲୋ। ଭୂତକାଲୋତି ୱଞ୍ଚନାୟ ଅଭାୱେପି ମନୁସ୍ସତ୍ତାଦିୱତ୍ଥୁନୋ ଭୂତତାୟ ଅୱସ୍ସଂ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବକାଲୋ, ଇତରଥା କମ୍ମକୋପାଦିଅନ୍ତରାୟୋ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ମଙ୍କୂତି ଅଧୋମୁଖୋ। ଉଦ୍ଧରତୂତି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଭାୱତୋ ଉପସମ୍ପତ୍ତିଯଂ ପତିଟ୍ଠପେତୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ସଙ୍ଘକମ୍ମୱାଚାସୁ ଅତ୍ଥକୋସଲ୍ଲତ୍ଥଂ ପନେତ୍ଥ ଉପସମ୍ପଦାକମ୍ମୱାଚାୟ ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ – ସୁଣାତୁତି ସୱନାଣତ୍ତିଯଂ ପଠମପୁରିସେକୱଚନଂ। ତଞ୍ଚ କିଞ୍ଚାପି ଯୋ ସଙ୍ଘୋ ସୱନକିରିୟାୟ ନିଯୋଜୀୟତି, ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖତ୍ତା ''ସୁଣାହୀ''ତି ମଜ୍ଝିମପୁରିସେକୱଚନେନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଥାପି ଯସ୍ମା ସଙ୍ଘ-ସଦ୍ଦସନ୍ନିଧାନେ ପଠମପୁରିସପୟୋଗୋୱ ସଦ୍ଦୱିଧୂହି ସମାଚିଣ୍ଣୋ ଭଗୱନ୍ତଆୟସ୍ମନ୍ତାଦିସଦ୍ଦସନ୍ନିଧାନେସୁ ୱିୟ ''ଅଧିୱାସେତୁ ମେ ଭୱଂ ଗୋତମୋ (ପାରା। ୨୨)। ଏତସ୍ସ ସୁଗତ କାଲୋ, ଯଂ ଭଗୱା ସାୱକାନଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ପଞ୍ଞପେୟ୍ୟ (ପାରା। ୨୧)। ପକ୍କମତାୟସ୍ମା (ପାରା। ୪୩୬)। ସୁଣନ୍ତୁ ମେ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ''ତିଆଦୀସୁ ୱିୟ। ତସ୍ମା ଇଧ ପଠମପୁରିସପୟୋଗୋ କତୋ। ଅଥ ୱା ଗାରୱୱସେନେୱେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଗରୁଟ୍ଠାନୀୟେସୁ ହି ଗାରୱୱସେନ ମଜ୍ଝିମପୁରିସପୟୋଗୁପ୍ପତ୍ତିଯମ୍ପି ପଠମପୁରିସପୟୋଗଂ ପୟୁଞ୍ଜନ୍ତି ''ଦେସେତୁ ସୁଗତୋ ଧମ୍ମ''ନ୍ତିଆଦୀସୁ (ଦୀ। ନି। ୨।୬୬; ମ। ନି। ୨।୩୩୮; ସଂ। ନି। ୧।୧୭୨; ମହାୱ। ୮) ୱିୟାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କେଚି ପନ ''ଭନ୍ତେ, ଆୱୁସୋତି ସଦ୍ଦେ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ଇଧ ପଠମପୁରିସପୟୋଗୋ''ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ ''ଆଚରିୟୋ ମେ ଭନ୍ତେ ହୋହି, (ମହାୱ। ୭୭) ଇଙ୍ଘାୱୁସୋ ଉପାଲି, ଇମଂ ପଚ୍ଚଜିତଂ ଅନୁଯୁଞ୍ଜାହୀ''ତିଆଦୀସୁ (ପାରା। ୫୧୭) ତପ୍ପୟୋଗେପି ମଜ୍ଝିମପୁରିସପୟୋଗସ୍ସେୱ ଦସ୍ସନତୋ।

ମେତି ଯୋ ସାୱେତି, ତସ୍ସ ଅତ୍ତନିଦ୍ଦେସେ ସାମିୱଚନଂ। ଭନ୍ତେତି ଆଲପନତ୍ଥେ ୱୁଦ୍ଧେସୁ ସଗାରୱୱଚନଂ। ''ଆୱୁସୋ''ତି ପଦଂ ପନ ନୱକେସୁ। ତଦୁଭୟମ୍ପି ନିପାତୋ ''ତୁମ୍ହେ ଭନ୍ତେ, ତୁମ୍ହେ ଆୱୁସୋ''ତି ବହୂସୁପି ସମାନରୂପତ୍ତା। ସଙ୍ଘୋତି ଅୱିସେସତୋ ଚତୁୱଗ୍ଗାଦିକେ ପକତତ୍ତପୁଗ୍ଗଲସମୂହେ ୱତ୍ତତି। ଇଧ ପନ ପଚ୍ଚନ୍ତିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗତୋ ପଟ୍ଠାୟ, ମଜ୍ଝିମେସୁ ଜନପଦେସୁ ଦସୱଗ୍ଗତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସଙ୍ଘୋତି ଗହେତବ୍ବୋ। ତତ୍ରାୟଂ ପିଣ୍ଡତ୍ଥୋ – ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘୋ ମମ ୱଚନଂ ସୁଣାତୂତି। ଇଦଞ୍ଚ ନୱକତରେନ ୱତ୍ତବ୍ବୱଚନଂ। ସଚେ ପନ ଅନୁସ୍ସାୱକୋ ସବ୍ବେହି ଭିକ୍ଖୂହି ୱୁଡ୍ଢତରୋ ହୋତି, ''ସୁଣାତୁ ମେ, ଆୱୁସୋ, ସଙ୍ଘୋ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସୋପି ଚେ ''ଭନ୍ତେ''ତି ୱଦେୟ୍ୟ, ନୱକତରୋ ୱା ''ଆୱୁସୋ''ତି, କମ୍ମକୋପୋ ନତ୍ଥି। କେଚି ପନ ''ଏକତ୍ଥ 'ଆୱୁସୋ'ତି ୱତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ 'ଭନ୍ତେ'ତି ୱୁତ୍ତେପି ନତ୍ଥି ଦୋସୋ ଉଭୟେନାପି ଆଲପନସ୍ସ ସିଜ୍ଝନତୋ''ତି ୱଦନ୍ତି।

ଇଦାନି ଯମତ୍ଥଂ ଞାପେତୁକାମୋ ''ସୁଣାତୂ''ତି ସଙ୍ଘଂ ସୱନେ ନିଯୋଜେତି, ତଂ ଞାପେନ୍ତୋ ''ଅୟଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ''ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ଅୟନ୍ତି ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖସ୍ସ ହତ୍ଥପାସେ ସନ୍ନିହିତଭାୱଦସ୍ସନଂ। ତେନ ଚ ହତ୍ଥପାସେ ଠିତସ୍ସେୱ ଉପସମ୍ପଦା ରୁହତୀତି ସିଜ୍ଝତି ହତ୍ଥପାସତୋ ବହି ଠିତସ୍ସ ''ଅୟ''ନ୍ତି ନ ୱତ୍ତବ୍ବତୋ। ତେନେୱ ଅନୁସାସକସମ୍ମୁତିଯଂ ସୋ ହତ୍ଥପାସତୋ ବହି ଠିତତ୍ତା ''ଅୟ''ନ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତୋ। ତସ୍ମା ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନୋ ହତ୍ଥପାସେ ଠପେତବ୍ବୋ। ଅୟଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋତି ଅୟଂ-ସଦ୍ଦୋ ଚ ଅୱସ୍ସଂ ପୟୁଞ୍ଜିତବ୍ବୋ। ସୋ ଚ ଇମସ୍ମିଂ ପଠମନାମପୟୋଗେ ଏୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ । ''ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ''ତି ଇଦଂ ଅନିୟମତୋ ତସ୍ସ ନାମଦସ୍ସନଂ। ଉଭୟେନପି ଅୟଂ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋତିଆଦିନାମଂ ଦସ୍ସେତି।

‘‘ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋ’’ତି ଭିନ୍ନାଧିକରଣୱିସଯେ ବହୁବ୍ବୀହିସମାସୋ, ଉପସମ୍ପଦଂ ମେ ସଙ୍ଘୋ ଅପେକ୍ଖମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ସ ଚ ଉପଜ୍ଝାଯତଂ ସମଙ୍ଗିଭାୱେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଆଯସ୍ମତୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତେନ ‘‘ଅଯଂ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ଆଯସ୍ମତୋ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତସ୍ସ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଭୂତୋ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋ’’ତି ଏୱମାଦିନା ନଯେନ ନାମଯୋଜନାଯ ସହ ଅତ୍ଥୋ ଦସ୍ସିତୋତି। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଆଯସ୍ମତୋ’’ତି ପଦଂ ଅୱତ୍ୱାପି ‘‘ଅଯଂ ବୁଦ୍ଧରକ୍ଖିତୋ ଧମ୍ମରକ୍ଖିତସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋ’’ତି ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ତେନେୱ ପାଠିଯଂ ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମେନ ଉପଜ୍ଝାଯେନା’’ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଆଯସ୍ମତୋ’’ତି ପଦଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଞ୍ଚେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତମେୱ।

ନନୁ ଚେତ୍ଥ ଉପଜ୍ଝାଯୋପି ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋ ୱିଯ ହତ୍ଥପାସେ ଠିତୋ ଏୱ ଇଚ୍ଛିତବ୍ବୋ, ଅଥ କସ୍ମା ‘‘ଅଯଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଇମସ୍ସ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋ’’ତି ଏୱଂ ଉପଜ୍ଝାଯପରାମସନେପି ଇମ-ସଦ୍ଦସ୍ସ ପଯୋଗୋ ନ କତୋତି? ନାଯଂ ୱିରୋଧୋ ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ଅଭାୱେପି କମ୍ମକୋପାଭାୱତୋ। କେୱଲଞ୍ହି କମ୍ମନିପ୍ଫତ୍ତିଯା ସନ୍ତପଦୱସେନ ଅୱିଜ୍ଜମାନସ୍ସପି ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ନାମକିତ୍ତନଂ ଅନୁପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦାଦୀସୁପି କରୀଯତି। ତସ୍ମା ଉପଜ୍ଝାଯସ୍ସ ଅସନ୍ନିହିତତାଯପି ତପ୍ପରାମସନମତ୍ତେନେୱ କମ୍ମସିଦ୍ଧିତୋ ‘‘ଇମସ୍ସା’’ତି ନିଦ୍ଦିସିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି।

ପରିସୁଦ୍ଧୋ ଅନ୍ତରାଯିକେହି ଧମ୍ମେହୀତି ଅଭବ୍ବତାଦିକେହି ଉପସମ୍ପଦାଯ ଅୱତ୍ଥୁକରେହି ଚେୱ ପଞ୍ଚାବାଧହତ୍ଥଚ୍ଛିନ୍ନାଦୀହି ଚ ଆପତ୍ତିମତ୍ତକରେହି ଅନ୍ତରାଯିକେହି ସଭାୱେହି ପରିମୁତ୍ତୋ। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ ଏୱ ଚ ଆପତ୍ତିମତ୍ତକରେହି ପଞ୍ଚାବାଧାଦୀହି ଅପରିମୁତ୍ତସ୍ସପି ଉପସମ୍ପଦା ରୁହତି, ନାଞ୍ଞଥା। ପରିପୁଣ୍ଣସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱରନ୍ତି ପରିପୁଣ୍ଣମସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖସ୍ସ ପତ୍ତଚୀୱରଂ। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେ ଏୱ ଅପତ୍ତଚୀୱରସ୍ସାପି ଉପସମ୍ପଦା ରୁହତି, ନାଞ୍ଞଥା। ଉପସମ୍ପଦଂ ଯାଚତୀତି ‘‘ସଙ୍ଘଂ, ଭନ୍ତେ, ଉପସମ୍ପଦଂ ଯାଚାମୀ’’ତିଆଦିନା (ମହାୱ। ୭୧, ୧୨୬) ଯାଚିତଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ତେନ ସଙ୍ଘେ ଅଯାଚିତେପି ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ସଙ୍ଘଂ ଉପସମ୍ପଦଂ ଯାଚତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତେ ଏୱ କମ୍ମଂ ଅୱିପନ୍ନଂ ହୋତି, ନାଞ୍ଞଥା। ଉପଜ୍ଝାଯେନାତି ଉପଜ୍ଝାଯେନ କରଣଭୂତେନ ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଉପଜ୍ଝାଯଂ କତ୍ୱା କମ୍ମଭୂତଂ ଉପସମ୍ପଦଂ ଦାତୁଂ ନିପ୍ଫାଦେତୁଂ କତ୍ତୁଭୂତଂ ସଙ୍ଘଂ ଯାଚତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯାଚଧାତୁନୋ ପନ ଦ୍ୱିକମ୍ମକତ୍ତା ‘‘ସଙ୍ଘଂ, ଉପସମ୍ପଦ’’ନ୍ତି ଦ୍ୱେ କମ୍ମପଦାନି ୱୁତ୍ତାନି।

ଯଦି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପତ୍ତକଲ୍ଲନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପତ୍ତୋ କାଲୋ ଇମସ୍ସାତି ପତ୍ତକାଲଂ, ଅପଲୋକନାଦିଚତୁବ୍ବିଧସଙ୍ଘକମ୍ମଂ, ତଦେୱ ସକତ୍ଥେ ଯ-ପଚ୍ଚଯେନ ‘‘ପତ୍ତକଲ୍ଲ’’ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇଧ ପନ ଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥୋପସମ୍ପଦାକମ୍ମଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ତଂ କାତୁଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ ଜାତଂ। ଯଦୀତି ଅନୁମତିଗହଣୱସେନ କମ୍ମସ୍ସ ପତ୍ତକଲ୍ଲତଂ ଞାପେତି। ଯୋ ହି କୋଚି ତତ୍ଥ ଅପତ୍ତକଲ୍ଲତଂ ମଞ୍ଞିସ୍ସତି, ସୋ ୱକ୍ଖତି। ଇମମେୱ ହି ଅତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ଅନୁସ୍ସାୱନାସୁ ‘‘ଯସ୍ସାଯସ୍ମତୋ ଖମତି…ପେ… ସୋ ଭାସେଯ୍ଯା’’ତି (ମହାୱ। ୧୨୭) ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ପନେତଂ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ ୱତ୍ଥୁସମ୍ପଦା, ଅନ୍ତରାଯିକେହି ଧମ୍ମେହି ଚସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧତା, ସୀମାସମ୍ପଦା, ପରିସସମ୍ପଦା, ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚନିଟ୍ଠାପନନ୍ତି ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ସଙ୍ଗହିତଂ।

ତତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁସମ୍ପଦା ନାମ ଯଥାୱୁତ୍ତେହି ଏକାଦସହି ଅଭବ୍ବପୁଗ୍ଗଲେହି ଚେୱ ଅନ୍ତିମୱତ୍ଥୁଅଜ୍ଝାପନ୍ନେହି ଚ ଅଞ୍ଞୋ ପରିପୁଣ୍ଣୱୀସତିୱସ୍ସୋ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନଭୂତୋ ମନୁସ୍ସପୁରିସୋ, ଏତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ ସତି ଏୱ ଇଦଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦାକମ୍ମଂ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ ନାମ ହୋତି, ନାସତି। କତଞ୍ଚ କୁପ୍ପମେୱ ହୋତି।

ଅନ୍ତରାଯିକେହି ଧମ୍ମେହି ଚସ୍ସ ପରିସୁଦ୍ଧତା ନାମ ଯଥାୱୁତ୍ତସ୍ସେୱ ଉପସମ୍ପଦାୱତ୍ଥୁଭୂତସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଯେ ଇମେ ଭଗୱତା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତା ପଞ୍ଚାବାଧଫୁଟ୍ଠତାଦଯୋ ମାତାପିତୂହି ଅନନୁଞ୍ଞାତତାପରିଯୋସାନା ଚେୱ ହତ୍ଥଚ୍ଛିନ୍ନତାଦଯୋ ଚ ଦୋସଧମ୍ମା କାରକସଙ୍ଘସ୍ସ ଆପତ୍ତାଦିଅନ୍ତରାଯହେତୁତାଯ ‘‘ଅନ୍ତରାଯିକା’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି ତେହି ଅନ୍ତରାଯିକେହି ଦୋସଧମ୍ମେହି ପରିମୁତ୍ତତା, ଇମିସ୍ସା ଚ ସତି ଏୱ ଇଦଂ କମ୍ମଂ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ ନାମ ହୋତି, ନାସତି। କତଂ ପନ କମ୍ମଂ ସୁକତମେୱ ହୋତି ଠପେତ୍ୱା ଊନୱୀସତିୱସ୍ସପୁଗ୍ଗଲଂ।

ସୀମାସମ୍ପଦା ପନ ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକେ (ମହାୱ। ୧୪୭-୧୪୮) ୱକ୍ଖମାନନଯେନ ସବ୍ବଦୋସୱିରହିତାଯ ବଦ୍ଧାବଦ୍ଧୱସେନ ଦୁୱିଧାଯ ସୀମାଯ ୱସେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବା। ତାଦିସାଯ ହି ସୀମାଯ ସତି ଏୱ ଇଦଂ କମ୍ମଂ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ ନାମ ହୋତି, ନାସତି। କତଞ୍ଚ କମ୍ମଂ ୱିପଜ୍ଜତି।

ପରିସସମ୍ପଦା ପନ ଯେ ଇମେ ଉପସମ୍ପଦାକମ୍ମସ୍ସ ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପରିଚ୍ଛେଦେନ କମ୍ମପ୍ପତ୍ତା ଦସହି ୱା ପଞ୍ଚହି ୱା ଅନୂନା ପାରାଜିକଂ ଅନାପନ୍ନା, ଅନୁକ୍ଖିତ୍ତା ଚ ସମାନସଂୱାସକା ଭିକ୍ଖୂ, ତେସଂ ଏକସୀମାଯଂ ହତ୍ଥପାସଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ଠାନଂ, ଛନ୍ଦାରହାନଞ୍ଚ ଛନ୍ଦସ୍ସ ଆନଯନଂ, ସମ୍ମୁଖୀଭୂତାନଞ୍ଚ ଅପ୍ପଟିକ୍କୋସନଂ, ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖରହିତାନଂ ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକେ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତାନଂ ଗହଟ୍ଠାଦିଅନୌପସମ୍ପନ୍ନାନଞ୍ଚେୱ ପାରାଜିକୁକ୍ଖିତ୍ତକନାନାସଂୱାସକଭିକ୍ଖୁନୀନଞ୍ଚ ୱଜ୍ଜନୀଯପୁଗ୍ଗଲାନଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ହତ୍ଥପାସେ ଅଭାୱୋ ଚାତି ଇମେହି ଚତୂହି ଅଙ୍ଗେହି ସଙ୍ଗହିତା। ଏୱରୂପାଯ ଚ ପରିସସମ୍ପଦାଯ ସତି ଏୱ ଇଦଂ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ ନାମ ହୋତି, ନାସତି। ତତ୍ଥ ପୁରିମାନଂ ତିଣ୍ଣଂ ଅଙ୍ଗାନଂ ଅଞ୍ଞତରସ୍ସପି ଅଭାୱେ କତଂ କମ୍ମଂ ୱିପଜ୍ଜତି,

ନ ପଚ୍ଛିମସ୍ସ।

ପୁଚ୍ଛକିଚ୍ଚନିଟ୍ଠାପନଂ ନାମ ଯାନିମାନି ‘‘ପଠମଂ ଉପଜ୍ଝଂ ଗାହାପେତବ୍ବୋ’’ତିଆଦିନା ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତାନି ‘‘ଉପଜ୍ଝଂ ଗାହାପନଂ, ପତ୍ତଚୀୱରାଚିକ୍ଖନଂ, ତତୋ ତଂ ହତ୍ଥପାସତୋ ବହି ଠପେତ୍ୱା ଅନୁସାସକସମ୍ମୁତିକମ୍ମକରଣଂ, ସମ୍ମତେନ ଚ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅନୁସାସନଂ, ତେନ ଚ ପଠମତରଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ସଙ୍ଘସ୍ସ ଞାପେତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖଂ ‘ଆଗଚ୍ଛାହୀ’ତି ହତ୍ଥପାସେ ଏୱ ଅବ୍ଭାନଂ, ତେନ ଚ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଦେ ୱନ୍ଦାପେତ୍ୱା ଉପସମ୍ପଦାଯାଚାପନଂ, ତତୋ ଅନ୍ତରାଯିକଧମ୍ମପୁଚ୍ଛକସମ୍ମୁତିକରଣଂ, ସମ୍ମତେନ ଚ ପୁଚ୍ଛନ’’ନ୍ତି ଇମାନି ଅଟ୍ଠ ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚାନି, ତେସଂ ସବ୍ବେସଂ ଯଥାୱତୋ କରଣେନ ନିଟ୍ଠାପନଂ। ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ପୁବ୍ବକମ୍ମନିଟ୍ଠାପନେ ସତି ଏୱ ଇଦଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦାକମ୍ମଂ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ ନାମ ହୋତି, ନାସତି। ଏତେସୁ ପନ ପୁବ୍ବକମ୍ମେସୁ ଅକତେସୁପି କତଂ କମ୍ମଂ ଯଥାୱୁତ୍ତୱତ୍ଥୁସମ୍ପତ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିଜ୍ଜମାନେସୁ ଅକୁପ୍ପମେୱ ହୋତି। ତଦେୱମେତ୍ଥ ପତ୍ତକଲ୍ଲଂ ଇମେହି ପଞ୍ଚହି ଅଙ୍ଗେହି ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇମିନାୱ ନଯେନ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତେସୁ, ୱକ୍ଖମାନେସୁ ଚ ସବ୍ବେସୁ କମ୍ମେସୁ ପତ୍ତକଲ୍ଲତା ଯଥାରହଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଞାତବ୍ବା।

ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂଉପସମ୍ପାଦେଯ୍ୟାତି ଉପସମ୍ପଦାନିପ୍ଫାଦନେନ ତଂସମଙ୍ଗିଂ କରେଯ୍ୟ କରୋତୂତି ପତ୍ଥନାଯଂ, ୱିଧିମ୍ହି ୱା ଇଦଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯଥା ହି ‘‘ଦେୱଦତ୍ତଂ ସୁଖାପେଯ୍ୟା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ସୁଖମସ୍ସ ନିପ୍ଫାଦେତ୍ୱା ତଂ ସୁଖସମଙ୍ଗିନଂ କରେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ ହୋତି, ଏୱମିଧାପି ଉପସମ୍ପଦମସ୍ସ ନିପ୍ଫାଦେତ୍ୱା ତଂ ଉପସମ୍ପଦାସମଙ୍ଗିନଂ କରେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଯୋଜକବ୍ଯାପାରେ ଚେତଂ ଯଥା ସୁଖଯନ୍ତଂ କଞ୍ଚି ସୁଦ୍ଧକତ୍ତାରଂ କୋଚି ହେତୁକତ୍ତା ସୁଖହେତୁନିପ୍ଫାଦନେନ ସୁଖାପେଯ୍ୟାତି ୱୁଚ୍ଚତି, ଏୱମିଧାପି ଉପସମ୍ପଜ୍ଜନ୍ତଂ ସୁଦ୍ଧକତ୍ତାରଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ହେତୁକତ୍ତୁଭୂତୋ ସଙ୍ଘୋ ଉପସମ୍ପଦାହେତୁନିପ୍ଫାଦନେନ ଉପସମ୍ପାଦେଯ୍ୟାତି ୱୁତ୍ତୋ। ଏତେନ ଚ ସୁଖଂ ୱିଯ ସୁଖଦାଯକେନ ସଙ୍ଘେନ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଦିଯ୍ୟମାନା ତଥାପୱତ୍ତପରମତ୍ଥଧମ୍ମେ ଉପାଦାଯ ଅରିଯଜନପଞ୍ଞତ୍ତା ଉପସମ୍ପଦା ନାମ ସମ୍ମୁତିସଚ୍ଚତା ଅତ୍ଥୀତି ସମତ୍ଥିତଂ ହୋତି। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ସଙ୍ଘଂ ଉପସମ୍ପଦଂ ଯାଚତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପରିୱାସାଦୀସୁ ୱିଯ ଯାଚନାନୁଗୁଣଂ ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦଂ ଦଦେଯ୍ୟା’’ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଉପସମ୍ପାଦେଯ୍ୟା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଇଦଂ ଉପସମ୍ପଦାକମ୍ମଂ ଦାନେ ଅସଙ୍ଗହେତ୍ୱା କମ୍ମଲକ୍ଖଣେ ଏୱ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇମିନା ନଯେନ ‘‘ଇତ୍ଥନ୍ନାମଂ ଉପସମ୍ପାଦେତି, ଉପସମ୍ପନ୍ନୋ ସଙ୍ଘେନା’’ତି ଏତ୍ଥାପି ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। କେୱଲଞ୍ହି ତତ୍ଥ ୱତ୍ତମାନକାଲଅତୀତକାଲୱସେନ, ଇଧ ପନ ଅନାମଟ୍ଠକାଲୱସେନାତି ଏତ୍ତକମେୱ ୱିସେସୋ।

ଏସା ଞତ୍ତୀତି ‘‘ସଙ୍ଘୋ ଞାପେତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଞାପନା ଏସା। ଇଦଞ୍ଚ ଅନୁସ୍ସାୱନାନମ୍ପି ସବ୍ଭାୱସୂଚନତ୍ଥଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଅୱସ୍ସଞ୍ଚେତଂ ୱତ୍ତବ୍ବମେୱ, ଞତ୍ତିକମ୍ମେ ଏୱ ତଂ ନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ପନ ଯ୍ୟ-କାରେ ୱୁତ୍ତମତ୍ତେ ଏୱ ଞତ୍ତିକମ୍ମଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଖମତୀତି ରୁଚ୍ଚତି। ଉପସମ୍ପଦାତି ସଙ୍ଘେନ ଦିଯ୍ୟମାନା ନିପ୍ଫାଦିଯମାନା ଉପସମ୍ପଦା ଯସ୍ସ ଖମତି। ସୋ ତୁଣ୍ହସ୍ସାତି ଯୋଜନା। ତୁଣ୍ହୀତି ଚ ଅକଥନତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ଅକଥନକୋ ଅସ୍ସ ଭୱେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଖମତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଉପସମ୍ପଦାତି ପକତେନ ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ କାରଣମାହ ‘‘ତସ୍ମା ତୁଣ୍ହୀ’’ତି। ତତ୍ଥ ‘‘ଆସୀ’’ତି ସେସୋ। ଯସ୍ମା ‘‘ଯସ୍ସ ନକ୍ଖମତି, ସୋ ଭାସେଯ୍ୟା’’ତି ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ୱୁଚ୍ଚମାନୋପି ସଙ୍ଘୋ ତୁଣ୍ହୀ ନିରୱୋ ଅହୋସି, ତସ୍ମା ଖମତି ସଙ୍ଘସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱନ୍ତି ଇମିନା ପକାରେନ। ତୁଣ୍ହୀଭାୱେନେୱେତଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ରୁଚ୍ଚନଭାୱଂ ଧାରଯାମି ବୁଜ୍ଝାମି ପଜାନାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତି-ସଦ୍ଦୋ ପରିସମାପନତ୍ଥେ କତୋ, ସୋ ଚ କମ୍ମୱାଚାଯ ଅନଙ୍ଗଂ। ତସ୍ମା ଅନୁସ୍ସାୱକେନ ‘‘ଧାରଯାମୀ’’ତି ଏତ୍ଥ ମି-କାରପରିଯୋସାନମେୱ ୱତ୍ୱା ନିଟ୍ଠାପେତବ୍ବଂ, ଇତି-ସଦ୍ଦୋ ନ ପଯୁଞ୍ଜିତବ୍ବୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବତ୍ଥ କମ୍ମୱାଚାନମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଉପସମ୍ପଦାୱିଧିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚତ୍ତାରୋନିସ୍ସଯାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୨୮।ଏକପୋରିସା ୱାତିଆଦି ସତ୍ତାନଂ ସରୀରଚ୍ଛାଯଂ ପାଦେହି ମିନିତ୍ୱା ଜାନନପ୍ପକାରଦସ୍ସନଂ। ଛସତ୍ତପଦପରମତା ହି ଛାଯା ‘‘ପୋରିସା’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ଇଦଞ୍ଚ ଉତୁପ୍ପମାଣାଚିକ୍ଖନାଦି ଚ ଆଗନ୍ତୁକେହି ସଦ୍ଧିଂ ୱୀମଂସିତ୍ୱା ୱୁଡ୍ଢନୱଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ୱନ୍ଦନୱନ୍ଦାପନାଦିକରଣତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତି ଆଗଚ୍ଛତି, ଗଚ୍ଛତି ଚାତି ଉତୁ, ସୋୱ ପମିଯତେ ଅନେନ ସଂୱଚ୍ଛରନ୍ତି ପମାଣନ୍ତି ଆହ ‘‘ଉତୁଯେୱ ଉତୁପ୍ପମାଣ’’ନ୍ତି। ଅପରିପୁଣ୍ଣାତି ଉପସମ୍ପଦାଦିୱସେନ ଅପରିପୁଣ୍ଣା। ଯଦି ଉତୁୱେମଜ୍ଝେ ଉପସମ୍ପାଦିତୋ, ତଦା ତସ୍ମିଂ ଉତୁମ୍ହି ଅୱସିଟ୍ଠଦିୱସାଚିକ୍ଖନଂ ‘‘ଦିୱସଭାଗାଚିକ୍ଖନ’’ନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ତେନାହ ‘‘ଯତ୍ତକେହି ଦିୱସେହି ଯସ୍ସ ଯୋ ଉତୁ ଅପରିପୁଣ୍ଣୋ, ତେ ଦିୱସେ’’ତି। ତତ୍ଥ ଯସ୍ସ ତଂ ଖଣଂ ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧୀ ଯୋ ଉତୁ ଯତ୍ତକେହି ଦିୱସେହି ଅପରିପୁଣ୍ଣୋ, ତେ ଦିୱସେତି ଯୋଜନା।

ଛାଯାଦିକମେୱ ସବ୍ବଂ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଗାଯିତବ୍ବତୋ କଥେତବ୍ବତୋ ସଙ୍ଗୀତୀତି ଆହ ‘‘ଇଦମେୱା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଏକତୋ କତ୍ୱା ଆଚିକ୍ଖିତବ୍ବଂ। ତ୍ୱଂ କିଂ ଲଭସୀତି ତ୍ୱଂ ଉପସମ୍ପାଦନକାଲେ କତରୱସ୍ସଂ, କତରୌତୁଞ୍ଚ ଲଭସି, କତରସ୍ମିଂ ତେ ଉପସମ୍ପଦା ଲଦ୍ଧାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱସ୍ସନ୍ତି ୱସ୍ସାନୌତୁ। ଇଦଞ୍ଚ

ସଂଓଚ୍ଛରାଚିକ୍ଖନଂ ୱିନା ୱୁଭମ୍ପି ନ ଞାଯତୀତି ଇମିନା ଉତୁଆଚିକ୍ଖନେନେୱ ସାସନଓସ୍ସେସୁ ୱା କଲିଯୁଗଓସ୍ୱାଦୀସୁ ୱା ସହସ୍ସିମେ ୱା ସତିମେ ୱା ଅସୁକଂ ଉତୁଂ ଲଭାମୀତି ଦସ୍ସିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ। ''ଛାଯା''ତି ଇଦଂ ପାଠଇଯଂ ଆଗତପଟିପାଟିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ୱଓଙ୍କକମତୋ ପନ କଲିଯୁଗଓସ୍ୱାଦୀସୁ ସବ୍ବଦେସପସିଦ୍ଧେସୁ ଅସୁକଓସ୍ସେ ଅସୁକୌତୁମ୍ହି ଅସୁକମାସେ ଅସୁକେ କଣ୍ହେ ୱା ସୁକ୍କେ ୱା ପକ୍ଖେ ଅସୁକତିଥିୱାରୱିସେସଯୁତ୍ତେ ନକ୍ଖତ୍ତେ ପୁବ୍ବଣ୍ହାଦିଦିୱସଭାଗେ ଏତ୍ତକେ ଛାଯାପମାଣେ, ନାଡିକାପମାଣେ ୱା ମଯା ଉପସମ୍ପଦା ଲଦ୍ଧାତି ୱଦେଯ୍ୟାସୀତି ଏୱଂ ଆଚିକ୍ଖିତଙ୍ଗଂ। ''ଇଦଂ ସୁଟ୍ଠୁ ଉଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଆଗନ୍ତୁକେହି ୱୁଡ୍ଢପଟିପାଟିଂ ଞତ୍ୱା ପଟିପଜ୍ଜାହୀ''ତି ୱତ୍ତଙ୍ଗଂ। ପାଠଇଯଂ କିସ୍ସ ଦ୍ୱନ୍ତି କିଂ ଦ୍ୱଂ ଏତ୍ତକଂ କାଲଂ ଅକାସୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୧୩୦।ଉପସମ୍ପଦଂ ଯାଚୀତି ପଵ୍ବଜ୍ଜଞ୍ଚ ଉପସମ୍ପଦଞ୍ଚ ଯାଚୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପସ୍ସିସ୍ସାମୀତି ଏତ୍ଥ ୱଦତୀତି ସେସୋ, ଏୱଂ ଉପରିପି। ''ଓସାରେତବ୍ବୋ''ତି ଇମିନା ପୁରିମୋ ଉକ୍ଖିତ୍ତଭାୱୋ ୱିବ୍ଭମିତ୍ୱା ପୁନ ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦମ୍ପି ନ ମୁଞ୍ଚତି। ତେନ ଚ ସମ୍ଭୁଞ୍ଜନାଦୀସୁପି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପାଚିତ୍ତିଯମେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ଅନାପତ୍ତି ସମ୍ଭୋଗେ ସଂୱାସେତି ଏତ୍ଥ ସହସେଯ୍ୟାପି ସଙ୍ଗହିତାତି ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ। ଏତ୍ଥ ଚାଯମଧିପ୍ପାଯୋ – ଯସ୍ମା ଅଯଂ ଓସାରିତତ୍ତା ପକତତ୍ତୋ, ତସ୍ମା ଉକ୍ଖିତ୍ତସମ୍ଭୋଗାଦିପଚ୍ଚଯେନ ପାଚିତ୍ତିଯେନେତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତୀତି। ଯୋ ପନ ଆପତ୍ତିଟ୍ଠାନେ ଅନାପତ୍ତିଦିଟ୍ଠିତାଯ ଆପତ୍ତିଂ ନ ପସ୍ସତି, ତେନେୱ ପଟିକମ୍ମମ୍ପି ନ କରୋତି, ସୋ ଯସ୍ମା ଏତ୍ତାୱତା ଅଲଜ୍ଜୀ ନାମ ନ ହୋତି। ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ୱୀତିକ୍କମଂ କରୋନ୍ତୋ ଏୱ ହି ଅଲଜ୍ଜୀ ନାମ ହୋତି। ''ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜତୀ''ତିଆଦି (ପରି। ୩୫୯) ହି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ ଅଲଜ୍ଜିସମ୍ଭୋଗାଦିପଚ୍ଚଯା ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିନିଯମୋ ନତ୍ଥି। ତେନ ସାପେକ୍ଖ ଆପତ୍ତି ନ ୱୁତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ। ଯୋ ପନେତ୍ଥ ଇମଂ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେନ୍ତେନ କେନଚି ''ଅନାପତ୍ତି ସମ୍ଭୋଗେ ସଂୱାସେ''ତି ଇମିନା ପାଚିତ୍ତିଯେନ ଅନାପତ୍ତି ୱୁତ୍ତା, ଅଲଜ୍ଜିସମ୍ଭୋଗପଚ୍ଚଯା ଦୁକ୍କଟଂ ପନ ଆପଜ୍ଜତି ଏୱାତି ଆପତ୍ତିନିଯମୋ ୱୁତ୍ତୋ, ସୋ ଅଲଜ୍ଜିତ୍ତେ ସତି ଏୱ ୱୁତ୍ତୋ, ନାସତୀତି ଦଟ୍ଠଙ୍ଗଂ।

୧୩୧।ୱିନଯମ୍ହୀତିଆଦିଗାଥାସୁ ନିଗ୍ଗହାନନ୍ତି ନିଗ୍ଗହକରଣେସୁ। ପାପିଚ୍ଛେତି ପାପପୁଗ୍ଗଲାନଂ ନିଗ୍ଗହକରଣେସୁ, ଲଜ୍ଜୀନଂ ପଗ୍ଗହେସୁ ଚ ପେସଲାନଂ ସୁଖାୱହେ ମହନ୍ତେ ୱିନଯମ୍ହି ଯଥା ଅନ୍ଧକାରୀ ଅନ୍ଧାନୁଗୁଣଂ କରୋନ୍ତୋୱ ଯସ୍ମା ଯୋନିସୋ ପଟିପଜ୍ଜତି ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମା ଉଦାନଂ ପଓକ୍ଖାମୀତି ସମ୍ବନ୍ଧଯୋଜନା ଦଟ୍ଠଙ୍ଗା। ସେସଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

ଚତ୍ତାରୋନିସ୍ସଯାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ୱିମତିୱିନୋଦନିଯଂ

ମହାଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୨। ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ସନ୍ନିପାତାନୁଜାନନାଦିକଥାଵଣ୍ଣନା

୧୩୨। ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକେ ତରନ୍ତି ଓତରନ୍ତି ଏଵାତି ତିଟ୍ଠଂ, ଲଦ୍ଧି। ଇତୋତି ସାସନଲଦ୍ଧିତୋ।

୧୩୫।ଆପଜ୍ଜିତ୍ଵା ଵା ଵୁଟ୍ଠିତୋତି ଏତ୍ଥ ଦେସନାରୋଚନାନମ୍ପି ସଙ୍ଗହୋ। ତେନେଵ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ ‘‘ଵୁଟ୍ଠିତା ଵା ଦେସିତା ଵା ଆରୋଚିତା ଵା ଆପତ୍ତି…ପେ… ଅସନ୍ତୀ ନାମ ହୋତୀ’’ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନଵଣ୍ଣନା) ଵୁତ୍ତଂ।

ମନୁଜେନାତି ଆସନ୍ନେନ ସହ। ପରେତି ଦୂରଟ୍ଠେପି ପରପୁଗ୍ଗଲେ ସନ୍ଧାଯ ଗିରଂ ନୋ ଚ ଭଣେଯ୍ଯାତି ଯୋଜନା।

‘‘ଆଵିକତା ହିସ୍ସ ଫାସୁ ହୋତୀ’’ତି (ମହାଵ। ୧୩୪) ଵୁତ୍ତତ୍ତା ଗରୁକାପତ୍ତିପି ଆଵିକରଣମତ୍ତେନ ଵୁଟ୍ଠାତୀତି କେଚି ଵଦନ୍ତି, ତଂ ତେସଂ ମତିମତ୍ତଂ ପରିଵାସାଦିଵିଧାନସୁତ୍ତେହି ଵିରୁଜ୍ଝନତୋ। ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ଯଥାଭୂତଞ୍ହି ଅତ୍ତାନମାଵିକରୋନ୍ତଂ ପେସଲା ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ଅକାମା ପରିଵତ୍ଥବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦିଵଚନଂ ନିସ୍ସାଯ ଅନିଚ୍ଛମାନମ୍ପି ନଂ ଉପାଯେନ ପରିଵାସାଦୀନି ଦତ୍ଵା ଅଵସ୍ସଂ ସୁଦ୍ଧନ୍ତେ ପତିଟ୍ଠାପେସ୍ସନ୍ତି, ତତୋ ତସ୍ସ ଅଵିପ୍ପଟିସାରାଦୀନଂ ଵସେନ ଫାସୁ ହୋତି। ପଠମଂ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସନ୍ତି ନିଦାନୁଦ୍ଦେସଂ ଦସ୍ସେତି। ପୁବ୍ବେ ଅଵିଜ୍ଜମାନଂ ପଞ୍ଞାପେସୀତି। ନ କେଵଲଞ୍ଚ ଏତଂ, ପୁବ୍ବେ ପଞ୍ଞତ୍ତମ୍ପି ପନ ପାରାଜିକାଦିସିକ୍ଖାପଦଂ ସବ୍ବଂ ଭଗଵା ‘‘ତତ୍ରିମେ ଚତ୍ତାରୋ ପାରାଜିକା ଧମ୍ମା ଉଦ୍ଦେସଂ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତୀ’’ତିଆଦିନା ପାରାଜିକୁଦ୍ଦେସାଦିଵସେନ ଵିନଯମାତିକଂ କତ୍ଵା ନିଦାନୁଦ୍ଦେସେନ ସହ ସଯମେଵ ସଙ୍ଗହେତ୍ଵା ‘‘ପାତିମୋକ୍ଖ’’ନ୍ତି ପଞ୍ଞାପେସୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତଦେତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖଵେ, ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସିତୁ’’ନ୍ତି (ମହାଵ। ୧୩୩) ଵୁତ୍ତଂ।

୧୩୬।ଏତଂ ୩୪ ଵେଦିତବ୍ବନ୍ତି ଯସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ଚାତୁଦ୍ଦସେ ଵା ପନ୍ନରସେ ଵାତି ଏଵଂ ଅତ୍ଥଜାତଂ।

ସନ୍ନିପାତାନୁଜାନନାଦିକଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସୀମାନୁଜାନନକଥାଵଣ୍ଣନା

୧୩୮।‘‘ପୁରତ୍ଥିମାଯଦିସାଯା’’ତି ଇଦଂ ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ। ତସ୍ସଂ ପନ ଦିସାଯଂ ନିମିତ୍ତେ ଅସତି ଯତ୍ଥ ଅତ୍ଥି, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଠମଂ ‘‘ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଅନୁଦିସାଯ, ଦକ୍ଖିଣାଯ ଦିସାଯା’’ତିଆଦିନା ସମନ୍ତା ଵିଜ୍ଜମାନଟ୍ଠାନେସୁ ନିମିତ୍ତାନି କିତ୍ତେତ୍ଵା ପୁନ ‘‘ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଅନୁଦିସାଯା’’ତି ପଠମକିତ୍ତିତଂ କିତ୍ତେତୁଂ ଵଟ୍ଟତି, ତୀହି ନିମିତ୍ତେହି ସିଙ୍ଘାଟକସଣ୍ଠାନାଯପି ସୀମାଯ ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବତୋ। ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ସୀମାମଣ୍ଡଲଂ ସମ୍ବନ୍ଧନ୍ତେନାତି ଵିନଯଧରେନ ସଯଂ ଏକସ୍ମିଂଯେଵ ଠାନେ ଠତ୍ଵା କେଵଲଂ ନିମିତ୍ତକିତ୍ତନଵଚନେନେଵ ସୀମାମଣ୍ଡଲଂ ସମନ୍ତା ନିମିତ୍ତେନ ନିମିତ୍ତଂ ବନ୍ଧନ୍ତେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ ତଂ ନିମିତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ଅଗନ୍ତ୍ଵାପି ହି କିତ୍ତେତୁଂ ଵଟ୍ଟତି। ତିଯୋଜନପରମାଯ ସୀମାଯ ସମନ୍ତତୋ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଅନୁପରିଗମନସ୍ସ ଏକଦିଵସେନ ଦୁକ୍କରତ୍ତା ଵିନଯଧରେନ ସଯଂ ଅଦିଟ୍ଠମ୍ପି ପୁବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୂହି ଯଥାଵଵତ୍ଥିତଂ ନିମିତ୍ତଂ ‘‘ପାସାଣୋ ଭନ୍ତେ’’ତିଆଦିନା କେନଚି ଵୁତ୍ତାନୁସାରେନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ଵା ‘‘ଏସୋ ପାସାଣୋ ନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦିନା କିତ୍ତେତୁମ୍ପି ଵଟ୍ଟତି ଏଵ।

ସୁଦ୍ଧପଂସୁପବ୍ବତୋତି ନ କେନଚି କତୋ ସଯଂଜାତୋଵ ଵୁତ୍ତୋ। ତଥା ସେସାପି। ଇତରୋପୀତି ସୁଦ୍ଧପଂସୁପବ୍ବତାଦିକୋପି ପବ୍ବତୋ। ହତ୍ଥିପ୍ପମାଣତୋତି ଏତ୍ଥ ଭୂମିତୋ ଉଗ୍ଗତପ୍ପଦେସେନ ହତ୍ଥିପ୍ପମାଣଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ଚତୂହି ଵା ତୀହି ଵାତି ସୀମାଭୂମିଯଂ ଚତୂସୁ, ତୀସୁ ଵା ଦିସାସୁ ଠିତେହି। ଏକିସ୍ସା ଏଵ ପନ ଦିସାଯ ଠିତେହି ତତୋ ବହୂହିପି ସମ୍ମନ୍ନିତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି। ଦ୍ଵୀହି ପନ ଦ୍ଵୀସୁ ଦିସାସୁ ଠିତେହିପି ନ ଵଟ୍ଟତି। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ଏକେନ ନ ଵଟ୍ଟତି, ତସ୍ମା। ତଂ ବହିଦ୍ଧା କତ୍ଵାତି କିତ୍ତିତନିମିତ୍ତସ୍ସ ଅସୀମତ୍ତା ଅନ୍ତୋସୀମାଯ କରଣଂ ଅଯୁତ୍ତନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ତେନାହ ‘‘ସଚେ’’ତିଆଦି।

ଦ୍ଵତ୍ତିଂସପଲଗୁଳପିଣ୍ଡପ୍ପମାଣତା ସଣ୍ଠାନତୋ ଗହେତବ୍ବା, ନ ତୁଲଗଣନାଵସେନ, ଭାରତୋ ପଲପରିମାଣଞ୍ଚ ମଗଧତୁଲାଯ ଗହେତବ୍ବଂ। ସା ଚ ଲୋକିଯତୁଲାଯ ଦ୍ଵିଗୁଣାତି ଵଦନ୍ତି। ଅତିମହନ୍ତୋପୀତି ଭୂମିତୋ ହତ୍ଥିପ୍ପମାଣଂ ଅନୁଗ୍ଗନ୍ତ୍ଵା ହେଟ୍ଠାଭୂମିଯଂ ଓତିଣ୍ଣଘନତୋ ଅନେକଯୋଜନପ୍ପମାଣୋପି। ସଚେ ହି ତତୋ ହତ୍ଥିପ୍ପମାଣଂ କୂଟଂ ଉଗ୍ଗଚ୍ଛତି, ପବ୍ବତସଙ୍ଖ୍ୟମେଵ ଗଚ୍ଛତି।

ଅନ୍ତୋସାରାନନ୍ତି ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ତରୁଣତାୟ ସାରେ ଅୱିଜ୍ଜମାନେପି ପରିଣାମେନ ଭୱିସ୍ସମାନସାରେପି ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତାଦିସାନଞ୍ହି ସୂଚିଦଣ୍ଡକପ୍ପମାଣପରିଣାହାନଂ ଚତୁପଞ୍ଚମତ୍ତମ୍ପି ୱନଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅନ୍ତୋସାରମିସ୍ସକାନନ୍ତି ଅନ୍ତୋସାରେହି ରୁକ୍ଖେହି ସମ୍ମିସ୍ସାନଂ। ଏତେନ ଚ ସାରରୁକ୍ଖମିସ୍ସମ୍ପି ୱନଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଚତୁପଞ୍ଚରୁକ୍ଖମତ୍ତମ୍ପୀତି ସାରରୁକ୍ଖେ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ୱନମଜ୍ଝେ ୱିହାରଂ କରୋନ୍ତୀତି ରୁକ୍ଖଘଟାୟ ଅନ୍ତରେ ରୁକ୍ଖେ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱତିଆଦୀହି ୱିହାରପରିଚ୍ଛେଦଂ କତ୍ୱାୱ ଅନ୍ତୋରୁକ୍ଖନ୍ତରେସୁ ଏୱ ପରିୱେଣପଣ୍ଣସାଲାଦୀନଂ କରଣୱସେନ ଯଥା ଅନ୍ତୋୱିହାରମ୍ପି ୱନମେୱ ହୋତି, ଏୱଂ ୱିହାରଂ କରୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଦି ହି ସବ୍ବଂ ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ୱିହାରଂ କରେୟ୍ୟୁଂ, ୱିହାରସ୍ସ ଅୱନତ୍ତା ତଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଠିତଂ ୱନଂ ଏକତ୍ଥ କିତ୍ତେତବ୍ବଂ ସିୟା। ଇଧ ପନ ଅନ୍ତୋପି ୱନତ୍ତା ''ୱନଂ ନ କିତ୍ତେତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେ ହି ତଂ କିତ୍ତେନ୍ତି, ''ନିମିତ୍ତସ୍ସ ଉପରି ୱିହାରୋ ହୋତୀ''ତିଆଦିନା ଅନନ୍ତରେ ୱୁତ୍ତଦୋସଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଏକଦେସନ୍ତି ୱନେକଦେସଂ, ରୁକ୍ଖୱିରହିତଟ୍ଠାନେ କତୱିହାରସ୍ସ ଏକପସ୍ସେ ଠିତୱନସ୍ସ ଏକଦେସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୂଚିଦଣ୍ଡକପ୍ପମାଣୋତି ୱଂସଦଣ୍ଡପ୍ପମାଣୋ। ଲେଖନିଦଣ୍ଡପ୍ପମାଣୋତି କେଚି। ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନ ଅୱେଭଙ୍ଗିୟୱିନିଚ୍ଛୟେ ''ଯୋ କୋଚି ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲସୂଚିଦଣ୍ଡକମତ୍ତୋପି ୱେଠଉ...ପେ... ଗରୁଭଣ୍ଡ''ନ୍ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଦୁଜ୍ଜଉସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ତନୁତରୋ ୱେଠଉଦଣ୍ଡୋତି ଚ ସୂଚିଦଣ୍ଡୋତି ଚ ଗହେତବ୍ବଂ। ୱଂସନଠଅକସରାୱାଦୀସୂତି ୱେଠଉପବ୍ବେ ୱା ନଠଅପବ୍ବେ ୱା କପଲ୍ଲକାଦିମତ୍ତିକଭାଜନେସୁ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତଙ୍ଖଣମ୍ପୀତି ତରୁଣପୋତକେ ଅମିଲାୟିତ୍ୱା ୱିରୁହନଜାତିକେ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଯେ ପନ ପରିଣତା ସମୂଲଂ ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱା ରୋପିତାପି ଛିନ୍ନସାଖା ୱିୟ ମିଲାୟିତ୍ୱା ଚିରେନ ନୱମୂଲଙ୍କୁରୁପ୍ପତ୍ତିୟା ଜୀୱନ୍ତି, ମୀୟନ୍ତିୟେୱ ୱା, ତାଦିସେ କିତ୍ତେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଏତନ୍ତି ନୱମୂଲସାଖାନିଗ୍ଗମନଂ।

ମଜ୍ଝେତି ସୀମାୟ ମହାଦିସାନଂ ଅନ୍ତୋ। କୋଣନ୍ତି ସୀମାୟ ଚତୂସୁ କୋଣେସୁ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ମଗ୍ଗାନଂ ସମ୍ବନ୍ଧଟ୍ଠାନଂ। ପରଭାଗେ କିତ୍ତେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ତେସଂ ଚତୁନ୍ନଂ କୋଣାନଂ ବହି ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଠିତେସୁ ମଗ୍ଗେସୁ ଏକିସ୍ସା ଦିସାୟ ଏକଂ, ଅଞ୍ଞିସ୍ସା ଦିସାୟ ଚାପରନ୍ତି ଏୱଂ ଚତ୍ତାରୋପି ମଗ୍ଗା ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ କିତ୍ତେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଏୱଂ ପନ କିତ୍ତିତମତ୍ତେନ କଥଂ ଏକାବଦ୍ଧତା ୱିଗଚ୍ଛତୀତି ୱିଞ୍ଞାୟତୀତି। ପରତୋ ଗତଟ୍ଠାନେପି ଏତେ ଏୱ ତେ ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗା। ''ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀ''ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ଏତ୍ଥ କାରଣଂ ୱିଚିନିତବ୍ବଂ।

''ଉତ୍ତରନ୍ତିୟା ଭିକ୍ଖୁନିୟା''ତି ଇଦଞ୍ଚ ପାଠଇୟଂ (ପାଚି। ୬୯୨) ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ନଦୀପାରଗମନେ ନଦିଲକ୍ଖଣସ୍ସ ଆଗତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନ୍ତରୱାସକତେମନମତ୍ତମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି ଏୱ । ''ନଦିଚତୁକ୍କେପି ଏସେୱ ନୟୋ''ତି ଇମିନା ଏକତ୍ଥ କିତ୍ତେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପରତୋ ଗତଟ୍ଠାନେପି କିତ୍ତେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ତେନେୱ ଚ ''ଅସମ୍ମିସ୍ସନଦିୟୋ ଚତସ୍ସୋପି କିତ୍ତେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ''ତି ଅସମ୍ମିସ୍ସ-ଗ୍ଗହଣଂ କତଂ। ମୂଲେତି ଆଦିକାଲେ। ନଦିଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ଯଥା ଉଦକଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତେହି କସ୍ସକେହି ମହୋଘେ ନିୱତ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍କା, ଏୱଂ ନଦିକୂଲଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା।

ଉକ୍ଖେପିମନ୍ତି ଦୀଘରଜ୍ଜୁନା କୁଟେନ ଉସ୍ସିଞ୍ଚନୀୟଂ।

ଅସମ୍ମିସ୍ସେହୀତି ସବ୍ବଦିସାସୁ ଠିତପବ୍ବତେହି ଏୱ, ପାସାଣାଦୀସୁ ଅଞ୍ଞତରେହି ୱା ନିମିତ୍ତନ୍ତରାବ୍ୟୱହିତେହି। ସମ୍ମିସ୍ସେହୀତି ଏକତ୍ଥ ପବ୍ବତୋ, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ପାସାଣୋତି ଏୱଂ ଠିତେହି ଅଟ୍ଠହିପି। ''ନିମିତ୍ତାନଂ ସତେନାପୀ''ତି ଇମିନା ଏକିସ୍ସାୟ ଏୱ ଦିସାୟ ବହୁନିମିତ୍ତାନି ''ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଦିସାୟ କିଂ ନିମିତ୍ତଂ? ପବ୍ବତୋ ଭନ୍ତେ। ପୁନ ପୁରତ୍ଥିମାୟ ଦିସାୟ କିଂ ନିମିତ୍ତଂ? ପାସାଣୋ ଭନ୍ତେ''ତିଆଦିନା କିତ୍ତେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ସିଙ୍ଘାଟକସଣ୍ଠାନାତି ତିକୋଣା। ଚତୁରସ୍ସାତି ସମଚତୁରସ୍ସା, ମୁଦିଙ୍ଗସଣ୍ଠାନା ପନ ଆୟତଚତୁରସ୍ସା। ଏକକୋଟିୟଂ ସଙ୍କୋଚିତା, ତଦଞ୍ଞାୟ ୱିତ୍ଥିଣ୍ଣା ୱା ହୋତୀତି। ସୀମାୟ ଉପଚାରଂ ଠପେତ୍ୱାତି ଆୟତିଂ ବନ୍ଧିତବ୍ବାୟ ସୀମାୟ ନେସଂ ୱିହାରାନଂ ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ବହି ସୀମନ୍ତରିକପ୍ପହୋନକଂ ଉପଚାରଂ ଠପେତ୍ୱା। ବଦ୍ଧା ସୀମା ଯେସୁ ୱିହାରେସୁ, ତେ ବଦ୍ଧସୀମା। ପାଟେକ୍କନ୍ତି ପଚ୍ଚେକଂ। ବଦ୍ଧସୀମାସଦିସାନୀତି ଯଥା ବଦ୍ଧସୀମାସୁ ଠିତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଛନ୍ଦାଦିଂ ଅନପେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଚ୍ଚେକଂ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ଲଭନ୍ତି, ଏୱଂ ଗାମସୀମାସୁ ଠିତାପୀତି ଦସ୍ସେତି। ଆଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସାମୀଚିମତ୍ତୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନାହ ''ଆଗମନମ୍ପୀ''ତିଆଦି।

ପବ୍ବଜ୍ଜୂପସମ୍ପଦାଦୀନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଭଣ୍ଡୁକମ୍ମାପୁଚ୍ଛନଂ ସନ୍ଧାୟ ପବ୍ବଜ୍ଜାଗହଣଂ। ଏକୱୀସତି ଭିକ୍ଖୂତି ନିସିନ୍ନେ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦଞ୍ଚ କମ୍ମାରହେନ ସହ ଅବ୍ଭାନକାରକାନମ୍ପି ପହୋନକତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ''ନିମିତ୍ତୁପଗା ପାସାଣା ଠପେତବ୍ବା''ତି ଇଦଂ ଯଥାରୁଚିତଟ୍ଠାନେ ରୁକ୍ଖନିମିତ୍ତାଦୀନଂ ଦୁଲ୍ଲଭତାୟ ୱଜ୍ଜିତ୍ୱା ଉଭିନ୍ନଂ ବଦ୍ଧସୀମାନଂ ସଙ୍କରକରଣତୋ ଚ ପାସାଣନିମିତ୍ତସ୍ସ ଚ ତଦଭାୱତୋ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଆନେତ୍ୱା ଠପେତୁଂ ସୁକରତାୟ ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ତଥା ସୀମନ୍ତରିକପାସାଣା ଠପେତବ୍ବାତି ଏତ୍ଥାପି। ଚତୁରଙ୍ଗୁଲପ୍ପମାଣାପୀତି ଯଥା ଖଣ୍ଡସୀମାପରିଚ୍ଛେଦତୋ ବହି ନିମିତ୍ତପାସାଣାନଂ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତଟ୍ଠାନଂ ସମନ୍ତା ନିଗଚ୍ଛତି, ଅୱସେସଂ ଠାନଂ ଅନ୍ତୋଖଣ୍ଡସୀମାୟ ହୋତିୟେୱ, ଏୱଂ ତେସୁପି ଠପିତେସୁ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତା ସୀମନ୍ତରିକା ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ସୀମନ୍ତରିକପାସାଣାତି ସୀମନ୍ତରିକାଯ ଠପିତନିମିତ୍ତପାସାଣା। ତେ ପନ କିତ୍ତେନ୍ତେନ ପଦକ୍ଖିଣତୋ ଅନୁପରିଯାଯନ୍ତେନେୱ କିତ୍ତେତବ୍ବା। କଥଂ? ଖଣ୍ଡସୀମତୋ ହି ପଚ୍ଛିମାଯ ଦିସାଯ ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖେନ ଠତ୍ୱା "ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ କିଂ ନିମିତ୍ତ"ନ୍ତି ତତ୍ଥ ସବ୍ବାନି ନିମିତ୍ତାନି ଅନୁକ୍କମେନ କିତ୍ତେତ୍ୱା ତଥା ଉତ୍ତରାଯ ଦିସାଯ ଦକ୍ଖିଣାଭିମୁଖେନ ଠତ୍ୱା "ଦକ୍ଖିଣାଯ ଦିସାଯ କିଂ ନିମିତ୍ତ"ନ୍ତି ଅନୁକ୍କମେନ କିତ୍ତେତ୍ୱା ତଥା ପୁରତ୍ଥିମାଯ ଦିସାଯ ପଚ୍ଛିମାଭିମୁଖେନ ଠତ୍ୱା "ପଚ୍ଛିମାଯ ଦିସାଯ କିଂ ନିମିତ୍ତ"ନ୍ତି ଅନୁକ୍କମେନ କିତ୍ତେତ୍ୱା ତଥା ଦକ୍ଖିଣାଯ ଦିସାଯ ଉତ୍ତରାଭିମୁଖେନ ଠତ୍ୱା "ଉତ୍ତରାଯ ଦିସାଯ କିଂ ନିମିତ୍ତ"ନ୍ତି ତତ୍ଥ ସବ୍ବାନି ନିମିତ୍ତାନି ଅନୁକ୍କମେନ କିତ୍ତେତ୍ୱା ପୁନ ପଚ୍ଛିମାଯ ଦିସାଯ ପୁରତ୍ଥାଭିମୁଖେନ ଠତ୍ୱା ପୁରିମକିତ୍ତିତଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ପୁନ କିତ୍ତେତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ବହୂନମ୍ପି ଖଣ୍ଡସୀମାନଂ ସୀମନ୍ତରିକପାସାଣା ପଚ୍ଚେକଂ କିତ୍ତେତବ୍ବା। ତତୋତି ପଚ୍ଛା। ଅୱସେସନିମିତ୍ତାନୀତି ମହାସୀମାଯ ବାହିରନ୍ତରେସୁ ଅୱସେସନିମିତ୍ତାନି। ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ନ କୋପେନ୍ତୀତି ଉଭିନ୍ନମ୍ପି କମ୍ମଂ ନ କୋପେନ୍ତି।

କୁଟିଗେହେତି ଭୂମିଯଂ କତତିଣକୁଟିଯଂ। ଉଦୁକ୍ଖଲନ୍ତି ଉଦୁକ୍ଖଲାୱାଟସଦିସଖୁଦ୍ଦକାୱାଟଂ। ନିମିତ୍ତଂ ନ କାତବ୍ବନ୍ତି ତଂ ରାଜିଂ ୱା ଉଦୁକ୍ଖଲଂ ୱା ନିମିତ୍ତଂ ନ କାତବ୍ବଂ। ଇଦଞ୍ଚ ଯଥାୱୁତ୍ତେସୁ ନିମିତ୍ତେସୁ ଅନାଗତତ୍ତେନ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସିଦ୍ଧମ୍ପି ଅୱିନସ୍ସକସଞ୍ଞାଯ କୋଚି ମୋହେନ ନିମିତ୍ତଂ କରେଯ୍ୟାତି ଦୂରତୋପି ୱିପତ୍ତିପରିହାରତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ଉପରି "ଭିତ୍ତିଂ ଅକିତ୍ତେତ୍ୱା"ତିଆଦୀସୁପି ସିଦ୍ଧମେୱତ୍ଥଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ କଥନେ କାରଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସୀମାୱିପତ୍ତି ହି ଉପସମ୍ପଦାଦିସବ୍ବକମ୍ମୱିପତ୍ତିମୂଲନ୍ତି ତସ୍ସା ସବ୍ବଂ ଦ୍ୱାରଂ ସବ୍ବଥା ପିଦହନୱସେନ ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ସବ୍ବଂ ୱତ୍ୱାୱ ଇଧ ଆଚରିଯା ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଠପେସୁନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଭିତ୍ତିନ୍ତି ଇଟ୍ଠକଦାରୁମତ୍ତିକାମଯଂ। ସିଲାମଯାଯ ପନ ଭିତ୍ତିଯା ନିମିତ୍ତୁପଗଂ ଏକଂ ପାସାଣଂ ତଂତଂଦିସାଯ କିତ୍ତେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଅନେକସିଲାହି ଚିନିତଂ ସକଲଭିତ୍ତିଂ କିତ୍ତେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି "ଏସୋ ପାସାଣୋ ନିମିତ୍ତ"ନ୍ତି ଏକୱଚନେନ ୱତ୍ତବ୍ବତୋ। ଅନ୍ତୋକୁଟ୍ଟମେୱାତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତୋକୁଟ୍ଟେପି ନିମିତ୍ତାନଂ ଠିତୋକାସତୋ ଅନ୍ତୋ ଏୱ ସୀମାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ପମୁଖେ ନିମିତ୍ତପାସାଣେ ଠପେତ୍ୱାତି ଗବ୍ଭାଭିମୁଖେପି ବହିପମୁଖେ ଗବ୍ଭୱିତ୍ଥାରପ୍ପମାଣେ ଠାନେ ପାସାଣେ ଠପେତ୍ୱା ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବା। ଏୱଞ୍ହି ଗବ୍ଭପମୁଖାନଂ ଅନ୍ତରେ ଠିତକୁଟ୍ଟମ୍ପି ଉପାଦାଯ ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ଚତୁରସ୍ସସଣ୍ଠାନାୱ ସୀମା ହୋତି। ବହୀତି ସକଲସ୍ସ କୁଟିଗେହସ୍ସ ସମନ୍ତତୋ ବହି।

ଅନ୍ତୋଚ ବହି ଚ ସୀମା ହୋତୀତି ମଜ୍ଝେ ଠିତଭିତ୍ତିଯା ସହ ଚତୁରସ୍ସସୀମା ହୋତି।

"ଉପରିପାସାଦେଯେୱ ହୋତୀ"ତି ଇମିନା ଗବ୍ଭସ୍ସ ଚ ପମୁଖସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତରା ଠିତଭିତ୍ତିଯା ଏକତ୍ତା ତତ୍ଥ ଚ ଏକୱୀସତିଯା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଓକାସାଭାୱେନ ହେଟ୍ଠା ନ ଓତରତି, ଉପରିଭିତ୍ତି ପନ ସୀମଟ୍ଠାୱ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ହେଟ୍ଠିମତଲେ କୁଟ୍ଟୋତି ହେଟ୍ଠିମତଲେ ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ ଠିତକୁଟ୍ଟୋ। ସଚେ ହି ଦ୍ୱୀସୁ, ତୀସୁ ୱା ଦିସାସୁ ଏୱ କୁଟ୍ଟୋ ତିଟ୍ଠେଯ୍ୟ, ହେଟ୍ଠା ନ ଓତରତି। ହେଟ୍ଠାପି ଓତରତୀତି ଚତୁନ୍ନମ୍ପି ଭିତ୍ତୀନଂ ଅନ୍ତୋ ଭିତ୍ତୀହି ସହ ଏକୱୀସତିଯା ଭିକ୍ଖୂନଂ ପହୋନକତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ଓତରମାନା ଚ ଉପରିସୀମପ୍ପମାଣେନ ଓତରତି, ଚତୁନ୍ନଂ ପନ ଭିତ୍ତୀନଂ ବାହିରନ୍ତରପରିଚ୍ଛେଦେ ହେଟ୍ଠାଭୂମିଭାଗେ ଉଦକପରିଯନ୍ତଂ କତ୍ୱା ଓତରତି। ନ ପନ ଭିତ୍ତୀନଂ ବହି କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଠାନଂ। ପାସାଦଭିତ୍ତିତୋତି ଉପରିତଲେ ଭିତ୍ତିତୋ। ଓତରଣାନୋତରଣଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ଉପରିସୀମପ୍ପମାଣସ୍ସ ଅନ୍ତୋଗଧାନଂ ହେଟ୍ଠିମତଲେ ଚତୂସୁ ଦିସାସୁ କୁଟ୍ଟାନଂ ତୁଲାରୁକ୍ଖେହି ଏକସମ୍ବନ୍ଧତଂ ତଦନ୍ତୋ ପଚ୍ଛିମସୀମପ୍ପମାଣତାଦିଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। କିଞ୍ଚାପେତ୍ଥ ନିଯ୍ୟୂହକାଦଯୋ ନିମିତ୍ତାନଂ ଠିତୋକାସତାଯ ବଜ୍ଝମାନକ୍ଖଣେ ସୀମା ନ ହୋନ୍ତି, ବଦ୍ଧାଯ ପନ ସୀମାଯ ସୀମଟ୍ଠାୱ ହୋନ୍ତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ପରିଯନ୍ତଥମ୍ଭାନନ୍ତି ନିମିତ୍ତଗତପାସାଣତ୍ଥମ୍ଭେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। "ଉପରିମତଲେନ ସମ୍ବଦ୍ଧୋ ହୋତୀ"ତି ଇଦଂ କୁଟ୍ଟାନଂ ଅନ୍ତରା ସୀମଟ୍ଠାନଂ ଥମ୍ଭାନଂ ଅଭାୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଦି ହି ଭୱେଯ୍ୟୁଂ, କୁଟ୍ଟେ ଉପରିମତଲେନ ଅସମ୍ବନ୍ଧେପି ସୀମଟ୍ଠଥମ୍ଭାନଂ ଉପରି ଠିତୋ ପାସାଦୋ ସୀମଟ୍ଠୋୱ ହୋତି।

ସଚେ ପନ ବହୂନଂ ଥମ୍ଭପନ୍ତୀନଂ ଉପରି କତପାସାଦସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ପଥୱିଯଂ ସବ୍ବବାହିରାଯ ଥମ୍ଭପନ୍ତିଯା ଅନ୍ତୋ ନିମିତ୍ତପାସାଣେ ଠପେତ୍ୱା ସୀମା ବଦ୍ଧା ହୋତି, ଏତ୍ଥ କଥନ୍ତି? ଏତ୍ଥାପି ଯଂ ତାୱ ସୀମଟ୍ଠଥମ୍ଭେହେୱ ଧାରିଯମାନାନଂ ତୁଲାନଂ ଉପରିମତଲଂ, ସବ୍ବଂ ତଂ ସୀମଟ୍ଠମେୱ, ଏତ୍ଥ ୱିୱାଦୋ ନତ୍ଥି। ଯଂ ପନ ସୀମଟ୍ଠଥମ୍ଭପନ୍ତିଯା, ଅସୀମଟ୍ଠାଯ ବାହିରଥମ୍ଭପନ୍ତିଯା ଚ ସମଧୁରଂ ଧାରିଯମାନାନଂ ତୁଲାନଂ ଉପରିମତଲଂ, ତତ୍ଥ ଉପଡ୍ଢଂ ସୀମାତି କେଚି ୱଦନ୍ତି। ସକଲମ୍ପି ଗାମସୀମାତି ଅପରେ। ବଦ୍ଧସୀମା ଏୱାତି ଅଞ୍ଞେ। ତସ୍ମା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେହି ଗରୁକେ ନିରାସଙ୍କଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ୱା ସବ୍ବଂ ତଂ ଆସଙ୍କଟ୍ଠାନଂ ସୋଧେତ୍ୱାୱ କମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ, ସନ୍ନିଟ୍ଠାନକାରଣଂ ୱା ଗୱେସିତ୍ୱା ତଦନୁଗୁଣଂ କାତବ୍ବଂ।

ତାଲମୂଲକପବ୍ବତେତି ତାଲକ୍ଖନ୍ଧମୂଲସଦିସେ ହେଟ୍ଠା ଥୂଲୋ ହୁତ୍ୱା କମେନ କିସୋ ହୁତ୍ୱା ଉଗ୍ଗତୋ ହି ତାଲସଦିସୋ ନାମ ହୋତି। ୱିତାନସଣ୍ଠାନୋତି ଅହିଚ୍ଛତ୍ତକସଣ୍ଠାନୋ। ପଣୱସଣ୍ଠାନୋତି ମଜ୍ଝେ ତନୁକୋ ହେଟ୍ଠା ଚ ଉପରି ଚ ୱିତ୍ଥିଣ୍ଣୋ। ହେଟ୍ଠା ୱା ମଜ୍ଝେ ୱାତି ମୁଦିଙ୍ଗସଣ୍ଠାନସ୍ସ ହେଟ୍ଠା, ପଣୱସଣ୍ଠାନସ୍ସ ମଜ୍ଝେ।

ସତ୍ତଫଣସଦିସୋ ପବ୍ବତୋତି ସତ୍ତଫଣୋ ୱିଯ ଖୁଜ୍ଜୋ, ମୂଲଟ୍ଠାନତୋ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଅୱନତସୀସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଆକାସପବ୍ଭାରନ୍ତି ଭିତ୍ତିଯା ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତପବ୍ଭାରଂ। ସୀମପ୍ପମାଣୋତି ଅନ୍ତୋଆକାସେନ ସଦ୍ଧିଂ ପଚ୍ଛିମସୀମପ୍ପମାଣୋ। ''ସୋ ଚ ପାସାଣୋ ସୀମଟ୍ଠୋ''ତି ଇମିନା ଈଦିସେହି ସୁସିରପାସାଣଲେଣକୁଟ୍ଟାଦୀହି ପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ ଭୂମିଭାଗେ ଏୱ ସୀମା ପତିଟ୍ଠାତି, ନ ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ। ତେ ପନ ସୀମଟ୍ଠତ୍ତା ସୀମା ହୋନ୍ତି, ନ ସରୂପେନ ସୀମଟ୍ଠମଞ୍ଚାଦି ୱିଯାତି ଦସ୍ସେତି। ସଚେ ପନ ସୋ ସୁସିରପାସାଣୋ ଭୂମିଂ ଅନାହଚ୍ଚ ଆକାସଗତୋୱ ଓଲମ୍ବତି, ସୀମା ନ ଓତରତି। ସୁସିରପାସାଣା ପନ ସଯଂ ସୀମାପଟିବଦ୍ଧତ୍ତା ସୀମା ହୋନ୍ତି। କଥଂ ପନ ପଚ୍ଛିମପ୍ପମାଣରହିତେହି ଏତେହି ସୁସିରପାସାଣାଦୀହି ସୀମା ନ ଓତରତୀତି ଇଦଂ ସଦ୍ଧାତବ୍ବନ୍ତି? ଅଟ୍ଠକଥାପମାଣତୋ।

ଅପିଚେତ୍ଥ ସୁସିରପାସାଣଭିତ୍ତିଅନୁସାରେନ ମୂସିକାଦୀନଂ ୱିଯ ସୀମାଯ ହେଟ୍ଠିମତଲେ ଓତରଣକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି। ହେଟ୍ଠା ପନ ପଚ୍ଛିମସୀମପ୍ପମାଣେ ଆକାସେ ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲମତ୍ତବହଲେହି ପାସାଣଭିତ୍ତିଆଦୀହିପି ଉପରିମତଲଂ ଆହଚ୍ଚ ଠିତେହି ସବ୍ବସୋ, ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ୱା ପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ ସତି ଉପରି ବଦ୍ଧମାନା ସୀମା ତେହି ପାସାଣାଦୀହି ଅନ୍ତରିତାଯ ତପ୍ପରିଚ୍ଛିନ୍ନାଯ ହେଟ୍ଠାଭୂମିଯାପି ଉପରିମତଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକକ୍ଖଣେ ପତିଟ୍ଠାତି ନଦିପାରସୀମା ୱିଯ ନଦିଅନ୍ତରିତେସୁ ଉଭୋସୁ ତୀରେସୁ, ଲେଣାଦୀସୁ ଅପନୀତେସୁପି ହେଟ୍ଠା ଓତିଣ୍ଣା ସୀମା ଯାୱ ସାସନନ୍ତରଧାନା ନ ୱିଗଚ୍ଛତି। ପଠମଂ ପନ ଉପରି ସୀମାଯ ବଦ୍ଧାଯ ପଚ୍ଛା ଲେଣାଦୀସୁ କତେସୁପି ହେଟ୍ଠାଭୂମିଯଂ ସୀମା ଓତରତି ଏୱ। କେଚି ତଂ ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି। ଏୱଂ ଉଭଯତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠିତା ଚ ସା ସୀମା ଏକାୱ ହୋତି ଗୋତ୍ତାଦିଜାତି ୱିଯ ବ୍ଯତ୍ତିଭେଦେସୂତି ଗହେତବ୍ବଂ। ସବ୍ବା ଏୱ ହି ବଦ୍ଧସୀମା, ଅବଦ୍ଧସୀମା ଚ ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପକତିନିସ୍ସଯଭୂତେ ଗାମାରଞ୍ଞନଦିଆଦିକେ ଖେତ୍ତେ ଯଥାପରିଚ୍ଛେଦଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ସାକଲ୍ଯେନ ଏକସ୍ମିଂ ଖଣେ ବ୍ଯାପିନୀ ପରମତ୍ଥତୋ ଅୱିଜ୍ଜମାନାପି ତେ ତେ ନିସ୍ସଯଭୂତେ ପରମତ୍ଥଧମ୍ମେ, ତଂ ତଂ କିରିଯାୱିସେସମ୍ପି ୱା ଉପାଦାଯ ଲୋକିଯେହି, ସାସନିକେହି ଚ ଯଥାରହଂ ଏକତ୍ତେନ ପଞ୍ଞତ୍ତତାଯ ନିସ୍ସଯେକରୂପା ଏୱ। ତଥା ହି ଏକୋ ଗାମୋ ଅରଞ୍ଞଂ ନଦୀ ଜାତସ୍ସରୋ ସମୁଦ୍ଦୋତି ଏୱଂ ଲୋକେ,

''ସମ୍ମତା ସା ସୀମା ସଙ୍ଘେନ (ମହାୱ। ୧୪୩)। ଅଗାମକେ ଚେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅରଞ୍ଞେ ସମନ୍ତା ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରା, ଅଯଂ ତତ୍ଥ ସମାନସଂୱାସା ଏକୂପୋସଥା। ସମନ୍ତା ଉଦକୁକ୍ଖେପା, ଅଯଂ ତତ୍ଥ ସମାନସଂୱାସା ଏକୂପୋସଥା''ତି (ମହାୱ। ୧୪୭) –

ଆଦିନା ସାସନେ ଚ ଏକୱୋହାରୋ ଦିସ୍ସତି। ନ ହି ପରମତ୍ଥତୋ ଏକସ୍ସ ଅନେକଧମ୍ମେସୁ ବ୍ଯାପନମତ୍ଥି। କସିଣେକଦେସାଦିୱିକପ୍ପାସମାନତାଯ ଏକତ୍ତହାନିତୋତି ଅଯଂ ନୋ ମତି।

ଅସ୍ସ ହେଟ୍ଠାତି ସତ୍ତଫଣପବ୍ବତସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଆକାସପବ୍ଭାରେ। ଲେଣସ୍ସାତି ଲେଣଞ୍ଚେ କତଂ, ତସ୍ସ ଲେଣସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ତମେୱ ପୁନ ଲେଣଂ ପଞ୍ଚହି ପକାରେହି ୱିକପ୍ପେତ୍ୱା ଓତରଣାନୋତରଣୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଆହ ''ସଚେ ପନ ହେଟ୍ଠା''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ''ହେଟ୍ଠା''ତି ଇମସ୍ସ ''ଲେଣଂ ହୋତୀ''ତି ଇମିନା ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ହେଟ୍ଠା ଲେଣଞ୍ଚ ଏକସ୍ମିଂ ପଦେସେତି ଆହ ''ଅନ୍ତୋ''ତି, ପବ୍ବତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ, ପବ୍ବତମୂଲେତି ଅତ୍ଥୋ। ତମେୱ ଅନ୍ତୋ-ସଦ୍ଦଂ ସୀମାପରିଚ୍ଛେଦେନ ୱିସେସେତୁଂ ''ଉପରିମସ୍ସ ସୀମାପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ପାରତୋ''ତି ୱୁତ୍ତଂ । ପବ୍ବତପାଦଂ ପନ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱା ''ଓରତୋ''ତି ୱତ୍ତବ୍ବେପି ସୀମାନିସ୍ସଯଂ ପବ୍ବତଗ୍ଗଂ ସନ୍ଧାଯ ''ପାରତୋ''ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନେୱ ''ବହିଲେଣ''ନ୍ତି ଏତ୍ଥ ବହି-ସଦ୍ଦଂ ୱିସେସେନ୍ତୋ ''ଉପରିମସ୍ସ ସୀମାପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ଓରତୋ''ତି ଆହ। ବହି ସୀମା ନ ଓତରତୀତି ଏତ୍ଥ ବହୀତି ପବ୍ବତପାଦେ ଲେଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଲେଣସ୍ସ ବହିଭୂତେ ଉପରିସୀମାପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ହେଟ୍ଠାଭାଗେ ସୀମା ନ ଓତରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନ୍ତୋ ସୀମାତି ଲେଣସ୍ସ ଚ ପବ୍ବତପାଦସ୍ସ ଚ ଅନ୍ତୋ ଅତ୍ତନୋ ଓତରଣାରହଟ୍ଠାନେ ନ ଓତରତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ''ବହି ସୀମା ନ ଓତରତି, ଅନ୍ତୋ ସୀମା ନ ଓତରତୀ''ତି ଚେତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ଓତରଣାରହଟ୍ଠାନେ ଲେଣାଭାୱେନ ସୀମାଯ ସବ୍ବଥା ଅନୋତରଣମେୱ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥାପି ଅନୋତରନ୍ତୀ ଉପରି ଏୱ ହୋତୀତି। ''ବହି ପତିତଂ ଅସୀମା''ତିଆଦିନା ଉପରିପାସାଦାଦୀସୁ ଅଥିରନିସ୍ସଯେସୁ ଠିତା ସୀମାପି ତେସଂ ୱିନାସେନ ୱିନସ୍ସତୀତି ଦସ୍ସିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ପୋକ୍ଖରଣିଂଖଣନ୍ତି, ସୀମାଯେୱାତି ଏତ୍ଥ ସଚେ ହେଟ୍ଠା ଉମଙ୍ଗନଦିସୀମପ୍ପମାଣତୋ ଅନୂନା ପଠମମେୱ ଚ ପୱତ୍ତା ହୋତି। ସୀମା ଚ ପଚ୍ଛା ବଦ୍ଧା ନଦିତୋ ଉପରି ଏୱ ହୋତି, ନଦିଂ ଆହଚ୍ଚ ପୋକ୍ଖରଣିଯା ଚ ଖତାଯ ସୀମା ୱିନସ୍ସତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ହେଟ୍ଠାପଥୱିତଲେତି ଅନ୍ତରା ଭୂମିୱିୱରେ।

ସୀମାମାଳଅକେତି ଖଣ୍ଡସୀମଙ୍ଗଣେ। ''ୱଟରୁକ୍ଖୋ''ତି ଇଦଂ ପାରୋହୋପତ୍ଥମ୍ଭେନ ଅତିଦୂରମ୍ପି ଗନ୍ତୁଂ ସମତ୍ଥସାଖାସମଙ୍ଗିତାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବରୁକ୍ଖଲତାଦୀନମ୍ପି ସମ୍ବନ୍ଧୋ ନ ୱଟ୍ଟତି ଏୱ। ତେନେୱ ନାୱାରଜ୍ଜୁସେତୁସମ୍ବନ୍ଧୋପି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ। ତତୋତି ସାଖତୋ। ମହାସୀମାଯ ପଥୱିତଲନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆସନ୍ନତରମ୍ପି ଗାମସୀମଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱା ବଦ୍ଧସୀମାଯ ଏୱ ଗହିତତ୍ତା ଗାମସୀମାବଦ୍ଧସୀମାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧେପି ସମ୍ଭେଦଦୋସୋ ନତ୍ଥି, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସଯନିସ୍ସିତଭାୱେନ ପୱତ୍ତିତୋତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଯଦି ହି ତାସମ୍ପି ସମ୍ବନ୍ଧଦୋସୋ ଭୱେଯ୍ୟ, କଥଂ ଗାମସୀମାଯ ବଦ୍ଧସୀମା ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବା ସିଯା? ଯସ୍ସା ହି ସୀମାଯ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଦୋସୋ ଭୱେଯ୍ୟ, ସା ତତ୍ଥ ବନ୍ଧିତୁମେୱ ନ ୱଟ୍ଟତି, ବଦ୍ଧସୀମାଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାସୁ ବଦ୍ଧସୀମା

ୱିଯ, ଅତ୍ତନୋ ନିସ୍ସଯଭୂତଗାମସୀମାଦୀସୁ ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମା ୱିଯ ଚ। ତେନେୱ ‘‘ସଚେ ପନ ରୁକ୍ଖସ୍ସ ସାଖା ୱା ତତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତପାରୋହୋ ୱା ବହିନଦିତୀରେ ୱିହାରସୀମାଯ ୱା ଗାମସୀମାଯ ୱା ପତିଟ୍ଠିତୋ’’ତିଆଦିନା (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୪୭) ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାଯ ଅତ୍ତନୋ ଅନିସ୍ସଯଭୂତଗାମସୀମାଦୀହି ଏୱ ସମ୍ବନ୍ଧଦୋସୋ ଦସ୍ସିତୋ, ନ ନଦିସୀମାଯ। ଏୱମିଧାପୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅଯଞ୍ଚତ୍ଥୋ ଉପରି ପାକଟୋ ଭୱିସ୍ସତି। ଆହଚ୍ଚାତି ଫୁସିତ୍ୱା।

ମହାସୀମଂ ୱା ସୋଧେତ୍ୱାତି ମହାସୀମାଗତାନଂ ସବ୍ବେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ହତ୍ଥପାସାନଯନବହିକରଣାଦିୱସେନ ସକଲଂ ମହାସୀମଂ ସୋଧେତ୍ୱା। ଏତେନ ସଙ୍ଘୱିପତ୍ତିଯୋ ମୋଚେତ୍ୱା ପୁବ୍ବେ ସୁଟ୍ଠୁ ବଦ୍ଧାନମ୍ପି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ବଦ୍ଧସୀମାନଂ ପଚ୍ଛା ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକୋ ଈଦିସୋ ପାଠଇମୁତ୍ତକୋ ସମ୍ଭେଦଦୋସୋ ଅତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ସୋ ଚ ‘‘ନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀମାଯ ସୀମା ସମ୍ଭିନ୍ଦିତବ୍ବା’’ତିଆଦିନା ବଦ୍ଧସୀମାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମ୍ଭେଦଜ୍ଝୋତ୍ଥରଣଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀମଂ ସମ୍ମନ୍ନନ୍ତେନ ସୀମନ୍ତରିକଂ ଠପେତ୍ୱା ସୀମଂ ସମ୍ମନ୍ନିତୁ’’ନ୍ତି ଉଭିନ୍ନଂ (ମହାୱ। ୧୪୮) ବଦ୍ଧସୀମାନମନ୍ତରା ସୀମନ୍ତରିକଂ ଠପେତ୍ୱାୱ ବନ୍ଧିତୁଂ ଅନୁଜାନନ୍ତେନ ସମ୍ଭେଦଜ୍ଝୋତ୍ଥରଣଂ ୱିଯ ତାସଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଫୁସିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠନୱସେନ ବନ୍ଧନମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସିଦ୍ଧତ୍ତା ବଦ୍ଧାନମ୍ପି ତାସଂ ପଚ୍ଛା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଏକରୁକ୍ଖାଦୀହି ଫୁସିତ୍ୱା ଠାନମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଭଗୱତୋ ଅଧିପ୍ପାଯଞ୍ଞୂହି ସଙ୍ଗୀତିକାରକେହି ନିଦ୍ଧାରିତୋ। ବନ୍ଧନକାଲେ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧଦୋସସ୍ସ ଅନୁଲୋମେନ ଅକପ୍ପିଯାନୁଲୋମତ୍ତା।

ଅଯଂ ପନ ସମ୍ବନ୍ଧଦୋସୋ – ପୁବ୍ବେ ସୁଟ୍ଠୁ ବଦ୍ଧାନଂ ପଚ୍ଛା ସଞ୍ଜାତତ୍ତା ବଦ୍ଧମାନକ୍ଖଣେ ୱିଯ ଅସୀମତ୍ତଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି। ତସ୍ମା ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧେ ଅପନୀତମତ୍ତେ ତା ସୀମା ପାକତିକା ହୋନ୍ତି। ଯଥା ଚାଯଂ ପଚ୍ଛା ନ ୱଟ୍ଟତି, ଏୱଂ ବଦ୍ଧମାନକ୍ଖଣେପି ତାସଂ ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧେ ସତି ତା ବନ୍ଧିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

କେଚି ପନ ‘‘ମହାସୀମଂ ୱା ସୋଧେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ମହାସୀମାଗତା ଭିକ୍ଖୂ ଯଥା ତଂ ସାଖଂ ୱା ପାରୋହଂ ୱା କାଯପଟିବଦ୍ଧେହି ନ ଫୁସନ୍ତି, ଏୱଂ ସୋଧନମେୱ ଇଧାଧିପ୍ପେତଂ, ନ ସକଲସୀମାସୋଧନ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ ଅଟ୍ଠକଥାଯ ୱିରୁଜ୍ଝନତୋ। ତଥା ହି ‘‘ମହାସୀମାଯ ପଥୱିତଲଂ ୱା ତତ୍ଥଜାତରୁକ୍ଖାଦୀନି ୱା ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠତୀ’’ତି ଏୱଂ ସାଖାପାରୋହାନଂ ମହାସୀମଂ ଫୁସିତ୍ୱା ଠାନମେୱ ସମ୍ବନ୍ଧଦୋସେ କାରଣତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ତତ୍ଥ ଠିତଭିକ୍ଖୂହି ସାଖାଦୀନଂ ଫୁସନଂ। ଯଦି ହି ଭିକ୍ଖୂନଂ ସାଖାଦି ଫୁସିତ୍ୱା ଠାନମେୱ କାରଣଂ ସିଯା, ତସ୍ସ ସାଖଂ ୱା ତତୋ ନିଗ୍ଗତପାରୋହଂ ୱା ମହାସୀମାଯ ପୱିଟ୍ଠଂ ତତ୍ରଟ୍ଠୋ କୋଚି ଭିକ୍ଖୁ ଫୁସିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତୀତି ଭିକ୍ଖୁଫୁସନମେୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯା। ଯଞ୍ହି ତତ୍ଥ ମହାସୀମାସୋଧନେ କାରଣଂ, ତଦେୱ ତସ୍ମିଂ ୱାକ୍ୟେ ପଧାନତୋ ଦସ୍ସେତବ୍ବଂ। ନ ହି ଆହଚ୍ଚ ଠିତମେୱ ସାଖାଦିଂ ଫୁସିତ୍ୱା ଠିତୋ ଭିକ୍ଖୁ ସୋଧେତବ୍ବୋ ଆକାସଟ୍ଠସାଖାଦିଂ ଫୁସିତ୍ୱା ଠିତସ୍ସାପି ସୋଧେତବ୍ବତୋ, କିଂ ନିରତ୍ଥକେନ ଆହଚ୍ଚଟ୍ଠାନୱଚନେନ। ଆକାସଟ୍ଠସାଖାସୁ ଚ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଫୁସନମେୱ କାରଣତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତଂ, ସୋଧନଞ୍ଚ ତସ୍ସେୱ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ହତ୍ଥପାସାନଯନାଦିୱସେନ ସୋଧନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଇଧ ପନ ‘‘ମହାସୀମଂ ସୋଧେତ୍ୱା’’ତି ସକଲସୀମାସାଧାରଣୱଚନେନ ସୋଧନଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଅପିଚ ସାଖାଦିଂ ଫୁସିତ୍ୱା ଠିତଭିକ୍ଖୁମତ୍ତସୋଧନେ ଅଭିମତେ ‘‘ମହାସୀମାଯ ପଥୱିତଲ’’ନ୍ତି ୱିସେସସୀମୋପାଦାନଂ ନିରତ୍ଥକଂ ସିଯା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଅନ୍ତମସୋ ଆକାସେପି ଠତ୍ୱା ସାଖାଦିଂ ଫୁସିତ୍ୱା ଠିତସ୍ସ ୱିସୋଧେତବ୍ବତୋ। ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାବହିଟ୍ଠକା କାତବ୍ବାତି ତତ୍ଥ ପତିଟ୍ଠିତଭାୱୱିଯୋଜନୱଚନତୋ ଚ ୱିସଭାଗସୀମାନଂ ଫୁସନେନେୱ ସକଲସୀମାସୋଧନହେତୁକୋ ଅଟ୍ଠକଥାସିଦ୍ଧୋଯଂ ଏକୋ ସମ୍ବନ୍ଧଦୋସୋ ଅତ୍ଥେୱାତି ଗହେତବ୍ବୋ। ତେନେୱ ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାକଥାଯମ୍ପି (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୪୭) ‘‘ୱିହାରସୀମାଯ ୱା ଗାମସୀମାଯ ୱା ପତିଟ୍ଠିତୋ’’ତି ଚ ‘‘ନଦିତୀରେ ପନ ଖାଣୁକଂ କୋଟ୍ଟେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ବଦ୍ଧନାୱାଯ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚ ‘‘ସଚେ ପନ ସେତୁ ୱା ସେତୁପାଦା ୱା ବହିତୀରେ ପତିଟ୍ଠିତା, କମ୍ମଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଚ ଏୱଂ ୱିସଭାଗାସୁ ଗାମସୀମାସୁ ସାଖାଦୀନଂ ଫୁସନମେୱ ସଙ୍କରଦୋସକାରଣତ୍ତେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଭିକ୍ଖୁଫୁସନଂ। ତଥା ହି ‘‘ଅନ୍ତୋନଦିଯଂ ଜାତରୁକ୍ଖେ ବନ୍ଧିତ୍ୱା କମ୍ମଂ କାତବ୍ବ’’ନ୍ତି ନଦିଯଂ ନାୱାବନ୍ଧନଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ ଉଦକୁକ୍ଖେପନିସ୍ସଯତ୍ତେନ ନଦିସୀମାଯ ସଭାଗତ୍ତା। ଯଦି ହି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଫୁସନମେୱ ପଟିଚ୍ଚ ସବ୍ବତ୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧଦୋସୋ ୱୁତ୍ତୋ ସିଯା, ନଦିଯମ୍ପି ବନ୍ଧନଂ ପଟିକ୍ଖିପିତବ୍ବଂ ଭୱେୟ୍ୟ। ତତ୍ଥାପି ହି ଭିକ୍ଖୁଫୁସନଂ କମ୍ମକୋପକାରଣଂ ହୋତି, ତସ୍ମା ସଭାଗସୀମାସୁ ପୱିସିତ୍ୱା ଭୂମିଆଦିଂ ଫୁସିତ୍ୱା ୱା ଅଫୁସିତ୍ୱା ୱା ସାଖାଦିମ୍ହି ଠିତେ ତଂ ସାଖାଦିଂ ଫୁସନ୍ତୋୱ ଭିକ୍ଖୁ ସୋଧେତବ୍ବୋ। ୱିସଭାଗସୀମାସୁ ପନ ସାଖାଦିମ୍ହି ଫୁସିତ୍ୱା ଠିତେ ତଂ ସାଖାଦିଂ ଅଫୁସନ୍ତାପି ସବ୍ବେ ଭିକ୍ଖୂ ସୋଧେତବ୍ବା। ଅଫୁସିତ୍ୱା ଠିତେ ପନ ତଂ ସାଖାଦିଂ ଫୁସନ୍ତୋୱ ଭିକ୍ଖୁ ସୋଧେତବ୍ବୋତି ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ।

ଯଂ ପନେତ୍ଥ କେଚି ‘‘ବଦ୍ଧସୀମାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିଯ ବଦ୍ଧସୀମାଗାମସୀମାନମ୍ପି ତଦଞ୍ଞାସମ୍ପି ସବ୍ବାସଂ ସମାନସଂୱାସକସୀମାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧେ ସତି ତଦୁଭଯମ୍ପି ଏକସୀମଂ ୱିଯ ସୋଧେତ୍ୱା ଏକତ୍ଥେୱ କମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ, ଅଞ୍ଞତ୍ଥ କତଂ କମ୍ମଂ ୱିପଜ୍ଜତି, ନତ୍ଥେତ୍ଥ ସଭାଗୱିସଭାଗଭେଦୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ତେସଂ ମତିମତ୍ତଂ, ସଭାଗସୀମାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମ୍ଭେଦଦୋସାଭାୱସ୍ସ ୱିସଭାଗସୀମାନମେୱ ତବ୍ଭାୱସ୍ସ

ସୁଉସୁତ୍ତାନୁଲୋମାଦିୱିନଯନଯେହି ସିଦ୍ଧତ୍ତା। ତଥା ହି ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀମଂ ସମ୍ମନ୍ନିତୁ’’ନ୍ତି ଗାମସୀମାଯମେୱ ବଦ୍ଧସୀମଂ ସମ୍ମନ୍ନିତୁଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ। ତାସଂ ନିସ୍ସଯନିସ୍ସିତଭାୱେନ ସଭାଗତା, ସମ୍ଭେଦଜ୍ଝୋତ୍ଥରଣାଦିଦୋସାଭାୱୋ ଚ ସୁଉତୋୱ ସିଦ୍ଧୋ। ବନ୍ଧନକାଲେ ପନ ଅନୁଞ୍ଞାତସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧସ୍ସ ଅନୁଲୋମତୋ ପଚ୍ଛା ସଞ୍ଜାତରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧୋପି ତାସଂ ୱଟ୍ଟତି ଏୱ। ‘‘ଯଂ, ଭିକ୍ଖୱେ…ପେ… କପ୍ପିଯଂ ଅନୁଲୋମେତି ଅକପ୍ପିଯଂ ପଟିବାହତି। ତଂ ୱୋ କପ୍ପତୀ’’ତି (ମହାୱ। ୩୦୫) ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଏୱଂ ତାୱ ବଦ୍ଧସୀମାଗାମସୀମାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଭାଗତା, ସମ୍ଭେଦାଦିଦୋସାଭାୱୋ ଚ ସୁଉସୁତ୍ତାନୁଲୋମତୋ ସିଦ୍ଧୋ। ଇମିନା ଏୱ ନଯେନ ଅରଞ୍ଞସୀମାସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାନଂ, ନଦିଆଦିଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାନଞ୍ଚ ସୁଉସୁତ୍ତାନୁଲୋମତୋ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଭାଗତା, ସମ୍ଭେଦାଦିଦୋସାଭାୱୋ ଚ ସିଦ୍ଧୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ବଦ୍ଧସୀମାଯ ପନ ଅଞ୍ଞାଯ ବଦ୍ଧସୀମାଯ, ନଦିଆଦିସୀମାସୁ ଚ ବନ୍ଧିତୁଂ ପଟିକ୍ଖେପସିଦ୍ଧିତୋ ଚେୱ ଉଦକୁକ୍ଖେପସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାନଂ ନଦିଆଦୀସୁ ଏୱ କାତୁଂ ନିଯମନସୁଉସାମତ୍ଥିଯେନ ବଦ୍ଧସୀମାଗାମସୀମାଦୀସୁ କରଣପଟିକ୍ଖେପସିଦ୍ଧିତୋ ଚ ତାସଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିସଭାଗତା, ଉପ୍ପତ୍ତିକ୍ଖଣେ, ପଚ୍ଛା ଚ ରୁକ୍ଖାଦୀହି ସମ୍ଭେଦାଦିଦୋସସମ୍ଭୱୋ ଚ ୱୁତ୍ତନଯେନ ସୁଉସୁତ୍ତାନୁଲୋମତୋ ଚ ସିଜ୍ଝନ୍ତି। ତେନେୱ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୪୮) ୱିସଭାଗସୀମାନମେୱ ୱଟରୁକ୍ଖାଦିୱଚନେହି ସମ୍ବନ୍ଧଦୋସଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ସଭାଗାନଂ ବଦ୍ଧସୀମାଗାମସୀମାଦୀନଂ ସମ୍ବନ୍ଧଦୋସୋ ନ ଦସ୍ସିତୋ, ନ କେୱଲଞ୍ଚ ନ ଦସ୍ସିତୋ, ଅଥ ଖୋ ତାସଂ ସଭାଗସୀମାନଂ ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧେପି ଦୋସାଭାୱୋ ପାଳିଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଞାପିତୋ ଏୱ। ତଥା ହି ପାଳିଯଂ ‘‘ପବ୍ବତନିମିତ୍ତଂ ପାସାଣନିମିତ୍ତଂ ୱନନିମିତ୍ତଂ ରୁକ୍ଖନିମିତ୍ତ’’ନ୍ତିଆଦିନା ୱଡ୍ଢନକନିମିତ୍ତାନି ଅନୁଞ୍ଞାତାନି। ତେନ ନେସଂ ରୁକ୍ଖାଦୀନଂ ନିମିତ୍ତାନଂ ୱଡ୍ଢନେପି ବଦ୍ଧସୀମାଗାମସୀମାନଂ ସଙ୍କରଦୋସାଭାୱୋ ଞାପିତୋୱ ହୋତି। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପନ ବଦ୍ଧସୀମାନଂ ଈଦିସୋ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ନ ୱଟ୍ଟତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ‘‘ଏକରୁକ୍ଖୋପି ଚ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୀମାନଂ ନିମିତ୍ତଂ ହୋତି, ସୋ ପନ ୱଡ୍ଢନ୍ତୋ ସୀମାସଙ୍କରଂ କରୋତି, ତସ୍ମା ନ କାତବ୍ବୋ’’ତି ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ତିଯୋଜନପରମଂ ସୀମଂ ସମ୍ମନ୍ନିତୁ’’ନ୍ତି ୱଚନତୋପି ଚାଯଂ ଞାପିତୋ। ତିଯୋଜନପରମାଯ ହି ସୀମାଯ ସମନ୍ତା ପରିଯନ୍ତେସୁ ରୁକ୍ଖଲତାଗୁମ୍ବାଦୀହି ବଦ୍ଧସୀମାଗାମସୀମାନଂ ନିଯମେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମ୍ବନ୍ଧସ୍ସ ସମ୍ଭୱତୋ ‘‘ଈଦିସଂ ସମ୍ବନ୍ଧନଂ ୱିନାସେତ୍ୱାୱ ସୀମା ସମ୍ମନ୍ନିତବ୍ବା’’ତି ଅଟ୍ଠକଥାଯମ୍ପି ନ ୱୁତ୍ତଂ।

ଯଦି ଚେତ୍ଥ ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧେନ କମ୍ମୱିପତ୍ତି ଭୱେଯ୍ୟ, ଅୱସ୍ସମେୱ ୱତ୍ତବ୍ବଂ ସିଯା। ୱିପତ୍ତିପରିହାରତ୍ଥଞ୍ହି ଆଚରିଯା ନିରାସଙ୍କଟ୍ଠାନେସୁପି ‘‘ଭିତ୍ତିଂ ଅକିତ୍ତେତ୍ୱା’’ତିଆଦିନା ସିଦ୍ଧମେୱତ୍ଥଂ ପୁନପ୍ପୁନଂ ଅୱୋଚୁଂ। ଇଧ ପନ ‘‘ୱନମଜ୍ଝେ ୱିହାରଂ କରୋନ୍ତି, ୱନଂ ନ କିତ୍ତେତବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦିରୁକ୍ଖଲତାଦୀହି ନିରନ୍ତରେ ୱନମଜ୍ଝେପି ସୀମାବନ୍ଧନମେୱ ଅୱୋଚୁଂ। ତଥା ଥମ୍ଭାନଂ ଉପରି କତପାସାଦାଦୀସୁ ହେଟ୍ଠା ଥମ୍ଭାଦୀହି ଏକାବଦ୍ଧେସୁ ଉପରିମତଲାଦୀସୁ ସୀମାବନ୍ଧନଂ ବହୁଧା ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ବଦ୍ଧସୀମାଗାମସୀମାନଂ ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧୋ ତେହି ମୁଖତୋୱ ୱିହିତୋ। ଅପିଚ ଗାମସୀମାନମ୍ପି ପାଟେକ୍କଂ ବଦ୍ଧସୀମାସଦିସତାଯ ଏକିସ୍ସା ଗାମସୀମାଯ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେହି ଦକ୍ଖିଣମତ୍ତେନାପି ସମ୍ବନ୍ଧା ଗାମନ୍ତରପରମ୍ପରା ଅରଞ୍ଞନଦିସମୁଦ୍ଦା ଚ ସୋଧେତବ୍ବାତି ସକଲଦୀପଂ ସୋଧେତ୍ୱାୱ କାତବ୍ବଂ ସିଯା। ଏୱଂ ପନ ଅସୋଧେତ୍ୱା ପଠମମହାସଙ୍ଗୀତିକାଲତୋ ପଭୁତି କତାନଂ ଉପସମ୍ପଦାଦିକମ୍ମାନଂ, ସୀମାସମ୍ମୁତୀନଞ୍ଚ ୱିପଜ୍ଜନତୋ ସବ୍ବେସମ୍ପି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସଙ୍କାପସଙ୍ଗୋ ଚ ଦୁନ୍ନିୱାରୋ ହୋତି। ନ ଚେତଂ ଯୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତନଯେନେୱ ୱିସଭାଗସୀମାନମେୱ ରୁକ୍ଖାଦୀହି ସମ୍ବନ୍ଧଦୋସୋ, ନ ବଦ୍ଧସୀମାଗାମସୀମାଦୀନଂ ସଭାଗସୀମାନନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ମହାସୀମାସୋଧନସ୍ସ ଦୁକ୍କରତାଯ ଖଣ୍ଡସୀମାଯମେୱ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ସଙ୍ଘକମ୍ମକରଣନ୍ତି ଆହ ‘‘ସୀମାମାଳଅକେ’’ତିଆଦି । ମହାସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତେ ପନ ଖଣ୍ଡସୀମାଯ ଅପ୍ପହୋନକତାଯ ମହାସୀମାଯ କମ୍ମେ କରିଯମାନେପି ଅଯଂ ନଯୋ ଗହେତବ୍ବୋୱ।

‘‘ଉକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା’’ତି ଇମିନା କାଯପଟିବଦ୍ଧେନପି ସୀମଂ ଫୁସନ୍ତୋ ସୀମଟ୍ଠୋୱ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ପୁରିମନଯେପୀତି ଖଣ୍ଡସୀମତୋ ମହାସୀମଂ ପୱିଟ୍ଠସାଖାନଯେପି। ସୀମଟ୍ଠରୁକ୍ଖସାଖାଯ ନିସିନ୍ନୋ ସୀମଟ୍ଠୋୱ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ହତ୍ଥପାସମେୱ ଆନେତବ୍ବୋ’’ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ରୁକ୍ଖସାଖାଦୀହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମ୍ବନ୍ଧାସୁ ଏତାସୁ ଖନ୍ଧସୀମାଯଂ ତଯୋ ଭିକ୍ଖୂ, ମହାସୀମାଯଂ ଦ୍ୱେତି ଏୱଂ ଦ୍ୱୀସୁ ସୀମାସୁ ସୀମନ୍ତରିକଂ ଅଫୁସିତ୍ୱା, ହତ୍ଥପାସଞ୍ଚ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ଠିତେହି ପଞ୍ଚହି ଭିକ୍ଖୂହି ଉପସମ୍ପଦାଦିକମ୍ମଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି କେଚି ୱଦନ୍ତି। ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ ‘‘ନାନାସୀମାଯ ଠିତଚତୁତ୍ଥୋ କମ୍ମଂ କରେଯ୍ୟ, ଅକମ୍ମଂ, ନ ଚ କରଣୀଯ’’ନ୍ତିଆଦି (ମହାୱ। ୩୮୯) ୱଚନତୋ। ତେନେୱେତ୍ଥାପି ମହାସୀମଂ ସୋଧେତ୍ୱା ମାଳଅକସୀମାଯମେୱ କମ୍ମକରଣଂ ୱିହିତଂ। ଅଞ୍ଞଥା ଭିନ୍ନସୀମଟ୍ଠତାଯ ତତ୍ରଟ୍ଠସ୍ସ ଗଣପୂରକତ୍ତାଭାୱା କମ୍ମକୋପୋୱ ହୋତୀତି।

ଯଦି ଏୱଂ କଥଂ ଛନ୍ଦପାରିସୁଦ୍ଧିଆହରଣୱସେନ ମହାସୀମାସୋଧନନ୍ତି? ତମ୍ପି ୱିନଯଞ୍ଞୂ ନ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ହତ୍ଥପାସାନଯନବହିସୀମାକରଣୱସେନେୱ ପନେତ୍ଥ ସୋଧନଂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି, ଦିନ୍ନସ୍ସାପି ଛନ୍ଦସ୍ସ ଅନାଗମନେନ ମହାସୀମଟ୍ଠୋ କମ୍ମଂ କୋପେତୀତି। ଯଦି ଚସ୍ସ ଛନ୍ଦାଦି ନାଗଚ୍ଛତି, କଥଂ ସୋ କମ୍ମଂ କୋପେସ୍ସତୀତି? ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ୱିସଭାଗସୀମାନଂ ସମ୍ବନ୍ଧଦୋସତୋ। ସୋ ଚ ସମ୍ବନ୍ଧଦୋସୋ ଅଟ୍ଠକଥାୱଚନପ୍ପମାଣତୋ। ନ ହି ୱିନଯେ ସବ୍ବତ୍ଥ ଯୁତ୍ତି ସକ୍କା

ଞାତୁଂ ବୁଦ୍ଧଗୋଚରତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। କେଚି ପନ ‘‘ସଚେ ଦ୍ୱେପି ସୀମାୟୋ ପୂରେତ୍ୱା ନିରନ୍ତରଂ ଠିତେସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେସୁ ଏକିସ୍ସା ଏୱ ସୀମାୟ ଗଣୋ ଚ ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋ ଚ ଅନୁସ୍ସାୱକୋ ଚ ଏକତୋ ତିଟ୍ଠତି, କମ୍ମଂ ସୁକତମେୱ ହୋତି। ସଚେ ପନ କମ୍ମାରହୋ ୱା ଅନୁସ୍ସାୱକୋ ୱା ସୀମନ୍ତରଟ୍ଠୋ ହୋତି, କମ୍ମଂ ୱିପଜ୍ଜତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଞ୍ଚ ବଦ୍ଧସୀମାଗାମସୀମାଦିସଭାଗସୀମାସୁ ଏୱ ଯୁଜ୍ଜତି, ଯାସୁ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧେସୁପି ଦୋସୋ ନତ୍ଥି। ଯାସୁ ପନ ଅତ୍ଥି, ନ ତାସୁ ୱିସଭାଗସୀମାସୁ ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧେ ସତି ଏକତ୍ଥ ଠିତୋ ଇତରଟ୍ଠାନଂ କମ୍ମଂ କୋପେତି ଏୱ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ସାମଞ୍ଞତୋ ସୋଧନସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତାତି ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି। ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ।

ନ ଓତରତୀତି ପଣୱସଣ୍ଠାନପବ୍ବତାଦୀସୁ ହେଟ୍ଠା ପମାଣରହିତଟ୍ଠାନଂ ନ ଓତରତି। କିଞ୍ଚାପି ପନେତ୍ଥ ବଟ୍ଟମାନକ୍ଖଣେ ଉଦ୍ଧମ୍ପି ପମାଣରହିତଂ ପବ୍ବତାଦୀନି ନାରୋହତି, ତଥାପି ତଂ ପଚ୍ଛା ସୀମଟ୍ଠତାୟ ସୀମା ହୋତି। ହେଟ୍ଠା ପଣୱସଣ୍ଠାନାଦି ପନ ଉପରି ବଦ୍ଧାୟପି ସୀମାୟ ସୀମାସଙ୍ଖ୍ୟଂ ନ ଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ସ ୱସେନ ନ ଓତରତୀତି ୱୁତ୍ତଂ, ଇତରଥା ଓରୋହଣାରୋହଣାନଂ ସାଧାରଣୱସେନ ‘‘ନ ଓତରତୀ’’ତିଆଦିନା ୱତ୍ତବ୍ବତୋ। ଯଂ କିଞ୍ଚୀତି ନିଟ୍ଠିତସୀମାୟ ଉପରି ଜାତଂ ୱିଜ୍ଜମାନଂ ପୁବ୍ବେ ଠିତଂ, ପଚ୍ଛା ସଞ୍ଜାତଂ, ପୱିଟ୍ଠଞ୍ଚ ଯଂକିଞ୍ଚି ସୱିଞ୍ଞାଣକାୱିଞ୍ଞାଣକଂ ସବ୍ବମ୍ପୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନ୍ତୋସୀମାୟ ହି ହତ୍ଥିକ୍ଖନ୍ଧାଦିସୱିଞ୍ଞାଣକେସୁ ନିସିନ୍ନୋପି ଭିକ୍ଖୁ ସୀମଟ୍ଠୋୱ ହୋତି। ‘‘ବଦ୍ଧସୀମାୟା’’ତି ଇଦଞ୍ଚ ପକରଣୱସେନ ଉପଲକ୍ଖଣତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ଅବଦ୍ଧସୀମାସୁପି ସବ୍ବାସୁ ଠିତଂ ତଂ ସୀମାସଙ୍ଖ୍ୟମେୱ ଗଚ୍ଛତି।

ଏକସମ୍ବନ୍ଧେନ ଗତନ୍ତି ରୁକ୍ଖଲତାଦିତତ୍ରଜାତମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତାଦିସମ୍ପି ‘‘ଇତୋ ଗତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବତଂ ଅରହତି। ଯଂ ପନ ‘‘ଇତୋ ଗତ’’ନ୍ତି ୱା ‘‘ତତୋ ଆଗତ’’ନ୍ତି ୱା ୱତ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟଂ ଉଭୋସୁ ବଦ୍ଧସୀମାଗାମସୀମାସୁ, ଉଦକୁକ୍ଖେପନଦିଆଦୀସୁ ଚ ତିରିୟଂ ପତିତରଜ୍ଜୁଦଣ୍ଡାଦି, ତତ୍ଥ କିଂ କାତବ୍ବନ୍ତି? ଏତ୍ଥ ପନ ବଦ୍ଧସୀମାୟ ପତିଟ୍ଠିତଭାଗୋ ବଦ୍ଧସୀମା, ଅବଦ୍ଧଗାମସୀମାୟ ପତିଟ୍ଠିତଭାଗୋ ଗାମସୀମା ତଦୁଭୟସୀମଟ୍ଠପବ୍ବତାଦି ୱିୟ। ବଦ୍ଧସୀମତୋ ଉଟ୍ଠିତୱଟରୁକ୍ଖସ୍ସ ପାରୋହେ, ଗାମସୀମାୟ ଗାମସୀମତୋ ଉଟ୍ଠିତୱଟରୁକ୍ଖସ୍ସ ପାରୋହେ ଚ ବଦ୍ଧସୀମାୟ ପତିଟ୍ଠିତେପି ଏସେୱ ନୟୋ। ମୂଲପତିଟ୍ଠିତକାଲତୋ ହି ପଟ୍ଠାୟ ‘‘ଇତୋ ଗତଂ, ତତୋ ଆଗତ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତୋ ସୋ ଭାଗୋ ଯଥାପୱିଟ୍ଠସୀମାସଙ୍ଖ୍ୟମେୱ ଗଚ୍ଛତି, ତେସଂ ରୁକ୍ଖପାରୋହାନଂ ଅନ୍ତରା ପନ ଆକାସଟ୍ଠସାଖା ଭୂମିୟଂ ସୀମାପରିଚ୍ଛେଦପ୍ପମାଣେନ ତଦୁଭୟସୀମା ହୋତୀତି କେଚି ୱଦନ୍ତି। ଯସ୍ମା ପନସ୍ସ ସାଖାୟ ପାରୋହୋ ପୱିଟ୍ଠସୀମାୟ ପଥୱିୟଂ ମୂଲେହି ପତିଟ୍ଠହିତ୍ୱାପି ଯାୱ ସାଖଂ ୱିନା ଠାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ତାୱ ମୂଲସୀମଟ୍ଠତଂ ନ ୱିଜହତି। ଯଦା ପନ ୱିନା ଠାତୁଂ ସକ୍କୋତି, ତଦାପି ପାରୋହମତ୍ତମେୱ ପୱିଟ୍ଠସୀମଟ୍ଠତଂ ସମୁପେତି। ତସ୍ମା ସବ୍ବୋପି ଆକାସଟ୍ଠସାଖାଭାଗୋ ପୁରିମସୀମଟ୍ଠତଂ ନ ୱିଜହତି, ତତୋ ଆଗତଭାଗସ୍ସ ଅୱିଜହିତତ୍ତାତି ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି। ଉଦକୁକ୍ଖେପନଦିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ତତ୍ଥ ଚ ୱିସଭାଗସୀମାୟ ଏୱଂ ପୱିଟ୍ଠେ ସକଲସୀମାସୋଧନଂ, ସଭାଗାୟ ପୱିଟ୍ଠେ ଫୁସିତ୍ୱା ଠିତମତ୍ତଭିକ୍ଖୁସୋଧନଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ ପୁବ୍ବେ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ।

୧୪୦।ପାରୟତୀତି ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରତି, ନଦିୟା ଉଭୋସୁ ତୀରେସୁ ପତିଟ୍ଠମାନା ସୀମା ନଦିଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରା ନାମ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ନଦିଂଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରମାନ’’ନ୍ତି। ଅନ୍ତୋନଦିୟଞ୍ହି ସୀମା ନ ଓତରତି। ନଦିଲକ୍ଖଣେ ପନ ଅସତି ଓତରତି, ସା ଚ ତଦା ନଦିପାରସୀମା ନ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ନଦିୟା ଲକ୍ଖଣଂ ନଦିନିମିତ୍ତେ ୱୁତ୍ତନୟମେୱା’’ତି। ଅସ୍ସାତି ଭୱେୟ୍ୟ। ଅୱସ୍ସଂ ଲବ୍ଭନେୟ୍ୟା ପନ ଧୁୱନାୱାୱ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ‘‘ନ ନାୱାୟା’’ତି ଇମିନା ନାୱଂ ୱିନାପି ସୀମା ବଦ୍ଧା ସୁବଦ୍ଧା ଏୱ ହୋତି, ଆପତ୍ତିପରିହାରତ୍ଥା ନାୱାତି ଦସ୍ସେତି।

ରୁକ୍ଖସଙ୍ଘାଟମୟୋତି ଅନେକରୁକ୍ଖେ ଏକତୋ ଘଟେତ୍ୱା କତସେତୁ। ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କତୋତି ପାଠସେସୋ। ‘‘ସବ୍ବନିମିତ୍ତାନଂ ଅନ୍ତୋ ଠିତେ ଭିକ୍ଖୂ ହତ୍ଥପାସଗତେ କତ୍ୱା’’ତି ଇଦଂ ଉଭିନ୍ନଂ ତୀରାନଂ ଏକଗାମଖେତ୍ତଭାୱଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ପବ୍ବତସଣ୍ଠାନାତି ଏକତୋ ଉଗ୍ଗତଦୀପସିଖରତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ।

ସୀମାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପୋସଥାଗାରାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୪୧।ସମୂହନିତ୍ୱାତି ୱିନାସେତ୍ୱା, ଉଦ୍ଧରିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଞ୍ଚ ଆପତ୍ତିପରିହାରତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୧୪୨।ଯାନି କାନିଚୀତି ଇଧ ନିମିତ୍ତାନଂ ସୀମାୟ ପାଠଇୟଂ ସରୂପତୋ ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ।

ଉପୋସଥାଗାରାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୪୩।ଅଟ୍ଠାରସାତି ଅନ୍ଧକୱିନ୍ଦୱିହାରମ୍ପି ଉପାଦାୟ ୱୁଚ୍ଚତି। ନେସଂ ସୀମାତି ତେସୁ ମହାୱିହାରେସୁ। ‘‘ମନ’’ନ୍ତି ଇମସ୍ସ ୱିୱରଣଂ ଈସକନ୍ତି, ଈସକଂ ୱୁଠହୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମମେୱତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅପ୍ପତ୍ତୱୁଠହଭାୱୋ ଅହୋସୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅମନସିକରୋନ୍ତୋତି ଇଦ୍ଧିୟା ଅନତିକ୍କମସ୍ସ କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ।

୧୪୪।ସୋତି ଭିକ୍ଖୁନିସଙ୍ଘୋ। ଦ୍ୱେପୀତି ଦ୍ୱେ ସମାନସଂୱାସଅୱିପ୍ପୱାସାୟୋ। ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାତି ମହାସୀମଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ତତ୍ଥେୱ ଯେଭୁୟ୍ୟେନ ଅୱିପ୍ପୱାସାତି।

‘‘ଅୱିପ୍ପୱାସଂ ଅଜାନନ୍ତାପୀ’’ତି ଇଦଂ ମହାସୀମାୟ ୱିଜ୍ଜମାନାୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତଂ, ତସ୍ସା ବାହିରପରିଚ୍ଛେଦଞ୍ଚ ଅଜାନନ୍ତାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ଅଜାନନ୍ତେହିପି ଅନ୍ତୋସୀମାୟ ଠତ୍ୱା କମ୍ମୱାଚାୟ କତାୟ ସା ସୀମା ସମୂହତାୱ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ସମୂହନିତୁଞ୍ଚେୱ ବନ୍ଧିତୁଞ୍ଚ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ନିରାସଙ୍କଟ୍ଠାନେତି ଖଣ୍ଡସୀମାରହିତଟ୍ଠାନେ। ଇଦଞ୍ଚ ମହାସୀମାୟ ୱିଜ୍ଜମାନାୟପି କମ୍ମକରଣସୁଖତ୍ଥଂ ଖଣ୍ଡସୀମା ଇଚ୍ଛିତାତି ତଂ ଚେତିୟଙ୍ଗଣାଦିବହୁସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନେ ନ ବନ୍ଧତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥାପି ସା ବଦ୍ଧା ସୁବଦ୍ଧା ଏୱ ମହାସୀମା ୱିୟ। ‘‘ପଟିବନ୍ଧିତୁଂ ପନ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତେୱା’’ତି ଇଦଂ ଖଣ୍ଡସୀମାୟ ଅସମୂହତତ୍ତା, ତସ୍ସା ଅୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତସ୍ସ ଅଜାନନତୋ ଚ ମହାସୀମାବନ୍ଧନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଖଣ୍ଡସୀମଂ ପନ ନିରାସଙ୍କଟ୍ଠାନେ ବନ୍ଧିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତେୱ। ସୀମାସମ୍ଭେଦଂ କତ୍ୱାତି ଖଣ୍ଡସୀମାୟ ୱିଜ୍ଜମାନପକ୍ଖେ ସୀମାୟ ସୀମଂ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରଣସମ୍ଭେଦଂ କତ୍ୱା ଅୱିଜ୍ଜମାନପକ୍ଖେପି ସମ୍ଭେଦସଙ୍କାୟ ଅନିୱତ୍ତନେନ ସମ୍ଭେଦସଙ୍କଂ କତ୍ୱା। ଅୱିହାରଂ କରେୟ୍ୟୁନ୍ତି ସଙ୍ଘକମ୍ମାନାରହଂ କରେୟ୍ୟୁଂ। ପୁବ୍ବେ ହି ଚେତିୟଙ୍ଗଣାଦିନିରାସଙ୍କଟ୍ଠାନେ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ସକ୍କା, ଇଦାନି ତମ୍ପି ୱିନାସିତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ନ ସମୂହନିତବ୍ବାତି ଖଣ୍ଡସୀମଂ ଅଜାନନ୍ତେହି ନ ସମୂହନିତବ୍ବା। ଉଭୋପି ନ ଜାନନ୍ତୀତି ଉଭିନ୍ନଂ ପଦେସନିୟମଂ ୱା ତାସଂ ଦ୍ୱିନ୍ନମ୍ପି ୱା ଅଞ୍ଞତରାୟ ୱା ୱିଜ୍ଜମାନତଂ ୱା ଅୱିଜ୍ଜମାନତଂ ୱା ନ ଜାନନ୍ତି, ସବ୍ବତ୍ଥ ସଙ୍କା ଏୱ ହୋତି। ‘‘ନେୱ ସମୂହନିତୁଂ, ନ ବନ୍ଧିତୁଂ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଇଦଂ ନିରାସଙ୍କଟ୍ଠାନେ ଠତ୍ୱା ସମୂହନିତୁଂ ସକ୍କୋନ୍ତୋପି ମହାସୀମଂ ପଟିବନ୍ଧିତୁଂ ନ ସକ୍କୋନ୍ତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ନ ଚ ସକ୍କା…ପେ… କମ୍ମୱାଚଂ କାତୁ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ସୀମାବନ୍ଧନକମ୍ମୱାଚଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା ବନ୍ଧିତୁଂ ନ ସକ୍କା, ତସ୍ମା ନ ସମୂହନିତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ।

କେଚି ପନ ‘‘ଇଦିସେସୁ ୱିହାରେସୁ ଛପଞ୍ଚମତ୍ତେ ଭିକ୍ଖୂ ଗହେତ୍ୱା ୱିହାରକୋଟିତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୱିହାରପରିକ୍ଖେପସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ସମନ୍ତା ଲେଡ୍ଡୁପାତେ ସବ୍ବତ୍ଥ ମଞ୍ଚପ୍ପମାଣେ ଓକାସେ ନିରନ୍ତରଂ ଠତ୍ୱା ପଠମଂ ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମଂ, ତତୋ ସମାନସଂୱାସକସୀମଞ୍ଚ ସମୂହନନୱସେନ ସୀମାୟ ସମୁଗ୍ଘାତେ କତେ ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ଖଣ୍ଡସୀମାୟ, ମହାସୀମାୟପି ୱା ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତେ ସତି ଅୱସ୍ସଂ ଏକସ୍ମିଂ ମଞ୍ଚଟ୍ଠାନେ ତାସଂ ମଜ୍ଝଗତା ତେ ଭିକ୍ଖୂ ତା ସମୂହନେୟ୍ୟୁଂ, ତତୋ ଗାମସୀମା ଏୱ ଅୱସିସ୍ସେୟ୍ୟ। ନ ହେତ୍ଥ ସୀମାୟ, ତପ୍ପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ୱା ଜାନନଂ ଅଙ୍ଗଂ। ସୀମାୟ ପନ ଅନ୍ତୋଠାନଂ, ‘‘ସମୂହନିସ୍ସାମା’’ତି କମ୍ମୱାଚାୟ କରଣଞ୍ଚେତ୍ଥ ଅଙ୍ଗଂ। ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ‘ଖଣ୍ଡସୀମଂ ପନ ଜାନନ୍ତା ଅୱିପ୍ପୱାସଂ ଅଜାନନ୍ତାପି ସମୂହନିତୁଞ୍ଚେୱ ବନ୍ଧିତୁଞ୍ଚ ସକ୍ଖିସ୍ସନ୍ତୀ’ତି ଏୱଂ ମହାସୀମାୟ ପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ଅଜାନନେପି ସମୂହନସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ଗାମସୀମାୟ ଏୱ ଚ ଅୱସିଟ୍ଠାୟ ତତ୍ଥ ଯଥାରୁଚି ଦୁୱିଧମ୍ପି ସୀମଂ ବନ୍ଧିତୁଞ୍ଚେୱ ଉପସମ୍ପଦାଦିକମ୍ମଂ କାତୁଞ୍ଚ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ଯୁତ୍ତଂ ୱିୟ ଦିସ୍ସତି। ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ।

ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଗାମସୀମାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୪୭। ପାଠଇୟଂ ‘‘ଅସମ୍ମତାୟ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀମାୟା’’ତିଆଦିନା ଗାମସୀମା ଏୱ ବଦ୍ଧସୀମାୟ ଖେତ୍ତଂ, ଅରଞ୍ଞନଦିଆଦୟୋ ୱିୟ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରୌଦକୁକ୍ଖେପାଦୀନଂ। ସା ଚ ଗାମସୀମା ବଦ୍ଧସୀମାୱିରହିତଟ୍ଠାନେ ସୟମେୱ ସମାନସଂୱାସା ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଯା ତସ୍ସ ୱା ଗାମସ୍ସ ଗାମସୀମାତି ଏତ୍ଥ ଗାମସୀମାପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଚ ବହି ଚ ଖେତ୍ତୱତ୍ଥୁଅରଞ୍ଞପବ୍ବତାଦିକଂ ସବ୍ବଂ ଗାମଖେତ୍ତଂ ସନ୍ଧାୟ ‘‘ଗାମସ୍ସା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଅନ୍ତରଘରମେୱ। ତସ୍ମା ତସ୍ସ ସକଲସ୍ସ ଗାମଖେତ୍ତସ୍ସ ସମ୍ବନ୍ଧନୀୟା ଗାମସୀମାତି ଏୱମତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଯୋ ହି ସୋ ଅନ୍ତରଘରଖେତ୍ତାଦୀସୁ ଅନେକେସୁ ଭୂମିଭାଗେସୁ ‘‘ଗାମୋ’’ତି ଏକତ୍ତେନ ଲୋକଜନେହି ପଞ୍ଞତ୍ତୋ ଗାମୱୋହାରୋ, ସୋୱ ଇଧ ‘‘ଗାମସୀମା’’ତିପି ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ, ଗାମୋ ଏୱ ହି ଗାମସୀମା। ଇମିନାୱ ନୟେନ ଉପରି ଅରଞ୍ଞଂ ନଦୀ ସମୁଦ୍ଦୋ ଜାତସ୍ସରୋତି ଏୱଂ ତେସୁ ଭୂମିପ୍ପଦେସେସୁ ଏକତ୍ତେନ ଲୋକଜନପଞ୍ଞତ୍ତାନମେୱ ଅରଞ୍ଞାଦୀନଂ ଅରଞ୍ଞସୀମାଦିଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଲୋକେ ପନ ଗାମସୀମାଦିୱୋହାରୋ ଗାମାଦୀନଂ ମରିୟାଦାୟମେୱ ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ନ ଗାମଖେତ୍ତାଦୀସୁ ସବ୍ବତ୍ଥ। ସାସନେ ପନ ତେ ଗାମାଦୟୋ ଇତରନିୱତ୍ତିଅତ୍ଥେନ ସୟମେୱ ଅତ୍ତନୋ ମରିୟାଦାତି କତ୍ୱା ଗାମୋ ଏୱ ଗାମସୀମା, ଅରଞ୍ଞମେୱ ଅରଞ୍ଞସୀମା…ପେ… ସମୁଦ୍ଦୋ ଏୱ ସମୁଦ୍ଦସୀମାତି ସୀମାୱୋହାରେନ ୱୁତ୍ତାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

“ନିଗମସ୍ସ ୱା”ତି ଇଦଂ ଗାମସୀମପ୍ପଭେଦଂ ସବ୍ବଂ ଉପଲକ୍ଖଣୱସେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନାହ “ନଗରମ୍ପି ଗହିତମେୱା”ତି। “ବଲିଂ ଲଭନ୍ତୀ”ତି ଇଦଂ ୟେଭୁୟ୍ୟୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, “ଅୟଂ ଗାମୋ ଏତ୍ତକୋ କରୀସଭାଗୋ”ତିଆଦିନା ପନ ରାଜପଣ୍ଣେସୁ ଆରୋପିତେସୁ ଭୂମିଭାଗେସୁ ୟସ୍ମିଂ ୟସ୍ମିଂ ତଳାକମାତିକାସୁସାନପବ୍ବତାଦିକେ ପଦେସେ ବଲିଂ ନ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ସୋପି ଗାମସୀମା ଏୱ। ରାଜାଦୀହି ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଭୂମିଭାଗୋ ହି ସବ୍ବୋୱ ଠପେତ୍ୱା ନଦିଲୋଣିଜାତସ୍ସରେ ଗାମସୀମାତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତେନାହ “ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ରାଜା କସ୍ସଚି ଦେତୀ”ତି। ସଚେ ପନ ତତ୍ଥ ରାଜା କଞ୍ଚି ପଦେସଂ ଗାମନ୍ତରେନ ୟୋଜେତି, ସୋ ପୱିଟ୍ଠଗାମସୀମତଂ ଏୱ ଭଜତି, ନଦିଜାତସ୍ସରେସୁ ୱିନାସେତ୍ୱା ତଳାକାଦିଭାୱଂ ୱା ପୂରେତ୍ୱା ଖେତ୍ତାଦିଭାୱଂ ୱା ପାପିତେସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ୟେ ପନ ଗାମା ରାଜଚୋରାଦିଭୟପୀଳିତେହି ମନୁସ୍ସେହି ଛଡ୍ଡିତା ଚିରମ୍ପି ନିମ୍ମନୁସ୍ସା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ସମନ୍ତା ପନ ଗାମା ସନ୍ତି, ତେପି ପାଟେକ୍କଂ ଗାମସୀମାୱ। ତେସୁ ହି ରାଜାନୋ ସମନ୍ତଗାମୱାସୀହି କସାପେତ୍ୱା ୱା ୟେହି କେହିଚି କସିତଟ୍ଠାନଂ ଲିଖିତ୍ୱା ୱା ବଲିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେନ ୱା ଗାମେନ ଏକୀଭାୱଂ ୱା ଉପନେନ୍ତି। ୟେ ପନ ଗାମା ରାଜୂହିପି ପରିଚ୍ଚତ୍ତା ଗାମଖେତ୍ତାନନ୍ତରିକା ମହାରଞ୍ଞେନ ଏକୀଭୂତା, ତେ ଅଗାମକାରଞ୍ଞସୀମତଂ ପାପୁଣନ୍ତି, ପୁରିମା ଗାମସୀମା ୱିନସ୍ସତି। ରାଜାନୋ ପନ ଏକସ୍ମିଂ ଅରଞ୍ଞାଦିପ୍ପଦେସେ ମହନ୍ତଂ ଗାମଂ କତ୍ୱା ଅନେକସହସ୍ସାନି କୁଲାନି ୱାସାପେତ୍ୱା ତତ୍ଥ ୱାସୀନଂ ଭୋଗଗାମାତି ସମନ୍ତା ଭୂତଗାମେ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦେନ୍ତି। ପୁରାଣନାମଂ, ପନ ପରିଚ୍ଛେଦଞ୍ଚ ନ ୱିନାସେନ୍ତି, ତେପି ପଚ୍ଚେକଂ ଗାମସୀମା ଏୱ। ଏତ୍ତାୱତା ପୁରିମଗାମସୀମତ୍ତଂ ନ ୱିଜହନ୍ତି। ସା ଚ ଇତରା ଚାତିଆଦି “ସମାନସଂୱାସା ଏକୂପୋସଥା”ତି ପାଳିପଦସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାୟୱିୱରଣଂ। ତତ୍ଥ ହି ସା ଚ ରାଜିଚ୍ଛାୱସେନ ପରିୱତ୍ତିତ୍ୱା ସମୁପ୍ପନ୍ନା ଅଭିନୱା, ଇତରା ଚ ଅପରିୱତ୍ତା ପକତିଗାମସୀମା, ୟଥା ବଦ୍ଧସୀମାୟ ସବ୍ବଂ ସଙ୍ଘକମ୍ମଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଏୱମେତାପି ସବ୍ବକମ୍ମାରହତାସଦିସେନ ବଦ୍ଧସୀମାସଦିସା, ସା ସମାନସଂୱାସା ଏକୂପୋସଥାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ସାମଞ୍ଞତୋ “ବଦ୍ଧସୀମାସଦିସା”ତି ୱୁତ୍ତେ ତିଚୀୱରାୱିପ୍ପୱାସସୀମଂ ବଦ୍ଧସୀମଂ ଏୱ ମଞ୍ଞନ୍ତୀତି ତଂସଦିସତାନିୱତ୍ତନମୁଖେନ ଉପରି ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାୟ ତଂସଦିସତାପି ଅତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସନନୟସ୍ସ ଇଧେୱ ପସଙ୍ଗଂ ଦସ୍ସେତୁଂ “କେୱଲ”ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ୱିଞ୍ଝାଟୱିସଦିସେ ଅରଞ୍ଞେତି ୟତ୍ଥ “ଅସୁକଗାମସ୍ସ ଇଦଂ ଖେତ୍ତ”ନ୍ତି ଗାମୱୋହାରୋ ନତ୍ଥି, ୟତ୍ଥ ଚ ନ କସନ୍ତି ନ ୱପନ୍ତି, ତାଦିସେ ଅରଞ୍ଞେ। ମଚ୍ଛବନ୍ଧାନଂ ଅଗମନପଥା ନିମ୍ମନୁସ୍ସାୱାସା ସମୁଦ୍ଦନ୍ତରଦୀପକାପି ଏତ୍ଥେୱ ସଙ୍ଗୟ୍ହନ୍ତି। ୟଂ ୟଞ୍ହି ଅଗାମଖେତ୍ତଭୂତଂ ନଦିସମୁଦ୍ଦଜାତସ୍ସରୱିରହିତଂ ପଦେସଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଅରଞ୍ଞସୀମାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସା ଚ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମଂ ୱିନାୱ ସୟମେୱ ସମାନସଂୱାସା ବଦ୍ଧସୀମାସଦିସା। ନଦିଆଦିସୀମାସୁ ୱିୟ ସବ୍ବମେତ୍ଥ ସଙ୍ଘକମ୍ମଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ନଦିସମୁଦ୍ଦଜାତସ୍ସରାନଂ ତାୱ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ “ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱେନେୱ ବଦ୍ଧସୀମାସଦିସା”ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସୀମତା ସିଦ୍ଧା। ଅରଞ୍ଞସ୍ସ ପନ ସୀମତା କଥନ୍ତି? ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାନୁଜାନନସୁତ୍ତାଦିସାମତ୍ଥିୟତୋ। ୟଥା ହି ଗାମସୀମାୟ ୱଗ୍ଗକମ୍ମପରିହାରତ୍ଥଂ ବହୂ ବଦ୍ଧସୀମାୟୋ ଅନୁଞ୍ଞାତା, ତାସଞ୍ଚ ଦ୍ୱିନ୍ନମନ୍ତରା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅସମ୍ଭେଦତ୍ଥଂ ସୀମନ୍ତରିକା ଅନୁଞ୍ଞାତା, ଏୱମିଧାରଞ୍ଞେପି ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମା। ତାସଞ୍ଚ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅନ୍ତରା ସୀମନ୍ତରିକାୟ ପାଳିଅଟ୍ଠକଥାସୁପି ୱିଧାନସାମତ୍ଥିୟତୋ ଅରଞ୍ଞସ୍ସପି ସଭାୱେନେୱ ନଦିଆଦୀନଂ ୱିୟ ସୀମାଭାୱୋ ତତ୍ଥ ୱଗ୍ଗକମ୍ମପରିହାରତ୍ଥମେୱ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାୟ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତାୱ ସିଦ୍ଧୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ତତ୍ଥ ସୀମାୟମେୱ ହି ଠିତା ସୀମଟ୍ଠାନଂ ୱଗ୍ଗକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, ନ ଅସୀମାୟଂ ଆକାସେ ଠିତା ୱିୟ ଆକାସଟ୍ଠାନଂ। ଏୱମେୱ ହି ସାମତ୍ଥିୟଂ ଗହେତ୍ୱା “ସବ୍ବା, ଭିକ୍ଖୱେ, ନଦୀ ଅସୀମା”ତିଆଦିନା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତବଦ୍ଧସୀମାନମ୍ପି ନଦିସମୁଦ୍ଦଜାତସ୍ସରାନଂ ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱେନେୱ ସୀମାଭାୱୋ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତୋତି ଗହେତବ୍ବୋ।

ଅଥସ୍ସ ଠିତୋକାସତୋତି ଅସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ଠିତୋକାସତୋ। ସଚେପି ହି ଭିକ୍ଖୁସହସ୍ସଂ ତିଟ୍ଠତି, ତସ୍ସ ଠିତୋକାସସ୍ସ ବାହିରନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱଗ୍ଗକମ୍ମପରିହାରତ୍ଥଂ ସୀମାପେକ୍ଖାୟ ଉପ୍ପନ୍ନାୟ ତାୟ ସହ ସୟମେୱ ସଞ୍ଜାତା ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମା ସମାନସଂୱାସାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ୟତ୍ଥ ପନ ଖୁଦ୍ଦକେ ଅରଞ୍ଞେ ମହନ୍ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି ପରିପୁଣ୍ଣତାୟ ୱଗ୍ଗକମ୍ମସଙ୍କାଭାୱେନ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାପେକ୍ଖା ନତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମା ନ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, କେୱଲାରଞ୍ଞସୀମାୟମେୱ, ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘେନ କମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ। ନଦିଆଦୀସୁପି ଏସେୱ ନୟୋ। ୱକ୍ଖତି ହି “ସଚେ ନଦୀ ନାତିଦୀଘା ହୋତି, ପଭୱତୋ ପଟ୍ଠାୟ ୟାୱ ମୁଖଦ୍ୱାରା ସବ୍ବତ୍ଥ ସଙ୍ଘୋ ନିସୀଦତି, ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାକମ୍ମଂ ନତ୍ଥୀ”ତିଆଦି (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୪୭)। ଇମିନା ଏୱ ଚ ୱଚନେନ ୱଗ୍ଗକମ୍ମପରିହାରତ୍ଥଂ ସୀମାପେକ୍ଖାୟ ସତି ଏୱ ଉଦକୁକ୍ଖେପସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମା ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ନାସତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

କେଚି ପନ “ସମନ୍ତା ଅବ୍ଭନ୍ତରଂ ମିନିତ୍ୱା ପରିଚ୍ଛେଦକରଣେନେୱ ସୀମା ସଞ୍ଜାୟତି, ନ ସୟମେୱା”ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ। ୟଦି ହି ଅବ୍ଭନ୍ତରପରିଚ୍ଛେଦକରଣପ୍ପକାରେନ ସୀମା ଉପ୍ପଜ୍ଜେୟ୍ୟ, ଅବଦ୍ଧସୀମା ଚ ନ ସିୟା ଭିକ୍ଖୂନଂ କିରିୟାପକାରସିଦ୍ଧିତୋ। ଅପିଚ ୱଡ୍ଢକୀହତ୍ଥାନଂ, ପକତିହତ୍ଥାନଞ୍ଚ ଲୋକେ ଅନେକୱିଧତ୍ତା, ୱିନୟେ ଈଦିସଂ ହତ୍ଥପ୍ପମାଣନ୍ତି ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ଚ ୟେନ କେନଚି ମିନିତେ ଚ ଭଗୱତା ଅନୁଞ୍ଞାତେନ ନୁ ଖୋ ହତ୍ଥେନ ମିନିତଂ, ନ ନୁ ଖୋତି ସୀମାୟ ୱିପତ୍ତିସଙ୍କା ଭୱେୟ୍ୟ। ମିନନ୍ତେହି ଚ ଅଣୁମତ୍ତମ୍ପି ଊନମଧିକଂ ଅକତ୍ୱା ମିନିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତାୟ ୱିପତ୍ତି ଏୱ ସିୟା। ପରିସୱସେନ ଚାୟଂ ୱଡ୍ଢମାନା ତେସଂ ମିନନେନ ୱଡ୍ଢତି ୱା ହାୟତି ୱା। ସଙ୍ଘେ ଚ କମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଗତେ ଅୟଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପୟୋଗେନ

ସମୁପ୍ପନ୍ନସୀମା ତେସଂ ପୟୋଗେନ ୱିଗଚ୍ଛତି ନ ୱିଗଚ୍ଛତି ଚ। କଥଂ ବଦ୍ଧସୀମା ୱିୟ ୟାୱ ସାସନନ୍ତରଧାନା ନ ତିଟ୍ଠେୟ୍ୟ, ଠିତିୟା ଚ ପୁରାଣୱିହାରେସୁ ୱିୟ ସକଲେପି ଅରଞ୍ଞେ କଥଂ ସୀମାସମ୍ଭେଦସଙ୍କା ନ ଭୱେୟ୍ୟ। ତସ୍ମା ସୀମାପେକ୍ଖାୟ ଏୱ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜତି, ତବ୍ବିଗମେନ ୱିଗଚ୍ଛତୀତି ଗହେତବ୍ବଂ। ୟଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାୟମ୍ପି ନଦିଆଦୀସୁପି।

ତତ୍ଥାପି ହି ମଜ୍ଝିମପୁରିସୋ ନ ଞାୟତି। ତଥା ସବ୍ବଥାମେନ ଖିପନଂ ଉଭୟତ୍ଥାପି ଚ ୟସ୍ସଂ ଦିସାୟଂ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସ୍ସ, ଉଦକୁକ୍ଖେପସ୍ସ ୱା ଓକାସୋ ନ ପହୋତି, ତତ୍ଥ କଥଂ ମିନନଂ, ଖିପନଂ ୱା ଭୱେୟ୍ୟ? ଗାମଖେତ୍ତାଦୀସୁ ପୱିସନତୋ ଅଖେତ୍ତେ ସୀମା ପୱିଟ୍ଠା ନାମାତି ସୀମା ୱିପଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ଅପେକ୍ଖାୟ ସୀମୁପ୍ପତ୍ତିୟଂ ପନ ୟତୋ ପହୋତି, ତତ୍ଥ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରୌଦକୁକ୍ଖେପସୀମା ସୟମେୱ ପରିପୁଣ୍ଣା ଜାୟନ୍ତି। ୟତୋ ପନ ନ ପହୋତି, ତତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ଖେତ୍ତପ୍ପମାଣେନେୱ ଜାୟନ୍ତି, ନ ବହି। ୟଂ ପନେତ୍ଥ ଅବ୍ଭନ୍ତରମିନନପମାଣସ୍ସ, ୱାଲୁକାଦିଖିପନକମ୍ମସ୍ସ ଚ ଦସ୍ସନଂ, ତଂ ସଞ୍ଜାତସୀମାନଂ ଠିତଟ୍ଠାନସ୍ସ ପରିଚ୍ଛେଦନତ୍ଥଂ କତଂ ଗାମୂପଚାରଘରୂପଚାରଜାନନତ୍ଥଂ ଲେଡ୍ଡୁସୁପ୍ପାଦିଖିପନୱିଧାନଦସ୍ସନଂ ୱିୟ। ତେନେୱ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ ''ସୀମଂ ୱା ସମ୍ମନ୍ନତି ଉଦକୁକ୍ଖେପଂ ୱା ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ଊନୱୀସତିୱସ୍ସସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା)। ଏୱଂ କତେପି ତସ୍ସ ପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ୟାଥାୱତୋ ଞାତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟତ୍ତେନ ପୁଥୁଲତୋ ଞତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ତିଟ୍ଠନ୍ତେହି ନିରାସଙ୍କଟ୍ଠାନେ ଠାତବ୍ବଂ, ଅଞ୍ଞଂ ବହି କରୋନ୍ତେହି ଅତିଦୂରେ ନିରାସଙ୍କଟ୍ଠାନେ ପେସେତବ୍ବଂ।

ଅପରେ ପନ ''ସୀମାପେକ୍ଖାୟ କିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ମଗ୍ଗଗମନନହାନାଦିଅତ୍ଥେହି ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ମିମ୍ପି ଅରଞ୍ଞେ ୱା ନଦିଆଦୀସୁ ୱା ପୱିଟ୍ଠେ ତଂ ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରୌଦକୁକ୍ଖେପସୀମା ସୟମେୱ ପଭା ୱିୟ ପଦୀପସ୍ସ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜତି, ଗାମଖେତ୍ତାଦୀସୁ ତସ୍ମିଂ ଓତିଣ୍ଣମତ୍ତେ ୱିଗଚ୍ଛତି। ତେନେୱ ଚେତ୍ଥ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସଙ୍ଘାନଂ ୱିସୁଂ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତାନଂ ସୀମାଦ୍ୱୟସ୍ସ ଅନ୍ତରା ସୀମନ୍ତରିକା ଅଞ୍ଞଂ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରଂ, ଉଦକୁକ୍ଖେପଞ୍ଚ ଠପେତୁଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ, ସୀମାପରିୟନ୍ତେ ହି କେନଚି କମ୍ମେନ ପେସିତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସମନ୍ତା ସଞ୍ଜାତସୀମା ଇତରେସଂ ସୀମାୟ ଫୁସିତ୍ୱା ସୀମାସମ୍ଭେଦଂ କରେୟ୍ୟ, ସୋ ମା ହୋତୂତି, ଇତରଥା ହତ୍ଥଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତାୟପେତ୍ଥ ସୀମନ୍ତରିକାୟ ଅନୁଜାନିତବ୍ବତୋ। ଅପିଚ ସୀମନ୍ତରିକାୟ ଠିତସ୍ସାପି ଉଭୟତ୍ଥ କମ୍ମକୋପୱଚନତୋପି ଚେତଂ ସିଜ୍ଝତି। ତମ୍ପି ପରିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୟମେୱ ସଞ୍ଜାତାୟ ସୀମାୟ ଉଭିନ୍ନମ୍ପି ସୀମାନଂ, ଏକାୟ ଏୱ ୱା ସଙ୍କରତୋ। ଇତରଥା ତସ୍ସ କମ୍ମକୋପୱଚନଂ ନ ୟୁଜ୍ଜେୟ୍ୟ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ମାତିକାଟ୍ଠକଥାୟଂ 'ପରିଚ୍ଛେଦବ୍ଭନ୍ତରେ ହତ୍ଥପାସଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ଠିତୋପି ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ବହି ଅଞ୍ଞଂ ତତ୍ତକଂୟେୱ ପରିଚ୍ଛେଦଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତୋପି କମ୍ମଂ କୋପେତୀ'ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନୱଣ୍ଣନା)। କିଞ୍ଚ ଅଗାମକାରଞ୍ଞେ ଠିତସ୍ସ କମ୍ମକରଣିଚ୍ଛାୱିରହିତସ୍ସାପି ଭିକ୍ଖୁନୋ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ ଅଜ୍ଝୋକାସେ ଚୀୱରୱିପ୍ପୱାସୋ ଭଗୱତା ଅନୁଞ୍ଞାତୋ, ସୋ ଚ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ସୀମା। ଏୱଂ ଅପେକ୍ଖଂ ୱିନା ସମୁପ୍ପନ୍ନା। ତେନେୱେତ୍ଥ 'ଅୟଂ ସୀମା ତିଚୀୱରୱିପ୍ପୱାସପରିହାରମ୍ପି ଲଭତୀ'ତି (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୪୭) ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା କମ୍ମକରଣିଚ୍ଛଂ ୱିନାପି ୱୁତ୍ତନୟେନ ସମୁପ୍ପତ୍ତି ଗହେତବ୍ବା''ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ୟୁତ୍ତଂ ପଦୀପସ୍ସ ପଭା ୱିୟ ସବ୍ବପୁଗ୍ଗଲାନମ୍ପି ପଚ୍ଚେକଂ ସୀମାସମ୍ଭୱେନ ସଙ୍ଘେ, ଗଣେ ୱା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେ ତତ୍ରଟ୍ଠାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସମନ୍ତା ପଚ୍ଚେକଂ ସମୁପ୍ପନ୍ନାନଂ ଅନେକସୀମାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଙ୍କରଦୋସପ୍ପସଙ୍ଗତୋ। ପରିସୱସେନ ଚସ୍ସା ୱଡ୍ଢି, ହାନି ଚ ସମ୍ଭୱତି। ପଚ୍ଛା ଆଗତାନଂ ଅଭିନୱସୀମନ୍ତରୁପ୍ପତ୍ତି ଏୱ, ଗତାନଂ ସମନ୍ତା ଠିତସୀମାପି ୱିନାସୋ ଚ ଭୱେୟ୍ୟ।

ପାଠଇୟଂ ପନ ''ସମନ୍ତା ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରା, ଅୟଂ ତତ୍ଥ ସମାନସଂୱାସା''ତିଆଦିନା (ମହାୱ। ୧୪୭) ଏକା ଏୱ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରା, ଉଦକୁକ୍ଖେପା ଚ ଅନୁଞ୍ଞାତା, ନ ଚେସା ସୀମା ସଭାୱେନ, କାରଣସାମତ୍ଥିୟେନ ୱା ପଭା ୱିୟ ପଦୀପସ୍ସ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି। କିନ୍ତୁ ଭଗୱତୋ ଅନୁଜାନନେନେୱ, ଭଗୱା ଚ ଇମାୟୋ ଅନୁଜାନନ୍ତୋ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱଗ୍ଗକମ୍ମପରିହାରେନ କମ୍ମକରଣସୁଖତ୍ଥମେୱ ଅନୁଞ୍ଞାସୀତି କଥଂ ନହାନାଦିକିଚ୍ଚେନ ପୱିଟ୍ଠାନମ୍ପି ସମନ୍ତା ତାସଂ ସୀମାନଂ ସମୁପ୍ପତ୍ତି ପୟୋଜନାଭାୱା? ପୟୋଜନେ ଚ ଏକଂ ଏୱ ପୟୋଜନନ୍ତି କଥଂ ପଚ୍ଚେକଂ ଭିକ୍ଖୁଗଣନାୟ ଅନେକସୀମାସମୁପ୍ପତ୍ତି ? ''ଏକସୀମାୟଂ ହତ୍ଥପାସଂ ଅୱିଜହିତ୍ୱା ଠିତା''ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନୱଣ୍ଣନା) ୱୁତ୍ତଂ। ୟଂ ପନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୀମାନଂ ଅନ୍ତରା ତତ୍ତକପରିଚ୍ଛେଦେନେୱ ସୀମନ୍ତରିକଟ୍ଠପନୱଚନଂ, ତତ୍ଥ ଠିତାନଂ କମ୍ମକୋପୱଚନଞ୍ଚ, ତମ୍ପି ଇମାସଂ ସୀମାନଂ ପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ଦୁବ୍ବୋଧତାୟ ସୀମାୟ ସମ୍ଭେଦସଙ୍କଂ, କମ୍ମକୋପସଙ୍କଞ୍ଚ ଦୂରତୋ ପରିହରିତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ୟୋ ଚ ଚୀୱରାୱିପ୍ପୱାସତ୍ଥଂ ଭଗୱତା ଅବ୍ଭୋକାସେ ଦସ୍ସିତୋ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରପରିଚ୍ଛେଦୋ, ସୋ ସୀମା ଏୱ ନ ହୋତି, ଖେତ୍ତତଳାକାଦିପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱିୟ ଅୟମେତ୍ଥ ଏକୋ ପରିଚ୍ଛେଦୋୱ। ତତ୍ଥ ଚ ବହୂସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଏକତୋ ଠିତେସୁ ତେସଂ ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ ଅତ୍ତନୋ ଠିତଟ୍ଠାନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ସମନ୍ତା ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରପରିଚ୍ଛେଦବ୍ଭନ୍ତରେ ଏୱ ଚୀୱରଂ ଠପେତବ୍ବଂ। ନ ପରିସପରିୟନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ। ପରିସପରିୟନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାୟ ହି ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଗୟ୍ହମାନେ ଅବ୍ଭନ୍ତରପରିୟୋସାନେ ଠପିତଚୀୱରଂ ମଜ୍ଝେ ଠିତସ୍ସ ଅବ୍ଭନ୍ତରତୋ ବହି ହୋତୀତି ତଂ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ସିୟା। ସୀମା ପନ ପରିସପରିୟନ୍ତତୋୱ ଗହେତବ୍ବା। ଚୀୱରୱିପ୍ପୱାସପରିହାରୋପେତ୍ଥ ଅବ୍ଭୋକାସପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ୱୁତ୍ତୋ, ନ ପନ ୟାୱ ସୀମାପରିଚ୍ଛେଦଂ ଲବ୍ଭମାନତ୍ତା ମହାସୀମାୟ ଅୱିପ୍ପୱାସସୀମାୱୋହାରୋ ୱିୟ। ମହାସୀମାୟମ୍ପି ହି ଗାମଗାମୂପଚାରେସୁ ଚୀୱରଂ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ହୋତି। ଇଧାପି ମଜ୍ଝେ

ଠିତସ୍ସ ସୀମାପରିଯନ୍ତେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିୟଂ ହୋତି। ତସ୍ମା ଯଥାଵୁତ୍ତସୀମାପେକ୍ଖୱସେନେଵେତାସଂ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରୌଦକୁକ୍ଖେପସୀମାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତି, ତଦ୍ଦିଗମେନ ଵିନାସୋ ଚ ଗହେତବ୍ବୋତି ଅମ୍ହାକଂ ଖନ୍ତି। ଵୀମଂସିତ୍ଵା ଗହେତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଞୋ ଵା ପକାରୋ ଇତୋ ଯୁତ୍ତତରୋ ଗଵେସିତବ୍ବୋ।

ଇଧ ପନ ''ଅରଞ୍ଞେ ସମନ୍ତା ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରା''ତି ଏଵଂ ପାଠଇୟଂ ଵିଞ୍ଞାତଵିସଦିସେ ଅରଞ୍ଞେ ସମନ୍ତା ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରାତି ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ରୁକ୍ଖାଦିନିରନ୍ତରେପି ଅରଞ୍ଞେ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାଯ ଵିହିତତ୍ତା ଅନ୍ତନୋ ନିସ୍ସୟଭୂତାଯ ଅରଞ୍ଞସୀମାଯ ସହ ଏତସ୍ସା ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧେ ଦୋସାଭାଵୋ ପଗେଵ ଅଗାମକେ ରୁକ୍ଖେତି ନିସ୍ସିତେପି ପଦେସେ ଚୀଵରଵିପ୍ପଵାସସ୍ସ ରୁକ୍ଖପରିହାରଂ ଵିନାଵ ଅବ୍ଭୋକାସପରିହାରୋଵ ଅନୁମତୋତି ସିଦ୍ଧୋତି ଵେଦିତବ୍ବୋ।

ଉପଚାରଵ୍ଭାଯାତି ସୀମନ୍ତରିକତ୍ଥାଯ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରତୋ ଅଧିକଂ ଵଟ୍ଟତି। ଊନକଂ ପନ ନ ଵଟ୍ଟତି ଏଵ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ଦୁଵିଜାନତ୍ତା। ତସ୍ମା ସଙ୍ଘଂ ଵିନା ଏକେନାପି ଭିକ୍ଖୁନା ବହି ତିଟ୍ଠନ୍ତେନ ଅଞ୍ଞଂ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ଅତିଦୂରେ ଏଵ ଠାତବ୍ବଂ, ଇତରଥା କମ୍ମକୋପସଙ୍କତୋ। ଉଦକୁକ୍ଖେପେପି ଏସେଵ ନୟୋ। ତେନେଵ ଵକ୍ଖତି ''ଊନକଂ ପନ ନ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି (ମହାଵ। ଅଟ୍ଠ। ୧୪୭)। ଇଦଞ୍ଚେତ୍ଥ ସୀମନ୍ତରିକଵିଧାନଂ ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ବଦ୍ଧସୀମାନଂ ସୀମନ୍ତରିକାନୁଜାନନସୁତ୍ତାନୁଲୋମତୋ ସିଦ୍ଧନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କିଞ୍ଚାପି ହି ଭଗଵତା ନିଦାନଵସେନ ଏକଗାମସୀମାନିସ୍ସିତାନଂ , ଏକସଭାଗାନଞ୍ଚ ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ବଦ୍ଧସୀମାନମେଵ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମ୍ଭେଦଜ୍ଝୋତ୍ଥରଣଦୋସପରିହାରାଯ ସୀମନ୍ତରିକା ଅନୁଞ୍ଞାତା, ତଥାପି ତଦନୁଲୋମତୋ ଏକଅରଞ୍ଞସୀମାନଦିଆଦିସୀମଞ୍ଚ ନିସ୍ସିତାନଂ ଏକସଭାଗାନଂ ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାନମ୍ପି ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାନମ୍ପି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସମ୍ଭେଦଜ୍ଝୋତ୍ଥରଣଂ, ସୀମନ୍ତରିକଂ ଵିନା ଅବ୍ଯଵଧାନେନ ଠାନଞ୍ଚ ଭଗଵତା ଅନଭିମତମେଵାତି ଞତ୍ଵା ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯା ଇଧାପି ସୀମନ୍ତରିକଵିଧାନମକଂସୁ। ଵିସଭାଗସୀମାନମ୍ପି ହି ଏକସୀମାନିସ୍ସିତତ୍ତଂ, ଏକସଭାଗତ୍ତଞ୍ଚାତି ଦ୍ଵୀହଙ୍ଗେହି ସମନ୍ନାଗତେ ସତି ଏକଂ ସୀମନ୍ତରିକଂ ଵିନା ଠାନଂ ସମ୍ଭେଦାଯ ହୋତି, ନାସତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସୀମନ୍ତରିକଵିଧାନସାମତ୍ଥିଯେନେଵ ଚେତାସଂ ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧୋପି ବଦ୍ଧସୀମାନଂ ଵିଯ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ନ ଵଟ୍ଟତୀତି ଅୟମ୍ପି ନୟତୋ ଦସ୍ସିତୋ ଏଵାତି ଗହେତବ୍ବଂ।

''ସଭାଵେନେଵା''ତି ଇମିନା ଗାମସୀମା ଵିଯ ଅବଦ୍ଧସୀମାତି ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବମେତ୍ଥ ସଙ୍ଘକମ୍ମଂ କାତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ସମାନସଂଵାସା ଏକୂପୋସଥାତି ଦସ୍ସେତି। ଯେନ କେନଚୀତି ଅନ୍ତମସୋ ସୂକରାଦିନା ସତ୍ତେନ। ମହୋଘେନ ପନ ଉନ୍ନତଟ୍ଠାନତୋ ନିନ୍ନଟ୍ଠାନେ ପତନ୍ତେନ ଖତୋ ଖୁଦ୍ଦକୋ ଵା ମହନ୍ତୋ ଵା ଲକ୍ଖଣଯୁତ୍ତୋ ଜାତସ୍ସରୋଵ। ଏତ୍ଥାପି ଖୁଦ୍ଦକେ ଉଦକୁକ୍ଖେପକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ସମୁଦ୍ଦେ ପନ ସବ୍ବଥା ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାଯମେଵ କମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ ସୋଧେତୁଂ ଦୁକ୍କରତ୍ତା।

ପୁନ ତତ୍ଥାତି ଲୋକଵୋହାରସିଦ୍ଧାସୁ ଏତାସୁ ନଦିଆଦୀସୁ ତୀସୁ ଅବଦ୍ଧସୀମାସୁ ପୁନ ଵଗ୍ଗକମ୍ମପରିହାରତ୍ଥଂ ସାସନଵୋହାରସିଦ୍ଧାଯ ଅବଦ୍ଧସୀମାଯ ପରିଚ୍ଛେଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ପାଠଇୟଂ ଯଂ ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସାତିଆଦୀସୁ ଉଦକଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ଵା ଖିପୀଯତି ଏତ୍ଥାତି ଉଦକୁକ୍ଖେପୋ, ଉଦକସ୍ସ ପତନୋକାସୋ, ତସ୍ମା ଉଦକୁକ୍ଖେପା। ଅୟଞ୍ହେତ୍ଥ ପଦସମ୍ବନ୍ଧଵସେନ ଅତ୍ଥୋ – ପରିସପରିୟନ୍ତତୋ ପଟ୍ଠାଯ ସମନ୍ତା ଯାଵ ମଜ୍ଝିମସ୍ସ ପୁରିସସ୍ସ ଉଦକୁକ୍ଖେପୋ ଉଦକପତନଟ୍ଠାନଂ, ତାଵ ଯଂ ତଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ, ଅୟଂ ତତ୍ଥ ନଦିଆଦୀସୁ ଅପରା ସମାନସଂଵାସା ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାତି।

ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋତି ତସ୍ସ ଉଦକୁକ୍ଖେପପରିଚ୍ଛିନ୍ନସ୍ସ ଠାନସ୍ସ ଅନ୍ତୋ। ନ କେଵଲଞ୍ଚ ତସ୍ସେଵ ଅନ୍ତୋ, ତତୋ ବହିପି, ଏକସ୍ସ ଉଦକୁକ୍ଖେପସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଠାତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତୀତି ଵଚନଂ ଉଦକୁକ୍ଖେପପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ଦୁଵିଜାନତୋ କମ୍ମକୋପସଙ୍କା ହୋତୀତି। ତେନେଵ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯଂ ''ପରିଚ୍ଛେଦବ୍ଭନ୍ତରେ ହତ୍ଥପାସଂ ଵିଜହିତ୍ଵା ଠିତୋପି ପରିଚ୍ଛେଦତୋ ବହି ଅଞ୍ଞଂ ତତ୍ତକଂଯେଵ ପରିଚ୍ଛେଦଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ଵା ଠିତୋପି କମ୍ମଂ କୋପେତି ଇଦଂ ସବ୍ବଅଟ୍ଠକଥାସୁ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନ''ନ୍ତି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନଵଣ୍ଣନା) ଵୁତ୍ତଂ। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ସାରତ୍ଥଦୀପନିୟଂ ''ତସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ହତ୍ଥପାସଂ ଵିଜହିତ୍ଵା ଠିତୋ କମ୍ମଂ କୋପେତୀତି ଇମିନା ବହିପରିଚ୍ଛେଦତୋ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଠିତୋ କମ୍ମଂ ନ କୋପେତୀ''ତି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ମହାଵଗ୍ଗ ୩।୧୪୭) ଵତ୍ଵା ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଵଚନମ୍ପି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ଵା ''ନେଵ ପାଠଇୟଂ ନ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ଉପଲବ୍ଭତୀ''ତିଆଦି ବହୁ ପପଞ୍ଚିତଂ, ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ ଇଧ ଅଟ୍ଠକଥାଵଚନେନ ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଵଚନସ୍ସ ନୟତୋ ସଂସନ୍ଦନତୋ ସଙ୍ଘଟନତୋ। ତଥା ହି ଦ୍ଵିନ୍ନଂ ଉଦକୁକ୍ଖେପପରିଚ୍ଛେଦାନମନ୍ତରା ଵିଦତ୍ଥିଚତୁରଙ୍ଗୁଲମତ୍ତମ୍ପି ସୀମନ୍ତରିକଂ ଅଟ୍ଠପେତ୍ଵା ''ଅଞ୍ଞୋ ଉଦକୁକ୍ଖେପୋ ସୀମନ୍ତରିକାଯ ଠପେତବ୍ବୋ, ତତୋ ଅଧିକଂ ଵଟ୍ଟତି ଏଵ, ଊନକଂ ପନ ନ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି ଏଵଂ ଇଧେଵ ଵୁତ୍ତେନ ଇମିନା ଅଟ୍ଠକଥାଵଚନେନ ସୀମନ୍ତରିକୋପଚାରେନ ଉଦକୁକ୍ଖେପତୋ ଊନକେ ଠପିତେ ସୀମାଯ ସୀମାସମ୍ଭେଦତୋ କମ୍ମକୋପୋପି ଵୁତ୍ତୋ ଏଵ। ଯଦଗ୍ଗେନ ଚ ଏଵଂ ଵୁତ୍ତୋ, ତଦଗ୍ଗେନ ତତ୍ଥ ଏକଭିକ୍ଖୁନୋ ପଵେସେପି ସତି ତସ୍ସ ସୀମଟ୍ଠଭାଵତୋ କମ୍ମକୋପୋ ଵୁତ୍ତୋ ଏଵ ହୋତି। ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ''ଊନକଂ ପନ ନ ଵଟ୍ଟତୀ''ତି କଥନଞ୍ଚେତଂ ଉଦକୁକ୍ଖେପପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ଦୁଵିଜାନନ୍ତେନପି ସୀମାସମ୍ଭେଦସଙ୍କାପରିହାରତ୍ଥଂ ଵୁତ୍ତଂ। ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାନମନ୍ତରା ତତ୍ତକପରିଚ୍ଛେଦେନେଵ ସୀମନ୍ତରିକଵିଧାନଵଚନତୋପି ଏତାସଂ ଦୁଵିଜାନପରିଚ୍ଛେଦତା, ତତ୍ଥ ଚ ଠିତାନଂ

କମ୍ମକୋପସଙ୍କା ସିଜ୍ଝତି। କମ୍ମକୋପସଙ୍କଟ୍ଠାନମ୍ପି ଆଚରିୟା ଦୂରତୋ ପରିହାରତ୍ଥଂ କମ୍ମକୋପଟ୍ଠାନନ୍ତି ୱଦାୱ ଠପେସୁନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ତନ୍ତି ସୀମଂ। ''ସୀଘମେୱ ଅତିକ୍କାମେତୀ''ତି ଇମିନା ତଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଏୱ ପରିୱତ୍ତମାନାୟ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏତଦତ୍ଥମେୱ ହି ୱାଲୁକାଦୀହି ସୀମାପରିଚ୍ଛିନ୍ଦନଂ, ଇତରଥା ବହି ପରିୱତ୍ତା ନୁ ଖୋ, ନୋ ୱାତି କମ୍ମକୋପସଙ୍କା ଭୱେୟ୍ୟାତି। ଅଞ୍ଞିସ୍ସା ଅନୁସ୍ସାୱନାତି କେୱଲାୟ ନଦିସୀମାୟ ଅନୁସ୍ସାୱନା । ଅନ୍ତୋନଦିୟଂ ଜାତରୁକ୍ଖେ ୱାତି ଉଦକୁକ୍ଖେପପରିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ବହି ଠିତେ ରୁକ୍ଖେପି ୱା। ବହିନଦିତୀରମେୱ ହି ୱିସଭାଗସୀମତ୍ତା ଅବନ୍ଧିତଟ୍ଠାନଂ, ନ ଅନ୍ତୋନଦୀ ନିସ୍ସୟତ୍ତେନ ସଭାଗତ୍ତା। ତେନେୱ ''ବହିନଦିତୀରେ ୱିହାରସୀମାୟ ୱା''ତିଆଦିନା ତୀରମେୱ ଅବନ୍ଧିତଟ୍ଠାନତ୍ତେନ ଦସ୍ସିତଂ, ନ ପନ ନଦୀ। ''ରୁକ୍ଖେପି ଠିତେହୀ''ତି ଇଦଂ ଅନ୍ତୋଉଦକୁକ୍ଖେପଟ୍ଠଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ହି ବହିଉଦକୁକ୍ଖେପେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଠାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ରୁକ୍ଖସ୍ସାତି ତସ୍ସେୱ ଅନ୍ତୋଉଦକୁକ୍ଖେପଟ୍ଠସ୍ସ ରୁକ୍ଖସ୍ସ। ସୀମଂ ୱା ସୋଧେତ୍ୱାତି ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ୱିହାରେ ବଦ୍ଧସୀମଂ, ଗାମସୀମଞ୍ଚ ତତ୍ଥ ଠିତଭିକ୍ଖୂନଂ ହତ୍ଥପାସାନୟନବହିସୀମାକରଣୱସେନେୱ ସୋଧେତ୍ୱା। ଯଥା ଚ ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାୟଂ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେହି, ଏୱଂ ବଦ୍ଧସୀମାୟଂ, ଗାମସୀମାୟଂ ୱା କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେହିପି ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମଟ୍ଠେ ସୋଧେତ୍ୱାୱ କାତବ୍ବଂ। ଏତେନେୱ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରଅରଞ୍ଞସୀମାହିପି ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାୟ, ଇମାୟ ଚ ସଦ୍ଧିଂ ତାସଂ ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧଦୋସୋପି ନୟତୋ ଦସ୍ସିତୋୱ ହୋତି। ଇମିନାୱ ନୟେନ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାୟ ବଦ୍ଧସୀମାଗାମସୀମାହିପି ସଦ୍ଧିଂ, ଏତାସଞ୍ଚ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାୟ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ବନ୍ଧଦୋସୋ ଞାତବ୍ବୋ। ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ପନେତଂ ସବ୍ବଂ ୱୁତ୍ତନୟତୋ ସକ୍କା ଞାତୁନ୍ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସମାସନ୍ନାନମେୱେତ୍ଥ ଦସ୍ସିତଂ।

ତତ୍ରିଦଂ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମତୋ ନୟଗ୍ଗହଣମୁଖଂ – ଯଥା ହି ବଦ୍ଧସୀମାୟଂ ସମ୍ମତା ୱିପତ୍ତିସୀମା ହୋତୀତି ତାସଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧୋ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଏୱଂ ନଦିଆଦୀସୁ ସମ୍ମତାପି ବଦ୍ଧସୀମା ୱିପତ୍ତିସୀମାୱ ହୋତୀତି ତାହିପି ସଦ୍ଧିଂ ତସ୍ସା ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ସିଜ୍ଝତି। ଇମିନା ନୟେନ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାୟ ଗାମନଦିଆଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ, ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାୟ ଚ ଅରଞ୍ଞାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧସ୍ସ ନ ୱଟ୍ଟନକଭାୱୋ ଞାତବ୍ବୋ, ଏୱମେତା ଭଗୱତା ଅନୁଞ୍ଞାତା ବଦ୍ଧସୀମା ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରୋଦକୁକ୍ଖେପସୀମା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଞ୍ଚେୱ ଅତ୍ତନୋ ନିସ୍ସୟୱିରହିତାହି ଇତରୀତରାସଂ ନିସ୍ସୟସୀମାହି ଚ ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧେ ସତି ସମ୍ଭେଦଦୋସମାପଜ୍ଜତୀତି ସୁତ୍ତାନୁଲୋମନୟୋ ଞାତବ୍ବୋୱ।

ଅତ୍ତନୋ ଅତ୍ତନୋ ପନ ନିସ୍ସୟଭୂତଗାମାଦୀହି ସଦ୍ଧିଂ ବଦ୍ଧସୀମାଦୀନଂ ତିସ୍ସନ୍ନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିକାଲେ ଭଗୱତା ଅନୁଞ୍ଞାତସ୍ସ ସମ୍ଭେଦଜ୍ଝୋତ୍ଥରଣସ୍ସ ଅନୁଲୋମତୋ ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧୋପି ଅନୁଞ୍ଞାତୋୱ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯଦି ଏୱଂ ଉଦକୁକ୍ଖେପବଦ୍ଧସୀମାଦୀନଂ ଅନ୍ତରା କସ୍ମା ସୀମନ୍ତରିକା ନ ୱିହିତାତି? ନିସ୍ସୟଭେଦସଭାୱଭେଦେହି ସୟମେୱ ଭିନ୍ନତ୍ତା। ଏକନିସ୍ସୟଏକସଭାୱାନମେୱ ହି ସୀମନ୍ତରିକାୟ ୱିନାସଂ କରୋତୀତି ୱୁତ୍ତୋୱାୟମତ୍ଥୋ। ଏତେନେୱ ନଦିନିମିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ବଦ୍ଧାୟ ସୀମାୟ ସଙ୍ଘେ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତେ ନଦିୟମ୍ପି ଯାୱ ଗାମଖେତ୍ତଂ ଆହଚ୍ଚ ଠିତାୟ ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାୟ ଅଞ୍ଞେସଂ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି। ଯା ପନେତା ଲୋକୱୋହାରସିଦ୍ଧା ଗାମାରଞ୍ଞନଦିସମୁଦ୍ଦଜାତସ୍ସରସୀମା ପଞ୍ଚ, ତା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧେପି ସମ୍ଭେଦଦୋସଂ ନାପଜ୍ଜନ୍ତି, ତଥା ଲୋକୱୋହାରାଭାୱତୋ। ନ ହି ଗାମାଦୟୋ ଗାମନ୍ତରାଦୀହି, ନଦିଆଦୀହି ଚ ରୁକ୍ଖାଦିସମ୍ବନ୍ଧମତ୍ତେନ ସମ୍ଭିନ୍ନାତି ଲୋକେ ୱୋହରନ୍ତି। ଲୋକୱୋହାରସିଦ୍ଧାନଞ୍ଚ ଲୋକୱୋହାରତୋୱ ସମ୍ଭେଦୋ ୱା ଅସମ୍ଭେଦୋ ୱା ଗହେତବ୍ବୋ, ନାଞ୍ଞତୋ। ତେନେୱ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ତାସଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କତ୍ଥଚିପି ସମ୍ଭେଦନୟୋ ନ ଦସ୍ସିତୋ, ସାସନୱୋହାରସିଦ୍ଧୋୟେୱ ଦସ୍ସିତୋତି।

ଏତ୍ଥ ପନ ବଦ୍ଧସୀମାୟ ତାୱ ''ହେଟ୍ଠା ପଥୱୀସନ୍ଧାରକଂ ଉଦକପରିୟନ୍ତଂ କତ୍ୱା ସୀମାଗତା ହୋତୀ''ତିଆଦିନା (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୩୮) ଅଧୋଭାଗପରିଚ୍ଛେଦୋ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ସବ୍ବଥା ଦସ୍ସିତୋ। ଗାମସୀମାଦୀନଂ ପନ ନ ଦସ୍ସିତୋ। କଥମୟଂ ଜାନିତବ୍ବୋତି? କେଚି ତାୱେତ୍ଥ ''ଗାମସୀମାଦୟୋପି ବଦ୍ଧସୀମା ୱିୟ ପଥୱୀସନ୍ଧାରକଂ ଉଦକଂ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠତୀ''ତି ୱଦନ୍ତି।

କେଚି ପନ ତଂ ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା ''ନଦିସମୁଦ୍ଦଜାତସ୍ସରସୀମା, ତାୱ ତନ୍ନିସ୍ସିତୋଦକୁକ୍ଖେପସୀମା ଚ ପଥୱିୟା ଉପରିତଲେ, ହେଟ୍ଠା ଚ ଉଦକଜ୍ଝୋତ୍ଥରଣପ୍ପଦେସେ ଏୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ନ ତତୋ ହେଟ୍ଠା ଉଦକସ୍ସ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରଣାଭାୱା। ସଚେ ପନ ଉଦକୋଘାଦିନା ଯୋଜନପ୍ପମାଣମ୍ପି ନିନ୍ନଟ୍ଠାନଂ ହୋତି, ନଦିସୀମାଦୟୋୱ ହୋନ୍ତି, ନ ତତୋ ହେଟ୍ଠା। ତସ୍ମା ନଦିଆଦୀନଂ ହେଟ୍ଠା ବହିତୀରମୁଖେନ ଉମଙ୍ଗେନ, ଇଦ୍ଧିୟା ୱା ପୱିଟ୍ଠୋ ଭିକ୍ଖୁ ନଦିୟଂ ଠିତାନଂ କମ୍ମଂ ନ କୋପେତି। ସୋ ପନ ଆସନ୍ନଗାମେ ଭିକ୍ଖୂନଂ କମ୍ମଂ କୋପେତି। ସଚେ ପନ ସୋ ଉଭିନ୍ନଂ ତୀରଗାମାନଂ ମଜ୍ଝେ ନିସିନ୍ନୋ ହୋତି, ଉଭୟଗାମଟ୍ଠାନଂ କମ୍ମଂ କୋପେତି। ସଚେ ପନ ତୀରଂ ଗାମଖେତ୍ତଂ ନ ହୋତି, ଅଗାମକାରଞ୍ଞମେୱ। ତତ୍ଥ ପନ ତୀରଦ୍ୱୟେପି ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମଂ ୱିନା କେୱଲାୟ ଖୁଦ୍ଦକାରଞ୍ଞସୀମାୟ କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତାନଂ କମ୍ମଂ କୋପେତି। ସଚେ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାୟଂ କରୋନ୍ତି, ତଦା ଯଦି ତେସଂ

ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାୟ ପରିଚ୍ଛେଦୋ ଏତସ୍ସ ନିସିନ୍ନୋକାସସ୍ସ ପରତୋ ଏକଂ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତୋ ନ କମ୍ମକୋପୋ । ନୋ ଚେ, କମ୍ମକୋପୋ। ଗାମସୀମାୟଂ ପନ ଅନ୍ତୋଉମଙ୍ଗେ ୱା ବିଲେ ୱା ଯତ୍ଥ ପୱିସିତୁଂ ସକ୍କା, ଯତ୍ଥ ୱା ସୁୱଣ୍ଣମଣିଆଦିଂ ଖଣିତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତି, ଗହେତୁଂ ସକ୍କାତି ୱା ସମ୍ଭାୱନା ହୋତି, ତତ୍ତକଂ ହେଟ୍ଠାପି ଗାମସୀମା, ତତ୍ଥ ଇଦ୍ଧିଯା ଅନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନୋପି କମ୍ମଂ କୋପେତି। ଯତ୍ଥ ପନ ପକତିମନୁସ୍ସାନଂ ପୱେସସମ୍ଭାୱନାପି ନତ୍ଥି, ତଂ ସବ୍ବଂ ଯାୱ ପଥୱିସନ୍ଧାରକୌଦକା ଅରଞ୍ଞସୀମାୱ, ନ ଗାମସୀମା। ଅରଞ୍ଞସୀମାୟମ୍ପି ଏସେୱ ନଯୋ। ତତ୍ଥପି ହି ଯତ୍ତକେ ପଦେସେ ପୱେସସମ୍ଭାୱନା, ତତ୍ତକମେୱ ଉପରିତଲେ ଅରଞ୍ଞସୀମା ପୱତ୍ତତି। ତତୋ ପନ ହେଟ୍ଠା ନ ଅରଞ୍ଞସୀମା, ତତ୍ଥ ଉପରିତଲେନ ସହ ଏକାରଞ୍ଞୱୋହାରାଭାୱତୋ। ନ ହି ତତ୍ଥ ପୱିଟ୍ଠଂ ଅରଞ୍ଞଂ ପୱିଟ୍ଠୋ ତି ୱୋହରନ୍ତି। ତସ୍ମା ତତ୍ରଟ୍ଠୋ ଉପରି ଅରଞ୍ଞଟ୍ଠାନଂ କମ୍ମଂ ନ କୋପେତି ଉମଙ୍ଗନଦିୟଂ ଠିତୋ ୱିଯ ଉପରିନଦିୟଂ ଠିତାନଂ। ଏକସ୍ମିଞ୍ହି ଚକ୍କୱାଳେ ଗାମନଦିସମୁଦ୍ଦଜାତସ୍ସରେ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ତଦୱସେସଂ ଅମନୁସ୍ସାୱାସଂ ଦେୱବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ଉପାଦାୟ ସବ୍ବଂ ଅରଞ୍ଞମେୱ। ‘ଗାମା ୱା ଅରଞ୍ଞା ୱା’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ହି ନଦିସମୁଦ୍ଦଜାତସ୍ସରାଦିପି ଅରଞ୍ଞମେୱ। ଇଧ ପନ ନଦିଆଦୀନଂ ୱିସୁଂ ସୀମାଭାୱେନ ଗହିତତ୍ତା ତଦୱସେସମେୱ ଅରଞ୍ଞଂ ଗହେତବ୍ବଂ। ତତ୍ଥ ଚ ଯତ୍ତକେ ପଦେସେ ଏକଂ ‘ଅରଞ୍ଞ’ନ୍ତି ୱୋହରନ୍ତି, ଅୟମେକାରଞ୍ଞସୀମା। ଇନ୍ଦପୁରଞ୍ହି ସବ୍ବଂ ଏକାରଞ୍ଞସୀମା। ତଥା ଅସୁରଯକ୍ଖପୁରାଦି। ଆକାସଟ୍ଠଦେୱବ୍ରହ୍ମୱିମାନାନି ପନ ସମନ୍ତା ଆକାସପରିଚ୍ଛିନ୍ନାନି ପଚ୍ଚେକଂ ଅରଞ୍ଞସୀମା ସମୁଦ୍ଦମଜ୍ଝେ ପବ୍ବତଦୀପକା ୱିଯ। ତତ୍ଥ ସବ୍ବତ୍ଥ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାୟଂ, ଅରଞ୍ଞସୀମାୟମେୱ ୱାତି କମ୍ମଂ କାତବ୍ବଂ। ତସ୍ମା ଇଧାପି ଉପରିଅରଞ୍ଞତଲେନ ସଦ୍ଧିଂ ହେଟ୍ଠାପଥୱିଯା ଅରଞ୍ଞୱୋହାରାଭାୱା ୱିସୁଂ ଅରଞ୍ଞସୀମାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ତେନେୱେତ୍ଥ ଗାମନଦିଆଦିସୀମାକଥାୟ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ‘ଇଦ୍ଧିମା ଭିକ୍ଖୁ ହେଟ୍ଠାପଥୱିତଲେ ଠିତୋ କମ୍ମଂ କୋପେତୀ’ତି (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୩୮) ବଦ୍ଧସୀମାୟଂ ଦସ୍ସିତନଯୋ ନ ଦସ୍ସିତୋ’’ତି ୱଦନ୍ତି।

ଇଦଞ୍ଚେତାସଂ ଗାମସୀମାଦୀନଂ ହେଟ୍ଠାପମାଣଦସ୍ସନଂ ସୁତ୍ତାଦିୱିରୋଧାଭାୱା ଯୁତ୍ତଂ ୱିଯ ଦିସ୍ସତି। ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ଏୱଂ ଗହଣେ ଚ ଗାମସୀମାୟଂ ସମ୍ମତା ବଦ୍ଧସୀମା ଉପରି ଗାମସୀମଂ, ହେଟ୍ଠା ଉଦକପରିଯନ୍ତଂ ଅରଞ୍ଞସୀମଞ୍ଚ ଅୱତ୍ଥରତୀତି ତସ୍ସା ଅରଞ୍ଞସୀମାପି ଖେତ୍ତନ୍ତି ସିଦ୍ଧଂ ତି। ଭଗୱତା ଚ ‘‘ସବ୍ବା, ଭିକ୍ଖୱେ, ନଦୀ ଅସୀମା’’ତିଆଦିନା (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୪୭) ନଦିସମୁଦ୍ଦଜାତସ୍ସରା ବଦ୍ଧସୀମାୟ ଅଖେତ୍ତଭାୱେନ ୱୁତ୍ତା, ନ ପନ ଅରଞ୍ଞଂ। ତସ୍ମା ଅରଞ୍ଞମ୍ପି ବଦ୍ଧସୀମାୟ ଖେତ୍ତମେୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଯଦି ଏୱଂ କସ୍ମା ତତ୍ଥ ସା ନ ବଜ୍ଝତୀତି? ପଯୋଜନାଭାୱା। ସୀମାପେକ୍ଖାନନ୍ତରମେୱ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାୟ ସମ୍ଭୱତୋ। ତସ୍ସା ଚ ଉପରି ସମ୍ମତାୟ ବଦ୍ଧସୀମାୟ ସମ୍ଭେଦଜ୍ଝୋତ୍ଥରଣାନୁଲୋମତୋ ୱିପତ୍ତିସୀମା ଏୱ ସିଯା। ଗାମଖେତ୍ତେ ପନ ଠତ୍ୱା ଅଗାମକାରଞ୍ଞେକଦେସମ୍ପି ଅନ୍ତୋକରିତ୍ୱା ସମ୍ମତା କିଞ୍ଚାପି ସୁସମ୍ମତା, ଅଗାମକାରଞ୍ଞେ ଭଗୱତା ୱିହିତାୟ ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରସୀମାୟପି ଅନିୱତ୍ତିତୋ। ତତ୍ଥ ପନ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ପୱିଟ୍ଠାନମ୍ପି ତତୋ ବହି କେୱଲାରଞ୍ଞେ କରୋନ୍ତାନମ୍ପି ଅନ୍ତରା ତୀଣି ସତ୍ତବ୍ଭନ୍ତରାନି ଠପେତବ୍ବାନି, ଅଞ୍ଞଥା ୱିପତ୍ତି ଏୱ ସିଯାତି ସବ୍ବଥା ନିରତ୍ଥକମେୱ ଅଗାମକାରଞ୍ଞେ ବଦ୍ଧସୀମାକରଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅନ୍ତୋନଦିୟଂ ପୱିଟ୍ଠସାଖାଯାତି ନଦିଯା ପଥୱିତଲଂ ଆହଚ୍ଚ ଠିତାୟ ସାଖାୟପି, ପରୋହେ ଅନାହଚ୍ଚ ଠିତାୟ। ପାରୋହେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଏତେନ ସଭାଗଂ ନଦିସୀମଂ ଫୁସିତ୍ୱା ଠିତେନପି ୱିସଭାଗସୀମାସମ୍ବନ୍ଧସାଖାଦିନା ଉଦକୁକ୍ଖେପସୀମାୟ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏତେନେୱ ମହାସୀମଂ, ଗାମସୀମଞ୍ଚ ଫୁସିତ୍ୱା ଠିତେନ ସାଖାଦିନା ମାଠଅକସୀମାୟ ସମ୍ବନ୍ଧୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଞାପିତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଅନ୍ତୋନଦିୟଂଯେୱାତି ସେତୁପାଦାନଂ ତୀରଟ୍ଠତଂ ନିୱତ୍ତେତି। ତେନ ଉଦକୁକ୍ଖେପପରିଚ୍ଛେଦତୋ ବହି ନଦିୟଂ ପତିଟ୍ଠିତତ୍ତେପି ସମ୍ଭେଦାଭାୱଂ ଦସ୍ସେତି। ତେନାହ ‘‘ବହିତୀରେ ପତିଟ୍ଠିତା’’ତିଆଦି। ଯଦି ହି ଉଦକୁକ୍ଖେପତୋ ବହି ଅନ୍ତୋନଦିୟମ୍ପି ପତିଟ୍ଠିତତ୍ତେ ସମ୍ଭେଦୋ ଭୱେୟ୍ୟ, ତମ୍ପି ପଟିକ୍ଖିପିତବ୍ବଂ ଭୱେୟ୍ୟ କମ୍ମକୋପସ୍ସ ସମାନତ୍ତା, ନ ଚ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ତନୋ ନିସ୍ସୟସୀମାୟ ସମ୍ଭେଦଦୋସୋ ନତ୍ଥେୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ଆୱରଣେନ ୱାତି ଦାରୁଆଦିଂ ନିଖଣିତ୍ୱା ଉଦକନିୱାରଣେନ। କୋଟ୍ଟକବନ୍ଧନେନ ୱାତି ମତ୍ତିକାଦୀହି ପୂରେତ୍ୱା କତସେତୁବନ୍ଧେନ। ଉଭୟେନାପି ଆୱରଣମେୱ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ନଦିଂ ୱିନାସେତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେତି ‘‘ହେଟ୍ଠା ପାଠଇ ବଦ୍ଧା’’ତି, ହେଟ୍ଠା ନଦିଂ ଆୱରିତ୍ୱା ପାଠଇ ବଦ୍ଧାତି ଅତ୍ଥୋ। ଛଡ୍ଡିତମୋଦକନ୍ତି ଅତିରିତ୍ତୋଦକଂ। ‘‘ନଦିଂ ଓତ୍ଥରିତ୍ୱା ସନ୍ଦନଟ୍ଠାନତୋ’’ତି ଇମିନା ଠଠଆକନଦୀନଂ ଅନ୍ତରା ପୱତ୍ତନଟ୍ଠାନେ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଉପ୍ପତିତ୍ୱାତି ତୀରାଦିଭିନ୍ଦନୱସେନ ୱିପୁଲା ହୁତ୍ୱା। ୱିହାରସୀମନ୍ତି ବଦ୍ଧସୀମଂ।

ଅଗମନପଥେତି ତଦହେୱ ଗନ୍ତ୍ୱା ନିୱତ୍ତିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେୟ୍ୟେ। ଅରଞ୍ଞସୀମାସଙ୍ଖ୍ୟମେୱ ଗଚ୍ଛତୀତି ଲୋକୱୋହାରସିଦ୍ଧଂ ଅଗାମକାରଞ୍ଞସୀମଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି। ତତ୍ଥାତି ପକତିଯା ମଚ୍ଛବନ୍ଧାନଂ ଗମନପଥେସୁ ଦୀପକେସୁ।

ତଂ ଠାନନ୍ତି ଆୱାଟାଦୀନଂ କତଟ୍ଠାନମେୱ, ନ ଅକତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଲୋଣୀତି ସମୁଦ୍ଦୋଦକସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିୱେଗନିନ୍ନୋ ମାତିକାକାରେନ ପୱତ୍ତନକୋ।

୧୪୮।ସମ୍ଭିନ୍ଦନ୍ତୀତି ଯତ୍ଥ ଚତୂହି ଭିକ୍ଖୂହି ନିସୀଦିତୁଂ ନ ସକ୍କା, ତତ୍ତକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ କେସଗ୍ଗମତ୍ତମ୍ପି ଅନ୍ତୋସୀମାଯ କରୋନ୍ତୋ ସମ୍ଭିନ୍ଦତି। ଚତୁନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ପହୋନକତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ସକଲମ୍ପି ଅନ୍ତୋ କରୋନ୍ତୋ ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସଂସଟ୍ଠୱିଟପାତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସିବ୍ବିତ୍ୱା ଠିତମହାସାଖମୂଲା, ଏତେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ଅଚ୍ଚାସନ୍ନତଂ ଦୀପେତି। ସାଖାଯ ସାଖଂ ଫୁସେନ୍ତା ହି ଦୂରଟ୍ଠାପି ସିଯୁଂ, ତତୋ ଏକଂସତୋ ସମ୍ଭେଦଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସିତଂ ନ ସିଯାତି ତଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱିଟପଗ୍ଗହଣଂ କତଂ। ଏୱଞ୍ହି ଭିକ୍ଖୂନଂ ନିସୀଦିତୁଂ ଅପ୍ପହୋନକଟ୍ଠାନଂ ଅତ୍ତନୋ ସୀମାଯ ଅନ୍ତୋସୀମଟ୍ଠଂ କରିତ୍ୱା ପୁରାଣୱିହାରଂ କରୋନ୍ତୋ ସୀମାଯ ସୀମଂ ସମ୍ଭିନ୍ଦତି ନାମ, ନ ତତୋ ପରନ୍ତି ଦସ୍ସିତମେୱ ହୋତି। ବଦ୍ଧା ହୋତୀତି ପୋରାଣକୱିହାରସୀମଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅମ୍ବନ୍ତି ଅପରେନ ସମଯେନ ପୁରାଣୱିହାରପରିକ୍ଖେପାଦୀନଂ ୱିନଟ୍ଠତ୍ତା ଅଜାନନ୍ତାନଂ ତଂ ପୁରାଣସୀମାଯ ନିମିତ୍ତଭୂତଂ ଅମ୍ବଂ। ଅତ୍ତନୋ ସୀମାଯ ଅନ୍ତୋସୀମଟ୍ଠଂ କରିତ୍ୱା ପୁରାଣୱିହାରସୀମଟ୍ଠଂ ଜମ୍ବୁଂ କିତ୍ତେତ୍ୱା ଅମ୍ବଜମ୍ବୂନଂ ଅନ୍ତରେ ଯଂ ଠାନଂ, ତଂ ଅତ୍ତନୋ ସୀମାଯ ପୱେସେତ୍ୱା ବନ୍ଧନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ପୁରାଣସୀମାଯ ନିମିତ୍ତଭୂତସ୍ସ ଗାମଟ୍ଠସ୍ସ ଅମ୍ବରୁକ୍ଖସ୍ସ ଅନ୍ତୋସୀମଟ୍ଠାଯ ଜମ୍ବୁଯା ସହ ସଂସଟ୍ଠୱିଟପତ୍ତେପି ସୀମାଯ ବନ୍ଧନକାଲେ ୱିପତ୍ତି ୱା ପଚ୍ଛା ଗାମସୀମାଯ ସହ ସମ୍ଭେଦୋ ୱା କମ୍ମୱିପତ୍ତି ୱା ନ ହୋତୀତି ମୁଖତୋୱ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ପଦେସନ୍ତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ନିସୀଦନପ୍ପହୋନକପ୍ପଦେସଂ। ‘‘ସୀମନ୍ତରିକଂ ଠପେତ୍ୱା’’ତିଆଦିନା ସମ୍ଭେଦଜ୍ଝୋତ୍ଥରଣଂ ଅକତ୍ୱା ବଦ୍ଧସୀମାହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଫୁସାପେତ୍ୱା ଅବ୍ୟୱଧାନେନ ବଦ୍ଧାପି ସୀମା ଅସୀମା ଏୱାତି ଦସ୍ସେତି। ତସ୍ମା ଏକଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲମତ୍ତାପି ସୀମନ୍ତରିକା ୱଟ୍ଟତି ଏୱ। ସା ପନ ଦୁବ୍ବୋଧାତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲାଦିକା ୱୁତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୀମାନନ୍ତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ବଦ୍ଧସୀମାନଂ। ନିମିତ୍ତଂ ହୋତୀତି ନିମିତ୍ତସ୍ସ ସୀମତୋ ବାହିରତ୍ତା ବନ୍ଧନକାଲେ ତାୱ ସମ୍ଭେଦଦୋସୋ ନତ୍ଥୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ । ନ କେୱଲଞ୍ଚ ନିମିତ୍ତକତ୍ତା ଏୱ ସଙ୍କରଂ କରୋତି , ଅଥ ଖୋ ସୀମନ୍ତରିକାଯ ଠିତୋ ଅଞ୍ଞୋପି ରୁକ୍ଖୋ କରୋତି ଏୱ। ତସ୍ମା ଅପ୍ପମତ୍ତିକାଯ ସୀମନ୍ତରିକାଯ ୱଡ୍ଢନକା ରୁକ୍ଖାଦଯୋ ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତି ଏୱ। ଏତ୍ଥ ଚ ଉପରି ଦିସ୍ସମାନଖନ୍ଧସାଖାଦିପୱେସେ ଏୱ ସଙ୍କରଦୋସସ୍ସ ସବ୍ବତ୍ଥ ଦସ୍ସିତତ୍ତା ଅଦିସ୍ସମାନାନଂ ମୂଲାନଂ ପୱେସେପି ଭୂମିଗତିକତ୍ତା ଦୋସୋ ନତ୍ଥୀତି ସିଜ୍ଝତି। ସଚେ ପନ ମୂଲାନିପି ଦିସ୍ସମାନାନେୱ ପୱିସନ୍ତି, ସଙ୍କରୋୱ। ପବ୍ବତପାସାଣା ପନ ଦିସ୍ସମାନାପି ଭୂମିଗତିକା ଏୱ। ଯଦି ପନ ବନ୍ଧନକାଲେ ଏୱ ଏକୋ ଥୂଲରୁକ୍ଖୋ ଉଭଯମ୍ପି ସୀମଂ ଆହଚ୍ଚ ତିଟ୍ଠତି, ପଚ୍ଛା ବଦ୍ଧା ଅସୀମା ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ସୀମାସଙ୍କରନ୍ତି ସୀମାସମ୍ଭେଦଂ। ଯଂ ପନ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସୀମାସଙ୍କରଂ କରୋତୀତି ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ସୀମପ୍ପଦେସଂ ପୱିଟ୍ଠେ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୀମାନଂ ଗତଟ୍ଠାନସ୍ସ ଦୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟତ୍ତା ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ମହାୱଗ୍ଗ ୩।୧୪୮), ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ ଗାମସୀମାଯପି ସହ ସଙ୍କରଂ କରୋତୀତି ୱତ୍ତବ୍ବତୋ। ତତ୍ଥାପି ହି ନିମିତ୍ତେ ୱଡ୍ଢିତେ ଗାମସୀମାବଦ୍ଧସୀମାନଂ ଗତଟ୍ଠାନଂ ଦୁବ୍ବିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ ହୋତି, ତତ୍ଥ ପନ ଅୱତ୍ୱା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ବଦ୍ଧସୀମାନମେୱ ସଙ୍କରସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଯଥାୱୁତ୍ତସମ୍ଭେଦଦୋସୋୱ ସଙ୍କର-ସଦ୍ଦେନ ୱୁତ୍ତୋତି ଗହେତବ୍ବଂ। ପାଳିଯଂ ପନ ନିଦାନୱସେନ ‘‘ଯେସଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସୀମା ପଚ୍ଛା ସମ୍ମତା, ତେସଂ ତଂ କମ୍ମଂ ଅଧମ୍ମିକ’’ନ୍ତିଆଦିନା (ମହାୱ। ୧୪୮) ପଚ୍ଛା ସମ୍ମତାଯ ଅସୀମତ୍ତେ ୱୁତ୍ତେପି ଦ୍ୱୀସୁ ଗାମସୀମାସୁ ଠତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହି ସଙ୍ଘେହି ସମ୍ଭେଦଂ ୱା ଅଜ୍ଝୋତ୍ଥରଣଂ ୱା କତ୍ୱା ସୀମନ୍ତରିକଂ ଅଟ୍ଠପେତ୍ୱା ୱା ରୁକ୍ଖପାରୋହାଦିସମ୍ବନ୍ଧଂ ଅୱିଯୋଜେତ୍ୱା ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଖଣେ କମ୍ମୱାଚାନିଟ୍ଠାପନୱସେନ ଏକତୋ ସମ୍ମତାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୀମାନମ୍ପି ଅସୀମତା ପକାସିତାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଗାମସୀମାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପୋସଥଭେଦାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୪୯।ଅଧମ୍ମେନ ୱଗ୍ଗନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଏକସୀମାଯ ଚତୂସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ୱିଜ୍ଜମାନେସୁ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସୋୱ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ, ତୀସୁ, ଦ୍ୱୀସୁ ଚ ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥୋୱ। ଇଧ ପନ ତଥା ଅକତତ୍ତା ‘‘ଅଧମ୍ମେନା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯସ୍ମା ପନ ଛନ୍ଦପାରିସୁଦ୍ଧି ସଙ୍ଘେ ଏୱ ଆଗଚ୍ଛତି, ନ ଗଣେ, ନ ପୁଗ୍ଗଲେ, ତସ୍ମା ‘‘ୱଗ୍ଗ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି।

ସଚେ ପନ ଦ୍ୱେ ସଙ୍ଘା ଏକସୀମାଯ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଛନ୍ଦଂ ଆହରିତ୍ୱା ଏକସ୍ମିଂ ଖଣେ ୱିସୁଂ ସଙ୍ଘକମ୍ମଂ କରୋନ୍ତି, ଏତ୍ଥ କଥନ୍ତି? କେଚି ପନେତଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ ୱଗ୍ଗକମ୍ମତ୍ତା । କମ୍ମଂ କରୋନ୍ତାନଞ୍ହି ଛନ୍ଦପାରିସୁଦ୍ଧି ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନ ଗଚ୍ଛତି ତଥା ୱଚନାଭାୱା, ୱିସୁଂ ୱିସୁଂ କମ୍ମକରଣତ୍ଥମେୱ ସୀମାଯ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା ଚାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ୱିହାରସୀମାଯଂ ପନ ସଙ୍ଘେ ୱିଜ୍ଜମାନେପି କେନଚି ପଚ୍ଚଯେନ ଖଣ୍ଡସୀମାଯଂ ତୀସୁ, ଦ୍ୱୀସୁ ୱା ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥଂ କରୋନ୍ତେସୁ କମ୍ମଂ ଧମ୍ମେନ ସମଗ୍ଗମେୱ ଭିନ୍ନସୀମଟ୍ଠତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଉପୋସଥଭେଦାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୫୦।ଏୱମେତଂ ଧାରଯାମୀତି। ସୁତା ଖୋ ପନାଯସ୍ମନ୍ତେହୀତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଏୱମେତଂ ଧାରଯାମୀ’’ତି ୱତ୍ୱା ‘‘ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ଖୋ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ନିଦାନଂ, ସୁତା ଖୋ ପନାଯସ୍ମନ୍ତେହି ଚତ୍ତାରୋ ପାରାଜିକା ଧମ୍ମା’’ତିଆଦିନା ୱତ୍ତବ୍ବଂ। ମାତିକାଟ୍ଠକଥାଯମ୍ପି (କଙ୍ଖା। ଅଟ୍ଠ। ନିଦାନୱଣ୍ଣନା) ଏୱମେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ସୁତେନାତି ସୁତପଦେନ।

ସୱରଭଯନ୍ତି ୱନଚରକଭଯଂ। ତେନାହ ‘‘ଅଟୱିମନୁସ୍ସଭଯ’’ନ୍ତି। ନିଦାନୁଦ୍ଦେସେ ଅନିଟ୍ଠିତେ ପାତିମୋକ୍ଖଂ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ନାମ ନ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘ଦୁତିଯାଦୀସୁ ଉଦ୍ଦେସେସୂ’’ତିଆଦି। ତୀହିପି ୱିଧୀହୀତି ଓସାରଣକଥନସରଭଞ୍ଞେହି। ଏତ୍ଥ ଚ ଅତ୍ଥଂ ଭଣିତୁକାମତାଯ ୱା ଭଣାପେତୁକାମତାଯ ୱା ସୁତ୍ତସ୍ସ ଓସାରଣଂ ଓସାରଣଂ ନାମ। ତସ୍ସେୱ ଅତ୍ଥପ୍ପକାସନା କଥନଂ ନାମ। କେୱଲଂ ପାଠସ୍ସେୱ ସରେନ ଭଣନଂ ସରଭଞ୍ଞଂ ନାମ। ସଜ୍ଝାଯଂ ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱାତି ‘‘ସଜ୍ଝାଯଂ କରୋମୀ’’ତି ଚିତ୍ତଂ ଉପ୍ପାଦେତ୍ୱା। ଓସାରେତ୍ୱା ପନ କଥେନ୍ତେନାତି ସଯମେୱ ପାଠଂ ୱତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅତ୍ଥଂ କଥେନ୍ତେନ।

ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଧମ୍ମକମ୍ମପଟିକ୍କୋସନାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୫୫।ନୱୱିଧନ୍ତି ସଙ୍ଘଗଣପୁଗ୍ଗଲେସୁ ତଯୋ, ସୁତ୍ତୁଦ୍ଦେସପାରିସୁଦ୍ଧିଅଧିଟ୍ଠାନୱସେନ ତଯୋ, ଚାତୁଦ୍ଦସୀପନ୍ନରସୀସାମଗ୍ଗୀୱସେନ ତଯୋତି ନୱୱିଧଂ। ଚତୁବ୍ବିଧନ୍ତି ଅଧମ୍ମେନୱଗ୍ଗାଦି ଚତୁବ୍ବିଧଂ। ଦୁୱିଧନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନିପାତିମୋକ୍ଖୱସେନ ଦୁୱିଧଂ ପାତିମୋକ୍ଖଂ। ନୱୱିଧନ୍ତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ପଞ୍ଚ, ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଚତ୍ତାରୋତି ନୱୱିଧଂ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସଂ।

ଅଧମ୍ମକମ୍ମପଟିକ୍କୋସନାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପକ୍ଖଗଣନାଦିଉଗ୍ଗହଣାନୁଜାନନକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୫୬।କତିମୀତି ତିଥି-ସଦ୍ଦାପେକ୍ଖଂ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୧୬୩।ଉତୁୱସ୍ସେଯେୱାତି ହେମନ୍ତଗିମ୍ହେସୁଯେୱ।

୧୬୪।ୱିଜ୍ଞାପେତୀତି ଏତ୍ଥ ମନସା ଚିନ୍ତେତ୍ୱା କାଯୱିକାରକରଣମେୱ ୱିଜ୍ଞାପନନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପାଠଇଯଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦାତବ୍ବା ପାରିସୁଦ୍ଧୀତି ପାରିସୁଦ୍ଧିଦାଯକେନ ପୁନ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ସନ୍ତିକେ ଦାତବ୍ବା। ‘‘ଭୂତଂଯେୱ ୱା ସାମଣେରଭାୱଂ ଆରୋଚେତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଊନୱୀସତିୱସ୍ସକାଲେ ଉପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ, ଅନ୍ତିମୱତ୍ଥୁଅଜ୍ଝାପନ୍ନସିକ୍ଖାପଚ୍ଚକ୍ଖାତାଦୀନଂ ୱା ଯାୱ ଭିକ୍ଖୁପଟିଞ୍ଞା ୱତ୍ତତି, ତାୱ ତେହି ଆହଟାପି ଛନ୍ଦପାରିସୁଦ୍ଧି ଆଗଚ୍ଛତି। ଯଦା ପନ ତେ ଅତ୍ତନୋ ସାମଣେରାଦିଭାୱଂ ପଟିଜାନନ୍ତି, ତତୋ ପଟ୍ଠାଯେୱ ନାଗଚ୍ଛତୀତି ଦସ୍ସିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପାଠଇଯମ୍ପି ହି ‘‘ଦିନ୍ନାଯ ପାରିସୁଦ୍ଧିଯା ସଙ୍ଘପ୍ପତ୍ତୋ ୱିବ୍ଭମତି…ପେ… ପଣ୍ଡକୋ ପଟିଜାନାତି। ତିରଚ୍ଛାନଗତୋ ପଟିଜାନାତି। ଉଭତୋବ୍ୟଞ୍ଜନକୋ ପଟିଜାନାତି, ଆହଟା ହୋତି ପାରିସୁଦ୍ଧୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପଣ୍ଡକାଦୀନମ୍ପି ଭିକ୍ଖୁପଟିଞ୍ଞାଯ ୱତ୍ତମାନକାଲେସୁ ଛନ୍ଦପାରିସୁଦ୍ଧିଯା ଆଗମନଂ ସିଦ୍ଧମେୱ। ତେନାହ ‘‘ଏସ ନଯୋ ସବ୍ବତ୍ଥା’’ତି। ଉମ୍ମତ୍ତକଖିତ୍ତଚିତ୍ତୱେଦନାଟ୍ଟାନଂ ପନ ପକତତ୍ତା ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ଉମ୍ମତ୍ତକାଦିଭାୱେ ପଟିଞ୍ଞାତେପି ତେସଂ ସଙ୍ଘପ୍ପତ୍ତମତ୍ତେନେୱ ଛନ୍ଦାଦି ଆଗଚ୍ଛତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

‘‘ଭିକ୍ଖୂନଂ ହତ୍ଥପାସ’’ନ୍ତି ଇମିନା ଗଣପୁଗ୍ଗଲେସୁ ଛନ୍ଦପାରିସୁଦ୍ଧିଯା ଅନାଗମନଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘ସଙ୍ଘପ୍ପତ୍ତୋ’’ତି ହି ପାଠଇଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ବିଳାଲସଙ୍ଖଲିକପାରିସୁଦ୍ଧୀତି ବିଳାଲଗୀୱାଯ ବନ୍ଧନସଙ୍ଖଲିକସଦିସା ପାରିସୁଦ୍ଧି ନାମ, ଯଥା ସଙ୍ଖଲିକା ବିଳାଲେ ଆଗଚ୍ଛନ୍ତେ ଏୱ ଆଗଚ୍ଛତି, ନ ଅନାଗଚ୍ଛନ୍ତେ ତପ୍ପଟିବଦ୍ଧତ୍ତା, ଏୱମଯଂ ପାରିସୁଦ୍ଧିପୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ଯଥା ସଙ୍ଖଲିକାଯ ପଠମୱଲଯଂ ଦୁତିଯୱଲଯଂ ପାପୁଣାତି, ନ ତତିଯୱଲଯଂ, ଏୱମଯମ୍ପୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଞ୍ଚେତ୍ଥ ବିଳାଲ-ଗ୍ଗହଣଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ପକ୍ଖଗଣନାଦିଉଗ୍ଗହଣାନୁଜାନନକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଛନ୍ଦଦାନକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୬୫। ପାଠଇଯଂ ''ସନ୍ତି ସଙ୍ଘସ୍ସ କରଣୀଯାନୀ''ତି ୱୁତ୍ତେ ୱଚନୱିପଲ୍ଲାସେନ ''କରଣୀଯ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୧୬୭।''ତସ୍ସ ସମ୍ମୁତିଦାନକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥୀ''ତି ଇଦଂ ପାଠଇଯଂ ଏକଦା ସରନ୍ତସ୍ସେୱ ସମ୍ମୁତିଦାନସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଏକଦା ଅସରନ୍ତସ୍ସ ସମ୍ମୁତିଅଭାୱେପି ତସ୍ସ ଅନାଗମନଂ ୱଗ୍ଗକମ୍ମାଯ ନ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। କେଚି ପନ ''ସୋପି ହତ୍ଥପାସେୱ ଆନେତବ୍ବୋ''ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ।

୧୬୮। ସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତତୋ ପଠମଂ କାତବ୍ବଂ ପୁବ୍ବକରଣଂ। ସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତେ କାତବ୍ବଂ ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପାଠଇଯଂ ନୋ ଚେ ଅଧିଟ୍ଠହେଯ୍ଯ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସାତି ଏତ୍ଥ ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଅସତିଯା ଅନାପତ୍ତି। ଯଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ ଉପରିପି। ଯତ୍ଥ ପନ ଅଚିତ୍ତକାପତ୍ତି ଅତ୍ଥି, ତତ୍ଥ ୱକ୍ଖାମ।

୧୬୯।''ପଞ୍ଚଞ୍ଚତ୍ତଂ ହୋତୀ''ତି ଇମିନା ''ନ ସାପତ୍ତିକେନ ଉପୋସଥୋ କାତବ୍ବୋ''ତି ୱିସୁଂ ପଟିକ୍ଖେପାଭାୱେପି ଯଥାୱୁତ୍ତସୁତ୍ତସାମତ୍ଥିଯତୋ ପଞ୍ଚଞ୍ଚତ୍ତମେୱାତି ଦସ୍ସେତି। ଇମିନା ଏୱ ନଯେନ –

''ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୱକାସୋ ଯଂ ତଥାଗତୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧାଯ ପରିସାଯ ଉପୋସଥଂ କରେଯ୍ଯ, ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସେଯ୍ଯା''ତି (ଚୂଳୱ। ୩୮୬; ଅ। ନି। ୮।୨୦; ଉଦା। ୪୫) –

ଆଦିସୁତ୍ତନଯତୋ ଚ ଅଲଜ୍ଜୀହିପି ସଦ୍ଧିଂ ଉପୋସଥକରଣମ୍ପି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତମେୱ ଅଲଜ୍ଜିନିଗ୍ଗହତ୍ଥତ୍ତା ସଙ୍ଘସିକ୍ଖାପଦାନନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ''ପାରିସୁଦ୍ଧିଦାନପଞ୍ଞାପନେନା''ତି ଇମିନା ସାପତ୍ତିକେନ ପାରିସୁଦ୍ଧିପି ନ ଦାତବ୍ବାତି ଦୀପିତଂ ହୋତି। ଉଭୋପି ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଭାଗାପତ୍ତିଭାୱଂ ଅଜାନିତ୍ୱା କେୱଲଂ ଆପତ୍ତିନାମେନେୱ ଦେସେନ୍ତସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଅଚିତ୍ତକମେୱ ଦୁକ୍କଟଂ ହୋତୀତି ୱଦନ୍ତି । ଯଥା ସଙ୍ଘୋ ସଭାଗାପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ ଞତ୍ତିଂ ଠପେତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ କାତୁଂ ଲଭତି, ଏୱଂ ତଯୋପି ''ସୁଣନ୍ତୁ ମେ, ଆଯସ୍ମନ୍ତା, ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ସଭାଗଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନା''ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତନଯାନୁସାରେନେୱ ଗଣଞତ୍ତିଂ ଠପେତ୍ୱା ଦ୍ୱୀହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆରୋଚେତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଏକେନ ପନ ସାପତ୍ତିକେନ ଦୂରଂ ଗନ୍ତ୍ୱାପି ପଟିକାତୁମେୱ ୱଟ୍ଟତି, ଅସମ୍ପାପୁଣନ୍ତେନ ''ଭିକ୍ଖୁଂ ଲଭିତ୍ୱା ପଟିକରିସ୍ସାମୀ''ତି ଉପୋସଥୋ କାତବ୍ବୋ, ପଟିକରିତ୍ୱା ଚ ପୁନ ଉପୋସଥୋ କତ୍ତବ୍ବୋ।

ଛନ୍ଦଦାନକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅନାପତ୍ତିପନ୍ନରସକାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୭୨।କେନଚି ୬୩ କରଣୀଯେନ ଗନ୍ତ୍ୱାତି ସୀମାପରିଚ୍ଛେଦତୋ ବହିଭୂତଂ ଗାମଂ ୱା ଅରଞ୍ଞଂ ୱା ଗନ୍ତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତେନେୱ ଉପୋସଥଞତ୍ତିଯା ଠପନକାଲେ ସମଗ୍ଗା ଏୱ ତେ ଞତ୍ତିଂ ଠପେସୁନ୍ତି ସିଦ୍ଧଂ। ତେନେୱ ପାଠଇଯଂ ''ଉଦ୍ଦିଟ୍ଠଂ ସୁଉଦ୍ଦିଟ୍ଠ''ନ୍ତି ସବ୍ବପନ୍ନରସକେସୁପି ୱୁତ୍ତଂ। ୱଗ୍ଗା ସମଗ୍ଗସଞ୍ଞିନୋତିଆଦି ପନ ଞତ୍ତିଯା ନିଟ୍ଠିତାଯ ''କିଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ପୁବ୍ବକିଚ୍ଚ''ନ୍ତିଆଦୀନଂ (ମହାୱ। ୧୩୪) ୱଚନକ୍ଖଣେ ବହିଗତାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସୀମାଯ ପୱିଟ୍ଠତ୍ତା ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ୱଗ୍ଗା ହୋନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତେନାହ ''ତେସଂ ସୀମଂ ଓକ୍କନ୍ତତ୍ତା ୱଗ୍ଗା''ତିଆଦି, ଏତେନ ପାରାଜିକୁଦ୍ଦେସାଦିକ୍ଖଣେପି ୱଗ୍ଗସଞ୍ଞୀନଂ ଉଦ୍ଦିସନ୍ତାନଂ ଆପତ୍ତି ଏୱ, ଞତ୍ତିଯା ପନ ପୁବ୍ବେ ନିଟ୍ଠିତତ୍ତା କମ୍ମକୋପୋ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସିତମେୱ ହୋତି। ଏୱଂ ଉପରିପି ସବ୍ବୱାରେସୁ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଏତ୍ଥ ଚ ପାଠଇଯଂ ''ସବ୍ବାଯ ୱୁଟ୍ଠିତାଯ…ପେ… ତେସଂ ସନ୍ତିକେ ପାରିସୁଦ୍ଧି ଆରୋଚେତବ୍ବା''ତି (ମହାୱ। ୧୭୪) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ବହିସୀମାଗତାଯ ପରିସାଯ ତେସୁ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ସନ୍ତିକେ ଅନଧିଟ୍ଠିତେହି ପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଆରୋଚେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱଦନ୍ତି।

ଅନାପତ୍ତିପନ୍ନରସକାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଲିଙ୍ଗାଦିଦସ୍ସନକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୭୯। ଅଞ୍ଞାତକଂ ନାମ ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବନ୍ତି ଆହ ''ଅଞ୍ଞେସଂ ସନ୍ତକ''ନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେସନ୍ତି ଅତ୍ତନା ଅଦିଟ୍ଠପୁବ୍ବାନଂ। ନାନାସଂୱାସକଭାୱନ୍ତି ଲଦ୍ଧିନାନାସଂୱାସକଭାୱଂ।

୧୮୦। ପାଠଇଯଂ ଅଭିୱିତରନ୍ତି ସମାନସଂୱାସକାଭାୱଂ ନିଚ୍ଛିନନ୍ତି।

୧୮୧ ।ଉପୋସଥକାରକାତି ସଙ୍ଘୁପୋସଥକାରକା। ତେନେୱ ''ଅଞ୍ଞତ୍ର ସଙ୍ଘେନା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ସଙ୍ଘୁପୋସଥଟ୍ଠାନତୋ ହି ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ଅତ୍ତଚତୁତ୍ଥେନେୱ ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ତିଣ୍ଣଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ନିସିନ୍ନଟ୍ଠାନତୋ ପନ ଗଚ୍ଛନ୍ତେନ ଏକେନ ଭିକ୍ଖୁନାପି ସହ ଗନ୍ତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ପାଠଇଯଂ ''ଅଭିକ୍ଖୁକୋ ଆୱାସୋ''ତି ଇଦଂ ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ, ସଙ୍ଘୁପୋସଥଟ୍ଠାନତୋ ଗଣପୁଗ୍ଗଲେହି ସଭିକ୍ଖୁକୋପି ଆୱାସୋ ନ ଗନ୍ତବ୍ବୋ ''ଅଞ୍ଞତ୍ର ସଙ୍ଘେନା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତାତି ୱଦନ୍ତି। ଉପୋସଥଂ କରୋନ୍ତୀତି ସଙ୍ଘୁପୋସଥଂ ୱା ଗଣୁପୋସଥଂ ୱା। ''ତସ୍ସ ସନ୍ତିକ''ନ୍ତି ଇଦଂ ଗଣୁପୋସଥଟ୍ଠାନତୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଅଞ୍ଞଥା ''ସବ୍ବନ୍ତିମେନ ପରିଚ୍ଛେଦେନ ଅତ୍ତଚତୁତ୍ଥେନ ୱା''ତି ୱଚନେନ ୱିରୁଜ୍ଝନତୋ। ଆରଞ୍ଞକେନାତି ଏକଚାରିନା। ଉପୋସଥନ୍ତରାଯୋତି ଅତ୍ତନୋ ଉପୋସଥନ୍ତରାଯୋ।

୧୮୩। ପାଠଇଯଂ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ନିସିନ୍ନପରିସାଯାତିଆଦୀସୁ ଭିକ୍ଖୁନିଯାତିଆଦି କରଣତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ।

ଲିଙ୍ଗାଦିଦସ୍ସନକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୩। ୱସ୍ସୂପନାୟିକକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ୱସ୍ସୂପନାୟିକଅନୁଜାନନକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୮୪। ୱସ୍ସୂପନାୟିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ଅପରସ୍ମିଂ ଦିୱସେତି ଦୁତିୟେ ପାଟିପଦଦିୱସେ।

୧୮୫।ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପନେନ ୱାତି ସାପେକ୍ଖସ୍ସ ଅକରଣୀୟେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପନେନ ୱା। ପରିହାନୀତି ଗୁଣପରିହାନି।

୧୮୭। ପାଠଇୟଂ ସତ୍ତାହଂ ସନ୍ନିୱତ୍ତୋ କାତବ୍ବୋତି ସକଲଂ ସତ୍ତାହଂ ବହି ଏୱ ଅୱୀତିନାମେତ୍ୱା ସତ୍ତାହପରିୟୋସାନଭୂତଂ ଅରୁଣୁଟ୍ଠାନକାଲଂ ପୁନ ୱିହାରେୱ ସମ୍ବନ୍ଧୱସେନ ସତ୍ତାହଂ ୱିହାରେ ସନ୍ନିୱତ୍ତଂ କାତବ୍ବଂ। ସତ୍ତାହପରିୟୋସାନକାଲୋ ହି ଇଧ ସତ୍ତାହ-ସଦ୍ଦେନ ୱୁତ୍ତୋ, ତଦପେକ୍ଖାୟ ଚ ‘‘ସନ୍ନିୱତ୍ତୋ’’ତି ପୁଲ୍ଲିଙ୍ଗେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତୀଣି ପରିହୀନାନୀତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ୱଚ୍ଚକୁଟିଆଦୀନଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା ପରିହୀନାନି।

୧୮୯।ନ ପଲୁଜ୍ଜତୀତି ଅଞ୍ଞେସଂ ଅପ୍ପଗୁଣତ୍ତା, ମମ ଚ ମରଣେନ ନ ୱିନସ୍ସତି।

ୱସ୍ସୂପନାୟିକଅନୁଜାନନକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପହିତେୟେୱଅନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୯୯।ଭିକ୍ଖୂହି ସଦ୍ଧିଂ ୱସନକପୁରିସୋତି ଅନଞ୍ଞଗତିକୋତି ଦସ୍ସେତି। ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ସଙ୍ଘକରଣୀୟେନ ଅପ୍ପହିତେପି ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ଅନୁପାସକେହିପି ସାସନଭାୱଂ ଞାତୁକାମେହି ପହିତେ ତେସଂ ପସାଦୱଡ୍ଢିଂ ସମ୍ପସ୍ସନ୍ତେହିପି ସତ୍ତାହକରଣୀୟେନ ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦୱିନିଚ୍ଛୟୋତି ସତ୍ତାହକରଣୀୟେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ବହିଦ୍ଧା ଅରୁଣୁଟ୍ଠାପନସଙ୍ଖାତସ୍ସ ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦସ୍ସ ୱିନିଚ୍ଛୟୋ। ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମାୟଂ ଠିତେନେୱ ସତ୍ତାହକରଣୀୟନିମିତ୍ତଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଇମିନା ନିମିତ୍ତେନ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ଅନ୍ତୋସତ୍ତାହେ ଆଗଚ୍ଛିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱା ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ପୁରିମକ୍ଖଣେ ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱା ଗମନକ୍ଖଣେ ୱିସ୍ସରିତ୍ୱା ଗତେପି ଦୋସୋ ନତ୍ଥି ‘‘ସକରଣୀୟୋ ପକ୍କମତୀ’’ତି (ମହାୱ। ୨୦୭) ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ସବ୍ବଥା ପନ ଆଭୋଗଂ ଅକତ୍ୱା ଗତସ୍ସ ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦୋତି ୱଦନ୍ତି। ୟୋ ପନ ସତ୍ତାହକରଣୀୟନିମିତ୍ତାଭାୱେପି ‘‘ସତ୍ତାହବ୍ଭନ୍ତରେ ଆଗମିସ୍ସାମୀ’’ତି ଆଭୋଗଂ କତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ସତ୍ତାହବ୍ଭନ୍ତରେ ଆଗଚ୍ଛତି, ତସ୍ସ ଆପତ୍ତିୟେୱ, ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦୋ ନତ୍ଥି ସତ୍ତାହସ୍ସ ସନ୍ନିୱତ୍ତତ୍ତାତି ୱଦନ୍ତି। ୱୀମଂସିତ୍ୱା ଗହେତବ୍ବଂ। ଭଣ୍ଡକନ୍ତି ଚୀୱରଭଣ୍ଡଂ। ସମ୍ପାପୁଣିତୁଂ ନ ସକ୍କୋତି, ୱଟ୍ଟତୀତି ତଦହେୱ ଆଗମନେ ସୌସ୍ସାହତ୍ତା ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦୋ ୱା ଆପତ୍ତି ୱା ନ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ଆଚରିୟନ୍ତି ଅଗିଲାନମ୍ପି ନିସ୍ସୟାଚରିୟଞ୍ଚ ଧମ୍ମାଚରିୟଞ୍ଚ, ପଗେୱ ଉପସମ୍ପଦାଚରିୟୌପଜ୍ଝାୟେସୁ। ୱଦତି, ୱଟ୍ଟତୀତି ସତ୍ତାହାତିକ୍କମେ ଆପତ୍ତିଅଭାୱଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦୋ ପନ ହୋତି ଏୱ।

ପହିତେୟେୱଅନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅନ୍ତରାୟେଅନାପତ୍ତିୱସ୍ସଚ୍ଛେଦକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୦୦। ପାଠଇୟଂ ଗଣ୍ହିଂସୂତି ଗହେତ୍ୱା ଖାଦିଂସୁ। ପରିପାତିଂସୂତି ପଲାପେସୁଂ, ଅନୁବନ୍ଧିଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୦୧।ସତ୍ତାହୱାରେନ ଅରୁଣୋ ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ଛଦିୱସାନି ବହିଦ୍ଧା ୱୀତିନାମେତ୍ୱା ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ପୁରାରୁଣା ଏୱ ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମାୟ ପୱିସିତ୍ୱା ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ପୁନଦିୱସେ ସତ୍ତାହଂ ଅଧିଟ୍ଠାୟ ଗନ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। କେଚି ପନ ‘‘ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅରୁଣଂ ଅନୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତଦହେୱ ଦିୱସଭାଗେପି ଗନ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଗହେତବ୍ବଂ ‘‘ଅରୁଣୋ ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ତତ୍ଥ ଅରୁଣୁଟ୍ଠାପନମେୱ ହି ସନ୍ଧାୟ ପାଠଇୟମ୍ପି ‘‘ସତ୍ତାହଂ ସନ୍ନିୱତ୍ତୋ କାତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅରୁଣଂ ଅନୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ ଅନ୍ତୋ ଅପ୍ପୱିସିତ୍ୱା ବହିଦ୍ଧାୱ ସତ୍ତାହଂ ୱୀତିନାମେନ୍ତେନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନୱସ୍ସୋ ଏୱ ଭୱିସ୍ସତି ଅରୁଣସ୍ସ ବହି ଏୱ ଉଟ୍ଠାପିତତ୍ତା। ଇତରଥା ‘‘ଅରୁଣୋ ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋ’’ତି ୱଚନଂ ନିରତ୍ଥକଂ ସିୟା ‘‘ସତ୍ତାହୱାରେନ ଅନ୍ତୋୱିହାରେ ପୱିସିତ୍ୱା ଅରୁଣଂ ଅନୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱାପି ଗନ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବତୋ। ଅଞ୍ଞେସୁ

ଚ ଠାନେସୁ ଅରୁଣୁଟ୍ଠାପନମେୱ ୱୁଚ୍ଚତି। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ଚୀୱରକ୍ଖନ୍ଧକେ ‘‘ଏକସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ୱସନ୍ତୋ ଇତରସ୍ମିଂ ସତ୍ତାହୱାରେନ ଅରୁଣମେୱ ଉଟ୍ଠାପେତୀ’’ତି (ମହାୱ॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୩୬୪)।

ଅଥାପି ଯଂ ତେ ୱଦେୟ୍ୟୁଂ ‘‘ସତ୍ତମେ ଦିୱସେ ଯଦା କଦାଚି ପୱିଟ୍ଠେନ ତଂଦିୱସନିସ୍ସିତୋ ଅତୀତଅରୁଣୋ ଉଟ୍ଠାପିତୋ ନାମ ହୋତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାୟ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି, ତଂ ସଦ୍ଦଗତିଯାପି ନ ସମେତି। ନ ହି ଉଟ୍ଠିତେ ଅରୁଣେ ପଚ୍ଛା ପୱିଟ୍ଠୋ ତସ୍ସ ପୟୋଜକୋ ଉଟ୍ଠାପକୋ ଭୱିତୁମରହତି। ଯଦି ଭୱେୟ୍ୟ, ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ପନସ୍ସ ଅରୁଣଂ ଅନୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତଦହେୱ ସତ୍ତାହକରଣୀୟେନ ପକ୍କନ୍ତସ୍ସାପୀତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଅରୁଣଂ ଅନୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା’’ତି ୱଚନଂ ୱିରୁଜ୍ଝେୟ୍ୟ, ତେନପି ତଂଦିୱସସନ୍ନିସ୍ସିତସ୍ସ ଅରୁଣସ୍ସ ଉଟ୍ଠାପିତତ୍ତା। ଆରଞ୍ଞକସ୍ସାପି ହି ଭିକ୍ଖୁନୋ ସାୟନ୍ହସମୟେ ଅଙ୍ଗଯୁତ୍ତଂ ଅରଞ୍ଞଟ୍ଠାନଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ତଦା ଏୱ ନିୱତ୍ତନ୍ତସ୍ସ ଅରୁଣୋ ଉଟ୍ଠାପିତୋ ଧୁତଙ୍ଗଞ୍ଚ ୱିସୋଧିତଂ ସିୟା, ନ ଚେତଂ ଯୁତ୍ତଂ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନକାଲେ ଏୱ ଅରୁଣୁଟ୍ଠାପନସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ‘‘କାଲସ୍ସେୱ ପନ ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା ଅଙ୍ଗଯୁତ୍ତେ ଠାନେ ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବଂ। ସଚେ ଅରୁଣୁଟ୍ଠାନୱେଲାୟଂ ତେସଂ ଆବାଧୋ ୱଡ୍ଢତି, ତେସଂ ଏୱ କିଚ୍ଚଂ କାତବ୍ବଂ, ନ ଧୁତଙ୍ଗୱିସୁଦ୍ଧିକେନ ଭୱିତବ୍ବ’’ନ୍ତି (ୱିସୁଦ୍ଧି॰ ୧।୩୧)। ତଥା ପାରିୱାସିକାଦୀନମ୍ପି ଅରୁଣଂ ଅନୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ୱତ୍ତଂ ନିକ୍ଖିପନ୍ତାନଂ ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦୋ ୱୁତ୍ତୋ। ‘‘ଉଗ୍ଗତେ ଅରୁଣେ ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବ’’ନ୍ତି (ଚୂଳୱ॰ ୯୭) ହି ୱୁତ୍ତଂ। ସହସେୟ୍ୟସିକ୍ଖାପଦେପି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେହି ସହ ନିୱୁତ୍ଥଭାୱପରିମୋଚନତ୍ଥଂ ‘‘ପୁରାରୁଣା ନିକ୍ଖମିତ୍ୱା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ଚୀୱରୱିପ୍ପୱାସାଦୀସୁ ଚ ସବ୍ବତ୍ଥ ରତ୍ତିପରିୟୋସାନେ ଆଗାମିଅରୁଣୱସେନେୱ ଅରୁଣୁଟ୍ଠାପନଂ ଦସ୍ସିତଂ, ନ ଅତୀତାରୁଣୱସେନ। ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱେତ୍ଥ ଅରୁଣୁଟ୍ଠାପନଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ ଅଞ୍ଞଥା ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦତ୍ତା।

ଯଂ ପନ ୱସ୍ସଂ ଉପଗତସ୍ସ ତଦହେୱ ଅରୁଣଂ ଅନୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ସକରଣୀୟସ୍ସ ପକ୍କମନୱଚନଂ, ତଂ ୱସ୍ସଂ ଉପଗତକାଲତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଯଦା କଦାଚି ନିମିତ୍ତେ ସତି ଗମନସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା ଯୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ସତ୍ତାହୱାରେନ ଗତସ୍ସ ଅରୁଣଂ ଅନୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ତଦହେୱ ଗମନଂ ‘‘ଅରୁଣୋ ଉଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଏୱ। ଯଥା ୱା ‘‘ସତ୍ତାହଂ ଅନାଗତାୟ ପୱାରଣାୟ ସକରଣୀୟୋ ପକ୍କମତି, ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟ ୱା ସୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁ ତଂ ଆୱାସଂ, ନ ୱା ଆଗଚ୍ଛେୟ୍ୟା’’ତିଆଦିନା (ମହାୱ॰ ୨୦୭) ପଚ୍ଛିମସତ୍ତାହେ ଅନାଗମନେ ଅନୁଞ୍ଞାତେପି ଅଞ୍ଞସତ୍ତାହେସୁ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଏୱଂ ପଠମସତ୍ତାହେ ଅରୁଣଂ ଅନୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଗମନେ ଅନୁଞ୍ଞାତେପି ତତୋ ପରେସୁ ସତ୍ତାହେସୁ ଆଗତସ୍ସ ଅରୁଣଂ ଅନୁଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ଗମନଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ନିଟ୍ଠମେତ୍ଥ ଗନ୍ତବ୍ବଂ। ଇଧ ଆହଟନ୍ତି ୱିହାରତୋ ବହି ଆଗତଟ୍ଠାନେ ଆନୀତଂ।

ଅନ୍ତରାୟେଅନାପତ୍ତିୱସ୍ସଚ୍ଛେଦକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱଜାଦୀସୁ ୱସ୍ସୂପଗମନକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୦୩।ଉପଗନ୍ତୁଂ ୬୮ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି କୁଟିକାଦୀନଂ ଅଭାୱେନ ‘‘ଇଧ ୱସ୍ସଂ ଉପେମୀ’’ତି ଏୱଂ ୱଚୀଭେଦଂ କତ୍ୱା ଉପଗନ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି।

୨୦୪। ପାଳିୟଂ ପିସାଚିଲ୍ଲିକାତି ପିସାଚଦାରକା। ପୱିସନଦ୍ୱାରଂ ୟୋଜେତ୍ୱାତି ସକୱାଟଦ୍ୱାରଂ କତ୍ୱା। ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ସୁସିରଟ୍ଠାନସ୍ସ ଉପରିଭାଗଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ଖାଣୁମତ୍ଥକେତି ସୁସିରଖାଣୁମତ୍ଥକେ। ଟଙ୍କିତମଞ୍ଚୋ ନାମ ଦୀଘେ ମଞ୍ଚପାଦେ ୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଅଟନିୟୋ ପୱେସେତ୍ୱା କତୋ, ସୋ ହେଟ୍ଠୁପରିୟୱସେନ ପଞ୍ଞତ୍ତୋପି ପୁରିମସଦିସୋୱ ହୋତି, ତଂ ସୁସାନେ, ଦେୱତାଠାନେ ଚ ଠପେନ୍ତି। ଚତୁନ୍ନଂ ପାସାଣାନଂ ଉପରି ପାସାଣଫଲକେ ଅତ୍ଥରିତ୍ୱା କତଗେହମ୍ପି ‘‘ଟଙ୍କିତମଞ୍ଚୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚତି।

ୱଜାଦୀସୁୱସ୍ସୂପଗମନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଧମ୍ମିକକତିକାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୦୫।ମହାୱିଭଙ୍ଗେତି ଚତୁତ୍ଥପାରାଜିକୱଣ୍ଣନାୟଂ। ପରତୋ ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକେପି ଅଧମ୍ମିକଂ କତିକୱତ୍ତଂ ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି ଏୱ।

୨୦୭। ଯସ୍ମା ନାନାସୀମାୟଂ ଦ୍ୱୀସୁ ଆୱାସେସୁ ୱସ୍ସଂ ଉପଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ‘‘ଦୁତିୟେ ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପଚାରତୋ ନିକ୍ଖନ୍ତମତ୍ତେ ପଠମୋ ସେନାସନଗ୍ଗାହୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ତସ୍ମା ପାଳିୟଂ ‘‘ତସ୍ସ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଭିକ୍ଖୁନୋ ପୁରିମିକା ଚ ନ ପଞ୍ଞାୟତୀ’’ତି ପଠମଂ ସେନାସନଗ୍ଗାହଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଦୁତିୟେ ସେନାସନଗ୍ଗାହେ ପନ ପୁରିମିକା ପଞ୍ଞାୟତେୱ, ତତ୍ଥେୱ ତେମାସଂ ୱସନ୍ତୋ ପୁରିମୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥୋ ଏୱ ହୋତି, ତତୋ ୱା ପନ ଦୁତିୟଦିୱସାଦୀସୁ ‘‘ପଠମସେନାସନେ ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତି ଉପଚାରାତିକ୍କମେ ପୁରିମିକାପି ନ ପଞ୍ଞାୟତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୨୦୮। ପାଠଇଯଂ ‘‘ସୋ ସତ୍ତାହଂ ଅନାଗତାଯ ପୱାରଣାଯ ସକରଣୀଯୋ ପକ୍କମତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତା ପୱାରଣାଦିୱସେପି ସତ୍ତାହକରଣୀଯଂ ୱିନା ଗନ୍ତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। କୋମୁଦିଯା ଚାତୁମାସିନିଯାତି ପଚ୍ଛିମ-କତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମାଯ। ସା ହି ତସ୍ମିଂ କାଲେ କୁମୁଦାନଂ ଅତ୍ଥିତାଯ କୋମୁଦୀ, ଚତୁନ୍ନଂ ୱସ୍ସିକମାସାନଂ ପରିଯୋସାନତ୍ତା ଚାତୁମାସିନୀତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି।

ଅଧମ୍ମିକକତିକାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱସ୍ସୂପନାଯିକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୪। ପୱାରଣାକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ଅଫାସୁୱିହାରକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୦୯। ପୱାରଣାକ୍ଖନ୍ଧକେ ପାଳିଯଂ ପିଣ୍ଡାଯ ପଟିକ୍କମେଯ୍ୟାତି ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ପଟିକ୍କମେଯ୍ୟ। ଅୱକ୍କାରପାତିନ୍ତି ଅତିରେକପିଣ୍ଡପାତଠପନକଂ ଏକଂ ଭାଜନଂ। ଅୱିସଯ୍ହନ୍ତି ଉକ୍ଖିପିତୁଂ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟଂ। ୱିଲଙ୍ଘନଂ ଉକ୍ଖିପନଂ ୱିଲଙ୍ଘୋ, ସୋ ଏୱ ୱିଲଙ୍ଘକୋ, ହତ୍ଥେହି ୱିଲଙ୍ଘକୋ ହତ୍ଥୱିଲଙ୍ଘକୋତି ଆହ ‘‘ହତ୍ଥୁକ୍ଖେପକେନା’’ତି। ଅଥ ୱା ୱିଲଙ୍ଘକେନ ଉକ୍ଖେପକେନ ହତ୍ଥେନାତିପି ଅତ୍ଥୋ, ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଂସିବ୍ବିତହତ୍ଥେହୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୨୧୩।ସଚେ ପନ ୱୁଡ୍ଢତରୋ ହୋତୀତି ପୱାରଣାଦାଯକୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱୁଡ୍ଢତରୋ ହୋତି। ଏୱଞ୍ହି ତେନ ତସ୍ସତ୍ଥାଯ ପୱାରିତଂ ହୋତୀତି ଏତ୍ଥ ଏୱଂ ତେନ ଅପ୍ପୱାରିତୋପି ତସ୍ସ ସଙ୍ଘପ୍ପତ୍ତିମତ୍ତେନ ସଙ୍ଘପୱାରଣାକମ୍ମଂ ସମଗ୍ଗକମ୍ମମେୱ ହୋତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନ ଚ ଭିକ୍ଖୁନାତି ପୱାରଣାଦାଯକେନ ଭିକ୍ଖୁନା।

୨୩୪।ବହୂପି ସମାନୱସ୍ସା ଏକତୋ ପୱାରେତୁଂ ଲଭନ୍ତୀତି ଏକସ୍ମିଂ ସଂୱଚ୍ଛରେ ଲଦ୍ଧୂପସମ୍ପଦତାଯ ସମାନୁପସମ୍ପନ୍ନୱସ୍ସା ସବ୍ବେ ଏକତୋ ପୱାରେତୁଂ ଲଭନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୩୭। ପାଳିଯଂ ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠୀତି ‘‘ନତ୍ଥି ଦିନ୍ନ’’ନ୍ତିଆଦି (ଦୀ। ନି। ୧।୧୭୧; ମ। ନି। ୧।୪୪୫; ୨।୯୪, ୯୫, ୨୨୫; ୩।୯୧, ୧୧୬, ୧୩୬; ସଂ। ନି। ୩।୨୧୦; ଧ। ସ। ୧୨୨୧) ନଯପ୍ପୱତ୍ତା। ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାତି ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଅନ୍ତସ୍ସ ଗାହିକା। ଯଂ ଖୋ ତ୍ୱନ୍ତିଆଦୀସୁ ଯଂ ପୱାରଣଂ ଠପେସି, ତଂ ଦିଟ୍ଠେନ ଠପେସୀତି ତଂ-ସଦ୍ଦଂ ଅଜ୍ଝାହରିତ୍ୱା ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

୨୩୯।ୱତ୍ଥୁଂ ପକାସେନ୍ତୋତି ପୁଗ୍ଗଲେ ପରିସଙ୍କୁପ୍ପତ୍ତିଯା ନିମିତ୍ତଭୂତଂ ୱତ୍ଥୁମତ୍ତଂଯେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ । ଯଂ ପନ ୱତ୍ଥୁଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ପୁଗ୍ଗଲୋ ପଞ୍ଞାଯତି, ନ ୱତ୍ଥୂ’’ତି ଆହ, ନ ତଂ ସନ୍ଧାଯେତଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଦି ପନ ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ୱସନଟ୍ଠାନେ ପୋକ୍ଖରଣିତୋ ମଚ୍ଛଗ୍ଗହଣାଦି ଦିସ୍ସେଯ୍ୟ, ତଦା ‘‘ୱତ୍ଥୁ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚ ପଞ୍ଞାଯତୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଭୱେଯ୍ୟ। ତେନାହ ‘‘ପୁରିମନଯେନେୱ ଚୋରେହୀ’’ତିଆଦି। ଭିକ୍ଖୁନୋ ସରୀରେ ମାଲାଗନ୍ଧଞ୍ଚ ଅରିଟ୍ଠଗନ୍ଧଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା ଏୱଂ ‘‘ୱତ୍ଥୁ ଚ ପୁଗ୍ଗଲୋ ଚ ପଞ୍ଞାଯତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଅଫାସୁୱିହାରକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଭଣ୍ଡନକାରକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୪୦।ଦ୍ୱେଚାତୁଦ୍ଦସିକା ହୋନ୍ତୀତି ତତିଯପକ୍ଖେ ଚାତୁଦ୍ଦସିଯା ସଦ୍ଧିଂ ଦ୍ୱେ ଚାତୁଦ୍ଦସିକା ହୋନ୍ତି। ‘‘ଭଣ୍ଡନକାରକାନଂ ତେରସେ ୱା ଚାତୁଦ୍ଦସେ ୱା ଇମେ ପନ୍ନରସୀପୱାରଣଂ ପୱାରେସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ଯଥାସକଂ ଉପୋସଥକରଣଦିୱସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଚାତୁଦ୍ଦସୀପନ୍ନରସୀୱୋହାରୋ, ନ ଚନ୍ଦଗତିସିଦ୍ଧିଯା ତିଥିଯା ୱସେନାତି ଦସ୍ସେତି। କିଞ୍ଚାପି ଏୱଂ ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖୱେ, ରାଜୂନଂ ଅନୁୱତ୍ତିତୁ’’ନ୍ତି (ମହାୱ। ୧୮୬) ୱଚନତୋ ପନେତ୍ଥ ଲୋକିଯାନଂ ତିଥିଂ ଅନୁୱତ୍ତନ୍ତେହିପି ଅତ୍ତନୋ ଉପୋସଥକ୍କମେନ ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ପନ୍ନରସିଂ ୱା, ପନ୍ନରସିଂ ଚାତୁଦ୍ଦସିଂ ୱା କରୋନ୍ତେହେୱ ଅନୁୱତ୍ତିତବ୍ବଂ, ନ ପନ ସୋଳସମଦିୱସଂ ୱା ତେରସମଦିୱସଂ ୱା ଉପୋସଥଦିୱସଂ କରୋନ୍ତେହି। ତେନେୱ ପାଳିଯମ୍ପି ‘‘ଦ୍ୱେ ତଯୋ ଉପୋସଥେ ଚାତୁଦ୍ଦସିକେ କାତୁ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଞ୍ଞଥା ଦ୍ୱାଦସିଯଂ, ତେରସିଯଂ ୱା ଉପୋସଥୋ କାତବ୍ବୋତି ୱତ୍ତବ୍ବତୋ। ‘‘ସକିଂ ପକ୍ଖସ୍ସ ଚାତୁଦ୍ଦସେ, ପନ୍ନରସେ ୱା’’ତିଆଦିୱଚନମ୍ପି ଉପୱୁତ୍ଥକ୍କମେନେୱ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ତିଥିକ୍କମେନାତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ଭଣ୍ଡନକାରକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପୱାରଣାସଙ୍ଗହକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୪୧।‘‘ପୱାରେତ୍ୱା ପନ ଅନ୍ତରାପି ଚାରିକଂ ପକ୍କମିତୁଂ ଲଭନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ପୱାରଣାସଙ୍ଗହେ କତେ ଅନ୍ତରା ପକ୍କମିତୁକାମା ସଙ୍ଘଂ ସନ୍ନିପାତାପେତ୍ୱା ପୱାରେତୁଂ ଲଭନ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ପୱାରଣାସଙ୍ଗହକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପୱାରଣାକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୫। ଚମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ସୋଣକୋଠଇୱିସକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୪୨। ଚମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେ ଉଣ୍ଣପାୱାରଣନ୍ତି ଉଭତୋ ଲୋମାନି ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା କତଂ ଉଣ୍ଣମଯଂ ପାୱାରଣଂ, ଉଭତୋ କପ୍ପାସପିଚୁଂ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା ୱୀତପାୱାରୋପି ଅତ୍ଥି, ତତୋ ନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ‘‘ଉଣ୍ଣପାୱାରଣ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

ଅଡ୍ଢଚନ୍ଦପାସାଣେତି ସୋପାନମୂଲେ ଉପଡ୍ଢଂ ଅନ୍ତୋ ପୱେସେତ୍ୱା ଠପିତେ ଅଡ୍ଢପାସାଣେ। ପାଠଇଯଂ ୱିହାରପଚ୍ଛାଯାଯନ୍ତି ୱିହାରପଚ୍ଚନ୍ତେ ଛାଯାଯ, ୱିହାରସ୍ସ ୱଡ୍ଢମାନଚ୍ଛାଯାଯନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି।

୨୪୩।ଭୋଗାତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ। ଅଚ୍ଚାଯତାତି ଅତିଆଯତା ଖରମୁଚ୍ଛନା। ସରୱତୀତି ମଧୁରସରସଂଯୁତ୍ତା। ଅତିସିଥିଲା ମନ୍ଦମୁଚ୍ଛନା। ୱୀରିଯସମଥନ୍ତି ୱୀରିଯସମ୍ପଯୁତ୍ତସମଥଂ। ତତ୍ଥ ଚ ନିମିତ୍ତଂ ଗଣ୍ହାହୀତି ତସ୍ମିଞ୍ଚ ସମଭାୱେ ସତି ଯଂ ଆଦାସେ ମୁଖନିମିତ୍ତଂ ୱିଯ ନିମିତ୍ତଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ସମଥନିମିତ୍ତଂ, ୱିପସ୍ସନାନିମିତ୍ତଂ, ମଗ୍ଗନିମିତ୍ତଂ, ଫଲନିମିତ୍ତଞ୍ଚ ଗଣ୍ହାହି ନିବ୍ବତ୍ତେହୀତି, ଏୱମସ୍ସ ଅରହତ୍ତପରିଯୋସାନଂ କମ୍ମଟ୍ଠାନଂ କଥିତଂ।

୨୪୪।ଛଠାନାନୀତି ଛ କାରଣାନି। ଅଧିମୁତ୍ତୋତି ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ଠିତୋ। ନେକ୍ଖମ୍ମାଧିମୁତ୍ତୋତିଆଦି ସବ୍ବଂ ଅରହତ୍ତୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଅରହତ୍ତଞ୍ହି ସବ୍ବକିଲେସେହି ନିକ୍ଖନ୍ତତ୍ତା ନେକ୍ଖମ୍ମଂ, ତେହେୱ ଚ ପୱିୱିତ୍ତତ୍ତା ପୱିୱେକୋ, ବ୍ୟାପଜ୍ଜାଭାୱତୋ ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜଂ, ଉପାଦାନସ୍ସ ଖଯନ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଉପାଦାନକ୍ଖଯୋ, ତଣ୍ହକ୍ଖଯନ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ତଣ୍ହକ୍ଖଯୋ, ସମ୍ମୋହାଭାୱତୋ ଅସମ୍ମୋହୋତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି।

କେୱଲଂ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକନ୍ତି କେୱଲଂ ପଟିୱେଧପଞ୍ଞାଯ ଅସମ୍ମିସ୍ସଂ ସଦ୍ଧାମତ୍ତକଂ। ପଟିଚଯନ୍ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ କରଣେନ ୱଡ୍ଢିଂ। ୱୀତରାଗତ୍ତାତି ମଗ୍ଗପଟିୱେଧେନ ରାଗସ୍ସ ୱିଗତତ୍ତା ଏୱ ନେକ୍ଖମ୍ମସଙ୍ଖାତଂ ଅରହତ୍ତଂ ପଟିୱିଜ୍ଝିତ୍ୱା ସଚ୍ଛିକତ୍ୱା ଠିତୋ ହୋତି। ସେସପଦେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ପୱିୱେକାଧିମୁତ୍ତୋତି ‘‘ପୱିୱେକେ ଅଧିମୁତ୍ତୋ ଅହ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଅରହତ୍ତଂ ବ୍ୟାକରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୀଲବ୍ବତପରାମାସନ୍ତି ସୀଲଞ୍ଚ ୱତଞ୍ଚ ପରାମସିତ୍ୱା ଗହିତଗ୍ଗହଣମତ୍ତଂ। ସାରତୋ ପଚ୍ଚାଗଚ୍ଛନ୍ତୋତି ସାରଭାୱେନ ଜାନନ୍ତୋ। ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜାଧିମୁତ୍ତୋତି ଅବ୍ୟାପଜ୍ଜଂ ଅରହତ୍ତଂ ବ୍ୟାକରୋତି।

ଅମିସ୍ସୀକତନ୍ତି ଅମିସ୍ସକତଂ। କିଲେସା ହି ଆରମ୍ମଣେନ ସଦ୍ଧିଂ ଚିତ୍ତଂ ମିସ୍ସଂ କରୋନ୍ତି, ତେସଂ ଅଭାୱା ଅମିସ୍ସୀକତଂ। ଭୁସା ୱାତୱୁଟ୍ଠୀତି ବଲୱୱାତକ୍ଖନ୍ଧୋ।

ଉପାଦାନକ୍ଖଯସ୍ସ ଚାତି ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ସାମିୱଚନଂ। ଦିସ୍ୱା ଆଯତନୁପ୍ପାଦନ୍ତି ଚକ୍ଖାଦିଆଯତନାନଂ ଉପ୍ପାଦଞ୍ଚ ୱଯଞ୍ଚ ଦିସ୍ୱା। ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତୀତି ଇମାଯ ୱିପସ୍ସନାପଟିପତ୍ତିଯା ଫଲସମାପତ୍ତିୱସେନ ଚିତ୍ତଂ ୱିମୁଚ୍ଚତି।

ସୋଣକୋଠଇୱିସକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦିଗୁଣାଦିଉପାହନପଟିକ୍ଖେପକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୪୫।ସକଟୱାହେତି ଦ୍ୱୀହି ସକଟେହି ପରିଚ୍ଛିନ୍ନେ ୱାହେ। ‘‘ୱାହେ’’ତି ବହୁୱଚନସ୍ସ ହିରଞ୍ଞୱିସେସନତ୍ତେପି ସାମଞ୍ଞାପେକ୍ଖାଯ ‘‘ହିରଞ୍ଞ’’ନ୍ତି ଏକୱଚନଂ କତଂ।

୨୪୬।ଅଦ୍ଦାରିଟ୍ଠକୱଣ୍ଣାତି ଅଲ୍ଲାରିଟ୍ଠଫଲୱଣ୍ଣା, ତିନ୍ତକାକପକ୍ଖୱଣ୍ଣାତିପି ୱଦନ୍ତି। ରଜନନ୍ତି ଉପଲିତ୍ତଂ ନୀଲାଦିୱଣ୍ଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନାହ ‘‘ଚୋଠଅକେନ ପୁଞ୍ଛିତ୍ୱା’’ତି। ତଞ୍ହି ତଥା ପୁଞ୍ଛିତେ ୱିଗଚ୍ଛତି। ଯଂ ପନ ଚମ୍ମସ୍ସ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧାପନଯନତ୍ଥଂ କାଳକରଜାଦିରଜନେହି ରଞ୍ଜିତତ୍ତା କାଳକରଜାଦିୱଣ୍ଣଂ ହୋତି, ତଂ ଚୋଠଆଦୀହି ଅପନେତୁଂ ନ ସକ୍କା ଚମ୍ମଗତିକମେୱ, ତସ୍ମା ତଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଖଲ୍ଲକନ୍ତି ସଵପଣ୍ଣିପିଧାନଚମ୍ମଂ, ଅପରିଗଠଅନନ୍ତଂ ପଣ୍ହିଉପରିଭାଗେ ଅପିଧାଯ ଆରୋପନବନ୍ଧନମତ୍ତଂ ୱଟ୍ଟତି। ୱିଚିତ୍ରାତି ସଣ୍ଠାନତୋ ୱିଚିତ୍ରପଟା ଅଧିପ୍ପେତା, ନ ୱଣ୍ଣତୋ ସଵସୋ ଅପନେତବ୍ବେସୁ ଖଲ୍ଲକାଦୀସୁ ପୱିଟ୍ଠତ୍ତା। ବିଠଆଲସଦିସମୁଖତ୍ତା ମହାଉଲୂକା ''ପକ୍ଖିବିଠଆଲା''ତି ୱୁଚ୍ଚତି, ତେସଂ ଚମ୍ମଂ ନାମ ପକ୍ଖଲୋମମେୱ।

ଦିଗୁଣାଦିଉପାହନପଟିକ୍ଖେପକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଜ୍ଝାରାମେଉପାହନପଟିକ୍ଖେପକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୫୧।ଉଣ୍ଣାହିକତପାଦୁକାତି ଏତ୍ଥ ଉଣ୍ଣାମଯକମ୍ବଲେହି କତା ପାଦୁକା ସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତି।

୨୫୩।ଗଙ୍ଗାମହକୀଠଇକାଯାତି ଗଙ୍ଗାମହେ କୀଠଇକାଯ। ତତ୍ଥ ହି ଇତ୍ଥିପୁରିସା ଯାନେହି ଉଦକକୀଠଅଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି। ପୀଠକସିୱିକନ୍ତି ଫଲକାଦିନା କତଂ ପୀଠକଯାନଂ। ପଟପୋତଲିକଂ ଅନ୍ଦୋଲିକା। ସଵମ୍ପି ଯାନଂ ଉପାହନେନପି ଗନ୍ତୁଂ ଅସମତ୍ଥସ୍ସ ଗିଲାନସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ।

୨୫୪।ୱାଠଅରୂପାନୀତି ଆହରିମାନି ୱାଠଅରୂପାନି। ଚତୁରଙ୍ଗୁଲାଧିକାନୀତି ଉଦ୍ଧଲୋମୀଏକନ୍ତଲୋମୀହି ୱିସେସଦସ୍ସନଂ। ଚତୁରଙ୍ଗୁଲତୋ ହି ଊନାନି କିର ଉଦ୍ଧଲୋମୀଆଦୀସୁ ପୱିସନ୍ତି। ୱାନଚିତ୍ରୋ ଉଣ୍ଣାମଯତ୍ଥରଣୋତି ନାନାୱଣ୍ଣେହି ଉଣ୍ଣାମଯସୁତ୍ତେହି ଭିତ୍ତିଚ୍ଛେଦାଦିୱସେନ ୱାଯିତ୍ୱା କତଚିତ୍ତତ୍ଥରଣୋ। ଘନପୁପ୍ଫକୋତି ବହଲରାଗୋ। ପକତିତୂଲିକାତି ତୂଲପୁଣ୍ଣା ଭିସି। ୱିକତିକାତି ସୀହରୂପାଦିୱସେନ ୱାନଚିତ୍ରାୱ ଗଯ୍ହନ୍ତି। ଉଦ୍ଧଲୋମୀତି ''ଉଭତୋଦସଂ ଉଣ୍ଣାମଯତ୍ଥରଣ''ନ୍ତି ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। କୋସେଯ୍ୟକଟ୍ଟିସ୍ସମଯନ୍ତି କୋସିଯସୁତ୍ତାନଂ ଅନ୍ତରା ସୁୱଣ୍ଣମଯସୁତ୍ତାନି ପୱେସେତ୍ୱା ୱୀତଂ। ସୁୱଣ୍ଣସୁତ୍ତଂ କିର ''କଟ୍ଟିସ୍ସଂ, କସଟ''ନ୍ତି ଚ ୱୁଚ୍ଚତି। ତେନେୱ ''କୋସେଯ୍ୟକସଟମଯ''ନ୍ତି ଆଚରିଯ-ଧମ୍ମପାଲତ୍ଥେରେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ରତନପରିସିବ୍ବିତନ୍ତି ସୁୱଣ୍ଣଲିତ୍ତଂ। ସୁଦ୍ଧକୋସେଯ୍ୟନ୍ତି ରତନପରିସିବ୍ବନରହିତଂ।

ଅଜିନମିଗଚମ୍ମାନଂ ଅତିସୁଖୁମତ୍ତା ଦୁପଟ୍ଟତିପଟ୍ଟାନି କତ୍ୱା ସିବ୍ବନ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତଂ ''ଅଜିନପ୍ପୱେଣୀ''ତି। ରତ୍ତୱିତାନେନାତି ସଵରତ୍ତେନ ୱିତାନେନ। ଯଂ ପନ ନାନାୱଣ୍ଣଂ ୱାନଚିତ୍ତଂ ୱା ଲେପଚିତ୍ତଂ ୱା, ତଂ ୱଟ୍ଟତି। ଉଭତୋଲୋହିତକୂପଧାନେପି ଏସେୱ ନଯୋ। ''ଚିତ୍ରଂ ୱା''ତି ଇଦଂ ପନ ସଵଥା କପ୍ପିଯତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ଉଭତୋଉପଧାନେସୁ ଅକପ୍ପିଯତ୍ତା। ନ ହି ଲୋହିତକ-ସଦ୍ଦୋ ଚିତ୍ତେ ୱତ୍ତତି, ପଟଲିଗ୍ଗହଣେନେୱ ଚିତ୍ତକସ୍ସପି ଅତ୍ଥରଣସ୍ସ ସଙ୍ଗହେତବ୍ବପ୍ପସଙ୍ଗତୋ, କାସାୱଂ ପନ ଲୋହିତକୱୋହାରଂ ନ ଗଚ୍ଛତି। ତସ୍ମା ୱିତାନେପି ଉଭତୋଉପଧାନେପି ୱଟ୍ଟତି। ସଚେ ପମାଣଯୁତ୍ତନ୍ତିଆଦି ଅଞ୍ଞପ୍ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତସ୍ସ ବିମ୍ବୋହନସ୍ସ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ଉଚ୍ଚାସଯନମହାସଯନଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ତଥା ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା। ତଂ ପନ ଉପଧାନଂ ଉପୋସଥିକାନଂ ଗହଟ୍ଠାନଂ ୱଟ୍ଟତି। ଉଚ୍ଚାସଯନମହାସଯନମେୱ ହି ତଦା ତେସଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଦୀସୁ କିଞ୍ଚାପି ''ଠପେତ୍ୱା ତୂଲିକଂ ସଵାନେୱ ଗୋନକାଦୀନି ରତନପରିସିବ୍ବିତାନି ୱଟ୍ଟନ୍ତୀ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯେୱ କପ୍ପିଯାକପ୍ପିଯଭାୱେ ପମାଣନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ଅଜ୍ଝାରାମେଉପାହନପଟିକ୍ଖେପକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଗିହିୱିକତାନୁଞ୍ଞାତାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୫୬।ଅଭିନିସ୍ସାଯାତି ଅପସ୍ସାଯ। ୱିସୁକାଯିକୱିପ୍ଫନ୍ଦିତାନନ୍ତି ପଟିପକ୍ଖଭୂତାନଂ ଦିଟ୍ଠିଚିତ୍ତୱିପ୍ଫନ୍ଦିତାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୫୭।ଯତିନ୍ଦ୍ରିଯନ୍ତି ମନିନ୍ଦ୍ରିଯୱସେନ ସଞ୍ଞତିନ୍ଦ୍ରିଯଂ।

୨୫୮। ପାଠଇଯଂ ଅଟ୍ଠକୱଗ୍ଗିକାନୀତି ସୁତ୍ତନିପାତେ (ସୁ॰ ନି॰ ୭୭୨ ଆଦଯୋ) ଅଟ୍ଠକୱଗ୍ଗଭୂତାନି ସୋଠଅସ ସୁତ୍ତାନି। ଏୱଂ ଚିରଂ ଅକାସୀତି ଏୱଂ ଚିରକାଲଂ ପଵଜ୍ଜଂ ଅନୁପଗନ୍ତ୍ୱା ଅଗାରମଜ୍ଝେ କେନ କାରଣେନ ୱାସମକାସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ କିର ମଜ୍ଝିମୱଯେ ପଵଜିତୋ, ତେନ ଭଗୱା ଏୱମାହ। ଏତମତ୍ଥଂ ୱିଦିତ୍ୱାତି କାମେସୁ ଦିଟ୍ଠାଦୀନୱା ଚିରାଯିତ୍ୱାପି ଘରାୱାସେନ ପକ୍ଖନ୍ଦନ୍ତୀତି ଏତମତ୍ଥଂ ସଵାକାରତୋ ୱିଦିତ୍ୱା।

ଆଦୀନୱଂ ଲୋକେତି ସଙ୍ଖାରଲୋକେ ଅନିଚ୍ଚତାଦିଆଦୀନୱଂ। ନିରୁପଧିନ୍ତି ନିବ୍ବାନଂ। ''ଅରିଯୋ ନ ରମତୀ ପାପେ''ତି ଇମସ୍ସ ହେତୁମାହ ''ପାପେ ନ ରମତୀ ସୁଚୀ''ତି। ତତ୍ଥ ସୁଚୀତି ୱିସୁଦ୍ଧପୁଗ୍ଗଲୋ।

୨୫୯।କାଠଅସୀହୋତି କାଠଅମୁଖୱାନରଜାତି। ଚମ୍ମଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ନିସୀଦନତ୍ଥରଣଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ଭୂମତ୍ଥରଣାଦିୱସେନ

ସେନାସନପରିଭୋଗୋ ୱଟ୍ଟତେୱ।

ଗିହିୱିକତାନୁଞ୍ଞାତାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନୟୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୬। ଭେସଜ୍ଜକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ପଞ୍ଚଭେସଜ୍ଜାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୬୦। ଭେସଜ୍ଜକ୍ଖନ୍ଧକେ ପିଣ୍ଡଂ କୋଟ୍ଠବ୍ଭନ୍ତରଗତଂ ହୋତୀତି ବହିସରୀରେ ବ୍ଯାପେତ୍ୱା ଠିତଂ ଅବଦ୍ଧପିଣ୍ଡଂ କୋଟ୍ଠବ୍ଭନ୍ତରଗତଂ ହୋତି, ତେନ ପିଣ୍ଡଂ କୁପିତଂ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୨୬୧-୨। ପାଠଇଯଂ ନଚ୍ଛାଦେନ୍ତୀତି ରୁଚିଂ ନ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତି। ସୁସୁକାତି ସମୁଦ୍ଦେ ଏକା ମଚ୍ଛଜାତି, କୁମ୍ଭିଲାତିପି ୱଦନ୍ତି। ସଂସଟ୍ଠନ୍ତି ପରିସ୍ସାୱିତଂ।

୨୬୩।ପିଟ୍ଠେହୀତି ପିସିତେହି। କସାୱେହୀତି ତଚାଦୀନି ଉଦକେ ତାପେତ୍ୱା ଗହିତଉସରେହି। ଉବ୍ଭିଦନ୍ତି ଉସରପଂସୁମଯଂ। ଲୋଣବିଲନ୍ତି ଲୋଣୱିସେସୋ।

୨୬୪-୫।ଛକଣନ୍ତି ଗୋମଯଂ। ପାକତିକଚୁଣ୍ଣନ୍ତି ଅପକ୍କକସାୱଚୁଣ୍ଣଂ, ଗନ୍ଧଚୁଣ୍ଣଂ ପନ ନ ୱଟ୍ଟତି। ପାଠଇଯଂ ଚୁଣ୍ଣଚାଲିନିନ୍ତି ଉଦୁକ୍ଖଲେ କୋଟ୍ଟିତଚୁଣ୍ଣପରିସ୍ସାୱନିଂ। ସୁୱଣ୍ଣଗେରୁକୋତି ସୁୱଣ୍ଣତୁତ୍ଥାଦି। ପାଠଇଯଂ ଅଞ୍ଜନୂପପିସନନ୍ତି ଅଞ୍ଜନେ ଉପନେତୁଂ ପିସିତଙ୍କଭେସଜ୍ଜଂ।

୨୬୭-୯।କବଠଇକାତି ଉପନାହଭେସଜ୍ଜଂ। ଘରଦିନ୍ନକାବାଧୋ ନାମ ଘରଣିଯା ଦିନ୍ନୱସୀକରଣଭେସଜ୍ଜସମୁଟ୍ଠିତଆବାଧୋ। ତାଯ ଛାରିକାଯ ପଗ୍ଘରିତଂ ଖାରୋଦକନ୍ତି ପରିସ୍ସାୱନେ ତଚ୍ଛାରିକଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଉଦକେ ଅଭିସିଞ୍ଚିତେ ତତୋ ଛାରିକତୋ ହେଟ୍ଠା ପଗ୍ଘରିତଂ ଖାରୋଦକଂ। ପାଠଇଯଂ ଅକଟଯୂସେନାତି ଅନଭିସଙ୍ଖତେନ ମୁଗ୍ଗଯୂସେନ। କଟାକଟେନାତି ମୁଗ୍ଗେ ପଚିତ୍ୱା ଅଚାଲେତ୍ୱା ପରିସ୍ସାୱିତେନ ମୁଗ୍ଗଯୂସେନାତି ୱଦନ୍ତି।

ପଞ୍ଚଭେସଜ୍ଜାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଗୁଳଆଦିଅନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୭୨-୪।ଗୁଳଅକରଣନ୍ତି ଉଚ୍ଛୁସାଲଂ। ଅୱିସ୍ସଟ୍ଠାତି ସାସଙ୍କା।

୨୭୬।ଅପ୍ପମତ୍ତକେପି ୱାରେନ୍ତୀତି ଅପ୍ପମତ୍ତକେ ଦିନ୍ନେ ଦାଯକାନଂ ପୀଳଆତି ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତି। ପଟିସଙ୍ଖାପୀତି ଏତ୍ତକେନପି ଯାପେତୁଂ ସକ୍କା, ''ଅୱସେସଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ହୋତୂ''ତି ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱାପି ପଟିକ୍ଖିପନ୍ତି।

୨୭୯।ୱତ୍ଥିପୀଳଅନନ୍ତି ଯଥା ୱତ୍ଥିଗତତେଲାଦି ଅନ୍ତୋସରୀରେ ଆରୋହନ୍ତି, ଏୱଂ ହତ୍ଥେନ ୱତ୍ଥିମଦ୍ଦନଂ। ସମ୍ବାଧେ ସତ୍ଥକମ୍ମୱତ୍ଥିକମ୍ମାନମେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା ଦହନକମ୍ମଂ ୱଟ୍ଟତି ଏୱ।

ଗୁଳଆଦିଅନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଯାଗୁମଧୁଗୋଳଅକାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୮୨-୩। ପାଠଇଯଂ ଦସସ୍ସ ଠାନାନୀତି ଅସ୍ସ ପଟିଗ୍ଗାହକସ୍ସ ଦସ ଠାନାନି କାରଣାନି ଧମ୍ମେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୁପ୍ପୱେଚ୍ଛତୀତି ଦେତି। ୱାତଞ୍ଚ ବ୍ଯପନେତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ, ୱାତଞ୍ଚ ଅନୁଲୋମେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସଗ୍ଗା ତେ ଆରଦ୍ଧାତି ତଯା ଦେୱଲୋକା ଆରାଧିତା।

ଯାଗୁମଧୁଗୋଳଅକାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାଟଲିଗାମୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୮୬।ପାଟଲିଗାମେ ନଗରଂ ମାପେନ୍ତୀତି ପାଟଲିଗାମସ୍ସ ସମୀପେ ତସ୍ସେୱ ଗାମଖେତ୍ତଭୂତେ ମହନ୍ତେ ଅରଞ୍ଞପ୍ପଦେସେ ପାଟଲିପୁତ୍ତଂ ନାମ

ନଗରଂ ମାପେନ୍ତି। ଯାୱତା ଅରିୟଂ ଆୟତନନ୍ତି ଯତ୍ତକଂ ଅରିୟମନୁସ୍ସାନଂ ଓସରଣଟ୍ଠାନଂ। ଯାୱତା ୱଣିପ୍ପଥୋତି ଯତ୍ତକଂ ୱାଣିଜାନଂ ଭଣ୍ଡୱିକ୍କୀଣନଟ୍ଠାନଂ, ୱସନଟ୍ଠାନଂ ୱା, ଇଦଂ ତେସଂ ସବ୍ବେସଂ ଅଗ୍ଗନଗରଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁଟଭେଦନନ୍ତି ସକଟାଦୀହି ନାନାଦେସତୋ ଆହଟାନଂ ଭଣ୍ଡପୁଟାନଂ ୱିକ୍କୀଣନତ୍ଥାୟ ମୋଚନଟ୍ଠାନଂ। ସରନ୍ତି ତଢଆକାଦୀସୁପି ୱତ୍ତତି , ତନ୍ନିୱତ୍ତନତ୍ଥଂ ‘‘ସରନ୍ତି ଇଧ ନଦୀ ଅଧିପ୍ପେତା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ ସରତି ସନ୍ଦତୀତି କତ୍ୱା। ୱିନା ଏୱ କୁଲ୍ଲେନ ତିଣ୍ଣାତି ଇଦଂ ଅପ୍ପମତ୍ତକୌଦକମ୍ପି ଅଫୁସିତ୍ୱା ୱିନା କୁଲ୍ଲେନ ପାରପ୍ପତ୍ତା।

ପାଟଲିଗାମୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

କୋଟିଗାମେସଚ୍ଚକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୮୭। ପାଠଇୟଂ ସନ୍ଧାୱିତନ୍ତି ଭୱତୋ ଭୱଂ ପଟିସନ୍ଧିଗ୍ଗହଣୱସେନ ସନ୍ଧାୱନଂ କତଂ। ସଂସରିତନ୍ତି ତସ୍ସେୱ ୱେୱଚନଂ। ମମଞ୍ଚେୱ ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚାତି ମୟା ଚ ତୁମ୍ହେହି ଚ, ସାମିୱସେନେୱ ୱା ମମ ଚ ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ ସନ୍ଧାୱନଂ ଅହୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ସଂସରିତନ୍ତି ସଂସରି। ଭୱତଣ୍ହା ଏୱ ଭୱତୋ ଭୱଂ ନେତୀତି ଭୱନେତ୍ତୀତି ୱୁତ୍ତା।

୨୮୯। ‘‘ନୀଲା ହୋନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିୱରିତୁଂ ‘‘ନୀଲୱଣ୍ଣା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ନୀଲୱଣ୍ଣାତି ନୀଲୱିଲେପନା। ଏସ ନୟୋ ସବ୍ବତ୍ଥ। ପଟିୱଟ୍ଟେସୀତି ପହରି। ଅମ୍ବକାୟାତି ଅମ୍ବାୟ। ଉପଚାରୱଚନଞ୍ହେତଂ, ମାତୁଗାମେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉପସଂହରଥାତି ଉପନେଥ, ‘‘ଇଦିସା ତାୱତିଂସା’’ତି ପରିକପ୍ପେଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସଂୱେଗଜନନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ନିମିତ୍ତଗ୍ଗାହତ୍ଥଂ। ଲିଚ୍ଛୱିରାଜାନୋ ହି ସବ୍ବେ ନ ଚିରସ୍ସେୱ ଅଜାତସତ୍ତୁନା ୱିନାସଂ ପାପୁଣିସ୍ସନ୍ତି।

କୋଟିଗାମେସଚ୍ଚକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସୀହସେନାପତିୱତ୍ଥୁଆଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୯୦।ସନ୍ଥାଗାରେତି ରାଜକିଚ୍ଚସ୍ସ ସନ୍ଥାରଣତ୍ଥାୟ ନିଚ୍ଛିଦ୍ଦଂ କତ୍ୱା ୱିଚାରଣତ୍ଥାୟ କତମହାସଭାୟ। ଗମିକାଭିସଙ୍ଖାରୋତି ଗମନେ ୱାୟାମୋ। ଧମ୍ମସ୍ସ ଚ ଅନୁଧମ୍ମନ୍ତି ତୁମ୍ହେହି ୱୁତ୍ତସ୍ସ କାରଣସ୍ସ ଅନୁକାରଣଂ, ତୁମ୍ହେହି ୱୁତ୍ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ଅନୁରୂପମେୱାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ସହଧମ୍ମିକୋ ୱାଦାନୁୱାଦୋତି ପରେହି ୱୁତ୍ତକାରଣେନ ସକାରଣୋ ହୁତ୍ୱା ତୁମ୍ହାକଂ ୱାଦୋ ୱା ଇତୋ ପରଂ ତସ୍ସ ଅନୁୱାଦୋ ୱା। କୋଚି ଅପ୍ପମତ୍ତକୋପି ଗାରୟ୍ହଂ ଠାନଂ ନ ଆଗଚ୍ଛତୀତି କିଂ ତୱ ୱାଦେ ଗାରୟ୍ହକାରଣଂ ନତ୍ଥୀତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୨୯୩।ଅନୁୱିଚ୍ଚକାରନ୍ତି ଅନୁୱିଦିତାକାରଂ। ରତନତ୍ତୟସ୍ସ ସରଣଗମନାଦିକିରିୟଂ କରୋତି। ସହସା କତ୍ୱା ମା ପଚ୍ଛା ୱିପ୍ପଟିସାରୀ ଅହୋସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ପଟାକଂ ପରିହରେୟ୍ୟୁନ୍ତି ଧଜପଟାକଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ‘‘ଇଦିସୋ ଅମ୍ହାକଂ ସରଣଂ ଗତୋ ସାୱକୋ ଜାତୋ’’ତି ନଗରେ ଘୋସେନ୍ତା ଆହିଣ୍ଡନ୍ତି।

୨୯୪।ନିମିତ୍ତକମ୍ମସ୍ସାତି ମଂସଖାଦନନିମିତ୍ତେନ ଉପ୍ପନ୍ନପାଣାତିପାତକମ୍ମସ୍ସ।

ସୀହସେନାପତିୱତ୍ଥୁଆଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

କପ୍ପିୟଭୂମିଅନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୯୫।ଅନୁପ୍ପଗେ ଏୱାତି ପାତୋୱ। ଓରୱସଦ୍ଦନ୍ତି ମହାସଦ୍ଦଂ। ତଂ ପନ ଅୱତ୍ୱାପୀତି ପି-ସଦ୍ଦେନ ତଥାୱଚନମ୍ପି ଅନୁଜାନାତି। ଅଟ୍ଠକଥାସୂତି ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାୱିରହିତାସୁ ସେସଟ୍ଠକଥାସୁ। ସାଧାରଣଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଅନ୍ଧକଟ୍ଠକଥାୟ ସହ ସବ୍ବଟ୍ଠକଥାନଂ ସମାନଂ।

ଚୟନ୍ତି ଅଧିଟ୍ଠାନୌଚ୍ଚୱତ୍ଥୁଂ। ଯତୋ ପଟ୍ଠାୟାତି ଯତୋ ଇଟ୍ଠକାଦିତୋ ପଟ୍ଠାୟ, ଯଂ ଆଦିଂ କତ୍ୱା ଭିତ୍ତିଂ ଉଟ୍ଠାପେତୁକାମାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ଥମ୍ଭା ପନ ଉପରି ଉଗ୍ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ତସ୍ମା ୱଟ୍ଟନ୍ତୀ’’ତି ଏତେନ ଇଟ୍ଠକପାସାଣା ହେଟ୍ଠା ପତିଟ୍ଠାପିତାପି ଯଦି ଚୟତୋ, ଭୂମିତୋ ୱା ଏକଙ୍ଗୁଲମତ୍ତମ୍ପି ଉଗ୍ଗତା ତିଟ୍ଠନ୍ତି, ୱଟ୍ଟନ୍ତୀତି ସିଦ୍ଧଂ ହୋତି।

ଆରାମୋତି ଉପଚାରସୀମାପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋ ସକଲୋ ୱିହାରୋ। ସେନାସନାନୀତି ୱିହାରସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ତିଣକୁଟିଆଦିକାନି ସଙ୍ଘସ୍ସ ନିୱାସଗେହାନି।

ୱିହାରଗୋନିସାଦିକା ନାମାତି ସେନାସନଗୋନିସାଦିକା। ସେନାସନାନି ହି ସଯଂ ପରିକ୍ଖିତ୍ତାନିପି ଆରାମପରିକ୍ଖେପାଭାୱେନ ‘‘ଗୋନିସାଦିକାନୀ’’ତି ୱୁତ୍ତାନି। ‘‘ଉପଡ୍ଢପରିକ୍ଖିତ୍ତୋପୀ’’ତି ଇମିନା ତତୋ ଊନପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତୋ ନାମ, ତସ୍ମା ଅପରିକ୍ଖିତ୍ତସଙ୍ଖ୍ୟମେୱ ଗଚ୍ଛତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଏତ୍ଥାତି ଉପଡ୍ଢାଦିପରିକ୍ଖିତ୍ତେ। କପ୍ପିଯକୁଟିଂ ଲଦ୍ଧୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଗୋନିସାଦିଯା ଅଭାୱେନ ସେସକପ୍ପିଯକୁଟୀସୁ ତୀସୁ ଯା କାଚି କପ୍ପିଯକୁଟି କାତବ୍ବାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ତେସଂ ଗେହାନୀତି ଏତ୍ଥ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱାସତ୍ଥାଯ କତମ୍ପି ଯାୱ ନ ଦେନ୍ତି, ତାୱ ତେସଂ ସନ୍ତକଂଯେୱ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ୱିହାରଂ ଠପେତ୍ୱାତି ଉପସମ୍ପନ୍ନାନଂ ୱାସତ୍ଥାଯ କତଗେହଂ ଠପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଗେହନ୍ତି ନିୱାସଗେହଂ, ତଦଞ୍ଞଂ ପନ ଉପୋସଥାଗାରାଦି ସବ୍ବଂ ଅନିୱାସଗେହଂ ଚତୁକପ୍ପିଯଭୂମିୱିମୁତ୍ତା ପଞ୍ଚମୀ କପ୍ପିଯଭୂମି। ସଙ୍ଘସନ୍ତକେପି ହି ଏତାଦିସେ ଗେହେ ସୁଟ୍ଠୁ ପରିକ୍ଖିତ୍ତାରାମଟ୍ଠେପି ଅବ୍ଭୋକାସେ ୱିଯ ଅନ୍ତୋୱୁତ୍ଥାଦିଦୋସୋ ନତ୍ଥି। ଯେନ କେନଚି ଛନ୍ନେ, ପରିଚ୍ଛନ୍ନେ ଚ ସହସେଯ୍ୟପ୍ପହୋନକେ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ନିୱାସଗେହେ ଅନ୍ତୋୱୁତ୍ଥାଦିଦୋସୋ, ନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ। ତେନାହ ‘‘ଯଂ ପନା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ‘‘ସଙ୍ଘିକଂ ୱା ପୁଗ୍ଗଲିକଂ ୱା’’ତି ଇଦଂ କିଞ୍ଚାପି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତଂ, ଭିକ୍ଖୂନଂ ପନ ସଙ୍ଘିକଂ ପୁଗ୍ଗଲିକଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ, ତାସଂ ସଙ୍ଘିକଂ ପୁଗ୍ଗଲିକଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଗିହିସନ୍ତକଟ୍ଠାନେ ତିଟ୍ଠତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ମୁଖସନ୍ନିଧୀତି ଅନ୍ତୋସନ୍ନିହିତଦୋସୋ ହି ମୁଖପ୍ପୱେସନନିମିତ୍ତଂ ଆପତ୍ତିଂ କରୋତି, ନାଞ୍ଞଥା। ତସ୍ମା ‘‘ମୁଖସନ୍ନିଧୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ।

ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ଖଣ୍ଡା ହୋନ୍ତୀତି ଉପଡ୍ଢତୋ ଅଧିକଂ ଖଣ୍ଡା ହୋନ୍ତି। ସବ୍ବସ୍ମିଂ ଛଦନେ ୱିନଟ୍ଠେତି ତିଣପଣ୍ଣାଦିୱସ୍ସପରିତ୍ତାଣଚ୍ଛଦନେ ୱିନଟ୍ଠେ। ଗୋପାନସୀନଂ ପନ ଉପରି ୱଲ୍ଲୀହି ବଦ୍ଧଦଣ୍ଡେସୁ ଠିତେସୁପି ଜହିତୱତ୍ଥୁକା ହୋନ୍ତି ଏୱ। ପକ୍ଖପାସକମଣ୍ଡଲନ୍ତି ଏକସ୍ମିଂ ପସ୍ସେ ତିଣ୍ଣଂ ଗୋପାନସୀନଂ ଉପରି ଠିତତିଣପଣ୍ଣାଦିଚ୍ଛଦନଂ ୱୁଚ୍ଚତି।

ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଦାତବ୍ବୋ ଅସ୍ସାତିଆଦିନା ଅକପ୍ପିଯକୁଟିଯଂ ୱୁତ୍ଥମ୍ପି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଦିନ୍ନେ କପ୍ପିଯଂ ହୋତି, ସାପେକ୍ଖଦାନଞ୍ଚେତ୍ଥ ୱଟ୍ଟତି, ପଟିଗ୍ଗହଣଂ ୱିଯ ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି।

୨୯୯। ପାଠେଯ୍ୟଂ କନ୍ତାରେ ସମ୍ମାୱେସୀତି ଅପ୍ପଭକ୍ଖକନ୍ତାରେ ସମ୍ମାପୁଣି।

କପ୍ପିଯଭୂମିଅନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

କେଣିଯଜଟିଲୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୦।ଜଟିଲୋତି ଆହରିମଜଟାଧରୋ ତାପସୱେସଧାରକୋ ଯଞ୍ଞଯୁତ୍ତୋ ଲୋକପୂଜିତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ। ପୱତ୍ତାରୋ ପାୱଚନୱସେନ ୱତ୍ତାରୋ। ଯେସଂ ସନ୍ତକମିଦଂ, ଯେହି ୱା ଇଦଂ ଗୀତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଗୀତଂ ପୱୁତ୍ତଂ ସମିହିତନ୍ତି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସ୍ସ ପରିଯାଯୱଚନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତଦନୁଗାଯନ୍ତୀତି ତଂ ତେହି ପୁବ୍ବେ ଗୀତଂ ଅନୁଗାଯନ୍ତି। ଏୱଂ ସେସେସୁ ଚ।

ଯାୱକାଲିକପକ୍କାନନ୍ତି ପକ୍କେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଆମାନି ପନ ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେହି ସୀତୁଦକେ ମଦ୍ଦିତ୍ୱା ପରିସ୍ସାୱେତ୍ୱା ଦିନ୍ନପାନଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତମ୍ପି କପ୍ପତି ଏୱ। ଅଯଞ୍ଚ ଅତ୍ଥୋ ମହାଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ସରୂପତୋ ଅୱୁତ୍ତୋତି ଆହ ‘‘କୁରୁନ୍ଦିଯଂ ପନା’’ତିଆଦି। ‘‘ଉଚ୍ଛୁରସୋ ନିକସଟୋ’’ତି ଇଦଂ ପାତବ୍ବସାମଞ୍ଞେନ ଯାମକାଲିକକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ପନ ସତ୍ତାହକାଲିକମେୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଇମେ ଚତ୍ତାରୋ ରସାତି ଫଲପତ୍ତପୁପ୍ଫୁଚ୍ଛୁରସା ଚତ୍ତାରୋ।

ପାଠେଯ୍ୟଂ ଅଗ୍ଗିହୁତ୍ତମୁଖାତି ଅଗ୍ଗିଜୁହନପୁବ୍ବକା। ଛନ୍ଦସୋତି ୱେଦସ୍ସ। ସାୱିତ୍ତୀ ମୁଖଂ ପଠମଂ ସଜ୍ଝାଯିତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ। ତପତନ୍ତି ୱିଜୋତନ୍ତାନଂ।

କେଣିଯଜଟିଲୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ରୋଜମଲ୍ଲାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୧।ବହୁକତୋ ବୁଦ୍ଧେ ୱାତି ବୁଦ୍ଧେ କତବହୁମାନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ଖୋ ଅହଂ, ଭନ୍ତେ ଆନନ୍ଦ, ଞାତୀନଂ ଦଣ୍ଡଭଯତଜ୍ଜିତୋ ଅହୋସିନ୍ତି ସେସୋ। ଏୱଞ୍ଚ ସତି ‘‘ଏୱାହ’’ନ୍ତି ପୁନ ଅହଂ-ଗହଣଂ ଯୁଜ୍ଜତି। ୱିୱରୀତି ‘‘ୱିୱରତୂ’’ତି ଚିନ୍ତାମତ୍ତେନ ୱିୱରି, ନ ଉଟ୍ଠାଯ ହତ୍ଥେନ।

୩୦୩।ଅଞ୍ଞତରୋତି ସୁଭଦ୍ଦୋ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତୋ। ଦ୍ୱେ ଦାରକାତି ସାମଣେରଭୂମିଯଂ ଠିତା ଦ୍ୱେ ପୁତ୍ତା। ନାଳିଯାୱାପକେନାତି ନାଳିଯା ଚେୱ ଥୱିକାଯ ଚ। ସଂହରଥ ଇମେହି ଭାଜନେହି ତଣ୍ଡୁଲାଦୀନି ସଙ୍କଡ୍ଢଥାତି ଅତ୍ଥୋ। ଭୁସାଗାରେତି ପଲାଲମଯେ ଅଗାରେ, ପଲାଲପୁଞ୍ଜଂ ଅବ୍ଭନ୍ତରତୋ ପଲାଲଂ ସଙ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଅଗାରଂ କତଂ ହୋତି, ତତ୍ଥାତି ଅତ୍ଥୋ।

ରୋଜମଲ୍ଲାଦିୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚତୁମହାପଦେସକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୫।ପରିମଦ୍ଦନ୍ତାତି ଉପପରିକ୍ଖନ୍ତା। ଦ୍ୱେ ପଟା ଦେସନାମେନେୱ ୱୁତ୍ତାତି ତେସଂ ସରୂପଦସ୍ସନପଦମେତଂ। ନାଞ୍ଞନିୱତ୍ତନପଦଂ ପତ୍ତୁଣ୍ଣପଟସ୍ସାପି ଦେସନାମେନ ୱୁତ୍ତତ୍ତା।

ତୁମ୍ବାତି ଭାଜନାନି। ଫଲତୁମ୍ବୋ ନାମ ଲାବୁଆଦି। ଉଦକତୁମ୍ବୋ ଉଦକଘଟୋ। କିଲଞ୍ଜଛତ୍ତନ୍ତି ୱେଳୁୱିଲୀୱେହି ୱାଯିତ୍ୱା କତଛତ୍ତଂ। ସମ୍ଭିନ୍ନରସନ୍ତି ମିସ୍ସୀଭୂତରସଂ।

ଚତୁମହାପଦେସକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଭେସଜ୍ଜକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୭। କଥିନକ୍ଖନ୍ଧକୋ

କଥିନାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୦୬। କଥିନକ୍ଖନ୍ଧକେ ସୀସୱସେନାତି ପଧାନୱସେନ। କଥିନନ୍ତି ପଞ୍ଚାନିସଂସେ ଅନ୍ତୋକରଣସମତ୍ଥତାଯ ଥିରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ନେସଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଯୁଜ୍ଜତୀତି ‘‘ସୋ ତୁମ୍ହାକ’’ନ୍ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ନେସ’’ନ୍ତି ୱଚନଂ ଯୁଜ୍ଜତି। ଯେ ଅତ୍ଥତକଥିନାତି ନ କେୱଲଂ ତୁମ୍ହାକମେୱ, ଯେ ଅଞ୍ଞେପି ଅତ୍ଥତକଥିନା, ତେସଂ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଥ ୱା ୱୋତି ତଦା ସମ୍ମୁଖୀଭୂତେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅସମ୍ମୁଖୀଭୂତେ ଚ ଅନାଗତେ ଚ ଭିକ୍ଖୂ ସବ୍ବେ ଏକତୋ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ, ତୁମ୍ହାକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋ ନେସନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସୋ ତେସନ୍ତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ତେନାହ ‘‘ଅତ୍ଥତକଥିନାନଂ ୱୋ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଇମାନି ପଞ୍ଚ କପ୍ପିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି। ମତକଚୀୱରନ୍ତି ମତସ୍ସ ଚୀୱରଂ। ‘‘ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସୱସେନା’’ତି ଇଦଂ ପଚ୍ଛିମୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥାନମ୍ପି ସାଧାରଣନ୍ତି ଆହ ‘‘ପୁରିମିକାଯ ୱସ୍ସଂ ଉପଗନ୍ତ୍ୱା ପଠମପୱାରଣାଯ ପୱାରିତା ଲଭନ୍ତୀ’’ତି। ଉପଗତା ୱା ନ ଲଭନ୍ତୀତି ପଚ୍ଛିମିକାଯ ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସେପି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

ଖଲିମକ୍ଖିତସାଟକୋତି ଅହତୱତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଅକାତୁଂ ନ ଲବ୍ଭତୀ’’ତି ଇମିନା ଅନାଦରିଯେ ସତି ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଦୀପେତି।

‘‘ଅପଲୋକେତ୍ୱା’’ତି ଇଦଂ ଅଞ୍ଞେସଂ ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଦତ୍ୱା ଦାତୁକାମେହି କତ୍ତବ୍ବୱିଧିଦସ୍ସନଂ। ଯଦି ଏୱଂ କମ୍ମୱାଚାଯ ଏୱ ଦାନଂ ଅୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ‘‘କମ୍ମୱାଚା ପନା’’ତିଆଦି। କଥିନଚୀୱରଂ ୱିଯ କମ୍ମୱାଚାଯ ଦାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅପଲୋକେତ୍ୱାୱ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୩୦୮।ମହାଭୂମିକନ୍ତି ମହାୱିସଯଂ, ଚତୁୱୀସତିଆକାରୱନ୍ତତାଯ ମହାୱିତ୍ଥାରିକନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି। ପଞ୍ଚକନ୍ତି ପଞ୍ଚଖଣ୍ଡଂ। ଏସେୱ ନଯୋ ସେସେସୁପି। ପଠମଚିମିଲିକାତି କଥିନୱତ୍ଥତୋ ଅଞ୍ଞା ଅତ୍ତନୋ ପକତିଚିମିଲିକା। କୁଚ୍ଛିଚିମିଲିକଂ କତ୍ୱା ସିବ୍ବିତମତ୍ତେନାତି ଥିରଜିଣ୍ଣାନଂ ଚିମିଲିକାନଂ ଏକତୋ କତ୍ୱା ସିବ୍ବନସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ମହାପଚ୍ଚରିଯଂ, କୁରୁନ୍ଦିଯଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତୱଚନନ୍ତି ଦସ୍ସନଂ, ବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ଏୱ ଭେଦୋ, ନ ଅତ୍ଥତୋତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ କତନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ପିଟ୍ଠିଅନୁୱାତାରୋପନମତ୍ତେନାତି ଦୀଘତୋ ଅନୁୱାତସ୍ସ ଆରୋପନମତ୍ତେନ। କୁଚ୍ଛିଅନୁୱାତାରୋପନମତ୍ତେନାତି ପୁଥୁଲତୋ ଅନୁୱାତସ୍ସ ଆରୋପନମତ୍ତେନ। ରତ୍ତିନିସ୍ସଗ୍ଗିଯେନାତି ରତ୍ତିଅତିକ୍କନ୍ତେନ।

୩୦୯।ହତୱତ୍ଥକସାଟକେନାତି ଅତିଜିଣ୍ଣସାଟକୋ। ନ ହି ତେନାତିଆଦୀସୁ ତେନ ପରିୱାରାଗତପାଠେନ ଇଧ ଆନେତ୍ୱା ଅୱୁଚ୍ଚମାନେନ କଥିନତ୍ଥାରକସ୍ସ ଜାନିତବ୍ବେସୁ ନ କିଞ୍ଚି ପରିହାଯତି, ତସ୍ସ ସବ୍ବସ୍ସ ଇଧେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୩୧୦। ମାତା ୱିଯାତି ମାତିକା, ଇୱତ୍ଥେ କ-ପଚ୍ଚଯୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତେନ ସିଦ୍ଧମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ମାତିକାତି ମାତରୋ’’ତିଆଦି। ଅସ୍ସାତି ଏତିସ୍ସା ମାତିକାଯ। ପକ୍କମନନ୍ତିକୋ କଥିନୁବ୍ଭାରୋ ଏୱ ହି ସଯଂ ଅତ୍ତନୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଏୱମଭେଦୂପଚାରେନ ‘‘ମାତିକା’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ଉବ୍ଭାରସ୍ସେୱ ପକ୍କମନନ୍ତେ ସମୁପ୍ପତ୍ତିତୋ, ତବ୍ବିନିମୁତ୍ତାଯ ଚ ମାତିକାଯ ଅଭାୱା, ତପ୍ପକାସିକାପି ଚେତ୍ଥ ପାଳି ‘‘ମାତିକା’’ତି ୱତ୍ତୁଂ ଯୁଜ୍ଜତି। ସାପି ହି ପକ୍କମନନ୍ତିକୁବ୍ଭାରପ୍ପକାସନେନ ‘‘ପକ୍କମନନ୍ତିକା’’ତି ୱୁତ୍ତା। ଏସେୱ ନଯୋ ସେସୁବ୍ଭାରେସୁପି। ପକ୍କମନନ୍ତି ଚେତ୍ଥ ଉପଚାରସୀମାତିକ୍କମନଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

କଥିନାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଆଦାଯସତ୍ତକକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୧୧।‘‘ନ ପୁନ ଆଗମିସ୍ସ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଆୱାସପଲିବୋଧୁପଚ୍ଛେଦକାରଣଦସ୍ସନଂ। ପଞ୍ଚସୁ ହି ଚୀୱରମାସେସୁ ଯଦା କଦାଚି ନ ପଚ୍ଚେସ୍ସନ୍ତି ଚିତ୍ତେନ ଉପଚାରସୀମାତିକ୍କମେନ ଆୱାସପଲିବୋଧୋ ଛିଜ୍ଜତି। ପଚ୍ଚେସ୍ସନ୍ତି ବହିଉପଚାରଗତସ୍ସ ପନ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ନ ପଚ୍ଚେସ୍ସନ୍ତି ଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନମତ୍ତେ ଛିଜ୍ଜତି। ପଠମଂ ଚୀୱରପଲିବୋଧୋ ଛିଜ୍ଜତୀତି ନ ପଚ୍ଚେସ୍ସନ୍ତି ପକ୍କମନତୋ ପୁରେତରମେୱ ଚୀୱରସ୍ସ ନିଟ୍ଠିତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘କତଚୀୱରମାଦାଯା’’ତି ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ଥତକଥିନସ୍ସ ହି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଯାୱ ‘‘ସଙ୍ଘତୋ ୱା ଦାଯକକୁଲାଦିତୋ ୱା ଚୀୱରଂ ଲଭିସ୍ସାମୀ’’ତି ଚୀୱରାସା ୱା ଲଦ୍ଧୱତ୍ଥାନଂ ସହାଯସମ୍ପଦାଦିଯୋଗଂ ଲଭିତ୍ୱା ସଙ୍ଘାଟିଆଦିଭାୱେନ ‘‘ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କରିସ୍ସାମୀ’’ତି କରଣିଚ୍ଛା ୱା ପୱତ୍ତତି, ତାୱ ଚୀୱରପଲିବୋଧୋ ଅନୁପଚ୍ଛିନ୍ନୋ ଏୱ। ଯଦା ପନ ଯଥାପତ୍ଥିତଟ୍ଠାନତୋ ଚୀୱରାଦୀନଂ ସବ୍ବଥା ଅଲାଭେନ ୱା ଚୀୱରାସା ଚେୱ ଲଦ୍ଧାନଂ କତ୍ୱା ନିଟ୍ଠାନେନ ୱା ନଟ୍ଠୱିନଟ୍ଠାଦିଭାୱେନ ୱା ଚୀୱରେ ନିରପେକ୍ଖତାଯ ୱା କରଣିଚ୍ଛା ଚ ୱିଗଚ୍ଛତି, ତଦା ଚୀୱରପଲିବୋଧୋ ଉପଚ୍ଛିନ୍ନୋ ହୋତି।

ସୋ ଚ ଇଧ ‘‘କତଚୀୱରଂ ଆଦାୟା’’ତି ୱଚନେନ ପକାସିତୋ। ଏୱଂ ଉପରି ସବ୍ବତ୍ଥ ପାଠଇୱଚନକ୍କମଂ ନିସ୍ସାୟ ନେସଂ ପଠମଂ, ପଚ୍ଛା ଚ ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜନଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସବ୍ବଥାପି ଚ ଇମେସଂ ଉଭିନ୍ନଂ ପଲିବୋଧାନଂ ଉପଚ୍ଛେଦେନେୱ କଥିନୁବ୍ଭାରୋ, ନ ଏକସ୍ସ। ତେସଞ୍ଚ ପୁବ୍ବାପରିୟେନ, ଏକକ୍ଖଣେ ଚ ଉପଚ୍ଛିଜ୍ଜନଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ଇମା ଅଟ୍ଠ ମାତିକା ଠପିତାତି ୱେଦିତବ୍ବା। ଅନ୍ତୋସୀମାୟନ୍ତି ଚୀୱରନିଟ୍ଠାନକ୍ଖଣେୟେୱ ଛିନ୍ନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ନେୱିମଂ ଚୀୱରଂ କାରେସ୍ସନ୍ତି ଚୀୱରେ ଅପେକ୍ଖାୟ ୱିଗତତ୍ତା କରଣପଲିବୋଧସ୍ସାପି ଉପଚ୍ଛିନ୍ନତଂ ଦସ୍ସେତି। ଯୋ ପନ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାୟ ୱା ଅନତ୍ଥିକତାୟ ୱା ସବ୍ବଥା ଚୀୱରଂ ନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛତି, ତସ୍ସ ବହିସୀମାଗତସ୍ସ ସବ୍ବଥାପି ଚୀୱରପଲିବୋଧାଭାୱେନ ନ ପଚ୍ଚେସ୍ସନ୍ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନମତ୍ତେନ ସନ୍ନିଟ୍ଠାନନ୍ତିକୋ କଥିନୁବ୍ଭାରୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୋ ପନାତି ପଲିବୋଧୁପଚ୍ଛେଦୋ। ଅୟଂ ପନାତି ଆସାୱଚ୍ଛେଦକୋ କଥିନୁବ୍ଭାରୋ ୱିସୁଂ ୱିହାରେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତୋ, ଇଧ ନ ୱୁତ୍ତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଅନାସାୟ ଲଭତୀତି ‘‘ୟସ୍ମିଂ କୁଲେ ଚୀୱରଂ ଲଭିସ୍ସାମା’’ତି ଆସା ଅନୁପ୍ପନ୍ନପୁବ୍ବା, ତତ୍ଥ ଚୀୱରାସାୟ ଅନୁପ୍ପନ୍ନଟ୍ଠାନେ ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଲଭତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଆସାୟ ନ ଲଭତୀତି ଆସୀସିତଟ୍ଠାନେ ନ ଲଭତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଧ ନ ୱୁତ୍ତୋତି ଇଧ ସୱନନ୍ତିକାନନ୍ତରେ ନ ୱୁତ୍ତୋ। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ସୀମାତିକ୍କନ୍ତିକେ। ସୀମାତିକ୍କନ୍ତିକୋ ନାମ ଚୀୱରମାସାନଂ ପରିୟନ୍ତଦିୱସସଙ୍ଖାତାୟ ସୀମାୟ ଅତିକ୍କମନତୋ ସଞ୍ଜାତୋ। କେଚି ‘‘ବହିସୀମାୟ କାଲାତିକ୍କମୋ ସୀମାତିକ୍କମୋ’’ତି ମଞ୍ଞନ୍ତି, ତେସଂ ଅନ୍ତୋଉପଚାରେ ଚୀୱରକାଲାତିକ୍କମେପି କଥିନୁବ୍ଭାରୋ ଅସମ୍ମତୋ ନାମ ସିୟାତି ନ ଚେତଂ ୟୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମା ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚି କାଲାତିକ୍କମୋ ସୀମାତିକ୍କମୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ପାଠଇୟଂ ‘‘କତଚୀୱରୋ’’ତି ଇଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ, ଅକତଚୀୱରସ୍ସପି କାଲାତିକ୍କମେନ ସୀମାତିକ୍କନ୍ତିକୋ ହୋତି, ଦ୍ୱେ ଚ ପଲିବୋଧା ଏକତୋ ଛିଜ୍ଜନ୍ତି। ଏୱଂ ଅଞ୍ଞତ୍ଥାପି ୟଥାସମ୍ଭୱଂ ତଂତଂ ୱିସେସନାଭାୱେପି କଥିନୁବ୍ଭାରତା, ପଲିବୋଧୁପଚ୍ଛେଦପ୍ପକାରୋ ଚ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ‘‘ସହୁବ୍ଭାରେ ଦ୍ୱେପି ପଲିବୋଧା ଅପୁବ୍ବଂ ଅଚରିମଂ ଛିଜ୍ଜନ୍ତୀ’’ତି ଇଦଂ ଅକତଚୀୱରସ୍ସ ପଚ୍ଚେସ୍ସନ୍ତି ଅଧିଟ୍ଠାନସମ୍ଭୱପକ୍ଖଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ତେସୁ ଅଞ୍ଞତରାଭାୱେପି ସହୁବ୍ଭାରୋୱ ହୋତି।

୩୧୨-୩୨୫। ସମାଦାୟୱାରୋ ଆଦାୟୱାରସଦିସୋୱ। ଉପସଗ୍ଗମେୱେତ୍ଥ ୱିସେସୋ। ତେନାହ ‘‘ପୁନ ସମାଦାୟୱାରେପି…ପେ… ତେୟେୱ ଦସ୍ସିତା’’ତି । ୱିପ୍ପକତଚୀୱରେ ପକ୍କମନନ୍ତିକସ୍ସ ଅଭାୱତୋ ‘‘ୟଥାସମ୍ଭୱ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତେନେୱ ୱିପ୍ପକତଚୀୱରୱାରେ ଛଠଏୱ ଉବ୍ଭାରା ୱୁତ୍ତା, ଚୀୱରେ ହତ୍ଥଗତେ ଚ ଆସାୱଚ୍ଛେଦିକସ୍ସ ଅସମ୍ଭୱା, ସୋ ଏତେସୁ ୱାରେସୁ ୟତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ନ ୱୁତ୍ତୋ, ୱିସୁଞ୍ଞେୱ ୱୁତ୍ତୋ। ୱିପ୍ପକତୱାରେ ଚେତ୍ଥ ଆଦାୟୱାରସମାଦାୟୱାରୱସେନ ଦ୍ୱେ ଛକ୍କୱାରା ୱୁତ୍ତା।

ତତୋ ପରଂ ନିଟ୍ଠାନସନ୍ନିଟ୍ଠାନନାସନନ୍ତିକାନଂ ୱସେନ ତୀଣି ତିକାନି ଦସ୍ସିତାନି। ତତ୍ଥ ତତିୟତ୍ତିକେ ଅନଧିଟ୍ଠିତେନାତି ‘‘ପଚ୍ଚେସ୍ସଂ, ନ ପଚ୍ଚେସ୍ସ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ଅନଧିଟ୍ଠିତେନ, ନ ଏୱଂ ମନସିକତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତତିୟତ୍ତିକତୋ ପନ ପରଂ ଏକଂ ଛକ୍କଂ ଦସ୍ସିତଂ। ଏୱଂ ତୀଣି ତିକାନି, ଏକଂ ଛକ୍କଞ୍ଚାତି ପଠମଂ ପନ୍ନରସକଂ ୱୁତ୍ତଂ, ଇମିନା ନୟେନ ଦୁତିୟପନ୍ନରସକାଦୀନି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ପାଠଇୟଂ ଆସାଦ୍ୱାଦସକେ ବହିସୀମାଗତସ୍ସ କଥିନୁଦ୍ଧାରେସୁ ତେସମ୍ପି ଚୀୱରାସାଦିୱସେନ ଚୀୱରପଲିବୋଧୋ ୟାୱ ଚୀୱରନିଟ୍ଠାନା ତିଟ୍ଠତୀତି ଆହ ‘‘ସୋ ବହିସୀମାଗତୋ ସୁଣାତି ‘ଉବ୍ଭତଂ କିର ତସ୍ମିଂ ଆୱାସେ କଥିନନ୍ତି…ପେ… ସୱନନ୍ତିକୋ କଥିନୁଦ୍ଧାରୋ’’’ତି। ଏତ୍ଥ ଚ ସୱନକ୍ଖଣେ ଆୱାସପଲିବୋଧୋ ପଠମଂ ଛିଜ୍ଜତି, ନିଟ୍ଠିତେ ଚୀୱରପଲିବୋଧୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଦିସଂଗମିକନୱକେ ଦିସଂଗମିକୋ ପକ୍କମତୀତି ନ ପଚ୍ଚେସ୍ସନ୍ତି ପକ୍କମତି, ଇମିନା ଆୱାସପଲିବୋଧାଭାୱୋ ଦସ୍ସିତୋ ହୋତି। ତେନେୱ ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥାୱାସେ ପୁନ ଗନ୍ତ୍ୱା ଚୀୱରନିଟ୍ଠାପିତମତ୍ତେ ନିଟ୍ଠାନନ୍ତିକୋ କଥିନୁଦ୍ଧାରୋ ୱୁତ୍ତୋ। ‘‘ଚୀୱରପଟିୱିସଂ ଅପୱିଲାୟମାନୋ’’ତି ଇମିନା ଚୀୱରପଲିବୋଧସମଙ୍ଗିକତ୍ତମସ୍ସ ଦସ୍ସେତି, ଅପୱିଲାୟମାନୋତି ଆକଙ୍ଖମାନୋ। ସେସଂ ସୁୱିଞ୍ଞେୟ୍ୟମେୱ।

ଆଦାୟସତ୍ତକକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

କଥିନକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନୟୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୮। ଚୀୱରକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ଜୀୱକୱତ୍ଥୁକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୨୯। ଚୀୱରକ୍ଖନ୍ଧକେ କମ୍ମୱିପାକନ୍ତି କମ୍ମପଚ୍ଚଯୌତୁଚିତ୍ତାହାରସମୁଟ୍ଠିତଂ ଅପ୍ପଟିବାହିଯରୋଗଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ କମ୍ମଜସ୍ସ ରୋଗସ୍ସ ଅଭାୱା।

୩୩୦। ପାଠଇଯଂ ସଂଯମସ୍ସାତି ସଙ୍ଗହଣସ୍ସ। ଅୱିସଜ୍ଜନସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ ''ଯୋ ସଂଯମୋ ସୋ ୱିନାସୋ''ତିଆଦୀସୁ (ପେ। ୱ। ୨୩୭) ୱିଯ। ଏତସ୍ସ ସଂଯମସ୍ସ ଫଲଂ ଉପଜାନାମାତି ଯୋଜନା। ତମେୱ ଫଲଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ୱରମେତଂ…ପେ… ଆସିଉ''ନ୍ତି। କେଚି ପନ ''ସଂଯମସ୍ସାତି ଆନିସଂସସ୍ସ, ଉପଯୋଗତ୍ଥେ ଚେତଂ ସାମିୱଚନ''ନ୍ତି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ମହାୱଗ୍ଗ ୩।୩୨୯-୩୩୦) ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି।

୩୩୬।ଉସ୍ସନ୍ନଦୋସୋତି ସଞ୍ଚାତପିତ୍ତାଦିଦୋସୋ। ସବ୍ବତ୍ତାତି ସକଲସରୀରେ।

୩୩୭।ମହାପିଟ୍ଠିଯକୋଜୱନ୍ତି ହତ୍ଥିପିଟ୍ଠିଯଂ ଅତ୍ଥରିତବ୍ବତାଯ ''ମହାପିଟ୍ଠିଯ''ନ୍ତି ଲଦ୍ଧସମଞ୍ଞଂ ଉଣ୍ଣାମଯତ୍ଥରଣଂ।

୩୩୮-୯।ଉପଡ୍ଢକାସିକଂ ଖମମାନନ୍ତି ଅଡ୍ଢକାସିଅଗ୍ଘନକଂ। ପାଠଇଯଂ କିଂ ନୁ ଖୋତି କତମଂ ନୁ ଖୋ।

୩୪୦-୩୪୨।ଉପଚାରେତି ସୁସାନସ୍ସ ଆସନ୍ନେ ପଦେସେ। ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗତାତି କିଞ୍ଚି ଅୱତ୍ୱା ଏୱ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ଗତା, ଏତେନ ''ଭିକ୍ଖୂ ଗଣ୍ହନ୍ତୂ''ତି ଛଡ୍ଡିତେ ଏୱ ଅକାମା ଭାଗଦାନଂ ୱିହିତଂ, କେୱଲଂ ଛଡ୍ଡିତେ ପନ କତିକାଯ ଅସତି ଏକତୋ ବହୂସୁ ପୱିଟ୍ଠେସୁ ଯେନ ଗହିତଂ, ତେନ ଅକାମଭାଗୋ ନ ଦାତବ୍ବୋତି ଦସ୍ସେତି। ସମାନା ଦିସା ପୁରତ୍ଥିମାଦିଭେଦା ଏତେସନ୍ତି ସଦିସାତି ଆହ ''ଏକଦିସାଯ ୱା ଓକ୍କମିଂସୂ''ତି। ଧୁରୱିହାରଟ୍ଠାନେତି ୱିହାରସ୍ସ ସମ୍ମୁଖଟ୍ଠାନେ।

ଜୀୱକୱତ୍ଥୁକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଭଣ୍ଡାଗାରସମ୍ମୁତିଆଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୪୩।ୱିହାରମଜ୍ଝେତି ସବ୍ବେସଂ ଜାନନତ୍ଥାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣଂ କତ୍ୱାତି ପଟିୱୀସପ୍ପହୋନକତାଜାନନତ୍ଥଂ ହଲିଦ୍ଦିଯାଦୀହି ଖୁଦ୍ଦକମହନ୍ତୱଣ୍ଣେହି ଯୁତ୍ତେ ସମେ କୋଟ୍ଠାସେ କତ୍ୱା। ତେନାହ ''ସମେ ପଟିୱୀସେ ଠପେତ୍ୱା''ତି। ଇଦନ୍ତି ସାମଣେରାନଂ ଉପଡ୍ଢପଟିୱୀସଦାନଂ। ଫାତିକମ୍ମନ୍ତି ପହୋନକକମ୍ମଂ। ଯତ୍ତକେନ ୱିନଯାଗତେନ ସମ୍ମୁଞ୍ଜନୀବନ୍ଧନାଦିହତ୍ଥକମ୍ମେନ ୱିହାରସ୍ସ ଊନକତା ନ ହୋତି, ତତ୍ତକଂ କତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ସବ୍ବେସନ୍ତି ତତ୍ରୁପ୍ପାଦୱସ୍ସାୱାସିକଂ ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ ସବ୍ବେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ, ସାମଣେରାନଞ୍ଚ। ଭଣ୍ଡାଗାରିକଚୀୱରେପୀତି ଅକାଲଚୀୱରଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଏତନ୍ତି ଉକ୍କୁଟ୍ଠିଯା କତାଯ ସମଭାଗଦାନଂ। ୱିରଜ୍ଝିତ୍ୱା କରୋନ୍ତୀତି କତ୍ତବ୍ବକାଲେସୁ ଅକତ୍ୱା ଯଥାରୁଚିତକ୍ଖଣେ କରୋନ୍ତି।

ଏତ୍ତକେନ ମମ ଚୀୱରଂ ପହୋତୀତି ଦ୍ୱାଦସଗ୍ଘନକେନେୱ ମମ ଚୀୱରଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ହୋତି, ନ ତତୋ ଊନେନାତି ସବ୍ବଂ ଗହେତୁକାମୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଭଣ୍ଡାଗାରସମ୍ମୁତିଆଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚୀୱରରଜନକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୪୪।ଏୱଞ୍ହି କତେତି ୱଟ୍ଟାଧାରସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ରଜନୋଦକଂ, ବହି ଛଲ୍ଲିକଞ୍ଚ କତ୍ୱା ୱିଯୋଜନେ କତେ। ନ ଉତ୍ତରତୀତି କେୱଲଂ ଉଦକତୋ ଫେଣୁଟ୍ଠାନାଭାୱା ନ ଉତ୍ତରତି। ରଜନକୁଣ୍ଡନ୍ତି ପକ୍କରଜନଟ୍ଠପନକଂ ମହାଘଟଂ।

୩୪୫।ଅନୁୱାତାଦୀନଂ ଦୀଘପତ୍ତାନନ୍ତି ଆଯାମତୋ, ୱିତ୍ଥାରତୋ ଚ ଅନୁୱାତଂ। ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଖନ୍ଧାନଂ ଅନ୍ତରା ମାତିକାକାରେନ ଠପିତପତ୍ତଞ୍ଚ ''ଦୀଘପତ୍ତ''ନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଆଗନ୍ତୁକପତ୍ତନ୍ତି ଦିଗୁଣଚୀୱରସ୍ସ ଉପରି ଅଞ୍ଞଂ ପଟ୍ଟଂ ଅପ୍ପେନ୍ତି, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ କିର ଇଦାନି ନ କରୋନ୍ତି।

୩୪୬। ପାଠଇଯଂ ନନ୍ଦିମୁଖିଯାତି ତୁଟ୍ଠିମୁଖିଯା, ପସନ୍ନଦିସାମୁଖାଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୪୮।ଅଚ୍ଛୁପେଯ୍ୟନ୍ତି ପତିଟ୍ଠପେଯ୍ୟଂ। ହତଓତ୍ଥକାନନ୍ତି ପୁରାଣଓତ୍ଥାନଂ। ଅନୁଦ୍ଧରିତ୍ୱାଓାତି ଅଗ୍ଗଳେ ଓିଯ ଦୁଦ୍ଦଲଟ୍ଠାନଂ ଅନପନେତ୍ୱାଓ।

୩୪୯-୩୫୧। ଓିସାଖଓତ୍ଥୁମ୍ହି କଲ୍ଲକାଯାତି ଅକିଲନ୍ତକାଯା। ଗତୀତି ଞାଣଗତି ଅଧିଗମୋ। ଅଭିସମ୍ପରାଯୋତି ''ସକିଦେଓ ଇମଂ ଲୋକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଦୁକ୍ଖସ୍ସନ୍ତଂ କରୋତୀ''ତିଆଦିନା (ସଂ। ନି। ୫।୧୦୪୮) ଓୁତ୍ତୋ ଞାଣାଭିସମ୍ପରାଯୋ, ମଗ୍ଗଞାଣଯୁତ୍ତେହି ଗନ୍ତବ୍ବଗତିଓିସେସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତଂ ଭଗଓା ବ୍ୟାକରିସ୍ସତି। ''ଦଦାତି ଦାନ''ନ୍ତି ଇଦଂ ଅନ୍ନପାନଓିରହିତାନଂ ସେସପଚ୍ଚଯାନଂ ଦାନଓସେନ ଓୁତ୍ତଂ। ସୋଓଗ୍ଗିକନ୍ତି ସଗ୍ଗସଂଓତ୍ତନିକଂ।

୩୫୯।ଅଟ୍ଠପଦକଚ୍ଛନ୍ନେନାତି ଅଟ୍ଠପଦକସଙ୍ଖାତଜୂତଫଲକଲେଖାସଣ୍ଠାନେନ।

୩୬୨। ପାଠଇଯଂ ନଦୀପାରଂ ଗନ୍ତୁନ୍ତି ଭିକ୍ଖୁନୋ ନଦୀପାରଗମନଂ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଗ୍ଗଳଅଗୁତ୍ତିଯେଓ ପମାଣନ୍ତି ଇମେହି ଚତୂହି ନିକ୍ଖେପକାରଣେହି ଠପେନ୍ତେନପି ଅଗ୍ଗଳଅଗୁତ୍ତିଓିହାରେ ଏଓ ଠପେତୁଂ ଓଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ନିସ୍ସୀମାଗତନ୍ତି ଓସ୍ସାନସଙ୍ଖାତଂ କାଲସୀମଂ ଅତିକ୍କନ୍ତଂ, ତଂ ଓସ୍ସିକସାଟିକଚୀଓରଂ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଚୀଓରରଜନକଥାଦିଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସଙ୍ଘିକଚୀଓରୁପ୍ପାଦକଥାଓଣ୍ଣନା

୩୬୩।ପଞ୍ଚ ମାସେତି ଅଚ୍ଚନ୍ତସଂଯୋଗେ ଉପଯୋଗଓଚନଂ। ଓଡ୍ଢିଂ ପଯୋଜେତ୍ୱା ଠପିତଂ ମୂଲଂ। ଓଡ୍ଢିଂ ପଯୋଜେତ୍ୱା ଠପିତୌପନିକ୍ଖେପତୋତି ଓସ୍ସାଓାସିକସ୍ସତ୍ଥାଯ ଦାଯକେହି ଓଡ୍ଢିଂ ପଯୋଜେତ୍ୱା ଠପିତୌପନିକ୍ଖେପତୋ। ''ଇଧ ଓସ୍ସଂଓୁତ୍ଥସଙ୍ଘସ୍ସା''ତି ଇଦଂ ଅଭିଲାପମତ୍ତଂ। ଇଧ-ସଦ୍ଦଂ ପନ ଓିନା ''ଓସ୍ସଂଓୁତ୍ଥସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେମା''ତି ଓୁତ୍ତେପି ସୋ ଏଓ ନଯୋ। ଅନତ୍ଥତକଥିନସ୍ସାପି ପଞ୍ଚ ମାସେ ପାପୁଣାତୀତି ଓସ୍ସାଓାସିକଲାଭଓସେନ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ଅନତ୍ଥତକଥିନସ୍ସାପି ଓୁତ୍ଥଓସ୍ସସ୍ସ ପଞ୍ଚ ମାସେ ପାପୁଣାତି। ଓକ୍ଖତି ହି ''ଚୀଓରମାସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାଓ ହେମନ୍ତସ୍ସ ପଚ୍ଛିମୋ ଦିଓସୋ, ତାଓ ଓସ୍ସାଓାସିକଂ ଦେମାତି ଓୁତ୍ତେ କଥିନଂ ଅତ୍ଥତଂ ଓା ହୋତୁ ଅନତ୍ଥତଂ ଓା, ଅତୀତଓସ୍ସଂଓୁତ୍ଥାନମେଓ ପାପୁଣାତୀ''ତି (ମହାଓ। ଅଟ୍ଠ। ୩୭୯)। ତତୋ ପରନ୍ତି ପଞ୍ଚମାସତୋ ପରଂ, ଗିମ୍ହାନସ୍ସ ପଠମଦିଓସତୋ ପଟ୍ଠାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ''କସ୍ମା? ପିଟ୍ଠିସମଯେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା''ତି ଇଦଂ ''ଉଦାହୁ ଅନାଗତଓସ୍ସେ''ତି ଇମସ୍ସାନନ୍ତରଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ''ଅନତ୍ଥତକଥିନସ୍ସାପି ପଞ୍ଚ ମାସେ ପାପୁଣାତୀ''ତି ଇମସ୍ସାନନ୍ତରଂ ''କସ୍ମା ପିଟ୍ଠିସମଯେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା''ତି ଇଦଂ ଲିଖନ୍ତି, ତଂ ପମାଦଲିଖିତଂ ପିଟ୍ଠିସମଯେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ସନ୍ଧାଯ ''ଅନତ୍ଥତକଥିନସ୍ସାପୀ''ତି ଓତ୍ତବ୍ବତୋ। ଓୁତ୍ଥଓସ୍ସେ ହି ସନ୍ଧାଯ ''ଅନତ୍ଥତକଥିନସ୍ସାପୀ''ତି ଓୁତ୍ତଂ, ନ ଚ ପିଟ୍ଠିସମଯେ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଓୁତ୍ଥଓସ୍ସସ୍ସେଓ ପାପୁଣାତୀତି ସମ୍ମୁଖୀଭୂତାନଂ ସବ୍ବେସମ୍ପି ପାପୁଣନତୋ। ତେନେଓ ଓକ୍ଖତି ''ସଚେ ପନ ଗିମ୍ହାନଂ ପଠମଦିଓସତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଏଓଂ ଓଦତି, ତତ୍ର ସମ୍ମୁଖୀଭୂତାନଂ ସବ୍ବେସଂ ପାପୁଣାତି। କସ୍ମା? ପିଟ୍ଠିସମଯେ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା''ତି (ମହାଓ। ଅଟ୍ଠ। ୧୭୯)।

ଦୁଗ୍ଗହିତାନୀତି ଅଗ୍ଗହିତାନି। ସଙ୍ଘିକାନେଓାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇତୋଓାତି ଥେରାନଂ ଦାତବ୍ବତୋଓ, ଇଦାନେଓାତି ଓା ଅତ୍ଥୋ।

ସଙ୍ଘିକଚୀଓରୁପ୍ପାଦକଥାଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପନନ୍ଦସକ୍ୟପୁତ୍ତଓତ୍ଥୁକଥାଓଣ୍ଣନା

୩୬୪।''ସଭାହଓାରେନ ଅରୁଣମେଓ ଉଟ୍ଠାପେତୀ''ତି ଇଦଂ ନାନାସୀମାଓିହାରେସୁ କତ୍ତବ୍ବନଯେନ ଏକସ୍ମିମ୍ପି ଓିହାରେ ଦ୍ୱୀସୁ ସେନାସନେସୁ ନିଓୁତ୍ଥଭାଓଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ଓୁତ୍ତଂ, ଅରୁଣୁଟ୍ଠାପନେନେଓ ତତ୍ଥ ଓୁତ୍ଥୋ ହୋତି, ନ ପନ ଓସ୍ସଚ୍ଛେଦପରିହାରାଯ। ଅନ୍ତୋଉପଚାରସୀମାଯପି ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେନ୍ତୋ ଅତ୍ତନା ଗହିତସେନାସନଂ ଅପ୍ପଓିଟ୍ଠୋପି ଓୁତ୍ଥଓସ୍ସୋ ଏଓ ହୋତି, ଗହିତସେନାସନେ ପନ ନିଓୁତ୍ଥୋ ନାମ ନ ହୋତି, ତତ୍ଥ ଚ ଅରୁଣୁଟ୍ଠାପନେ ପନ ସତି ହୋତି। ତେନାହ ''ପୁରିମସ୍ମିଂ ବହୁତରଂ ନିଓସତି ନାମା''ତି, ଏତେନ ଚ ଇତରସ୍ମିଂ ସତ୍ତାହଓାରେନାପି ଅରୁଣୁଟ୍ଠାପନେ ସତି ଏଓ ଅପ୍ପକତରଂ ନିଓସତି ନାମ ହୋତି, ନାସତୀତି ଦୀପିତଂ ହୋତି। ନାନାଲାଭେହୀତି ଓିସୁଂ ଓିସୁଂ ନିବଦ୍ଧଓସ୍ସାଓାସିକଲାଭେହି। ନାନୂପଚାରେହୀତି ନାନାପରିକ୍ଖେପନାନାଦ୍ୱାରେହି। ଏକସୀମାଓିହାରେହୀତି ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଓିହାରାନଂ ଏକେନ ପାକାରେନ ପରିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା ଏକାଯ ଉପଚାରସୀମାଯ ଅନ୍ତୋଗତେହି ଦ୍ୱୀହି ଓିହାରେହି। ସେନାସନଗ୍ଗାହୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି ପଠମଂ ଗହିତୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତି। ତତ୍ଥାତି ଯତ୍ଥ ସେନାସନଗ୍ଗାହୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧୋ, ତତ୍ଥ।

ଉପନନ୍ଦସକ୍ୟପୁତ୍ତୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଗିଲାନୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୬୫-୬।ଭୂମିଯଂପରିଭଣ୍ଡଂ ଅକାସୀତି ଗିଲାନେନ ନିପନ୍ନଭୂମିଯଂ କିଲିଟ୍ଠଟ୍ଠାନଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ହରିତୂପଲିତ୍ତଂ କାରେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭେସଜ୍ଜଂ ଯୋଜେତୁଂ ଅସମତ୍ଥୋତି ପରେହି ୱୁତ୍ତୱିଧିମ୍ପି କାତୁଂ ଅସମତ୍ଥୋ। ପାଠଇଯଂ ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକାନଂ ଚୀୱରଦାନେ ସାମଣେରାନଂ ତିଚୀୱରାଧିଟ୍ଠାନାଭାୱା ''ଚୀୱରଞ୍ଚ ପତ୍ତଞ୍ଚା''ତିଆଦି ସବ୍ବତ୍ଥ ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେପି ସହସ୍ସଂ ଅଗ୍ଘତି, ଗିଲାନୁପଟ୍ଠାକାନଞ୍ଞେୱ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ।

ଗିଲାନୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ମତସନ୍ତକକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୬୯।ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଚୀୱରପତ୍ତତୋ ଅଞ୍ଞଂ। ଅପ୍ପଗ୍ଘନ୍ତି ଅତିଜିଣ୍ଣାଦିଭାୱେନ ନିହୀନଂ। ତତୋତି ଅୱସେସପରିକ୍ଖାରତୋ। ସବ୍ବନ୍ତି ପତ୍ତଂ, ତିଚୀୱରଞ୍ଚ।

ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘସ୍ସେୱାତି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ସଙ୍ଘସ୍ସେୱ। ପାଠଇଯଂ ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜିକଂ ଅୱେଭଙ୍ଗିକନ୍ତି ଆଗତାନାଗତସ୍ସ ଚାତୁଦ୍ଦିସସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସେୱ ସନ୍ତକଂ ହୁତ୍ୱା କସ୍ସଚି ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜିକଂ ଅୱେଭଙ୍ଗିକଂ ଭୱିତୁଂ ଅନୁଜାନାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୭୧-୨।ଅକ୍ଖନାଠଅମଯନ୍ତି ଅକ୍ଖଦଣ୍ଡମଯଂ। ଅକ୍ଖଦୁସ୍ସାନୀତି ଅକ୍ଖୱାକେନ କତଦୁସ୍ସାନି, ପୋତ୍ଥକଗତିକାନି ଦୁକ୍କଟୱତ୍ଥୁକାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୁପଟ୍ଟଚୀୱରସ୍ସ ୱା ମଜ୍ଝେତି ଯଂ ନିଟ୍ଠିତେ ତିପଟ୍ଟଚୀୱରଂ ହୋତି, ତସ୍ସ ମଜ୍ଝେ ପଟଲଂ କତ୍ୱା ଦାତବ୍ବାନୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୭୪।''ସନ୍ତେ ପତିରୂପେ ଗାହକେ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଗାହକେ ଅସତି ଅଦତ୍ୱା ଭାଜିତେପି ସୁଭାଜିତମେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୩୭୬।ଦକ୍ଖିଣୋଦକଂ ପମାଣନ୍ତି ''ଏତ୍ତକାନି ଚୀୱରାନି ଦସ୍ସାମୀ''ତି ପଠମଂ ଉଦକଂ ପାତେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଦେନ୍ତି। ତଂ ଯେହି ଗହିତଂ, ତେ ଭାଗିନୋୱ ହୋନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ପରସମୁଦ୍ଦେତି ଜମ୍ବୁଦୀପେ। ତମ୍ବପଣ୍ଣିଦୀପଞ୍ହି ଉପାଦାଯେସ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତୋ।

ମତସନ୍ତକକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଟ୍ଠଚୀୱରମାତିକାକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୭୯।ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନନଯେନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ''ସୀମାଯ ଦାନ''ନ୍ତିଆଦିନା ୱତ୍ତବ୍ବେ ''ସୀମାଯ ଦେତୀ''ତିଆଦି ପୁଗ୍ଗଲାଧିଟ୍ଠାନେନ ୱୁତ୍ତଂ। ''ଅପିଚା''ତିଆଦିନା ପଠମଲେଡ୍ଡୁପାତଭୂତପରିକ୍ଖେପାରହଟ୍ଠାନତୋ ବହି ଦୁତିଯଲେଡ୍ଡୁପାତୋପି ଉପଚାରସୀମା ଏୱାତି ଦସ୍ସେତି। ଧୁୱସନ୍ନିପାତଟ୍ଠାନାଦିକମ୍ପି ପରିଯନ୍ତେ ଠିତମେୱ ଗହେତବ୍ବଂ। ଲୋକେ ଗାମସୀମାଦଯୋ ୱିଯ ଲାଭସୀମା ନାମ ୱିସୁଂ ପସିଦ୍ଧା ନାମ ନତ୍ଥି, କେନାଯଂ ଅନୁଞ୍ଞାତାତି ଆହ ''ନେୱ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନା''ତିଆଦି। ଏତେନ ନାଯଂ ସାସନୱୋହାରସିଦ୍ଧା, ଲୋକୱୋହାରସିଦ୍ଧା ଏୱାତି ଦସ୍ସେତି। ''ଜନପଦପରିଚ୍ଛେଦୋ''ତି ଇଦଂ ଲୋକପସିଦ୍ଧସୀମାସଦ୍ଦତ୍ଥୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ପରିଚ୍ଛେଦବ୍ଭନ୍ତରଂ ପନ ସବ୍ବଂ ଜନପଦସୀମାତି ଗହେତବ୍ବଂ, ଜନପଦୋ ଏୱ ଜନପଦସୀମା। ଏୱଂ ରଟ୍ଠସୀମାଦୀସୁପି। ତେନାହ ''ଆଣାପୱତ୍ତିଟ୍ଠାନ''ନ୍ତିଆଦି।

ପଥୱୀୱେମଜ୍ଝେ ଗତସ୍ସାତି ଯାୱ ଉଦକପରିଯନ୍ତା ଖଣ୍ଡସୀମତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ, ଉପଚାରସୀମାଦୀସୁ ପନ ଅବଦ୍ଧସୀମାସୁ ହେଟ୍ଠାପଥୱିଯଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଠିତାନଂ ନ ପାପୁଣାତି, କୂପାଦିପୱେସାରହଟ୍ଠାନେ ଠିତାନଞ୍ଞେୱ ପାପୁଣାତୀତି ହେଟ୍ଠା ସୀମାକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ତଂତଂସୀମଟ୍ଠଭାୱୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ଚକ୍କୱାଳସୀମାଯ ପନ ଦିନ୍ନଂ ପଥୱୀସନ୍ଧାରକୌଦକଟ୍ଠାନେପି ଠିତାନଂ ପାପୁଣାତି ସବ୍ବତ୍ଥ ଚକ୍କୱାଳୱୋହାରତ୍ତା।

ବୁଦ୍ଧାଧିୱୁତ୍ଥୋତି ବୁଦ୍ଧେନ ଭଗୱତା ନିୱୁତ୍ଥୋ। ପାକୱଟ୍ଟନ୍ତି ନିବଦ୍ଧଦାନଂ। ୱତ୍ତତୀତି ପୱତ୍ତତି। ତେହୀତି ଯେସଂ ସମ୍ମୁଖେ ଏସ ଦେତି, ତେହି ଭିକ୍ଖୂହି। ଦୁତିଯଭାଗେ ପନ ଥେରାସନଂ ଆରୁଳ୍ହେତି ଯାୱ ସଙ୍ଘନୱକା ଏକୱାରଂ ସବ୍ବେସଂ ଭାଗଂ ଦତ୍ୱା ଚୀୱରେ ଅପରିକ୍ଖୀଣେ ପୁନ ସବ୍ବେସଂ ଦାତୁଂ ଦୁତିଯଭାଗେ ଥେରସ୍ସ ଦିନ୍ନେତି ଅତ୍ଥୋ। ପଂସୁକୂଲିକାନମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଏତ୍ଥ ''ତୁଯ୍ହଂ ଦେମା''ତି ଅୱୁତ୍ତତ୍ତାତି କାରଣଂ ୱଦନ୍ତି। ଯଦି ଏୱଂ ''ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେମା''ତି ୱୁତ୍ତେପି ୱଟ୍ଟେଯ୍ଯ, ''ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦେମ, ଥେରାନଂ ଦେମ, ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦେମା''ତି (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୩୭୯) ୱଚନତୋ ଭେଦୋ ନ ଦିସ୍ସତି।

ୱୀମଂସିତବ୍ବମେତ୍ଥ କାରଣଂ।

ପାରୁପିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ପଂସୁକୂଲିକାନଂ ୱଟ୍ଟତି। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ଭିକ୍ଖୁନୀନଞ୍ଚ ଦଜ୍ଜାତି ୱୁତ୍ତେ ପନ ନ ମଜ୍ଝେ ଭିନ୍ଦିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯସ୍ମା ଭିକ୍ଖୁନିପକ୍ଖେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ପଚ୍ଚେକଂ ଅପରାମଟ୍ଠତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଗଣନାଯ ଭାଗୋ ଦାତବ୍ବୋତି ଦାଯକସ୍ସ ଅଧିପ୍ପାଯୋତି ସିଜ୍ଝତି, ତଥା ଦାନଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁପି ଗଣେତ୍ୱା ଦିନ୍ନେ ଏୱ ଯୁଜ୍ଜତି। ଇତରଥା ହି କିତ୍ତକଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦାତବ୍ବଂ, କିତ୍ତକଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନନ୍ତି ନ ୱିଞ୍ଞାଯତି, ତସ୍ମା ‘‘ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସା’’ତି ୱୁତ୍ତୱଚନମ୍ପି ‘‘ଭିକ୍ଖୂନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତୱଚନସଦିସମେୱାତି ଆହ ‘‘ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଚ ଗଣେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବ’’ନ୍ତି। ତେନାହ ‘‘ପୁଗ୍ଗଲୋ…ପେ… ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଗ୍ଗହଣେନ ଅଗ୍ଗହିତତ୍ତା’’ତି। ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘ-ସଦ୍ଦେନ ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଞେୱ ଗହିତତ୍ତା, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ପନ ‘‘ତୁଯ୍ହଞ୍ଚା’’ତି ୱିସୁଂ ଗହିତତ୍ତା ଚ ତତ୍ଥସ୍ସ ଅଗ୍ଗହିତତା ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ‘‘ଭିକ୍ଖୂନଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁନୀନଞ୍ଚ ତୁଯ୍ହଞ୍ଚା’’ତି ୱୁତ୍ତଟ୍ଠାନସଦିସତ୍ତାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ପୁଗ୍ଗଲପ୍ପଧାନୋ ହେତ୍ଥ ସଙ୍ଘ-ସଦ୍ଦୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। କେଚି ପନ ‘‘ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘଗ୍ଗହଣେନ ଗହିତତ୍ତା’’ତି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ମହାୱଗ୍ଗ ୩।୩୭୯) ପାଠଂ ଲିଖନ୍ତି, ତଂ ନ ସୁନ୍ଦରଂ ତସ୍ସ ୱିସୁଂ ଲାଭଗ୍ଗହଣେ କାରଣୱଚନତ୍ତା। ତଥା ହି ୱିସୁଂ ସଙ୍ଘଗ୍ଗହଣେନ ଗହିତତ୍ତାତି ୱିସୁଂ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସପି ଭାଗଗ୍ଗହଣେ କାରଣଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଥା ଚେତ୍ଥ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅଗ୍ଗହଣଂ, ଏୱଂ ଉପରି ‘‘ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ତୁଯ୍ହଞ୍ଚା’’ତିଆଦୀସୁପି ସଙ୍ଘାଦି-ସଦ୍ଦେହି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅଗ୍ଗହଣଂ ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଯଦି ହି ଗହଣଂ ସିଯା, ସଙ୍ଘତୋପି, ୱିସୁମ୍ପୀତି ଭାଗଦ୍ୱଯଂ ଲଭେଯ୍ଯ ଉଭଯତ୍ଥ ଗହିତତ୍ତା।

ପୂଜେତବ୍ବନ୍ତିଆଦି ଗିହିକମ୍ମଂ ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ହରା’’ତି ଇଦଂ ପିଣ୍ଡପାତହରଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନାହ ‘‘ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ‘‘ଅନ୍ତୋହେମନ୍ତେ’’ତି ଇମିନା ଅନନ୍ତରେ କଥିନେ ୱସ୍ସାନଂ ପଚ୍ଛିମେ ମାସେ ଦିନ୍ନଂ ପୁରିମୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥାନଞ୍ଞେୱ ପାପୁଣାତି, ତତୋ ପରଂ ହେମନ୍ତେ ଦିନ୍ନଂ ପଚ୍ଛିମୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥାନମ୍ପି ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସତ୍ତା ପାପୁଣାତି। ହେମନ୍ତତୋ ପନ ପରଂ ପିଟ୍ଠିସମଯେ ‘‘ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥସଙ୍ଘସ୍ସା’’ତି ଏୱଂ ୱତ୍ୱା ଦିନ୍ନଂ ଅନନ୍ତରେ ୱସ୍ସେ ୱା ତତୋ ପରେସୁ ୱା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ତସ୍ମିଂ ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସାନଂ ସବ୍ବେସଂ ପାପୁଣାତି। ଯେ ପନ ସବ୍ବଥା ଅୱୁତ୍ଥୱସ୍ସା, ତେସଂ ନ ପାପୁଣାତୀତି ଦସ୍ସେତି। ସବ୍ବେସମ୍ପୀତି ହି ତସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁଭାୱେ ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସାନଂ ସବ୍ବେସମ୍ପୀତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ‘‘ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥସଙ୍ଘସ୍ସା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସମ୍ମୁଖୀଭୂତାନଂ ସବ୍ବେସନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅତୀତୱସ୍ସନ୍ତି ଅନନ୍ତରାତୀତୱସ୍ସଂ।

ଉଦ୍ଦେସଂ ଗହେତୁଂ ଆଗତୋତି ଉଦ୍ଦେସେ ଅଗ୍ଗହିତେପି ଅନ୍ତେୱାସିକୋୱାତି ୱୁତ୍ତଂ। ଗହେତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋତି ପରିନିଟ୍ଠିତୋଦ୍ଦେସୋ ହୁତ୍ୱା ଗଚ୍ଛନ୍ତୋ। ‘‘ୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଉଦ୍ଦେସପରିପୁଚ୍ଛାଦୀନି ଗହେତ୍ୱା ୱିଚରନ୍ତାନ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ‘‘ଉଦ୍ଦେସନ୍ତେୱାସିକାନ’’ନ୍ତି ଇମସ୍ସେୱ ୱିସେସନଂ, ତେନ ଉଦ୍ଦେସକାଲେ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଉଦ୍ଦେସଂ ଗହେତ୍ୱା ଗନ୍ତ୍ୱା ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ନିୱସନ୍ତେ ଅନିବଦ୍ଧଚାରିକେ ନିୱତ୍ତେତି।

ଅଟ୍ଠଚୀୱରମାତିକାକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚୀୱରକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୯। ଚମ୍ମେୟ୍ୟକ୍ଖନ୍ଧକୋ

କସ୍ସପଗୋତ୍ତଭିକ୍ଖୁୱତ୍ଥୁକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୮୦। ଚମ୍ମେୟ୍ୟକ୍ଖନ୍ଧକେ ତନ୍ତିବଦ୍ଧୋତି ତନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି ବ୍ୟାପାରୋ, ତତ୍ଥ ବଦ୍ଧୋ, ଉସ୍ସୁକ୍କଂ ଆପନ୍ନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ‘‘ତସ୍ମିଂ ଆୱାସେ’’ତିଆଦି।

୩୮୭-୮।ହାପନଂ ୱା ଅଞ୍ଞଥା କରଣଂ ୱା ନତ୍ଥୀତି ଛଡ୍ଡିକମ୍ମସ୍ସ ଛଡ୍ଡିୟା ଏକତ୍ତା ହାପନଂ ନ ସମ୍ଭୱତି, ତସ୍ସା ଏକତ୍ତା ଏୱ ପଚ୍ଛା ଛଡ୍ଡିଠପନୱସେନ, ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଠପନୱସେନ ଚ ଅଞ୍ଞଥା କରଣଂ ନତ୍ଥି। ପରତୋତି ପରିୱାରେ। ତନ୍ତି ପଟ୍ଟିଚ୍ଚନୀୟକମ୍ମଂ, ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ।

କସ୍ସପଗୋତ୍ତଭିକ୍ଖୁୱତ୍ଥୁକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଦ୍ୱେନିସ୍ସରଣାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୯୫।ଏସାତି ‘‘ବାଲୋ’’ତିଆଦିନା ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠପୁଗ୍ଗଲୋ, ଅପ୍ପତ୍ତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ କାରଣମାହ ‘‘ଯସ୍ମା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଆୱେଣିକେନ ଲକ୍ଖଣେନାତି ପଟ୍ଟିଚ୍ଚନୀୟକମ୍ମସ୍ସ ନିମିତ୍ତଭାୱେନ ପାଠିଯଂ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅସାଧାରଣଭୂତେନ କୁଲଦୂସକଭାୱେନ। ଯଦି ହେସ ତଂ କମ୍ମଂ ଅପ୍ପତ୍ତୋ, କଥଂ ପନ ସୁନିସ୍ସାରିତୋତି ଆହ ‘‘ଯସ୍ମା ପନସ୍ସ ଆକଙ୍ଖମାନୋ ସଙ୍ଘୋ ପଟ୍ଟିଚ୍ଚନୀୟକମ୍ମଂ କରେୟ୍ୟାତି ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ସୁନିସ୍ସାରିତୋ’’ତି। ତତ୍ଥ ୱୁତ୍ତନ୍ତି କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେ (ଚୂଳୱ। ୨୭) ୱୁତ୍ତଂ।

ଏତ୍ଥ ପନ କୁଲଦୂସକକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ପଟ୍ଟିଚ୍ଚନୀୟକମ୍ମକତସ୍ସ ତେରସକକଣ୍ଡକଟ୍ଠକଥାୟଂ ‘‘ଯସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ୱସନ୍ତେନ ଯସ୍ମିଂ ଗାମେ କୁଲଦୂସକକମ୍ମଂ କତଂ ହୋତି, ତସ୍ମିଂ ୱିହାରେ ୱା ତସ୍ମିଂ ଗାମେ ୱା ନ ୱସିତବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦିନା (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୨।୪୩୩) ଯା ସମ୍ମାୱତ୍ତନା ୱୁତ୍ତା, ସା ଇତରେନାପି ପୂରେତବ୍ବା। ଯଂ ପନ ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧକମ୍ମସ୍ସ କୁଲଦୂସକସ୍ସ ତତ୍ଥେୱ ଅଟ୍ଠକଥାୟଂ ‘‘ଯେସୁ କୁଲେସୁ କୁଲଦୂସକକମ୍ମଂ କତଂ, ତତୋ ପଚ୍ଚୟା ନ ଗହେତବ୍ବା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ନ ପୂରେତବ୍ବଂ କୁଲସଙ୍ଗହସ୍ସ ଅକତତ୍ତା। ଏୱଂ ସେସକମ୍ମେସୁପି। ଯଦି ଏୱଂ ‘‘ତଜ୍ଜନୀୟକମ୍ମାରହସ୍ସ ନିୟସକମ୍ମଂ କରୋତି…ପେ… ଏୱଂ ଖୋ, ଉପାଲି, ଅଧମ୍ମକମ୍ମଂ ହୋତୀ’’ତିଆଦିୱଚନଂ (ମହାୱ। ୪୦୨) ୱିରୁଜ୍ଝତୀତି? ନ ୱିରୁଜ୍ଝତି ସଙ୍ଘସନ୍ନିଟ୍ଠାନୱସେନ ତଜ୍ଜନୀୟାଦିକମ୍ମାରହତ୍ତସ୍ସ ସିଜ୍ଝନତୋ। ଯସ୍ସ ହି ସଙ୍ଘୋ ‘‘ତଜ୍ଜନୀୟକମ୍ମଂ କରୋମା’’ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା କମ୍ମୱାଚଂ ସାୱେନ୍ତୋ ପଟ୍ଟିଚ୍ଚନୀୟକମ୍ମୱାଚଂ ସାୱେତି, ତସ୍ସ କମ୍ମଂ ଅଧମ୍ମକମ୍ମଂ ହୋତି। ସଚେ ପନ ‘‘ତସ୍ସେୱ ପଟ୍ଟିଚ୍ଚନୀୟକମ୍ମମେୱ କରୋମା’’ତି ସନ୍ନିଟ୍ଠାନଂ କତ୍ୱା ତଦେୱ କରୋତି, ତସ୍ସ ତଂ କମ୍ମଂ ଧମ୍ମକମ୍ମନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଏୱମିଧ ‘‘ନିସ୍ସାରଣ’’ନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତସ୍ସ ପଟ୍ଟିଚ୍ଚନୀୟକମ୍ମସ୍ସ ୱସେନ ଅତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ତଦଞ୍ଞେସଂ ତଜ୍ଜନୀୟାଦୀନଂ ୱସେନ ନିସ୍ସାରଣେ ଅଧିପ୍ପେତେ ‘‘ଅପ୍ପତ୍ତୋ ନିସ୍ସାରଣ’’ନ୍ତି ଇମସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖୱସେନ ସମ୍ପତ୍ତୋ ନିସ୍ସାରଣଂ, ‘‘ତଞ୍ଚେ ସଙ୍ଘୋ ନିସ୍ସାରେତି। ସୁନିସ୍ସାରିତୋ’’ତି ଅତ୍ଥସମ୍ଭୱଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ପୁନ ‘‘ତଞ୍ଚେ ସଙ୍ଘୋ ନିସ୍ସାରେତୀତି ସଚେ ସଙ୍ଘୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ତତ୍ରାତି ତଜ୍ଜନୀୟାଦିକମ୍ମୱିସୟେ, ଏକେନାପି ଅଙ୍ଗେନ ନିସ୍ସାରଣା ଅନୁଞ୍ଞାତାତି ଯୋଜନା। ପାଠିଯଂ ଅପ୍ପତ୍ତୋ ନିସ୍ସାରଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆପନ୍ନୋ ଆୱେଣିକୱସେନ ତଜ୍ଜନୀୟାଦିସଙ୍ଖାତଂ ନିସ୍ସାରଣଂ ପତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

ଦ୍ୱେନିସ୍ସରଣାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚମ୍ମେୟ୍ୟକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନୟୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୦। କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକୋ

କୋସମ୍ବକୱିୱାଦକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୫୧। କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକେ ସଚେ ହୋତି, ଦେସେସ୍ସାମୀତି ୱିନଯଧରସ୍ସ ୱଚନେନ ଆପତ୍ତିଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଏୱମାହ। ତେନେୱ ପାଠଇଯଂ ‘‘ସୋ ତସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତିଦିଟ୍ଠି ହୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତୀତି ଉଦକସ୍ସ ଠପନଭାୱଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ୱା ଠପିତଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା ୱିସ୍ସରିତ୍ୱା ୱା ଗମନେ ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଅସତିଯା ଅନାପତ୍ତିପକ୍ଖେପି ସନ୍ତୱତୀତି ୱିନଯଧରୋ ତତ୍ଥ ଅନାପତ୍ତିଦିଟ୍ଠିଂ ପଟିଲଭିତ୍ୱା ଏୱମାହ। ତେନେୱ ପାଠଇଯଂ ‘‘ଅଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସ ଆପତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତିଦିଟ୍ଠିନୋ ହୋନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପରିସାଯପିସ୍ସ ଅନାପତ୍ତିଦିଟ୍ଠିଯା ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା ‘‘ଅଞ୍ଞେ’’ତି ବହୁୱଚନଂ କତଂ। ଅନାପତ୍ତିଦିଟ୍ଠି ଅହୋସୀତି ସୁତ୍ତନ୍ତିକତ୍ଥେରସ୍ସ ୱିନଯେ ଅପକତଞ୍ଞୁତାଯ ୱିନଯଧରସ୍ସ ୱଚନମତ୍ତେନ ସୋ ଏୱମହୋସି, ସା ପନସ୍ସ ଆପତ୍ତି ଏୱ ଉଦକାୱସେସସ୍ସ ଠପନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଠପିତତ୍ତା। ୱତ୍ଥୁମତ୍ତଜାନନେ ଏୱ ହି ସେଖିଯା ସଚିତ୍ତକା, ନ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱିଜାନନେ। ତେନେୱ ପାଠଇଯଂ ‘‘ତସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା ଅନାପତ୍ତିଦିଟ୍ଠି ହୋତୀ’’ତି ସବ୍ବତ୍ଥ ଆପତ୍ତି ଇଚ୍ଚେୱ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜମାନୋ’’ତି ଇଦଂ ୱିନଯଧରତ୍ଥେରୋ ‘‘ତଯା ଇଦଂ ଉଦକଂ ଠପିତ’’ନ୍ତି ଅତ୍ତନା ପୁଟ୍ଠେନ ସୁତ୍ତନ୍ତିକତ୍ଥେରେନ ‘‘ଆମାୱୁସୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୱଚନଂ ସରିତ୍ୱା ପଣ୍ଣତ୍ତିଅକୋୱିଦତାଯ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚେୱ ଅକାସୀତି ଆପତ୍ତିଦିଟ୍ଠି ହୁତ୍ୱାୱ ଅୱୋଚ। ତେନେୱ ପାଠଇଯଂ ‘‘ଅଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ତସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା ଆପତ୍ତିଦିଟ୍ଠିନୋ ହୋନ୍ତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୪୫୩।‘‘ନ ତାୱ ଭିନ୍ନୋ’’ତି ଇଦଂ ଉକ୍ଖିପନତଦନୁୱତ୍ତନମତ୍ତେନ ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋ ନାମ ନ ହୋତି, ତଂ ନିସ୍ସାଯ ପନ ଉଭଯପକ୍ଖିକାନଂ ପକ୍ଖଂ ପରିଯେସିତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କୋଧୱସେନ କାଯୱଚୀକଲହୱଡ୍ଢନେନେୱ ହୋତୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନାହ ‘‘ସୋ ଚ ଖୋ କଲହୱସେନା’’ତି। ସନ୍ତମଅତ୍ଥୱସେନାତି ତୁରିତତ୍ଥୱସେନ।

୪୫୪।ଅକାରଣେତିଆଦି ଅନୁକ୍ଖିପିତ୍ୱାୱ ଉପାଯେନ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ହିତେସିତାଯ ଆପତ୍ତିତୋ ମୋଚେତୁଂ ଯୁତ୍ତଟ୍ଠାନେ କୋଧଚିତ୍ତୱସେନ ୱିହେଠନତ୍ଥାଯ କତଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ କମ୍ମଙ୍ଗସ୍ସ ଅଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ। ତେନେୱ ପାଠଇଯଂ ‘‘ଆପତ୍ତି ଏସା, ଭିକ୍ଖୱେ, ନେସା ଅନାପତ୍ତି… ପେ… ଉକ୍ଖିତ୍ତୋ ଏସୋ ଭିକ୍ଖୂ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

୪୫୫।‘‘ଅଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ପକ୍ଖେ ନିସିନ୍ନୋ’’ତି ଇଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ, ଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ପକ୍ଖେ ନିସୀଦିତ୍ୱା ଅଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ଲଦ୍ଧିଂ ଗଣ୍ହନ୍ତୋପି ଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ନାନାସଂୱାସକୋ ହୋତି ଏୱ। କମ୍ମଂ କୋପେତୀତି ତଂ ୱିନା ଗଣସ୍ସ ଅପୂରଣପକ୍ଖଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଯତ୍ଥ ୱା ତତ୍ଥ ୱାତି ଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ପକ୍ଖେ ୱା ଅଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ପକ୍ଖେ ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଇମେ ଧମ୍ମୱାଦିନୋତି ଗଣ୍ହାତୀତି ତଂତଂପକ୍ଖଗତେ ଭିକ୍ଖୂ ଯଥାୱତୋ ୱା ଅଯାଥାୱତୋ ୱା ‘‘ଇମେ ଧମ୍ମୱାଦିନୋ’’ତି ଗଣ୍ହାତି, ଅଯଂ ତଂତଂପକ୍ଖଗତାନଂ ଅତ୍ତାନଂ ସମାନସଂୱାସକଂ କରୋତି।

୪୫୬।ଉପଦଂସେନ୍ତୀତି ପୱତ୍ତେନ୍ତି। ପାଠଇଯଂ ଏତ୍ତାୱତାତି ‘‘ଏତ୍ତକପଦେସଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ନିସିନ୍ନା ମଯଂ କୋଧଚିତ୍ତେ ଉପ୍ପନ୍ନେପି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅନନୁଲୋମିକଂ କାଯକମ୍ମାଦିଂ ପୱତ୍ତେତୁଂ ନ ସକ୍ଖିସ୍ସାମା’’ତି ସଲ୍ଲେକ୍ଖେତ୍ୱା ଦୂରେ ନିସୀଦିତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତେନାହ ‘‘ଉପଚାରଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା’’ତି।

୪୫୭। ପାଠଇଯଂ ଭଣ୍ଡନଜାତାତିଆଦୀସୁ କଲହସ୍ସ ପୁବ୍ବଭାଗୋ ଭଣ୍ଡନଂ ନାମ। ହତ୍ଥପରାମାସାଦି କଲହୋ ନାମ। ୱିରୁଦ୍ଧୱାଦୋ ୱିୱାଦୋ ନାମ।

୪୫୮।ପରିପୁଣ୍ଣକୋସକୋଟ୍ଠାଗାରୋତି ଏତ୍ଥ କୋସୋ ନାମ ସୁୱଣ୍ଣମଣିଆଦିଭଣ୍ଡାଗାରସାରଗବ୍ଭୋ। କୋଟ୍ଠଂ ୱୁଚ୍ଚତି ଧଞ୍ଞସ୍ସ ଆୱସନଟ୍ଠାନଂ, କୋଟ୍ଠଭୂତଂ ଅଗାରଂ କୋଟ୍ଠାଗାରଂ, ଧଞ୍ଞସଙ୍ଗହଟ୍ଠାନଂ। ଅବ୍ଭୁଯ୍ୟାସୀତି ଯୁଦ୍ଧାଯ ଅଭିମୁଖୋ ନିକ୍ଖମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକସଙ୍ଘାତମ୍ପୀତି ଏକଯୁଦ୍ଧମ୍ପି। ଧୋୱନନ୍ତି ଧୋୱନୁଦକଂ।

୪୬୩।ପରିଯାଦିନ୍ନରୂପାତି କୋଧଚିତ୍ତେନ ପରିଗ୍ଗହିତସଭାୱା।

୪୬୪।ତଂ ନ ଜାନନ୍ତୀତି ତଂ କଲହଂ ନ ଜାନନ୍ତି। ଯେ ଉପନଯ୍ହନ୍ତୀତି ଯଥାୱୁତ୍ତଂ କୋଧାକାରଂ ଚିତ୍ତେ ବନ୍ଧନ୍ତି। ପାକଟପରିସ୍ସଯେତି ସୀହାଦିକେ। ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିସ୍ସଯେତି ରାଗାଦିକେ। ପାଠଇଯଂ ନତ୍ଥି ବାଲେ ୯୭ ସହାଯତାତି ବାଲଂ ନିସ୍ସାଯ ସୀଲାଦିଗୁଣସଙ୍ଖାତା ସହାଯତା ନତ୍ଥି, ନ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୬୬।ଅତ୍ତକାମରୂପାତି ଅତ୍ତନୋ ହିତକାମଯମାନସଭାୱା। ଅନୁରୁଦ୍ଧାତି ଏକସେସନଯେନ ତିଣ୍ଣମ୍ପି କୁଲପୁତ୍ତାନଂ ଆଲପନଂ, ତେନେୱ ବହୁୱଚନନିଦ୍ଦେସୋ କତୋ। ଖମନୀଯଂ ସରୀରଂ ଯାପନୀଯଂ ଜୀୱିତଂ ''କଚ୍ଚି ୱୋ ସରୀରଞ୍ଚ ଧାରେତୁଂ, ଜୀୱିତଞ୍ଚ ଯାପେତୁଂ ସକ୍କା''ତି ପୁଚ୍ଛତି। ତଗ୍ଘାତି ଏକଂସତ୍ଥେ ନିପାତୋ, ଏକଂସେନ ମଯଂ ଭନ୍ତେତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଥା କଥନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଯଥାତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ଯଥାକଥନ୍ତି ୱା ଏକୋ ନିପାତୋ କାରଣପୁଚ୍ଛନତ୍ଥୋ, କେନ ପକାରେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏକଞ୍ଚ ପନ ମଞ୍ଞେ ଚିତ୍ତନ୍ତି ଏକସ୍ସ ଚିତ୍ତୱସେନ ଇତରେସମ୍ପି ପୱତ୍ତନତୋ ସଦ୍ଦେସଂ ନୋ ଏକଂ ୱିଯ ଚିତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କଚ୍ଚି ପନ ୱୋ ଅନୁରୁଦ୍ଧାତି ଏତ୍ଥ ୱୋତି ନିପାତମତ୍ତଂ, ପଚ୍ଚତ୍ତୱଚନଂ ୱା, କଚ୍ଚି ତୁମ୍ହେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅମ୍ହାକନ୍ତି ନିଦ୍ଧାରଣେ ସାମିୱଚନଂ, ଅମ୍ହେସୁ ତୀସୁ ଯୋ ପଠମଂ ପଟିକ୍କମତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

କୋସମ୍ବକୱିୱାଦକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାଲିଲେଯ୍ୟକଗମନକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୬୭।ଯେନ ପାଲିଲେଯ୍ୟକନ୍ତି ପଚ୍ଚତ୍ତେ ଉପଯୋଗୱଚନଂ, ଯତ୍ଥ ପାଲିଲେଯ୍ୟକୋ ଗାମୋ, ତତ୍ଥ ଅୱସରୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଦହରପୋତକେହୀତି ଭିଙ୍କଚ୍ଛାପେହି। ''ଓଗାହି''ନ୍ତିପି ପାଠୋ, ନହାନପୋକ୍ଖରଣିନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଉଦାନଗାଥାଯଂ ପନ – ରଥଈସସଦିସଦନ୍ତସ୍ସ ନାଗସ୍ସ ହତ୍ଥିନୋ ଏତଂ ୱିୱେକନିନ୍ନଂ ଚିତ୍ତଂ ନାଗେନ ବୁଦ୍ଧନାଗସ୍ସ ୱିୱେକନିନ୍ନଚିତ୍ତେନ ସମେତି। କସ୍ମା? ଯଂ ଯସ୍ମା ଏକୋୱ ରମତି ୱନେ, ତସ୍ମା ଏୱଂ ଯୋଜନା ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ପାଲିଲେଯ୍ୟକଗମନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଟ୍ଠାରସୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୬୮।ଯଥା ଧମ୍ମୋ ତଥା ତିଟ୍ଠାହୀତି ଯଥା ଧମ୍ମୋ ଚ ୱିନଯୋ ଚ ଠିତୋ, ତଥା ତିଟ୍ଠ, ଧମ୍ମୱାଦୀପକ୍ଖେ ତିଟ୍ଠାତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୭୩।''ଯୋପଟିବାହେଯ୍ୟ, ଆପତ୍ତି ଦୁକ୍କଟସ୍ସା''ତି ଇଦଂ ସାମଗ୍ଗୀଭେଦସ୍ସ ଅକାରକେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଯେ ପନ ଭେଦକାରକା ୱିରୁଦ୍ଧା ଅଲଜ୍ଜିନୋ , ତେସଂ ପଟିବାହିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ତେସଂ ସନ୍ତକସ୍ସପି ସେନାସନସ୍ସ ୱିନାସନୱଚନତୋ। ''ୱିୱିତ୍ତଂ କତ୍ୱାପି ଦାତବ୍ବ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପନ ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ୱରସେନାସନଂ ଅଦତ୍ୱା ୱୁଡ୍ଢାନମ୍ପି ଅସଞ୍ଞତାନଂ ସଞ୍ଞତେହି ୱିୱିତ୍ତଂ କତ୍ୱା ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୪୭୫।କମ୍ମୱାଚାଯ ଓସାରେତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଉକ୍ଖିତ୍ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଆପତ୍ତିଯାପନଭାୱଂ ପଟିଜାନିତ୍ୱା ସମ୍ମାୱତ୍ତନେନ ଉକ୍ଖେପକାନଂ ସମୁପ୍ପନ୍ନଓସାରଣଚ୍ଛନ୍ଦସ୍ସ ପଗେୱ ଞାତତ୍ତା ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନକମ୍ମୱାଚାଯ ଉକ୍ଖିତ୍ତାନୁୱତ୍ତକା ସଯମେୱ ନଂ ଓସାରେସୁନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୪୭୬।ଅତ୍ଥତୋ ଅପଗତାତି ସାମଗ୍ଗୀଅତ୍ଥୱିରହିତା, ତୁଚ୍ଛବ୍ୟଞ୍ଜନାତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୭୭।ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଚାରୋତି ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦେତବ୍ବସୁନ୍ଦରାଚାରୋ। ଅନପଗତନ୍ତି କାରଣତୋ ଅନପେତଂ। ଆଦାତବ୍ବତୋ ଗହେତବ୍ବତୋ ଆଦାଯନ୍ତି ଆଚରିଯୱାଦୋ ୱୁତ୍ତୋତି ଆହ ''ଆଦାଯଂ ଅତ୍ତନୋ ଆଚରିଯୱାଦ''ନ୍ତି।

ଅଟ୍ଠହି ଦୂତଙ୍ଗେହୀତି ''ସୋତା ଚ ହୋତି ସାୱେତା ଚ ଉଗ୍ଗହେତା ଚ ଧାରେତା ଚ ୱିଞ୍ଞାତା ଚ ୱିଞ୍ଞାପେତା ଚ କୁସଲୋ ଚ ସହିତାସହିତସ୍ସ ନୋ ଚ କଲହକାରକୋ''ତି (ଅ। ନି। ୮।୧୬) ଏୱଂ ୱୁତ୍ତେହି ଅଟ୍ଠହି ଦୂତଙ୍ଗେହି। ସେସମେତ୍ଥ, ହେଟ୍ଠା ଚ ସବ୍ବତ୍ଥ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱାତି।

ଅଟ୍ଠାରସୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ୱିମତିୱିନୋଦନିଯଂ

ମହାୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଚୂଌଅଖଗ୍ଲଖଣ୍ତନା

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧. କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ତଜ୍ଜନୀୟକମ୍ମକଥାୱଣ୍ଣନା

୧. ଚୂଳଅୱଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମେ କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକେ ତାୱ ‘‘ବଲୱାବଲୱ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଏକପଦଂ. ‘‘ବଲୱବଲୱ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ଆକାରଂ କତ୍ୱା ‘‘ବଲୱାବଲୱ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ. ତଞ୍ଚ ‘‘ଦୁକ୍ଖଦୁକ୍ଖ’’ନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିୟ ଅତିସୟତ୍ଥେ ୱତ୍ତତୀତି ଆହ ‘‘ସୁଟ୍ଠୁ ବଲୱଂ ପଟିୱଦଥା’’ତି, ଅତି ୱିୟ ବଲୱଂ କତ୍ୱା ପଟିୱଚନଂ ଦେଥାତି ଅତ୍ଥୋ.

୨. ପାଳିଇୟଂ ଆପତ୍ତି ଆରୋପେତବ୍ବାତି ଏତ୍ଥ କିଞ୍ଚାପି ‘‘ମା ଖୋ ତୁମ୍ହେ ଆୟସ୍ମନ୍ତୋ ଏସୋ ଅଜେସୀ’’ତିଆଦିକେ ଭଣ୍ଡନାଦିଜନକେ ୱଚନେ ପଞ୍ଞତ୍ତା କାଚି ଆପତ୍ତି ନାମ ନତ୍ଥି ମୁସାପେସୁଞ୍ଞାଦୀସୁ ଏତସ୍ସ ଅପ୍ପୱିଟ୍ଠତ୍ତା, ତଥାପି ଭିକ୍ଖୂହି ୱିସୁଂ, ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଚ ‘‘ମା, ଆୱୁସୋ, ଭିକ୍ଖୂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପୟୋଜେତ୍ୱା ଭଣ୍ଡନାଦିଂ ଅକାସି, ନେଦଂ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦୀନଂ ଅତ୍ଥାୟ ୱତ୍ତତୀ’’ତି ଏୱଂ ଅପଞ୍ଞତ୍ତେନ ୱୁଚ୍ଚମାନସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅନାଦରିୟେନ ଅନୋରମନପଚ୍ଚୟା ୱା ଅଞ୍ଞୱାଦୱିହେସାଦିକରଣପଚ୍ଚୟା ୱା ୟା ଆପତ୍ତି ହୋତି, ସା ଆପତ୍ତି ଆରୋପେତବ୍ବା ଦିଟ୍ଠିୱିପନ୍ନସ୍ସ ୱିୟାତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ.

ୟସ୍ସ ପନ ଇଦଂ ୱଚନଂ ୱିନାୱ କାୟୱାଚାହି ଆପନ୍ନା ଲହୁକାପତ୍ତି ଅତ୍ଥି, ତସ୍ସପି ଆରୋପେତବ୍ବାୱ. ୟଂ ପନ କମ୍ମୱାଚାୟ ‘‘ଅତ୍ତନା ଭଣ୍ଡନକାରକା’’ତି ଅତ୍ତନା-ସଦ୍ଦଗ୍ଗହଣଂ, ‘‘ୟେପି ଚଞ୍ଞେ ଭିକ୍ଖୂ ଭଣ୍ଡନକାରକା…ପେ… ତେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା’’ତିଆଦିୱଚନଞ୍ଚ, ତଂ ୱତ୍ଥୁୱସେନ ଗହିତଂ. ୟୋ ପନ ସୟମେୱ ଭଣ୍ଡନକାରକୋ ହୋତି, ଅଞ୍ଞେ ପନ ଭଣ୍ଡନକାରକେ ଉପସଙ୍କମିତ୍ୱା ‘‘ମା ଖୋ ତୁମ୍ହେ’’ତିଆଦିୱଚନଂ ନ ୱଦତି, ତସ୍ସାପେତଂ କମ୍ମଂ କାତବ୍ବମେୱ. କରୋନ୍ତେହି ଚ ‘‘ସୁଣାତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘୋ, ଅୟଂ ଇତ୍ଥନ୍ନାମୋ ଭିକ୍ଖୁ ଭଣ୍ଡନକାରକୋ…ପେ… ସଙ୍ଘେ ଅଧିକରଣକାରକୋ. ୟଦି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପତ୍ତକଲ୍ଲ’’ନ୍ତିଆଦିନାୱ କମ୍ମୱାଚା କାତବ୍ବା. ୟୋ ଚ ଅଞ୍ଞେପି ଭିକ୍ଖୂ କଲହାୟ ସମାଦପେତି, ତସ୍ସାପି ଏୱମେୱ କମ୍ମୱାଚଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ଅଞ୍ଞେସଂ ସମାଦାପନସ୍ସପି ଭଣ୍ଡନକାରକତ୍ତେ ଏୱ ପୱିସନତୋ. ଅଞ୍ଞେସଂ ସମାଦାପନାକାରମ୍ପି ୱତ୍ୱାୱ, କମ୍ମୱାଚଂ କାତୁକାମେନପି ଚ ତେହି ୱୁତ୍ତୱଚନତ୍ଥମେୱ ଗହେତ୍ୱା ତଦନୁଗୁଣଂ ୟୋଜେତ୍ୱାୱ କାତବ୍ବଂ, ନ ଇଧାଗତୱସେନେୱ ସବ୍ବେସମ୍ପି ଇଧାଗତୱସେନେୱ ୱଚନାସମ୍ଭୱା. ଭୂତେନ ୱତ୍ଥୁନା କତମେୱ ହି ଅୱିପନ୍ନଂ ହୋତି, ନାଞ୍ଞନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ. ଏସ ନୟୋ ନିୟସ୍ସକମ୍ମାଦୀସୁପି.

ତଜ୍ଜନୀୟକମ୍ମକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା.

ଅଧମ୍ମକମ୍ମଦ୍ୱାଦସକକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୪.ଅପ୍ପଟିଞ୍ଞାୟ କତନ୍ତି ୱତ୍ଥୁଂ ୱା ଆପତ୍ତିଂ ୱା ଅସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା କତଂ. ୟୋ ପନ ସବ୍ବେସଂ ପସ୍ସନ୍ତାନଂ ଏୱ ୱତ୍ଥୁୱୀତିକ୍କମଂ କତ୍ୱା ପଚ୍ଛା କମ୍ମକରଣଭୟେନ ‘‘ନ କରୋମୀ’’ତି ମୁସା ୱଦତି, ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସମ୍ମୁଖେ ୱୀତିକ୍କମକରଣମେୱ ପଟିଞ୍ଞା. ତଥତୋ ଜାନନତ୍ଥମେୱ ପଟିଞ୍ଞାୟ କରଣଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ. ୟତ୍ଥ ପନ ସନ୍ଦେହୋ ହୋତି, ତତ୍ଥ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱାୱ କତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଗହେତବ୍ବଂ.

‘‘ପାରାଜିକାପତ୍ତିୟା ୱା’’ତି ଇଦଂ ଲିଙ୍ଗନାସନନିମିତ୍ତତାୟ ପାରାଜିକସ୍ସ କମ୍ମେନ ଅତିକିଚ୍ଛନୀୟତୋ ୱୁତ୍ତଂ. ‘‘ସଙ୍ଘାଦିସେସାପତ୍ତିୟା ୱା’’ତି ଇଦଂ ପନ ପରିୱାସାଦିନିସ୍ସାରଣକମ୍ମସ୍ସ ଆୱେଣିକସ୍ସ ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ. ୟଂ ପନ ପରତୋ ‘‘ଅଧିସୀଲେ ସୀଲୱିପନ୍ନୋ ହୋତି…ପେ… ତଜ୍ଜନୀୟକମ୍ମଂ କରେୟ୍ୟା’’ତି (ଚୂଳୱ. ୬) ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ‘‘ଆୟତିଂ ସଂୱରେ ଠତ୍ୱା ୱୁଟ୍ଠାନଂ କରୋହୀ’’ତି ୱଦିୟମାନସ୍ସ ଅନାଦରିୟାଦିପଚ୍ଚୟଲହୁକାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ. ସୀଲୱିପତ୍ତିମୂଲକଞ୍ହି ଲହୁକାପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନୋ ଇଧ ଅଭେଦୂପଚାରେନ ‘‘ଅଧିସୀଲେ ସୀଲୱିପନ୍ନୋ’’ତି ୱୁତ୍ତୋ ‘‘ଅତିଦିଟ୍ଠିୟା ଦିଟ୍ଠିୱିପନ୍ନୋ’’ତି ଏତ୍ଥ ୱିୟ.

ୟଥା ଚ ଦିଟ୍ଠିଂ ଗହେତ୍ୱା ୱୋହରନ୍ତସ୍ସ ‘‘ଇତୋ ଦିଟ୍ଠିତୋ ଓରମାହୀ’’ତି ଅୱତ୍ୱା କତକମ୍ମଂ କେୱଲାୟ ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତିୟା କତତ୍ତା ଅନାପତ୍ତିୟା କତଂ ନାମ ଅଧମ୍ମକମ୍ମଂ ହୋତି, ଏୱଂ ସୀଲୱିପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମେ ଓକ୍କନ୍ତେ ୟଥାଧମ୍ମଂ ୱୁଟ୍ଠାୟ ସଂୱରେ ଠାତୁକାମସ୍ସ କତଂ ତଜ୍ଜନୀୟାଦିକମ୍ମଂ କେୱଲାୟ ସୀଲୱିପତ୍ତିୟା କତତ୍ତା ଅଦେସନାଗାମିନିୟା କତଂ ନାମ ଅଧମ୍ମକମ୍ମଂ ହୋତି. ତେନେୱ ନିୟସ୍ସକମ୍ମେପି ‘‘ଅପିସ୍ସୁ ଭିକ୍ଖୂ ପକତା ପରିୱାସଂ ଦେନ୍ତା’’ତିଆଦିନା ସଂୱରେ ଅଟ୍ଠାନମେୱ କମ୍ମନିମିତ୍ତଭାୱେନ ୱୁତ୍ତଂ. ଅଦନ୍ତଂ ଦମନତ୍ଥମେୱ ହି ତଜ୍ଜନୀୟାଦିକମ୍ମାନି ଅନୁଞ୍ଞାତାନୀତି. କେଚି ପନ

‘‘ଅଦେସନାଗାମିନିୟାତି ଇଦଂ ପାରାଜିକାପତ୍ତିଂଯେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ସଙ୍ଘାଦିସେସ’’ନ୍ତି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ଚୂଳୱଗ୍ଗ ୩।୪) ୱଦନ୍ତି, ତଂ ସୁଟ୍ଠୁପଟ୍ଠେ ‘‘ଦେସନାଗାମିନିୟା ଆପତ୍ତିୟା କତଂ ହୋତୀ’’ତି ଇମିନା ୱଚନେନ ୱିରୁଜ୍ଝତି। ସଙ୍ଘାଦିସେସସ୍ସାପି ଚ ପରିୟାୟତୋ ଦେସନାଗାମିନିୱୋହାରେ ଗୟ୍ହମାନେ ‘‘ଆପତ୍ତିୟା କତଂ ହୋତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତୱାରତୋ ଇମସ୍ସ ୱାରସ୍ସ ୱିସେସୋ ନ ସିୟା, ଅଟ୍ଠକଥାୟମ୍ପେତ୍ଥ ୱିସେସଭାୱୋ ନ ଦସ୍ସିତୋ। ତସ୍ମା ୱୁତ୍ତନୟେନେୱେତ୍ଥ ଅଧିପ୍ପାୟୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

୬।ସବ୍ବାନିପୀତି ତଜ୍ଜନୀୟନିୟସ୍ସପବ୍ବାଜନୀୟକମ୍ମାନି ତୀଣିପି। ଅଞ୍ଞକମ୍ମସ୍ସ ୱତ୍ଥୁନାତି ତଜ୍ଜନୀୟତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱତ୍ଥୁନା ଅଞ୍ଞକମ୍ମକରଣଂ ନାମ କୋଚି ଦୋସୋପି ନ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। କାରଣମାହ ‘‘କସ୍ମା’’ତିଆଦିନା।

୮।ପନ୍ନଲୋମାତି ପତିତମାନଲୋମା।

ଅଧମ୍ମକମ୍ମଦ୍ୱାଦସକକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିୟସ୍ସକମ୍ମକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୧। ନିୟସ୍ସକମ୍ମେ ପାଠଇୟଂ ଅପିସ୍ସୂତି ଅପିଚାତି ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ନିପାତସମୁଦାୟୋ। ନିସ୍ସାୟତେ ୱତ୍ଥବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ କେଚି କଲ୍ୟାଣମିତ୍ତାୟତ୍ତୱୁତ୍ତିତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱଦନ୍ତି, ଅଞ୍ଞେ ପନ ନିସ୍ସୟଗ୍ଗହଣମେୱାତି, ଉଭୟେନପିସ୍ସ ସେରିୱିହାରୋ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୨୧। ପବ୍ବାଜନୀୟକମ୍ମେ ‘‘ପବ୍ବାଜନୀୟକମ୍ମଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତୂ’’ତି ଇଦଂ ପକ୍କମନାଦିଂ ଅକତ୍ୱା ସମ୍ମାୱତ୍ତନ୍ତାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ।

୩୩। ପଟିସାରଣୀୟକମ୍ମେ ନେୱ ଭିକ୍ଖୁୱଚନଂ, ନ ଗିହିୱଚନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପରିୟାୟତୋପି ଭିକ୍ଖୁ ପରଖୁଂସନଂ ନ ୱଦନ୍ତି, ଗହଟ୍ଠା ପନ ସରୂପେନେୱ ଅକ୍କୋସିତୁଂ ସମତ୍ଥାପି ଉପକାରୀସୁ ଅକାରଣଂ ଏୱରୂପଂ ନ ୱଦନ୍ତି, ତ୍ୱଂ ଗିହିଗୁଣତୋପି ପରିହୀନୋତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ।

୩୯।‘‘ଅଙ୍ଗସମନ୍ନାଗମୋ ପୁରିମେହି ଅସଦିସୋ’’ତି ଇମିନା ତଜ୍ଜନୀୟାଦୀନଂ ୱୁତ୍ତକାରଣମତ୍ତେନ ଇଦଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପେତି। ଇଧ ୱୁତ୍ତେନ ପନ ଗିହୀନଂ ଅଲାଭାୟ ପରିସକ୍କନାଦିନା ଅଙ୍ଗେନ ତାନିପି କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ସଦ୍ଧଂ ପସନ୍ନଂ ଦାୟକଂ କାରକଂ ସଙ୍ଘୁପଟ୍ଠାକଂ ହୀନେନ ଖୁଂସେତୀ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ତାଦିସେସୁ ଗିହୀସୁ ଖୁଂସନାଦୀହି ଗିହିପଟିସଂଯୁତ୍ତେହି ଏୱ ଅଙ୍ଗେହି କମ୍ମାରହତା, ନ ଆରାମିକଚେଟକାଦୀସୁ ଖୁଂସନାଦୀହି। ତତ୍ଥାପି ଦାୟକାଦୀସୁ ଖମାପିତେସୁ କମ୍ମାରହତା ନତ୍ଥି, ଆପତ୍ତି ଚ ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ଦେସେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଯୋ ଚେ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଖମାପିୟମାନୋପି ନ ଖମତି, ଅକତକମ୍ମେନପି ଦସ୍ସନୂପଚାରେ ଆପତ୍ତି ଦେସେତବ୍ବା। ସୋ ଚେ କାଲକତୋ ହୋତି, ଦେସନ୍ତରଂ ୱା ଗତୋ, ଗତଦିସା ନ ଞାୟତି, ଅନ୍ତରାମଗ୍ଗେ ୱା ଜୀୱିତନ୍ତରାୟୋ ହୋତି, କତକମ୍ମେନପି ଅକତକମ୍ମେନପି ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ ଯଥାଭୂତଂ ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଖମାପେତ୍ୱା ଆପତ୍ତି ଦେସେତବ୍ବାତି ୱଦନ୍ତି। ଧମ୍ମିକପଟିସ୍ସୱସ୍ସ ଅସଚ୍ଚାପନେ ପନ ତେସଂ ସନ୍ତିକଂ ଗନ୍ତ୍ୱା ‘‘ମୟା ଅସମୱେକ୍ଖିତ୍ୱା ପଟିସ୍ସୱଂ କତ୍ୱା ସୋ ନ ସଚ୍ଚାପିତୋ, ତଂ ମେ ଖମଥା’’ତିଆଦିନା ଖମାପନେ ୱଚନକ୍କମୋ ଞାପେତବ୍ବୋ।

୪୧। ପାଠଇୟଂ ମଙ୍କୁଭୂତୋ ନାସକ୍ଖି ଚିତ୍ତଂ ଗହପତିଂ ଖମାପେତୁନ୍ତି ତିଂସୟୋଜନମଗ୍ଗଂ ପୁନ ଗନ୍ତ୍ୱାପି ମାନଥଦ୍ଧତାୟ ଯଥାଭୂତଂ ଦୋସଂ ଆୱିକତ୍ୱା ଅଖମାପନେନ ‘‘ନାହଂ ଖମାମୀ’’ତି ତେନ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ମଙ୍କୁଭୂତୋ ଖମାପେତୁଂ ନ ସକ୍ଖି, ସୋ ପୁନଦେୱ ସାୱତ୍ଥିଂ ପଚ୍ଚାଗନ୍ତ୍ୱାପି ମାନନିଗ୍ଗହତ୍ଥାୟେୱ ପୁନପି ସତ୍ଥାରା ପେସିତୋ ପୁରିମନୟେନେୱ ଖମାପେତୁଂ ଅସକ୍କୋନ୍ତୋ ପୁନାଗଚ୍ଛି। ଅଥସ୍ସ ଭଗୱା ‘‘ଅସନ୍ତଂ ଭାୱନମିଚ୍ଛେୟ୍ୟା’’ତିଆଦିନାୱ (ଧ। ପ। ୭୩) ଧମ୍ମଂ ଦେସେତ୍ୱା ମାନନିମ୍ମଥନଂ କତ୍ୱା ଅନୁଦୂତଦାନଂ ଅନୁଞ୍ଞାସୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୪୨।‘‘ନୋଚେ ଖମତି…ପେ… ଆପତ୍ତିଂ ଦେସାପେତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପଗେୱ ଗହଟ୍ଠୋ ଖମତି ଚେ, ଦସ୍ସନୂପଚାରେ ଆପତ୍ତିଦେସନାକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥୀତି ଗହେତବ୍ବଂ।

୪୬। ଉକ୍ଖେପନୀୟକମ୍ମେସୁ ତୀସୁ ଅରିଟ୍ଠୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆରୋପେତ୍ୱାତି ୱିସୁଂ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେୱ ପାପିକାୟ ଦିଟ୍ଠିୟା ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନପଚ୍ଚୟା ଦୁକ୍କଟଂ, ସମନୁଭାସନପରିୟୋସାନେ ପାଚିତ୍ତିୟଂ ୱା ଆପତ୍ତିଂ ଆରୋପେତ୍ୱା। ଏତ୍ଥାପି କମ୍ମୱାଚାୟ ‘‘ତଥାହଂ ଭଗୱତା’’ତିଆଦି ୱତ୍ଥୁୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଯେନ ଯେନ ପକାରେନ ଦିଟ୍ଠିଗତିକା ୱୋହରିଂସୁ, ତେନ ତେନ ପକାରେନ ଯୋଜେତ୍ୱା କମ୍ମୱାଚା କାତବ୍ବା। ଗହଣାକାରଂ ପନ ୱିନାପି ‘‘ସୁଣାତୁ ମେ, ଭନ୍ତେ, ସଙ୍ଘୋ, ଇତ୍ଥନ୍ନାମସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପାପିକଂ ଦିଟ୍ଠିଗତଂ ଉପ୍ପନ୍ନଂ, ସୋ ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜତି, ଯଦି ସଙ୍ଘସ୍ସ ପତ୍ତକଲ୍ଲ’’ନ୍ତି ଏୱଂ ସାମଞ୍ଞତୋପି

କମ୍ମୱାଚଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

୬୫।‘‘ଯଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ନିସ୍ସାଯ ଭଣ୍ଡନାଦୀନି କରୋତୀ’’ତି ଇମିନା ଦିଟ୍ଠିଂ ନିସ୍ସାଯ ଉପ୍ପନ୍ନାନି ଏୱ ଭଣ୍ଡନାଦୀନି ଇଧ ଅଧିପ୍ପେତାନି, ନ କେୱଲାନୀତି ଦସ୍ସେତି। ଯୋ ପନ ‘‘ଭଣ୍ଡନାଦୀନଂ କରଣେ ଦୋସୋ ନତ୍ଥୀ’’ତି ଦିଟ୍ଠିକୋ ହୁତ୍ୱା ଭଣ୍ଡନାଦିଂ କରୋତି, ସାପିସ୍ସ ଦିଟ୍ଠି ଏୱ ହୋତି, ତସ୍ସପି ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଗ୍ଗେ କମ୍ମଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ନିଯସ୍ସକମ୍ମକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

କମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୨। ପାରିୱାସିକକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ପାରିୱାସିକୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୭୫। ପାରିୱାସିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ଅନ୍ତମସୋ ମୂଲାଯପଟିକସ୍ସନାରହାଦୀନମ୍ପୀତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ମାନତ୍ତାରହମାନତ୍ତଚାରିକଅବ୍ଭାନାରହେ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତେ ହି ପାରିୱାସିକାନଂ, ପାରିୱାସିକା ଚ ତେସଂ ପକତତ୍ତଟ୍ଠାନେ ଏୱ ତିଟ୍ଠନ୍ତି। ଅଧୋତପାଦଟ୍ଠପନକନ୍ତି ଯତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ପାଦେ ଧୋୱନ୍ତି, ତାଦିସଂ ଦାରୁଫଲକଖଣ୍ଡାଦିଂ। ପାଦଘଂସନନ୍ତି ସକ୍ଖରକଥଲାଦିଂ। ‘‘ୱତ୍ତଂ କରୋନ୍ତୀ’’ତି ଏତ୍ତକମତ୍ତସ୍ସେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାଦୀହିପି ଅଭିୱାଦନାଦିଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି।

‘‘ପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥେ କରିଯମାନେ’’ତି ଇଦଂ ପୱାରଣାଦିୱସେସୁ ସଙ୍ଘେ ପୱାରେନ୍ତେ ଅନୁପଗତଛିନ୍ନୱସ୍ସାଦୀହି କରିଯମାନପାରିସୁଦ୍ଧିଉପୋସଥମ୍ପି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ତନୋ ପାଳିଯାତି ନୱକାନଂ ପୁରତୋ।

‘‘ପାରିୱାସିକସ୍ସେୱା’’ତି ଇଦଂ ଅବ୍ଭାନାରହପରିଯୋସାନେ ସବ୍ବେ ଗରୁକଟ୍ଠେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତେସମ୍ପି ପଚ୍ଚେକଂ ଓଣୋଜନସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା ତଦୱସେସା ପକତତ୍ତା ଏୱ ତଂ ନ ଲଭନ୍ତି।

ଚତୁସ୍ସାଲଭତ୍ତନ୍ତି ଭୋଜନସାଲାଯ ପଟିପାଟିଯା ଦିଯ୍ୟମାନଭତ୍ତଂ। ହତ୍ଥପାସେ ଠିତେନାତି ଦାଯକସ୍ସ ହତ୍ଥପାସେ ପଟିଗ୍ଗହଣରୁହନଟ୍ଠାନେତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ମହାପେଳଭତ୍ତେପୀତି ମହନ୍ତେସୁ ଭତ୍ତପଚ୍ଛିଆଦିଭାଜନେସୁ ଠପେତ୍ୱା ଦିଯ୍ୟମାନଭତ୍ତେସୁପି।

୭୬। ପାପିଟ୍ଠତରାତି ପାରାଜିକାପତ୍ତୀତି ଉକ୍କଂସୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ସଞ୍ଚରିତ୍ତାଦିପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜତୋ ପନ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠାଦିକା ଲୋକୱଜ୍ଜାୱ, ତତ୍ଥାପି ସଙ୍ଘଭେଦାଦିକା ପାପିଟ୍ଠତରା ଏୱ।

‘‘କମ୍ମନ୍ତିପାରିୱାସିକକମ୍ମୱାଚା’’ତି ଏତେନ କମ୍ମଭୂତା ୱାଚାତି କମ୍ମୱାଚା-ସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୋପି ସିଦ୍ଧୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ। ସୱଚନୀଯନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ସଦୋସ’’ନ୍ତି (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ଚୂଳୱଗ୍ଗ। ୩।୭୬) ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି। ଅତ୍ତନୋ ୱଚନେ ପୱତ୍ତନକକମ୍ମନ୍ତି ଏୱମେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ, ‘‘ମା ପକ୍କମାହୀ’’ତି ୱା ‘‘ଏହି ୱିନଯଧରାନଂ ସମ୍ମୁଖୀଭାୱ’’ନ୍ତି ୱା ଏୱଂ ଅତ୍ତନୋ ଆଣାଯ ପୱତ୍ତନକକମ୍ମଂ ନ କାତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏୱଞ୍ହି କେନଚି ସୱଚନୀଯେ କତେ ଅନାଦରେନ ଅତିକ୍କମିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଆଣା ଅତିକ୍କନ୍ତା ନାମ ହୋତି।

ରଜୋହତଭୂମୀତି ପଣ୍ଣସାଲାୱିସେସନଂ। ପଚ୍ଚଯନ୍ତି ୱସ୍ସାୱାସିକଚୀୱରଂ। ସେନାସନଂ ନ ଲଭତୀତି ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ନ ଲଭତି।

ଅପଣ୍ଣକପଟିପଦାତି ଅୱିରଦ୍ଧପଟିପଦା। ସଚେ ୱାଯମନ୍ତୋପୀତି ଏତ୍ଥ ଅୱିସଯଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ଅୱାଯମନ୍ତୋପି ସଙ୍ଗୟ୍ହତି।

୮୧। ଅୱିସେସେନାତି ପାରିୱାସିକୁକ୍ଖିତ୍ତକାନଂ ସାମଞ୍ଞେନ। ପଞ୍ଚୱଣ୍ଣଛଦନବଦ୍ଧଟ୍ଠାନେସୂତି ପଞ୍ଚପ୍ପକାରଛଦନେହି ଛନ୍ନଟ୍ଠାନେସୁ।

ଓବଦ୍ଧନ୍ତି ଉଟ୍ଠାନାଦିବ୍ୟାପାରପଟିବଦ୍ଧଂ। ପୀଳିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ମଞ୍ଚେ ୱା ପୀଠେ ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱା-ସଦ୍ଦୋ ସମୁଚ୍ଚଯତ୍ଥୋ, ତେନ ତଟ୍ଟିକାଚମ୍ମଖଣ୍ଡାଦୀସୁ ଦୀଘାସନେସୁପି ନିସୀଦିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦୀପିତଂ ହୋତି।

ନ ୱତ୍ତଭେଦଦୁକ୍କଟନ୍ତି ୱୁଡ୍ଢତରସ୍ସ ଜାନନ୍ତସ୍ସାପି ୱତ୍ତଭେଦେ ଦୁକ୍କଟଂ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ୱତ୍ତଂ ନିକ୍ଖିପାପେତ୍ୱା’’ତି ଇଦଂ ପାରିୱାସାଦିମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

ପାରିୱାସିକୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାରିୱାସିକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୩। ସମୁଚ୍ଚଯକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିକଥାୱଣ୍ଣନା

୯୭। ସମୁଚ୍ଚଯକ୍ଖନ୍ଧକେ ୱେଦଯାମହନ୍ତି ଜାନାପେମି ଅହଂ, ଆରୋଚେମୀତିଅତ୍ଥୋ। ଅନୁଭୱାମୀତିପିସ୍ସ ଅତ୍ଥଂ ୱଦନ୍ତି। ପୁରିମଂ ପନ ପସଂସନ୍ତି ଆରୋପନୱଚନତ୍ତା। ଆରୋଚେତ୍ୱା ନିକ୍ଖିପିତବ୍ବନ୍ତି ଦୁକ୍କଟପରିମୋଚନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। କେଚି ପନ ''ତଦହେୱ ପୁନ ୱତ୍ତଂ ସମାଦିଯିତ୍ୱା ଅରୁଣଂ ଉଟ୍ଠାପେତୁକାମସ୍ସ ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦପରିହାରତ୍ଥମ୍ପୀ''ତି ୱଦନ୍ତି।

''ସଭାଗା ଭିକ୍ଖୂ ୱସନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱିସଭାଗାନଂ ୱସନଟ୍ଠାନେ ୱତ୍ତଂ ଅସମାଦିଯିତ୍ୱା ୱହି ଏୱ କାତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ''ଦ୍ୱେ ଲେଡ୍ଡୁପାତେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା''ତି ଇଦଂ ୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସଜ୍ଝାଯାଦିସଦ୍ଦସୱନୂପଚାରୱିଜହନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ''ମହାମଗ୍ଗତୋ ଓକ୍କମ୍ମା''ତି ଇଦଂ ମଗ୍ଗପଟିପନ୍ନାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଉପଚାରାତିକ୍କମନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଗୁମ୍ବେନ ୱାତିଆଦି ଦସ୍ସନୂପଚାରୱିଜହନତ୍ଥଂ।

''ସୋପି କେନଚି କମ୍ମେନ ପୁରେ ଅରୁଣେ ଏୱ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ଇମିନା ଆରୋଚନାଯ କତାଯ ସବ୍ବେସୁପି ଭିକ୍ଖୂସୁ ୱିହାରଗତେସୁ ଊନେ ଗଣେ ଚରଣଦୋସୋ ୱା ୱିପ୍ପୱାସଦୋସୋ ୱା ନ ହୋତି ଆରୋଚିତତ୍ତା ସହୱାସସ୍ସାତି ଦସ୍ସେତି। ତେନାହ ''ଅଯଞ୍ଚା'' ତିଆଦି। ଅଞ୍ଞୂନଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି କତମ୍ପି ଅକତମେୱ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିୱାସକଥାୱଣ୍ଣନା

୧୦୨।ସୁଦ୍ଧସ୍ସାତି ସଭାଗସଙ୍ଘାଦିସେସଂ ଅନାପନ୍ନସ୍ସ, ତତୋ ୱୁଟ୍ଠିତସ୍ସ ୱା। ଅଞ୍ଞସ୍ମିନ୍ତି ସୁଦ୍ଧନ୍ତପରିୱାସୱସେନ ଆପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନତୋ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଆପତ୍ତିୱୁଟ୍ଠାନେ। ପାଠଇଯଂ ''ପଟିକସ୍ସିତୋ ସଙ୍ଘେନ ଉଦାଯି ଭିକ୍ଖୁ ଅନ୍ତରା ଏକିସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା…ପେ… ମୂଲାଯପଟିକସ୍ସନା''ତି ଇଦଂ କରଣୱସେନ ୱିପରିଣାମେତ୍ୱା ମୂଲାଯପଟିକସ୍ସନାଯ ପଟିକସ୍ସିତୋତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଅଥ ୱା ''ମୂଲାଯ ପଟିକସ୍ସନା ଖମତି ସଙ୍ଘସ୍ସା''ତି ଉତ୍ତରପଦେନ ସହ ପଚ୍ଚତ୍ତୱସେନେୱ ଯୋଜେତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି।

''ଉଦାଯିଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅନ୍ତରା ଏକିସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା…ପେ… ମୂଲାଯ ପଟିକସ୍ସିତ୍ୱା''ତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତରା ଏକିସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯା ହେତୁଭୂତାଯ ଉଦାଯିଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ମୂଲାଯ ପଟିକସ୍ସିତ୍ୱା ମୂଲଦିୱସେ ଆକଡ୍ଢିତ୍ୱା ତସ୍ସା ଅନ୍ତରାପତ୍ତିଯା ସମୋଧାନପରିୱାସଂ ଦେତୂତି ଯୋଜନା। ଆୱିକାରାପେତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତବ୍ବୋତି ତସ୍ସ ଅତେକିଚ୍ଛଭାୱଂ ତେନେୱ ସଙ୍ଘସ୍ସ ପାକଟଂ କାରେତ୍ୱା ଲଜ୍ଜିଗଣତୋ ୱିଯୋଜନୱସେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତବ୍ବୋ।

ସତଂ ଆପତ୍ତିଯୋତି କାଯସଂସଗ୍ଗାଦିୱସେନ ଏକଦିୱସେ ଆପନ୍ନା ସତଂ ଆପତ୍ତିଯୋ। ଦସସତନ୍ତି ସହସ୍ସା ଆପତ୍ତିଯୋ। ରତ୍ତିସତଂ ଛାଦଯିତ୍ୱାନାତି ଯୋଜେତବ୍ବୋ। ସବ୍ବପରିୱାସକମ୍ମୱାଚାୱସାନେତି ହେଟ୍ଠା ଦସ୍ସିତାନଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ସୁଦ୍ଧନ୍ତପରିୱାସାନଂ, ତିଣ୍ଣଂ ସମୋଧାନପରିୱାସାନଞ୍ଚାତି ଇମେସଂ ସବ୍ବେସଂ ପରିୱାସାନଂ କମ୍ମୱାଚାପରିଯୋସାନେ। ପୁରିମନଯେନେୱାତି ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିୱାସେ ୱୁତ୍ତନଯେନ।

ୱିହାରୂପଚାରତୋପୀତି ବହିଗାମେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିହାରୂପଚାରତୋପି। ''ଦ୍ୱେ ଲେଡ୍ଡୁପାତା ଅତିକ୍କମିତବ୍ବା''ତି ଇଦଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ସୱନୂପଚାରାତିକ୍କମନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଗାମସ୍ସାତି ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଗାମସ୍ସ ଉପଚାରଂ ମୁଞ୍ଚିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ନ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନ ଗାମୂପଚାରେ ଠିତାପି ତତ୍ଥ ଦସ୍ସନସୱନୂପଚାରେ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱା ଠିତା ଭିକ୍ଖୂ ଚ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଚ ତସ୍ସା ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦଂ ନ କରୋନ୍ତୀତି ଦୀପେତି।

ଅନିକ୍ଖିତ୍ତୱତ୍ତଭିକ୍ଖୂନଂ ୱୁତ୍ତନଯେନେୱାତି ଉପଚାରସୀମାଯ ପୱିଟ୍ଠାନଂ ୱସେନ ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ମିଂ ଗାମେତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ନିୱାସନଗାମେ। ଅତ୍ତାନଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱାତି ଯଥା ଆରୋଚେତୁଂ ସକ୍କା, ତଥା ଦସ୍ସେତ୍ୱା। ''ସମ୍ପନ୍ନିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବା''ତି ଇମିନା ସମ୍ପତାଯ ସହୱାସେପି ରତ୍ତିଚ୍ଛେଦୋ ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ମୂଲାଯପଟିକସ୍ସିତସ୍ସାତି ମୂଲାଯପଟିକସ୍ସିତସ୍ସ ପୁନ ପରିୱୁତ୍ଥପରିୱାସସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ତିସ୍ସନ୍ନନ୍ତି ମୂଲାପତ୍ତିଯା ସହ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ଅନ୍ତରାପତ୍ତୀନଞ୍ଚ।

୧୦୮।ସଚେପଟିଚ୍ଛନ୍ନାତି ନିକ୍ଖିତ୍ତଓଡେନାପନ୍ନାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପାଠଇଯଂ ପଞ୍ଚାହପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଓାରେ ଅନ୍ତରାପତ୍ତିକଥାଯଂ ''ଏଓଞ୍ଚ ପନ, ଭିକ୍ଖଓେ, ଛାରତ୍ତଂ ମାନତ୍ତଂ ଦାତବ୍ବ''ନ୍ତି ଇଦଂ ମୂଲାଯପଟିକସ୍ସନାକମ୍ମଓାଚାନନ୍ତରମେଓ ଦାତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ ନ ହୋତି। ମୂଲାଯପଟିକସ୍ସିତସ୍ସ ପନ ପଞ୍ଚଦିଓସାନି ପରିଓସିତ୍ୱା ଯାଚିତସ୍ସ ମାନତ୍ତଚରଣକାଲେ ଆପନ୍ନାଯ ତତିଯାଯ ଅନ୍ତରାପତ୍ତିଯା ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯ ମାନତ୍ତଦାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଏଓଞ୍ଚ ଦିନ୍ନମାନତ୍ତସ୍ସ ଏକେନ ଛାରତ୍ତେନ ପୁବ୍ବେ ଦିନ୍ନମାନତ୍ତାହି ତୀହି ଆପତ୍ତୀହି ସହ ଚତସ୍ସନ୍ନମ୍ପି ଆପତ୍ତୀନଂ ମାନତ୍ତଂ ଚିଣ୍ଣମେଓ ହୋତି। ଇମିନା ପନ ନଯେନ ଅବ୍ଭାନାରହକାଲେ ଆପନ୍ନାଯ ଅନ୍ତରାପତ୍ତିଯା, ପକ୍ଖପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଓାରେ ଅନ୍ତରାପତ୍ତୀସୁ ଚ ପଟିପଜ୍ଜନଂ ଓେଦିତବ୍ବଂ। ''ଏକାହପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଦିଓସେନ ପଞ୍ଚା''ତି ଇଦଂ ଏକାହପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଦୀନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ପଚ୍ଚେକପରିଓାସଦାନମାନତ୍ତଦାନଅବ୍ଭାନାନି ଏକେକଂ କତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ''ଅନ୍ତରାପତ୍ତିଓସେନ ଚତସ୍ସୋ''ତି ଇଦମ୍ପି ମାନତ୍ତଦାନଅବ୍ଭାନାନି ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ମୂଲାଯପଟିକସ୍ସନେ ଏକତ୍ତଂ ଆରୋପେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ।

ପଟିଚ୍ଛନ୍ନପରିଓାସକଥାଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସମୋଧାନପରିଓାସକଥାଓଣ୍ଣନା

୧୨୫।''ଯସ୍ମା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା ଅନ୍ତରାପତ୍ତୀ''ତି ଇଦଂ ସମୋଧାନପରିଓାସଦାନସ୍ସ କାରଣଓଚନଂ, ନ ପନ ଚିଣ୍ଣପରିୱୁତ୍ଥଦିଓସାନଂ ମକ୍ଖିତଭାଓସ୍ସ, ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯ ଅନ୍ତରାପତ୍ତିଯା ମୂଲାଯପଟିକସ୍ସନେ କତେପି ତେସଂ ମକ୍ଖିତଭାଓସମ୍ଭଓତୋ। ତସ୍ମା ''ମାନତ୍ତଚିଣ୍ଣଦିଓସାପି ପରିୱୁତ୍ଥଦିଓସାପି ସବ୍ବେ ମକ୍ଖିତାଓ ହୋନ୍ତୀ''ତି ଇମସ୍ସାନନ୍ତରଂ ''ସମୋଧାନପରିଓାସୋ ଚସ୍ସ ଦାତବ୍ବୋ''ତି ଏଓମେତ୍ଥ ଯୋଜନା କାତବ୍ବା। ତେନାହ ''ତେନେଓା''ତିଆଦି।

ସମୋଧାନପରିଓାସକଥାଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଗ୍ଘସମୋଧାନପରିଓାସକଥାଓଣ୍ଣନା

୧୩୪।''ଏକାପତ୍ତିମୂଲକଞ୍ଚା''ତି ଇମିନା ''ଏକା ଆପତ୍ତି ଏକାହପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା, ଏକା ଆପତ୍ତି ଦ୍ୱୀହପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା''ତିଆଦିନଯଂ ଦସ୍ସେତି। ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଭାଓଂ ଦସ୍ସେତୁନ୍ତି ଅଜାନନାଦିନା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନାଯପି ଆପତ୍ତିଯା ମାନତ୍ତାରହତାଓଚନେନ ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନଭାଓଂ ଦସ୍ସେତୁଂ। ''ଏକସ୍ସ, ଆୱୁସୋ, ମାସସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁ ମାନତ୍ତାରହୋ''ତି (ଚୂଳଓ। ୧୫୩) ହି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଏକସ୍ସ ଅଜାନନପଟିଚ୍ଛନ୍ନମାସସ୍ସ ପରିଓାସାରହୋ ନ ହୋତି, କେଓଲଂ ଆପତ୍ତିଯା ଅପ୍ପଟିଚ୍ଛନ୍ନତ୍ତା ମାନତ୍ତାରହୋ ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ପାଠଇଯଂ ମକ୍ଖଧମ୍ମୋତି ମଦ୍ଦିତୁକାମତା। ସଙ୍ଘାଦିସେସାନଂ ପରିଓାସଦାନାଦିସଙ୍କଓିନିଚ୍ଛଯସ୍ସ ସମୁଚ୍ଚଯତ୍ତା ପନେସ ସମୁଚ୍ଚଯକ୍ଖନ୍ଧକୋତି ୱୁତ୍ତୋତି ଓେଦିତବ୍ବୋ।

ଅଗ୍ଘସମୋଧାନପରିଓାସକଥାଓଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସମୁଚ୍ଚଯକ୍ଖନ୍ଧକଓଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୪। ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ସତିୱିନଯକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୧୯୫। ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକେ ଖୀଣାସୱସ୍ସ ୱିପୁଲସତିଂ ନିସ୍ସାଯ ଦାତବ୍ବୋ ୱିନଯୋ ଚୋଦନାଦିଅସାରୁପ୍ପାନଂ ୱିନଯନୁପାଯୋ ସତିୱିନଯୋ।

୧୯୬।ଚିତ୍ତୱିପରିଯାସକତୋତି କତଚିତ୍ତୱିପରିଯାସୋ। ଗଗ୍ଗଂ ଭିକ୍ଖୁଂ…ପେ… ଚୋଦେନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ପନ ଉମ୍ମତ୍ତକସ୍ସ ଇଦଂ ଉମ୍ମତ୍ତକଂ, ଅଜ୍ଝାଚିଣ୍ଣଂ। ତଦେୱ ଚିତ୍ତୱିପରିଯାସେନ କତନ୍ତି ଚିତ୍ତୱିପରିଯାସକତଂ। ତେନ ଉମ୍ମତ୍ତକେନ ଚିତ୍ତୱିପରିଯାସକତେନ ଅଜ୍ଝାଚିଣ୍ଣେନ ଅନାଚାରେନ ଆପନ୍ନାଯ ଆପତ୍ତିଯା ଗଗ୍ଗଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଚୋଦେନ୍ତୀତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ପଠମଂ ମୂଳ୍ହୋ ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଅମୂଳ୍ହଭାୱଂ ଉପଗତସ୍ସ ଦାତବ୍ବୋ ୱିନଯୋ ଅମୂଳ୍ହୱିନଯୋ।

୨୦୨। ଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ଯେଭୁଯ୍ୟଭାୱସମ୍ପାଦିକା କିରିଯା ଯେଭୁଯ୍ୟସିକାତି ଇମସ୍ମିଂ ଅତ୍ଥେ ସ-କାରାଗମସହିତୋ ଇକ-ପଚ୍ଚଯନ୍ତୋଯଂ ସଦ୍ଦୋତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଆହ ‘‘ଯସ୍ସା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଯସ୍ସା କିରିଯାଯାତି ଗୂଳ୍ହକୱିୱଟକାଦିନା ସଲାକଗ୍ଗାହାପକକିରିଯାଯ। ଯେଭୁଯ୍ୟଭାୱଂ ନିସ୍ସିତସମଥକିରିଯା ଯେଭୁଯ୍ୟସିକାତି ଏୱଂ ଯେଭୁଯ୍ୟସିକାସଦ୍ଦସ୍ସ ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଏୱଞ୍ହି ଅଯଂ ଅଧିକରଣସମଥୋ ନାମ ହୋତି। ଯଥାୱୁତ୍ତସଲାକଗ୍ଗାହେନ ହି ଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ଯେଭୁଯ୍ୟଭାୱେ ସିଦ୍ଧେ ପଚ୍ଛା ତଂ ଯେଭୁଯ୍ୟଭାୱଂ ନିସ୍ସାଯେୱ ଅଧିକରଣୱୂପସମୋ ହୋତି, ନ ଧମ୍ମୱାଦୀନଂ ବହୁତରଭାୱସାଧକକିରିଯାମତ୍ତେନ।

୨୦୭।‘‘ସେସମେତ୍ଥ ତଜ୍ଜନୀଯାଦୀସୁ ୱୁତ୍ତନଯମେୱା’’ତି ଏତେନ ତଜ୍ଜନୀଯାଦିସତ୍ତକମ୍ମାନି ୱିଯ ଇଦମ୍ପି ତସ୍ସପାପିଯସିକାକମ୍ମଂ ଅସୁଚିଭାୱାଦିଦୋସଯୁତ୍ତସ୍ସ, ସଙ୍ଘସ୍ସ ଚ ୱିନିଚ୍ଛଯେ ଅତିଟ୍ଠମାନସ୍ସ କତ୍ତବ୍ବଂ ୱିସୁଂ ଏକଂ ନିଗ୍ଗହକମ୍ମନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଏତସ୍ମିଞ୍ହି ନିଗ୍ଗହକମ୍ମେ କତେ ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ ‘‘ଅହଂ ସୁଦ୍ଧୋ’’ତି ଅତ୍ତନୋ ସୁଦ୍ଧିଯା ସାଧନତ୍ଥଂ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝଂ ଓତରିତୁଂ, ସଙ୍ଘୋ ଚସ୍ସ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଦାତୁଂ ନ ଲଭତି, ତଂ କମ୍ମକରଣମତ୍ତେନେୱ ଚ ତଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସନ୍ତଂ ହୋତି।

କଥଂ ପନେତଂ କମ୍ମଂ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭତୀତି? କେଚି ପନେତ୍ଥ ‘‘ସୋ ତଥା ନିଗ୍ଗହିତୋ ନିଗ୍ଗହିତୋୱ ହୋତି, ଓସାରଣଂ ନ ଲଭତି। ତେନେୱ ପାଳିଯଂ ଓସାରଣା ନ ୱୁତ୍ତା’’ତି ୱଦନ୍ତି। ଅଞ୍ଞେ ପନ ‘‘ପାଳିଯଂ ନ ଉପସମ୍ପାଦେତବ୍ବନ୍ତିଆଦିନା ସମ୍ମାୱତ୍ତନସ୍ସ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ସମ୍ମାୱତ୍ତିତ୍ୱା ଲଜ୍ଜିଧମ୍ମେ ଓକ୍କନ୍ତସ୍ସ ଓସାରଣା ଅୱୁତ୍ତାପି ତଜ୍ଜନୀଯାଦୀସୁ ୱିଯ ନଯତୋ କମ୍ମୱାଚଂ ଯୋଜେତ୍ୱା ଓସାରଣା କାତବ୍ବା ଏୱା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ଇଦଂ ଯୁତ୍ତଂ। ତେନେୱ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ସଚେ ସୀଲୱା ଭୱିସ୍ସତି, ୱତ୍ତଂ ପରିପୂରେତ୍ୱା ପଟିପ୍ପସ୍ସଦ୍ଧିଂ ଲଭିସ୍ସତି। ନୋ ଚେ, ତଥାନାସିତକୋୱ ଭୱିସ୍ସତୀ’’ତି (ଚୂଳୱ। ଅଟ୍ଠ। ୨୩୮)। ତସ୍ସପାପିଯସିକାକମ୍ମନ୍ତି ଚ ଅଲୁତ୍ତସମାସୋଯେୱ। ତେନାହ ‘‘ଇଦଂ ହୀ’’ତି ଆଦି।

ସତିୱିନଯକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଧିକରଣକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୧୫। ୱିରୂପତୋ ୱିପରିଣାମଟ୍ଠେନ ଚିତ୍ତଂ ଦୁକ୍ଖଂ ୱିପଚ୍ଚତୀତି ଆହ ‘‘ଚିତ୍ତଦୁକ୍ଖତ୍ଥଂ ୱୋହାରୋ’’ତିଆଦି। ଉପୱଦନାତି ଚୋଦନା। ତତ୍ରେୱାତି ଅନୁୱଦନେ।

ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଚ ତସ୍ସ ତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାତଭାୱାତି ୱିତ୍ଥାରତୋ ଆଗତକମ୍ମୱଗ୍ଗସ୍ସ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ୱଣ୍ଣନାମୁଖେନ ୱିଞ୍ଞାତତ୍ତା ୱିନିଚ୍ଛଯୋ ଭୱିସ୍ସତୀତି ଯୋଜନା।

୨୧୬। ପାଳିଯଂ ଅଜ୍ଝତ୍ତଂ ୱାତି ଅତ୍ତନି ୱା ଅତ୍ତନୋ ପରିସାଯ ୱା। ବହିଦ୍ଧା ୱାତି ପରସ୍ମିଂ ୱା ପରସ୍ସ ପରିସାଯ ୱା। ଅନୱସ୍ସୱାଯାତି ଅନୁପ୍ପାଦାଯ।

୨୨୦।‘‘ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ କୁସଲଂ ଅକୁସଲଂ ଅବ୍ୟାକତ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ପୁଚ୍ଛାୱଚନଂ। ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ସିଯା କୁସଲନ୍ତିଆଦି ୱିସଜ୍ଜନଂ। ଏସ ନଯୋ ସେସେସୁପି।

୨୨୨। ସମ୍ମୁତିସଭାୱାଯପି ଆପତ୍ତିଯା କାରଣୂପଚାରେନ ଅକୁସଲାବ୍ଯାକତଭାୱେନ ୱୁଚ୍ଚମାନେ କୁସଲସ୍ସାପି ଆପତ୍ତିକାରଣତ୍ତା ତଦୁପଚାରେନ ‘‘ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସିଯା କୁସଲ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଭୱେଯ୍ଯ , ତଥା ଅୱତ୍ୱା ‘‘ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ କୁସଲ’’ନ୍ତି ଏୱଂୱଚନସ୍ସ କାରଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଏତ୍ଥ ସନ୍ଧାଯଭାସିତୱସେନ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏତ୍ଥ ଚାଯମଧିପ୍ପାଯୋ – ଯଦି ହି ଆପତ୍ତି ନାମ ପରମତ୍ଥଧମ୍ମସଭାୱା ଭୱେଯ୍ଯ, ତଦା ‘‘ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସିଯା ଅକୁସଲ’’ନ୍ତିଆଦିୱଚନଂ ଯୁଜ୍ଜେଯ୍ଯ। ଯସ୍ମା ଦୁଟ୍ଠୁଦୋସସିକ୍ଖାପଦଟ୍ଠକଥାଦୀସୁ ଦସ୍ସିତଦୋସପ୍ପସଙ୍ଗତୋ ପରମତ୍ଥସଭାୱତା ନ ଯୁତ୍ତା, ଏକନ୍ତସମ୍ମୁତିସଭାୱା ଏୱ ସା ହୋତି, ତସ୍ମା ‘‘ସିଯା ଅକୁସଲଂ ସିଯା ଅବ୍ଯାକତ’’ନ୍ତିପି ନିପ୍ପରିଯାଯତୋ ନ ୱତ୍ତବ୍ବା। ଯଦି ପନ ଅକୁସଲଅବ୍ଯାକତଧମ୍ମସମୁଟ୍ଠିତତ୍ତମେୱ ଉପାଦାଯ ପରିଯାଯତୋ ‘‘ସିଯା ଅକୁସଲଂ ସିଯା ଅବ୍ଯାକତ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତଦା କୁସଲଧମ୍ମସମୌଟ୍ଠିତତ୍ତମ୍ପି ଉପାଦାଯ ପରିଯାଯତୋ ‘‘ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସିଯା କୁସଲ’’ନ୍ତିପି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଭୱେଯ୍ଯ। ଯତୋ ଚେତଂ ୱଚନଂ ଆପତ୍ତିଯା ଅକୁସଲାବ୍ଯାକତୂପଚାରାରହତ୍ତସ୍ସ କୁସଲୂପଚାରାନାରହତ୍ତସ୍ସ ୱିସୁଂ କାରଣସବ୍ଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ଭାସିତଂ, ତସ୍ମା ଯଂ ତଂ କାରଣୱିସେସଂ ସନ୍ଧାଯ ଇଦଂ ଭାସିତଂ, ତସ୍ସ ୱସେନେୱେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଇଦାନି ପନ ଯୋ ଅଙ୍ଗପ୍ପହୋନକଚିତ୍ତମେୱ ସନ୍ଧାଯ ଆପତ୍ତିଯା ଅକୁସଲାଦିଭାୱୋ ୱୁତ୍ତୋ, ନାଞ୍ଞଂ ୱିସେସକାରଣଂ ସନ୍ଧାଯାତି ଗଣ୍ହେଯ୍ଯ, ତସ୍ସ ଗାହେ ଦୋସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଯସ୍ମିଂ ହୀ’’ତିଆଦିମାହ। ତତ୍ଥ ପଥୱୀଖଣନାଦିକେତି ପଥୱୀଖଣନାଦିନିମିତ୍ତେ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜେ। ଆପତ୍ତାଧିକରଣେ କୁସଲଚିତ୍ତଂ ଅଙ୍ଗନ୍ତି ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଅଜାନିତ୍ୱା କୁସଲଚିତ୍ତେନ ଚେତିଯଙ୍ଗଣାଦୀସୁ ଭୂମିସୋଧନାଦିୱସେନ ପଥୱୀଭୂତଗାମୱିକୋପନାଦିକାଲେ କୁସଲଚିତ୍ତଂ କାରଣଂ ହୋତି। ତସ୍ମିଂ ସତୀତି ତସ୍ମିଂ ଆପତ୍ତାଧିକରଣେ ୱିଜ୍ଜମାନେ କୁସଲଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠିତତ୍ତେନ କୁସଲୱୋହାରାରହାଯ ଆପତ୍ତିଯା ୱିଜ୍ଜମାନାଯାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ଚୂଳୱଗ୍ଗ ୩।୨୨୨) ପନ ‘‘ତସ୍ମିଂ ସତୀ’’ତି ଇମସ୍ସ ‘‘ତସ୍ମିଂ କୁସଲଚିତ୍ତେ ଆପତ୍ତିଭାୱେନ ଗହିତେ’’ତି ଅତ୍ଥୋ ୱୁତ୍ତୋ, ତଂ ନ ଯୁଜ୍ଜତି ‘‘ଯସ୍ମି’’ନ୍ତି ଯ-ସଦ୍ଦେନ ପରାମଟ୍ଠସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତାଧିକରଣସ୍ସ ‘‘ତସ୍ମି’’ନ୍ତି ପରାମସିତବ୍ବତୋ।

ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁନ୍ତି ଯଦି ସମ୍ମୁତିସଭାୱାଯପି ଆପତ୍ତିଯା ଅକୁସଲାଦିସମୁଟ୍ଠିତତ୍ତେନ ଅକୁସଲାଦିୱୋହାରୋ କରୀଯତି, ତଦା କୁସଲୱୋହାରୋପି କତ୍ତବ୍ବୋତି ‘‘ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ କୁସଲ’’ନ୍ତି ନ ସକ୍କା ୱତ୍ତୁଂ, ଅଞ୍ଞଥା ଅକୁସଲାଦିଭାୱୋପିସ୍ସ ପଟିକ୍ଖିପିତବ୍ବୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତସ୍ମାତି ଯସ୍ମା କୁସଲାଦୀନଂ ତିଣ୍ଣଂ ସମାନେପି ଆପତ୍ତିଯା ଅଙ୍ଗପ୍ପହୋନକତ୍ତେ କୁସଲୱୋହାରୋୱ ଆପତ୍ତିଯା ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ, ନ ଅକୁସଲାଦିୱୋହାରୋ, ତସ୍ମା ନଯିଦଂ ଅଙ୍ଗପ୍ପହୋନକଂ ଚିତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ‘‘ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସିଯା ଅକୁସଲଂ ସିଯା ଅବ୍ଯାକତଂ, ନତ୍ଥି ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ କୁସଲ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ଆପତ୍ତିଯା ସମୁଟ୍ଠାପକତ୍ତେନ ଅଙ୍ଗପ୍ପହୋନକଂ କାରଣଭୂତଂ ଚିତ୍ତମତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ନ ୱୁତ୍ତଂ , ଅଞ୍ଞଥା ‘‘ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସିଯା କୁସଲ’’ନ୍ତିପି ୱତ୍ତବ୍ବତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏତେନ ଆପତ୍ତିଯା ଅକୁସଲାଦିଭାୱୋପି କେନଚି ନିମିତ୍ତେନ ପରିଯାଯତୋୱ ୱୁତ୍ତୋ, ନ ପରମତ୍ଥତୋତି ଦସ୍ସେତି। ଯଥାହ ‘‘ଯଂ କୁସଲଚିତ୍ତେନ ଆପଜ୍ଜତି, ତଂ କୁସଲଂ, ଇତରେହି ଇତର’’ନ୍ତି।

ଇଦଂ ପନାତିଆଦୀସୁ ଅଯଂ ଅଧିପ୍ପାଯୋ – ‘‘ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସିଯା ଅକୁସଲଂ ସିଯା ଅବ୍ଯାକତ’’ନ୍ତି ଇଦଞ୍ହି ଯଂ କିଞ୍ଚି କଦାଚି କତ୍ଥଚି କାରଣଂ ଭୱନ୍ତଂ ଅନିଯତକାରଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ନ ହୋତି। ଯଂ ପନ ସବ୍ବସିକ୍ଖାପଦେସୁ ଆପତ୍ତିଯା କାରଣଂ ଭୱିତୁମରହତି, ଇଦମେୱ କାରଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅକୁସଲଞ୍ହି ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା ୱୀତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବାପତ୍ତିଯା କାରଣଂ ହୋତି, ଲୋକୱଜ୍ଜାପତ୍ତିଯା ପନ ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସପି କାରଣଂ ହୋତି। କେୱଲଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜାପତ୍ତୀସୁ କୁସଲାବ୍ଯାକତଚିତ୍ତପୱତ୍ତିକ୍ଖଣେ ଏୱ ଅକୁସଲଂ ନ ୱତ୍ତତି, ତଦଞ୍ଞତ୍ଥ ସଯମେୱ ପୱତ୍ତତି। ଅବ୍ଯାକତଂ ପନ କାଯୱଚୀଭୂତଂ କୁସଲାକୁସଲାଦୀନଂ ପୱତ୍ତିକ୍ଖଣେ ନିରୋଧସମାପନ୍ନସ୍ସ ସହସେଯ୍ଯାପତ୍ତିଯନ୍ତି ସବ୍ବାପତ୍ତିଯା ଅଙ୍ଗମେୱ ହୋତି ଛନ୍ନଂ ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାନାନଂ କାଯୱାଚଙ୍ଗୱିରହିତତ୍ତାଭାୱା। ତସ୍ମା ଇମେସଂ ଅକୁସଲାବ୍ଯାକତାନଂ ସବ୍ବାପତ୍ତିମୂଲକତ୍ତମେୱ ସନ୍ଧାଯ ଇଦଂ ଆପତ୍ତିଯା ଅକୁସଲତ୍ତଂ, ଅବ୍ଯାକତତ୍ତଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତଂ। ଯଞ୍ଚ ପନ ପଥୱୀଖଣନାଦୀସୁ କୁସଲମ୍ପି ଆପତ୍ତିଯା କାରଣଂ ହୋତି, ତତ୍ଥାପି ଆପତ୍ତିଯା ତଦୁପଚାରେନ କୁସଲତ୍ତୱୋହାରୋ ଅଯୁତ୍ତୋ ସାୱଜ୍ଜାନୱଜ୍ଜାନଂ ଏକତ୍ତୱୋହାରସ୍ସ ୱିରୁଦ୍ଧତ୍ତା। ଯଦଗ୍ଗେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ୱିରୁଦ୍ଧା, ତଦଗ୍ଗେନ କାରଣକାରିଯୱୋହାରୋପି ନେସଂ ଅଯୁତ୍ତୋ। ତସ୍ମା ତତ୍ଥ ୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି କୁସଲଂ ଅବ୍ବୋହାରିକଂ, କାଯୱଚୀଦ୍ୱାରମେୱ ଆୱେଣିକଂ କାରଣନ୍ତି।

ତତ୍ଥ ଏକନ୍ତତୋ ଅକୁସଲମେୱାତି ଅକୁସଲଚିତ୍ତେନ ସମୁଟ୍ଠହନତୋ କାରଣୂପଚାରତୋ ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥାତି ଲୋକୱଜ୍ଜେ। ୱିକପ୍ପୋ ନତ୍ଥୀତି ସିଯା-ସଦ୍ଦସ୍ସ ୱିକପ୍ପନତ୍ଥତଂ ଦସ୍ସେତି। ଅକୁସଲଂ ହୋତୀତି ଅକୁସଲସମୁଟ୍ଠିତାଯ କାରଣୂପଚାରେନ ଅକୁସଲଂ ହୋତି। ସହସେଯ୍ଯାଦିୱସେନ ଆପଜ୍ଜନତୋଅବ୍ଯାକତଂ ହୋତୀତି ଇନ୍ଦ୍ରିଯାଦୀହି ସହ ପିଟ୍ଠିପସାରଣୱସପ୍ପୱତ୍ତକାଯଦ୍ୱାରସଙ୍ଖାତରୂପାବ୍ଯାକତୱସେନେୱ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତୋ କାରଣୂପଚାରେନେୱ ଆପତ୍ତି ଅବ୍ଯାକତଂ ହୋତି। ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜାପତ୍ତାଧିକରଣେ। ସଞ୍ଚିଚ୍ଚାସଞ୍ଚିଚ୍ଚୱସେନାତି ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ଞତ୍ୱା, ଅଞ୍ଞତ୍ୱା ଚ ଆପଜ୍ଜନୱସେନ ଇମଂ ୱିକପ୍ପଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ଅକୁସଲତ୍ତଅବ୍ଯାକତତ୍ତସଙ୍ଖାତଂ ଯଥାୱୁତ୍ତଂ ଇମଂ ୱିକପ୍ପସଭାୱଂ ସନ୍ଧାଯ ଇଦଂ ୱଚନଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଯଦି ଏୱଂ ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚାପଜ୍ଜନପକ୍ଖେ କୁସଲେନାପି ଆପଜ୍ଜନତୋ ତମ୍ପି ୱିକପ୍ପଂ ସନ୍ଧାଯ ''ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସିଯା କୁସଲ''ନ୍ତିପି କସ୍ମା ନ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଆହ ''ସଚେ ପନା''ତିଆଦି। ''ଅଚିତ୍ତକାନ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ସମୁଟ୍ଠାନୱସେନ ୱିଭାୱେତୁଂ ''ଏଳକଲୋମପଦସୋଧମ୍ମାଦିସମୁଟ୍ଠାନାନମ୍ପୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅଚିତ୍ତକସମୁଟ୍ଠାନାନଂ ''କୁସଲଚିତ୍ତଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟା''ତି ଏତେନ ସାୱଜ୍ଜଭୂତାଯ ଆପତ୍ତିଯା କାରଣୂପଚାରେନାପି ଅନୱଜ୍ଜଭୂତକୁସଲୱୋହାରୋ ଅଯୁତ୍ତୋତି ଦସ୍ସେତି। ''ନ ଚ ତତ୍ଥା''ତିଆଦିନା କୁସଲସ୍ସ ଆପତ୍ତିଯା କାରଣତ୍ତଂ ୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି ତଥା ୱୋହରିତୁଂ ଅଯୁତ୍ତନ୍ତି ପଟିକ୍ଖିପିତ୍ୱା କାଯୱାଚାସଙ୍ଖାତଂ ଅବ୍ୟାକତସ୍ସେୱ କାରଣତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତି। ତତ୍ଥ ଚଲିତପ୍ପୱତ୍ତାନନ୍ତି ଚଲିତାନଂ, ପୱତ୍ତାନଞ୍ଚ। ଚଲିତୋ ହି କାଯୋ, ପୱତ୍ତା ୱାଚା। ଏତ୍ଥ ଚ କାଯୱାଚାନମଞ୍ଞତରମେୱ ଅଙ୍ଗଂ। ତଞ୍ଚ…ପେ… ଅବ୍ୟାକତନ୍ତି ଏୱଂ ଅବ୍ୟାକତସ୍ସ ଆପତ୍ତିକାରଣଭାୱେନେୱ ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ''ଆପତ୍ତାଧିକରଣଂ ସିଯା ଅକୁସଲଂ ସିଯା ଅବ୍ୟାକତ''ନ୍ତି ଇଦଂ କାରଣୂପଚାରେନ ପରିଯାଯତୋ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ନିପ୍ପରିଯାଯତୋତି ସିଦ୍ଧନ୍ତି।

ଯଂ ପନ ସାରତ୍ଥଦୀପନିଯଂ (ସାରତ୍ଥ। ଟୀ। ଚୂଳୱ। ୩।୨୨୨) ଆପତ୍ତିଯା ନିପ୍ପରିଯାଯତୋୱ ଅକୁସଲାଦିସଭାୱତଂ ସମତ୍ଥେତୁଂ ବହୁଂ ପପଞ୍ଚିତଂ, ତଂ ନ ସାରତୋ ପଚ୍ଚେତବ୍ବଂ ଦୁଟ୍ଠଦୋସସିକ୍ଖାପଦଟ୍ଠକଥାଯମେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା। ତେନେୱେତ୍ଥାପି ''ଯଂ ଚିତ୍ତଂ ଆପତ୍ତିଯା ଅଙ୍ଗଂ ହୋତୀ''ତିଆଦିନା ଅକୁସଲଚିତ୍ତସ୍ସାପି ଆପତ୍ତିଯା କାରଣତ୍ତେନ ଭିନ୍ନତାୱ ଦସ୍ସିତା। ଯଂ ପନେତ୍ଥ ୱତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ହେଟ୍ଠା ଦସ୍ସିତମେୱାତି ଇଧ ନ ୱିତ୍ଥାରଯିମ୍ହା। ଏୱଂ ୱୀତିକ୍କମତୋ ଯୋ ୱୀତିକ୍କମୋତି ଏତ୍ଥ ଅକୁସଲଚିତ୍ତେନ ଞତ୍ୱା ୱୀତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ କାଯୱଚୀୱୀତିକ୍କମସମୁଟ୍ଠିତା ଆପତ୍ତିୱୀତିକ୍କମୋତି ୱୁତ୍ତୋ। ଏସ ନଯୋ ଅବ୍ୟାକତୱାରେପି।

ଅଧିକରଣକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଧିକରଣୱୂପସମନସମଥକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୨୮। ପାଳିଯଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ଏକଂ ସମଥଂ ଅନାଗମ୍ମାତିଆଦି ପୁଚ୍ଛା। ସିଯାତିଆଦି ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ। ସିଯାତିସ୍ସ ୱଚନୀଯନ୍ତି ଏତେନେୱ ୱୂପସମଂ ସିଯାତି ୱତ୍ତବ୍ବଂ ଭୱେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ସମ୍ମୁଖାୱିନଯସ୍ମିନ୍ତି ସମ୍ମୁଖାୱିନଯତ୍ତସ୍ମିନ୍ତି ଭାୱପ୍ପଧାନୋ ନିଦ୍ଦେସୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଏୱଂ ସବ୍ବୱାରେସୁ। ''କାରକୋ ଉକ୍କୋଟେତୀ''ତି ଇଦଂ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ, ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ଉକ୍କୋଟେନ୍ତସ୍ସ ପାଚିତ୍ତିଯମେୱ। ଉବ୍ବାହିକାଯ ଖୀଯନକେ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ନ ୱୁତ୍ତଂ ତତ୍ଥ ଛନ୍ଦଦାନସ୍ସ ନତ୍ଥିତାଯ।

୨୩୫।ୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣାଯୋ କତ୍ୱାତି ଖୁଦ୍ଦକମହନ୍ତେହି ସଞ୍ଞାଣେହି ଯୁତ୍ତାଯୋ କତ୍ୱା। ତେନାହ ''ନିମିତ୍ତସଞ୍ଞଂ ଆରୋପେତ୍ୱା''ତି।

୨୪୨।କିଚ୍ଚାଧିକରଣଂ …ପେ… ସମ୍ମତୀତି ଏତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯେନ ଅପଲୋକନାଦିକମ୍ମଂ ସମ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଅଧିକରଣୱୂପସମନସମଥକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସମଥକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୫। ଖୁଦ୍ଦକୱତ୍ଥୁକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ଖୁଦ୍ଦକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୪୩। ଖୁଦ୍ଦକୱତ୍ଥୁକ୍ଖନ୍ଧକେ ଅଟ୍ଟପଦାକାରେନାତି ଜୂତଫଲକେ ଅଟ୍ଟଗବ୍ଭୂରାଜିଆକାରେନ। ମଲ୍ଲକମୂଲସଣ୍ଠାନେନାତି ଖେଳମଲ୍ଲକମୂଲସଣ୍ଠାନେନ। ଇଦଞ୍ଚ ୱଙ୍କାଧାରକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, କଣ୍ଟକେ ଉଟ୍ଠାପେତ୍ୱା କତୱଙ୍କକପାଲସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ।

୨୪୪।ପୁଥୁପାଣିକନ୍ତି ମୁଟ୍ଠିଂ ଅକତ୍ୱା ୱିକସିତହତ୍ଥତଲେହି ପିଟ୍ଠିପରିକମ୍ମଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ଏତମେୱ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ହତ୍ଥପରିକମ୍ମ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ।

୨୪୫।ମୁତ୍ତୋଲମ୍ବକାଦୀନନ୍ତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ କୁଣ୍ଡଲାଦିଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ପଲମ୍ବକସୁତ୍ତନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଯଞ୍ଞୋପଚିତସୁତ୍ତାଦିଆକାରଂ ୱୁଚ୍ଚତି। ୱଲଯନ୍ତି ହତ୍ଥପାଦୱଲଯଂ।

୨୪୬।ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲେତି ଉପଯୋଗବହୁୱଚନଂ, ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲପ୍ପମାଣଂ ଅତିକ୍କାମେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତ୍ଥ ଚ ଦୁମାସସ୍ସ ୱା ଦ୍ୱଙ୍ଗୁଲସ୍ସ ୱା ଅତିକ୍କନ୍ତଭାୱଂ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସାପି କେସମସ୍ସୁଗଣନାଯ ଅଚିତ୍ତକାପତ୍ତିଯୋ ହୋନ୍ତୀତି ୱଦନ୍ତି।

କୋଚ୍ଛେନାତି ଉସୀରତିଣାଦୀନି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ସମଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା ଗହିତକୋଚ୍ଛେନ। ଚିକ୍କଲେନାତି ସିଲେସଯୁତ୍ତତେଲେନ। ଉଣ୍ହାଭିତତ୍ତରଜସିରାନମ୍ପୀତି ଉଣ୍ହାଭିତତ୍ତାନଂ ରଜୋକିଣ୍ଣସିରାନଂ। ଅଦ୍ଦହତ୍ଥେନାତି ଅଲ୍ଲହତ୍ଥେନ।

୨୪୮-୯।ସାଧୁଗୀତନ୍ତି ଅନିଚ୍ଚତାଦିପଟିସଞ୍ଞୁତ୍ତଂ ଗୀତଂ। ଚତୁରସ୍ସେନ ୱତ୍ତେନାତି ପରିପୁଣ୍ଣେନ ଉଚ୍ଚାରଣୱତ୍ତେନ। ତରଙ୍ଗୱତ୍ତାଦୀନଂ ସବ୍ବେସମ୍ପି ସାମଞ୍ଞଲକ୍ଖଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ସବ୍ବେସଂ…ପେ… ଲକ୍ଖଣ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଯତ୍ତକାହି ମତ୍ତାହି ଅକ୍ଖରଂ ପରିପୁଣ୍ଣଂ ହୋତି, ତତୋପି ଅଧିକମତ୍ତାଯୁତ୍ତଂ କତ୍ୱା କଥନଂ ୱିକାରକଥନଂ ନାମ, ତଥା ଅକତ୍ୱା କଥନମେୱ ଲକ୍ଖଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ବାହିରଲୋମିନ୍ତି ଭାୱନପୁଂସକନିଦ୍ଦେସୋ, ଯଥା ବହିଦ୍ଧା ଲୋମାନି ଦିସ୍ସନ୍ତି, ଏୱଂ ଧାରେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୫୦। ପାଳିଯଂ ତରୁଣଞ୍ଞେୱ ଅମ୍ବନ୍ତି ତରୁଣଂ ଅସଞ୍ଜାତବୀଜଂ ଏୱ ଅମ୍ବଫଲଂ। ପାତାପେତ୍ୱାତି ଛିନ୍ଦାପେତ୍ୱା। ‘‘ମତ୍ତାୱଣ୍ଣିତା’’ତି ଇଦଂ ‘‘ପରେ ନିନ୍ଦନ୍ତୀ’’ତି ସାସନହିତେସିତାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ନ ପରିଯାପୁଣିଂସୂତି ନାସିକ୍ଖିଂସୁ।

୨୫୧।ଚତ୍ତାରି ଅହିରାଜକୁଲାନୀତି ସବ୍ବେସଂ ଅହିଭେଦାନଂ ଚତୂସୁ ଏୱ ସଙ୍ଗହତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ତପରିତ୍ତଂ କାତୁନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ପରିତ୍ତାଣଂ କାତୁଂ।

ୱିରୂପକ୍ଖେହି ମେ ମେତ୍ତନ୍ତି ୱିରୂପକ୍ଖଜାତିକେହି ନାଗେହି ସହ ମଯ୍ହଂ ମିତ୍ତଭାୱୋ ହୋତୁ, ମେତ୍ତା ହୋତୂତି ଅତ୍ଥୋ, ତେ ସୁଖିତା ନିଦ୍ଦୁକ୍ଖା ଅୱେରା ହୋନ୍ତୂତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏୱଞ୍ହି ମେତ୍ତାଫରଣଂ ହୋତି। ସେସେସୁପି ଏସେୱ ନଯୋ। ଅପାଦକେହୀତି ଅହିକୁଲେହି ସହ ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ଓଧିସୋ ମେତ୍ତାଫରଣଦସ୍ସନଂ। ମା ମଂ ଅପାଦକୋ ହିଂସୀତି ତାଯ ମେତ୍ତାଯ ଅତ୍ତରକ୍ଖାୱିଧାନଦସ୍ସନଂ।

ସବ୍ବେ ସତ୍ତାତିଆଦି ଅତ୍ତାନଂ ଉପମଂ କତ୍ୱା ସବ୍ବସତ୍ତେସୁ ଅନୋଧିସୋ ମେତ୍ତାଫରଣଦସ୍ସନଂ। ତତ୍ଥ ମା କଞ୍ଚି ପାପମାଗମାତି କଞ୍ଚି ସତ୍ତଂ ଲାମକଂ ଦୁକ୍ଖହେତୁ, ଦୁକ୍ଖଞ୍ଚ ମା ଆଗଚ୍ଛତୁ।

ଏୱଂ ମେତ୍ତାଯ ଅତ୍ତଗୁତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଇଦାନି ରତନତ୍ତଯାନୁସ୍ସରଣେନ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅପ୍ପମାଣୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ପମାଣକରଧମ୍ମା ଅକୁସଲା, ତବ୍ବିପାକା ଚ ପମାଣା, ତପ୍ପଟିପକ୍ଖା ସୀଲାଦଯୋ ଗୁଣା, ତବ୍ବିପାକା ଚ ଲୋକିଯଲୋକୁତ୍ତରଫଲାନି ଅପ୍ପମାଣା, ତେ ଅସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ଅପ୍ପମାଣୋ, ଅପ୍ପମାଣା ୱା ଅପରିମେଯ୍ୟଗୁଣା ଅସ୍ସାତିପି ଅପ୍ପମାଣୋ। ପମାଣୱନ୍ତାନୀତି ଯଥାୱୁତ୍ତପମାଣକରଧମ୍ମଯୁତ୍ତାନି। ଅହିୱିଚ୍ଛିକାତି ସରୀସପାନଞ୍ଞେୱ ପଭେଦଦସ୍ସନଂ। ଉଣ୍ଣନାଭୀତି ଲୋମସନାଭିକୋ ମକ୍କଟୋ। ସରବୂତି ଘରଗୋଳିକା।

ପଟିକ୍କମନ୍ତୂତି ଅପଗଚ୍ଛନ୍ତୁ, ମା ମଂ ୱିହେସଯିଂସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ସୋହଂ ନମୋତି ଏତ୍ଥ ‘‘କରୋମୀ’’ତି ପାଠସେସୋ। ଯସ୍ମା ମଯା ମେତ୍ତାଦୀହି ତୁମ୍ହାକଞ୍ଚ ମଯ୍ହଞ୍ଚ ରକ୍ଖା କତା, ଯସ୍ମା ଚ ସୋହଂ ଭଗୱତୋ ନମୋ କରୋମି, ୱିପସ୍ସୀଆଦୀନଂ ସତ୍ତନ୍ନମ୍ପି ନମୋ କରୋମି, ତସ୍ମା ପଟିକ୍କମନ୍ତୁ ଭୂତାନୀତି

ଯୋଜନା।

ଅଙ୍ଗଜାତନ୍ତି କାମରାଗେ ଅସୁଭମନସିକାରାଦିନା ଛେତଙ୍କେତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଙ୍ଗଜାତନ୍ତି ବୀଜଓ୍ୱିରହିତଂ ପୁରିସନିମିତ୍ତଂ। ବୀଜେ ହି ଛିନ୍ନେ ଓପକ୍କମିକପଣ୍ଡକୋ ନାମ ଅଭବ୍ବୋ ହୋତୀତି ଓ୍ୱଦନ୍ତି। ଏକେ ପନ ‘‘ବୀଜସ୍ସାପି ଛେଦନକ୍ଖଣେ ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତି ଏଓ୍ୱ କମେନ ପୁରିସିନ୍ଦ୍ରିଯାଦିକେ ଅନ୍ତରହିତେ ପଣ୍ଡକୋ ନାମ ଅଭବ୍ବୋ ହୋତି, ତଦା ଲିଙ୍ଗନାସନାଯ ନାସେତବ୍ବୋ’’ତି ଓ୍ୱଦନ୍ତି। ତାଦିସଂ ଓ୍ୱା ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସାତି ମୁଟ୍ଠିପ୍ପହାରାଦୀହି ଅତ୍ତନୋ ଦୁକ୍ଖଂ ଉପ୍ପାଦେନ୍ତସ୍ସ।

୨୫୨। ପାଠଇଯଂ ତୁଯ୍ହେସୋ ପତ୍ତୋତି ‘‘ଯୋ ଚ ଅରହା ଚେଓ୍ୱ ଇଦ୍ଧିମା ଚ, ତସ୍ସ ଦିନ୍ନମେଓ୍ୱା’’ତି ସେଟ୍ଠିନା ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ସନ୍ଧାଯ ଓ୍ୱଦତି। ତଂ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ରାଜଗହଂ ଅନୁପରିଯାଯୀତି ଏତ୍ଥ ଓ୍ୱେଳୁଉପରମ୍ପରାଯ ବନ୍ଧପତ୍ତସ୍ସ ଉପରିଭାଗେ ଆକାସେ ନଗରଂ ତିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ଅନୁପରିଯାଯିତ୍ୱା ଠିତଭାଓ୍ୱଂ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା’’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ ଥେରୋ ହତ୍ଥେନ ପତ୍ତଂ ସଯମେଓ୍ୱ ଅଗ୍ଗହେସି। କେଚି ପନ ଓ୍ୱଦନ୍ତି ‘‘ଇଦ୍ଧିବଲେନ ତଂ ପତ୍ତଂ ଓ୍ୱେଳୁଉପରମ୍ପରତୋ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଥେରଂ ଅନୁବନ୍ଧମାନୋ ଅଟ୍ଠାସି, ସୋ ଚ ଅନେନ ହତ୍ଥେନ ଗହିତୋ ଓ୍ୱିଯ ଅହୋସୀ’’ତି। ତଥା ଠିତମେଓ୍ୱ ପନ ସନ୍ଧାଯ ‘‘ଭାରଦ୍ୱାଜସ୍ସ ହତ୍ଥତୋ ପତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା’’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ତେ ଚ ମନୁସ୍ସା…ପେ… ଅନୁବନ୍ଧିଂସୂତି ଯେ ଚ ମନୁସ୍ସା ପଠମଂ ପାଟିହାରିଯଂ ନାଦ୍ଦସଂସୁ, ତେ ଅମ୍ହାକମ୍ପି ପାଟିହାରିଯଂ ଦସ୍ସେହୀତି ଥେରମନୁବନ୍ଧିଂସୁ। ଥେରୋ ଚ ସୀହବ୍ୟଗ୍ଘାଦିରୂପଂ ଗହେତ୍ୱା ଓ୍ୱିକୁବ୍ବନିଦ୍ଧିଂ ଦସ୍ସେତି, ତେ ଚ ଅଚ୍ଛରିଯବ୍ଭୁତଜାତା ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦା ମହାସଦ୍ଦା ଅହେସୁଂ। ତେନାହ ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ସୋ, ଆନନ୍ଦ, ଉଚ୍ଚାସଦ୍ଦୋ ମହାସଦ୍ଦୋ’’ତି। ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ ନ ଦସ୍ସେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଯୋ ପକତିଓ୍ୱଣ୍ଣଂ ଓ୍ୱିଜହିତ୍ୱା କୁମାରଓ୍ୱଣ୍ଣଂ ଓ୍ୱା ଦସ୍ସେତି, ନାଗଓ୍ୱଣ୍ଣଂ ଓ୍ୱା…ପେ… ଓ୍ୱିଓ୍ୱିଧମ୍ପି ସେନାବ୍ୟୂହଂ ଦସ୍ସେତୀ’’ତି (ପଟି। ମ। ୩।୧୩) ଏଓ୍ୱମାଗତା ଅତ୍ତନୋ ସରୀରସ୍ସ ଓ୍ୱିକାରାପାଦନଓ୍ୱସପ୍ପଓ୍ୱତ୍ତା ଓ୍ୱିକୁବ୍ବନିଦ୍ଧି ଅଧିପ୍ପେତାତି ଆହ ‘‘ଅଧିଟ୍ଠାନିଦ୍ଧି ପନ ଅପ୍ପଟିକ୍ଖିତ୍ତା’’ତି। ପକତିଯା ଏକୋ ବହୁକଂ ଆଓ୍ୱଜ୍ଜତି, ସତଂ ଓ୍ୱା ସହସ୍ସଂ ଓ୍ୱା ସତସହସ୍ସଂ ଓ୍ୱା ଆଓ୍ୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଞାଣେନ ଅଧିଟ୍ଠାତି ‘‘ବହୁକୋ ହୋମୀ’’ତି (ପଟି। ମ। ୩।୧୦) ଏଓ୍ୱଂ ଦସ୍ସିତା ଅଧିଟ୍ଠାନଓ୍ୱସେନ ନିପ୍ଫନ୍ନା ଅଧିଟ୍ଠାନିଦ୍ଧି ନାମ। ଗିହିଓ୍ୱିକଟାନୀତି ଗିହିସନ୍ତକାନି।

୨୫୩। ପାଠଇଯଂ ନ ଅଚ୍ଛୁପିଯନ୍ତୀତି ନ ଫୁସିତାନି ହୋନ୍ତି। ରୂପକାକିଣ୍ଣାନୀତି ଇତ୍ଥିରୂପାଦୀହି ଆକିଣ୍ଣାନି।

୨୫୪।ଭୂମିଆଧାରକେତି ଦନ୍ତାଦୀହି କତେ ଓ୍ୱଲଯାଧାରକେ। ଏତସ୍ସ ଓ୍ୱଲଯାଧାରକସ୍ସ ଅନୁଚ୍ଚତାଯ ଠପିତା ପତ୍ତା ନ ପରିପତନ୍ତୀତି ‘‘ତଯୋ ପତ୍ତେଠପେତୁଂ ଓ୍ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ଅନୁଚ୍ଚତଞ୍ହି ସନ୍ଧାଯ ଅଯଂ ‘‘ଭୂମିଆଧାରକୋ’’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତୋ। ଦାରୁଆଧାରକଦଣ୍ଡାଧାରକେସୂତି ଏକଦାରୁନା କତଆଧାରକେ, ବହୂହି ଦଣ୍ଡେହି କତଆଧାରକେ ଚ। ଏତେ ଚ ଉଚ୍ଚତରା ହୋନ୍ତି ପତ୍ତେହି ସହ ପତନସଭାଓ୍ୱା। ତେନ ‘‘ସୁସଜ୍ଜିତେସୂ’’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ଭମକୋଟିସଦିସୋତି ଯତ୍ଥ ଧମକରଣାଦିଂ ପଓ୍ୱେସେତ୍ୱା ଲିଖନ୍ତି, ତସ୍ସ ଭମକସ୍ସ କୋଟିଯା ସଦିସୋ। ତାଦିସସ୍ସ ଦାରୁଆଧାରକସ୍ସ ଅଓ୍ୱିତ୍ଥିଣ୍ଣତାଯ ଠପିତୋପି ପତ୍ତୋ ପତତୀତି ‘‘ଅନୋକାସୋ’’ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତୋ।

ଆଳିନ୍ଦକମିଡ୍ଢିକାଦୀନନ୍ତି ପମୁଖମିଡ୍ଢିକାଦୀନଂ, ଉଚ୍ଚଓ୍ୱତ୍ଥୁକାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ବାହିରପସ୍ସେତି ପାସାଦାଦୀନଂ ବହିକୁଟ୍ଟେ। ତନୁକମିଡ୍ଢିକାଯାତି ଓ୍ୱେଦିକାଯ। ସଚ୍ଚେ ପନ ହତ୍ଥପ୍ପମାଣତୋ ଅବ୍ଭନ୍ତରେ ଠପେତୁଂ ଓ୍ୱଟ୍ଟତି। ଆଧାରେ ପନ ତତୋ ବହିପି ଓ୍ୱଟ୍ଟତି।

ପାଠଇଯଂ ଓ୍ୱଟ୍ଟୋତି ମୁଖଓ୍ୱଟ୍ଟି। ପତ୍ତମାଳଅକନ୍ତି ଉପଚିକାନଂ ଅନୁଟ୍ଠହନତ୍ଥାଯ ଭୂମିତୋ ଉଚ୍ଚତରଂ କତଂ ଓ୍ୱେଦିକାକାରମାଳଅକଂ। ମହାମୁଖକୁଣ୍ଡସଣ୍ଠାନାତି ମହାମୁଖଚାଟିସଣ୍ଠାନା। ଲଗ୍ଗେନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି କେଓ୍ୱଲଂ ପତ୍ତଂ ଲଗ୍ଗେନ୍ତସ୍ସ, ନ ଥଓ୍ୱିକାଯ ଲଗ୍ଗେନ୍ତସ୍ସାତି ଓ୍ୱଦନ୍ତି। ଓ୍ୱୀମଂସିତବ୍ବଂ। ଅଞ୍ଜେନ ପନ ଭଣ୍ଡକେନାତି ଅଞ୍ଜେନ ଭାରବନ୍ଧନେନ ଭଣ୍ଡକେନ। ‘‘ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଓଲମ୍ବେତୁ’’ନ୍ତି ଓ୍ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପତ୍ତଥଓ୍ୱିକାଯ ଅଂସବଦ୍ଧକୋ ଯଥା ଲଗ୍ଗିତଟ୍ଠାନତୋ ନ ପରିଗଳଅତି, ତଥା ସଚ୍ଚଥାପି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପେତୁଂ ଓ୍ୱଟ୍ଟତି। ବନ୍ଧିତ୍ୱାପି ଉପରି ଠପେତୁଂ ନ ଓ୍ୱଟ୍ଟତୀତି ଉପରି ନିସୀଦନ୍ତା ଓତ୍ଥରିତ୍ୱା ଭିନ୍ଦନ୍ତୀତି ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଠପେତୁଂ ଓ୍ୱଟ୍ଟତୀତି ନିସୀଦନସଙ୍କାଭାଓ୍ୱତୋ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ। ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଓ୍ୱାତି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଠପିତଛତ୍ତେ ଓ୍ୱା। ଯୋ କୋଚୀତି ଭତ୍ତପୂରୋପି ତୁଚ୍ଛପତ୍ତୋପି।

୨୫୫।ପରିହରିତୁନ୍ତି ଦିଓ୍ୱସେ ଦିଓ୍ୱସେ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରଣତ୍ଥାଯ ଠପେତୁଂ। ପତ୍ତଂ ଅଲଭନ୍ତେନ ପନ ଏକଦିଓ୍ୱସଂ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରିତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତ୍ୱା ଛଡ୍ଡେତୁଂ ଓ୍ୱଟ୍ଟତି। ତେନାହ ‘‘ତାଓ୍ୱକାଲିକଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ଓ୍ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି। ପଣ୍ଡୁପୁଟାଦୀସୁପି ଏସେଓ୍ୱ ନଯୋ। ଅଭୁଂ ମେତି ଅଭୂତି ମଯ୍ହଂ, ଓ୍ୱିନାସୋ ମଯ୍ହନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପାଠଇଯଂ ପିସାଚୋ ଓ୍ୱତମନ୍ତି ପିସାଚୋ ଓ୍ୱତାଯଂ, ଅଯମେଓ୍ୱ ଓ୍ୱା ପାଠୋ। ପିସାଚିଲ୍ଲିକାତି ପିସାଚଦାରକା। ଛଓ୍ୱସୀସସ୍ସ ପତ୍ତୋତି ଛଓ୍ୱସୀସମଯୋ ପତ୍ତୋ। ପକତିଓ୍ୱିକାରସମ୍ବନ୍ଧେ ଚେତଂ ସାମିଓ୍ୱଚନଂ।

ଚଙ୍କେତ୍ୱାତି ନିଟ୍ଟୁଭିତ୍ୱା। ‘‘ପଟିଗ୍ଗହଂ କତ୍ୱା’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠହତ୍ଥେନ ଉଦକଂ ଗହେତ୍ୱା ପତ୍ତଂ ପରିପ୍ଫୋସିତ୍ୱା ଧୋୱନଘଂସନୱସେନ ହତ୍ଥଂ ଧୋୱିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ଏତ୍ତକେନ ପତ୍ତଂ ପଟିଗ୍ଗହଂ କତ୍ୱା ହତ୍ଥୋ ଧୋୱିତୋ ନାମ ନ ହୋତି। ଏକଂ ଉଦକଗଣ୍ଡୁସଂ ଗହେତ୍ୱାତି ପତ୍ତଂ ଅଫୁସିତ୍ୱା ତତ୍ଥ ଉଦକମେୱ ଉଚ୍ଛିଟ୍ଠହତ୍ଥେନ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ଗଣ୍ଡୁସଂ କତ୍ୱା, ୱାମହତ୍ଥେନେୱ ୱା ପତ୍ତଂ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ମୁଖେନ ଗଣ୍ଡୁସଂ ଗହେତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ବହି ଉଦକେନ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱାତି ଦ୍ୱୀସୁ ଅଙ୍ଗୁଲୀସୁ ଆମିସମତ୍ତଂ ୱିକ୍ଖାଲେତ୍ୱା ବହି ଗହେତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ପଟିଖାଦିତୁକାମୋତି ଏତ୍ଥ ନ ସୟଂ ଖାଦିତୁକାମୋପି ଅଞ୍ଞେସଂ ଖାଦନାରହଂ ଠପେତୁଂ ଲଭତି । ତତ୍ଥେୱ କତ୍ୱାତି ପତ୍ତେୟେୱ ଯଥାଠପିତଟ୍ଠାନତୋ ଅନୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା। ଲୁଞ୍ଚିତ୍ୱାତି ତତୋ ମଂସମେୱ ନିରୱସେସଂ ଉପ୍ପଟ୍ଟେତ୍ୱା।

୨୫୬।କିଣ୍ଣଚୁଣ୍ଣେନାତି ସୁରାକିଣ୍ଣଚୁଣ୍ଣେନ। ମକ୍ଖେତୁନ୍ତି ସୂଚିଂ ମକ୍ଖେତୁଂ। ନିସ୍ସେଣିମ୍ପୀତି ଚତୂହି ଦଣ୍ଡେହି ଚୀୱରପ୍ପମାଣେନ ଆୟତଚତୁରସ୍ସଂ କତ୍ୱା ବଦ୍ଧପଟଲମ୍ପି। ଏତ୍ଥ ହି ଚୀୱରକୋଟିୟୋ ସମକଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ଯଥାସୁଖଂ ସିବ୍ବନ୍ତି। ତତ୍ଥ ଅତ୍ଥରିତବ୍ବନ୍ତି ତସ୍ସା ନିସ୍ସେଣିୟା ଉପରି ଚୀୱରସ୍ସ ଉପତ୍ଥମ୍ଭନତ୍ଥାୟ ଅତ୍ଥରିତବ୍ବଂ। କଥିନସଙ୍ଖାତାୟ ନିସ୍ସେଣିୟା ଚୀୱରସ୍ସ ବନ୍ଧନକରଜ୍ଜୁ କଥିନରଜ୍ଜୂତି ମଜ୍ଝିମପଦଲୋପୀସମାସୋତି ଆହ ‘‘ୟାୟା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ୟସ୍ମା ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ପଟଲାନଂ ଏକସ୍ମିଂ ଅଧିକେ ଜାତେ ତତ୍ଥ ୱଲିୟୋ ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ଦୁପଟ୍ଟଚୀୱରସ୍ସ ପଟଲଦ୍ୱୟମ୍ପି ସମକଂ କତ୍ୱା ବନ୍ଧନକରଜ୍ଜୁ କଥିନରଜ୍ଜୂତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ପାଠଇୟଂ କଥିନସ୍ସ ଅନ୍ତୋ ଜୀରତୀତି କଥିନେ ବଦ୍ଧସ୍ସ ଚୀୱରସ୍ସ ପରିୟନ୍ତୋ ଜୀରତି। କଥିନନିସ୍ସିତଞ୍ହି ଚୀୱରଂ ଇଧ ନିସ୍ସୟୱୋହାରେନ ‘‘କଥିନ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ ‘‘ମଞ୍ଚା ଘୋସନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀସୁ ୱିୟ। ଅନୁୱାତଂ ପରିଭଣ୍ଡନ୍ତି କଥିନେ ବନ୍ଧନରଜ୍ଜୂହି ଚୀୱରସ୍ସ ସମନ୍ତା ପରିୟନ୍ତସ୍ସ ଅଜୀରଣତ୍ଥଂ ୟେହି କେହିଚି ଚୋଳଅକେହି ଦୀଘତୋ ଅନୁୱାତଂ, ତିରିୟତୋ ପରିଭଣ୍ଡଞ୍ଚ ସିବ୍ବିତ୍ୱା କାତୁଂ ଯତ୍ଥ ରଜ୍ଜୁକେ ପୱେସେତ୍ୱା ଦଣ୍ଡେସୁ ପଲିୱେଠେତ୍ୱା ଚୀୱରସମକଂ ଆକଡ୍ଢିତୁଂ ସକ୍କା, ତାଦିସନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କେଚି ପନ ‘‘କଥିନସଙ୍ଖାତେସୁ କିଲଞ୍ଜାଦୀସୁ ଏୱ ଅଜୀରଣତ୍ଥାୟ ଅନୁୱାତପରିଭଣ୍ଡକରଣଂ ଅନୁଞ୍ଞାତ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି। ତସ୍ସ ମଜ୍ଝେତି ପୁରାଣକଥିନସ୍ସେୱ ଅନ୍ତୋ। ଭିକ୍ଖୁନୋ ପମାଣେନାତି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଚୀୱରସ୍ସ ପମାଣେନ। ଅଞ୍ଞଂ ନିସ୍ସେଣିନ୍ତି ଦୀଘତୋ ଚ ତିରିୟତୋ ଚ ଅଞ୍ଞଂ ଦଣ୍ଡଂ ଠପେତ୍ୱା ବନ୍ଧିତୁଂ।

ବିଦଲକନ୍ତି ଦିଗୁଣକରଣସଙ୍ଖାତକିରିୟାୱିସେସସ୍ସ ଅଧିୱଚନଂ। ତେନାହ ‘‘ଦୁଗୁଣକରଣ’’ନ୍ତି। ପୱେସନସଲାକନ୍ତି ୱଲୀନଂ ଅଗ୍ଗହଣତ୍ଥାୟ ପୱେସନକୱେଠଉସଲାକାଦି। ପାଠଇୟଂ ପଟିଗ୍ଗହନ୍ତି ଅଙ୍ଗୁଲିକଞ୍ଚୁକଂ।

୨୫୭।ପାତି ନାମ ଭଣ୍ଡଟ୍ଠପନକୋ ଭାଜନୱିସେସୋ। ପାଠଇୟଂ ପଟିଗ୍ଗହଥୱିକନ୍ତି ପାତିଆଦିଭାଜନତ୍ଥୱିକଂ। ଚିନିତୁନ୍ତି ଉଚ୍ଚୱତ୍ଥୁପରିୟନ୍ତସ୍ସ ଅପତନତ୍ଥାୟ ଇଟ୍ଠକାଦୀହି ଚିନିତୁଂ। ଆଲମ୍ବନବାହନ୍ତି ଆଲମ୍ବନରଜ୍ଜୁଦଣ୍ଡାଦି। ପରିଭିଜ୍ଜତୀତି କଟସାରାଦିକଂ କଥିନମଜ୍ଝେ ଭଙ୍ଗଂ ହୋତି। ଉସ୍ସାପେତ୍ୱାତି ଦଣ୍ଡକଥିନଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ।

୨୫୮-୯।ଉଦକଂଅକପ୍ପିୟନ୍ତି ସପ୍ପାଣକଂ। ଉପନନ୍ଧୀତି ୱେରଂ ବନ୍ଧି। ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗୋ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ଅଦ୍ଧୟୋଜନଂ ଅଦ୍ଧାନମଗ୍ଗୋ ନାମ, ତଂ ପଟିପଜ୍ଜିତୁକାମସ୍ସ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ୱିହାରୂପଚାରାତିକ୍କମନେ ଆପତ୍ତି। ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଗତସ୍ସ ପନ ଯତ୍ଥ ସରତି, ତତ୍ଥ ଠତ୍ୱା ସଙ୍ଘାଟିକଣ୍ଣାଦିଂ ଅନଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଗମନେ ପଦୱାରେନ ଆପତ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ନ ସମ୍ମତୀତି ନ ପହୋତି।

୨୬୦।ଅଭିସନ୍ନକାୟାତି ସେମ୍ହାଦିଦୋସସନ୍ନିଚିତକାୟା। ତତ୍ଥ ମଜ୍ଝେତି ଅଗ୍ଗଳଅପାସକସ୍ସ ମଜ୍ଝେ। ଉପରୀତି ଅଗ୍ଗଳଅପାସକସ୍ସ ଉପରିଭାଗେ। ଉଦକଟ୍ଠପନଟ୍ଠାନନ୍ତି ଉଦକଟ୍ଠପନତ୍ଥାୟ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା କତଟ୍ଠାନଂ।

୨୬୧। ପାଠଇୟଂ ଉଦପାନନ୍ତି କୂପଂ। ନୀଚୱତ୍ଥୁକୋତି କୂପସ୍ସ ସମନ୍ତା କୂଲଟ୍ଠାନଂ, ଭୂମିସମଂ ତିଟ୍ଠତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଦକେନ ଓତ୍ଥରିୟ୍ୟତୀତି ସମନ୍ତା ୱସ୍ସୋଦକଂ ଆଗନ୍ତ୍ୱା କୂପେ ପତତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୬୨।ୱାହେନ୍ତୀତି ଉସ୍ସିଞ୍ଚନ୍ତି। ଅରହଟଘଟିୟନ୍ତଂ ନାମ ଚକ୍କସଣ୍ଠାନଂ ଅନେକାରଂ ଅରେ ଅରେ ଘଟିକାନି ବନ୍ଧିତ୍ୱା ଏକେନ, ଦ୍ୱୀହି ୱା ପରିବ୍ଭମିୟମାନୟନ୍ତଂ।

୨୬୩।ଆୱିଦ୍ଧପକ୍ଖପାସକନ୍ତି କଣ୍ଣିକମଣ୍ଡଲସ୍ସ ସମନ୍ତା ଠପିତପକ୍ଖପାସକଂ। ମଣ୍ଡଲେତି କଣ୍ଣିକମଣ୍ଡଲେ। ପକ୍ଖପାସକେ ଠପେତ୍ୱାତି ସମନ୍ତା ଚତୁରସ୍ସାକାରେନ ଫଲକାଦୀନି ଠପେତ୍ୱା।

୨୬୪।ନମତକଂ ନାମ ସନ୍ଥତସଦିସନ୍ତି କେଚି ୱଦନ୍ତି। କେଚି ପନ ‘‘ରୁକ୍ଖତଚମୟ’’ନ୍ତି। ଚମ୍ମଖଣ୍ଡପରିହାରେନାତି ଅନଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ସୟନାସନୱିଧିନାତି

ଅତ୍ଥୋ। ପେଳାଯାତି ଅଟ୍ଠଂସସୋଳସଂସାଦିଆକାରେନ କତାଯ ଭାଜନାକାରାଯ ପେଳାଯ। ଯତ୍ଥ ଉଣ୍ହପାଯାସାଦିଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ଵା ଉପରି ଭୋଜନପାତିଂ ଠପେନ୍ତି ଭତ୍ତସ୍ସ ଉଣ୍ହଭାଵାଵିଗମନତ୍ଥଂ, ତାଦିସସ୍ସ ଭାଜନାକାରସ୍ସ ଆଧାରସ୍ସେତଂ ଅଧିଵଚନଂ। ତେନେଵ ପାଳିଯଂ ''ଆସିତ୍ତକୂପଧାନ''ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସ ଚ ପାଯାସାଦୀହି ଆସିତ୍ତକାଧାରୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଇଦଞ୍ଚ ଆସିତ୍ତକୂପଧାନଂ ପଚ୍ଚନ୍ତେସୁ ନ ଜାନନ୍ତି କାତୁଂ, ମଜ୍ଝିମଦେସେଯେଵ କରୋନ୍ତି। କେଚି ପନ ''ଗିହିପରିଭୋଗୋ ଅଯୋମଯାଦି ସବ୍ବୋପି ଆଧାରୋ ଆସିତ୍ତକୂପଧାନମେଵ ଅନୁଲୋମେତୀ''ତି ଵଦନ୍ତି, ଏକେ ପନ ''କପ୍ପିଯଲୋହମଯୋ ଆଧାରୋ ମଳୋରିକମେଵ ଅନୁଲୋମେତୀ''ତି। ଵୀମଂସିତ୍ଵା ଗହେତବ୍ବଂ। ପୁବ୍ବେ ପତ୍ତଗୁତ୍ତିଯା ଆଧାରୋ ଅନୁଞ୍ଞାତୋ। ଇଦାନି ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ମଳୋରିକା ଅନୁଞ୍ଞାତା। ଛିଦ୍ଦନ୍ତି ଛିଦ୍ଦଯୁତ୍ତଂ। ଵିଦ୍ଧନ୍ତି ଅନ୍ତୋଵିନିଵିଦ୍ଧଛିଦ୍ଦଂ। ଆଵିଦ୍ଧନ୍ତି ସମନ୍ତତୋ ଛିଦ୍ଦଂ।

୨୬୫ ।ପତ୍ତଂ ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତୁନ୍ତି ଏତ୍ଥ କମ୍ମଵାଚାଯ ଅସମ୍ଭୋଗକରଣଵସେନେଵ ନିକ୍କୁଜ୍ଜନଂ, ନ ପତ୍ତାନଂ ଅଧୋମୁଖଟ୍ଠପନେନ। ତେନାହ ''ଅସମ୍ଭୋଗଂ ସଙ୍ଘେନ କରୋତୂ''ତିଆଦି, ତଂ ଵଡ୍ଢଂ କମ୍ମଵାଚାଯ ସଙ୍ଘେନ ସଦ୍ଧିଂ ଅସମ୍ଭୋଗଂ ସଙ୍ଘୋ କରୋତୂତି ଅତ୍ଥୋ।

ପତ୍ତଂ ନିକ୍କୁଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି ଵଡ୍ଢସ୍ସ ପତ୍ତନିକ୍କୁଜ୍ଜନଦଣ୍ଡକମ୍ମଂ କରେଯ୍ୟ। ଅସମ୍ଭୋଗଂ ସଙ୍ଘେନ କରଣନ୍ତି ସଙ୍ଘେନ ଵଡ୍ଢସ୍ସ ଅସମ୍ଭୋଗକରଣଂ। ଯଥା ଅସମ୍ଭୋଗୋ ହୋତି, ତଥା କରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତୋ…ପେ… ଅସମ୍ଭୋଗଂ ସଙ୍ଘେନାତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଘେନ ଅସମ୍ଭୋଗୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ଏଵଂ ଭଗଵତା ଅସମ୍ଭୋଗକରଣସ୍ସ ଆଣତ୍ତତ୍ତା, କମ୍ମଵାଚାଯ ଚ ସାଵିତତ୍ତା, ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ଚ ''କୋଚି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମୋ ନ ଗହେତବ୍ବୋ''ତି ଵୁତ୍ତତ୍ତା ପତ୍ତେ ନିକ୍କୁଜ୍ଜିତେ ତସ୍ସ ସନ୍ତକଂ ଞତ୍ଵା ଗଣ୍ହନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟମେଵାତି ଗହେତବ୍ବଂ।

ଅଚ୍ଚଯୋତି ଞାଯପ୍ପଟିପତ୍ତିଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ଵା ପଵତ୍ତି, ଅପରାଧୋତି ଅତ୍ଥୋ। ମଂ ଅଚ୍ଚଗମାତି ମଂ ଅତିକ୍କମ୍ମ ପଵତ୍ତୋ। ତଂ ତେ ମଯଂ ପଟିଗ୍ଗଣ୍ହାମାତି ତଂ ତେ ଅପରାଧଂ ମଯଂ ଖମାମ। ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଲାଭାଯ ପରିସକ୍କତୀତିଆଦୀସୁ ଅଲାଭାଯ ପରିସକ୍କନାଦିତୋ ଵିରତୋତି ଏଵମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଅସମ୍ଭୋଗଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେନାତି ଏତ୍ଥ ''କତୋ''ତି ପାଠସେସୋ।

୨୬୮ ।ଯାଵ ପଚ୍ଛିମା ସୋପାନକଳେଵରାତି ପଠମସୋପାନଫଲକଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ତଞ୍ହି ପଚ୍ଛା ଦୁସ୍ସେନ ସନ୍ଥତତ୍ତା ଏଵ ଵୁତ୍ତଂ। ''ପଚ୍ଛିମଂ ଜନତଂ ତଥାଗତୋ ଅନୁକମ୍ପତୀ''ତି ଇଦଂ ଥେରୋ ଅନାଗତେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଚେଲପଟିକସ୍ସ ଅକ୍କମନପଚ୍ଚଯା ଅପଵାଦଂ ସିକ୍ଖାପଦପଞ୍ଞତ୍ତିଯା ନିଵାରଣେନ ଭଗଵତୋ ଅନୁକମ୍ପଂ ସନ୍ଧାଯାହ। ଅପଗତଗବ୍ଭାତି ଵିଜାତପୁତ୍ତା। ତେନାହ ''ମଙ୍ଗଲତ୍ଥାଯା''ତି।

୨୬୯-୨୭୦ ।ବୀଜନିନ୍ତି ଚତୁରସ୍ସବୀଜନିଂ। ଏକପଣ୍ଣଛତ୍ତନ୍ତି ତାଲପଣ୍ଣାଦିନା ଏକେନ ପତ୍ତେନ କତଛତ୍ତଂ।

୨୭୪-୫ ।ଅନୁରକ୍ଖଣତ୍ଥନ୍ତି ପରିଗ୍ଗହେତ୍ଵା ଗୋପନତ୍ଥଂ। ଦୀଘଂ କାରେନ୍ତୀତି କେସେହି ସଦ୍ଧିଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ଠପେନ୍ତି। ଚତୁକୋଣନ୍ତି ଯଥା ଉପରି ନଲାଟନ୍ତେସୁ ଦ୍ଵେ, ହେଟ୍ଠା ହନୁକପସ୍ସେ ଦ୍ଵେତି ଚତ୍ତାରୋ କୋଣା ପଞ୍ଞାଯନ୍ତି, ଏଵଂ ଚତୁରସ୍ସଂ କତ୍ଵା କପ୍ପାପନଂ। ପାଳିଯଂ ଦାଠିକଂ ଠପେନ୍ତୀତି ଉତ୍ତରୋଟ୍ଠେ ମସ୍ସୁଂ ଅଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ଵା ଠପେନ୍ତି। ରୁଧୀତି ଖୁଦ୍ଦକଵଣଂ।

୨୭୭। ପାଳିଯଂ ଲୋହଭଣ୍ଡକଂସଭଣ୍ଡସନ୍ନିଚଯୋତି ଲୋହଭଣ୍ଡସ୍ସ, କଂସଭଣ୍ଡସ୍ସ ଚ ସନ୍ନିଚଯୋତି ଅତ୍ଥୋ। ବନ୍ଧନମତ୍ତନ୍ତି ଵାସିଦଣ୍ଡାଦୀନଂ କୋଟୀସୁ ଅପାତନତ୍ଥଂ ଲୋହେହି ବନ୍ଧନଂ। ତନ୍ତକନ୍ତି ଆଯୋଗଵାଯନତ୍ଥଂ ତଦାକାରେନ ପସାରିତତନ୍ତଂ।

୨୭୮ ।''ଯତ୍ଥ ସରତି, ତତ୍ଥ ବନ୍ଧିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଏତେନ ଅସଞ୍ଚିଚ୍ଚ କାଯବନ୍ଧନଂ ଅବନ୍ଧିତ୍ଵା ପଵିଟ୍ଠସ୍ସ ଅନାପତ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତି। ମୁରଜଵଟ୍ଟିସଣ୍ଠାନଂ ଵେଠେତ୍ଵା କତନ୍ତି ଏଵଂ ବହୁରଜ୍ଜୁକେ ଏକତୋ କତ୍ଵା ନାନାଵଣ୍ଣେହି ସୁତ୍ତେହି କତନ୍ତି କେଚି ଵଦନ୍ତି। ଏକଵଣ୍ଣସୁତ୍ତେନାପି ଵଲଯଘଟକାଦିଵିକାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ଵା ଵେଠିତମ୍ପି ମୁରଜମେଵ। ଵିକାରଂ ପନ ଅଦସ୍ସେତ୍ଵା ମଟ୍ଠଂ କତ୍ଵା ନିରନ୍ତରଂ ଵେଠିତଂ ଵଟ୍ଟତି। ତେନେଵ ଦୁତିଯପାରାଜିକସଂଵଣ୍ଣନାଯଂ ଵୁତ୍ତଂ ''ବହୁରଜ୍ଜୁକେ ଏକତୋ କତ୍ଵା ଏକେନ ନିରନ୍ତରଂ ଵେଠେତ୍ଵା କତଂ 'ବହୁରଜ୍ଜୁକ'ନ୍ତି ନ ଵତ୍ତବ୍ବଂ, ଵଟ୍ଟତୀ''ତି। ମୁଦ୍ଦିକକାଯବନ୍ଧନଂ ନାମ ଚତୁରସ୍ସଂ ଅକତ୍ଵା ସଜ୍ଜିତଂ। ପାମଙ୍ଗଦସା ଚତୁରସ୍ସା। ମୁଦିଙ୍ଗସଣ୍ଠାନେନାତି ଵରକସୀସାକାରେନ। ପାସନ୍ତୋତି ଦସାପରିଯୋସାନଂ।

୨୭୯। ପାଳିଯଂ ଗଣ୍ଠିକଫଲକଂ ପାସକଫଲକନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଦାରୁଦନ୍ତାଦିମଯେସୁ ଫଲକେସୁ ଗଣ୍ଠିକପାସକାନି ଅପ୍ପେତ୍ଵା ଚୀଵରେ ଠପେତୁଂ ଅନୁଞ୍ଞାତଂ। କୋଣ୍ଣୋ ଵିଵରିଯତୀତି ଅନୁଵାତୋ ଵିଵରିଯତି।

୨୮୦-୧ ।ପାଳିକାରକୋତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଯଥାଵୁଡ୍ଢଂ ପାଳିଯା ପତିଟ୍ଠାପକୋ। ତସ୍ସାପି ତଥା ପାରୁପିତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି। ପାଳିଯଂ ମୁଣ୍ଡଵଟ୍ଟୀତି ମଲ୍ଲାଦଯୋ।

୨୮୨।ପମାଣଙ୍ଗୁଲେନାତି ୱଡ୍ଢକୀଅଙ୍ଗୁଲେନ। କେଚି ପନ ‘‘ପକତିଅଙ୍ଗୁଲେନା’’ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲପଚ୍ଛିମକୱଚନେନ ନ ସମେତି। ନ ହି ପକତଙ୍ଗୁଲେନ ଚତୁରଙ୍ଗୁଲପ୍ପମାଣଂ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ କଣ୍ଠେ ଅୱିଲଗ୍ଗଂ ଖାଦିତୁଂ ସକାତି।

୨୮୫। ପାଠଇଯଂ ସକାଯ ନିରୁତ୍ତିଯା ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ଦୂସେନ୍ତୀତି ମାଗଧଭାସାଯ ସଦ୍ଦେସଂ ୱତ୍ତୁଂ ସୁକରତାଯ ହୀନଜଚ୍ଚାପି ଉଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତା ଦୂସେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୮୯।ମା ଭିକ୍ଖୂ ଚ୍ଛାବାଧଯିଂସୂତି ଲସୁଣଗନ୍ଧେନ ଭିକ୍ଖୂ ମା ବାଧଯିଂସୁ।

୨୯୧।ଅୱଲେଖନପୀଠରୋତି ଅୱଲେଖନକଟ୍ଠାନଂ ଠପନଭାଜନୱିସେସୋ। ଅପିଧାନନ୍ତି ପିଧାନଫଲକାଦି।

ଖୁଦ୍ଦକୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଖୁଦ୍ଦକୱତ୍ଥୁକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୬। ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ୱିହାରାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୨୯୫। ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକେ ସିସିରେତି ସିସିରକାଲେ ହିମପାତୱସେନ ସତ୍ତାହୱଦ୍ଦଲିକାଦିୱସ୍ସପାତୱସ୍ସେନ ଚ ଉପ୍ପନ୍ନୋ ଖରୋ ସୀତସମ୍ଫସ୍ସୋ ଅଧିପ୍ପେତୋତି ଆହ ''ସମ୍ଫୁସିତକୋ''ତି। ''ତତୋ''ତି ଇଦଂ କତ୍ତୁଅତ୍ଥେ ନିସ୍ସକ୍କୱଚନଂ, ତେନ ଚ ୱିହାରେନ ୱାତାତପୋ ପଟିହଞ୍ଞତୀତି ଅତ୍ଥୋତି ଆହ ''ୱିହାରେନ ପଟିହଞ୍ଞତୀ''ତି।

୨୯୬।ଆୱିଞ୍ଛନଛିଦ୍ଦନ୍ତି ଯତ୍ଥ ଅଙ୍ଗୁଲିଂ ୱା ରଜ୍ଜୁସଙ୍ଖଲିକାଦିଂ ୱା ପୱେସେତ୍ୱା କୱାଟଂ ଆକଡ୍ଢନ୍ତା ଦ୍ୱାରବାହଂ ଫୁସାପେନ୍ତି, ତସ୍ସେତଂ ଅଧିୱଚନଂ। ସେନାସନପରିଭୋଗେ ଅକପ୍ପିୟଂ ନାମ ନତ୍ଥୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ''ସଚେପି ଦୀପିନଙ୍ଗୁଟ୍ଠେନା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଚେତିୟେ ୱେଦିକାସଦିସନ୍ତି ୱାତପାନଦାରୁଂ ୱା ଜାଲଂ ୱା ଅଟ୍ଟପେତ୍ୱା ଦାରୁଟ୍ଠାନେ ଚେତିୟେ ୱେଦିକାୟ ପଟ୍ଟାଦୀନି ୱିୟ ଇଟ୍ଠକାଦୀହି ଉଦ୍ଧଂ, ତିରିୟଞ୍ଚ ପଟ୍ଟିକାଦୟୋ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଚତୁଛିଦ୍ଦଯୁତ୍ତଂ କତଂ। ଥମ୍ଭକୱାତପାନଂ ନାମ ତିରିୟଂ ଦାରୂନି ଅଦତ୍ୱା ଉଦ୍ଧଂ ଠପିତଦାରୂହି ଏୱ କତଂ। ଚୋଳଅକପାଦପୁଞ୍ଛନଂ ବନ୍ଧିତୁନ୍ତି ୱାତପାନପ୍ପମାଣେନ ପାଦପୁଞ୍ଛନସଦିସଂ ଚୋଳଅକାଦିନା ବନ୍ଧିତ୍ୱା ୱଗ୍ଗୁଲିଆଦିପ୍ପୱେସନନିୱାରଣତ୍ଥଂ, କଥେତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ମିଡ୍ଢକନ୍ତି ମଞ୍ଚାକାରେନ କଟ୍ଠମତ୍ତିକାଦୀହି କତୱେଦିକାକାରଂ।

୨୯୭।ଚତୁରସ୍ସପୀଠନ୍ତି ସମଚତୁରସ୍ସଂ। ଅଟ୍ଟଙ୍ଗୁଲପାଦକଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଟ୍ଟଙ୍ଗୁଲପାଦକମେୱ ୱଟ୍ଟତି। ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତୋପି ୱଟ୍ଟତୀତି ସମଚତୁରସ୍ସମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ଆୟତଚତୁରସ୍ସା ପନ ସତ୍ତଙ୍ଗପଞ୍ଚଙ୍ଗାପି ଉଚ୍ଚପାଦା ନ ୱଟ୍ଟନ୍ତି। ୱେଲ୍ଲେହେୱ ଚତୁରସ୍ସାଦିଆକାରେନ କତଂ ଭଦ୍ଦପୀଠନ୍ତି ଆହ ''ୱେତ୍ତମୟଂ ପୀଠ''ନ୍ତି। ଦାରୁପଟ୍ଟିକାୟ ଉପରୀତି ଅଟନିଆକାରେନ ଠିତଦାରୁପଟଲସ୍ସ ହେଟ୍ଠା ଉଦ୍ଧଂ ପାଦଂ କତ୍ୱା। ପୱେସନକାଲଞ୍ହି ସନ୍ଧାୟ ''ଉପରୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଏଳଅକସ୍ସ ପଚ୍ଛିମପାଦଦ୍ୱୟଂ ୱିୟ ୱଙ୍କାକାରେନ ଠିତତ୍ତା ପନେତଂ ''ଏଳଅକପାଦପୀଠ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପଲୋଠେନ୍ତୀତି ସହ ମଞ୍ଚେହି ପୱଟ୍ଟେନ୍ତି। ରୁକ୍ଖେ , ଲତା ଚ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଅୱସେସଂ ଗଚ୍ଛାଦିକଂ ସଢ୍ଢମ୍ପି ତିଣଜାତି ଏୱାତି ଆହ ''ୟେସଂ କେସଞ୍ଚି ତିଣଜାତିକାନ''ନ୍ତିଆଦି।

ଉପଦହନ୍ତୀତି ଠପେନ୍ତି। ସୀସପ୍ପମାଣଂ ନାମ ଯତ୍ଥ ଗୀୱାୟ ସହ ସକଲଂ ସୀସଂ ଠପେତୁଂ ସକ୍କା, ତସ୍ସ ଚ ମୁଟ୍ଠିରତନଂ ୱିତ୍ଥାରପ୍ପମାଣନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ୱିତ୍ଥାରତୋ''ତିଆଦିମାହ। ଇଦଞ୍ଚ ବିମ୍ବୋହନସ୍ସ ଉଭୋସୁ ଅନ୍ତେସୁ ଠପେତବ୍ବଚୋଳଅପ୍ପମାଣଦସ୍ସନଂ। ତସ୍ସ ୱସେନ ବିମ୍ବୋହନସ୍ସ ୱିତ୍ଥାରପ୍ପମାଣଂ ପରିଚ୍ଛିଜ୍ଜତି, ତଂ ୱଟ୍ଟଂ ୱା ଚତୁରସ୍ସଂ ୱା କତ୍ୱା ସିବ୍ବିତଂ ଯଥା କୋଟିତୋ କୋଟି ୱିତ୍ଥାରତୋ ପୁଥୁଲଟ୍ଠାନଂ ମୁଟ୍ଠିରତନପ୍ପମାଣଂ ହୋତି, ଏୱଂ ସିବ୍ବିତବ୍ବଂ। ଇତୋ ଅଧିକଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ତଂ ପନ ଅନ୍ତେସୁ ଠପିତଚୋଳଅଂ କୋଟିୟା କୋଟିଂ ଆହଚ୍ଚ ଦିଗୁଣଂ କତଂ ତିକଣ୍ଣଂ ହୋତି। ତେସୁ ତୀସୁ କଣ୍ଣେସୁ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ କଣ୍ଣାନମନ୍ତରଂ ୱିଦତ୍ଥିଚତୁରଙ୍ଗୁଲଂ ହୋତି, ମଜ୍ଝଟ୍ଠାନଂ କୋଟିତୋ କୋଟିଂ ଆହଚ୍ଚ ମୁଟ୍ଠିରତନଂ ହୋତି, ଇଦମସ୍ସ ଉକ୍କଟ୍ଠପ୍ପମାଣଂ। ତେନାହ ''ତୀସୁ କଣ୍ଣେସୂ''ତିଆଦି।

''କମ୍ବଲମେୱ...ପେ... ଉଣ୍ଣଭିସିସଙ୍ଖ୍ୟମେୱ ଗଚ୍ଛତୀ''ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଗୋନକାଦିଅକପ୍ପିୟମ୍ପି ଉଣ୍ଣମୟତ୍ଥରଣଂ ଭିସିୟଂ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ସୟିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ମସୂରକେତି ଚମ୍ମମୟଭିସିୟଂ। ଚମ୍ମମୟଂ ପନ ବିମ୍ବୋହନଂ ତୂଲପୁଣ୍ଣମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି। ପାଟଇୟଂ ସେନାସନପରିକ୍ଖାରଦୁସ୍ସନ୍ତି ସେନାସନପରିକ୍ଖାରକରଣତ୍ଥାୟ ଦୁସ୍ସଂ। ଭିସିଂ ଓନନ୍ଧିତୁନ୍ତି ଭିସିତ୍ଥୱିକାୟ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱା ବନ୍ଧିତୁଂ। ପରିଭିଜ୍ଜତୀତି ମଞ୍ଚାଦିତୋ ସାରିୟମାନା ପୀଠକୋଟିଆଦୀସୁ ନିସୀଦନ୍ତେହି ଘଂସିୟମାନା ଭିସି ପରିଭିଜ୍ଜତି। ଓନଦ୍ଧମଞ୍ଚନ୍ତି ଭିସିଂ ଏକାବଦ୍ଧଂ କତ୍ୱା ବଦ୍ଧମଞ୍ଚଂ। ପାଟଇୟଂ ଛୱିଂ ଉପ୍ପାଟେତ୍ୱା ହରନ୍ତୀତି ଭିସିଚ୍ଛୱିଂ ଚୋରା ହରନ୍ତି। ଫୋସିତୁନ୍ତି ଚୋରେହି ହରିତସ୍ସ ପଚ୍ଛା ହରିତସଞ୍ଞାଣଫୁସିତବିନ୍ଦୂନି ଦାତୁଂ। ଭିତ୍ତିକମ୍ମନ୍ତି ନାନାୱଣ୍ଣେହି ୱିଭତ୍ତିରାଜିକରଣଂ। ହତ୍ଥକମ୍ମନ୍ତି ହତ୍ଥେନ ଯଂ କିଞ୍ଚି ସଞ୍ଞାକରଣଂ।

୨୯୮। ପାଟଇୟଂ ନ ନିପତତୀତି ନ ଅଲ୍ଲୀୟତି। ପଟିବାହେତ୍ୱାତି ଘଂସିତ୍ୱା। ନ ନିବନ୍ଧତୀତି ଅନିବନ୍ଧନୀୟୋ, ନ ଲଗ୍ଗନକୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୯୯।''କରୋହୀ''ତି ୱତ୍ତୁମ୍ପି ନ ଲବ୍ଭତୀତି ଆଣତ୍ତିୟା ଏୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା ଦ୍ୱାରପାଲଂ ''କିଂ ନ କରୋସୀ''ତିଆଦିନା ପରିୟାୟେନ ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଜାତକପକରଣନ୍ତି ଜାତକପଟିସଂଯୁତ୍ତଂ ଇତ୍ଥିପୁରିସାଦି ଯଂ କିଞ୍ଚି ରୂପଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ। ''ପରେହି କାରାପେତୁ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ବୁଦ୍ଧରୂପମ୍ପି ସୟଂ କାତୁଂ ନ

ଲଭତି। ପାଠଇଯଂ ପଞ୍ଚପଟିକନ୍ତି ଜାତିଆଦିପଞ୍ଚପ୍ପକାରୱଣ୍ଣମଟ୍ଟଂ।

୩୦୦।ଉପଚାରୋନ ହୋତୀତି ଗବ୍ଭସ୍ସ ବହି ସମନ୍ତା ଅନୁପରିଗମନସ୍ସ ଓକାସୋ ନପ୍ପହୋତି। ରୁକ୍ଖଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ତଚ୍ଛିତସାରଦାରୁଂ ଅଗ୍ଗସମୀପେ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। କତ୍ୱାତି ଛିଦ୍ଦେ କତ୍ୱା। କପ୍ପକତଂ ୱିଯ ସାରଖାଣୁକେ ଆକୋଟେତ୍ୱା ଏୱଂ କତମେୱ ‘‘ଆହରିମଂ ଭିତ୍ତିପାଦ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଉପତ୍ଥମ୍ଭନତ୍ଥଂ ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠାପେତୁନ୍ତି ଜିଣ୍ଣଭିତ୍ତିପାଦେନ ବହି ସମାନଭାରଂ ଖାଣୁକପ୍ପସୀସେନ ଉସ୍ସାପେତ୍ୱା ମୂଲେନ ଭୂମିଯଂ ପତିଟ୍ଠାପେତୁଂ। ପରିତ୍ତାଣତ୍ଥନ୍ତି ଉଲ୍ଲିତ୍ତାୱଲିତ୍ତକୁଟିଯା ଓୱସ୍ସନଟ୍ଠାନସ୍ସ ପରିତ୍ତାଣତ୍ଥଂ। କିଟିକନ୍ତି ତାଲପଣ୍ଣାଦୀହି କତପଦଲଂ। ମଦ୍ଦିତମତ୍ତିକନ୍ତି ଓୱସ୍ସନଛିଦ୍ଦସ୍ସ ପିଦହନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ଉଭତୋକୁଟ୍ଟଂ ନୀହରିତ୍ୱା କତପଦେସସ୍ସାତି ଯଥା ବହି ଠିତା ଉଜୁକଂ ଅନ୍ତୋ ନିସିନ୍ନେ ନ ପସ୍ସନ୍ତି, ଏୱଂ ଦ୍ୱାରାଭିମୁଖଂ ପିଦହନୱସେନ ଭିତ୍ତିଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞତୋ ଦ୍ୱାରଞ୍ଚ ଯୋଜେତ୍ୱା କତଟ୍ଠାନଂ ୱଦତି। ସମନ୍ତା ପରିଯାଗାରୋତି ସମନ୍ତତୋ ଆୱିଦ୍ଧପମୁଖଂ। ୱଂସଂ ଦତ୍ୱାତି ପୁରିସପ୍ପମାଣେ ପାଦେ ନିଖଣିତ୍ୱା ତେସଂ ଉପରି ପିଟ୍ଠିୱଂସସଦିସଂ ପସ୍ସୱଂସଂ ଠପେତ୍ୱା ଓସାରେତ୍ୱା। ଏକଂ ଦଣ୍ଡକୋଟିଂ ଅତିଉଚ୍ଚାଯ ୱିହାରଭିତ୍ତିକୋଟିଯା ଏକଂ କୋଟିଂ ନୀଚେ ୱଂସପିଟ୍ଠିଯଂ ଠପନୱସେନ ଦଣ୍ଡକେ ପସାରେତ୍ୱା। ଚକ୍କଲଯୁତ୍ତୋ କିଟିକୋତି କୱାଟଂ ୱିଯ ୱିୱରଣଥକନସୁଖତ୍ଥଂ ଚକ୍କଲବନ୍ଧକିଟିକଂ। ପାଠଇଯଂ ଉଗ୍ଘାଟନକିଟିକନ୍ତି ଆପଣାଦୀସୁ ଅନତ୍ଥିକକାଲେ ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା, ଉପରି ଚ ବନ୍ଧିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଓତରଣକିଟିକଂ, କପ୍ପସୀସେହି ୱା ଉପତ୍ଥମ୍ଭନୀହି ଉକ୍ଖିପିତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ଓତରଣକିଟିକମ୍ପି।

୩୦୧।ପାନୀଯଂ ଓତପ୍ପତୀତି ପାନୀଯଭାଜନେସୁ ଠପିତପାନୀଯଂ ଆତପେନ ସନ୍ତପ୍ପତି।

୩୦୩।ତଯୋ ୱାଟେତି ତଯୋ ପରିକ୍ଖେପେ। ୱେଳୁୱାଟନ୍ତି ସଙ୍କଂ ଦାରୁପରିକ୍ଖେପଂ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। କଣ୍ଟକୱାଟନ୍ତି ସଙ୍କସାଖାପରିକ୍ଖେପଂ।

୩୦୫।ଆଲୋକୋ ଅନ୍ତରଧାଯୀତି ଯୋ ବୁଦ୍ଧାରମ୍ମଣାଯ ପୀତିଯା ଆନୁଭାୱେନ ମହନ୍ତୋ ଓଭାସୋ ଅହୋସି, ଯେନ ଚସ୍ସ ପଦୀପସହସ୍ସେନ ୱିଯ ୱିଗତନ୍ଧକାରୋ ମଗ୍ଗୋ ଅହୋସି, ସୋ ବହିନଗରେ ଛଡ୍ଡସରୀରସମାକୁଲଂ ଦୁଗ୍ଗନ୍ଧଂ ବୀଭଚ୍ଛଂ ଆମକସୁସାନଂ ପତ୍ତସ୍ସ ଭଯେନ ପୀତିୱେଗେ ମନ୍ଦୀଭୂତେ ଅନ୍ତରଧାଯି।

ସତଂହତ୍ଥୀତି ଗାଥାଯ ହତ୍ଥିନୋ ସତସହସ୍ସାନୀତି ଏୱଂ ପଚ୍ଚେକଂ ସହସ୍ସ-ସଦ୍ଦେନ ଯୋଜେତ୍ୱା ଅତ୍ଥୋ ଞାତବ୍ବୋ। ପଦୱୀତିହାରସ୍ସାତି ‘‘ବୁଦ୍ଧଂ ୱନ୍ଦିସ୍ସାମୀ’’ତି ରତନତ୍ତଯଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ ଗଚ୍ଛତୋ ଏକପଦୱୀତିହାରସ୍ସ , ତପ୍ପଚ୍ଚଯକୁସଲଫଲସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ତସ୍ସ ସୋଳସମୋ ଭାଗୋ କଲଂ ନାମ, ତଂ ସୋଳସିଂ କଲଂ ଯଥାୱୁତ୍ତା ହତ୍ଥିଆଦଯୋ ସବ୍ବେ ନାଗ୍ଘନ୍ତି ନାରହନ୍ତି, ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଞ୍ଚେତଂ। ଅନେକସତସହସ୍ସଭାଗମ୍ପି ନାଗ୍ଘନ୍ତି।

ଅନ୍ଧକାରୋ ଅନ୍ତରଧାଯୀତି ପୁନ ବଲୱପୀତିଯା ଆଲୋକେ ସମୁପ୍ପନ୍ନେ ଅନ୍ତରଧାଯି। ଆସତ୍ତିଯୋତି ତଣ୍ହାଯୋ। ୱଯକରଣନ୍ତି ଦେଯ୍ୟଧମ୍ମମୂଲଂ ନୱକମ୍ମଂ।

୩୦୯।ଦଦେଯ୍ୟାତି ନୱକମ୍ମଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁଂ ୱିହାରେ ଇସ୍ସରିଯଂ ଦଦେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ଦିନ୍ନୋତି ନୱକମ୍ମଂ କାତୁଂ ୱିହାରୋ ଦିନ୍ନୋ, ୱିହାରେ ନୱକମ୍ମଂ ଦିନ୍ନନ୍ତି ୱା ଅତ୍ଥୋ।

୩୧୩-୪।ସନ୍ଥାଗାରେତି ସନ୍ନିପାତମଣ୍ଡପେ। ଓକାସେତି ନିୱାସୋକାସେ। ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତନ୍ତି ସଙ୍ଘଂ ଉଦ୍ଦିସ୍ସ କତଂ। ଗିହିୱିକତନ୍ତି ଗିହୀହି କତଂ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ, ଗିହିସନ୍ତକନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱିହାରାନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସେନାସନଗ୍ଗାହକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୧୮।‘‘ଛମାସଚ୍ଚଯେନ ଛମାସଚ୍ଚଯେନା’’ତି ଇଦଂ ଦ୍ୱିକ୍ଖତ୍ତୁଂ ପଚ୍ଚଯଦାନକାଲପରିଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନଂ, ଏୱଂ ଉପରିପି। ‘‘ତଂ ନ ଗାହେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ୱଚନସ୍ସ କାରଣମାହ ‘‘ପଚ୍ଚଯେନେୱ ହି ତ’’ନ୍ତିଆଦିନା, ପଚ୍ଚଯଞ୍ଞେୱ ନିସ୍ସାଯ ତତ୍ଥ ୱସିତ୍ୱା ପଟିଜଗ୍ଗନା ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଉତ୍ତୁଣ୍ଡିକାତି ଉକ୍ଖିତ୍ତଭଣ୍ଡା ଭୱିସ୍ସନ୍ତି। ଦୀଘସାଲାତି ଚଙ୍କମନସାଲା। ମଣ୍ଡଲମାଳୋତି ଉପଟ୍ଠାନସାଲା। ଅନୁଦହତୀତି ପୀଳେତି। ‘‘ଅଦାତୁଂ ନ ଲବ୍ଭତୀ’’ତି ଇମିନା ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଅଦଦନ୍ତସ୍ସ ପଟିବାହନେ ପୱିସନତୋ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଦୀପେତି।

‘‘ନ ଗୋଚରଗାମୋ ଘଟ୍ଟେତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେତୁଂ ‘‘ନ ତତ୍ଥ ମନୁସ୍ସା ୱତ୍ତବ୍ବା’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିତକ୍କଂ ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ‘‘ଇମିନା ନୀହାରେନ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ଦିସ୍ୱା ନିୱାରେତ୍ୱା ପଚ୍ଚଯେ ଦସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଏୱରୂପଂ ୱିତକ୍କଂ ଅନୁପ୍ପାଦେତ୍ୱା। ଭଣ୍ଡପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦନନ୍ତି ପଟିଚ୍ଛାଦନଭଣ୍ଡଂ। ସରୀରପ୍ପଟିଚ୍ଛାଦନଚୀୱରନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତତ୍ତାୱ ଅନୱଜ୍ଜ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ପୁଚ୍ଛିତକ୍ଖଣେ କାରଣାଚିକ୍ଖନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ ନ ହୋତି ଅସୁଦ୍ଧଚିତ୍ତସ୍ସପି ପୁଚ୍ଛିତପଞ୍ହୱିସଜ୍ଜନେ ଦୋସାଭାୱା। ଏୱଂ ପନ ଗତେ ମଂ ପୁଚ୍ଛିସ୍ସନ୍ତୀତିସଞ୍ଞାଯ ଅଗମନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ପଟିଜଗ୍ଗିତବ୍ବାନୀତି ଖଣ୍ଡଫୁଲ୍ଲପଟିସଙ୍ଖରଣସମ୍ମଜ୍ଜନାଦୀହି ପଟିଜଗ୍ଗିତବ୍ବାନି। ମୁଦ୍ଦୱେଦିକାଯାତି ଚେତିଯସ୍ସ ହମ୍ମିଯୱେଦିକାଯ ଘଟାକାରସ୍ସ ଉପରି ଚତୁରସ୍ସୱେଦିକାଯ। କସ୍ମା ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତିଆଦି ଯତୋ ପକତିଯା ଲଭତି। ତତ୍ଥାପି ପୁଚ୍ଛନସ୍ସ କାରଣସନ୍ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ପଟିକ୍କମ୍ମାତି ୱିହାରତୋ ଅପସକ୍କିତ୍ୱା। ତମତ୍ଥଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଯୋଜନଦ୍ୱିଯୋଜନନ୍ତରେ ହୋତୀ’’ତି ଆହ। ଉପନିକ୍ଖେପଂ ଠପେତ୍ୱାତି ୱଡ୍ଢିଯା କହାପଣାଦିଂ ଠପେତ୍ୱା, ଖେତ୍ତାଦୀନି ୱା ନିଯମେତ୍ୱା। ଇତି ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟେତି ଏୱଂ ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତନଯେନ ସଦ୍ଧାଯ ଦାତବ୍ବେ ୱସ୍ସାୱାସିକଲାଭୱିସଯେତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱତ୍ଥୁ ପନାତି ତତ୍ରୁପ୍ପାଦେ ଉପ୍ପନ୍ନରୂପିଯଂ, ତଞ୍ଚ ‘‘ତତୋ ଚତୁପଚ୍ଚଯଂ ପରିଭୁଞ୍ଜଥା’’ତି ଦିନ୍ନଖେତ୍ତାଦିତୋ ଉପ୍ପନ୍ନତ୍ତା କପ୍ପିଯକାରକାନଂ ହତ୍ଥେ ‘‘କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ପରିଭୁଞ୍ଜଥା’’ତି ଦାଯକେହି ଦିନ୍ନୱତ୍ଥୁସଦିସଂ ହୋତୀତି ଆହ ‘‘କପ୍ପିଯକାରକାନଂ ହୀ’’ତିଆଦି।

ସଙ୍ଘସୁଟ୍ଠୁତାଯାତି ସଙ୍ଘସ୍ସ ହିତାଯ। ପୁଗ୍ଗଲୱସେନାତି ‘‘ଭିକ୍ଖୂ ଚୀୱରେନ କିଲମନ୍ତୀ’’ତି ଏୱଂ ପୁଗ୍ଗଲପରାମାସୱସେନ, ନ ‘‘ସଙ୍ଘୋ କିଲମତୀ’’ତି ଏୱଂ ସଙ୍ଘପରାମାସୱସେନ।

‘‘କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡୱସେନା’’ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେତୁଂ ‘‘ଚୀୱରତଣ୍ଡୁଲାଦିୱସେନେୱ ଚା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଚ-କାରୋ ଚେତ୍ଥ ପନ-ସଦ୍ଦତ୍ଥେ ୱତ୍ତତି, ନ ସମୁଚ୍ଚଯତ୍ଥେତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପୁଗ୍ଗଲୱସେନେୱ, କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡୱସେନ ଚ ଅପଲୋକନପ୍ପକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ତଂ ପନ ଏୱଂ କତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ଚୀୱରପଚ୍ଚଯଂ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱାତି ସଦ୍ଧାଦେଯ୍ୟତତ୍ରୁପ୍ପାଦାଦିୱସେନ ତସ୍ମିଂ ୱସ୍ସାୱାସେ ଲବ୍ଭମାନଂ ଚୀୱରସଙ୍ଖାତଂ ପଚ୍ଚଯଂ ‘‘ଏତ୍ତକ’’ନ୍ତି ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱା। ସେନାସନସ୍ସାତି ସେନାସନଗ୍ଗାହାପନସ୍ସ। ‘‘ନୱକୋ ୱୁଡ୍ଢତରସ୍ସ, ୱୁଡ୍ଢୋ ଚ ନୱକସ୍ସା’’ତି ଇଦଂ ସେନାସନଗ୍ଗାହସ୍ସ ଅତ୍ତନାୱ ଅତ୍ତନୋ ଗହଣଂ ଅସାରୁପ୍ପନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଦ୍ୱେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଗାହେସ୍ସନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅଟ୍ଠପି ସୋଳସପି ଜନେ ସମ୍ମନ୍ନିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଏକକମ୍ମୱାଚାଯ ସବ୍ବେପି ଏକତୋ ସମ୍ମନ୍ନିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ନିଗ୍ଗହକମ୍ମମେୱ ହି ସଙ୍ଘୋ ସଙ୍ଘସ୍ସ ନ କରୋତି। ତେନେୱ ସତ୍ତସତିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ‘‘ଉବ୍ବାହିକକମ୍ମସମ୍ମୁତିଯଂ ଅଟ୍ଠପି ଜନା ଏକତୋୱ ସମ୍ମତାତି।

ଆସନଘରନ୍ତି ପଟିମାଘରଂ। ମଗ୍ଗୋତି ଉପଚାରସୀମବ୍ଭନ୍ତରଗତେ ଗାମାଭିମୁଖମଗ୍ଗେ କତସାଲା ୱୁଚ୍ଚତି। ଏୱଂ ପୋକ୍ଖରଣୀରୁକ୍ଖମୂଲାଦୀସୁପି।

ଲଭନ୍ତୀତି ତତ୍ରୱାସିନୋ ଭିକ୍ଖୂ ଲଭନ୍ତି। ୱିଜଟେତ୍ୱାତି ‘‘ଏକେକସ୍ସ ପହୋନକପ୍ପମାଣେନ ୱିଯୋଜେତ୍ୱା। ଆୱାସେସୁ ପକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ‘‘ଇତୋ ଉପ୍ପନ୍ନଂ ଅସୁକସ୍ମିଂ ଅସୁକସ୍ମିଞ୍ଚ ଆୱାସେ ୱସନ୍ତା ପାପେତ୍ୱା ଗଣ୍ହନ୍ତୂ’’ତି ୱାଚାଯ ଉପସଂହରିତ୍ୱା। ପୱିସିତବ୍ବନ୍ତି ମହାଲାଭେ ପରିୱେଣେ ୱସିତ୍ୱାୱ ଲାଭୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଅଯମ୍ପୀତି ଏତ୍ଥ ଯୋ ପଂସୁକୂଲିକୋ ପଚ୍ଚଯଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତି। ତେନେୱ ୱିସ୍ସଟ୍ଠୋ ଅଯଂ ଚୀୱରପଚ୍ଚଯୋପୀତି ଯୋଜନା। ପାଦମୂଲେ ଠପେତ୍ୱା ସାଟକଂ ଦେନ୍ତୀତି ପଚ୍ଚଯଦାଯକା ଦେନ୍ତି। ଏତେନ ଗହଟ୍ଠେହି ପାଦମୂଲେ ଠପେତ୍ୱା ଦିନ୍ନମ୍ପି ପଂସୁକୂଲିକାନମ୍ପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅଥ ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ଦେମାତି ୱଦନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ପଂସୁକୂଲିକାନଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଜ୍ଝାହରିତ୍ୱା ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥଭିକ୍ଖୂନନ୍ତି ପଂସୁକୂଲିକତୋ ଅଞ୍ଞେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ।

ଉପନିବନ୍ଧିତ୍ୱା ଗାହାପେତବ୍ବନ୍ତି ଇଧ ରୁକ୍ଖାଦୀସୁ ୱସିତ୍ୱା ଚୀୱରଂ ଗଣ୍ହଥାତି ପଟିବନ୍ଧଂ କତ୍ୱା ଗାହେତବ୍ବଂ।

ପାଟିପଦଅରୁଣତୋତିଆଦି ୱସ୍ସୂପନାଯିକଦିୱସଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅନ୍ତରାମୁତ୍ତକଂ ପନ ପାଟିପଦଂ ଅତିକ୍କମିତ୍ୱାପି ଗାହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ନିବଦ୍ଧୱତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱାତି ସଜ୍ଝାଯମନସିକାରାଦୀସୁ ନିରନ୍ତରକରଣୀଯେସୁ କତ୍ତବ୍ବଂ କତିକୱତ୍ତଂ କତ୍ୱା। କସାୱପରିଭଣ୍ଡନ୍ତି କସାୱରସେହି ଭୂମିପରିକମ୍ମଂ।

ତିୱିଧମ୍ପୀତି ପରିଯତ୍ତିପଟିପତ୍ତିପଟିୱେଧୱସେନ ତିୱିଧମ୍ପି। ସୋଧେତ୍ୱାତି ଆଚାରାଦୀସୁ ଉପପରିକ୍ଖିତ୍ୱା। ଏକଚାରିକୱତ୍ତନ୍ତି ଭାୱନାକମ୍ମଂ। ତଞ୍ହି

ଗଣସଙ୍ଗଣିକଂ ପହାଯ ଏକଚାରିକେନେୱ ୱତ୍ତିତବ୍ବତ୍ତା ଏୱଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଦସୱତ୍ଥୁକକଥା ନାମ ଅପ୍ପିଚ୍ଛକଥା, ସନ୍ତୁଟ୍ଠି, ପୱିୱେକ, ଅସଂସଗ୍ଗ, ୱୀରିଯାରମ୍ଭ, ସୀଲ, ସମାଧି, ପଞ୍ଞା, ୱିମୁତ୍ତି, ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନକଥାତି ଇମା ଦସ।

ଦନ୍ତକଟ୍ଠଖାଦନୱତ୍ତନ୍ତି ଦନ୍ତକଟ୍ଠମାଳକେ ନିକ୍ଖିତ୍ତେସୁ ଦନ୍ତକଟ୍ଠେସୁ ''ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଏକମେୱ ଦନ୍ତକଟ୍ଠଂ ଗହେତବ୍ବ''ନ୍ତିଆଦିନା (ପାରା। ଅଟ୍ଠ। ୧। ୧୦୯) ଅଦିନ୍ନାଦାନେ ଦନ୍ତପୋନକଥାଯଂ ୱୁତ୍ତଂ ୱତ୍ତଂ। ପତ୍ତଂ ୱା...ପେ... ନ କଥେତବ୍ବନ୍ତି ପତ୍ତଗୁତ୍ତତ୍ଥାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିସଭାଗକଥାତି ତିରଚ୍ଛାନକଥା। ଖନ୍ଧକୱତ୍ତନ୍ତି ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକେ (ଚୂଳୱ। ୩୬୫) ଆଗତଂ ପିଣ୍ଡଚାରିକୱତ୍ତତୋ ଅୱସିଟ୍ଠୱତ୍ତଂ ତସ୍ସ ''ଭିକ୍ଖାଚାରୱତ୍ତ''ନ୍ତି ୱିସୁଂ ଗହିତତ୍ତା।

ଇଦାନି ଯଂ ଦାଯକା ପଚ୍ଛିମୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥାନଂ ୱସ୍ସାୱାସିକଂ ଦେନ୍ତି, ତତ୍ଥ ପଟିପଜ୍ଜନୱିଧିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ପଚ୍ଛିମୱସ୍ସୂପନାଯିକଦିୱସେ ପନା''ତି ଆରଦ୍ଧଂ। ଆଗନ୍ତୁକୋ ସଚେ ଭିକ୍ଖୂତି ଚୀୱରେ ଗାହିତେ ପଚ୍ଛା ଆଗତୋ ଆଗନ୍ତୁକୋ ଭିକ୍ଖୁ। ପତ୍ତଟ୍ଠାନେତି ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ପତ୍ତଟ୍ଠାନେ। ପଠମୱସ୍ସୂପଗତାତି ଆଗନ୍ତୁକସ୍ସ ଆଗମନତୋ ପୁରେତରମେୱ ପଚ୍ଛିମିକାଯ ୱସ୍ସୂପନାଯିକାଯ ୱସ୍ସୂପଗତା। ଲଦ୍ଧଂ ଲଦ୍ଧନ୍ତି ପୁନପ୍ପୁନଂ ଦାଯକାନଂ ସନ୍ତିକା ଆଗତାଗତସାଟକଂ।

ନେୱ ୱସ୍ସାୱାସିକସ୍ସ ସାମିନୋତି ଛିନ୍ନୱସ୍ସତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ପଠମମେୱ କତିକାଯ କତତ୍ତା ''ନେୱ ଅଦାତୁଂ ଲଭନ୍ତୀ''ତି ୱୁତ୍ତଂ, ଦାତବ୍ବଂ ୱାରେନ୍ତାନଂ ଗୀୱା ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତେସମେୱ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ୱସ୍ସୂପଗତେସୁ ଅଲଦ୍ଧୱସ୍ସାୱାସିକାନଂ ଏକଚ୍ଚାନମେୱ ଦାତବ୍ବଂ।

ଭତିନିୱିଟ୍ଠନ୍ତି ପାନୀଯୁପଟ୍ଠାନାଦିଭତିଂ କତ୍ୱା ଲଦ୍ଧଂ। ସଙ୍ଘିକଂ ପନାତିଆଦି କେସଞ୍ଚି ୱାଦଦସ୍ସନଂ। ତତ୍ଥ ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ କତ୍ୱା ଗାହିତନ୍ତି ''ଛିନ୍ନୱସ୍ସାନଂ ୱସ୍ସାୱାସିକଞ୍ଚ ଇଦାନି ଉପ୍ପଜ୍ଜନକୱସ୍ସାୱାସିକଞ୍ଚ ଇମେସଂ ଦାତୁଂ ରୁଚ୍ଚତୀ''ତି ଅନନ୍ତରେ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅପଲୋକନଂ କତ୍ୱା ଗାହିତଂ ସଙ୍ଘେନ ଦିନ୍ନତ୍ତା ୱିବ୍ଭନ୍ତୋପି ଲଭତି। ପଗେୱ ଛିନ୍ନୱସ୍ସୋ। ପଚ୍ଚଯୱସେନ ଗାହିତଂ ପନ ତେମାସଂ ୱସିତ୍ୱା ଗହେତୁଂ ଅତ୍ତନା, ଦାଯକେହି ଚ ଅନୁମତତ୍ତା ଭତିନିୱିଟ୍ଠମ୍ପି ଛିନ୍ନୱସ୍ସୋପି ୱିବ୍ଭନ୍ତୋପି ନ ଲଭତୀତି କେଚି ଆଚରିଯା ୱଦନ୍ତି। ଇଦଞ୍ଚ ପଚ୍ଛା ୱୁତ୍ତତ୍ତା ପମାଣଂ। ତେନେୱ ୱସ୍ସୂପନାଯିକଦିୱସେ ଏୱ ଦାଯକେହି ଦିନ୍ନୱସ୍ସାୱାସିକଂ ଗହିତଭିକ୍ଖୁନୋ ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦଂ ଅକତ୍ୱା ୱାସୋୱ ହେଟ୍ଠା ୱିହିତୋ, ନ ପାନୀଯୁପଟ୍ଠାନାଦିଭତିକରଣୱତ୍ତଂ। ଯଦି ହି ତଂ ନିୱିଟ୍ଠମେୱ ସିଯା, ଭତିକରଣମେୱ ୱିଧାତବ୍ବଂ। ତସ୍ମା ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ଗାହିତଂ ଛିନ୍ନୱସ୍ସାଦଯୋ ନ ଲଭନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

''ସଙ୍ଘିକଂ ହୋତୀ''ତି ଏତେନ ୱୁତ୍ଥୱସ୍ସାନମ୍ପି ୱସ୍ସାୱାସିକଭାଗୋ ସଙ୍ଘିକତୋ ଅମୋଚିତୋ ତେସଂ ୱିବ୍ଭମେନ ସଙ୍ଘିକୋ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଲଭତୀତି ''ମମ ପତ୍ତଭାଗଂ ଏତସ୍ସ ଦେଥା''ତି ଦାଯକେ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପେନ୍ତେନେୱ ସଙ୍ଘିକତୋ ୱିଯୋଜିତଂ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ୱରଭାଗଂ ସାମଣେରସ୍ସାତି ତସ୍ସ ପଠମଗାହତ୍ତା, ଥେରେନ ପୁବ୍ବେ ପଠମଭାଗସ୍ସ ଗହିତତ୍ତା, ଇଦାନି ଗଯ୍ହମାନସ୍ସ ଦୁତିଯଭାଗତ୍ତା ଚ ୱୁତ୍ତଂ।

ସେନାସନଗ୍ଗାହକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପନନ୍ଦୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୧୯। ପାଠଇଯଂ ଉଭଯତ୍ଥ ପରିବାହିରୋତି କମେନ ଉଭଯସ୍ସପି ମୁତ୍ତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ, ନ ସବ୍ବଥା ଉଭଯତୋ ପରିବାହିରତ୍ତା। ତେନାହ ''ପଚ୍ଛିମେ... ପେ... ତିଟ୍ଠତୀ''ତି।

୩୨୦।ଯଂ ତିଣ୍ଣଂ ପହୋତୀତି ମଞ୍ଚପୀଠୱିନିମୁତ୍ତଂ ଯଂ ଆସନଂ ତିଣ୍ଣଂ ସୁଖଂ ନିସୀଦିତୁଂ ପହୋତି, ଇଦଂ ପଚ୍ଛିମଦୀଘାସନଂ। ଏତ୍ଥ ମଞ୍ଚପୀଠରହିତେସୁ ଅସମାନାସନିକାପି ତଯୋ ନିସୀଦିତୁଂ ଲଭନ୍ତି। ମଞ୍ଚପୀଠେସୁ ପନ ଦ୍ୱେ। ଅଦୀଘାସନେସୁ ମଞ୍ଚପୀଠେସୁ ସମାନାସନିକା ଏୱ ଦ୍ୱେ ନିସୀଦିତୁଂ ଲଭନ୍ତି ଦୁୱଗ୍ଗସ୍ସେୱ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା।

ହତ୍ଥିନଖୋ ହେଟ୍ଠାଭାଗେ ଏତସ୍ସ ଅତ୍ଥୀତି ହତ୍ଥିନଖୋ, ପାସାଦୋ। ପାସାଦସ୍ସ ନଖୋ ନାମ ହେଟ୍ଠିମଭାଗୋ ପାଦନଖସଦିସତ୍ତା, ସୋ ସବ୍ବଦିସାସୁ ଅନେକେହି ହତ୍ଥିରୂପେହି ସମଲଙ୍କତୋ ଠିତୋ। ତସ୍ସୂପରି କତୋ ପାସାଦୋ ହତ୍ଥିକୁମ୍ଭେ ପତିଟ୍ଠିତୋ ୱିଯ ହୋତୀତି ଆହ ''ହତ୍ଥିକୁମ୍ଭେ ପତିଟ୍ଠିତ''ନ୍ତି। ସୁୱଣ୍ଣରଜତାଦିୱିଚିତ୍ରାନୀତି ସଙ୍ଘିକସେନାସନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପୁଗ୍ଗଲିକଂ ପନ ସୁୱଣ୍ଣାଦିୱିଚିତ୍ରଂ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁମେୱ ନ ୱଟ୍ଟତି ''ନ କେନଚି ପରିଯାଯେନ ଜାତରୂପରଜତଂ ସାଦିତବ୍ବ''ନ୍ତି (ମହାୱ। ୨୯୯) ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ତେନେୱେତ୍ଥ ଅଟ୍ଠକଥାଯଂ ''ସଙ୍ଘିକୱିହାରେ ୱା ପୁଗ୍ଗଲିକୱିହାରେ ୱା''ତି ନ ୱୁତ୍ତଂ, ଗୋନକାଦିଅକପ୍ପିଯଭଣ୍ଡୱିସଯେ ଏୱ ୱୁତ୍ତଂ ଏକଭିକ୍ଖୁସ୍ସାପି ତେସଂ ଗହଣେ ଦୋସାଭାୱା। ଗିହିୱିକଟନୀହାରେନାତି ଗିହୀହି

କତନୀହାରେନ, ଗିହୀହି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ଅହରିତ୍ୱା ଦିନ୍ନନିୟାମେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ଲବ୍ଭନ୍ତୀତି ନିସୀଦିତୁଂ ଲବ୍ଭନ୍ତି।

ଉପନନ୍ଦୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅୱିସ୍ସଜ୍ଜିୟୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୨୧।ଅରଞ୍ଜରୋତି ବହୁଉଦକଗଣ୍ହନିକା ମହାଚାଟି, ଜଲଂ ଗଣ୍ହିତୁମଲନ୍ତି ଅରଞ୍ଜରୋ।

ଥାୱରେନ ଚ ଥାୱରନ୍ତିଆଦୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ କୋଟ୍ଠାସେସୁ ପୁରିମଦ୍ୱୟଂ ଥାୱରଂ, ପଚ୍ଛିମତ୍ତୟଂ ଗରୁଭଣ୍ଡନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ସମକମେୱ ଦେତୀତି ଏତ୍ଥ ଊନକଂ ଦେନ୍ତମ୍ପି ୱିହାରୱତ୍ଥୁସାମନ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ଦୂରତରଂ ଦୁକ୍କଗୋପଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ୱୁତ୍ତଞ୍ହି ‘‘ଭିକ୍ଖୂନଂ ଚେ ମହଗ୍ଘତରଂ…ପେ… ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି (ଚୂଳୱ॰ ଅଟ୍ଠ॰ ୩୨୧)। ଜାନାପେତ୍ୱାତି ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସ ଜାନାପେତ୍ୱା, ଅପଲୋକେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ନନୁ ତୁମ୍ହାକଂ ବହୁତରା ରୁକ୍ଖାତି ୱତ୍ତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ସାମିକେସୁ ଅତ୍ତନୋ ଭଣ୍ଡସ୍ସ ମହଗ୍ଘତଂ ଅଜାନିତ୍ୱା ଦେନ୍ତେସୁ ତଂ ଞତ୍ୱା ଥେୟ୍ୟଚିତ୍ତେନ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ ଅୱହାରୋ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ୱିହାରେନ ୱିହାରୋ ପରିୱତ୍ତେତବ୍ବୋତି ସୱତ୍ଥୁକେନ ଅଞ୍ଞେସଂ ଭୂମିୟଂ କତପାସାଦାଦିନା, ଅୱତ୍ଥୁକେନ ୱା ସୱତ୍ଥୁକଂ ପରିୱତ୍ତେତବ୍ବଂ। ଅୱତ୍ଥୁକଂ ପନ ଅୱତ୍ଥୁକେନେୱ ପରିୱତ୍ତେତବ୍ବଂ। କେୱଲଂ ପାସାଦସ୍ସ ଭୂମିତୋ ଅଥାୱରତ୍ତା। ଏୱଂ ଥାୱରେସୁପି ଥାୱରୱିଭାଗଂ ଞତ୍ୱାୱ ପରିୱତ୍ତେତବ୍ବଂ।

‘‘କପ୍ପିୟମଞ୍ଚା ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତବ୍ବା’’ତି ଇମିନା ସୁୱଣ୍ଣାଦିୱିଚିତ୍ତଂ ଅକପ୍ପିୟମଞ୍ଚଂ ‘‘ସଙ୍ଘସ୍ସା’’ତି ୱୁତ୍ତେପି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ‘‘ୱିହାରସ୍ସ ଦେମା’’ତି ୱୁତ୍ତେ ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱଟ୍ଟତି, ନ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଖେତ୍ତାଦି ୱିୟାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏତେସୁପି ମଞ୍ଚାଦୀସୁ। କପ୍ପିୟାକପ୍ପିୟଂ ୱୁତ୍ତନୟମେୱାତି ଆସନ୍ଦୀତୂଲିକାଦିୱିନିଚ୍ଛୟେସୁ ୱୁତ୍ତନୟମେୱ। ଅକପ୍ପିୟଂ ୱାତି ଆସନ୍ଦୀଆଦି, ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତଂ ବିମ୍ବୋହନାଦି ଚ। ମହଗ୍ଘଂ କପ୍ପିୟଂ ୱାତି ସୁୱଣ୍ଣାଦିୱିଚିତ୍ତଂ କପ୍ପିୟୱୋହାରେନ ଦିନ୍ନଂ।

‘‘କାଳଅଲୋହ…ପେ… ଭାଜେତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ୱଟ୍ଟକଂସଲୋହମୟମ୍ପି ଭାଜନଂ ପୁଗ୍ଗଲିକମ୍ପି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁମ୍ପି ପରିହରିତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି ପୁଗ୍ଗଲପରିହରିତବ୍ବସ୍ସେୱ ଭାଜେତବ୍ବତ୍ତାତି ୱଦନ୍ତି। ତଂ ଉପରି ‘‘କଂସଲୋହୱଟ୍ଟଲୋହଭାଜନୱିକତି ସଙ୍ଘିକପରିଭୋଗେନ ୱା ଗିହିୱିକଟା ୱା ୱଟ୍ଟତୀ’’ତିଆଦିକେନ ମହାପଚ୍ଚରିୱଚନେନ ୱିରୁଜ୍ଝତି। ଇମସ୍ସ ହି ‘‘ୱଟ୍ଟଲୋହକଂସଲୋହାନଂ ଯେନ କେନଚି କତୋ ସୀହଳଅଦୀପେ ପାଦଗ୍ଗଣ୍ହନକୋ ଭାଜେତବ୍ବୋ’’ତି ୱୁତ୍ତସ୍ସ ମହାଅଟ୍ଠକଥାୱଚନସ୍ସ ପଟିକ୍ଖେପାୟ ତଂ ମହାପଚ୍ଚରିୱଚନଂ ପଚ୍ଛା ଦସ୍ସିତଂ। ତସ୍ମା ୱଟ୍ଟଲୋହକଂସଲୋହମୟଂ ୟଂ କିଞ୍ଚି ପାଦଗ୍ଗଣ୍ହନକୱାରକମ୍ପି ଉପାଦାୟ ଅଭାଜନୀୟମେୱ। ଗିହୀହି ଦିୟ୍ୟମାନମ୍ପି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତୁମ୍ପି ନ ୱଟ୍ଟତି। ପାରିହାରିୟଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ପତ୍ତାଦିପରିକ୍ଖାରଂ ୱିୟ ସୟମେୱ ପଟିସାମେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଗିହିସନ୍ତକଂ ୱିୟ ଆରାମିକାଦୟୋ ଚେ ସୟମେୱ ଗୋପେତ୍ୱା ୱିନିୟୋଗକାଲେ ଆନେତ୍ୱା ପଟିନେନ୍ତି, ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ‘‘ପଟିସାମେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂନଂ ଦେଥା’’ତି ୱତ୍ତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି।

ପଣ୍ଣସୂଚି ନାମ ଲେଖନୀତି ୱଦନ୍ତି। ‘‘ଅତ୍ତନା ଲଦ୍ଧାନିପୀ’’ତିଆଦିନା ପଟିଗ୍ଗହଣେ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି, ପରିହରିତ୍ୱା ପରିଭୋଗୋୱ ଆପତ୍ତିକରୋତି ଦସ୍ସେତି। ୟଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ ଉପରି ଅଭାଜନୀୟୱାସିଆଦୀସୁ ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକେସୁପି।

ଅନାମାସମ୍ପୀତି ସୁୱଣ୍ଣାଦିମୟମ୍ପି ସଙ୍ଘଂ ତଂ ଆମସିତ୍ୱାପି ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ଉପକ୍ଖରେତି ଉପକରଣେ। ଅଡ୍ଢବାହୁପ୍ପମାଣା ନାମ ଅଡ୍ଢବାହୁମତ୍ତା। ଅଡ୍ଢବ୍ୟାମମତ୍ତାତିପି ୱଦନ୍ତି। ୟୋତ୍ତାନୀତି ଚମ୍ମରଜ୍ଜୁକା।

ଅଟ୍ଠଙ୍ଗୁଲସୂଚିଦଣ୍ଡମତ୍ତୋପୀତି ତସରଦଣ୍ଡାଦିସୂଚିଆକାରତନୁଦଣ୍ଡକମତ୍ତୋପି। ରିତ୍ତପୋତ୍ଥକୋପୀତି ଅଲିଖିତପୋତ୍ଥକୋ। ଇଦଞ୍ଚ ପଣ୍ଣପ୍ପସଙ୍ଗେନ ୱୁତ୍ତଂ।

‘‘ଘଟ୍ଟନଫଲକଂ ଘଟ୍ଟନମୁଗ୍ଗରୋ’’ତି ଇଦଂ ରଜିତଚୀୱରଂ ଏକସ୍ମିଂ ମଟ୍ଠେ ଦଣ୍ଡମୁଗ୍ଗରେ ୱେଠେତ୍ୱା ଏକସ୍ସ ମଟ୍ଠଫଲକସ୍ସ ଉପରି ଠପେତ୍ୱା ଉପରି ଅପରେନ ମଟ୍ଠଫଲକେନ ନିକୁଜ୍ଜିତ୍ୱା ଏକୋ ଉପରି ଅକ୍କମିତ୍ୱା ତିଟ୍ଠତି। ଦ୍ୱେ ଜନା ଉପରି ଫଲକଂ ଦ୍ୱୀସୁ କୋଟୀସୁ ଗହେତ୍ୱା ଅପରାପରଂ ଆକଡ୍ଢନୱିକଡ୍ଢନଂ କରୋନ୍ତି, ଏତଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ହତ୍ଥେ ଠପାପେତ୍ୱା ହତ୍ଥେନ ପହରଣଂ ପନ ନିଟ୍ଠିତରଜନସ୍ସ ଚୀୱରସ୍ସ ଅଲ୍ଲକାଲେ କାତବ୍ବଂ। ଇଦଂ ପନ ଫଲକମୁଗ୍ଗରେହି ଘଟ୍ଟନଂ ସୁକ୍ଖକାଲେ ଥଦ୍ଧଭାୱୱିମୋଚନତ୍ଥନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅମ୍ବଣନ୍ତି ଏକଦୋଣିକନାୱାଫଲକେହି ପୋକ୍ଖରଣୀସଦିସଂ କତଂ। ପାନୀୟଭାଜନନ୍ତିପି ୱଦନ୍ତି। ରଜନଦୋଣୀତି ଏକଦାରୁନାୱ କତଂ ରଜନଭାଜନଂ। ଉଦକଦୋଣୀପି ଏକଦାରୁନାୱ କତଂ ଉଦକଭାଜନଂ।

ଭୂମତ୍ଥରଣଂ କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅକପ୍ପିଯଚମ୍ମଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ଭୂମତ୍ଥରଣସଙ୍ଖେପେନ ସଯିତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତିଯେୱ। ‘‘ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଗତିକ’’ନ୍ତି ଇମିନା ମଞ୍ଚାଦୀସୁ ଅତ୍ଥରିତଙ୍ଗ ମହାଚମ୍ମଂ ଏଳକଚମ୍ମଂ ନାମାତି ଦସ୍ସେତି।

ଛଉମୁଟ୍ଠିପଣ୍ଣନ୍ତି ତାଲପଣ୍ଣଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପଉକଟାହନ୍ତି ପଉପଚନକଟାହଂ।

ଅଧିସ୍ସଜ୍ଜିଯୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନୱକମ୍ମଦାନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୨୩। ପାଠଇଯଂ ପିଣ୍ଡନିକ୍ଖେପନମତ୍ତେନାତିଆଦୀସୁ ଖଣ୍ଡଫୁଲ୍ଲଟ୍ଠାନେ ମତ୍ତିକାପିଣ୍ଡଟ୍ଠପନଂ ପିଣ୍ଡନିକ୍ଖେପନଂ ନାମ। ନୱକମ୍ମନ୍ତି ନୱକମ୍ମସମ୍ମୁତି। ଅଗ୍ଗଳଅଓଚ୍ଚି ନାମ କୱାଟବନ୍ଧୋ। ଛାଦନଂ ନାମ ତିଣାଦୀହି ଗେହଚ୍ଛାଦନଂ। ବନ୍ଧନଂ ନାମ ଦଣ୍ଡୱଲ୍ଲିଆଦୀହି ଛଦନବନ୍ଧନମେୱ। ଚତୁହତ୍ଥୱିହାରେତି ୱିତ୍ଥାରପ୍ପମାଣତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ଉବ୍ବେଧତୋ ପନ ଅନେକଭୂମକତ୍ତା ୱଡ୍ଢକୀହତ୍ଥେନ ୱୀସତିହତ୍ଥୋପି ନାନାସଣ୍ଠାନୱିଚିତ୍ତୋପି ହୋତି। ତେନସ୍ସ ଚତୁୱସ୍ସିକଂ ନୱକମ୍ମଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏୱଂ ସେସେସୁପି।

ପାଠଇଯଂ ସବ୍ବେ ୱିହାରେତି ଭୁମ୍ମତ୍ଥେ ଉପଯୋଗବହୁୱଚନଂ। ଏକସ୍ସ ସବ୍ବେସୁ ୱିହାରେସୁ ନୱକମ୍ମଂ ଦେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସଦ୍ଧକାଲଂ ପଟିବାହନ୍ତୀତି ନୱକମ୍ମିକା ଅଉନୋ ଗାହିତଂ ୱରସେଯ୍ୟଂ ସମ୍ପତ୍ତାନଂ ଯଥାୱୁଡ୍ଢଂ ଅଦତ୍ୱା ଉତୁକାଲେପି ପଟିବାହନ୍ତି।

‘‘ସଚେ ସୋ ଆୱାସୋ ଜୀରତୀ’’ତିଆଦି ପାଠଇମୁତ୍ତକୱିନିଚ୍ଛଯୋ। ମଞ୍ଚଟ୍ଠାନଂ ଦତ୍ୱାତି ମଞ୍ଚଟ୍ଠାନଂ ପୁଗ୍ଗଲିକଂ ଦତ୍ୱା। ତିଭାଗନ୍ତି ତତିଯଭାଗଂ। ଏୱଂ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନମ୍ପି ଥାୱରେନ ଥାୱରପରିୱତ୍ତନଟ୍ଠାନେ ଏୱ ପୱିସତି, ନ ଇତରଥା ସଦ୍ଧସେନାସନାନଂ ୱିନସ୍ସନତୋ। ସଚେ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାନଂ ଦାତୁକାମୋ ହୋତୀତି ସଚେ ସୋ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଭଣ୍ଡକଟ୍ଠପନଟ୍ଠାନଂ ୱା ଅଞ୍ଞେସଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱସନଟ୍ଠାନଂ ୱା ଦାତୁଂ ନ ଇଚ୍ଛତି, ଅଉନୋ ସଦ୍ଧିୱିହାରିକାନଞ୍ଞେୱ ଦାତୁକାମୋ ହୋତି, ତାଦିସସ୍ସ ତୁଯ୍ହଂ ପୁଗ୍ଗଲିକମେୱ କତ୍ୱା ଜଗ୍ଗାତି ନ ସଦ୍ଧଂ ତସ୍ସ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତତ୍ଥ ପନ କତ୍ତବ୍ବୱିଧିଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘କମ୍ମ’’ନ୍ତିଆଦି। ଏୱଞ୍ହୀତିଆଦିମ୍ହି ୱଯାନୁରୂପଂ ତତିଯଭାଗେ ୱା ଉପଡ୍ଢଭାଗେ ୱା ଗହିତେ ତଂ ଭାଗଂ ଦାତୁଂ ଲଭତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯେନାତି ତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଭିକ୍ଖୂସୁ ଯେନ। ସୋ ସାମୀତି ତସ୍ସା ଭୂମିଯା ୱିହାରକରଣେ ସୋୱ ସାମୀ, ତଂ ପଟିବାହିତ୍ୱା ଇତରେନ ନ କାତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସୋ ହି ପଠମଂ ଗହିତୋ। ଅକତଟ୍ଠାନେତି ଚଯାଦୀନଂ ଅକତପୁବ୍ବଟ୍ଠାନେ। ଚଯଂ ୱା ପମୁଖଂ ୱାତି ସଙ୍ଘିକସେନାସନଂ ନିସ୍ସାଯ ତତୋ ବହି ଚଯଂ ବନ୍ଧିତ୍ୱା, ଏକଂ ସେନାସନଂ ୱା। ବହିକୁଟ୍ଟେତି କୁଟ୍ଟତୋ ବହି, ଅଉନୋ କତଟ୍ଠାନେତି ଅତ୍ଥୋ।

ନୱକମ୍ମଦାନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଞ୍ଞତ୍ରପରିଭୋଗପଟିକ୍ଖେପାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୨୪।ୱଡ୍ଢିକମ୍ମତ୍ଥାଯାତି ଯଥା ତମ୍ମୂଲଗ୍ଗତୋ ନ ପରିହାଯତି, ଏୱଂ କତ୍ତବ୍ବସ୍ସ ଏୱଂ ନିପ୍ଫାଦେତବ୍ବସ୍ସ ମଞ୍ଚପୀଠାଦିନୋ ଅତ୍ଥାଯ।

ଚକ୍କଲିକନ୍ତି ପାଦପୁଞ୍ଛନତ୍ଥଂ ଚକ୍କାକାରେନ କତଂ। ପରିଭଣ୍ଡକତଭୂମି ୱାତି କାଳୱଣ୍ଣାଦିକତସଣ୍ହଭୂମି ୱା। ସେନାସନଂ ୱାତି ମଞ୍ଚପୀଠାଦି ୱା।

‘‘ତଥେୱଓଳଞ୍ଜେତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଇମିନା ନେୱାସିକେହି ଧୋତପାଦାଦୀହି ୱଳଞ୍ଜନଟ୍ଠାନେ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଅଧୋତପାଦାଦୀହି ୱଳଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତି ପଞ୍ଞତ୍ତାତି ଦସ୍ସେତି।

‘‘ଦ୍ୱାରମ୍ପୀ’’ତିଆଦିନା ସାମଞ୍ଞତୋ ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଦ୍ୱାରୱାତପାନାଦଯୋ ଅପରିକମ୍ମକତାପି ନ ଅପସ୍ସଯିତବ୍ବା। ଅଜାନିତ୍ୱା ଅପସ୍ସଯନ୍ତସ୍ସପି ଇଧ ଲୋମଗଣନାଯ ଆପତ୍ତି।

ଅଞ୍ଞତ୍ରପରିଭୋଗପଟିକ୍ଖେପାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସଙ୍ଘଭତ୍ତାଦିଅନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୨୫। ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଂନିମନ୍ତନନ୍ତି ଇମଂ ୱୋହାରଂ ପତ୍ତାନୀତି ଏତ୍ଥ ଇତି-ସଦ୍ଦୋ ଆଦିଅତ୍ଥୋ, ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଂ ନିମନ୍ତନନ୍ତିଆଦିୱୋହାରଂ ପତ୍ତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ତମ୍ପୀତି ସଙ୍ଘଭତ୍ତମ୍ପି।

ସଙ୍ଘଭତ୍ତାଦିଅନୁଜାନନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

ଭୋଜନସାଲାଯାତି ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସଟ୍ଠାନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଏକୱଠଅଞ୍ଜନ୍ତି ଏକଦ୍ୱାରେନ ୱଠଅଞ୍ଜିତଙ୍ଗଂ। ନାନାନିୱେସନେସୂତି ନାନାକୁଲସ୍ସ ନାନୂପଚାରେସୁ ନିୱେସନେସୁ।

ନିସିନ୍ନସ୍ସପି ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତସ୍ସପୀତି ଅନାଦରେ ସାମିୱଚନଂ, ୱୁଡ୍ଢତରେ ନିଦ୍ଦାଯନ୍ତେ ନୱକସ୍ସ ଗାହିତଂ ସୁଗ୍ଗହିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱିସ୍ସଟ୍ଠଦୂତୋତି ଯଥାରୁଚି ୱତ୍ତୁଂ ଲଭନତୋ ନିରାସଙ୍କଦୂତୋ। ପୁଚ୍ଛାସଭାଗେନାତି ପୁଚ୍ଛାୱଚନପଟିଭାଗେନ। ''ଏକା କୂଟଟ୍ଠିତିକା ନାମା''ତି ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ୱିଭାୱେତୁଂ ''ରଞ୍ଞୋ ୱା ହୀ''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ସଙ୍କଂ ପତ୍ତସ୍ସାମିକସ୍ସ ହୋତୀତି ଚୀୱରାଦିକମ୍ପି ସଙ୍କଂ ପତ୍ତସ୍ସାମିକସ୍ସେୱ ହୋତି, ମଯା ଭତ୍ତମେୱ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଚୀୱରାଦିନ୍ତି ୱତ୍ୱା ଗହେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅକତଭାଗୋନାମାତି ଆଗନ୍ତୁକଭାଗୋ ନାମ, ଅଦିନ୍ନପୁବ୍ବଭାଗୋତି ଅତ୍ଥୋ।

କିଂ ଆହରୀଯତୀତି ଅୱତ୍ୱାତି ''କତରଭତ୍ତଂ ୱା ତଯା ଆହରୀଯତୀ''ତି ଦାଯକଂ ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା। ପକତିଟ୍ଠିତିକାଯାତି ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତଟ୍ଠିତିକାଯ।

ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିମନ୍ତନଭତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

ୱିଚ୍ଛିନ୍ଦିତ୍ୱାତି ''ଭତ୍ତଂ ଗଣ୍ହଥା''ତି ପଦଂ ଅୱତ୍ୱା। ତେନେୱାହ ''ଭତ୍ତନ୍ତି ଅୱଦନ୍ତେନା''ତି।

ଆଲୋପସଙ୍ଖେପେନାତି ଏକେକପିଣ୍ଡୱସେନ, ଏୱଞ୍ଚ ଭାଜନଂ ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତେ ନ ୱଟ୍ଟତି। ତତ୍ଥ ହି ଏକସ୍ସ ପହୋନକପ୍ପମାଣେନେୱ ଭାଜେତବ୍ବଂ।

ଆରୁଳ୍ହାଯେୱ ମାତିକଂ, ସଙ୍ଘତୋ ଅଟ୍ଠ ଭିକ୍ଖୂତି ଏତ୍ଥ ଯେ ମାତିକଂ ଆରୁଳ୍ହା, ତେ ଅଟ୍ଠ ଭିକ୍ଖୂତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ।
ଉଦ୍ଦେସଭତ୍ତନିମନ୍ତନଭତ୍ତାଦିସଙ୍ଘିକଭତ୍ତମାତିକାସୁ ନିମନ୍ତନଭତ୍ତମାତିକାଯ ଠିତିୱସେନ ଆରୁଳ୍ହେ ଭତ୍ତୁଦ୍ଦେସକେନ ୱା ସଯଂ ୱା ସଙ୍ଘତୋ ଉଦ୍ଦିସାପେତ୍ୱା ଗହେତ୍ୱା ଗନ୍ତବ୍ବଂ, ନ ଅତ୍ତନୋ ରୁଚିତେ ଗହେତ୍ୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ମାତିକଂ ଆରୋପେତ୍ୱାତି ''ସଙ୍ଘତୋ ଗଣ୍ହାମୀ''ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତମାତିକାଭେଦଂ ଦାଯକସ୍ସ ୱିଞ୍ଞାପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ପଟିବଦ୍ଧକାଲତୋ ପନ ପଟ୍ଠାଯାତି ତତ୍ଥେୱ ୱାସସ୍ସ ନିବଦ୍ଧକାଲତୋ ପଟ୍ଠାଯ।

ନିମନ୍ତନଭତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସଲାକଭତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

ଉପନିବନ୍ଧିତ୍ୱାତି ଲିଖିତ୍ୱା। ଗାମୱସେନପୀତି ଯେଭୁଯ୍ୟେନ ସମଲାଭଗାମୱସେନପି। ବହୂନି ସଲାକଭତ୍ତାନୀତି ତିଂସଂ ୱା ଚତ୍ତାରୀସଂ ୱା ଭତ୍ତାନି। ''ସଚେ ହୋନ୍ତୀ''ତି ଅଜ୍ଝାହରିତ୍ୱା ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱାତି ତାନି ଭତ୍ତାନି ପମାଣୱସେନ ସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା। ନିଗ୍ଗହେନ ଦତ୍ୱାତି ଦୂରଂ ଗନ୍ତୁଂ ଅନିଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସ ନିଗ୍ଗହେନ ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପେତ୍ୱା ଦତ୍ୱା। ପୁନ ୱିହାରଂ

ଆଗନ୍ତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ୱିହାରଂ ଅନାଗନ୍ତ୍ୱା ଭତ୍ତଂ ଗହେତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ୱିହାରେ ଅତ୍ତନୋ ପାପେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି।

ଏକଗେହୱସେନାତି ୱୀଥିଯମ୍ପି ଏକପସ୍ସେ ଘରପାଳିଯା ୱସେନ। ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱାପୀତି ଅସୁକକୁଲେ ସଲାକଭତ୍ତାନି ତୁଯ୍ହଂ ପାପୁଣନ୍ତୀତି ୱତ୍ୱା।

ୱାରଗାମେତି ଅତିଦୂରତ୍ତା ୱାରେନ ଗନ୍ତବ୍ବଗାମେ। ସଟ୍ଠିତୋ ୱା ପଣ୍ଣାସତୋ ୱାତି ଦଣ୍ଡକମ୍ମତ୍ଥାଯ ଉଦକଘଟଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିହାରୱାରୋତି ସବ୍ବଭିକ୍ଖୂସୁ ଭିକ୍ଖତ୍ଥାଯ ଗତେସୁ ୱିହାରରକ୍ଖଣୱାରୋ।

ତେସନ୍ତି ୱିହାରୱାରିକାନଂ। ଫାତିକମ୍ମମେୱାତି ୱିହାରରକ୍ଖଣକିଚ୍ଚସ୍ସ ପହୋନକପଟିପାଦନମେୱ। ଏକସ୍ସେୱ ପାପୁଣନ୍ତୀତି ଦିୱସେ ଦିୱସେ ଏକେକସ୍ସେୱ ପାପିତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ରସସଲାକନ୍ତି ଉଚ୍ଛୁରସସଲାକଂ। ''ସଲାକୱସେନ ଗାହିତତ୍ତା ପନ ନ ସାଦିତବ୍ବା''ତି ଇଦଂ ଅସାରୁପ୍ପୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ଧୁତଙ୍ଗଭେଦୱସେନ। ''ସଙ୍ଘତୋ ନିରାମିସସଲାକା…ପେ… ୱଟ୍ଟତିଯେୱା''ତି (ୱିସୁଦ୍ଧି। ୧।୨୬) ହି ୱିସୁଦ୍ଧିମଗ୍ଗେ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଗ୍ଗଭିକ୍ଖାମତ୍ତନ୍ତି ଏକକଟଚ୍ଛୁଭିକ୍ଖାମତ୍ତଂ। ଲଦ୍ଧା ୱା ଅଲଦ୍ଧା ୱା ସ୍ୱେପି ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାସୀତି ଲଦ୍ଧେପି ଅପ୍ପମତ୍ତତାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନାହ ''ଯାୱଦତ୍ଥଂ ଲଭତି…ପେ… ଅଲଭିତ୍ୱା 'ସ୍ୱେ ଗଣ୍ହେଯ୍ୟାସୀ'ତି ୱତ୍ତବ୍ବୋ''ତି।

ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଦିସାଭାଗେ। ତଂ ଗହେତ୍ୱାତି ତଂ ୱାରଗାମେ ସଲାକଂ ଅତ୍ତନୋ ଗହେତ୍ୱା। ତେନାତି ଦିସଂଗମିକତୋ ଅଞ୍ଞେନ ତସ୍ମିଂ ଦିସଂଗମିକେ। ଦେୱସିକଂ ପାପେତବ୍ବାତି ଉପଚାରସୀମାଯ ଠିତସ୍ସ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି ୱସ୍ସଗ୍ଗେନ ପାପେତବ୍ବା। ଏୱଂ ଏତେସୁ ଅଗତେସୁ ଆସନ୍ନୱିହାରେ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ଇତରଥା ସଙ୍ଘିକତୋ।

ଅମ୍ହାକଂ ଗୋଚରଗାମେୱାତି ସଲାକଭତ୍ତଦାଯକାନଂ ଗାମଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିହାରେ ଥେରସ୍ସ ପତ୍ତସଲାକଭତ୍ତନ୍ତି ୱିହାରେ ଏକେକସ୍ସେୱ ୱହୀନଥେରସ୍ସ ସବ୍ବସଲାକାନଂ ଅତ୍ତନୋ ପାପନୱସେନ ପତ୍ତସଲାକଭତ୍ତଂ।

ସଲାକଭତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପକ୍ଖିକଭତ୍ତାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

''ସ୍ୱେପକ୍ଖୋ''ତି ଅଜ୍ଜ ପକ୍ଖିକଂ ନ ଗାହେତବ୍ବନ୍ତି ଅଟ୍ଠମିଯା ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ ସତ୍ତମିଯା ଭୁଞ୍ଜନତ୍ଥାଯ ନ ଗାହେତବ୍ବଂ, ଦାଯକେହି ନିଯମିତଦିୱସେନେୱ ଗାହେତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ''ସଚେ ପନା''ତିଆଦି। ସ୍ୱେ ଲୂଖନ୍ତି ଅଜ୍ଜ ଆୱାହମଙ୍ଗଲାଦିକରଣତୋ ଅତିପଣୀତଭୋଜନଂ କରୀଯତି, ସ୍ୱେ ତଥା ନ ଭୱିସ୍ସତି, ଅଜ୍ଜେୱ ଭିକ୍ଖୂ ଭୋଜେସ୍ସାମୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ପକ୍ଖିକଭତ୍ତତୋ ଉପୋସଥିକସ୍ସ ଭେଦଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ଉପୋସଥଙ୍ଗାନି ସମାଦିଯିତ୍ୱା''ତିଆଦି। ନିବନ୍ଧାପିତନ୍ତି ''ଅସୁକୱିହାରେ ଆଗନ୍ତୁକା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତୂ''ତି ନିଯମିତଂ।

ଗମିକୋ ଆଗନ୍ତୁକଭତ୍ତମ୍ପୀତି ଗାମନ୍ତରତୋ ଆଗନ୍ତ୍ୱା ଅୱୂପସନ୍ତେନ ଗମିକଚିତ୍ତେନ ୱସିତ୍ୱା ପୁନ ଅଞ୍ଞତ୍ଥ ଗଚ୍ଛନ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଆୱାସିକସ୍ସ ପନ ଗନ୍ତୁକାମସ୍ସ ଗମିକଭତ୍ତମେୱ ଲବ୍ଭତି। ''ଲେସଂ ଓଡ୍ଡେତ୍ୱା''ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଲେସାଭାୱେ ଯାୱ ଗମନପରିବନ୍ଧୋ ୱିଗଚ୍ଛତି, ତାୱ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଞାପିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ତଣ୍ଡୁଲାଦୀନି ପେସେନ୍ତି…ପେ… ୱଟ୍ଟତୀତି ଅଭିହଟଭିକ୍ଖତ୍ତା ୱଟ୍ଟତି। ତଥା ପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତାତି ଭିକ୍ଖାନାମେନ ପଟିଗ୍ଗହିତତ୍ତା।

ଅୱିଭତ୍ତଂ ସଙ୍ଘିକଂ ଭଣ୍ଡନ୍ତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚୁପ୍ପତ୍ତିଆକାରଦସ୍ସନଂ। ଏୱଂ କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ପୁଚ୍ଛିତବ୍ବକିଚ୍ଚଂ ନତ୍ଥି, ଅପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ପକ୍ଖିକଭତ୍ତାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସେନାସନକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

୭। ସଙ୍ଘଭେଦକକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ଛସକ୍ୟପବ୍ବଜ୍ଜାକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୩୦। ସଙ୍ଘଭେଦକକ୍ଖନ୍ଧକେ ପାଠଇଯଂ ଅନୁପିଯଂ ନାମାତି ଅନୁପିଯା ନାମ। ହେଟ୍ଠା ପାସାଦାତି ପାସାଦତୋ ହେଟ୍ଠା ହେଟ୍ଠିମତଲଂ, ‘‘ହେଟ୍ଠାପାସାଦ’’ନ୍ତିପି ପାଠୋ। ଅଭିନେତବ୍ବନ୍ତି ୱପିତଖେତ୍ତେସୁ ପୱେସେତବ୍ବଂ। ନିନ୍ନେତବ୍ବନ୍ତି ତତୋ ନୀହରିତବ୍ବଂ। ନିଦ୍ଧାପେତବ୍ବନ୍ତି ସସ୍ସଦୂସକତିଣାଦୀନି ଉଦ୍ଧରିତବ୍ବଂ। ଉଜ୍ଜୁଂ କାରାପେତବ୍ବନ୍ତି ପୁଞ୍ଜଂ କାରାପେତବ୍ବଂ, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ।

୩୩୨।ପରଦତ୍ତୋତି ପରେହି ଦିନ୍ନପଚ୍ଚଯେହି ପୱତ୍ତମାନୋ। ମିଗଭୂତେନ ଚେତସାତି କଞ୍ଚି ଅଲଗ୍ଗତାଯ ମିଗସ୍ସ ୱିଯ ଜାତେନ ଚିତ୍ତେନ।

୩୩୩।ମନୋମଯଂ କାଯନ୍ତି ଝାନମନେନ ନିବ୍ବତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମକାଯଂ, ‘‘କିଂ ନୁ ଖୋ ଅହଂ ପସାଦେଯ୍ୟଂ, ଯସ୍ମିଂ ମେ ପସନ୍ନେ ବହୁଲାଭସକ୍କାରୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜେଯ୍ୟା’’ତି ପଠମଂ ଉପ୍ପନ୍ନପରିୱିତକ୍କସ୍ସ ମନ୍ଦପରିଯୁଟ୍ଠାନତାଯ ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଝାନପରିହାନି ନାହୋସି, ପଚ୍ଛା ଏୱ ଅହୋସୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନାହ ‘‘ସହ ଚିତ୍ତୁପ୍ପାଦା’’ତିଆଦି। ଦ୍ୱେ ୱା ତୀଣି ୱା ମାଗଧକାନି ଗାମଖେତ୍ତାନୀତି ଏତ୍ଥ ମଗଧରଟ୍ଠେ ଖୁଦ୍ଦକଂ ଗାମଖେତ୍ତଂ ଗାୱୁତମତ୍ତଂ, ମଜ୍ଝିମଂ ପନ ଦିଯଡ୍ଢଗାୱୁତମତ୍ତଂ, ମହନ୍ତଂ ଅନେକଯୋଜନମ୍ପି ହୋତି। ତେସୁ ମଜ୍ଝିମେନ ଗାମଖେତ୍ତେନ ଦ୍ୱେ ୱା ଖୁଦ୍ଦକେନ ତୀଣି ୱା ଗାମଖେତ୍ତାନି, ତସ୍ସ ସରୀରଂ ତିଗାୱୁତପ୍ପମାଣୋ ଅତ୍ତଭାୱୋତି ୱୁତ୍ତଂ ହୋତି।

୩୩୪।ସକ୍କାରୋତି ଗଣସକ୍କାରୋ। ନାସ୍ସସ୍ସାତି ନ ଏତସ୍ସ ଭୱେଯ୍ୟ। ତନ୍ତି ସକ୍କାରଂ। ତେନାତି ଅମନାପେନ। ସମ୍ମନ୍ନତୀତି ଚୀୱରାଦିନା ଅମ୍ହାକଂ ସମ୍ମାନଂ କରୋତି, ପରେହି ୱା ଅଯଂ ସତ୍ଥା ସମ୍ମାନୀଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୩୫।ନାସାଯପିତ୍ତଂ ଭିନ୍ଦେଯ୍ୟୁନ୍ତି ଅଚ୍ଛପିତ୍ତଂ ୱା ମଚ୍ଛପିତ୍ତଂ ୱା ନାସାପୁଟେ ପକ୍ଖିପେଯ୍ୟୁଂ। ଅସ୍ସତରୀତି ୱଳୱାଯ କୁଚ୍ଛିସ୍ମିଂ ଗଦ୍ରଭସ୍ସ ଜାତା। ତସ୍ସା ହି ଗହିତଗବ୍ଭାଯ ୱିଜାଯିତୁମସକ୍କୋନ୍ତିଯା ଉଦରଂ ଫାଲେତ୍ୱା ପୋତକଂ ନୀହରନ୍ତି। ତେନାହ ‘‘ଅତ୍ତୱଧାଯ ଗବ୍ଭଂ ଗଣ୍ହାତୀ’’ତି।

୩୩୯।ପୋତ୍ଥନିକନ୍ତି ଛୁରିକଂ, ‘‘ଖର’’ନ୍ତିପି ୱୁଚ୍ଚତି।

୩୪୨।ମାକୁଞ୍ଜର ନାଗମାସଦୋତି ହେ କୁଞ୍ଜର ବୁଦ୍ଧନାଗଂ ୱଧକଚିତ୍ତେନ ମା ଉପଗଚ୍ଛ। ଦୁକ୍ଖନ୍ତି ଦୁକ୍ଖକାରଣତ୍ତା ଦୁକ୍ଖଂ। ଇତୋତି ଇତୋ ଜାତିତୋ। ଯତୋତି ଯସ୍ମା, ଯନ୍ତସ୍ସ ୱା, ଗଚ୍ଛନ୍ତସ୍ସାତି ଅତ୍ଥୋ। ମା ଚ ମଦୋତି ମଦୋ ତଯା ନ କାତବ୍ବୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୪୩।ତିକଭୋଜନନ୍ତି ତୀହି ଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବଂ ଭୋଜନଂ, ତତୋ ଅଧିକେହି ଏକତୋ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଗଣଭୋଜନପଟିପକ୍ଖଂ ଭୋଜନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। କୋକାଲିକୋତିଆଦୀନି ଦେୱଦତ୍ତପରିସାଯ ଗଣପାମୋକ୍ଖାନଂ ନାମାନି। କପ୍ପନ୍ତି ମହାନିରଯେ ଆଯୁକପ୍ପଂ, ତଂ ଅନ୍ତରକପ୍ପନ୍ତି କେଚି। କେଚି ପନ ‘‘ଅସଙ୍ଖେଯ୍ୟକପ୍ପ’’ନ୍ତି।

ଛସକ୍ୟପବ୍ବଜ୍ଜାକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସଙ୍ଘଭେଦକକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୪୫। ପରସ୍ସ ଚିତ୍ତଂ ଞତ୍ୱା କଥନଂ ଆଦେସନାପାଟିହାରିଯଂ। କେୱଲଂ ଧମ୍ମଦେସନା ଅନୁସାସନୀପାଟିହାରିଯଂ। ତଦୁଭଯମ୍ପି ଧମ୍ମୀ କଥା ନାମ। ତାଯ ଥେରୋ ଓୱଦି। ଇଦ୍ଧିୱିଧଂ ଇଦ୍ଧିପାଟିହାରିଯଂ ନାମ। ତେନ ସହିତା ଅନୁସାସନୀ ଏୱ ଧମ୍ମୀ କଥା। ତାଯ ଥେରୋ ଓୱଦି।

‘‘ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଂ ଦେସାପେହୀ’’ତି ଇଦଂ ଭେଦପୁରେକ୍ଖାରସ୍ସ ଉପୋସଥାଦିକରଣେ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯସ୍ସ ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକାଦୀସୁ ପଠମମେୱ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ, ଇତରଥା ଏତେସଂ ଆଦିକମ୍ମିକତ୍ତା ଅନାପତ୍ତିଯେୱ ସିଯା।

୩୪୬।ସରସୀତି ସରୋ। ମହିଂ ୱିକ୍କୁବ୍ବତୋତି ମହିଂ ଦନ୍ତେହି ୱିଲିଖନ୍ତସ୍ସ। ଇଦଞ୍ଚ ହତ୍ଥୀନଂ ସଭାୱଦସ୍ସନଂ। ନଦୀସୁତି ସରେସୁ। ଭିସଂ ଘସମାନସ୍ସାତି

ଯୋଜନା। ଜଗ୍ଗତୋତି ଯୁଥଂ ପାଲେନ୍ତସ୍ସ।

୩୪୭।ଦୂତେହ୍ୟେଂଗଚ୍ଛନ୍ତି ଦୂତକମ୍ମଂ ପତ୍ତୁଂ, ଦୂତକମ୍ମଂ କାତୁନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ସହିତାସହିତସ୍ସାତି ଯୁତ୍ତାଯୁତ୍ତସ୍ସ, ଯଂ ୱତ୍ତୁଂ, କାତୁଞ୍ଚ ଯୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ କୁସଲୋ। ଅଥ ୱା ଅଧିପ୍ପେତାନାଧିପ୍ପେତସ୍ସ ୱଚନସ୍ସ କୁସଲୋ, ବ୍ଯଞ୍ଜନମତ୍ତେ ନ ତିଟ୍ଠତି, ଅଧିପ୍ପେତତ୍ଥମେୱ ଆରୋଚେତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୫୦। ଗାଥାସୁ ଜାତୁତି ଏକଂସେନ। ମା ଉଦପଜ୍ଜଥ ମା ହୋତୁତି ଅତ୍ଥୋ। ପାପିଚ୍ଛାନଂ ଯଥାଗତୀତି ପାପିଚ୍ଛାନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ଯାଦିସୀ ଗତି ଅଭିସମ୍ପରାଯୋ। ତଂ ଅତ୍ଥଜାତଂ। ଇମିନାପି କାରଣେନ ଜାନାଥାତି ଦେୱଦତ୍ତସ୍ସ ‘‘ପଣ୍ଡିତୋ’’ତିଆଦିନା ଉପରି ୱକ୍ଖମାନାକାରଂ ଦସ୍ସେତି।

ପମାଦଂ ଅନୁଚିଣ୍ଣୋତି ପମାଦଂ ଆପନ୍ନୋ। ଆସୀସାଯନ୍ତି ଅୱସ୍ସଂଭାୱୀଅତ୍ଥସିଦ୍ଧିଯଂ। ସା ହି ଇଧ ଆସୀସାତି ଅଧିପ୍ପେତା, ନ ପତ୍ଥନା। ଈଦିସେ ଅନାଗତତ୍ଥେ ଅତୀତୱଚନଂ ସଦ୍ଦୱିଦୂ ଇଚ୍ଛନ୍ତି।

ଦୁବ୍ଭେତି ଦୁବ୍ଭେଯ୍ଯ। ୱିସକୁମ୍ଭେନାତି ଏକେନ ୱିସପୁଣ୍ଣକୁମ୍ଭେନ। ସୋତି ସୋ ପୁଗ୍ଗଲୋ। ନ ପଦୂସେଯ୍ଯ ୱିସମିସ୍ସଂ କାତୁଂ ନ ସକ୍କୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଭଯାନକୋତି ୱିପୁଲଗମ୍ଭୀରଭାୱେନ ଭଯାନକୋ। ତେନାପି ଦୂସେତୁଂ ନ ସକ୍କୁଣେଯ୍ଯତଂ ଦସ୍ସେତି। ୱାଦେନାତି ଦୋସକଥନେନ। ଉପହିଂସତୀତି ବାଧତି।

ସଙ୍ଘଭେଦକକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଉପାଲିପଞ୍ହକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୫୧।ନ ପନ ଏତ୍ତାୱତା ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତୀତି ସଲାକଗ୍ଗାହାପନମତ୍ତେନ ସଙ୍ଘଭେଦାନିଟ୍ଠିତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ଉପୋସଥାଦିସଙ୍ଘକମ୍ମେ କତେ ଏୱ ହି ସଙ୍ଘୋ ଭିନ୍ନୋ ହୋତି। ତତ୍ଥ ଚ ଉପୋସଥପୱାରଣାସୁ ଞତ୍ତିନିଟ୍ଠାନେନ, ସେସକମ୍ମେସୁ ଅପଲୋକନାଦିକମ୍ମପରିଯୋସାନେନ ସଙ୍ଘଭେଦୋ ସମତ୍ଥୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

‘‘ଅଭବ୍ବତା ନ ୱୁତ୍ତା’’ତି ଇଦଂ ‘‘ଭିକ୍ଖୱେ, ଦେୱଦତ୍ତେନ ପଠମଂ ଆନନ୍ତରିଯକମ୍ମଂ ଉପଚିତ’’ନ୍ତିଆଦିନା ଆନନ୍ତରିଯତ୍ତଂ ୱଦତା ଭଗୱତା ତସ୍ସ ଅଭବ୍ବତାସଙ୍ଖାତା ପାରାଜିକତା ନ ପଞ୍ଞତ୍ତା। ଏତେନ ଆପତ୍ତି ୱିଯ ଅଭବ୍ବତାପି ପଞ୍ଞତ୍ତିଅନନ୍ତରମେୱ ହୋତି, ନ ତତୋ ପୁରେତି ଦସ୍ସେତି। ଇଧ ପନ ଆଦିକମ୍ମିକସ୍ସପି ଅନାପତ୍ତିଯା ଅୱୁତ୍ତତ୍ତା ଦେୱଦତ୍ତାଦଯୋପି ନ ମୁତ୍ତାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ତଯୋ ସତିପଟ୍ଠାନାତିଆଦୀସୁ ତଯୋ ଏୱ ସତିପଟ୍ଠାନା, ନ ତତୋ ପରନ୍ତି ଏକସ୍ସ ସତିପଟ୍ଠାନସ୍ସ ପଟିକ୍ଖେପୋୱ ଇଧ ଅଧମ୍ମୋ, ନ ପନ ତିଣ୍ଣଂ ସତିପଟ୍ଠାନତ୍ତୱିଧାନଂ ତସ୍ସ ଧମ୍ମତ୍ତା। ଏୱଂ ସେସେସୁପି ହାପନକୋଟ୍ଠାସେସୁ। ୱଡ୍ଢନେସୁ ପନ ଛ ଇନ୍ଦ୍ରିଯାନୀତି ଅନିନ୍ଦ୍ରିଯସ୍ସପି ଏକସ୍ସ ଇନ୍ଦ୍ରିଯତ୍ତୱିଧାନମେୱ ଅଧମ୍ମୋ। ଏୱଂ ସେସେସୁପି। ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଏତେୱ, ‘‘ଚତ୍ତାରୋ ଖନ୍ଧା, ତେରସାଯତନାନୀ’’ତିଆଦିନା ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି ୱିପରୀତତୋ ପକାସନଂ ସବ୍ବଂ ଅଧମ୍ମୋ। ଯାଥାୱତୋ ପକାସନଞ୍ଚ ସବ୍ବଂ ଧମ୍ମୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ପକାସନନ୍ତି ଚେତ୍ଥ ତଥା ତଥା କାଯୱଚୀପଯୋଗସମୁଟ୍ଠାପିକା ଅରୂପକ୍ଖନ୍ଧାୱ ଅଧିପ୍ପେତା, ଏୱମେତ୍ଥ ଦସକୁସଲକମ୍ମପଥାଦୀସୁ ଅନୱଜ୍ଜଟ୍ଠେନ ସରୂପତୋ ଧମ୍ମେସୁ, ଅକୁସଲକମ୍ମପଥାଦୀସୁ ସାୱଜ୍ଜଟ୍ଠେନ ସରୂପତୋ ଅଧମ୍ମେସୁ ଚ ତଦଞ୍ଞେସୁ ଚ ଅବ୍ଯାକତେସୁ ଯସ୍ସ କସ୍ସଚି କୋଟ୍ଠାସସ୍ସ ଭଗୱତା ପଞ୍ଞତ୍ତକ୍କମେନେୱ ପକାସନଂ ‘‘ଧମ୍ମୋ’’ତି ଚ ୱିପରୀତତୋ ପକାସନଂ ‘‘ଅଧମ୍ମୋ’’ତି ଚ ଦସ୍ସିତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କାମଞ୍ଚେତ୍ଥ ୱିନଯାଦଯୋପି ଯଥାଭୂତତୋ, ଅଯଥାଭୂତତୋ ଚ ପକାସନୱସେନ ଧମ୍ମାଧମ୍ମେସୁ ଏୱ ପୱିସନ୍ତି, ୱିନଯାଦିନାମେନ ପନ ୱିସେସେତ୍ୱା ୱିସୁଂ ଗହିତତ୍ତା ତଦୱସେସମେୱ ଧମ୍ମାଧମ୍ମକୋଟ୍ଠାସେ ପୱିସତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଇମଂ ଅଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମୋତି କରିସ୍ସାମାତିଆଦି ଧମ୍ମଞ୍ଚ ଅଧମ୍ମଞ୍ଚ ଯାଥାୱତୋ ଞତ୍ୱାୱ ପାପିଚ୍ଛଂ ନିସ୍ସାଯ ୱିପରୀତତୋ ପକାସେନ୍ତସ୍ସେୱ ସଙ୍ଘଭେଦୋ ହୋତି, ନ ପନ ତଥାସଞ୍ଞାଯ ପକାସେନ୍ତସ୍ସାତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଏସ ନଯୋ ‘‘ଅୱିନଯଂ ୱିନଯୋତି ଦୀପେନ୍ତୀ’’ତିଆଦୀସୁପି। ତତ୍ଥ ନିଯ୍ଯାନିକନ୍ତି ଉକ୍କଟ୍ଠନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ‘‘ତଥେୱା’’ତି ଇମିନା ‘‘ଏୱଂ ଅମ୍ହାକଂ ଆଚରିଯକୁଲ’’ନ୍ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତମତ୍ଥଂ ଆକଡ୍ଢତି।

ସଂୱରୋ ପହାନଂ ପଟିସଙ୍ଖାତି ସଂୱରୱିନଯୋ, ପହାନୱିନଯୋ, ପଟିସଙ୍ଖାୱିନଯୋ ଚ ୱୁତ୍ତୋ। ତେନାହ ‘‘ଅଯଂ ୱିନଯୋ’’ତି। ‘‘ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଅପଞ୍ଞତ୍ତ’’ନ୍ତି ଦୁକଂ ‘‘ଭାସିତଂ ଅଭାସିତ’’ନ୍ତି ଦୁକେନ ଅତ୍ଥତୋ ସମାନମେୱ, ତଥା ଦୁଟ୍ଠୁଲ୍ଲଦୁକଂ ଗରୁକଦୁକେନ। ତେନେୱ ତେସଂ ‘‘ଚତ୍ତାରୋ

ସତିପଟ୍ଠାନା…ପେ… ଇଦଂ ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନାମା’’ତିଆଦିନା ସଦିସନିଦ୍ଦେସୋ କତୋ। ସାୱସେସାପତ୍ତିନ୍ତି ଅୱସେସସୀଲେହି ସହିତାପତ୍ତିଂ। ନହି ଏତିସ୍ସଂ ଆପନ୍ନାୟଂ ସୀଲାୱସେସାତି ଅନୱସେସାପତ୍ତି।

୩୫୪। ପାଠଇଯଂ ସମଗ୍ଗାନଞ୍ଚ ଅନୁଗ୍ଗହୋତି ଯଥା ସମଗ୍ଗାନଂ ସାମଗ୍ଗୀ ନ ଭିଜ୍ଜତି, ଏୱଂ ଅନୁଗ୍ଗହଣଂ ଅନୁବଲପ୍ପଦାନଂ।

୩୫୫।ସିଯାନୁ ଖୋତି ସନ୍ଥୱେଯ୍ୟ ନୁ ଖୋ। ତସ୍ମିଂ ଅଧମ୍ମଦିଟ୍ଠୀତି ଅତ୍ତନୋ ‘‘ଅଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମୋ’’ତି ଏତସ୍ମିଂ ଦୀପନେ ଅଯୁତ୍ତଦିଟ୍ଠି। ଭେଦେ ଅଧମ୍ମଦିଟ୍ଠୀତି ‘‘ଅଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମୋ’’ତି ଦୀପେତ୍ୱା ଅନୁସ୍ସାୱନସଲାକଗ୍ଗାହାପନାଦିନା ଅତ୍ତାନଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଚତୁୱଗ୍ଗାଦିକଂ ସଙ୍ଘଂ ଏକସୀମାୟମେୱ ଠିତତୋ ଚତୁୱଗ୍ଗାଦିସଙ୍ଘତୋ ୱିଯୋଜେତ୍ୱା ଏକକମ୍ମାଦିନିପ୍ଫାଦନୱସେନ ସଙ୍ଘଭେଦକରଣେ ଅଧମ୍ମଦିଟ୍ଠିକୋ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିନିଧାଯ ଦିଟ୍ଠିନ୍ତି ଯା ତସ୍ମିଂ ‘‘ଅଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମୋ’’ତି ଦୀପନେ ଅତ୍ତନୋ ଅଧମ୍ମଦିଟ୍ଠି ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଂ ୱିନିଧାଯ ପଟିଚ୍ଛାଦେତ୍ୱା ‘‘ଧମ୍ମୋ ଏୱାଯ’’ନ୍ତି ୱିପରୀତତୋ ପକାସେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଭେଦେ ଧମ୍ମଦିଟ୍ଠୀତି ଯଥାୱୁତ୍ତନଯେନ ସଙ୍ଘଭେଦନେ ଦୋସୋ ନତ୍ଥୀତି ଲଦ୍ଧିକୋ। ଅଯଂ ପନ ‘‘ଅଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମୋ’’ତି ଦୀପନେ ଅଧମ୍ମଦିଟ୍ଠିକୋ ହୁତ୍ୱାପି ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ ୱିନିଧାଯ କରଣେନ ସଙ୍ଘଭେଦକୋ ଅତେକିଚ୍ଛୋ ଜାତୋ। ଏୱଂ ଭେଦେ ୱେମତିକୋତି ଇମସ୍ସ ପନ ଭେଦେ ୱେମତିକଦିଟ୍ଠିଯା ୱିନିଧାନମ୍ପି ଅତ୍ଥି। ସେସଂ ସମମେୱ। ତସ୍ମିଂ ଧମ୍ମଦିଟ୍ଠିଭେଦେ ଅଧମ୍ମଦିଟ୍ଠୀତି ଅଯଂ ପନ ଭେଦେ ଅଧମ୍ମଦିଟ୍ଠିଂ ୱିନିଧାଯ କତତ୍ତା ସଙ୍ଘଭେଦକୋ ଅତେକିଚ୍ଛୋ ଜାତୋ। ସୁକ୍କପକ୍ଖେ ପନ ସବ୍ବତ୍ଥ ‘‘ଅଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମୋ’’ତିଆଦିଦୀପନେ ୱା ଭେଦେ ୱା ଧମ୍ମଦିଟ୍ଠିତାଯ ଦିଟ୍ଠିଂ ଅୱିନିଧାଯେୱ କତତ୍ତା ସଙ୍ଘଭେଦକୋପି ସତେକିଚ୍ଛୋ ଜାତୋ। ତସ୍ମା ‘‘ଅଧମ୍ମଂ ଧମ୍ମୋ’’ତିଆଦିଦୀପନେ ୱା ସଙ୍ଘଭେଦେ ୱା ଉଭୋସୁପି ୱା ଅଧମ୍ମଦିଟ୍ଠି ୱା ୱେମତିକୋ ୱା ହୁତ୍ୱା ତଂ ଦିଟ୍ଠିଂ, ୱିମତିଞ୍ଚ ୱିନିଧାଯ ‘‘ଧମ୍ମୋ’’ତି ପକାସେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତନଯେନ ସଙ୍ଘଭେଦଂ କରୋନ୍ତସ୍ସେୱ ଆନନ୍ତରିଯଂ ହୋତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଉପାଲିପଞ୍ଚକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସଙ୍ଘଭେଦକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୮। ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ଆଗନ୍ତୁକୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୫୭। ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକେ ପଞ୍ହରିତବ୍ବନ୍ତି ଆତପେ ପଞ୍ହରିତବ୍ବଂ। ପାଠଇଯଂ ଅଭିୱାଦାପେତବ୍ବୋତି ୱନ୍ଦନତ୍ଥାଯ ୱସ୍ସଂ ପୁଚ୍ଛନେନ ନୱକୋ ସଯମେୱ ୱନ୍ଦତୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ନିଲ୍ଲୋକେତବ୍ବୋତି ଓଲୋକେତବ୍ବୋ।

ଆଗନ୍ତୁକୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଆୱାସିକୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୫୯। ''ଯଥାଭାଗ''ନ୍ତି ଠପିତଟ୍ଠାନଂ ଅନତିକ୍କମିତ୍ୱା ମଞ୍ଚପୀଠାଦିଂ ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ପଞ୍ହରିତ୍ୱା ଉପରି ପଚ୍ଚତ୍ଥରଣଂ ଦତ୍ୱା ଦାନମ୍ପି ସେନାସନପଞ୍ଞାପନମେୱାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ''ପପ୍ଫୋଟେତ୍ୱା ହି ପଞ୍ହରିତୁଂ ପନ ୱଟ୍ଟତିଯେୱା''ତି।

ଆୱାସିକୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅନୁମୋଦନୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୬୨।ପଞ୍ଚମେ ନିସିନ୍ନେତି ଅନୁମୋଦନତ୍ଥାଯ ନିସିନ୍ନେ। ନ ମହାଥେରସ୍ସ ଭାରୋ ହୋତୀତି ଅନୁମୋଦକଂ ଆଗମେତୁଂ ନ ଭାରୋ। ଅଜ୍ଝିଟ୍ଠୋୱ ଆଗମେତବ୍ବୋତି ଅତ୍ତନା ଅଜ୍ଝିଟ୍ଠେହି ଭିକ୍ଖୂହି ଅନୁମୋଦନ୍ତେଯେୱ ନିସୀଦିତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅନୁମୋଦନୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଭତ୍ତଗ୍ଗୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୬୪।ମନୁସ୍ସାନଂପରିୱିସନଟ୍ଠାନନ୍ତି ଯତ୍ଥ ଅନ୍ତୋୱିହାରେପି ମନୁସ୍ସା ସପୁତ୍ତଦାରା ଆୱସିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ନେତ୍ୱା ଭୋଜେନ୍ତି। ଆସନେସୁ ସତୀତି ନିସୀଦନଟ୍ଠାନେସୁ ସନ୍ତେସୁ। ଇଦଂ, ଭନ୍ତେ, ଆସନଂ ଉଚ୍ଚନ୍ତି ଆସନ୍ନେ ସମଭୂମିଭାଗେ ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ଥେରାସନେନ ସମକଂ ଆସନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ଥେରାସନତୋ ପନ ଉଚ୍ଚତରେ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାପି ନିସୀଦିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଯଦି ତଂ ଆସନମ୍ପି ନୀଚତରଂ ହୋତି, ଅନାପୁଚ୍ଛାପି ନିସୀଦିତୁଂ ୱଟ୍ଟତି। ମହାଥେରସ୍ସେୱ ଆପତ୍ତୀତି ଆସନେନ ପଟିବାହନାପତ୍ତିଯା ଆପତ୍ତି। ଅୱତ୍ଥରିତ୍ୱାତି ପାରୁତସଙ୍ଘାଟିଂ ଅୱତ୍ଥରିତ୍ୱା, ଅନୁକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ।

ପାଠଇଯଂ ''ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି…ପେ… ଓଦନୋ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବୋ''ତି ଇଦଂ ହତ୍ଥତଲେ ୱା ପଚ୍ଛିପିଟ୍ଠିଆଦିଦୁସ୍ସଣ୍ଠିତାଧାରେ ୱା ପତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଓଦନସ୍ସ ଗହଣକାଲେ ପତ୍ତସ୍ସ ଅପତନତ୍ଥାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ସୁସଜ୍ଜିତେ ପନ ଆଧାରେ ପତ୍ତଂ ଠପେତ୍ୱା ଏକେନ ହତ୍ଥେନ ତଂ ପରାମସିତ୍ୱାପି ଓଦନଂ ପଟିଗ୍ଗହେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି ଏୱ। ଉଭୋହି ହତ୍ଥେହି…ପେ… ଉଦକଂ ପଟିଗ୍ଗହେତବ୍ବନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ହତ୍ଥଧୋୱନୌଦକନ୍ତି ଭୋଜନାୱସାନେ ଉଦକଂ। ତେନାହ ''ପାନୀଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ହତ୍ଥା ଧୋୱିତବ୍ବା''ତି। ତେନ ପରିଯୋସାନେ ଧୋୱନମେୱ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ଭୋଜନନ୍ତରେ ପନ ପାନୀଯପିୱନାଦିନା ନଯେନ ହତ୍ଥଂ ଧୋୱିତ୍ୱା ପୁନ ଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ପୋତ୍ଥକେସୁ ପନ ''ପାନୀଯଂ ପିୱିତ୍ୱା ହତ୍ଥା ନ ଧୋୱିତବ୍ବା''ତି ଲିଖନ୍ତି, ତଂ ପୁରିମୱଚନେନ ନ ସମେତି ପରିଯୋସାନେ ଉଦକସ୍ସେୱ ''ହତ୍ଥଧୋୱନୌଦକ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା। ସଚେ ମନୁସ୍ସା ଧୋୱଥ, ଭନ୍ତେତିଆଦି ନିଟ୍ଠିତଭତ୍ତଂ ନିସିନ୍ନଂ ଥେରଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଧୁରେ ଦ୍ୱାରସମୀପେ।

ଭତ୍ତଗ୍ଗୱତ୍ତକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପିଣ୍ଡଚାରିକୱତ୍ତକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୬୬। ପାଠଇଯଂ ଠାପେତି ୱାତି ତିଟ୍ଠ ଭନ୍ତେତି ୱଦନ୍ତି।

୩୬୭।ଅତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ, ନକ୍ଖତ୍ତପଦାନୀତି ନକ୍ଖତ୍ତପଦୱିସଯାନି ଞାତାନି ଅତ୍ଥି, ଅସ୍ସଯୁଜାଦିନକ୍ଖତ୍ତଂ ଜାନାଥାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ତେନାହ ''ନ ଜାନାମ, ଆୱୁସୋ''ତି। ଅତ୍ଥି, ଭନ୍ତେ , ଦିସାଭାଗନ୍ତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ। କେନଜ୍ଜ, ଭନ୍ତେ, ଯୁତ୍ତନ୍ତି କେନ ନକ୍ଖତ୍ତେନ ଚନ୍ଦୋ ଯୁତ୍ତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୬୯।ଅଙ୍ଗଣେତି ଅବ୍ଭୋକାସେ। ଏୱମେୱ ପଟିପଜ୍ଜିତବ୍ବନ୍ତି ଉଦ୍ଦେସଦାନାଦି ଆପୁଚ୍ଛିତବ୍ବନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

୩୭୪।ନିବଦ୍ଧଗମନତ୍ଥାଯାତି ଅତ୍ତନୋୱ ନିରନ୍ତରଗମନତ୍ଥାଯ। ଊହଦିତାତି ଏତ୍ଥ ହଦ-ଧାତୁସ୍ସ ୱଚ୍ଚୱିସ୍ସଜ୍ଜନତ୍ଥତାଯାହ ''ବହି ୱଚ୍ଚମକ୍ଖିତା''ତି।

ପିଣ୍ଡଚାରିକୱତ୍ତକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱତ୍ତକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୯। ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସଯାଚନକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୮୩। ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକ୍ଖନ୍ଧକେ ପାଠଇଯଂ ନନ୍ଦିମୁଖିଯାତି ଓଦାତଦିସାମୁଖତାଯ ତୁଟ୍ଠମୁଖିଯା। ''ଉଦ୍ଧସ୍ତଂ ଅରୁଣ''ନ୍ତି ୱତ୍ୱାପି ''ଉଦ୍ଦିସତୁ, ଭନ୍ତେ, ଭଗୱା''ତି ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସଯାଚନଂ ଅନୁପୋସଥେ ଉପୋସଥକରଣପଟିକ୍ଖେପସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ ଅପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ଥେରେନ କତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। କସ୍ମା ପନ ଭଗୱା ଏୱଂ ତୁଣ୍ହୀଭୂତୋୱ ତିଯାମରତ୍ତିଂ ୱୀତିନାମେସୀତି? ଅପରିସୁଦ୍ଧାଯ ପରିସାଯ ଉପୋସଥାଦିସଂୱାସକରଣସ୍ସ ସାୱଜ୍ଜତଂ ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘେ ପାକଟଂ କାତୁଂ, ତଞ୍ଚ ଆଯତିଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ତଥାପଟିପଜ୍ଜନତ୍ଥଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ ଞାପେତୁଂ। କେଚି ପନେତ୍ଥ ''ଅପରିସୁଦ୍ଧମ୍ପି ପୁଗ୍ଗଲଂ ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖା 'ଅପରିସୁଦ୍ଧୋ'ତି ୱତ୍ତୁଂ ମହାକରୁଣାଯ ଅୱିସହନ୍ତୋ ଭଗୱା ତଥା ନିସୀଦୀ''ତି କାରଣଂ ୱଦନ୍ତି। ତଂ ଅକାରଣଂ ପଚ୍ଛାପି ଅୱତ୍ତବ୍ବତୋ, ମହାମୋଗ୍ଗଲ୍ଲାନତ୍ଥେରେନାପି ତଂ ବାହାଯଂ ଗହେତ୍ୱା ବହି ନୀହରଣସ୍ସ ଅକତ୍ତବ୍ବତାପସଙ୍ଗତୋ। ତସ୍ମା ଯଥାୱୁତ୍ତମେୱେତ୍ଥ କାରଣନ୍ତି। ତେନେୱ ''ଅଟ୍ଠାନମେତଂ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅନୱକାସୋ, ଯଂ ତଥାଗତୋ ଅପରିସୁଦ୍ଧାଯ ପରିସାଯ ଉପୋସଥଂ କରେଯ୍ଯ, ପାତିମୋକ୍ଖଂ ଉଦ୍ଦିସେଯ୍ଯା''ତି (ଅ। ନି। ୮।୨୦; ଚୂଳୱ। ୩୮୬; ଉଦା। ୪୫) ୱତ୍ୱା ''ନ ଚ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସାପତ୍ତିକେନ ପାତିମୋକ୍ଖଂ ସୋତବ୍ବ''ନ୍ତିଆଦିନା (ଚୂଳୱ। ୩୮୬) ସାପତ୍ତିକପରିସାଯ କତ୍ତବ୍ବୱିଧି ଦସ୍ସିତୋ।

ସଙ୍କସ୍ସରସମାଚାରନ୍ତି କିଞ୍ଚିଦେୱ ଅସାରୁପ୍ପଂ ଦିସ୍ୱା ''ଇଦଂ ଇମିନା କତଂ ଭୱିସ୍ସତୀ''ତି ପରେହି ସଙ୍କାଯ ସରିତବ୍ବସମାଚାରଂ, ଅତ୍ତନା ୱା ''ମମ ଅନାଚାରଂ ଏତେ ଜାନନ୍ତୀ''ତି ସଙ୍କାଯ ସରିତବ୍ବସମାଚାରଂ। ସମଣୱେସଧାରଣେନ, ସଙ୍ଘିକପଚ୍ଚଯଭାଗଗହଣାଦିନା ଚ ଜୀୱିକଂ କପ୍ପେନ୍ତୋ ''ଅହଂ ସମଣୋ''ତି ପଟିଞ୍ଞଂ ଅଦେନ୍ତୋପି ଅତ୍ଥତୋ ଦେନ୍ତୋ ୱିଯ ହୋତୀତି ''ସମଣପଟିଞ୍ଞଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିପଟିଞ୍ଞ''ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅୱସ୍ସୁତନ୍ତି କିଲେସାୱସ୍ସନେନ ତିନ୍ତଂ। ସଞ୍ଜାତଦୁସ୍ସିଲ୍ଯକଚୱରତ୍ତା କସମ୍ବୁଜାତଂ, ଅସାରତାଯ ୱା କସମ୍ବୁ ୱିଯ ଜାତଂ। ବହିଦ୍ୱାରକୋଟ୍ଠକା ନିକ୍ଖାମେତ୍ୱାତି ଦ୍ୱାରସାଲତୋ ବହି ନିକ୍ଖମାପେତ୍ୱା।

୩୮୪।ମହାସମୁଦ୍ଦେଅଭିରମନ୍ତୀତି ବହୁସୋ ଦସ୍ସନପୱିସନାଦିନା ମହାସମୁଦ୍ଦେ ଅଭିରତିଂ ୱିନ୍ଦନ୍ତି। ନ ଆଯତକେନେୱ ପପାତୋତି ଛିନ୍ନତଟମହାସୋବ୍ଭୋ ୱିଯ ନ ଆଦିତୋୱ ନିନ୍ନୋତି ଅତ୍ଥୋ। ଠିତଧମ୍ମୋତି ଅୱଟ୍ଠିତସଭାୱୋ। ପୂରତ୍ତନ୍ତି ପୁଣ୍ଣତ୍ତଂ। ନାଗାତି ସପ୍ପଜାତିକା।

ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସଯାଚନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାତିମୋକ୍ଖସୱନାରହକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୮୬।ଉଦାହରିତବ୍ବନ୍ତି ପାଠଇଯା ଅୱତ୍ୱା ତମତ୍ଥଂ ଯାଯ କାଯଚି ଭାସାଯ ଉଦାହଟମ୍ପି ଉଦାହଟମେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ପୁରେ ୱା ପଚ୍ଛା ୱାତି ଞତ୍ତିଆରମ୍ଭତୋ ପୁବ୍ବେ ୱା ଞତ୍ତିନିଟ୍ଠାନତୋ ପଚ୍ଛା ୱା।

୩୮୭।କତଞ୍ଚ ଅକତଞ୍ଚ ଉଭଯଂ ଗହେତ୍ୱାତି ଯସ୍ସ କତାପି ଅତ୍ଥି ଅକତାପି। ତସ୍ସ ତଦୁଭଯଂ ଗହେତ୍ୱା। ଧମ୍ମିକଂ ସାମଗ୍ଗିନ୍ତି ଧମ୍ମିକଂ ସମଗ୍ଗକମ୍ମଂ। ପଚ୍ଚାଦିଯତୀତି ଉକ୍କୋଟନାଧିପ୍ପାଯେନ ପୁନ କାତୁଂ ଆଦିଯତି।

୩୮୮।ଆକାରାଦିସଞ୍ଞା ୱେଦିତବ୍ବାତି ଆକାରଲିଙ୍ଗନିମିତ୍ତନାମାନି ୱୁତ୍ତାନୀତି ୱେଦିତବ୍ବାନି।

ପାତିମୋକ୍ଖସୱନାରହକଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅତ୍ତାଦାନଅଙ୍ଗକଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୯୮। ପୁନ ଚୋଦେତୁଂ ଅତ୍ତନା ଆଦାତବ୍ବଂ ଗହେତବ୍ବଂ ଅଧିକରଣଂ ଅତ୍ତାଦାନନ୍ତି ଆହ ''ସାସନଂ ସୋଧେତୁକାମୋ''ତିଆଦି। ୱସ୍ସାରତ୍ତୋତି ୱସ୍ସକାଲୋ। ସୋପି ହି ଦୁବ୍ଭିକ୍ଖାଦିକାଲୋ ୱିଯ ଅଧିକରଣୱୂପସମତ୍ଥଂ ଲଜ୍ଜିପରିସାଯ ଦୂରତୋ ଆନଯନସ୍ସ, ଆଗତାନଞ୍ଚ ପିଣ୍ଡାଯ ଚରଣାଦିସମାଚାରସ୍ସ ଦୁକ୍କରତ୍ତା ଅକାଲୋ ଏୱ।

ସମନୁସ୍ସରଣକରଣନ୍ତି ଅନୁସ୍ସରିତାନୁସ୍ସରିତକ୍ଖଣେ ପୀତିପାମୋଜ୍ଜଜନନତୋ ଅନୁସ୍ସରଣୁପ୍ପାଦକଂ। ୱିଗତୂପକ୍କିଲେସ…ପେ… ସଂୱତ୍ତତୀତି ଏତ୍ଥ ଯଥା ଅବ୍ଭୂହିମାଦିଉପକ୍କିଲେସୱିରହିତାନଂ ଚନ୍ଦିମସୂରିୟାନଂ ସସ୍ସିରୀକତା ହୋତି, ଏୱମସ୍ସାପି ଚୋଦକସ୍ସ ପାପପୁଗ୍ଗଲୂପକ୍କିଲେସୱିଗମେନ ସସ୍ସିରୀକତା ହୋତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୩୯୯।ଅଧିଗତଂ ମେତ୍ତଚିତ୍ତନ୍ତି ଅପ୍ପନାପ୍ପତ୍ତଂ ମେତ୍ତଝାନଂ।

୪୦୦-୧। ''ଦୋସନ୍ତରୋ''ତି ଏତ୍ଥ ଅନ୍ତର-ସଦ୍ଦୋ ଚିତ୍ତପରିଯାଯୋତି ଆହ ''ନ ଦୁଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ ହୁତ୍ୱା''ତି।

କାରୁଞ୍ଞଂ ନାମ କରୁଣା ଏୱାତି ଆହ ''କାରୁଞ୍ଞତାତି କରୁଣାଭାୱୋ''ତି। କରୁଣନ୍ତି ଅପ୍ପନାପ୍ପତ୍ତଂ ୱଦତି। ତଥା ମେତ୍ତନ୍ତି।

ଅତ୍ତାଦାନଅଙ୍ଗକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାତିମୋକ୍ଖଟ୍ଠପନକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୦। ଭିକ୍ଖୁନିକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ମହାପଜାପତିଗୋତମୀଵତ୍ଥୁକଥାଵଣ୍ଣନା

୪୦୩। ଭିକ୍ଖୁନିକ୍ଖନ୍ଧକେ ''ମାତୁଗାମସ୍ସ ପବ୍ବଜିତତ୍ତା''ତି ଇଦଂ ପଞ୍ଚଵସ୍ସସତତୋ ଉଦ୍ଧଂ ସଦ୍ଧମ୍ମସ୍ସ ଅପ୍ପଵତ୍ତନକାରଣଦସ୍ସନଂ। ସୁକ୍ଖଵିପସ୍ସକଖୀଣାସଵଵସେନ ଵସ୍ସସହସ୍ସନ୍ତିଆଦି ଖନ୍ଧକଭାଣକାନଂ ମତଂ ଗହେତ୍ଵା ଵୁତ୍ତଂ। ଦୀଘନିକାଯଟ୍ଠକଥାଯଂ ପନ ''ପଟିସମ୍ଭିଦାପ୍ପତ୍ତେହି ଵସ୍ସସହସ୍ସଂ ଅଟ୍ଠାସି, ଛଳଭିଞ୍ଞେହି ଵସ୍ସସହସ୍ସଂ, ତେଵିଜ୍ଜେହି ଵସ୍ସସହସ୍ସଂ, ସୁକ୍ଖଵିପସ୍ସକେହି ଵସ୍ସସହସ୍ସଂ, ପାତିମୋକ୍ଖେହି ଵସ୍ସସହସ୍ସଂ ଅଟ୍ଠାସୀ''ତି (ଦୀ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୧୬୧) ଵୁତ୍ତଂ। ଅଙ୍ଗୁତ୍ତର (ଅ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୩।୮।୫୧) -ସଂଯୁତ୍ତଟ୍ଠକଥାସୁପି (ସଂ। ନି। ଅଟ୍ଠ। ୨।୨।୧୫୬) ଅଞ୍ଞଥାଵ ଵୁତ୍ତଂ, ତଂ ସବ୍ବଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଵିରୁଦ୍ଧମ୍ପି ତଂତଂଭାଣକାନଂ ମତେନ ଲିଖିତସୀହଳଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଆଗତନଯମେଵ ଗହେତ୍ଵା ଆଚରିଯେନ ଲିଖିତଂ ଇଦିସେ କଥାଵିରୋଧେ ସାସନପରିହାନିଯା ଅଭାଵତୋ, ସୋଧନୁପାଯାଭାଵା ଚ। ପରମତ୍ଥଵିରୋଧୋ ଏଵ ହି ସୁତ୍ତାଦିନଯେନ ସୋଧନୀଯୋ, ନ କଥାମଗ୍ଗଵିରୋଧୋତି।

ମହାପଜାପତିଗୋତମୀଵତ୍ଥୁକଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଭିକ୍ଖୁନୀଉପସମ୍ପଦାନୁଜାନନକଥାଵଣ୍ଣନା

୪୦୪-୮। ପାଠଇଯଂ ଯଦଗ୍ଗେନାତି ଯସ୍ମିଂ ଦିଵସେ। ତଦାତି ତସ୍ମିଂଯେଵ ଦିଵସେ। ଵିମାନେତ୍ଵାତି ଅଵମାନଂ କତ୍ଵା।

୪୧୦-୧।ଆପତ୍ତିଗାମିନିଯୋତି ଆପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନାଯୋ। କମ୍ମଵିଭଙ୍ଗେତି ପରିଵାରେ କମ୍ମଵିଭଙ୍ଗେ (ପରି। ୪୮୨ ଆଦଯୋ)।

୪୧୩-୫। ପାଠଇଯଂ ଦ୍ଵେ ତିସ୍ସୋ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋତି ଦ୍ଵୀହି ତୀହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି। ନ ଆରୋଚେନ୍ତୀତି ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସକସ୍ସ ନ ଆରୋଚେନ୍ତି।

୪୧୬।ଦୁସ୍ସଵେଣିଯାତି ଅନେକଦୁସ୍ସପଟ୍ଟେ ଏକତୋ କତ୍ଵା କତଵେଣିଯା।

୪୧୭।ଵିସେସକନ୍ତି ପତ୍ତଲେଖାଦିଵଣ୍ଣଵିସେସଂ। ପକିଣନ୍ତୀତି ଵିକ୍କିଣନ୍ତି। ନମନକନ୍ତି ପାସୁକଟ୍ଠିନମନକବନ୍ଧନଂ।

୪୨୨-୫।ସଂଵେଲ୍ଲିଯନ୍ତି କଚ୍ଛଂ ବନ୍ଧିତ୍ଵା ନିଵାସନଂ। ତଯୋ ନିସ୍ସଯେତି ରୁକ୍ଖମୂଲସେନାସନସ୍ସ ତାସଂ ଅଲବ୍ଭନତୋ ଵୁତ୍ତଂ।

୪୨୬-୮।ଅଟ୍ଠେଵ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଯଥାଵୁଡ୍ଢଂ ପଟିବାହନ୍ତୀତି ଅଟ୍ଠ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଵୁଡ୍ଢପଟିପାଟିଯାଵ ଗଣ୍ହନ୍ତିଯୋ ଆଗତପଟିପାଟିଂ ପଟିବାହନ୍ତି, ନାଞ୍ଞାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅନୁଵାଦଂ ପଟ୍ଠପେନ୍ତୀତି ଇସ୍ସରିଯଂ ପଵତ୍ତେନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥଂ ଵଦନ୍ତି।

୪୩୦।ଭିକ୍ଖୁଦୂତେନାତି ଭିକ୍ଖୁନା ଦୂତଭୂତେନ। ସିକ୍ଖମାନଦୂତେନାତି ସିକ୍ଖମାନାଯ ଦୂତାଯ।

୪୩୧।ନ ସମ୍ମତୀତି ନପ୍ପହୋତି। ନଵକମ୍ମନ୍ତି ''ନଵକମ୍ମଂ କତ୍ଵା ଵସତୂ''ତି ଅପଲୋକେତ୍ଵା ସଙ୍ଘିକଭୂମିଯା ଓକାସଦାନଂ।

୪୩୨-୬।ସନ୍ନିସିନ୍ନଗବ୍ଭାତି ଦୁଵିଞ୍ଞେଯ୍ୟଗବ୍ଭା। ମହିଲାତିତ୍ଥେତି ଇତ୍ଥୀନଂ ସାଧାରଣତିତ୍ଥେ।

ଭିକ୍ଖୁନୀଉପସମ୍ପଦାନୁଜାନନକଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଭିକ୍ଖୁନିକ୍ଖନ୍ଧକଵଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୧। ପଞ୍ଚସତିକକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକସିକ୍ଖାପଦକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୩୭। ପଞ୍ଚସତିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ପାଠଇଯଂ ‘‘ଅପାୱୁସୋ, ଅମ୍ହାକଂ ସତ୍ଥାରଂ ଜାନାସୀ’’ତି ଇଦଂ ଥେରୋ ସଯଂ ଭଗୱତୋ ପରିନିବ୍ବୁତଭାୱଂ ଜାନନ୍ତୋପି ଅତ୍ତନା ସହଗତଭିକ୍ଖୁପରିସାଯ ଞାପନତ୍ଥମେୱ, ସୁଭଦ୍ଦସ୍ସ ୱୁଡ୍ଢପବ୍ବଜିତସ୍ସ ସାସନସ୍ସ ପଟିପକ୍ଖୱଚନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ୱିଞ୍ଞାପନତ୍ଥଞ୍ଚ ଏୱଂ ପୁଚ୍ଛି। ସୁଭଦ୍ଦୋ ହି କୁସିନାରାଯଂ ଭଗୱତି ଅଭିପ୍ପସନ୍ନାଯ ଖତ୍ତିଯାଦିଗହଟ୍ଠପରିସାଯ ମଜ୍ଝେ ଭଗୱତୋ ପରିନିବ୍ବାନଂ ସୁତ୍ୱା ହଟ୍ଠପହଟ୍ଠୋପି ଭଯେନ ପହଟ୍ଠାକାରଂ ୱାଚାଯ ପକାସେତୁଂ ନ ସକ୍କିସ୍ସତି, ଇଧେୱ ପନ ୱିଜନପଦେସେ ସୁତ୍ୱା ଯଥାଜ୍ଝାସଯଂ ଅତ୍ତନୋ ପାପଲଦ୍ଧିଂ ପକାସେସ୍ସତି, ତତୋ ତମେୱ ପଚ୍ଚଯଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ସମୁସ୍ସାହେତ୍ୱା ଧମ୍ମୱିନଯସଙ୍ଗହଂ କାରେତ୍ୱା ଏତସ୍ସ ପାପଭିକ୍ଖୁସ୍ସ, ଅଞ୍ଞେସଞ୍ଚ ଇଦିସାନଂ ମନୋରଥୱିଘାତଂ, ସାସନଟ୍ଠିତିଞ୍ଚ କରିସ୍ସାମୀତି ଜାନନ୍ତୋୱ ତଂ ପୁଚ୍ଛୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତେନେୱ ଥେରୋ ‘‘ଏକମିଦାହଂ, ଆୱୁସୋ, ସମଯ’’ନ୍ତିଆଦିନା ସୁଭଦ୍ଦୱଚନମେୱ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ଧମ୍ମୱିନଯଂ ସଙ୍ଗାଯାପେସି। ନାନାଭାୱୋତି ସରୀରେନ ନାନାଦେସଭାୱୋ, ୱିପ୍ପୱାସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିନାଭାୱୋତି ମରଣେନ ୱିଯୁଜ୍ଜନଂ। ଅଞ୍ଞଥାଭାୱୋତି ଭୱନ୍ତରୂପଗମନେନ ଅଞ୍ଞାକାରପ୍ପତ୍ତି।

୪୪୧।‘‘ଆକଙ୍ଖମାନୋ…ପେ… ସମୂହନେଯ୍ଯା’’ତି ଇଦଂ ଭଗୱା ମଯା ‘‘ଆକଙ୍ଖମାନୋ’’ତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଏକସିକ୍ଖାପଦମ୍ପି ସମୂହନିତବ୍ବଂ ଅପସ୍ସନ୍ତା, ସମୂହନେ ଚ ଦୋସଂ ଦିସ୍ୱା ଧମ୍ମସଙ୍ଗାହକା ଭିକ୍ଖୂ ‘‘ଅପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ପଞ୍ଞାପେସ୍ସାମ, ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ଦିସ୍ସାମା’’ତିଆଦିନା ପୁନ ‘‘ପଞ୍ଞତ୍ତିସଦିସାଯ ଅକୁପ୍ପାଯ କମ୍ମୱାଚାଯ ସାୱେତ୍ୱା ସମାଦାଯ ୱତ୍ତିସ୍ସନ୍ତି, ତତୋ ଯାୱ ସାସନନ୍ତରଧାନା ଅପ୍ପଟିବାହିଯାନି ସିକ୍ଖାପଦାନି ଭୱିସ୍ସନ୍ତୀ’’ତି ଇମିନା ଅଧିପ୍ପାଯେନ ଅୱୋଚାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନେୱ ମହାଥେରାପି ତଥେୱ ପଟିପଜ୍ଜିଂସୁ।

ଗିହିଗତାନୀତି ଗିହୀସୁ ଗତାନି। ଖତ୍ତିଯମହାସାରାଦିଗିହୀହି ଞାତାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଚିତକଧୂମକାଲୋ ଅତ୍ତନୋ ପୱତ୍ତିପରିଯୋସାନଭୂତୋ ଏତସ୍ସାତି ଧୂମକାଲିକଂ।

୪୪୩।ଓଠଆରିକେନିମିତ୍ତେ କରିଯମାନେପୀତି ‘‘ଆକଙ୍ଖମାନୋ, ଆନନ୍ଦ, ତଥାଗତୋ କପ୍ପଂ ୱା ତିଟ୍ଠେଯ୍ଯ କପ୍ପାୱସେସଂ ୱା’’ତି ଏୱଂ ଥୂଲତରେ ‘‘ତିଟ୍ଠତୁ, ଭଗୱା, କପ୍ପ’’ନ୍ତି ଯାଚନହେତୁଭୂତେ ଓକାସନିମିତ୍ତେ କମ୍ମେ କରିଯମାନେ। ମାରେନ ପରିଯୁଟ୍ଠିତଚିତ୍ତୋତି ମାରେନ ଆୱିଟ୍ଠଚିତ୍ତୋ।

୪୪୫।ଉଜ୍ଜୱନିକାଯାତି ପଟିସୋତଗାମିନିଯା। କୁଚ୍ଛିତୋ ଲୱୋ ଛେଦୋ ୱିନାସୋ କୁଲୱୋ, ନିରତ୍ଥକୱିନିଯୋଗୋ। ତଂ ନ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ନ କୁଲୱଂ ଗମେନ୍ତି।

ଖୁଦ୍ଦାନୁଖୁଦ୍ଦକସିକ୍ଖାପଦକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ଚସତିକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

୧୨। ସତ୍ତସତିକକ୍ଖନ୍ଧକୋ

ଦସୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୪୬। ସତ୍ତସତିକକ୍ଖନ୍ଧକେ ଭିକ୍ଖୁସ୍ସେନାତି ଭିକ୍ଖୁଗଣନାଯ। ମହୀତି ହିମଂ।

୪୪୭।ଅୱିଜ୍ଜାନିୱୁତାତି ଅୱିଜ୍ଜାନୀୱରଣେନ ନିୱୁତା ପଟିଚ୍ଛନ୍ନା। ଅୱିଦସୂତି ଅଞ୍ଞାଣିନୋ। ଉପକ୍କିଲେସା ୱୁତ୍ତାତି ତେସଂ ସମଣବ୍ରାହ୍ମଣାନଂ ଏତେ ସୁରାପାନାଦଯୋ ଉପକ୍କିଲେସାତି ୱୁତ୍ତା। ନେତ୍ତିଯା ତଣ୍ହାଯ ସହିତା ସନେତ୍ତିକା।

୪୫୦-୧।ଅହୋଗଙ୍ଗୋତି ତସ୍ସ ପବ୍ବତସ୍ସ ନାମଂ। ପଟିକଚ୍ଚେୱ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟନ୍ତି ଯତ୍ଥ ନଂ ଅଧିକରଣଂ ୱୂପସମିତୁଂ ଭିକ୍ଖୂ ସନ୍ନିପତିସ୍ସନ୍ତି, ତତ୍ଥାହଂ ପଠମମେୱ ଗଚ୍ଛେଯ୍ୟଂ। ସମ୍ପାୱେସୁନ୍ତି ସମ୍ପାପୁଣିଂସୁ।

୪୫୨।ଅଲୋଣିକନ୍ତି ଲୋଣରହିତଂ ଭତ୍ତଂ, ବ୍ୟଞ୍ଜନଂ ୱା। ଆସୁତାତି ସବ୍ବସମ୍ଭାରସଜ୍ଜିତା, ‘‘ଅସୁତ୍ତା’’ତି ୱା ପାଠୋ।

୪୫୩।ଉଜ୍ଜୱିଂସୂତି ନାୱାଯ ପଟିସୋତଂ ଗଚ୍ଛିଂସୁ। ପାଚୀନକାତି ପୁରତ୍ଥିମଦିସାଯ ଜାତତ୍ତା ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକେ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ପାୱେଯ୍ୟକାତି ପାୱେଯ୍ୟଦେସୱାସିନୋ।

୪୫୪।ନନୁ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ, ୱୁଡ୍ଢୋତି ନନୁ ତ୍ୱଂ ଥେରୋ ନିସ୍ସଯମୁତ୍ତୋ, କସ୍ମା ତଂ ଥେରୋ ପଣାମେସୀତି ଭେଦୱଚନଂ ୱଦନ୍ତି। ଗରୁନିସ୍ସଯଂ ଗଣ୍ହାମାତି ନିସ୍ସଯମୁତ୍ତାପି ମଯଂ ଏକଂ ସମ୍ଭାୱନୀଯଗରୁଂ ନିସ୍ସଯଭୂତଂ ଗହେତ୍ୱାୱ ୱସିସ୍ସାମାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୪୫୫।ମୂଲାଦାଯକାତି ପଠମଂ ଦସୱତ୍ଥୂନଂ ଦାଯକା, ଆୱାସିକାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଥବ୍ୟା ସଙ୍ଘତ୍ଥେରୋତି ଲୋକେ ସବ୍ବଭିକ୍ଖୂନଂ ତଦା ଉପସମ୍ପଦାଯ ୱୁଡ୍ଢୋ। ସୁଞ୍ଞତାୱିହାରେନାତି ସୁଞ୍ଞତାମୁଖେନ ଅଧିଗତଫଲସମାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି।

୪୫୭।ସୁତ୍ତୱିଭଙ୍ଗେତି ପଦଭାଜନୀଯେ। ଇଦଞ୍ଚ ‘‘ଯୋ ପନ ଭିକ୍ଖୁ ସନ୍ନିଧିକାରକଂ ଖାଦନୀଯଂ ୱା ଭୋଜନୀଯଂ ୱା’’ତି (ପାଚି। ୨୫୩) ସୁତ୍ତେ ଯାୱକାଲିକସ୍ସେୱ ପରାମଟ୍ଠତ୍ତା ସିଙ୍ଗୀଲୋଣସ୍ସ ଯାୱଜୀୱିକସ୍ସ ସନ୍ନିଧିକତସ୍ସ ଆମିସେନ ସଦ୍ଧିଂ ପରିଭୋଗେ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ୱିଭଙ୍ଗନଯେନେୱ ସିଜ୍ଝତୀତି ୱୁତ୍ତଂ, ତଂ ପନ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ୱିଭଙ୍ଗେ ଆଗତଭାୱଂ ସାଧେତୁଂ ‘‘କଥଂ ସୁତ୍ତୱିଭଙ୍ଗେ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ ହି ଲୋଣମେତ୍ଥ ସନ୍ନିଧିକତଂ, ନ ଖାଦନୀଯଂ ଭୋଜନୀଯନ୍ତି ଲୋଣମିସ୍ସଭୋଜନେ ୱଜ୍ଜିପୁତ୍ତକା ଅନୱଜ୍ଜସଞ୍ଞିନୋ ଅହେସୁଂ। ତଥାସଞ୍ଞୀନମ୍ପି ନେସଂ ଆପତ୍ତିଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ‘‘ସନ୍ନିଧିକାରେ ଅସନ୍ନିଧିକାରସଞ୍ଞୀ’’ତି ଇଦଂ ସୁତ୍ତୱିଭଙ୍ଗଂ ଉଦ୍ଧଟନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ତେନ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ପୁରେପଟିଗ୍ଗହିତଲୋଣେନ ସଦ୍ଧିଂ। ଦୁକ୍କଟେନେତ୍ଥ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ‘‘ଯାୱକାଲିକେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଯାୱଜୀୱିକଂ ପଟିଗ୍ଗହିତ’’ନ୍ତି ଅୱତ୍ୱା ‘‘ତଦହୁପଟିଗ୍ଗହିତ’’ନ୍ତି ୱଚନସାମତ୍ଥିଯତୋ ପୁରେପଟିଗ୍ଗହିତଂ ଯାୱଜୀୱିକଂ ଯାୱକାଲିକେନ ସଦ୍ଧିଂ ସମ୍ଭିନ୍ନରସଂ କାଲେପି ନ କପ୍ପତୀତି ସିଜ୍ଝତି, ତତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟେନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଦୁକ୍କଟେନପି ନ ଭୱିତବ୍ବନ୍ତି ଯଦି ହି ସନ୍ନିଧିକାରପଚ୍ଚଯା ଦୁକ୍କଟଂ ମଞ୍ଞେଥ, ଯାୱଜୀୱିକସ୍ସ ଲୋଣସ୍ସ ସନ୍ନିଧିଦୋସାଭାୱା ଦୁକ୍କଟେନ ନ ଭୱିତବ୍ବଂ, ଅଥ ଆମିସେନ ସମ୍ଭିନ୍ନରସସ୍ସ ତସ୍ସ ଆମିସଗତିକତ୍ତା ଦୁକ୍କଟଂ ମା ମଞ୍ଞେଥ। ତଦା ଚ ହି ପାଚିତ୍ତିଯେନେୱ ଭୱିତବ୍ବଂ ଆମିସତ୍ତୁପଗମନତୋତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ନ ହି ଏତ୍ଥ ଯାୱଜୀୱିକନ୍ତିଆଦିନାପି ଦୁକ୍କଟାଭାୱଂ ସମତ୍ଥେତି।

ପାଠଇଯଂ ରାଜଗହେ ସୁତ୍ତୱିଭଙ୍ଗେତିଆଦୀସୁ ସବ୍ବତ୍ଥ ସୁତ୍ତେ ଚ ୱିଭଙ୍ଗେ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ତସ୍ସ ତସ୍ସ ୱିକାଲଭୋଜନାଦିନୋ ସୁତ୍ତେପି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା ୱିନଯସ୍ସ ଅତିସରଣଂ ଅତିକ୍କମୋ ୱିନଯାତିସାରୋ। ‘‘ନିସୀଦନଂ ନାମ ସଦସଂ ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଆଗତ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ୱିଭଙ୍ଗେ ଚ ଆଗତଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତଂ ପମାଣଂ କରୋନ୍ତସ୍ସାତି ସୁଗତୱିଦତ୍ଥିଯା ୱିଦତ୍ଥିତ୍ତଯପ୍ପମାଣଂ କରୋନ୍ତସ୍ସ, ଦସାଯ ପନ ୱିଦତ୍ଥିଦ୍ୱଯପ୍ପମାଣଂ କତଂ। ଅଦସକମ୍ପି ନିସୀଦନଂ ୱଟ୍ଟତି ଏୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ସେସମିଧ ହେଟ୍ଠା ସବ୍ବତ୍ଥ ସୁୱିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେୱ।

ଦସୱତ୍ଥୁକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସତ୍ତସତିକକ୍ଖନ୍ଧକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ୱିମତିୱିନୋଦନିଯଂ

ଚୂଳୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ନମୋ ତସ୍ସ ଭଗୱତୋ ଅରହତୋ ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧସ୍ସ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ପରିୱାରୱଣ୍ଣନା

ମହାୱଗ୍ଗୋ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ପଞ୍ଞତ୍ତିୱାରୱଣ୍ଣନା

୧। ୱିସୁଦ୍ଧପରିୱାରସ୍ସ ସୀଲକ୍ଖନ୍ଧାଦିଧମ୍ମକ୍ଖନ୍ଧସରୀରସ୍ସ ଭଗୱତୋ ୱିନଯପରିଯତ୍ତିସାସନେ ଖନ୍ଧକାନଂ ଅନନ୍ତରଂ ପରିୱାରୋତି ଯୋ ୱିନଯୋ ସଙ୍ଗହଂ ସମାରୁଢହୋ, ତସ୍ସ ଦାନି ଅନୁତ୍ତାନତ୍ଥୱଣ୍ଣନଂ କରିସ୍ସାମୀତି ଯୋଜନା।

ସମନ୍ତଚକ୍ଖୁନାତି ସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ। ଅତିୱିସୁଦ୍ଧେନ ମଂସଚକ୍ଖୁନାତି ରତ୍ତିନ୍ଦିୱଂ ସମନ୍ତା ଯୋଜନପ୍ପମାଣେ ଅତିସୁଖୁମାନିପି ରୂପାନି ପସ୍ସନତୋ ଅତିୱିଯ ପରିସୁଦ୍ଧେନ ପସାଦଚକ୍ଖୁନା। ‘‘ଅତ୍ଥି ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତୀ’’ତିଆଦୀସୁ ଅତ୍ଥି ନୁ ଖୋ ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତୀତିଆଦିନା ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋତି ଆହ ‘‘ତତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତି…ପେ… କେନାଭତନ୍ତି ପୁଚ୍ଛା’’ତି।

୨।ପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନେତି ପୁଚ୍ଛାଯ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ। ୱିନୀତକଥାତି ୱିନୀତୱତ୍ଥୁକଥା, ଅଯମେୱ ୱା ପାଠୋ।

ଦ୍ୱଙ୍ଗିକେନ ଏକେନ ସମୁଟ୍ଠାନେନାତି ଅଙ୍ଗଦ୍ୱଯସମୁଦାଯଭୂତେନ ଏକେନ। ଅଙ୍ଗଦ୍ୱଯୱିମୁତ୍ତସ୍ସ ସମୁଟ୍ଠାନସ୍ସ ଅଭାୱେପି ତେସୁ ଏକେକଙ୍ଗେନ ୱିନା ଅଯଂ ଆପତ୍ତି ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥମେୱ ‘‘ଏକେନ ସମୁଟ୍ଠାନେନା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦାନି ତେସୁ ଦ୍ୱୀସୁ ଅଙ୍ଗେସୁ ପଧାନଙ୍ଗଂ ଦସ୍ସେତୁମାହ ‘‘ଏତ୍ଥ ହି ଚିତ୍ତଂ ଅଙ୍ଗଂ ହୋତୀ’’ତିଆଦି। ଯସ୍ମା ପନ ମଗ୍ଗେନମଗ୍ଗପ୍ପଟିପତ୍ତିସଙ୍ଖାତାଯ କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତିଯା ସେୱନଚିତ୍ତେନେୱ ସମ୍ଭୱେ ସତି ଅଯଂ ତଂ ଅଙ୍ଗଦ୍ୱଯଂ ଉପାଦାଯ ଭଗୱତା ପଞ୍ଞତ୍ତା ଆପତ୍ତିସମ୍ମୁତି ହୋତି, ନାସତି। ତସ୍ମା ତଂ ଚିତ୍ତଂ କାଯୱିଞ୍ଞତ୍ତିସଙ୍ଖାତସ୍ସ କାଯସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ କାରଣଂ ହୋତି, ନ ଆପତ୍ତିଯା। ତସ୍ସ ପନ ତଂସମୁଟ୍ଠିତକାଯୋ ଏୱ ଅଙ୍ଗଂ ଅବ୍ୟୱହିତକାରଣଂ, ଚିତ୍ତଂ ପନ କାରଣକାରଣନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଏୱଂ ଉପରିପି ସବ୍ବତ୍ଥ ଚିତ୍ତଙ୍ଗଯୁତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନେସୁ ଅଧିପ୍ପାଯୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ। ‘‘ଏକେନ ସମୁଟ୍ଠାନେନ ସମୁଟ୍ଠାତୀ’’ତିଆଦିପରିୱାରୱଚନେନେୱ ଆପତ୍ତିଯା ଅକୁସଲାଦିପରମତ୍ଥସଭାୱତା ପାଢଇଅଟ୍ଠକଥାସୁ ପରିଯାଯତୋୱ ୱୁତ୍ତା, ସମ୍ମୁତିସଭାୱା ଏୱ ଆପତ୍ତୀତି ସିଜ୍ଝତି ସମୁଟ୍ଠାନସମୁଟ୍ଠିତାନଂ ଭେଦସିଦ୍ଧିତୋତି ଗହେତବ୍ବଂ। ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯାତି ଆପନ୍ନାଯ ପାରାଜିକାପତ୍ତିଯା କେହିଚିପି ସମତ୍ଥେହି ଅନାପତ୍ତିଭାୱାପାଦନସ୍ସ ଅସକ୍କୁଣେଯ୍ୟତ୍ତସଙ୍ଖାତମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ।

୩।ପୋରାଣକେହି ମହାଥେରେହୀତି ସଙ୍ଗୀତିତ୍ତଯତୋ ପଚ୍ଛା ପୋତ୍ଥକସଙ୍ଗୀତିକାରକେହି ଛଢଅଭିଞ୍ଞାପଅସମ୍ଭିଦାଦିଗୁଣସମୁଜ୍ଜଲେହି ମହାଥେରେହି। ଚତୁତ୍ଥସଙ୍ଗୀତିସଦିସା ହି ପୋତ୍ଥକାରୋହସଙ୍ଗୀତି।

୧୮୮।ମହାୱିଭଙ୍ଗେତି ଭିକ୍ଖୁୱିଭଙ୍ଗେ। ସୋଢଅସ ୱାରା ଦସ୍ସିତାତି ଯେହି ୱାରେହି ଆଦିଭୂତେହି ଉପଲକ୍ଖିତତ୍ତା ଅଯଂ ସକଲୋପି ପରିୱାରୋ ସୋଢଅସପରିୱାରୋତି ୱୋହରୀଯତି, ତେ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି।

ପଞ୍ଞତ୍ତିୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ସମୁଟ୍ଠାନସୀସୱଣ୍ଣନା

୨୫୭। ପାଠଇଯଂ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚେୱ ପଞ୍ଞତ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଯସ୍ମା ସଙ୍ଖତଧମ୍ମେ ଉପାଦାଯ ପଞ୍ଞତ୍ତା ସମ୍ମୁତିସଚ୍ଚଭୂତା ପୁଗ୍ଗଲାଦିପଞ୍ଞତ୍ତି ପରମତ୍ଥତୋ ଅୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା ଉପ୍ପତ୍ତିୱିନାସଯୁତ୍ତୱତ୍ଥୁଧମ୍ମନିଯତେନ ଅନିଚ୍ଚଦୁକ୍ଖଲକ୍ଖଣଦ୍ୱଯେନ ଯୁତ୍ତାତି ୱତ୍ତୁଂ ଅଯୁତ୍ତା, କାରକୱେଦକାଦିରୂପେନ ପନ ପରିକପ୍ପିତେନ ଅତ୍ତସଭାୱେନ ୱିରହିତତ୍ତା ''ଅନତ୍ତା''ତି ୱତ୍ତୁଂ ଯୁତ୍ତା। ତସ୍ମା ଅଯଂ ପଞ୍ଞତ୍ତିପି ଅସଙ୍ଖତତ୍ତସାମଞ୍ଞତୋ ୱତ୍ଥୁଭୂତେନ ନିବ୍ବାନେନ ସହ ''ଅନତ୍ତା ଇତି ନିଚ୍ଛଯା''ତି ୱୁତ୍ତା। ଅୱିଜ୍ଜମାନାପି ହି ସମ୍ମୁତି କେନଚି ପଚ୍ଚଯେନ ଅକତତ୍ତା ଅସଙ୍ଖତା ଏୱାତି।

କରୁଣାସୀତଲତ୍ତଂ, ପଞ୍ଞାପଭାସିତତ୍ତଞ୍ଚ ଭଗୱତୋ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ବୁଦ୍ଧଚନ୍ଦେ, ବୁଦ୍ଧାଦିଚ୍ଚେ''ତି ଏତଂ ଉଭଯଂ ୱୁତ୍ତଂ। ହାଯତି ଏତେନାତି ହାନି, ଦୁକ୍ଖସ୍ସ ହାନି ଦୁକ୍ଖହାନି, ସବ୍ବଦୁକ୍ଖାପନୂଦନକାରଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପିଟକେ ତୀଣି ଦେସଯୀତି ଯସ୍ମା ଅଞ୍ଞେପି ମହାୱୀରା ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧା ସଦ୍ଧମ୍ମଂ ଦେସଯନ୍ତି, ତସ୍ମା ଅଙ୍ଗୀରସୋ ପିଟକାନି ତୀଣି ଦେସଯୀତି ଯୋଜନା। ମହାଗୁଣନ୍ତି ମହାନିସଂସଂ। ଏୱଂ ନୀଯତି ସଦ୍ଧମ୍ମୋତି ଯଦି ୱିନଯପରିଯତ୍ତି ଅପରିହୀନା ତିଟ୍ଠତି, ଏୱଂ ସତି ପଟିପତ୍ତିପଟିୱେଧସଦ୍ଧମ୍ମୋପି ନୀଯତି ପୱତ୍ତୀଯତି, ନ ପରିହାଯତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱିନଯପରିଯତ୍ତି ପନ କଥଂ ତିଟ୍ଠତୀତି ଆହ ''ଉଭତୋ ଚା''ତିଆଦି। ପରିୱାରେନ ଗନ୍ଥିତା ତିଟ୍ଠତୀତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ତସ୍ସେୱ ପରିୱାରସ୍ସାତି ତସ୍ମିଂ ଏୱ ପରିୱାରେ। ସମୁଟ୍ଠାନଂ ନିଯତୋ କତନ୍ତି ଏକଚ୍ଚଂ ସମୁଟ୍ଠାନେନ ନିଯତଂ କତଂ। ତସ୍ମିଂ ପରିୱାରେ କିଞ୍ଚି ସିକ୍ଖାପଦଂ ନିଯତସମୁଟ୍ଠାନଂ ଅଞ୍ଞେହି ଅସାଧାରଣଂ, ତଂ ପକାସିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ସମ୍ଭେଦଂ ନିଦାନଞ୍ଚଞ୍ଞନ୍ତି ସମ୍ଭେଦୋ ସିକ୍ଖାପଦାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସମୁଟ୍ଠାନେନ ସଂକିଣ୍ଣତା, ନିଦାନଞ୍ଚ ପଞ୍ଞତ୍ତିଟ୍ଠାନଂ, ଅଞ୍ଞଂ ପୁଗ୍ଗଲାଦିୱତ୍ଥାଦି ଚ। ସୁତ୍ତେ ଦିସ୍ସନ୍ତି ଉପରୀତି ହେଟ୍ଠା ୱୁତ୍ତେ, ଉପରି ୱକ୍ଖମାନେ ଚ ପରିୱାରସୁତ୍ତେ ଏୱ ଦିସ୍ସନ୍ତି। ଯସ୍ମା ଚ ଏୱଂ, ତସ୍ମା ସକଲସାସନାଧାରସ୍ସ ୱିନଯସ୍ସ ଠିତିହେତୁଭୂତଂ ପରିୱାରଂ ସିକ୍ଖେତି, ଏୱମେତ୍ଥ ଯୋଜନା ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ସମ୍ଭିନ୍ନସମୁଟ୍ଠାନାନୀତି ଅଞ୍ଞେହି ସାଧାରଣସମୁଟ୍ଠାନାନି। ଆଦିମ୍ହି ତାୱ ପୁରିମନଯେତି ସବ୍ବପଠମେ ପଞ୍ଞତ୍ତିୱାରେ ଆଗତନଯଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି, ତତ୍ଥ ପନ ପଞ୍ଞତ୍ତିୱାରେ ''ପଠମଂ ପାରାଜିକଂ କତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତନ୍ତି, ୱେସାଲିଯଂ ପଞ୍ଞତ୍ତ''ନ୍ତିଆଦିନା (ପରି। ୧) ନିଦାନମ୍ପି ଦିସ୍ସତି ଏୱ। ପରତୋତି ଆଗତଭାୱଂ ପନ ସନ୍ଧାଯ ପରତୋ ଆଗତେ ସୁତ୍ତେ ଦିସ୍ସତୀତି ୱେଦିତବ୍ବନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତସ୍ସାତି ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗପରିଯାପନ୍ନସ୍ସ ସିକ୍ଖାପଦସ୍ସ।

୨୫୮।ଅନିଯତା ପଠମିକାତି ଆପତ୍ତିଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ୱାୱ ଇତ୍ଥିଲିଙ୍ଗଂ କତଂ, ପଠମାନିଯତଂ ସିକ୍ଖାପଦନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପାଠଇଯଂ ନାନୁବନ୍ଧେ ପୱତ୍ତିନିନ୍ତି ୱୁଟ୍ଠାପିତଂ ପୱତ୍ତିନିଂ ଅନନୁବନ୍ଧନସିକ୍ଖାପଦଂ।

୨୬୦।ଏଳକଲୋମସିକ୍ଖାପଦୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ''ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଏଳକଲୋମାନି ଧୋୱନ୍ତିଯୋ ରଜନ୍ତିଯୋ ୱିଜଟେନ୍ତିଯୋ ରିଞ୍ଚନ୍ତି ଉଦ୍ଦେସଂ ପରିପୁଚ୍ଛ''ନ୍ତି (ପାରା। ୫୭୬) ଆଗତତ୍ତା ଇମଂ ରିଞ୍ଚନ୍ତି-ପଦଂ ଗହେତ୍ୱା ସିକ୍ଖାପଦଂ ଉପଲକ୍ଖିତନ୍ତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ୱିଭଙ୍ଗେ 'ରିଞ୍ଚନ୍ତି ଉଦ୍ଦେସ'ନ୍ତି ଆଗତଂ ଏଳକଲୋମଧୋୱାପନସିକ୍ଖାପଦ''ନ୍ତି ଆହ।

ୱସ୍ସିକସାଟିକସିକ୍ଖାପଦନ୍ତି ଅସମଯେ ୱସ୍ସିକସାଟିକପରିଯେସନସିକ୍ଖାପଦଂ (ପାରା। ୬୨୬ ଆଦଯୋ)। ରତନସିକ୍ଖାପଦନ୍ତି ରତନଂ ୱା ରତନସମ୍ମତଂ ୱା ପଟିସାମନସିକ୍ଖାପଦଂ (ପାଚି। ୫୦୨ ଆଦଯୋ)।

୨୬୫। ପାଠଇଯଂ ବୁଦ୍ଧଞ୍ଞାଣେନାତି ପଟିୱିଦ୍ଧସବ୍ବଞ୍ଞୁତଞ୍ଞାଣେନ।

୨୬୭।''ନ ଦେସେନ୍ତି ତଥାଗତା''ତି ଏତେନ ଛଉପାଣିସ୍ସ ଧମ୍ମଦେସନାପଟିକ୍ଖେପଂ ଦସ୍ସେତି।

୨୬୯।ଅକତନ୍ତି ଅଞ୍ଞେହି ଅମିସ୍ସୀକତଂ, ନିଯତସମୁଟ୍ଠାନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ଅକତନ୍ତି ୱା ପୁବ୍ବେ ଅନାଗତଂ, ଅଭିନୱନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

୨୭୦।ସମୁଟ୍ଠାନଞ୍ହି ସଙ୍ଖେପନ୍ତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଖିପନ୍ତି ସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତି ସଦିସସମୁଟ୍ଠାନାନି ଏତ୍ଥାତି ସଙ୍ଖେପୋ, ସମୁଟ୍ଠାନସୀସଂ। ନେତି ୱିନେତି କାଯୱଚୀଦୁଚ୍ଚରିତନ୍ତି ନେତ୍ତି, ୱିନଯପାଠଇ, ସା ଏୱ ଧମ୍ମୋତି ନେତ୍ତିଧମ୍ମୋତି ଆହ ''ୱିନଯପାଠଇଧମ୍ମସ୍ସା''ତି।

ସମୁଟ୍ଠାନସୀସଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅନ୍ତରପେଯ୍ୟାଲଂ

କତିପୁଚ୍ଛାଵାରଵଣ୍ଣନା

୨୭୧।କତିଆପତ୍ତିଯୋତି ପାରାଜିକାଦୀସୁ ପଞ୍ଚସୁ ଆପତ୍ତୀସୁ ମେଥୁନାଦିନ୍ନାଦାନାଦିଅନ୍ତୋଗଧଭେଦଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ଵା ଜାତିଵସେନ ଏକତ୍ତଂ ଆରୋପେତ୍ଵା ପୁଚ୍ଛା କତା। କତି ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧାତି ଅନ୍ତୋଗଧଭେଦଂ ଅପେକ୍ଖିତ୍ଵା ପଚ୍ଚେକଂ ରାସଟ୍ଠେନାତି ଏତ୍ତକମେଵେତ୍ଥ ଭେଦୋ। ଵିନୀତାନିଯେଵଵିନୀତଵତ୍ଥୂନୀତି ଆପତ୍ତିତୋ ଵିରମଣାନି ଏଵ ଅଵିପ୍ପଟିସାରପାମୋଜ୍ଜାଦିଧମ୍ମାନଂ କାରଣତ୍ତା ଵତ୍ଥୂନୀତି ଵିନୀତଵତ୍ଥୂନି, ତାନି ଏତ୍ଥ ଅତ୍ଥତୋ ଵିରତିଆଦିଅନଵଜ୍ଜଧମ୍ମା ଏଵ। ଵେରଂ ମଣତୀତି ଵେରହେତୁତ୍ତା ''ଵେର''ନ୍ତି ଲଦ୍ଧନାମଂ ରାଗାଦିଅକୁସଲପକ୍ଖଂ ଵିନାସେତି।

ଧମ୍ମସ୍ସଵନଗ୍ଗଂ ଭିନ୍ଦିତ୍ଵା ଗଚ୍ଛତୀତି ବହୂସୁ ଏକତୋ ନିସୀଦିତ୍ଵା ଧମ୍ମଂ ସୁଣନ୍ତେସୁ ତଂ ଧମ୍ମସ୍ସଵନସମାଗମଂ କୋପେତ୍ଵା ଉଟ୍ଠାଯ ଗଚ୍ଛତି। ଅନାଦରୋଵାତି ତୁସ୍ସିତବ୍ବଟ୍ଠାନେ ତୁଟ୍ଠିଂ, ସଂଵିଜିତବ୍ବଟ୍ଠାନେ ସଂଵେଗଞ୍ଚ ଅପଵେଦେନ୍ତୋ ଏଵ। କାଯପାଗବ୍ଭିଯନ୍ତି ଉନ୍ନତିଵସେନ ପଵତ୍ତନକାଯାନାଚାରଂ।

୨୭୪। ମେତ୍ତାଯ ସମ୍ଭୂତଂ ମେତ୍ତଂ, କାଯକମ୍ମଂ। ଉଭଯେହିପୀତି ନଵକେହି, ଥେରେହି ଚ। ପିଯଂ କରୋତୀତି ତଂ ପୁଗ୍ଗଲଂ ପେମଟ୍ଠାନଂ କରୋତି, କେସନ୍ତି ଆହ ''ସବ୍ରହ୍ମଚାରୀନ''ନ୍ତି।

ପୁଗ୍ଗଲଂ ପଟିଵିଭଜିତ୍ଵା ଭୁଞ୍ଜତୀତି ପକତେନ ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତମେଵ ପୁଗ୍ଗଲପଟିଵିଭାଗଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଅସୁକସ୍ସା''ତିଆଦି ଵୁତ୍ତଂ।

ଭୁଜିସ୍ସଭାଵକରଣତୋତି ତଣ୍ହାଦାସବ୍ଯତୋ ମୋଚେତ୍ଵା ସମଥଵିପସ୍ସନାସୁ ସେରିଵିହାରିତାକରଣତୋତି ଅତ୍ଥୋ। ନିଯ୍ୟାତୀତି ପଵତ୍ତତି। ସମ୍ମାଦୁକ୍ଖକ୍ଖଯାଯ ସଂଵତ୍ତତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

କତିପୁଚ୍ଛାଵାରଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଛଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାନଵାରଵଣ୍ଣନା

୨୭୬।ପଠମେନ ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାନେନାତି କେଵଲଂ କାଯେନ। ପାରାଜିକାପତ୍ତିଯା ଏକନ୍ତସଚିତ୍ତକସମୁଟ୍ଠାନତ୍ତା ''ନ ହୀତି ଵତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। ସଙ୍ଘାଦିସେସାଦୀନଂ ଦୁକ୍କଟପରିଯୋସାନାନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଅଚିତ୍ତକାନମ୍ପି ସମ୍ଭଵତୋ ''ସିଯା''ତି ଵୁତ୍ତଂ, ଆପଜ୍ଜନଂ ସିଯା ଭଵେଯ୍ୟାତି ଅତ୍ଥୋ। ହୀନୁକ୍କଟ୍ଠେହି ଜାତିଆଦୀହି ଓମସନେ ଏଵ ଦୁବ୍ଭାସିତସ୍ସ ପଞ୍ଞତ୍ତତ୍ତା ସା ଏକନ୍ତଵାଚାଚିତ୍ତସମୁଟ୍ଠାନା ଏଵାତି।

ଦୁତିଯସମୁଟ୍ଠାନନଯେ ଵାଚାଯ ଏଵ ସମାପଜ୍ଜିତବ୍ବପାଟିଦେସନୀଯସ୍ସ ଅଭାଵା ''ନ ହୀ''ତି ଵୁତ୍ତଂ।

ତତିଯେ ପନ ଵୋସାସମାନରୂପଂ ଭିକ୍ଖୁନିଂ କାଯଵାଚାହି ଅନପସାଦନପଚ୍ଚଯା ପାଟିଦେସନୀଯସମ୍ଭଵତୋ ''ସିଯା''ତି ଵୁତ୍ତଂ।

ଓମସନେ ପାଚିତ୍ତିଯସ୍ସ ଅଦିନ୍ନାଦାନସମୁଟ୍ଠାନତ୍ତେପି ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ପଞ୍ଞତ୍ତସ୍ସ ଦୁବ୍ଭାସିତସ୍ସ ପଞ୍ଚମେନେଵ ସମୁପ୍ପତ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ଚତୁତ୍ଥଵାରେ ''ଦୁବ୍ଭାସିତଂ ଆପଜ୍ଜେଯ୍ୟାତି ନ ହୀତି ଵତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ଵତ୍ଵା ପଞ୍ଚମଵାରେ ''ସିଯାତି ଵତ୍ତବ୍ବ''ନ୍ତି ଵୁତ୍ତଂ। କାଯଵିକାରେନେଵ ଓମସନ୍ତସ୍ସ ପନେତ୍ଥ ଦୁବ୍ଭାସିତଭାଵେପି କାଯକୀଢଆଭାଵାଭାଵତୋ ଦୁକ୍କଟମେଵାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଛଟ୍ଠଵାରେ ପନ ଵିଜ୍ଜମାନୋପି କାଯୋ ଦୁବ୍ଭାସିତସ୍ସ ଅଙ୍ଗଂ ନ ହୋତି, ପଞ୍ଚମସମୁଟ୍ଠାନେ ଏଵ ଛଟ୍ଠମ୍ପି ପଵିସତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ''ନ ହୀ''ତି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତଂ, ନ ପନ ତତ୍ଥ ସବ୍ବଥା ଦୁବ୍ଭାସିତେନ ଅନାପତ୍ତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ। ନ ହି ଦଵକମ୍ଯତାଯ କାଯଵାଚାହି ଓମସନ୍ତସ୍ସ ଦୁବ୍ଭାସିତାପତ୍ତି ନ ସମ୍ଭଵତି। ଯଞ୍ହି ପଞ୍ଚମେନେଵ ସମାପଜ୍ଜତି, ତଂ ଛଟ୍ଠେନପି ସମାପଜ୍ଜତି ଏଵ ଧମ୍ମଦେସନାପତ୍ତି ଵିଯାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ସେସଂ ସମୁଟ୍ଠାନଵାରେ ସୁଵିଞ୍ଞେଯ୍ୟମେଵ।

ଛଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାନଵାରଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

କତାପତ୍ତିଵାରଵଣ୍ଣନା

୨୭୭। ଦୁତିଯେ ପନ କତିୱାରେ ପଠମସମୁଟ୍ଠାନେନ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବାନଂ ଆପତ୍ତୀନଂ ଲହୁଦସ୍ସନସୁଖତ୍ଥଂ କୁଟିକାରାଦୀନି ଏୱ ସମୁଦ୍ଧଟାନି, ନ ଅଞ୍ଞେସଂ ଅଭାୱା, ସଞ୍ଚରିତ୍ତାଦୀନମ୍ପି ୱିଜ୍ଜମାନତ୍ତା। ଏୱଂ ଦୁତିଯସମୁଟ୍ଠାନାଦୀସୁପି। ‘‘କପ୍ପିଯସଞ୍ଞୀ’’ତି ଇମିନା ଅଚିତ୍ତକତ୍ତଂ ଦସ୍ସେତି। ‘‘କୁଟିଂ କରୋତୀ’’ତି ଇମିନା ୱଚୀପଯୋଗାଭାୱଂ। ଉଭଯେନାପି କେୱଲଂ କାଯେନେୱ ଦୁକ୍କଟାଦୀନଂ ସମ୍ଭୱଂ ଦସ୍ସେତି। ଏୱଂ ଉପରିପି ଯଥାନୁରୂପଂ କାତବ୍ବଂ।

‘‘ଏକେନସମୁଟ୍ଠାନେନ ସମୁଟ୍ଠହନ୍ତୀ’’ତି ଇଦଂ ଇଧ ୱିସେସେତ୍ୱା ଦସ୍ସିତାନଂ କାଯତୋୱ ସମୁଟ୍ଠିତାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ଅୱିସେସତୋ ପନ ତା ଆପତ୍ତିଯୋ ଇତରସମୁଟ୍ଠାନେହିପି ଯଥାରହଂ ସମୁଟ୍ଠହନ୍ତି ଏୱ। ଏୱଂ ଉପରିପି।

‘‘ତିଣୱତ୍ଥାରକେନ ଚା’’ତି ଇଦଂ ସଙ୍ଘାଦିସେସୱଜ୍ଜିତାନଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଆପତ୍ତୀନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ।

୨୭୯।ସଂୱିଦହିତ୍ୱାକୁଟିଂ କରୋତୀତି ୱାଚାଯ ସଂୱିଦହତି, ସଯଞ୍ଚ କାଯେନ କରୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

କତାପତ୍ତିୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାନଗାଥାୱଣ୍ଣନା

୨୮୩। ତତିଯୋ ପନ ଗାଥାୱାରୋ ଦୁତିଯୱାରେନ ୱୁତ୍ତମେୱତ୍ଥଂ ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତୋ। ତତ୍ଥ କାଯୋୱ କାଯିକୋତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ୱଚନୱିପଲ୍ଲାସେନ ‘‘କାଯିକା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତେନାହ ‘‘ତେନ ସମୁଟ୍ଠିତା’’ତି, କାଯୋ ସମୁଟ୍ଠାନଂ ଅକ୍ଖାତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱିୱେକଦସ୍ସିନାତି ସବ୍ବସଙ୍ଖତୱିୱିତ୍ତତ୍ତା, ତତୋ ୱିୱିତ୍ତହେତୁତ୍ତା ଚ ନୀୱରଣୱିୱେକଞ୍ଚ ନିବ୍ବାନଞ୍ଚ ଦସ୍ସନସୀଲେନ। ୱିଭଙ୍ଗକୋୱିଦାତି ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗକୁସଲାତି ଆଲପନଂ। ଇଧ ପନେୱଂ ଅଞ୍ଞୋ ପୁଚ୍ଛନ୍ତୋ ନାମ ନତ୍ଥି, ଉପାଲିତ୍ଥେରୋ ସଯମେୱ ଅତ୍ଥଂ ପାକଟଂ କାତୁଂ ପୁଚ୍ଛାୱିସଜ୍ଜନଞ୍ଚ ଅକାସୀତି ଇମିନା ନଯେନ ସବ୍ବତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଆପତ୍ତିସମୁଟ୍ଠାନଗାଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱିପତ୍ତିପଚ୍ଚଯୱାରୱଣ୍ଣନା

୨୮୪। ଚତୁତ୍ଥେ ପନ ୱିପତ୍ତିପଚ୍ଚଯୱାରେ ସୀଲୱିପତ୍ତିପଚ୍ଚଯାତି ସୀଲୱିପତ୍ତିପଅଚ୍ଛାଦନପଚ୍ଚଯା।

୨୮୬।ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତିପଚ୍ଚଯାତି ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତିଯା ଅପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜନପଚ୍ଚଯା।

୨୮୭।ଆଜୀୱୱିପତ୍ତିପଚ୍ଚଯାତି ଏତ୍ଥ ଆଗମ୍ମ ଜୀୱନ୍ତି ଏତେନାତି ଆଜୀୱୋ, ଚତୁପଚ୍ଚଯୋ, ସୋୱ ମିଚ୍ଛାପତ୍ତିଯା ୱିପନ୍ନତ୍ତା ୱିପତ୍ତୀତି ଆଜୀୱୱିପତ୍ତି, ତସ୍ସା ଆଜୀୱୱିପତ୍ତିଯା ହେତୁ, ତଦୁପ୍ପାଦନତପରିଭୋଗନିମିତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱିପତ୍ତିପଚ୍ଚଯୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଧିକରଣପଚ୍ଚଯୱାରୱଣ୍ଣନା

୨୯୧। ପଞ୍ଚମେ ଅଧିକରଣପଚ୍ଚଯୱାରେ କିଚ୍ଚାଧିକରଣପଚ୍ଚଯାତି ଅପଲୋକନୱଚନଞ୍ଞତ୍ତିକମ୍ମୱାଚାସଙ୍ଖତକମ୍ମୱାଚାପଚ୍ଚଯା। ପଞ୍ଚାତି ଏତ୍ଥ ଅଧମ୍ମିକକତିକାଦିଂ ଅପଲୋକେତ୍ୱା କରୋନ୍ତାନଂ ଅନିମିତ୍ତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ଚମେ ଅଧିକରଣପଚ୍ଚଯୱାରେ କିଚ୍ଚାଧିକରଣପଚ୍ଚଯା ଅପଲୋକନାୱସାନେ ଦୁକ୍କଟଂ, ଅଧିପ୍ପାଯାଦିନା ଞତ୍ତିକମ୍ମାଦିଂ କରୋନ୍ତାନଂ ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯାଦି ଚ ସଙ୍ଗଯ୍ହତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଅୱସେସା ଆପତ୍ତିଯୋତି ସୋତାପତ୍ତିଫଲସମାପତ୍ତିଆଦଯୋ। ‘‘ନତ୍ଥଞ୍ଞା ଆପତ୍ତିଯୋ’’ତି ଇଦଂ ୱିପତ୍ତିଆଦିଭାଗିନିଯୋ ସାୱଜ୍ଜାପତ୍ତିଯୋ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

ଅଧିକରଣପଚ୍ଚଯୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସମଥଭେଦଂ

ଅଧିକରଣପରିଯାଯୱାରୱଣ୍ଣନା

୨୯୩। ଛଟ୍ଠେ ପରିଯାଯୱାରେ ଅଲୋଭୋ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋତିଆଦି ସାସନଟ୍ଠିତିଯା ଅୱିପରୀତତୋ ଧମ୍ମୱାଦିସ୍ସ ୱିୱାଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଅଟ୍ଠାରସ ଭେଦକରୱତ୍ଥୂନି ଠାନାନୀତି ଧମ୍ମାଦୀସୁ ଅଧମ୍ମୋତିଆଦିନା ଗହେତ୍ୱା ଦୀପନାନି ଇଧେୱ ଭେଦକରୱତ୍ଥୂନି, ତାନି ଏୱ କାଯକଲହାଦିୱିୱାଦସ୍ସ କାରଣତ୍ତା ଠାନାନି, ଓକାସତ୍ତା ୱତ୍ଥୂନି, ଆଧାରତ୍ତା ଭୂମିଯୋତି ଚ ୱୁତ୍ତାନି। ଅବ୍ଯାକତହେତୂତି ଅସେକ୍ଖାନଂ ୱିୱାଦଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ଦ୍ୱାଦସ ମୂଲାନୀତି କୋଧୋ ଉପନାହୋ, ମକ୍ଖୋ ପଲାସୋ, ଇସ୍ସା ମଚ୍ଛରିଯଂ, ମାଯା ସାଠେଯ୍ଯଂ, ପାପିଚ୍ଛତା ମହିଚ୍ଛତା, ସନ୍ଦିଟ୍ଠିପରାମାସିତା ଆଧାନଗ୍ଗାହୀଦୁପ୍ପଟିନିସ୍ସଜ୍ଜିତାନୀତି ଇମେସଂ ଛନ୍ନଂ ଯୁଗଳାନଂ ୱସେନ ଛ ଧମ୍ମା ଚେୱ ଲୋଭାଦଯୋ ଛ ହେତୂ ଚାତି ଦ୍ୱାଦସ ଧମ୍ମା ୱିୱାଦାଧିକରଣସ୍ସ ମୂଲାନି।

୨୯୪। ଚୁଦ୍ଦସ ମୂଲାନୀତି ତାନେୱ ଦ୍ୱାଦସ କାଯୱାଚାହି ସଦ୍ଧିଂ ଚୁଦ୍ଦସ ଅନୁୱାଦାଧିକରଣସ୍ସ ମୂଲାନି।

୨୯୫। ପଥୱୀଖଣନାଦୀସୁ ପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜେସୁ କୁସଲାବ୍ଯାକତଚିତ୍ତମୂଲିକା ଆପତ୍ତି ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଅଲୋଭୋ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ’’ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ସତ୍ତ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା ଠାନାନୀତିଆଦି ସତ୍ତନ୍ନଂ ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧାନଂ ପଟିଚ୍ଛାଦନପଚ୍ଚଯା ଆପତ୍ତିସମ୍ଭୱତୋ ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଆପତ୍ତାଧିକରଣପଚ୍ଚଯା ଚତସ୍ସୋ ଆପତ୍ତିଯୋ ଆପଜ୍ଜତୀ’’ତି (ପରି। ୨୯୦) ହି ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘ଛ ହେତୂ’’ତି ଇଦଂ କୁସଲାନଂ ଆପତ୍ତିହେତୁୱୋହାରସ୍ସ ଅଯୁତ୍ତତାଯ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ପନ କୁସଲହେତୂନଂ ଅଭାୱତୋ। ‘‘ଅଲୋଭୋ ପୁବ୍ବଙ୍ଗମୋ’’ତି ହି ଆଦି ୱୁତ୍ତଂ। ଆପତ୍ତିହେତୱୋ ଏୱ ହି ପୁବ୍ବଙ୍ଗମନାମେନ ୱୁତ୍ତା।

୨୯୬। ଚତ୍ତାରି କମ୍ମାନି ଠାନାନୀତିଆଦୀସୁ ଅପଲୋକନୱାଚା, ଞତ୍ତିଆଦିୱାଚାଯୋ ଚ କମ୍ମାନୀତି ୱୁତ୍ତଂ। ତା ଏୱ ହି ଏକସୀମାଯଂ ସାମଗ୍ଗିମୁପଗତାନଂ କମ୍ମପତ୍ତାନଂ ଅନୁମତିଯା ସାୱନକିରିଯାନିପ୍ଫତ୍ତିସଙ୍ଖାତସ୍ସ ସଙ୍ଘଗଣକିଚ୍ଚସଭାୱସ୍ସ କିଚ୍ଚାଧିକରଣସ୍ସ ଅଧିଟ୍ଠାନଭାୱେନ ‘‘ଠାନୱତ୍ଥୁଭୂମିଯୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି। ଏକଂ ମୂଲଂ ସଙ୍ଘୋତି ଯେଭୁଯ୍ଯୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ଗଣଞତ୍ତିଅପଲୋକନାନଞ୍ହି ଗଣୋପି ମୂଲନ୍ତି। ଞତ୍ତିତୋ ୱାତି ଞତ୍ତିଞତ୍ତିଦୁତିଯଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମୱାଚାନଂ ଞତ୍ତିରୂପତ୍ତା, ଞତ୍ତିପୁବ୍ବକତ୍ତା ଚ ୱୁତ୍ତଂ। କମ୍ମଞତ୍ତିକମ୍ମୱାଚାଞତ୍ତିୱସେନ ହି ଦୁୱିଧାସୁ ଞତ୍ତୀସୁ ଅନୁସ୍ସାୱନାପି କମ୍ମମୂଲକନ୍ତ୍ୱେୱ ସଙ୍ଗଯ୍ହନ୍ତି। ଞତ୍ତିୱିଭାଗୋ ଚାଯଂ ଉପରି ଆୱି ଭୱିସ୍ସତି।

‘‘ଇମେ ସତ୍ତ ସମଥା…ପେ… ପରିଯାଯେନା’’ତି ଇଦଂ ପୁଚ୍ଛାୱଚନଂ। ‘‘ସିଯା’’ତି ଇଦଂ ୱିସଜ୍ଜନଂ। ‘‘କଥଞ୍ଚ ସିଯା’’ତି ଇଦଂ ପୁନ ପୁଚ୍ଛା। ୱିୱାଦାଧିକରଣସ୍ସ ଦ୍ୱେ ସମଥାତିଆଦି ପୁନ ୱିସଜ୍ଜନଂ। ତତ୍ଥ ‘‘ୱତ୍ଥୁୱସେନା’’ତି ଇଦଂ ‘‘ସତ୍ତ ସମଥା ଦସ ସମଥା ହୋନ୍ତୀ’’ତି ଇମସ୍ସ କାରଣୱଚନଂ। ‘‘ପରିଯାଯେନା’’ତି ଇଦଂ ‘‘ଦସ ସମଥା ସତ୍ତ ସମଥା ହୋନ୍ତୀ’’ତି ଇମସ୍ସ କାରଣୱଚନଂ। ଚତୁବ୍ବିଧାଧିକରଣସଙ୍ଖାତୱତ୍ଥୁୱସେନ ଚ ଦେସନାକ୍କମସଙ୍ଖାତପରିଯାଯୱସେନ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଅଧିକରଣପରିଯାଯୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସାଧାରଣୱାରାଦିୱଣ୍ଣନା

୨୯୭। ସତ୍ତମେ ସାଧାରଣୱାରେ ସାଧାରଣାତି ୱିୱାଦାଧିକରଣସ୍ସ ୱୂପସମନକିଚ୍ଚସାଧାରଣା। ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ।

୨୯୮। ଅଟ୍ଠମେ ତବ୍ଭାଗିଯୱାରେ ତବ୍ଭାଗିଯାତି ୱିୱାଦାଧିକରଣସ୍ସ ୱୂପସମନତୋ ତପ୍ପକ୍ଖିକା।

ସାଧାରଣୱାରାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସମଥାସମଥସ୍ସସାଧାରଣୱାରୱଣ୍ଣନା

୨୯୯। ନୱମେ ସମଥାସମଥସାଧାରଣୱାରେ ‘‘ସବ୍ବେ ସମଥା ଏକତୋୱ ଅଧିକରଣଂ ସମେନ୍ତି ଉଦାହୁ ନାନା’’ତି ପୁଚ୍ଛନ୍ତେନ ‘‘ସମଥା ସମଥସ୍ସ

ସାଧାରଣା, ସମଥା ସମଥସ୍ସ ଅସାଧାରଣା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ୱିୱାଦାଦିଅଧିକରଣକ୍କମେନ ତଦୁପସମହେତୁଭୂତେ ସମଥେ ଉଦ୍ଧରନ୍ତୋ ‘‘ଯେଭୁଯ୍ୟସିକା’’ତିଆଦିମାହ। ସମ୍ମୁଖାୱିନଯଂ ୱିନା କସ୍ସଚି ସମଥସ୍ସ ଅସମ୍ଭୱା ସେସା ଛପି ସମଥା ସମ୍ମୁଖାୱିନଯସ୍ସ ସାଧାରଣା ୱୁତ୍ତା, ତେସଂ ପନ ଛନ୍ନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞାପେକ୍ଖାଭାୱତୋ ତେ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅସାଧାରଣା ୱୁତ୍ତା। ତବ୍ଭାଗିଯୱାରେପି ଏସେୱ ନଯୋ।

ସମଥାସମଥସ୍ସସାଧାରଣୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସମଥସମ୍ମୁଖାୱିନଯୱାରାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୦୧-୩। ଏକାଦସମୱାରେପି ସମ୍ମୁଖାୱିନଯୋତିଆଦି ପୁଚ୍ଛା। ଯେଭୁଯ୍ୟସିକା ସତିୱିନଯୋତିଆଦି ୱିସଜ୍ଜନଂ। ଏୱଂ ୱିନଯୱାରେ କୁସଲ-ୱାରେ ତତୋ ପରେସୁପି ପୁଚ୍ଛାୱିସଜ୍ଜନପରିଚ୍ଛେଦୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ତତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯୋ ସିଯା କୁସଲୋତିଆଦୀସୁ ତସ୍ମିଂ ତସ୍ମିଂ ୱିନଯକମ୍ମେ, ୱିୱାଦାଦିମ୍ହି ଚ ନିଯୁତ୍ତପୁଗ୍ଗଲାନଂ ସମୁପ୍ପଜ୍ଜନକକୁସଲାଦୀନଂ ୱସେନ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯାଦୀନଂ, ୱିୱାଦାଦୀନଞ୍ଚ କୁସଲାଦିଭାୱୋ ତେନ ତେନ ଉପଚାରେନ ୱୁତ୍ତୋ। ଯସ୍ମା ପନେତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯୋ ନାମ ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତାଦଯୋ ହୋନ୍ତି, ତେସଞ୍ଚ ଅନୱଜ୍ଜସଭାୱତ୍ତା ଅକୁସଲେ ୱିଜ୍ଜମାନେପି ଅକୁସଲଭୂପଚାରୋ ନ ଯୁତ୍ତୋ ଆପତ୍ତାଧିକରଣସ୍ସ ଅକୁସଲଭୂପଚାରୋ ୱିଯ, ତସ୍ମା ନତ୍ଥି ସମ୍ମୁଖାୱିନଯୋ ଅକୁସଲୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୩୦୪। ତତୋ ପରେସୁ ଯତ୍ଥ ଯେଭୁଯ୍ୟସିକା ଲବ୍ଭତି, ତତ୍ଥ ସମ୍ମୁଖାୱିନଯୋ ଲବ୍ଭତୀତିଆଦି ସମ୍ମୁଖାୱିନଯସ୍ସ ଇତରେହି ସମଥେହି ନିଯମେନ ସଂସଟ୍ଠତଂ, ଇତରେସଂ ପନ ଛନ୍ନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ସଂସଗ୍ଗାଭାୱଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ।

ସମଥସମ୍ମୁଖାୱିନଯୱାରାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସଂସଟ୍ଠୱାରାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୦୬।ଅଧିକରଣନ୍ତିୱା ସମଥାତି ୱା ଇମେ ଧମ୍ମା ସଂସଟ୍ଠାତିଆଦି ସମଥାନଂ ଅଧିକରଣେସୁ ଏୱ ଯଥାରହଂ ପୱତ୍ତିଂ, ଅଧିକରଣାନି ୱିନା ତେସଂ ୱିସୁଂ ଅଟ୍ଠାନଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିନିବ୍ଭୁଜିତ୍ୱା ନାନାକରଣଂ ପଞ୍ଞାପେତୁନ୍ତି ଅଧିକରଣତୋ ସମଥେହି ୱିଯୋଜେତ୍ୱା ଅସଂସଟ୍ଠେ କତ୍ୱା ନାନାକରଣଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଅସଂସଟ୍ଠତାଯ ଠିତଭାୱସଙ୍ଖାତଂ ନାନତ୍ତଂ ପଞ୍ଞାପେତୁଂ ଅଧିକରଣୱୂପସମକ୍ଖଣେ ଏୱ ତେସଂ ଅସଂସଗ୍ଗଂ ପଞ୍ଞାପେତୁଂ କିଂ ସକ୍କାତି ପୁଚ୍ଛତି।

ଅଧିକରଣନ୍ତିଆଦି ଗାରଯ୍ହୱାଦଦସ୍ସନଂ। ସୋ ମା ହେୱନ୍ତି ଯୋ ଏୱଂ ୱଦତି, ସୋ ‘‘ମା ଏୱଂ ୱଦା’’ତି ୱଚନୀଯୋ ଅସ୍ସ, ନ ଚ ଲବ୍ଭତି ସମଥାନଂ ଅଞ୍ଞତ୍ର ଅଧିକରଣା ୱୂପସମଲକ୍ଖଣନ୍ତି ପହାନାୱତ୍ଥାନସଙ୍ଖାତଂ ନାନାକରଣଂ ପଟିକ୍ଖିପତି। ଲକ୍ଖଣତୋ ପନ ଅଧିକରଣେହି ସମଥାନଂ ନାନାକରଣଂ ଅତ୍ଥେୱାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସମଥା ଅଧିକରଣେହି ସମ୍ମନ୍ତୀତି ଅପଲୋକନାଦୀହି ଚତୂହି କିଚ୍ଚାଧିକରଣେହି ସବ୍ବେପି ସମଥା ନିଟ୍ଠାନଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି, ନାଞ୍ଞେହୀତି ଇମମତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି ‘‘ସମ୍ମୁଖାୱିନଯୋ ୱିୱାଦାଧିକରଣେନ ନ ସମ୍ମତି। ଅନୁୱାଦ…ପେ… ଆପତ୍ତାଧିକରଣେନ ନ ସମ୍ମତି, କିଚ୍ଚାଧିକରଣେନ ସମ୍ମତୀ’’ତିଆଦି (ପରି। ୩୧୧)।

୩୦୭-୩୧୩।ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ କତିହି ସମଥେହି ସମ୍ମତୀତିଆଦିକୋ ସମ୍ମତିୱାରୋ। ତଦନନ୍ତରୋ ସମ୍ମତିନସମ୍ମତିୱାରୋ ଚ ଅଧିକରଣେହି ସମଥାନଂ ସଂସଟ୍ଠତଂ, ୱିସଂସଟ୍ଠତଞ୍ଚ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତୋ। ସମଥା ସମଥେହି ସମ୍ମନ୍ତୀତିଆଦିକୋ ସମଥାଧିକରଣୱାରୋ ସମଥାନଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ, ଅଧିକରଣେହି ଚ ଅଧିକରଣାନଞ୍ଚ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ, ସମଥେହି ଚ ୱୂପସମାୱୂପସମଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତୋ।

୩୧୪। ସମୁଟ୍ଠାପେତିୱାରୋ ପନ ଅଧିକରଣେହି ଅଧିକରଣାନଂ ଉପ୍ପତ୍ତିପ୍ପକାରଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତୋ। ନ କତମଂ ଅଧିକରଣନ୍ତି ଅତ୍ତନୋ ସଭାୱମତ୍ତେନ ଏକମ୍ପି ଅଧିକରଣଂ ନ ସମୁଟ୍ଠାପେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କଥଞ୍ଚରହି ସମୁଟ୍ଠାପେତୀତି ଆହ ‘‘ଅପି ଚା’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଜାଯନ୍ତୀତି ଅନନ୍ତରମେୱ ଅନୁପ୍ପଜ୍ଜିତ୍ୱା ପରମ୍ପରପଚ୍ଚଯା ଜାଯନ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ‘‘ଧମ୍ମୋ ଅଧମ୍ମୋ’’ତିଆଦିନା ଉଭିନ୍ନଂ ପୁଗ୍ଗଲାନଂ ୱିୱାଦପଚ୍ଚଯା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଖେମଭଙ୍ଗା ହୋନ୍ତି, ତପ୍ପଚ୍ଚଯା ତେସଂ ପକ୍ଖଂ ପରିଯେସନେନ କଲହଂ ୱଡ୍ଢନ୍ତାନଂ ୱିୱାଦୋ କଞ୍ଚି ମହାପରିସଂ ସଙ୍ଘପରିଣାଯକଂ ଲଜ୍ଜିଂ ଆଗମ୍ମ ୱୂପସମଂ ଗଚ୍ଛତି। ତଥା ଅୱୂପସମନ୍ତେ ପନ ୱିୱାଦୋ କମେନ ୱଡ୍ଢିତ୍ୱା ସକଲେପି ସଙ୍ଘେ ୱିୱାଦଂ ସମୁଟ୍ଠାପେତି, ତତୋ ଅନୁୱାଦାଦୀନୀତି ଏୱଂ ପରମ୍ପରକ୍କମେନ

ୱୂପସମକାରଣାଭାୱେ ଚତ୍ତାରି ଅଧିକରଣାନି ଜାୟନ୍ତି। ତଂ ସନ୍ଧାୟାହ ‘‘ସଙ୍ଘୋ ୱିୱଦତି ୱିୱାଦାଧିକରଣ’’ନ୍ତି। ସଙ୍ଘସ୍ସ ୱିୱଦତୋ ଯୋ ୱିୱାଦୋ, ତଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏସ ନଯୋ ସେସେସୁପି।

ସଂସଟ୍ଠୱାରାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଭଜତିୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୧୮। ତଦନନ୍ତରୱାରେ ପନ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅଧିକରଣାନନ୍ତିଆଦି ଅଧିକରଣାନଂ ୱୁତ୍ତନଯେନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞପଚ୍ଚଯତ୍ତେପି ସଂସଗ୍ଗଭାୱଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ଚତୁନ୍ନଂ ଅଧିକରଣାନଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ଭଜତୀତିଆଦୀସୁ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ଚତୂସୁ ଅଧିକରଣେସୁ ୱିୱାଦାଧିକରଣଭାୱମେୱ ଭଜତି, ନାଞ୍ଞାଧିକରଣଭାୱଂ, ଚତୂସୁ ଅଧିକରଣେସୁ ୱିୱାଦାଧିକରଣତ୍ତମେୱ ନିସ୍ସିତଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣମେୱ ପରିଯାପନ୍ନଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣଭାୱେନେୱ ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

୩୧୯।ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ସତ୍ତନ୍ନଂ ସମଥାନଂ କତି ସମଥେ ଭଜତୀତିଆଦି ପନ ଚତୁନ୍ନଂ ଅଧିକରଣାନଂ ୱୂପସମନେ ସତି ନିଯତସମଥେ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱୁତ୍ତଂ। ତତ୍ଥ କତି ସମଥେ ଭଜତୀତି ଅତ୍ତନୋ ଉପସମତ୍ଥାଯ କିତ୍ତକେ ସମଥେ ଉପଗଚ୍ଛତି, କିତ୍ତକେ ସମଥେ ଆଗମ୍ମ ୱୂପସମଂ ଗଚ୍ଛତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କତି ସମଥପରିଯାପନ୍ନନ୍ତି ଅତ୍ତାନଂ ୱୂପସମେତୁଂ କତିସୁ ସମଥେସୁ ତେହି ସମାନୱସେନ ପୱିଟ୍ଠଂ। କତିହି ସମଥେହି ସଙ୍ଗହିତନ୍ତି ୱୂପସମଂ କରୋନ୍ତେହି କତିହି ସମଥେହି ୱୂପସମକରଣତ୍ଥଂ ସଙ୍ଗହିତଂ।

ଭଜତିୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଖନ୍ଧକପୁଚ୍ଛାଵାରୋ

ପୁଚ୍ଛାଵିସ୍ସଜ୍ଜନାଵଣ୍ଣନା

୩୨୦. ଉପସମ୍ପଦକ୍ଖନ୍ଧକନ୍ତି ପବ୍ବଜ୍ଜାଖନ୍ଧକଂ (ମହାଵ॰ ୮୪)। ସହ ନିଦ୍ଦେସେନାତି ସନିଦ୍ଦେସଂ। ''ସନ୍ନିଦ୍ଦେସ''ନ୍ତି ଵା ପାଠୋ, ସୋ ଏଵତ୍ଥୋ। ନିଦାନେନ ଚ ନିଦ୍ଦେସେନ ଚ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପଞ୍ଞତ୍ତିଟ୍ଠାନପୁଗ୍ଗଲାଦିପ୍ପକାସକଂ ନିଦାନଵଚନଂ ନିଦାନଂ ନାମ, ତନ୍ନିଦାନଂ ପଟିଚ୍ଚ ନିଦ୍ଦିଟ୍ଠସିକ୍ଖାପଦାନି ନିଦ୍ଦେସୋ ନାମ, ତେହି ଅଵଯଵଭୂତେହି ସହିତଂ ତଂସମୁଦାଯଭୂତଂ ଖନ୍ଧକଂ ପୁଚ୍ଛାମୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଉତ୍ତମାନି ପଦାନୀତି ଆପତ୍ତିପଞ୍ଞାପକାନି ଵଚନାନି ଅଧିପ୍ପେତାନି। ତେସଂ...ପେ... କତି ଆପତ୍ତିଯୋ ହୋନ୍ତୀତି ତେହି ଵଚନେହି ପଞ୍ଞତ୍ତା କତି ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ନନୁ ଆପତ୍ତିଯୋ ନାମ ପୁଗ୍ଗଲାନଞ୍ଞେଵ ହୋନ୍ତି, ନ ପଦାନଂ, କସ୍ମା ପନ ''ସମୁକ୍କଟ୍ଠପଦାନଂ କତି ଆପତ୍ତିଯୋ''ତି ସାମିଵସେନ ନିଦ୍ଦେସୋ କତୋତି ଆହ ''ଯେନ ଯେନ ହି ପଦେନା''ତିଆଦି। ପାଳିଯଂ ଉପୋସଥନ୍ତିଆଦି ଉପୋସଥକ୍ଖନ୍ଧକାଦୀନଞ୍ଞେଵ (ମହାଵ॰ ୧୩୨ ଆଦଯୋ) ଗହଣଂ।

ପୁଚ୍ଛାଵିସ୍ସଜ୍ଜନାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଏକୁତ୍ତରିକନଯଂ

ଏକକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୧. ଏକୁତ୍ତରିକନଯେ ପନ ଅଜାନନ୍ତେନ ୱୀତିକ୍କନ୍ତାତି ପଣ୍ଣତ୍ତିଂ ୱା ୱତ୍ଥୁଂ ୱା ଅଜାନନ୍ତେନ ୱୀତିକ୍କନ୍ତା ପଥୱୀଖଣନସହସେଯ୍ଯାଦିକା, ସାପି ପଚ୍ଛା ଆପନ୍ନଭାୱଂ ଞତ୍ୱା ପଟିକମ୍ମଂ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ଅନ୍ତରାଯିକାୱ ହୋତି.

ପାରିୱାସିକାଦୀହି ପଚ୍ଛା ଆପନ୍ନାତି ୱତ୍ତଭେଦେସୁ ଦୁକ୍କଟାନି ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ. ତସ୍ମିଂ ଖଣେ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବଅନ୍ତରାପତ୍ତିଯୋ ସନ୍ଧାଯାତି କେଚି ୱଦନ୍ତି, ତସ୍ସ ପୁବ୍ବାପତ୍ତୀନଂଅନ୍ତରାପତ୍ତି-ପଦେନେୱ ୱକ୍ଖମାନତ୍ତା ପୁରିମମେୱ ଯୁତ୍ତତରଂ. ମୂଲୱିସୁଦ୍ଧିଯା ଅନ୍ତରାପତ୍ତୀତି ମୂଲାଯପଟିକସ୍ସନାଦୀନି ଅକତ୍ୱା ସବ୍ବପଠମଂ ଦିନ୍ନପରିୱାସମାନତ୍ତୱିସୁଦ୍ଧିଯା ଚରଣକାଲେ ଆପନ୍ନଅନ୍ତରାପତ୍ତିସଞ୍ଞାତସଙ୍ଘାଦିସେସୋ. ଅଗ୍ଘୱିସୁଦ୍ଧିଯାତି ଅନ୍ତରାପତ୍ତିଂ ଆପନ୍ନସ୍ସ ମୂଲାଯ ପଟିକସ୍ସିତ୍ୱା ଓଧାନସମୋଧାନୱସେନ ଓଧୁନିତ୍ୱା ପୁରିମାପତ୍ତିଯା ସମୋଧାଯ ତଦଗ୍ଘୱସେନ ପୁନ ଦିନ୍ନପରିୱାସାଦିସୁଦ୍ଧିଯା ଚରଣକାଲେ ପୁନ ଆପନ୍ନା ଅନ୍ତରାପତ୍ତି.

ସୌସ୍ସାହେନେୱାତି ପୁନପି ତଂ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜିତୁକାମତାଚିତ୍ତେନ, ଏୱଂ ଦେସିତାପି ଆପତ୍ତି ନ ୱୁଟ୍ଠାତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ. ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ ଅକତ୍ୱା ଆପଜ୍ଜନେ ସିଖାପ୍ପତ୍ତଦୋସଂ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ଆହ ‘‘ଅଟ୍ଠମେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ପାରାଜିକମେୱା’’ତି. ନ କେୱଲଞ୍ଚ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏୱ, ଭିକ୍ଖୂନମ୍ପି ଧୁରନିକ୍ଖେପଂ ଅକତ୍ୱା ଥୋକଂ ଥୋକଂ ସପ୍ପିଆଦିକଂ ଥେଯ୍ଯାଯ ଗଣ୍ହନ୍ତାନଂ ପାଦଗ୍ଘନକେ ପୁଣ୍ଣେ ପାରାଜିକମେୱ. କେଚି ପନ ‘‘ଅଟ୍ଠମେ ୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ପାରାଜିକମେୱ ହୋତୀତି ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଅଟ୍ଠୱତ୍ଥୁକମେୱେତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତ’’ନ୍ତି ୱଦନ୍ତି.

ଧମ୍ମିକସ୍ସ ପଟିସ୍ସୱସ୍ସାତି ‘‘ଇଧ ୱସ୍ସଂ ୱସିସ୍ସାମୀ’’ତିଆଦିନା ଗିହୀନଂ ସମ୍ମୁଖା କତସ୍ସ ଧମ୍ମିକସ୍ସ ପଟିସ୍ସୱସ୍ସ, ଅଧମ୍ମିକସ୍ସ ପନ ‘‘ଅସୁକଂ ପହରିସ୍ସାମୀ’’ତିଆଦିକସ୍ସ ପଟିସ୍ସୱସ୍ସ ଅସଚ୍ଚାପନେନ ଆପତ୍ତି ନତ୍ଥି.

ତଥା ଚୋଦିତୋତି ଅଧମ୍ମେନ ଚୋଦିତୋ, ସଯଂ ସଚ୍ଚେ, ଅକୁପ୍ପେ ଚ ଅଟ୍ଠତ୍ୱା ପଟିଚ୍ଛାଦେନ୍ତୋପି ଅଧମ୍ମଚୁଦିତକୋ ଏୱ. ପଞ୍ଚାନନ୍ତରିଯନିଯତମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଯେୱ ମିଚ୍ଛତ୍ତନିଯତା ନାମ. ଚତ୍ତାରୋ ମଗ୍ଗା ସମ୍ମତ୍ତନିଯତା ନାମ.

ଏକକୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା.

ଦୁକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୨. ଦୁକେସୁ ସଯମେୱ ସପୁଗ୍ଗଲୋତି ଆହ ‘‘ମୁଦୁପିଟ୍ଠିକସ୍ସା’’ତିଆଦି. ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଅଙ୍ଗଜାତଚ୍ଛେଦଅତ୍ତଘାତାଦିଆପତ୍ତିଯୋ ସଙ୍ଗହିତା.

ଭଣ୍ଡାଗାରିକଚିତ୍ତକମ୍ମାନି ୱାତି ଗହଟ୍ଠାନଂ ଭଣ୍ଡପଟିସାମନଂ, ଇତ୍ଥିପୁରିସାଦିପଟିଭାନଚିତ୍ତକମ୍ମାନି ୱା. ‘‘ଚୀୱରାଦୀନି ଅଦେନ୍ତୋ ଆପଜ୍ଜତୀ’’ତି ଇଦଂ ‘‘ଉପଜ୍ଝାଯେନ, ଭିକ୍ଖୱେ, ସଦ୍ଧିୱିହାରିକୋ ସଙ୍ଗହେତବ୍ବୋ ଅନୁଗ୍ଗହେତବ୍ବୋ…ପେ… ପତ୍ତୋ ଦାତବ୍ବୋ’’ତିଆଦି (ମହାୱ. ୬୭) ୱଚନତୋ ଅନାଦରିଯେନ ଆମିସସଙ୍ଗହଂ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟଂ, ଭିକ୍ଖୁନିଯା ପାଚିତ୍ତିଯଞ୍ଚ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ. ନିସ୍ସଟ୍ଠଚୀୱରାଦୀନଂ ଅଦାନଆପତ୍ତିପି ଏତ୍ଥେୱ ସଙ୍ଗହିତା.

ପାଟିଇଯଂ ଦେସେନ୍ତୋତି ସଭାଗାପତ୍ତିଂ, ଅଦେସନାଗାମିନିଆଦିଞ୍ଚ ଦେସେନ୍ତୋ. ନିଦାନୁଦ୍ଦେସେ ଆପତ୍ତିଂ ଅନାୱିକରୋନ୍ତୋ, ନ ଦେସେନ୍ତୋ ଚ ଆପଜ୍ଜତି ନାମ. ଓୱାଦଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତୋତି ଭିକ୍ଖୂହି ଭିକ୍ଖୁନିଓୱାଦତ୍ଥାଯ ୱୁତ୍ତଂ ୱଚନଂ ଅଗଣ୍ହନ୍ତୋ ବାଲଗିଲାନଗମିଯୱିୱଜ୍ଜିତୋ. ଅତ୍ତନୋ ପରିଭୋଗତ୍ଥଂ ଦିନ୍ନଂ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଦାନେ, ସଙ୍ଘାଟିଂ ଅପାରୁପିତ୍ୱା ସନ୍ତରୁତ୍ତରେନ ଗାମପ୍ପୱେସନାଦୀସୁ ଚ ଆପତ୍ତିଯୋପି ଅପରିଭୋଗେନ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବାପତ୍ତିଯୋୱ. ପମାଣନ୍ତି ସଙ୍ଘଭେଦାନନ୍ତରିଯନିପ୍ଫତ୍ତିଯା ଲକ୍ଖଣଂ. ବାଲସ୍ସାତି ନିସ୍ସଯଗ୍ଗହଣୱିଧିଂ ଅଜାନନ୍ତସ୍ସ ଲଜ୍ଜିବାଲସ୍ସେୱ. ଲଜ୍ଜିସ୍ସାତି ବୁଦ୍ଧସ୍ସ ନିସ୍ସଯଦାଯକସଭାଗତଂ ପରିୱୀମଂସନ୍ତସ୍ସ. ୱିନଯେ ଆଗତା ଅତ୍ଥା ୱେନଯିକାତି ଆହ ‘‘ଦ୍ୱେ ଅତ୍ଥା ୱିନଯସିଦ୍ଧା’’ତି.

ପାଟିଇଯଂ ଅପ୍ପତ୍ତୋ ନିସ୍ସାରଣନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମଂ ୱିହାରତୋ ନିସ୍ସାରଣତ୍ତା ନିସ୍ସାରଣନ୍ତି ଅଧିପ୍ପେତଂ, ତଞ୍ଚ ଯସ୍ମା କୁଲଦୂସକଂ ଅକରୋନ୍ତୋ

ପୁଗ୍ଗଲୋ ଆପତ୍ତିବହୁଲୋପି ଆୱେଣିକଲକ୍ଖଣେନ ଅପ୍ପତ୍ତୋ ନାମ ହୋତି, ତସ୍ମା ଅପ୍ପତ୍ତୋ ନିସ୍ସାରଣଂ। ଯସ୍ମା ପନ ଆପତ୍ତାଦିବହୁଲସ୍ସାପି "ଆକଙ୍ଖମାନୋ ସଙ୍ଘୋ ପବ୍ବାଜନୀଯକମ୍ମଂ କରେଯ୍ଯା"ତି (ଚୂଳଅୱ। ୨୭) ୱୁତ୍ତଂ, ତସ୍ମା ସୁନିସ୍ସାରିତୋ, ସବ୍ବଥା ପନ ସୁଦ୍ଧୋ ନିରାପତ୍ତିକୋ ଦୁନ୍ନିସ୍ସାରିତୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ।

ଅପ୍ପତ୍ତୋ ଓସାରଣନ୍ତିଆଦୀସୁ ଉପସମ୍ପଦାକମ୍ମଂ ଏତ୍ଥ ଓସାରଣଂ ଅଧିପ୍ପେତଂ, ତଞ୍ଚ ହତ୍ଥଚ୍ଛିନ୍ନାଦିକୋ ଏକଚ୍ଚୋ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଅପ୍ପତ୍ତୋପି ସୋସାରିତୋ, ପଣ୍ଡକାଦିକୋ ଦୋସାରିତୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଦୁକୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ତିକୱାରୱଣ୍ଣନା

୩୨୩। ତିକେସୁ ଲୋହିତୁପ୍ପାଦାପତ୍ତିନ୍ତି ପାରାଜିକାପତ୍ତିଂ। ଆୱୁସୋୱାଦେନାତି "ଆୱୁସୋ"ତି ଆଲପନେନ। ଆପତ୍ତିନ୍ତି ଦୁକ୍କଟାପତ୍ତିଂ। ସେସା ରତ୍ତିଞ୍ଞେୱ ଦିୱା ଚାତି ଏତ୍ଥ ଅରୁଣୁଗ୍ଗମନେ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବା ପଠମକଥିନାଦୀ (ପାରା। ୪୫୯) ସବ୍ବା ଆପତ୍ତିଯୋପି ରତ୍ତିନ୍ଦିୱାନଂ ୱେମଜ୍ଝେଯେୱ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତ୍ତା ତତିଯକୋଟ୍ଠାସଞ୍ଞେୱ ପୱିଟ୍ଠାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା। ଅଥ ୱା ଉଦ୍ଧସ୍ତେ ଅରୁଣେ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବତ୍ତା ଦିୱା ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବେସୁ ଏୱ ପୱିଟ୍ଠାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା, ଅତ୍ଥଙ୍ଗତେ ସୂରିଯେ ଭିକ୍ଖୁନିଯୋ ଓୱାଦନାପତ୍ତିଯୋ, ପନ ରତ୍ତନ୍ଧକାରେ ପୁରିସେନ ସଦ୍ଧିଂ ସନ୍ତିଟ୍ଠନାପତ୍ତି ଚ ରତ୍ତିଯଞ୍ଞେୱ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବା।

ପୁରେଭତ୍ତଂ କୁଲାନି ଉପସଙ୍କମନଅନତିରିତ୍ତଭୋଜନାଦୀନି ଦିୱା ଏୱ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବାନି। କେଚି ପନ "ଭୋଜନପଟିସଂଯୁତ୍ତାନି ସେଖିଯାନି, ଗଣଭୋଜନାଦୀନି ଚ ଦିୱା ଏୱ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବାନୀ"ତି ୱଦନ୍ତି। ତସ୍ମା ଇଦିସା ଆପତ୍ତିଯୋ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ସେସାୱ ତତିଯକୋଟ୍ଠାସଂ ଭଜନ୍ତୀତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ନ ଊନଦସୱସ୍ସୋତି ଦସୱସ୍ସସ୍ସ ବାଲସ୍ସେୱ ପଞ୍ଞତ୍ତଉସିକ୍ଖାପଦତ୍ତା ୱୁତ୍ତଂ। ସଦ୍ଧିୱିହାରିକଅନ୍ତେୱାସିକେସୁ ଅସମ୍ମାୱତ୍ତନାପତ୍ତିଂ, ଅଲଜ୍ଜୀନଂ ନିସ୍ସଯଦାନାଦିମ୍ପି ଦସୱସ୍ସୋୱ ଆପଜ୍ଜତି, ୱୁଟ୍ଠାପିନିଂ ଦ୍ୱେ ୱସ୍ସାନି ଅନନୁବନ୍ଧାଦିମ୍ପି ଊନଦସୱସ୍ସୋ ଆପଜ୍ଜନ୍ତି। ଅବ୍ଯାକତଚିତ୍ତୋତି ସୁପନ୍ତସ୍ସ ଭୱଙ୍ଗଚିତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

ଅପ୍ପୱାରେନ୍ତୋତି ଅନାଦରିଯେନ ଅପ୍ପୱାରେନ୍ତୋ କେନଚି ପଚ୍ଚଯେନ ଅପ୍ପୱାରେତ୍ୱା କାଳଅପକ୍କଚାତୁଦ୍ଦସେ ସଙ୍ଘେ ପୱାରେନ୍ତେ ତତ୍ଥ ଅନାଦରିଯେନ ଅପ୍ପୱାରେନ୍ତୋ ତମେୱ ଆପତ୍ତିଂ କାଳଏପି ଆପଜ୍ଜତୀତି ଜୁଣ୍ହେ ଏୱାତି ନିଯମୋ ନ ଦିସ୍ସତି, ପଚ୍ଛିମୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥୋ ପନ ପଚ୍ଛିମକତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମିଯମେୱ ପୱାରେତୁଂ ଲବ୍ଭତୀତି ତତ୍ଥ ଅପ୍ପୱାରଣାପଚ୍ଚଯା ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜମାନୋ ଏୱ ଜୁଣ୍ହେ ଆପଜ୍ଜତୀତି ନିଯମେତବ୍ବୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଜୁଣ୍ହେ କପ୍ପତୀତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ।

"ଅପକୁଦ୍ଧରିତ୍ୱା ହେମନ୍ତେ ଆପଜ୍ଜତୀ"ତି ଇମିନା "ୱସ୍ସାନଂ ଚାତୁମାସଂ ଅଧିଟ୍ଠାତୁ"ନ୍ତି ନିଯମୱଚନେନେୱ ଅପକୁଦ୍ଧରନ୍ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ୱସ୍ସାନୁପଗମନଅକରଣୀଯେନ ପକ୍କମାଦଯୋପି ୱସ୍ସେ ଏୱ ଆପଜ୍ଜତି। ୱତ୍ଥିକମ୍ମାଦିମ୍ପି ଗିଲାନୋ ଏୱ। ଅଧୋତପାଦେହି ଅକ୍କମନାଦୀନିପି ଅନ୍ତୋ ଏୱ ଆପଜ୍ଜତି । ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଅନାପୁଚ୍ଛା ଆରାମପ୍ପୱେସନାଦି ଚ ଅନ୍ତୋସୀମାଯମେୱ। ନିସ୍ସଯପଟିପନ୍ନସ୍ସ ଅନାପୁଚ୍ଛାଦିସାପକ୍କମନାଦି ଚ ବହିସୀମାଯମେୱ। ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସେ ସନ୍ତିଯା ଆପତ୍ତିଯା ଅନାୱିକରଣାପତ୍ତିସମନୁଭାସନଊନୱୀସତିୱସ୍ସୂପସମ୍ପାଦନାଦିସବ୍ବଅଧମ୍ମକମ୍ମାପତ୍ତିଯୋପି ସଙ୍ଘେ ଏୱ। ଅଧମ୍ମେନ ଗଣୁପୋସଥାଦୀସୁପି ଗଣାଦିମଜ୍ଝେ ଏୱ। ଅଲଜ୍ଜିସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ନିସ୍ସଯଗ୍ଗହଣାଦିପି ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଏୱ ଆପଜ୍ଜତି।

ତୀଣି ଅଧମ୍ମିକାନି ଅମୂଳହୱିନଯସ୍ସ ଦାନାନୀତି ଯୋ ଉମ୍ମତ୍ତକୋପି ୱୀତିକ୍କମକାଲେ, ଅନୁମ୍ମତ୍ତୋ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚେୱ ଆପତ୍ତିଂ ଆପଜ୍ଜିତ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂହି ପଚ୍ଛା ଚୋଦିତୋ ସରମାନୋ ଏୱ "ନ ସରାମୀ"ତି ୱଦତି, ଯୋ ଚ "ସୁପିନଂ ୱିଯ ସରାମୀ"ତି ୱା ମୁସା ୱଦତି, ଯୋ ଚ ଉମ୍ମତ୍ତକକାଲେ କତଂ ସବ୍ବମ୍ପି ସବ୍ବେସଂ ୱଟ୍ଟତୀତି ୱଦତି, ଇମେସଂ ତିଣ୍ଣଂ ଦିନ୍ନାନି ତୀଣି ଅମୂଳହୱିନଯସ୍ସ ଦାନାନି ଅଧମ୍ମିକାନି।

ଅପକତତ୍ତୋତି ୱିନଯେ ଅପକତଞ୍ଞୂ। ତେନାହ "ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିଂ ନ ଜାନାତୀ"ତି (ପରି। ୩୨୫)। "ଦିଟ୍ଠିଞ୍ଚ ଅନିସ୍ସଜ୍ଜନ୍ତାନଂଯେୱ କମ୍ମଂ କାତବ୍ବ"ନ୍ତି ଇଦଂ ଭିକ୍ଖୂହି ଓୱଦିଯମାନସ୍ସ ଦିଟ୍ଠିଯା ଅନିସ୍ସଜ୍ଜନପଚ୍ଚଯା ଦୁକ୍କଟଂ, ପାଚିତ୍ତିଯମ୍ପି ୱା ଅୱସ୍ସମେୱ ସମ୍ଭୱତୀତି ୱୁତ୍ତଂ।

ମୁଖାଲମ୍ବରକରଣାଦିଭେଦୋତି ମୁଖଭେରୀୱାଦନାଦିପ୍ପଭେଦୋ। ଉପଘାତେତୀତି ୱିନାସେତି। ବୀଜନିଗ୍ଗାହାଦିକେତି ଚିତ୍ତଂ ବୀଜନିଂ ଗାହେତ୍ୱା ଅନୁମୋଦନାଦିକରଣେତି ଅତ୍ଥୋ।

ତିକଓ୍ୱାରଓ୍ୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚତୁକ୍କଓ୍ୱାରଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୩୨୪। ଚତୁକ୍କେସୁ ସୋତି ଗିହିପରିକ୍ଖାରୋ। ଅଓ୍ୱାପୁରଣଂ ଦାତୁନ୍ତି ଗବ୍ଭଂ ଓ୍ୱିଓ୍ୱରିତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ପରିକ୍ଖାରଟ୍ଠପନତ୍ଥାଯ ଓ୍ୱିଓ୍ୱରଣକୁଞ୍ଚିକଂ ଦାତୁଂ। ସଙ୍ଘତ୍ଥାଯ ଉପନୀତଂ ସଯମେଓ୍ୱ ଅନ୍ତୋ ପଟିସାମିତୁମ୍ପି ଓ୍ୱଟ୍ଟତି। ତେନାହ ‘‘ଅନ୍ତୋ ଠପାପେତୁଞ୍ଚ ଓ୍ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି।

ଆଦିକମ୍ମିକେସୁ ପଠମଂ ପୁରିସଲିଙ୍ଗଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତୀତି ଆହ ‘‘ପଠମଂ ଉପ୍ପନ୍ନଓ୍ୱସେନା’’ତି। ପାଠଇଯଂ ଅନାପତ୍ତି ଓ୍ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦସ୍ସାତି ଓ୍ୱସ୍ସଚ୍ଛେଦସମ୍ବନ୍ଧିନିଯା ଅନାପତ୍ତିଯା ଏଓ୍ୱମଣ୍ଡୋ। ମନ୍ତଭାସାତି ମନ୍ତାଯ ପଞ୍ଞାଯ କଥନଂ। ‘‘ନଓ୍ୱମଭିକ୍ଖୁନିତୋ ପଟ୍ଠାଯା’’ତି ଇଦଂ ‘‘ଅନୁଜାନାମି, ଭିକ୍ଖଓ୍ୱେ, ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଯଥାଓ୍ୱୁଡ୍ଢଂ ଅଓ୍ୱସେସାନଂ ଯଥାକତିକ’’ନ୍ତି (ଚୂଳଓ୍ୱ। ୪୨୬) ଓ୍ୱଚନତୋ ଆଦିତୋ ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପଚ୍ଚୁଟ୍ଠାତବ୍ବତ୍ତା ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ।

‘‘ଇଧ ନ କପ୍ପନ୍ତୀତି ଓ୍ୱଦନ୍ତୋପି ପଚ୍ଚନ୍ତିମେସୁ ଆପଜ୍ଜତୀ’’ତିଆଦିନା ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ କପ୍ପିଯଂ ଅକପ୍ପିଯନ୍ତି ଓ୍ୱା ଅକପ୍ପିଯଂ କପ୍ପିଯନ୍ତି ଓ୍ୱା କଥେନ୍ତସ୍ସ ସବ୍ବତ୍ଥ ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଦସ୍ସେତି।

ପୁବ୍ବକରଣନ୍ତି ଓ୍ୱୁଚ୍ଚତୀତି ଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଓ୍ୱୁତ୍ତଂ, ତାନି ଇଧ ପରିଓ୍ୱାରେ ଉଦ୍ଧଟାନୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଇଧାଧିପ୍ପେତାନି ପନ ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଛନ୍ଦପାରିସୁଦ୍ଧୀ’’ତିଆଦିମାହ।

ଚତୁକ୍କଓ୍ୱାରଓ୍ୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ଚକଓ୍ୱାରଓ୍ୱଣ୍ଣନା

୩୨୫। ପଞ୍ଚକେସୁ ଆପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଚାରସ୍ସ ଅଭାଓ୍ୱୋତି ପିଣ୍ଡପାତିକସ୍ସ ‘‘ନିମନ୍ତିତୋ ସଭତ୍ତୋ’’ତି ଇମସ୍ସ ଅଙ୍ଗସ୍ସ ଅଭାଓ୍ୱା ତେନ ସିକ୍ଖାପଦେନ ତସ୍ସ ସବ୍ବଥା ଅନାପତ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ । ସୁସାନଂ ନେତ୍ୱା ପୁନ ଆନୀତକନ୍ତି ସୁସାନେ ପେତକିଚ୍ଚଂ କତ୍ୱା ନିକ୍ଖନ୍ତେହି ନ୍ହତ୍ୱା ଛଡ୍ଡିତାନି ନିଓ୍ୱତ୍ଥପାରୁତଓ୍ୱତ୍ଥାନି ଏଓ୍ୱଂ ଓ୍ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ପାଠଇଯଂ ପଞ୍ଚହାକାରେହୀତି ପଞ୍ଚହି ଅଓ୍ୱହାରଙ୍ଗେହି। ଓ୍ୱୁତ୍ତୋ ପନ ଗରୁକଲହୁକଭେଦେନ ପାରାଜିକଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯଦୁକ୍କଟାନି ଓ୍ୱୁତ୍ତାନି। ଇତ୍ଥିପୁରିସସଂଯୋଗାଦିକଂ କିଲେସସମୁଦାଚାରହେତୁକଂ ପଟିଭାନଚିତ୍ତକମ୍ମଂ ନାମ। ପଞ୍ହାସହସ୍ସଂ ପୁଚ୍ଛୀତି ସମଥଓ୍ୱିପସ୍ସନାକମ୍ମଟ୍ଠାନେସୁ ପଞ୍ହାସହସ୍ସଂ ସମ୍ପାଦେତ୍ୱା ଠିତଂ ଦହରଂ ପୁଚ୍ଛି। ଇତରୋପି ଦହରୋ ଅତ୍ତନୋ ଗତମଗ୍ଗତ୍ତା ସବ୍ବଂ ଓ୍ୱିସ୍ସଜ୍ଜେସି, ତେନ ଥେରୋ ପସୀଦି। ଓ୍ୱତ୍ତଂ ପରିଚ୍ଛିନ୍ଦୀତି ଓ୍ୱତ୍ତଂ ନିଟ୍ଠାପେସି। କିଂ ତ୍ୱଂ ଆଓ୍ୱୁସୋତିଆଦିକଂ ଥେରୋ ଖୀଣାସଓ୍ୱୋ ସମ୍ପଜ୍ଜନାନିସଂସଂ ସଙ୍କେସଂ ପାକଟଂ କାତୁଂ ଅଓ୍ୱୋଚାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

‘‘ଜଣ୍ଣୁକେହି ପତିଟ୍ଠାଯ ପଦଚେତିଯ’’ନ୍ତି ପାଠସେସୋ। ଚୋଦନଂ କାରେସ୍ସାମୀତି ଭଗଓ୍ୱତା ଅତ୍ତାନଂ ଚୋଦାପେସ୍ସାମି, ଅତ୍ତାନଂ ନିଗ୍ଗଣ୍ହାପେସ୍ସାମୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଏତ୍ତକଂ ଗଯ୍ହୂପଗନ୍ତି ଏତ୍ତକଂ ଅଧିକରଣଓ୍ୱୂପସମତ୍ଥାଯ ଗହେତବ୍ବଓ୍ୱଚନନ୍ତି ଯଥା ସୁତ୍ୱା ଓ୍ୱିଞ୍ଞାତୁଂ ସକ୍କୋତି, ଏଓ୍ୱଂ ଅନୁଗ୍ଗଣ୍ହନ୍ତୋତି ଯୋଜନା। ଏତ୍ଥ ଚ ‘‘ଅତ୍ତନୋ ଭାସପରିଯନ୍ତଂ ଅନୁଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରସ୍ସ ଭାସପରିଯନ୍ତଂ ଅନୁଗ୍ଗହେତ୍ୱା’’ତି ଏକଂ, ‘‘ଅଧମ୍ମେନ କରୋତୀ’’ତି ଏକଂ, ‘‘ଅପ୍ପଟିଞ୍ଞାଯା’’ତି ଏକଞ୍ଚ କତ୍ୱା ପୁରିମେହି ଦ୍ୱୀହି ପଞ୍ଚଙ୍ଗାନି ଓ୍ୱେଦିତବ୍ବାନି। ଓ୍ୱତ୍ଥୁନ୍ତି ମେଥୁନାଦିଓ୍ୱୀତିକ୍କମଂ। କଥାନୁସନ୍ଧିଓ୍ୱିନିଚ୍ଛଯାନୁଲୋମସନ୍ଧିଓ୍ୱସେନ ଓ୍ୱତ୍ଥୁଂ ନ ଜାନାତୀତି ଚୋଦକେନ ଓ୍ୱା ଚୁଦିତକେନ ଓ୍ୱା ଓ୍ୱୁତ୍ତକଥାନୁସନ୍ଧିନା ତେସଂ ଓ୍ୱଚନପଟିଓ୍ୱଚନାନୁରୂପେନ ଓ୍ୱଦନ୍ତୋ କଥାନୁସନ୍ଧିନା ଓ୍ୱତ୍ଥୁଂ ନ ଜାନାତି ନାମ, ତଞ୍ଚ ସୁତ୍ତଓ୍ୱିଭଙ୍ଗେ ଓ୍ୱିନୀତଓ୍ୱତ୍ଥୁସଙ୍ଖାତେନ ଓ୍ୱିନିଚ୍ଛଯାନୁଲୋମେନେଓ୍ୱ ଓ୍ୱଦନ୍ତୋ ଓ୍ୱିନିଚ୍ଛଯାନୁଲୋମସନ୍ଧିଓ୍ୱସେନ ଓ୍ୱତ୍ଥୁଂ ନ ଜାନାତି ନାମ। ଞତ୍ତିକମ୍ମଂ ନାମ ହୋତୀତି ଞତ୍ତିକମ୍ମଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ନାମ ହୋତୀତି ନ ଜାନାତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଞତ୍ତିଯା କମ୍ମପ୍ପତ୍ତୋତି ଞତ୍ତିଯା ନିଟ୍ଠିତାଯପି କମ୍ମପ୍ପତ୍ତୋ ଏଓ୍ୱ ହୋତି। ଅନୁସ୍ସାଓ୍ୱନଟ୍ଠାନେ ଏଓ୍ୱ କମ୍ମଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ହୋତୀତି ଞତ୍ତିକମ୍ମଂ ନିଟ୍ଠିତଂ ନାମ ହୋତି, ତଂ ଞତ୍ତିଯା କାରଣଂ ନ ଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ପାଠଇଯଂ ପଞ୍ଚ ଓ୍ୱିସୁଦ୍ଧିଯୋତି ଆପତ୍ତିତୋ ଓ୍ୱିସୁଦ୍ଧିହେତୁତ୍ତା, ଓ୍ୱିସୁଦ୍ଧେହି କତ୍ତବ୍ବତୋ ଚ ପାତିମୋକ୍ଖୁଦ୍ଦେସା ଓ୍ୱୁତ୍ତା।

ପଞ୍ଚକୱାରୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଛକ୍କୱାରାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୨୬। ଛକ୍କାଦୀସୁ ପାଠଇଯଂ ଛ ଅଗାରୱାତି ବୁଦ୍ଧଧମ୍ମସଙ୍ଘସିକ୍ଖାସୁ, ଅପ୍ପମାଦେ, ପଟିସନ୍ଥାରେ ଚ ଛ ଅଗାରୱା, ତେସୁ ଏୱ ଚ ଛ ଗାରୱା ୱେଦିତବ୍ବା। ‘‘ଛଳଙ୍ଗସ୍ସପରମତା ଧାରେତବ୍ବ’’ନ୍ତି ଇଦଂ ୱିଭଙ୍ଗେ ଆଗତସ୍ସ ପରମସ୍ସ ଦସ୍ସନଂ।

୩୨୮। ପାଠଇଯଂ ଆଗତେହି ସତ୍ତହୀତି ‘‘ପୁବ୍ବେୱସ୍ସ ହୋତି ମୁସା ଭଣିସ୍ସ’’ନ୍ତିଆଦିନା ମୁସାୱାଦସିକ୍ଖାପଦେ (ପାଚି। ୪) ଆଗତେହି ସତ୍ତହି।

୩୨୯।ତଂକୁତେତ୍ଥ ଲବ୍ଭାତି ତଂ ଅନତ୍ଥସ୍ସ ଅଚରଣଂ ଏତ୍ଥ ଏତସ୍ମିଂ ପୁଗ୍ଗଲେ, ଲୋକସନ୍ନିୱାସେ ୱା କୁତୋ କେନ କାରଣେନ ସକ୍କା ଲଦ୍ଧୁନ୍ତି ଆଘାତଂ ପଟିୱିନେତି।

୩୩୦।ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋତିଆଦିନା ୱସେନାତି ‘‘ସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ, ଅସସ୍ସତୋ ଲୋକୋ। ଅନ୍ତୱା ଲୋକୋ, ଅନନ୍ତୱା ଲୋକୋ। ତଂ ଜୀୱଂ ତଂ ସରୀରନ୍ତି ୱା, ଅଞ୍ଞଂ ଜୀୱଂ ଅଞ୍ଞଂ ସରୀରନ୍ତି ୱା। ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରମ୍ମରଣା, ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରମ୍ମରଣା। ହୋତି ଚ ନ ହୋତି ଚ ତଥାଗତୋ ପରମ୍ମରଣା, ନେୱ ହୋତି ନ ନ ହୋତି ତଥାଗତୋ ପରମ୍ମରଣା’’ତି (ମ। ନି। ୧।୨୬୯) ଏୱଂ ଆଗତା ଦସ ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକା ଦିଟ୍ଠିଯୋ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିଆଦଯୋତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିମିଚ୍ଛାସଙ୍କପ୍ପାଦଯୋ ଅଟ୍ଠମିଚ୍ଛାଞ୍ଞାଣମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତୀହି ସଦ୍ଧିଂ ଦସ ମିଚ୍ଛତ୍ତା। ତତ୍ଥ ମିଚ୍ଛାଞ୍ଞାଣନ୍ତି ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିସମ୍ପଯୁତ୍ତୋ ମୋହୋ। ଅୱିମୁତ୍ତସ୍ସେୱ ୱିମୁତ୍ତସଞ୍ଞିତା ମିଚ୍ଛାୱିମୁତ୍ତି ନାମ।

ୱିପରୀତାତି ସମ୍ମାଦିଟ୍ଠିଆଦଯୋ ସମ୍ମାଞ୍ଞାଣସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତିପରିଯୋସାନା ଦସ। ତତ୍ଥ ସମ୍ମାୱିମୁତ୍ତି ଅରହତ୍ତଫଲଂ, ତଂସମ୍ପଯୁତ୍ତଂ ପନ ଞାଣଂ ୱା ପଚ୍ଚୱେକ୍ଖଣଞାଣଂ ୱା ସମ୍ମାଞ୍ଞାଣନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

ଏକୁତ୍ତରିକନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଉପୋସଥାଦିପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନାୱଣ୍ଣନା

୩୩୨। ଉପୋସଥାଦିପୁଚ୍ଛାସୁ ପୱାରଣଗାଥାତି ଦିଟ୍ଠାଦୀହି ତୀହି ଠାନେହି ପୱାରଣାୱାଚା ଏୱ। ଏୱଂ ୱୁତ୍ତାନଂ ପନ ଛନ୍ଦୋୱିଚିତିଲକ୍ଖଣେନ ୱୁତ୍ତଜାତିଭେଦା ଗାଥା।

ଛକ୍କୱାରାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ମହାୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ପଞ୍ଚଞ୍ଚଭିୱଗ୍ଗୋ

ପଠମଗାଥାସଙ୍ଗଣିକଂ

ସତ୍ତନଗରେସୁ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଵଣ୍ଣନା

୩୩୫ ।ଅଡ୍ଢୁଡ୍ଢସତାନୀତି ପଞ୍ଞାସାଧିକାନି ତୀଣି ସତାନି। ଵିଗ୍ଗହପଦେନ ମନୁସ୍ସଵିଗ୍ଗହଂ ଵୁତ୍ତଂ।

ଅତିରେକନ୍ତି ପଠମକଥିନଂ। କାଳକନ୍ତି ସୁଦ୍ଧକାଳକଂ। ଭୂତନ୍ତି ଭୂତାରୋଚନଂ। ଭିକ୍ଖୁନୀସୁ ଚ ଅକ୍କୋସୋତି ‘‘ଯା ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀ ଭିକ୍ଖୁଂ ଅକ୍କୋସେୟ୍ୟା’’ତି (ପାଚି। ୧୦୨୯) ଵୁତ୍ତଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ।

ଦ୍ଵେପି ଚ ଭେଦାତି ଦ୍ଵେ ସଙ୍ଘଭେଦସିକ୍ଖାପଦାନି। ଅନ୍ତରଵାସକନାମେନ ଅଞ୍ଞାତିକାଯ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ହତ୍ଥତୋ ଚୀଵରପଟିଗ୍ଗହଣଂ ଵୁତ୍ତଂ। ସୁତ୍ତନ୍ତି ସୁତ୍ତଂ ଵିଞ୍ଞାପେତ୍ଵା ଵାଯାପନଂ। ଵିକାଲେତି ଵିକାଲଭୋଜନଂ। ଚାରିତ୍ତନ୍ତି ପୁରେଭତ୍ତଂ ପଚ୍ଛାଭତ୍ତଂ ଚାରିତ୍ତଂ। ନହାନନ୍ତି ଓରେନଦ୍ଧମାସନହାନଂ।

ଚୀଵରଂ ଦତ୍ଵାତି ସମଗ୍ଗେନ ସଙ୍ଘେନ ଚୀଵରଂ ଦତ୍ଵା ଖିୟ୍ୟନଂ। ଗିରଗ୍ଗନ୍ତି ନଚ୍ଚଗୀତଂ। ଚରିଯାତି ଅନ୍ତୋଵସ୍ସଂ ଚାରିକଚରଣଂ। ତତ୍ଥେଵାତି ଵସ୍ସଂଵୁଟ୍ଠାଯ ଚାରିକଂ ଅପକ୍କମିତ୍ଵା ତତ୍ଥେଵ ନିଵାସନଂ ପଟିଚ୍ଚ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦଂ। ଛନ୍ଦଦାନେନାତି ପାରିଵାସିକେନ ଛନ୍ଦଦାନେନ।

ପାରାଜିକାନି ଚତ୍ତାରୀତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଅସାଧାରଣାନି। ସୋଳସାତି ଆଦିତୋ ପଞ୍ଚ ସିକ୍ଖାପଦାନି, କୁଲଦୂସନଞ୍ଚାତି ଛ, ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଅସାଧାରଣାନି ଦସ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାନି।

ଚତୁତ୍ତିଂସାତି ପଠମକଥିନସୁଦ୍ଧକାଳକଚୀଵରପଟିଗ୍ଗହଣରୂପିଯଚୀଵରଵାଯାପନକୋସେୟ୍ୟମିସ୍ସକଏଳକଲୋମଧୋଵାପନଦୁତିଯପତ୍ତଵଜ୍ଜିତାନି ଭିକ୍ଖୁଵିଭଙ୍ଗେ ଦ୍ଵାଵୀସତି, ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଅସାଧାରଣାନି ଦ୍ଵାଦସ ଚାତି ଚତୁତ୍ତିଂସ। ଛପଞ୍ଞାସସତନ୍ତି ଵେସାଲିଯାଦୀସୁ ପଞ୍ଞତ୍ତାନି ଦ୍ଵତ୍ତିଂସସିକ୍ଖାପଦାନି ଠପେତ୍ଵା ସେସା ଛପଞ୍ଞାସସତଂ।

ଦସଗାରୟ୍ହାତି ଵୋସାସଅପ୍ପଟିସଂଵିଦିତସିକ୍ଖାପଦଦ୍ଵଯଞ୍ଚ ଠପେତ୍ଵା ସେସାନି ଦସ ପାଟିଦେସନୀଯାନି। ଦ୍ଵେ ସତ୍ତତି ସେଖିଯାନି ସୁରୁସୁରୁକାରକସାମିସେନହତ୍ଥେନପାନୀଯଥାଲକପଟିଗ୍ଗହଣସସିତ୍ଥକପତ୍ତଧୋଵନାନି ତୀଣି ଠପେତ୍ଵା ସେସାନି ସେଖିଯାନି।

ସେୟ୍ୟାତି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେନ ସହସେୟ୍ୟସିକ୍ଖାପଦଂ। ଖଣନେତି ପଥଵୀଖଣନଂ। ଗଚ୍ଛ ଦେଵତେତି ଭୂତଗାମସିକ୍ଖାପଦଂ ଵୁତ୍ତଂ। ସପ୍ପାଣକଂ ସିଞ୍ଚନ୍ତି ସପ୍ପାଣୋଦକସିଞ୍ଚନଂ। ମହାଵିହାରୋତି ମହଲ୍ଲକଵିହାରୋ।

ଅଞ୍ଞନ୍ତି ଅଞ୍ଞଵାଦକଂ। ଦ୍ଵାରନ୍ତି ଯାଵ ଦ୍ଵାରକୋସା ଅଗ୍ଗଳଟ୍ଠପନଂ। ସହଧମ୍ମୋତି ସହଧମ୍ମିକଂ ଵୁଚ୍ଚମାନୋ। ପଯୋପାନନ୍ତି ସୁରୁସୁରୁକାରକସିକ୍ଖାପଦଂ।

ଏଳକଲୋମୋତି ଏଳକଲୋମଧୋଵାପନଂ। ପତ୍ତୋ ଚାତି ଦୁତିଯପତ୍ତୋ। ଓଵାଦୋତି ଭିକ୍ଖୁନୁପସ୍ସଯଂ ଉପସଙ୍କମିତ୍ଵା ଓଵାଦୋ। ଭେସଜ୍ଜନ୍ତି ଚତୁମାସପଚ୍ଚଯପଵାରଣାସିକ୍ଖାପଦଂ। ଆରଞ୍ଞିକୋତି ଚତୁତ୍ଥପାଟିଦେସନୀଯଂ। ଓଵାଦୋତି ଓଵାଦାଯ ଵା ସଂଵାସାଯ ଵା ଅଗମନଂ।

୩୩୭। ‘‘ଯେ ଚ ଯାଵତତିଯକା’’ତି ପଞ୍ହସ୍ସ ‘‘ଇମେ ଖୋ ଯାଵତତିଯକା’’ତି ଵିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ଵତ୍ଵା ତଦନନ୍ତରଂ ‘‘ସାଧାରଣଂ ଅସାଧାରଣ’’ନ୍ତିଆଦିପଞ୍ହାନଂ ଵିସ୍ସଜ୍ଜନେ ଵତ୍ତବ୍ବେ ଯସ୍ମା ତଂ ଅଵତ୍ଵା ‘‘କତି ଛେଦନକାନୀ’’ତିଆଦିକେ ଅଟ୍ଠ ପଞ୍ହେ ଅନ୍ତରା ଵିସ୍ସଜ୍ଜେତ୍ଵା ତେସଂ ଅନନ୍ତରା ‘‘ଵୀସଂ ଦ୍ଵେ ସତାନି ଭିକ୍ଖୂନଂ…ପେ… ଛଚତ୍ତାରୀସା ଭିକ୍ଖୂନଂ, ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଅସାଧାରଣା’’ତିଆଦିନା ଉକ୍କମେନେଵ ସାଧାରଣାଦିପଞ୍ହା ଵିସ୍ସଜ୍ଜିତା, ତସ୍ମା ତଂ ଉକ୍କମଵିସ୍ସଜ୍ଜନକାରଣଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ‘‘ଯସ୍ମା ପନ ଯେ ଚ ଯାଵତତିଯକାତି ଅଯଂ ପଞ୍ହୋ’’ତିଆଦିମାହ।

୩୩୮ ।ଧୋଵନଞ୍ଚ ପଟିଗ୍ଗହୋତିଆଦିଗାଥା ଅଟ୍ଠକଥାଚରିଯାନଂ ଗାଥାଵ। ଛବ୍ବସ୍ସାନି ନିସୀଦନନ୍ତି ଦ୍ଵେ ସିକ୍ଖାପଦାନି। ଦ୍ଵେ ଲୋମାତି ତିଯୋଜନାତିକ୍କମଧୋଵାପନଵସେନ ଦ୍ଵେ ଏଳକଲୋମସିକ୍ଖାପଦାନି। ଵସ୍ସିକା ଆରଞ୍ଞକେନ ଚାତି ଵସ୍ସିକସାଟିକା ପରିଯେସନଅରଞ୍ଞକେସୁ ସେନାସନେସୁ ଵିହରଣସିକ୍ଖାପଦେନ ସହ।

ପଣୀତନ୍ତି ପଣୀତଭୋଜନୱିଞ୍ଞାପନଂ। ଊନନ୍ତି ଊନୱୀସତିୱସ୍ସଂପସମ୍ପାଦନଂ। ମାତୁଗାମେନ ସଦ୍ଧିନ୍ତି ସଂୱିଧାଯ ଗମନଂ ୱୁତ୍ତଂ। ଯା ସିକ୍ଖାତି ଯଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ। ନିସୀଦନେଚ ଯା ସିକ୍ଖାତି ପମାଣାତିକ୍କନ୍ତନିସୀଦନକାରାପନେ ଯଂ ସିକ୍ଖାପଦଂ। ତଥା ୱସ୍ସିକା ଯା ଚ ସାଟିକାତି ଏତ୍ଥାପି।

ପାଠଇଯଂ ସତଂ ସତ୍ତତି ଛଚ୍ଚେୱିମେ ହୋନ୍ତି ଉଭିନ୍ନଂ ଅସାଧାରଣାତି ଭିକ୍ଖୂନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଅସାଧାରଣା ଛଚତ୍ତାରୀସ, ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଭିକ୍ଖୂହି ଅସାଧାରଣା ତିଂସାଧିକଂ ସତଞ୍ଚାତି ଏୱଂ ଉଭିନ୍ନଂ ଅସାଧାରଣା ଚ ଛସତ୍ତତିଅଧିକଂ ସତଂ ସିକ୍ଖାପଦାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ସତଂ ସତ୍ତତି ଚତ୍ତାରୀତି ଉଭିନ୍ନଂ ସାଧାରଣସିକ୍ଖାନଂ ଗଣନା ଚତୁସତ୍ତତିଅଧିକଂ ସତଂ ସିକ୍ଖାପଦାନୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ୱିଭତ୍ତିଯୋତି ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା ଚେୱ ଉପୋସଥପୱାରଣାଦଯୋ ଚ ଅଧିପ୍ପେତା। ତେ ହି ପାରାଜିକାଦିଭେଦେନ, ଭିକ୍ଖୁଉପୋସଥାଦିଭେଦେନ ଚ ୱିଭଜୀଯନ୍ତି। ତେନାହ ''ୱିଭତ୍ତିଯୋ''ତିଆଦି। ତେସନ୍ତି ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପାରାଜିକାଦୀନଂ। ଦ୍ୱୀହୀତିଆଦି ୱିୱାଦାଧିକରଣାଦୀନଂ ସମଥେହି ୱୂପସମଦସ୍ସନଂ।

ସତ୍ତନଗରେସୁ ପଞ୍ଞତ୍ତସିକ୍ଖାପଦୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାରାଜିକାଦିଆପତ୍ତିୱଣ୍ଣନା

୩୩୯।ଇଦନ୍ତି ''ପାରାଜିକନ୍ତି ଯଂ ୱୁତ୍ତ''ନ୍ତିଆଦିନା ୱୁତ୍ତଂ ୱଚନଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଇଦଞ୍ହି ହେଟ୍ଠା ''ଗରୁକ ଲହୁକ''ନ୍ତିଆଦିନା ଉଦ୍ଧଟପଞ୍ହେସୁ ଅନାଗତମ୍ପି ''ସବ୍ବାନିପେତାନି ୱିଯାକରୋହି, ହନ୍ଦ ୱାକ୍ୟଂ ସୁଣୋମ ତେ''ତି ଏତ୍ଥ ଯଥାୱୁତ୍ତାନି ଅଞ୍ଞାନିପି ''ସବ୍ବାନିପେତାନି ୱିଯାକରୋହି, ହନ୍ଦ ୱାକ୍ୟଂ ସୁଣୋମା''ତି ଏୱଂ ଗହିତମେୱାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ''ଇମିନା ପନ ଆଯାଚନୱଚନେନ ସଙ୍ଗହିତସ୍ସା''ତିଆଦି ୱୁତ୍ତଂ।

ଅତିୱସ୍ସତୀତି ଓୱସ୍ସତି, ୱସ୍ସୋଦକଂ ପୱିସତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଧମ୍ମାନନ୍ତି ଯଥା ଚତୁପଚ୍ଚଯେ ଧାରଯତୀତି ଧମ୍ମୋ, ତେସଂ। ତେନାହ ''ସଙ୍ଖତଧମ୍ମାନ''ନ୍ତି। ଗାଥାସଙ୍ଗଣିକନ୍ତି ଗାଥାସଙ୍ଗହୋ, ତେ ତେ ଅତ୍ଥା ଗାଥାହି ସଙ୍ଗହେତ୍ୱା ଗଣୀଯନ୍ତି କଥୀଯନ୍ତି ଏତ୍ଥାତି ହି ଗାଥାସଙ୍ଗଣିକଂ।

ପାରାଜିକାଦିଆପତ୍ତିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଠମଗାଥାସଙ୍ଗଣିକୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଅଧିକରଣଭେଦଂ

ଉକ୍କୋଟନଭେଦାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା

୩୪୧।‘‘ଅଲଂଆୱୁସୋ’’ତି ଅତ୍ତପଚ୍ଚତ୍ଥିକେ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱାତି ପତ୍ତଚୀୱରାଦିଅତ୍ଥାୟ ଅଲଂ ଭଣ୍ଡନାଦିକରଣନ୍ତି ୱିୱାଦାଦୀସୁ ଦୋସଦସ୍ସନମତ୍ତେନ ସଞ୍ଞାପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଖମାପେତ୍ୱା ୱୂପସମେନ୍ତି, ନ ପନ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିଦସ୍ସନୱସେନାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତେନାହ ‘‘ପାଳିମୁତ୍ତକୱିନିଚ୍ଛୟେନେୱା’’ତି।

ୱିସମାନି କାୟକମ୍ମାଦୀନି ନିସ୍ସିତୋ ଭିକ୍ଖୁ ୱିସମନିସ୍ସିତୋ ନାମ, ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିନିସ୍ସିତୋ ଗହନନିସ୍ସିତୋ, ବଲୱନ୍ତେ ପୁରିସେ ନିସ୍ସିତୋ ବଲୱନିସ୍ସିତୋ ନାମାତି ଦସ୍ସେନ୍ତୋ ‘‘ଏକୋ ୱିସମାନୀ’’ତିଆଦିମାହ।

ଉକ୍କୋଟନଭେଦାଦିକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଧିକରଣନିଦାନାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୪୨।ଆପତ୍ତିଂ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଆପତ୍ତିୱସେନାତି ପରେସଂ, ଅତ୍ତନୋ ଚ ଆପତ୍ତିଂ ପଟିଚ୍ଛାଦେନ୍ତାନଂ ୱଜ୍ଜପଟିଚ୍ଛାଦୀନଂ ପାରାଜିକାଦିଆପତ୍ତିମେୱ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ସବ୍ବାପତ୍ତିୟୋ। କିଚ୍ଚଂ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକକିଚ୍ଚାନନ୍ତି ଉକ୍ଖେପନୀୟାଦିକମ୍ମଂ ନିସ୍ସାୟ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକାନଂ ତଦନୁୱତ୍ତିକାୟ ଭିକ୍ଖୁନିୟା ୟାୱତତିୟାନୁସ୍ସାୱନାନଂ କିଚ୍ଚାନଂ ୱସେନ, ନ ସବ୍ବେସଂ କିଚ୍ଚାନଂ ୱସେନାତି।

୩୪୪। ପାଳିୟଂ ‘‘କତିହି ଅଧିକରଣେହୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛାୟ ‘‘ଏକେନ ଅଧିକରଣେନ କିଚ୍ଚାଧିକରଣେନା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘କତିସୁ ଠାନେସୂ’’ତି ପୁଚ୍ଛାୟ ‘‘ତୀସୁ ଠାନେସୁ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝେ, ଗଣମଜ୍ଝେ, ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସନ୍ତିକେ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ‘‘କତିହି ସମଥେହୀ’’ତି ପୁଚ୍ଛାୟ ‘‘ତୀହି ସମଥେହୀ’’ତି ୱୁତ୍ତଂ। ତୀହିପି ଏତେହି ଏକୋ ୱୂପସମନପ୍ପକାରୋୱ ପୁଚ୍ଛିତୋ, ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତୋ ଚାତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୩୪୮।ୱିୱାଦାଧିକରଣଂହୋତି ଅନୁୱାଦାଧିକରଣନ୍ତିଆଦୀସୁ ୱିୱାଦାଧିକରଣମେୱ ଅନୁୱାଦାଧିକରଣାଦିପି ହୋତୀତି ପୁଚ୍ଛାୟ ୱିୱାଦାଧିକରଣଂ ୱିୱାଦାଧିକରଣମେୱ ହୋତି, ଅନୁୱାଦାଦୟୋ ନ ହୋତୀତି ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ।

ଅଧିକରଣନିଦାନାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସତ୍ତସମଥନାନାତ୍ଥାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୫୪। ଅଧିକରଣପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନେ ପାଳିୟଂ ୱିପଚ୍ଚୟତାୟ ୱୋହାରୋତି ୱିରୂପୱିପାକାୟ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ଦୁକ୍ଖୁପ୍ପାଦନାୟ କାୟୱଚୀୱୋହାରୋ। ମେଧଗନ୍ତି ୱୁଦ୍ଧିପ୍ପତ୍ତୋ କଲହୋ।

ଅନୁସମ୍ପୱଙ୍କତାତି ୱିପତ୍ତିଚୋଦନାୟ ଅନୁ ଅନୁ ସଂୟୁଜ୍ଜନୱସେନ ନିନ୍ନତା।

ଅବ୍ଭୁସ୍ସହନତାତି ଅତିୱିୟ ସଞ୍ଜାତୁସ୍ସାହତା। ଅନୁବଲପ୍ପଦାନନ୍ତି ଚୋଦକାନମ୍ପି ଉପତ୍ଥମ୍ଭକରଣଂ। କମ୍ମସଙ୍ଗହାଭାୱେନାତି ସଙ୍ଘସମ୍ମୁଖତାଦିମତ୍ତସ୍ସ ସମ୍ମୁଖାୱିନୟସ୍ସ ସଙ୍ଘାଦୀହି କତ୍ତବ୍ବକିଚ୍ଚେସୁ ସଙ୍ଗହାଭାୱା।

ସତ୍ତସମଥନାନାତ୍ଥାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅଧିକରଣଭେଦୱଣ୍ଣନାନୟୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଦୁତିୟଗାଥାସଙ୍ଗଣିକଂ

ଚୋଦନାଦିପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନାୱଣ୍ଣନା

୩୫୯। ଦୁତିଯଗାଥାସଙ୍ଗଣିକାଯ ‘‘ଚୋଦନା କିମତ୍ଥାଯା’’ତିଆଦିକା ପୁଚ୍ଛା ଉପାଲିତ୍ଥେରେନ କତା। ‘‘ଚୋଦନା ସାରଣତ୍ଥାଯା’’ତିଆଦିୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ଭଗୱତା ୱୁତ୍ତଂ। ଉପାଲିତ୍ଥେରୋ ସଯମେୱ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ ଅକାସୀତିପି ୱଦନ୍ତି।

ମନ୍ତଗ୍ଗହଣନ୍ତି ତେସଂ ୱିଚାରଣାଗହଣଂ, ସୁତ୍ତନ୍ତିକତ୍ଥେରାନଂ, ୱିନଯଧରତ୍ଥେରାନଞ୍ଚ ଅଧିପ୍ପାଯଗହଣନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ପାଟେକ୍କଂ ୱିନିଚ୍ଛଯସନ୍ନିଟ୍ଠାପନତ୍ଥନ୍ତି ତେସଂ ପଚ୍ଚେକଂ ଅଧିପ୍ପାଯଂ ଞତ୍ୱା ତେହି ସମୁଟ୍ଠାପିତନଯମ୍ପି ଗହେତ୍ୱା ୱିନିଚ୍ଛଯପରିଯୋସାପନତ୍ଥନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

‘‘ମା ଖୋ ତୁରିତୋ ଅଭଣୀ’’ତିଆଦିନା ଅଭିମୁଖେ ଠିତଂ କଞ୍ଚି ଅନୁୱିଜ୍ଜକଂ ଓୱଦନ୍ତେନ ୱିଯ ଥେରେନ ଅନୁୱିଜ୍ଜକୱତ୍ତଂ କଥିତଂ।

ଅନୁଯୁଞ୍ଜନୱତ୍ତନ୍ତି ଅନୁଯୁଞ୍ଜନକ୍କମଂ, ତଂ ପନ ଯସ୍ମା ସଙ୍ଘସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମୱିସଯେପି ତଂତଂସିକ୍ଖାପଦାନୁଲୋମେନ କତ୍ତବ୍ବଂ, ତସ୍ମା ‘‘ସିକ୍ଖାପଦାନୁଲୋମିକ’’ନ୍ତି ୱୁତ୍ତଂ। ଅତ୍ତନୋ ଗତିଂ ନାସେତୀତି ଅତ୍ତନୋ ସୁଗତିଗମନଂ ୱିନାସେତି।

ଅନୁସନ୍ଧିତ-ସଦ୍ଦୋ ଭାୱସାଧନୋତି ଆହ ‘‘ଅନୁସନ୍ଧିତନ୍ତି କଥାନୁସନ୍ଧୀ’’ତି। ୱତ୍ତାନୁସନ୍ଧିତେନାତି ଏତ୍ଥାପି ଏସେୱ ନଯୋ। ୱତ୍ତାନୁସନ୍ଧିତେନାତି ଆଚାରାନୁସନ୍ଧିନା, ଆଚାରେନ ସନ୍ଧିଂ ସମେନ୍ତିଯା ପଟିଞ୍ଞାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ‘‘ଯା ଅସ୍ସ ୱତ୍ତେନା’’ତିଆଦି।

ପାଠଇଯଂ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଆପତ୍ତିନ୍ତିଆଦି ଅଲଜ୍ଜିଲଜ୍ଜିଲକ୍ଖଣଂ ଭିକ୍ଖୁଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ ତେସଞ୍ଞେୱ ସଙ୍ଗସ୍ସକାରତୋ ସିକ୍ଖାପଦାଧିକାରତ୍ତା। ସାମଣେରାଦୀନମ୍ପି ସାଧାରଣୱସେନ ପନ ସଞ୍ଚିଚ୍ଚ ଯଥାସକଂ ସିକ୍ଖାପଦୱୀତିକ୍କମନାଦିକଂ ଅଲଜ୍ଜିଲଜ୍ଜିଲକ୍ଖଣଂ ୱେଦିତବ୍ବଂ।

କଥାନୁସନ୍ଧିୱଚନନ୍ତି ଚୁଦିତକଅନୁୱିଜ୍ଜକାନଂ କଥାଯ ଅନୁସନ୍ଧିଯୁତ୍ତଂ ୱଚନଂ ନ ଜାନାତି, ତେହି ଏକସ୍ମିଂ କାରଣେ ୱୁତ୍ତେ ସଯଂ ତଂ ଅସଲ୍ଲକ୍ଖେତ୍ୱା ଅତ୍ତନୋ ଅଭିରୁଚିତମେୱ ଅସମ୍ବନ୍ଧିତତ୍ଥନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିନିଚ୍ଛଯାନୁସନ୍ଧିୱଚନଞ୍ଚାତି ଅନୁୱିଜ୍ଜକେନ କତସ୍ସ ଆପତ୍ତାନାପତ୍ତିୱିନିଚ୍ଛଯସ୍ସ ଅନୁଗୁଣଂ, ସମ୍ବନ୍ଧୱଚନଞ୍ଚ।

ଚୋଦନାଦିପୁଚ୍ଛାୱିସ୍ସଜ୍ଜନାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଚୋଦନାକଣ୍ଡଂ

ଅନୁୱିଜ୍ଜକକିଚ୍ଚୱଣ୍ଣନା

୩୬୦। ପାଠଇଯଂ ଯଂ ଖୋ ତ୍ୱନ୍ତିଆଦୀସୁ ତ୍ୱଂ, ଆୱୁସୋ, ଯଂ ଇମଂ ଭିକ୍ଖୁଂ ଚୋଦେସି, ତଂ କିମ୍ହି ଦୋସେ ଚୋଦେସି, କତରାଯ ୱିପତ୍ତିଯା ଚୋଦେସୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ।

୩୬୧।ଅସୁଦ୍ଧପରିସଙ୍କିତୋତି ଅସୁଦ୍ଧାଯ ଅତ୍ଥାନେ ଉପ୍ପନ୍ନାଯ ପରିସଙ୍କାଯ ପରିସଙ୍କିତୋ। ତେନାହ ‘‘ଅମୂଲକପରିସଙ୍କିତୋ’’ତି।

୩୬୪। ପାଠଇଯଂ ଉପୋସଥୋ ସାମଗ୍ଗତ୍ଥାଯାତି ୱିସୁଦ୍ଧାନଂ ଭିକ୍ଖୂନଂ ଅଞ୍ଞୋଞ୍ଞନିରପେକ୍ଖୋ ଅହୁତ୍ୱା ଉପୋସଥୋ ଉପୋସଥଟ୍ଠାନଂ ସନ୍ନିପତିତ୍ୱା ‘‘ପାରିସୁଦ୍ଧିଂ ଆଯସ୍ମନ୍ତୋ ଆରୋଚେଥ, ପରିସୁଦ୍ଧେତ୍ଥାଯସ୍ମନ୍ତୋ, ପରିସୁଦ୍ଧୋ ଅହଂ ଆୱୁସୋ’’ତିଆଦିନା ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ ପରିସୁଦ୍ଧିୱୀମଂସନାରୋଚନୱସେନ ଅଯୁତ୍ତେ ୱିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ଯୁତ୍ତେହେୱ କାଯଚିତ୍ତସାମଗ୍ଗୀକରଣତ୍ଥାଯ।

ୱିସୁଦ୍ଧାଯ ପୱାରଣାତି ଦିଟ୍ଠସୁତାଦୀହି ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞଂ କଥାପେତ୍ୱା ୱିସୁଦ୍ଧିସମ୍ପାଦନତ୍ଥାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଭୋ ଏତେତି ଆମିସପୁଗ୍ଗଲନିସ୍ସଯନେ ଏତେ ଉଭୋ।

ଅନୁୱିଜ୍ଜକକିଚ୍ଚୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଚୂଳଅସଙ୍ଗାମଂ

ଅନୁୱିଜ୍ଜକସ୍ସ ପଟିପତ୍ତିୱଣ୍ଣନା

୩୬୫।ତତ୍ରହୀତି ତସ୍ମିଂ ସନ୍ନିପାତେ। ଅତ୍ତପଚ୍ଚତ୍ଥିକାତି ଲଜ୍ଜିପେସଲସ୍ସ ଚୋଦକପାପଗରହୀପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଅନତ୍ଥକାମା ୱେରୀପୁଗ୍ଗଲା। ସାସନପଚ୍ଚତ୍ଥିକାତି ଅତ୍ତନୋ ଅନାଚାରାନୁଗୁଣଂ ବୁଦ୍ଧୱଚନଂ ପକାସେନ୍ତୋ ତଣ୍ହାଗତିକା, ଦିଟ୍ଠିଗତିକା ଚ। ଅତ୍ଥୋଗାହେତ୍ୱାତି ଅଲଜ୍ଜିଅଭିଭୱନୱସେନ ସଙ୍ଘମଜ୍ଝଂ ପୱିସିତ୍ୱା। ସୋ ସଙ୍ଗାମାୱଚରୋତି ସୋ ଚୋଦକୋ ସଙ୍ଗାମାୱଚରୋ ନାମ। ଦିଟ୍ଠସୁତମୁତମ୍ପି ରାଜକଥାଦିକନ୍ତି ଦିଟ୍ଠସୁତୱସେନେୱ ରାଜଚୋରାଦିକଥଂ, ମୁତୱସେନପି ଅନ୍ନାଦିକଥଞ୍ଚ ଅକଥେନ୍ତେନାତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। କପ୍ପିଯାକପ୍ପିଯନିସ୍ସିତା ୱାତିଆଦୀସୁ ରୂପାରୂପପରିଚ୍ଛେଦପଦେନ ସକଲଅଭିଧମ୍ମପିଟକଂ ଦସ୍ସେତି। ସମଥାଚାରାଦୀହି ପଟିସଂଯୁତ୍ତନ୍ତି ସକଲସୁତ୍ତନ୍ତପିଟକଂ। ତତ୍ଥ ସମଥାଚାରୋ ନାମ ସମଥଭାୱନାକ୍କମୋ। ତଥା ୱିପସ୍ସନାଚାରୋ। ଠାନନିସଜ୍ଜୱତ୍ତାଦିନିସ୍ସିତାତି ସଙ୍ଘମଜ୍ଝାଦୀସୁ ଗରୁଚିତ୍ତୀକାରଂ ପଚ୍ଚୁପଟ୍ଠପେତ୍ୱା ଠାନାଦିକ୍କମନିସ୍ସିତା ଚେୱ ଚୁଦ୍ଦସମହାୱତ୍ତାଦିୱତ୍ତନିସ୍ସିତା ଚ, ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଅପ୍ପିଚ୍ଛତାଦିନିସ୍ସିତା ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ହେ ଉପ୍ପନ୍ନେତି କେନଚି ଉପ୍ପନ୍ନେ ପଞ୍ହେ ପୁଚ୍ଛିତେ। ଇଦଞ୍ଚ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତଂ, ଯଂ କିଞ୍ଚି ଉପଟ୍ଠିତଂ ଧମ୍ମଂ ଭାସସ୍ସୂତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

କୁଲପଦେସୋ ନାମ ଖତ୍ତିଯାଦିଜାତିଯମ୍ପି କାସିକରାଜକୁଲାଦିକୁଲୱିସେସୋ। ଏତମେୱାହ ''କୁଲପଦେସୋ ଖତ୍ତିଯକୁଲାଦିୱସେନେୱ ୱେଦିତବ୍ବୋ''ତି। ସନ୍ନିପାତମଣ୍ଡଲେତି ଅତ୍ତନୋ ଅନୁୱିଜ୍ଜମାନପ୍ପକାରଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଞାପନତ୍ଥଂ ଉଟ୍ଠାଯ ସଙ୍ଘସନ୍ନିପାତମଜ୍ଝେ ଇତୋ ଚିତୋ ଚ ପରେସଂ ମୁଖଂ ଓଲୋକେନ୍ତେନ ନ ଚରିତବ୍ବଂ। ଯଥାନିସିନ୍ନେନେୱ ଧମ୍ମୱିନଯାନୁଗୁଣଂ ୱିନିଚ୍ଛଯଂ ଯଥା ସବ୍ବେ ସୁଣନ୍ତି, ତଥା ୱତ୍ତବ୍ବନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ।

ପାଠଇଯଂ ଅଚଣ୍ଡିକତେନାତି ଅକତଚଣ୍ଡଭାୱେନ, ଅଫରୁସେନାତି ଅତ୍ଥୋ। ''ହିତାନୁକମ୍ପିନା''ତି ଏତେନ ମେତ୍ତାପୁବ୍ବଭାଗୋ ୱୁତ୍ତୋ। ''କାରୁଣିକେନ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ଇମିନା ଅପ୍ପନାପ୍ପତ୍ତକରୁଣା ୱୁତ୍ତା। ''ହିତପରିସକ୍କିନା''ତି ଇମିନା କରୁଣାପୁବ୍ବଭାଗୋ। ତେନାହ ''କରୁଣା ଚ କରୁଣାପୁବ୍ବଭାଗୋ ଚ ଉପଟ୍ଠାପେତବ୍ବୋତି ଅଯଂ ପଦଦ୍ୱଯେପି ଅଧିପ୍ପାଯୋ''ତି। ଲଜ୍ଜିଯାତି ଲଜ୍ଜିନୀ।

ଅନୁଯୋଗୱତ୍ତଂକଥାପେତ୍ୱାତି ''କାଲେନ ୱକ୍ଖାମୀ''ତିଆଦିନା (ପରି। ୩୬୨) ୱୁତ୍ତୱତ୍ତଂ। ଅନୁଯୁଞ୍ଜନାଚାରକ୍କମେନେୱ ଅନୁଯୁଞ୍ଜନଂ ଅନୁଯୋଗୱତ୍ତଂ ନାମ, ତଂ କଥାପେତ୍ୱା ତେନେୱ କମେନ ଅନୁଯୁଞ୍ଜାପେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଉଜୁମଦ୍ଦୱେନାତି ଏତ୍ଥ ଅଜ୍ଝାହରିତବ୍ବପଦଂ ଦସ୍ସେତି ''ଉପଚରିତବ୍ବୋ''ତି। ''ଧମ୍ମେସୁ ଚ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ଚା''ତି ଇଦଂ ''ମଜ୍ଝତ୍ତେନ ଭୱିତବ୍ବ''ନ୍ତି ପକତେନ ସମ୍ବନ୍ଧିତବ୍ବନ୍ତି ଆହ ''ଧମ୍ମେସୁ ଚ ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ଚ…ପେ… ମଜ୍ଝତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ''ତି। ଯଞ୍ହି ଯତ୍ଥ କତ୍ଥଚି କତ୍ତବ୍ବଂ, ତଂ ତତ୍ଥ ଅତିକ୍କମନ୍ତୋ ମଜ୍ଝତ୍ତୋ ନାମ ନ ହୋତି, ଧମ୍ମେସୁ ଚ ଗାରୱୋ କତ୍ତବ୍ବୋ। ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ପନ ମେତ୍ତାଭାୱେନ ପକ୍ଖପାତଗାରୱୋ। ତସ୍ମା ଇମଂ ୱିଧିଂ ଅନତିକ୍କନ୍ତୋୱ ତେସୁ ମଜ୍ଝତ୍ତୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୩୬୬।ସଂସନ୍ଦନତ୍ଥନ୍ତି ଆପତ୍ତି ୱା ଅନାପତ୍ତି ୱାତି ସଂସଯେ ଜାତେ ସଂସନ୍ଦିତ୍ୱା ନିଚ୍ଛଯକରଣତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଅତ୍ଥଦସ୍ସନାଯାତି ସାଧେତବ୍ବସ୍ସ ଆପତ୍ତାଦିଉପମେଯ୍ଯତ୍ଥସ୍ସ ଚୋଦକଚୁଦିତକେ ଅତ୍ତନୋ ପଟିଞ୍ଞାଯ ଏୱ ସରୂପୱିଭାୱନତ୍ଥଂ। ଅତ୍ଥୋ ଜାନାପନତ୍ଥାଯାତି ଏୱଂ ୱିଭାୱିତୋ ଅତ୍ଥୋ ଚୋଦକଚୁଦିତକସଙ୍ଘାନଂ ଞାପନତ୍ଥାଯ ନିଜ୍ଝାପନତ୍ଥାଯ, ସମ୍ପଟିଚ୍ଛାପନତ୍ଥାଯାତି ଅତ୍ଥୋ। ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ଠପନତ୍ଥାଯାତି ଚୋଦକଚୁଦିତକେ ଅତ୍ତନୋ ପଟିଞ୍ଞାଯ ଏୱ ଆପତ୍ତିଯଂ, ଅନାପତ୍ତିଯଂ ୱା ପତିଟ୍ଠାପନତ୍ଥାଯ। ସାରଣତ୍ଥାଯାତି ପମୁଟ୍ଠସରାପନତ୍ଥାଯ। ସୱଚନୀଯକରଣତ୍ଥାଯାତି ଦୋସେ ସାରିତେପି ସମ୍ପଟିଚ୍ଛିତ୍ୱା ପଟିକମ୍ମଂ ଅକରୋନ୍ତସ୍ସ ସୱଚନୀଯକରଣତ୍ଥାଯ। ''ନ ତେ ଅପସାଦେତବ୍ବା''ତି ଇଦଂ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ଥଦସ୍ସନଂ। ତତ୍ଥ ଅୱିସଂୱାଦକଟ୍ଠାନେ ଠିତା ଏୱ ନ ଅପସାଦେତବ୍ବା, ନ ଇତରେତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ଅପ୍ପଚ୍ଚଯପରିନିବ୍ବାନତ୍ଥାଯାତି ଆଯତିଂ ପଟିସନ୍ଧିଯା ଅକାରଣଭୂତପରିନିବ୍ବାନତ୍ଥାଯ। ପରିନିବ୍ବାନଞ୍ହି ନାମ ଖୀଣାସୱାନଂ ସବ୍ବପଚ୍ଛିମା ଚୁତିଚିତ୍ତକମ୍ମଜରୂପସଙ୍ଖାତା ଖନ୍ଧା, ତେ ଚ ସବ୍ବାକାରତୋ ସମୁଚ୍ଛିନ୍ନାନୁସଯତାଯ ପୁନବ୍ଭୱାଯ ଅନନ୍ତରାଦିପଚ୍ଚଯା ନ ହୋନ୍ତି ଅଞ୍ଞେହି ଚ ତଣ୍ହାଦିପଚ୍ଚଯେହି ୱିରହିତତ୍ତା। ତସ୍ମା ''ଅପ୍ପଚ୍ଚଯପରିନିବ୍ବାନ''ନ୍ତି ୱୁଚ୍ଚତି। ତନ୍ତି ୱିମୁତ୍ତିଞାଣଦସ୍ସନଂ। ତେନେୱାହ ''ତସ୍ମି''ନ୍ତି। ୱିନଯମନ୍ତନାତି ୱିନଯୱିନିଚ୍ଛଯୋ। ସୋତାୱଧାନନ୍ତି ସୋତସ୍ସ ଓଦହନଂ, ସୱନନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ''ଯଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜତି ଞାଣ''ନ୍ତି। ଯଥାୱୁତ୍ତାଯ ୱିନଯସଂୱରାଦିକାରଣପରମ୍ପରାଯ ୱିମୁତ୍ତିଯା ଏୱ ପଧାନତ୍ତା ସା ପୁନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ୱିମୋକ୍ଖୋତି ଉଦ୍ଧଟୋତି ଆହ ''ଅରହତ୍ତଫଲସଙ୍ଖାତୋ ୱିମୋକ୍ଖୋ''ତି। ଅଥ ୱା ଯୋ ଯଂ କିଞ୍ଚି ଧମ୍ମଂ ଅନୁପାଦିଯିତ୍ୱା ପରିନିବ୍ବାନୱସେନ ଚିତ୍ତସ୍ସ ଚିତ୍ତସନ୍ତତିଯା, ତପ୍ପଟିବଦ୍ଧକମ୍ମଜରୂପସନ୍ତତିଯା ଚ ୱିମୋକ୍ଖୋ

ୱିମୁଚ୍ଚନଂ ଅପୁନପ୍ପୱତ୍ତିୱସେନ ୱିଗମୋ, ଏତଦତ୍ଥାଯ ଏତସ୍ସ ୱିଗମସ୍ସତ୍ଥାଯ ଏୱାତି ଏୱଂ ନିଗମନୱସେନପେତ୍ଥ ଅତ୍ଥୋ ୱେଦିତବ୍ବୋ।

୩୬୭। ଅନୁଯୋଗୱତ୍ତଗାଥାସୁ କୁସଲେନ ବୁଦ୍ଧିମତାତି ସମ୍ମାସମ୍ବୁଦ୍ଧେନ। କତନ୍ତି ନିବ୍ବତ୍ତିତଂ, ପକାସିତନ୍ତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନେୱାତିଆଦୀସୁ ତେନେୱ କତାକତସ୍ସ ଅଜାନନେୱ ପୁବ୍ବାପରଂ ଅଜାନନସ୍ସ, ଅଞ୍ଞସ୍ସପି ଭିକ୍ଖୁନୋ ଯଂ କତାକତଂ ହୋତି, ତମ୍ପି ନ ଜାନାତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ତନୋ ସଦିସାଯାତି ଯଥାୱୁତ୍ତେହି ଦୋସେହି ଯୁତ୍ତତାଯ ଅତ୍ତନା ସଦିସାଯ।

ଅନୁୱିଜ୍ଜକସ୍ସ ପଟିପତ୍ତିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ମହାସଙ୍ଗାମଂ

ୱୋହରନ୍ତେନ ଜାନିତବ୍ବାଦିୱଣ୍ଣନା

୩୬୮-୩୭୪। ମହାସଙ୍ଗାମେ ପାଳିଯଂ ସଙ୍ଗାମାୱଚରେନାତି ଅନୁୱିଜ୍ଜକଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ। ୱତ୍ଥୂତି ମେଥୁନାଦିୱୀତିକ୍କମୋ। ନିଦାନନ୍ତି ୱେସାଲିଆଦିପଞ୍ଞତ୍ତିଟ୍ଠାନଂ। ପୁଗ୍ଗଲୋ ଅକାରକୋ ଜାନିତବ୍ବୋତି ଏତ୍ଥ ସଙ୍ଘେ ୱା ଗଣେ ୱା ପରିଣାଯକଭୂତୋ ପୁଗ୍ଗଲୋତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

୩୭୫।ୱିସ୍ସଟ୍ଠିସିକ୍ଖାପଦନ୍ତି ନୀଲାଦିଦସନ୍ନଂ ସୁକ୍କାନଂ ମୋଚନୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ ସୁକ୍କୱିସ୍ସଟ୍ଠିସିକ୍ଖାପଦଂ। ତଞ୍ହି ତେଲାଦିମନ୍ଦୱଣ୍ଣାନଂ ନୀଲାଦିପଚୁରୱଣ୍ଣାନଂ ୱସେନ ''ୱଣ୍ଣାୱଣ୍ଣା''ତି ୱୁତ୍ତଂ। ପଚୁରତ୍ଥେ ହି ଇଧ ଅୱଣ୍ଣୋତି ଅ-କାରୋ।

୩୭୯।ଯାୱ ଅକନିଟ୍ଠବ୍ରହ୍ମାନୋ ଦ୍ୱିଧା ହୋନ୍ତୀତି ଏତ୍ଥ ଅୱିହାଦିସୁଦ୍ଧାୱାସିକା ଅଞ୍ଞଭୂମୀସୁ ଅରିଯା ଧମ୍ମୱାଦୀପକ୍ଖଂ ଏୱ ଭଜନ୍ତି, ଇତରେ ଦୁୱିଧମ୍ପୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ।

ୱୋହରନ୍ତେନ ଜାନିତବ୍ବାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

କଥିନଭେଦଂ

କଥିନଅତ୍ଥତାଦିୱଣ୍ଣନା

୪୦୪। କଥିନେ ଅନାଗତୱସେନାତି ଉଦକାହରଣାଦିପୟୋଗେ ଉପ୍ପନ୍ନେ ପଚ୍ଛା ଧୋୱନାଦିପୁବ୍ବକରଣସ୍ସ ଉପ୍ପତ୍ତିତୋ ତପ୍ପୟୋଗସ୍ସ ଅନାଗତୱସେନେୱ ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚୟୋ। ପଚ୍ଚୟୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ କାରିୟଭୂତସ୍ସ ୟସ୍ମା ନିପ୍ଫାଦେତବ୍ବଂ ନିସ୍ସାୟ ପଚ୍ଚୟା ପୱତ୍ତା, ନ ୱିନା ତେନ, ତସ୍ମା ତେନ ପରିୟାୟେନ ୱୁତ୍ତଂ, ନ ସଭାୱତୋ ସବ୍ବଥା। ତେନାହ ''ପୟୋଗସ୍ସ ହୀ''ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ପୟୋଗସ୍ସ ସତ୍ତୱିଧମ୍ପି ପୁବ୍ବକରଣଂ ପଚ୍ଚୟୋ ହୋତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। କାରଣମାହ ''ୟସ୍ମା''ତିଆଦି। ପୁବ୍ବକରଣସ୍ସତ୍ଥାୟାତି ପୁବ୍ବକରଣସ୍ସ ନିପ୍ଫାଦନତ୍ଥାୟ। ପୁରେଜାତପଚ୍ଚୟେତି ପୁରେଜାତପଚ୍ଚୟସ୍ସ ୱିସୟେ। ଏସାତି ପୟୋଗୋ। ଧୋୱନାଦିଧମ୍ମେସୁ ଏକମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ପୁରେଜାତପଚ୍ଚୟଭୂତଂ ଧମ୍ମଂ ନ ଲଭତି, ଅତ୍ତନୋ ଉପ୍ପତ୍ତିତୋ ପୁରେଜାତସ୍ସ ପୁବ୍ବକରଣସ୍ସ ଅଭାୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଲଭତୀତି ପଚ୍ଛାଜାତପଚ୍ଚୟଂ ପୁବ୍ବକରଣଂ ଲଭତି, ପଚ୍ଛାଜାତପଚ୍ଚୟୋ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ପାଠୟଂ ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା ସହଜାତପଚ୍ଚୟେନ ପଚ୍ଚୟୋତି ଏତ୍ଥ ପୁବ୍ବକରଣସ୍ସାତି ୱା ପୟୋଗସ୍ସାତି ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ସ କସ୍ସଚି ପଚ୍ଚୟୁପ୍ପନ୍ନସ୍ସ ଅପରାମଟ୍ଠତ୍ତା ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା ସୟଂ ଅଞ୍ଞମଞ୍ଞସହଜାତପଚ୍ଚୟେନ ପଚ୍ଚୟୋତି ଏୱମତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ, ତେହି ସହ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକସ୍ସ ଅଞ୍ଞସ୍ସ ଅଭାୱା। ଏୱଂ ଉପରି ସବ୍ବତ୍ଥ। ତେନାହ ''ସହଜାତପଚ୍ଚୟଂ ପନା''ତିଆଦି। ମାତିକା ଚ ପଲିବୋଧା ଚାତି ଏତ୍ଥ ଚ-ସଦ୍ଦେନ ପଞ୍ଚାନିସଂସାନି ଗହିତାନୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏୱଂ ମାତିକାନଞ୍ଚ ପଲିବୋଧାନଞ୍ଚାତି ଏତ୍ଥାପି। ତେହିପି ଅତ୍ଥୋ ଅନନ୍ତରମେୱ ମାତିକାଦୀହି ସହ ଜାୟନ୍ତି। ତେନେୱ ''ପନ୍ନରସ ଧମ୍ମା ସହଜାତପଚ୍ଚୟେନ ପଚ୍ଚୟୋ''ତି ୱୁତ୍ତା। ଆସାତି ଚୀୱରାସା। ୱତ୍ଥୂତି ଆସାୟ ନିମିତ୍ତଭୂତଂ ଅନୁପ୍ପନ୍ନଚୀୱରଂ। ''ଦସ୍ସାମ କରିସ୍ସାମା''ତି ହି ଦାୟକେହି ପଟିଞ୍ଞାତଚୀୱରଂ ନିସ୍ସାୟ ଅନନ୍ତରଂ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନା ଚୀୱରାସା ଅନନ୍ତରପଚ୍ଚୟାଦିଭାୱେନ ୱୁତ୍ତା। ଆସାନଞ୍ଚ ଅନାସାନଞ୍ଚାତି ଲବ୍ଭମାନକଚୀୱରେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଚୀୱରାସାନଞ୍ଚେୱ ଅଲବ୍ଭମାନେ ଚୀୱରେ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକଅନାସାନଞ୍ଚ, ଆସାନଂ, ତଦ୍ଧିଗମାନଞ୍ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ଖଣେ ଖଣେ ଉପ୍ପତ୍ତିଭେଦଂ ସନ୍ଧାୟ ''ଆସାନ''ନ୍ତି ବହୁୱଚନଂ କତଂ, ଆସାୟ , ଅନାସାୟ ଚାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ''ଆସା ଚ ଅନାସା ଚା''ତି।

କଥିନଅତ୍ଥତାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପୁବ୍ବକରଣନିଦାନାଦିୱିଭାଗୱଣ୍ଣନା

୪୦୬-୭।ଛ ଚୀୱରାନୀତି ଖୋମାଦୀସୁ ଛସୁ ଅଞ୍ଞତରଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ସବ୍ବସଙ୍ଗାହିକୱସେନ ପନ ''ଚୀୱରାନୀ''ତି ବହୁୱଚନଂ କତଂ। ପାଠୟଂ ପନେତ୍ଥ ୱତ୍ଥୁ, ଆସା ଚ ଅନାସା ଚାତିଆଦୀସୁ ଅତ୍ଥତେ କଥିନେ ଆନିସଂସୱସେନ ଉପ୍ପଜ୍ଜନକପଚ୍ଚାସାଚୀୱରଂ ''ୱତ୍ଥୂ''ତି ୱୁତ୍ତଂ। କଥିନଚୀୱରଂ ହେତୁପଚ୍ଚୟ-ସଦ୍ଦେହି ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ।

୪୦୮।ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧାରୋ ତୀହି ଧମ୍ମେହୀତିଆଦି କଥିନତ୍ଥାରତ୍ଥାୟ ତିଚୀୱରତୋ ଅଞ୍ଞଂ ୱସ୍ସିକସାଟିକାଦିଂ ପଚ୍ଚୁଦ୍ଧରିତୁଂ, ଅଧିଟ୍ଠହିତ୍ୱା ଅତ୍ଥରିତୁଞ୍ଚ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ୱୁତ୍ତଂ। ''ୱଚୀଭେଦେନା''ତି ଏତେନ କେୱଲଂ କାୟେନ କଥିନତ୍ଥାରୋ ନ ରୁହତୀତି ଦସ୍ସେତି।

ପୁବ୍ବକରଣନିଦାନାଦିୱିଭାଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

କଥିନାଦିଜାନିତବ୍ବୱିଭାଗୱଣ୍ଣନା

୪୧୨।ୟେସୁରୂପାଦିଧମ୍ମେସୂତି ''ପୁରିମୱସ୍ସଂୱୁତ୍ଥା ଭିକ୍ଖୂ, ପଞ୍ଚହି ଅନୂନୋ ସଙ୍ଘୋ, ଚୀୱରମାସୋ, ଧମ୍ମେନ ସମେନ ସମୁପ୍ପନ୍ନଂ ଚୀୱର''ନ୍ତି ଏୱମାଦୀସୁ ୟେସୁ ରୂପାରୂପଧମ୍ମେସୁ। ସତୀତି ସନ୍ତେସୁ। ମିସ୍ସୀଭାୱୋତି ସଂସଗ୍ଗତା ସମୂହପଞ୍ଞତ୍ତିମତ୍ତଂ। ତେନାହ ''ନ ପରମତ୍ଥତୋ ଏକୋ ଧମ୍ମୋ ଅତ୍ଥୀ''ତି।

୪୧୬।ଏକତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀତି କଥିନୁବ୍ଭାରେନ ସହ ଉପ୍ପଜ୍ଜମାନାରହା ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କଥିନତ୍ଥାରତୋ ହି ପଭୁତି ସବ୍ବେ କଥିନୁବ୍ଭାରା ତଂ ତଂ କାରଣନ୍ତରମାଗମ୍ମ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତି, ତସ୍ମା ସବ୍ବେ ଏକୁପ୍ପାଦା ନାମ ଜାତା। ତେସୁ ଅନ୍ତରୁବ୍ଭାରସହୁବ୍ଭାରା ଦ୍ୱେ ଏୱ ତଂ ୱିହାରଂ ଅନତ୍ଥତକଥିନୱିହାରସଦିସଂ କରୋନ୍ତା ସୟଂ ସକଲେନ କଥିନତ୍ଥାରେନ ସହ ନିରୁଜ୍ଝନ୍ତି ଉବ୍ଭାରଭାୱଂ ପାପୁଣନ୍ତି । ଅୱସେସା ପନ ତଂ ତଂ ପାଟିପୁଗ୍ଗଲିକମେୱ କଥିନତ୍ଥାରଂ ଦ୍ୱିନ୍ନଂ

ପଲିବୋଧାନଂ ଉପଚ୍ଛିନ୍ଦନୱସେନ ନିରୋଧେନ୍ତା ସଯଂ ଉଦ୍ଧାରଭାୱଂ ପାପୁଣନ୍ତି, ନ ସକଲଂ କଥିନତ୍ଥାରଂ। କଥିନୁଦ୍ଧାରାନଞ୍ଚ ନିରୋଧୋ ନାମ ତଂ ତଂ କାରଣମାଗମ୍ମ ଉଦ୍ଧାରଭାୱପ୍ପତ୍ତି, ଏୱଞ୍ଚ ଉପ୍ପତ୍ତି ନାମ କଥିନୁଦ୍ଧାରୋ ଏୱ। ତେନାହ ‘‘ସବ୍ବେପି ଅତ୍ଥାରେନ ସଦ୍ଧିଂ ଏକତୋ ଉପ୍ପଜ୍ଜନ୍ତୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ପୁରିମା ଦ୍ୱେତି ‘‘ଏକୁପ୍ପାଦା ଏକନିରୋଧା’’ତି ପାଠଇଯଂ ପଠମଂ ୱୁତ୍ତା ଅନ୍ତରୁବ୍ଭାରସହୁବ୍ଭାରା ଦ୍ୱେ। ତେସୂତି ପକ୍କମନନ୍ତିକାଦୀସୁ। ଉଦ୍ଧାରଭାୱଂ ପତ୍ତେସୂତି ଉଦ୍ଧାରଭାୱପ୍ପତ୍ତିସଙ୍ଖାତନିରୋଧଂ ପତ୍ତେସୂତି ଅତ୍ଥୋ। ଅତ୍ଥାରୋ ତିଟ୍ଠତୀତି କତଚୀୱରଂ ଆଦାଯ ପକ୍କନ୍ତାଦିପୁଗ୍ଗଲଂ ଠପେତ୍ୱା ତଦୱସେସାନଂ ପଲିବୋଧସବ୍ଭାୱତୋ କଥିନତ୍ଥାରୋ ତିଟ୍ଠତି।

କଥିନାଦିଜାନିତବ୍ବୱିଭାଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ଚଞ୍ଛଡିୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ସଙ୍ଗହୱଗ୍ଗୋ

Proper display of the text below may depend on webfonts, which in turn require being connected to the internet

ଉପାଲିପଞ୍ଚକଂ

ନପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନଓଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୨୧ ।ସମଗ୍ଗେହିକରଣୀୟାନୀତି ୱିୱାଦାଧିକରଣେହି ପୁବ୍ବେ ଅସମଗ୍ଗା ହୁତ୍ୱା ପଚ୍ଛା ସାମଗ୍ଗିଂ ଉପଗତେହି କତ୍ତବ୍ବାନି। କିଂ ପନ ଅସଞ୍ଜତମିସ୍ସପରିସାୟ ସଦ୍ଧିଂ ଲଜ୍ଜିନୋ ସାମଗ୍ଗିଂ କରୋନ୍ତୀତି ଆହ ‘‘ଉପୋସଥପୱାରଣାଦୀସୁ ହୀ’’ତିଆଦି। ତତ୍ଥ ଠିତାସୂତି ଉପୋସଥପୱାରଣାସୁ ଅପ୍ପୱତ୍ତୀସୁ। ଉପତ୍ଥମ୍ଭୋ ନ ଦାତବ୍ବୋତି ଉପରୂପରି ଅପ୍ପୱତ୍ତନତ୍ଥାୟ ମୟମ୍ପି ଉପୋସଥଂ ନ କରିସ୍ସାମାତିଆଦିନା କଲହସ୍ସ ଉପତ୍ଥମ୍ଭୋ ନ ଦାତବ୍ବୋ, ଧମ୍ମେନ ୱିନୟେନ ସାମଗ୍ଗିଂ କତ୍ୱା ସମଗ୍ଗେହେୱ ଅସଞ୍ଜତା ଭିକ୍ଖୂ ୱିନେତବ୍ବାତି ଅଧିପ୍ପାୟୋ। ତେନାହ ‘‘ସଚେ ସଙ୍ଘୋ ଅଚ୍ଚୟଂ ଦେସାପେତ୍ୱା’’ତିଆଦି। ଭିକ୍ଖୁନୋ ନକ୍ଖମତୀତି କେସୁଚି ପୁଗ୍ଗଲେସୁ ଅପ୍ପମତ୍ତକଦୋସଦସ୍ସନେନ ନ ରୁଚ୍ଚତି। ଦିଟ୍ଠାୱିକମ୍ମମ୍ପି କତ୍ୱାତି ‘‘ନ ମେତଂ ଖମତୀ’’ତି ସଭାଗସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଅତ୍ତନୋ ଦିଟ୍ଠିଂ ଆୱିକତ୍ୱା। ଉପେତବ୍ବାତି ସାସନହାନିୟା ଅଭାୱା ସାମଗ୍ଗିଂ ଅକୋପେତ୍ୱା କାୟସାମଗ୍ଗୀ ଦାତବ୍ବା, ଈଦିସେ ଠାନେ ଅଲଜ୍ଜିପରିଭୋଗୋ ଆପତ୍ତିକରୋ ନ ହୋତି, ୱଟ୍ଟତିୟେୱ। ଯେ ପନ ସାସନୱିନାସାୟ ପଟିପନ୍ନା, ତେହି ସହ ନ ୱତ୍ତତି, ଆପତ୍ତି ଏୱ ହୋତି ସାସନୱିନାସୋ ଚ। ତେନାହ ‘‘ଯତ୍ର ପନ ଉଦ୍ଧମ୍ମ’’ନ୍ତିଆଦି। ‘‘ଦିଟ୍ଠାୱିକମ୍ମଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀ’’ତି ଇମିନା ଦିଟ୍ଠିୟା ଆୱିକତାୟପି ଆପତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତି।

୪୨୨ ।କଣ୍ହୱାଚୋତି ରାଗଦୋସାଦୀହି କିଲିଟ୍ଠୱଚନୋ। ଅନତ୍ଥକୱଚନସ୍ସ ଦୀପନଂ ପକାସନଂ ଅସ୍ସାତି ଅନତ୍ଥକଦୀପନୋ। ମାନଂ ନିସ୍ସାୟାତି ୱିନିଚ୍ଛୟକରଣଂ ତୱ ଭାରୋତି ସଙ୍ଘେନ ଭାରେ ଅକତେପି ‘‘ଅହମେୱେତ୍ଥ ୱୋହରିତୁଂ ଅରହରୂପୋ’’ତି ମାନଂ ନିସ୍ସାୟ। ଯଥାଦିଟ୍ଠିୟାତି ଅନୁରୂପଲଦ୍ଧିୟା। ଯସ୍ସ ହି ଅତ୍ଥସ୍ସ ଯାଦିସୀ ଦିଟ୍ଠି ଅନୁରୂପା, ତଂ ଗହେତ୍ୱା ନ ବ୍ୟାକତାତି ଅତ୍ଥୋ ।ଅସ୍ସ ଅତ୍ତନୋତି ଅଧମ୍ମାଦିଅତ୍ଥଂ ସନ୍ଧାୟ ୱଦତି, ନ ପୁଗ୍ଗଲଂ, ଅସ୍ସ ଅଧମ୍ମାଦିଅତ୍ଥସଙ୍ଖାତସ୍ସ ଅତ୍ତନୋ ସରୂପସ୍ସ ଯା ଅନୁରୂପା ଦିଟ୍ଠୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଲଦ୍ଧିଂ ନିକ୍ଖିପିତ୍ୱାତି ଅନୁରୂପଲଦ୍ଧିଂ ଛଡ୍ଡେତ୍ୱା, ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ‘‘ଅଧମ୍ମାଦୀସୁ ଧମ୍ମାଦିଲଦ୍ଧିକୋ ହୁତ୍ୱା’’ତି। ଅଥ ୱା ଅତ୍ତନୋ ଲଦ୍ଧିଂ ନିଗୂହିତ୍ୱା ପୁଗ୍ଗଲାନୁଗୁଣଂ ତଥା ବ୍ୟାକରୋନ୍ତୋ ନ ଯଥାଦିଟ୍ଠିୟା ବ୍ୟାକତା ନାମ। ଇମସ୍ମିଂ ପକ୍ଖେ ଅଧମ୍ମାଦୀସୁ ଧମ୍ମାଦିଲଦ୍ଧିକୋ ହୁତ୍ୱାତି ଏତ୍ଥ ଅଧମ୍ମାଦୀସୁ ଧମ୍ମାଦିଲଦ୍ଧିକୋ ୱିୟ ହୁତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ।

ନପ୍ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭନଓଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ୱୋହାରୱଗ୍ଗାଦିୱଣ୍ଣନା

୪୨୪ ।କମ୍ମଞ୍ଚତ୍ତୀତି କମ୍ମଭୂତା ଞତ୍ତି। ଅନୁସ୍ସାୱନନିରପେକ୍ଖା ଞତ୍ତିକମ୍ମଭୂତା ଞତ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ। କମ୍ମପାଦଞତ୍ତି ନାମ ଞତ୍ତିଦୁତିୟକମ୍ମାଦୀସୁ ଅନୁସ୍ସାୱନକମ୍ମସ୍ସ ପାଦଭୂତା ଅଧିଟ୍ଠାନଭୂତା ଞତ୍ତି। ନୱସୁ ଠାନେସୂତି ଓସାରଣାଦୀସୁ ନୱସୁ ଠାନେସୁ। ଦ୍ୱୀସୁ ଠାନେସୂତି ଞତ୍ତିଦୁତିୟଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥକମ୍ମେସୁ।

ସୁତ୍ତାନୁଲୋମନ୍ତି ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗେ ସୁତ୍ତାନୁଲୋମଭୂତେ ମହାପଦେସେ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ୱିନୟାନୁଲୋମନ୍ତି ଖନ୍ଧକପରିୱାରାନୁଲୋମଭୂତେ ମହାପଦେସେ। ସୁତ୍ତନ୍ତିକେ ଚତ୍ତାରୋ ମହାପଦେସେତି ସୁତ୍ତାଭିଧମ୍ମପିଟକେସୁ ଅନୁଞ୍ଞାତପଟିକ୍ଖିତ୍ତସୁତ୍ତାନୁଲୋମୱସେନ ନୟତୋ ଗହେତବ୍ବେ ଚତ୍ତାରୋ ଅତ୍ଥେ।

୪୨୫ ।ଦିଟ୍ଠୀନଂ ଆୱିକମ୍ମାନୀତି ଆପତ୍ତିଲଦ୍ଧୀନଂ ପକାସନାନି, ଆପତ୍ତିଦେସନାକମ୍ମାନୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଯଥା ଚତୂହି ପଞ୍ଚହି ଦିଟ୍ଠି ଆୱିକତା ହୋତୀତି ଯଥା ଆୱିକତେ ଚତୂହି ପଞ୍ଚହି ଏକୀଭୂତେହି ଏକସ୍ସ ପୁଗ୍ଗଲସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଆପତ୍ତି ଦେସିତା ନାମ ହୋତି, ଏୱଂ ଦେସେତୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏୱଂ ଦେସେନ୍ତୋ ଚ ଅତ୍ତନା ସଦ୍ଧିଂ ତୟୋ ୱା ଚତ୍ତାରୋ ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଗହେତ୍ୱା ଏକସ୍ସ ସନ୍ତିକେ ଦେସେତି। ଏୱଂ ଦେସେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ଦେସିତା ଚ ଆପତ୍ତି ନ ୱୁଟ୍ଠାତି, ଦେସନାପଚ୍ଚୟା ଦୁକ୍କଟଞ୍ଚ ହୋତି। ଦ୍ୱିନ୍ନଂ ତିଣ୍ଣଂ ପନ ଏକତୋ ଦେସେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

୪୪୪ ।ଅଦସ୍ସନେନାତି ଇମସ୍ସ ଅକପ୍ପିୟଂ ପରିୱଜ୍ଜେନ୍ତାନଂ ୱିନୟଧରାନଂ ପଟିପତ୍ତିୟା ଅଦସ୍ସନେନ , ତେସଂ ଦିଟ୍ଠାନୁଗତିଂ ଅନାପଜ୍ଜନେନାତିପି ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ଅକପ୍ପିୟେ କପ୍ପିୟସଞ୍ଞିତାୟାତି ରଜତାଦିଅକପ୍ପିୟେ ତିପୁଆଦିସଞ୍ଞିତାୟ । ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ୱା ଅଞ୍ଞେସଂ ୱା ୱୁଚ୍ଚମାନଂ ଅସୁଣନ୍ତୋ

ଆପଜ୍ଜତୀତି ଏତ୍ଥ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ଅସୁଣନ୍ତୋ ୱା ପୁଚ୍ଛିଯମାନଂ ଅସୁଣନ୍ତୋ ୱାତି ପଚ୍ଚେକଂ ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଏକରତ୍ତାତିକ୍କମାଦିୱସେନାତି ଅଧିଟ୍ଠିତଚୀୱରେନ ୱିପ୍ପୱସିତ୍ୱା ଏକରତ୍ତାତିକ୍କମେନ ପାଚିତ୍ତିଯଂ ଆପଜ୍ଜତି। ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଛରତ୍ତାତିକ୍କମାଦୀନଂ ସଙ୍ଗହୋ।

୪୫୦।ଅନତ୍ଥଂ କଲିସାସନନ୍ତି ଅନତ୍ଥାୱହଂ କୋଧୱଚନଂ ଆରୋପେନ୍ତୋ ଦୋସଂ ଆରୋପେନ୍ତୋ ଉପଦ୍ଦୱାଯ ପରିସକ୍କତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୫୪।ୱୋହାରନିରୁତ୍ତିଯନ୍ତି ତସ୍ସ ତସ୍ସ ଅତ୍ଥସ୍ସ ୱାଚକସଦ୍ଦେ ପଭେଦଗତଞ୍ଞାଣପ୍ପତ୍ତୋ ନ ହୋତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୫୫।ପରିମଣ୍ଡଲବ୍ୟଞ୍ଜନାରୋପନେ କୁସଲୋ ନ ହୋତୀତି ପରିମଣ୍ଡଲେନ ପଦବ୍ୟଞ୍ଜନେନ ୱତ୍ତୁଂ, ପରେହି ୱୁତ୍ତଂ ଜାନିତୁଞ୍ଚ ଅସମତ୍ଥୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୫୮।ଅନୁସ୍ସାୱନେନାତି ଅନୁ ଅନୁ କଥନେନ। ତେନାହ ''ନନୁ ତୁମ୍ହେ''ତିଆଦି, ଯଂ ଅୱୋଚୁମ୍ହ, ସ୍ୱାଯଂ ପକାସିତୋତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତତ୍ଥ ଯନ୍ତି ଇଦଂ ଯସ୍ମା ୱଚନାପେକ୍ଖଂ ନ ହୋତି, ୱଚନତ୍ଥାପେକ୍ଖମେୱ, ତସ୍ମା ତେନ ୱଚନେନ ନାନାକରଣାଭାୱଂ ପକାସଯିସ୍ସାମାତି ଯମତ୍ଥଂ ଅୱୋଚୁମ୍ହାତି ଅତ୍ଥୋ ଗହେତବ୍ବୋ। ତେନେୱ ''ସ୍ୱାଯ''ନ୍ତି ପୁଲ୍ଲିଙ୍ଗୱସେନ ପଟିନିଦ୍ଦେସୋ କତୋ, ତସ୍ସ ସୋ ଅଯଂ ନାନାକରଣାଭାୱୋତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୬୭।ମଞ୍ଚପଦାଦୀସୁପି ନଠଆଟଂ ପଟିହଞ୍ଞେଯ୍ୟାତି ଅନ୍ଧକାରେ ଚମ୍ମଖଣ୍ଡଂ ପଞ୍ଞପେତ୍ୱା ୱନ୍ଦିତୁଂ ଓନମନ୍ତସ୍ସ ନଠଆଟଂ ୱା ଅକ୍ଖି ୱା ମଞ୍ଚାଦୀସୁ ପଟିହଞ୍ଞତି। ଏତେନ ୱନ୍ଦତୋପି ଆପତ୍ତିଅଭାୱଂ ୱତ୍ୱା ୱନ୍ଦନାଯ ସବ୍ବଥା ପଟିକ୍ଖେପାଭାୱଞ୍ଚ ଦୀପେତି। ଏୱଂ ସବ୍ବତ୍ଥ ସୁତ୍ତନ୍ତରେହି ଅପ୍ପଟିକ୍ଖିତ୍ତେସୁ। ନଗ୍ଗାଦୀସୁ ପନ ୱନ୍ଦିତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି। ଏକତୋ ଆୱଟ୍ଟୋତି ଏକସ୍ମିଂ ଦୋସାଗତିପକ୍ଖେ ପରିୱତ୍ତୋ ପୱିଟ୍ଠୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ''ସପତ୍ତପକ୍ଖେ ଠିତୋ''ତି। ୱନ୍ଦିଯମାନୋତି ଓନମିତ୍ୱା ୱନ୍ଦିଯମାନୋ। ୱନ୍ଦିତବ୍ବେସୁ ଉଦ୍ଦେସାଚରିଯୋ, ନିସ୍ସଯାଚରିଯୋ ଚ ଯସ୍ମା ନୱକାପି ହୋନ୍ତି, ତସ୍ମା ତେ ୱୁଡ୍ଢା ଏୱ ୱନ୍ଦିଯାତି ୱେଦିତବ୍ବା।

୪୭୦।ପୁବ୍ବେୱୁତ୍ତମେୱାତି ସହସେଯ୍ୟାଦିପଣ୍ଣତ୍ତିୱଜ୍ଜଂ। ଇତରନ୍ତି ସଚିତ୍ତକଂ।

ୱୋହାରୱଗ୍ଗାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅପରଦୁତିଯଗାଥାସଙ୍ଗଣିକଂ

କାଯିକାଦିଆପତ୍ତିଵଣ୍ଣନା

୪୭୪।‘‘କତିଆପତ୍ତିଯୋ’’ତିଆଦିନା ଉପାଲିତ୍ଥେରେନ ଵିନଯସ୍ସ ପାଟଵତ୍ଥଂ ସଯମେଵ ପୁଚ୍ଛିତ୍ଵା ଵିସ୍ସଜ୍ଜନଂ କତଂ। ଭିକ୍ଖୁନୀନଂଯେଵ…ପେ… ଅଟ୍ଠଵତ୍ଥୁକା ନାମାତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତା ଏକା ଏଵ ଆପତ୍ତି ଅଟ୍ଠଵତ୍ଥୁକା ନାମାତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୭୫।କମ୍ମଞ୍ଚ କମ୍ମପାଦକା ଚାତି ଏତ୍ଥ ଯସ୍ମା ଞତ୍ତିକମ୍ମେସୁ ଞତ୍ତି ସଯମେଵ କମ୍ମଂ ହୋତି, ଞତ୍ତିଦୁତିଯଞତ୍ତିଚତୁତ୍ଥେସୁ କମ୍ମେସୁ ଅନୁସ୍ସାଵନସଙ୍ଖାତସ୍ସ କମ୍ମସ୍ସ ଞତ୍ତିପାଦକଭାଵେନ ତିଟ୍ଠତି, ତସ୍ମା ଇମାନି ଦ୍ଵେ ‘‘ଞତ୍ତିକିଚ୍ଚାନୀ’’ତି ଵୁତ୍ତାନି।

ପାଚିତ୍ତିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦୁକ୍କଟା କତାତି ଦସସୁପି ସିକ୍ଖାପଦେସୁ ଏକତୋଉପସମ୍ପନ୍ନାଯ ଵସେନ ଵୁତ୍ତଦୁକ୍କଟଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ। ପଠମସିକ୍ଖାପଦମ୍ହୀତି ଭିକ୍ଖୁନୋଵାଦଵଗ୍ଗସ୍ସ ପଠମସିକ୍ଖାପଦଵିଭଙ୍ଗେ (ପାଚି। ୧୪୪ ଆଦଯୋ)। ଅଧମ୍ମକମ୍ମେତି ଭିକ୍ଖୁନୋଵାଦକସମ୍ମୁତିକମ୍ମେ ଅଧମ୍ମକମ୍ମେ ଜାତେ ଆପଜ୍ଜିତବ୍ବା ଦ୍ଵେ ଆପତ୍ତିନଵକା, ଧମ୍ମକମ୍ମେ ଦ୍ଵେ ଆପତ୍ତିନଵକାତି ଚତ୍ତାରୋ ନଵକା ଵୁତ୍ତା। ଆମକଧଞ୍ଞଂ ଵିଞ୍ଞାପେତ୍ଵା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତିଯା ଵିଞ୍ଞାପନାଦିପୁବ୍ବପଯୋଗେ ଦୁକ୍କଟଂ, ଅଜ୍ଝୋହାରେ ପାଚିତ୍ତିଯଂ। ପାଚିତ୍ତିଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ଦୁକ୍କଟା କତାଯେଵାତି ଵୁତ୍ତଂ।

ଵିଜହନ୍ତୀ ତିଟ୍ଠତୀତିଆଦୀସୁ ଯଦା ଭିକ୍ଖୁନିଯା ଏକେନ ପାଦେନ ହତ୍ଥପାସଂ ଵିଜହିତ୍ଵା ଠତ୍ଵା କିଞ୍ଚି କମ୍ମଂ କତ୍ଵା ତତୋ ଅପରେନ ପାଦେନ ଵିଜହିତ୍ଵା ଠାତୁକାମତା ଉପ୍ପଜ୍ଜତି, ତଦା ସା ଯଥାକ୍କମଂ ‘‘ଵିଜହନ୍ତୀ ତିଟ୍ଠତି, ଵିଜହିତ୍ଵା ତିଟ୍ଠତୀ’’ତି ଇମଂ ଵୋହାରଂ ଲଭତି। ଅଞ୍ଞଥା ହିସ୍ସା ଗାମୂପଚାରମୋକ୍କନ୍ତିଯା ଵିସେସୋ ନ ସିଯା ହତ୍ଥପାସଵିଜହନସ୍ସାପି ଗମନତ୍ତା। ନିସୀଦତି ଵା ନିପଜ୍ଜତି ଵାତି ଏତ୍ଥାପି ଯଥାଵୁତ୍ତାଧିପ୍ପାଯେନ ଅଦ୍ଧାସନେନ ହତ୍ଥପାସଂ ଵିଜହନ୍ତୀ ନିସୀଦତି, ସକଲେନ ଵା ଆସନେନ ଵିଜହିତ୍ଵା ନିସୀଦତି, ଅଦ୍ଧସରୀରେନ ଵିଜହନ୍ତୀ ନିପଜ୍ଜତି, ସକଲେନ ସରୀରେନ ଵିଜହିତ୍ଵା ନିପଜ୍ଜତୀତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ।

କାଯିକାଦିଆପତ୍ତିଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାଚିତ୍ତିଯଵଣ୍ଣନା

୪୭୬।ସବ୍ବାନିନାନାଵତ୍ଥୁକାନୀତି ସପ୍ପିନଵନୀତାଦୀନଂ ପଞ୍ଚନ୍ନଂ ଵତ୍ଥୂନଂ ଭେଦେନ ପାଚିତ୍ତିଯାନି ପଞ୍ଚ ନାନାଵତ୍ଥୁକାନି। ଏସ ନଯୋ ପଣୀତଭୋଜନଵିସଯେ ନଵ ପାଚିତ୍ତିଯାନୀତିଆଦୀସୁପି। ଏତେନ ଭେସଜ୍ଜପଣୀତଭୋଜନସିକ୍ଖାପଦାନି ଏକେକସିକ୍ଖାପଦଵସେନ ପଞ୍ଞତ୍ତାନିପି ଵତ୍ଥୁଭେଦେନ ପଚ୍ଚେକଂ ପଞ୍ଚସିକ୍ଖାପଦନଵସିକ୍ଖାପଦସଦିସାନି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପାଟିଦେସନୀଯାପତ୍ତିଯୋ ଵିଯାତି ଦସ୍ସେତି। ତେନେଵ ‘‘ନାନାଵତ୍ଥୁକାନୀ’’ତି ଵୁତ୍ତଂ। ସପ୍ପିଂ ଏଵ ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ଵା ଅନେକଭାଜନେସୁ ଠପେତ୍ଵା ସତ୍ତାହଂ ଅତିକ୍କାମେନ୍ତସ୍ସ ଭାଜନଗଣନାଯ ସମ୍ଭଵନ୍ତିଯୋ ବହୁକାପି ଆପତ୍ତିଯୋ ଏକଵତ୍ଥୁକା ଏଵ ହୋନ୍ତି, ଏଵଂ ସପ୍ପିଭୋଜନମେଵ ବହୂସୁ ଠାନେସୁ ଵିଞ୍ଞାପେତ୍ଵା ଏକତୋ ଵା ଵିସୁଂ ଵିସୁମେଵ ଵା ଭୁଞ୍ଜନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତିଯୋ ଏକଵତ୍ଥୁକା ଏଵାତି ଦଟ୍ଠବ୍ବା।

ପାଠଇଯଂ ଏକଵାଚାଯ ଦେସେଯ୍ଯ, ଵୁତ୍ତା ଆଦିଚ୍ଚବନ୍ଧୁନାତି ଏତ୍ଥ ‘‘ଦେସେଯ୍ଯାତି ଵୁତ୍ତା’’ତି ଇତି-ସଦ୍ଦଂ ଅଜ୍ଝାହରିତ୍ଵା ଯୋଜେତବ୍ବଂ। ଏଵଂ ସେସେସୁପି।

ଭେଦାନୁଵତ୍ତକାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ଆଦି-ସଦ୍ଦୋ ଲୁତ୍ତନିଦ୍ଦିଟ୍ଠୋ। ଯାଵତତିଯକା ଚ ସବ୍ବେ ଉଭତୋଵିଭଙ୍ଗେ ଆଗତା, ସଙ୍ଘାଦିସେସସାମଞ୍ଞେନ ଏକଂ, ପାଚିତ୍ତିଯସାମଞ୍ଞେନ ଚ ଏକଂ କତ୍ଵା ‘‘ଯାଵତତିଯକେ ତିସ୍ସୋ’’ତି ଵୁତ୍ତନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ଏତ୍ଥ ଚ ଞତ୍ତିଯା ଦୁକ୍କଟଂ, ଦ୍ଵୀହି କମ୍ମଵାଚାହି ଥୁଲ୍ଲଚ୍ଚଯାପି ସନ୍ତି ଏଵ। ତାନି ମାତିକାଯ ନ ଆଗତାନି। ମାତିକାଗତଵସେନ ହେତ୍ଥ ‘‘ତିସ୍ସୋ’’ତି ଵୁତ୍ତଂ।

ସଙ୍ଘାଦୀହୀତି ସଙ୍ଘଗଣପୁଗ୍ଗଲେହି କାରଣଭୂତେହି। ଅବ୍ଭୁଣ୍ହସୀଲୋତି ପରିସୁଦ୍ଧଭାଵୂପଗମନେନ ଅଭିନଵୁପ୍ପନ୍ନସୀଲୋ। ଅଭିନଵୁପ୍ପନ୍ନଞ୍ହି ‘‘ଅବ୍ଭୁଣ୍ହ’’ନ୍ତି ଵୁଚ୍ଚତି, ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲୋତି ଅତ୍ଥୋ। ତେନାହ ‘‘ପାକତିକୋ’’ତି।

‘‘କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକେ ଵୁତ୍ତାନିସଂସେ’’ତି ଇଦଂ କୋସମ୍ବକକ୍ଖନ୍ଧକେ ‘‘ସଚେ ମଂ ଇମେ ଭିକ୍ଖୂ ଆପତ୍ତିଯା ଅଦସ୍ସନେ ଉକ୍ଖିପିସ୍ସନ୍ତି, ନ ମଯା ସଦ୍ଧିଂ

ଉପୋସଥଂ କରିସ୍ସନ୍ତୀ''ତିଆଦିନା ଆପତ୍ତିୟା ଅଦସ୍ସନେ ଆଦୀନୱଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପରେସମ୍ପି ସନ୍ଧାୟ ଆପତ୍ତିଦେସନାୱିଧାନମୁଖେନ ସାମତ୍ଥିୟତୋ ପକାସିତୋ। ଏକତୋ ଉପୋସଥକରଣ, ପୱାରଣାକରଣ, ସଙ୍ଘକମ୍ମକରଣ, ଆସନେନିସୀଦନ, ଯାଗୁପାନେନିସୀଦନ, ଭତ୍ତଗ୍ଗେନିସୀଦନ, ଏକଚ୍ଛନ୍ନେସୟନ, ଯଥାୱୁଡ୍ଢଅଭିୱାଦନାଦିକରଣସଙ୍ଖାତେ ଅଟ୍ଠାନିସଂସେ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ।

ଚତୁନ୍ନନ୍ତି ୱିନୟପିଟକେ ଆଗତାନଂ ୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। କତମା ପନ ସାତି ସା ଚତୁବ୍ବିଧା ଅଚ୍ଚୟଦେସନା କତମାତି ଅତ୍ଥୋ। ଅଭିମାରାନନ୍ତି ମାରଣତ୍ଥାୟ ପୟୋଜିତଧନୁଗ୍ଗହାନଂ। ଉପଟ୍ଠାୟିକାୟାତି ସହସେୟ୍ୟସିକ୍ଖାପଦୱତ୍ଥୁସ୍ମିଂ ଆଗତାୟ।

ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନନ୍ତି ଥେରାସନତୋ ପଟ୍ଠାୟ ଅଟ୍ଠହି ଭିକ୍ଖୁନୀହି ଇତରାୟ ଆଗତାୟ ୱୁଡ୍ଢାୟ ଭିକ୍ଖୁନିୟା ଆସନଂ ଦାତବ୍ବଂ। ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ପନ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ନୱକାୟ ଆଗତାୟ ଅଦାତୁମ୍ପି ୱଟ୍ଟତି। ତାୟ ପନ ସଙ୍ଘନୱକାସନେ ଲଦ୍ଧୋକାସେ ନିସୀଦିତବ୍ବଂ। ଅଥ ୱା ଅଟ୍ଠନ୍ନଂ ୱୁଡ୍ଢାନଂ ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ଇତରାୟ ନୱକତରାୟ ଆସନଂ ଦାତବ୍ବଂ। କମ୍ମାନି ନୱାତି ଓସାରଣାଦୀନି ନୱ ଏୱ।

ପାଟିତ୍ତିୟୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅୱନ୍ଦନୀୟପୁଗ୍ଗଲାଦିୱଣ୍ଣନା

୪୭୭।ଦସ ଜନାତି ''ଦସ ଇମେ, ଭିକ୍ଖୱେ, ଅୱନ୍ଦିୟା''ତିଆଦିନା (ପରି। ୩୩୦) ୱୁତ୍ତା ନୱକଅନୁପସମ୍ପନ୍ନନାନାସଂୱାସକମାତୁଗାମପଣ୍ଡକା ପଞ୍ଚ, ପାରିୱାସିକାଦୟୋ ଚ ପଞ୍ଚାତି ଦସ ଜନା।

ଦ୍ୱାଦସ କମ୍ମଦୋସାତି ଦୋସଯୁତ୍ତକମ୍ମାନି ଦ୍ୱାଦସାତି ଅତ୍ଥୋ। କମ୍ମସମ୍ପତ୍ତିୟୋତି ସମ୍ପନ୍ନକମ୍ମାନି, ୱିସୁଦ୍ଧକମ୍ମାନୀତି ଅତ୍ଥୋ। ଏତଦେୱାତି ଧମ୍ମେନ ସମଗ୍ଗମେୱ।

ଅନନ୍ତଂ ନିବ୍ବାନଂ ଅଜିନି ଜିନିତ୍ୱା ପଟିଲଭତୀତି ଅନନ୍ତଜିନୋତି ଆହ ''ପରିୟନ୍ତ''ଇଚ୍ଚାଦି। ସ୍ୱେୱାତି ସୋ ଏୱ ଭଗୱା।

''ୱିନୟଂ ପଟିଜାନନ୍ତସ୍ସ, ୱିନୟାନି ସୁଣୋମ ତେ''ତିଆଦିନା ଉପାଲିତ୍ଥେରେନେୱ ଏକଂ ୱିନୟଧରଂ ସମ୍ମୁଖେ ଠିତଂ ପୁଚ୍ଛନ୍ତେନ ୱିୟ ପୁଚ୍ଛିତ୍ୱା ତେନ ୱିସ୍ସଜ୍ଜିତଂ ୱିୟ ୱିସ୍ସଜ୍ଜନଂ କତଂ। ତତ୍ଥ ୱିନୟଂ ପଟିଜାନନ୍ତସ୍ସାତି ୱିନୟଂ ଜାନାମୀତି ପଟିଜାନନ୍ତସ୍ସ। ୱିନୟାନୀତି ୱିନୟେ ତୟା ୱୁଚ୍ଚମାନେ ସୁଣୋମ।

୪୭୮। ପାଠଇୟଂ ପାରାଜିକାତିଆଦି ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗେସୁ ଆଗତେସୁ ଅଗ୍ଗହିତଗ୍ଗହଣୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ।

ଅୱନ୍ଦନୀୟପୁଗ୍ଗଲାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସେଦମୋଚନଗାଥା

ଅୱିପ୍ପୱାସପଞ୍ହାୱଣ୍ଣନା

୪୭୯। ସେଦମୋଚନଗାଥାସୁ ଅକପ୍ପିଯସମ୍ଭୋଗୋତି ଅନୁପସମ୍ପନ୍ନେହି ସଦ୍ଧିଂ କାତୁଂ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତୋ ଉପୋସଥାଦିସଂୱାସୋ ଏୱ ୱୁତ୍ତୋ। ପଞ୍ହା ମେସାତି ଏତ୍ଥ ମ-କାରୋ ପଦସନ୍ଧିକରୋ। ଏସାତି ଚ ଲିଙ୍ଗୱିପଲ୍ଲାସୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ, ପଞ୍ହୋ ଏସୋତି ଅତ୍ଥୋ। ପଞ୍ହ-ସଦ୍ଦୋ ୱା ଦ୍ୱିଲିଙ୍ଗୋ ଦଟ୍ଠବ୍ବୋ। ତେନାହ ''ଏସା ପଞ୍ହା''ତିଆଦି।

ଗରୁଭଣ୍ଡଂ ସନ୍ଧାଯାତି ଗରୁଭଣ୍ଡେନ ଗରୁଭଣ୍ଡପରିୱତ୍ତନଂ ସନ୍ଧାଯ। ଦସାତି ଦସ ଅୱନ୍ଦିଯପୁଗ୍ଗଲେ। ଏକାଦସେତି ଅଭବ୍ବପୁଗ୍ଗଲେ। ସିକ୍ଖାଯ ଅସାଧାରଣୋତି ଖୁରଭଣ୍ଡଂ ଧାରେତୁଂ ଅନୁଞ୍ଞାତସିକ୍ଖାପଦେନ ଭିକ୍ଖୂହି ଅସାଧାରଣସିକ୍ଖାପଦୋତି ଅତ୍ଥୋ।

ଉବ୍ଭକ୍ଖକେ ନ ୱଦାମୀତି ଅକ୍ଖତୋ ଉଦ୍ଧଂ ସୀସେ ଠିତମୁଖମଗ୍ଗେପି ପାରାଜିକଂ ସନ୍ଧାଯ ନ ୱଦାମି। ଅଧୋନାଭିନ୍ତି ନାଭିତୋ ହେଟ୍ଠା ଠିତୱଚ୍ଚପସ୍ସାୱମଗ୍ଗେପି ୱିୱଜ୍ଜିଯ ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ସରୀରପ୍ପଦେସେ ମେଥୁନଧମ୍ମପଚ୍ଚଯା କଥଂ ପାରାଜିକୋ ସିଯାତି ଅତ୍ଥୋ।

ଛେଜ୍ଜୱତ୍ଥୁନ୍ତି ପାରାଜିକଂ।

ଅୱିପ୍ପୱାସପଞ୍ହାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପାରାଜିକାଦିପଞ୍ହାୱଣ୍ଣନା

୪୮୦।ଦୁସ୍ସକୁଟିଆଦୀନୀତି ଆଦି-ସଦ୍ଦେନ ଅଚ୍ଛତରତିପୁପଚ୍ଛାଦୀହି, ତିଣପଣ୍ଣାଦୀହି ଚ ପଟିଚ୍ଛନ୍ନକୁଟିଯୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହାତି। ତାଦିସାଯ ହି କୁଟିଯା ବହି ଠତ୍ୱା ଅନ୍ତୋ ଠିତାଯ ଇତ୍ଥିଯା ମଗ୍ଗେ ଦୁସ୍ସାଦିନା ସନ୍ଥତଂ କତ୍ୱା ପୱେସେନ୍ତୋପି ପାରାଜିକୋ ସିଯା। ଲିଙ୍ଗପରିୱତ୍ତଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତାତି ଲିଙ୍ଗେ ପରିୱତ୍ତେ ପଟିଗ୍ଗହଣସ୍ସ ୱିଜହନତୋ ପୁନ ଅପ୍ପଟିଗ୍ଗହେତ୍ୱା ପରିଭୁଞ୍ଜନାପତ୍ତିଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

ପାଠଇଯଂ ଭିକ୍ଖୂ ସିଯା ୱୀସତିଯା ସମାଗତାତି ୱୀସତିଯା ସଙ୍ଘାତାଯ ଭିକ୍ଖୂ ସମାଗତା, ଏତେନ ସବ୍ବକମ୍ମାରହତଂ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦସ୍ସେତି।

ନିୱତ୍ଥୋତି ଗାଥାଯ ଅନ୍ତରୱାସକେନ ନିୱତ୍ଥୋ ଉତ୍ତରାସଙ୍ଗେନ ଦିଗୁଣଂ କତ୍ୱା ପାରୁତସଙ୍ଘାଟିଯୋ। ଇତି ତାନି ତୀଣିପି ଚୀୱରାନି କାଯେ ଗତାନେୱ ଭିକ୍ଖୁନିଯା ବିନ୍ଦୁମତ୍ତଂ କାଳଅକଂ ଉଦକେନ ଧୋୱିତମତ୍ତେ ନିସ୍ସଗ୍ଗିଯାନି ହୋନ୍ତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ଇତ୍ଥିଂ ହନେତି ଗାଥାଯ ନ ମାତୁଭୂତଂ ଇତ୍ଥିଂ ହନେଯ୍ୟ, ନ ପିତୁଭୂତଂ ପୁରିସଂ ହନେଯ୍ୟ। ଅନରିଯନ୍ତି ତଞ୍ଚ ଅନରହନ୍ତମେୱ ହନେଯ୍ୟ, ଏତେନ ଅରହନ୍ତଘାତକୋପି ନ ହୋତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଅନନ୍ତରଂ ଫୁସେତି ଆନନ୍ତରିଯଂ ଫୁସତୀତି ଅତ୍ଥୋ।

୪୮୧।ସୁପ୍ପତିଟ୍ଠିତ-ନିଗ୍ରୋଧସଦିସନ୍ତି ଯୋଜନୱିତ୍ଥତଂ ରୁକ୍ଖଂ ସନ୍ଧାଯ ୱୁତ୍ତଂ।

ସତ୍ତରସକେସୂତି ଭିକ୍ଖୁନୀନଂ ପଞ୍ଞତ୍ତସତ୍ତରସସଙ୍ଘାଦିସେସେସୁ।

ପାରାଜିକାଦିପଞ୍ହାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ପଞ୍ଚୱଗ୍ଗୋ

କମ୍ମୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା

୪୮୩। କମ୍ମୱଗ୍ଗେ ଠପିତୌପୋସଥପୱାରଣାନଂ କତ୍ତିକମାସେ ସାମଗ୍ଗିୟା କତାୟ ସାମଗ୍ଗୀପୱାରଣଂ ମୁଞ୍ଚିତ୍ୱା ଉପୋସଥଂ କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତୀତି ଆହ ‘‘ଠପେତ୍ୱା କତ୍ତିକମାସ’’ନ୍ତି। ସଚେ ପନ ତେସଂ ନାନାସୀମାସୁ ମହାପୱାରଣାୟ ୱିସୁଂ ପୱାରିତାନଂ କତ୍ତିକମାସବ୍ଭନ୍ତରେ ସାମଗ୍ଗୀ ହୋତି, ସାମଗ୍ଗୀଉପୋସଥୋ ଏୱ ତେହି କତ୍ତବ୍ବୋ, ନ ପୱାରଣା। ଏକସ୍ମିଂ ୱସ୍ସେ କତପୱାରଣାନଂ ପୁନ ପୱାରଣାୟ ଅୱିହିତତ୍ତା। ସାମଗ୍ଗୀଦିୱସୋତି ଅନୁପୋସଥଦିୱସେ ସାମଗ୍ଗୀକରଣଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ସଚେ ପନ ଚାତୁଦ୍ଦସିଯଂ, ପନ୍ନରସିଯଂ ୱା ସଙ୍ଘୋ ସାମଗ୍ଗିଂ କରୋତି, ତଦା ସାମଗ୍ଗୀଉପୋସଥଦିୱସୋ ନ ହୋତି, ଚାତୁଦ୍ଦସୀପନ୍ନରସୀଉପୋସଥୋୱ ହୋତି। ଉପରି ପୱାରଣାୟପି ଏସେୱ ନୟୋ।

ପଚ୍ଚୁକ୍କଡ୍ଢିତ୍ୱା ଠପିତଦିୱସୋତି ଭଣ୍ଡନକାରକେହି ଉପଦ୍ଦୁତା ୱା କେନଚିଦେୱ କରଣୀଯେନ ପୱାରଣାସଙ୍ଗହଂ ୱା କତ୍ୱା ଠପିତୋ କାଳପକ୍ଖଚାତୁଦ୍ଦସୀଦିୱସୋୱ। ଦ୍ୱେ ଚ ପୁଣ୍ଣମାସିଯୋତି ପୁବ୍ବ-କତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମା, ପଚ୍ଛିମକତ୍ତିକପୁଣ୍ଣମା ଚାତି ଦ୍ୱେ ପୁଣ୍ଣମାସିଯୋ। ଏୱଂ ଚତୁବ୍ବିଧମ୍ପୀତି ପୁଣ୍ଣମାସୀଦ୍ୱଯେନ ସଦ୍ଧିଂ ସାମଗ୍ଗୀପୱାରଣଂ, ଚାତୁଦ୍ଦସୀପୱାରଣଞ୍ଚ ସମ୍ପିଣ୍ଡେତ୍ୱା ୱୁତ୍ତଂ। ଇଦଞ୍ଚ ପକତିଚାରିତ୍ତୱସେନ ୱୁତ୍ତଂ। ତଥାରୂପପଚ୍ଚଯେ ପନ ସତି ଉଭିନ୍ନଂ ପୁଣ୍ଣମାସୀନଂ ପୁରିମା ଦ୍ୱେ ଚାତୁଦ୍ଦସିଯୋପି କାଳପକ୍ଖଚାତୁଦ୍ଦସିୟା ଅନନ୍ତରା ପନ୍ନରସୀପୀତି ଇମେପି ତଯୋ ଦିୱସା ପୱାରଣାଦିୱସା ଏୱାତି ଇମଂ ସତ୍ତୱିଧମ୍ପି ପୱାରଣାଦିୱସଂ ଠପେତ୍ୱା ଅଞ୍ଞସ୍ମିଂ ଦିୱସେ ପୱାରେତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି।

୪୮୪।ଅନୁସ୍ସାୱନକମ୍ମଂ କତ୍ୱାତି ପଠମଂ ଅନୁସ୍ସାୱନଂ ସାୱେତ୍ୱା ‘‘ଏସା ଞତ୍ତୀ’’ତି ଅନୁସ୍ସାୱନାନନ୍ତରମେୱ ସକଲଂ ଞତ୍ତିଂ ୱତ୍ୱା, ପରିଯୋସାନେ ‘‘ଏସା ଞତ୍ତୀ’’ତି ୱତ୍ୱାତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

୪୮୫।ୱ୍ୟାୟନ୍ତି ବ୍ୟଞ୍ଜନପ୍ପଭେଦୋ ଅଧିପ୍ପେତୋ। ଦସଧା ବ୍ୟଞ୍ଜନବୁଦ୍ଧିୟା ପଭେଦୋତି ଏତ୍ଥ ଦସଧା ଦସୱିଧେନ ବ୍ୟଞ୍ଜନାନଂ ପଭେଦୋତି ଯୋଜେତବ୍ବଂ। କେନାଯଂ ପଭେଦୋତି ଆହ ‘‘ବ୍ୟଞ୍ଜନବୁଦ୍ଧିୟା’’ତି। ଯଥାଧିପ୍ପେତତ୍ଥବ୍ୟଞ୍ଜନତୋ ବ୍ୟଞ୍ଜନସଙ୍ଖାତାନଂ ଅକ୍ଖରାନଂ ଜନିକା ବୁଦ୍ଧି ବ୍ୟଞ୍ଜନବୁଦ୍ଧି, ତାୟ ବ୍ୟଞ୍ଜନବୁଦ୍ଧିୟା , ଅକ୍ଖରସମୁଟ୍ଠାପକଚିତ୍ତଭେଦେନେୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଯଂ ୱା ସଂଯୋଗପରଂ କତ୍ୱା ୱୁଚ୍ଚତି, ଇଦମ୍ପି ଗରୁକନ୍ତି ଯୋଜନା।

ତତ୍ଥ ଆୟସ୍ମତୋତିଆଦୀସୁ ଯାନି ଅନନ୍ତରିତାନି ସ-କାରମ-କାରାଦିବ୍ୟଞ୍ଜନାନି ‘‘ସଂଯୋଗୋ’’ତି ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି, ସୋ ସଂଯୋଗୋ ପରୋ ଯସ୍ସ ଅ-କାରାଦିନୋ, ସୋ ସଂଯୋଗପରୋ ନାମ। ରସ୍ସନ୍ତି ଅକାରାଦିବ୍ୟଞ୍ଜନରହିତଂ ସରଂ। ଅସଂଯୋଗପରନ୍ତି ‘‘ଯସ୍ସ ନକ୍ଖମତୀ’’ତିଆଦୀସୁ ଯ-କାର ନ-କାରାଦିବ୍ୟଞ୍ଜନସହିତସରଂ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ। ତ-କାରସ୍ସ ଥ-କାରଂ ଅକତ୍ୱା ୱଗ୍ଗନ୍ତରେ ସିଥିଲମେୱ କତ୍ୱା ‘‘ସୁଣାତୁ ମେ’’ତିଆଦିଂ ୱଦନ୍ତୋପି ଦୁରୁତ୍ତଂ କରୋତିଯେୱ ଠପେତ୍ୱା ଅନୁରୂପଂ ଆଦେସଂ। ଯଞ୍ହି ‘‘ସଚ୍ଚିକତ୍ଥପରମତ୍ଥେନା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ‘‘ସଚ୍ଚିକଟ୍ଠପରମଟ୍ଠେନା’’ତି ଚ ‘‘ଅତ୍ଥକଥା’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ‘‘ଅଟ୍ଠକଥା’’ତି ଚ ତତ୍ଥ ତତ୍ଥ ୱୁଚ୍ଚତି, ତାଦିସଂ ପାଳିଅଟ୍ଠକଥାସୁ ଦିଟ୍ଠପଯୋଗଂ, ତଦନୁରୂପଞ୍ଚ ୱତ୍ତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ତତୋ ଅଞ୍ଞଂ ନ ୱଟ୍ଟତି। ତେନାହ ‘‘ଅନୁକ୍କମାଗତଂ ପୱେଣିଂ ଅୱିନାସେନ୍ତେନା’’ତିଆଦି।

ଦୀଘେ ୱତ୍ତବ୍ବେ ରସ୍ସନ୍ତିଆଦୀସୁ ‘‘ଭିକ୍ଖୂନ’’ନ୍ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ‘‘ଭିକ୍ଖୁନ’’ନ୍ତି ୱା ‘‘ବହୂସୂ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ‘‘ବହୁସୂ’’ତି ୱା ‘‘ନକ୍ଖମତୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ‘‘ନ ଖମତୀ’’ତି ୱା ‘‘ଉପସମ୍ପଦାପେକ୍ଖୋ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ‘‘ଉପସମ୍ପଦାପେଖୋ’’ତି ୱା ଏୱଂ ଅନୁରୂପଟ୍ଠାନେସୁ ଏୱ ଦୀଘରସ୍ସାଦି ରସ୍ସଦୀଘାଦିୱସେନ ପରିୱତ୍ତେତୁଂ ୱଟ୍ଟତି, ନ ପନ ‘‘ନାଗୋ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ‘‘ନଗୋ’’ତି ୱା ‘‘ସଙ୍ଘୋ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ‘‘ସଘୋ’’ତି ୱା ‘‘ତିସ୍ସୋ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ‘‘ତିସୋ’’ତି ୱା ‘‘ଯାଚତୀ’’ତି ୱତ୍ତବ୍ବେ ‘‘ଯାଚନ୍ତୀ’’ତି ୱା ଏୱଂ ଅନନୁରୂପଟ୍ଠାନେସୁ ୱତ୍ତୁଂ। ସମ୍ବନ୍ଧଂ, ପନ ୱୱତ୍ଥାନଞ୍ଚ ସବ୍ବଥାପି ୱଟ୍ଟତୀତି ଗହେତବ୍ବଂ।

୪୮୬।ସେସସୀମାସୁପୀତି ଅତିମହତୀଆଦୀସୁ ଦସସୁପି।

୪୮୮।ଚତୁୱଗ୍ଗକରଣେତି ଚତୁୱଗ୍ଗେନ ସଙ୍ଘେନ କତ୍ତବ୍ବେ। ଅନିସ୍ସାରିତାତି ଉପୋସଥଟ୍ଠପନାଦିନା ୱା ଲଦ୍ଧିନାନାସଂୱାସକଭାୱେନ ୱା ନ ବହିକତା। ଅଟ୍ଠକଥାଯଞ୍ହି ‘‘ଅପକତତ୍ତସ୍ସାତି ଉକ୍ଖିତ୍ତକସ୍ସ ୱା, ଯସ୍ସ ୱା ଉପୋସଥପୱାରଣା ଠପିତା ହୋନ୍ତୀ’’ତି (ପରି। ଅଟ୍ଠ। ୪୨୫) ୱୁତ୍ତତ୍ତା ଠପିତୌପୋସଥପୱାରଣୋ ଭିକ୍ଖୁ ଅପକତତ୍ତୋ ଏୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ। ପରିସୁଦ୍ଧସୀଲାତି ପାରାଜିକଂ ଅନାପନ୍ନା ଅଧିପ୍ପେତା। ପରିୱାସାଦିକମ୍ମେସୁ ପନ ଗରୁକଟ୍ଠାପି ଅପକତତ୍ତା ଏୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ । ଅୱସେସା…ପେ… ଛନ୍ଦାରହାୱ ହୋନ୍ତୀତି ସଙ୍ଘତୋ ହତ୍ଥପାସଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ଠିତେ ସନ୍ଧାୟ ୱୁତ୍ତଂ।

ଅୱିଜହିତ୍ୱା ଠିତା ପନ ଛନ୍ଦାରହା ନ ହୋନ୍ତି, ତେପି ଚତୁୱଗ୍ଗାଦିତୋ ଅଧିକା ହତ୍ଥପାସଂ ୱିଜହିତ୍ୱାୱ ଛନ୍ଦାରହା ହୋନ୍ତି। ତସ୍ମା ସଙ୍ଘତୋ ହତ୍ଥପାସଂ ୱିଜହିତ୍ୱା ଠିତେନେୱ ଛନ୍ଦୋ ୱା ପାରିସୁଦ୍ଧି ୱା ଦାତବ୍ବା।

କମ୍ମୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅପଲୋକନକମ୍ମକଥାୱଣ୍ଣନା

୪୯୬।ଏତରହି ସଚେପି ସାମଣେରୋତିଆଦୀସୁ ବୁଦ୍ଧାଦୀନଂ ଅୱଣ୍ଣଭାସନମ୍ପି ଅକପ୍ପିଯାଦିଂ କପ୍ପିଯାଦିଭାୱେନ ଦୀପନମ୍ପି ଦିଟ୍ଠିୱିପତ୍ତିଯଞ୍ଚେୱ ପୱିସତି। ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି ''ତଂ ଲଦ୍ଧିଂ ନିସ୍ସଜ୍ଜାପେତବ୍ବୋ''ତି। ଭିକ୍ଖୂନମ୍ପି ଏସେୱ ନଯୋ। ମିଚ୍ଛାଦିଟ୍ଠିକୋତି ବୁଦ୍ଧୱଚନାଧିପ୍ପାଯଂ ୱିପରୀତତୋ ଗଣ୍ହନ୍ତୋ, ସୋ ଏୱ ଅନ୍ତଗ୍ଗାହିକାଯ ଦିଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତୋତି ଚ ୱୁତ୍ତୋ। କେଚି ପନ ''ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦାନଂ ଅଞ୍ଞତରଦିଟ୍ଠିଯା ସମନ୍ନାଗତୋ''ତି ୱଦନ୍ତି, ତଂ ନ ଯୁତ୍ତଂ, ସସ୍ସତୁଚ୍ଛେଦଗ୍ଗାହସ୍ସ ସାମଣେରାନଂ ଲିଙ୍ଗନାସନାଯ କାରଣତ୍ତେନ ହେଟ୍ଠା ଅଟ୍ଠକଥାଯମେୱ (ମହାୱ। ଅଟ୍ଠ। ୧୦୮) ୱୁତ୍ତତ୍ତା, ଇଧ ଚ ଦଣ୍ଡକମ୍ମନାସନାଯ ଏୱ ଅଧିପ୍ପେତତ୍ତା।

ତସ୍ସାପି ଦାତବ୍ବୋତି ୱିଜ୍ଜମାନଂ ମୁଖରାଦିଭାୱଂ ନିସ୍ସାଯ ଅପ୍ପଟିପୁଚ୍ଛିତ୍ୱାପି ପଟିଞ୍ଞଂ ଅଗ୍ଗହେତ୍ୱାପି ଆପତ୍ତିଂ ଅନାରୋପେତ୍ୱାପି ଦେସିତାଯପି ଆପତ୍ତିଯା ଖୁଂସନାଦିତୋ ଅନୋରମନ୍ତସ୍ସ ଦାତବ୍ବୋୱ। ଓରମନ୍ତସ୍ସ ପନ ଖମାପେନ୍ତସ୍ସ ନ ଦାତବ୍ବୋ।

ବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡସ୍ସ ଦାନନ୍ତି ଖରଦଣ୍ଡସ୍ସ ଉକ୍କଟ୍ଠଦଣ୍ଡସ୍ସ ଦାନଂ। ତଜ୍ଜନୀଯାଦିକମ୍ମେ ହି କତେ ଓୱାଦାନୁସାସନିପ୍ପଦାନପଟିକ୍ଖେପୋ ନତ୍ଥି। ଦିନ୍ନବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡେ ପନ ତସ୍ମିଂ ସଦ୍ଧିଂ ତଜ୍ଜନୀଯାଦିକମ୍ମକତେହି ପଟିକ୍ଖିତ୍ତମ୍ପି କାତୁଂ ନ ୱଟ୍ଟତି, ''ନେୱ ୱତ୍ତବ୍ବୋ''ତିଆଦିନା ଆଲାପସଲ୍ଲାପାଦିମତ୍ତସ୍ସାପି ନକାରେନ ପଟିକ୍ଖିତ୍ତତ୍ତା। ତଞ୍ହି ଦିସ୍ୱା ଭିକ୍ଖୂ ଗୀୱଂ ପରିୱତ୍ତେତ୍ୱା ଓଲୋକନମତ୍ତମ୍ପି ନ କରୋନ୍ତି, ଏୱଂ ୱିୱଜ୍ଜେତବ୍ବଂ ନିମ୍ମଦନକରଣତ୍ଥମେୱ ତସ୍ସ ଦଣ୍ଡସ୍ସ ଅନୁଞ୍ଞାତତ୍ତା। ତେନେୱ ଛନ୍ନତ୍ଥେରୋପି ଉକ୍ଖେପନୀଯାଦିକମ୍ମକତୋପି ଅଭାଯିତ୍ୱା ବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡେ ଦିନ୍ନେ ''ସଙ୍ଘେନାହଂ ସବ୍ବଥା ୱିୱଜ୍ଜିତୋ''ତି ମୁଚ୍ଛିତୋ ପପତି। ଯୋ ପନ ବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡକତେନ ସଦ୍ଧିଂ ଞତ୍ୱା ସଂସଟ୍ଠୋ ଅୱିୱଜ୍ଜେତ୍ୱା ୱିହରତି, ତସ୍ସ ଦୁକ୍କଟମେୱାତି ଗହେତବ୍ବଂ ଅଞ୍ଞଥା ବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡୱିଧାନସ୍ସ ନିରତ୍ଥକତାପସଙ୍ଗତୋ। ତେନାତି ବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡକତେନ। ଯଥା ତଜ୍ଜନୀଯାଦିକମ୍ମକତେହି, ଏୱମେୱ ତତୋ ଅଧିକମ୍ପି ସଙ୍ଘଂଆରାଧେନ୍ତେନ ସମ୍ମାୱତ୍ତିତବ୍ବଂ। ତଞ୍ଚ ''ସୋରତୋ ନିୱାତୱୁତ୍ତୀ''ତିଆଦିନା ସରୂପତୋ ଦସ୍ସିତମେୱ। ତେନାହ ''ସମ୍ମାୱତ୍ତିତ୍ୱା ଖମାପେନ୍ତସ୍ସ ବ୍ରହ୍ମଦଣ୍ଡୋ ପଟିପ୍ପସ୍ସମ୍ଭେତବ୍ବୋ''ତି।

ଯଂ ତଂ ଭଗୱତା ଅୱନ୍ଦିଯକମ୍ମଂ ଅନୁଞ୍ଞାତନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ''ତସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ଦଣ୍ଡକମ୍ମଂ କାତୁ''ନ୍ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ଅନୁଞ୍ଞାତପ୍ପକାରଂ ଦସ୍ସେତ୍ୱା ପୁନ ୱିସେସତୋ ଅନୁଞ୍ଞାତପ୍ପକାରଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ''ଅଥ ଖୋ''ତିଆଦିପାଠଇ ଉଦ୍ଧଟାତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ଇମସ୍ସ ଅପଲୋକନକମ୍ମସ୍ସ ଠାନଂ ହୋତୀତି ଅପଲୋକନକମ୍ମସ୍ସ ସାମଞ୍ଞସ୍ସ ପୱତ୍ତିଟ୍ଠାନଂ ହୋତୀତି। ୱିସେସବ୍ଯତିରେକେନ ଅୱିଜ୍ଜମାନମ୍ପି ତଦଞ୍ଞତ୍ଥ ଅପ୍ପୱତ୍ତିଂ ଦସ୍ସେତୁଂ ୱିସେସନିସ୍ସିତଂ ୱିଯ ୱୋହରୀଯତି। ''କମ୍ମଞ୍ଚେୱ ଲକ୍ଖଣ''ନ୍ତି ଇମିନା ଓସାରଣାଦିୱସେନ ଗହିତାୱସେସାନଂ ସବ୍ବେସଂ ଅପଲୋକନକମ୍ମସ୍ସ ସାମଞ୍ଞଲକ୍ଖଣୱସେନ ଗହିତତ୍ତା କମ୍ମଞ୍ଚେୱ ଲକ୍ଖଣମସ୍ସାତି କମ୍ମଲକ୍ଖଣନ୍ତି ନିବ୍ବଚନଂ ଦସ୍ସେତି। ଇଦଞ୍ଚ ୱୁତ୍ତାୱସେସାନଂ କମ୍ମାନଂ ନିଟ୍ଠାନଟ୍ଠାନଂ, ସଙ୍ଖାରକ୍ଖନ୍ଧଧମ୍ମାଯତନାନି ୱିଯ ୱୁତ୍ତାୱସେସଖନ୍ଧାଯତନାନନ୍ତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ତେନେୱ ୱକ୍ଖତି ''ଅଯଂ ପନେତ୍ଥ ପାଠଇମୁତ୍ତକୋପି କମ୍ମଲକ୍ଖଣୱିନିଚ୍ଛଯୋ''ତିଆଦି (ପରି। ଅଟ୍ଠ। ୪୯୫-୪୯୬)। ଯଥା ଚେତ୍ଥ, ଏୱଂ ଉପରି ଞତ୍ତିକମ୍ମାଦୀସୁପି କମ୍ମଲକ୍ଖଣଂ ୱୁତ୍ତନ୍ତି ୱେଦିତବ୍ବଂ। ତସ୍ସ କରଣନ୍ତି ଅୱନ୍ଦିଯକମ୍ମସ୍ସ କରଣୱିଧାନଂ।

''ନ ୱନ୍ଦିତବ୍ବୋ''ତି ଇମିନା ୱନ୍ଦନ୍ତିଯା ଦୁକ୍କଟନ୍ତି ଦସ୍ସେତୀତି ଦଟ୍ଠବ୍ବଂ। ସଙ୍ଘେନ କତଂ କତିକଂ ଞତ୍ୱା ମଦ୍ଦନଂ ୱିଯ ହି ସଙ୍ଘସମ୍ମୁତିଂ ଅନାଦରେନ ଅତିକ୍କମନ୍ତସ୍ସ ଆପତ୍ତି ଏୱ ହୋତି।

ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସାପି ପନେତଂ ଲବ୍ଭତିଯେୱାତି ଅୱନ୍ଦିଯକମ୍ମସ୍ସ ଉପଲକ୍ଖଣମତ୍ତେନ ଗହିତତ୍ତା ଭିକ୍ଖୁସଙ୍ଘସ୍ସାପି କମ୍ମଲକ୍ଖଣଂ ଲବ୍ଭତି ଏୱ।

ସଲାକଦାନଟ୍ଠାନଂ ସଲାକଗ୍ଗଂ ନାମ। ଯାଗୁଭତ୍ତାନଂ ଭାଜନଟ୍ଠାନାନି ଯାଗଗ୍ଗଭତ୍ତଗ୍ଗାନି ନାମ। ଏତେସୁପି ହି ଠାନେସୁ ସବ୍ବୋ ସଙ୍ଘୋ ଉପୋସଥେ ୱିଯ ସନ୍ନିପତିତୋ, କମ୍ମଞ୍ଚ ୱଗ୍ଗକମ୍ମଂ ନ ହୋତି, ''ମଯମେତଂ ନ ଜାନିମ୍ହା''ତି ପଚ୍ଛା ଖିଯ୍ୟନ୍ତାପି ନ ହୋନ୍ତି। ଖଣ୍ଡସୀମାଯ ପନ କତେ ଖିଯ୍ୟନ୍ତି। ସଙ୍ଘିକପଚ୍ଚଯଞ୍ହି ଅଚ୍ଛିନ୍ନଚୀୱରାଦୀନଂ ଦାତୁଂ ଅପଲୋକେନ୍ତେହି ଉପଚାରସୀମଟ୍ଠାନଂ ସବ୍ବେସଂ ଅନୁମତିଂ ଗହେତ୍ୱାୱ କାତବ୍ବଂ। ଯୋ ପନ ୱିସଭାଗପୁଗ୍ଗଲୋ ଧମ୍ମିକଂ ଅପଲୋକନଂ ପଟିବାହତି, ତଂ ଉପାଯେନ ବହିଉପଚାରସୀମାଗତଂ ୱା କତ୍ୱା ଖଣ୍ଡସୀମଂ ୱା ପୱିସିତ୍ୱା କାତୁଂ ୱଟ୍ଟତି।

ଯଂ ସନ୍ଧାଯ ''ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ କରୋତୀ''ତି ସାମଞ୍ଞତୋ ଦସ୍ସେତି, ତଂ ଅପଲୋକନକମ୍ମଂ ସରୂପତୋ ଦସ୍ସେତୁମାହ ''ଅଚ୍ଛିନ୍ନଚୀୱରଂ''ଇଚ୍ଚାଦି।

ଯଦି ଅପଲୋକେତ୍ୱାଵ ଚୀଵରଂ ଦାତବ୍ବଂ, କିଂ ପନ ଅପ୍ପମତ୍ତକଵିସ୍ସଜ୍ଜକସମ୍ମୁତିଯାତି ଆହ ‘‘ଅପ୍ପମତ୍ତକଵିସ୍ସଜ୍ଜନକେନ ପନା’’ତିଆଦି। ନାଠଇ ଵା ଉପଡ୍ଢନାଠଇ ଵାତି ଦିଵସେ ଦିଵସେ ଅପଲୋକେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବସ୍ସ ପମାଣଦସ୍ସନଂ। ତେନ ଯାପନମତ୍ତମେଵ ଅପଲୋକେତବ୍ବଂ, ନ ଅଧିକନ୍ତି ଦସ୍ସେତି। ଏକଦିଵସଂଯେଵ ଵାତିଆଦି ଦସଵୀସତିଦିଵସାନଂ ଏକସ୍ମିଂ ଦିଵସେଯେଵ ଦାତବ୍ବପରିଚ୍ଛେଦଦସ୍ସନଂ, ତେନ ଯାଵ ଜୀଵନ୍ତି ଵା ଯାଵ ରୋଗା ଵୁଟ୍ଠହତୀତି ଵା ଏଵଂ ଅପଲୋକେତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତୀତି ଦସ୍ସେତି। ଇଣପଲିବୋଧନ୍ତି ଇଣଵତ୍ଥୁଂ ଦାତୁଂ ଵଟ୍ଟତୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ତଞ୍ଚ ଇଣାଯିକେହି ପଲିବୁଦ୍ଧସ୍ସ ଲଜ୍ଜିପେସଲସ୍ସ ସାସନୁପକାରକସ୍ସ ପମାଣଯୁତ୍ତମେଵ କପ୍ପିଯଭଣ୍ଡଂ ନିଯମେତ୍ୱା ଅପଲୋକେତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ, ନ ପନ ସହସ୍ସଂ ଵା ସତସହସ୍ସଂ ଵା ମହାଇଣଂ। ତାଦିସଞ୍ହି ଭିକ୍ଖାଚରିଯଵତ୍ତେନ ସବ୍ବେହି ଭିକ୍ଖୂହି ତାଦିସସ୍ସ ଭିକ୍ଖୁନୋ ପରିଯେସିତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ।

ଉପନିକ୍ଖେପତୋତି ଚେତିଯପଟିଜଗ୍ଗନତ୍ଥାଯ ଵଡ୍ଢିଯା ପଯୋଜେତ୍ୱା କପ୍ପିଯକାରକେହି ଠପିତଵତ୍ଥୁତୋ। ସଙ୍ଘିକେନପୀତି ନ କେଵଲଞ୍ଚ ତତ୍ରୁପ୍ପାଦତୋ ପଚ୍ଚଯଦାଯକେହି ଚତୁପଚ୍ଚଯତ୍ଥାଯ ସଙ୍ଘସ୍ସ ଦିନ୍ନଵତ୍ଥୁନାପୀତି ଅତ୍ଥୋ।

ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ କାତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତୀତି ମହାଦାନଂ ଦେନ୍ତେହିପି କରିଯମାନଂ ସଙ୍ଘଭତ୍ତଂ ଵିଯ କାରେତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

‘‘ଯଥାସୁଖଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ରୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ଵୁତ୍ତତ୍ତା ଅତ୍ତନୋ ପରିଭୋଗପ୍ପହୋନକଂ ଅପ୍ପଂ ଵା ବହୁଂ ଵା ଗହେତବ୍ବଂ, ଅଧିକଂ ପନ ଗହେତୁଂ ନ ଲଭତି। ଉପୋସଥଦିଵସେତି ନିଦସ୍ସନମତ୍ତଂ, ଯସ୍ମିଂ କିସ୍ମିଞ୍ଚି ଦିଵସେପି କତଂ ସୁକତମେଵ ହୋତି। କରୋନ୍ତେନ ‘‘ଯଂ ଇମସ୍ମିଂ ଵିହାରେ ଅନ୍ତୋସୀମାଯ ସଙ୍ଘସନ୍ତକଂ…ପେ… ଯଥାସୁଖଂ ପରିଭୁଞ୍ଜିତୁଂ ମଯ୍ହଂ ରୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ଏଵଂ କତିକା କାତବ୍ବା, ତଥା ଦ୍ୱୀହି ତୀହିପି ‘‘ଆଯସ୍ମନ୍ତାନଂ ରୁଚ୍ଚତୀ’’ତି ଵଚନମେଵ ହେତ୍ଥ ଵିସେସୋ। ତେସମ୍ପୀତି ରୁକ୍ଖାନଂ। ସା ଏଵ କତିକାତି ଵିସୁଂ କତିକା ନ କାତବ୍ବାତି ଅତ୍ଥୋ।

ତେସନ୍ତି ରୁକ୍ଖାନଂ। ସଙ୍ଘୋ ସାମୀତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ପୁରିମଵିହାରେତି ପୁରିମେ ଯଥାସୁଖଂ ପରିଭୋଗତ୍ଥାଯ କତକତିକେ ଵିହାରେ। ପରିଵେଣାନି କତ୍ୱା ଜଗ୍ଗନ୍ତୀତି ଯତ୍ଥ ଅରକ୍ଖିଯମାନେ ଫଲାଫଲାନି, ରୁକ୍ଖା ଚ ଵିନସ୍ସନ୍ତି, ତାଦିସଂ ଠାନଂ ସନ୍ଧାଯ ଵୁତ୍ତଂ, ତତ୍ଥ ସଙ୍ଘସ୍ସ କତିକା ନ ପଵତ୍ତୀତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ। ଯେ ପନ ରୁକ୍ଖା ବୀଜାନି ରୋପେତ୍ୱା ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ପଟିଜଗ୍ଗିତା, ତେପି ଦସମଭାଗଂ ଦତ୍ୱା ରୋପକେହେଵ ପରିଭୁଞ୍ଜିତବ୍ବା। ତେହୀତି ଜଗ୍ଗକେହି।

ତତ୍ଥାତି ତସ୍ମିଂ ଵିହାରେ। ମୂଲେତି ଆଦିକାଲେ, ପୁବ୍ବେତି ଅତ୍ଥୋ। ଦୀଘା କତିକାତି ଅପରିଚ୍ଛିନ୍ନକାଲା ଯଥାସୁଖଂ ପରିଭୋଗତ୍ଥାଯ କତିକା। ନିକ୍କୁକ୍କୁଚ୍ଚେନାତି ‘‘ଅଭାଜିତମିଦ’’ନ୍ତି କୁକ୍କୁଚ୍ଚଂ ଅକତ୍ୱାତି ଅତ୍ଥୋ। ଖିଯ୍ୟନମତ୍ତମେଵେତନ୍ତି ତେନ ଖିଯ୍ୟନେନ ବହୁଂ ଖାଦନ୍ତାନଂ ଦୋସୋ ନତ୍ଥି ଅତ୍ତନୋ ପରିଭୋଗପ୍ପମାଣସ୍ସେଵ ଗହିତତ୍ତା, ଖିଯ୍ୟନ୍ତେପି ଅତ୍ତନୋ ପହୋନକଂ ଗହେତ୍ୱା ଖାଦିତବ୍ବନ୍ତି ଅଧିପ୍ପାଯୋ।

ଗଣ୍ହଥାତି ନ ଵତ୍ତବ୍ବାତି ତଥାଵୁତ୍ତେ ତେନେଵ ଭିକ୍ଖୁନା ଦିନ୍ନଂ ଵିଯ ମଞ୍ଞେଯ୍ୟୁଂ, ତଂ ନିସ୍ସାଯ ମିଚ୍ଛାଜୀଵସମ୍ଭଵୋ ହୋତୀତି ଵୁତ୍ତଂ। ତେନାହ ‘‘ଅନୁଵିଚରିତ୍ୱା’’ତିଆଦି। ଉପଡ୍ଢଭାଗୋତି ଏକଭିକ୍ଖୁନୋ ପଟିଵୀସତୋ ଉପଡ୍ଢଭାଗୋ। ଦେନ୍ତେନ ଚ ‘‘ଏତ୍ତକଂ ଦାତୁଂ ସଙ୍ଘୋ ଅନୁଜାନାସୀ’’ତି ଏଵଂ ଅତ୍ତାନଂ ପରିମୋଚେତ୍ୱା ଯଥା ତେ ସଙ୍ଘେ ଏଵ ପସୀଦନ୍ତି, ଏଵଂ ଵତ୍ୱା ଦାତବ୍ବଂ।

ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତେନାତି ଗିଲାନଗମିକିସ୍ସରାଦୀନଂ ଅନୁଞ୍ଞାତପୁଗ୍ଗଲାନମ୍ପି ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକଂ ଦେନ୍ତେନ ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତେନେଵ ଦାତବ୍ବଂ, ଅନନୁଞ୍ଞାତପୁଗ୍ଗଲାନଂ ପନ ଅପଚ୍ଚାସୀସନ୍ତେନାପି ଦାତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତୀତି। ସଙ୍ଘିକମେଵ ଯଥାକତିକାଯ ଦାପେତବ୍ବଂ। ଅତ୍ତନୋ ସନ୍ତକମ୍ପି ପଚ୍ଚଯଦାଯକାଦୀ ସଯମେଵ ଵିସ୍ସାସେନ ଗଣ୍ହନ୍ତି, ନ ଵାରେତବ୍ବା, ଲଦ୍ଧକପ୍ପିଯନ୍ତି ତୁଣ୍ହୀ ଭଵିତବ୍ବଂ। ପୁବ୍ବେ ଵୁତ୍ତମେଵାତି ‘‘କୁଦ୍ଧୋ ହି ସୋ ରୁକ୍ଖେପି ଛିନ୍ଦେଯ୍ୟା’’ତିଆଦିନା ତୁଣ୍ହୀଭାଵେ କାରଣଂ ପୁବ୍ବେ ଵୁତ୍ତମେଵ। ତେହି କତଅନତ୍ଥାଭାଵେପି କାରୁଞ୍ଞେନ ତୁଣ୍ହୀ ଭଵିତୁଂ ଵଟ୍ଟତି, ‘‘ଗଣ୍ହଥା’’ତିଆଦି ପନ ଵତ୍ତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତି।

ଗରୁଭଣ୍ଡତ୍ତା…ପେ… ନ ଦାତବ୍ବନ୍ତି ଜୀଵରୁକ୍ଖାନଂ ଆରାମଟ୍ଠାନୀଯତ୍ତା, ଦାରୂନଞ୍ଚ ଗେହସମ୍ଭାରାନୁପଗତତ୍ତା ‘‘ସବ୍ବଂ ତ୍ୱମେଵ ଗଣ୍ହା’’ତି ଦାତୁଂ ନ ଵଟ୍ଟତୀତି ଵୁତ୍ତଂ। ଅକତାଵାସଂ ଵା କତ୍ୱାତି ପୁବ୍ବେ ଅଵିଜ୍ଜମାନଂ ସେନାସନଂ କତ୍ୱା ଜଗ୍ଗିତକାଲେ ଫଲଵାରେ ସମ୍ପତ୍ତେ।

ଅପଲୋକନକମ୍ମକଥାଵଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ଅତ୍ଥଵସପ୍ପକରଣଵଣ୍ଣନା

୪୯୮ ।ଵିପାକଦୁକ୍ଖସଙ୍ଖାତାନଂସମ୍ପରାଯିକଵେରାନନ୍ତି ଏତ୍ଥ ପାଣାତିପାତାଦିଵେରେନ ନିବ୍ବତ୍ତତ୍ତା, ଵେରପ୍ପତ୍ତିଯା ହେତୁତ୍ତା ଚ ‘‘ଵିପାକଦୁକ୍ଖଵେଦନା’’ତି

ୱୁତ୍ତା। ପାଣାତିପାତାଦିପଞ୍ଚୱେରୱିନିମୁତ୍ତାନମ୍ପି ଅକୁସଲାନଂ ୱେରେହି ସହ ଏକତୋ ସଙ୍ଗଣ୍ହନତ୍ଥଂ ‘‘ଦସଅକୁସଲକମ୍ମପଥପ୍ପଭେଦାନ’’ନ୍ତି ପୁନ ୱୁତ୍ତଂ।

୪୯୯-୫୦୦।ତଂକମ୍ମନ୍ତି ତଜ୍ଜନୀଯାଦିକମ୍ମମେୱ, ସତ୍ତା ଆପତ୍ତିକ୍ଖନ୍ଧା ପଞ୍ଞତ୍ତଂ ନାମାତି ସମ୍ବନ୍ଧୋ। ଅନ୍ତରା କେନଚି ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ ସିକ୍ଖାପଦେତି ଇମସ୍ମିଂ କପ୍ପେ ଆଦିତୋ ପଟ୍ଠାଯ ଯାୱ ଅମ୍ହାକଂ ଭଗୱତୋ ଅଭିସମ୍ବୋଧି, ତାୱ ଅନ୍ତରାକାଲେ କକୁସନ୍ଧାଦିଂ ଠପେତ୍ୱା କେନଚି ଅପଞ୍ଞତ୍ତେ ସିକ୍ଖାପଦେତି ଅତ୍ଥୋ। ୱିନୀତକଥା ସିକ୍ଖାପଦନ୍ତି ୱିନୀତୱତ୍ଥୂନି ଏୱ। ତାନି ହି ତଂତଂସିକ୍ଖାକୋଟ୍ଠାସାନଂ ପକାସନତୋ ‘‘ସିକ୍ଖାପଦ’’ନ୍ତି ଚ ଆପତ୍ତିଅନାପତ୍ତୀନଂ ଅନୁପଞ୍ଞାପନତୋ ‘‘ଅନୁପଞ୍ଞତ୍ତ’’ନ୍ତି ଚ ୱୁଚ୍ଚନ୍ତି।

ଅଦ୍ଧୱସଓଗ୍ଗାଦିୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ସଙ୍ଗହୱଗ୍ଗୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ଇତି ମହାୱଗ୍ଗୋ, ପଞ୍ଞତ୍ତିୱଗ୍ଗୋ, ସଙ୍ଗହୱଗ୍ଗୋତି ତୀହି ମହାୱଗ୍ଗେହି ପଟିମଣ୍ଡିତୋ ପରିୱାରୋତି ୱେଦିତବ୍ବୋ।

ଇତି ସମନ୍ତପାସାଦିକାଯ ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ୱିମତିୱିନୋଦନିଯଂ

ପରିୱାରୱଣ୍ଣନାନଯୋ ନିଟ୍ଠିତୋ।

ନିଗମନକଥାୱଣ୍ଣନା

ଅୱସାନଗାଥାସୁ ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗ-ଖନ୍ଧକ-ପରିୱାରେହି ୱିଭତ୍ତତ୍ତା ୱିଭାଗପଟିଦେସନା ଯସ୍ମିଂ ୱିନଯପିଟକେ। ସୋ ଉଭତୋୱିଭଙ୍ଗ-ଖନ୍ଧକ-ପରିୱାରୱିଭତ୍ତଦେସନୋ ଆହାତି ଯୋଜନା। ତସ୍ସାତି ୱିନଯପିଟକସ୍ସ।

ସତ୍ଥୁ ମହାବୋଧୀତି ଦକ୍ଖିଣସାଖଂ ସନ୍ଧାଯ ୱଦତି। ଯଂ ପଧାନଘରଂ ନାମ ପରିୱେଣଂ, ତତ୍ଥ ଚାରୁପାକାରେନ ସଞ୍ଚିତଂ ପରିକ୍ଖିତ୍ତଂ ଯଂ ପାସାଦଂ କାରଯି, ତତ୍ର ତସ୍ମିଂ ମହାନିଗମସାମିନୋ ପାସାଦେ ୱସତାତି ଯୋଜେତବ୍ବା।

ବୁଦ୍ଧସିରିଂ ଉଦ୍ଦିସିତ୍ୱା ନିସ୍ସାଯ, ତସ୍ସ ୱା ଅଜ୍ଝେସନମ୍ପି ପଟିଚ୍ଚ ଯା ଇଦ୍ଧା ପରିପୁଣ୍ଣୱିନିଚ୍ଛଯତାଯ ସମିଦ୍ଧା ୱିନଯସଂୱଣ୍ଣନା ଆରଦ୍ଧାତି ଯୋଜନା।

ସିରିନିୱାସସ୍ସାତି ସିରିଯା ନିୱାସନଟ୍ଠାନଭୂତସ୍ସ ସିରିପାଲନାମକସ୍ସ ରଞ୍ଞୋ। ଜଯସଂୱଚ୍ଛରେତି ୱିଜଯଯୁତ୍ତେ ସଂୱଚ୍ଛରେ। ଆରଦ୍ଧକାଲଦସ୍ସନତ୍ଥଂ ପୁନ ‘‘ଜଯସଂୱଚ୍ଛରେ ଅଯଂ ଆରଦ୍ଧା’’ତି ୱୁତ୍ତଂ।

କାଲେୱସ୍ସନ୍ତି ଯୁତ୍ତକାଲେ ୱସ୍ସନସୀଲୋ। ଦେୱୋତି ମେଘୋ।

ନିଗମନକଥାୱଣ୍ଣନା ନିଟ୍ଠିତା।

ନିଗମନକଥା

ଏତ୍ତାୱତା ଚ ଆରଦ୍ଧା, ୱିନଯଟ୍ଠକଥାଯ ଯା;

ୱଣ୍ଣନା ନାତିୱିତ୍ଥିଣ୍ଣା, ପରିପୁଣ୍ଣୱିନିଚ୍ଛଯା।

ପଞ୍ଞାସଭାଣୱାରାଯ, ତନ୍ତିଯା ପରିମାଣତୋ;

ସମିଜ୍ଝନିଟ୍ଠିପରମା, ଯା ୱିମତିୱିନୋଦନୀ।

ଅନନ୍ତରାଯେନ କତା, ଅଯଂ ନିଟ୍ଠମୁପାଗତା;

ଯଂ ତଂ ନିଟ୍ଠଂ ତଥା ସଙ୍କେ, ପାଣିନୋ ସମନୋରଥା।

ଥେରେହି ୱିନଯଞ୍ଞୁହି, ସୁଚିସଲ୍ଲେଖୱୁତ୍ତିହି;

ଅୱିସ୍ସଟ୍ଠାଡିୱିଟ୍ଠିଣ୍ଣ-ଗନ୍ଥଭୀରୂ ହିପଟ୍ଠିତଂ।

କରୋନ୍ତେନ ମଯା ଏୱଂ, ୱିନଯଅଟ୍ଠୱଣ୍ଣନଂ;

ଯଂ ପତ୍ତଂ କୁସଲଂ ତେନ, ପତ୍ୱା ସମ୍ବୋଧିମୁତ୍ତମଂ।

ୱିନଯଟ୍ଠଂ ପକାସେତ୍ୱା, ଯୋ ସୋପାଯେନ ଲକ୍ଖଣଂ;

ସୋପାଯଂ ୱିମତିଚ୍ଛେଦ-ଞାଣଚକ୍ଖୁପଦାଯକଂ।

ୱିରଦ୍ଧଟ୍ଠୱିପଲ୍ଲାସ-ଗନ୍ଥୱିଚ୍ଚାରହାନିଯା;

ୱିସୁଦ୍ଧିଂ ପାପଯିସ୍ସାମି, ସତ୍ତେ ସଂସାରଦୁକ୍ଖତୋ।

ଲୋକିଯେହି ଚ ଭୋଗେହି, ଗୁଣେହି ନିଖିଲା ପଜା;

ସଙ୍କେହି ସହିତା ହୋନ୍ତୁ, ରତା ସମ୍ବୁଦ୍ଧସାସନେତି।

ୱିମତିୱିନୋଦନୀଟୀକା ନିଟ୍ଠିତା।